

הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון - [CC BY-NC-SA 2.5](#) אסור בשימוש מסחרי

בס"ד - כל הזכויות שמורות (c) ל ר' פנחס ראובן שליט"א ול ר' שגיב מחפוד שליט"א
J. Alan Groves Center - תחת תנאי רשיון CC-2.5

חק לישראל - במדבר (ט)

• [הקדמות](#) • [פרשת במדבר](#) • [פרשת נשא](#) • [פרשת בהעלותך](#) • [פרשת שלח](#) • [פרשת](#)
[קורח](#) • [פרשת חוקת](#) • [פרשת בלק](#) • [פרשת פינחס](#) • [פרשת מטות](#) • [פרשת מסעי](#)

הקדמות

הקדמת מהרח"ן

[תפלה לאומרה קודם קריאת התורה](#) [תפלה לאומרה קודם קריאת נביאים](#) [תפלה לאומרה קודם קריאת](#)
[כתובים](#) [תפלה לאומרה קודם לימוד משנה](#) [תפלה לאומרה קודם לימוד הלכה](#) [תפלה לאומרה קודם לימוד](#)
[קבלה](#) [נוסחי דווקני](#) [יסוד מלכות כתובים](#)

הקדמת החיד"א

מעשה רוקח

פרשת במדבר

במדבר יום ראשון ...

[נביאים - הושע - פרק ב](#) [כתובים - משלי - פרק ל](#) [משנה שביעית פרק א](#) [גמרא ברכות דף ל"ב ע"ב](#) [זוהר](#)
[במדבר דף קי"ז ע"ב](#) [הלכה פסוקה](#) [מוסר](#)

במדבר יום שני ...

[נביאים - הושע - פרק ב](#) [כתובים - משלי - פרק ל](#) [משנה עירובין פרק י](#) [גמרא עירובין דף ק"ב ע"ב](#) [זוהר](#)
[במדבר דף קי"ח ע"א](#) [הלכה פסוקה](#) [מוסר](#)

במדבר יום שלישי ...

[נביאים - הושע - פרק ב](#) [כתובים - משלי - פרק ל](#) [משנה גיטין פרק א](#) [גמרא גיטין דף ו' ע"ב](#) [זוהר במדבר](#)
[דף קי"ט ע"א](#) [הלכה פסוקה](#) [מוסר](#)

במדבר יום רביעי ...

[נביאים - הושע - פרק ב](#) [כתובים - משלי - פרק ל](#) [משנה סנהדרין פרק ד](#) [גמרא סנהדרין דף לז ע"א](#) [זוהר](#)
[במדבר דף ק"כ ע"ב](#) [הלכה פסוקה](#) [מוסר](#)

במדבר יום חמישי ...

נביאים - הושע - פרק ב כתובים - משלי - פרק ל משנה חולין פרק ז גמרא חולין דף צ"א ע"א זוהר
במדבר דף ק"כ ע"ב הלכה פסוקה מוסר

במדבר ליל שישי ...

במדבר יום שישי ...

הפטרת במדבר - הושע ב משנה אהלות פרק ח גמרא נדה דף כ' ע"ב זוהר תרומה דף ק"ן ע"ב הלכה
פסוקה מוסר

פרשת נשא

נשא יום ראשון ...

נביאים - שופטים - פרק יג כתובים - משלי - פרק לא משנה שביעית פרק ב גמרא ברכות דף ל"ג
ע"א זוהר נשא דף קכ"א ע"ב הלכה פסוקה מוסר

נשא יום שני ...

נביאים - שופטים - פרק יג כתובים - משלי - פרק לא משנה פסחים פרק א גמרא פסחים דף ז' ע"ב זוהר
נשא דף קכ"א ע"ב הלכה פסוקה מוסר

נשא יום שלישי ...

נביאים - שופטים - פרק יג כתובים - משלי - פרק לא משנה גיטין פרק ב גמרא גיטין דף כ"ג ע"א זוהר
נשא דף קכ"ד ע"א הלכה פסוקה מוסר

נשא יום רביעי ...

נביאים - שופטים - פרק יג כתובים - משלי - פרק לא משנה סנהדרין פרק ה גמרא סנהדרין דף מ"ב
ע"א זוהר נשא דף קכ"ה ע"ב הלכה פסוקה מוסר

נשא יום חמישי ...

נביאים - שופטים - פרק יג כתובים - משלי - פרק לא משנה חולין פרק ח גמרא חולין דף ק"ה ע"א זוהר
נשא דף קמ"ז ע"א הלכה פסוקה מוסר

נשא ליל שישי ...

נשא יום שישי ...

הפטרת נשא - שופטים יג משנה אהלות פרק ט גמרא נדה דף כ"א ע"ב זוהר תרומה דף קס"ה ע"א הלכה
פסוקה מוסר

פרשת בהעלותך

בהעלותך יום ראשון ...

נביאים - זכריה - פרק ב כתובים - תהילים - פרק א משנה שביעית פרק ג גמרא ברכות דף ל"ד
ע"א זוהר בהעלתך דף קמ"ח ע"ב הלכה פסוקה מוסר

בהעלותך יום שני ...

נביאים - זכריה - פרק ג כתובים - תהילים - פרק מב משנה פסחים פרק ב גמרא פסחים דף ל' ע"ב זוהר
בהעלתך דף ק"ז ע"א הלכה פסוקה מוסר

בהעלותך יום שלישי ...

נביאים - זכריה - פרק ג כתובים - תהילים - פרק עג משנה גיטין פרק ג גמרא גיטין דף ל"א ע"ב זוהר
בהעלתך דף קנ"ג ע"א הלכה פסוקה מוסר

בהעלותך יום רביעי ...

נביאים - זכריה - פרק ד כתובים - תהילים - פרק צ משנה סנהדרין פרק ו גמרא סנהדרין דף מג
ע"ב זוהר בהעלתך דף ק"ז ע"א הלכה פסוקה מוסר

בהעלותך יום חמישי ...

נביאים - זכריה - פרק ד כתובים - תהילים - פרק קז משנה חולין פרק ט גמרא חולין דף ק"ה ע"א זוהר
בהעלתך דף קנ"ג ע"ב הלכה פסוקה מוסר

בהעלותך ליל שישי ...

בהעלותך יום שישי ...

הפטרת בהעלותך - זכריה ב משנה אהלות פרק י גמרא נדה דף כ"א ע"ב זוהר ויקהל דף ר"ג ע"א הלכה
פסוקה מוסר

פרשת שלח

שלח יום ראשון ...

נביאים - יהושע - פרק ב כתובים - תהילים - פרק ב משנה שביעית פרק ד גמרא ברכות דף ל"ד
ע"א זוהר שלח דף קנ"ט ע"א הלכה פסוקה מוסר

שלח יום שני ...

נביאים - יהושע - פרק ב כתובים - תהילים - פרק מב משנה פסחים פרק ג גמרא פסחים דף מ"ט
ע"א זוהר שלח דף קס"א ע"א הלכה פסוקה מוסר

שלח יום שלישי ...

נביאים - יהושע - פרק ב כתובים - תהילים - פרק עג משנה גיטין פרק ד גמרא גיטין דף ל"ח ע"א זוהר
שלח דף קע"ג ע"א הלכה פסוקה מוסר

שלח יום רביעי ...

[נביאים - יהושע - פרק ב](#) [כתובים - תהילים - פרק צ](#) [משנה סנהדרין פרק ז](#) [גמרא סנהדרין דף נ"ח ע"ב](#) [זוהר שלח דף קע"ה ע"ב](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

[שלח יום חמישי ...](#)

[נביאים - יהושע - פרק ב](#) [כתובים - תהילים - פרק קז](#) [משנה חולין פרק י](#) [גמרא חולין דף קל"ג ע"א](#) [זוהר שלח דף קע"ה ע"ב](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

[שלח ליל שישי ...](#)

[שלח יום שישי ...](#)

[הפטרת שלח - יהושע ב](#) [משנה אהלות פרק יא](#) [גמרא נדה דף כ"ב ע"א](#) [זוהר ויקהל דף ר"ג ע"ב](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

[פרשת קורח](#)

[קורח יום ראשון ...](#)

[נביאים - שמואל א - פרק יא](#) [כתובים - תהילים - פרק ב](#) [משנה שביעית פרק ה](#) [גמרא ברכות דף ל"ד ע"א](#) [זוהר קרח דף קע"ו ע"א](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

[קורח יום שני ...](#)

[נביאים - שמואל א - פרק יב](#) [כתובים - תהילים - פרק מב](#) [משנה פסחים פרק ד](#) [גמרא פסחים דף נ' ע"ב](#) [זוהר קרח דף קע"ז ע"א](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

[קורח יום שלישי ...](#)

[נביאים - שמואל א - פרק יב](#) [כתובים - תהילים - פרק עג](#) [משנה גיטין פרק ה](#) [גמרא גיטין דף נ"ט ע"ב](#) [זוהר קרח דף קע"ו ע"ב](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

[קורח יום רביעי ...](#)

[נביאים - שמואל א - פרק יב](#) [כתובים - תהילים - פרק צ](#) [משנה סנהדרין פרק ח](#) [גמרא סנהדרין דף ע' ע"א](#) [זוהר קרח דף קע"ח ע"א](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

[קורח יום חמישי ...](#)

[נביאים - שמואל א - פרק יב](#) [כתובים - תהילים - פרק קז](#) [משנה חולין פרק יא](#) [גמרא חולין דף קל"ח ע"א](#) [זוהר קרח דף קע"ח ע"א](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

[קורח ליל שישי ...](#)

[קורח יום שישי ...](#)

[הפטרת קורח - שמואל א יא](#) [משנה אהלות פרק יב](#) [גמרא נדה דף כ"ב ע"א](#) [זוהר ויקהל דף ר"ג ע"ב](#) [הלכה פסוקה מוסר](#)

פרשת חוקת

חוקת יום ראשון ...

נביאים - שופטים - פרק יא כתובים - תהילים - פרק ג משנה שביעית פרק ו גמרא ברכות דף ל"ה
ע"ב זוהר חקת דף ק"פ ע"ב הלכה פסוקה מוסר

חוקת יום שני ...

נביאים - שופטים - פרק יא כתובים - תהילים - פרק מג משנה פסחים פרק ה גמרא פסחים דף ס"ד
ע"ב זוהר חקת דף קפ"ב ע"ב הלכה פסוקה מוסר

חוקת יום שלישי ...

נביאים - שופטים - פרק יא כתובים - תהילים - פרק עג משנה גיטין פרק ו גמרא גיטין דף ס"ד ע"ב זוהר
חקת דף קפ"ג ע"א הלכה פסוקה מוסר

חוקת יום רביעי ...

נביאים - שופטים - פרק יא כתובים - תהילים - פרק צא משנה סנהדרין פרק ט גמרא סנהדרין דף פ"א
ע"א זוהר חקת דף קפ"ג ע"ב הלכה פסוקה מוסר

חוקת יום חמישי ...

נביאים - שופטים - פרק יא כתובים - תהילים - פרק קז משנה חולין פרק יב גמרא חולין דף קמ"ב
ע"ב זוהר חקת דף קפ"ד ע"א הלכה פסוקה מוסר

חוקת ליל שישי ...

חוקת יום שישי ...

הפטרת חוקת - שופטים יא משנה אהלות פרק יג גמרא נדה דף כ"ג ע"א זוהר ויקהל דף ר"ד ע"ב הלכה
פסוקה מוסר

פרשת בלק

בלק יום ראשון ...

נביאים - מיכה - פרק ה כתובים - תהילים - פרק ג משנה שביעית פרק ז גמרא ברכות דף ט"ל ע"ב זוהר
בלק דף קצ"ה ע"א הלכה פסוקה מוסר

בלק יום שני ...

נביאים - מיכה - פרק ה כתובים - תהילים - פרק מג משנה פסחים פרק ו גמרא פסחים דף ס"ח ע"ב זוהר
בלק דף קצ"ה ע"ב הלכה פסוקה מוסר

בלק יום שלישי ...

נביאים - מיכה - פרק ו כתובים - תהילים - פרק עג משנה גיטין פרק ז גמרא גיטין דף ל"ו ע"א זוהר
בלק דף קצ"ו ע"א הלכה פסוקה מוסר

בלק יום רביעי ...

נביאים - מיכה - פרק ו כתובים - תהילים - פרק צא משנה סנהדרין פרק י גמרא סנהדרין דף קי"ב
ע"א זוהר בלק דף רי"א ע"א הלכה פסוקה מוסר

בלק יום חמישי ...

נביאים - מיכה - פרק ו כתובים - תהילים - פרק קז משנה בכורות פרק א גמרא בכורות דף י"ב
ע"ב זוהר בלק דף ר"ב ע"א הלכה פסוקה מוסר

בלק ליל שישי ...

בלק יום שישי ...

הפטרת בלק - מיכה ה משנה אהלות פרק יד גמרא נדה דף כ"ג ע"ב זוהר ויקהל דף ר"ג ע"א הלכה
פסוקה מוסר

פרשת פינחס

פינחס יום ראשון ...

נביאים - מלכים א - פרק יח כתובים - תהילים - פרק ד משנה שביעית פרק ח גמרא ברכות דף מ"ג
ע"ב זוהר פנחס דף רי"ג ע"א הלכה פסוקה מוסר

פינחס יום שני ...

נביאים - מלכים א - פרק יט כתובים - תהילים - פרק מד משנה פסחים פרק ז גמרא פסחים דף פ"ו
ע"ב זוהר פנחס דף רי"ג ע"ב הלכה פסוקה מוסר

פינחס יום שלישי ...

נביאים - מלכים א - פרק יט כתובים - תהילים - פרק עג משנה גיטין פרק ח גמרא גיטין דף מ"ט
ע"ב זוהר פנחס דף רי"ד ע"א הלכה פסוקה מוסר

פינחס יום רביעי ...

נביאים - מלכים א - פרק יט כתובים - תהילים - פרק צא משנה סנהדרין פרק יא גמרא סנהדרין דף פ"ט
ע"ב זוהר פנחס דף רכ"ו ע"א הלכה פסוקה מוסר

פינחס יום חמישי ...

נביאים - מלכים א - פרק יט כתובים - תהילים - פרק קז משנה בכורות פרק ב גמרא בכורות דף ל'
ע"ב זוהר פנחס דף רמ"ו ע"א הלכה פסוקה מוסר

פינחס ליל שישי ...

פינחס יום שישי ...

הפטרת פינחס משנה אהלות פרק טו גמרא נדה דף כ"ג ע"ב זוהר ויקהל דף ר"ד ע"א הלכה
פסוקה מוסר

פרשת מטות

מטות יום ראשון ...

נביאים - יהושע - פרק יג כתובים - תהילים - פרק ה משנה שביעית פרק ט גמרא ברכות דף מ"ו
ע"א זוהר תרומה דף קנ"ב ע"ב הלכה פסוקה מוסר

מטות יום שני ...

נביאים - יהושע - פרק יג כתובים - תהילים - פרק מד משנה פסחים פרק ח גמרא פסחים דף פ"ז
ע"א זוהר ויגש דף ר"י ע"א הלכה פסוקה מוסר

מטות יום שלישי ...

נביאים - יהושע - פרק יג כתובים - תהילים - פרק עד משנה גיטין פרק ט גמרא גיטין דף צ' ע"א זוהר
ויגש דף ר"ט ע"ב הלכה פסוקה מוסר

מטות יום רביעי ...

נביאים - יהושע - פרק יג כתובים - תהילים - פרק צב משנה עבודה זרה פרק א גמרא ע"ז דף ב'
ע"א זוהר נח דף ס"א ע"ב הלכה פסוקה מוסר

מטות יום חמישי ...

נביאים - יהושע - פרק יד כתובים - תהילים - פרק קז משנה בכורות פרק ג גמרא בכורות דף כ"ד
ע"א זוהר חיי שרה דף קל"ג ע"ב הלכה פסוקה מוסר

מטות ליל שישי ...

מטות יום שישי ...

הפטרת מטות - ירמיהו א משנה אהלות פרק טז גמרא נדה דף כ"ג ע"ב זוהר ויקהל דף ר"ד ע"א הלכה
פסוקה מוסר

פרשת מסעי

מסעי יום ראשון ...

נביאים - ירמיה - פרק ב כתובים - תהילים - פרק ה משנה שביעית פרק י גמרא ברכות דף מ"ו
ע"ב זוהר בשלח דף נ"ח ע"א הלכה פסוקה מוסר

מסעי יום שני ...

נביאים - ירמיה - פרק ב כתובים - תהילים - פרק מד משנה פסחים פרק ט גמרא פסחים דף ק"ו
ע"א זוהר תרומה דף קנ"ז ע"א הלכה פסוקה מוסר

מסעי יום שלישי ...

[נביאים - ירמיה - פרק ב](#) [כתובים - תהילים - פרק עד](#) [משנה סוטה פרק א](#) [גמרא סוטה דף ב' ע"א](#) [זוהר שמות דף ב' ע"ב](#) [הלכה פסוקה](#) [מוסר](#)

[מסעי יום רביעי ...](#)

[נביאים - ירמיה - פרק ב](#) [כתובים - תהילים - פרק צב](#) [משנה עבודה זרה פרק ב](#) [גמרא ע"ז דף כ"ה ע"א](#) [זוהר ויגש דף ר"ט ע"ב](#) [הלכה פסוקה](#) [מוסר](#)

[מסעי יום חמישי ...](#)

[נביאים - ירמיה - פרק ב](#) [כתובים - תהילים - פרק קז](#) [משנה בכורות פרק ד](#) [גמרא בכורות דף כ"ט ע"א](#) [זוהר בשלח דף נ"ה ע"ב](#) [הלכה פסוקה](#) [מוסר](#)

[מסעי ליל שישי ...](#)

[מסעי יום שישי ...](#)

[הפטרת מסעי - ירמיה ב](#) [משנה אהלות פרק יז](#) [גמרא נדה דף כ"ד ע"א](#) [זוהר ויקהל דף ר"ד ע"ב](#) [הלכה פסוקה](#) [מוסר](#)

[הקדמות](#)

[מהרח"ו](#)

[הקדמת](#)

זה לשון הרב המקובל הגדול מהרח"ו זללה"ה

סדר עסק התורה שהאדם חייב לקרוא בכל יום בקביעות בסוד קבעת עתים לתורה : זה היה מנהג מורי זלה"ה. בצאתו מבית הכנסת היה עדיין מעוטף בציצית ותפילין, וקורא הסדר הזה בכוונות האלו על פי סדר המדריגות ממטה למעלה : וזה הסדר, תנ"ך משנה תלמוד וקבלה :

וזה פרטו, יום ראשון מהשבוע היה קורא מתחילת פרשת השבוע ששה פסוקים שנים מקרא ואחד תרגום, ואחר כך נביאים ג"כ עם התרגום ואחר כך כתובים ג"כ עם התרגום. ואין צריך לקרוא שנים מקרא אלא בתורה לבד, אבל נביאים וכתובים פעם אחת מקרא ופעם אחת תרגום. והכל הוא בעולם העשיה. ושם הוי"ה דשם ב"ן במילוי כזה, יוד הה וו

הה. נמצא שאותיות המילוי הם חמשה וַדְהוֹה. והם נחלקים בחמשה ימי השבוע מיום א' עד יום ה', אות אחת בכל יום מתורה או נביאים או כתובים. ונקודות או אותיות אלו הם צירי"י שבי"א פת"ח סגו"ל קמ"ץ חירי"ק, והם יוצאים מן חמשה נקודים של אֵת אֶשֶׁר יָבִיאוּ. ולכן צריך לקרוא בכל יום ראשון ששה פסוקים מתחילת הפרשה וכן מנביאים וכתובים, וביום השני ארבעה פסוקים שאחריהם, וביום ג' חמשה פסוקים שאחריהם, וביום ד' ששה פסוקים שאחריהם, וביום ה' חמשה פסוקים שאחריהם, נמצא שקרא בחמשה ימי שבוע כ"ו פסוקים:

וכשקורא בתורה צריך לכוין שהיא בתפארת דזעיר דעשיה. ולכן צריך לכוין בשלוש שמות של שלוש בחינות של כלי העשיה, שהם (יהו"ה) כלי החיצון דנפש. (י י ה יהו יהו"ה) כלי אמצעי דרוח. (יוד הא ואו הא) כלי פנימי דנשמה. וגם יהו"ה בניקוד חול"ם, שהיא בחינת חיה יחידה לשלש בחינות אלו:

וכשקורא נביאים יכוין שהם בנצח הוד דעשיה. ויכוין בשלושה שמות של שלש בחינות כליהם, שהם (צבאות) כלי חיצון דנפש. (צ צב צבא צבאו צבאות) כלי אמצעי דרוח. (יהו"ה) כלי פנימי דנשמה דנצח. (אדני) כלי פנימי דנשמה דהוד. וגם שני יהו"ה יהו"ה, אחד בחיר"ק ואחד קבוץ, שהם בחינת חיה יחידה לשלש בחינות אלו:

וכשקורא כתובים יכוין שהם ביסוד דזעיר דעשיה ובמלכות. ויכוין בשלושה שמות של ג' בחינות כליהם, שהם (שין דלת יוד) כלי חיצון דנפש. (שין שין דלת יוד) כלי אמצעי דרוח. (יאהדונהי) כלי פנימי דנשמה דיסוד. (אלף דלת אלף יוד) כלי פנימי דנשמה דמלכות. וגם שם יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד. (יהו"ה) חיה יחידה דמלכות:

וכשקורא משנה יכוין שהיא בששה קצוות דנוקבא דיצירה. לכן אם הוא בסדר זרעים, יכוין לגבורה שלה, שהוא ב' פעמים (אלף למד אלף למד). ואם בסדר מועד, יכוין לגבורה שלה, שם אלהים. ואם בסדר נשים, יכוין שהוא בתפארת שלה, שהוא שם (צבאות). ואם הוא בסדר נזיקין, יכוין שהוא בנצח שלה, שהוא שם (א אל). ואם הוא בסדר קדשים, יכוין שהוא בהוד שלה, שהוא (א אל אלה אלהי אלהים). ואם הוא בסדר טהרות, יכוין שהוא ביסוד שלה, שהוא שם (שדי):

וכשיקרא תלמוד יכוין שהוא בנוקבא דז"א דבריאה שהוא ה' כלה. ואם הוא בזרעים הוא בחד שלה, שהוא שם (אלף למד). וסדר מועד הוא בגבורה, וה' הוא (אכדטס). וסדר נשים הוא בתפארת. וה' הוא (השתפא). סדר נזיקין הוא בנצח, וה' הוא (בס). וסדר קדשים הוא בהוד, והשם הוא (במוכף). וסדר טהרות הוא ביסוד, וה' הוא (ש שד שדי):

וכשילמוד קבלה יכוין שהוא בתפארת דאצילות, והשם הוא (יוד הא ואו הא). ובליל ו' בקומו באשמורת, או קודם שישיין אם לא יוכל לקום באשמורת,

יקרא כ"ו פסוקים מהפרשה, אותם שהם אחר הכ"ו שקרא בחמשה ימי השבוע. ויקראם שנים מקרא ואחד תרגום. ויכוין בצרוף אחד מי"ב צירופי (יהו"ה) שהוא נְהִיָּה כולו בניקוד חירי"ק, והוא ניקוד אות שניה של תיבת הששי:

כוונת קריאת הפרשה ביום ששי שמו"ת תכוין כן. ש"מ משמו"ת הוא תפארת ויסוד, שהם מקרא. ו"ת הוא תרגום, שהוא מלכות. ותכוין במילוי שם ב"ן כזה ווד הו"ה בניקוד שורו"ק. והוא ניקוד או של ביאו, וג' ו"וין שניתוספו בג' אותיות (דהה הם בגי' ח"י), שיום ששי שהוא יסוד הנקרא חי העולמים הנותן חיים אל המלכות שבת, כי יום ששי מכין לשבת שהוא מלכות. ותחזור לחבר חמש אותיות המילוי שם ב"ן שהיו מחולקים בה' ימי השבוע, תכללם יחד כזה ודו הו"ה בניקוד שורו"ק. גם תכוין לעשות מהם שם (יהו"ה) כזה והיה בניקוד בַּיִם הַשְּׁשִׁי. וזה תכוין במקרא בפעם ראשונה ובשניה למילוי שם ב"ן כזה ודו הו"ה. ובתרגום לאחוריים, שהוא שם ע"ב, שיש בכל הטי' ספירות מכתר עד היסוד שעולים תרגום שנותנים אל המלכות. גם תכוין לאחוריים של שם ב"ן כזה ודו הו"ה ודו הו"ה ודו הו"ה ודו הו"ה:

כוונת שמיעת הפרשה ביום שבת מהש"צ. תכוין בהויה דבן ט' אותיות כזה יְיָ הָיָה וְהָיָה, בניקוד מְשֻׁנָּה עַל אֲשֶׁר יִלְקָטוּ. גם תכוין לבי' שמות ו הו"ה ו הו"ה ו הו"ה בניקוד ט' של ילקטו. וזה והיה משנה, רוצה לומר בי' פעמים והיה. וצריך לשמוע כל הפרשה מפי הש"ץ. אבל ההפטרה צריך לאומרה בפיו ולא יסמוך על הש"ץ:

תפלה לאומרה קודם קריאת התורה

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו, ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל, ולאקמא שכינתא מעפרא. הריני קורא בתורה שהיא כנגד תפארת דזעיר אנפין, שבו שלשה כלים דשלש בחינות נפש רוח נשמה. יהו"ה, כלי החצון דנפש. יי י"ה יה"ו יהו"ה, כלי אמצעי דרוח. יו"ד ה"א וא"ו ה"א, כלי פנימי דנשמה. ובחינת אורות מקיפים שהם יחידה חיה יהו"ה בנקודת חול"ם, לעשות לה מרכבה. והי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שתזכך את רוחי ונפשי שיהיו ראויים לעורר מיין תתאין על ידי קריאת התורה הזאת. ואל יעכב שום חטא ועון והרהור רע את קראית התורה הזאת. ויהי נועם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

יכוין אחר כך ביחודים הנאמרים בשערי ציון בשער ד' מידי יום ביומו
ולא יוציא שום שם מפיו רק יכוין כנ"ל:

תפלה לאומרה קודם קריאת נביאים

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו, ליחדא שם י"ה
בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל, ולאקמא שכינתא מעפרא. הריני
קורא בנביאים שהוא כנגד נצח הוד דזעיר אנפין שבהם שלשה כלים של
שלש בחינות נפש רוח נשמה. צבאות, כלי חיצון דנפש. צ' צ"ב צב"א
צבא"ו צבאו"ית, כלי אמצעי דרוח. יהו"ה, כלי פנימי של נצח. אדנ"י, כלי
פנימי של הוד. בחינת נשמה בבחינת אורות מקיפים, שהם יחידה חיה,
של נצח יהו"ה ושל הוד יהו"ה נקוד חירי"ק וקובו"ץ, לעשות לו מרכבה.
ויהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שתזכך את רוחי ונפשי ונשמת
לעורר מיין תתאין על ידי קריאת הנביאים הזאת. ואל יעכב שום חטא
ועון והרהור רע את קריאת הנביאים הזאת. ויהי נועם אדני אלהינו עלינו
ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

תפלה לאומרה קודם קריאת כתובים

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו, ליחדא שם י"ה
בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל, ולאקמא שכינתא מעפרא. הריני
קורא בכתובים שהוא כנגד יסוד דזעיר ומלכות נוקבא דזעיר, שהם
שלשה שמות בבחינת שלשה כלים נפש רוח נשמה. שיין דל"ת יו"ד, כלי
חיצון דנפש. שיין דל"ת שיין דל"ת יו"ד, כלי אמצעי דרוח.
יאהדונה"י, כלי פנימי דנשמה. אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד, כלי החיצון
דמלכות דנוקבא דזעיר, ובבחינת אורות מקיפים, י"ו ה"ו ו"ו ה"ו, חיה
יחידה דיסוד דזעיר אנפין. יהו"ה, חיה יחידה של מלכות נוקבא דזעיר
אנפין, ולעשות מרכבה להם. ויהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי,
שתזכך את רוחי ונפשי שיהיו ראויים לעורר לעורר מיין נוקבין על ידי
קריאת הכתובים הללו. ואל יעכב שום חטא ועון והרהור רע את קריאת
הכתובים הללו. ויהי נועם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו

ומעשה ידינו כוננהו. ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

תפלה לאומרה קודם לימוד משנה

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו, ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל, ולאקמא שכינתא מעפרא. הריני קורא משנה שהוא סוד מטטרו"ן שביצירה, שהוא אותיות משה, ומשה עולה א"ל שדי"י, והם גימטריא רצו"ן, ושהוא קפ"ד קס"א כזה, יו"ד, יו"ד ה"י, יו"ד ה"י וי"ו, יו"ד ה"י וי"ו ה"י, אלי"ף ה"י יו"ד ה"י, יסוד אבא גו יסוד אמא להוריד שפע מאבא ואמא מבריאה ליצירה, ותכולל יצירה בבריאה והיא תרד מבריאה ליצירה, שלשה שמות אהי"ה כזה, אלי"ף ה"י יו"ד ה"י אלי"ף ה"י יו"ד ה"י אלי"ף ה"י יו"ד ה"י, שהם ה' יודי"ן שהם סוד חמשים שערי בינה הנקראת משנה, שהם י"ה אדני"י מטטרו"ן.

(וכשהוא לומד בסדר זרעים יאמר כך) והריני בסדר זרעים בחסד דנוקבא דזעיר שבו שני פעמים א"ל במלואו כזה, אלי"ף למ"ד אלי"ף למ"ד:

(וכשהוא לומד בסדר מועד יאמר כך) והריני בסדר מועד שהוא בגבורה דנוקבא דזעיר שבו שם אלהים.

(וכשהוא לומד בסדר נשים יאמר כך) והריני בסדר נשים שהוא בתפארת דנוקבא דזעיר שבו שם צבאות.

(וכשהוא לומד בסדר נזיקין יאמר כך) והריני בסדר נזיקין שהוא בנצח דנוקבא דזעיר שבו שם א' א"ל.

(וכשהוא לומד בסדר קדשים יאמר כך) והריני בסדר קדשים שהוא בהוד דנוקבא דזעיר שבו שם א' א"ל אלי"ה אלה"י אלהים.

(וכשהוא לומד בסדר טהרות יאמר כך) והריני בסדר טהרות שהוא ביסוד דנוקבא דזעיר שבו שם שדי"י.

להעשות לה מרכבה. ויהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שתזכך את רוחי ונפשי שיהיו ראויים לעורר מיין נוקבין על ידי קריאת המשנה הזאת. ויהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שאזכה לבחינת נשמה דבריאה אותיות משנה, ואל יעכב שום חטא ועון והרהור רע את קריאת

תפלה לאומרה קודם לימוד הלכה

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו, ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל, ולאקמא שכינתא מעפרא. הריני לומד הלכה שהוא אותיות הכל"ה, לקשט שם אדניי שהיא הכלה העליונה בעשרים וארבע קשוטי כלה, כדי לחברה בבעלה.

(וכשהוא לומד הלכה בסדר זרעים יאמר כך) והריני קורא בסדר זרעים שהוא בחסד דנוקבא דזעיר אנפין, שבו שם א"ל במלאו אל"ף למ"ד:

(וכשהוא לומד הלכה בסדר מועד יאמר כך) והריני קורא בסדר מועד שהוא בגבורה דנוקבא דזעיר אנפין, שבו שם אכדט"ם

(וכשהוא לומד הלכה בסדר נשים יאמר כך) והריני בסדר נשים שהוא בתפארת דנוקבא דזעיר אנפין, שבו שם השתפ"א

(וכשהוא לומד הלכה בסדר נזיקין יאמר כך) והריני בסדר נזיקין שהוא בנצח דנוקבא דזעיר אנפין, שבו שם ב"ם

(וכשהוא לומד הלכה בסדר קדשים יאמר כך) והריני בסדר קדשים שהוא בהוד דנוקבא דזעיר אנפין, שבו שם ש"י ש"ד שד"י

(וכשהוא לומד הלכה בסדר טהרות יאמר כך) והריני בסדר טהרות שהוא ביסוד דנוקבא דזעיר אנפין, שבו שם במוכ"ן

להעשות לה מרכבה. ויהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שתזכך את רוחי ונפשי שיהיו ראויים לעורר מיין תתאין על ידי קריאת הלכה הזאת. ואל יעכב שום חטא ועון והרהור רע את לימוד הלכה הזאת. ויהי נועם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

עוד יחוד א' להלכה יכוין בשם י"ה בצירוף א"ב כזה:

אָיָה בָיָה גָיָה דָיָה הָיָה וָיָה זָיָה חָיָה טָיָה יָיָה כָיָה לָיָה מָיָה נָיָה סָיָה עָיָה
פִּיָה צָיָה קָיָה רָיָה שָיָה תָיָה

תפלה לאומרה קודם לימוד קבלה

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו, ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל, ולאקמא שכינתא מעפרא. הריני לומד בספר קבלה פלוני שהוא כנגד תפארת דזעיר אנפין דעולם האצילות, שבו שם מ"ה כזה, יו"ד ה"א וא"ו ה"א, לעשות לו מרכבה. ויהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שתזכך את רוחי ונפשי שיהיו ראויים לעורר מיין תתאין על ידי קריאת ספר הקבלה הזה. ויהי נועם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ברוך ה' לעולם לעולם
אמן

נוסחי דווקני

נוסחי דווקני

נוסח כוונות פשוטות לאשר בא בסוד ה' לכוין כל יום חק"ת עולם על

עשיה ת"ת - תורה

כלי פנימי	כלי אמצעי	כלי היצון תפארת ז"א
נשמה	רוח	נפש
יוד הא ואו הא	י יה יהו יהוה	יהוה

נצח והוד - נביאים

כלי פנימי	כלי פנימי דנשמה	כלי אמצעי רוח	כלי היצון נו"ה
דהו	דנצח	צ צב צבא	דז"א נפש
אד	יהוה	צבאו צבאות	צבאות

[יסוד מלכות כתובים](#)

יסוד מלכות - כתובים

כלי פנימי דנשמה

יאהדונהי

כלי אמצעי רוח

שיין שיין דלת שיין
דלת יד

כלי חיצון יסוד דז"א נפש

שיין דלת יוד

יצירה - משנה

יום ב' סדר

מועד: גבורה

שלה ובחינה אמצעית

אלהים

יום א' סדר

זרעים: חסד

דנוקבא דיצירה ובחינה אמצעית של הכלי

אלף אלף למד

יום ה' סדר

קדשים: הוד

שלה ובחינה אמצעית

א אל אלה אלהי אלהים

יום ד' סדר

נזיקין: נצח

שלה ובחינה אמצעית

א אל

בריאה - הלכה

יום ב'

מועד: גבורה

בחינה חיצונה כנוכר

אבדטם

יום א'

זרעים: חסד

בחינה חיצונה של הכלי דנוקבא

דבריאה

אל

יום ה'

קדשים: הוד

בחינה חיצונה כנוכר

במוזכך

יום ד'

נזיקין: נצח

בחינה חיצונה כנוכר

ב"ם

זו היא ההקדמה שעשה על הספר הזה בהיותו בחיים חיותו הרב המופלא
בוצינא קדישא מרנא ורבנא כמוהר"ר חיד"א זלה"ה זיע"א

ארש חיים

מילי מילי קטני סדרי ברורין. להודיע לבני האם מאימתי קורין :

אידלי יומא כי האידנא, וישמה לחק, כחקה הועלה האי ספרא רבא עלה
בקב"ץ ויעשה כמשפט דינא יתיב וספרין. אשרי שיאחז והיתה עמו, וקא
בו, וכמו רגע אתי עשה דהשלמה מקרא, משנה, תלמוד וקבלה כהלכת
גוברין. מתן ארבע במתן אחד באחד יגשו וכמעט חיובא רמיא אקרפתא
דגברי אחד חכם ואחד תם קורין ומקריין. וכל כי האי ליתנהו בזכירה
אצל עין רוגל בפרק כתבי הקדש דיזעי רבנן ובקיאיי מה נורא הלמוד הזה
לרבות כל אשורין. והיו הדברים להמון העם אליכם אישים, ואקרא
הלא תדעו מה עצמו ראשי הלמוד הזה בעולמות העליונים, ומן הברכה
העליונה יצא שפע נפיק מעייני מעינות מתגברין. טובי לדזכי לשמע בקול
מורים חק נתן ולא יעבר הנה שכרו בשבח שקבצו עליונים למעלה, הוא
פרת שמימיו פרין. איכו השתא קול הקריה לכל מסורה, זאת היתה לי
הרימותי ידי בשורת דרך אר"ש יתן אומר להמון קריה אם אינם מכירין :

א. דא תהא למיקם כי הכונות שנדפסו מדי יום יום זאת לפנים על ספר
חקה טעו במדבר, ואעיקרא הכונות ההם לא צדקו יחדיו כפי כתבי הקדש
האמתיים דשכיחי בארץ מצרים ובהר הקדש בירושלים ת"ו, כתובים
באצבע הרב מורנו הרב שמואל ויטאל זלה"ה והדברים עתיקים מטהרת
יד הקדש מר אביו מורנו הרב חיים ויטאל זצ"ל. ולכן כשנדפס הספר הלז
בוניציאה שם נמצאתי אנכי איש צעיר ומסרתי ביד מעלת הגביר
המדפיס אהובנו יצ"ו נסח הכונות ככל הנמצא אתי, שהבאתי מעיר
הקדש ירושלים ת"ו, ומעלת הגביר יקירנו המדפיס הנזכר, הדפיסם
בסוף הדף בפני עצמו בשם נסחי דוקני הין מפטירין :

ב. יען כי הספר הקדוש הלז מסור לכל, ואלו הכונות לא יתכנו להמון
העם, וגם למי שאין לו התחלה בחכמת האמת. לכן בספר הזה השמטו
הכונות אשר נכתבו בכל יום, דלאו כל מוחא סביל דא, ומה גם כי לא
יבצר מחמת הדפסתם בכל יום טעיות הדפוס ואלו דברים העומדים
ברומו של עולם. ונדפסו דף אחד בתחלת כל חומש כפי הנסחי דוקני

הנזכר, ואשר לו יד ושם בסוד ה', נקל להם לחזות בנעם ולכן בכל יום. ובדף הזה עיניהם ישיתו לעשות כונים למלאכת שמים הוו זהירין :

ג. בכל יום צריך קרא מקרא פסוקי תורה שני פעמים ואחד תרגום. ופסוקי נביאים וכתובים פעם אחד מקרא ופעם אחד תרגום, יושבים וקורין :

ד. אור הששי, היותר נראה שלא לקרות כ"ו פסוקי תורה, כי אם שני פעמים מקרא ותו לא, ואין לקרות תרגום. ולכן לא נדפס באור הששי מקרא ותרגום ככל הימים, רק התרגום הוצב לבדו למאן דיצבי להחזיק במנהג קדום. ועיין מה שכתבנו בעניותנו בספרי הקטן מחזיק ברכה אורח חיים (סימן קנו) ובקונטרס אחרון שם ואלו נאמרין :

ה. התפלות שנדפסו בכל יום בראש הספר בדפוסים הקודמים, המסתכל יפה יבין שאין לאומרם, כי קריאת תנ"ך זו המסודרת בספר הזה אין הפסוקים מבחינת המדות ולא נתנו דבריהם לשעורין :

ו. בחול המועד טוב לקרות דבר יום ביומו ולהשלים בעד יום טוב, כי כן דבר המלך מורנו הרב חיים ויטאל זצ"ל למי שלא למד הסדר יום אחד, שצריך להשלים כשיקרא, פסוקי יום שעבר לא נצרכה אלא עולות מספר מלוי שם ב"ן, וככה יעשה בחול המועד שמעתי שמחמירין :

ז. בשבוע שקורין שתי פרשיות בשבת קדש, יקרא הסדר של פרשה ראשונה לבד ראשית ששיריה נכרין :

ח. וכשחל יום טוב בשבת קדש קורין פרשה של יום טוב או של שבת וחול המועד, תמיד יקרא בשבוע סדר הפרשה שקורין במנחת שבת קדש, ואפילו שתי שבועות או שלשה חזור חזור בפרשה ההיא הרי אלו מחזירין :

ט. תוספת טובה נעשה בפעם הזו כי ביום הששי נדפס משנה וגמרא מסדר טהרות, ויהי בשלם עד היסוד בא, וגם מאמר קצר מהזוהר כאשר עיניך תחזינה והן מטהרין :

י. בדפוסים שקדמו בענין המשניות והגמרא יש חסיר חליף יתיר וכן במאמרי הזוהר הקדוש וגם ערב רב עלה אתם. איכו השתא הכל מתוקן כולם נסקרין :

יא. גם נדפס זאת לפנים בספר הזה בראשית מאמר אמרי קדוש מורנו הרב חיים ויטאל זצ"ל, והלשון ההוא לא סליק שפיר, כתיב בגויה איזה דברים שישתנו לפי הכתבים אמתיים, אי לזאת הושמט. וכי תאוו נפשך לדעת דברים בשרשן פוק עיין בשער המצוות שסדר הרב מורנו הרב שמואל ויטאל פרשת עקב, ובשעה השמות בספר אוצרות חיים ובספר עץ חיים וכיוצא בהם, ומשם בארה זקוקין דנורא ובעורין :

יב. עוד הוסיפו מעלת המגיהים שמורים לכל בני ישראל מאמרי גמרא וזוהר איפה הם רועים, הגיעו לפרקן בעלים מרדפין כאשר היתה באמנה. ועוד זאת יתירה היד כותבת דמיתבא דעתא מילתא חדתא :

יוסף לחוק מוסר מלכים והלכה פסוקה יום ליום יביע דברים המחורין. ואשר סדרתי אני בעניי, ברם עיקר שרשוהי בקונטרס סנסן ליאיר לזכות את הרבים, יחקקו צדק לא ימושו החוקים האלה, באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין. וצור ישראל יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות. ובא לציון גואל והבית בהבנותו שם יזבחו זבחי צדק דכרין ואמרין. כן יהי רצון : הלא זה דברי איש צעיר מעפר דל קטונתי איני כדאי

חיים יוסף דוד אזולאי ס"ט

רוקח

מעשה

א. מודעת זאת בחיוב תלמוד תורה וכמו שכתב הטור ומרן ולבוש ביורה דעה (בסימן רמ"ו) והרמב"ם (בפרק א) מהלכות תלמוד תורה, וזה לשונו, כל איש ישראל חייב בתלמוד תורה, בין עני בין עשיר, בין שלם בגופו בין בעל יסורין, בין בחור בין זקן גדול, ואפילו עני המחזר על הפתחים, אפילו בעל אשה ובנים חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה, שנאמר והגית בו יומם ולילה וגו'. וחייב לשלש למודו שליש בתורה שבכתב בכלל זה. שליש בתלמוד וכו'. כיצד, היה בעל אומנות ועוסק במלאכתו שלשה שעות ביום ותשעה שעות בתורה, קורא שלושה מהם בתורה שבכתב, ובשלושה תורה שבעל פה, ובשלושה יבין דבר מתוך דבר יעו"ש. וגם באורח חיים (סימן קנ"ה) בטור ומרן ולבוש שכתבו אחר שיצא מבית הכנסת ילך לבית המדרש ויקבע עת ללמוד, וצריך שאותו עת יהיה קבוע שלא יעברנו אף אם הוא סבור להרויח הרבה יעו"ש : ומאחר שכן שחייב כל איש לעסוק בתשעה שעות ביום בתלמוד תורה, אם כן מה יענה האדם ביום הדין לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, שכל היום כולו עוסק במלאכתו איש איש על עבודתו ואינו עוסק בתורתו, כי בודאי אין קץ לעונשו. ואם ראה תראה מאמר משלי רבתא אשר הבאתי בקונטרס מיני מרקחת אשר בסוף ספר הנחמד מעשה רוקח (חלק ג') של מר זקני זיע"א, דשם בפרק שלישי הבאתי כל המאמר באורך, ועיניך תחזינה מישרים שכל הקורא בהם תסמר שערות בשרו, ולא יאכל ולא ישתה בראותו שכל מה שקרא לא נחשב לו לכלום, שצריך לקרות כל מה שכתוב שם, והי הטוב יכפר בעד :

הנה כי כן מצוה על כל איש אשר בשם ישראל יכונה, לקנות לו ספר חוק לישראל לקרות בו בכל יום, שהוא סדר נאה ויאה שתקן לנו הרב הקדוש התנא האלהי האר"י זלה"ה זצ"ל, אשר בקריאתו זוכה במעט קט בשלושה למודים, שליש במקרא תורה נביאים וכתובים, שליש במשנה שקורא פרק מהמשנה, שליש בגמרא שקורא פסקא מהגמרא, ונוסף גם מאמר מזוהר הקדוש. ושמעתי רמז נאה כי בקריאת חוק לישראל שם רמוז תרי"ג, כי תני"ך משנה גמרא קבלה שהוא הזוהר ראשי תיבות שלהם גמטריא תרי"ג, וגימטריא בתורה:

ומעתה הגם שאין ידו של אדם משגת לשלש תלמודו בתשעה שעות ביום, מטרדת מלאכתו לפרנס אשתו ובניו ואת עצמו, לכן יאחז צדיק ספר הלז לעסוק אהב בכל יום, דנחשב לו דבר מה בקיום חיוב זה לשלש תלמודו. והן אמת שעתה רוב המוני העם המשכילים ונבונים וגם מהתלמידי חכמים, אחר גמר תפלה מתאספים בבית הכנסת בטלית ותפילין, וקורים סדר זה בכל יום ויום, אשריהם ואשרי חלקם. ואנחנו רואים שבזמן מועט הוא משלים סדר זה, וכמו שכתב הרב הגדול חיד"א בספריו הלא המה מורה באצבע (בס"ג אות צג) ובמחזיק ברכה (סימן קנו אות ג) שצריך אחר תפילה שישתדל ללמוד סדר היום בספר חוק לישראל, כי הוא סדר נאה דרך קצרה וכשרה, וזוכה במעט זמן בעשירית שעה לקרות תני"ך ולשנות משנה וגמרא וזוהר. והאיש הירא חוק נתן ולא יעבור, כי הוא תועלת עצום לנפשו, קרית נאמנה הזאת נעמי. וגם ילמד תני"ך בתרגום כמו שכתב האר"י זצ"ל וכו'. גם לא יאמר התפלות שבראש הספר יעו"ש:

גם אחריו החזיק בשבח קריאה זו הרב החסיד חסד לאלפים ז"ל (סימן קמ"ה) וז"ל אחר שיצא מבית הכנסת וכו' והן עתה נתפשט למוד סדר חוק לישראל וכו', ומה טוב שהתלמיד חכם או יודע ספר שבעיר יקרא אותו בקול רם במתון, ואליו יאספו כל יראי ה' וחושבי שמו, וילמדו אחריו ויפרש להם הגמרא והזוהר והתוכחת מוסר והיוסף לחוק, באופן שכל הרוצה יוכל לזכות בו, אפילו היותר עם הארץ וכו' יעו"ש. ועיין גם הרב דבש לפי ז"ל (מערכת תק אות מא) ע"ש. וסדר קריאת הפסוקים של הסדר הזה, הנה הנם בשער המצוות פרשת ואתחנן ונגיד ומצוה (דף טל) וארחות צדיקים (דף צג) ולחם מן השמים למהרי"ן ז"ל כתיבת יד ומשם בארה:

ב. אם לא קרא מקרא ביום א' של השבוע, יש לו תשלומין שיקרא ביום ב' שתי הקריאות, דהיינו קריאת יום ראשון ויום שני, אבל אין זה מועיל רק לצורך היום ב' שיקרא קריאת יום שלפניו שדלג ואחר כך יקרא קריאת היום ההוא, אך לצורך יום ראשון שלא קרא בו אין לו תקון כלל. שער המצוות ונגיד ומצוה ולחם מן השמים וארחות צדיקים שם:

ג. ומזה למד הרב חיד"א ז"ל בהקדמתו (באות ו') דבחול המועד טוב לקרות דבר יום ביומו, ולהשלים בעד יום טוב. ובספרו מחזיק ברכה בקונטרס אחרון כתב דטוב לקרות הסדר הזה בחול המועד ולהשלים בעד יום טוב, מאחר דלא יקרא ביום טוב עיין שם. אם כן בחול המועד יקרא של יום

טוב שעבר וקריאה יום חול המועד שעומד בו, ומכאן אזהרה שצריך לעשות כן, יען שביום חול המועד אין לו מלאכה וחל עליו החיוב של תלמוד תורה יותר מימות החול, וכמו שאמרו ז"ל על פסוק כי אקח מועד וגו'. וכך כתב בצפורן שמיר (סימן ד' אות נז) :

ד. הנה בקריאת כ"ו פסוקים בליל ששי, מבואר בשער המצוות וארחות צדיקים ולחם מן השמים ובספרו שערי רחמים (דף ע:) שאם יכול לקרותם אחר חצות לילה בקומו הנה מה טוב, ואם לאו יקרא אותם בחצות הלילה קודם שישי. והנה בלחם מן השמים מבואר שיקרא אותם עם תרגום או לאו, אמנם מהרח"ך בספרו שערי רחמים (דף ע:) כתב לקרותם בלי תרגום, וכתב שזהו סוד והיה משנה, דהיינו שם הוי"ה קריאת כ"ו פסוקים בחמשה ימים, וכ"ו בליל הששי, ואז הוי"ה משנה ע"ש. והרב מחזיק ברכה ז"ל (סקני"ו אות ו) ובקונטרס אחרון, גלה לנו משם המקובל מורנו הרב שלום שרעבי ז"ל, וסולת בלולה משם גורי האר"י זצ"ל והרמ"ע, דאין תרגום בלילה ולא בשבת ויום טוב יעו"ש. וכך כתב בהקדמתו (אות ד') ומזה דן את הדין הרב פתח הדביר נר"ו (סימן קנ"ו) דמנהגן של ישראל בימת הקיץ שעל הרוב לא יוכלו להשכים לקרות הכ"ו פסוקים בעוד לילה, וקרו להו אחר שהאיר היום, נראה פשוט דאפילו הכי אין לקרות תרגום אף על פי דימא הוא יעו"ש. ומוכרח לומר דהא דאין קורין בתחלת הלילה כצואת מורנו הרב חיים ויטאל זצ"ל אם לא יוכל לקום אחר חצות, כונתם של אלו דמניחים עד הבוקר היינו לומר דשמא יוכלו לקום באשמורת לקרותם ואם לא יוכלו יקראו אותם בבוקר. ולדעתי דעת הדיוט כיון שהזהרת רבנו מורנו הרב חיים ויטאל לקרותם בליל הששי, טוב לקרותם בתחילת הלילה מלהניחם בספק, דשמא לא יוכל לקום ויקרא אותם בבוקר ויסתפק לו אם יקרא גם התרגום, ומה גם דאחר התפלה הוא קורא כל הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום :

והנה מאחר שחל החיוב בקריאת כ"ו פסוקים אלו, ולכוון לשם ב"ן כמבואר שם, הנה כי כן צריך להזהיר לקרותם, יען שאנחנו רואים שאינם נזהרים בהם בקריאה של כל יום ויום, ואם תשאל להם אם קוראים אם לאו, יאמרו שאינם קוראים. אשר על כן יזהרו מכאן ולהבא, ובמה שעבר ה' הטוב יכפר בעד אמן, ואני אחד מהם. ועיין להרב מחזיק ברכה בקונטרס אחרון שם שכך כתב דבאור הששי יקרא הכ"ו פסוקים שנים מקרא, לאפוקי מי שכתב דיקראם פעם אחד בלבד ע"ש באות ד'. ומאחר שכבר מבואר לקרותם בתחלת הלילה, מה טוב לקרותם קודם אכילתו, כי אם יניח עד אחר שאכל שמא תאנסנו שינה ולא יקרא אותם :

והרב ימצא חיים נר"ו ס"ט, ראה והתקין תפלה לומר קודם למוד כ"ו פסוקים של חוק לישראל באשמורת ליל הששי, וזה נוסחה :

הריני מכוון בקריאת כ"ו פסוקים אלו שהם צרוף שם הוי"ה לקנות הארת נשמה יתרה משבת הבאה. ויהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי

אבותינו שלא תביאנו לידי חלול שבת, לא על ידינו ולא על ידי שום אחד מבני ביתנו, ולא על ידי שום אחד מישראל בכל מקום שהם, ונזכה לשמור כל שבתות קדשך במחשבה ודיבור ומעשה אמן כן יהיה רצון:

ה. כתב הרב ברכי יוסף ז"ל ביו"ד (רמ"ו אות ד') משם הגאון מהר"ד שפטל בצואה שבספר יש נוחלין וזה לשונו, למוד הגמרא ורש"י ותוספות חיוב כמו הנחת תפילין עד כאן. אם כן לפי זה כיון שיש בסדר הזה גמרא ורש"י, מה טוב לקרות גם רש"י עם הגמרא כיון שחיוב הוא כמו הנחת תפילין. ומה טוב אם המדפיסים הי"ו שמכאן ולהבא ידפיסו התוס' השייך לאותה גמרא אחר רש"י ושכרם כפול מן השמים:

ו. כבר מבואר להרב חיד"א ז"ל במורה באצבע כמו שכתב לעיל וכן בהקדמתו לספר הזה באות ה', שלא לומר אותם תפילות שנדפסו בחוק לישראל דפוס ויניציאה, דהמסתכל יפה יבין שאין לאומרם, כי קריאת תנ"ך זו המסודרת בספר הזה אין הפסוקים מבחינת המדות יעו"ש. ומזה למדו שיכול לומר אותם הפסוקים שקוראים קודם למוד תנ"ך, דהיינו קודם תורה יאמר עזרנו בשם ה', וגם וחפץ ה' בידינו יצלח וגו', יגדיל תורה ויאדיר, ברוך אתה ה' למדני חקך, תורה צוה לנו משה וגו', וזאת התורה וגו', שמע ישראל וגו', וכן בנביאים פסוק הקטון יהיה לאלף וגו', ובכתובים פסוק תודיעני וגו', באומרם דכל כונת הרב חיד"א ז"ל אינה אלא על אותם התפילות אבל אלו הפסוקים יוכל לומר. והגם שנוכל לומר כן, למה יכנס בספק לומר פסוקים אחרים שלא נזכרו בדברי רבנו האר"י זצ"ל בסדר הזה, ולא בדברי רבנו מורנו הרב חיים ויטאל זצ"ל, ולא בהקדמת הרב חיד"א זצ"ל, יען כי כל יום פסוקים מכוונים בסדר המדרגה, ומה לנו לאומרם מה שלא הוזהרנו בהם ולכנס בספק, ומי שרוצה לאומרם הרשות בידו:

אמנם מה שנתחדש עתה לומר קודם הלמוד לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה וכו', נראה שכן האמת, יען הזהיר אותנו הרב חיד"א ז"ל במורה באצבע בתחלתו, שקודם כל למוד וכל מצוה להרהר בתשובה, ואחר כך יאמר נא לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה וכו', וכן כתב בספרו מחזיק ברכה (סי' קנ"ו אות ג') עיין שם:

ולכן מה טוב לומר בכל יום קודם הלמוד: לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו ודחילו ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל, הנה אנחנו קוראים (ואם קורא ביחיד יאמר הנה אני קורא) (ביום ראשון) ששה פסוקים שהם כנגד ו' דמלוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בנו (וביחיד): בי הארה מתוספת נשמה של שבת שעברה ויהיה נועם ה' אלהינו וגו':

וכן על זה הדרך ככתוב קודם כל קריאה בסדר הזה בספר חוק לישראל כמבואר שם. וה' יעזרנו על דבר כבוד שמו לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם: כה דברי החותם בסדר ושמרתך בכל אשר תלך. שנת ורוח נכון חדש בקרבי לפי"ק. ע"ה החתום יעקב רוקח ס"ט:

פרשת במדבר

במדבר יום ראשון תורה

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד 12 מילוי יו"ד דשם בין להשאר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה:

א (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה בְּמִדְבַר סִינַי
בְּאֶהָל מוֹעֵד בְּאֶזְוֹד לְוַדַּע הַיְשָׁנִי בַשָּׁנָה
הַשְּׁנִיית לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לֵאמֹר: וּמִלִּיל יְיָ עִם
מֹשֶׁה בְּמִדְבַר דְּסִינַי בְּמִשְׁכַּן זִמְנָא בְּחַד לִירְחָא תִּנְנָא בְּשַׁתָּא תִּנְנָא לְמַפְקָהוּן
מֵאֶרֶץ דְּמִצְרָיִם לְמִימָר:

רס"י וידבר. במדבר סיני באחד לחדש. וגו'. מתוך חזתן לפניו מונה אותם כל שעה, כשיאלו ממלכים מנאן, וכשנפלו בעגל מנאן לידע מנין הנותרים. כשזא להשרות שכינתו עליהן מנאן' באחד בניסן הוקם המשכן, ובאחד באיר מנאס:

ב) שִׂאוּ אֶת-רֵאשֵׁי כָל-עֵדֹת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל
לְמִשְׁפּוֹזוֹתָם לְבֵית אֲבוֹתָם בְּמִסְפָּר שְׁמוֹת כָּל-
זָכָר לְגֹלְלָתָם: קבילו ית חשבון כל פנשתא דבני ישראל לזרע יתהון
לביית אבהתהון במנן שמחן כל דכורא לגלגלתהון:

רס"י למספחתם. דע מנין כל שצט ושצט: לצית אצתם. מי שצבו מסצט אחר ורמו מסצט אחר יקום על שצט אציו: לגלגלתם. על ידי שקלים צקע לגלגלת:

(ג) **מִזֶּבֶן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמֵעַלָּה כָּל-יָצָא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל תִּפְקְדוּ אֹתָם לְצַבֹּאתָם אֹתָהּ וְאַהֲרֹן:** מִבֶּר עֶשְׂרִים שָׁנִים וּלְעֵלָּה כָּל נֶפֶק חִילָּא בְּיִשְׂרָאֵל תִּמְנֹן וְתִהוּן לְחִילֵיהוֹן אֶת וְאַהֲרֹן:

רס"י כל יצא צבא. מגיד שאין יוצא בצבא פחות מזבן עשרים:

(ד) **וְאֶתְכֶם יִהְיוּ אִישׁ אִישׁ לְבֵיתוֹ אִישׁ אִישׁ לְבֵיתוֹ רֵישׁ לְבֵית-אֲבֹתָיו הוּא:** וְעַמְכוּן יִהוּן גְּבָרָא גְּבָרָא לְשִׁבְטָא גְּבַר רֵישׁ לְבֵית אֲבָהֲתוֹהֵי הוּא:

רס"י ואתכם יהיו. כשתפקדו אותם יהיו עמכם נשיא כל שצט ושצט:

(ה) **וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ אֹתְכֶם לְרֵאוּבֵן אֶלְיָצוֹר בֶּן-שִׁדְיָאוֹר:** וְאֵלֵין שְׁמַת גְּבָרָא דִּי יִקוּמוּן עַמְכוּן לְרֵאוּבֵן אֶלְיָצוֹר בֶּר שִׁדְיָאוֹר: (ו) **לְשִׁמְעוֹן שְׁלֹמִיאֵל בֶּן-צוּרִישְׁדִּי:** לְשִׁמְעוֹן שְׁלֹמִיאֵל בֶּר צוּרִישְׁדִּי:

נביאים - הושע - פרק ב

ב^א וְהָיָה מִסֵּפֶר בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל כְּזוֹלֵה הַיָּם אֲשֶׁר
לֹא-יִמָּד וְלֹא יִסְפָּר וְהָיָה בְּמִקְוֵם אֲשֶׁר-יֹאמַר
לָהֶם לֹא-עַמִּי אַתֶּם יֹאמְרוּ לָהֶם בְּנֵי אֵל-זָרִי:
וְיִהְיֶה מִנֵּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל סְגִי כְּחֵלָא דְיִמָּא דְלֹא מִתְכַּל וְדָלָא מִתְמַנִּי וְיִהְיֶה בְּאַתְרָא
דְּאַתְגְּלִיאוּ בְּנֵי עַמְמִיָּא פִּד עֲבְרוּ עַל אֹרְיָתָא וְאַתְאַמְרוּ לְהוֹן לֹא עַמִּי אַתְוֹן יְתוּבֹן
וְיִתְרַבֹּן וְיִתְאַמְרוּ לְהוֹן עַמִּיָּה דְאַלְהָא קְיָיְמָא :

רש"י והיה מספר . מה ענין פורענות ונחמה סמוכין בדבור אחד , ורבותינו פירשו בפסחים הרגיף הושע בעלמו שחטא על שאמר החליפס עמד וזקש עליהם רחמים , וזכפרי דזי רז פרשת וישב ישראל בשטים שנינו רבי אומר יש פרשיות סמוכות זו לזו ורחוקות זו מזו כרחוק מזרח ממערב כי אתם לא עמי והיה מספר בני ישראל כחול הים מה ענין זה אכל זה משל למלך שכעס על אשתו שלח אחר הסופר לבוא ולכתוב לה גט עד שלא בא הסופר נתראה המלך לאשתו אמר המלך אפסך ילא סופר זה מכאן חלוק כלומר לבו חלוק ותוהה לומר למה שלח אחרי אמר לו בא וכתוב לה שאני כופל לה כתובתה ולפי פשוטו כך היא סמיכתו כי אתם לא עמי ואנכי לא אהיה לכם אראה עצמי כאילו איני לכם ותגלו לבין האומות ואף שם תרבו ותלמחו ושם תשובו אל לבצכם לשוב אלי כמו שנאמר על ידי משה (דברים ז) והשבות אל לבצדך בכל הגוים אשר הדיחך וגו' ושב ה' אלהיך את שבותך וגו' אף כאן ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדיו וגו' :

ב^ב וּנְקַבְּצוּ בְנֵי-יְהוּדָה וּבְנֵי-יִשְׂרָאֵל יִזְדָּדוּ וְשָׁבוּ
לָהֶם רֵאשִׁי אֶזְזָד וְעָלוּ מִן-הָאָרֶץ כִּי גָדוֹל יוֹם
יְזַרְעֵאל:
וְיִתְפַּנְשׁוּן בְּנֵי יְהוּדָה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּחֵדָא וְיִמְנֹן לְהוֹן רִישׁ חֵד מִן
בֵּית דָּוִד וְיִסְקוּן מִן אֶרְעָא גְלוּתְהוֹן אַרְי רַב יוֹם כְּנִישְׁתְּהוֹן :

רש"י ראש אחד . דוד מלכם : כי גדול יום . קבוץ זריעתם :

(א) אָמְרוּ לְאֶזְוִיכֶם עַמִּי וְלְאֶזְוֹתֵיכֶם רוֹזְמָה: נְבִיאָא
אָמְרוּ לְאַחִיכוֹן עַמִּי תוֹבוּ לְאוֹרֵיתִי וְעַל פְּנִשְׁתְּכוֹן אַרְחִם :

רס"י אמרו לאחיכם עמי . כתרגומו תובו לאורייתתי ועל כנישתכון ארחם :

(ד) רִיבוּ בְּאֻמֹּתְכֶם רִיבוּ כִּי-הִיא לֹא אִשְׁתִּי
וְאֲנֹכִי לֹא אִישָׁהּ וְתָסַר זְנוּנִיָּהּ מִפְּנֵיהָ וְנֶאֱפֹפִיָּהּ

מִבֵּין שְׂדֵיָהּ: אוֹכְחוּ לְכַנְשָׁתָא דִּישְׂרָאֵל וְאָמְרוּ לָהּ אַרִי הִיא לֹא מְתַעֲנָא
בְּפוֹלְחָנִי וּמִימְרֵי לֹא מְקַבֵּל צְלוֹתָהּ עַד דְּתַעֲדִי עוֹבְדָהָא בִישְׂמָא (מ) בֵּיל אַפְהָא
וּפּוֹלְחוֹן טְעוֹתָהָא מִבֵּין קְרוּהָא :

רס"י ריבו באומות . זכנסייה שלכם של עכשוויה שהיא אם לדורות הבאים
: מזין שדיה . דרך הנואפות שממעכין להם זין דדיהם ויונתן תירגם ופולחן
טעותהא מזין קירוהא :

(ה) פֶּן-אֶפְשִׁיטְנָה עֲרֻמָּה וְהַצְנֵתִיָּה כְּיוֹם הַיּוֹלְדָה
וְשִׁבְמֹתֶיהָ כַּמֹּדֶבֶר וְשִׁתָּהּ כְּאָרֶץ צִיָּה וְהַבֹּתֶיהָ

בְּצַבְוֹא: דְּלָמָא אַסְלַק שְׁכִנְתִּי מִנָּה וְאַעֲדִי יְקָרָה וְאַשְׁוִינָה רְטִישָׁא פְּיוֹמָא
קֹדְמָאֵי עַד לֹא אֶתְקַרְבַּת לְפוֹלְחָנִי וַיְחוּל רוּגְזִי עֲלָהּ כְּמָא דְחָל עַל עִם דְּרָא דְעֵבְרוּ
עַל אוֹרֵיתִי בְּמִדְבָּרָא וְאַשְׁוִי אַרְעָא צְדִיאָא וְאַקְטְלָנָה בְּבַצוֹרְתָא :

רס"י כיום הולדה . כיום שמאלתיה במכרים כמו שמפורש (ביחזקאל טז)
ומולדת כיום הולדת אותך לא כרת שרך ותושלכי על פני השדה בגועל נפשך
לא חסה עליך עין (טז) : כמדבר . גזירות שגזרתי עליהם במדבר שם יתמו
ושם ימותו (במדבר יד) : והמתיה . ואקטלונה :

(ו) וְאֶת-בְּנֵיהָ לֹא אָרַזוּם כִּי-בְנֵי זְנוּנִים הֵבִיאוּ:
וְיֵת בְּנֵהָ לֹא אָרַחֵם אָרִי בְּנִין דְּטָעוּ אֵינּוּן :

כתובים - משלי - פרק ל

(ח) שְׂוֹא | וְדַבֵּר-כָּזָב הִרְזִיק מִפְּמֵי רֵאשׁ וְעֵשֶׁר
אֶל-תֵּתֶן-לִי הַטְּרִיפְנֵי לְזֹזִים זֹקִי: רְגֵלְתָּא וּמִלְתָּא כְּדְבוּתָּא
אַרְחִיק מִנִּי מִסְכְּנוּתָּא וְעוֹתֵרָא לֹא תֵתֶן לִי זֹנִי לְחִמָּא מִסְתִּי :

רס"י ראש . דלות : הטריפני . ל' מזון וכן טרף נתן ליראיו (תהלים קיא) :

(ט) פֶּן אֶשְׁבַּע | וְכִזַּזְשִׁיתִי וְאִמַּרְתִּי מִי יְהוָה וּפֶן-
אֲרִשׁ וְזָנְבִיתִי וְתַפְשִׁיתִי נֶשֶׁם אֱלֹהִי: דְּלֹא אֶשְׁבַּע וְאֶכְפֹּר
וְאֵימֵר מִנִּי אֶלְקָהָא וְדְלֹא אֶתְמַסְכֵּן וְאֶגְנוֹב וְאֶחְלִיל שְׁמִיהָ דְּאֶלְקָהָא :

רס"י פן אשבע . מתוך עושר וכחשתי . בהקב"ה מרוב גאווה ומהו הכחשה
: ואמרתי מי ה' . כלומר אין אלהים : ותפשתי שם אלהי . להרגיל להשבע
בו לשקר :

(י) אֶל-תִּלְשֵׁן עֶבֶד אֶל-(אד"ו) אֲדַעֵי פֶן-יִקְלַךְ
וְאֶשְׁבַּחְתָּ: לֹא תִלְשֵׁן עֶבְדָּא לְמַרְיָה דְּלֹא נְצַעְרִינְךָ וְתִתְחַיֵּב :

רס"י אל תלשן עבד . אל תמסור דין על אדם לנעוק עליו להקב"ה ואפי'
הוא רשע אשר אציו יקלל וכל התועבות האמורות כאן בו , וראיה לדבר

מהושע בן בארי כדאיתא בפסחים צ"ה האשה שהלשין את ישראל ואמר החליפם באומה אחרת אמר לו הקב"ה קח לך אשת זנונים (הושע א) :

(יא) דָּוִד אָבִיו יִקְלָל וְאֶת-אָבִיו לֹא יְבָרֵךְ: דָּרָא

דאבוהי נצער ולאמיה לא נברך: (יב) דָּוִד טָהוֹר בְּעֵינָיו

וּבְצִאָתוֹ לֹא רִזְזִין: דָּרָא דְדָבְרֵי בְּעֵינָיו וּמְצִאָתִיהָ לֹא אֲשַׁתְּנֶגַע: (יג)

דָּוִד מִה-רָמוֹ עֵינָיו וְעַפְעָפְיוֹ יִזְשָׂאוּ: דָּרָא דְרָמוֹ עֵינָיו וּגְבִינוֹ מְנַטְלִין:

רש"י דור מה רמו עיניו . זה גסות הרוח :

משנה שביעית פרק א

א. עד אימתי חורשין בשדה האילן ערב שבעית. בית שמאי אומרים, כל זמן שהוא יפה לפרי. ובית הלל אומרים, עד העצרת. וקרובין דברי אלו להיות כדברי אלו:

ברטנורה (ה) עד אימתי חורשים בשדה האילן. לקמן מפרש אי זהו שדה אילן: ערב שביעית. שצריך להוסיף משנה ששית על השביעית באיסור עבודת הארץ ולקמן ילפינן לה מקראי: כל זמן שהוא יפה לפרי. כלומר שהחריטה יפה לפרי הוא מתקן הקרקע לאורך הפרי של ששית ולא לאורך שביעית: עד העלאת. דעד העלאת יפה לפרי ותו לא ומן העלאת ואילך נראה כמתקן לאורך שביעית. ובשדה לבן שאין בו אילן עד הפסח. ומשנה זו היא משנה ראשונה ואינה הלכה, דרבן גמליאל ובית דינו נמנו על שני פרחים הללו שהם פסח בשדה לבן, ועלאת בשדה אילן, והתיירוס, ומותר לחרוש עד ראש השנה של שביעית:

ב. איזהו שדה האילן. כל שלשה אילנות לבית סאה, אם ראויין לעשות כפר דבילה של ששים מנה באטלקי, חורשים כל בית סאה

בְּשִׁבְיָלוֹן. פְּחוֹת מְכָאוֹ, אֵין חוֹרְשִׁין לָהֶן אֶלָּא מְלֵא הָאוֹרָה וְסֵלוֹ חוּצָה לוֹ:

ברטורה (ב) לבית סאה. קרקע שהיא חמשים אמה על חמשים אמה: כבר דבלה. התאנים היבשים עשויין צמעגלה כעין ככר לחם קרויים כבר דבלה: באיטלקי. צמנה של איטליא של יון, ולפי שהיה כך בימי משה משערים בו. והמנה מאה דינרים, והדינר שש מעות, ומשקל כל מעה שש עשרה פעורות בינוניות: פחות מכאן. מככר של ששים, מנה אין חורשים כל בית סאה אלא תחת האילן לצד וחונה לו כמלא אורה וסלו. המלקט תאנים קרוי אורה, כמו גודר בתמרים, וזוֹכֵר בענבים: וסלו. הסל שנותן בו מה שהוא לוקט, ושאר השדה חשוב שדה הלצן ואין חורשין אותו אלא ער

ג. אֶחָד אֵילָן סָרְק וְאֶחָד אֵילָן מֵאֶכֶל, רוֹאִין אוֹתָן כְּאֵלוֹ הֵם תְּאֵנִים. אִם רְאוּיִים לַעֲשׂוֹת כְּפֶר דְּבִלָּה שֶׁל שְׁשִׁים מְנָה בְּאֵיטְלָקִי, חוֹרְשִׁים כָּל בֵּית סָאָה בְּשִׁבְיָלוֹן. פְּחוֹת מְכָאוֹ, אֵין חוֹרְשִׁים לָהֶם אֶלָּא לְצָרְפוֹ:

ברטורה (ג) אחד אילן סרק. שאינה עושה פירות ונטועין שלשה לבית סאה: אם ראוין לעשות. רואין כל אילן ואילן בפני עצמו אם אילן של תאנה כיוצא בו היה עושה כבר דבלה. ולמה שיערו בתאנה על שפירותיה גסין ועושה הרבה: לצרכו. מלא אורה וסלו חונה לו:

ד. הִיָּה אֶחָד עוֹשֶׂה כְּפֶר דְּבִלָּה וְשְׁנַיִם אֵין עוֹשִׂין, אוֹ שְׁנַיִם עוֹשִׂין וְאֶחָד אֵינוֹ עוֹשֶׂה, אֵין חוֹרְשִׁין לָהֶם אֶלָּא לְצָרְפוֹ, עַד שְׁיִהְיוּ מְשֻׁלְּשָׁה וְעַד תְּשֻׁעָה. הָיוּ עֲשָׂרָה, מֵעֲשָׂרָה וְלִמְעַלָּה, בֵּין עוֹשִׂין בֵּין שְׁאִינָן עוֹשִׂין, חוֹרְשִׁין כָּל בֵּית סָאָה בְּשִׁבְיָלוֹן. שְׁנַאֲמַר (שמות לד) בְּחָרִישׁ וּבְקָצִיר תְּשַׁבֵּת, אֵין צָרִיף לּוֹמַר חָרִישׁ וְקָצִיר שֶׁל שְׁבִיעִית, אֶלָּא חָרִישׁ שֶׁל עָרֵב שְׁבִיעִית שֶׁהוּא נִכְנָס בְּשְׁבִיעִית, וְקָצִיר שֶׁל שְׁבִיעִית שֶׁהוּא יוֹצֵא לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר, מָה חָרִישׁ רְשׁוּת, אָף קָצִיר רְשׁוּת, יָצָא קָצִיר הֶעָמַר:

ברטורה (ד) עד שיהיו מג' ועד ט'. כלומר דין זה שאמרנו, היינו מג' ועד ט', אבל אם היו עשרה או יותר, אף על פי שאינן עושין חורשין: שנאמר בחריש ובקציר תשבות. ארישא קאי דתנן אין חורשין להן אלא לצרכו, ומנין שאין חורשין כל הבית סאה שנאמר בחריש ובקציר תשבות, ואם אינו ענין לשבת בראשית שכבר נאמר (שמות ט) ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך, ולא לשמיטה שכבר נאמר (ויקרא כה) שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך, תנהו ענין לאסור שני פרקים של ערב שביעית, מפסח לשדה לצון, ומעצרת לשדה אילן, והכי קאמר קרא בחריש שקצירו

חסור ואיזה זה חריש של ערב שביעית שנכנס לשביעית תשבות, וזקליר שחרישו חסור ואיזה זה קליר של שביעית שיואל למולאי שביעית נמי תשבות, ספיהים סגדלו בשביעית או שעבר זרע בשביעית חסור לקרם בשמינית: רבי ישמעאל אומר. לעולם בשבת משתעי קרא כפטיה ואתא לאשמועינן מה חריש רשות, שאין לך חריש של מלוא, אף קליר דאמר רחמנא תשבות, זקליר של רשות, יאל קליר העומר שהוא מלוא דבעינן קלירה לשמה, שזה דוחה את השבת:

ה. שְׁלֹשָׁה אֵילָנוֹת שֶׁל שְׁלֹשָׁה אָנָּשִׁים, הָרִי אֵלוּ מִצְטָרְפִין, וְחוֹרְשִׁין כָּל בֵּית סָאָה בְּשָׁבִילָן. וְכַמָּה יְהֵא בִינְיָהֶם, רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, כְּדִי שְׂיֵהָא הַבָּקָר עוֹבֵר בְּכָלְיוֹ:

דרטורה (ה) הרי אלו מצטרפין. ונחשבין כאלו הן של איש אחד וחורשין כל בית סאה בשבילן: וכמה יהא ביניהן. בין אילן לאילן: כמלא זקר וכליו. למד זקר עם העול והיינו ארבע אמות, אבל פחות מכאן למעקר קיימי ואין חורשין בשבילן:

ו. עֶשֶׂר נְטִיעוֹת מִפְּזָרוֹת בְּתוֹךְ בֵּית סָאָה, חוֹרְשִׁין כָּל בֵּית סָאָה בְּשָׁבִילָן, עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה. הָיוּ עֲשׂוּיוֹת שׁוֹרָה וּמִקְפּוֹת עֶטְרָה, אֵין חוֹרְשִׁין לָהֶם אֶלָּא לְצָרְפָן:

דרטורה (ו) נטיעות. ילדות, וזקנות קרי אילן, והכא קא משמע לן דאף על גב דשלה אילנות לבית סאה קרוי שדה אילן וחורשין כל בית סאה בשבילן, נטיעות ילדות אין חורשין עד שיהיו עשרה: שורה. שנטועות במקום אחד כחומה ואין מפוזרות: אין חורשין אלא לזרפן. משום דכשפוזרות נראה כחורש לזרפן האילן, אבל היכא דקיימי במקום אחד נראה כמתקן את הארץ לזרפן שביעית ולא לזרפן האילנות: שורה. תרגום חומה שורה: עטרה. גדר סביב:

ז. הַנְּטִיעוֹת וְהַדְּלוּעִים, מִצְטָרְפִין לְתוֹךְ בֵּית סָאָה. רַבָּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, כָּל עֶשְׂרָה דְּלוּעִים לְבֵית סָאָה, חוֹרְשִׁין כָּל בֵּית סָאָה עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה: **ח.** עַד אֵימָתִי נִקְרְאוּ נְטִיעוֹת. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר, עַד שְׁיַחֲלוּ. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, בֵּת שֶׁבַע שָׁנִים. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, נְטִיעָה כְּשָׂמָה. אֵילָן שְׁנַגְמָם וְהוֹצִיא חֲלִיפִין, מְטַפֵּחַ וּלְמִטָּה בְּנְטִיעָה, מְטַפֵּחַ וּלְמַעְלָה, כְּאֵילָן, דְּבָרִי רַבִּי שְׁמַעוֹן:

דרטורה (ח) עד שיחולו. עד שיאלו לחולין בשנה הרביעית על ידי פדיון, ואם לא פדאן בשנה הרביעית, עד שיעשו חולין מאליהן בשנה החמישית: נטיעה כשמה. בת שנתה קרויה נטיעה ותו לא. פירוש אחר, כשמה, כל זמן שבני אדם קוראין לה

נטיעה ואין קוראין לה חילון. והלכה כרבי עקיבא: שנגמס. שנחחד: חליפין. גידולים, לשון גזעו מחליף: כנטיעה. בין לענין חרישה, בין לענין ערלה. והלכה כרבי שמעון:

גמרא ברכות דף ל"ב ע"ב

אפלו המלך שואל בשלמו וכו' אמר רב יוסף לא שנו אלא למלכי ישראל אבל למלכי אומות העולם פוסק. מתיבי המתפלל וראה אנס בא כנגדו ראה קרון בא כנגדו לא יהא מפסיק אלא מקצר ועולה לא קשיא הא דאפשר לקצר ואם לאו פוסק. תנו רבנן מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל בדרך בא שר אחד ונתן לו שלום ולא החזיר לו שלום המתין לו עד שסיים תפלתו לאחר שסיים תפלתו אמר לו ריקא והלא כתוב בתורתכם (דברים ד) רק השמר לך ושמור נפשך וכתוב ונשמרתם מאד לנפשותיכם כשנתתי לך שלום למה לא החזרת לי שלום אם הייתי חותך ראשך בסייף מי היה תובע את דמך מידי אמר לו המתין לי עד שאפייסך בדברים אמר ליה אילו היית עומד לפני מלך בשר ודם ובא חבירך ונתן לך שלום היית מחזיר לו אמר לו לאו ואם היית מחזיר לו מה היו עושים לך אמר ליה היו חותכים את ראשי בסייף אמר לו והלא דברים קל וחומר ומה אהיה שהיית עומד לפני מלך בשר ודם שהיום פאן ומחר בקבר כך. אני שהיית עומד לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שהוא חי וקיים לעד ולעולמי עולמים על אחת כמה וכמה. מיד נתפייס אותו שר ונפטר אותו חסיד לביתו לשלום:

כ"י אצל למלכי אומות העולם פוסק. שלא יהרגנו: הא דאפשר להכר. כגון חסמוך לגמור תפלתו:

זוהר במדבר דף קי"ז ע"ב

רבי יצחק פתח (תהלים קט"ז) יי זכרנו יברך יברך את בית וגומר. יי זכרנו יברך אליו גוברין דהו עאלין בחושבנא דמדברא וקדשא בריה הוא מברך

לֹוּן וְאוֹסִיף עָלֵיהֶוּ בְּכֹל זְמַנָּא. תָּא חֲזִי הָאֵי מָאן דְּאָמַר שְׁבַחָא דְחַבְרִיָּה
 דְּבִנּוּי אוֹ דְּמִמוּנִיָּה בְּעֵי לְבָרְכָא לִיה וְלֹאֻדָּאָה עָלֵיהּ בְּרַכָּאן. מְנַלן. מִמְּשָׁה
 דְּכְתִיב (דְּבָרִים א) וְהִנֵּכֶם הַיּוֹם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרֹוב. לְבַתֵּר מַה כְּתִיב. יי אֱלֹהֵי
 אֲבוֹתֵיכֶם יוֹסֵף עָלֵיכֶם כָּכֶם אֶלְף פְּעָמִים וְגוֹמֵר. תִּרְיִן בְּרַכָּאן הוּוּ חֵד יי
 אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם וְגוֹמֵר. הָא חֵד לְבַתֵּר וּיְבַרְךְ אֶתְכֶם פְּאֶשֶׁר דְּבַר לְכֶם.
 לֹאֻדָּאָה עָלֵיהֶוּ בְּרַכָּאן עַל בְּרַכָּאן. וְאֵי אִיהוּ מְנִי שְׁבַחָא דְחַבְרִיָּה וְלֹא אוֹדֵי
 עָלֵיהּ בְּרַכָּאן. הוּוּ נְתִפֵס בְּקַדְמִיתָא מְלַעֲיָלָא וְאֵי אִיהוּ מְבַרְךְ לִיה הוּוּ
 מִתְבַּרְךְ מְלַעֲיָלָא. וּבְרַכְתָּא בְּעֵי לְבָרְכָא לָהּ בְּעִינָא טְבָא וְלֹא בְּעִינָא בִישָׂא.
 וּבְכָלָא בְּעֵי קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּוּ רְחִימּוּתָא דְלִבָּא. וּמַה מָאן דְּמְבַרְךְ לְחַבְרִיָּה
 בְּעֵי קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּוּ דִּיבְרַךְ לִיה בְּעִינָא טְבָא וּבְלִבָּא טְבָא מָאן דְּמְבַרְךְ
 לְקְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּוּ עַל אַחַת פְּמָה וְכַפָּה דְּבְעֵי עֵינָא טְבָא וְלִבָּא טְבָא
 וְרַחֲמוּתָא דְלִבָּא. בְּגִין כִּד (שֵׁם ה) וְאַהֲבַת אֶת יי אֱלֹהֵיךְ בְּכֹל לְבַבְךָ וְגוֹמֵר. תָּא
 חֲזִי הָא אוֹקְמוּהָ לִית בְּרַכְתָּא דְלַעֲיָלָא שְׂרִיָּא עַל מְלָה דְאַתְמְנִי. וְאֵי תִימָא
 יִשְׂרָאֵל אִידָּא אֶתְמְנוּן. אֶלָּא כְּפָרָא נְטִלֵי מְנִיָּהֶוּ וְהָא אוֹקְמוּהָ וְחוּשְׁבָנָא לָא
 הוּוּ עַד דִּיתְכַנְיֵשׁ כֹּל הַהוּוּא כּוּפְרָא וְסָלִיק לְחוּשְׁבָנָא וּבְקַדְמִיתָא מְבַרְכֵן לְהוּ
 לְיִשְׂרָאֵל וּלְבַתֵּר מְנָאן הַהוּוּא כּוּפְרָא וּלְבַתֵּר מְהַדְרִין וּמְבַרְכִין לֹוּן לְיִשְׂרָאֵל.
 אֲשַׁתְּכּוּ דִישְׂרָאֵל מִתְבַּרְכִין בְּקַדְמִיתָא וּבְסוּפָא וְלֹא סָלִיק בְּהוּ מוֹתְנָא.
 מוֹתְנָא אֲמָאי סָלִיק בְּמְנִיָּנָא. אֶלָּא בְּגִין דְּבְרַכְתָּא לָא שְׂרִיָּא בְּמְנִיָּנָא. כִּיּוֹן
 דִּיִּסְתַּלַּק בְּרַכְתָּא סְטָרָא אַחְרָא שְׂאֵרֵי עָלוּי וְיָכִיל לְאַתְזַקָּא בְּגִין דָּא
 בְּמְנִיָּנָא נְטִלִין כּוּפְרָא וּפְדִיוֹנָא לְסַלְקָא עָלֵיהּ מְנִיָּהֶוּ (ס"א עָלֵיהּ מוֹתְנָא) יְבַרְךְ
 אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל אֱלִין נְשִׁין דְּלָא סָלְקִין בְּמְנִיָּנָא. יְבַרְךְ אֶת בֵּית אַהֲרֹן
 דְּאִינוּן מְבַרְכִין לְעַמָּא בְּעִינָא טְבָא וּבְלִבָּא טְבָא וּבְרַחֲמוּתָא דְלִבָּא. אֶת בֵּית
 אַהֲרֹן הַכִּי נְמִי נְשִׁין דְּאַתְבַּרְכֵן בְּבְרַכְתָּא דִּילְהוּן. יְבַרְךְ יִרְאֵי יי אֱלִין אִינוּן
 לִיּוֹאֵי וְכִלְהוּ מִתְבַּרְכֵן בְּגִין דְּדַחֲלִין לִיה לְקְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּוּ. הַקְּטָנִים עִם
 הַגְּדוֹלִים אֵף עַל גַּב דְּלָא עָאֲלִין בְּמְנִיָּנָא. תָּא חֲזִי לָא אֲשַׁתְּכּוּ מְנִיָּנָא בְּהוּ
 בְּיִשְׂרָאֵל דְּאַתְבַּרְכֵן בֵּיהּ בְּהָאֵי מְנִיָּנָא. דְּהָאֵי מְנִיָּנָא לְאַתְבַּרְכָּא הָוָה
 וְלֹאֻשְׁלָמָא שְׁלִימוּתָא דְעַלְמִין הָוָה וּבְאַתֵּר דְּבְרַכָּאן נְפָקִין אֶתְמְנוּן דְּכְתִיב
 בְּאַחַד לַחֲדָשׁ הַשָּׁנִי דְאִיהוּ זִיּוֹא דְּבְרַכָּאן דְעַלְמָא דְמְנִיָּה נְפִיק זִיּוֹא לְעַלְמָא
 וְעַל דָּא אֶקְרִי חֲדָשׁ זִיּוֹ דְזִיּוֹא דְכָלָא נְפִיק מְנִיָּה וְעַל דָּא כְּתִיב (תְּהִלִּים קל"ד)
 יְבַרְכֵךְ יי מְצִיּוֹן וְכָלָא חֵד מְלָה וּכְתִיב (שֵׁם קל"ג) כִּי שָׁם צִוָּה יי אֶת הַבְּרַכָּה
 וְגוֹמֵר :

תרגום הזוהר רְבִי יִלְחָק פִּתְחָא, (תהלים קט"ו) ה' זְכַרְנוּ יְצִרְךָ יְצִרְךָ אֶת בֵּית וְגו' .
 ה' זְכַרְנוּ יְצִרְךָ, אֵלּוּ הַגְּזָרִים שְׁהִיוּ עוֹלָמִים צְחָשְׁצוֹן צְמִדְצָר, שְׁהַקְדוּשָׁא צְרוּךְ
 הוּוּ מְבַרְךְ אֹתָם וּמוֹסִיף עָלֵיהֶם צְכָל פְּעַם. צֹא וּרְאֵה, מִי שְׁאוּמֵר שְׁבַחוּ
 שָׁל חֲצֵרוֹ, עַל צְנִיּוֹ אוֹ עַל פְּסוּף, לְרִיךְ לְבָרְכוּ, וּלְהוֹדוֹת עַל הַבְּרָכוֹת. מֵאִין
 לָנוּ, מִמְּשָׁה, שְׁפַתּוֹב, (דְּבָרִים א') וְהִנֵּכֶם הַיּוֹם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרֹוב, אַחַר כִּד
 מַה פְּתוֹב, ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם יוֹסֵף עָלֵיכֶם כָּכֶם אֶלְף פְּעָמִים וּיְבַרְךְ אֶתְכֶם
 פְּאֶשֶׁר דְּבַר לְכֶם. ב' בְּרָכוֹת הִיוּ, אַחַת, ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם וְגו', הִרִי אַחַת.
 אַחַר כִּד, וּיְבַרְךְ אֶתְכֶם פְּאֶשֶׁר דְּבַר לְכֶם. לְהוֹדוֹת עָלֵיהֶן, וּבְרָכוֹת עַל בְּרָכוֹת.

וְאִם הוּא מוֹנֶה שְׂבָחוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְאִינוּ מוֹדֶה עַל הַצְּרָכוֹת, הוּא נִתְפָּס תְּחִלָּה מְלַמְעֵלָה, דְּהֵינּוּ שְׁנֵי מִחֲמַתּוֹ. וְאִם הוּא מְצַרֵּךְ אוֹתוֹ, הוּא עֲלָמוֹ מִתְצַרֵּךְ מְלַמְעֵלָה. וְאִרְיֵךְ לְצַרְכוֹ צְעִין טוֹבָה וְלֹא צְעִין רָעָה. וּבְכָל דְּצַר רוּחָה הַקְּדוּשָׁה צָרוּךְ הוּא תְּהֵבֶת הַלֵּב צְשָׁעָה שְׁמֻצְרָךְ. וּמֵה, מִי שְׁמֻצְרָךְ אֶת חֲבֵרוֹ, רוּחָה הַקְּדוּשָׁה צָרוּךְ הוּא שִׁיבְרָכוֹ צְעִין טוֹבָה וּבִלְב טוֹב, מִי שְׁמֻצְרָךְ אֶת הַקְּדוּשָׁה צָרוּךְ הוּא עַל אַחַת פְּמָה וְכַמָּה שְׁלֻרְיֵךְ עֵין טוֹבָה וְלֵב טוֹב וְאִתְּהֵבֶת הַלֵּב. מִשּׁוּם זֶה, פְּתוּב (דְּבָרִים ו') וְאִתְּהֵבֶת אֶת ה' אֶלְקֵיךְ צְכָל לְצַבְדָּךְ וְגו'. צֹא וּרְיָאָה, הָרִי הַעֲמִידוּהוּ שְׁאִין הַצְּרָכָה שְׁלַמְעֵלָה שׁוֹרָה עַל דְּצַר שְׁנִמְנָה. וְאִם תֹּאמַר, יִשְׂרָאֵל אִיךְ נִמְנוּ. אֲלֹא כּוֹפֵר לְקַחוּ אִתְּם, וּבְצַר הַעֲמִידוּהוּ, וְהַחֲשָׁבוֹן לֹא הָיָה עַד שְׁנִחְסֹף כָּל אוֹתוֹ הַכּוֹפֵר, וְעַלָּה לְחֲשָׁבוֹן. וּבְתִחְלָה הָיוּ מְצַרְכִים אֶת יִשְׂרָאֵל, וְאַחַר כֵּן מְנוּ אוֹתוֹ הַכּוֹפֵר, וְאַחַר כֵּן חֲזָרוּ וּבְצַרְכוֹ אֶת יִשְׂרָאֵל. נִמְנָא שְׁיִשְׂרָאֵל נִתְצַרְכוֹ בְּתִחְלָה וּבְסוֹף, וְלֹא הָיָה צָהָם מוֹת. שׁוֹאֵל, לָמָּה עוֹלָה הַמּוֹת עַל יְדֵי הַמְּנִין. וּמִשִּׁיב, אֲלֹא מִשּׁוּם שְׁהַצְּרָכָה אִינָה שׁוֹרָה צְמִנְיוֹן, בִּין שְׁמִסְתַּלְקֶת הַצְּרָכָה, שׁוֹרָה עֲלֵיו הַסְטֵרָא אַחֲרָא וַיְכוּל לְהַנְזֵה. מִשּׁוּם זֶה צְמִנְיוֹן לְוַחְחִים כּוֹפֵר וּפְדִיוֹן, לְהַעֲבִיר מֵעֲלֵיו הַמּוֹת. יְצַרֵּךְ אֶת צִית יִשְׂרָאֵל: יֵלָה הֵן הַנְּקֻבוֹת הַנְּקֻרָאוֹת צִית, שְׁלֹא עֲלוּ בְּחֲשָׁבוֹן. כִּי הַנְּקֻבוֹת לֹא נִמְנוּ בְּמֻדְצַר. יְצַרֵּךְ אֶת צִית אֲהֵרֹן, שְׁהֵם הַפְּהֵגִים, וּמְצַרְכִים אֶת הָעַם צְעִין טוֹבָה, וּבִלְב טוֹב, וּבְאִתְּהֵבֶת הַלֵּב. אֶת צִית אֲהֵרֹן, לָמָּה אוֹמַר צִית. הוּא מְרַמֵּז גַּם כֵּן לְנָשִׁים, שְׁמִתְצַרְכוֹת שְׁלֵב אֲהֵרֹן. יְצַרֵּךְ יִרְאִי ה' וְכו': יֵלָו הֵם הַלְוִיִּם, שְׁכַפְלָם מִתְצַרְכִים מִשּׁוּם שְׁיִרְאִים מֵה'. הַקְטֵנִים עִם הַגְּדוֹלִים, אֲרֵף עַל כִּי שְׁהַקְטֵנִים לֹא נִכְנְסוּ בְּחֲשָׁבוֹן, כִּי לֹא נִמְנוּ אֲלֹא מֵעַשָׂרִים לְמַעְלָה, יִתְצַרְכוּ יַחַד עִם הַגְּדוֹלִים. תֵּא חֲזִי לֹא אֲשַׁתְּכָה וְכו': צֹא וּרְיָאָה לֹא נִמְנָא מְנִין בְּיִשְׂרָאֵל שְׁיִתְצַרְכוּ מִמְנוּ, כִּי מְנִין הָיָה, שְׁנִמְנוּ בְּמַחְלִית הַשָּׁקֶל, כִּי הַמְּנִין הָיָה לְהַתְצַרֵּךְ הָיָה וְלְהַשְׁלִים שְׁלֵמוֹת הָעוֹלָמוֹת הָיָה. וּבְמַקוֹם שְׁהַצְּרָכוֹת יוֹרְאוֹת נִמְנוּ, שְׁפְתוּב בְּאַחַד לְחַדֵּשׁ הַשָּׁנָה, שְׁהוּא זִיו, שְׁמִמְנוּ יוֹרְאָה הַזִּיו לְעוֹלָם. וְעַל כֵּן נִקְרָא הַחֲדָשׁ הַשָּׁנָה, צֵשֶׁם זִיו, כִּי זִיו הַכֹּל יוֹרְאָה מִמְנוּ. וְעַל כֵּן פְּתוּב, יְצַרֵּךְ ה' מְלִיוֹן, (תְּהִלִּים קלד) וְהַכֹּל דְּצַר אַחַד הוּא. וְזֶהוּ שְׁפְתוּב (תְּהִלִּים קל"ג) כִּי שֶׁם לָוֶה ה' אֶת הַצְּרָכָה חַיִּים עַד הָעוֹלָם.

הרמב"ם הלכות תפלה פרק י'

א. אסור לאדם לעבור אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין אלא אם כן הנה נושא משאוי. או שהיה לבית הכנסת שני פתחים בשני רוחות שהרואה אומר שמא ילך ויפגס מפתח האחד. וכן אם הנה בעיר שתי בתי כנסיות יאמר הרואה שמא ילך לבית הכנסת הרגיל בו. ואם יש לו תפלין בראשו מותר לו לעבור ואף על פי שאין שם אחד מכל אלו שהתפלל מוכיחין עליו שהוא רודף אחר מצות ואינו ממבטלי תפלה: **ב.** המתפלל עם הצבור לא יאריך את תפלתו יותר מדאי אבל בינו לבין עצמו הרשות ביזו ואם בא לומר אחר תפלתו אפלו כסדר יום הכפורים אומר וכן אם רצה להוסיף בכל ברכה מן האמצעיות מעין הברכה מוסיף: **ג.** כיצד הנה לו חולה מבקש עליו רחמים בברכת חולים כפי צחות לשונו הנה צריך לפרנסה מוסיף תחנה ובקשה בברכת השנים. על דרך זו בכל אחת מהן ואם רצה לשאול כל צרכיו בשומע תפלה שואל. אבל לא ישאל לא בשלש ראשונות ולא בשלש אחרונות:

מוסר

מזהר הקי ח"א דף ר"א ע"ב בלה"ק

ויראו האנשים כי הובאו בית יוסף (בראשית מ"ג). אמר רבי יוסי אוי לבני אדם שלא ידעו ואינם מסתכלים בדרך התורה אוי להם בשעה שהקדוש ברוך הוא יבא לבקש מהם דין על מעשיהם ויקומו הגוף והנפש לתת חשבון מכל מעשיהם עד אשר לא תפרד הנפש מהגוף והיום ההוא הוא יום הדין שהספרים פתוחים ובעלי הדין עומדים ואותו היום קם הנחש לנשוף אותו וכל האיברים חרדים ורועשים והנפש נפרדת מהגוף והולכת לשוט ואינה יודעת באיזה דרך תלך ולאיזה מקום מעלים אותה אוי על היום ההוא יום רוגז ורעש לכן צריך האדם להרגיז על יצר הרע ולזכור יום הדין שיקום לפני המלך המלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ומניחים הגוף תחת הארץ להתרקב והנפש נפרדת ממנו. ושנינו לעולם ירגיז אדם יצר הטוב על יצר הרע להכניע יצר הרע ולהתגבר בתורה ויראת השם תדיר:

במדבר יום שני תורה

יכוין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד 4 דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה :

(ו) לַיהוָה זִוְשׁוּן בֶּן-עַמִּינָדָב: ליהודה נחשון בר עמינדב :

(ח) לְיִשְׁשָׁכָר נְתַנְאֵל בֶּן-צוּעָר: ליששכר נתנאל בר צוער : (ט)

לְאִבְרָם אֶלְיָאָב בֶּן-זִזְקָן: לזבולן אליאב בר חלון : (י) לְבִנְיָמִן

יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם אֶלְיָשָׁמֶעַ בֶּן-עַמִּיהוּד לְמִנְשֵׁה

זְמַרְיָא בֶּן-פְּדָהצֹר: לבני יוסף לאפרים אלישמע בר עמיהוד

לְמִנְשֵׁה גְמַלְיָאֵל בֶּר פְּדָהצֹר:

נביאים - הושע - פרק ב

(ו) כִּי זָנַתָּ אֲמָם הַבְּיָשָׁה הוֹרַתָּם כִּי אָמַרְתָּ

אֵלְכָה אֲזוּרִי מֵאֵהָבִי זֹתָנִי לְזוּבִי וּבִיזְמִי צְמוּרִי

וּפְשַׁתִּי שִׁמְנִי וְשִׁקְיִי: ארי טעת כנשתהון בתר נביי שקרא בהיתו

מלפיהון ארי אמרה אהד בתר עממא רחמי מספקי מיכלי ומשתי כסות מילא ובוץ משח כל פרנוסי :

רס"י חמס . כנסיה שלהם : הוציאה הורתם . צהיתו מלפיהון החכמים המורים להם הוראות צושים מפני עמי הארץ אומרים להם לא תגנובו והם גונבים לא תלוו צרצית והם מלווים : אחרי מאהבי . בדרכי העכו"ם :

(ח) לָכֵן הִנְנִי-שֶׁנָּךְ אֶת-דְּרֹכְךָ בַּסִּירִים וְגִדְרֹתַי

אֶת-גִּדְרֹתַי וְנִתְיַבֹּוֹתַי לֹא תִמְצָא: בְּכֹן הָא אֲנִי מְקַלְקֵל
יַת אֲוֶרְחֹתַיִךְ כִּמְא דְסִינִי בְּכּוּבִיָּא וְאַפְסוּק כִּמְא דְמִפְסִיקוּ בְּכַתְלֵיָא וְשְׂבִילֵהָא לֹא
תִשְׁפַח :

רש"י **הנני שך** . ל' סגירה כמו הסר משוכתו (ישעיה ה) כמשוכת חדק (משלי
טו) : את דרכך . דרכים ושצילים שאת הולכת בהם :

(ט) וְרִדְפָה אֶת-מֵאֵהָבִיָּהּ וְלֹא-תִשְׁיֵג אֹתָם

וּבְקִשְׁתָּם וְלֹא תִמְצָא וְאָמַרְתָּ אֵלֶכָה וְאֶשׁוּבָה
אֶל-אִישֵׁי הָרֵאשִׁוֹן כִּי טוֹב לִי אִן מִעֲתָה: וְתִרְדָּף
שְׁלָם עִם עַמְמֵיָא רַחֲמֵהָא וְלֹא תִדְבֵק וְתִהוֹן וְתִבְעֵי סְעִיד וְלֹא תִשְׁפַח וְתִימַר אֶהְיֶה
וְאֶתְיָב לְפִוְלָחוֹן רַבּוּנֵי קְדָמָהָא אֲרִי טַב לִי כִּד הוּיִתִּי פְלַחָא קְדָמוּהִי מְכַעֵן לֹא אֶפְלַח
לְטַעוֹתָא :

רש"י **ורדפה** . ממשקלות לשון כזד הוא זה כמו (שם יב) ומרדף רקים
פורקל"י"ר בלע"ז כלומר תחזור אחריהם ולא תשיגם : את מאהביה . מלכים
ואשור ולא תוכלי לזקש מהם עזרה : וזקשתם . וזקשה אותם :

(י) וְהִיא לֹא יִדְעָה כִּי אֲנִכִּי נִתְּתִי לָהּ הַדָּגָן

וְהַתִּירוֹשׁ וְהַיִּצְהָר וְכֶסֶף הָרַבִּיתִּי לָהּ וְזָהָב
עָשׂוּ לְבַעַל: וְאִינוּן לֹא גִדְעוּ אֲרִי אֲנִי בְּרִיכִית לְהוֹן עַבְדָּא וְחִמְרָא
וּמְשַׁחָא וְכֶסֶף אֲסַגִּיתִי לְהוֹן וְדַחְבָּא מִנִּיהָ עַבְדוּ לְטַעוֹתָא :

רש"י **לא ידעה** . לא שמה אל לבה והראית עצמה כלא יודעת : וכסף
הרביתי לה וזהב . והם עשאוהו לבעל :

כתובים - משלי - פרק ל

(יד) דָּוֹר | וְזָרְבוֹת שֵׁנָיו | וּמֵאֲכָלוֹת מִתְּלַעְתָּיו
לֹאֲכַל עֵצִים בְּמֵאֲרֵץ | וְאֲבִיוֹנִים בְּמֵאֲרָם : דָּרָא דְסִפְסָרִי
אינון ניבוי למיכל מסכני מארעא ולעליבי מן בני נשא :

רש"י | דור הרבות שנינו . החיזנות : ומאכלות . סכינים : מתלעותיו . שנינו
הפנימיות :

(טו) לְעֹלֹקָה | שְׂתֵי בָנוֹת הָב | הֵב שְׁלוֹשׁ הַנָּה
לֹא תִשָּׁבַעְנָה אֲרֻבַּע לֹא-אָמְרוּ הוּן : לְעֹלֹקָה תִּרְתְּנוּ
בְּנוֹ הֵב הֵב תִּלֵּת אֵינוֹן דְּלֹא שְׁבַעוֹן וְאַרְבַּע דְּלֹא אָמְרוּ מִסְתָּא :

רש"י | לעלוקה . מנחם פתר לעלוקה כמשמעו למדנו שהוא ערבי והפותרים
אומרים שהוא לשון שאול ומורד וכן במדרש תהלים למדנו כן שפותר שתי
בנות גן עדן וגיהנם זו אומרת תנו לי כדיקוי' וזו אומרת תנו לי רשעי' : ארבע
לא אמרו הון . הרבה יש לנו :

(טז) שְׂאוֹל וְעֵצֶר רְזוּם אֶרֶץ לֹא-שִׁבְעָה מַיִם
וְאִשׁ לֹא-אָמְרָה הוּן : שְׂאוֹל וְעֵצֶר רְזוּם וְאַרְבַּע לֹא שְׁבַעָה מַיִם
וְנִרְאָה לֹא אָמְרָה מִסְתָּא :

רש"י | ועוצר רחם . תשמיש : שאול ועוצר רחם . שאול מלכות צבל שנאמר
בנבוכדנצר הרחיב בשאול נפשו (חזקוני ב) ועוצר רחם זו היא מדי שבימיהם
עלרו רחמים מישראל שנאמר להשמיד להרוג ולאבד (אסתר ג) : ארץ לא
שבעה מים . זו יון שלא שבעה מלגזור גזרות רעות על ישראל : ואש לא

אמרה הוּן . נגד עֶשׂו שְׁעָסָה בְּחַיִּמָּה בּוֹעֵרֶת עַל יִשְׂרָאֵל שְׂאֵמְרוּ לְהַשְׁמִיד טוֹף וְנָסִים בַּיּוֹם אֶחָד . וְכֵן :

(יז) עֵינַי | תִּלְעַגְנִי לְאָבִי וְתִבְּוֹן לִיְקָהֶת-אֲבִי יִקְרוּהָ
עֵרְבִי-גִּזְזוֹל וְיִאֲכַלְוֶהָ בְּיַי-נְשָׂרָה : עֵינַי דְּמַצְרִינָה לְאָבִי וְשִׂיטָא
קְשִׁישׁוּתָא דְאִמָּא נְחֻצוּנִיָּה עֵרְבִי דְנִחְלָא וְיִסְמוּן יְתִיָּה בְּנֵי נְשָׂרָה :

רש"י ליקהת אס . לקמטי' הנקבלי' ונקהין בפני אמו לשון יקהת עמים (ראשית מט) קבולת עמים והיו"ד יסוד כמו יפעת ויעלת חן : יקרוה . לשון תנקר נקרת הצור (שמות לג) פוריי"ר בלעז יבא העורב שהוא אכזרי על בניו ויקרוה ולא יאכלנה ולא יהנה זה ויבא נשר שהוא רחמני על בניו ויאכלנה ויהנה זה , העורב אכזרי הוא כמו שנאמר (תהלים קמז) לבני עורב אשר יקראו , והנשר רחמני שנאמר ישארו על אצרתו (דברי' לב) :

משנה עירובין פרק י

א. המוציא תפלין, מכניסן זוג זוג. רבן גמליאל אומר, שנים שנים. במה דברים אמורים, בישנות, אבל בהדשות, פטור. מצאן צבתים או כריכות, מחשיד עליהן ומביאן. ובספנה, מכסן והולך לו :

ברטנורה (ה) המוציא תפלין. בשדה במקום שאינו משתמרים: זוג זוג. אחד בראש ואחד בזרוע כדרך שלובשן בחול, והיינו זוג, וחוזר תמיד ומכניס זוג זוג עד שיכניס את כולן. הסבר שבת זמן תפילין הוא אלא שחכמים גזרו עליהן גזירה שמא תפסק לרועה ויביאם בידו, ואם ילכד יותר מזוג איכא כל תוסף ואתי איסור כל תוסף ומשוי להו עליה כמשאוי. ורבן גמליאל סבר שבת לאו זמן תפילין הוא, והיינו טעמא דקרו ליה רבנן בהלכה משום דתכשיט הוא, הילכך מכניסן שני זוגות שני זוגות, דשני זוגות הוי תכשיט לפי ששנינו מקום יש בראש להניח בו שני תפילין, וכל כמה דהוי תכשיט שרי. ומשום כל תוסף ליכא הכא, דאין כאן מלות תפילין כלל אלא כשאר מלבוש דעלמא. ואין הלכה כרבן גמליאל: בישנות. שניכר הקשר, דודאי תפילין הן

ויש צהן קדושה ואסור להניחן במקום ציון. אבל בחדשות אין מחללין שבת עליהן להכניסן, לילמא קמיע בעלמא נינהו, ואין קדושה אלא בעשוין כהלכתן לשמן: צבתיים. קשורים כל זוג זוג לעממו: כרוכים. הרבה ביחד: מחשיך עליהן. יושב ומשמרם שם עד שתחשך, ומשחשיכה מכניסן כולם ביחד. וכגון שהם מרובים שאם יציאם זוג זוג לא תכלה הבאתם קודם הלילה, שאם הם בענין שתכלה הכנסתן לבית קודם הלילה, מכניסן זוג זוג כדאמרן: ובסכנה. שגזרו שמד שלא להניח תפילין. ומתניתין חסורי מחסרא והכי קתני, במה דברים אמורים בסכנה של שמד, אבל אם מתיירא לשהות שם מפני הלסטים, מוליכין פחות פחות מארבע אמות:

ב. רבי שמעון אומר, נוֹתְנָן לְחֵבְרוֹ, וְחֵבְרוֹ לְחֵבְרוֹ, עַד שְׁמַגִּיעַ לְחֶצֶר הַחִיצוֹנָה. וְכֵן בְּנוֹ, נוֹתְנֵנוּ לְחֵבְרוֹ, וְחֵבְרוֹ לְחֵבְרוֹ, אֶפְלוּ מֵאָה. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, נוֹתְנֵן אֶדָם חֲבִית לְחֵבְרוֹ, וְחֵבְרוֹ לְחֵבְרוֹ, אֶפְלוּ חוּץ לְתַחוּם. אָמְרוּ לוֹ, לֹא תִהְלַךְ זוֹ יוֹתֵר מִרְגְּלֵי בְּעָלְיָהּ:

ברטורה (ג) ר' שמעון אומר נותנן לחברו. ואינו מוליכין פחות [פחות] מארבע אמות כשמתירא מפני לסטים, גזירה שמא יעבירם מתחילת ארבע לסוף ארבע. והלכה כר' שמעון: וכן בנו. שילדתו אמו צדקה בשבת: נותנו לחברו. והא עדיפא מלטלטלו פחות פחות מארבע אמות: אפילו חוץ לתחום. שבתית של הפקר מיירי. דאי יש לה בעלים, הא קיימא לן הבהמה והכלים כרגלי הבעלים. וסבר ר' יהודה נכסי הפקר לא קנו שבתה: אמרו לו. ר' יוחנן בן נורי הוא דאמר לה, דשמעינן ליה נכסי הפקר קונין שבתה במקומן: לא תהליך זו יותר מרגלי בעליה. כלומר אם היו לה בעלים ולא עירבו לא היתה מהלכת אלא אלפים אמה, השתא נמי לא תליך אלא אלפים אמה ממקום שבתתה. והלכה כר' יהודה:

ג. הָיָה קוּרָא בְּסֵפֶר עַל הָאֶסְקָפָה, נִתְגַּלְגַּל הַסֵּפֶר מִיָּדוֹ, גוּלְלוּ אֶצְלוֹ. הָיָה קוּרָא בְּרֵאשׁ הַגַּג וְנִתְגַּלְגַּל הַסֵּפֶר מִיָּדוֹ, עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לַעֲשָׂרָה טַפְחִים, גוּלְלוּ אֶצְלוֹ. מִשֶּׁהִגִּיעַ לַעֲשָׂרָה טַפְחִים, הוֹפְכוּ עַל הַפֶּתֶב. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, אֶפְלוּ אֵין מְסַלֵּק מִן הָאֶרֶץ אֶלָּא כְּמֵלֵא מַחֲט, גוּלְלוּ אֶצְלוֹ, רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר אֶפְלוּ בְּאֶרֶץ עֲצָמוֹ גוּלְלוּ אֶצְלוֹ, שְׂאִין לָךְ דָּבָר מְשׁוּם שְׁבוּת עוֹמֵד בְּפָנַי כְּתָבִי הַקֶּדֶשׁ:

ברטורה (ג) הקורא בספר. כל ספרים שלהם היו נגללים כספר תורה שלנו: האסקופה. כעין אכטבא שלפני פתח הבית, וכרמלית היא: גוללו אללו. הואיל וראשו אחד בידו: לעשרה טפחים. התחתונים הסמוכים לקרקע של רשות הרבים, דאם אין אגדו בידו הוא איסור דאורייתא, וגזרינן אגדו בידו אטו שאין אגדו בידו. ובגמרא פריך והא לא נח, כלומר אף על פי שהגיע לעשרה טפחים התחתונים אין כאן איסורא דאורייתא אפילו לא היה אגדו בידו שהרי לא נח ברשות הרבים, ומשני, כגון

שהיה שם כותל משופע ונח הספר על בליטת הכותל של עשרה טפחים התחתונים
דהוי כאילו נח ברקות הרבים, ואם לא היה אגדו בידו הוי חיובא לאורייתא אם היה
מביאו אכלו. ומתניתין חסורי מחסרא והכי קתני, הגיע לעשרה טפחים מן הארץ
הופכו על הכתב כמה דברים אמורים בכותל משופע דנח אצל בכותל שאינו משופע
גוללו אכלו דברי ר' יהודה שרבי יהודה אומר אפילו אינו מסולק מן הארץ אלא מלא
החוט גוללו אכלו דבעינן הנחה על גבי משהו: הופכו על הכתב. האותיות כלפי
הכותל, שלא יהא מוטל כל כך בציון, ומניחו שם עד שתחשך: דבר משום שבות.
כגון זה שאגדו בידו וליכא כי אם שבות דרבנן אם בא לגוללו אכלו, שאין חייב מן
התורה אלא אם כן ילא הספר כולו מידו ונח ברקות הרבים וצא לעקרו מרקות
הרבים ולהניחו ברקות היחיד. ואין הלכה כר' שמעון:

**ד. זיו שְׁלִפְנֵי חֵלוֹן, נוֹתְנִין עָלָיו וְנוֹטְלִין מִמֶּנּוּ בַשָּׁבֶת. עוֹמֵד אָדָם
בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד וּמְטַלְטֵל בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים, בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים וּמְטַלְטֵל
בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד, וּבִלְבָד שְׁלֵא יוֹצִיא חוּץ מֵאַרְבַּע אַמּוֹת:**

ברטורה (ז) זיו. אבן או עץ הבולט מן הכותל על אויר רשות הרבים גבוה עשרה
טפחים מקרקע של רשות הרבים: נותנין עליו. בני עליה, ונוטלים ממנו, שאויר
רשות הרבים אינה הולכת אלא עד עשרה. ודוקא כלים הנשברים כגון כוסות
ולוחיות הוא דנותנים עליו. אצל כלים שאינם נשברים לא, דלמא נפלו ברשות
הרבים ואתי לאתויינהו: עומד אדם ברשות היחיד. צבית או על הגג, ונוטל חפץ
כאן ומניח כאן ברשות הרבים. ואע"פ שאין ראשו ורובו עומד ברשות הרבים במקום
החפץ, ולא גזרינן שמה יביאנו אכלו: ובלבד שלא יוציאנו. מארבע אמותיו שהיה
מונח

**ה. לא יַעֲמֹד אָדָם בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד וַיִּשְׁתֵּן בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים, בְּרִשׁוֹת
הָרַבִּים וַיִּשְׁתֵּן בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד, וְכֵן לֹא יָרוּק. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִף
מִשְׁנַתְּלֵשׁ רֶקוּ בְּפִיו, לֹא יִהְיֶה אַרְבַּע אַמּוֹת עַד שְׂיָרוּק:**

ברטורה (ח) וישתין ברשות הרבים. למפיק מרשות היחיד לרשות הרבים. ואם השתין
חייב חטאת, ואף על גב דבעינן עקירה מעל גבי מקום שיש בו ארבעה על ארבעה,
השתן וכן הרוק הוו כמונחים במקום שיש בו ארבעה על ארבעה: משנתלש רוקו.
והוא שנתעגל ונתהפך בפיו. ואין הלכה כרבי יהודה:

**ו. לא יַעֲמֹד אָדָם בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד וַיִּשְׁתֶּה בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים, בְּרִשׁוֹת
הָרַבִּים וַיִּשְׁתֶּה בְּרִשׁוֹת הַיְחִיד, אֶלָּא אִם בֶּן הַכְּנִיס רֵאשׁוֹ וְרַבּוֹ
לְמָקוֹם שֶׁהוּא שׁוֹתֶה. וְכֵן בִּגְתָּ. קוֹלֵט אָדָם מִן הַמִּזְחִילָה לְמִטָּה**

מְעֹשֶׂה טְפָחִים. וּמִן הַצָּנוֹר, מִכֵּל מְקוֹם שׁוֹתֵה:

ברטורה (ו) וישתה ברשות הרבים. והגוי מיולי בכלים שהם כריכין לו, דגזרינן דלמא אחי לאתויינהו, אבל בכלים שאין כריכין לו מותר, ואפילו לא הכנים ראשו ורובו ברשות הרבים: וכן בגת. לענין מעשר, שאם הכנים ראשו ורובו בגת שותה בלא מעשר, דהוי שתיית עראי. וחזן לגת אינו ראוי לשותה בלא מעשר דהוי שתיית קבע: קולט. תופס, כלומר מקבל מן המים הנזחלין ושותה: המזחילה. כמין בנין מדרון עשוי סמוך לכותל שזוחלין בו המים. ולהכי נקרא מזחילה שכל דבר המהלך ורוחש על גבי הכותל או על גבי קרקע נקרא זוחל כמה דאת אמר (דברים לב) זוחלי עפר: למטה מעשרה טפחים. גרסינן. והכי קאמר, עומד אדם ברשות הרבים וקולט בכלי למטה מעשרה טפחים מן המים היורדין מן המזחילה. וקולט דוקא, כדמפרש בגמרא, אבל לא יכרך ויחבר פיו או הכלי למזחילה שהיא בפחות משלשה סמוך לגג, ואע"פ שהיא למטה מעשרה, מכל מקום הואיל ומוטלת לאורך הכותל וכתוך שלשה לגג הויא כגג והוי כמוציא מן הגג שהוא רשות היחיד לרשות הרבים: ומן הצנור מכל מקום. כלומר בין קולט בין מנרף, מאוס לצנור לעולם בולט הוא ויוצר לרשות הרבים. ובגמרא מוקי לה כשאין בצנור ארבעה על ארבעה שאינו חולק רשות לעצמו:

ז. בּוֹר בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים, וְחֻלְיָתוֹ גְּבוּהָה עֶשְׂרֵה טְפָחִים, חֲלוֹן שֶׁעַל גְּבִי מִמְּלֵאִין הַיָּמֵנוּ בְּשֵׁבֶת. אֲשֶׁפֶה בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים גְּבוּהָה עֶשְׂרֵה טְפָחִים, חֲלוֹן שֶׁעַל גְּבִי שׁוֹפְכִין לְתוֹכָהּ מִים בְּשֵׁבֶת:

ברטורה (ז) וחוליתו עשרה, חלון שעל גבה ממלאין ממנה. כיון דחוליתו שהיא השפה אשר סביבותיה גבוהה עשרה טפחים, וקיימא לן דאין רשות הרבים למעלה מעשרה טפחים, אלא מקום פטור, לפיכך ממלאין מחלון שעל גבה בשבת, דהו מוציאין מרשות היחיד לרשות הרבים דרך מקום פטור. ואפילו הצנור מופלגת מן הכותל של חלון ארבעה טפחים, ממלאין ממנה, שאין כאן רשות הרבים מפסקת מן הצנור לחלון בשעה שממלאין מים אלא מקום פטור בלבד: וכן אשפה ברשות הרבים גבוהה עשרה טפחים. רשות היחיד היא, ולא חיישינן שמא תנטל אשפה ותעמוד על פחות מעשרה ואתי למשרי כדמעיקרא. ודוקא באשפה של רבים שאינה עשויה להפנות, אבל אשפה של יחיד העשויה להפנות אין זורקין לה בשבת, דחיישינן דלמא מפנה לה והויא לה רשות הרבים:

ח. אֵילָן שֶׁהוּא מְסֻדָּע עַל הָאָרֶץ, אִם אֵין נוֹפוֹ גְּבוּהָה מִן הָאָרֶץ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, מְטַלְטְלִין תַּחְתָּיו. שְׂרָשׁוֹ גְּבוּהִין מִן הָאָרֶץ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, לֹא יֵשֵׁב עֲלֵיהֶן. הַדֵּלֶת שֶׁבַּמְקָצָה וְחֻדְקִים שֶׁבַּפְּרָצָה וּמַחְצָלוֹת, אֵין נוֹעְלִין בָּהֶן, אֶלָּא אִם כֵּן גְּבוּהִים מִן הָאָרֶץ:

ברטורה

(ח) שהוא מיסך. שנופו נוטה למטה מכל כדדיו סביב: מטלטלין תחתיו. כיוון דאין נופו גבוה מן הארץ שלשה טפחים הוא להו כלבדים לארץ ונמלאו כמחירות, לפיכך מותר לטלטל תחתיו, ומכל מקום כריך למלאות אותו אויר שצין הנוף לארץ בתצנן וקש וכיוצא בו, ולהקטור הנופות שלא יזיזם הרוח, דכל מחילה שאינה יכולה לעמוד ברוח מאויה אינה מחילה. ואין מטלטלין בו אלא בבית סאתים שהם שבעים אמה ושירים, שכל מחילה שתשמישה לאויר כלומר לשמור אויר השדות והכרמים ולא לדור בה אין מטלטלין בה אלא בבית סאתים: לא ישב עליהן. שאסור להשתמש באילן, גזירה שמא יתלוש. ואי לא גביהי שלשה הרי הן כהרקע ומותר לישב עליהן: הדלת שבמוקצה. רחצה שאחורי הבתים, והדלת שלה אינה קבועה בציר כשאר דלתות אלא זקופה כנגד הפתח וכשהוא פותח מטיל הדלת על הארץ: וחדקים. קואים שהתקינן כדי לסתום בהם פרעה: וכן מחללות. של קנים. כל אלו אינם קשורין ואין קבועין במקומן אלא כשבאין לפתוח מטילין אותן על הארץ, לפיכך אין נועלין בהם, דמחזי כבנין. אלא אם כן גבוהים מן הארץ, דאז לא מיחזי כבנין ונועלין בהן:

ט. לא יעמוד אדם ברשות היחיד ויפתח ברשות הרבים, ברשות הרבים ויפתח ברשות היחיד, אלא אם כן עשה מחיצה גבוהה עשרה טפחים, דברי רבי מאיר. אמרו לו, מעשה בשוק של פטמין שהיה בירושלים, שהיו נועלין ומניחין את המפתח בחלון שעל גבי הפתח. רבי יוסי אומר, שוק של צמרים היה:

ברטורה

(ט) לא יעמוד אדם ברשות היחיד. ויטול מפתח המונח ברשות הרבים ויפתח בו פתח החנות המונח ברשות הרבים, ואע"פ שאין ממקום המפתח עד הפתח ארבע אמות, גזירה שמא יכניס המפתח אלכו: אלא אם כן עשו לו מחילה. ויעמוד בתוכה ויפתח וינעול: אמרו לו והלא מעשה בשוק של פטמין. שמעוה רבנן לר' מאיר דכי היכי דאמר לא יעמוד ברשות היחיד ויפתח ברשות הרבים וכו' הכי נמי קאמר לא יעמוד אדם בכרמלית ויפתח ברשות היחיד, ברשות היחיד ויפתח בכרמלית. ומשום הכי קא מותבי ליה משוק של פטמים שהיה בירושלים דכרמלית היא כיון שדלתותיה נעולות כלילה לא מקריא רשות הרבים, והחלון שמניחין בו המפתח היה רשות היחיד והיו עומדין בכרמלית ופותחין ברשות היחיד: פטמין. טבחים שמפטמים בהמות לשחוט. ואין הלכה כרבי מאיר לא ברשות הרבים ולא בכרמלית: של אמרים. מוכרי

י. נגר שיש בראשו גלסטרא, רבי אליעזר אומר, ורבי יוסי מתיר. אמר רבי אליעזר, מעשה בכנסת שבטבריא שהיו נוהגין בו היתר, עד שבא רבן גמליאל והזקנים ואסרו להן. רבי יוסי אומר, איסור נהגו בה. בא רבן גמליאל והזקנים והתירו להן:

דרטורה (י) נגר. כעין בריח שתוחזים זכותלים או באסקופה לנעול זו הדלת: גלוסטרא. שראשו עצה ועגול כמין רמון ועשוי כזכנא שראוי לדוד זו פלפלון, ואע"ג דתורת כלי עליו אוסר ר' אליעזר, אלא אם כן קשור ותלוי בדלת: ור' יוסי מתיב. והלכה כרבי יוסי:

יא. נָגַר הַנֶּגֶר, נוֹעְלִים בוּ בַמִּקְדָּשׁ, אֲבָל לֹא בַמִּדְיָנָה. וְהַמֵּנַח, פָּאן וְכָאן אָסוּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, הַמֵּנַח מִתֵּר בַּמִּקְדָּשׁ, וְהַנֶּגֶר בַּמִּדְיָנָה:

דרטורה (יא) נגר הנגר. בריח הקשור בדלת אבל אינו תלוי בו, שהחבל הקשור בו ארוך והבריח נגרר על גבי הקרקע, ובנגר שאין בראשו גלוסטרא עסקינן, לדין בראשו גלוסטרא הא שרי ליה ר' יוסי לעיל אע"פ שאינו קשור והלכה כמותו: נוֹעְלִים זוּ בַמִּקְדָּשׁ. דשבות בעלמא הוא ואינו בונה ממס הואיל וקשור הוא, אלא מפני שנגר מחזי כבונה, ואין שבות במקדש: והמונה. שאינו קשור כלל הוא בנין ממס. ור' יהודה סבר לא הוא בנין ממס אלא מחזי כבנין, ובמקדש לא גזרו משום שבות. והנגר אף במדינה מותר, הואיל וקושר, אע"פ שאינו תלוי. והלכה כר' יהודה:

יב. מַחְזִירֵין צִיר הַתְּחִתּוֹן בַּמִּקְדָּשׁ, אֲבָל לֹא בַמִּדְיָנָה. וְהַעֲלִיּוֹן, פָּאן וְכָאן אָסוּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, הַעֲלִיּוֹן, בַּמִּקְדָּשׁ, וְהַתְּחִתּוֹן בַּמִּדְיָנָה:

דרטורה (יב) מחזירין ציר התחתון. של דלת שכל זמן שלא ילא העליון נוח להחזירו ואין כאן בנין: אבל לא במדינה. גזירה שמה יתקע, דהוי מלאכה: והעליון כאן וכאן אסור. לכיון דילא עליון כולו נופל והוי ליה כבונה: ר' יהודה אומר כו'. דסבירא ליה אין בנין בכלים וליכא אלא שבות, ובמקדש לא גזרו על השבות. ואין הלכה כר' יהודה:

יג. מַחְזִירֵין רִטְיָה בַּמִּקְדָּשׁ, אֲבָל לֹא בַמִּדְיָנָה. אִם בַּתְּחִלָּה, פָּאן וְכָאן אָסוּר. קוֹשְׁרֵין נִימָא בַּמִּקְדָּשׁ, אֲבָל לֹא בַמִּדְיָנָה. אִם בַּתְּחִלָּה, פָּאן וְכָאן אָסוּר. חוֹתְכִין יְבֻלַּת בַּמִּקְדָּשׁ, אֲבָל לֹא בַמִּדְיָנָה. וְאִם בַּפְּלִי, פָּאן וְכָאן אָסוּר:

דרטורה (יג) מחזירין רטיה. כהן שהורכך לעבוד עבודה בשבת ונטל רטיה שהיתה על גבי מכה שעל ידו כדי שלא תהא חולקת בין בשרו לעבודה, מחזירה על גבי מכתו לאחר העבודה. דאי לא שריית ליה להחזירה ממנו ולא עביד עבודה: אבל לא במדינה. גזירה שמה ימרח הרטייה וחיוב משום ממחק: ואם בתחילה. שלא היתה קשורה מצעוד יום וכהן זה לא סלקה לכורך עבודה: כאן וכאן אסור. ולא אמרינן

הכא אין שבות במקדש, ללאו לורך גבוה הוא אלל לורך עלמו. והא דלסרי רבנן החזרת הרטיה אינו אלל כספירסה על גבי קרקע, אלל אס לקחה זידו כל זמן שהיא זידו או אפילו נתנה על גבי כלי ולא פירסה על גבי קרקע מותר להחזירה בכל מקום: קוסרין נימא. נימת כנור של שיר הלויס שנפסקה בשבת. דקסבר מכשירי מלוא שלל יכול לעשותם מללמול דהא היום נפסקה דוחין את השבת. ודוקא כשנפסקה זלמלע שאינו קוסרה אלל לפי שעה, אלל סמוך ליתדות דהוי קשר של קיימא אסור: ואס זתחילה. שלל היתה שס מעולם דיכול לעשותה מללמול אסור: יבלת. היא מוס בקדקיס, שנלמר (ויקרא כג) או יבלת, וחולתים אותה זמקדש זיד, דאין זזה אלל משוס שבות, דכללחר יד הוא. אלל לא בכלי, דמללכה גמורה היא שך עוסיס זחול. וכשחולך זבעלי חיים הוי תולדה דגוזז את הלמרה:

יד. כהן ששלקה באצבעו, כורך עליה גמי במקדש, אבל לא במדינה. אם להוציא דם, כאן וכאן אסור. בזקין מלח על גבי הכפוש בשביל שלא יחליקו, וממלאים מבור הגולה ומבור הגדול בגלגל בשבת, ומבאר הקר ביום טוב:

זרטורה (יד) כורך עליה גמי. ואלע"פ שהגמי מרפא את המכה, הואיל והשתא מיהא לורך עבודה הוא, ללאו לורח ארעא שתהא מכתו נרלית עם עבודה, ומכסה אותה בגמי: אלל לא זמדינה דרפואה בשבת שבות היא ואסור: ואס להוליא דס שמהדקה זגמי כדי להוליא דמה: כאן וכאן אסור. דהוה ליה חובל ואז מללכה לא אשתי זמקדש: בזוקיס מלח. כותתים ומפזרים מלח על גבי הכזש שעולים זו למזבת, מפני שחלק הוא ופעמים נופלים ממנו שמחליקים רגליהם זו. בזוקיס, לשון כתייתה: אלל לא זמדינה. מפני שהוא מתקן: ממללחיס מים מזור הגולה ומזור הגדול. כך שמו. ושניהם היו זלשכת העזרה: זגלגל. העשוי להעלות זו הדלי על ידי חבלים. ומשני זורות הללו זלזד התירו למללחות מים זגלל בשבת, אלל זשאר זורות אסור, גזירה שמה ימלא לגינתו ולחורבתו מתוך שממלאין זלל טורח אתי להשקות זו גינתו וחורבתו בשבת. ובמקום דליכא למגזר שמה יסקה לגינתו ולחורבתו מותר למללחות זגלגל, ולא חיישין מפני שמשמיע קול, שלל אסור אלל קול של שיר זלזד. והכי נמי שרי למטרף אלזא ומיקש על תרעא בשבת ואין זכך כלוס: ומזאר הקר. על שס שהיה זאר מים חיים קרי ליה זור הקר, לשון מקור. וזור זה היה לריך לזני הגולה זרגל, והתירו להם נזיחיס שזיניהם חגי זכריה ומללחי למללחות ממנו זגלגל זרגל, ונשאר זהיתרו שממלאין ממנו זיום טוב זגלגל אף זמדינה, מה שאין כן זשאר זורות הנזבעים:

טו. שרץ שנמצא במקדש, כהן מוציאו בהמינו, שלא לשהות את הטמאה, דברי רבי יוחנן בן ברוקא. רבי יהודה אומר, בצבת של עץ,

שְׁלֹא לְרַבּוֹת אֶת הַטְּמֵאָה. מֵהֵיכָן מוֹצִיִּין אוֹתוֹ, מִן הַהֵיכָל וּמִן הָאוֹלָם וּמִבֵּין הָאוֹלָם וְלִמְזִבְחַת, דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּנִּס. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, מְקוֹם שְׁחִיבִין עַל זְדוּנוֹ כָּרַת וְעַל שְׁגָגָתוֹ חֲטָאת, מִשֵּׁם מוֹצִיִּין אוֹתוֹ, וְשָׁאֵר כָּל הַמְּקוֹמוֹת כּוֹפִין עָלָיו פְּסֻכְתֵּר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, מְקוֹם שֶׁהִתִּירוּ לָךְ חֲכָמִים, מִשְׁלָךְ נִתְּנוּ לָךְ, שְׁלֹא הִתִּירוּ לָךְ אֶלָּא מְשׁוּם שְׁבוֹת:

ברטנורה (טו) כהן מוֹלִיֵּאוֹ בַּהֲמִיּוּנו. בַּשָּׁבֶת. וְלֹא חִיּוּשֵׁינָן לְטַלְטוּל, דְּלִין שָׁבוֹת בַּמִּקְדָּשׁ: בַּהֲמִיּוּנו. בַּחֲצֹנְטוֹ. וְהַעֲיָג דַּמְטָמָא לִיה לַחֲצֹנְט שְׁהוּא קְדוּשָׁ, הַכִּי עֲדִיף, שְׁלֹא לְהַשְׁהוֹת אֶת הַטְּוֹמָאָה בַּעֲזָרָה לְחֹזֵר אַחַר הַכֶּבֶת שֶׁל עַץ. וּבִידִיו לֹא נִגַע בִּיה, דְּלֹא נִטְמֵי כֹהֵן גּוֹפִיָּה, הַלְכֵךְ בַּהֲמִיּוּנו אֲוַחְזוּ דְּלֹא נִגַע. וְשָׂרֵץ אִינוּ מְטָמָא בַּמִּשְׁחָא, וְהַחֲצֹנְט שְׁנִטְמָא בְּשָׂרֵץ אִינוּ מְטָמָא אֶת הַכֹּהֵן כַּשְׂאֲוַחְזוּ, דֵּהוּה לִיה אֲחִנְט רַחֲשׁוֹן לְטוֹמָאָה וְאִין אֲדַם וְכֹלִים מִקְּבָלִין טוֹמָאָה אֲלֹא מֵאֲב הַטְּוֹמָאָה: כֶּבֶת שֶׁל עַץ. שְׁהִיא פְּשׁוּטֵי כְּלֵי עֵץ וְאִין מִקְּבָלִים טוֹמָאָה: שְׁלֹא לְרַבּוֹת אֶת הַטְּוֹמָאָה. לְטָמָא אֲחִנְט הַטְּהוֹר. וְנוּחַ לוֹ לְהַשְׁהוֹתָ שֶׁם וְלְחֹזֵר אַחַר הַכֶּבֶת מִלְּרַבּוֹת אֶת הַטְּוֹמָאָה. וְהַלְכָה כִּר' יְהוּדָה: מֵהֵיכָן מוֹלִיֵּאִין אוֹתוֹ. בַּשָּׁבֶת: מִן הַהֵיכָל וּמִן הָאוֹלָם. אֲבָל בַּעֲזָרָה אִם נִמְלָא שֶׁם מַכְסָה אוֹתוֹ בַּפְּסֻכְתֵּר וּמִנִּיחוּ עַד שְׁתַּחֲשֵׁךְ: כָּל מִקְּוֹם שְׁחִיבִין עַל זְדוּנוֹ כִּרְתָּ. אִם יִכְנַס לוֹ בַּטְּוֹמָאָה, דֵּהִיּוּנו כָּל הַעֲזָרָה, מִשֵּׁם מוֹלִיֵּאִין אוֹתוֹ: וְשָׂאֵר כָּל הַמְּקוֹמוֹת כּוֹפִין עָלָיו פְּסֻכְתֵּר. סִיר שֶׁל נַחוּשְׁתָּ. תִּרְגוּם שֶׁל סִירוֹתָיו פְּסֻכְתֵּרוֹתִיהָ. לְכַסּוֹתוֹ עַד שְׁתַּחֲשֵׁךְ. וְהַלְכָה כִּרְבִּי עֲקִיבָא: ר' שְׁמַעוֹן אוֹמֵר מִקְּוֹם שֶׁהִתִּירוּ לָךְ חֲכָמִים וְכוּ'. ר' שְׁמַעוֹן פְּלִיג אֲתַנָּא קַמָּא דְּלַעִיל דְּאִמֵּר קוֹשְׁרִין נִימָא בַּמִּקְדָּשׁ, וְסַבֵּר דְּלִין קוֹשְׁרִין נִימָת כְּנוֹר שְׁנַפְסָקָה אֲלֹא בַּעֲנִיבָה שְׁהִיא אֲסוּרָה מִשּׁוּם שָׁבוֹת בְּלִבְדָּ וְאִי אֲפַשְׁרָ שִׁיבָא בֵּה לִידֵי חִיּוּבָא דְּאֲוִרִייתָא, אֲבָל לֹא קוֹשְׁרִין בְּקַשְׁרָ שְׁאֲפַשְׁרָ לְבָא בּוֹ לִידֵי חִיּוּבָא דְּאֲוִרִייתָא. וְאִמֵּר לִיה רַבִּי שְׁמַעוֹן לְתַנָּא קַמָּא, אֲלֹא תַתְּמָה עָלֵי שְׁאֲנִי מַחְמִיר כֹּאֵן וְגַבִּי תַחּוּמִין אֲנִי מִיְקַל טְפִי וְאִמֵּר שְׁאֲפִילוּ יֵלֵא חוּץ לְתַחוּם חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אֲמָה יִכְנַס, דְּגַבִּי תַחּוּמִין מִשְׁלָךְ נִתְּנוּ לָךְ, מִשּׁוּם דִּידְעִינָן שְׁאוֹתָם חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אֲמָה אִינַס חוּץ לְתַחוּם, שְׁמוּדֵי תַחּוּמִין הַקּוֹבְעִין סִימְנִין בְּסוּף הַתַּחוּם קִיס לָן בְּגוֹוִייהוּ שְׁאִין קוֹבְעִין הַתַּחוּם בְּסוּף אֲלַפִּים מִמֶּשׁ אֲלֹא כּוֹנְסִין לְתוּךְ הַתַּחוּם מִפְּנֵי הַטְּוֵעִין שְׁאִין מַכִּירִין הַסִּימָן וּפְעָמִים יוֹלְאִים לְהַלֵּן מִמֶּנּוּ מַעֲט וְחוּזְרִין, וּמִשּׁוּם הַכִּי אֲנִי מִיְקַל בְּתַחּוּמִים. אֲבָל לְקַשׁוֹר נִימָא בַּמִּקְדָּשׁ, שְׁלֹא הִתִּירוּ בַּמִּקְדָּשׁ אֲלֹא אִיסוּר שָׁבוֹת לֹא חִיּוּבָא דְּאֲוִרִייתָא, אֲנִי מַחְמִיר וְאִמֵּר דְּדוּקָא עֲנִיבָה שִׁיבָא בֵּה אִיסוּר שָׁבוֹת הִתִּירוּ, אֲבָל לְקַשׁוֹר קַשְׁרָ מִמֶּשׁ שְׁפַעְמִים יֵשׁ בּוֹ חִיּוּבָא דְּאֲוִרִייתָא לֹא. וְאִין הַלְכָה כִּרְבִּי שְׁמַעוֹן:

גמרא עירובין דף ק"ב ע"ב

תנו רבנן רט"ייה שפרשה מעל גבי מכה מחזירין בשבת רבי יהודה אומר הוחלקה למטה דוחקה למעלה למעלה דוחקה למטה ומגלה מקצת הרט"ייה ומקנח פי המכה ורט"ייה עצמה לא יקנח מפני שהוא ממרח ואם מירח חייב חטאת. אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרב רב חסדא לא שנו אלא שפרשה על גבי כלי אבל פרשה על גבי קרקע דברי הפל אסור. אמר מר בר רב אשי הוה קאימנא קמיה אבא נפל ליה אבי סדיא וקא מהדר ליה אמינא ליה לא סבר לה מר להא דאמר רב חסדא מחלוקת שפרשה על גבי כלי אבל פרשה על גבי קרקע אסור ואמר שמואל הלכה כרב רבי יהודה אמר לי לא שמיעה לי פלומר לא סבירא לי:

ר"י רטיה שפירשה. שנפלה וזמדינה קא מיירי ולהכי נקט פירשה שהרי לא נטלה מדעת: מחזירין. דמלתא ללא סכיחא הוא ולא גזור בה רבנן: רי"א. אם נפלה אין מחזירין אבל אם הוחלקה דוחקה ומחליקה למטה: שהוא ממרח. מחליק גומות שברטיה ומירוח חייב משום ממחך: לא שנו. דתנא קמא שרי להחזירה: אלא שפירשה ע"ג כלי. על הכר או על הכסת. אבל על גבי הקרקע כלכתחילה דמי: אבי סדיא. נפלה לו על הכר שבמרחשותיו כמו שמתרגם מרחשותיו איסודיה: לא ס"ל מר להא דר"ח. דמוקים פלוגתייהו כשנפלה על הכלי ואפ"ה אסר רבי יהודה ואמר שמואל הלכה כר"י: לא שמיע לי. הא דר"ח דאנא ס"ל דכי פליג ר"י שנפלה ע"ג קרקע אבל שנפלה ע"ג כלי מודה דהוה כהוחלקה בעלמא:

זוהר במדבר דף קי"ח ע"א

איש על דגלו באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל וגומר. רבי אלעזר פתח (ישעיה מ"ח) שמחו את ירושלים וגילו בה כל אהביה וגומר. כמה חביבה אורייתא קמי קדשא בריהו הוא דהא בכל אתר דמילי דאורייתא אשתמעו קדשא בריהו הוא וכל חיילין דייליה פלהו צייתין למלוה וקדשא בריהו הוא אתי לדיירא עמיה הך הוא דכתיב (שמות כ') בכל המקום אשר אזכיר את שמי וגומר ולא עוד אלא דשנאוי נפלין קמיה והא אוקמוה. תא חזי פקודי אורייתא עלאין אינון לעילא. אתי בר נש ועביד פקודא חדא ההוא

פְּקוּדָא קַיִימָא קַמִּי קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּמִתְעַטְרָא קַמִּיהּ וְאָמַר פְּלַנְיָא עָבַד לִי וּמִן פְּלַנְיָא אָנָּא בְּגִין דְּאִיהוּ אֲתַעַר לִיהּ לְעִילָא. כְּגוֹנָא דְּאִיהוּ אֲתַעַר לִיהּ לְתַתָּא הֲכִי נְמִי אֲתַעַר לְעִילָא וְעָבִיד שְׁלָמָא לְעִילָא וְתַתָּא כְּמָה דְּאִתְּ אָמַר (ישעיה כ"ז) אוּ יַחְזֹק בְּמַעוּזֵי יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם לִי שְׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִי. יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם לִי לְעִילָא שְׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִי לְתַתָּא. זַכָּאָה חוּלְקִיהּ דְּהָהוּא בַר נֶשׁ דְּעָבִיד פְּקוּדֵי אוּרִייתָא. שְׁמַחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם וְגוֹמַר בְּגִין דְּחֻדְוָה לָא אֲשַׁתְּכַח אֶלְא בְּזַמְנָא בִּישְׂרָאֵל קַיִימִי בְּאַרְעָא קַדִּישָׁא דְּתַמָּן אֲתַחֲבַרְתְּ אֲתַתָּא בְּבַעֲלָהּ וּכְדִין הוּא חֻדְוֹתָא דְּכָלְא חֻדְוֹתָא דְּעִילָא וְתַתָּא. בְּזַמְנָא דִּישְׂרָאֵל לָא אֲשַׁתְּכַחוּ בְּאַרְעָא קַדִּישָׁא אֶסִיר לִיהּ לְבַר נֶשׁ לְמַחְדֵי וּלְאַחְזָאָה חִידוּ דְּכַתִּיב שְׁמַחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָּהּ וְגוֹמַר. וְגִילוּ בָּהּ דִּיִּיקָא. רַבִּי אַבְּא חָמָא חַד בַּר נֶשׁ דְּהָוָה חַדִּי בְּבִי טְרוּנְיָא דְּבַבֵּל בְּטַשׁ בִּיהּ אָמַר שְׁמַחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם כְּתִיב. (אָמַר רַבִּי אַבְּא) בְּזַמְנָא דִּירוּשָׁלַם בְּחֻדְוָה בְּעִי בַר נֶשׁ לְמַחְדֵי רַבִּי אֶלְעָזָר לְטַעֲמִיהּ דְּאָמַר שְׁמַחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם הֵיִינוּ דְּכַתִּיב (תהלים ק') עָבַדוּ אֶת יְיָ בְּשִׂמְחָה. כְּתוּב אַחַד אוּמַר (שם ג') עָבַדוּ אֶת יְיָ בִּירְאָה וְגִילוּ בְּרַעְדָּה. מַה בֵּין הָאֵי לְהָאֵי. אֶלְא כָּאן בְּזַמְנָא דִּישְׂרָאֵל שְׂרָאן בְּאַרְעָא קַדִּישָׁא כָּאן בְּזַמְנָא דִּישְׂרָאֵל שְׂרָאן בְּאַרְעָא אַחְרָא. (דְּבַר אַחַר) עָבַדוּ אֶת יְיָ בִּירְאָה דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּזַמְנָא דְּאִיהִי בְּגִלּוּתָא בִּינֵי עַמְמֵי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה וְהָא כְּתִיב (ישעיה נ"ה) כִּי בְּשִׂמְחָה תִּצְאוּ וְדָא הִיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל כִּינּוּן דְּאָמַר תִּצְאוּ מִן גְּלוּתָא הוּא. וְאֶקְרִי שְׂמִיחָה. אָמַר לִיהּ וְדָאֵי הֲכִי הוּא דְּכָל זַמְנָא דְּאִיהִי בְּגִלּוּתָא וּשְׂכִיבַת לְעַפְרָא לָא אֶקְרִי שְׂמִיחָה עַד דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יִיתֵי לְגַבְהָ וְיִוְקִים לָהּ מַעֲפָרָא וְיִימָא (שם נ"ב) הִתְנַעֲרִי מַעֲפָר וְגוֹמַר. קוּמִי אוּרִי וְגוֹמַר. וְיִתְחַבְּרוּן פְּחָדָא (וְיִוְקִים לָהּ מַעֲפָרָא) כְּדִין חֻדְוֹתָא אֶקְרִי. חֻדְוֹתָא דְּכָלְא וּכְדִין בְּשִׂמְחָה תִּצְאוּ וְדָאֵי כְּדִין כְּמָה חִיילִין יִפְקוּן לְקַבְּלָהּ דְּמִטְרוּנִיתָא לְחֻדְוֹתָא דְּהַלּוּלָא דְּמַלְכָּא כְּמָה דְּאִתְּ אָמַר הֶהָרִים וְהַגְּבְעוֹת יִפְצְחוּ וְגוֹמַר וּכְתִיב (שם) כִּי הִלֵּךְ לִפְנֵיכֶם יְיָ וּמֵאִסְפְּכֶם וְגוֹמַר:

תרגום הזהר איש על דגלו צחותות וגו': רבי אלעזר פתח. (ישעיה ס"ו) שִׁמְחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָּהּ כָּל אֲהֻבֶיהָ וְגו'. פָּמָה חֲבִיבָה הַתּוֹרָה לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא, כִּי צָכַל מְקוֹם שְׂדֵדְרֵי תּוֹרָה נִשְׁמָעִים, הַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא וְכָל לְצַחוּתֵיו כָּלֵם מְקַשִּׁיבִים לְדְצָרָיו. וְהַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא צָח לְדוֹר עַמּוֹ. זֶה שְׂפָאֲמַר (שמות כ') צָכַל הַמְּקוֹם חָשַׁךְ חֲזָפִיר אֶת שָׁמִי וְגו'. וְלֹא עוֹד חָלָא שְׂאֻנְחָיו נוֹפְלִים לִפְנָיו. וּכְכֹר הַעֲמִידוּהוּ. צָח וְרָחָה, מְלוֹת הַתּוֹרָה עֲלִיוֹנוֹת הֵן לְמַעְלָה. צָח חָדָם וְעָשָׂה מְלוֹת חֲחַת, הַמְּלוֹת הַהִיא עוֹמְדַת לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא וּמִתְעַטְרָת לִפְנָיו, וְאוּמַרְתְּ פְּלוּנֵי עָשָׂה אוֹתִי, וּמִן פְּלוּנֵי חָנִי, מִשּׁוֹם שְׁהוּא עוֹרֵר אוֹתָהּ לְמַעְלָה. כִּי כְּמוֹ שְׁהוּא עוֹרֵר אֶת הַמְּלוֹת לְמַטָּה כֵּן הִיא מִתְעוֹרֶרֶת לְמַעְלָה, וְעוֹשָׂה שְׁלוֹם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, דְּהֵינּוּ שְׂגוּרִים זְוֹג לְז"א וּמְלֻכוֹת, הַמְּכוֹנִים מַעְלָה וּמַטָּה, כְּמִשׁ"א, (ישעיה כ"ז) אוּ יַחְזֹק בְּמַעוּזֵי יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם לִי שְׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִי, הוּא לְמַעְלָה, צְז"א, שְׁלוֹם יַעֲשֶׂה

לי, הוא למטה, צמלכות. אשרי חלקו של אותו האדם העושה מצות התורה. שמחו את ירושלים וגו': הוא משום שהשמחה אינה נמצאת אלא בזמן שישראל נמצאים צאריך הקדושה, ששם מתחצרת אשה צבעלה, דהינו ז"א ומלכות, ואז היא שמחת הכל, שמחה של מעלה ושל מטה. ובזמן שישראל אינם נמצאים צאריך הקדושה, אסור לאדם לשמוח ולהראות שמחה. שכתוב, שמחו את ירושלים וגילו צה וגו'. וגילו צה, הוא צדיקה, דהינו בזמן שישראל נמצאים צה. רבי אצא ראה אדם אחד, שהיה שמח צדי טרוניא שצבצב, צעט צו. אמר, שמחו את ירושלים כתוב, בזמן שירושלים צשמחה צריי: האדם לשמח, ולא בזמן הגלות, רבי אלעזר לטעמו, שאמר שמחו את ירושלים, הינו שכתוב, (תהלים ק') עבדו את ה' צשמחה, דהינו שירושלים היא השכינה, וצריכים לעבוד ולשמח אותה. כתוב אחד אומר, עבדו את ה' צשמחה. וכתוב אחד אומר (תהלים צ') עבדו את ה' ציראה וגילו צרעה. מה צין זה לזה. ומשיב, פאן צמן שישראל שורים צאריך הקדושה, שאז עוצדים לפני ה' צשמחה. וכאן צמן שישראל שורים צאריך אחרת, אז צריכים לעבוד ציראה ולשמוח צרעה. עבדו את ה' ציראה, זו פנסת ישראל, דהינו המלכות, צמן שהיא צגלות צין העמים. אמר רבי יהודה, והרי כתוב (ישעיה נ"ה) פי צשמחה תלאו, שאז היא פכנסת ישראל, וכיון שאמר תלאו, הרי מן הגלות היא, ונקראת שמחה, הרי שגם צגלות היא נקראת שמחה. אמר לו, ודאי פך הוא, שצכל זמן שהיא צגלות ושוכצת לעפר, אינה נקראת שמחה, עד שהקדוש צרוף: הוא יצא אליה ויקים אותה מן העפר ויאמר, (ישעיה נ"א) התנערי מעפר וגו', (ישעיה ס') קומי אורי וגו', ויתחצרו יחד אז היא נקראת שמחה, שהיא שמחת הכל, ואז צשמחה תלאו ודאי. אז פמה צצאות ילאו לקבל את המלכה לשמחה של סעדת המלכה, פש"א (ישעיה נ"ה), ההרים והצבעות יפלו וגו'. וכתוב (ישעיה נ"ב), פי הלך לפניכם ה' ומאספכם וגו'.

פסוקה

הלכה

א. אסור לו לאדם שיטעום כלום או שיעשה מלאכה מאחר שיעלה עמוד השחר עד שיתפלל תפלת שחרית. וכן לא ישכים לפתח חבירו לשאול בשלמו קודם שיתפלל תפלת שחרית ולא יצא בדרך קודם שיתפלל. אבל טועם ועושה מלאכה קודם שיתפלל מוסף וקודם מנחה. אבל אינו סועד

סמוך למנחה: **ב.** כיון שהגיע זמן מנחה גדולה לא יכנס למרחץ אפלו להזיע עד שיתפלל שמו יתעלה ויבטל מן התפלה. ולא לאכול אפלו אכילת עראי שמו ימשך באכילה. ולא לדון אפלו בגמר דין שמו יסתר הדין וימשך ויבטל מן התפלה. ולא ישב לפני הספר לספר אפלו תספורת הדיוט עד שיתפלל שמו ישבר הזוג. ולא יכנס לבורסקי סמוך למנחה עד שיתפלל שמו יראה הפסד במלאכתו ויתעסק בה ויתעכב מן התפלה. ואם התחיל

באחת מאלו לא יפסיק אלא גומר ואחר כך מתפלל תפלת מנחה: **ג.** מאימתי התחלת התספורת משנייח מעפורת של ספרין על ברקיו. ומאימתי התחלת מרחץ משיפשוט הבגד הסמוך לבשרו. ומאימתי התחלת הבורסקי משיקשור בגד בין כתפיו כמו שהאומנין עושין. ומאימתי התחלת הדין משיתעטפו הדיינין וישבו ואם היו יושבים משיתחילו בעלי דינין לטעון:

מוסר

מס' חסידים סי' נ"ד

איזו היא רציחה שאינה נקרת לעינים והעונש גדול מאד והעבירה קלה וחמורה היא למעלה היא הבושה. המבייש פני חבירו ברבים או מצערו בפני מי שמתבייש ומצטער שאילו היה הורגו היה מקבל מיתה כדי שלא יהיה מתבייש אחר כך. מי שבייש את חבירו ומצטער ומתחרט ורוצה הוא לקבל את הדין ובא לפני יראי ה' למצוא לו פתח לתשובה יאמר לו דע כי רעתך רבה כי שפכת את דמו של חבירך שכן מצינו באביה בן רחבעם שהוכיח לירבעם בדברים לביישו וניגף למוות. אף על פי שביישו שהיה עובד עבודה זרה לכן לך בני לפייס את חבירך עד שיתפייס וימחול לך והזהר מאד לנפשך שלא תבייש ושלא תלבין פני אדם:

במדבר יום שלישי תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה ראשונה דשם ב'ין להשאר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה :

- (יא) לְבַנְיָמִן אֲבִיהֶן בֶּן-גֵּדְעָנִי: לְבִנְיָמִן אֲבִידֹן בֶּר גֵּדְעָנִי: (יב)
לְדָן אֲזִיזְעֹר בֶּן-עַמִּישַׁדָּי: לְדָן אֲחִיעֶזֶר בֶּר עַמִּישַׁדָּי: (יג)
לְאֶשֶׁר פָּגַעִיאל בֶּן-עֶכְרָן: לְאֶשֶׁר פָּגַעִיאל בֶּר עֶכְרָן: (יד)
לְגָד אֶלְיָסָף בֶּן-דֵּעֹוֹאֵל: לְגָד אֶלְיָסָף בֶּר דֵּעֹוֹאֵל: (טו)
לְנַפְתָּלִי אֲזִירַע בֶּן-עֵינָן: לְנַפְתָּלִי אֲחִירַע בֶּר עֵינָן:

נביאים - הושע - פרק ב

- (יא) לָכֵן אָשׁוּב וְלִקְוֹזֹתַי דָּגְלִי בְּעֵתוֹ וְתִירוּשָׁי
בְּמוֹעֲדוֹ וְהִצַּלְתִּי צְבָרֵי וּפְשָׁתַי לְכִסּוֹת אֶת-
עֲרֹוֹתַי: בְּכֹן יְתוֹב מִימְרֵי לְמִיטַל עֲבוּרָא בְּעֵדֹן אֲדָרְיָה וְחִמְרָא בְּעֵדֹן מַעְצָרְתַּיָּה
וְאַצִּיל כְּסוֹת מִיָּלָא וּבוּץ דִּיהַבִּית לָה לְכִסְאָה יַת קַלְנָה :

הש"י בעתו . בעת גמר ביסול הפירות : והאלתי . ממנה : אמרי ופסתי .
אשר היה לכסות את ערותה , כל הכלה שבמקרא לשון תרומה והפרשה הוא
ומוכיח עליו ויאל אלהים את מקנה אביכם (בראשית לא) כי כל העושר אשר
הציל (פס) :

(יב) וְעַתָּה אֲנִלָּה אֶת-נִבְלָתָהּ לְעֵינָי מֵאֵהָבִיָּהּ
וְאִישׁ לֹא-יִצְיִלָנָה מִיָּדַי: וְכַעַן אֲגִלִּי יַת קִלְנָה לְעֵינַי עִמְמִנָּה
רַחֲמָהּ וְאִנֶּשׁ לֹא יִשְׁזַבְנָה מִן יָדַי :

רס"י ואיש לא יזילנה מידי . אף זכות רבותם תמה :

(יג) וְהִשְׁבַּתִּי כָּל-מִשׁוֹשָׁהּ זִזָּהּ זִזְדָּשָׁהּ וְשִׁבַּתָּהּ
וְכָל מוֹעֲדָהּ: וְאֲבַטֵּל כָּל חֲדוֹתָהּ חֲגָהּ וְרַחֲמָהּ וְשִׁבַּתָּהּ וְכָל מוֹעֲדָהּ
(יד) : וְהִשְׁבַּתִּי גְפָנָהּ וְתִאֲנַתָּהּ אֲשֶׁר אָמַרְהָ אֶתְנָה
הַבָּיָה לִי אֲשֶׁר נָתַנּוּ-לִי מֵאֵהָבִי וְשִׁבַּתִּים לְיַעַר
וְאֲכַלְתֶּם זֵזִית הַשָּׂדֶה: וְאֲצַדִּי פִירֵי גוֹפְנָהּ וְתִינֶה דְהוֹת אָמַרְהָ יָקָר
אֵינּוֹן לִי דִיִּהְבּוּ לִי עִמְמִנָּה רַחֲמִי וְאֲשׁוּיִנּוֹן לְחוֹרְשָׁהּ וְתִיכְלִינּוֹן חִינּוֹת בְּרָא :

רס"י והשמותי . לשון שממה : אתנה . כמו אתנן : ושמתי ליער . שהחיות
מהלכות פס ואוכלות הפירות :

(טו) וּפְקַדְתִּי עָלֶיהָ אֶת-יָמָי הַבְּעָלִים אֲשֶׁר
תִּקְטִיר כָּלֵהם וְתַעַד נְזֻבָהּ וְזִזְלִיתָהּ וְתִלְךָ אֲזוּרֵי
מֵאֵהָבִיָּהּ וְאֶתִּי שְׁכֻזָּה נָאם-יְהוָה: (ס) וְאֲסַעִיר עָלֶיהָ יַת
יִזְמִינָה דְהוֹת פְּלָחָה לְטַעֲנָה דְמַסְקָה לְחוֹן בּוֹסְמִין הוֹת דְמִנָּה לְאֶתְנָה דְשִׁבַּת יַת
בְּעָלָה וְאֶתְקִינָה בְּקִדְשָׁהּ וּבְחִלְיָתָהּ מְרַגְלִיתָהּ וְטַעַת בְּתַר רַחֲמָהּ כִּן כְּנִשְׁת
יִשְׂרָאֵל רַחֲמִית לְמַפְלַח לְטַעֲנָהּ וּפּוֹלְחָנִי שְׁבַקְתָּ אָמַר יי :

רס"י ופקדתי עליה . סכר פורענות : ימי הבעלים אשר תקטיר . תמיד
להם ול' הווה הוא : ותעד נזמה וחלייתה . ל' עדי כזונה המתקשטת לקראת
נורפים : וחלייתה . כל' ערבי הוא קישוט :

כתובים - משלי - פרק ל

(יח) שְׁלֵשָׁה הַבֹּהֶן נִפְלְאוּ מִמֶּנִּי (וארבע) וְאַרְבָּעָה לֹא יֵדְעֵתִים: תָּלַת אֵינֹן דְּגִנְיָן מִנִּי וְאַרְבַּע דְּלֹא יֵדְעִית אֵינֹן :

רס"י נפלאו ממני . נכסו משחלפו מעיני ואיני יודע להיכן הלכו שממהרין להסתיר מן העין :

(יט) דֶּרֶךְ הַמָּוֶה אֶל־בְּשָׂמִים דֶּרֶךְ זָנוּשׁ עָלַי צֹר דֶּרֶךְ-אֲנִיָּה בְּלִב־יָם וְדֶרֶךְ גִּבֹּר בְּעַלְמוֹה: אֲרָחָא דְנִשְׂרָא בְשִׁמְנָא וְאֲרָחִיָּה דְחֹנָא עַל שׁוּעָא וְאֲרָחָא דְאַלְפָא בְּלִבִּיהּ דִּינְמָא וְאֲרָחָא דְגִבְרָא בְּעוֹלְמוֹתָא :

רס"י דרך הנשר . זו צבל , הנשר הגדול ארץ האזר : נחש . זו מדי : דרך אניה צלב ים . זו יון שהיא קלה בגזירותיה : דרך גבר בעלמה . זו פרס שאמרה לעולם אהיה גברת .

(כ) כֵּן אֶל־דֶּרֶךְ אִשָּׁה מִנְאֻפֹת אֲכָלָה וּבִמְזֻזֹתַי פִּיָּה וְאִמְרָה לֹא-פַעַלְתִּי אֵין: הִיכְנָא אֲרָחָא דְאַתְתָּא גִּבְרָתָא אֲכָלָא וּמְכַפְרָה פּוּמָה וְאִמְרָה לֹא עֲבַדִּית מְדַעַם דְּעָתָא :

רס"י ומחתה . כופה פיה למטה כדכתיב כאשר ימחה הכלחת מחה והפך על פניה , אכלה , לשון נקיה דבר הכתוב : כן דרך אשה מנאפת . זו הרעה גרמה להם לכנסת ישראל שנאפה בעבודת גלולים וכדי הוא הפורעניות לבוא לה : ואמרה לא פעלתי און . כדאמר הנני נשפט אותך על אומרך לא חטאתי . ע"כ לשון רס"י שבמק"ג :

(כא) תַּזוֹת שְׁלוֹשׁ רִגְזָה אֶרֶץ וְתַזוֹת אַרְבַּע לֹא-

תֹּכַל שְׂאֵת: תַּחֲוֹת תְּלַת רוּגְזָא אֶרְעָא וְתַחֲוֹת אַרְבַּע לֹא יִכְלָא לְמַסְבְּרָא

:

רס"י רגזה ארץ . א"י :

(כב) תַּזוֹת-עֶבֶד כִּי יִמְלֹךְ וְנָזַל כִּי יִשְׁבַּע-לְזוֹם:

תַּחֲוֹת עֶבְדָּא פִד נְמִלוּךְ וְטַפְשָׂא דִישְׁבַּע לְחַמָּא :

רס"י תחת עבד . זה נבוכדנצר שהיה עבד למרודך בלחזן וכותב אגרותיו

כדגרסינן בחולין : ונזל כי ישבע לחם . זה אחשורוש שעשה משתה מלאה

וקמונים יום :

משנה גיטין פרק א

א. הַמְּבִיא גִט מִמְּדִינַת הַיָּם, צָרִיךְ שְׂיֹאמַר בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נִחְתַּם. רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, אִף הַמְּבִיא מִן הַרְקָס וּמִן הַחֶגְר. רַבִּי אֶלְיעָזָר אוֹמֵר, אֶפְלוּ מִכְּפָר לֹוּדִים לָלוּד. וְחֻקֵּי אֲוֹמְרִים, אֵינֹו צָרִיךְ שְׂיֹאמַר בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נִחְתַּם אֶלָּא הַמְּבִיא מִמְּדִינַת הַיָּם וְהַמּוֹלִיד. וְהַמְּבִיא מִמְּדִינָה לְמְדִינָה בְּמְדִינַת הַיָּם, צָרִיךְ שְׂיֹאמַר בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נִחְתַּם. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, אֶפְלוּ מִהַגְּמוֹנְיָא לְהַגְּמוֹנְיָא:

כרטורה (ה) המביא גט ממדינת הים. כל חוזה לארץ קרי מדינת הים: צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם. אית דאמרי טעמא, לפי שאין בני מדינת הים בני תורה, ואין יודעין שצריך לכתוב הגט לשם האשה. הלכך אומר השליח בפני נכתב ובפני נחתם, וממילא שיילינן ליה אם נכתב לשמה, והוא אומר אין. ואית דאמרי טעמא, לפי שאין שירות מצויות משם לכאן, שאם יבא הצעל ויערער לומר לא כתבתיו שיהיו עדים מצויין להכיר חתימת העדים. והאמינוהו רבנן לשליח כצתרי, ושוב לא

יועיל ערעור הצעל: מן הרקם ומן החגר. בין קדש ובין ברד, מתרגמינן בין רקם ובין חגרא: אפילו מכפר לודים. שהיא מחוכה לארץ: ללוד. שהיא סמוכה לה והיא מארץ ישראל: מהגמוניא להגמוניא. שני הגמונים בעיר אחת ומקפידים זה על זה:

ב. רבי יהודה אומר, מרקם למזרח ורקם פמזרח, מאשקלון לדרום ואשקלון פדרום, מעפו לצפון ועפו פצפון. רבי מאיר אומר, עפו פארץ ישראל לגטין:

דרטורה (ב) מרקם למזרח. מרקם עד סוף העולם למזרחו קרוי חו"ל, ורקם עלמה נדונה כמזרח העולם ולא כארץ ישראל:

ג. המביא גט בארץ ישראל, אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם. אם יש עליו עוררים, יתקיים בחותמיו. המביא גט ממדינת הים ואינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם, אם יש עליו עדים, יתקיים בחותמיו:

דרטורה (ג) ואם יש עליו עוררים. שהצעל מערער שהוא מזויף: יתקיים בחותמיו. אם יעידו העדים על חתימת ידיהם, או עדים אחרים יכירו חתימתם, כשר. ובזמן הזה, המביא גט בין בא"י בין בחו"ל כריך ליתנו לה בפני שנים ורכיך לומר בפני נכתב ובפני נחתם. ואם חתימת העדים ניכרת במקום נתינת הגט ונתקיים הגט בחותמיו, אין כריך לומר בפ"נ ובפ"נ: ואינו יכול לומר. כגון שנתנו לה כשהוא פקח ולא הספיק לומר בפני נכתב ובפני נחתם עד שנתחרש:

ד. אָחַד גִּטֵי נָשִׁים וְאָחַד שְׁחָרוּרֵי עֶבְדִּים, שְׂוֵו לְמוֹלִיד וְלִמְבִיא. וְזוֹ אָחַד מִן הַדְּרָכִים שֶׁשְׂוֵו גִּטֵי נָשִׁים לְשְׁחָרוּרֵי עֶבְדִּים:

דרטורה (ד) שוין למוליד ולמביא. לומר בפ"נ ובפ"נ:

ה. כָּל גִּט שֶׁיֵּשׁ עָלָיו עַד כּוֹתֵי, פְּסוּל, חוץ מִגִּטֵי נָשִׁים וְשְׁחָרוּרֵי עֶבְדִּים. מַעֲשֵׂה שֶׁהֵבִיאוּ לְפָנַי רַבֵּן גַּמְלָאֵל לְכַפֵּר עוֹתְנָאֵי גִט אִשָּׁה וְהָיוּ עֵדָיו עֵדֵי כּוֹתֵים, וְהַכְּשִׁיר. כָּל הַשְּׁטָרוֹת הָעוֹלָיִם בְּעַרְפָּאוֹת שֶׁל גוֹיִם, אֵף עַל פִּי שְׁחוֹתְמֵיהֶם גוֹיִם, כְּשָׂרִים, חוץ מִגִּטֵי נָשִׁים וְשְׁחָרוּרֵי עֶבְדִּים. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, אֵף אֵלּוּ כְּשָׂרִין, לֹא הִזְכְּרוּ אֶלָּא בְּזַמַּן שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּהַדְיוֹט:

דרטורה (ה) חוץ מגיטי נשים. שאם יש עליו עד כותי אחד, כשר. אבל שניהם כותים, פוסל ת"ק אפילו בגיטי נשים. ורבן שמעון (בן) גמליאל עשה מעשה והכשיר

אפילו כששניהם כותים. והאידנא דגזרו על הכותים שיהיו כגוים לכל דבריהם, לא שנה שאר שטרות ול"ש גיטי נסים אפילו עד אחד כותי פסול: בערכאות של גוים. שהעידו העדים עדותם לפני השופט במקום מושב משפטיהם. והוא שידענו באותו שופט ובאותם עדים ללא מקבלי שוחדא. ודוקא בשטרי הלואות ושטרי מקח וממכר שהעדים ראו בנתינת הממון. אבל שטרי הודאות וגיטי נסים, וכל דבר שהוא מעשה ב"ד בערכאות שלהם, הכל פסול: ר"ש אומר כשרים. לא הוזכרו בבית המדרש להפסול: אלא בזמן שנעשו בהדיוט. ע"י גוים הדיוטות שאינם דיינים. ואין הלכה כר"ש:

ו. האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי, אם רצה לחזור בשניהו, יחזור, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, בגיטי נשים אבל לא בשחרורי עבדים, לפי שזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לו אלא בפניו. שאם ירצה שלא לזון את עבדו, רשאי. ושלל לזון את אשתו, אינו רשאי. אומר להם, והרי הוא פוסל את עבדו מן התרומה כשם שהוא פוסל את אשתו. אמרו לו, מפני שהוא קנינו. האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת, לא יתנו לאחר מיתה. תנו מנה לאיש פלוני ומת, יתנו לאחר מיתה:

בדטורה (ו) ראה לחזור בשניהו. קודם שיגיע ליד האשה והעבד: יחזור. ואין השליח יכול לזכות בהם לרכון, דחוב הוא להו, שמאצדין מזונותיהו: וחכמים אומרים בגיטי נשים. יכול לחזור: אבל לא בשחרורי עבדים. והלכה כחכמים: שאם ירצה שלא לזון את עבדו רשאי. הלכך כי משחרר ליה לא מפסיד ליה מזוני. אבל שלא לזון את אשתו אינו רשאי, הלכך כי מגרש לה מפסיד לה מזוני: מפני שהוא קנינו. כלומר הא דהוא אכיל בתרומה כשהוא עבד כהן אינו אלא מפני שהוא קנינו של כהן, מידי דהוה אבהמתו של כהן שאוכלת בכרשיני תרומה, ולאח משום מעליותא היא, הלכך כי משחרר ליה אע"פ שמפסידו מלאכול בתרומה אין זו חובה לעבד: לא יתנו לאחר מיתה. דגיטא לא הוי עד דמטי לידה וכי מטי לידה הא מית ואין גט לאחר מיתה. ושטר שחרור נמי כי מטא לידה הא מית ופקע רשותיה מיניה: יתנו לאחר מיתה. ואע"ג דלא אמר מנה זה, דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו:

גמרא גיטין דף ו' ע"ב

אמר רב חסדא לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו שהרי פילגש בגבעה הטיל עליה בעלה אימה יתירה והפילה כמה רבבות מישראל אמר רב יהודה אמר רב כל המטיל אימה יתירה בתוך ביתו סוף הוא בא לידי שלש עבירות גילוי עריות ושפיכות דמים וחילול שבת. אמר רבה בר בר חנה הא דאמרי רבנן שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשיכה עשרתם ערבתם הדליקו את הנר צריך למימרנו בניחותא כי היכי דליקבלו מיניה. אמר רב אשי אנא לא שמיעא לי הא דרבה בר בר חנה וקיימתיה מסבא. אמר רבי אבהו לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו שהרי אדם גדול הטיל אימה יתירה בתוך ביתו והאכילוהו דבר גדול ומנו רבי חנניא בן גמליאל האכילוהו סלקא דעתך השתא בהמתן של צדיקים אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידם צדיקים עצמן לא כל שכן אלא בקשו להאכילו דבר גדול ומאי ניהו אבר מן החי. שלח ליה מר עוקבא לרבי אלעזר בני אדם העומדים עלי ובדידי למסרם למלכות מהו שרטיט וכתב ליה (תהלים לט) אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי אף על פי שרשע כנגדי אשמרה לפי מחסום שלח ליה קא מצערי לי טובא ולא מצניא דאיקום בהו שלח ליה (שם לו) דום להי והתחולל לו דום לו להי והוא יפילם לך חללים חללים השפם והערב עליהם לבית המדרש והם פלים מאליהם הדבר יצא מפי רבי אלעזר ונתנוהו לגניבא בקולר:

כ"י גילוי עריות. כשמגיע עת טבילתה צעת לינה היא יראה לומר לא טבילתי ומשמשתו נדה: שפיכות דמים. כי הא מעשה דפלגש בגבעה או פעמים שזורחת מפניו זאחת הפתחים או בגשר: וחילול שבתות. פעמים שמדלקת נר או מבטלת משחקה מפני אימתו והוא אינו יודע: עשרתם. פירות שנאכל למחר: ערבתם. עירובי חרות: בהמתן של צדיקים. בהכל שוחטין (חולין דף ו'): אבר מן החי. שאבד מהם אבר מן השחווטה ומפני אימתו חתכו עבדיו אבר מן החי והביאו תחתיו שלא יבין: העומדי עלי. לחרף ולגדף: ובידי למסרן. כח בידי להלשין עליהם: לנגדי. מריבני ומקניטני: גניבא. היה חולק עליו: בקולר. שלשלת של ברזל שנותנים סם המוכתזין למלכות להריגה:

זוהר במדבר דף קי"ט ע"א

אמר רבי אלעזר כתיב (תהלים ל"א) בְּיָדָךְ אִפְקִיד רוּחִי פְּדִיתָהּ אוֹתִי יְיָ אֵל אֱמֶת. הָאֵי קָרָא אֵיךְ לְאַסְתַּכְּלָא בֵּיהּ חֲמִיתוּן מָאן דְּאִפְקִיד בְּיָדָא דְּמַלְכָּא מִיָּדִי. אֵלָא וְדָאִי זַפְאָה הוּא בְּרַ נֶשׁ דְּאִזִּיל בְּאוּרְחוּי דְּמַלְכָּא קְדִישָׁא וְלֹא חֲטִי קַמִּיהּ. תָּא חֲזִי כִּיּוֹן דְּעָאן לִילִיָּא אֵילָנָא דְּמוֹתָא שְׁלִיט בְּעֵלְמָא וְאֵילָנָא דְּחִי אִסְתַּלַּק לְעֵילָא לְעֵילָא. וְכִיּוֹן דְּאֵילָנָא דְּמוֹתָא שְׁלִיט בְּעֵלְמָא בְּלַחוּדוּי כֹּל בְּנֵי עֵלְמָא טַעְמִין טַעְמָא דְּמוֹתָא. מָאִי טַעְמָא בְּגִין דְּהָהוּא אֵילָנָא גְרִים וְבֵר נֶשׁ בְּעֵי לְאִקְדָּמָא וְלִמְפַקְד בְּיָדֵיהּ נִפְשִׁיהּ בְּפַקְדוֹנָא כְּפַקְדוֹנָא דְּבֵר נֶשׁ דְּיָהִיב פַּקְדוֹנָא לְאַחְרָא דְּאָף עַל גַּב דְּאֵיהוּ אִתְחַיִּיב לְגַבִּיהּ יְתִיר מֵהָהוּא פַּקְדוֹנָא לָאו כְּדָאִי לְאַתְאַחְדָּא בֵּיהּ הוּאִיל וְבְּפַקְדוֹנָא אִתְמַסָּר לְגַבִּיהּ וְאִי יִסְרַב בֵּיהּ וְדָאִי נְבִדוּק אֲבַתְרִיהּ דְּלָאו מְזַרְעָא קְדִישָׁא הוּא וְלָאו מְבַנֵּי מְהִימְנוּתָא. כִּדְ הָהוּא אֵילָנָא בְּנֵי נֶשָׁא אִקְדִּימוּ וְיַהֲבִין לֵיהּ פַּקְדוֹנָא לְנִפְשִׁיהּ וְכֹל נִשְׁמַתִּין דְּבְנֵי עֵלְמָא נְטִיל. וְכוּלְהוּ טַעְמִין טַעְמָא דְּמוֹתָא בְּגִין דְּהָאִי אֵילָנָא דְּמוֹתָא הוּא וְבְּגִין דְּכֹל אֵינוֹן נִפְשָׁתָא אָף עַל גַּב דְּכוּלְהוּ אִתְחַיִּיבוּ לְגַבִּיהּ וְלָאו כְּדָאִי הוּא לְאַתְבָּא פַּקְדוֹנָא לְגַבִּיהּ דְּבֵר נֶשׁ אֵלָא כִּיּוֹן דְּכוּלְהוּ אִתְמַסָּרוּ לֵיהּ בְּפַקְדוֹנָא אִתְבָּא כֹּל פַּקְדוֹנִין לְמַאֲרִיהוֹן. תָּא חֲזִי לָאו כְּדָאִי הוּא הָאִי אֵילָנָא דְּמוֹתָא לְאַתְבָּא פַּקְדוֹנָא לְגַבִּיהּ דְּבֵר נֶשׁ אֵלָא בְּשַׁעְתָּא דְּאֵילָנָא דְּחִי אִתְעַר בְּעֵלְמָא. וְאִימְתִי אִתְעַר הָהוּא אֵילָנָא דְּחִי. בְּשַׁעְתָּא דְּסָלִיק צַפְרָא. וְכִדִּין כִּיּוֹן דְּהָאִי אִתְעַר בְּעֵלְמָא כֹּל בְּנֵי עֵלְמָא חִיִּין וְשָׁבִיק וְאַהֲדַר הָהוּא אֵילָנָא דְּמוֹתָא כֹּל פַּקְדוֹנִין דְּאִתְפַּקְדוּ לְגַבִּיהּ וְאִזִּיל לֵיהּ. מָאִי טַעְמָא חִיִּין בְּגִין דְּהָהוּא אֵילָנָא דְּחִי גְרִים. וְאִי תִימָא הָא בְּנֵי נֶשָׁא סְגִיִּאִין אֵינוֹן דְּמִתְעַרִּין בְּלִילִיָּא בְּעוֹד דְּאֵילָנָא דְּמוֹתָא שְׁלִיט אֵלָא וְדָאִי הָהוּא אֵילָנָא דְּחִי קָא עֲבִיד. מָאִי טַעְמָא בְּגִין דְּכִתִּיב (שם) לְרֹאוֹת הַיָּשׁ מִשְׁכִּיל דּוֹרֵשׁ אֶת אֱלֹהִים וְלֹא יֵהָא פִּתְחוֹן פֶּה לְבַר נֶשׁ דְּיִימָא אֲלִמְלָא שְׁלִיטְנָא בְּנִפְשָׁאִי בְּלִילִיָּא אֲשַׁתְּדַלְנָא בְּאוּרִיָּתָא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה הָאִי בְּיִשְׂרָאֵל וְדָאִי וְהָכִי הוּא. אֲבָל בְּאוּמוֹת הָעוֹלָם דְּחִמִּינָא כְּהָאִי גּוֹנָא מָאִי טַעְמָא אָמַר לֵיהּ וְדָאִי שְׁפִיר הוּא דְּקָא אֲמַרְת. פִּתַּח וְאָמַר (במדבר כ"ג) מָה אֲקוּב לֹא קִבֵּה אֵל וּמָה אֲזַעוּס לֹא זָעַם יְיָ. תָּא חֲזִי כְּגוֹנָא דְּאֵיךְ לְעֵילָא אֵיךְ לְתַתָּא לְעֵילָא אֵיךְ יְמִינָא אֵיךְ וְאֵיךְ שְׁמַלְא לְתַתָּא יִשְׂרָאֵל וְעַמִּין. יִשְׂרָאֵל אִתְאַחְדוּן לִימִינָא בְּקְדוּשָׁה דְּמַלְכָּא קְדִישָׁא. עַמִּין עוּבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה לְשְׁמַלְא לְסִטְרָא דְּרוּחַ מְסַאָבָא וְכוּלְהוּ לְתַתָּא מְכוּלְהוּ דְּרַגְיִן דְּשְׁמַלְא וְכוּלְהוּ דְּרַגְיִן אֲחִידוּן דָּא בְּדָא עַד דְּתַלְיִין מִן רִישָׁא וְכְּגוֹנָא דְּרִישָׁא נְטִיל בְּהָהוּא גּוֹנָא נְטִיל זְנָבָא דְּאֵיהוּ תַתָּאָה מָאִי טַעְמָא בְּגִין דְּאִחִיד בֵּיהּ וְבְּגִין כִּדְ עַמִּין עוּבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה בְּהָהוּא סִטְר מְסַאָבָא דִּילְהוֹן הָכִי אִתְדַבְּרוּ :

תרגום הזהר אמר רבי אלעזר, כתיב, (תהלים ל"א) בְּיָדֶךָ אִפְקִיד רוּחִי פְּדִיתָהּ אוֹתִי ה' אֵל אֱמֶת. מהרר זה, יש להסתכל בו, הרחיתם מי שיפקיד משהו צידי המלך, שהיה הקדוש צרוף הוא. ומשיב, אלף ודאי חשתי הוא האדם ההולך בדרכיו של המלך הקדוש, ואינו חושל לפניו. צא וראה, כיון שנכנסם הלילה, חילן המות שולט בעולם, ועז החיים מסתלק למעלה למעלה. וכיון שאילן המות שולט בעולם לצדו, כל בני העולם טועמים טעם המות,

פי השינה היא אחד מששים צמייתה. מהו הטעם, הוא משום שהאילן הזה גורם. שהיא מלכות השולטת לבדה בלי ז"א הגורמת את זה, פי המלכות נקראת לילה, והאדם קריה להקדים עצמו ולהפקיד צידו הנפש שלו, צפקדון. צפקדון של אדם הנותן פקדון לאחר, דהינו משכון, שאף על פי שהוא מחיב לו יותר ממחירו של הפקדון ההוא, אינו חשוב לו להאחז צריב עמו, כיון שפסד לו פקדון. ואם ממאין ליתת לו פקדון, ודאי נבדק אחריו, פי אינו מזרע קדוש ואינו מצניי אמונה. כך הוא האילן הזה, שהוא מלכות, שצניי האדם מקדימים ונותנים לו נפשם צפקדון, וכל נשמות של צני העולם לוחת. וכך טועמים טעם מיתה. משום שאילן זה הוא של מות. צשעה שהמלכות היא צפרוד מז"א שהוא יעז החיים, הוא אילן המות. ומשום שכל אלו הנפשות, אף על פי שכלן מתחייבות אליו, ואין ראוי להשיב הפקדון אל האדם, עם כל זה, כיון שכלן נמסרו לו צפקדון, הוא משיב כל הפקדונות לבעליהם. צא וראה, אילן המות הזה אינו ראוי להשיב הפקדון לאדם צפקר, אלא צשעה שיעז החיים מתעורר בעולם. ומתי מתעורר יעז החיים ההוא, צשעה שצא הצקר. ואז, כיון שיעז החיים הזה מתעורר בעולם, יוצאים כל צני העולם חיים ואותו אילן המות עוזב ומחזיר כל הפקדונות שנפקדו אללו, והולך לו. מה הטעם שהם חיים. משום שאותו יעז החיים גורם, שהוא ז"א השולט ביום. ואם תאמר, הרי צני אדם רבים הם שמקיימים משנתם צלילה, והחזרו להם החיים, בעוד שאילן המות שולט. ומשיב, אלא ודאי אותו יעז החיים עושה זאת. מהו הטעם, משום שפיתוב, (תהלים י"ד) לראות היש משפיל דורש את אלקים. ולא יהיה לאדם פתחון פה, שיאמר, אם הייתי שולט צנפשי צלילה, הייתי קם ועוסק צתורה. אמר רבי יהודה, זהו ודאי נכון צישאל, וכך הוא. אצל צאומות העולם, שאנו רואים גם כן כמו זה, שמקיימים משנתם צלילה, מהו הטעם. אמר לו, ודאי יפה הוא מה שאמרת. פתח ואמר מהו, (במדבר נ"ג) מה אקוב לא קצה יל ומה אצעם לא זעם ה'. צא וראה, כמו שיש למעלה כן יש למטה. למעלה צמלכות, יש ימין ויש שמאל, אף למטה, יש ישראל ועמים. ישראל נאחזים צימיו, צקדשת המלך הקדוש, העמים עפוי"ם נאחזים צשמאל, והינו רק צלד רוח הפומאה, שהוא למטה מפל המדרגות דשמאל. וכל המדרגות אחוזות זו צזו, מלמטה, עד שתלויית צראש, דהינו צלד שמאל שלמעלה צמלכות, וצאותו אפן שהראש מתנהג למעלה, כמו כן מתנהג גם כן הצנב, שהוא המדרגה האחרונה למטה, שהוא רוח הפומאה.

מהו הפועם. הוא משום שאוחז בו, פי הם לחוזים זה בזה מלמטה עד למעלה כמו שלשלת. ומשום זה, העמים עפוי"ם, באותו אופן מלד הפומאה שלכם, כך הם מונהגים.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק ו'

א. אף על פי שתפלת ערבית רשות לא יבא אדם ממלאכתו ויאמר אוכל מעט ואישן קמעא ואחר כך אתפלל שמא תאנוס אותו שינה ונמצא ישן כל הלילה אלא מתפלל ערבית ואחר כך אוכל ושונה או ישן. ומוותר להסתפר וליכנס למרחץ סמוך לשחרית מפני שלא גזרו אלא סמוך למנחה שהוא דבר המצוי שרוב העם נכנסין שם ביום אבל בשחר דבר שאינו מצוי לא גזרו בו:

ב. מי שהיה עוסק בתלמוד תורה והגיע זמן התפלה פוסק ומתפלל ואם הייתה תורתו אומנותו ואינו עושה מלאכה כלל והיה עוסק בתורה בשעת תפלתו אינו פוסק שמצות תלמוד תורה גדולה ממצות תפלה. וכל העוסק בצרכי רבים כעוסק בדברי תורה:

מוסר

מסי חסידים סי' נ"ד

דרך של בעלי תשובה להיות מאד מאד שפלי רוח וענוים סבלנים עלבונם ולא עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים שמחים בייסורים של עלובתם ואם חרפו אותם הסכלים לאמר זכור מעשיך הראשונים אומר להם ידעתי כי חטאתי הרבה וכמה דברים עשיתי שלא כהוגן והצור ימחול לי. וסבול את המביישים מדה כנגד מדה ובזה יתכפר עונך ואם נודע לרבים עונו מניאוף על ימנע עצמו מללמוד הלכות המדברות מניאוף מפני הבושה כי טוב לו לאדם שיתכפר בעולם הזה. כי הבושה שופכת את הדם ומסירה את העון וכן מצינו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה רוצח שבא לעיר והיו מכבדין אותו צריך לומר רוצח אני שנאמר (דברים יט) וזה דבר הרוצח פירוש דבור

במדבר יום רביעי תורה

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי וו דשם ב׳ין לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה:

(טו) אֵלֶּה (קריאי) קְרוּאֵי הָעֵדָה זְשִׁיאֵי בַמִּטּוֹת
אֲבוֹתֵם רְאִישֵׁי אֲלֹפֵי יִשְׂרָאֵל הֵם: אֵלֶּיךָ מְעָרְעֵי כְנִשְׁתָּא
רְבִירְבֵי שְׁבִטֵי אֲבֹהֵתְהוֹן רִישֵׁי אֲלֹפֵי דִישְׂרָאֵל אֲנוּן:

רשׁׁי אלה קרואי העדה. הנקראים לכל דבר חשיבות שזעדה:

(טז) וַיִּקְחוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר
נָקְבוּ בְשֵׁמוֹת: וַדְּבַר מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן יָת גְּבִירָא הָאֵלֶּיךָ דִּי אֲתַפְּרְשׁוּ
בְשֵׁמְהוֹן:

רשׁׁי את האנשים האלה. את שנים עשר נשיאים הללו: אשר נקבו. לו כאן
בשמות:

(יח) וְאֵת כָּל-הָעֵדָה הִקְהִילוּ בְּאֶזְזוֹד לְזִזְדָּשׁ
הַיִּשְׂרָאֵל וַיִּתְּקְדוּ עַל-מִשְׁפָּחוֹתָם לְבַיִת אֲבוֹתָם
בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה
לְגַלְגַּלְתָּם: וַיָּת כָּל כְּנִשְׁתָּא אֲכַנְשׁוּ בְּחַד לְרַחֵא תַנְנִנָּא וְאֲתַנְחִסּוּ עַל
זְרַעֲיָתְהוֹן לְבַיִת אֲבֹהֵתְהוֹן בְּמִנְיָן שְׁמָהוֹן מִפְּר עֶשְׂרִין שָׁנִין וְלַעֲלָא לְגַלְגַּלְתְּהוֹן:

רס"י ויתילדו על משפחתם. הביאו ספרי יחוסיהם ועדי חזקת (לידתם) [לידת] כל אחד ואחד, להתיחס על השבט:

(ט) כְּאֶשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה וַיְפַקְדֵם

בְּמִדְבַר סִינַי: (ט) כְּמֵא דִּי פִקֵּד יְיָ יְת מֹשֶׁה וּמִנְנוּן בְּמִדְבַר אֲדַסִּינִי: (כ)

וַיְהִי בְּנֵי-רְאוּבֵן בְּכֹר יִשְׂרָאֵל

תּוֹלְדֹתָם לְמוֹשֶׁפּוֹזֹתָם לְבַיִת אֲבֹתָם בְּמִסְפָּר

שֵׁמוֹת לְגִלְגָּלְתָם כָּל-זָכָר מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה

וּמֵעַלָּה כָּל יֵצֵא צָבָא: וְהוּוּ בְנֵי רְאוּבֵן בּוֹכְרָא דִישְׂרָאֵל

תּוֹלְדֹתָהוֹן לְזַרְעֵינְתָהוֹן לְבַיִת אֲבֹתָהוֹן בְּמִנְנוּן שְׁמֵהוֹן לְגִלְגָּלְתָהוֹן כָּל דְּכוּרָא מִבַּר

עֶשְׂרִין שָׁנִין וְלַעֲלָא כָּל נַפֵּק חִילָא: (כא) פִּקְדֵיהֶם לְמִטָּה רְאוּבֵן

שֵׁשָׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וּזְמִישׁ מֵאוֹת: (פ) מִנְיַנְיָהוֹן

לְשִׁבְטָא דְרְאוּבֵן אַרְבַּעִין וְשֵׁתָא אֶלְפִין וְחֲמִשׁ מֵאָה:

נביאים - הושע - פרק ב

(ט) לָכֵן הִנֵּה אֲנֹכִי מִפְתִּיחָהּ וְהִלְכֹתֶיהָ הַבַּיִת

וְדַבַּרְתִּי עָל-לְבָבָהּ: בְּכֹן הָא אָנָּה מְשַׁעֲבִיד לָהּ לְאוֹרִיתָא וְאֶעֱבִיד לָהּ

נְסִין וּגְבוּרִין כְּמֵא דְעֶבְדִּית לָהּ בְּמִדְבַר אֲוִבִיד עֶבְדֵי נְבִינָא אִמְלִיל תַּנְחוּמִין עַל לְבָבָהּ:

רס"י לכן הנה אנכי מפתיה. משדלה להמשך אחרי לוזאניי"ר בלע"ז ומהו

הפיתוי והולכתיה המדבר בגולה שהוא לה כמדבר וליה וסם תשיב אל לבה
כי טוב לה כשעשתה לרוני מכשמרדה בי :

**(יז) וְזָתַתִּי לָהּ אֶת-כְּרַבִּיָּהּ מִשָּׁם וְאֶת-עֲבֹמָה
עֲכוּר לְפִתּוֹז תִּתְקוּהָ וְעֲזָתָה שְׂמָה כִּימֵי זְעוּרֶיהָ
וְכִיּוֹם עֲלֹתָהּ מֵאֶרֶץ-מִצְרַיִם:** וְאַמְנִי לָהּ יַת פְּרִנְסָהּא מִתְּמֹן
וְיַת מִיִּשְׂר עֲכוּר לְתַחֲמוּדֵי נַפֶּשׁ וְיִתְנַהוּן תְּמֹן לְמִימְרֵי כְּיֹמֵי קָדָם וְאַף אֲנִי אֶעֱבִיד
לְהוֹן נָסִין וְיִגְבוּרֹן כְּיֹס מִסְקָהוֹן מֵאֶרְעָא דְמִצְרַיִם :

רש"י את כרמיה . ת"י לשון פרנסים ומנהיגים וכן לא יפנה דרך כרמים)
איוב כד) וכן כרמי שלי לא נטרתי (שיר א) ד"א והולכתיה המדבר למדבר
סיחון ועוג ובסגנון זה נתנבא (יחזקאל כ) שנאמר והבאתי אתכם אל מדבר
העמים ונשפטתי אתכם שם כאשר נשפטתי את אבותיכם והבאתי אתכם
במסורת הברית וברותי מכס המורדים וגו' והכשרים אקיים וזהו את כרמיה
: ואת עמק עכור . עומק הלכות שהן עכורים שם אתן לה לפתח תקוה
שמתוך אותן לרות תתן לב לשוב אלי : וענתה שמה . ל' דירה כמו מעון
אריות (נחום ב) : כימי נעוריה . שישבה במלכים ימים רבים : וכיום עלתה
וגו' . שצעקה אלי ממלכים מתוך שיעבוד וגאלתיה כן גם עתה :

**(יח) וְהָיָה בַיּוֹם-הַהוּא זָאֵם-יְהוָה תִּתְקַרְאֵי אִישׁוֹ
וְלֹא-תִתְקַרְאֵי-לִי עוֹד בְּעַלְי:** וְיִהְיֶה בְּעֵדְנָא הַהִיא אָמַר יְיָ
תִתְנַהוּן לְפִוּלְחָנֵי וְלֹא תִפְלְחוּן עוֹד לְטַעוֹת עַמְמִיָּא :

רש"י תקראי אישי וגו' . תעבדוני מאהבה ולא מיראה אישי לשון אישות
וחיבת נעורים : בעלי . לשון אדנות ומורא ורבותינו פירשו ככלה צבית חמיה
ולא ככלה צבית אביה :

**(יט) וְהִסְרֹתִי אֶת-שְׂמוֹת הַבְּעָלִים מִפִּיהָ וְלֹא-
יִזְכְּרוּ עוֹד בְּשֵׁמָם:** וְאַעֲדֵי יַת שׁוֹם טַעוֹת עַמְמִיָּא מִפּוּמְהוֹן וְלֹא יְהִי
דְכָרָן שׁוּמְהוֹן עוֹד :

רס"י ולא יזכרו עוד . ישראל בשמם של צעלים או לא יזכרו הצעלים בשמם של ישראל לומר שהם אלהות להם או לא יזכר שם הצעלים עוד כד"א (ישעיה ב) והאלילים כליל יחלוף :

(כ) **וְכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית בַּיּוֹם הַהוּא עִם-זוֹיֹת הַשָּׂדֶה וְעִם-עֹף הַשָּׁמַיִם וְרַמְשֵׁי הָאָדָמָה וְקִנְיַת זֶזָרָב וּמְלֻזְמָה אֲשֶׁר בּוֹר מִן-הָאָרֶץ וְהַשְּׂכֵכֹתִים לְבַטָּוֶז:** וְאִגְזַר לְהוֹן קַיִם בְּעֵדְנָא הַהִיא דִּיהוֹן שְׁלָם עִם חֲנוּת בְּרָא וְעִם עוֹפָא דְשָׁמַיָא וְרַחֲשָא דְאָרְעָא וְקִשְׁתָא וְחַרְבָא וְעֵבְדֵי קַרְבָא אֲבַטַל מִן אָרְעָא וְאֲשֶׁרִינּוּן לְרוּחְצוֹ :

רס"י עם חית השדה . שאשצית מזיקין מן העולם וכה"א (סס יא) לא ירעו ולא ישחיתו וגו' :

(כא) **וְאֶרְשֶׁתֶּיךָ לִי לְעוֹלָם וְאֶרְשֶׁתֶּיךָ לִי בְצִדְקָה וּבְבִישׁוֹפֵט וּבְזִזְזָא וּבְרִזְזָא וּבְרִזְזָא וּבְרִזְזָא:** וְאֶקְיַמְנָכוֹן קְדָמִי לְעַלְם וְאֶקְיַמְנָכוֹן קְדָמִי בְּקוּשְׁטָא וּבְדִינָא וּבְחִסְדָא וּבְרַחֲמֵי :

רס"י בצדקה ובמשפט . שתתנהגו צהן : ובחסד וברחמים . שיבא לך מאתך על ידיהם בצדקהם אבינו כתיב (בראשית יח) כי ידעתיו למען אשר יבוא וגו' לעשות צדקה ומשפט וכנגדן נתן לבניו חסד ורחמים מאת הקב"ה שנאמר (דברים יג) ונתן לך רחמים ושמר ה' אלהיך לך את הצדקה ואת החסד (סס יז) פסקו מן הצדקה והמשפט כמו שנאמר (עמוס ה) ההופכים ללענה משפט וצדקה לארץ הניחו אף הקב"ה אסף מהם החסד והרחמים שנ' (ירמיה טו) כי אספתי את שלומי מאת העם הזה את החסד ואת הרחמים וכשיחזרו לעשות צדקה ומשפט שנאמר (ישעיה א) ליון במשפט תפדה וגו' הקב"ה מוסיף עליהם רחמים וחסד ועושה אותן עטרה לארבעתן ומוסיבן בראשן :

כתובים - משלי - פרק ל

(כג) וְתִזְזֹת שְׁנוּאָה כִּי תִבְעַל וְשִׁפּוֹזָה כִּי-תִירֶשׁ

גְּבֻרָתָהּ: תַּחֲוֹת שְׁנוּאָתָא דְהַוְיָא לְגַבְרָא וְאַמְתָּא דִּי יִרְתָּא לְרַבּוּנְתָּהּ :

רס"י שְׁנוּאָה כִּי תִבְעַל . כנגד יון : ושפחה כי תירש גברתה . זה עשו שהיה לו לעבד ליעקב ונהפך הדברים :

(כד) אַרְבַּעַת הֵם קִטְיֵי-אָרֶץ וְהֵבִיחַ זֹכָמִים

מִזֹּזְכָמִים: אַרְבַּעַת אַנּוּן דְזַעִירִין וְהַנּוּן חַפְיָמִין וּמַחְפְיָמִין : (כה)

הַזְּמֹלִים עִם לֹא-עֹז וַיְכִינּוּ בַקִּיץ לְזֹמָם: אַרְבַּעַת שׁוּמְשָׁמְנֵי לֹא עֲשִׂין עֲמַהוּן וּמִתְקַנִּין בְּקִיטָא מִיכְלָהוּן :

רס"י הנמלים עם לא עז . זו צבל שנא' (ישעיה כג) הן ארץ כשדים זה העם לא היה : ויכינו בקיץ לחמם . נבוכדנצר עשה כבוד רח' להב"ה צימי מרודך בלחזן אשר שלח ספרים לחזקיהו וכתב שם שלם למלכא חזקיהו שלם לקרתא דירושלם שלם לאלהא רבא ונבוכדנצר כותב אגרותיו היה ולא היה שם אותו היום וכשבא וספרו לו מה שעשו אל"ל אלהא רבא קריתו ליה וכתביתו ליה בסוף רץ אחר השליח והחזירו בשביל אותו מרובה זכה למלכות הרי שהכין בקיץ לחמו כדרך הנמלה :

(כו) שִׁפּוֹזִים עִם לֹא-עֲצוּם וַיִּשְׁיִמוּ בַסַּלַּע בֵּיתָם:

וְחַנְסֵי דְעַמַּהוּן לֹא תַקִּיף וְעַבְדִּין לְהוּן בֵּיתָא בְּקִתְרִין :

רס"י שפנים עם לא ערס . זה מדי ופרס : ויסימו כסלע ביהם . שצנו
בית המקדש:

(כז) **בְּמֶלֶךְ אֵין לְאַרְבֵּה וַיֵּצֵא זֹרְעֵן כָּלֹו** : וְקִמְצֵי דְמִלְכָּא

לית להון ומתפנשין בלהון פחדא : (כח) **שְׂבֻמוֹת בְּיָדַיִם תִּתְּנֶשׂ**

וְהִיא בְּהֵיכְלֵי מֶלֶךְ : וְאִקְמֵתָא דְמִסְפָּכָא בִידְהָא וְעִמְדָּא בְּבֵיתָא
דְמִלְכֵי :

רס"י שממית . ארניו"א בלע"ז : בידים תתפס . בידה היא אוחזת
ומתדבקה בכותלים : שממית בידים תתפס . זה עשו שנא' והידים ידי עשו
(בראשית כז) : בהיכלי מלך . שנכנס להיכל מלך והחריבו :

משנה סנהדרין פרק ד

א. אָחַד דִּינֵי מְמוֹנוֹת וְאָחַד דִּינֵי נְפֻשׁוֹת בְּדִרְיֵשָׁה וּבְחֻקִּירָה, שְׁנֵאָמַר
(ויקרא כד) מִשְׁפָּט אָחַד יִהְיֶה לָכֶם. מֵה בֵּין דִּינֵי מְמוֹנוֹת לְדִינֵי נְפֻשׁוֹת.
דִּינֵי מְמוֹנוֹת בְּשִׁלְשָׁה, וְדִינֵי נְפֻשׁוֹת בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. דִּינֵי מְמוֹנוֹת
פּוֹתְחִין בֵּין לְזָכוֹת בֵּין לְחֻבָּה, וְדִינֵי נְפֻשׁוֹת פּוֹתְחִין לְזָכוֹת וְאֵין
פּוֹתְחִין לְחֻבָּה. דִּינֵי מְמוֹנוֹת מְטִין עַל פִּי אָחַד בֵּין לְזָכוֹת בֵּין לְחֻבָּה,
וְדִינֵי נְפֻשׁוֹת מְטִין עַל פִּי אָחַד לְזָכוֹת וְעַל פִּי שְׁנַיִם לְחֻבָּה. דִּינֵי
מְמוֹנוֹת מְחַזְרִין בֵּין לְזָכוֹת בֵּין לְחֻבָּה, דִּינֵי נְפֻשׁוֹת מְחַזְרִין לְזָכוֹת
וְאֵין מְחַזְרִין לְחֻבָּה. דִּינֵי מְמוֹנוֹת הִפְלֵ מְלַמְדֵין זְכוֹת וְחֻבָּה, וְדִינֵי
נְפֻשׁוֹת הִפְלֵ מְלַמְדֵין זְכוֹת וְאֵין הִפְלֵ מְלַמְדֵין חֻבָּה. דִּינֵי מְמוֹנוֹת
הִמְלַמְדֵין חֻבָּה מְלַמְדֵין זְכוֹת וְהִמְלַמְדֵין זְכוֹת מְלַמְדֵין חֻבָּה, דִּינֵי נְפֻשׁוֹת
הִמְלַמְדֵין חֻבָּה מְלַמְדֵין זְכוֹת, אָבֵל הִמְלַמְדֵין זְכוֹת אֵינוֹ יָכוֹל לְחַזֵּר
וּלְלַמֵּד חֻבָּה. דִּינֵי מְמוֹנוֹת דְּנִין בְּיוֹם וְגוֹמְרִין בְּלַיְלָה, דִּינֵי נְפֻשׁוֹת
דְּנִין בְּיוֹם וְגוֹמְרִין בְּיוֹם. דִּינֵי מְמוֹנוֹת גּוֹמְרִין בּוֹ בְּיוֹם בֵּין לְזָכוֹת בֵּין
לְחֻבָּה, דִּינֵי נְפֻשׁוֹת גּוֹמְרִין בּוֹ בְּיוֹם לְזָכוֹת וּבְיוֹם שְׁלֹאֲחֵרֵין לְחֻבָּה,

לְפִיכֶם אֵין דְּנִין לֹא בְּעָרֵב שֶׁבֶת וְלֹא בְּעָרֵב יוֹם טוֹב:

ברטנורה (ח) דיני ממונות כו' שנאמר משפט אחד יהיה לכם. ודיני נפשות כתיב (דברים יג) ודרכת וחקרת. וזהו דין תורה אבל אמרו חכמים שאין מאריכין בדרישה וחקירה דיני ממונות שלא תנעול דלת בפני לוי אלל א"כ ראו ב"ד שהדין מרומה. ודרישה וחקירה הוא השאלה בענין בעלמו כגון כמה הלוהו. ומתי הלוהו. ובאיזה ענין הלוהו. ובאיזה מקום הלוהו. ויש מין אחר מן השאלה שנקראת בדיק' ואינו בענין בעלמו. כגון שישאלו לו מה היה לבוש. כלי' שחורים. או כלים לבנים. עומד היה או יושב בשעה שהלוהו: פותחים. משאו ומתנו של דין. בין לזכות בין לחובה: מחזירין. סותרין את הדין אחר שגמרוהו וידעו שטעו: ואין הכל מלמדן חובה. שאם אמר א' מן התלמידים יש לי ללמד עליו חובה אין שומעין לו: דנים ביום וגומרים בלילה. לכתיב (שמות יח) ושפטו את העם בכל עת וכתיב (דברים כח) והיה ביום הנחילו את בניו הא כיילד יום לתחילת דין ולייל' לגמר דין: דנים ביום וגומרים ביום. לכתיב (במדבר כה) והוקע אותם לה' נגד השמש: גומרים בו ביום בין לזכות בין לחובה. וכו'. לאמר קרא (ישעיה ח) מלאתי משפט לך ילן בה: לפיכך אין דנים לא בערב שבת שנמלא גמר דינו בשבת ולהשהותו אחר שבת א"א מפני ענוי הדין. ולדונו בו ביום א"א. שאין ארבע מיתות בית דין דוחין את השבת שנאמר (שמות לה) לא תבערו אף בכל מושבותיכם ביום השבת למד על מחוייבי שריפה שאין שורפין אותן בשבת וה"ה לשאר חייבי מיתות:

ב. דִּינֵי הַטְּמְאוֹת וְהַטְּהָרוֹת מִתְחִילִין מִן הַגְּדוֹל, דִּינֵי נַפְשׁוֹת מִתְחִילִין מִן הַצָּד. הַפֶּל פְּשָׁרִין לְדוֹן דִּינֵי מְמוֹנוֹת וְאֵין הַפֶּל פְּשָׁרִין לְדוֹן דִּינֵי נַפְשׁוֹת, אֶלָּא כְּהַנִּים, לְוִים, וְיִשְׂרָאֵלִים הַמְּשִׁיאִין לַפְּהֶנֶה:

ברטנורה (ט) מן הכל. מן הקטנים בחכמה שהיו יושבים בלד. לא"ק (סס כג) לא תענה על ריב. וכתיב רב כלומר לא תענה על מופלח שבצית דין ולנטות מדבריו לפיכך אין שומעין דבריו אלא בסוף: הכל כשרים לדון. ואפילו גר. והוא שיהא אמו מישראל וממזר נמי היה כשר לדון דיני ממונות ואין הכל כשרים וכו'. לכתיב (שמות יח) והקל מעליך ונשאו אתך בדומין לך. מה משה רבינו מיוחס אף ב"ד מיוחסים:

ג. סִנְהֶדְרִין הֵיְתֵה פְּחָצִי גֶרֶן עֲגָלָה, פְּדִי שְׁיֵהוּ רֹאִין זֶה אֶת זֶה. וּשְׁנֵי סוֹפְרֵי הַדִּינִין עוֹמְדִין לְפָנֵיהֶם, אֶחָד מֵיָמִין וְאֶחָד מִשְּׂמָאל וְכוֹתֵבִין דְּבָרֵי הַמְּזַכִּין וְדְבָרֵי הַמְּחִיבִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שְׁלֹשָׁה, אֶחָד כּוֹתֵב דְּבָרֵי הַמְּזַכִּין וְאֶחָד כּוֹתֵב דְּבָרֵי הַמְּחִיבִין וְהַשְּׁלִישִׁי כּוֹתֵב דְּבָרֵי הַמְּזַכִּין וְדְבָרֵי הַמְּחִיבִין:

ברטנורה (י) כחצי גורן עגולה כדי שיהו רואים זה את זה. לאמר קרא (שיר ז) שררך

אגון הסהר. שררד אגן זז סנהדרין שיושבת בטבורו של עולם ומגינה על כל העולם כולו והיא דומה לסהר שיושבים בעגול כחלי ירח. תרגום ירח סיהרא ובעגולה שלימה אין יושבים מפני שרריכים בעלי דינים והעדים ליכנס ולדבר לפני כלם: ר' יהודה אומר שלשה היו. כדי שיהיו שני עדים על המזכין ושני עדים על המחייבין. ואין הלכה כרבי יהודה:

ד. ושלש שורות של תלמידי חכמים יושבין לפניהם, כל אחד ואחד מפיר את מקומו. היו צריכין לסמוך, סומכין מן הראשונה. אחד מן השנייה בא לו לראשונה ואחד מן השלישית בא לו לשנייה, ובוררין להן עוד אחד מן הקהל ומושיבין אותו בשלישית. ולא היה יושב במקומו של ראשון, אלא יושב במקום הראוי לו:

דרטורה (ז) ושלש שורות. וכל שורה של כ"ג ת"ח. שמה יחלקו הדיינים והיו רובן מחייבין ומעוטן מזכין. והטיה לרעה אינה ע"פ אחד. כדכתיב (שמות כג) לא תהיה אחרי רבים לרעות. וצריך להוסיף שנים שנים עד ע"א שלעולם אין מוסיפין על הדיינים יותר מע"א. הלכך צריך להוסיב לפנייהם מ"ח להשלמת שבעים ואחד. ולא אורח ארעה לעשות שורות תלמידים מרובה משל דיינים הלכך עבדינן ג' שורות: וכל אחד מכיר את מקומו. שכסדר חכמתם היו מוסיבים אותם לפיכך היה כל אחד צריך להכיר את מקומו: הוצרכו לסמוד. כגון שמת א' מן הדיינים: ולא היה יושב במקומו של ראשון. ולא היה אותו שנברר מן הקהל יושב במקומו של ראשון אלא במקום הראוי לו בסוף שורה השלישית לפי שהקטן מן התלמידים שבשורות גדול מן הגדול

ה. כיצד מאימין (את העדים) על ידי נפשות, היו מכניסין אותן ומאימין עליהן. שמה תאמרו מאמד, ומשמועה, עד מפי עד ומפי אדם נאמן שמענו, או שמה אי אתם יודעין שסופנו לבדוק אתכם בדרישה ובחקירה. הווי יודעין שלא כדייני ממונות דייני נפשות. דייני ממונות, אדם נותן ממון ומתכפר לו. דייני נפשות, דמו ודם זרעיותיו תלויין בו עד סוף העולם, שכן מציינו בקין שהרג את אחיו, שנאמר (בראשית ד) דמי אחיך צעקים, אינו אומר דם אחיך אלא דמי אחיך, דמו ודם זרעיותיו. דבר אחר, דמי אחיך, שהיה דמו משלך על העצים ועל האבנים. לפיכך נברא אדם יחידי, ללמדך, שכל המאבד נפש אחת מישראל, מעלה עליו הכתוב כאלו אבד עולם מלא. וכל המקיים נפש אחת מישראל, מעלה עליו הכתוב כאלו קיים עולם מלא. ומפני שלום הבריות, שלא יאמר אדם לחברו אבא גדול מאביך. ושלם יהו מינין אומרים, הרבה רשויות בשמים. ולהגיד גדלתו של הקדוש ברוך הוא, שאדם טובע כמה מטבעות בחותם

אָחד וְכֵן דּוֹמִין זֶה לָזֶה, וּמִלֶּדֶד מַלְכֵי הַמְּלָכִים הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא טֵבַע כָּל אָדָם בְּחוֹתְמוֹ שֶׁל אָדָם הָרֵאשׁוֹן וְאִין אֶחָד מֵהֶן דּוֹמָה לַחֲבֵרוֹ. לְפִיכָךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד חַיֵּב לוֹמֵר, בְּשִׁבְלֵי נִבְרָא הָעוֹלָם. וְשָׂמָא תֵּאמְרוּ מַה לָּנוּ וְלַצָּרָה הַזֹּאת, וְהֵלֵא כָּבֵר נֶאֱמַר (ויקרא ה) וְהוּא יָד אוֹ רָאָה אוֹ יָדַע אִם לּוֹא יִגִּיד וְגוֹמֵר. וְשָׂמָא תֵּאמְרוּ מַה לָּנוּ לְחוּב בְּדַמּוֹ שֶׁל זֶה, וְהֵלֵא כָּבֵר נֶאֱמַר (משלי יא) וּבְאֵבֶד רְשָׁעִים רָנָה:

ברטנורה (ה) מאיימין על העדים. שלא יעידו סקר: מאומד. שהדעת נוטה שהוא כן: דיני ממונות. אם העיד לחייב לזה ממון שלא כדיון. מחזירו לו ומתכפר: לפיכך נברא יחידי. להראותך שמאדם אחד נתישב מלואו של עולם: רשויות הרבה. אלהות הרבה יס וכל אחד ברא את שלו: מה לנו ולכרה הזאת. להכניס ראשנו בדלגה זו ואפילו על האמת: והלא כבר נאמר והוא עד. וחייבין אתם להגיד מה שראיתם: ושמא תאמרו מה לנו לחוב. להיות מחוייבים בדמו שלזה נוח לנו לעמוד באם לא יגיד הרי הוא אומר באבד רשעים רנה. ואם רשע הוא אין כאן עון כלל:

גמרא סנהדרין דף לז ע"א

סְנֵהֲדָרִין הֵיִתָּה פְּחָצֵי גוֹרָן וְכוּ'. מִנָּא הֵינִי מִיֵּלֵי אָמַר רַבִּי אֶחָא בַר חֲנִינָא דְאָמַר קָרָא (שיר השירים ז) שְׁרָרְךָ אֲנִי הִסְתַּר אֶל יַחְסֹר הַמְּזֹג וְגוֹ' שְׁרָרְךָ זֶה סְנֵהֲדָרִין לָמָּה נִקְרָא שְׂמָה שְׁרָרְךָ שֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת בְּטִיבוּרוֹ שֶׁל עוֹלָם אֲנִי שֶׁהִיא מְגִינָה עַל כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ הִסְתַּר שֶׁהִיא דּוֹמָה לְסֹהַר אֶל יַחְסֹר הַמְּזֹג שְׂאֵם הוֹצֵרְךָ אֶחָד מֵהֶם לְצֵאת רוֹאִין אִם יֵשׁ עֲשָׂרִים וּשְׁלֹשָׁה כְּנֶגֶד סְנֵהֲדָרִי קִטְנָה יוֹצֵא וְאִם לָאוּ אֵינּוּ יוֹצֵא. בְּטַנְךָ עֲרִימַת חֲטִים מֵה עֲרִימַת חֲטִים הַכֹּל נִהְיִים מִמֶּנָּה אִף סְנֵהֲדָרִין הַכֹּל נִהְיִין מִטַּעֲמֵיהֶם. סוּגָה בְּשׁוֹשְׁנִים שְׂאֵפִילוּ בְּסוּגָה שֶׁל שׁוֹשְׁנִים לֹא יִפְרָצוּ בְּהֵן פְּרָצוֹת וְהֵינּוּ דְאָמַר לִיה הֵהוּא צְדוּקֵי לְרַב כְּהֵנָּה אֶמְרִיתוּ נָדָה שְׂרִי לְיִיחּוּדֵי בְּהֵדִי גִבְרָא אֶפְשָׁר אֵשׁ בְּנַעוּרַת וְאִינָה מְהַבְּהֶבֶת אָמַר לִיה הֵתוֹרָה הַעִידָה עֲלֵינוּ סוּגָה בְּשׁוֹשְׁנִים שְׂאֵפִילוּ בְּסוּגָה בְּשׁוֹשְׁנִים לֹא יִפְרָצוּ בְּהֵן פְּרָצוֹת. רִישׁ לְקִישׁ אָמַר מִהֲכָא (שם ו) כְּפֻלַּח הַרְמוֹן רִקְתָּךְ אֶפִּילוּ רִיקְנִין שְׂבָךְ מְלֵאִים מְצוֹת כְּרָמוֹן. רַבִּי זִירָא אָמַר מִהֲכָא (בראשית כ"ז) וַיִּרְחַ אֶת רִיחַ בְּגָדָיו אֶל תַּקְרִי בְּגָדָיו אֶלָּא בּוּגְדָיו. הֵנָּהוּ בְּרִיּוֹנֵי דְהוּוּ בְּשִׁבְיּוֹתֵיהּ דְרַבִּי זִירָא דְהוּוּ מְקַרְבַּ לְהוּ כִּי הֵיכִי דְנִהֲדָרוּ לְהוּ בְּתִיּוֹבְתָא וְהוּוּ קַפְדֵי רַבְּנָן כִּי נַח נִפְשֵׁיהּ דְרַבִּי זִירָא אֶמְרֵי עַד הָאִידְנָא הוּוּ

קטיון חריכא שקי דהוה בעי עלו רחמי השתא מאו בעי עלו רחמי הרחור
בליביהו ועבדו תשובה :

רס"י מנא ה"מ. דזעגולה היו יוסזין: סהר. עגול הוא: בטבורו של עולם. סבית
המקדש באמצעו של עולם: דומה לסהר. דעגולה: מזג. שני חלקי מים ואחד יין:
אל יחסר המזג. אל יחסרו מחלק השלישי שהוא כדי הרחוי למזג: לזאת. לעסקיו
חוץ ללשכה: עשרים ושלשה. שליט של שבעים: סוגה. הוא גדר: סוגה בשופנים.
גדורה בשופנים כלומר באזהרה קלה ובהדלה מועטת הם נפרשין מן העבירה
ואין כריך גדר רבנים להפסיקו שאפילו אין רחוקים מן העבירה אלל גדר שופנים
מפסיק ביניהם לא יפרטו זה פרטות הגדר: מהבהבת. אוחזת ודולקת כמו שקפלה
ולא הובהבה ובלע"ז פלמי"ד: בריוני. פריאים ל' בורים: רבי זירא. גואל היה
ונחרכו שוקיו על ידי מעשה דבדיק נפשי' בתנורא שגירא בהשוכר את הפועלים
וקרו ליה קטינא חריך שקי:

זוהר במדבר דף ק"כ ע"ב

רבי שמעון פתח (תהלים כ"ה) לְדוֹד אֵלֶיךָ יי נַפְשִׁי אִשָּׁא אֱלֹהֵי בְּךָ בְּטַחְתִּי
וְגוֹמֵר. מֵאֵי קָא חֲמָא דְדוֹד לְסִדְרָא הָאֵי שְׁבַחָא הַכִּי. וְכִלְהוּ שְׁבַחֵי דְאִינוּן
בְּאֵלְפָא בֵּיתָא כְּלָהוּ שְׁלִימִין וְהָאֵי חֲסָרָא דְלָא אֵית בֵּיהּ וִי וְאִמְאֵי סְדוּרָא
דָּא לְמִנְפַּל עַל אֲנָפִין. אֵלָא (תָּא חֲזִי) רְזָא עֲלָאָה הוּא גְנִיז בֵּין חֲבָרִיָּא. בְּשַׁעְתָּא
דְּלִילָא עָאֵל (וְשִׁלְטָא). אֵילָנָא תַתְּאָה דְתִלְיָא בֵּיהּ מוֹתָא פְרִישׁ עֲנְפוּי
וּמְכֻסְיָא לְכֵלָא. וְעַל דָּא אֲתַחְשֵׁד. וְכֹל בְּנֵי עֲלָמָא טַעֲמִין טַעֲמָא דְמוֹתָא.
וְאֶקְדִּים בְּרַ נֶשׁ וְיַהִיב לִיה פְּקֻדוֹנָא דְנַפְשִׁיהּ וְאֶפְקֻדִיהּ בִּידִיהּ בְּפְקֻדוֹנָא.
וּבְגִין דְנֻטִּיל לֹון בְּפְקֻדוֹנָא תְּב פְּקֻדוֹנָא לְמֵאֲרִיָּה בְּשַׁעְתָּא דְאֲתִי צְפָרָא. כְּד
אֲתִי צְפָרָא וְתֵב לְגַבִּיהּ פְּקֻדוֹנִיָּה בְּעֵי לְבָרְכָא לִיה לְקֻדְשָׁא בְרִיךְ הוּא דְאִיהוּ
מְהִימְנָא עֲלָאָה. לְבַתֵּר דְקָם עָאֵל לְבִי כְנִישְׁתָּא מְעֵטֵר בְּטוֹטְפִי. אֲתַפְסִי
בְּכִיסוּיָא דְצִיצִית. עָאֵל וּמְדַכֵּי גְרַמִּיָּה בְּקוּרְבָנִין בְּקֻדְמִיתָא. לְבַתֵּר קָבִיל
עֲלִיהּ עוֹל מְלָכוּתָא בְּסְדוּרָא דְשְׁבַחֵי דְדוֹד דְאִינוּן סְדוּרָא דְעוֹל מְלָכוּתָא.
וּבְסְדוּרָא דְשְׁבַחָא דָּא אֲשֶׁרִי עֲלִיהּ הֵהוּא עוֹל. לְבַתֵּר סְדוּרָא דְצְלוֹתָא
דְמִיוֹשֵׁב וְצְלוֹתָא דְמְעוּמֵד לְקֻשְׁרָא לֹון כְּחֻדָּא. תָּא חֲזִי רְזָא דְמֶלֶךְ אָף עַל
גַּב דְצְלוֹתָא תִלְיָא בְּמִלּוּלָא וְדְבוּרָא דְפּוּמָא. כֵּלָא תִלְיָא בְּעֶקְרָא דְעוּבְדָּא
בְּקֻדְמִיתָא וּלְבַתֵּר בְּדְבוּרָא וּבְמִלּוּלָא דְפּוּמָא. מָאֵן עוּבְדָּא. אֵלָא הֵהוּא
דְעוּבְדָּא דְעֵבִיד בְּרַ נֶשׁ בְּקֻדְמִיתָא כְּגוֹוֹנָא דְצְלוֹתָא הוּא וְלֹא יְצִילֵי בְרַ נֶשׁ
צְלוֹתָא עַד דְיִתְחַזִּי עוּבְדָּא בְּקֻדְמִיתָא כְּגוֹוֹנָא דְצְלוֹתָא. בְּקֻדְמִיתָא עוּבְדָּא.
בְּשַׁעְתָּא דְבֵר נֶשׁ קָאִים. בְּעֵי לְדַכָּאָה גְרַמִּיָּה בְּקֻדְמִיתָא. לְבַתֵּר יְקַבֵּל עֲלִיהּ

האי עול לפרשא על רישיה פרישו דמצוה. לבתר יתקשר קשורא דיחודא דאינון תפלין. (מהו תפלין) תפלה של ראש ושל יד ולא תקנא לון בקשורא חדא בשמאלא ועל לבא כמה דאוקימנא (שיר ב') שמאלו תחת לראשי וגומר. וכתוב (שם ח') שימני כחותם על לבך פחותם על זרועך. והא אוקימנא. ודא הוא עובדא בקדמיתא. לבתר בשעתא דבר נש עאל לבי כנישתא ידכי גרמיה בקדמיתא בקרבנין במלולא דפומא. לבתר יקבל עליה האי עול מלכות לפרשא על רישיה (פרישו דמצוה) בשבחי דדוד מלכא כגוונא דעובדא דפריש על רישיה פרישו דמצוה. ולבתר צלותא דמיושב לקבל תפלה של יד לבתר צלותא דמעומד דהיא לקבל תפלה דרישא ודא כגוונא דדא. עובדא כגוונא דדבורא. ודאי בעובדא ומלולא תלייא צלותא. ואי פגים עובדא מלולא לא אשכח אפר דשרייא ביה ולא איהו צלותא ואתפגים ההוא בר נש לעילא ותתא (ולא עוד אלא) דבעינן לאחזאה עובדא ולמלא מלולא עליה ודא הוא צלותא שלים. ווי ליה לבר נש דפגים צלותיה פולחנא דמאריה. עליה כתיב (ישעיה א') כי תבאו לראות פני וגומר. גם כי תרבו תפלה אינני שומע דהא בעובדא ובמלולא תלייא מלתא :

תרגום הזהר רבי שמעון פתח, (תהלים כ"ה) לָדוּד חֲלִיקָה ה' נִפְסֵי חֲלִיקֵי כָּךְ בְּטַחְתֵּי וְגו'. שואל, מה ראה דוד לסדר שבת זה כך, שכל השבחים שהם בסדר חלקי צית כלם שלמים, וזה חסר, שאין זו ו'. ולמה הוא סדר זה לנפילת אפים. אלא רזא עלאה וכו': ומשיב אלא סוד עליון הוא, גנוז בין החזרים. בשעה שנקנס הלילה, האילן התחתון שהמות פלוי זו, שהיא מלכות מלך הדיון, פורש ענפיו ומכסה הכל. ועל פן נעשה חשך, וכל בני העולם טועמים טעם המות. והאדם מקדים עצמו ונותן לו פקדון נפשו, ומפקידה בידו בפקדון למשך זמן הלילה, שיחזירה לאור הבקר. ומשום שפחה הנפש בפקדון, חוזר הפקדון לבצעו בשעה שצא הבקר. וכשצא הבקר, והפקדון חזר אליו, כריד לברך את הקדוש ברוך הוא, שהוא הנחמן העליון. אחר שקם משנתו, נכנס לבית הפנסת, מעטור עצמו בתפלין ומתפסה בכסוי של ליאת, נכנס ומעטור עצמו תחלה בקרבנות. אחר כך מקבל עליו עול מלכות בסדר השבחים של דוד, שהם סדר של עול מלכות, ובסדר שבחים זה, הוא משנה עליו העול ההוא. אחר כך סדר תפלה דמיושב, שהיא פנגד המלכות. וסדר תפלה דמעומד, שהיא פנגד ז"א, לקשר אותם, ז"א ומלכות, ביחד. צא ויראה, סוד הדבר, אף על פי שהתפלה תלויה במחמה, ובדבור הפה, הכל פלוי בעקר בתחלה צמעשה, ואחר כך צחמירה, ובדבור הפה. מהו המעשה אלא המעשה ההוא שעושה האדם תחלה, הוא פעין התפלה, ולא יתפלל האדם תפלה, עד שיראה מעשה תחלה פעין התפלה. המעשה שבתחלה, הוא בשעה שאדם קם משנתו,

כְּרִיף לְטֵהַר עֲלָמוֹ תַחֲלָה, דְּהֵינּוּ שְׂיַעֲשֶׂה לְרַכְיוֹ, וְאַחַר כֵּן יִקְצֹל עָלָיו הָעוֹל
הַזֶּה, לְפָרוֹשׁ עַל רֹאשׁוֹ פְּרִיָסָה שֶׁל מְאֹה. אַחַר כֵּן יִקְשׁוֹר קֶשֶׁר הַיְחִוּד, שֶׁהֵם
תְּפִלִּין תְּפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ וּתְפִלָּה שֶׁל יָד, וּלְתִקּוֹן אֹתָם בְּקֶשֶׁר אֶחָד, בְּשִׂמְחָה,
וְעַל הַלֵּב. פָּמוֹ שֶׁהַעֲמִדְנוּ, (שִׁיר הַשִּׁירִים ב') שִׂמְחָלוּ תַחַת לְרֹאשֵׁי. וְכַתּוּב, (שִׁיר
הַשִּׁירִים ח') שְׂיִמְנִי כַחוֹתֶם עַל לִבִּי בַחוֹתֶם עַל זְרוּעֵי, דְּהֵינּוּ תְּפִלָּה שֶׁל יָד,
שֶׁהִיא הַמְּלָכּוֹת שֶׁנִּתְּנָה עַל הַזְרוּעַ פִּנְגּוֹד הַלֵּב. וְכִזְכֹּר הַעֲמִדְנוּ. וְזֶה הוּא
הַמַּעֲשֶׂה, שֶׁכְּרִיף לַעֲשׂוֹת בְּתַחֲלָה. אַחַר כֵּן, בְּשָׂעָה שֶׁהָאֲדָם נִכְנָס לְבֵית
הַכְּנֶסֶת יִטְהַר עֲלָמוֹ תַחֲלָה בְּקִרְבָּנוֹת, בְּדַבָּר הַזֶּה, דְּהֵינּוּ שְׂיִאֲמַר פְּרָשַׁת
הַקְּרָבָנוֹת. וְאַחַר כֵּן יִקְצֹל עָלָיו עוֹל מְלָכּוֹת לְפָרוֹשׁ עַל רֹאשׁוֹ, בְּשִׂבְחֵי שֶׁל
דָּוִד הַמֶּלֶךְ, כִּי עֵינַי הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַפּוֹרֵס עַל רֹאשׁוֹ פְּרִיָסָה שֶׁל מְאֹה, שֶׁהוּא
פִּנְגּוֹד מַעֲשֶׂה הַכְּלִיָּת וְאַחַר כֵּן תְּפִלָּה דְּמַעֲוָמָה, שֶׁהִיא סוּד ז"א, שֶׁהוּא פִּנְגּוֹד
הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ. וְזֶה פִּנְגּוֹד זֶה, הַמַּעֲשֶׂה כְּרִיף לְהִיּוֹת כִּי עֵינַי הַדְּבָר,
כִּי וּדְלִי בְּמַעֲשֶׂה וּדְבָר תְּלִוּיָה הַתְּפִלָּה. וְאִם פּוֹגֵם הַמַּעֲשֶׂה, אִין הַדְּבָר
מוֹרָא מִקּוֹם לְשָׂרוֹת עָלָיו, וְהִיא אֵינָה תְּפִלָּה, וְהָאֲדָם הַהוּא נִפְגָּם לְמַעֲלָה
וּלְמַטָּה. כִּי כְּרִיכִים לְהִרְאוֹת מַעֲשֶׂה וּלְדַבֵּר עָלָיו דְּבָר, וְזוֹ הִיא תְּפִלָּה שֶׁלְמָה.
אִין לְאָדָם שְׂפּוֹגֵם תְּפִלָּתוֹ, עֲבֹדַת אֲדוֹנוֹ, עָלָיו כַּתּוּב, (ישעיה ח') כִּי תִבְרָאוּ
לְרִאוֹת פָּנַי וְגו', גַּם כִּי תִרְצוּ תְּפִלָּה אֵינֶנִּי שׂוֹמֵעַ. כִּי בְּמַעֲשֶׂה וּבְדְבָר תְּלִוּי
הַדְּבָר.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק ו'

א. אין המתפלל מפסיק תפלתו אלא מפני סכנת נפשות בלבד. ואפלו מלך
ישראל שואל בשלומו לא ישיבנו. אבל פוסק הוא למלך עובדי עבודה זרה
שמה יחרגנו, היה עומד בתפלה וראה מלך עובדי עבודה זרה או אנס בא
פנגדו יקצר ואם אינו יכול יפסיק וכן אם ראה נחשים ועקרבים באים פנגדו
אם הגיעו אליו והיה דרךן באותו המקומות שהן ממיתין פוסק ובורח ואם
לא היה דרךן להמית אינו פוסק: **ב.** נשים ועבדים וקטנים חייבים בתפלה
וכל איש שפטור מקריאת שמע פטור מן התפלה וכל המלוין את המת אף

מוסר

מספר חסידים סיי נ"ה

נעביר על מדותיו למען יתכפרו פשעיו שנאמר (מיכה ו) מי אל כמוך נושא עון ועובר על פשע. וכל הנבזה בעיני אדם שלא מחמת מעשים רעים עתיד שיתעלה שנאמר (ישעיה נב) הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד וכי ומי הוא אותו שכתוב עליו במקרא שלאחריו (שם נג) נבזה וחדל אישים. אמר רב מתיבתא האי מאן דאיהו זעיר איהו רב ומאן דאיהו רב איהו זעיר תועבת ה' כל גבה לב האדם הנבזה והנמאס איך הוא מתגאה האם הוא ברזל וכי בשרו נחושה הלא בשר רמה ותולעה גם בחייו הכנים אשר בראשו ובבשרו ואיך יתגאה לבו לכן טוב לו להשפיל את גאותו ואת רום עיניו אם נצחו מוטב ואם לא יזכור לו יום המיתה:

במדבר יום חמישי תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה:

(כב) לבני שמעון תולדתם לבישפוזותם לבית אבותם פקדיו במספר שמות לגלגלתם כל-זכר מבין עשרים שנה ומועלה כל יצא צבא: לבני שמעון תולדתהון לזרע יתהון לבית אבהתהון מננהי במנון שמהו לגלגלתהון כל דכורא מבר עשרין שניו ולעלא כל נפק חילא: (כג) פקדיהם למטה שמעון תשעה וזמשים אלק ושלש

מֵאֹת: (פ) מִנְּיָהוּן לְשִׁבְטָא דְשִׁמְעוֹן חֲמִשִּׁין וּתְשַׁע אֲלָפִין וּתְלַת מֵאָה: (כד)
לְבַנְי גֹד תוֹלְדוֹתָם לְמִשְׁפּוֹזוֹתָם לְבַיִת אֲבוֹתָם
בְּמִסְפָּר שָׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְזִמְעָה כֹּל
יֵצֵא צָבָא: לְבַנְי גֹד תוֹלְדוֹתָהוֹן לְזַרְעִיתָהוֹן לְבַיִת אֲבֹהֵתָהוֹן בְּמִנְּן שְׁמֹהוֹן
מִבַּר עֶשְׂרִין שָׁנִין וּלְעֵלָא כֹּל נְפִק חֵילָא: (כה) **פְּקִדֵיהֶם לְמִטָּה גֹד**
זִמְעָה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאֹת וְזִמְשִׁים:
(פ) מִנְּיָהוּן לְשִׁבְטָא דְגָד אַרְבַּעִין וְחֲמִשָּׁא אֲלָפִין וְשִׁית מֵאָה וְחֲמִשִּׁין: (כו)
לְבַנְי יְהוּדָה תוֹלְדוֹתָם לְמִשְׁפּוֹזוֹתָם לְבַיִת
אֲבוֹתָם בְּמִסְפָּר שָׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה
וְזִמְעָה כֹּל יֵצֵא צָבָא: לְבַנְי יְהוּדָה תוֹלְדוֹתָהוֹן לְזַרְעִיתָהוֹן לְבַיִת
אֲבֹהֵתָהוֹן בְּמִנְּן שְׁמֹהוֹן מִבַּר עֶשְׂרִין שָׁנִין וּלְעֵלָא כֹּל נְפִק חֵילָא:

נְבִיאִים - הוֹשַׁע - פֶּרֶק ב

וְאַרְשִׁיתִיךָ לִי בְּאֵמוּנָה וִיִּדְעֶתְךָ אֶת-יְהוָה: (פ)
וְאֶקְיָמְנֶכֶן קָדְמִי בְּהִימָנוּתָא וְתִדְעוּן לְמַדְחַל מִן קָדָם יְיָ:

רש"י וּרְשָׁתִיךָ לִי בְּאֵמוּנָה . בְּזַכַּר הָאֵמוּנָה שֶׁהָאֵמוּנָה בְּגוֹלָה לְהַבְטִיחוֹת
שָׁעַל יְדֵי נְבִיאִי:

וְהָיָה | בַּיּוֹם הַהוּא אֶעֱנֶה נְאֻם-יְהוָה אֶעֱנֶה
אֶת-הַשָּׁמַיִם וְהֵם יַעֲנֵנוּ אֶת-הָאָרֶץ: וְיִהְיֶה בְּעֵדְנָא הַהִיא
אֶקְבַּל צְלוֹתְכֹון אָמַר יְיָ אֶפְקִיד יְת שְׁמָא וְאֵינוֹן יַחְתּוֹן מִטְּרָא עַל אֶרְעָא:

רס"י אענה את השמים . לזוק אל השחקים מפלג הטוב התלויים במאמר
והם יענו לזוק מים על הארץ :

(כד) וְהָאָרֶץ תַּעֲנֶה אֶת-הַדָּגָן וְאֶת-הַתִּירוֹשׁ
וְאֶת-הַיְצֵהָר וְהֵם יַעֲנוּ אֶת-יְזַרְעָאֵל: וְאַרְעָא תִרְבִּי
עבורא וחמרא ומשחא ואינון יספקון לגלות עמי :

רס"י את יזרעאל . את בני הגולה שנזרעו ונקצו :

(כה) וְזָרַעְתִּיהָ לִּי בְּאָרֶץ וְרוֹזְמוֹתַי אֶת-כָּל רוֹזְמוֹת
וְאָבִוֶרְתִּי כְּלֵא-עַמִּי עַמִּי-אַתָּה וְהוּא יֹאמֵר
אֱלֹהֵי: (פ) וְאַקְדְּמִי בְּאֶרְעָא בֵּית שְׂכִינְתִּי וְאַרְחִם עֲלֵיהוֹן דְּלֵא רְחִימִין
בעובדיהון ואימר לדתהויתי אמר להון לא עמי ברם עמי אתון והוא יימר אלקי :

רס"י זרעתיה לי . כזרע סאה להכניס כמה כורין כן יתוספו עליהן בארץ
ישראל כמה גרים :

ג (ח) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי עוֹד לְךָ אֶהֱב-אִשָּׁה
אֶהֱבֶת רַעַ וּמִנְאֻפֹּת כְּאֶהֱבֶת יְהוָה אֶת-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְהֵם פְּנִים אֵל-אֱלֹהִים אֲזוֹזִרִים וְאֶהֱבֵי
אֲשֵׁי־עֵזְבִים: וְאָמַר יְיָ לִי עוֹד אֲזִיל אֶתְנַבֵּי נְבוּאָה עַל בֵּית יִשְׂרָאֵל
דְּאִינוּן דְּמֶן לְאַתְתָּא דְּרְחִימָא עַל בְּעֵלָה וּמִזְנַנְיָא עֲלוּהִי וְכָל כְּדִין רְחִים לָהּ וְלֵא צְבִי
לְמִפְטָרָה כֶּן רְחִימַת יְיָ עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִינוּן מִתְפַּנְן בְּתַר טְעוֹת עַמְמָא בְּרַם אִם
יִתּוּבוּן יִשְׁתַּבְּיִק לְהוֹן וְיִהוֹן דְּמֶן לְגַבְר דְּאִשְׁתְּלִי וְאָמַר מְלֵא בְּחִבְרִיָּה :

רס"י אהובת רע . חזיבה על בעלה ואהובה לו והיא מנאפת תחתיו כאהבת
הקב"ה את ישראל והם זונים תחתיו אל אלהים אחרים : אשקי ענבים .

פי' מנחם גביעי יין אוהבי' להשתכר זיינס ואינס עוסקים בתורה וכן מזינו
שמוכיחם במקום אחר על כך השותים במזרקי יין (עמוס ו) :

כתובים - משלי - פרק ל

שְׁלֵשָׁה הַבֹּמֶה מִיִּטְיָיִבִי צֶעֶד׃ וְאַרְבָּעָה מִיִּטְיָיִבִי
לֶכְתָּ׃ תִּלְתָּא אָנוּן דְּשַׁפְּירוּ הִלִּיכְתְּהוּן וְאַרְבָּעָא דְשַׁפְּיר מְהִלְכִין :

רש"י מטיזי לעד . הולכים ומלכחים בגזרתם :

לֵיֵשׁ גְּבוּר בַּבְּהֵמָה וְלֹא־יֵשׁוּב מִפְּנֵי־כָל׃ אֲרָא
גַּבַר בְּבַעֲרָא וְלֹא הִפִּיךְ מִן כָּל מַדְעָם : (לא) וְרֹזֵיר מִתַּנְזִים אֹו־תֵישׁ
וּמֶלֶךְ אֱלֻקוּם עֵמוּ׃ וְאַפְכָא דְמַזְדַּרְבֵּל בִּינַת תַּרְנַגּוּלִי וּתְיִשָּׂא דְאִזַּל
בֵּית גִּיּוֹרָא וּמִלְכָא דְקָאָם וּמִמְלִל בֵּית עֲמַמִּיָּה :

רש"י זרזיר מתנים או תיש . לא ידעתי מהו ולפי המשמע היא חיה תשושה
מתנים : ומלך אלקום . לא ידעתי מה הוא לפי פשוטו : ומדרש אגדה פותרין
חמש פרשיות אלו של ארבע ארבע דברים כנגד ד' מלכויות לפי שנתאמנה
ממשלתן על ישראל בעון שעבדו על חמשה חומשי תורה הזכירם חמשה
פעמים : זנו בית המקדש : זרזיר מתנים . זו מדי ופרס שזרזו מתניהם והרגו
לבלשאר ונטלו מלכות צבל : או תיש . זה יון שנקרא תיש שנא' (דניאל ח)
והאפיר השעיר הוא מלך יון : ומלך אלקום עמו . זו אומת ארם שאמר אני
ואפסי עוד אין נכז לעומתו , אלקום . אין עומד עמו :

אִם־נִבְלָת בְּהַתְנַשֵּׂא וְאִם־זְמוּתֵי יָד לְפָה׃ לָא
תַתְרוּרִם דְּלָא תַטְפֹּשׁ וְלָא תוֹשִׁיט אִידָךְ לְפוּמָךְ :

רס"י אם נבלת בהנשא . אם נתנבלת ע"י חבירך שחירפך (ס"א על ידי
דבורך שחרפת וגדפת) את עצמך סופך להנשא בדבר : ואם זמות . בלכך
להתקוטט שים יד על פה ושתוק :

(לג) **כִּי בַּיּוֹם זָכַב יוֹצֵיאַ זְוֵמָאָה וּבַיּוֹם - אָף יוֹצֵיאַ**
דָּם וּבַיּוֹם אֲפִים יוֹצֵיאַ רִיב: דָּמוֹ דְּמִינְצָא חֲלָבָא נִפְקָא חֲמֵתָא
וּמִן פְּבוּשָׂא דְרוּגְזָא נִפּוּק דְּמָא וּמִן חֲרִינָא דְאַפֵּי נִפּוּק דִּינָא :

רס"י כי מיץ חלב . כי כאשר תלא חמאה על ידי מיץ חלב ודם על ידי
מיץ החוטם יותר מדי כן ילא ריב על ידי מיץ אפים של כעס מיץ סחיטה
פרימדור"א בלע"ז כמו (שופטים ו) וימץ טל וגו' ורבותינו פירשו אם נבלת
עצמך על דברי תורה לדרוש ולשאול ספיקותיך לרבך ואפי' נראית לו כשוטה
בלא לב סופך שתהא מנושא ואם זמות אם שמת זמם על פיך וחסמת אותו
ולא שאלת לו הכל סופך כשישאלך דבר הלכה תתן יד לפה ותחלם שלא תדע
לענות כלום בו . כאשר מיץ חלב יוליא חמאה כן מיץ אפים שרבך כועס בך
שלא הבינות מהר ואתה מתנבל עליה סוף יוליא מפיד אחר זמן הלכות רבות
והוראות :

משנה חולין פרק ז

א. גיד הנשה נוהג בארץ ובחוצה לארץ, בפני הבית ושלא בפני
הבית, בחליו ובמקדשים. ונוהג בבהמה ובחיה, בגרד של ימין ובגרד
של שמאל. ואינו נוהג בעוף, מפני שאין לו כף. ונוהג בשליל. רבי
יהודה אומר, אינו נוהג בשליל. וחלב מותר. ואין הטבחין נאמנין
על גיד הנשה, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, נאמנין עליו ועל
החלב :

דרטורה (ב) גיד הנשה. ובמוקדשים. אפילו עולה שכולה כליל, מוליא את הגיד

ומשליכו על האפר הצבור במזבח הקרוי תפוח, ואינו מקריבו עם הבשר: שאין לו כף. אין לו כף ירך דומה לשל אדם שהוא עגול, אלא הבשר שעל הקולית של עוף ברוחב הוא. ואם נמלא עוף שיש לו כף עגול, גיד הנשה שלו אסור: ונוהג בשליל. בן תשעה חי הנמלא צבהמה: ר' יהודה אומר אינו נוהג בשליל. ואין הלכה כר' יהודה: וחלבו. של שליל מותר. פירוש אחר, וחלבו של גיד, כלומר שומנו של גיד מותר לדברי הכל, אלא שישראל קדושים נהגו בו איסור: ואין הטבחים נאמנים. לומר נטלנוהו. מפני שטורח הוא להם לחטט אחריו. ואין הלכה כר' מאיר: מפני שטורח הוא להם לחטט אחריו. ואין הלכה כר' מאיר:

ב. שוֹלַח אָדָם יָרֵךְ לְנִכְרֵי שְׂגִיד הַנֶּשֶׁה בְּתוֹכָהּ, מִפְּנֵי שְׂמִקּוֹמוֹ נִכָּר. הַנוֹטֵל גִּיד הַנֶּשֶׁה. צָרִיךְ שְׂיִטוֹל אֶת כְּלוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כְּדֵי לְקַיֵּם בּוֹ מִצְוֹת נְטִילָה:

דרטורה (ג) שולח אדם ירך וכו'. ואין חוששים שמא יראנה ישראל כשקולחה לו ויחזור ויקנה אותה מן הנכרי ויאכלנה בגידה, כיון דשלימה היא, מקומו של גיד הנשה היה ניכר אם נחטט הימנה, והלוקח מבין שלא ניטל ונטלו: שיטול את כולו. יחטט אחריו: לקיים בו מצות נטילה. גוממו מלמעלה ודיו:

ג. הָאוֹכֵל מִגִּיד הַנֶּשֶׁה כְּזֵית, סוֹפֵג אַרְבָּעִים. אֲכָלוּ וְאִין בּוֹ כְּזֵית, חִיָּב. אֲכָל מִזָּה כְּזֵית וּמִזָּה כְּזֵית, סוֹפֵג שְׁמוֹנִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִינוּ סוֹפֵג אֶלָּא אַרְבָּעִים:

דרטורה (ד) אכלו ואין בו כזית חייב. משום דכריה הוא, חייב בכל שהוא, כאוכל נמלה כל שהוא שחייב: מזה כזית. מירך של ימין כזית, וכן מירך של שמאל: אינו סופג אלא ארבעים. דסבר ר' יהודה אינו נוהג אלא בשל ימין. דדריש הירך, המיומנת שבירך ואין הלכה כר' יהודה:

ד. יָרֵךְ שְׂנֵת־בֶּשֶׁל בְּהַ גִּיד הַנֶּשֶׁה, אִם יֵשׁ בָּהּ בְּנוֹתָן טַעַם, הָרִי זֶה אֶסְוֶרָה. כִּיצַד מְשַׁעְרִין אוֹתָהּ, כְּבִשָּׁר בְּלֶפֶת:

דרטורה (ה) כבשר בלפת. רואין כאילו הירך לפתות, והגיד בשר. ואילו היה נותן טעם בשר כשיעור הגיד, בלפתות [כשיעור] הירך, אסור. דשיעורים הלכה למשה מסיני, וגמירי דבהכי משערים, אע"פ שאילו היה כרוב או הפלוט היה לריך פחות או יותר. והא מתניתין אידחיא לה ואינה הלכה. דקיימא לן אין בגידין בנותן טעם, דבין נתבשל ובין נמלח ובין נכלה, משליכו ומותר. ודוקא בו, אבל שומנו יש בו בנותן טעם, ואם לא נטל שומנו אסור. ונותן טעם האמור במין במינו שאין אדם יכול להבחינו, משעריין אותו בששים:

ה. גִּיד הַנֶּשֶׁה שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל עִם הַגִּידִין, בְּזִמְן שְׁמִכִּירוֹ, בְּנוֹתָן טָעַם. וְאִם לֹא, כִּלְכֹּן אֲסוּרִים. וְהֶרְטַב, בְּנוֹתָן טָעַם. וְכֵן חֲתִיכָה שֶׁל נְבֵלָה וְכֵן חֲתִיכָה שֶׁל דָּג טָמֵא שֶׁנִּתְבַּשֵּׁלוּ עִם הַחֲתִיכוֹת, בְּזִמְן שְׁמִכִּירוֹ, בְּנוֹתָן טָעַם. וְאִם לֹא, כִּלְכֹּן אֲסוּרוֹת. וְהֶרְטַב בְּנוֹתָן טָעַם:

דרטורה (ה) גִּיד הַנֶּשֶׁה שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל עִם הַגִּידִים. שֶׁל הֵיתֵר: בְּזִמְן שְׁמִכִּירוֹ. מִשְׁלִיכוֹ לַחוּץ וְאִין כֹּחַן אֲלֵא פְלִיטָתוֹ: בְּנוֹתָן טָעַם. אִם יֵשׁ בְּגִיד שֶׁל אִיסוּר בְּנוֹתָן טָעַם כֻּכַל אֲלוֹ, כּוֹלֵן אֲסוּרִים: וְאִם לֹא. שְׁאִינוֹ מִכִּירוֹ: כּוֹלֵן אֲסוּרִים. דְּכֻכַל אֶחָד יֵשׁ לוֹמֵר זֶה הוּא, וְלֹא בְטִיל בְּרוּבָא, דְּכֻכְרִיה הוּא חֲסִיב וְכֻכְרִיה לֹא בְטִלָּה: בְּזִמְן שְׁמִכִּירוֹ. לַחֲתִיכוֹת הַאִיסוּר. מִשְׁעֲרִינָן בְּנוֹתָן טָעַם, וְאִם אִין כֵּהן כְּדִי לַתָּת טָעַם בְּשֶׁל הֵיתֵר, הֵרִי שְׁאֵר מוֹתְרוֹת: וְאִם אִין מִכִּירוֹ. כֻּכַל הַחֲתִיכוֹת אֲסוּרוֹת. דְּכֻכַל אֶחָת יֵשׁ לַחוּץ וְלוֹמֵר שְׁמֵא זֶה הִיא. וְאִינָה בְטִילָה בְּרוּב, הוּאִיל וְרֵאוּיָה לְהַתְּכַבֵּד בֵּה לְפָנֵי הַאֲוֹרְחִים: וְהֶרְטַב מוֹתֵר. אִם אִין בַּחֲתִיכוֹת הַאִיסוּר כְּדִי לַתָּת טָעַם בְּרוּטַב וְכֻכְרִיה וְחֲתִיכוֹת: וְהֵלְכָה לְמַעֲשָׂה, בְּאִיסוּר שֶׁנִּתְעַרַב בְּהֵיתֵר מִיֵּן בְּשְׁאִינוֹ מִיֵּנוּ דְּאִיכָא לְמִיקָם אֲטַעְמָא, אִם תְּרוּמָה הִיא שֶׁנִּתְעַרַב בְּחוּלִין יִטַעְמָנָה כֵּהן וְאִם דְּכֵר אִיסוּר הוּא יִטַעְמָנָה נַחְתוּם נִכְרִי אִם אֲוֹמֵר שְׁאִין בַּתְּעַרְבוּת טָעַם הַתְּרוּמָה אֲוֹ טָעַם הַאִיסוּר, הַכֻּכַל מוֹתֵר. וְהֵימְנוּהוּ רַבָּנָן לְנַחְתוּם נִכְרִי, כִּיּוֹן דְּמִלְאֲכָתוֹ הוּא לֹא מִשְׁקֵר, שֶׁלֹּא יִפְסִיד אֲוֹמְנוֹתוֹ. וְאִין נִתְעַרַב מִיֵּן בְּמִינוֹ דְּלִיכָא לְמִיקָם אֲטַעְמָא, אֲוֹ מִיֵּן בְּשְׁאִינוֹ מִיֵּנוּ וְאִין כֹּחַן כֵּהן אֲוֹ נִכְרִי שְׁנוּכַל לְסַמוּךְ עֲלוּי, אִם הַאִיסוּר הוּא מִחֻלְבַּב וְדֵם נְבִילוֹת וְטְרִיפוֹת וְשִׁקְלִים וְרַמְשִׁים וְכֵהמָה וְעוֹפוֹת וְדָגִים טַמְאִין וְכִיּוֹלָא בְּזֵה, מִשְׁעֲרִים אֲוֹתוֹ בְּשִׁשִׁים. אִם יֵשׁ שְׁשִׁים שֶׁל הֵיתֵר כִּנְגַד הַאִיסוּר, הַכֻּכַל מוֹתֵר. וְאִם לֹא, הַכֻּכַל אֲסוּר. וְכֵן שׁוּמְן שֶׁל גִּיד הַנֶּשֶׁה מִשְׁעֲרִים אֲוֹתוֹ כִּנְגַד שְׁשִׁים שֶׁל הֵיתֵר. אֲבָל כֻּכַל שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל עִם בְּשֵׁר מִשְׁעֲרִים אֲוֹתוֹ בְּשִׁשִׁים, וְכֻכַל מִן הַמִּנִּין, מִפְּנֵי שְׁאִיסוּרוֹ מִדְּבָרִי סוֹפְרִים וְכִיּוֹלָא שִׁישׁ בֵּה אֲפֵרוּחַ שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל עִם שְׁאֵר בִּיָּאִים שֶׁל הֵיתֵר, לְרִיכָה שְׁשִׁים וְאֶחָת כִּנְגַדוֹ וְאִם הַאִיסוּר הוּא תְּרוּמָה וְחֵלָה וְכִיּוֹרִים, אִם הוּא מִיֵּן בְּמִינוֹ אֲוֹ מִיֵּן בְּשְׁאִינוֹ מִיֵּנוּ וְאִין שֵׁם כֵּהן [אֲוֹ נִכְרִי] שִׁיטַעוּם, מִשְׁעֲרִינָן אֲוֹתוֹ בְּמֵאָה שֶׁל חוּלִין. וְאִם עֵרְלָה וְכֻלְאֵי הַכֶּרֶם, מִשְׁעֲרִים אֲוֹתָן בְּמֵאָתִים. וְכֻכַל הַשִּׁיעוּרִים הַלְלוּ מִשְׁעֲרִים כֻּכַל מֵה שְׁבַקְדָּרָה בְּרוּטַב וְכֻכְרִיה וְכֻכְרִיה וְכֻכְרִיה וְהוּא הֵדֵק דֵּק שְׁבַקְוֵי הַקְּדָרָה. וְכֻמוֹ שְׁהוּא בֵּא לְפָנֵינוּ מִשְׁעֲרִינָן לִיָּה, וְלֹא מִשְׁעֲרִין בְּמֵאֵי דְּבַלְעָה קְדָרָה מִן הֵיתֵר, לְפִי שְׁאֵף מִן הַאִיסוּר נְבַלַע וְנִתְמַעַט מִכְמוֹת שְׁהִיָּה, דְּאִטוּ דְּהֵיתֵרָא בְּלַע דְּאִיסוּרָא בְּלַע:

ו. נוֹהֵג בְּטְהוֹרָה, וְאִינוֹ נוֹהֵג בְּטְמֵאָה. רַבִּי יְהוּדָה אֲוֹמֵר, אֵין בְּטְמֵאָה. אֲמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְהֵלֵא מִבְּנֵי יַעֲקֹב נֶאֱסַר גִּיד הַנֶּשֶׁה, וְעַדִּין בְּהֵמָה טְמֵאָה מִתְּפָרַת לָהּ. אֲמָרוּ לוֹ, בְּסִינֵי נֶאֱמַר, אֲלֵא שְׁנִכְתָּב בְּמִקּוּמוֹ:

(ו) אינו נוהג בטמאה. קאס אכל גיד הנקה של טומאה, למאן דאמר יס צגידים בנותן טעם, לוקה משום טמאה ולא משום גיד. ולמאן דאמר אין צגידים בנותן טעם, פטור מכלום, דצטהורה עץ הוא והתורה חייבה עליו, אכל בטמאה אינו נוהג: מצני יעקב נאסר. ועדיין טמאה מותרת להן עד מתן תורה: אמרו לו. פסוק זה שהזהיר עליו, בסיני נאמר, ועד סיני לא הוזהרו: אלא שנכתב במקומו. לאחר שנאמר בסיני, כשבא לסדר משה את התורה כתב המקרא הזה על המעשה, על כן הוזהרו בני ישראל אחרי כן שלא יאכלו גיד הנקה. [לידע מאיזה טעם נאסר להם]. ואין הלכה כר' יהודה:

גמרא חולין דף צ"א ע"א

אמר רבי יהושע בן לוי למה נקרא שמו גיד הנשה שנשה ממקומו ועלה וכן הוא אומר (ירמיה נא) נשתה גבורתם היו לנשים אמר רבי יוסי בר חנינא מאי דכתיב (ישעי טו) דבר שלח ה' בייעקב ונפל בישראל. דבר שלח בייעקב זה גיד הנשה ונפל בישראל שפשט איסורו בכל ישראל. ואמר רבי יוסי בר חנינא מאי דכתיב (בראשית מג) וטבח טבח והכן פרע להן בית השחיטה והכן טול גיד הנשה בפניהם כמאן דאמר גיד הנשה נאסר לבני נח. (שם לב) ויותר יעקב לבדו אמר רבי אלעזר שנשתייר על פכין קטנים מפאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם יותר מגופם וכל פד למה לפי שאין פושטין ידיהן בגזל. (שם) ויאבק איש עמו עד עלות השחר. אמר רבי יצחק מפאן לתלמיד חכם שלא יצא יחידי בלילה. רבי אבא בר כהנא אמר מהכא (רות ג) הנה הוא זורה את גורן השעורים. רבי אבהו אמר מהכא (בראשית כב) וישכם אברהם בבקר וגומר. ורבנן אמרי מהכא (שם לו) לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום וגומר. רב אמר מהכא (שם לב) ויזרח לו השמש אמר רבי עקיבא שאלתי את רבן גמליאל ואת רבי יהושע באיטליז של אימאום שהלכו ליקח בהמה למשתה בנו של רבן גמליאל כתיב ויזרח לו השמש וכי שמש לו לבד זרחה והלא לכל העולם זרחה אמר רבי יצחק שמש הבאה בעבורו זרחה בעבורו דכתיב (שם כח) ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה וכתיב (שם) ויפגע במקום כי מטא לחרן אמר אפטר עברתי על מקום שהתפללו אבותי ואני לא התפללתי פד יהיב דעתיה למהדר קפצה ליה ארעא מיד ויפגע במקום פדצלי בעי למהדר אמר הקדוש ברוך הוא צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא לינה מיד בא השמש:

ק"י שגשה ממקומו. קפץ: נשתה גבורתם. קפלה גבורתם: היו לנשים. חלשים כנשים: דבר. הנסלח ביעקב: נפל בישראל. בכל ישראל: ופרע להן בית השחיטה. שלא יאמרו בשר הנחירה אני אוכל לפי שבני יעקב שומרי מצות היו דאף על פי שלא ניתנה תורה מקובלים היו מאבותיהם: כמ"ד. במתני' גיד הנשה נאסר להם בעודם בני נח: שגשתייר על פנין קטנים. לכל כלים החשובים ומקנה כבר העביר את נחל יצק כדכתיב לעיל מיניה ויעבר את כל אשר לו והוא נשאר על פנים קטנים שלא הספיק להעביר וחשכה לו. מדקאמר עד עלות השחר ק"מ לא ניתן רשות למזיק להזיק ביום לפיכך לא הולך שמייה: מכאן לת"ח וכו'. שהרי יעקב נשאר יחידי והזק; הנה הוא זורה. ווניר בלע"ז וכתיב ויהי בשכבו וגו' אמרה לה דעי שאחר שגמור לזרות לא יבא לביתו לשכב שגנאי הוא לת"ח לנאת בלילה וישכב בגורן; וישכס בצוקר. ולא קודם היום ואע"ג דלאו יחיד הוה וכ"ק יחידי: לך נא ראה. בשעה שאדם יכול לראות: אטלז. שוק שמוכרין בו בשר: אימאום. שם מקום: שמש הבאה בעבורו. ששקעה בעבורו קודם זמנה ומפרש ואזיל למה שקעה. כתיב וילך חרנה. דמשמע דמטא לחרן והדר כתיב ויפגע במקום דהיינו בית אל דאכתי לא מטא לחרן: שהתפללו בו אבותי. האי בית אל לא הסמוך לעי הוא אלאל ירושלים ועל שם שהיה בית אלהים קראו בית אל והוא הר המוריה שהתפלל בו אברהם והוא שדה שהתפלל בו יצחק דכתיב לשוח בשדה דהכי אמרינן בפסחים אל הר ה' אל בית אלהי יעקב מאי שנא יעקב אלאל לא כאברהם שקראו הר דכתיב בהר ה' ולא ביצחק שקראו שדה דכתיב לשוח בשדה אלאל כיעקב שקראו בית: קפלה. לשון לא תקפוץ את ידך נתקרה ונתכוונה לו: ויפגע במקום. כאדם הפוגע בחבירו שבה כנגדו ודרשינן ליה נמי לשון תפלה כדכתיב אל תפגע בי: מיד בא השמש. כדכתיב וילן שם כי בא השמש למה ליה למכתב כי בא השמש אלאל ללמדנו ששקעה קודם זמנה:

זוהר במדבר דף ק"ב ע"ב

תא חזי כיון דבר נש עביד צלותא כגוונא דא בעובדא ובמלווא וקשיר קשוירא דייחודא אשתכח דעל ידיה מתברכן עלאין ותתאין. פדין בעי ליה לבר נש לאחזאה גרמיה בתר דסיים צלותא דעמידה כאילו אתפטר מן עלמא דהא אתפרש מן אילנא דחיי וכניש רגלוי לגבי ההוא אילנא דמותא דאהדר ליה פקדוניה כמה דאת אמר (בראשית מ"ט) ויפסוף רגליו אל המטה. דהא אוידי חטאוי וצלי עליהו. השתא בעי לאתכנשא לגבי ההוא אילנא

דְמוּתָא וּלְמַנְפֵּל וְלִימָא לְגַבִּיּה אֵלִיף יי נִפְשֵׁי אֲשָׁא. בְּקִדְמִיתָא יְהִיבְנָא לָךְ
בְּפִקְדוֹנָא הַשְׁתָּא דְקִשְׁרִינָא יִיחֻדָּא וְעִבִידְנָא עוֹבְדָא וּמְלוּלָא כְּדָקָא יֵאוּת
וְאוֹדִינָא עַל חֲטָאֵי הָא נִפְשֵׁי מְסִירָנָא לָךְ וְדָאֵי. וְיַחְזִי בַר נֶשׁ גְּרַמִּיָּה כְּאִילוּ
פְּטִיר מִן עֲלָמָא דְנִפְשֵׁיָה מְסִיר לְהָאֵי אֲתֵר דְמוּתָא בְּגִין כְּךָ לֹא אֵית בֵּיה
וְאִי דוּאִי אֵילָנָא דְחַיִּי הוּא. וְהָאֵי אֵילָנָא דְמוּתָא הוּא. וְהָא קִמְשָׁמַע לִן
דְרָזָא דְמִלְּהָ (ס"א מְאִי קִמְשָׁמַע לִן רְזָא דְמִלְּהָ) דְאֵית חוּבִין דְלֹא מְתַכְפְּרִין עַד
דְאֲתַפְטֵר בַּר נֶשׁ מְעַלְמָא הָדָא הוּא דְכְּתִיב (ישעיה כ"ב) אִם יִכְפֹּר הָעוֹן הַזֶּה
לְכֶם עַד תִּמּוּתוֹן וְהָאֵי יְהִיב גְּרַמִּיָּה וְדָאֵי לְמוּתָא וּמְסִיר נִפְשֵׁיָה לְהָאֵי אֲתֵר
לְאוּ בְּפִקְדוֹנָא כְּמָה בְּלִילִיָּא אֵלָא כְּמָאן דְאֲתַפְטֵר מִן עֲלָמָא וְדָאֵי. וְתִקּוּנָא
דָּא בְּעֵי בְכוּוּנָה דְלִבָּא וּכְדִין קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא מְרַחֵם עָלּוּי וּמְכַפֵּר לִיה
לְחוּבֵיהָ. זְכָאָה הוּא בַר נֶשׁ דְיִדַע לְמַפְתִּי לִיה וּלְמַפְלַח לְמַאֲרִיָּה בְרַעוּתָא
וּבְכּוּנָה דְלִבָּא. וּוִי לִיה לְמָאן דְאֲתֵי לְמַפְתִּי לְמַאֲרִיָּה בְּלִבָּא רְחִיקָא וְלֹא
בְרַעוּתָא כְּמָה דְאֲתֵר אֲמַר (תהלים ע"ח) וַיִּפְתּוּהוּ בְּפִיָּהֶם וּבְלִשׁוֹנָם יִכְזָבוּ לוֹ
וְלִבָּם לֹא נָכוֹן עָמוּ. הוּא אֲמַר (שם כ"ה) אֵלִיף יי נִפְשֵׁי אֲשָׁא וְלֹא כָּל מְלוּי
אֵלָא בְּלִבָּא רְחִיקָא הָא גְרַם עָלִיהָ לְאַסְתִּילְקָא מְעַלְמָא עַד לֹא מְטוּן יוּמוּי
בְּזַמְנָא דְהָאֵי אֵילָנָא אֲתַעַר בְּעֲלָמָא לְמַעַבְדַּ דִּינָא. וְעַל דָּא בְּעֵי בַר נֶשׁ
לְאַדְבָּקָא נִפְשֵׁיָה וּרְעוּתֵיהָ בְּמַאֲרִיָּה וְלֹא יִיתִי לְגַבִּיָּה בְרַעוּתָא כְּדִיבָא בְּגִין
דְכְּתִיב (שם ק"א) דוֹבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנַגֵּד עֵינָי. מְאִי לֹא יִכּוֹן אֵלָא בְּשַׁעֲתָא
דְהוּא אֲתַקִּין גְּרַמִּיָּה לְהָאֵי וְלִבֵּיהָ רְחִיקָא מְקַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא קָלָא נְפִיק
וְאֲמַר לֹא יִכּוֹן לְנַגֵּד עֵינָי. (אֲמַר) הָאֵי בְּעֵי לְאַתְתַּקְנָא גְרַמִּיָּה לֹא יִכּוֹן לֹא
בְּעֵינָא דִּיתְתַּקּוּן. כָּל שְׂכָן אֵי אֲתֵי לְיַחְדָּא שְׂמָא קְדִישָׁא וְלֹא מִיַּחַד לִיה כְּדָקָא
יֵאוּת. זְכָאָה חוּלְקִיָּהוֹן דְצַדִּיקָא בְּעֲלָמָא דִּין וּבְעֲלָמָא דְאֲתֵי עָלֵיהוּ כְּתִיב
(ישעיה ס"ו) וּבָאוּ וְרָאוּ אֶת כְּבוֹדִי וְגוֹמֵר וְכְתִיב (תהלים ק"מ) אֵף צַדִּיקִים יוֹדוּ
לְשִׁמְךָ וְגוֹמֵר. אֲתָא רַבִּי אֶלְעָזָר וְנִשְׁיֵק יְדוּי אֲמַר אֲלֵמָּלָא לֹא אֲתִינָא לְעֲלָמָא
אֵלָא לְמִשְׁמַע מִלִּין אֵלִין דִּי. אֲמַר רַבִּי יְהוּדָה. זְכָאָה חוּלְקִיָּהוֹן וְזְכָאָה
חוּלְקִיָּהוֹן דִּישְׂרָאֵל דְאֵינּוֹן מְתַדְבְּקִין בְּקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא דְכְּתִיב (דברים ד')
וְאַתֶּם הַדְּבָקִים וְגוֹמֵר. (ישעיה ס') וְעַמּוּדָא כְּלָם צַדִּיקִים וְגוֹמֵר. בְּרוּךְ יי לְעוֹלָם
אָמֵן וְאָמֵן. יִמְלוֹךְ יי לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

תרגום הזוהר זַל וְרִאָה, פִּיּוֹן שְׁהָאֲדָם עָשָׂה תְּפִלָּתוֹ כְּאִפְּנֵי הַזֶּה צְמַעְשָׂה
וּבְדַבְרוֹ, וְהָשֵׁר הָשֵׁר הַיְחוד, נִמְאָל שְׁעֵלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים מְתַצְרְכִים עַל יְדוּ.
אֲז, אַחַר שְׁגִמַר תְּפִלָּת הָעֵמִידָה, כְּרִיךְ הָאֲדָם לְהַרְאוֹת אֶת עֲלָמוֹ, כְּאִלוּ
נִפְטֵר מִן הָעוֹלָם. שְׁהָרִי נִפְרַד מִן עַצ הַחַיִּים, שְׁהוּא ז"א, שְׁה"ס תְּפִלָּת
הָעֵמִידָה, וְחָסֵף רַגְלֵיו שָׁל אֹתוֹ אֵילָן הַמּוֹת, שְׁהַחֲזִיר לוֹ פִּקְדוֹנוֹ, שְׁהַחֲזִיר לוֹ
נִפְשׁוֹ צְבָקָר, כְּמוֹ שְׁנִחְמַר (בראשית מ"ט) וַיִּחַסּוּף רַגְלָיו אֶל הַמַּטָּה. כִּי פְּבַר
הַתּוֹדָה עַל חַטָּאוֹ וְהַתְּפִלָּל עָלֵיהֶם, עֵתָה כְּרִיךְ לְהִיּוֹת נַחֲסָף אֶל אֹתוֹ אֵילָן
הַמּוֹת, וְלִפּוֹל עַל פָּנָיו, וַיִּחְמַר אֵילָיו, אֵילִיף ה' נִפְשֵׁי אֲשָׁא. צְתַחֲלָה כְּשֶׁהִלְכְּתִי
לִישׁוֹן, נִתְתִּי לָךְ הַנֶּפֶשׁ צְפִקְדוֹן. עֵתָה, שְׁהַסְרִתִּי הַיְחוד, וְעַשִּׂיתִי הַמַּעֲשָׂה
וְהַדְּבָר כְּרָאוּי וְהַתּוֹדִיתִי עַל חַטָּאוֹי, הָרִי נִפְשֵׁי מְסוּרָה לָךְ וְדָאֵי. כְּלוּמַר

שְׂיִקְצֹל עָלָיו מְסִירוֹת נֶפֶשׁ. וַיִּרְאֶה הָאָדָם אֶת עַלְמוֹ בְּאֵלּוֹ נִפְטָר מִן הָעוֹלָם,
 כִּי מִסֵּר נֶפֶשׁוֹ לַמָּקוֹם הַהוּא שֶׁל הַמָּוֶת. מִשּׁוּם זֶה אֵין ו' בְּסֵדֶר א"ב שֶׁל יְלִיף:
 ה' נֶפֶשׁ אֶשָּׂא, כִּי ו' הוּא יַעַן הַחַיִּים, דְּהֵינּוּ ז"א שֶׁה"ם ו' דְּהֵינּוּ, וְזֶה, שְׁמִסֵּר
 לוֹ נֶפֶשׁוֹ, הוּא אֵילָן הַמָּוֶת, דְּהֵינּוּ מַלְכוּת. וְזֶה שְׁמַלְמְדֵנוּ, כִּי סוּד הַדָּבָר הוּא,
 שֵׁשׁ עֲוֹנוֹת שְׂאִינָם מִתְּפָרִים עַד שֶׁהָאָדָם נִפְטָר מִן הָעוֹלָם. זֶה שְׁנֵאמַר
 (ישעיה כ"ב) אִם יִכּוּפֵר לָכֶם הָעוֹן הַזֶּה עַד תָּמוּתוֹן. וְעַל כֵּן נוֹתֵן זֶה אֶת עַלְמוֹ
 וְדָחִי לְמִיתָה וּמוֹסֵר נֶפֶשׁוֹ לְאוֹתוֹ הַמָּקוֹם, לַמַּלְכוּת, לֹא בְּפִקְדוֹן כְּמוֹ בְּלִילָה,
 אֲלֹא כְּמִי שְׁנִפְטָר מִן הָעוֹלָם וְדָחִי. וְתִקְוֶנָא דָּא צְעִי וְכוּ': וְתִקְוֶן זֶה כְּרִיף:
 לְהִיּוֹת צְכוּנַת הַלֵּב, וְאִזְ הַקְדוּשׁ צְרוּף הוּא מְרַחֵם עָלָיו וּמְכַפֵּר עֲוֹנוֹתָיו. אֲשֶׁרִי
 הָאָדָם הַיּוֹדֵעַ לְפָתוֹת וּלְעִבּוֹד אֲדוֹנוֹ צְרָאוֹן וְכוּנַת הַלֵּב. אִזְ לוֹ לְמִי שֶׁצָּא
 לְפָתוֹת רְבוּנוֹ בְּלֵב רְחוּק וְלֹא צְרָאוֹן, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (תהלים ע"ח) וַיִּפְתּוּהוּ צְפִיָּהֶם
 וּבְלִשׁוֹנָם יִכְזְבוּ לוֹ וְלִבָּם לֹא נָכוֹן עִמּוֹ. הוּא אֹמֵר, (תהלים כ"ה) יְלִיף ה' נֶפֶשִׁי
 אֶשָּׂא, וְכָל דְּבָרָיו אֵינָם אֲלֹא בְּלֵב רְחוּק. וְזֶה גּוֹרֵם לוֹ לְהִסְתַּלֵּךְ מִן הָעוֹלָם
 לְפָנָי זְמַנּוֹ, בְּזִמְנֵן שֶׁהָאֵילָן הַזֶּה מִתְּעוֹרֵר צְעוֹלָם לְעִשׂוֹת דִּין. וְעַל כֵּן כְּרִיף:
 הָאָדָם לְהַדְּבִיק נֶפֶשׁוֹ וּרְכוּנוֹ צְרוּנוֹ, וְלֹא יֵצֵא יְלִיּוֹ צְרָאוֹן שְׂקָר, מִשּׁוּם שֶׁפְּתוּב
 (תהלים ק"ח), דּוֹבֵר שְׂקָרִים לֹא יִפּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי. מֵהוּ לֹא יִפּוֹן. וּמִשִּׁיב, שֶׁאֲלֹא
 בְּשַׁעַת שְׁמִתְקוֹן עַלְמוֹ לָזֶה, לְמִסִּירַת נֶפֶשׁ בְּנִפְיֵלַת אֲפִיס, וְלִבּוֹ רְחוּק מִהַקְדוּשׁ
 צְרוּף הוּא, יוֹצֵא קוֹל וְאֹמֵר לֹא יִפּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי. זֶה רוֹעָה לְתַקּוֹן אֶת עַלְמוֹ,
 לֹא יִפּוֹן, אֵינִי רוֹעָה שְׂיִתְפַּקּוֹן. כָּל שֶׁכֵּן אִם צָא לִיחַד הַשָּׁם הַקְדוּשׁ, וְאֵינּוֹ
 מִיִּחְדוֹ כְּרָאוֹי. אֲשֶׁרִי חֲלָקָם שֶׁל הַלְדִּיקִים צְעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַצָּא. עֲלִיָּהֶם
 פְּתוּב (ישעיה ס"ז), וּבְרָאוֹ וְרָאוֹ אֶת כְּבוֹדִי וְגו'. וְכְתוּב (תהלים ק"מ), אֵיךְ לְדִיקִים
 יוֹדוּ לְשִׁמְךָ וְגו'. צָא רְצִי אֲלַעֲזֵר וְנִשְׁקֵי יָדוֹ. אָמַר, אִם לֹא צָאִתִּי לְעוֹלָם אֲלֹא
 לְשִׁמוּעַ דְּבָרִים אֲלֹא דֵיין. אָמַר רְצִי יְהוּדָה, אֲשֶׁרִי חֲלָקֵנוּ וְאֲשֶׁרִי חֲלָקָם שֶׁל
 יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם מִתְּדַבְּקִים בְּהַקְדוּשׁ צְרוּף הוּא, שְׁפְתוּב (דברים ז'), וְאִתָּם
 הַדְּבָקִים וְגו' (ישעיה ס'), וְעִמָּךְ כָּל־דִּיקִים וְגו'. צְרוּף ה' לְעוֹלָם אֵינּוֹ וְאֵינּוֹ,
 יְמִלּוּף ה' לְעוֹלָם אֵינּוֹ וְאֵינּוֹ.

א. כְּשֶׁתִּקְנוּ חֻכְמִים דְּבָרֵי תַפְלוּת אֱלוֹ תִקְנוּ בְּרֻכּוֹת אַחֲרוֹת לְבָרֵךְ אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם וְאֵלּוּ הֵן: כְּשִׁיכְנֵס אָדָם לְמִטָּתוֹ לִישׁוֹן בְּלִילָה מְבָרֵךְ בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מְלֻךְ הָעוֹלָם הַמְפִּיל חֻבְלֵי שִׁנָּה עַל עֵינֵי וְהַמְשַׁקֵּעַ שִׁינֵת תַּרְדֵּמָה וְהַמְאִיר לְאִישׁוֹן בַּת עֵינַי יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ שֶׁתְּצִילֵנִי מִיָּצָר רָע וּמִפְּגַע רָע וְאֵל יִבְהַלּוּנִי חֲלוּמוֹת רָעִים וְלֹא הִרְהוּרִים רָעִים וְתֵהָא מִטָּתִי שְׁלִימָה לְפָנֶיךָ וְתַעֲמִידֵנִי מִמָּנָה לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם וְהֵאִירָה עֵינַי פֶּן אִישׁוֹן הַמָּוֶת בְּרוּךְ אַתָּה יי הַמְאִיר לְעוֹלָם כָּלוּ בְּכַבּוּדוֹ: **ב.** וְקוֹרָא פְּרָשָׁה רֵאשׁוֹנָה מִקְרִיאַת שְׁמַע וְיִישׁוֹן וְאֶפְלוּ אֶשְׁתּוֹ יִשְׁנָה עִמּוֹ קוֹרָא פְּסוּק רֵאשׁוֹן אוֹ פְּסוּקֵי רַחֲמִים וְאַחַר כֵּן יִישׁוֹן וְאִם אֲנִסְתּוֹ שִׁנָּה קוֹרָא אֶפְלוּ פְּסוּק רֵאשׁוֹן אוֹ פְּסוּקֵי רַחֲמִים וְאַחַר כֵּן יִישׁוֹן:

ג. בְּשַׁעָה שְׁיִיקֵץ בְּסוּף שְׁנֵתוֹ מְבָרֵךְ וְהוּא עַל מִטָּתוֹ כֵּן אֱלֹהֵי נְשָׁמָה שְׁנֵתָת בִּי טְהוּרָה אַתָּה בְּרֵאֲתָה וְאַתָּה יִצְרָתָה וְאַתָּה נִפְחָתָה בִּי וְאַתָּה מְשַׁמְרָה בְּקִרְבִּי וְאַתָּה עֲתִיד לִיטְלָה מִמֶּנִּי וְאַתָּה עֲתִיד לְהַחְזִירָה בִּי לְעֲתִיד לְבֹא כָּל זְמַן שֶׁהִנְשָׁמָה תִּלְוִיָה בְּקִרְבִּי מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵי רַבּוֹן כָּל הַמַּעֲשִׂים בְּרוּךְ אַתָּה יי הַמְּחַזֵּר הַנְּשָׁמוֹת לְפָגְרִים מֵתִים:

מוסר

מס' חסידים סי' נ"ו

כְּתִיב (ישעי' נח) וְעֵנִיִּים מְרוּדִים תְּבִיא בַּיַּת גְּדוֹל הַקְּבֵלֶת אוֹרְחִים מִהַקְּבֵלֶת פְּנֵי שְׂכִינָה שְׁנֵאָמַר (בראשית יח) וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי וְגוֹמֵר אֵל נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדְּךָ אֲמַר אַבְרָהָם לְפָנֶי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַמְתֵּן לִי עַד שְׁאַכְנִיס אוֹרְחִים לְבֵיתִי וְאִין הָאָדָם חַיִּיב לְהֵאָכִילָם בְּשָׂר וּלְהַשְׁקוֹתָם יי אֵלָא כְּפִי הַיְכוּלֶת שְׁבִידוֹ אֶת לַחֲמוֹ וּמִימֵי וַיִּתֵּן לָהֶם בְּשִׁמְחָה כִּי טוֹב אַרוּחַת יִרְק וְשִׁמְחַת פְּנִים מְשׁוֹר אַבוּס וּפְנִים זוּעָפִים וְלֵעֵת הָאוֹכֵל יִדְבֵּר עִמּוֹ אֲדוֹנֵי אֶכּוֹל בְּשִׁמְחָה וְשִׁתָּה בְּלֵב טוֹב יִינָךְ אוֹ מִימֵיךָ כִּי הַצּוֹר יוֹדֵעַ כִּי בְּרָצוֹן וּבִנְפֹשׁ חֲפָצָה הֵייתִי נוֹתֵן לָךְ בְּשָׂר בְּחַיִּי נִפְשִׁי שְׂאִין לִי מָה שְׁאַתָּן לָךְ וְעַל זֶה נֶאֱמַר (ישעי' נח) וְתִפֵּק לְרַעֲב נִפְשֶׁךָ וּבִבְקָר בַּעַת לְכַתּוֹ יִתֵּן לוֹ מַעַט לָחֶם כִּי לְפִי שְׂלֵא נָתַן יְהוֹנָתָן פֶּת לְדוֹד בְּלִכְתּוֹ מִמֶּנּוּ נִתְגַּלְגַּל הַדָּבָר וְנִהְרַג נוֹב עִיר הַכְּהֵנִים וְנִעְנָשׁוּ שְׂאוּל וְיְהוֹנָתָן וְעַל זֶה נֶאֱמַר (משלי כח) עַל פֶּת לָחֶם יִפְשַׁע גֹּבֵר. וְכַשֵּׁם שֶׁמְצוּהָ לְהַכְנִיס אוֹרְחִים כֵּן מְצוּהָ לְלוּוֹתָם שְׁנֵאָמַר (בראשית יח) וְאַבְרָהָם הוֹלֵךְ עִמָּם לְשִׁלְחָם בֹּא וּרְאֵה כִּמָּה גְּדוֹל פֶּת לְעוֹבְרֵי דְרָכִים שֶׁהָרִי מִיכָה שֶׁעָשָׂה הַפְּסָל וְהַעֲמִידוֹ אֶצֶל הַמְּשַׁכֵּן עַד

שְׁהִיוּ מִתְעַרְבִים עִשׂוֹן הַפֶּסֶל וְעִשׂוֹן הַמַּעֲרָכָה וְאָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַנִּיחֵנוּ לוֹ
לְפִי שְׁהִיתָה פֶתוֹ מְצוּיָה לְעוֹבְרֵי דְרָכִים :

במדבר ליל שישי תורה

צרוף יהוה

(כז) פִּקְדֵיהֶם לְמִטָּה יִהְיֶה אֲרֻבָּעָה וְשִׁבְעִים

אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת: (פ) מִנְּגִיחוֹן לְשִׁבְטֵי דִיהוּדָה שְׁבַעִין וְאַרְבָּעָא

א: לַפִּי וְשִׁית מָאָה: (כח) לְבִנְיָי יִשָּׁשְׁכָר תּוֹלְדוֹתֶם

לְמִשְׁפּוֹזוֹתֶם לְבַיִת אֲבוֹתֶם בְּמִסְפָּר שְׁמוֹת מִן־

עֵשְׂרִים שָׁנָה וּמֵעַלָּה כֹּל יֵצֵא צָבָא: לְבִנְיָי יִשָּׁשְׁכָר

תּוֹלְדוֹתֶהוֹן לְזֶרַע נְתִיחוֹן לְבַיִת אֲבוֹתֶהוֹן בְּמִנְּוֹן שְׁמֹהוֹן מִבֵּר עֵשְׂרִין שְׁנִין וְלַעֲלָא כֹּל

נֶפֶק חִילָא: (כט) פִּקְדֵיהֶם לְמִטָּה יִשָּׁשְׁכָר אֲרֻבָּעָה

וְזוֹמְשִׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת: (פ) מִנְּגִיחוֹן לְשִׁבְטֵי דִישָׁשְׁכָר

חֲמִשִּׁין וְאַרְבָּעָא אֶלֶפִין וְאַרְבַּע מָאָה: (ט) לְבִנְיָי זְבוּלֹן תּוֹלְדוֹתֶם

לְמִשְׁפּוֹזוֹתֶם לְבַיִת אֲבוֹתֶם בְּמִסְפָּר שְׁמוֹת מִן־

עֵשְׂרִים שָׁנָה וּמֵעַלָּה כֹּל יֵצֵא צָבָא: לְבִנְיָי זְבוּלֹן

תּוֹלְדוֹתֶהוֹן לְזֶרַע נְעִיחוֹן לְבַיִת אֲבוֹתֶהוֹן בְּמִנְּוֹן שְׁמֹהוֹן מִבֵּר עֵשְׂרִין שְׁנִין וְלַעֲלָא כֹּל

נֶפֶק חִילָא: (לא) פִּקְדֵיהֶם לְמִטָּה זְבוּלֹן שִׁבְעָה

וְזוֹמְשִׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת: (פ) מִנְּגִיחוֹן לְשִׁבְטֵי דְזְבוּלֹן

חֲמִשִּׁין וְשִׁבַע אֶלֶפִין וְאַרְבַּע מָאָה: (לב) לְבִנְיָי יוֹסֵף לְבִנְיָי אֶפְרָיִם

תּוֹלְדוֹתֶם לְמִשְׁפּוֹזוֹתֶם לְבַיִת אֲבוֹתֶם בְּמִסְפָּר

שָׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְזִמְעָהּ כֹּל יֵצֵא צָבָא:

לְבָנֵי יוֹסֵף לְבָנֵי אֶפְרַיִם תּוֹלְדֹתֵהוּן לְזֶרְעֵיתֵהוּן לְבֵית אֲבֹתֵהוּן בְּמִנְיַן שְׁמֵהוּן מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנִין וְלַעֲלָא כֹּל נָפֵק חֵילָא: (לג)

פְּקֻדֵיהֶם לְמִטָּה אֶפְרַיִם אַרְבָּעִים אָלֶף וְזֹזְמֵשׁ מֵאוֹת: (פ)

מִנְיַנְיָהוּן לְשִׁבְטֵי דְאֶפְרַיִם אַרְבָּעִין אֶלְפִין וְחֲמֵשׁ מֵאָה: (לד)

לְבָנֵי מִנְשֵׁה תּוֹלְדֹתֵם לְמִשְׁפּוֹזֹתֵם לְבֵית אֲבוֹתֵם בְּמִסְפָּר שָׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְזִמְעָהּ כֹּל יֵצֵא צָבָא:

לְבָנֵי מִנְשֵׁה תּוֹלְדֹתֵהוּן לְזֶרְעֵיתֵהוּן לְבֵית אֲבֹתֵהוּן בְּמִנְיַן שְׁמֵהוּן מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנִין וְלַעֲלָא כֹּל נָפֵק חֵילָא: (לה)

פְּקֻדֵיהֶם לְמִטָּה מִנְשֵׁה שְׁנַיִם וְשִׁלְשִׁים אָלֶף וּמֵאוֹת: (פ)

מִנְיַנְיָהוּן לְשִׁבְטֵי דְמִנְשֵׁה תְּלָתִין וְתָרִין אֶלְפִין וּמֵאוֹת: (לו)

לְבָנֵי בְּנִימִן תּוֹלְדֹתֵם לְמִשְׁפּוֹזֹתֵם לְבֵית אֲבוֹתֵם בְּמִסְפָּר שָׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְזִמְעָהּ כֹּל יֵצֵא צָבָא:

לְבָנֵי בְּנִימִן תּוֹלְדֹתֵהוּן לְזֶרְעֵיתֵהוּן לְבֵית אֲבֹתֵהוּן בְּמִנְיַן שְׁמֵהוּן מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנִין וְלַעֲלָא כֹּל נָפֵק חֵילָא: (לז)

פְּקֻדֵיהֶם לְמִטָּה בְּנִימִן זֹזְמֵשׁ וְשִׁלְשִׁים אָלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת: (פ)

מִנְיַנְיָהוּן לְשִׁבְטֵי דְבְּנִימִן תְּלָתִין וְחֲמֵשׁ אֶלְפִין וְאַרְבַּע מֵאָה: (לח)

לְבָנֵי דָן תּוֹלְדֹתֵם לְמִשְׁפּוֹזֹתֵם לְבֵית אֲבוֹתֵם בְּמִסְפָּר שָׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְזִמְעָהּ כֹּל יֵצֵא צָבָא:

לְבָנֵי דָן תּוֹלְדֹתֵהוּן לְזֶרְעֵיתֵהוּן לְבֵית אֲבֹתֵהוּן בְּמִנְיַן שְׁמֵהוּן מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנִין וְלַעֲלָא כֹּל נָפֵק חֵילָא: (לט)

פְּקֻדֵיהֶם לְמִטָּה דָן שְׁנַיִם וְשִׁלְשִׁים אָלֶף וְשִׁבְעֵים מֵאוֹת: (פ)

מִנְיַנְיָהוּן לְשִׁבְטֵי דְדָן שְׁתֵּין וְתָרִין אֶלְפִין וְשִׁבְעֵים מֵאָה: (מ)

לְבָנֵי אֲשֵׁר תּוֹלְדֹתֵם לְמִשְׁפּוֹזֹתֵם לְבֵית

אֲבוֹתֵם בְּמִסְפַּר שָׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה

וּמֵעַתָּה כֹּל יֵצֵא צָבָא: לְבָנֵי אֲשֶׁר תּוֹלְדֶתְהוֹן לְזָרְעִיתְהוֹן לְבֵית

אֲבֹתְהוֹן בְּמִנְיָן שְׁמֹהוּ מִבְּרַעְשָׁרִין שְׁנִין וּלְעֵלָא כָּל נֶפֶק חִילָא: (מא)

פְּקֻדֵיהֶם לְמִטָּה אֲשֶׁר אֶזְזַד וְאַרְבָּעִים אֶלֶף

וְזֹזְמֵשׁ בַּמְּאוֹת: (פ) מִנְיָנִיהוֹן לְשִׁבְטָא דְאֲשֶׁר אַרְבָּעִין וְחַד אֶלְפִין וְחֲמִשׁ

מָאָה: (מב) בְּנֵי נִפְתָּלִי תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפּוֹזֹתָם לְבֵית

אֲבוֹתֵם בְּמִסְפַּר שָׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה

וּמֵעַתָּה כֹּל יֵצֵא צָבָא: בְּנֵי נִפְתָּלִי תּוֹלְדֹתְהוֹן לְזָרְעִיתְהוֹן לְבֵית

אֲבֹתְהוֹן בְּמִנְיָן שְׁמֹהוּ מִבְּרַעְשָׁרִין שְׁנִין לְעֵלָא כָּל נֶפֶק חִילָא: (מג)

פְּקֻדֵיהֶם לְמִטָּה נִפְתָּלִי שְׁלֹשָׁה וְזֹזְמֵשִׁים אֶלֶף

וְאַרְבַּע בַּמְּאוֹת: (פ) מִנְיָנִיהוֹן לְשִׁבְטָא דְנִפְתָּלִי חֲמִשִּׁין וְתִלְתָּא אֶלְפִין

וְאַרְבַּע מָאָה: (מד) אֶלֶף הַפְּקֻדִים אֲשֶׁר פָּקַד מִשֵּׁה

וְאַהֲרֹן וְנִשְׂיָאֵי יִשְׂרָאֵל שְׁעִים עֶשְׂרִים אִישׁ אִישׁ—

אֶזְזַד לְבֵית—אֲבוֹתָיו הָיוּ: אֵלֶין מִנְיָנָא דִּי מְנָא מִשֵּׁה וְאַהֲרֹן

וּרְבָרְבֵי יִשְׂרָאֵל תְּרֵי עֶשְׂרִי גְבָרִין גְּבָרָא חַד לְבֵית אֲבֹתְהוֹן הוּוּ: (מה) וַיְהִי־

כָּל—פְּקֻדֵי בְנֵי—יִשְׂרָאֵל לְבֵית אֲבוֹתָם מִבֶּן

עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמֵעַתָּה כֹּל—יֵצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל:

וְהוּוּ כָּל מִנְיָנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְבֵית אֲבֹתְהוֹן מִבְּרַעְשָׁרִין שְׁנִין וּלְעֵלָא כָּל נֶפֶק חִילָא

בְּיִשְׂרָאֵל: (מו) וַיְהִי־כָּל—הַפְּקֻדִים שֵׁשׁ—בַּמְּאוֹת אֶלֶף

וְשִׁלְשֵׁת אֶלְפִים וְזֹזְמֵשׁ בַּמְּאוֹת וְזֹזְמֵשִׁים: וְהוּוּ כָּל

מִנְיָנָא שִׁית מָאָה וְתִלְתָּא אֶלְפִין וְחֲמִשׁ מָאָה וְחֲמִשִּׁין: (מז) וְהַלְוִים

לְמִטָּה אֲבוֹתָם לֹא הִתְפַּקְדוּ בְּתוֹכָם: (פ) וְלוֹאֵי

לְשִׁבְטָא דְאַבְהֻתְהוֹן לָא אֶתְמַנְיָאוּ בְּיַנְיְהוֹן : (מח) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-
מֹשֶׁה לֵּאמֹר: וּמְלִיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימְרָ: (מט) אָךְ אֶת-מוֹטֵה
לְוִי לֹא תִפְקֹד וְאֶת-רֵאשִׁים לֹא תִשָּׂא בְּתוֹךְ:
בְּיַיִשְׂרָאֵל: בְּרַם יֵת שִׁבְטָא דְלְוִי לָא תִמְנִי וְיֵת חֶשֶׁבְנֵהוֹן לָא תִקְבֵּל בְּגוֹ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

רס"י אך את מטה לוי לא תפקד. כדאי הוא לגיון של מלך להיות נמנה
לצדו. דבר אחר, כפה הקדוש צרוך הוא שעתידה לעמוד גזרה על כל הגמנון
מזן עשרים שנה ומעלה שימותו במדבר, אמר אל יהיו אלו בכלל, לפי שהם
שלי, שלא טעו בעגל:

(נ) וְאֶתְהַּ הַפְּקֹד אֶת-הַלְוִיִּם עַל-מִשְׁכַּן הָעֵדוּת
וְעַל כָּל-כִּלְיוֹ וְעַל כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ הַמָּוֶה יִשְׂאוּ
אֶת-הַמִּשְׁכָּן וְאֶת-כָּל-כִּלְיוֹ וְהֵם יִשְׂרְתֵהוּ
וְסַבִּיב לְמִשְׁכַּן יוֹזְנֵוּ: וְאֶת מְנִי יֵת לְנֹאֵי עַל מִשְׁכַּנָּא דְסִהְדוּתָא וְעַל
כָּל מְנוּהֵי וְעַל כָּל דֵּי לֵה אֲנֹן יִטְלוּן יֵת מִשְׁכַּנָּא וְיֵת כָּל מְנוּהֵי וְאֲנֹן יִשְׁמִשְׁנֵה
וְסַחֲוֹר סַחֲוֹר לְמִשְׁכַּנָּא יִשְׂרוּן:

רס"י ואתה הפקד את הלויים. כתרגומו מני, לשון מנוי שררה על דבר שהוא
ממנה עליו, כמו (אסתר ב' ג) ויפקד המלך פקידים:

(נא) וּבְנִסְעֵ הַמִּשְׁכָּן יוֹרִידוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וּבְזוֹזוֹת
הַמִּשְׁכָּן יִקְיִמוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וְהָזֵר הַקָּרֵב יוֹבֹמֵת:
וּבְמִטְל מִשְׁכַּנָּא יִפְרְקוּן יֵתָה לְנֹאֵי וּבְמִשְׁרֵי מִשְׁכַּנָּא יִקְיִמוּן יֵתָה לְנֹאֵי וְחִלּוּנֵי
דִּיקָרֵב יִתְקַטֵּל:

רס"י וורידו אתו. כתרגומו יפרקו, כשצאין לסע במדבר ממסע למסע היו

מפרקין אותו מהקמתו, ונושאין אותו עד מקום אשר ישכון עם הענן ויחנו עם ומקימין אותו: והזר הקרב. לעבודתם זו: יומת. בידי שמים:

(ב) וַיִּזְנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ עַל-מִזְבְּחוֹ וְאִישׁ עַל-
דָּגְלוֹ לְעַבְדָּתָם: וַיִּשְׁרוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גִּבֹר עַל מְשֻׁרוֹהֵי וְגִבֹר עַל טָקֶסֶה לְחִילֵיהֶן:

רש"י ואיש על דגלו. כמו שהדגלים סדורים בספר זה, שלשה שבטים לכל דגל:

במדבר יום שישי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

(ג) וְהַכֹּלִים יִזְנוּ סָבִיב לְמִשְׁכַּן הָעֵדֻת וְלֹא-יִהְיֶה
קֶצֶף עַל-עֵדֻת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְשָׁמְרוּ הַכֹּלִים
אֶת-בְּמִשְׁמֵרַת מִשְׁכַּן הָעֵדֻת: וְלֹא יִשְׁרוּן סְחוֹר סְחוֹר
לְמִשְׁכַּנָּא דְסַהְדוּתָא וְלֹא יְהִי רוּגְזָא עַל פְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִטְרוּן לְנָאִי יְת
מְטָרַת מִשְׁכַּנָּא דְסַהְדוּתָא:

רש"י ולא יהיה קצף. אם תעשה כמלותי לא יהיה קצף, ואם לאו שיכנסו זרים בעבודתם זו יהיה קצף, כמו שמלינו במעשה קרח (במדבר יז, יא) כי לא הקצף וגו':

(ד) וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת-בְּמִשְׁמֵרַת כֵּן עָשׂוּ: (ה) וַעֲבָדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל דִּי פִקִּיד יְיָ יְת מִשָּׁה

כַּן עָבְדוּ: **ב** (א) וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל-מִשְׁנֵה

וְאֶל-אַהֲרֹן לֵאמֹר: וּמִלִּיל יָגַעְתָּ עִם מֹשֶׁה וְעִם אַהֲרֹן לְמִימְרֵי: (ב)

אִישׁ עַל-דָּגְלוֹ בְּאֶתֶת לְבַיִת אֲבוֹתָם יִזְזֶנּוּ בְנֵי

יִשְׂרָאֵל מִנֶּגֶד סָבִיב לְאַהֲל־מוֹעֵד יִזְזֶנּוּ: גִּבֹר עַל

טְקִיסָה בְּאַתְרוֹן לְבַיִת אֲבֹהֵיהֶם וְשָׂרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִלְקָבֶל סָחוֹר סָחוֹר לְמִשְׁפּוֹן זְמַנָּא יִשְׂרוֹן:

רס"י באתת. כל דגל יהיה לו אות. מפה כצועה תלויה בו. כצעו של זה לא

לכצעו של זה, כצע כל אחד כגון אצנו הקצועה בחשן, ומתוך כך יכיר כל אחד את דגלו. דבר אחר באותות לבית אצתם באות שמסר להם יעקב אציהם כשנשארו ממלכים, שנאמר (בראשית ג, יב) ויעשו בניו לו כן כאשר רוס, יהודה ויששכר וזבולן ישארו מן המזרח, ורחובן ושמעון וגד מן הדרום וכו', כדאיתא בתנחומא (במדבר יב) בפרשה זו: מנגד. מרחוק מיל, כמו שנאמר ביהושע (יהושע ג, ז) אך רחוק יהיה ביניכם וביניו כאלפים אמה, שיוכלו לצא בשבת, משה ואהרן ובניו והלויים חונים בסמוך לו:

(ג) וְהִזְזִים קְדָמָה מִזְרֹזָה דְּגָל מִזְזָה יְהוּדָה

לְצַבְּאֵתָם וְנָשִׂיא לְבְנֵי יְהוּדָה צִזְשׁוֹן בֶּן-

עַמִּינָדָב: וְדִי שָׂרוֹן קְדוּמָא מְדִינָתָא טְקִיס מְשָׁרִית יְהוּדָה לְחִילִיהוֹן וְרַבָּא

לְבְנֵי יְהוּדָה נְחִשׁוֹן בַּר עַמִּינָדָב:

רס"י קדמה. לפנים הקרויה קדם, ואיזו, זו רוח מזרחית. והמערב קרוי

אחור:

(ד) וַיָּבֵאוּ וּפְקִדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְשִׁבְעִים אֶלְפָּה

וְשֵׁשׁ בְּמֵאוֹת: וְחִילִיָּה וּמִנְיָנִיהוֹן שְׁבַעִין וְאַרְבַּעָא אֶלְפִין וְשִׁית מָאָה: (ה)

וְהִזְזִים עָלָיו מִטָּה יִשְׁשָׁכָר וְנָשִׂיא לְבְנֵי

יִשְׁשַׁכֵּר נִתְנַאֵל בֶּן-צוּעֵר: וְדִי שָׁרוּ סְמִיכִין עֲלוּהֵי שְׁבֻטָא
 דְּיִשְׁשַׁכֵּר וְרָבָא לְבָנֵי יִשְׁשַׁכֵּר נִתְנַאֵל בֶּר צוּעֵר: (ו) **וַצִּבְאוּ וּפְקִדְיוֹ**
אַרְבַּעַה וְזוֹמְשִׁים אֶלְף וְאַרְבַּעַה מֵאוֹת: וְחִילָה
 וּמִנְיַנְהוּי חֲמִשִּׁין וְאַרְבַּעַה אֲלָפִין וְאַרְבַּעַה מֵאָה: (ז) **מִטָּה זְבוּלָן וְנָשִׂיא**
לְבָנֵי זְבוּלָן אֶלִּיאָב בֶּן-זֹזְקָן: שְׁבֻטָא דְּזְבוּלָן וְרָבָא לְבָנֵי זְבוּלָן
 אֶלִּיאָב בֶּר חֲלוּן: (ח) **וַצִּבְאוּ וּפְקִדְיוֹ שֵׁבַעַה וְזוֹמְשִׁים**
אֶלְף וְאַרְבַּעַה מֵאוֹת: וְחִילָה וּמִנְיַנְהוּי חֲמִשִּׁין וְשֵׁבַעַה אֲלָפִין וְאַרְבַּעַה
 מֵאָה: (ט) **כָּל-הַפְּקִדִים לְמִזְזָנָה יְהוּדָה מֵאֵת אֶלְף**
וְשִׁמְזִים אֶלְף וְשֵׁשֶׁת-אֲלָפִים וְאַרְבַּעַה-מֵאוֹת
לְצִבְאוֹתָם רֵאשִׁנָה יִסְעוּ: (י) כָּל מִנְיַנְיָא לְמִשְׁרִית יְהוּדָה מֵאָה
 וְתַמְנָן וְשִׁתָּא אֲלָפִין וְאַרְבַּעַה מֵאָה לְחִילִיהוֹן בְּקִדְמִיתָא נְטִלִין:

רס"י ראשנה יסעו. כשרואין הענן מסתלק, תוקעין הכהנים בחלוצרות
 ונוסע מחנה יהודה תחלה, וכשהולכין, הולכין כדרך חניתן, הלויס והעגלות
 באמצע, דגל יהודה במזרח, ושל ראובן בדרום, ושל אפרים במערב, ושל דן
 בצפון:

(י) **וְצֹל מִזְזָנָה רְאוּבֵן תִּימְנָה לְצִבְאוֹתָם וְנָשִׂיא**
לְבָנֵי רְאוּבֵן אֶלִּיצוֹר בֶּן-שִׁדְיָאוֹר: טַקְס מִשְׁרִית רְאוּבֵן
 דְּרוּמָא לְחִילִיהוֹן וְרָבָא לְבָנֵי רְאוּבֵן אֶלִּיצוֹר בֶּר שִׁדְיָאוֹר: (יא) **וַצִּבְאוּ**
וּפְקִדְיוֹ שֵׁשֶׁה וְאַרְבַּעִים אֶלְף וְזוֹמֶשׁ מֵאוֹת:
 וְחִילָה וּמִנְיַנְהוּי אַרְבַּעִין וְשִׁתָּא אֲלָפִין וְחֲמִשׁ מֵאָה: (יב) **וְהַזֹּזִנִם עָלְיוֹ**
מִטָּה שְׁמֵעוֹן וְנָשִׂיא לְבָנֵי שְׁמֵעוֹן שְׁלֹמִיאֵל בֶּן-

צוֹרֵי־שָׂדֵי: וְדֵי שָׁרוּ סְמִיכִין עֲלוּהֵי שְׁבֻטָא דְשִׁמְעוֹן וְרַבָּא לְבָנֵי שִׁמְעוֹן
 שְׁלֵמִיאל בֶּר צוֹרֵי־שָׂדֵי: (יג) וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם וְתַשְׁעָה
 וְזֹמְשִׁים אֶלְפִי וְשִׁלְשׁ מֵאוֹת: וְחִילָה וּמִנְגִינְיָהוֹן חֲמִשִּׁין וְתַשַּׁע
 אֶלְפִין וְתַלְתַּת מָאָה: (יד) וּבִמְטָה גָּד וְנָשִׂיא לְבָנֵי גָד אֶלְיָסָף
 בֶּן-רְעוּאֵל: וְשְׁבֻטָא דְגָד וְרַבָּא לְבָנֵי גָד אֶלְיָסָף בֶּר רְעוּאֵל: (טו)
 וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם וְזֹמְשָׁה וְאַרְבַּעִים אֶלְפִי וְשִׁשׁ
 מֵאוֹת וְזֹמְשִׁים: וְחִילָה וּמִנְגִינְיָהוֹן אַרְבָּעִין וְחֲמִשָּׁא אֶלְפִין וְשִׁית מָאָה
 וְחֲמִשִּׁין: (טז) כָּל-הַפְּקֻדִים לְמִזְבֵּחַ רְאוּבֵן מֵאֵת
 אֶלְפִי וְאַזּוּד וְזֹמְשִׁים אֶלְפִי וְאַרְבַּע-מֵאוֹת
 וְזֹמְשִׁים לְצַבָּאתָם וְשִׁנַּיִם יִסְעוּ: (יז) כָּל מִנְגִינְיָא לְמִשְׁרִית
 רְאוּבֵן מָאָה וְחֲמִשִּׁין וְחֲמִשִּׁין וְאַרְבַּע מָאָה וְחֲמִשִּׁין לְחִילֵיהוֹן בְּתַנְיָתָא נְטִלִין:
 (יח) וְנָסַע אֱהֵל-מוֹעֵד מִזְבֵּחַ הַלְוִיִּם בְּתוֹךְ
 הַמִּזְבְּחוֹת כַּאֲשֶׁר יִזְכְּרוּ כֵן יִסְעוּ אִישׁ עַל-יָדוֹ
 לְדָלִיָּהֶם: (יט) וְנָטַל מִשְׁכּוֹן זְמָנָא מִשְׁרִית לְנָאִי בְּגוֹ מִשְׁרִיתָא כְּמָא דְשָׁרוּ
 כּוֹ נְטִלִין גְּבַר עַל אֲתַרְהָ לְטַקְסִיָּהוֹן:

כ"י ונסע אהל מועד. לאחר שני דגלים הללו: כאשר יחנו כן יסעו. כמו
 שפרשתי, הליכתן כחניתן, כל דגל מהלך לרוח הקבועה לו: על ידו. על
 מקומו. ואין לשון יד זו ממשמעו, רוח שלכדו, קרוי על ידו, הסמוכה לו לכל
 הושטת ידו. אי"ן שו"ן איש"א בלע"ז [על ידו]:

(כ) דָּגְלֵי מִזְבֵּחַ אֶפְרַיִם לְצַבָּאתָם יָמָה וְנָשִׂיא
 לְבָנֵי אֶפְרַיִם אֶלְיָשָׁמַע בֶּן-עַמִּיהוּד: טַקְס מִשְׁרִית
 אֶפְרַיִם לְחִילֵיהוֹן מֵעַרְבָא וְרַבָּא לְבָנֵי אֶפְרַיִם אֶלְיָשָׁמַע בֶּר עַמִּיהוּד: (כא)

וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעִים אַלְפֵי וְזֹמֶשׁ מֵאוֹת:
וְחִילָה וּמִנְגִּיחוֹן אַרְבָּעִין אַלְפִין וְחֲמֵשׁ מֵאָה: (כ) וְעַלְיוֹ מִטָּה מִנְּשֵׂה
וְנָשִׂיא לְבָנָי מִנְּשֵׂה גְּמֻלֵי־אֵל בֶּן-פְּדָה צוּר:
וְדַסְמִיכִין עֲלוּהֵי שְׁבֻטֵי דְמִנְּשֵׂה וְרָבָא לְבָנֵי מִנְּשֵׂה גְּמֻלֵי־אֵל בֶּר פְּדָה צוּר:

רס"י ועליו. כתרומתו ודסמיכין עלוהי:

(כא) וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וְשָׁלְשִׁים אַלְפֵי
וּמֵאוֹתָיִם: וְחִילָה וּמִנְגִּיחוֹן תְּלָתִין וְתַרְוֵן אַלְפִין וּמֵאוֹתָן: (כב) וּמִטָּה
בְּנֵי־מֶן וְנָשִׂיא לְבָנָי בְּנֵי־מֶן אֲבִיָּדָן בֶּן-גְּדֵעֹנִי:
וְשְׁבֻטֵי דְבְנֵי־מֶן וְרָבָא לְבָנֵי בְנֵי־מֶן אֲבִיָּדָן בֶּר גְּדֵעֹנִי: (כג) וּצְבָאוֹ
וּפְקֻדֵיהֶם וְזֹמֶשׂה וְשָׁלְשִׁים אַלְפֵי וְאַרְבַּע
מֵאוֹת: וְחִילָה וּמִנְגִּיחוֹן תְּלָתִין וְחֲמִשָּׁה אַלְפִין וְאַרְבַּע מֵאָה: (כד) כָּל-
הַפְּקֻדִים לְמִזְוָנָה אֶפְרַיִם מֵאוֹת אַלְפֵי וְשִׁבְעֵת-
אַלְפִים וּמֵאָה לְצַבָּאתָם וְשָׁלְשִׁים יִסְעוֹ: (ס) כָּל
מִנְגִּינָא לְמִשְׁרֵית אֶפְרַיִם מֵאָה וְתַמְנֵי אַלְפִין וּמֵאָה לְחִילָהוֹן בְּתִלְתָּהּ נְטִלִין:
(כה) דֵּי־כָּל מִזְוָנָה דָּן צְפָנָה לְצַבָּאתָם וְנָשִׂיא לְבָנָי
דָּן אֲזִיעֶזֶר בֶּן-עַמִּישַׁדַּי: טַקִּס מִשְׁרֵית דָּן צְפוּנָא לְחִילָהוֹן
וְרָבָא לְבָנֵי דָּן אֲחִיעֶזֶר בֶּר עַמִּישַׁדַּי: (כו) וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם
וְשָׁלְשִׁים אַלְפֵי וְשִׁבְעֵת מֵאוֹת: וְחִילָה וּמִנְגִּיחוֹן שְׁתַּיִן וְתַרְוֵן
אַלְפִין וְשִׁבְעֵת מֵאָה: (כז) וְהַזֹּזִים עַלְיוֹ מִטָּה אֲשֶׁר וְנָשִׂיא
לְבָנָי אֲשֶׁר פְּעֵי־אֵל בֶּן-עֲכָרָן: וְדֵי שְׁרֹן סְמִכִין עֲלוּהֵי

שִׁבְטָא דְאִשְׁר וְרַבָּא לְבָנֵי אֲשֶׁר פִּגְעִיאל בַּר עֲכָרוֹ: (כח) וַיִּצְבְּאוּ
 וּפְקִדֵיהֶם אֲחוּד וְאַרְבַּעִים אֶלְפָּה וּזְמוּשׁ מֵאוֹת:
 וְחִילָה וּמִנְגִיחוֹן אַרְבַּעִין וְחֵד אֶלְפִין וְחֲמֵשׁ מֵאָה: (כט) וּבִמְטָה נִפְתְּלוּ
 וְנָשִׂיא לְבָנָי נִפְתְּלוּ אֲזוּירַע בֶּן-עֵינָן: וְשִׁבְטָא דְנִפְתְּלוּ
 וְרַבָּא לְבָנֵי נִפְתְּלוּ אַחִירַע בַּר עֵינָן: (ל) וַיִּצְבְּאוּ וּפְקִדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה
 וּזְמוּשִׁים אֶלְפָּה וְאַרְבַּע מֵאוֹת: וְחִילָה וּמִנְגִיחוֹן חֲמִשִּׁין
 וְתִלְתָּא אֶלְפִין וְאַרְבַּע מֵאָה: (לא) כָּל-הַפְּקִדִים לְבַמְזוּזָה דָּן
 מֵאֵת אֶלְפָּה וְשִׁבְעָה וּזְמוּשִׁים אֶלְפָּה וְשֵׁשׁ מֵאוֹת
 לְאַזּוּרָזָה יִסְעוּ לְדַגְלֵיהֶם: (פ) כָּל מִנְגִינָא לְמִשְׁרִית דָּן מֵאָה
 וְחֲמִשִּׁין וְשִׁבְעָא אֶלְפִין וְשִׁית מֵאָה בְּבִתְרָתָא נְטְלִין לְטַקְסִיחוֹן: (פב) אֶלְפָּה
 פְּקוּדֵי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל לְבֵית אֲבֹתָם כָּל-פְּקוּדֵי
 הַבְּמִזְזוֹת לְצַבָּאוֹתָם שֵׁשׁ-מֵאוֹת אֶלְפָּה וְשִׁלְשֵׁת
 אֶלְפִים וּזְמוּשׁ מֵאוֹת וּזְמוּשִׁים: אֵלִין מִנְגִינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְבֵית
 אֲבֹהֵתָהוֹן כָּל מִנְגִינֵי מִשְׁרִיתָא לְחִילָהוֹן שִׁית מֵאָה וְתִלְתָּא אֶלְפִין וְחֲמֵשׁ מֵאָה
 וְחֲמִשִּׁין: (פג) וְהַלְוִים לֹא הָתַפְּקִדוּ בְּתוֹךְ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל כְּאִשְׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה: וְלִנְאִי לֹא
 אֶתְמַנְיָאוּ בְּגוֹ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּמָא דְפְקִיד יִי יְתַּ מִּשָּׁה: (פד) וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי
 יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה כֵּן-
 זָזוּ לְדַגְלֵיהֶם וְכֵן נָסְעוּ אִישׁ לְבִישׁוֹזוֹתָיו עַל-
 בֵּית אֲבֹתָיו: (פה) וַעֲבָדוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל דִּי פְקִיד יִי יְתַּ מִּשָּׁה כֹּן שָׁרוּ
 לְטַקְסִיחוֹן וְכוּ נְטְלִין גְּבַר לְזַרְעִיתָיָה עַל בֵּית אֲבֹהֵתוֹהִי: ג (פז)

וְאָכְלָה תְּוֹלְדֹת אֶהְרֹן וּמִשָּׁה בְּיוֹם דְּבַר
רביעי

יְהוָה אֶת-מִשָּׁה בְּהַר סִינַי: וְאֵלֶּיךָ תוֹלְדֹת אֶהְרֹן וּמִשָּׁה בְּיוֹמָא
דְּמַלִּיל יי עם משה בטורא דְּסִינַי:

רס"י ואלה תולדת אהרן ומשה. ואינו מזכיר אלא בני אהרן. ונקראו תולדות
משה, לפי שלמדן תורה. מלמד שכל המלמד את בן חצרו תורה, מעלה עליו
הכתוב כאלו ילדו: ביום דבר ה' את משה. נעשו אלו התולדות שלו, שלמדן
מה שלמד מפי הגבורה:

(ב) וְאָכְלָה שְׂמוֹת בְּנֵי-אֶהְרֹן הַבְּכֹר | זָדָב

וְאֲבִיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתְמָר: וְאֵלֶּיךָ שְׂמַחַת בְּנֵי אֶהְרֹן בּוֹכְרָא

זָדָב וְאֲבִיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתְמָר: (ג) אָכְלָה שְׂמוֹת בְּנֵי אֶהְרֹן

הַכֹּהֲנִים הַמְּשֻׁזָּזִים אֲשֶׁר-מִלֵּא יָדָם לְכַהֵן: אֵלֶּיךָ

שְׂמַחַת בְּנֵי אֶהְרֹן כַּהֲנָא דְּאִתְרַבֵּיאוּ דִּי אִתְקַרְבִּי קַרְבְּנָהוֹן לְשִׁמְשָׂא: (ד) וְיָמִית

זָדָב וְאֲבִיהוּא לְפָנַי יְהוָה בְּהִקְרַבְתֶּם אִישׁ זָרָה

לְפָנַי יְהוָה בְּבִדְבַר סִינַי וּבְנָיִם לֹא-הָיוּ לָהֶם

וְיַכְהֵן אֶלְעָזָר וְאִיתְמָר עַל-פָּנַי אֶהְרֹן אֲבִיהֶם:

(ה) וְיָמִית זָדָב וְאֲבִיהוּא קָדָם יי בְּקַרְוֵיבִיהוֹן אֲשֶׁתָּא נוֹכְרִיתָא קָדָם יי בְּמִדְבָּרָא
דְּסִינַי וּבְנִין לֹא הָווּ לָהוֹן וְשִׁמְשׁ אֶלְעָזָר וְאִיתְמָר עַל אִפֵּי אֶהְרֹן אֲבוּהוֹן:

רס"י על פני אהרן. בחייו:

(ה) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מִשָּׁה לֵאמֹר: וּמַלִּיל יי עם משה

לְמִימָר: (ו) הִקְרַב אֶת-בְּמִטָּה לְוִי וְהָעֲבֹדֹת אֹתוֹ

לְפָנַי אֶהְרֹן הַכַּהֵן וְיִשְׂרָתוּ אֹתוֹ: קָרַב ית שבטא דְּלוֹי וּתְקִים

יְתָה קָדָם אֶהְרֹן כַּהֲנָא וְיִשְׁמְשׁוּן יְתָה:

רס"י וּסְמַרְתוּ אֹתוֹ. וּמֵהוּ הַסְּרוֹת, וּסְמַרְתוּ אֹת מִסְמַרְתוֹ, לְפִי שְׁמִירַת הַמִּקְדָּשׁ
עָלְיוֹ שֶׁלֹּא יִקְרַב זֶה, כְּמוֹ שְׁנֹאמַר (בְּמִדְבַר יח, א) אֲתָהּ וּבְנִיךָ וּבֵית אֲבִיךָ אֲתָךְ
תִּשְׁאוּ אֶת עֵוֹן הַמִּקְדָּשׁ, וְהַלּוּיִם הַלְלוּ מִסִּיעִין אֹתָם, זֶה הוּא הַסְּרוֹת:

(ז) וְשָׁמְרוּ אֶת-בְּיַמֵּיהֶם וְאֶת-בְּיַמֵּיהֶם כָּל-
הַיְעָרָה לְפָנָי אֱלֹהִים מוֹעֵד לְעִבְדֶּךָ אֶת-עֲבֹדֹת
הַבְּיָמִים: וְיִטְרוּן יָת מִטְרֵהָ וְיָת מִטְרֵת כָּל כְּנִשְׁתָּא קָדָם מִשְׁכַּן זְמָנָא
לְמַפְלַח יָת פְּלַחֵן מִשְׁכַּנָּא:

רס"י וּסְמַרְתוּ אֹת מִסְמַרְתוֹ. כָּל מְנוֹי שֶׁהָאֵדָם מִמֶּנָּה עָלְיוֹ וּמֵטֵל עָלְיוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ,
קְרוּי מִסְמַרְתָּ בְּכָל הַמִּקְרָא וּבְלִשׁוֹן מִשְׁנָה, כְּמוֹ שְׁאֲמַרְוּ בְּזִגְתָּן וְתַרְשׁ (מְגִילָה יג,
ב) וְהַלֵּא אִין מִסְמַרְתִּי וּמִסְמַרְתְּךָ שׁוּה, וְכֵן מִסְמַרְתָּ כְּהֵנָּה וְלוֹוִיָּה:

(ח) וְשָׁמְרוּ אֶת-כָּל-כְּלֵי אֱלֹהִים מוֹעֵד וְאֶת-
בְּיַמֵּיהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעִבְדֶּךָ אֶת-עֲבֹדֹת
הַבְּיָמִים: וְיִטְרוּן יָת כָּל מְאֵנֵי מִשְׁכַּן זְמָנָא וְיָת מִטְרֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַפְלַח
יָת פְּלַחֵן מִשְׁכַּנָּא:

רס"י וְאֵת מִסְמַרְתָּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. שְׁכֻלָּן הֵיוּ זְקוּקִין לְכַרְכֵי הַמִּקְדָּשׁ, אֲלֵא
שֶׁהַלּוּיִם בָּאִים תַּחְתֵּיהֶם בְּסִלְיָחוֹתָם, לְפִיכָךְ לֹוֹקִים מֵהֶם הַמַּעֲשָׂרוֹת בְּשִׁכְרוֹ,
שְׁנֹאמַר (בְּמִדְבַר יח, לא) כִּי שָׂכַר הוּא לְכֶם חֲלָף עֲבֹדְתְכֶם:

(ט) וְנִתְּנָתָהּ אֶת-הַלְוִיִּם לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו זְתוּנָם
זְתוּנָם הַבְּמֵה לֹוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְתַתְּנוּ יָת לְנָאֵי לְאַהֲרֹן
וּלְבָנָוְהֵי מִסִּירִין יְהִיבִין אֲנֹוֹן לֵה מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

רס"י נְתוּנֵים הֵמָּה לוֹ. לַעֲזָרָה: מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. כְּמוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,

כלומר משאר כל העדה נדללו לכך בגזרת המקום, והוא נתנס לו, שנאמר
(במדבר ת, יט) ואתנה את הלויס נתונים וגו':

(י) **וְאֶת-אֶהְרֹן וְאֶת-בְּנָיו תִּפְקֹד וְשָׂמְרוּ אֶת-
כְּהֻנַּתְכֶם וְהָזַר הַקָּרֵב יוֹבֵמַת:** (פ) וְזֶת אֶהְרֹן וְזֶת בְּנוֹהֵי תַמְנֵי
וְיִטְרוּן יֶת פְּהֻנְתֵּהוֹן וְחֻלוֹנֵי דִיקָרֵב יִתְקַטֵּל:

רש"י ואת אהרן ואת בניו תפקד. לשון פקידות ואינו לשון מניין: ושמו את
כהנתם. קבלת דמים וזריקה והקטרה ועבודות המסורות לכהנים:

(יא) **וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:** וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה
לְמִימְרֵי: (יב) **וְאֲנִי הִנֵּה לִקְזֹזְתִּי אֶת-הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל תִּזְוֹת כָּל-בְּכוֹר בְּיַד הַזֶּזֶם מִבְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם:** וְאֲנִי הָא קָרְבִית יֶת לְוָאֵי מְגוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל חֲלָף כָּל בּוֹכְרָא פִתַח וְלָדָא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיְהוֹן מִשְׁמִשְׁוֹן קְדָמֵי לְוָאֵי:

רש"י ואני הנה לקחתי. ואני מהיכן זכיתי בהן: מתוך בני ישראל. שיהיו
ישראל שוכרין אותן לשרות שלי. על ידי הזכורות זכיתי בהם ולקחתי
תמורתם, לפי שהיתה העבודה בזכורות, וכשחטאו בעגל נפסלו, והלויס
שלא עבדו עבודה זרה נבחרו תחתיהם:

(יג) **כִּי לִי כָל-בְּכוֹר בְּיוֹם הַכֹּתִי כָל-בְּכוֹר
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הִקְדַּשְׁתִּי לִי כָל-בְּכוֹר
בְּיִשְׂרָאֵל מֵאָדָם עַד-בְּהֵמָה לִי יְהִיוּ אֲנִי
יְהוָה:** (פ) אָרִי דִילִי כָל בּוֹכְרָא בְּיוֹמָא דְקַטְלִית כָּל בּוֹכְרָא בְּאֶרֶץ דְּמִצְרַיִם
אֶקְדָּשִׁית קְדָמֵי כָל בּוֹכְרָא בְּיִשְׂרָאֵל מֵאֲנָשָׁא עַד בְּעִירָא דִילִי יְהוֹן אֲנִי יִי: (יד)
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינַי ** ממשי**

לֵאמֹר: וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה בְּמִדְבָּרָא דְסִינַי לְמִימְרָ: (טו) **פָּקֹד אֶת-**
בְּנֵי לְוִי לְבֵית אֲבוֹתָם לְבִשְׂפוֹזוֹתָם כָּל-זָכָר
בְּיָמֵי-זוֹרֵשׁ וּבְמַעֲלָה תִּפְקְדֵם: מְנִי יַת בְּנֵי לְוִי לְבֵית אֲבֹתָהוֹן
לְזַרְעֵיהֶוֹן כָּל דְּכוּרָא מִבְּרַ יִרְחֵא וּלְעֵלָא תִּמְנְנֹן:

רס"י מִזֶּן חֲדָשׁ וּמַעֲלָה. מִשִּׁיחַא מַכְלָל נִפְלִים הוּא נִמְנָה לְקִרְאָא שׁוֹמֵר מִשְׁמֵרַת
הַקִּדְשׁ. אִמֵּר ר' יְהוּדָה בְּרַבִּי שְׁלוֹם לְמוֹד הוּא אוֹתוֹ הַשְּׁבִט לְהִיּוֹת נִמְנָה מִן
הַצִּטּוֹן, שְׁנֵאִמֵּר (בְּמִד' כו, כט) אֲשֶׁר יִלְדָה אֶתְּהָ לְלוֹוִי בְּמִצְרַיִם, עִם כְּנִיסַתָּה צִפְתָּח
מִצְרַיִם יִלְדָה אֶתְּהָ. וְנִמְנִית בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ, שְׁכַסְּתָהּ מוֹנָה חֲשׁוֹנָם לֹא תִמְאַחַם
אֲלֵהּ שְׁבָעִים חֹסֵר אַחַת, וְהִיא הַשְּׁלִימָה אֶת הַמְּנִין:

וַיִּפְקֹד אֶתְּהָ מִשְׁחָה עַל-פִּי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה: (טז)
וּמְנָא יִתְהוֹן מֹשֶׁה עַל מִימְרָא דְיְיָ כְּמָא דְאַתְּפָקֵד:

רס"י עַל פִּי ה'. אִמֵּר מֹשֶׁה לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִיאֵךְ אֲנִי נִכְנָס לְבֵיתִי
כָּלִם וְלִתְרוּךְ אֲהַלִּיהֶם לְדַעַת מְנִין יוֹנְקִיהֶם. אִמֵּר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עָשָׂה
אֶתְּהָ אֶת שְׁלֶךְ וְאֲנִי אֲעַשֶׂה אֶת שְׁלִי. הַלֵּךְ מֹשֶׁה וְעַמְד עַל פֶּתַח הָאֵהָל וְהַשְׁכִּינָה
מִקְדַּמַּת לְפָנָיו, וְצֵת קוֹל יוֹלְאֵת מִן הָאֵהָל וְאוֹמֵרַת כֵּךְ וְכֵךְ תִּינוּקוֹת יֵשׁ צֹאֵהָל
זֶה, לְכַךְ נִאֵמֵר עַל פִּי ה':

וַיְהִי-וְאֶלֶּה בְּנֵי-לְוִי בְּשֵׁמוֹתָם גְּרֵשׁוֹן וַיְקַהֲתוּ
וּבְמִרְרֵי: וְהוּוּ אֵלֵינוּ בְּנֵי לְוִי בְּשֵׁמֵהֶתְהוֹן גְּרֵשׁוֹן וַיְקַהֲתוּ וּמִרְרֵי: (יח) **וְאֶלֶּה**
שְׁמוֹת בְּנֵי-גְרֵשׁוֹן לְבִשְׂפוֹזוֹתָם לְבְנֵי וְשִׁמְעֵי:
וְאֵלֵינוּ שְׁמֵהֶת בְּנֵי גְרֵשׁוֹן לְזַרְעֵיהֶוֹן לְבְנֵי וְשִׁמְעֵי: (יט) **וּבְנֵי קַהֲתוּ**
לְבִשְׂפוֹזוֹתָם עֲמָרָם וַיִּצְהָר זֹזְבְּרוֹן וַעֲזִיאֵל: וּבְנֵי
קַהֲתוּ לְזַרְעֵיהֶוֹן עֲמָרָם וַיִּצְהָר חֲבָרוֹן וַעֲזִיאֵל: (כ) **וּבְנֵי בְּמִרְרֵי**

לְמִשְׁפּוֹזוֹתֵם מִזִּכְלִי וּמִוִּשְׁי אֶלֶּה הֵם מִשְׁפּוֹזוֹת
הַלְלוּ לְבַיִת אֲבוֹתֵם: וּבְנֵי מְרָרִי לְזָרְעֵתְהוֹן מַחְלֵי וּמוֹשֵׁי אֱלֹהֵי אֲנֹן
זָרְעֵת לְנֹאֵי לְבַיִת אֲבֹהֵתְהוֹן: (כא) לְגַרְשׁוֹן מִשְׁפּוֹזוֹת הַלְלֵבְנִי
וּמִשְׁפּוֹזוֹת הַשְּׁמַעִי אֶלֶּה הֵם מִשְׁפּוֹזוֹת הַגְּרִשְׁנִי:
לְגַרְשׁוֹן זָרְעֵת לְבְנֵי וְזָרְעֵת שְׁמַעִי אֱלֹהֵי אֲנֹן זָרְעֵת גְּרִשׁוֹן:

רס"י לְגַרְשׁוֹן מִשְׁפַּחַת הַלְצַנִּי. כְּלוֹמַר לְגַרְשׁוֹן הֵיוּ הַפְּקוּדִים מִשְׁפַּחַת הַלְצַנִּי
וּמִשְׁפַּחַת הַשְּׁמַעִי פְּקוּדֵיהֶם כִּד וְכָד:

(כב) פְּקֻדֵיהֶם בְּמִסְפָּר כָּל-זָכָר מִבֶּן-זֹדֶשׁ
וּמֵעַלֶּה פְּקֻדֵיהֶם שִׁבְעַת אֲלָפִים וְזֹמַשׁ מֵאוֹת:
מִנְּגִיחֹן בְּמִנְּוֹן כָּל דְּכוּרָא מִבְּרַ יְרָחָא וְלַעֲלָא מִנְּגִיחֹן שִׁבְעָא אֲלָפִין וְחֲמֵשׁ מֵאָה:
(כג) מִשְׁפּוֹזוֹת הַגְּרִשְׁנִי אֲחֹזְרֵי הַבְּשִׁיכָן יוֹזְנוּ יְבוּהָ:
זָרְעֵת גְּרִשׁוֹן אֲחֹזְרֵי מִשְׁכְּנָא יְשָׁרוֹן מַעֲרָבָא: (כד) וְנִשְׂיָא בְּיַת-אָב
לְגַרְשְׁנִי אֲלִיסָף בֶּן-לֶאֱלִ: וְרַב בֵּית אֲבָא לְבַיִת גְּרִשׁוֹן אֲלִיסָף
בֶּר לֶאֱלִ: (כה) וּבִשְׁמֵרַת בְּנֵי-גְרִשׁוֹן בְּאֵהֶל מוֹעֵד
הַבְּשִׁיכָן וְהָאֵהֶל מִכִּסֵּהוּ וּמִסָּף פְּתִיחַ אֵהֶל
מוֹעֵד: וּמִטְרַת בְּנֵי גְרִשׁוֹן בְּמִשְׁכְּנוֹ זְמָנָא מִשְׁכְּנָא וּפְרָסָא חוּפְאָה וּפְרָסָא דְתַרְע
מִשְׁכְּנוֹ זְמָנָא:

רס"י הַמִּשְׁכָּן. יְרִיעוֹת הַתַּחֲתוֹנוֹת: וְהָאֵהֶל. יְרִיעוֹת עִזִּים הַעֲשׂוֹיֹת לַגִּג:
מִכְסָּהוּ. עוֹרוֹת אֵילִים וְתַחֲשִׁים: וּמִסָּךְ פֶּתַח. הוּא הוּלְלוֹן:

(כו) וְקַלְעֵי הַזֹּזְצָר וְאֵת-מִסָּף פְּתִיחַ הַזֹּזְצָר אֲשֶׁר
עַל-הַבְּשִׁיכָן וְעַל-הַבְּזִיבָן סָבִיב וְאֵת מִיַּתְרֵיוֹ

לְכֹל עֲבֹדָתוֹ: (ס) ויסרדי דדרתא ונת פרסא דתרע דרתא די על משכנא ועל מדבחא סחור סחור ונת אטונוהי לכל פולחנה:

רס"י ואת מיתריו. של משכן והאהל ולא של חזק:

וְלִקְהָת מִשְׁפּוֹזֹת הָעֵבֶר מִי וּמִשְׁפּוֹזֹת הַיִּצְהָרִי וּמִשְׁפּוֹזֹת הַזְּבֻרִי וּמִשְׁפּוֹזֹת הָעֵיִאֵלִי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפּוֹזֹת הַקְּהָתִי: וְלִקְהָת זִרְעֵי עֶמְרָם וְזִרְעֵי יִצְחָר וְזִרְעֵי חֲבֵרוֹן וְזִרְעֵי עֲזִיֵּאל אֱלִין אֲנֹן וְזִרְעֵי קֵהָת: (כח) בְּמִסְפָּר כָּל-זָכָר מִבֶּן-זָדִישׁ וּמֵעֵלָּה שְׂמֹנֶת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת שְׁמֹרֵי מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ: בְּמִנְיֵן כָּל דְּכוּרָא מִבַּר יִרְחָא וְלֵעֲלָא תַמְנֵיָא אֲלָפִין וְשִׁית מֵאָה נְטָרֵי מִטְרַתָּא דְקוּדְשָׁא: (כט) מִשְׁפּוֹזֹת בְּנֵי-קֵהָת יִזְזֹנוּ עַל יַרְךָ הַבּוֹשֶׁכָן תִּימְנָה: וְזִרְעֵי בְּנֵי קֵהָת יִשְׁרוּן עַל צְדָא דְמִשְׁכְּנָא דְרוּמָא:

רס"י משפחת בני קהת יחנו וגו' תימנה. וסמוכין להם דגל ראובן החונים תימנה, אוי לרשע ואוי לשכנו, לכך לקו מהם דתן ואזירם ומאתים וחמשים איש עם קרח ועדתו, שנמשכו עמהם במחלקתם:

וַיֵּשְׁבֵי אֵלֶּיךָ בֵּית-אֵב לְמִשְׁפּוֹזֹת הַקְּהָתִי אֲלֵי צִפּוֹן בֶּן-עֵזִיֵּאל: וְרַב בֵּית אֵבָא לְזִרְעֵי קֵהָת אֱלִיצָפֹן בֶּר עֲזִיֵּאל: (לא) וּמִשְׁמֶרֶתֶם הָאָרֶץ וְהַשְׁלִיחוּן וְהַמְנַרְה וְהַמְּבֹזֹזֹת וְכָלִי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ בָהֶם וְהַמֶּסֶךְ וְכָל עֲבֹדָתוֹ: וּמִטְרַתָּהוֹן אֲרוּנָא וּפְתוּרָא וּמְנַרְתָּא וּמִדְּבַחָא וּמְנֵי קוּדְשָׁא דִּי יִשְׁמְשׁוּן בְּהוֹן וּפְרָסָא וְכָל פּוֹלְחָנָה:

רס"י והמסך. היא הפרכת, שאף היא קרויה פרכת המסך:

(לב) וְנִשְׂיָא נְשִׂיָאֵי הַלְוִי אֶלְעָזָר בֶּן-אֶהֱרָן הַכֹּהֵן
פְּקֻדֹת שְׂמֹרֵי מִשְׁפַּחַת הַקֹּדֶשׁ: וְאִמְרָפְלָא דְמִמְנָא עַל
רַבְרָבֵי לְנָאֵי אֶלְעָזָר בֶּר אֶהֱרֹן פְּהֻנָא דְמִתְחֹת יְדוּהֵי מִמְנָן נְטָרֵי מְטָרַת קוּדְשָׁא:

רס"י ונשיא נשיאי הלווי. ממנה על כלם. ועל מה היא נשיאותו, פקדת
שומרי משמרת הקדש, על ידו היה פקדת כלם:

(לג) לְמֹרְרֵי מִשְׁפַּחַת הַמִּזְבֵּחַ וּמִשְׁפַּחַת הַבוֹשֵׁי
אֵלֶּה הֵם מִשְׁפַּחַת מֹרְרֵי: לְמֹרְרֵי זִרְעֵית מַחְלֵי וְזִרְעֵית מוֹשֵׁי
אֱלִין אֲנוּן זִרְעֵית מֹרְרֵי: (לד) וּפְקֻדֵיהֶם בְּמִסְפָּר כָּל-זָכָר
מִבֶּן-זֹדֶשׁ וּמוֹעֵדָה שְׁשֶׁת אֲלָפִים וּמֵאתַיִם:
וּמְנַיִיחֹן בְּמִנְיֹן כָּל דְּכוּרָא מִבֶּר זִרְחָא וּלְעֵלָא שְׁתָּא אֲלָפִין וּמֵאתָן: (לה)
וְנִשְׂיָא בֵּית-אָב לְמִשְׁפַּחַת מֹרְרֵי צֹרִיאֵל בֶּן-
אֲבִיוֹזִיל עַל יַרְךְ הַמִּשְׁכָּן יִזְנֹן צְפֻנָה: וְרַב בֵּית אֲבָא
לְזִרְעֵית מֹרְרֵי צֹרִיאֵל בֶּר אֲבִיחִיל עַל צְדָא דְמִשְׁכָּנָא יִשְׁרוּן צְפוּנָא: (לו)
וּפְקֻדֹת מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מֹרְרֵי קְרִישִׁי הַמִּשְׁכָּן
וּבְרִיוֹזִיו וְעַמּוּדָיו וְאֲדָנָיו וְכָל-כִּלָּיו וְכָל
עֲבָדָתוֹ: וְדִי מְסִיר לְמִטְרַת בְּנֵי מֹרְרֵי דְפִי מִשְׁכָּנָא וְעִבְרוּהֵי וְעַמּוּדוּהֵי
וְסִמְכוּהֵי וְכָל מְנוּהֵי וְכָל פּוּלְחָנָה: (לז) וְעַמּוּדֵי הַזֹּזָר סְבִיב
וְאֲדָנֵיהֶם וְיִתְדֹתָם וּבִמִיתְרֵיהֶם: וְעַמּוּדֵי דְדִרְתָּא סְחֹר סְחֹר
וְסִמְכִיהוֹן וְסִפִּיהוֹן וְאִטוּנִיחֹן: (לח) וְהַזֹּזָנִים לְפָנֵי הַמִּשְׁכָּן
קְדָמָה לְפָנֵי אֶהֱל-מוֹעֵד | מִזְרָזָה מִשְׁתָּה |

וְאֶהְרֹן וּבְנָיו שְׂמֵרִים בְּשִׁמְרַת הַמִּקְדָּשׁ
לְבִשְׂמֹרֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָזֶרֶת הַקָּרֵב יוֹמֶת: וְדֵי שָׁרוּ
קָדָם מִשְׁכָּנָא קְדוּמָא קָדָם מִשְׁפָּן זְמַנָּא מְדִינְחָא מִשָּׁה וְאֶהְרֹן וּבְנָוְהִי נְטָרִין מְטָרַת
מִקְדָּשָׁא לְמִטְרַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְחִילוּנֵי דִיקָרֵב יִתְקַטֵּל:

רס"י משה ואהרן ובניו. וסמוכין להם דגל מחנה יהודה, והחונים עליו
ישכר וזבולן, טוב ללדיק טוב לשכנו, לפי שהיו שכניו של משה שהיה עוסק
בתורה, נעשו גדולים בתורה, שנאמר (תהלים ס, ט) יהודה מחקקי, ומבני יששכר
יודעי בינה וגו' (דה"י א' יב לג) מאתים ראשי סנהדראות, ומזבולן מסכים בצבט
סופר (שופטים ה יד):

(לט) כָּל-פְּקוּדֵי הַלְוִיִּם אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן
עַל-פִּי יְהוָה לְבִשְׂפוֹזוֹתָם כָּל-זָכָר בֶּמִבְּן-זֶדֶן
וּמֵעֵלָה שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אָלֶף: (ס) כָּל מִנְיַנֵּי לְוָאֵי דֵי מְנָא
מִשָּׁה וְאֶהְרֹן עַל מֵימְרָא דִּי לְזַרְעֵיהוֹן כָּל דְּכוּרָא מִבְּר יֶרְחָא וּלְעֵלָא עֶשְׂרִין
וּתְרִין אֶלְפִין:

רס"י אשר פקד משה ואהרן. נקוד על ואהרן, לומר שלא היה במנין הלוים:
שנים ועשרים אלף. ובפרטון אתה מולא שלש מאות יתרים, בני גרסון שבעת
אלפים וחמש מאות, בני קהת שמונת אלפים ושש מאות, בני מררי ששת
אלפים ומאתים, [הרי שנים ועשרים אלף ושלש מאות]. ולמה לא כללן עם
השאר ויפדו את הזכורות, ולא יהיו זקוקים השלשה וצבעים ומאתים זכורות
העודפים על המנין לפדיון, אמרו רבותינו במסכת זכורות (בכורות ה א) אותן
שלש מאות לויס זכורות היו ודיס שיפקיעו עלמס מן הפדיון:

(מ) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה פָּקַד כָּל-
בְּכֹר זָכָר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל בֶּמִבְּן-זֶדֶן וּמֵעֵלָה
וְשָׂא אֶת מִסְפַּר שְׂמוֹתָם: וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה מִנֵּי כָּל בּוֹכְרָא דְכְרָא
לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִבְּר יֶרְחָא וּלְעֵלָא וְקַבֵּל יֵת מִנְּוֹן שְׁמֵהֶוְהוֹן:

פקד כל זכור זכר וגו' מזן חדש ומעלה. מסינא מכלל ספק נפלים:

וְלִקְוֹזֹת אֶת-הַלְוִיִּם לִי אֲנִי יְהוָה תַּעֲזֹת כָּל-
בְּכֹר בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵת בְּהֵמַת הַלְוִיִּם תַּעֲזֹת
כָּל-בְּכוֹר בְּבֵהֶמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ויתקרב ית לנאי קדמי
 אָנָּה יי חלף כל בוכרא בבני ישראל ונת בעירא דלנאי חלף כל בוכרא בבכרא
 דבני ישראל: (מב) ויפקד משה כאשר צוה יהוה אתו
אֶת-כָּל-בְּכוֹר בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל: ומנא משה כמא די פקיד יי
 נתה ית כל בוכרא בבני ישראל: (מג) ויהי כל-בכור זכר
בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת מִבֶּן-זֶדֶשׁ וּבַמַּעֲלָה לְפִקְדֵיהֶם
שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אֶלֶף שְׁלֹשָׁה וּשְׁבַעִים וּמֵאֲתַיִם:
 (פ) והו כל בוכרא דכרא במנון שמהו מבר ירחא ולעלא למננייהו עשרין
 ותרי אלפין מאתו ושבעין ותלתא: (מד) וידבר יהוה אל-משה
לֵאמֹר: ומליל יי עם משה למימר: (מה) קוז את-הלויים
תַּעֲזֹת כָּל-בְּכוֹר בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵת-בְּהֵמַת
הַלְוִיִּם תַּעֲזֹת בְּהֵמַתְּם וְהָיוּ-לִי הַלְוִיִּם אֲנִי
יְהוָה: קרב ית לנאי חלף כל בוכרא בבני ישראל ונת בעירא דלנאי חלף
 בעיראהו ויהו משמשין קדמי לנאי אָנָּה יי:

ואת בהמת הלויים וגו' . לא פדו בהמות הלויים את בכורי בהמה
 טהורה של ישראל, אלא את פטרי חמוריהם, ושה אחד של בן לוי פטר כמה
 פטרי חמורים של ישראל, תדע שהרי מנה העודפים באדם ולא מנה העודפים
 בבהמה:

(מו) וְאֵת פְּדוּיֵי הַשְּׁלֵשָׁה וְהַשְּׁבַעִים וְהַמָּאֲתָיִם
הָעֹדְפִים עַל-הַלְוִיִּם מִבְּכֹר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְגַת
פּוֹרְקוֹ מֵאֲתָוּ וְשִׁבְעִין וַתִּלְתָּא דִּיתִירִין עַל לְוָאֵי מִבּוֹכְרָא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

רס"י ואת פדויי השלשה וגו'. ואת הבכורות הגריכין להפדות בהם, אלו
השלשה ושבעים ומאתים העודפים הם, יתרים על הלוים, מהם תקח חמשת
סקלים לגלגלת, כך היתה מכירתו של יוסף עשרים כסף, שהיה בכורה של
רחל:

(מו) וּלְקִזְזוֹת זֹמֵשֶׁת זֹמֵשֶׁת שְׁקָלִים לְגִלְגָּלֹת
בְּשֵׁקֶל הַקֹּדֶשׁ תִּקְזֹז עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל: וְתִסַּב
חֲמִשׁ חֲמִשׁ סְלַעִין לְגִלְגָּלֹתָא בְּסֻלְעֵי קוּדְשָׁא תִסַּב עֶשְׂרִין מְעִין סְלַעָא: (מח)
וַנְתַּתֵּהּ הַכֶּסֶף לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו פְּדוּיֵי הָעֹדְפִים
בָּהֶם: וְתִתֵּן כֶּסֶף לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו פְּדוּיֵי בְּהוֹן: (מט) וַיִּקְזֹז
מִשֶּׁה אֶת כֶּסֶף הַפְּדוּיִם מֵאֵת הָעֹדְפִים עַל
פְּדוּיֵי הַלְוִיִּם: וַיִּסַּב מִשֶּׁה גַת כֶּסֶף פּוֹרְקָא מִן דִּיתִירִין עַל פְּרִיקֵי לְוָאֵי:

רס"י העדפים על פדויי הלוים. על אותן שפדו הלוים בגופן:

(ס) מֵאֵת בְּכֹר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקֹז אֶת-הַכֶּסֶף
זֹמֵשֶׁה וְשֵׁשִׁים וְשֵׁלֶשׁ מֵאוֹת וְאַלְף בְּשֵׁקֶל
הַקֹּדֶשׁ: מִן בּוֹכְרָא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל נְסִיב גַת כֶּסֶף אֶלְף וַתִּלְתַּת מָאָה וְשִׁתִּין
וְחֲמִשׁ סְלַעִין בְּסֻלְעֵי קוּדְשָׁא:

רס"י חמשה וששים ושלוש מאות ואלף. כך סכום החשבון חמשת סקלים
לגלגלת. למאתים בכורות אלף שקל, לשבעים בכורות שלש מאות וחמשים

סקל, לשלש זכורות חמשה עשר סקל. אמר כיצד לעשה, זכור שאומר לו תן חמשת סקלים, יאמר לי אני מפדויי הלויים. מה עשה, הביא שנים ועשרים אלף פתקין וכתב עליהן זן לוי, ומאתים ושבעים ושלשה פתקין כתב עליהן חמשה סקלים, זללן ונתנו זקלפי, אמר להם זואו וטלו פתקיכם לפי הגורל:

(א) וַיִּתֵּן מִשֵּׁה אֶת-כֶּסֶף הַפְּדִיִּים לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו
עַל-פִּי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מִשֵּׁה: (פ)
ויהב משֵׁה ית כֶּסֶף פְּדִיָּקָא לְאַהֲרֹן וּלְבָנָהּי עַל מִימְרָא דִּי פְקִיד יִי ית
מִשֵּׁה: ד (א) וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל-מִשֵּׁה וְאָל-
אַהֲרֹן לֵאמֹר: וּמְלִיל יִי עִם מִשֵּׁה וְעִם אַהֲרֹן לְמִימְרָ: (ב) זֶשֶׁא
אֶת-רֵאשִׁי בְּנֵי קְהָת מִתּוֹךְ בְּנֵי לֵוִי לְמִשְׁפּוֹזֹתָם
לְבַיִת אֲבוֹתָם: קבילו ית חֲשֹׁבֹן בְּנֵי קְהָת מְגוֹ בְּנֵי לֵוִי לְזָרְעֵנְהוֹן לְבַיִת
אַבְהֵתְהוֹן:

רס"י נשא את ראש וגו'. מנה מהם את הראויין לעבודת משא, והם מזן שלשים ועד זן חמשים שנה, והפחות משלשים לא נתמלא כחו. מכאן אמרו זן שלשים לכה, והיותר על זן חמשים כחו מכחיש מעתה:

(א) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמֵעֵלָה וְעַד בֶּן-וְזֹמְשִׁים
שָׁנָה כָּל-בָּא לְצַבָּא לְעֵשׂוֹת מְלָאכָה בְּאַהֲלָ
מוֹעֵד: מִבֶּר תְּלַתִּין שָׁנִין וּלְעֵלָא וְעַד בֶּר חֲמִשִּׁין שָׁנִין כָּל דְּאֲתִי לְחִילָא לְמַעְבַּד
עבדְתָא בְּמִשְׁכַּן זִימְנָא: (ד) וְאֵת עֲבָדֵת בְּנֵי-קְהָת בְּאַהֲלָ
מוֹעֵד קִדְשֵׁי הַקֹּדֶשִׁים: דִּין פּוֹלְחוֹן בְּנֵי קְהָת בְּמִשְׁכַּן זִמְנָא קוֹדֶשׁ
קוֹדֶשִׁא:

רפ"י קדש הקדשים. המקדש שנכלו הארון והשלחן והמנורה והמזבחות והפרכת וכלי שרת:

(ה) וּבָא אֶתְרֹן וּבָצִיּוֹ בְּנִסְעֵי הַמִּזְבֵּחַ וְהוֹרְדוּ אֶת פְּרֶכֶת הַמִּסָּךְ וְכִסּוּ-בָהּ אֶת אֲרֹן הָעֵדוּת: וַיַּעֲוֹל אֶתְרֹן וּבְנוֹהֵי בְּמִטְל מְשֻׁרֵתָא וַיִּפְרְקוּן יְת פְּרֶכֶתָא דְפָרְסָא וַיִּכְסּוּ בָהּ יְת אֲרוֹנָא דְסִיְהָדוּתָא:

רפ"י וּבָא אֶתְרֹן וּבְנוֹ וְגו'. יכניסו כל כלי וכלי לנרתקו המפורש לו בפרשה זו, ולא ינטרו הלויים בני קהת אלא לשאת: כנסוע המחנה. כשהענו מסתלק הם יודעין שישעו:

(ו) וַנִּתְּנוּ עָלָיו כְּסוּי עוֹר תַּזְוֵשׁ וּפְרָשׁוֹ בְּגָד-כָּלִיל תְּכֵלֶת מְלַמְעָלָה וְשָׁמוּ בְּדָיו: וַיִּתְּנוּ עָלוֹהֵי חוֹפָאָה דְמִשְׁךְ סִסְגוּנָא וַיִּפְרְסוּן לְבוּשׁ גְּמִיר תְּכֵלָא מְלַעְלָא וַיִּשְׁוּן אַרְיַחוּהֵי: (ו) וְעַל אֵל שְׁלֹזֵן הַפָּזִים יִפְרָשׁוּ בְּגָד תְּכֵלֶת וַנִּתְּנוּ עָלָיו אֶת-הַקְּעָרֹת וְאֶת-הַכַּפֹּת וְאֶת-הַמִּנְקָלִית וְאֶת קְשׁוֹת הַנָּסֶךְ וְלִזְוֹם הַתְּבִיִד עָלָיו יִהְיֶה: וְעַל פְּתוּרָא דְלַחַם אַפֵּינָא יִפְרְסוּן לְבוּשׁ תְּכֵלָא וַיִּתְּנוּ עָלוֹהֵי יְת מְגִיסָא וְיְת בְּזִיכָא וְיְת מְכִילְתָא וְיְת קְסוֹת נְסוּכָא וְלַחְמָא תְּדִירָא עָלוֹהֵי יְהֵי:

רפ"י קערת וכפות קשות ומנקיות. כבר פרשתי במלאכת המשכן: הנסך. הכסוי לשון מסך, כדכתיב (שמות כה, כט) אשך יסך זהן:

(ח) וּפְרָשׁוּ עָלֵיהֶם בְּגָד תוֹלְעֵת שָׁנִי וְכִסּוּ אֹתוֹ בְּבִמְכֹסֵה עוֹר תַּזְוֵשׁ וְשָׁמוּ אֶת-בְּדָיו: וַיִּפְרְסוּן עָלֵיהוֹן לְבוּשׁ צְבַע זָהָרִי וַיִּכְסּוּן יְתָהּ בְּחוֹפָאָה דְמִשְׁךְ סִסְגוּנָא וַיִּשְׁוּן יְת אַרְיַחוּהֵי: (ט)

וּלְקַזּוֹז׃ אֲבִיגַד תִּזְכַּלְתְּ וְכִסּוֹ אֶת-מִזְרַת הַמַּאֲוֵר
 וְאֶת-גִּרְתֵּיהָ וְאֶת-מִלְקֻזֶיהָ וְאֶת-מִזְוֹתֶיהָ
 וְאֶת כָּל-כְּלֵי שְׂמֹנֶה אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ-לָהּ בָּהֶם:
 וְיִסְבוּן לְבוּשׁ תִּכְלָא וְיִכְסוּן יָת מְנַרְתָּא דְאַנְהוּרִי וְיָת בּוּצִינְהָא וְיָת צְבִתְהָא וְיָת
 מַחְתֵּינְהָא וְיָת כָּל מְנִי מְשַׁחָא דִּי יִשְׁמְשׁוּן לָהּ בְּהוּן:

רס"י מלקחיה. כמין כבת שמוסף זה את הפתילה לכל כד שירצה: מחתיה.
 כמין כף קטנה ושוליה פשוטין ולא סגלגלים, ואין לה מחאה לפנייה אלא
 מלדיה, וחיתה זה את דשן הגרות כשמיטין: נרתיה. לואי"ש בלע"ז [מנורות]
 שנתנים בהן השמן והפתילות:

(י) וְנָתַתְנִי אֶתְהָ וְאֶת-כָּל-כְּלֵיהָ אֶל-מִכְסֵּה עוֹר
 תַּזְזִישׁ וְנָתַתְנִי עַל-הַמּוֹט׃ וְיִתְנִינוּ יָתְהָ וְיָת כָּל מְנַהָּא לְחוֹפְאָה דְמִשְׁדָּ
 סְסוּגָא וְיִתְנִינוּ עַל אֲרִיחָא:

רס"י אל מכסה עור תחש. כמין מרלף:

(יא) וְעַל אֲבִיגַד תִּזְכַּלְתְּ וְכִסּוֹ
 אֶתְהָ בְּמִכְסֵּה עוֹר תַּזְזִישׁ וְשָׂמוּ אֶת-בְּרִיּוֹ: וְעַל
 מִדְּבַחָא דְדַחְבָּא וְפָרְסוֹן לְבוּשׁ תִּכְלָא וְיִכְסוּן יָתְהָ בְּחוֹפְאָה דְמִשְׁדָּ סְסוּגָא וְיִשׁוּן
 יָת אֲרִיחֹהִי: (יב) וּלְקַזּוֹז׃ אֶת-כָּל-כְּלֵי הַשְּׂרָת אֲשֶׁר
 יִשְׁרְתוּ-בָּם בְּקִדְשׁ וְנָתַתְנִי אֶל-בִּגְדֵי תִזְכַּלְתְּ
 וְכִסּוֹ אֶתְהָ בְּמִכְסֵּה עוֹר תַּזְזִישׁ וְנָתַתְנִי עַל-
 הַמּוֹט׃ וְיִסְבוּן יָת כָּל מְנִי שְׂמוּשָׁא דִּי יִשְׁמְשׁוּן בְּהוּן בְּקוּדְשָׁא וְיִתְנִינוּ לְלְבוּשׁ
 תִּכְלָא וְיִכְסוּן יָתְהוּן בְּחוֹפְאָה דְמִשְׁדָּ סְסוּגָא וְיִתְנִינוּ עַל אֲרִיחָא:

רס"י את כל כלי הקרת אשר ישרתו צם בקדש. בתוך המשכן שהוא קדש, והן כלי הקרת שמרתין בהם במזבח הפנימי:

(יג) **וְדִשְׁנוּ אֶת-הַמִּזְבֵּיחַ וּפְרֵשׁוּ עָלָיו בַּגָּד אֲרָמִין:**
ויספון ית קטמא דמדבחה ויפרסון עלוהי לבוש ארגון:

רס"י ודשנו את המזבח. מזבח הנחשת: ודשנו. יטלו את הדשן מעליו: ופרשו עליו בגד ארגמן. ואש שירדה מן השמים רצוה תחת הבגד כארי בשעת המסעות, ואינה שורפתו, שהיו כופין עליה פסכת של נחשת:

(יד) **וַנִּתְּנוּ עָלָיו אֶת-כָּל-כְּלֵי אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ עָלָיו בְּהֵם אֶת-הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת-הַיָּעִים וְאֶת-הַמִּזְרְקֹת כָּל כְּלֵי הַמִּזְבֵּיחַ וּפְרֵשׁוּ עָלָיו כְּסוּי עֹר תַּנּוּשׁ וְשָׂמוּ בְדָיו:**
וינתנו עליו את כל כלי אשר ישרתו עליו בהם את המזבח ואת היעים ואת המזרקות כל כלי המזבח ופרשו עליו כסוי עור תנוש וישמו בדיו: וינתנו עלוהי ית כל מנוהי די ישמשון עלוהי בהון ית מחתקתא ונת צנוריקתא ונת מגרופיקתא ונת מזרקתא כל מגי מדבחה ויפרסון עלוהי חופאה דמשך ססגונא וישוון אריחוחי:

רס"י מחתת. שבהן חותים גחלים לתרומת הדשן, שעשויה כמין מחבת שאין לה אלא שלש מחלות, ומלפניה שואבת את הגחלים: מזלגות. לנוריות של נחשת שבהן מכין באזרים שעל המזבח להפכן כדי שיתעכלו יפה ומהר: יעים. הם מגרפות ובלע"ז ודי"ל [מגרפה] והן של נחשת ובהן מכבדין את הדשן מעל המזבח:

(טו) **וְכִלָּה אֶהְרֹן-וּבָנָיו לְכֹסֶת אֶת-הַקֹּדֶשׁ וְאֶת-כָּל-כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ בְּנֶסֶע הַמִּזְבֵּחַ וְאֶזְזִירֵי-כֹן יָבֹאוּ בְנֵי-קֹהֶת לְשֵׂאת וְלֹא-יָזְעוּ אֶל-הַקֹּדֶשׁ וּבִמְתוֹ אָכַל מִשָּׂא בְנֵי-קֹהֶת בְּאֵהֶל מוֹעֵד: וְיִשִּׁי**

אָהָרֹן וּבְנוֹהֵי לְבַסָּאָה יֵת קוֹדֶשָׁא וְיֵת כָּל מְנֵי קוֹדֶשָׁא בְּמִטְל מִשְׁרִיתָא וּבִתְרַן כּוֹן יַעֲלוֹן בְּנֵי קָהָת לְמִטְל וְלֹא יִקְרָבוּן לְקוֹדֶשָׁא וְלֹא יָמוּתוּן אֵלֶיּוֹן מִטּוֹל בְּנֵי קָהָת בְּמִשְׁכַּן זְמַנָּא :

רס"י לַכֹּסֶת אֶת הַקֹּדֶשׁ. הָאֲרוֹן וְהַמִּזְבֵּחַ: וְאֵת כָּל כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ. הַמְנוּרָה וְכָלִי שָׂרֵת: וּמָתוּ. שָׂאֵם יִגְעוּ חַיִּיבֵינּוּ מִיָּתָה בְּיַדֵּי שָׂמִים:

(טו) וּפְקֻדֹת אֶלְעָזָר | בֶּן-אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן שֹׁמֵן הַמָּאֹר וְקִטְרֹת הַסַּמִּים וּמִנְחֹת הַתָּמִיד וְשֹׁמֵן הַמִּשְׁוֹזָה פְּקֻדֹת כָּל-הַמִּשְׁכָּן וְכָל-אֲשֶׁר-בּוֹ בְּקֹדֶשׁ וּבְכֹלֵיוֹ: (פ) וְדֵי מָסִיר לְאֶלְעָזָר בֶּר אֶהֱרֹן כִּהְנָא מִשְׁחָא דְאֶהֱרֹתָא וְקִטְרֹת בּוֹסְמָנָא וּמִנְחָתָא תְּדִירָא וּמִשְׁחָא דְרַבּוּתָא מִטְרַת כָּל מִשְׁכָּנָא וְכָל דֵּי בָּהּ בְּקוֹדֶשָׁא וּבְמִנְחָהּ:

רס"י וּפְקֻדַת אֶלְעָזָר. שֶׁהוּא מְמַנֶּה עֲלֵיהֶם לְשֹׂאת אוֹתָם, שָׂמֹן וְקִטְרֹת וְשֹׁמֵן הַמִּשְׁחָה וּמִנְחַת הַתָּמִיד, עֲלִיו מִטְל לְאוֹת וּלְזָרֵז וּלְהַקְרִיב בַּעַת חֲנִייתוֹן: פְּקֻדַת כָּל הַמִּשְׁכָּן. וְעוֹד הִיָּה מְמַנֶּה עַל מִשְׁחָ בְּנֵי קָהָת לְאוֹת אִישׁ אִישׁ עַל עֲבֹדָתוֹ וְעַל מִשְׁאוֹ, וְהוּא הַמִּשְׁכָּן וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ, כָּל הַסְּדוּרִים לְמַעֲלָה בְּפִרְשָׁה זוֹ, אֲבָל מִשְׁחָ בְּנֵי גִרְשׁוֹן וּמִרְרֵי שְׂאִינֵן מִקֹּדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים, עַל פִּי אִיתְמַר הִיָּה, כְּמוֹ שְׂכַתּוֹב בְּפִרְשַׁת נֶשֶׁא (פְּסוּק כח) :

(יז) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אֶהֱרֹן לֵאמֹר: וּמִלִּיל יֵי עִם מֹשֶׁה וְעִם אֶהֱרֹן לְמִימְרֵי: (יח) אֶל-תִּכְרְיֵתוּן אֶת-שֵׁבֶט מִשְׁפַּחַת הַקָּהָתִי בְּתוֹךְ הַלְוִיִּם: לֹא תִשְׂיִצוּן יֵת שְׂבָטָא זְרַעֲיָת קָהָת מְגוֹ לְנָאִי:

רס"י אֶל תִּכְרִיתוֹ. אֶל תִּגְרְמוּ לְהֵם שִׂימוֹתוֹ:

(ט) וְזֹאת | עֲשׂוּ לָהֶם וּזְיוּ וְלֹא יָמֹתוּ בְּגִשְׁתָּם
את-קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים אֶתְרֵן וּבְנֵיו יִבְאוּ וְשָׂמוּ
אוֹתָם אִישׁ אִישׁ עַל-עֲבֹדָתוֹ וְאֶל-מִשְׁאָו: וְדָא
עבידו להון וְיַחֲוֹן וְלֹא יָמֹתוּן בְּמִקְרָבָהוֹן לְקֹדֶשׁ קוּדְשָׁא אֶתְרֵן וּבְנֵיהִי יַעֲלוּן
וימננו וְתַחֲוֹן גְּבַר גְּבַר עַל פְּלַחְנָהּ וְלִמְטוּלָהּ: (כ) וְלֹא-יִבְאוּ לְרֵאוֹת
כְּכַלְעַת אֶת-הַקֹּדֶשׁ וּבְמֹתוֹ: (כפפ) וְלֹא יַעֲלוּן לְמַחְזֵי פֶד מְכָסוּ
ת מְנֵי קוּדְשָׁא וְלֹא יָמֹתוּן: כפפ:

רש"י ולא יבאו לראות כזלע את הקדש. לתוך נרתק שלו, כמו שפרשתי
למעלה (פסוק ה) צפרקה זו, ופרשו עליו בגד פלוני וכסו אותו במכסה פלוני,
וזלוע שלו הוא כסויו:

הפטרות במדבר - הושע ב

ב^א וְהָיָה בְּמִסְפָּר בְּגֵי-יִשְׂרָאֵל כְּזוֹלֵל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא-
יָמוּד וְלֹא יִסְפָּר וְהָיָה בְּמִקְוֵי אֲשֶׁר-יֹאמְרוּ לָהֶם לֹא-
עָמִי אַתֶּם יֹאמְרוּ לָהֶם בְּגֵי אֶל-זְיוּ: (ב) וְנִקְבְּצוּ בְּגֵי-
יְהוּדָה וּבְגֵי-יִשְׂרָאֵל יִזְוְדוּ וְשָׂמוּ לָהֶם רֹאשׁ אֲזוּד
וְעָלוּ מִן-הָאָרֶץ כִּי גָדוֹל יוֹם יְזַרְעֵאל: (ג) אָמְרוּ
לְאֲזוּזֵיכֶם עָמִי וְלְאֲזוּזֵיכֶם רִזְזָמָה: (ד) רִיבוּ בְּאִמְכֶם
רִיבוּ כִי-הִיא לֹא אִשְׁתִּי וְאַנְכִי לֹא אִישָׁהּ וְתִסַּר זְנוּנִיָּה
בַּפִּנְיָה וְנִאֲפֹנִיָּה מִבֵּין שְׂדֵיָהּ: (ה) פֶּן-אִפְשִׁיטָנָה עֶרְפָּה
וְהִצְטִינִיָּה כִּיּוֹם הַיְלֻלָּה וְשִׁמְתִיָּה כַּמִּדְבָּר וְשִׁתְּתָהּ

כְּאֶרֶץ צִלְהָ וְהַמִּתְנֶה בַּצִּמָּא: (ו) וְאֵת-בְּנֵיהָ לֹא אָרוּגוּם
כִּי-בְנֵי זְנוּנִים הִמָּוּה: (ז) כִּי זָנַתָּה אִמּוֹם הַבְּיָשָׁה הַזֹּרְתָם
כִּי אָמַרְהָ אֵלְכָה אֲזוּרִי מֵאֵהָבִי זָתַנִּי לְזוּמִי וּמִיּוֹמִי
צָמְרִי וּפְשִׁיתִי שִׁבְנֵי וְשִׁקְוִי: (ח) לָכֵן הִנְנִי-שָׁךְ אֶת-
דָּרְכְךָ בְּסִירִים וְגִדְרֹתַי אֶת-גִּדְרָהּ וְנִתְיַבּוּתֶיהָ לֹא
תִמְצָא: (ט) וְרִדְפָה אֶת-מֵאֵהָבֶיהָ וְלֹא-תִשָּׁיג אֹתָם
וּבִקְשֶׁתָם וְלֹא תִמְצָא וְאָמַרְהָ אֵלְכָה וְאֶשׁוּבָה אֵל-
אִישִׁי הֲרָאֲשׁוּן כִּי טוֹב לִי אִן מֵעַתָּה: (י) וְהִיא לֹא יָדְעָה
כִּי אֲנֹכִי זָתַתִּי לָהּ הַדָּגָן וְהַתִּירוֹשׁ וְהַיְצֵהָר וְכֶסֶף
הַרְבִּיתִי לָהּ וְוָהָב עָשׂוּ לְבַעַל: (יא) לָכֵן אָשׁוּב וְלִקְזוֹתִי
דָּגְנִי בְּעֵתוֹ וְתִירוֹשִׁי בְּמוֹעֵדוֹ וְהַצִּלְתִּי צָמְרִי וּפְשִׁיתִי
לְכִסּוֹת אֶת-עֲרוֹתָה: (יב) וְעַתָּה אֲנַלְהָ אֶת-גְּבֻלְתָּהּ
לְעֵינֵי מֵאֵהָבֶיהָ וְאִישׁ לֹא-יִצְיַלְכָה מִיָּדַי: (יג) וְהַשְׁבִּיתִי
כָּל-מִשׁוֹשֶׁה זִזְגָה וְזִדְשָׁה וְשִׁבְתָּה וְכָל מוֹעֲדָה: (יד)
וְהַשְׁבִּיתִי גְפֹנָה וְתִאֲנַתָּה אֲשֶׁר אָמַרְהָ אֲתַנֶּה הַמָּוֶה לִּי
אֲשֶׁר זָתַנּוּ-לִי מֵאֵהָבִי וְשִׁבְתִּים לִיעֵר וְאֶכְלָתָם זִזִּית
הַשְׂדֵּה: (טו) וּפָקַדְתִּי עָלֶיהָ אֶת-יָמַי הַבְּעָלִים אֲשֶׁר
תִּקְטִיר לָהֶם וְתִעַד גְּזֻמָּה וְזוֹלִיתָה וְתִלְכְךָ אֲזוּרִי
מֵאֵהָבֶיהָ וְאֵתִי שְׂכֻזָּה זָאִם-יְהוּהָ: (טז) לָכֵן הִגַּה אֲנֹכִי
בְּפִתְיָהּ וְהִלְכִיתִיהָ הַמּוֹדֵבֵר וְדַבַּרְתִּי עַל-לִבָּהּ: (יז)
וְנִתְתִי לָהּ אֶת-כָּרְמִיָהּ מִשָּׂם וְאֶת-עֵמֶק עֶכּוֹר לְפִתְחוֹ
תִּקְוָה וְעִנְתָה שְׂבֻמָּה כִּימִי זְעוּרִיָה וְכִיּוֹם עִלְתָּהּ
מֵאֶרֶץ-מִצְרַיִם: (יח) וְהִיא בַיּוֹם-הַהוּא זָאִם-יְהוּהָ
תִּקְרָאִי אִישִׁי וְלֹא-תִקְרָאִי-לִי עוֹד בְּעַלְי: (יט) וְהִסְרֹתִי

אֶת-שְׁמוֹת הַבְּעָלִים מִפִּיָּהּ וְלֹא-יִזְכְּרוּ עוֹד בְּשֵׁמִים:
(כ) וְכָרַתִּי לָהֶם בְּרִית בַּיּוֹם הַהוּא עִם-זוֹת הַשָּׂדֶה
וְעַם-עוֹף הַשָּׁמַיִם וְרֹמֵשׁ הָאָדָמָה וְקָשָׁת וְזוֹרֵב
וּמְלֻזְזָמָה אֲשֶׁבֶר מִן-הָאָרֶץ וְהַשְּׂכֵתִים לְבַטּוֹן: (כא)
וְאֶרְשֶׁתִּיךָ לִי לְעוֹלָם וְאֶרְשֶׁתִּיךָ לִי בְצֹדֶק וּבְמִשְׁפָּט
וּבְזֹסֵד וּבְרוֹזְמִים: (כב) וְאֶרְשֶׁתִּיךָ לִי בְּאֱמוּנָה וַיַּדְעֵת
אֶת-יְהוָה:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

משנה אהלות פרק ח

א. יש מביאין את הטמאה וחוצצין, מביאין את הטמאה ולא חוצצין, חוצצין ולא מביאים, לא מביאין ולא חוצצין. אלו מביאים וחוצצים, השדה והתבה והמגדל, פורת הקש, פורת הקנים, ובור ספינה אלפסנדרית, שיש להן שולים והן מחזיקים ארבעים סאה בלח שהם כורים ביבש. ויריעה, וסקורטא, וקטבלא, וסדין, ומפץ, ומחצלת, שהן עשוין אהלים, ועדר בהמה טמאה וטהורה, ומכונות חיה ועוף, והעוף ששכון, והעושה מקום לבנה בשבלים, האירוס, והקסוס, וירקות חמור, ודלעת יוגית, ואכלים טהורים. רבי יוחנן בן נורי לא היה מודה באכלים טהורים, חוץ מן העגול של דיבלה:

ברטורה (6) יש מביאין את הטומאה. שאם האהילו על הטומאה תחתיהן מכלין אדם וכלים שעל גבן, לפי שהן חולאים בפני הטומאה. וכן אם טומאה על גבן מבחוץ, מכלין [אדם ו] כלים שתחתיהן: שידה. תיבה גדולה של עץ כמין ארון: תיבה. קטנה כעין שולחנים: מגדל. של עץ עשוי לאור: כוורת הקש. קופות גדולות עשויות מקש או מערבה או מכפות תמרים: כוורת הקנים. כמין סלים עשוין מקנים: ובור ספינה אלכסנדרית. הספינות הגדולות שמפליגים בהם בים הגדול עושין בתוכן כלי גדול

של עץ כמין צור שמשימים בו המיחם המתוקין הראויין לשתייה: והן מחזיקים ארבעים סאה בלח. לכיון שהן גדולים במדה זו שוב אינן מקבלין טומאה. וחולאים בפני הטומאה: סקורטיא. עור שלובשים העבדנים בקעת מלחכתן: קטבליא. עור שמליעין למטה ושוכבין עליו. וקורין לו בערבי נט"ע: שהן עשויים אוהלים. נטויין כעין אוהל. ואע"ג דיריעה וסקורטיא וקטבליא וסדין ומפץ ומחללת, כלים נינהו ומקבלי טומאה, מכל מקום כשהן נטויין כאוהלים חולאים בפני טומאה, לאוהל אע"ג דמקבל טומאה חוץ בפני הטומאה: ועדר בהמות. כשהן עומדות ולא מהלכות וראשה של זו בין רגליה של זו: ומכונות חיה ועוף. קיני חיה ועוף. לשון מכון לשבתך [שמות טו]: והעוף ששכן. שהיה קשור על הכותל או על האילן: והעושה מקום לצינה בשבלים. שמחפה לשבלים מקום דומה לבית: האירוס והקיסוס ודלעת יוגית וירקות חמורים. כל אלו מיני ירקות שעלים שלהן רחבים: חוץ מן העיגול של דבילה. לפי שתחת כל עיגול של דבילה היו רגלים ליסב יותר משאר אוכלים. והכי תניא בתוספתא. ואין הלכה כר' יוחנן בן נורי:

ב. הַזִּיזִין, וְהַגְזָרִיּוֹת, וְהַשׁוֹבְכוֹת, וְהַשְּׂקִיפִים, וְהַסְּלָעִים, וְהַגְּהָרִים, וְהַשְּׁנָנִים, וְהַסְּכָכוֹת, וְהַפְּרָעוֹת, שֶׁהֵן יְכוּלִים לְקַבֵּל מֵעֲזִיבָה רַבָּה, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, מֵעֲזִיבָה בִּינוֹנִית. אֵלוֹ הֵן הַסְּכָכוֹת, אֵילָן שֶׁהוּא מְסֻדָּע עַל הָאָרֶץ. וְהַפְּרָעוֹת, הַיּוֹצְאוֹת מִן הַגְּדָר:

בטמורה (ב) הזיזין. עץ או אבן יחידי היוצא מן הכותל, קרוי זיז: גזריות. כמו גזוזטרואות. בנין שלבנים או של עלים היוצא מן הכותל: והשובכות. של יונים: והסקיפים והסלעים. פירשנו לעיל סוף פרק ג': גהרים. מין חורים שמסם בא האור. ויש מפרשים, מין מערות וחוחים: והשננים. שני הסלע: מעזיבה רכה. כגון שעושים מערבה ומקנים ומשימים עליהם טיט מועט: מעזיבה בינונית. אבל אם אינן יכולים לסבול ללא מעזיבה רכה, אין מביאים את הטומאה ולא חולאים. והלכה כחכמים: אילן המיסך. לשון סוכים בכנפיהם: והפרעות היוצאות מן הגדר. דרך גדר שנותנים בראשו קורים וברקנים ועודפים על הגדר וכולטים לחוץ. ופרעות, לשון גדל פרע:

ג. אֵלוֹ מְבִיאִין וְלֹא חוֹצְצִין, הַשְּׂדֵה, וְהַתְּבָה, וְהַמְּגַדֵּל, וְכַנֶּרֶת הַקֶּשֶׁשׁ, כְּנֶרֶת הַקָּנִים, וְבוֹר סְפִינָה אֶלְכֶסְנֶדְרִית, שֶׁאֵין לָהֶם שׁוּלִים וְאֵין מְחֲזִיקִים אַרְבָּעִים סָאָה בְּלַח שֶׁהֵם כּוֹרִים בְּיָבֵשׁ, וִירִיעָה, וְסִקּוֹרְטִיא, וְקִטְבְּלִיא, וְסָדִין, וּמִפָּץ, וּמְחַצֶּלֶת, שֶׁאֵין עֲשׂוּיִין אֶהְלִים, וּבְהֶמָה וְחִיָּה שְׁמֵתוֹ, וְאֶכְלִים טְמֵאִים. מוֹסֵף עֲלֵיהֶם הֶרְחִים שֶׁל אָדָם:

בטמורה (ג) ואין מחזיקין ארבעים סאה בלח. לכיון דמקבלי טומאה אין חולאין: שאין עשויין אוהלים. אין נטועים כעין אוהל ללא מרודדים על פני ארובה: מוסף

עליהם הריחים של אדם. היינו ריחים דיד שהן מיטלטלין ומקבלים טומאה. למעוטי ריחים של בהמה ללא מיטלטלין ולא מקבלי טומאה:

ד. אלו חוצצים ולא מביאין, מסכת פרוסה וחבילי המטה, והמשפלות, והסריגות שבהלונות:

ברטורה (ה) מסכת פרוסה. חוטי השתי כמו שהן פרוקים בכלי האורג קודם שיארג הבגד, אם היו פרוקים על פני ארובה שבין בית לעלייה וטומאה תחתיה, מלכת על הכלים שלמעלה. אבל אם מאהלת על המת ועל הכלים, אין מביאה את הטומאה, ללא השיבא אוהל עד שתיארג: וחבילי המטה. חבלים של מטה כשהיא מסורגת: והמשפלות. קופות שמוציאים בהן את הזבל: והסריגים שבחלונות. סבכות שעושים בחלונות, חולאים, שאין הטומאה עוברת ללד אחר. ובלבד שלא יהא זכולן נקב כפותח טפת, שנקב פותח טפת מביא את הטומאה:

ה. אלו לא מביאין ולא חוצצין, הזרעים והירקות המחבירים לקרקע, חוץ מן הירקות שמנו. וכפת הברד, והשגל, והכפור, והגליד, והמלח, והדולג ממקום למקום, והקופץ ממקום למקום, והעוף הפורח, וטלית המנפנת, וספינה שהיא שטה על פני המים. קשר את הספינה בדבר שהוא יכול להעמידה, כבש את האבן על גבי הטלית, מביאה את הטמאה. רבי יוסי אומר, הבית שבספינה, אינו מביא את הטמאה:

ברטורה (ה) ירקות שמנו. הנך לתנן בריש פירקין אירוס וקיסוס וירקות חמורים ודלעת יונית. והנהו במחוזרים, דאי בתלושים, אי בהוכשרו לקבל טומאה, לא חיילי, דדבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה, ואי בשלא הוכשרו, היינו אוכלים טהורים: כפת הברד. חתיכת הברד. לשון משליך קרחו כפיתים (תהלים קמז). אי נמי, ברד העשוי ככיפה, ארקוול"ט בלע"ז: והכפור. מים הנוזלים ויורדים שקפאו: גליד. מי נהרות קפואים: והמלח. כל הני אין מביאים ולא חולאים, לפי שהן נימוחים ואינם מתקיימים: דולג. בהמה וחיה. וקופץ, באדם. ויש אומרים, דולג וקופץ תרווייהו באדם, אלא דולג שרגלו אחת מונחת בארץ ודולג בשנייה. וקופץ בשתי רגליו: והטלית המנפנת. שמניפתה הרוח ועומדת באויר כמו קובה: כבש את האבן על גבי הטלית. שהיתה אבן מונחת בקנה אחד של טלית והניף הרוח את הקנה השני ונעשה כמין אוהל: מביאה את הטומאה. אם האהילה על המת ועל הכלים, מביאה את הטומאה על הכלים: הבית שבספינה. כגון שהבית בראש הספינה ומאהלת על הכלים שבספינה ועל המת שבים בשעה שהיא מהלכת. פירוש אחר, הבית שבספינה ואינו יכול לעמוד ברוח מזויה, אפילו האהיל על המת והכלים שבספינה אינו מביא את

הטומאה, ללא חשיב אוהל. ואין הלכה כר' יוסי:

ו. שְׁתֵּי חֲבִיּוֹת וּבִהֶן כְּשֵׁנֵי חֲצֵי זֵיתִים, מִקְּפוֹת צָמִיד פְּתִיל וּמִנְחוֹת בְּתוֹךְ הַבֵּית, הֵן טְהוֹרוֹת וְהַבֵּית טָמֵא. נִפְתְּחָה אַחַת מֵהֶן, הִיא וְהַבֵּית טָמְאִים וְחִבְרָתָהּ טְהוֹרָה. וְכֵן שְׁנֵי חֲדָרִים שֶׁהֵן פְּתוּחִין לַבֵּית:

ברטורה (ו) כשני חלאי זיתים. חלי זית בזו וחלי בזו: הבית טמא. לאין למיד פתיל מליל על הטומאה לתחתיו שלא תטמא הבית. ואע"פ שהן בשתי חציות, הואיל ושתיהן בבית מטכרפים לכשיעור לטמא הבית. והחציות טהורות, לאין טומאת חלי זית שזחברתה נכנסת לתוכה הואיל ומוקפת למיד פתיל: וכן שני חדרים שהן פתוחים לבית. ולתחתיהן נעולות וחלי זית בחדר זה וחלי זית בחדר זה, הבית טמא דסוף טומאה ללאת, וחדרים טהורים לאין דרך טומאה ליכנס:

גמרא נדה דף כ' ע"ב

וּכְמִזוּג שְׁנֵי חֲלָקִים וְכוּלֵי. תִּנְגַּא הַשְּׂרוּנֵי נְדוֹן כְּכַרְמְלֵי חַי וְלֹא מְזוּג חֲדָשׁ וְלֹא יִשָּׁן אֶמֶר רַבִּי יִצְחָק בְּרַ אֲבָדִימִי וְכֵלָם אֵין בּוֹדְקִין אוֹתָן אֶלָּא בְּכּוֹס טְבַרְיָא פְּשׁוּט. מָאִי טַעְמָא אָמַר אֲבִיִּי שֶׁל כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ מְחֻזְקִים לוג עוֹשִׂין אוֹתוֹ מִמְּנָה שְׁנֵי לוגִין עוֹשִׂין אוֹתוֹ מִמְּאֲתִים. כּוֹס טְבַרְיָא פְּשׁוּט אֶפִּילוּ מְחֻזְקִים שְׁנֵי לוגִין עוֹשִׂין אוֹתוֹ מִמְּנָה. וְאִיִּדִי דְקָלִישׁ יִדְיַע בֵּיהּ טָפִי:

רס"י השרוני. מזוג: נדון ככרמלי חי. להכא נמי בדקי בכרמלי חי. ואית דגרסי כשרוני נדון הכרמלי: כוס טבריא של זכוכית פשוט. טנב"ץ ואידי דקליץ נראה בו אדמומית היין:

זוהר תרומה דף ק"ן ע"ב

בשַׁבְּתִי וּבִירְחִי וּבְזִמְנִי וּבְחֲגֵי בְּהֵוָה אֶתֶר נֹרָא אֲשֶׁתְּכֶךָ וְלֹא אֶתְדָנוּ אָבֶל
 לֹא נִפְקִי מִתְּמֹן כְּשֶׁאָר חֲיִיבִין דְּאִית לְהוּ נְיִיחָא כָּל אֵינוֹן דְּמַחְלְלֵי שַׁבְּתוֹת
 וְזִמְנֵי וְלֹא חֲיִישֵׁי לִיקְרָא דְמֵאֲרִיֵּהוֹן כָּלֵל בְּגִין לְמִטְר לֹון אֶלָּא מַחְלְלֵי
 בְּפִרְהֶסְיָא כְּמָה דְאֵינוֹן לָא נְטָרֵי שַׁבְּתֵי וְזִמְנֵי בְּהֵאֵי עֲלֵמָא הֲכִי נִמִּי לֹא
 נְטָרִין לִיָּה בְּהֵוָה עֲלֵמָא וְלִית לֹון נְיִיחָא. אָמַר רַבִּי יוֹסִי לָא תִימָא הֲכִי
 אֶלָּא נְטָרֵי שַׁבְּתֵי וְזִמְנֵי תִמֹן בְּגִיֵּהֲנָם בְּעַל פְּרַחֲיָהוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵילִין
 אֵינוֹן גּוֹיִם דְּלֹא אֲתַפְקְדוּ דְלֹא נְטָרֵי שַׁבְּתֵי בְּהֵאֵי עֲלֵמָא נְטָרֵי לִיָּה תִמֹן בְּעַל
 פְּרַחֲיָהוּ. בְּכָל מַעְלֵי שַׁבְּתָא כַּד יוֹמָא אֲתַקְדַּשׁ פְּרוּזִין אֲזִלִּין בְּכָל אֵינוֹן
 מְדוּרִין דְּגִיֵּהֲנָם סְלִיקוּ דִּינֵי דְחֲיִיבֵיָּא דְהָא מְלָכָא קְדִישָׁא אֲתֵי וְאִיֵּהוּ אָגִין
 עַל כֹּלָּא. וּמִיָּד דִּינֵין אֲסַתְּלֶקוּ וְחֲיִיבֵיָּא אִית לֹון נְיִיחָא. (וְכָל אֵינוֹן מַחְלְלֵי שַׁבְּתוֹת
 וְזִמְנֵי בְּפִרְהֶסְיָא דִּינֵין סְלִיקוּ מִנְיָהוּ). (נִי"א וְאַפִּילוּ גּוֹיִם דְּלֹא אֲתַפְקְדוּ לְמִיטְר שַׁבְּתֵי וְזִמְנֵי תִמֹן נְטָרִין
 בְּעַל פְּרַחֲיָהוּ) אָבֶל נֹרָא דְגִיֵּהֲנָם לֹא אֲשֶׁתְּכֶךָ מַעְלֵיֵיהוּ דְלֹא נְטָרוּ שַׁבְּתֵי לְעֵלְמִין.
 וְכָל חֲיִיבֵי גִיֵּהֲנָם שְׁאֵלֵי עֲלֵיֵיהוּ מָאִי שְׁנָא אֵלִין דְּלִית לֹון נְיִיחָא מְכָל חֲיִיבִין
 דְּהֲכָא. אֵינוֹן מֵאֲרִיֵּהוֹן דְּדִינָא חֲיִיבִין לֹון. אֵלִין אֵינוֹן חֲיִיבִין דְּכַפְרוּ בֵּיה
 בְּקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא וְעֵבְרוּ עַל אוֹרֵיֵיתָא כֹּלָּא בְּגִין דְּלֹא נְטָרוּ שַׁבְּתֵי תִמֹן בְּגִין
 כֶּךָ לִית לְהוּ נְיִיחָא לְעֵלְמִין :

תרגום הזהר בְּשַׁבְּתוֹת וְרַחֲשֵׁי חֲדָשִׁים וּבְזִמְנֵים וּבְחֲגֵים נִשְׁקֵט הָאֵשׁ צְאוֹתוֹ
 הַמְּקוֹם וְאִינֵם נְדוּנִים. חֲצֵל אִינֵם יוֹזְחִים מִשָּׁם כְּשֶׁאָר הֶרְשָׁעִים שְׁיֵשׁ לָהֶם
 מְנוּחָה. כָּל יָלּוּ הַמַּחְלְלִים שַׁבְּתוֹת וְזִמְנֵים, וְאִינֵם חֲסִים עַל כְּבוֹד הַדְּוֹנֵם
 כָּלֵל, שְׁיִשְׁמְרוּ אוֹתָם, אֲלֹא מַחְלְלִים צְפִרְהֶסְיָא צְגָלוּי, כְּמוֹ שְׁהֵם יִינֵם
 שׁוֹמְרִים שַׁבְּתוֹת וְזִמְנֵים צְעוּלָם הַזֶּה, כֵּן אִין שׁוֹמְרִים אוֹתָם צְעוּלָם הַהוּא
 וְאִין לָהֶם מְנוּחָה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, חַל פִּתְמֵר כֵּן, אֲלֹא שׁוֹמְרִים שַׁבְּתוֹת
 וְזִמְנֵים שָׁם צְגִיֵּהֲנָם, צְאוּנָם, נֶגֶד רְלוּנָם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, יָלּוּ הֵם עַפְוִ'ם,
 שְׁלֹא נִטְוּוּ, וְשִׁאִינֵם שׁוֹמְרִים שַׁבְּתֵי צְעוּלָם הַזֶּה, שׁוֹמְרִים אוֹתוֹ שָׁם צְאוּנָם,
 חֲצֵל רְשָׁעִים הַמַּחְלְלִים שַׁבְּתוֹת, אִין לָהֶם מְנוּחָה שָׁם. בְּכָל כְּנִיסַת הַשַּׁבָּת,
 כְּשֶׁהַיּוֹם מִתְּקַדֵּשׁ, הוֹלְכִים פְּרוּזִים בְּכָל יָלּוּ הַמְּדוּרִים שָׁל הַגִּיֵּהֲנָם: הַסְּתַלְקוּ
 הַדְּיִנִּים שָׁל הֶרְשָׁעִים, כִּי הַמְּלֹךְ הַקְּדוֹשׁ צָא וְהַיּוֹם נִתְקַדֵּשׁ, וְהוּא מִיָּגוֹן עַל
 הַכֹּל. וּמִיָּד הַדְּיִנִּים מִסְּתַלְקִים וַיֵּשׁ מְנוּחָה לְרְשָׁעִים. חֲצֵל מֵאֵלֹו שְׁאִינֵם
 שׁוֹמְרִים שַׁבְּתֵי, לְעוּלָם אִין הָאֵשׁ שָׁל הַגִּיֵּהֲנָם מִסְּתַלְקַת מֵהֶם. וְכָל הֶרְשָׁעִים
 שְׁצִיֵּיֵהֲנָם שׁוֹאֲלִים עֲלֵיהֶם, לָמָּה נִשְׁתַּנוּ יָלּוּ מְכָל הֶרְשָׁעִים שְׁצִכְאוּ, שְׁאִין
 לָהֶם מְנוּחָה. וּבְעֵלֵי הַדִּין מְשִׁיבִים לָהֶם, יָלּוּ הֵם הֶרְשָׁעִים שְׁכַפְרוּ צְהֶקְצוּ'ה,
 וְעֵבְרוּ עַל הַתּוֹרָה כְּלָה, מִשּׁוּם שְׁלֹא שְׁמְרוּ שַׁבְּתֵי שָׁם, צְעוּלָם הַזֶּה, וּמִי שְׁאִינוּ
 שׁוֹמְרֵי שַׁבְּתֵי, הוּא כְּאֵלֹו עוֹזֵר עַל הַתּוֹרָה כְּלָה, מִשּׁוּם זֶה אִין לָהֶם מְנוּחָה
 לְעוּלָם.

א. הטווח פגרוגרת חייב. וכל השוחק תבלין וסמניו במכתשת הרי זה טווח וחייב. המחתף ירק תלוש הרי זה תולדת טווח וכן הנוסר עצים ליהנות בנסורת שלהן. או השף לשון של מתכת חייב משישוף כל שהוא. אבל המחתף עצים אינו חייב עד שינדקדק מהן כדי לבשל פגרוגרת מפיצה: **ב.** המרקד פגרוגרת חייב. הלש פגרוגרת חייב. המגבל את העפר הרי זה תולדת לש. וכמה שיעורו כדי לעשות פי כור של צורפי זהב. ואין גבול באפר ולא בחול הגס ולא במורסן ולא בכיוצא בהן והנותן זרע שומשמן או זרע פשתן וכיוצא בהן במים חייב משום לש מפני שהן מתערבין ונתליון זה בזה:

מוסר

מלוט מספרי מוסר

ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו (תהלים קג) ללמד כי אפלו קרבים של בני אדם ובני מעים צריכים לברך את ה'. לפיכך צריך לבדוק עצמו יפה כשהוא בא להתפלל ואין להביא בטן מלא צואה לפני הקדוש ברוך הוא לברכו. וצריך לנענע כל גופו בשעת התפלה דכתיב (שם לה) כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך. (ויש חולקין) כתיב (קהלת ד') שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלהים שלא תהא רגלך מטונפת וכתיב (עמוס ז) הכון לקראת אלהיך ישראל. כשאדם בא לפני מלך בשר ודם לא יבא כאדם שבא בשוק אלא יתעטף להיות לפניו באימה וביראה וכבוד אנו שהולכים לפני אדון כל הארץ יתברך שמו על אחת כמה וכמה שיש לנו להתעטף להיות לפניו באימה וביראה. אוי להם לאותם הממתנינים מלהתעטף משבת לשבת כדי שלא ישחקו עליהם בני אדם ואינן חושבין שמא ימותו ולא יוכלו ליתן כבוד למי שנתנו לו כנתנו עצמה שכתוב עליו יתברך. לבושיה כתלג חינור ועליהם ועל כיוצא בהם נאמר (איוב כ"ז) יכין רשע וצדיק ילבש:

פרשת נשא

נשא יום ראשון תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד 6 דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה:

(כא) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלֵּיל יָיָ עִם מֹשֶׁה
לְמִימְרֶיךָ: (כב) זָשָׁא אֶת-רֵאשִׁי בְנֵי גְרִשׁוֹן גָּם-הֵם
לְבַיִת אֲבוֹתָם לְמוֹשֶׁפּוֹזוֹתָם: קַבֵּל יֵת חֲשָׁבוֹן בְּנֵי גְרִשׁוֹן אִף אֲנוֹן
לְבַיִת אֲבוֹתָהוֹן לְזִרְעֵתָהוֹן:

רש"י נשא את ראש בני גרשון גם הם. כמו שזויתיד על בני קהת לראות
כמה יש שהגיעו לכלל עבודה:

(כג) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּבַמַּעֲלָה עַד בֶּן-וָחֲמִשִּׁים
שָׁנָה תִּפְקֹד אֹתָם כָּל-הַבָּא לְעֵבֶד צָבָא
לְעֵבֶד עֲבָדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד: מִבֶּן תְּלָתִין שָׁנִין וְלַעֲלָא עַד בֶּן
חֲמִשִּׁין שָׁנִין תִּמְנִי יִתְהוֹן כָּל דְּאִתִּי לְחִילָא חִילָא לְמַפְלַח פּוֹלְחָנָא בְּמִשְׁכַּן זְמָנָא:
(כד) וְאֵת עֲבָדֵי מוֹשֶׁפּוֹזוֹת הַגְּרִשִׁי לְעֵבֶד
וּלְמוֹשָׁא: דִּין פּוֹלְחוֹן זִרְעֵת גְּרִשׁוֹן לְמַפְלַח וּלְמִטּוֹל: (כה) וְזָשָׁא
אֶת-יְרִיעֹת הַבְּיָשׁוֹן וְאֶת-אֹהֶל מוֹעֵד בְּכִסֵּהוּ
וּבְכִסֵּה הַתְּנוּזָשׁ אֲשֶׁר-עָלָיו בְּלַמְעֵלָה וְאֶת-

מִסֶּכֶּה פֶּתוּחַ אֶהְיֶה מוֹעֵד: וְיִטְלוּ יָת יְרִיעַת מִשְׁכַּנָּא וְיָת מִשְׁכַּן זְמַנָּא חוֹפְאָה וְחוֹפְאָה דְסִסְגוּנָא דִי עֲלוּהִי מְלַעְלָא וְיָת פְּרָסָא דְתַרְע מִשְׁכַּן זְמַנָּא:

רש"י את יריעת המשכן. עשר תחתונות: ואת אהל מועד. יריעות עזים העשויות לאהל עליו: מכסהו. עורות אילים מאדמים: מסך פתח. וילון המזרחי:

(כ) וְיָת קַלְעֵי הַזֹּזָצָר וְיָת-מִסֶּכֶּה | פֶּתוּחַ | שְׁעָר הַזֹּזָצָר אֲשֶׁר עַל-הַמִּשְׁכָּן וְעַל-הַמִּזְבֵּיחַ סָבִיב וְיָת מִיתְרֵיהֶם וְיָת-כָּל-כְּלֵי עֲבֹדָתָם וְיָת כָּל-אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָהֶם וְעֲבָדוֹ: וְיָת סְרָדֵי דְדִרְתָּא וְיָת פְּרָסָא דְמַעְלָנָא דְתַרְע דְרְתָא דִי עַל מִשְׁכַּנָּא וְעַל מִדְבַּחַא סְחֹר סְחֹר וְיָת אֲטוּיְהוֹן וְיָת כָּל מְנִי פּוֹלְחָנְהוֹן וְיָת כָּל דִּי יִתְמַסֵּר לָהוֹן וְיִפְלָחוּן:

רש"י אשר על המשכן. כלומר הקלעים והמסך של חצר הסוככים ומגינים על המשכן ועל מזבח הנחשת סביב: ואת כל אשר יעשה להם. כהרגומו ית כל דיתמסר להון, לבני גרשון:

נביאים - שופטים - פרק יג

(ב) וַיְהִי אִישׁ אֶזְזָד מִצְרַעָה בְּמִשְׁפַּחַת הַדָּנִי וְשֵׁמוֹ מְנוּזַח וְאִשְׁתּוֹ עֵקָרָה וְלֹא יָלְדָה: וַהֲוֶה גְבָרָא חַד מִצְרַעָה מְזַרְעִית דְּוִשְׁמִיָּה מְנוּחַ וְאִתְתִּיבָה עֵקָרָא לִית לָהּ וְלֶדָּ : (ג) וַיִּרְא מִלְּאָרְ-יְהוָה אֶל-הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הֲלֵנָה-

זֶה אֶת-עֵקֶרָהּ וְלֹא יִלְדֶת וְהָרִית וְיִלְדֶת בֶּן:
וְאֶתחֲזִי מִלְאָכָא דַּיְיָ לְאַתְתָּא וְאָמַר לָהּ הָא כְּעֹן אֶת עֵקֶרָא וְלִית לִיהּ וְלֹד וְתַעֲדִין
וְתִילְדִין בָּר : (ד) וְעַתָּה הַשְׁבִּירִי זֶה וְאֶל-תְּשֻׁתֵי יִיזָן
וְשֹׁכֵר וְאֶל-תֹּאכְלֵי כָל-טָמְאָה: וְכַעֲנו אֶסְתַּמְרִי כְּעֹן וְלֹא
תְשַׁתֵּין חֲמַר חֲדַת וְעַתִּיק וְלֹא תִיכְלִין כָּל מִסָּאב :

רס"י יין ושכר . (תרגום :) חמר חדת ועתיק :

(ה) כִּי הִנֵּךְ הָרָה וְיִלְדֶת בֶּן וּבִמּוֹרָה לֹא-יַעֲלֶה
עַל-רֵאשׁוֹ כִּי-נִזְוִיר אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנְּעֵר מִן-
הַבֶּטֶן וְהוּא יִזְוֵל לְהוֹשִׁיעַ אֶת-יִשְׂרָאֵל מִיַּד
כָּל-שֹׁתִים: אָרִי הָא אֶת מַעֲדָנָא וְתִילְדִין בָּר וּמִסָּפֵר לֹא יַעֲבֵר עַל רִישִׁיהּ אָרִי
נִזְוִירָא דַּיְיָ יְהִי רַבִּינָא מִן בֶּטְנָא וְהוּא יְשָׁרִי לְמַפְרַק יַת יִשְׂרָאֵל מִיַּדָּא דְכָלשְׁתָּאֵי :

רס"י ומורה . תער , על סם שמורה ומשליך את השער : ואל תאכלי כל
טמאה . לזכרים האסורים לנזיר :

(ו) וְתִבֵּא הָאִשָּׁה וְתֹאמֶר לְאִשָּׁה לֵאמֹר אִישׁ
הָאֱלֹהִים בָּא אֵלַי וּבִמְרֵאָהוּ כְּבִרְאָה בְּמִלְאָךְ
הָאֱלֹהִים נֹרָא מְאֹד וְלֹא שְׁאַלְתִּיהוּ אִי-בִיזָה
הוּא וְאֶת-שְׁמוֹ לֹא-הִגִּיד לִי: וְאַתְתָּא אֶתְתָּא וְאַמְרַת לְבַעֲלָהּ
לְמִימַר נְבִינָא דַּיְיָ אֶתָּא לְוַתִּי וְחֲזוּיָה כְּחִיזוּ מִלְאָכָא דַּיְיָ חֲסִין לְחֻדָּא וְלֹא שְׁאַלְתִּיהּ
אִי מִדִּין הוּא וְנַת שְׁמִיהּ לֹא חֲוִי לִי : (ו) וַיֹּאמֶר לִי הִנֵּךְ הָרָה
וְיִלְדֶת בֶּן וְעַתָּה אֶל-תְּשֻׁתֵי יִיזָן וְשֹׁכֵר וְאֶל-
תֹּאכְלֵי כָל-טָמְאָה כִּי-נִזְוִיר אֱלֹהִים יִהְיֶה

הַזֵּעַר מִן-הַבֶּטֶן עַד-יוֹם מוֹתוֹ: (פ) וַאֲמַר לִי הֲאֵת
מַעֲדָא וְתִלְדִּין בָּר וְכַעַן לֹא תִשְׁתַּן חֲמַר חֲדַת וְעִתִּיק וְלֹא תִיכְלִין כָּל מִסָּאב אַרִי
נְזִירָא דִּינָּי יְהִי רַבָּא מִן בֶּטְנָא עַד יוֹם מוֹתִיהָ :

כתובים - משלי - פרק לא

לא (א) דְבַרִי לְמוֹאֵל מִכֶּךָ מִשָּׂא אִשָּׁר-יִסְרָתוֹ

אָבוֹ: מְלוּחֵי דְלְמוֹאֵל מִלְפָּא נְבִיּוּתָא וּמְרִדוּתָא דְרִדְתִּיהָ אֲמִיהָ וַאֲמַרְתָּ לִּיהָ :

רש"י דברי למואל מלך . דברי שלמה המלך שאמר למו הקב"ה כלומר בשביל שהעוה כנגד הקב"ה , למואל לאל כמו (איוב מ) למו פי דברים לשמו של הקב"ה שאמר המלך : משא אשר יסרתו אמו . כשהתחתן עם בת פרעה ביום חנוכת בית המקדש והכניסה לו כמה מיני כלי זמר ונעור כל הלילה וישן למחרת עד ארבע שעות כדאית' בפסיקתא והיו מפתחות בית המקדש תחת מראשותיו ועל אותה שעה שנינו על תמיד של שחר שקרב בד' שעות ונכנסה אמו והוכיחתו על המעשה הזה : משא אשר יסרתו אמו . משא של משל יסרתו אמו :

בַּה-בְּרִי וּבַה-בֶּר-בְּטִנָּי וּבַה-בֶּר-נְדָרִי: וַי
בְּרִי וַיִּבְר פְּרָסִי וַיִּבְר נְדָרִי :

רש"י מה ברי . מה זאת עשית והגדת שאתה בני ולא בן אביך הכל יודעין שאביך לדיק גמור היה ואם אתה רשע יאמרו אמו גרמה לו : בר בטני . כל נשי אביך כיון שמתעברות אינן שבות לתשמיש ואני לחקתי ונכנסתי כדי שיהא לי בן מלובן ומזורז שהתשמיש יפה כל ששה חדשים אחרונים : ומה בר נדרי . כל נשי אביך היו נודרות שיהא להן בן הגון למלכות ואני נדרתי שיהא לי בן מלובן בתורה :

(ו) אֶל-תִּתֶנּוּ לַנְּשִׂיִם זֵיכָרָה וְדַרְכֵיהֶן לְמוֹזוֹת
מִלְכֵיהֶן: לֹא תִתְּנוּ לְנִשֵׁי חֵילָה וְאַרְחֻתָּהּ לְבִגְתַּת מִלְכֵיהֶן :

רש"י אל תתן . אל תחיש : לנשים חילך . כחד :

(ז) אֶל לְמִלְכִים | לְמוֹאֵל אֶל לְמִלְכִים שְׂתוּ-יִיזָן
' וְלָרוּזִים (או) אִי שִׁכָּר: אֲזָדָהּר מִן מִלְכֵי לְמוֹאֵל מִן מִלְכֵי דְשִׁתִּין
חֲמָרָא וּמִן שְׁלִטוּנֵי דְשִׁתִּין שִׁכָּרָא :

רש"י אל למלכים למואל . אין זה דבר הגון למלכים שהם להקב"ה ,
למואל כמו למו פי (פס) : אל למלכים שתו יין . אין נאה להם להשתכר :
אי שכר . כמו אין שכר :

(ח) פֶּן-יִשְׁתַּה וְיִשְׁכָּחוּ מִזִּכְרָהּ וְיִשְׁכַּח דִּין כָּל-
בְּנֵי-עָלְיָ: לֹא תִשְׁתֵּי וְתִטְעֵי הַנֶּגֶד וְתִשְׁנֵא דִינְהוֹן דְּכוּלְהוֹן בְּנֵי עָלְיָ :

רש"י מחוקק . הכתוב בתורה וכ"פ מה שהוא בגרס' :

(ו) דִּתְּנוּ-שִׁכָּר לְאוּבָד וְיִיזָן לְמִרֵי נַפְשָׁ: הָבִין שִׁכָּרָא לְאַבְלֵי
וְחֲמָרָא לְמִרֵי נַפְשָׁא :

רש"י לאובד . למי שסופו לאבוד לרשעים : למרי נפש . המאטערין על
ענים ועל אבדם : כל בני חלוף . אלו הן היתומים שחלפה עזרתם והלכה
לה :

משנה שביעית פרק ב

א. עד אימתי חורשין בשדה הלבן ערב שביעית. עד שתכלה הלחה, כל זמן שבני אדם חורשים לטע במקשאות ובמדלעות. אמר רבי שמעון, נתת תורת כל אחד ואחד בידו, אלא בשדה הלבן עד הפסח, ובשדה האילן עד עפרת:

דרטורה (ב) עד אימתי. בשדה הלבן. שדה של תבואה וקטנית שאין בו אילן: הליחה. לחלוחית הקרקע מחמת הגשמים: מקשאות ומדלעות. קשואים ודלועים. אבל משם ואילך מיחזי כמתקן שדה לכורך שביעית: נתת תורת כל אחד בידו. זה אומר כלתה ליחה בתוך שלי, וזה אומר לא כלתה ליחה בתוך שלי: אלא בשדה לבן. שעתיד לזרעה אחר החרישה וכריך שיהא רוב ליחה קיימת אין חורשים אלא עד הפסח: ושדה אילן. שהיא נטועה כבר אין כריך שיהא רוב ליחה קיימת שאין חורשין אותה אלא כדי שירדו הגשמים בעומק הקרקע, הלכך חורשים בה עד ערבת. וכל המשניות הללו דחיות הן כדאמרינן לעיל בפרק קמא שרבן גמליאל ובית דינו נמנו על שני פרקים הללו שהם פסח וערבת ובטלום, ומותר לחרוש עד ראש השנה של שביעית:

ב. מזבלין ומעדרין במקשאות ובמדלעות עד ראש השנה. וכן בבית השלחין. מיבלין, מפרקין, מאבקין, מעשנין, עד ראש השנה. רבי שמעון אומר, אף נוטל הוא את העלה מן האשכול בשביעית:

דרטורה (ב) מזבלין. מכניסין להם זבל: מעדרים. חופרים בעיקרי האילנות שכל דבר שהוא לכורך פירות של ששית מותר בתוספת שביעית, ודבר שאינו אלא לכורך תיקון האילן אסור אלא אם כן הוא דבר שאפילו בשביעית עצמה אין איסורו אלא מדברי סופרים, ובתוספת שביעית לא גזור: בית השלחין. שאין די לה במי גשמים וכריך להשקותה. תרגום והוא עיף (בראשית כה), והוא משלהי: מיבלין. חותכין היבלת, מומין הנולדין באילן: מפרקין. העלין מעל האילן להקל מעליו: מאבקין. שרשים המגולים מכסים אותן באבק: מעשנין. תחת האילן להמית התולעים הגדילים בו: אף נוטל את העלין. בשביעית עצמה, ותנא קמא לא אמר אלא מפרקין את העלין בתוספת שביעית לבד. ואין הלכה כרבי שמעון:

ג. מסקלין עד ראש השנה. מקרסמין מזרדין, מפסלין, עד ראש השנה. רבי יהושע אומר, כזרודה וכפסולה של חמישית, כך של ששית. רבי שמעון אומר, כל זמן שאני רשאי בעבודת האילן, רשאי אני

ברטנורה

(ג) מסקליון. מסירין את האצנים: מקרסמין. כמו מכרסמין זכ"ף, לשון יכרסמנה חזיר מיער (תהלים פ), כלומר כורתים וחותרים הענפים היבשים מן האילן: מזרדיון. הענפים הלחים, כשהם מרובין רגילים לקלן ומניחין מקלת מהן וזהו זירוד: מפסליון. שנוטל את הפסולת. ויש מפרשים, מפסליון לשון פסל לך (שמות לד), שחותכים כל הענפים שבאילן כדי שיתעבה: כזירודה וכפיסולה של חמישית וכו'. תנא קמא לא שרי אלא עד ראש השנה של שביעית, ורבי יהושע סבר כשנת חמישית כן ששית, מה חמישית נכנסת לששית, כך ששית נכנסת לשביעית. וכמו שמזרדיון של חמישית בששית, כך מזרדיון של ששית בשביעית: רבי שמעון אומר. מעלרת ואילך שהוא נאסר בעבודת האילן נאסר נמי בזירוד ופיסול, ושלש מחלוקות בדבר. והלכה כתנא קמא:

ד. מְזַהְמִין אֶת הַנְּטִיעוֹת, וְכוֹרְכִין אוֹתָן, וְקוֹטְמִין אוֹתָן, וְעוֹשִׂין לָהֶן בְּתַיִם, וּמְשַׁקִּין אוֹתָן, עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּר צְדוֹק אוֹמֵר, אִף מִשְׁקָה הוּא אֶת הַנוֹף בְּשִׁבְעִיעִית, אֲבָל לֹא אֶת הָעֵקֶר:

ברטנורה

(ה) מזהמין את הנטיעות. כשקליפת האילן נושרת מדביקים שם זבל להבריאו כדי שלא ימות האילן. ויש מפרשים מזהמין, שמוסחים האילנות בדבר שריחו רע כדי שיזרחו התולעים מן הריח, או שימותו: וכורכים. יש מפרשים שכורכים דבר סביב האילן בקיץ מפני החמה, ובחורף מפני הצינה. ויש מפרשים כורכים הענפים זו עם זו, וקוצרין אותם למעלה בראשיהם שלא יהיו נטושים על הארץ: וקוטמין אותן. יש מפרשים לשום בשרשיהם אפר, תרגום אפר קיטמא. ויש מפרשים שזכר הראשים, כמו נקטם ראשו [סוכה כט:]: ועושים להם בתים. רגילים לעשות לאילן גדר חמה סביבותיו וממלאים אותו עפר. ויש מפרשים שעושים לו סוכה מלמעלה להגן עליו מן החמה או מן הצינה: על הנוף. של האילן, אבל לא על העיקר, שלא יעשה בשביעית כדרך שעושה בשאר השנים. ואין הלכה כר' אליעזר בר' זדוק, אלא אסור להשקות האילן בשביעית בין על הנוף בין על העיקר:

ה. סָכִין אֶת הַפְּגִים וּמְנַקְבִים אוֹתָם, עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה. פְּגִי עָרֵב שְׁבִיעִית שְׁנַכְנְסוּ לְשִׁבְעִיעִית, וְשָׁל שְׁבִיעִית שְׁיָצְאוּ לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, לֹא סָכִין וְלֹא מְנַקְבִין אוֹתָן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, מְקוֹם שְׁנִהְגוּ לְסוּדָּה, אֵינָן סָכִין, מְפִנִי שֶׁהִיא עֲבוּדָה. מְקוֹם שְׁנִהְגוּ שְׁלֹא לְסוּדָּה, סָכִין. רַבִּי שְׁמַעוֹן מִתִּיר בְּאֵילָן, מְפִנִי שֶׁהוּא רִשָּׁאֵי בְּעֲבוּדַת הָאֵילָן:

ברטנורה

(ו) סכין את הפגים. פירות שלא נגמר ביסולן, סכין אותן בשמן כשהן מחוברים באילן למהר ביסולן, ופעמים שמנקבים אותן ומשימין שמן בתוך הנקב. או נמי, מנקבים הפגים כדי שיכנסו בהם גשמים ויתבטלו מהרה: פגי ערב שביעית. פירות שאין מתבטלים עד תשרי של שביעית אין סכין ואין מנקבים אותן בששית

מאחר שאין נגמר ביסולן עד שתכנס שביעית, ואפילו במקום שנהגו שלא לסוד אסר תנא קמא. ור' יהודה מפליג בין מקום שנהגו לסוד למקום שלא נהגו לסוד, דבמקום שלא נהגו לסוד לא מחזיא סיכה עבודה וסרי: ר"ש מתיר באילן. שהוא מלא פירות שביעית לעשות בו מלאכה במואלאי שביעית, מפני שהוא ראוי בעבודת האילן, אף על פי שהפירות קדושים בקדושת שביעית. והלכה כתנא קמא:

ו. אין נוטעין ואין מבריכין ואין מרביבין ערב שביעית פחות משלשים יום לפני ראש השנה. ואם נטע או הבריך או הרביב, יעקור. רבי יהודה אומר, כל הרבבה שאינה קולטת לשלשה ימים, שוב אינה קולטת. רבי יוסי ורבי שמעון אומרים, לשתתי שבתות:

דרטורה (ו) מבריכין. כופים זמורת הגפן בארץ ומכסים אותה בעפר: מרכיבים. מביאים ענף של אילן ומרכיבין אותו על גב אילן אחר שהוא ממינו: פחות משלשים יום. בגמרא במסכת ראש השנה מוכיח דהגך שלשים יום דקליטה לתנא קמא, ושלשה ימים דרבי יהודה, ופתי שבתות דרבי יוסי ורבי שמעון, לריכין קודם שלשים יום לתוספת שביעית, דבעינן שתקלוט הנטיעה קודם תוספת שביעית, וכולהו סבירא להו לתוספת שביעית שלשים יום, הלכך לתנא קמא דאמר אין קליטה פחותה משלשים יום לריך שלשים דקליטה ושלשים לתוספת, לר' יהודה דאמר בשלושה ימים היא קליטה לריך שלושה דקליטה ושלשים לתוספת, לדברי רבי יוסי ור' שמעון דאמרי פתי שבתות לריך פתי שבתות לקליטה ושלשים לתוספת. ופירוש קליטה שתהא הנטיעה נקלטת ונאחזת בשרשיה בארץ. והלכה כר' יוסי ור' שמעון:

ז. הארז והדלח והפרגין והשמשימין שהשרישו לפני ראש השנה, מתעשרין לשעבר, ומתירין בשביעית. ואם לאו, אסורין בשביעית, ומתעשרין לשנה הבאה:

דרטורה (ז) הארז. בלע"ז רי"ש: דוחן. מיל"ז: והפרגין. כעין רמון מלא זרע והזרע שלו מהקש בתוכו וקורין לו בערבי כש"ס ובלע"ז פפאור"ז: והסומשמין. כמין זרע ארוך, ובא"י ממנו הרבה וקורין לו בערבי סומס"ס: מתעשרים לשעבר. כמעשר שנה שעברה, אם היתה שנה ראשונה ושניה של שמיטה מעשר שני, ואם שלישית מעשר עני: ומותרים בשביעית. כיון שהשרישו בשנה ששית לפני ראש השנה של שביעית אין בהם קדושת שביעית: ומתעשרין לשנה הבאה. כשנת לקיטתן כיון דבאותה שנה השרישו, ואם היא שנה שביעית אין מתעשרין כלל ויש להן קדושת שביעית, אף על גב דבאילן אזלינן בתר חנטה, ובירק בתר לקיטה, ובתבואה וזיתים בתר שליט, כלומר כשיביאו שליט ביסולן אז נתחייבו במעשרות, מכל מקום בארז ודוחן ופרגין וסומשמין דאין לוקטים אותם כאחד ואין מביאים שליט ביסולם כאחד,

חזן הולכים בהם אלא אחר השקפה, דבשנה אחת משרשת כל השדה, שהרי צבת
אחת זורעים

ח. רבי שמעון שזורי אומר, פול המצרי שזרעו לזרע בפתחלה, פיוצא בהן. רבי שמעון אומר, אפונין הגמלונין, פיוצא בהן. רבי אלעזר אומר, אפונין הגמלונין, משתרמלו לפני ראש השנה:

דרטורה (ח) פול המצרי. פאשולי בלע"ז: שזרעו לזרע. כדי להוציא ממנו זרע לזרוע ולא לאכילה: כיוצא בהם. בתר השקפה כאורז ודוחן, בין לענין מעשרות, בין לענין שביעית. ודוקא שזרעו לזרע, אבל זרעו לירק אזלינן בתר לקיטה כירק: הגמלונין. הגסים: משתרמלו. שהוקשו ונעשו כמין כיס, ודוגמתו בתרמילו [צבת לא], שהוא כיס

ט. הבצלים הסריסים, ופול המצרי, שפנע מהם מים שלשים יום לפני ראש השנה, מתעשרין לשעבר, ומתרים בשביעית, ואם לאו, אסורים בשביעית, ומתעשרין לשנה הבאה. ושל בעל שפנע מהם מים שתי עונות, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, שלש:

דרטורה (ט) הבצלים הסריסים. שאין עושים זרע כשאר בצלים: ופול המצרי. שזרעו לירק דאי זרעו לזרע הא תנן לעיל דאזלינן ביה בתר השקפה אפילו לא מנע מהן מים: שפנע מהן מים ל' יום. ילאו מתורת ירקות הגדילות על כל מים ונעשו כשדה בית הבעל שמספקת צמי גשמים הלכך מתעשרים לשעבר: ושל בעל. שדה שהיא בעמק ומלוחלחת ואין כריך להשקותה, ומכל מקום לירק כריכה השקאה משום הכי קתני שפנע מהם מים שתי עונות. זמן השקאתה שרגילין להשקותה קרי עונה. והלכה כחכמים:

י. הדלועין שקימן לזרע, אם הקשו לפני ראש השנה ונפסלו מאכל אדם, מתר לקימן בשביעית. ואם לאו, אסור לקימן בשביעית. התמרות שלהם, אסורות בשביעית. ומרביצין בעפר לבן, דברי רבי שמעון. רבי אליעזר בן יעקב, אסור. ממרסין בארז בשביעית. רבי שמעון אומר, אבל אין מכסחין:

דרטורה (י) הוקשו. נתיבשו ונעשו קשין: אסור לקיימן בשביעית. שפירות שביעית אסור להניחן לזרע: התמרות. הליץ קודם שיפתח דומה לתמרה, וכמוהו, נקטם ראשו ועלתה בו תמרה, בפרק לולב הגזול. פירוש אחר תמרות, כעין לולבי גפנים: מרביצין בעפר לבן. כלומר משקים שדה לבן. וכן הלכה, שמשקים שדה לבן ערב

שביעית כדי שיכלאו ירקות בשביעית, ולא עוד אלא שמסקים אותו בשביעית כדי שיכלאו ירקות למואלאי שביעית: ממרסין באורז. מסקין עפר האורז ומערבין אותו במים כמו נתנו לממרס ביומא [פ"ד מ"ג]: אבל לא מכסחין. שאין חותכין העלין של האורז. תרגום לא תזמור, לא תכסה. והלכה כר"ש:

גמרא ברכות דף ל"ג ע"א

אפילו נחש פרוץ על עקבו לא יפסיק. אמר רב ששת לא שנו אלא נחש אבל עקרב פוסק. מתיבי נפל לגוב אריות אין מעידין עליו שמת נפל לחפירה מלאה נחשים ועקרבים מעידין עליו שמת. שאני התם דאגב איצצא מזקי. אמר רבי יצחק ראה שוורים פוסק דתני רב אושעיא מרחיקין משור תם חמישים אמה ומשור מועד כמלוא עיניו. תנא משמיה דרבי מאיר ריש תורה בדיקולא סליק לאגרא ושדי דרגא מתותיך. אמר שמואל הני מלי בשור שחור וביומי ניסון מפני שהשטן מרקד לו בין קרניו. תנו רבנן מעשה במקום אחד שהיה בו ערוך והיה מזיק את הבריות באו והודיעו לו לרבי חנינא בן דוסא אמר להן הראו לי את חורו הלכו והראוהו חורו נתן עקבו על פי החור יצא ונשכו ומת אותו ערוך נטלו על כתפו והביאו לבית המדרש. אמר להם ראו בני אין ערוך ממית אלא החטא ממית. באותה שעה אמרו אוי לו לאדם שפגע בו ערוך ואוי לו לערוך שפגע בו רבי חנינא בן דוסא:

כ"י אבל עקרב פוסק. ונטלו לפי שהעקרב מסוכן לעקוץ יותר משנחש מוכן לשוך: אין מעידין עליו. לומר לאשתו מת בעליך להתירה להנשא דפעמים שאין האריות רעבים ואין אוכלים אותו: נחשים ועקרבים. או זה או זה: מעידין עליו שמת. אלמא מועד הנחש לשוך: אגב איכלי. כשנפל עליהן ודחקן הזיקוהו: שור תם. שלא נגח אדם: מועד. שנגח ג' פעמים: בדיקולא. כל שתולין בו תבן בראשו ואוכל: ושדי דרגא. לאו דוקא אלא כלומר הזהר ממנו הרבה: ביומי ניסון. מתוך שעברו ימי הסתיו שהארץ היתה יבשה ועכשו רוחה אותה מלא' דשאים זחה דעתו עליו ונכנס בו יצר הרע: ערוך. מן הנחש והלכז בא שנוקקים זה עם זה ויואלא משניהם ערוך: את חורו. שהוא יולא מסם: ומת אותו ערוך. מאלתי בה"ג אמרו במערבא כשהערוך נושך את האדם אם הערוך קודם למים מת האדם ואם

האדם קודם למים מת הערוד ונעשה נס לרזי חנינא ונזקע מעין מתחת עקבו:

זוהר נשא דף קכ"א ע"ב

וידבר יי אל משה לאמר. נשא את ראש בני גרשון וגומר. רבי אבא פתח
אשרי אדם לא יחשוב יי לו עון ואין ברוחו רמיה האי קרא לאו רישיה
סיפיה ולא סיפיה רישיה ואית לאסתכלא ביה והא אוקמוה. תא חזי
בשעתא דצלותא דמנחה דינא שריא בעלמא ויצחק תקן צלותא דמנחה
וגבורה עלאה שלטא בעלמא עד דאתי ועאל ליליא בגין דקבלא ליה
(ליליא). ומזמנא דשארי צלותא דמנחה אתפרש שמאלא לקבלא ואתער
ליליא. בתר דאתער כל אינון נטורי פתחין דלבר פלהו מתערין בעלמא
ואתפשטו. וכל בני עלמא טעמין טעמא דמותא והא אתמר. בפלגות ליליא
ממש אתער שמאלא כמלקדמין וורדא קדישא סלקא ריחין והיא
משפחת וארימת קלא וכדין סלקא ושריא רישא לעילא בשמאלא
ושמאלא מקבל לה. פדין פרוזא קארי בעלמא דהא עידן הוא לאתערא
לשפחא ליה למלכא וכדין תושפחתו מתערין ואתבסמוותא דכלא אשתכח
זכאה חולקיה מאן דאתער לזוגא זוגא דא. פד אתי צפרא וימינא אתער
ומחבקא לה פדין זוגא דכלא אשתכח פחדא. (ס"א למלכא. פד אתי צפרא וימינא
אתער ומחבק לה פדין זוגא דכלא אשתכח פחדא וכדין תושפחתו מתערין ואתבסמוותא דכלא
אשתכח זכאה חולקיה מאן דאתער לזוגא זוגא דא ע). תא חזי בשעתא דבני נשא
דמיכין וטעמין טעמא דמותא ונשמתא סלקא לעילא קיימא באתר
דקיימא ואתפחינת על עובדהא דעבדת כל יומא. וכתבין להו על פתקא.
מאי טעמא בגין דנשמתא סלקא לעילא ואסהידת על עובדוי דבר נש ועל
כל מלה ומלה דנפיק מפומיה. וכד ההיא מלה דאפיק בר נש מפומיה איהי
כדקא גאות מלה קדישא דאורייתא וצלותא ההיא מלה סלקא ובקע
רקיעין וקיימא באתר דקיימא עד דעאל ליליא ונשמתא סלקא ואחיד
לההיא מלה ואעיל לה קמי מלכא וכד ההיא מלה לאו איהי כדקא גאות
ואיהי מלה ממילין בישין מלישנא בישא ההיא מלה סלקא לאתר דסלקא
וכדין אתרשים ההיא מלה וההוא חובא עליה דבר נש הדא הוא דכתיב
משוכבת חקיף שמור פתחי פיף ובגין פד אשרי אדם לא יחשוב יי לו עון.
אימתי כשאין ברוחו רמיה :

תרגום זוהר וידבר וגו' נשא את ראש וגו': רבי אבא פתח. (תהלים ל"ב) אשרי
אדם לא יחשוב ה' לו עון ואין ברוחו רמיה. מקרא זה אין ראשו סופו ואין
סופו ראשו. כי תחלה אומר לא יחשוב וגו' משמע שיש בו עון, אלא לא
יחשוב לו. ולכסוף אומר, ואין ברוחו רמיה. יש להסתפל בו. וכבר

הַעֲמִידוּהוּ. בָּא וּרְאֵה, בְּשַׁעַת תְּפִלַּת הַמִּנְחָה הַדִּין שׁוֹרֵה צְעוּלִים, וַיִּכְחַק, תִּקּוֹן תְּפִלַּת הַמִּנְחָה שָׂאז נַעֲשֶׂה הַזּוּג בְּסוּד שְׁמַאלוֹ תַּחַת לְרַאשֵׁי, וְעַל כֵּן גְּבוּרָה עֲלִיוְנָה שׁוֹלְטַת צְעוּלִים עַד שֶׁצָּח וְנִכְנַס הַלְּיָלָה, מִשּׁוּם שֶׁהַגְּבוּרָה מְהַבֵּילַת אֶת הַלְּיָלָה. כְּלוּמַר, שֶׁהַלְּיָלָה שֶׁהִיא מַלְכוּת נְמֻשְׁכַת מִגְּבוּרָה, שֶׁהִיא תְּפִלַּת הַמִּנְחָה. וּמִזְמַן שֶׁמִּתְחַלֵּה תְּפִלַּת הַמִּנְחָה, נִפְרָשׁ הַשְּׁמַאל לְהַבִּיל אֶת הַמַּלְכוּת, וְנִתְעוֹרַר הַלְּיָלָה, שֶׁהוּא מַלְכוּת. אַחַר שֶׁנִּתְעוֹרַר הַלְּיָלָה, כָּל אֶלּוֹ שׁוּמְרֵי הַפְּתָחִים הַחַיּוֹנִים כְּלָם מִתְעוֹרְרִים צְעוּלִים וּמִתְפַּשְׁטִים וְכָל צְנִי הָעוּלִים טוֹעֲמִים טַעַם הַמָּוֶת. וְהָרִי לְמַדְנֹה, בְּחַלּוֹת לְיָלָה מִמָּשׁ, נִתְעוֹרַר הַשְּׁמַאל בְּמַקּוֹדֵם, כְּבַעַת תְּפִלַּת הַמִּנְחָה, וְהַשּׁוֹשְׁנָה הַקְּדוּשָׁה, שֶׁהִיא מַלְכוּת, מַעֲלָה רִיחוֹת שֶׁהִיא הַחֲרַת הַחֲכָמָה מִשְּׁמַאל, וְהִיא מְשַׁבַּחַת וּמְרִימָה קוֹל. אִז עוֹלָה וְשׁוֹרֵה הָרַאשׁ שָׂלָה לְמַעֲלָה בְּשְׁמַאל, בְּסוּד הַפְּתוּב שְׁמַאלוֹ תַּחַת לְרַאשֵׁי, וְהַשְּׁמַאל מְהַבֵּיל אוֹתָהּ. אִז כְּרוֹז קוֹרֵא צְעוּלִים: הַגִּיעַ הַזְּמַן לְקוּם מִהַשְּׁיִנָּה, וּלְשַׁבַּח אֶת הַמַּלְאָךְ. וְאִז מִתְעוֹרְרוֹת תְּשַׁבְּחוֹת, וְנִמְלֵאֵת הַתְּבַשְׂמוֹת הַכֹּל. אֲשֶׁרִי חֲלָקוּ שָׁל מִי שֶׁמִּתְעוֹרַר לְזוּג הַזּוּג הַזֶּה. בָּא וּרְאֵה בְּשַׁעַת שֶׁצְנִי הָאֲדָם יִשְׁנִים וְטוֹעֲמִים טַעַם הַמָּוֶת, וְהַנְּשָׂמָה עוֹלָה לְמַעֲלָה, הִיא עוֹמֶדֶת בְּמַקּוּם שְׁעוֹמֶדֶת וְנִבְחַנְתָּ עַל מַעֲשֵׂיהָ שֶׁעָשָׂתָּה כָּל הַיּוֹם, וְכוּתְבִים אוֹתָהּ בְּסִפְרָה. מֵהוּ הַטַּעַם. מִשּׁוּם שֶׁהַנְּשָׂמָה עוֹלָה לְמַעֲלָה וּמַעֲיָדָה עַל מַעֲשָׂיו שָׁל הָאֲדָם, וְעַל כָּל מַלְאָךְ וּמַלְאָךְ שֶׁהוֹרִיא מִפִּיו. וּבְשֶׁהַמַּלְאָךְ הַהוּא שֶׁהָאֲדָם הוֹרִיא מִפִּיו הִיא כְּרַאשֵׁי שֶׁהִיא מַלְאָךְ קְדוּשָׁה שָׁל תּוֹרָה וְתַפְלָה, אִז הַמַּלְאָךְ הַהוּא עוֹלָה וּבִזְקָעַת רְקִיעִים, וְעוֹמֶדֶת בְּמַקּוּם שְׁעוֹמֶדֶת. עַד שֶׁמִּגִּיעַ הַלְּיָלָה, וְהַנְּשָׂמָה עוֹלָה, וְאוֹחֶזֶת בְּמַלְאָךְ הַהוּא, וּמִכְנִיסָה אוֹתָהּ לְפָנֵי הַמַּלְאָךְ. וּבְשֶׁהַמַּלְאָךְ הַהוּא יֹאנֵה כְּרַאשֵׁי, וְהִיא מַלְאָךְ מִהַמַּלְאָכִים הַרְעוֹת, מְלַשׁוֹן הָרַע, הַמַּלְאָךְ הַהוּא עוֹלָה לְמַקּוּם שְׁעוֹלָה, וְאִז נִרְשָׁמַת הַמַּלְאָךְ הַהוּא וְאוֹתוֹ הָעוֹן עַל הָאֲדָם. ז"ל (מִיכָה ז')

מִשּׁוּבְבַת חִיקוּךְ שְׁמוֹר פְּתַחֵי פִיךָ, דְּהֵינּוּ מִהַנְּשָׂמָה הַמַּעֲיָדָה עַל מַעֲשָׂיו. וּמִשּׁוּם זֶה כְּתוּב, אֲשֶׁרִי אֲדָם לֹא יַחְשׁוּב ה' לוֹ עוֹן, דְּהֵינּוּ כְּשֶׁאִין הַנְּשָׂמָה מַעֲיָדָה עָלָיו, שֶׁיִּרְשָׁם לוֹ יֵאָזֶה עוֹן. וּמִי הוּא, כְּשֶׁאִין צְרוּחוֹ רְמִיָה. דְּהֵינּוּ כְּשֶׁאִין

כְּשֶׁאִין

א. כְּשֶׁשׁוֹמֵעַ קוֹל הַתְּרַנְגוּלִים. מְבַרֵךְ בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַנוֹתֵן לְשִׁכּוּי בִּינָה לְהַבְחִין בֵּין יוֹם וּבֵין לַיְלָה. כְּשֶׁלּוֹבֵשׁ בְּגָדָיו מְבַרֵךְ בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם מְלַבֵּישׁ עַרוּמִים. כְּשֶׁמְנִיחַ סְדִינוּ עַל רֵאשׁוֹ מְבַרֵךְ בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם עוֹטֵר יִשְׂרָאֵל בְּתַפְאָרָה. כְּשֶׁמַּעֲבִיר יָדָיו עַל עֵינָיו מְבַרֵךְ פּוֹקֵחַ עֵוְרִים. כְּשֶׁיֵּשֵׁב עַל מִטָּתוֹ מְבַרֵךְ מְתִיר אֲסוּרִים. כְּשֶׁמּוֹרִיד רַגְלָיו מִן הַמַּטָּה וּמְנִיחָם עַל גְּבִי קָרְקַע מְבַרֵךְ רוֹקַע הָאָרֶץ עַל הַמַּיִם. כְּשֶׁעוֹמֵד מְבַרֵךְ זוֹקֵף כְּפוּפִים. כְּשֶׁנוֹטֵל יָדָיו מְבַרֵךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדַיִם. כְּשֶׁרוֹחֵץ פָּנָיו מְבַרֵךְ בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמַּעֲבִיר חֲבָלֵי שַׁינָה מְעִינֵי וְתַנּוּמָה מְעַפְּפֵי יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתְּרַגְּלֵנִי לְדָבָר מְצוּהָ וְאֵל תְּרַגְּלֵנִי לְדָבָר עֲבִירָה וְעוֹן וְיִשְׁלוּט בִּי יֵצֵר טוֹב וְאֵל יִשְׁלוּט בִּי יֵצֵר רָע וְתַחֲזִקֵנִי בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתֵן חֵלְקִי בְּתוֹרָתְךָ וְתַתְּנֵנִי לְחֹן לְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל רוּאֵי וְתַגְּמִלְנֵי חֲסִדִים טוֹבִים בְּרוּךְ אַתָּה יי גוֹמֵל חֲסִדִים טוֹבִים: **ב.** וְכָל זְמַן שֶׁיִּכְנַס אָדָם לְבֵית הַכֶּסֶּא אוֹמֵר קוֹדֵם שֶׁיִּכְנַס הַתְּכַבְּדוּ מְכוּבָדִים קְדוּשִׁים מְשֻׁרְתֵי עֲלִיוֹן עֲזְרוּנִי עֲזְרוּנִי שְׁמְרוּנִי שְׁמְרוּנִי הַמְּתִינֵנוּ לִי עַד שֶׁאֲכַנֵּס וְאֵצֶא שְׁזָה דְרָכְךָ שֶׁל בְּנֵי אָדָם. וְאַחַר שֶׁיֵּצֵא מְבַרֵךְ בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר יֵצֵר אֶת הָאָדָם בְּחִכְמָה וּבְרָא בּוֹ נִקְבִים וְנִקְבִים חֲלוּלִים חֲלוּלִים גְּלוּי וְיָדוּעַ לִפְנֵי כֶּסֶא כְבוֹדְךָ שֶׁאִם יִסְתַּם אֶחָד מֵהֶם אוֹ אִם יִפְתַּח אֶחָד מֵהֶם אֵי אֶפְשֶׁר לְהַתְּקִיִּים אֶפְלוּ שְׁעָה אַחַת בְּרוּךְ אַתָּה יי רוֹפֵא כָּל בָּשָׂר וּמַפְלִיא לַעֲשׂוֹת:

מוסר

מספר חסידים סימן נ"ט

כִּי לֹא נִחַשׁ בְּיַעֲקֹב וְגו' (במדבר כ"ג) צָוָנוּ צוּרָנוּ (ויקרא י"ט) לֹא תִנְחָשׁוּ וּבְעֵזוֹנוֹתֵינוּ שֶׁרָבּוּ בַּיּוֹם הַזֶּה מְנַחְשִׁים בְּיִשְׂרָאֵל בּוֹדְקִים בְּעוֹנוֹת אוֹמְרִים בְּמוֹצָאֵי שְׁבֵת שֶׁלֹּא לְאֶכּוֹל בְּצִים אוֹ שֶׁלֹּא לְקַחַת אֵשׁ שְׁתֵּי פְעָמִים כְּשֶׁיֵּשׁ חוֹלָה בְּבֵית אוֹ יוֹלְדֵת תּוֹךְ תְּשַׁעָה יָמִים וְכַמָּה דְבָרִים שֶׁאֵין הַפָּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְעוֹבְרִים עַל מִצְוֹת מְלַכְנוּ. וְעוֹד יֵשׁ נִיחוּשׁ וְרַב הוּא וְנוֹהֵג בְּיַד בְּנֵי אָדָם. רוּאִין אֵשׁ וְנִחְלַת בּוֹעֶרֶת מְעוֹמֵד אוֹמְרִים יְהִיָּה לָנוּ אוֹרַח אִם תִּכְבְּהוּ בְּמַיִם הָאוֹרַח יִפּוֹל בְּמַיִם וְאֵין לָךְ נִיחוּשׁ גְּדוֹל מְזָה וְאַמַּת וְיֵצִיב הַדָּבָר כַּמָּה בְּנֵי אָדָם נִיסוּהוּ. אֵךְ הַשֵּׁטֶן הוּא הַמַּטְעָה אוֹתָם כְּשֶׁרוֹאֶה הַשֵּׁטֶן שֶׁזָּה מְנַחֵשׁ וְאוֹמֵר יִפּוֹל הָאוֹרַח בְּמַיִם אִזּוֹ אוֹמֵר הַשֵּׁטֶן אֵלַי וְאַפִּיל הָאוֹרַח בְּמַיִם לְהַטְעוֹת זֶה לְהִיּוֹת לְסִימָן בְּיָדוֹ לְנַחֵשׁ

לְעוֹלָם וְאֵזֶי לָהֶם לְעוֹשִׁים כִּדְּ כִי עוֹבְרִים עַל כַּמָּה לֹאֵוִין לֹא תִנְחָשׁוּ לֹא יִמָּצֵא
כִּדְּ וְגוֹי מִנְחָשׁ וּבְחֻקוֹתֵיהֶם לֹא תִלְכּוּ וְעוֹד שְׁעוֹשִׁים עֲדוֹת הַתּוֹרָה שֶׁקָּרַךְ כִּי לֹא
נִחַשׁ בְּיַעֲקֹב. וְאוֹתָם הַנּוֹדְרִים כְּשֵׁיט מִיחוּשׁ רֹאשׁ שְׁלֹא יֵאָכְלוּ עוֹד מִרֹאשׁ שֶׁל
בְּהֵמָה אוֹ כְּשֵׁהֶם חוֹלִים מִבְּנֵי מַעֲיִים אֵינָם אוֹכְלִים בְּנֵי מַעֲיִים הֲרִי זֶה מִדְּרָכֵי
הַיְאֻמוֹרִי אֲלֵא בְּטַח בְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְהוּא יִרְפְּאֵךְ:

נשא יום שני תורה

יכין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד ד' דמילוי יו"ד דשם בין להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

(כז) עַל-פִּי אֱהָרֹן וּבָנָיו תִּהְיֶה כָּל-עֲבֹדַת בְּנֵי
הַגֵּרִשִׁימִי לְכָל-מִשְׁאָם וּלְכָל עֲבֹדָתָם
וּפְקֻדָתָם עֲלֵהֶם בְּמִשְׁפָּחַת אֶת כָּל-מִשְׁאָם:
על מימר אהרון ובנוהי יהי כל פולחן בני גרשון לכל מטולחון ולכל פולחנהון
ותמנון עליהון במטרא ית כל מטולחון:

רס"י על פי אהרן ובניו. ואיזה מהבנים ממנה עליהם, זיד איתמר בן אהרן
הכהן:

(כח) וְאֵת עֲבֹדַת מִשְׁפּוֹחֹת בְּנֵי הַגֵּרִשִׁימִי בְּאֵהָל
מוֹעֵד וּבְמִשְׁבַּחֲתָם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן-אֱהָרֹן
הַכֹּהֵן: (ס) דין פולחן זרענת בני גרשון במשפון זמנא ומטרפתהון בינדא
דאיתמר בר אהרון פהנא: (כט) בְּנֵי מִרְרִי לְבִמִּשְׁפּוֹחֹתָם
לְבֵית-אֲבוֹתָם תִּפְקֹד אֹתָם: בני מררי לזרענתהון לבית
אֲבֵהֶתְהוֹן תִּמְנִי יתהון: (ט) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמֵעַלָּה וְעַד

בֶּן-זֹמְשִׁים שָׁנָה תִּפְקְדֶם כָּל-הַבָּא לַצֶּבֶא
לְעֵבֹד אֶת-עַבְדֹת אֱהִל מוֹעֵד: מִבֶּר תִּלְתִּין שָׁנִין וּלְעֵלָא
וְעַד בֶּר חֲמִשִּׁין שָׁנִין תִּמְנַנּוּן כָּל דְּאִתֵּי לְחִילָא לְמַפְלַח יַת פּוּלְחָן מִשְׁכּוֹן זְמָנָא:

נביאים - שופטים - פרק יג

(ח) וַיַּעֲתֵר מִנּוּזַן אֶל-יְהוָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדוֹנָי אִישׁ
הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר שָׁלוּזַת יָבֹוא-נָא עוֹד אֶלִינוּ
וַיִּזְרְנוּ בָהּ-נַעֲשֶׂה לְנַעַר הַיּוֹכָד: וְצִלֵי מְנוּחַ קָדָם יְיָ וַאֲמַר
בְּבָעוּ יְיָ נְבִיאָא דִּי דְשַׁלְחָתָא יִיתֵי כְעַן עוֹד לְוַתְנָא וְיִלְפַנְנָא מָה נַעֲבִיד לְרַבָּא דְאִתְיַלִּיד:

רס"י לנער היוולד . העמיד להוולד :

(ט) וַיִּשְׁמַע הָאֱלֹהִים בְּקוֹל מִנּוּזַן וַיָּבֵא מִלְאָךְ
הָאֱלֹהִים עוֹד אֶל-הָאִשָּׁה וְהִיא יוֹשֶׁבֶת
בְּשַׁרְדָּה וּמִנּוּזַן אִישָׁה אֵין עִבְדָּה: וְשָׁמִיעַ קָדָם יְיָ צְלוֹתֶיהָ
דְּמְנוּחַ וַאֲתָא מִלְאָכָא דִּי עוֹד לְוַת אִתְתָּא וְהִיא יָתְבָא בְּחַקְלָא וּמְנוּחַ בַּעֲלָה לִית
עִמָּה : (י) וְוַתְבַּהֵר הָאִשָּׁה וְוַתֵּרֶץ וְוַתֵּגֵד לְאִישָׁה
וְוַתֹּאמֶר אֶלִינוּ הִנֵּה נִרְאָה אֶלִי הָאִישׁ אֲשֶׁר-בָּא
בְּיוֹם אֶלִי: וְאוּחִיאַת אִתְתָּא וְרַחֲטַת וְחוּיאַת לְבַעֲלָה וַאֲמַרְת לִיהָ הָא אִתְחַזֵּי
לִי גְבָרָא דִּי אִתָּא בְּיוֹמָא דִּיכִי לְוַתִּי : (יא) וַיִּקָּם וַיֵּלֶךְ מִנּוּזַן אֲוֹזְרִי

אִשְׁתּוֹ וַיָּבֵא אֶל-הָאִישׁ וַיֹּאמֶר לוֹ הֲאֵתָהּ
הָאִישׁ אֲשֶׁר-דִּבַּרְתָּ אֶל-הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אָנֹכִי:
וְקָם וְאָזַל מִנּוּחַ בֵּיתִי וְאֵתָהּ לָנוּת גִּבְרָא וְאָמַר לִיהּ הֲאֵתָהּ גִּבְרָא דִּי מְלִילְתָּהּ
עִם אֵתָתָהּ וְאָמַר אָנָּה :

רש"י אחרי אחרי . אחר ענתה :

כתובים - משלי - פרק לא

(ו) יִשְׁתָּהּ וַיִּשְׁכַּח רִישׁוֹ וַעֲמָלוֹ לֹא יִזְכָּר-עוֹד:
וְנִשְׁתַּנּוּ וְנִטְעוּ מִסְּפִינְתָהוֹן וְשִׁמְקִיהוֹן לֹא נִזְכְּרוּן תִּנּוּב : (ח) פִּתְחוּ-פִּיךָ
לְאֵלֵיכֶם אֶל-דִּין כָּל-בְּנֵי זִזְלוֹהָ: פִּתַח פּוּמְדָה לְהַלִּין דְּלֹא מִסְטו
דִּין וְדוֹן לְכוּלְהוֹן בְּנֵי עוֹלֵי : (ט) פִּתְחוּ-פִּיךָ שֶׁפֶט-צֶדֶק וְדִין
עֲנֵי וְאֲבִיוֹן: פִּתַח פּוּמְדָה וְדוֹן צְדָקְתָהּ וְדוֹן לַעֲנֵי וְלַעֲלִיבֵי : (י) אֲשֶׁת-
זָזִיל מִי יִמְצָא וְרוֹזֵק מִפְּזִיזִים מִכָּרְהָ: אֵתָתָהּ כְּשֶׁרָתָהּ
מִנוּ יִשְׁפַח יִקְרָא הִיא מִן כִּיפֵי טְבַתָּה טִמְהָה :

רש"י אשת חיל . היא התורה : מי ימצא . אשרי הזוכה למצוא אותה :
מפנינים מרגליות .

א. אור לארבעה עשר, בודקין את החמץ לאור הנר. כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה. ולמה אמרו שתי שורות במרתף, מקום שמכניסין בו חמץ. בית שמאי אומרים, שתי שורות על פני כל המרתף. ובית הלל אומרים, שתי שורות החיצונות שהן העליונות:

דרטורה (ה) אור לארבעה עשר. ליל שלמחרתו יהיה ארבעה עשר. וקורא התנא ללילה אור כדרך שקורין לעיור סגי נהור ולישנא מעליא נקט: בודקין את החמץ. אית דמפרשי טעמא דבדיקה כדי שלא יעבור על כל יראה וכל ימצא אם יהיה חמץ בביתו בפסח. ואע"ג דבבבול בעלמא סגי חיישין שמא ימצא גלוסקא ופיפיה וימלך על דיטולו ויחשוב עליה לאכלה ויעבור עליה על כל יראה וכל ימצא, הלכך בודקים את החמץ כדי לבערו מן העולם. ואית דאמרי טעמא דבדיקה גזירה שמא ימצא חמץ בביתו בפסח ויאכלנו כיון שאין רגיל להיות בדל ממנו כל שאר ימות השנה: לאור הנר. בגמרא יליף דבדיקת חמץ כריכה שתהא לאור הנר, מדכתיב הכא (שמות יב) שאור לא ימצא, וכתיב התם (בראשית מד) וימצא הגביע, מה מציאה האמורה שם על ידי חיפוש, שנאמר ויחפש וכו' וימצא, אף מציאה האמורה כאן על ידי חיפוש, וחיפוש הוא בנר דכתיב (משלי ט) נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטון. ותקנו הבדיקה בלילה מפני שבלילה כל העם מצויין בבתיהם ואור הנר יפה לבדיקה בלילה יותר מציום דשרגא בטיהרא למאי מהניא. ומיהו אם לא בדק ליל ארבעה עשר ובדק בארבעה עשר שחרית כריך שיבדוק נמי לאור הנר: ולמה אמרו. לקמן במתניתין: שתי שורות. של חציות הסדורות זו על גב זו במרתף של יין כריך לבדוק ביניהן, אחר שאמרו כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך לבדוק, למה הכריכו לבדוק. ומשני, לא אמרו אלא במרתף שמכניסין בו חמץ, כמו מרתף שמסתפק ממנו יין לשלחנו ופעמים שהשמך עומד למזוג ופתו בידו וכשהיין כלה נכנס במרתף להביא יין: שתי שורות על פני הכל המרתף. לרך אולרי יין לסדר חציותיהן שורות שורות, שממלאין כל קרקעית המרתף וחוזרין ומניחין חצית על חצית, כשורות התחתונות כך שורות העליונות עד שמי הקורה ושתי שורות שאמרו בית שמאי הם שורה חילונה מן הארץ עד שמי קורה וחוזר ובדק החציות העליונות, על פני ארכו ורחבו של מרתף, נמצאו שתי שורות כמין גא"ס יונית שורה אחת בזקיפה ושורה אחת בשכיבה: שתי שורות החילונות. השורה העליונה הסמוכה לשמי קורה הרואה פני הפתח ושלמטה הימנה. ואותן שלפנים אינו בדק כלל. ומן החילונות אינו בדק אלא שתי העליונות בלבד:

ב. אין חוששין שמא גררה חלדה מבית לבית וממקום למקום, דאם נן, מחצר לחצר ומעיר לעיר, אין לדבר סוף:

ברטנורה (ב) אין חוששין. כשזדק הבית בזוית זו וזא לזדוק זוית זו, אין חוששין שמא בתוך שזאתי לזו גררה חולדה למקום הזדוק וכריך אני לחזור ולזדוק, שאם זאת לחוש בכך הרי גם מחלך לחלך יש לומר כן אני זדקתי קודם לחזרי ולאחר זדקתי הביאה חולדה חמץ מחלך חזרי לחזרי ואין לדבר סוף:

ג. רבי יהודה אומר, בודקין אור ארבעה עשר ובארבעה עשר שחרית ובשעת הבעור. וחקמים אומרים, לא בדיק אור ארבעה עשר, בדיק בארבעה עשר. לא בדיק בארבעה עשר, בדיק בתוך המועד. לא בדיק בתוך המועד, בדיק לאחר המועד. ומה שמשיר, וניחנו בצנעא, פדי שלא יהא צריך בדיקה אחריו:

ברטנורה (ג) בודקין אור ארבעה עשר ובארבעה עשר שחרית. הכי קאמר, באחד משלשה פרקים הללו בלבד בודקים, ולאחר שלשה פרקים הללו אם לא זדק קוב אינו בודק: בתוך המועד. בשעה שקית שהוא מועד הביעור: לאחר המועד עד שתחשך ואית דמפרשי, בתוך המועד, בתוך הפסח. לאחר המועד, לאחר הפסח, כדי שלא יתערב לו חמץ שעבר עליו הפסח שהוא אסור בהנאה בחמץ של היתר שנעשה לאחר הפסח. ור' יהודה סבר לאחר הביעור דהיינו לאחר זמן איסורו של חמץ לא יזדוק כלל דלמא אתי למיכל מיניה. ורבנן אמרי יזדוק לאחר זמן איסורו ולא חיישין דלמא אתי למיכל מיניה כיון שכל עצמו מחזר עליו לשרפו. ואין הלכה כר' יהודה:

ד. רבי מאיר אומר, אוכלין כל חמש ושורפין בתחלת שש. ורבי יהודה אומר, אוכלין כל ארבע, ותולין כל חמש, ושורפין בתחלת שש:

ברטנורה (ד) ושורפין בתחילת שש. ואע"ג דכל שעה שקית מדאורייתא שריא גזרו רבנן עליה דילמא טעו וסבור על השביעית שהיא שקית. אבל החמישית לא טעו למימר על השביעית שהיא חמישית ומותר: תולין כל חמש. ואינו אוכל, גזירה משום יום המעונן דטעי וסבר על השביעית שהיא חמישית. ומיהו לשרוף אינו כריך ומאכיל לבהמתו. אבל שקית אף בהנאה אסור מדרבנן, גזירה משום שביעית. והלכה כר' יהודה:

ה. ועוד אמר רבי יהודה, שתי חלות של תודה פסולות מנחות על גג האצטבא. כל זמן שמנחות, כל העם אוכלים. נטלה אחת, תולין, לא אוכלין ולא שורפין. נטלו שתיהן התחילו כל העם שורפין. רבן גמליאל אומר, חליו נאכלין כל ארבע, ותרומה כל חמש, ושורפין בתחלת שש:

ברטורה

(ה) שתי חלות. של חמץ: של תודה פסולות. שנפסלו בלינה. שמתוך שהן מרובות לחמי תודה בשלשה עשר בניסן, שכל מי שיש לו תודה להביא מביאה בשלשה עשר נפסלות בלינה לבוקר של ארבעה עשר. לחמי תודה ארבעים חלות, עשר מהן חמץ. ותודה נאכלת ליום ולילה, ואם היו מביאים אותם בארבעה עשר אין נאכלות של חמץ אלא עד שש שעות, ואסור להביא קרבן ביום שיתמעט זמן אכילתו, שאין מביאים קדשים לבית הפסול, הלכך כל מי שהיה עליו קרבן תודה מביאה בשלשה עשר, דבארבעה עשר לא יוכל להביאה, וכל שכן בפסח, ונפסלו בלינה ליום ארבעה עשר לפי שלא היו להן אוכלין כל כך. ומשום הכי דפסולות, היו נתונות שם, שאם היו כשרות לא היו נותנים אותן שם לפסלם בידיים, שמונחות שם עד זמן הביעור ונשרפות: על גג האיטבא. שהיה בהר הבית. כדי שיראו אותם שם לסימון: ניטלה אחת מהן. בתחילת שעה חמישית בא עליה בית דין ונוטל האחת, וכל העם מכירים שהגיע שעה חמישית ותולין: ותרומה כל חמש. לאסור להפסיד קדשים בידיים כל זמן שיכול לאכלם: ושורפין בתחילת שש. דהשתא ודאי רובא טעו בין ששית לשביעית. ואין הלכה כרבן גמליאל:

ו. רבי חנינא סגן הכהנים אומר, מימיהם של כהנים לא נמנעו מלשרוף את הבשר שנטמא בולד הטמאה עם הבשר שנטמא באב הטמאה, אף על פי שמוסיפין טמאה על טמאתו. הוסיף רבי עקיבא ואמר, מימיהם של כהנים לא נמנעו מלהדליק את השמן שנטמא בטבול יום בנר שנטמא בטמא מת, אף על פי שמוסיפין טמאה על טמאתו:

ברטורה

(ו) מימיהם של כהנים לא נמנעו. משום דבעי למתני סיפא מדבריהם למדנו ששורפין תרומה טהורה עם הטמאה [נקטן] לה הכא: מלשרוף את הבשר שנטמא בולד הטמאה. בולד של וולד קאמר, כלומר הבשר שהוא שלישי שנטמא בשני לטומאה, שהוא וולד של וולד, לא נמנעו מלשרפו עם הבשר שנטמא באב הטמאה שהוא ראשון לטומאה. וכשנוגע זה הבשר שהיה מתחילתו שלישי בבשר שנטמא באב הטמאה חוזר להיות שני. ואף על פי כן לא נמנעו מלשרפו עם חמור ממנו, דהואיל ואף זה הקל לשריפה עומד לא חשו אם מטמאין אותו יותר ממה שהיה. ואע"פ שאין אוכל מטמא אוכל מן התורה שנאמר בטומאת אוכלין (דברים יז) טמא הוא, הוא טמא, ואינו מטמא אוכל כיוצא בו, מכל מקום רבנן גזרו שיהיה אוכל מטמא אוכל: השמן. של תרומה: שנפסל בטבול יום. הוא שלישי לטומאה, דטבול יום פסל את התרומה מן התורה ועושה אותה שלישי לעולם, לא שנא אוכלין ולא שנא משקין: בנר שנטמא בטמא מת. האי נר של מתכת הוא. וכל כלים חוץ מכלי חרס שנגעו בטומאת מת נעשו כמותה, אם אב אב, אם ראשון ראשון, דכתיב (במדבר יט) בחלל חרב, ודרשינן חרב הרי הוא כחלל, שהחרב שנגע במת נעשה אבי

אבות כמת עצמו, וכשנגע בטמא מת שהוא אב נעשה גם כן החרב אב, והוא הדין לכל שאר כלים חוץ מכלי חרס, נמלא הנר של מתכת שנגע בטמא מת, נעשה אב הטומאה. והשתא הוסיף ר' עקיבא על דברי ר' חנינא סגן הכהנים, שר' חנינא לא התיר אלא להחזיר השלישי שני, ור' עקיבא התיר להחזיר השלישי ראשון, שהשמן שנפסל בטבול יום שהוא שלישי, כשמדליקין אותו בנר שנטמא בטמא מת, שהנר עצמו נעשה אב כמו שאמרנו, נמלא שחוזר השלישי להיות ראשון ואף על פי כן לא נמנעו, דהואיל ויש גם טומאה עליו לא חיישינן ליה ומותר להוסיף בידיים:

אָמַר רַבִּי מֵאִיר, מְדַבְּרִיהֶם לְמַדְנֹו, שְׁשׁוֹרְפִין תְּרוּמָה טְהוֹרָה עִם הַטְּמֵאָה בַּפֶּסַח. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, אֵינָהּ הִיא הַמִּידָה. וּמוֹדִים רַבִּי אֶלְיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, שְׁשׁוֹרְפִין זֶו לְעֶצְמָהּ וְזֶו לְעֶצְמָהּ. עַל מֵה נִחְלָקוּ, עַל הַתְּלוּיָה וְעַל הַטְּמֵאָה, שְׁרַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר, תִּשְׁרַף זֶו לְעֶצְמָהּ וְזֶו לְעֶצְמָהּ. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, שְׁתִּיָּהוּ כְּפֹאֲחַת:

ברטורה (ז) מדבריהם למדנו. בין ר' מאיר בין ר' יוסי תרווייהו סבירא להו דבשר שנטמא בזולד הטומאה דאמר ר' חנינא, מיידי בבשר שנטמא במשקים שנטמאו בכלי שנטמא בשרץ ור' מאיר סבר טומאת משקים לטמא אחרים לאו דאורייתא שאין המשקין מטמאים אחרים ואפילו אוכלין אלא מדרבנן, ומשום הכי קאמר מדברי ר' חנינא דאמר ששורפין בשר שנטמא במשקים דהוי ליה טמא מדרבנן, דמדאורייתא טהור מעליא הוא, עם בשר שנטמא באב הטומאה שהוא טמא דאורייתא: למדנו ששורפין תרומה טהורה עם הטומאה. משהגיעה שעה ששית שהיא אסורה מדרבנן כמו ששורפין בשר שנטמא במשקין שהוא טהור גמור מן התורה עם בשר שנטמא באב הטומאה שהוא טמא דאורייתא: אמר לו ר' יוסי אינה היא המדה. ר' יוסי לטעמיה דסבירא ליה טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא ובשר שנטמא במשקין טמא מדאורייתא, הילכך אמר ליה אינה היא המדה, כלומר אי אתה יכול ללמוד זאת מדבריהם, אם התרת לשרוף טמא טומאה קלה עם טמא טומאה חמורה, תתיר לשרוף טהורה עם טמאה. והלכה כר' יוסי שאין שורפין תרומה טהורה עם הטומאה בפסח. וטומאת משקין לטמא אחרים אינה מדאורייתא אלא מדרבנן כר' מאיר: ומודים ר' אליעזר ור' יהושע. ר' יוסי קאמר לה דאע"ג דר' אליעזר ור' יהושע אפליגו בשריפת תרומה, בהא מודים ששורפים זו לעצמה וזו לעצמה: על התלויה ועל הטמאה. ר' אליעזר סבר דמוזהר על שמירתה של תלויה, דכתיב (במדבר יח) את משמרת תרומתי, בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה תלויה ואחת תרומה טהורה: ורבי יהושע אומר שתיהן כאחת. כיון דתלויה היא אי אתה מוזהר על שמירתה. ועל התלויה והטהורה לא נחלקו ששורפין, דהואיל ולא הוחזקה טומאה אין נראית כמטמא בידיים:

גמרא פסחים דף ז' ע"ב

לְאוֹר הַנֵּר וְכוּי מְנָא הָנִי מִיְלֵי אָמַר רַב חֲסֵדָא לְמַדְנֵי מְצִיאָה מְמַצִּיאָה
וּמְצִיאָה מְחַפּוֹשׁ וְחַפּוֹשׁ וְחַפּוֹשׁ מְנֵרוֹת וְנֵרוֹת מְנֵר. מְצִיאָה מְמַצִּיאָה
כְּתִיב הֲכֵא (שְׁמוֹת י"ב) שְׁבַעַת יָמִים שְׁאוֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבִתְיֹכֶם וְכְתִיב הֲתִם
(בְּרַאשִׁית מ"ד) וְיִחַפֵּשׂ בְּגָדוֹל הַחֵל וּבִקְטוֹן כָּלָה וְיִמָּצֵא. וּמְצִיאָה מְחַפּוֹשׁ דִּידִיהָ
וְחַפּוֹשׁ מְנֵרוֹת דְּכְתִיב (צַפְנִיָּה א') בָּעַת הֵהִיא אַחַפֵּשׁ אֶת יְרוּשָׁלַיִם בְּנֵרוֹת וְנֵרוֹת
מְנֵר דְּכְתִיב (מִשְׁלֵי כ) גַּר ה' נִשְׁמַת אָדָם חוֹפֵשׁ כָּל חֲדָרֵי בֵּטָן. תְּנֵנו רַבֵּנן אֵין
בוֹדְקִין לֹא לְאוֹר הַחֲמָה וְלֹא לְאוֹר הַלְּבָנָה וְלֹא לְאוֹר הָאֲבוּקָה אֶלָּא לְאוֹר
הַנֵּר מְפָנֵי שְׁאוֹר הַנֵּר יָפָה לְבִדְיָקָה וְאָף עַל פִּי שְׁאֵין רְאִיָּה לְדַבֵּר זָכַר לְדַבֵּר
שְׁנֵאָמַר (שְׁמוֹת י"ב) שְׁבַעַת יָמִים שְׁאוֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבִתְיֹכֶם וְאוֹמַר (בְּרַאשִׁית מ"ד)
וְיִחַפֵּשׂ בְּגָדוֹל הַחֵל וְאוֹמַר (צַפְנִיָּה א') בָּעַת הֵהִיא אַחַפֵּשׁ אֶת יְרוּשָׁלַיִם בְּנֵרוֹת
וְאוֹמַר (מִשְׁלֵי כ) גַּר ה' נִשְׁמַת אָדָם חוֹפֵשׁ כָּל חֲדָרֵי בֵּטָן. וְאֲבוּקָה לֹא וְהָאֵמַר
רַבָּא מָאֵי דְכְתִיב (חֲבִקוּק ג') וְנוֹגַהּ כָּאוֹר תִּתְהַיֶּה קֶרְנִים מִיָּדוֹ לוֹ וְשֵׁם חֲבִיוֹן
עוֹזוֹ לָמָּה צִדִיקִים דְּזוֹמִים בְּפָנֵי שְׂכִינָה כְּנֵר בְּפָנֵי הָאֲבוּקָה. וְאָמַר רַבָּא
אֲבוּקָה לְהַבְדִּילָהּ מִצְּנוּהָ מִן הַמּוֹבָחָר. אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק זָה יְכוֹל
לְהַכְנִיסוֹ לְחוֹרִין וְלִסְדָּקִין וְזָה אֵינֵנו יְכוֹל לְהַכְנִיסוֹ לְחוֹרִין וְלִסְדָּקִין. רַב
זְבִיד אָמַר זָה אוֹרוֹ לְפָנֵינוּ וְזָה אוֹרוֹ לְאַחֲרֵינוּ. רַב פֶּפְאָה אָמַר הָאֵי בָּעִית וְהָאֵי
לֹא בָּעִית. רַבִּינָא אָמַר הָאֵי מְשִׁידָ נְהוֹרָא וְהָאֵי מִיקְטָף אִיקְטוּפֵי :

רס"י לְמַדְנֵי מַצִּיאָה. הַאֲמוּרָה בְּחַמֵּץ מַצִּיאָה הַאֲמוּרָה בְּגִזְעֵי צְנִימִין: וּמַצִּיאָה
מַחִיפּוֹשׁ. כְּלוּ' וְאוֹתָהּ מַצִּיאָה שֶׁל צְנִימִין מַחִיפּוֹשׁ הַאֲמוּרָה אֲכַלָּה דְמָה מַצִּיאָה שֶׁל
גִּזְעֵי ע"י חִיפּוֹשׁ אֲחַף מַצִּיאָת חַמֵּץ ע"י חִיפּוֹשׁ: וְחִיפּוֹשׁ מַחִיפּוֹשׁ וְחִיפּוֹשׁ מְנֵרוֹת.
לְאַחַר שֶׁלְמַדַּת שְׁהוּא ע"י חִיפּוֹשׁ חוֹזֵר וְלִמַּד זֶה הַחִיפּוֹשׁ מַחִיפּוֹשׁ שְׁכַתוֹב צִירוּסָלִים
שְׁהוּא צְנֵרוֹת כְּדַכְתִּיב צַעַת הֵהוּא אַחַפֵּשׁ אֶת יְרוּשָׁלַיִם צְנֵרוֹת: וְנֵרוֹת מְנֵר. דְּכַתִּיב
צְנַר יַחֲדֵי נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם חוֹפֵשׁ כָּל חֲדָרֵי בֵּטָן וְלִקְמִיָּה מִפְרָשׁ הֵא לְמָה לִי: זְכַר
לְדַבְּרָה. כְּדַפְרָשִׁינָן וְהַסְתָּחָ מִפְרָשׁ קִרְאֵי הֵיכִי וְרִאִיָּה מִמֶּשׁ לִיתָא אֲלָא אֲסַמְכָתָא
בְּעַלְמָא דְד"ת מְדַבְּרֵי קַבְלָה נִינְהוּ: מִפְּנֵי שְׁאוֹר הַנֵּר יָפָה לְבִדְיָקָה. וְלִקְמִיָּה מִפְרָשׁ
מֵאֵי מַעֲלִיּוֹתָא מַאֲבּוּקָה: וְנוֹגַהּ. שְׁלַעַתִּיד לְבִדְיָקִים כְּאוֹר שֶׁל שְׁבַעַת יָמֵי צְרַאֲשִׁית
יְהִיָּה: וְקֶרְנִים. מַלְשׁוֹן קֶרֶן עוֹר פְּנֵינוּ וְזִהְרֻרִין מִיַּד הַקַּב"ה: לוֹ. לְבִדְיָקָה מִזִּיו שֶׁל
הַקַּב"ה יֵלְאוּ זִהְרֻרִין לְהַקְרִין פְּנֵי הַבִּדְיָקִים וְלֹא יְהִיָּה אוֹרָם שׁוֹה לְאוֹרוֹ אֲלָא כְּנֵר
צְפָנֵי הַאֲבּוּקָה: אוֹרוֹ לְאַחֲרֵינוּ. וְאֲדָם הַאוֹחוֹזוֹ לְפָנֵינוּ הוּא בּוֹדֵק הַלְכָךְ אֵין יָפָה

לצדיקה: בעית. מתיירא שלא יזעיר את הבית ואין לבו על הצדיקה יפה: האי
משיד נהוריה. אור הגר נמשך ומאריך במקומו ואינו דולג בקפילות אלא נח במקום
אחד: מיקטף איקטופי. נפסק וקופץ תמיד ל' הקוטפין מלות:

זוהר נשא דף קכ"א ע"ב

איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם וגומר תא חזי כתיב (שופטי' ד')
וחבר הקני נפרד מקין מבני חובב חותן משה וגומר. וחבר הקני. מבני בנוי
דיתרו הנה כמה דאת אמר (שמואל א' ט"ו) ויאמר שאול אל הקני וגומר.
אמאי אקרי קני והא אוקמוה וכתוב (בראית ט"ו) את הקני ואת הקניזי.
ואתמר דעבד קנא במדברא פלפלא דא בגין למלעי באורייתא ואתפרש מן
מתא. נפרד מקין אתפרש מההוא עמא דהוה בקדמיתא ואתדבק ביה
בקדשא בריד הוא. נפרד מקין זכאה בר נש דזכי באורייתא למיזל
ולאתדבק באורחוי דכד בר נש אזיל באורחוי דאורייתא משיד עליה
רוחא קדישא עלאה כמה דאת אמר (ישעיה לב) עד יערה עלינו רוח ממרום
וכד בר נש סטי אורחוי משיד עליה רוחא אחרא מסטרא אחרא דהיא
סטרא דמסאבא וסטרא דמסאבא אתער מסטרא דנוקבא דתהומא רבא
דתמן מדורין דרוחין בישין דנזקי לבני נשא דאקרון נזקי עלמא דהא
מסטרא דקין קדמאה אשתכחו ויתרו בקדמיתא כומרא לעבודה זרה
הוה ולההוא סטר הוה פלח ומשיד עליה רוחא מההוא אתר ואף על גב
דאקרי קני לבתר נפרד מקין (נדא) ואתדבק (ני"א ואתחבר) ביה בקדשא בריד
הוא (מאי משמע) דכל מאן דאתדבק ביה בקדשא בריד הוא ועביד פקודי
אורייתא פביכול הוא קיים עלמין עלמא דלעילא ועלמא דלתתא והא
אוקמוה ועשיתם אותם כתיב. וכל מאן דעבר על פקודי אורייתא פביכול
פגים לעילא פגים לתתא פגים לגרמיה פגים לכל עלמין. מתל לאינון
מפרישי זמין דשאטין (ספ"א דטסרין) בארבא קם חד שטייא בינייהו בעא
לנקבא וכולי ועל דא איש או אשה כי יעשו וגומר האדם וגומר. (הושע ז')
והמה כאדם עברו ברית. אדם עבר על פקודא חד דאורייתא גרים ליה
לגרמיה מיתה וגרם לכל עלמא פגים לעילא פגים לתתא וההוא חובא
תלויא עד דיקיים קדשא בריד הוא עלמא כמלקדמין ויתעבר ההוא פגימו
מעלמא הדא הוא דכתיב (ישעיה כ"ד) בלע המות לנצח ומחה יי אלהים
דמעא מעל כל פנים וגומר ובגין כך כי יעשו מכל חטאת האדם (כתיב).
האדם אדם קדמאה. למעל מעל ביי דמאן דיפוק מרחמי וינקה מן דינא
הוא גרים פגימו וכולי ועל דא רחמנא לישזבן מחיבי דהאי עלמא ומן
פגימו דילהון כמה זכאין מסתלקי בגנייהו בר כל מה דגרמי לעילא
ותתא:

אִישׁ אֹו אִשָּׁה וְגו': זֵא וּרְאִיָּה, כְּתוּב (שׁוֹפְטִים ד') וְחִצְרֵי הַקְּיָיִי נִפְרָד
מִקְיָוּ מִזְּיָי חוּצָב חוּתָו מִשָּׂה. וְחִצְרֵי הַקְּיָיִי הָיָה מִזְּיָי זְיָו שְׁל יִתְרוֹ. כְּמוֹ
שְׁנִיָּמֵר (שׁמוּאֵל א' ט"ו) וַיִּחַמֵּר שְׁאוּל לֹל הַקְּיָיִי וְגו'. לָמָּה נִקְרָא קְיָיִי. וּבְכָר
הַעֲמִדְנוּ. וְכְתוּב (בראשית ט"ו) וְאֵת הַקְּיָיִי וְאֵת הַקְּיָיִי. וְלִמְדְנוּ, שְׁעָשָׂה קוּ
זְמִדְזָר לְעִסוֹק זְפוּרָה כְּמוֹ הָעוֹף הָזָה, וְנִפְרָשׁ מִן הָעִיר, וְנִפְרָד מִקְיָוּ, וְנִפְרָד
מִהָעֵם הַהוּא, דְּהִינוּ מִהַדְּיָיִי, שְׁהָיָה זְהֵם תְּחִלָּה, וְנִתְדַבֵּק זְהַקְדוּשׁ זְרוּף
הוּא. וְעַל כֵּן נִפְרָד מִקְיָוּ. אֲשָׁרֵי הָאָדָם שְׁזָכָה זְפוּרָה, לְלַכֵּת וּלְהִתְדַבֵּק
זְדַרְכָּיו. כִּי כְּשֶׁהָאָדָם הוּלֵךְ זְדַרְכָּי הַפוּרָה, מוֹשֵׁף עָלָיו רוּחַ קְדוּשׁ עָלָיו,
כְּמוֹ שְׁנִיָּמֵר (ישעיה ל"ז) עַד יַעֲרָה עָלֵינוּ רוּחַ מִמְרוֹם. וְכְשֶׁהָאָדָם מִטָּה זְדַרְכָּיו
מִן הַפוּרָה, מוֹשֵׁף עָלָיו רוּחַ אַחַר מֵלֵךְ הָאֲחַר, שְׁהוּא לֵךְ הַטּוֹמְאָה, וְלֵךְ
הַטּוֹמְאָה מִתְעוֹרֵר מֵלֵךְ הַנֶּקֶב שְׁל הַתְּהוֹם הַגְּדוֹל שְׁשֵׁם מִשְׁפְּנוֹת הַרוּחוֹת
הָרְעִים הַמַּזִּיקִים לְזַי הָאָדָם וְהַנִּקְרָאִים מַזִּיקֵי הָעוֹלָם, שְׁהֵם נִמְאָאִים מֵלֵךְ
קִיָו הָרִאשׁוֹן. וַיִּתְרוּ הָיָה מִתְחִלָּה כּוֹמֵר לְעִבּוּדָה זְרָה, וּלְלֵךְ הַהוּא הָיָה עוֹבֵד,
וּמִשָּׁף עָלָיו רוּחַ מֵאוֹתוֹ הַלֵּךְ. וְעַל כֵּן נִקְרָא אַחַר כֵּן קִיָו, כִּי נִפְרָד מִקְיָוּ
וְנִתְדַבֵּק זְהַקְדוּשׁ זְרוּף הוּא, שְׁכַל מִי שְׁמִתְדַבֵּק זְהַקְדוּשׁ זְרוּף הוּא וְעוֹשֵׂה
מְאוֹת הַפוּרָה, כְּזִיכּוֹל הוּא מְקַיֵּם הָעוֹלָמוֹת, עוֹלָם שְׁלִמְעֵלָה וְעוֹלָם
שְׁלִמְטָה. וּבְכָר הַעֲמִידוּהוּ, וְעִשִּׂיתֶם אוֹתָם כְּתוּב. וְכַל מִי שְׁעוֹבֵר עַל מְאוֹת
הַפוּרָה, כְּזִיכּוֹל כּוֹמֵר לְמַעֲלָה, כּוֹמֵר לְמַטָּה, כּוֹמֵר אֵת עֲלָמוֹ, כּוֹמֵר לְמַטָּה
הָעוֹלָמוֹת. מִשְׁל לְאֵלּוֹ יוֹרְדֵי הַיָּם הַשְּׂטִיִּים זְאָנִיָּה, קֵם שׁוֹטָה אַחַד זְיָיִיָּה
וְרָאָה לְנִקֵּב אֵת הַסְּפִינָה, אָמַר לוֹ חִצְרוֹ לָמָּה אֵתָה קוֹדֶחַ. אָמַר לוֹ מַה אֵיכְפֶּת
לָךְ, הֲלֹא תִחְפִּי אָנִי קוֹדֶחַ. אָמַר לוֹ, הֲרֵי שְׁיָנוּ נְטֻצְעִים זְסַפִּינָה זְיָיִיָּה (וַיִּקְרָא
כַּזָּכָר פ"ד ו'). וְעַל כֵּן אִישׁ אֹו אִשָּׁה כִּי יַעֲשֶׂוּ וְגו' הָאָדָם וְגו', שְׁרוּמֵז עַל אָדָם
הָרִאשׁוֹן, שְׁכְתוּב (הושע ו') וְהִמָּה כְּאָדָם עֲבָרוּ זְרִיתָ. אָדָם עֲבָר עַל מְאוֹה אַחַת
שְׁזְפוּרָה, גָּרַם לְעֲלָמוֹ מִיתָה וְגָרַם לְכַל הָעוֹלָם כְּפָגַם לְמַעֲלָה וּפְגָם לְמַטָּה,
וְאוֹתוֹ הָעוֹן תְּלוּי, עַד שְׁיָקִיִּים הַקְּדוּשׁ זְרוּף הוּא הָעוֹלָם כְּזְתְּחִלָּה, וַיְהִיָּה
נִעְבָּר הַכְּפָגַם הַהוּא מִן הָעוֹלָם. זֶה שְׁנִיָּמֵר (ישעיה כ"ה) זְלַע הַמְּוֹת לְנִלְחַ וּמַחָה
ה' אֲלֵהֶם דְּמַעָה מֵעַל כָּל פָּנִים וְגו'. וּמִשָּׁם זֶה כְּתוּב כָּאֵן כִּי יַעֲשֶׂוּ מִכָּל
חַטּוֹת הָאָדָם. הָאָדָם, שְׁרוּמֵז עַל אָדָם הָרִאשׁוֹן. לְמַעוֹל מֵעַל זֶה. כִּי מִי
שְׁיִוָּרַח מִרְחַמִּים וַיִּוָּנֶה מִן הַדִּין הוּא גּוֹרֵם כְּפָגַם וְכו'. וְעַל כֵּן הָרַחֲמָן הוּא
יִלְיָנוּ מִרְשָׁעֵי הָעוֹלָם הָזֶה וּמִן הַכְּפָגַם שְׁלָהֶם, כִּי כְּפָה לְדִיקִים מִסְתַּלְקִים
זְגַלְלָם, חוּץ מִכָּל מַה שְׁגוֹרְמִים לְמַעֲלָה וּלְמַטָּה.

הרמב"ם הלכות תפלה פרק ז'

א. כְּשֶׁחִוְּגַר חֲגוּרוֹ מִבְּרַךְ אוֹזֵר יִשְׂרָאֵל בְּגִבּוֹרָה כְּשֶׁנֹּעֵל מִנְעָלָיו מִבְּרַךְ שְׁעֵשִׁית לִי כָּל צָרָכִי. כְּשֶׁמְהַלֵּךְ לְצֵאת לְדֶרֶךְ מִבְּרַךְ הַמְכִּין מִצְעָדֵי גֶבֶר. וּמִבְּרַךְ אָדָם בְּכָל יוֹם בְּאִי אֶמְ"ה שְׁלֹא עֲשֵׂנִי גוֹי. בְּאִי אֶמְ"ה שְׁלֹא עֲשֵׂנִי אִשָּׁה. בְּאִי אֶמְ"ה שְׁלֹא עֲשֵׂנִי עֶבֶד: **ב.** שְׂמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת אֵלוּ אֵין לָהֶם סֵדֵר אֶלָּא מִבְּרַךְ כָּל אַחַת מֵהֶם עַל דְּבַר שֶׁהַבְּרָכָה בְּשִׁבְלֹו בְּשִׁעְתּוֹ. כִּי־צַד הָרִי שֶׁחֲנַגַּר חֲגוּרוֹ וְהוּא עַל מִטָּתוֹ מִבְּרַךְ אוֹזֵר יִשְׂרָאֵל בְּגִבּוֹרָה. שְׁמַע הַתְּרַנְגוּל מִבְּרַךְ הַנּוֹתֵן לְשִׁכּוֹי בִּינָה. וְכָל בְּרָכָה מֵהוּ שְׁלֹא נִתְחַיֵּב בָּהּ אֵינוֹ מִבְּרַךְ אוֹתָהּ: **ג.** כִּי־צַד לֹן בְּכִסּוֹתוֹ אֵינוֹ מִבְּרַךְ כְּשֶׁעוֹמֵד מִלְּבִישׁ עָרוּמִים. הֵלֶךְ יַחַף אֵינוֹ מִבְּרַךְ שְׁעֵשִׁית לִי כָּל צָרָכִי. בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים וּבִתְשַׁעָּה בָּאָב שְׁאֵין שָׁם רְחִיצָה אֵינוֹ מִבְּרַךְ נְטִילַת יָדַיִם וְלֹא הַמַּעְבִּיר חֲבִלֵי שִׁינָה. אִם לֹא נִכְנַס לְבֵית הַכֶּסֶא אֵינוֹ מִבְּרַךְ אֲשֶׁר יֵצֵר אֶת הָאָדָם וְכֵן שְׂאָר בְּרָכוֹת אֵלוּ:

מוסר

מס' חסידים סימן נ"ט

אֵין לָנוּ נִיחוּשׁ לְסִימָן אֶלָּא בְּמָה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים כְּעִנְיָן שֶׁאָמְרוּ בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה יֵאָכְלוּ רֵאשׁ שֶׁל אֵיל עַל שֵׁם נְהִיָּה לְרֵאשׁ וְכוּ' וּמִיָּנִי מְתִיקָה עַל שֵׁם שָׁנָה מְתוּקָה וְכוּ' וְכֵן יְרַבִּי תְרַנְגוּלָא וְכוּ' וְכֵן יְדַלִּיק גַּר בְּבֵית דָּלָא נָשִׁיב זִיקָא וְכוּ' וְאוֹתָן בְּנֵי אָדָם שְׁיֵשׁ לָהֶם לַעֲשׂוֹת מִצְוָה כְּגוֹן לְהַתְחִיל לְלַמֵּד לְתִינוּקוֹת אוֹ לְהַתְחִיל בְּמִצְוָה אַחַת וְאוֹמְרִים נִמְתִּין עַד ר"ח אָף עַל פִּי שְׁאֵין זֶה נַחֲשׁ אֵין זֶה דֶּרֶךְ הַטּוֹבָה כִּי מִי יוֹדֵעַ אִם יִחְיֶה אִם יָמוּת בְּתוֹךְ הַחוּדֶשׁ נִמְצָא מֵת וְלֹא קִיִּים הַמִּצְוָה. כְּלָלוּ שֶׁל דְּבַר מִיָּד כְּשֶׁתְּבֹא הַמִּצְוָה לְיָדֶךָ עֲשֵׂה אוֹתָהּ וְאַל תִּדְחָה אוֹתָהּ וְכֵן דְּרָשׁוּ חֲכָמִים (שְׁמוֹת יב) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמִּצְוֹת אֵל תִּקְרִי הַמִּצְוֹת אֶלָּא הַמִּצְוֹת אִם בָּאת מִצְוָה לְיָדֶךָ אֵל תִּנְיַחְנָה לְהַחְמִיץ אֶלָּא עֲשֵׂה אוֹתָהּ מִיָּד. וְאִם חָשַׁב לַעֲשׂוֹת מִצְוָה וְנִאֲנַס וְלֹא עֲשָׂאָה מַעֲלָה עָלָיו הַכֶּתוּב כְּאֵלוֹ עֲשָׂאָה שְׁנֵאָמַר (מִלֵּאכִי ג') וּלְחוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ מַחְשְׁבָה טוֹבָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא

נשא יום שלישי תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה ראשונה דשם בין להשאר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

(לא) וְזֹאת מִשְׁמֶרֶת מִשְׁאֵם לְכֹל-עֲבֹדְתָם בְּאֵהָל מוֹעֵד קָרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן וּבְרִיזוֹ וְעַמּוּדָיו

וְאֲדָנָיו: וְדָא מְטַרְת מְטוּלְהוֹן לְכֹל פּוּלְחָנְהוֹן בְּמִשְׁפָּן זְמָנָא דְפִי מִשְׁכָּנָא

וְעַבְרֹהִי וְעַמּוּדוֹהִי וְסִמְכוֹהִי: (לב) וְעַמּוּדָי הַזֹּזָר סָבִיב

וְאֲדָנֵיהֶם וְיִתְדוֹתָם וּמִיתְרֵיהֶם לְכֹל-כְּלֵיהֶם

וּלְכֹל עֲבֹדְתָם וּבְשִׁמּוֹת תִּפְקְדוּ אֹת-כָּלִי

מִשְׁמֶרֶת מִשְׁאֵם: וְעַמּוּדֵי דְדִרְתָּא סְחֹר סְחֹר וְסִמְכֵיהוֹן וְסִפֵּיהוֹן

וְאִטוּגִיְהוֹן לְכֹל מְנִיְהוֹן וּלְכֹל פּוּלְחָנְהוֹן וּבְשִׁמְהוֹן תִּמְנֹן יָת מְנִי מְטַרְת מְטוּלְהוֹן:

רס"י ויתדתם ומיתריהם. של עמודים, שהרי יתדות ומיתרי הקלעים במשא

בני גרסון היו, ויתדות ומיתרים היו ליריעות ולקלעים מלמטה, שלא תגזייהם

הרות, ויתדות ומיתרים היו לעמודים סביב לתלות בהם הקלעים בשפתם

העליונה, בכלנסות וקנדסין [וקנטסין], כמו ששנויה במלכת המשכן:

(לג) וְזֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפָּזוֹת בְּנֵי מִרְרֵי לְכֹל-

עֲבֹדְתָם בְּאֵהָל מוֹעֵד בְּיַד אִיתְמָר בֶּן-אֶהָרָן

הַכֹּהֵן: דִּין פּוּלְחָן זְרַעֲיָת בְּנֵי מִרְרֵי לְכֹל פּוּלְחָנְהוֹן בְּמִשְׁפָּן זְמָנָא בִּידָא

דאיתמר בר אהרו פתגא : (לד) ויפקד משה ואהרן ונשיאי העדה את-בני הקהתי למשפוחתם ולבית אבותם : ומנא משה ואהרו ורברבי כנשתא ?ת בני קהת לזרעיתהון ולבית אבהתהון : (לה) מבין שלשים שנה ומעלה ועד בן-זמשים שנה כל-הבא לצבא לעבדה באהל מועד : מפר תלתין שנין ולעלא ועד בר חמשין שנין כל דאתי לחילא לפולחנא במשפון זמנא :

נביאים - שופטים - פרק יג

(יב) ויאמר מנוזן עתה יבא דבריק ביה-יהיה משפט-הנער ומעשהו : ואמר מנוח פֿען יתקיימון פתגמך מה יהי דחזי לרבנא ומה נעביד ליה :

רס"י מה יהיה משפט הנער ומעשהו . (תרגום :) מה חזי למעבד לעולימא ומה נעביד ליה :

(יג) ויאמר בלאך יהנה אל-מנוזן מכל אשר-אברתי אל-האשה תשמר : ואמר מלאכא דיי למנוח מפל דאמרית לאתתא תסתמר : (יד) מכל אשר-יצא מפון הלין לא תאכל ויין ושכר אל-תשת וכל-טמאה אל-תאכל כל אשר-צויתיה תשמר : מפל דיפוק

מגופנא דחמרא לא תיכול חמר חדת ועתיק לא תשתי וכל מסאב לא תיכול כל די פקידתה תטר : (ט) ויאמר מנוזן אל-מלאך יהוה זעצרה-נא אותך ונעשה לפניה גדי עזים: ואמר מנוח למלאכא דיי גיחות פעו יתד ונעביד קדמו גדיא בר עזי :

רש"י נעכרה נא אותך . נאסוף אותך אל הבית :

(ט) ויאמר מלאך יהוה אל-מנוזן אם-תעצירני לא-אכל בלזומך ואם-תעשה עולה ליהוה תעללה כי לא-ידע מנוזן כי-מלאך יהוה הוא: ואמר מלאכא דיי למנוח אם תחדינני לא איכול בלחמו ואם תעביד עלתא קדם יי תסקינה ארי לא ידע מנוח ארי מלאכא דיי הוא :

כתובים - משלי - פרק לא

(יא) בטון ביה לב בעלה ושכל לא יזסר: דתכל עלה לביה דבעלה ולא מתבזא ולא חסרא :

רש"י ושלל לא יחסר . כלומר לא יחסר טוב : ושלל לא יחסר . אוכל פירות בעוה"ז ובעוה"ב :

(יב) גמלתהו טוב ולא-רע כל ימי זייה: פרעתיה טבתא ולא בישתא כל ימי חיקא : (יג) דרשה צמר ופשתים

וַתַּעַשׂ בְּזֹפֶיךָ כַּפִּיָּה: תַּבַּעַת עֶמְרָא וְכִתְנָא וְעַבְדַּת הַיָּד צְבָנָא דְאִנְדָּה :

רס"י דרשה אמר ופשתים . לפי שהמשילה לאשה דבר לפי המליצה כלרכי מלאכת הנשים , והמשל כך הוא , דורשת התורה מקרא משנה מדרש ומחזרת אחריהם שהם לרכי התלמידים :

(ד) הִיְתָה כְּאֲנִיּוֹת סוּזֹר מִמֶּרְזֵק תָּבִיא לְזוּמָה: וְהוֹת הַיָּד אֶלְפַת דְּתַגְרָא דְמוֹ רְחִיק מִיְתִיא מְכֻלִּיתָא :

רס"י היתה כאניות סוחר . מזיאה היא ללומדיה ברכה ומזון :

(ט) וַתִּקְּבוּם | בְּעוֹד לֵילָה וְתַתֵּן טָרֵף לְבֵיתָהּ וְזֹק לְזַעֲרִיתָהּ: וְקַמַּת בְּלִילָא וַיְהִיבַת מְזוּנָא לְבֵיתָהּ וּפּוֹלְחָנָא לְטְלִיתָהּ :

משנה גיטין פרק ב

א. הַמְּבִיא גֵט מִמְּדִינַת הַיָּם וְאָמַר בְּפָנַי נִכְתַּב אָבָל לֹא בְּפָנַי נִחְתָּם, בְּפָנַי נִחְתָּם אָבָל לֹא בְּפָנַי נִכְתַּב, בְּפָנַי נִכְתַּב כִּלּוֹ וּבְפָנַי נִחְתָּם חֻצִּי, בְּפָנַי נִכְתַּב חֻצִּי וּבְפָנַי נִחְתָּם כִּלּוֹ, פָּסוּל. אֶחָד אָמַר בְּפָנַי נִכְתַּב וְאֶחָד אָמַר בְּפָנַי נִחְתָּם, פָּסוּל. שְׁנַיִם אָמְרִים בְּפָנַיְנוּ נִכְתַּב וְאֶחָד אָמַר בְּפָנַי נִחְתָּם, פָּסוּל. וְרַבִּי יְהוּדָה מְכַשֵּׁיר. אֶחָד אָמַר בְּפָנַי נִכְתַּב וּשְׁנַיִם אָמְרִים בְּפָנַיְנוּ נִחְתָּם פָּסוּל:

ברטורה (ה) המביא. נחתם חלו. אחד מן העדים חתם בפני: בפני נכתב חלו וכו' פסול. ודוקא חלו האחרון. אבל בפני נכתב חלו הראשון שהוא שם האיף והאשה והזמן, כשר. וחלו הראשון נמי לא לריך שיראה הכתיבה עצמה, אלא אם שמע קול הקולמוס בלבד עובר על הנייר בשעת כתיבה, תו לא לריך: אחד אומר בפני נכתב

ואחד אומר בפני נחתם פסול. בזמן שהגט יולא מתחת יד אחד מהם, לארככוהו רבנן לשליח המביא גט למימר תרווייהו. אבל אם הגט יולא מתחת ידי שניהם, כשר. ששנים שהביאו גט אין כריך שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם: שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול. בזמן שהגט יולא מתחת יד אחד מהם. אבל אם יולא מתחת יד שניהם, כשר: ורבי יהודה מכשיר. ואפילו יולא מתחת ידו של אחד מהם. ואין הלכה כרבי יהודה:

ב. נכתב ביום ונחתם ביום, בליקלה ונחתם בליקלה, בליקלה ונחתם ביום, כשר. ביום ונחתם בליקלה, פסול. רבי שמעון מכשיר, שהיה רבי שמעון אומר, כל הגטין שנכתבו ביום ונחתמו בליקלה, פסולין, חוץ מגטי

זרמורה (ג) זלילה ונחתם ביום כשר. שהיום הולך אחר הלילה ואין זה מוקדם: ביום ונחתם זלילה פסול. שהרי מוקדם הוא. ותקנו חכמים זמן בגיטין, גזירה שמה יהיה נשוי עם בת אחותו ותזנה עליו וחס עליה שלא תחנק ונתן לה גט זלילה זמן. וכשמעידים עליה ז"ד מוליא גיטה ואומרת גרושה הייתי ופנויה זכותה שעה: ור"ש מכשיר. דסבר ר"ש דחכמים תקנו זמן בגיטין משום פירי, שאם לא היה זמן בגט יהיה הבעל מוכר והולך פירות נכסי מלוג של אשתו לאחר גרושין, וכשתבעו זדין יאמר קודם גירושין מכרתי. ולהכי מכשיר ר"ש בנכתב ביום ונחתם זלילה אע"פ שהוא מוקדם, דסבר משעה שנתן עיניו לגרש אע"פ שלא גירש שוב אין לו לזבל פירות. ואין הלכה כר"ש:

ג. בכל כותבין, בדין, בסם, בסקרא, ובקומוס, ובקנקנתום, ובכל דבר שהוא של קימא. אין כותבין לא במשקים, ולא במי פרות, ולא בכל דבר שאינו מתקיים. על הכל כותבין, על העלה של זית, ועל הקרון של פרה ונתן לה את הפרה, על היד של עבד ונתן לה את העבד. רבי יוסי הגלילי אומר, אין כותבין לא על דבר שיש בו רוח חיים, ולא על האכלין:

זרמורה (ג) זלילה. אלמיד"ר זערבי: סיקרא. זבע אדום: קומוס. סרף האילן: קנקנתום. וידריאול"ז זלע"ז: על העלה של זית. תלושה: ונתן לה את הפרה. שאינו יכול לקלל אחר כתיבה, דכתיב (דברים כ"ד) וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה, מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה, ילא זה שמחוסר כתיבה קליפה ונתינה: רבי יוסי הגלילי אומר כו'. דרחמנא קרייה לגט ספר, מה ספר מיוחד שאין בו רוח חיים ואינו אוכל, אף כל שאין בו רוח חיים ואינו אוכל. ורבנן אמרי אי כתב בספר כדקאמרת, השתא דכתיב ספר, לספירת דברים הוא דאתא. והלכה כחכמים:

ד. אין פּוֹתְבִין בְּמַחְבֵּר לְקַרְקַע. פְּתָבוּ בְּמַחְבֵּר, תִּלְשׁוּ וְחַתְמוּ וּנְתָנוּ לָהּ, כְּשֶׁר. רַבֵּי יְהוּדָה פּוֹסֵל, עַד שֶׁתְּהֵא פְתִיבְתוּ וְחַתִּימְתוּ בְּתִלוּשׁ. רַבֵּי יְהוּדָה בֵּן בְּתִירָה אוֹמֵר, אֵין פּוֹתְבִין לֹא עַל הַנִּזְר הַמְּחוּק וְלֹא עַל הַדְּפִתְרָא, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יְכוֹל לְהַזְדַּיֵּף. וְחַכְמִים מְכַשְׁרִין:

ברטנורה (ז) אין כותבין במחובר. מפני שמחוסר קליפה: כתבו על המחובר וכו'. הכי קאמר, כתב במחובר הטופס, שהוא כל הגט כולו חוץ ממקום האיש ומקום האשה והזמן: ותלשו וחתמו. כלומר שכתב התורף שהוא מקום האיש והאשה והזמן אחר שתלשו: כשר. לכיון שנכתב התורף בתלוש, אע"פ שהטופס נכתב במחובר, כשר: על הנייר המחוק. שיכול לחזור ולמוחקו עד העדים ולכתוב עליו מה שירצה ולא מנכרא מלתא, שהרי עדים נמי על המחק הם חתומים: ודפתרא. אין המחק שלו ניכר. דיפתרא, למליח וקמיה ולא עפיץ: וחכמים מכשירין. בגיטין בלכד. לסבירא להו עדי מסירה כרתי, והעדים שהגט נמסר בפניהם הם עיקר הגרושין, לא עדי חתימה. אבל בשאר שטרות דסמכינן אעדי חתימה, מודים חכמים שאין נכתבים לא על נייר מחוק ולא על דיפתרא. והלכה כחכמים:

ה. הפל פְּשָׁרִין לְכַתּוֹב אֶת הַגֵּט, אֶפְלוּ חֵרֵשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן. הָאִשָּׁה פּוֹתְבַת אֶת גִּטָּהּ, וְהָאִישׁ פּוֹתֵב אֶת שׁוֹבְרוֹ, שְׁאִין קִיּוּם הַגֵּט אֶלָּא בְּחוֹתְמָיו. הַפֶּל פְּשָׁרִין לְהֵבִיא אֶת הַגֵּט, חוּץ מִחֵרֵשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן וְסוּמָא:

ברטנורה (ח) ואפילו חרש שוטה וקטן. והוא שגדול עומד על גביו ואומר לו כתוב לשם פלוני. אבל נכרי ועבד, אפילו גדול עומד על גביו, לכתחלה לא יכתוב גט, מפני שהם בני דעת ואדעתא דנפשייהו עבדי, שאפילו גדול אומר לו כתוב לשם פלוני הוא לא יכתוב אלא לדעת עצמו. ואם נכרי ועבד כתבו טופס הגט, וישראל בן דעת כתב התורף שהוא שם האשה והזמן שכל אלו כריכין לשמן, הגט כשר. וכן חרש שוטה וקטן דאמרינן במתניתין שכשרים לכתוב את הגט, ה"מ טופס, אבל תורף אינו כשר אלא שיכתבו ישראל גדול וכן דעת: חוץ מחרש שוטה וקטן. דלאו בני דעה נינהו: וסומא. פסול להביא גט מחוץ לארץ, שאינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם. אבל להביא גט בארץ ישראל שא"ל לומר בפני נכתב ובפני נחתם, או אפילו בחו"ל אם הגט מקויים בחותמיו, או להיות שליח של אשה לקבל גיטה, לכל אלו הסומא כשר: ונכרי. דליתיה בתורת גיטין וקדושין, ובמידי דלנפשיה לא חזי לא מצי למעבד שליחותא לאחריני:

ו. קָבַל הַקָּטָן וְהַגְּדִיל, חֵרֵשׁ וְנִתְפַּקַח, סוּמָא וְנִתְפַּתַח, שׁוֹטָה וְנִשְׁתַּפְּחָה, נְכָרִי וְנִתְגַּיֵר, פָּסוּל. אֲבָל פְּקֻחַ וְנִתְחַרֵּשׁ וְחֹזֵר וְנִתְפַּקַח,

פְּתוּחַ וְנִסְתָּמָא וְחִזְרַ וְנִתְפַתַח, שְׁפוּי וְנִשְׁתַּטָּה וְחִזְרַ וְנִשְׁתַּפָּה, כְּשֶׁר.
זֶה הַכֶּלֶל, כֹּל שֶׁתַּחֲלָתוֹ וְסוּפוֹ בְּדַעַת, כְּשֶׁר:

ברטנורה (ו) קיבל הקטן. הגט מיד הבעל: והגדיל. קודם שמסרו לה: פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח. אפילו לא חזר ונתפתח, הואיל והיה פתוח בשעת קבלת הגט שפיר מצי למיהוי שליה, דהא יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם. אלא איידי דבעי למתני סיפא וחזר ונסתפה, שצריך שיהיה בן דעת בשעת נתינה, תנא נמי רישא וחזר ונתפתח. וכל פסולי עדות בעבירה, פסולין להביא את הגט, שאין נאמנים לומר בפני נכתב ובפני נחתם. ואם הגט מקויים בחותמו, כשרים להביאו:

א. אף הנשים שאינן נאמנות לומר מת בעלה, נאמנות להביא את גטה, חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה. מה בין גט למיתה, שהכתב מוכיח. האשה עצמה מביאה את גטה, ובלבד שהיא צריכה לומר, בפני נכתב ובפני נחתם:

ברטנורה (ו) חמותה ובת חמותה כו'. אינן נאמנות לומר מת בעלה, משום דסניין לה ומכוונין לקלקלה: ובלבד שהיא צריכה לומר בפ"נ ובפ"נ. ודוקא כשהתנה הבעל עמה בשעה שמסר הגט לידה ואמר לה לא תתגרסי אלא בבית דינו של פלוני ותאמרי בפ"נ ובפ"נ. והב"ד לוקחין אותו מידה אחר שאמרה בפ"נ ובפ"נ, וממנין שליה שיחזור ויתן אותו לה. אבל אשה שגיטה יולא מתחת ידה בכל מקום שהיא, הרי זו מגורשת, ואפילו שאין הגט מקויים בחותמו, ואינה צריכה שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם:

גמרא גיטין דף כ"ג ע"א

חוץ מחרש שוטה וקטן וסומא ונכרי. בשלמא חרש שוטה וקטן דלאו בני דעה נינהו נכרי נמי דלאו בר התירה הוא. אלא סומא אפ"כ לא. אמר רב ששת לפי שאינו יודע ממי נוטלו ולמי נותנו. מתקיף לה רב יוסף היאך סומא מותר באשתו. היאך בני אדם מותרים בנשותיהם בפליקה. אלא בטביעות עינא דקלא הקא נמי בטביעות עינא דקלא. אלא אמר רב יוסף הקא בחוצה לארץ עסקינן דבעי למימר בפני נכתב ובפני נחתם. ולא מצי למימר. אמר ליה אביי אלא מעתה פתוח ונסתמא דמצי אמר הכי נמי

דְּכָשֶׁר. וְהָא קִתְּנֵי פְתוּחַ וְנִסְתָּמָא וְחִזְר וְנִתְפַתַּח כְּשֶׁר חִזְר וְנִתְפַתַּח אִין לֹא חִזְר וְנִתְפַתַּח לֹא הוּא הַדִּין דְּאָף עַל גַּב דְּלֹא חִזְר וְנִתְפַתַּח וְאִיִּדִי דְּקִתְּנֵי שְׂפוּי וְנִשְׁתַּטָּה וְחִזְר וְנִשְׁתַּפָּה טַעְמָא דְּחִזְר וְנִשְׁתַּפָּה הָא לֹא חִזְר וְנִשְׁתַּפָּה לֹא. תְּנֵא נְמִי פְתוּחַ וְנִסְתָּמָא וְחִזְר וְנִתְפַתַּח. אָמַר רַב אֲשִׁי דִיקָא נְמִי דְּקִתְּנֵי זֶה הַכֶּלֶל כֹּל שֶׁתְּחַלְתּוּ וְסוּפוּ בְּדַעַת כְּשֶׁר וְלֹא קִתְּנֵי כֹל שֶׁתְּחַלְתּוּ וְסוּפוּ בְּכַשְׁרוֹת כְּשֶׁר שְׁמַע מִינָהּ. בְּעוּ מִינִיָּה מְרַבֵּי אָמִי עֶבֶד מֵהוּ שְׁיַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ לְקַבֵּל גִּט אִשָּׁה מִיַּד בַּעֲלָהּ אָמַר לְהוּ מְדַקָּא פְּסִיל לִיָּה לְנִכְרֵי מְכַלֵּל דְּעֶבֶד כְּשֶׁר. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אִין הָעֶבֶד נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ לְקַבֵּל גִּט לְאִשָּׁה מִיַּד בַּעֲלָהּ לְפִי שְׂאִינוּ בְּתוֹרַת גִּיטִין וְקִדּוּשִׁין. מִתְּקִיף לָהּ רַבִּי אֶלְעָזָר טַעְמָא בְּמִילְתָּא דְּלִיתִיהּ הָא בְּמִילְתָּא דְּאִיתִיהּ כְּשֶׁר וְהָא נִכְרֵי וְהָא כּוֹתֵי דְּאִיתְּנָהוּ בְּתוֹרַת תְּרוּמָה דְּנַפְשֵׁיהוּ. דְּתַנְּן הַנִּכְרֵי וְהַכּוֹתֵי שֶׁתְּרַמּוּ מִשְׁלָהֶם תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה וְתַנְּן נִכְרֵי שֶׁתְּרַם שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֶפְיָלוּ בְּרִשּׁוֹת אִין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה מְאִי טַעְמָא לֹא מִשּׁוּם דְּכִתִּיב (בַּמִּדְבָּר י"ח) אַתֶּם גַּם אַתֶּם מֵה אַתֶּם יִשְׂרָאֵל אֶף שְׁלוּחְכֶם יִשְׂרָאֵל. אָמַרִי דְּבִי רַבִּי יַנָּאי לֹא מֵה אַתֶּם בְּנֵי בְרִית אֶף שְׁלוּחְכֶם בְּנֵי בְרִית:

רס"י ללאו בני דעה ניהו. וגבי שליחות איש בעינן ולא קטן דשליחות נפקא לן מויקחו איש שה לבית אבות אחד לוקח לכולן: ללאו בר היתרא הוא. דאין להן קדושין ואין גיטין נוהגין בהם ובמידי דלנפשיה לא חזי לא מאי למעבד שליחותא לאחרני: הא לא חזר ונסתפה לא. דטעמא משום דעה הוא וכריך להיות בן דעת לעשות שליחותא: דיקא נמי. דלגבי פתוח ונסתמא לא תנא דוקא חזר ונתפתח: מדקתני סיפא וכו'. אלמא היכא דטעמא משום דעה הוא דבעינן תחלה וסוף אבל סומא לא הוי טעמא משום דעה לא בעינן תחלה וסוף אלכא תחלה לחודיה דלא מאי למימר בפני נכתב דאי בסומא דוקא נתני כל שתחלתו וסופו בכשרות: מהו שיעשה שליח. לאשה עבד של כל אדם מהו שיעשה שליח לאשה בעלמא: לקבל גט מיד בעלה. ותהא מגורשת בקבלתו והוא הדין נמי להולכה דכולה חדא טעמא הוא אלכא כך היתה השאלה בבית המדרש: מדקא פסיל לכותי. במתני' בהבאה ולא תנא עבד: מכלל דעבד כשר. וכי היכי דכשר להבאה להיות שליח לגרש כך כשר לקבלה להיות שליח להתגרש שאין חילוק טעם ביניהם: הא במילתא דאיתיה. כגון תרומה שאסור לעבד לאכול טבל ואם יא לו טבל שניתן לו על מנת שאין לרבו רשות בו מפריש תרומה הימנו ותרומתו תרומה דעבד כאשה בכל המאות ואימא נמי דכשר להיות שליח לתרום: שתרמו את שלהם תרומתן תרומה. ואסורה לזרי' דסבר אין קנין לכותי בא"י להפקיע מקדושת מעשר והקדש הכותי הקדש כדילפינן מאיש איש לרבות את הכותים שנודרים נדרים ונדבות כישראל: אפי' ברשותו. של ישראל שעשאו שליח מ"מ אין תרומתו תרומה: מ"ט. אינה תרומה: לאו משום. דשליחות דתרומה דכתיב כן תרימו גם אתם ודרשינן מדמאי למיכתב אתם וכתיב גם אתם לרבו' שלוחכם ואיתקש שליח לשולחו בהאי קרא למימר דמה אתם בני' אף שלוחכם ישראל ומאי מיעוטא

איכא למעוטי נמי לעבד שתתם את של ישראל ברשות: לא מה אתם בני ברית.
מהולין וזכו ברית מות: אף שלוחכם בני ברית. לאפוקי כותי אבל עבד בן ברית
הוא כדכתיב מחוטב עליך וגו':

זוהר נשא דף קכ"ד ע"א

איש איש כי תשטה אשתו וגומר. מאי האי לגבי האי אלא כמה דכתיב
למעול מעל ביני. רבי אלעזר אמר איש איש. מאי האי איש איש דהא בחד
סגי אלא הא אוקמוה. אבל איש איש משמע איש דאיהו איש וקיים קרא
דכתיב שתה מים מבורך וגומר. כדן הוא איש בעלמא איש לגבי אתתיה
ומעלה בו מעל הא בחד סגי אמאי תרי אלא חד לעילא וחד לתתא. חד
לכנסת ישראל וחד לבעלה. בגין כך והביא האיש את אשתו. אמאי אל
הפהו רזא דמלה בגין דכהנא שושבינא איהו דמטרוניתא הלא אית
לאסתפללא הא כתיב (ויקרא א') ושחט את בן הבקר ושחט אתרוא ולא כהנא
דכהנא אסיר ליה בדינא בגין דלא יפגים ההוא אתר דאחיד ביה ואת
אמרת והביא האיש את אשתו אל הפהו למדן דינהא. אלא ודאי כהנא
לדא חזי בגין דאיהו שושבינא למטרוניתא וכל נשי עלמא מתברכן (נ"א
אתחדת) בכנסת ישראל ועל דא אתתא דלתתא מתברכא בשבע ברכות
דאחידת בה בכנסת ישראל וכהנא קאים לאתקנא מלי דמטרוניתא
ולעיינא בכל מה דאצטריך בגין כך כהנא לדא ולא אתרא. ואי תימא
דאיהו עביד דינא לאו הכי אלא לאסגאה שלמא בעלמא קא אשתדל
בהאי ולאסגאה חסד. דאי ההיא אתתא אשתכחת זכאה כהנא אסגי
שלמא בהו ולא עוד אלא דמתעברא בברא דכר ואתעביד שלמא על ידי.
ואי לא אשתכחת זכאה איהו לא עביד דינא אלא ההוא שמא קדישא
דאיהי קא משקרת ביה הוא עביד דינא בדיק לה. תא חזי כהנא לא עייל
גרמה להאי אלא כד היא יהבת גרמה קמיה לחפאה (נ"א לזפאה) זמנא ותרין
שאיל לה פיון דאיהי בעיא לאשתכחא זכאה כדן כהנא עביד עובדא בגין
לאסגאה שלמא. כהנא כתיב שמא קדישא חד זמנא בארח מישר לבתר
כתיב ליה. למפרע אתוון סריטין בטהירין דינא בדינא. רחמי ברחמי.
רחמי בדינא ודינא ברחמי. אשתכחת זכאה אתוון רחמי אשתכחו ודינן
סלקין. לא אשתכחת כדקא גאות רחמי סלקין ודינן אשתארו וכדן דינא
אתעביד :

תרגום הזוהר איש איש כי תשטה אשתו וגו': שואל, מה זה אכל זה. פלומר
למה נסמכה פרשת סוטה לפרשת מעילה. ומשיב, אלא, כמו שכתוב פס.
(במדבר ה') למעול מעל זה, פתוב גם פאון בסוטה, ומעלה זו מעל. והם

ענין אחד, ועל פן נסמכו זה לזה. רבי אלעזר אמר, איש איש, מהו איש
איש שני פעמים, הרי צאחת היא די. ומשיב, אלכא פצר העמידוהו, אלכא
איש איש פרושו, איש שהוא איש, דהינו שקיים הכתוב (משלי ה) שיה מים
מזורק, ולא נתן עיניו צאשה אחרת, אז הוא איש צעולם, איש אל אשתו.
ומעלה זו מעלה, שואל, הרי צמעל אחד היא די, למה שני פעמים מעל.
ומשיב, אלכא מעל אחד למעלה ואחד למטה, דהינו אחד בכנסת ישראל,
שהיא מלכות, ואחד בצבעלה, שהוא ז"א. משום זה והביא האיך את אשתו
אל הפהו. שואל, למה יביא אשתו אל הפהו. ולא לשופט. ומשיב, סוד הדבר
הוא, משום שהפהו הוא שושבינה של המלכה, דהינו המתקן את המלכות
לזוג עם ז"א, ועל פן שיה לו תקון הפגם של הסוטה, המגיע עד המלכות,
פנזפר לעיל. כאן יש להסתפל, הרי כתוב (ויקרא ח) ושחט את צן הזקור,
אשר ושחט פרושו, אחר ולא הפהו, משום שהפהו חסור לו לפעול צדון,
פדי שלא יפגום אותו המקום שהפהו אחוזו זו, דהינו חסד, ואתה אומר,
והביא האיך את אשתו אל הפהו לדון הדין שלה. אלכא ודאי רק הפהו ראוי
לזה, משום שהוא שושבינה של המלכה, וכל נשי העולם מתצרכות מננסת
ישראל. ועל פן האשה שלמטה, מתצרכת, בשעת נשואין, בשבע צרכות,
משום שהיא אחוזה בכנסת ישראל, שיש בה שבע ספירות חג"ת נהי"מ.
והפהו עומד לתקן דברי המלכה, שהיא המלכות, ולעין בכל מה שהיא
כריכה. משום זה רק הפהו ראוי לזה ולא אחר. ואם תאמר שהפהו עושה
דין, שהוא סותר למדרגתו שהיא חסד. ומשיב, אינו פן, אלכא פדי להרבות
שלום צעולם הוא משתדל בזה, ולהגדיל החסד. פי אם האשה היא נמצאת
נקיה, הפהו מרצה שלום צהם, צאשה וצבעלה, ולא עוד אלכא שמתעצרת
צבו זכר. ונעשה שלום על ידו. ואם אינה נמצאת נקיה, אין הפהו עושה
דין, אלכא השם הקדוש שהוא שהיא שקרה זו, הוא עושה דין, והוא צדק
אותה. צח וריאה, הפהו לא הכנים עלמו לזה. אלכא פשהיא נותנת עלמה
לפניו להשקותה, פדי שתזפה, פעם ושפים שואל אותה, וכיון שהיא רוצה
להמלא נקיה, אז עושה הפהו מעשה, פדי להרבות השלום צינה לצבעלה.
הפהו פותח את השם הקדוש, פעם אחת צדקד ישר, דהינו יהו"ה. ולאחר
פך פותח אותו למפרע, דהינו הוה"י. והאותיות, שנמחו לתוך הפנים, היו
נשטות צאורות עליונים חרבע צחינות, שהם, דין צדון, רחמים צרחמים,
רחמים צדון, דין צרחמים. אם נמצאת נקיה, האותיות של הרחמים נמצאו
ואותיות הדין עלו. ואם לא נמצאת פראוי, אותיות הרחמים עלו, ואותיות

הלכה

פסוקה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק ו'

א. נהגו העם ברוב ערינו לברך ברכות אלו זו אחר זו בבית הכנסת בין נתחייבו בהן בין לא נתחייבו בהן וטעות הוא. ואין ראוי לעשות כן ולא יברך ברכה אלא אם כן נתחייב בה: **ב.** המשפכים לקרוא בתורה קודם שיקרא קריאת שמע בין קורא בתורה שבכתב בין קורא בתורה שבעל פה נוטל ידיו תחלה ומברך שלש ברכות ואחר כך קורא. ואלו הן: אשר קדשנו במצותיו וצונו על דברי תורה. והערב נא ה' אלהינו את דברי תורתך בפנינו ובפיפיות עמך כל בית ישראל ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך יודעי שמך ועוסקי תורתך ברוך אתה ה' המלמד תורה לעמו ישראל. ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו ברוך אתה ה' נותן התורה: **ג.** בכל יום חייב אדם לברך שלש ברכות אלו ואחר כך קורא מעט מדברי תורה. ונהגו העם לקרוא ברכת כהנים. ויש מקומות שקורין צו את בני ישראל. ויש מקומות שקורין שתייהן וקורין פרקים או הלכות מן המשנה ומן

מוסר

מסי חסידים סי' מ'

כתיב בסוף הושע (יד) שובה ישראל עד ה' אלהיך. גדולה תשובה שמגעת עד פסא הכבוד שנאמר עד ה' והיא אחת מן הדברים שקדמו לעולם והיא שקולה כנגד כל הקרבנות שנאמר (תהלים נא) זבחי אלהים רוח נשברה לא נאמר זבח אלא זבחי ואל יראה לבעל התשובה שהוא מרוחק ממעלת הצדיקים מפני העונות והחטאים והפשעים אשר הענה וחטא ופשע כי אין הדבר כן אלא אהוב הוא ונחמד לפני הבורא יותר מן הצדיקים שהרי טעם את החטא וכפה את יצרו ואמרו חכמינו זכרונם לברכה במקום שבעלי

תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד ואשרי המתגבר על
יצרו כשהוא איש בחור וטוב כמו שאמר הכתוב (קהלת יב) וזכור את בוראך
בימי בחורותיך:

נשא יום רביעי תורה

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי וו דשם ב״ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה
משבת הבאה:

(לו) ויהיו פקדיהם למשפוחתם אלפים שבע

מאות וזמשים: והוּוּ מנניהוּוּ לזרעתהוּוּ תרין אלפין שבע מאה

וחמשין: (לז) אלה פקודי משפוחת הקהתי כל-

העבד באהל מועד אשר פקד משה ואהרן

על פי יהוה ביד-משה: (ס) אליו מנני זרעת קהת כל דפלה

במשפן זמנא די זמנא משה ואהרן על מימרא ד״י בידא דמשה: (לח)

ופקודי בני גרשון למשפוחתם ולבית

אבתם: ומנני בני גרשון לזרעתהוּוּ ולבית אבתהוּוּ: (לט) מבין

שלושים שנה וזמנה ועד בן-זמשים שנה

כל-הבא לצבא לעבדה באהל מועד: מבר

תלתין שניו וזמנא ועד בר חמשין שניו כל דאתי לחילא לפולחנא במשפן זמנא:

(מ) ויהיו פקדיהם למשפוחתם לבית אבתם

אלפים ושש מאות ושלושים: והוּוּ מנניהוּוּ לזרעתהוּוּ

לבית אבתהוּוּ תרין אלפין ושית מאה ותלתין: (מא) אלה פקודי

משפוחת בני גרשון כל-העבד באהל מועד

אֲשֶׁר פָּקַד מִשְׁעָה וְאַהֲרֹן עַל-פִּי יְהוָה: אֵלֶּיךָ מִנְּגִי
זָרְעִית בְּנִי גִרְשׁוֹן כָּל דְּפֹלַח בְּמִשְׁכַּן זְמַנָּא דִּי מְנָא מִשְׁעָה וְאַהֲרֹן עַל מִימְרָא דִּינִי:

נביאים - שופטים - פרק יג

(יז) וַיֹּאמֶר מְנוּזָז אֶל-מִלְאָךְ יְהוָה בְּמִי שְׁמַךְ כִּי-
יָבֵא (דברך) דְּבָרְךָ וְכִבְדְּנֶךָ: וְאָמַר מְנוּחַ לְמִלְאָכָא דִּינִי מָה
שְׁמֵךְ אֲרִי יתְקַיְימוּן פִּתְגָמְךָ וּנְיָקָרְנֵךְ :

רש"י כי יבא דברך . אם יבא לנו שליחות דבר מאתך , משנדע ונכיר את
שמך : וכדנוד . ונעשה מה שתשלח לנו :

(יח) וַיֹּאמֶר לוֹ מִלְאָךְ יְהוָה לְמָה זֶה תִּשְׁאַל
לְשָׁמִי וְהוּא-פְּלֵאִי: (ט) וְאָמַר לִיה מִלְאָכָא דִּינִי לְמָא דָּנָן אֵת שְׁאִיל
לְשָׁמִי וְהוּא מְפָרֵשׁ :

רש"י והוא פלאי . מכוסה , תמיד הוא משתנה ואין ידוע למה משתנה
היום (ספרי נשא מז) :

(יט) וַיִּקְחוּ מְנוּזָז אֶת-גְּדֵי הָעֹזִים וְאֶת-הַמְּנוּזָזָה
וַיַּעַל עַל-הַצֹּר לַיהוָה וּבִמְפֹלָא לַעֲשׂוֹת וּבְמְנוּזָז
וְאֲשֶׁתוֹ רֵאִים: וְנָסִיב מְנוּחַ ית גְּדֵיא בַר עֲזִי וְיַת תְּקוּרֻבְתָּא וְאַסִּיק עַל
טְנָרָא קָדָם יְיָ וּמְפָרֵשׁ לְמַעַבְדַּד וּמְנוּחַ וְאַתְתִּיחַ חֲזָן : (כ) וַיְהִי בַעֲלוֹת
הַלֵּהב בַּמֵּעַל הַמְּנוּזָזָה הַשְּׂמִימָה וַיַּעַל מִלְאָךְ-

יְהוָה בְּלֶהֱבֵהֶם הַמִּזְבֵּיִם וּבְמִזְבֵּיִם וְאֲשֵׁיתוּ רֵאִים וַיִּפְּלוּ

עַל-פְּנֵיהֶם אֶרְצָה: וְהָיָה בְּמִסְקֵי שְׁלֹחַבֵּיתָא מְעַלְוֵי מַדְבָּחָא לְצִית

שְׁמִיָּא וְסִלִּיק מִלְּאָכָא דִּי בְּשִׁלְחָהוּבֵית מַדְבָּחָא וּמְנוּחַ וְאֲתַתִּיה חָזָן וּנְפְלוּ עַל אֲפִיהוֹן

עַל אֶרְעָא : (כא) וְלֹא-יִסַּף עוֹד מִלְּאָךְ יְהוָה לְהִרְאֹתָה

אֶל-מִזְבֵּיִם וְאֶל-אֲשֵׁיתוּ אִזְ יִדַע מִזְבֵּיִם כִּי-מִלְּאָךְ

יְהוָה הוּא: וְלֹא אוֹסִיף עוֹד מִלְּאָכָא דִּי לְאֲתַחְזָא לְמְנוּחַ וְלְאֲתַתִּיה בְּכֹן

יִדַע מְנוּחַ אֶרֶי מִלְּאָכָא דִּי הוּא : (כב) וַיֹּאמֶר מִזְבֵּיִם אֶל-אֲשֵׁיתוּ

בְּמוֹת זְמוּת כִּי אֲלֵהֶם רֵאִינוּ: וַאֲמַר מְנוּחַ לְאֲתַתִּיה מִימַת

נְמוּת אֶרֶי מִלְּאָכָא דִּי חֲזִינָא :

כתובים - משלי - פרק לא

זָמְמָה שָׂדֶה וַתִּקְוֶהוּ מִפְּרֵי כִפְיָהּ (נטע) זָטְעָה

כָּרֶם: וְאֲתַחֲשַׁבַת בְּתַרְעִיתָא וּנְסַבַת חֻקְלָא וּמֹן פְּרֵי דִידְהָא נְצַבַת פְּרָמָא :

רס"י זממה שדה . זממה בזמם וברסון את עשו איש שדה : ותקחהו . מן העולם להאכידו : מפרי מעשיה נטעה כרם . ישראל לקיימם לחיי העה"צ :

זוֹגְרָה בְּעוֹז מִתְנַיָּה וְתַאֲמִין זְרַעוֹתֶיהָ: וְאֶסְרַת

בְּעוֹשָׁנָא חֻרְצָהָ וּזְרֹזַת דְרַעְהָ : (יח) טַעַמָּהּ כִּי-טוֹב סִזְזָרָה

לֹא-יִכְבְּהָ (בליל) בְּלִילָה זָרָה: וְטַעַמַת מְטוּל דְטַבְתָּא תְּגְרוּתָה וְלֹא דַעַד בְּלִילָא שְׂרָגָה :

רס"י טעמה . דבורה : לא יכזה כלולה נרה . כליל כתיב חסר ה' כליל
שמורים שגפּו המכריים האירה לישראל והגינה עליהם :

(יט) **יְדִיתָ עֲלֵיזָה בְּכִישׁוֹר וְכַפִּיתָ תַּמְכוּ פֶלֶךְ** : וְדָהָא
פְּשׁוּטָא בְּכוּנְשִׁירָא וְדָהָא לְבָכִין מְעֻלָּא :

רס"י ככישור . שקורין ווירטווי"ל כלע"ז המכשיר את הפלך לטוות , פלך
פּוּשִׁי"ל כלע"ז : ככישור . ככשרון מעשיה : תמכו פלך . משען ומשענה כמו
(שמאל בג) מחזיק בפלך :

(כ) **כַּפָּה פְּרִשָּׁה לְעֵנִי וְיָדֶיהָ שְׂלֹזָה לֹא בִּיּוֹן** : וְדָהָא
פְּשׁוּטָא לְעֵנָא וְדָרְעָה מוּשִׁיטָא לְעֵלִיבִי :

רס"י כפה פרשה . למי שמשים עצמו עליה כעני בו היא מתקיימת :

(כא) **לֹא-תִירָא לְבֵיתָהּ מִשְׁלַג כִּי כָל-בֵּיתָהּ**
לְבִישׁ שָׁנִים : לֹא יְדַחֲלוּן בְּגִי בֵּיתָהּ מִן תַּלְגָּא מְטוּל דְּכוּלְהוֹן בְּגִי בֵּיתָהּ
לְבִישֵׁין הוּוּ זְהוּרִיתָא :

רס"י לא תירא לביתה משלג . שדנין בו הרשעים מאש לשלג : לבוש שנים
 . ברית דם מילה , ד"א מלוצקים ככפל נתן תתן (דברים טו) פתוח תפתח (שס)
 העניק תעניק (שס) כל אלו מילין אותן משלג גיהנם , כך הוא נדרש
 בתנחומה : לא תירא לביתה . לבני ביתה : משלג . מצינה : לבוש שנים .
 בגדי כבעונין :

א. היו בודקין אותן בשבע חקירות, באיזה שבוע, באיזה שנה, באיזה חדש, בכמה בחדש, באיזה יום, באיזה שעה, באיזה מקום. רבי יוסי אומר באיזה יום, באיזה שעה, באיזה מקום. מכירין אתם אותו. התרייתם בו. העובד עבודה זרה, את מי עבד, ובמה עבד:

דרטורה (ס) היו בודקין אותן. אחר שאיימו עליהן היו בודקין אותן בשבע חקירות כנגד שבעה לשונות שנאמרו במקרא בחייבי מיתות בית דין. ודרשת. וחקרת ושאלת היטב (דברים יג) הרי כאן שלשה. ושאלת אינו מן המנין שממנו למדנו בדיקות ובמקום אחר הוא אומר (סג יז) והוגד לך ושמעת ודרשת היטב יש כאן שנים אחרים. הרי לך חמשה. ובמקום אחר אומר (סג יט) ודרשו השופטים היטב שנים אחרים הרי כאן שבעה: באיזה שבוע. של יובל: באיזה שנה. של שבוע: באיזה יום. של שבת: באיזה שעה. של יום. שכל שבע חקירות הללו מביאות אותן ליד הזמה. ושמא אין עדים להזימן לכל היום. ויש עדים להזימן לאותה שעה: ר' יוסי אומר. אין לריך ללך שלשה חקירות. באיזה יום באיזה שעה. באיזה מקום. ואין הלכה כרבי יוסי ללך אפילו אמרו העדים אתמול הרגו. בודקין אותן בשבע חקירות כדי שתטרף דעתן עליהן ויודו אם יש פסול בעדותן: מכירין אתם אותו. ההרוג. שמא עו"ג הוא וזו אינה מן החקירות שמביאות לידי הזמה ללך כשאר בדיקות שאינן ללך לעשות העדות מוכחשת שמא לא יאמר האחד כדברי חברו. והוא והן יהיו פטורים: את מי עבד. לפעור, או למרקוליס: ובמה עבד. בזכות, או בהסתחוויה:

ב. כל המרבה בבדיקות, הרי זה משבח. מעשה ובדק בן זפאי בעקצי תאנים. ומה בין חקירות לבדיקות. חקירות, אַחַד אֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ, עֲדוּתָן בְּטֻלָה. בְּדִיקוֹת, אַחַד אֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ וְאֶפְלוּ שְׁנַיִם אֹמְרִים אֵין אָנוּ יוֹדְעִין, עֲדוּתָן קִיּוּמָת. אַחַד חֲקִירוֹת וְאַחַד בְּדִיקוֹת, בְּזִמְן שְׂמִכְחִישִׁין זֶה אֶת זֶה, עֲדוּתָן בְּטֻלָה:

דרטורה (ט) בן זכאי. ר' יוחנן בן זכאי. ותלמיד דן לפני רבו היה באותו שעה. לכך קוראו בן זכאי: בעוקלי תאנים. שהיו מעידים עליו שהרגו תחת התאנה. ובדק בן זכאי תאינה זו עוקליה דקיס או גסיס. עוקץ זנב הפרי מקום חבורו לאילן: אמר אחד איני יודע עדותן בטלה. לשון אי אתה יכול להזימן באותה חקירה. וכל זמן שאי אפשר לקיים תורת הזמה באחד מן העדים. כל העדות בטלה ואפילו הן מאה. דאין העדים נעשים זוממים עד שיזומו כולן: בדיקות. אפילו אמרו כולן אין לנו יודעים. מנאת הזמה ראויה להתקיים. דאין הזמה תלויה ללך בחקירה לומר עמנו הייתם באותה שעה במקום אחר: עדותן בטלה. כל עדותן בטלה שבגמ' הוא והן

ג. אָחַד אוֹמֵר בְּשָׁנִים בַּחֲדָשׁ וְאָחַד אוֹמֵר בְּשִׁלְשָׁה בַּחֲדָשׁ, יַעֲדוּתָן קִיּוּמָת, שְׁזָה יוֹדֵעַ בְּעִבּוּרוֹ שֶׁל חֲדָשׁ וְזֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּעִבּוּרוֹ שֶׁל חֲדָשׁ. אָחַד אוֹמֵר בְּשִׁלְשָׁה וְאָחַד אוֹמֵר בְּחֻמְשָׁה, יַעֲדוּתָן בְּטִלָּה. אָחַד אוֹמֵר בְּשִׁתֵּי שָׁעוֹת וְאָחַד אוֹמֵר בְּשִׁלְשׁ שָׁעוֹת, יַעֲדוּתָן קִיּוּמָת. אָחַד אוֹמֵר בְּשִׁלְשׁ וְאָחַד אוֹמֵר בְּחֻמְשׁ, יַעֲדוּתָן בְּטִלָּה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, קִיּוּמָת. אָחַד אוֹמֵר בְּחֻמְשׁ וְאָחַד אוֹמֵר בְּשִׁבְעַע, יַעֲדוּתָן בְּטִלָּה, שֶׁבְּחֻמְשׁ חֲמָה בַּמְזָרְח וּבְשִׁבְעַע חֲמָה בַּמְעָרֵב:

ברטנורה (ג) שְׁזָה יוֹדֵעַ בְּעִבּוּרוֹ שֶׁל חֲדָשׁ. זֶה שֶׁאָמַר בְּשָׁנִי יוֹדֵעַ שֶׁהַחֲדָשׁ שֶׁעֲבָר מִלֵּא הוּא וְיוֹם רִאשׁוֹן שֶׁל חֲדָשׁ שֶׁהוּא יוֹם ל' מִחֲדָשׁ שֶׁעֲבָר הוּא וְדוֹקָא עַד חֲלֵי הַחֲדָשׁ אֲבָל מִחֲלֵי הַחֲדָשׁ וְאֵילֶכְךָ עֲדוּתָן בְּטִלָּה שְׁחֻזְקָא אֵין עוֹבֵר חֲלֵי הַחֲדָשׁ עַד שֶׁכָּל הָעוֹלָם יוֹדְעִים. מִתִּי קִדְשׁוֹ בֵּית דִּין הַחֲדָשׁ: ר' יְהוּדָה אוֹמֵר קִיּוּמָת. לְעִבְדֵי חֵינֵשׁ לְטַעֵי כּוֹלֵי הָאֵי: חֲמָה בַּמְזָרְחָה. מִמְקוֹם זְרִיחַת הַחֲמָה עַד חֲמֻלְעַת הַרְקִיעַ קְרוֹי מְזָרְחָה. וּמֵחֲמֻלְעַת הַרְקִיעַ עַד מְעָרְבָה: עַד מְקוֹם הַשְׁקִיעָה קְרוֹי מְעָרְבָה:

ד. וְאַחֲרַיִךְ מִכְּנִיסִין אֶת הַשָּׁנִי וּבּוֹדְקִין אוֹתוֹ. אִם נִמְצָאוּ דְבָרֵיהֶם מִכְּנִיּוּן, פּוֹתְחִין בְּזָכוֹת. אָמַר אָחַד מִן הַיְעָדִים יֵשׁ לִי לְלַמֵּד עָלָיו זְכוֹת, אוֹ אָחַד מִן הַתְּלָמִידִים יֵשׁ לִי לְלַמֵּד עָלָיו חוֹבָה, מְשַׁתְּקִין אוֹתוֹ. אָמַר אָחַד מִן הַתְּלָמִידִים יֵשׁ לִי לְלַמֵּד [עָלָיו] זְכוֹת, מְעַלִּין אוֹתוֹ וּמוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ בִּינְיָהוֹן וְלֹא הָיָה יוֹרֵד מִשָּׁם כָּל הַיּוֹם כְּלוּ. אִם יֵשׁ מִמֶּשׁ בְּדַבְּרָיו, שׁוֹמְעִין לוֹ. וְאַפְלוּ הוּא אוֹמֵר יֵשׁ לִי לְלַמֵּד עַל עֲצָמֵי זְכוֹת, שׁוֹמְעִין לוֹ, וּבִלְבָד שִׁישׁ מִמֶּשׁ בְּדַבְּרָיו:

ברטנורה (ד) נִמְצָאוּ דְבָרֵיהֶם מִכְּנִיּוּם. וּמֵעַתָּה לְרִיכּוּן לִישָׁא וְלִיתָן בְּדַבְּרָה: פּוֹתְחִין בְּזָכוֹת. אִם לֹא עֲבָרְתָּ אֶל תִּירָא: אָמַר אָחַד מִן הַיְעָדִים יֵשׁ לִי לְלַמֵּד עָלָיו זְכוֹת. אִפְלוּ זְכוֹת. וְכָל שָׂכֵן חוֹבֵה מִשְׁתַּקִּים אוֹתוֹ דְּכִתִּיב (במדבר לה) וְעַד אָחַד לֹא יַעֲנֶה. בֵּין לְזָכוֹת. בֵּין לְחוֹבָה: אָמַר אָחַד מִן הַתְּלָמִידִים. הַיּוֹשָׁבִים לְפָנָי הַדְּיוּנִים יֵשׁ לִי לְלַמֵּד עָלָיו חוֹבָה: מִשְׁתַּקִּין אוֹתוֹ. דְּכִתִּיב (סג) וְעַד אִי לֹא יַעֲנֶה בְּנֶפֶשׁ לְמוֹת. לְמוֹת הוּא דְּאֵינוֹ עוֹנֶה. הֵא לְזָכוֹת עוֹנֶה: אֵינוֹ יוֹרֵד מִשָּׁם כָּל הַיּוֹם. וְאִפְלוּ שְׂאִין מִמֶּשׁ בְּדַבְּרָיו אֲבָל יֵשׁ מִמֶּשׁ בְּדַבְּרָיו אֵינוֹ יוֹרֵד מִשָּׁם לְעוֹלָם:

ה. אִם מְצָאוּ לוֹ זְכוֹת, פְּטָרוּהוּ. וְאִם לָאוּ, מְעַבְרִין דֵּינוֹ לְמָחָר. הָיוּ מְזַדְּוִגִין זּוּגוֹת זּוּגוֹת, וּמִמְעֵטִין בְּמֵאָכָל, וְלֹא הָיוּ שׁוֹתִין יַיִן כָּל הַיּוֹם, וְנוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין כָּל הַלְּיָלָה, וְלִמְחָרְתָּ מִשְׁפִּימִין וּבָאִין לְבֵית דִּין. הַמְזַכֶּה אוֹמֵר אֲנִי מְזַכֶּה וּמְזַכֶּה אֲנִי בְּמִקּוּמִי, וְהַמְחַיֵּב אוֹמֵר אֲנִי

מְחַיֵּב וּמְחַיֵּב אֲנִי בְּמִקּוּמִי. הַמְלַמֵּד חוֹבָה מְלַמֵּד זְכוּת, אָבֵל הַמְלַמֵּד זְכוּת אֵינוֹ יְכוּל לְחַזֹּר וּלְלַמֵּד חוֹבָה. טָעוּ בַדָּבָר, שְׁנֵי סוֹפְרֵי הַדִּינִין מְזַכְּרִין אוֹתָן. אִם מְצָאוּ לוֹ זְכוּת, פְּטְרוּהוּ. וְאִם לֹא, עוֹמְדִים לְמִנְיָן. שְׁנַיִם עֶשֶׂר מְזַכְּרִין וְאַחַר עֶשֶׂר מְחַיֵּבִין, זָפְאִי. שְׁנַיִם עֶשֶׂר מְחַיֵּבִין וְאַחַד עֶשֶׂר מְזַכְּרִין, וְאַפְלוּ אֶחָד עֶשֶׂר מְזַכְּרִין וְאַחַד עֶשֶׂר מְחַיֵּבִין וְאַחַד אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ, וְאַפְלוּ עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם מְזַכְּרִין אוֹ מְחַיֵּבִין וְאַחַד אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ, יוֹסִיפוּ הַדִּינִין. עַד כַּמָּה מוֹסִיפִין, שְׁנַיִם שְׁנַיִם עַד שְׁבַעִים וְאַחַד. שְׁלֹשִׁים וְשִׁשָּׁה מְזַכְּרִין וְשְׁלֹשִׁים וְחֲמִשָּׁה מְחַיֵּבִין, זָפְאִי. שְׁלֹשִׁים וְשִׁשָּׁה מְחַיֵּבִין וְשְׁלֹשִׁים וְחֲמִשָּׁה מְזַכְּרִין, דְּנִין אֵלּוּ כְּנֶגֶד אֵלּוּ עַד שְׁיִרְאָה אֶחָד מִן הַמְחַיֵּבִין דְּבָרֵי הַמְזַכְּרִין:

צִרְטוּרָה (ה) מעצירין אותו למחר. מעצירין את הדין עד למחר משום הלנת הדין: שנים עשר מחייבין. ואחד עשר מזכין. והטייתך לרעה ע"פ אחד ליתא הלכך יוסיפו הדיינים: ואפילו שנים ועשרים מזכין או מחייבין ואחד אומר איני יודע. יוסיפו דיינים. והאי דאמר איני יודע כמאן דליתיה דמי ואין דנין ד"נ. לא לזכות ולא לחובה. בפחות משלשה ועשרים: שנים שנים. אם נתחלקו השנים שהוסיפו זה לכאן וזה לכאן דאכתי ליכא הטיה לא לטובה ע"פ א' ולא לרעה ע"פ שנים. כריך להוסיף עוד שנים וכן עד שבעים ואחד: עד שיראה אחד מן המחייבים דברי המזכין. דאכתי הטיה לטובה ע"פ אחד. וה"ה אם יראה אחד מן המזכים דברי המחייבים דבשעת גמר דין קיימא לן דאף המלמד זכות יכול ללמד חובה. והאי דלא תני או עד שיראה אחד מן המזכין דברי המחייבין דתנא אזכות קמהדר:

גמרא סנהדרין דף מ"ב ע"א

אָמַר רַבִּי אַחָא בַר חֲנִינָא אָמַר רַב אָסִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן עַד כַּמָּה מְבָרְכִין עַל הַחֹדֶשׁ עַד שֶׁתִּתְמַלֵּא פְּגִימָתָהּ. וְכַמָּה אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי אָמַר רַב יְהוּדָה עַד שְׁבַעַה. נְהַרְדְּעֵי אָמְרֵי עַד שִׁשָּׁה עֶשֶׂר. וְתַרְוִייהוּ כְּרַבִּי יוֹחָנָן סְבִירָא לְהוּ הָא לְמִיּהוּי כִּי יִתִּירָא הָא לְמִיּהוּי כִּי נִפְיָא. אָמַר לִיהוּ רַב אַחָא מִדְּפִתֵי לְרַבִּינָא וְלִיבְרִיךְ הַטּוֹב וְהַמְּטִיב. אָמַר לִיהוּ אֵטוּ כִּי חִסַּר מִי מְבָרְכִין דִּינִין הָאָמַת דְּלִבְרִיךְ הַטּוֹב וְהַמְּטִיב. וְלִיבְרִיכְנָהוּ לְתַרְוִייהוּ פִּינּוּ דְהִיָּינוּ אוֹרְחִיָּה לֹא מְבָרְכִין. וְאָמַר רַב אַחָא בַר חֲנִינָא אָמַר רַב אָסִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן כָּל הַמְּבָרְךְ עַל הַחֹדֶשׁ בְּזַמְנוֹ כְּאֵלּוּ מְקַבֵּל פְּנֵי שְׂכִינָה פְּתִיב הֲכָא (שמות

י"ב) הַחֲדָשׁ הַזֶּה וּכְתִיב הַתָּם (שם ט"ו) זֶה אֱלֹהֵינוּ. תָּנָא דְבֵי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אֲלֵמְלָא לֹא זָכוּ יִשְׂרָאֵל אֶקְאֵל לְהַקְבִּיל פְּנֵי אֲבִיהֶם שְׁבַשְׁמִים כָּל חֲדָשׁ וְחֲדָשׁ דִּינָן. אָמַר אַבְיֵי הַלְפָּדָּ נִימְרִינְהוּ מְעוּמָד. מְרִימַר וּמַר זוּטְרָא מְכַתְּפֵי אֶהְדְּדִי וּמְבָרְכִי. אָמַר לִיה רַב אַחָא לְרַב אֲשֵׁי בְּמַעְרְבָא מְבָרְכִי בְּרוּךְ מְחֲדָשׁ חֲדָשִׁים. אָמַר לִיה הָאִי נְשִׂי דִּינָן נְמִי מְבָרְכִי אֶלָּא כְּדָרְב יְהוּדָה דְאָמַר רַב יְהוּדָה בְּרוּךְ אֲשֶׁר בְּמַאמְרוּ בְּרָא שְׁחָקִים וּבְרוּחַ פִּיּוּ כָּל צְבָאָם חוּק וְזָמַן נָתַן לָהֶם שְׁלֹא יִשְׁנוּ אֶת תְּפִקִּידָם שְׁשִׁים וּשְׁמֵחִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנָם פּוֹעֲלֵי אֲמַת שְׁפַעוּלְתָּם אֲמַת וְלִלְבָנָה אָמַר שְׁתַּתְּחִידֵשׁ עֵטְרַת תְּפָאֲרַת לַעֲמוּסֵי בְּטוֹן שְׁהוּ עֵתִידִין לְהַתְּחִידֵשׁ כְּמוֹתָהּ וּלְפָאֵר לְיוֹצְרָם עַל שֵׁם כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ בְּרוּךְ אַתָּה ה' מְחֲדָשׁ חֲדָשִׁים :

רס"י עד כמה מצרכין. אם לא בירך היום יצרך למחר: על החדש. על הלכנה בהתחדשה: עד שתתמלא פגימתה. אבל בחר הכי לא שייך למימר מחדש חדשים שהרי כבר נוסנה היא: ותרוייהו כר"י. במילתיה דר"י פליגי ועד שנתמלא ס"ל מיהו רב יהוד' סבר מלוי פגימתה דקאמר ר"י למיהו כי יתירא דהוא כמו יתר של קסת שתיא כל פגימת הקסת מלאה עד היתר דהיינו חזי העיגול והאי לסוף שבעה היא ונהרדעי סברי מלוי פגימה דקאמר ר"י עד דתהוי כי נפיא כנפה עגולה במילואת': וליצרך הטוב והמטיב. אדרב יהודה פריך נהי נמי דמשבעה ואילך ליכא למימר מחדש חדשי' ליצרך מיהא הטוב והמטיב שכל שעה שמוספת הוא מטיב לנו במילואתה תמיד שמוספת להאיר לעולם: אטו כי חסר. מי חסדין לה רעה לגבן לצרוכי דיין האמת דנחשב את מילואתה טיבותא לצרוכי הטוב והמטיב: וליצריך לתרוייהו. דיין האמת בחסרונה וטוב ומטיב במילואתה: דהיינו אורחיה. בכל חדש צריאת עולם כמנהגו הוא ואין כאן דין פורענות בחסרונה ולא הטבתה לנו חסד במילואתה: דיין. אלו לא זכו למנוה אחרת אלא לזו שמקבלין פני שכינה פעם א' בחדש כדאמרן בגזרה שוה: אמר אביי: הואיל ומקבל פני שכינה הוא מעומד בעי לצרוכי מפני כבוד שכינה שהוא מקבל: תפקידם. מנוה שריותים להתנהג בהילוך תקופותיהם: ששים ושמים. כדכתיב ישיב כגבור: פועלי אמת. הם שאינם משנים את סדרם: וללכנה אמר. הקב"ה שתתחדש בכל חדש: עטרת תפארת. היא זו לעמוסי בטן סימן הוא להם שאף הם שמונים לה עתידים להתחדש בגלותם כמותה ולפאר ליוצרים:

רבי חזקיה פתח (תהלים קכ"ב) אשתד כגפן פוריה וגומר. מה גפן לא מקבלת עליה אלא מדידה כד אתתא דישראל קיימא בהא גוונא דלא מקבלא עליה אלא ההוא בר זוגה כשפנינא (נ"א כתורא) דא דלא מקבלא אלא ההוא בר זוגה. ועל דא כגפן פוריה בירכתי ביתד. מהו פוריה כמה דאת אמר (דברים כ"ט) פורה ראש פוריה פורחת דאפיקת ענפים לכל סטרא. ואן בירכתי ביתד ולא לבר בשוקא בגין דלא תיתי לשקרא בברית עלאה ושלמה אמר (משלי ב') העוזבת אלוף נעוריה ואת ברית אלהיה שכחה מאן ברית אלהיה ההוא אתר דאקרי ברית והיא אתקשרא ביה בגין כד בירכתי ביתד. אמר רבי חזקיה תונבא ליתי על ההוא בר נש דשבק לאנתתיה. דיתחזי משערא דרישא לבר. ודא הוא חד מאינון צניעותא דביתא. ואתתא דאפיקת משערא דרישא לבר לאתתקנא ביה גרים מסכנותא לביתא וגרים לבנהא דלא יתחשבון בדרא וגרים מלה אחרא דשריא בביתא מאן גרים דא ההוא שערא דאתחזי מרישה לבר. ומה בביתא האי כל שפן בשוקא וכל שפן חציפותא אחרא ובגין כד אשתד כגפן פוריה בירכתי ביתד אמר רבי יהודא שערא דרישא דאתתא דאתגלייא גרים שערא אחרא לאתגלייא ולאפגמא לה בגין כד בעיא אתתא דאפילו טסירי דביתא לא יחמון שערא חד מרישה כל שפן לבר. תא חזי כמה בדכורא שערא הוא חומר דכלא הכי נמי לנוקבא. פוק חמי כמה פגמו גרים ההוא שערא דאתתא. גרים לעילא גרים לתתא גרים לבעלה דאתלטויא גרים מסכנותא גרים מלה אחרא בביתא גרים דיסתליק חשיבותא מבנהא. רחמנא לישזבן מחציפו דילהון. ועל דא בעיא אתתא לאתכסייא בזיווהי דביתא ואי עבדת כן מה כתיב (תהלים קכ"א) בניד כשתילי זיתים. מהו כשתילי זיתים. מה זית דא בין בסתוא בין בקייטא לא אתאבידו טרפוי ותדיר אשתכח ביה חשיבות יתיר על שאר אילנין. כד בנהא יסתלקון בחשיבו על שאר בני עלמא ולא עוד אלא דבעלה מתברד בכלא בברכאן דלעילא בברכאן דלתתא בעותרא בבניו בבני בניו. הדא הוא דכתיב (שם) הנה כי כן יבורד גבר ירא יי. וכתיב יברכד יי מציון וראה בטוב ירושלים כל ימי חייד וראה בנים לבניד שלום על ישראל (ישראל סבא קדישא) :

תרגום הזוהר רבי חזקיה פתח, (תהלים קכ"ב) אשתד כגפן פוריה וגו'. מה גפן אינה מקבלת עליה ממין אחר אלא מהמין שלה. כד אשה זישראל עומדת בצלותו אפן, שאינה מקבלת עליה אלא בן זוגה, כיונה זו שאינה מקבלת אלא בן זוגה. ועל כן, כגפן פוריה בירכתי ביתד. מהו פוריה. הוא פמו שנקאמר (דברים כ"ט) פורה ראש. פוריה, הינו שפורחת ומוציאה ענפים לכל ד. ואיפה הוא, בירכתי ביתד, ולא בחוץ בשוק, כדי שלא תבוא לשקר בצברית עליון. ושלמה אמר (משלי ב') העוזבת אלוף נעוריה ואת ברית אלהיה שכחה. מהו ברית אלהיה. הינו המקום ההוא שנקרא ברית, שהוא יסוד, והוא נתקשרה בו. משום זה פתוב, בירכתי ביתד. אמר רבי חזקיה, חלחלה תבוא על אותו אדם, המניח לאשתו שפראה משערות ראשה לחוץ, וזה

הוא אחד מאלו ענייני הכניעות שצבית. ואשה המוליכה משערות ראשה לחוץ להתיפות זו, גורמת עניות לצבית. וגורמת שצבית לא יהיו חסודים דוד. וגורמת דבר אחר שיטרה צבית, דהינו כרעת. מי גרם לכל זה, הינו השער ההוא שנתרה מראשה לחוץ. ומה צבית פך, כל שכן צבית, וכל שכן חליפות אחרת אם תרה ממנה. ומשום זה פתוב, אשף כגפן פוריה צירפתי ביתך. אמר רבי יהודה, שערות ראשה של האשה שנגלו גורמים לשער אחר להתגלות, דהינו פחות הסטרך אחר הנחזים ששערות, ולפגום אותה. משום זה כריכה האשה שאלפלו קורות ביתה לא יראו שער אחד מראשה, כל שכן צבית. צא וראה, פמו צזכר, נמארות השערות קשות מפל, שהם דינים, פן הוא צנהכה. לא וראה פמה פגמים גורמות השערות של האשה. גורמות למעלה, גורמות למטה. גורמות לצעלה שיתקלל, גורמות עניות גורמות דבר אחר צבית, דהינו כרעת, גורמות לסלוק החשיבות מצבית. הרחמן ילנו מהחופה שלהן. ועל פן כריכה האשה להתפסות צזויות הצבית. ואם עושה פן, מה פתוב (תהלים קכ"ח) צבית פשתילי זיתים. מהו פשתילי זיתים. הינו, מה זית זה צין צחורף וצין צקיץ אינו מאצד עליו, ותמיד נמארת צו חשיבות יותר משאר האילנות, פך צבית יתעלו צחשיבות על שאר צני העולם. ולא עוד אלא שצעלה מתצרך צפל, צברכות שלמעלה וצברכות שלמטה, צעקר, צבנים וצבני צנים. זה שנתמר (ס) הנה כי פן יצורך גבר ירא ה'. וכתוב (ס) יצורך ה' מליון וראה צטוב ירושלים כל ימי חיך וראה צנים לצבית שלום על ישראל:

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק ז'

א. שבחו חכמים למי שקורא זמירות מספר תהלים בכל יום ויום מתהלה לדוד עד סוף הספר. וכבר נהגו לקרות פסוקים לפניהם ולאחריהם ותקנו ברכה לפני הזמירות והיא ברוך שאמר וברכה לאחריהם והיא ששתבת. ואחר פך מברך על קריאת שמע וקורא קריאת שמע: **ב.** יש מקומות שנהגו בהן לקרוא בכל יום אחר שמברכין ששתבת שירת הים ואחר פך מברכין על

שְׁמַע. וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שְׁקוֹרִין שִׁירַת הָאֲזִינוּ וְיֵשׁ יְחִידִים שְׁקוֹרִין שְׁתֵּי הַשִּׁירוֹת
הַכֹּל לְפִי הַמְּנַהֵג:

מוסר

מספר חסידים סי' ס"ב

אֲשֶׁרִי אִישׁ יָרָא אֶת ה' בְּמִצּוֹתָיו חָפֵץ מְאֹד. (תהלים קיב) דְּרָשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ אֲשֶׁרִי
הַעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה כְּשֶׁהוּא אִישׁ כְּלוּמָר שֶׁהוּא בְּבַחֲרוּתוֹ וּבְעוֹזוֹ שֶׁיִּצְרֶה תּוֹקֵפוֹ
וְהוּא מִתְגַּבֵּר עָלָיו. בְּמִצּוֹתָיו חָפֵץ מְאֹד וְלֹא בְּשִׂכָר מִצּוֹתָיו וְהֵינּוּ דִתְנֵן אֵל
תְּהִיו פְּעֻבָּדִים הַמְשַׁמְּשִׁים אֶת הָרַב עַל מִנַּת לְקַבֵּל פָּרֶס וְשִׂכָר. לְעוֹלָם יִחְשׁוּב
אָדָם כְּאִלּוּ קִבֵּל שְׂכָרוֹ וְיֵשׁ אֵל לְבוֹ כַּדְּבָרִים אֱלוֹ מִי יִתֵּן שֶׁכָּל הַיָּמִים אוֹכֵל
לְתַקֵּן אֶת הַמַּעֲוֹת אֲשֶׁר הָעוֹיֵתִי וְכָל מֵה שֶׁאֲנִי עוֹשֶׂה מִן הַדִּין אֵין לִי תִשְׁלוּם
שְׂכָר בְּזֶה כִּי כָל מַעֲשֵׂי אֵינִם תּוֹעֵלֶת וְתִקְנָה עַל כָּל עוֹנוֹתַי וְהַלֹּאִי יוֹעִיל לִי
שֶׁלֹּא אֶעֱמֹד בְּדִין וְגַם אִם הִיָּה צְדִיק גְּמוּר וּמִמֶּנּוּ לֹא עָשָׂה רַע אֵין לוֹ מִן
הַדִּין שׁוּם שְׂכָר כִּי לוֹ יִחְיֶה אֶלֶף שָׁנִים פְּעֻמִּים לֹא יוֹכֵל לְשַׁלֵּם גְּמוּל אַחַת
מִהַקְטָנוֹת שֶׁבְּקִטְנוֹת מִן הַטּוֹבוֹת אֲשֶׁר הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה עִמוֹ:

נשא יום חמישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח
יתרה משבת הבאה:

(מב) וּפְקוּדֵי מִשְׁפּוֹזוֹת בְּנֵי מִרְרֵי לְמִשְׁפּוֹזוֹתָם

לְבֵית אֲבוֹתָם: וּמִנְּנֵי זְרַעֲנֵת בְּנֵי מִרְרֵי לְזַרְעֵתָהוּן לְבֵית אֲבוֹתָהוּן:

(מג) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּבִמְעַלָּה וְעַד בֶּן-וָחֲמִשִּׁים

שָׁנָה כָּל-הַבָּא לְצִבָּא לְעַבְדָּהּ בְּאֵהָל מוֹעֵד:

מִבֶּן תְּלָתִין שָׁנִים וְלַעֲלָא וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁין שָׁנִים כָּל דְּאֲתִי לְחִילָא לְפִילְחָנָא בְּמִשְׁפּוֹ

זמנא : (מד) וַיְהִי פְקֻדֵיהֶם לְבוֹשֵׁפוֹזוֹתָם שְׁלֹשֹׁת
אֲלָפִים וּמֵאתַיִם : וְהוּוּ מִנְּגִיחוֹן לְזַרְעִיתְהוֹן תִּלְתָּא אֲלָפִין וּמֵאתָן :
(מה) אֲלֵה פְקוּדֵי בּוֹשֵׁפוֹזוֹת בְּנֵי מִרְרֵי אֲשֶׁר פְּקָד
בוֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל-פִּי יְהוָה בַּיַּד-בוֹשֶׁה : אֵלִין מִנְּגִי
זַרְעִית בְּנֵי מִרְרֵי דִי מְנָא מִשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל מִימְרָא דִּי בִידָא דְמִשֶׁה : (מו) כָּל-
הַפְּקוּדִים אֲשֶׁר פְּקָד בוֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַעֲשִׂי אִי
יִשְׂרָאֵל אֶת-הַלְוִיִּם לְבוֹשֵׁפוֹזוֹתָם וּלְבַיִת
אַבְתָּם : כָּל מִנְּגִינָא דִי מְנָא מִשֶׁה וְאַהֲרֹן וּרְבִרְבֵי יִשְׂרָאֵל יָת לְוֹאֵי לְזַרְעִיתְהוֹן
וּלְבַיִת

נביאים - שופטים - פרק יג

(כג) וַתֹּאמֶר כֹּה אֲשֶׁרְתוּ כֹה זֹפֶן יְהוָה לְהַבְמִיתֵנוּ
לֹא-כִקְוֹז בְּמִידָנוּ עַלְהָ וּבְמִנְזוֹהָ וְלֹא הִרְאָנוּ אֶת-
כָּל-אֵלֵה וְכָעַת לֹא הִשְׁבִּיעָנוּ כֹּזְאֵת : וְאַמְרַת לִיהָ
אַתְתִּיהָ אֵלֹו רַעְוָא מִן קָדָם יִי דְנְמוֹת לָא קְבִיל מִנְּנָא עֲלֵתָא וּמִנְחָתָא וְלֹא אַחֲזִינְנָא
יָת כָּל אֵלִין וְכָעַדָן פֹּון לֹא אֲשַׁמְעִינְנָא כְּהָדָא :

רש"י ובעת . הזאת : לא השמיענו כזאת . לא היה משמיענו בצורה זו אם
ראויים לנו למות :

(כד) וּתְלַד הָאִשָּׁה בֵּן וְתִקְרָא אֶת-שְׁמוֹ שְׁמִשׁוֹן
וַיִּגְדֵּל הַנְּעָר וַיְבָרְכֵהוּ יְהוָה: וְלִידַת אֶתְנָא פֶּר וְקִרְתַּת יַת
שְׁמִיָּה שְׁמִשׁוֹן וְרָבָא רַבִּיָּא וּבְרַכְיָה יי : (כה) וְתִזְוֹל רֹוּזוּ יְהוָה
לְפַעְמֵנוּ בְּמוֹזָזָה-דָּן בֵּין צָרְעָה וּבֵין אֶשְׁתָּאֵל:
(פ) וְשָׂרִיאת רוּחַ גְּבוּרָא מִן קָדָם יי לְתַקְפוּתִיָּה בְּמִשְׁרַת דָּן בֵּין צָרְעָה וּבֵין אֶשְׁתָּאֵל :

רס"י לפעמו . לזא בקרבו לפעמים :

יד (א) וַיֵּרֶד שְׁמִשׁוֹן תְּבַמְנָתָה וַיֵּרָא אִשָּׁה בְּתַבְמָנָתָה
מִבְּנֹת פְּלִשְׁתִּים: וַיִּנַּחַת שְׁמִשׁוֹן לְתַמְנָת וַחֲזָא אֶתְנָא בְּתַמְנָת מִבְּנֵי
פְּלִשְׁתָּאֵי : (ב) וַיַּעַל וַיִּגְדֵּל לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ וַיֹּאמֶר אִשָּׁה
רְאִיתִי בְּתַבְמָנָתָה מִבְּנֹת פְּלִשְׁתִּים וְעַתָּה קֹוּזוּ-
אוֹתָהּ לִי לְאִשָּׁה: וְסָלִיק וַחֲוֵי לְאִבּוּהֵי וּלְאִמִּיהָ וַאֲמַר אֶתְנָא חֲזִיתִי
בְּתַמְנָת מִבְּנֵי פְּלִשְׁתָּאֵי וְכַעַן סָבוּ יָתָה לִי לְאִתּוּ :

כתובים - משלי - פרק לא

(כב) מִרְבָּדִים עֲשִׂתָהּ-לָהּ שֵׁשׁ וְאַרְגָּמָן לְבוּשָׁה:
תְּשׁוּיָתָא עֲבַדַּת לָהּ בּוּצָא וְאַרְגָּמָנָא לְבוּשָׁה :

רס"י מרזדים . מלעות נאות למטה כמו מרזדים רזדתי (לעיל ז) :

(כג) נֹדַע בַּשָּׁעֵרִים בַּעֲלָהּ בְּשִׁבְתּוֹ עִם-אֶהְיֶי-
אֶרֶץ: יְדִיעַ הָיָה בֵּינָתָּהּ מִדִּינָתָּהּ בַּעֲלָהּ כִּד יִתִּיב הוּא עִם סְבִי אֶרְעָא :

רש"י נודע בשערים בעלה . ניכר הוא בין חזיריו מפני מלבושיו שהם נאים :

(כד) סָדִין עֲשִׂתָּהּ וַתִּמְכֹּר וַיִּזְזֹר וְנָתַתָּה לְכַנְעֵנִי:
פְתָגָא עֲבָדַת וַיִּזְבְּנַת וַיִּזְנַאֲרָא וְהִבַּת לְכַנְעֵנָא :

רש"י סדין עשתה . לבוש תפארת נותנת לחכמים : וחגור נתנה לכנעני .
(ס"א) (למי) לפי שהוא חגור בסחורתה נותנה אזור למתניהם : לכנעני . תגר :

(כה) עֹז-וְהֶדְרָר לְבוּשָׁהּ וַתִּשְׁזַק לְיוֹם אֲזָרוֹן: עוֹשָׁנָא
וְהֶדְרָא לְבוּשָׁהּ וְגַחְכָּא בְיוֹמָא אַחֲרֵיתָא :

רש"י ליום אחרון . אין להם להתעכב ממדת הדין כי ינאלו ממנו וכל ימי חייהם ישחקו ליום הדין , מי שאינו כריד לדאג נופל בדבר לשון נחוק כמו (איוב יא) וישחק לרעש כידון : ליום אחרון . זיום מותה נפטרת בשם טוב : ותשחק . כל ימיה על יום מיתתה שיהא נכבד בשם טוב :

(כו) פִּיהָ פְתוּזָה בְּזוֹכְמָה וְתוֹרַת-זֹסֶד עַל-
לְשׁוֹנָה: פּוּמָה פְתַחַת בְּחֻמְתָּא וְנִימוּסָא דְחֻסְדָּא עַל לִשְׁנָה :

א. כָּל הַבֶּשֶׂר אֲסוּר לְבִשֵׁל בְּחֶלֶב, חוּץ מִבֶּשֶׂר דְּגִים וְחֲגָבִים. וְאֲסוּר לְהַעֲלוֹתוֹ עִם הַגְּבִינָה עַל הַשֶּׁלְחָן, חוּץ מִבֶּשֶׂר דְּגִים וְחֲגָבִים. הַנּוֹדֵר מִן הַבֶּשֶׂר, מִתֵּר בִּבֶּשֶׂר דְּגִים וְחֲגָבִים. הָעוֹף עוֹלָה עִם הַגְּבִינָה עַל הַשֶּׁלְחָן וְאִינוּ נֶאֱכָל, דְּבָרֵי בֵּית שְׁמַאי. וּבֵית הַלֵּל אֹמְרִים, לֹא עוֹלָה וְלֹא נֶאֱכָל. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, זֶה מִקְלֵי בֵּית שְׁמַאי וּמִחֲמַרֵי בֵּית הַלֵּל. בְּאִיזָה שֶׁלְחָן אָמְרוּ, בְּשֶׁלְחָן שְׂאוּכָל עָלָיו. אָבֵל בְּשֶׁלְחָן שֶׁסוֹדֵר עָלָיו אֶת הַתְּבַשִּׁיל, נוֹתֵן זֶה בְּצַד זֶה וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ:

דרטורה (ב) כל הבשר אסור לבשל בחלב. יש מהן מדברי תורה כגון בשר בהמה, ויש מהן מדברי סופרים כגון בשר עוף; חוץ מבשר דגים וחגבים. שאינן לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים: ואסור להעלותן עם הגבינה על השלחן. ואפילו בשר עוף לאיסור אכילתו מדברי סופרים, אסור להעלותו עם הגבינה על השלחן. גזירה שמא יעלה גבינה עם בשר הבהמה באלפס רותח, שהוא אסור מן התורה דהיינו מבשל הנודר מן הבשר. בנדרים הלך אחר לשון בני אדם, ולכל מין בשר, אדם קורא בשר, חוץ מבשר דגים וחגבים: ובית הלל אומרים לא עולה ולא נאכל. ואין להקשות בית הלל היינו תנא קמא דאמר לעיל ואסור להעלותן עם הגבינה על השלחן, דיס לומר דהכי קאמר, דבר זה מחלוקת בית שמאי ובית הלל. ואין זה סתם ואחר כך מחלוקת, דבית שמאי במקום בית הלל אינה משנה: אמר רבי יוסי כו'. הא קמשמע לן דתנא קמא ר' יוסי הוא, ומפני ששכח ולא הזכיר שמו בתחלה, הזכיר שמו בסוף, והרי הוא כאילו אמר, האי דהעוף עולה ואינו נאכל דברי בית שמאי, ובית הלל אומרים לא עולה ולא נאכל ר' יוסי אמרה, שר' יוסי אומר זו מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל: בשלחן שאוכל עליו. דאידי דממשמשי ביה ידא אתי לאתנוחי זה על גב זה:

ב. צוּרֵר אָדָם בְּשֶׂר וּגְבִינָה בְּמִטְפַּחַת אַחַת, וּבִלְבָד שְׂלֵא יְהוּ נוֹגְעִין זֶה בְּזֶה. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אֹמֵר, שְׁנֵי אַכְסֵנְאִין אוֹכְלִין עַל שֶׁלְחָן אַחַד, זֶה בְּשֶׂר וְזֶה גְבִינָה, וְאִין חוֹשְׁשִׁין:

דרטורה (ג) ובלבד שלא יהיו נוגעים זה בזה. דאי נגעו, אע"ג לטונן בלונן הוא, בעי הדחה: שני אכסנאין אוכלים על שלחן אחד. דוקא שאין מכירין זה את זה. אבל מכירין זה את זה, אסור, שמא יטול אחד מהן משל חברו ויאכל. והלכה כרבן שמעון גמליאל: בן

ג. טַפַּת חֶלֶב שֶׁנִּפְלָה עַל הַחֲתִיכָה, אִם יֵשׁ בָּהּ בְּנוֹתָן טַעַם בְּאוֹתָהּ חֲתִיכָה, אֲסוּר. נִעַר אֶת הַקְּדָרָה, אִם יֵשׁ בָּהּ בְּנוֹתָן טַעַם בְּאוֹתָהּ

קִדְרָה, אָסוּר. הַפְּחָל, קוֹרְעוֹ וּמוֹצִיא אֶת חֶלְבוֹ. לֹא קָרְעוּ, אֵינּוּ עוֹבְרֵי
עָלָיו. הֶלֶב, קוֹרְעוֹ וּמוֹצִיא אֶת דָּמוֹ. לֹא קָרְעוּ, אֵינּוּ עוֹבְרֵי עָלָיו.
הַמַּעֲלָה אֶת הָעוֹף עִם הַגְּבִינָה עַל הַשֵּׁלֶחַן, אֵינּוּ עוֹבְרֵי בְּלֹא תַעֲשֶׂה:

דרטורה (ג) טיפת חלב שנפלה. בתוך הקדרה על אחת מן החתיכות שכולה חוץ לרוטב ולא הגיס את הקדרה ולא כסה אותה הרי לא נחלק טעם הטפה אלא לאותה חתיכה בלבד: אם יש זה בנותן טעם באותה חתיכה. כלומר, אם אין באותה חתיכה לבדה ששים לבטל הטיפה, מיד נאסרה החתיכה. ואוסרת חברותיה וכריך ששים כנגד כל החתיכה: ניער את הקדירה. שהגיס זה מיד קודם שקבלה החתיכה טעם מן הטיפה, להשתחא נתרצה הטיפה ככולן: אם יש זה בנותן טעם באותה קדירה. כלומר אין כח בטפה לאסור כולן אלא אם כן יש זה טעם ליתן בכל הקדירה: הכחל. דד הבהמה: קורעו ומוציא את חלבו. קורעו שתי וערב וטחו בכותל. ומותר אחר כך לבטלו עם בשר בקדירה: לא קרעו אינו עובר עליו. אם בטלו לבדו בקדירה. ומותר לעשות כן אפילו לכתחלה. אלא אידי דבעי למתני סיפא גבי לב לא קרעו אינו עובר עליו אבל איסור מיהא איכא, תני נמי רישא אינו עובר עליו. ואם בטלו עם בשר בלא קריעה, משערים אותו בששים וכחל עצמו מן המנין, והכחל נשאר לעולם אסור: הלכך קורעו ומוציא את דמו. לא קרעו אינו עובר עליו. להיות זכרת. ובמסכת כריתות (דף כג) מוקי לה בלב עוף שאין בדמו כזית. אבל בלב בהמה חייב כרת אם אכלו ולא קרעו לאחר בשולו. אבל בשר הלכך אינו נאסר, שהלכך חלק הוא ואינו בולע: אינו עובר בלא תעשה. אינו יכול לבוא לידי לא תעשה, כלומר אין לחוש שמא יאכלנו ויעבור עליו, דאי נמי איכיל ליה אינו עובר בלא תעשה:

ד בֶּשֶׂר בְּהֵמָה טְהוֹרָה בְּחֶלֶב בְּהֵמָה טְהוֹרָה, אָסוּר לְבִשֵּׁל וְאָסוּר
בְּהִנָּאָה. בֶּשֶׂר בְּהֵמָה טְהוֹרָה בְּחֶלֶב בְּהֵמָה טְמֵאָה, בֶּשֶׂר בְּהֵמָה טְמֵאָה
בְּחֶלֶב בְּהֵמָה טְהוֹרָה, מִתֵּר לְבִשֵּׁל וּמִתֵּר בְּהִנָּאָה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר,
חֲזִיהַ וְעוֹף אֵינָם מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר, לֹא תִבְשֵׁל גְּדִי בְּחֶלֶב אִמּוֹ, שְׁלֹשׁ
פְּעָמִים, פָּרֵט לַחֲזִיהַ וְלַעוֹף וְלִבְהֵמָה טְמֵאָה. רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי אוֹמֵר,
נֶאֱמַר (דְּבָרִים יד), לֹא תֹאכְלוּ כָּל נְבֵלָה, וְנֶאֱמַר (שם), לֹא תִבְשֵׁל גְּדִי בְּחֶלֶב
אִמּוֹ, אֶת שְׂאֵסוּר מְשׁוּם נְבֵלָה, אָסוּר לְבִשֵּׁל בְּחֶלֶב. עוֹף, שְׂאֵסוּר
מְשׁוּם נְבֵלָה, יְכוּל יִהְיֶה אָסוּר לְבִשֵּׁל בְּחֶלֶב, תִּלְמוּד לּוֹמֵר בְּחֶלֶב אִמּוֹ,
יֵצֵא עוֹף, שְׂאִין לוֹ חֶלֶב אִם:

דרטורה (ד) מותר לבטל ומותר בהנאה. דאין בו משום בשר בחלב. דתלתא גדי כתיבי גבי איסור בשר בחלב, וחד מנייהו להוציא את הטמאה, שאם בטל בשר בהמה טמאה אפילו בחלב בהמה טהורה, מותר, ובאכילה מיהא אסור משום בשר טמא. וכן נמי תלתא בחלב אמו כתיבי, וחד מנייהו למעוטי חלב טמאה. ואפילו הבשר טהור: פרט לחיה ולעוף ולבהמה טמאה. גדי, פרט לעוף שאינו בהמה. גדי, פרט

לחיה, דאע"ג לחיה בכלל בהמה אחת קרא יתירה ואפקיה. גדי, ולא בהמה טמאה, ונפקא לן מדכתיב (בראשית כז) ואת עורות גדיי העזים, וישלח יהודה את גדי העזים (שם לח), כאן פירש לך הכתוב דגדי זה מעזים הוא, הא אם לא פירש, יש במשמע אף שאר בהמה, מדאלטרין ביה לפרוש: נאמר לא תאכלו כל נבילה. ונאמר באותו פסוק עצמו לא תבשל גדי בחלב אמו, למשמע, כל שנוהג בו איסור נבילה, יש בו משום בשר בחלב. ואיכא בין ר' יוסי הגלילי ובין ר' עקיבא, דר' יוסי הגלילי סבר, חיה לאורייתא, לכל שהוא אסור משום נבילה, יש בו משום בשר בחלב, חוץ מן העוף שאין לו חלב אם. ור' עקיבא סבר, חיה לאו לאורייתא. אי נמי, עוף מדרבנן איכא בינייהו, ר' עקיבא דפריש אינו מן התורה, משמע, הא מדרבנן יש בו איסור. אבל ר' יוסי הגלילי ללא פריש האי ליטנא, שרי ליה לגמרי. והלכה כר' עקיבא:

ה. קִיבַת נְכָרִי וְשֵׁל נְבִילָה, הֲרִי זוֹ אֲסוּרָה. הַמַּעֲמִיד בְּעוֹר שֶׁל קֶבֶה כְּשָׂרָה, אִם יֵשׁ בְּנוֹתָן טַעַם, הֲרִי זוֹ אֲסוּרָה. כְּשָׂרָה שֶׁיִּנְקָה מִן הַטְּרֵפָה, קִבְּתָהּ אֲסוּרָה. טְרֵפָה שֶׁיִּנְקָה מִן הַכְּשָׂרָה, קִבְּתָהּ מִתְּרַת, מִפְּנֵי שְׂפָנוֹס

ברטורה (ה) קיבה. חלב הקרוש שבתוך הקיבה: נכרי ושל נבילה. הכי קאמר, שחיטת נכרי שהיא נבילה, הרי זו אסורה: המעמיד. חלב: בעור של קיבה. שהוא בשר: אם יש בו ליתן טעם בחלב, הרי זו אסורה. ואם לאו, מותרת. ואע"פ שהוא מעמיד, הואיל והעור עצמו של היתר הוא ואין איסורו אלא מחמת דבר אחר שנתערב בו, לא אמרינן בהאי הכל הולך אחר המעמיד. אבל אם העמיד הגבינה בעור קיבה של נבילה, אפילו אין בו ליתן טעם בחלב, אסור, מפני המעמיד שאסור ואיסורו מחמת עצמו. ולפיכך אסרו גבינות הנכרים מפני שמעמידין אותם בעור קיבה של נבילה. אבל הקיבה עצמה דהיינו החלב הקרוש שבתוך הקיבה, אסיקנא דלית בה איסור כלל, דפירשא בעלמא היא. כן כתב רמב"ם. אבל רס"י כתב, וחלב הנמלא קרוש בעור הקיבה שמולחין אותו בעורה, אני הייתי נוהג היתר עד הנה ובלבד שלא יתנו בה חלב אחר, וטועה הייתי בכך, שהייתי סובר מדאמרינן במסכת עבודה זרה (דף כט) גבי קיבת עולה, כהן שדעתו יפה גומעה חיה, שמע מינה פירשא בעלמא היא ולא מיתסרא, ולא היא, חלב גמור הוא מדתנן במתניתין כשרה שינקה מן הטריפה קיבתה אסורה, שמע מינה חלב הוא וקיבת עולה דשריא, משום דלאו גופה הוא אלא שינקתו מאמו והוי ליה כנוס בתוך מעיה כנתון בקערה ומותר:

ו. חֶמֶר בַּחֲלֵב מִבְּדָם, וְחֶמֶר בְּדָם מִבְּחֵלֶב. חֶמֶר בַּחֲלֵב, שֶׁהַחֲלֵב מוּעָלִין בוֹ, וְחֶמֶר בְּדָם מְשׁוּם פְּגוּל וְנוֹתֵר וְטָמֵא. מֵה שְּׂאִין כֶּן בְּדָם. וְחֶמֶר בְּדָם, שֶׁהָדָם נוֹהֵג בְּבִהְמָה וְחָיָה וְעוֹף, בֵּין טָמְאִים וּבֵין טְהוֹרִים, וְחֲלֵב אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בְּבִהְמָה טְהוֹרָה בְּלֶבֶד:

(ו) שהחלב מועלין בו. ואפילו קדשים קלים שהן ממון בעלים ואין בהן מעילה בחייהן, יש מעילה באימוריהן לאחר שנזרק דמן, דכתיב גבי קדשים קלים (ויקרא ג) כל חלב לה', ולהכי כתיב זהו לה' למימר דקדשי ה' קרינן ציה לענין מעילה: וטמא. אם אכלו בטומאת הגוף חייב שתי חטאות, אחת משום חלב ואחת משום טומאת הגוף: מה שאין כן בדם. לגבי דם כתיב (ויקרא יז) על המזבח לכפר, לכפרה נתתיו ולא שיהא קרוי שלי למעול בו, שאינו עומד אלא לכפר בצבילכם. ומשום פגול אין בו, דכל שדבר אחר מתיר אותו כגון בשר קדשים שהדם מתירו לכהנים בזריקתו, וכגון עולה שדמה מתירה למזבח, דאם לא נזרק דמה אין אצריה נקטרים, דכתיב (ויקרא יז) וזרק הכהן את הדם על מזבח ה', והדר והקטיר החלב לריח ניחוח, אלו יש בהן משום פגול. אבל דם שהוא גופיה מתיר הוא אין חייבין עליו משום פגול, ומשום נותר וטמא נמי אין בו, דכתיב בדם תרי מיעוטי, הוא ולכם, חד למעוטי מנותר וחד למעוטי מטומאה: אלא צבהמה טהורה. דכתיב (ויקרא יז) מן הבהמה אשר יקריב ממנה:

גמרא חולין דף ק"ה ע"א

אמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה. גבינה מותר לאכול בשר אלא פמה ישא בין גבינה לבשר אמר ליה ולא כלום. גופא אמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה מותר לאכול בשר אמר ליה רב אחא בר יוסף לרב חסדא בשר שבין השנים מהו קרי עליה (במדבר יא) הבשר עודנו בין שניהם. אמר מר עוקבא אנא להא מילתא חלא בר חמרא לגבי אבא דאילו אבא כי הוה אכיל בישרא האידנא לא הוה אכיל גבינה עד למחר כי השתא ואילו אנא בהא סעודתא הוא דלא אכילנא לסעודתא אחריתי אכילנא. אמר שמואל אנא להא מילתא חלא בר חמרא לגבי אבא דאילו אבא הוה סייר נכסיה תרי זמני ביומא ואנא לא סירנא אלא חדא זמנא שמואל לטעמיה דאמר שמואל מאן דסייר נכסיה כל יומא משפח אסתירא. אביי הוה סייר נכסיה כל יומא ויומא. יומא חד פגע באריסיה דררי פתקא דאופי אמר ליה הני להיכא אמר ליה לבי מר אמר ליה כפר קדמוך רבנן. רב אסי הוה סייר נכסיה כל יומא אמר היכא נינהו כל הני אסתירי דמר שמואל יומא חד חזא צינורא דבדקא בארעיה שקליה לגלימיה פרכיה אותביה בגויה רמא קלא אתו אינשי סכרוה [אמר] אשפחתניהו לכולהו אסתירי דמר שמואל:

רש"י אסור לאכול גבינה. משום דבשר מוליא שומן והוא נדבק צפה ומאריך בטעמו: בשר שבין השיניים. מי חשוב בשר שלא לאכול גבינה עמו עד שיעלנה: הבשר עוודנו. אלמא מיקרי בשר: אנא להא מילתא חלא בר חמרא. לדבר זה אני גרוע מאזי כחומץ בן יין: למחר כי השתא. מעת לעת: סייר. הולך ורואה קרקעותיו מה הן כריכות: משכח אסתירא. מולא סלע מפני שמתקנה בכל הלריך: פתחא לחופי. משוי עלים שהיה גונבו: קדמוד. שאמרו שיהא אדם רואה נכסיו בכל יום ויראה מה יעשה: לינורא דבדקא. המים יולאים חוץ לגדותיהן ובאין לשטוף פירותיו לך פתח שבצפת האמה: רמא קלא. הרים קול וכות:

זוהר נשא דף קמ"ז ע"א

תאנא אמר רבי יוסי בשעתא דכהנא פריס ידוי אסיר ליה לעמא לאסתפללא ביה משום דשכינתא שרייא בידוי. אמר רבי יצחק אי הכי כיון דלא חמאן מה אכפת להו דהא כתיב (שמות לג) כי לא יראני האדם וחי בחייהו לא חמאן אבל במיתתהו חמאן. אמר ליה משום דשמא קדישא רמיזא באצבעו דידוי ובעי בר נש לדחלא ואף על גב דלא חמאן שכינתא לא בעאו לאסתפללא בידיהו דכהני בגין דלא ישתכחון עמא חציפאן לגבי שכינתא. תאנא בההיא שעתא דכהנא פריס ידוי צריכין עמא למיתב בדחילו באימתא ולינדע דההיא שעתא עידן רעויתא אשתכח בכלהו עלמין ומתברכן עילאין ותתאין ולית דינא בכלהו. והוא שעתא דאתגלי סתימא עתיקא דעתיקין בזעיר אנפין ואשתכח שלמא בכלא. אמר רבי שמעון בהני תלת קראי רישיהו יו"ד יו"ד יו"ד י"ב רכ"ד י"א י"שא כלהו לאחזאה מהימנותא שלימא ולא תברכא זעיר אנפין מעתיקא מאן דאצטרך יו"ד יו"ד יו"ד לא תברכא זעיר אנפין מעתיקא דכלא ובגין כך יברכך יי לעילא וישמרך הקא לתתא וכן פלהו ותאני תנא קמי דרבי שמעון האי מאן דמצער בחלמיה ליתי בשעתא דכהני פריס ידיהו ולימא רבונו של עולם אני שלקך וחלומותי שלקך וכולי אמאי משום דההיא שעתא אשתכחו רחמי בעלמין פלהו ומאן דיבעי צלותיה בצעריה אתהפך ליה דינא לרחמי:

תרגום זוהר תאנא אמר רבי יוסי וכו': למדנו, אר"י, בצעה שהפנה נושא ידיו אסור לעם להסתפל צו, משום שהשכינה שורה צידיו. אמר רבי יצחק, אם כן, כיון שאינם רואים, מה זה מזיק להם, כי כתוב (שמות לג) כי לא יראני האדם וחי, שצחייהם אינם רואים רק צמיתתם רואים. אמר לו משום

שְׁהֵם הַקְּדוֹשׁ רְמוּז בְּחֻצְבוֹת יְדִיהֶם, וְכִרְיָהּ הָאֲדָם לִירָא. וְאִף עַל פִּי שְׁחִינִים
רוֹאִים הַשְּׁחִינָה, אִינִים כְּרִיכִים לְהַסְתַּפֵּל בִּידֵיהֶם שֶׁל הַפְּהֵגִים, כְּדִי שְׁהַעֵם
לֹא יִהְיוּ מְחֻצְבִים כְּלִפֵּי הַשְּׁחִינָה. לְמַדְנוּ בַּשָּׁעָה הַהִיא שֶׁהַפְּהֵגוֹ נוֹשָׂא כַּפָּיו
כְּרִיף הָעֵם לְשֶׁצֶת בִּירְאָה וּבְחִימָה, וְלִדְעַת שֶׁבַּשָּׁעָה הַהִיא נִמְלֶאֶת עֵת רְאוֹן
בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְהַעֲלִיּוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים מִתְצַרְכִים, וְאִין דִּין בְּעוֹלָם. וְהִיא
הַשָּׁעָה שֶׁנִּגְלָה הַסְּתוּם עֲתִיק הַעֲתִיקִים בְּז"א, וְנִמְלֶאֶת כְּלוֹם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת.
אֲמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּשֶׁלֶשׁ פְּסוּקִים אֲלוֹ בְּתַחֲלָתָם, יֵשׁ יוֹד יוֹד יוֹד, דְּהֵינּוּ י'
דִּיבְרָכָה, י' דִּיחָר, י' דִּישָׂא. כֵּן בָּאוֹת לְהַרְאוֹת הַחֲמוּנָה הַשְּׁלֵמָה, וְשִׂתְצַרְךָ
מֵעֲתִיקָא, שְׁה"ס י' דְּהֵיחָה, מִי שְׁכִרְיָה לְהַתְצַרְךָ. י' י' י', שֶׁלֶשׁ פְּעָמִים, הֵן
שִׂתְצַרְךָ ז"א מֵהַעֲתִיק מִכָּל, וְשֶׁלֶשׁ יוֹדִין הֵם כְּנֶגֶד שֶׁלֶשׁ קוּיִן, פִּי יְבָרְכָךָ הִיא
קוּ יִמִּין, יָחַר הִיא קוּ שְׁמַחֲל, יֵשׂא הִיא קוּ הַחֲמֻנָעִי. וּמִשּׁוּם זֶה, יְבָרְכָךָ ה',
הִיא לְמַעְלָה, לז"א שִׂתְצַרְךָ מֵעֲתִיקָא, וְיִשְׁמְרָךָ, הִיא לְמַטָּה, לִישְׁרָאֵל. וְכֵן
כֵּלָם. וְלִמַּד הַתְּנָח לְפָנֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן, כָּל מִי שֶׁמְכַוֵּעַ בְּחֻלּוֹמוֹ, יֵבֵא בַּשָּׁעָה
שְׁהַפְּהֵגִים פּוֹרְשִׁים יְדִיהֶם, וְיִחְמַר רְצוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי שְׁלָךְ וְחֻלּוֹמוֹתַי שְׁלָךְ
וְכו'. לָמָּה. מִשּׁוּם שֶׁבָּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה נִמְלֶאֶת רַחֲמִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וּמִי
שִׂתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ עַל לְעָרוֹ מִתְהַפֵּד לוֹ הַדִּין לְרַחֲמִים.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק ז'

א. חַיִּיב אָדָם לְבָרֵךְ מֵאָה בְּרָכוֹת בֵּין הַיּוֹם וְהַלַּיְלָה. וּמֵה הֵן מֵאָה בְּרָכוֹת
אֵלוֹ כִּיג בְּרָכוֹת שְׁמִנִּינוּ בְּפֶרֶק זֶה. וְשֶׁבַע בְּרָכוֹת שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שְׁחֵרִית
וְעַרְבִית לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ. וְכִשְׁמַתְעַטֵּף בְּצִיצִית מְבָרֵךְ בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ
מְלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַתְעַטֵּף בְּצִיצִית. וְכִשְׁלוּבֵשׁ תְּפִלִּין
מְבָרֵךְ בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מְלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַנִּיחַ
תְּפִלִּין. וְשֶׁלֶשׁ תְּפִלוֹת שֶׁבְּכָל תְּפִלָּה מֵהֵן שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת הֵרִי שְׁמוֹנִים
וְשֶׁשׁ בְּרָכוֹת. וְכִשְׁהוּא אוֹכֵל שְׁתֵּי סְעוּדוֹת שֶׁל יוֹם וְהַלִּילָה מְבָרֵךְ אַרְבַּע עֶשְׂרֵה
בְּרָכוֹת ז' בְּכָל סְעוּדָה. אַחַת כְּשִׁיטוֹל יְדָיו תַּחֲלָה וְעַל הַמְּזוֹן אַחַת בְּתַחֲלָה
וְשֶׁלֶשׁ בְּסוּף וְעַל הַיַּיִן לְפָנָיו וְלְאַחֲרָיו הֵרִי ז' בְּרָכוֹת הֵרִי מֵאָה בְּרָכוֹת בֵּין הַכֹּל:

ב. בְּזִמְן הַזֶּה שֶׁתִּקְנוּ בְּרַכַּת הָאֶפִיקוֹרוֹסִין בְּתַפְלָה וְהוֹסִיפוּ הַטוֹב וְהַמְּטִיב

בְּבִרְכַת הַמְזוּזוֹן נִמְצְאוּ חֲמֵשׁ בְּרָכוֹת יְתִירוֹת. בְּשִׁבְתוֹת וַיָּמִים טוֹבִים שֶׁהִתְפַּלֵּה
ז' בְּרָכוֹת וְכֵן אִם לֹא נִתְחַיֵּב בְּשָׂאֵר הַיָּמִים בְּכָל הַבְּרָכוֹת הָאֵלוּ כְּגוֹן שֶׁלֹּא יִשּׁוּן
כָּל הַלֵּילָה וְלֹא הִתִּיר חֲגוּרוֹ וְלֹא נִכְנַס לְבֵית הַכֶּסֶּא וְכִיּוֹצֵא בְּאֵלוּ צְרִיף
לְהִשְׁלִים מֵאֵה בְּרָכוֹת מִן הַפִּירוֹת: ג. כִּי צֵד אָכַל מֵעֵט יָרַק מְבָרָךְ לְפָנָיו
וְלֹא חָרְיוּ וְחִזְזוּ וְאוֹכַל מֵעֵט מִפְּרֵי זֶה וּמְבָרָךְ לְפָנָיו וְלֹא חָרְיוּ וּמוֹנֵה כָּל
הַבְּרָכוֹת עַד שְׁמִשְׁלִים מֵאֵה בְּכָל יוֹם:

מוסר

מס' חסידים סי' ס"ג

אֵלֶּה הַדְּבָרִים יַעֲלֶה אָדָם עַל לְבוֹ. אֵל יַעֲבֹד אָדָם אֶת בּוֹרְאוֹ לְמַעַן יִירֶשׁ גֶּן
עֵדֶן אֲלֵא מֵאֲהַבֵּת ה' וּמִמְצוֹתוֹ שֶׁהוּא יוֹצְרוֹ וְרַבּוֹנוֹ. וְכִשְׂאָדָם בְּסִתֵּר לְבַדּוֹ
יִחְשׁוֹב עַל דְּבָרִים שְׂאֵינָם מְהוֹגְנִים שְׂאֵילוּ הִיָּה בְּפָנָיו אָדָם לֹא הִיָּה עוֹשֶׂה
הַדְּבָר מִפְּנֵי הַבוֹשֶׁת. גַּם עֵתָה לֹא יַעֲשֶׂנוּ כִּי כֵן דָּרָךְ הַרְשָׁעִים לַעֲשׂוֹת בְּמַחְשָׁף
מַעֲשֵׂיהֶם וְאוֹמְרִים מִי רוֹאֵנִי וּמִי יוֹדְעֵנִי וְכֵן בִּירְךְ הַחֶכֶם אֶת תְּלַמִּידוֹ יְהִי
מוֹרָא שְׂמִים עֲלֵיכֶם כְּמוֹרָא בְּשָׂר וְדָם:

נשא ליל שישי תורה

צרוף יהוה

(מ) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּבִמְעֻלָּה וְעַד בֶּן-זָמֻשִׁים
שָׁנָה כָּל-הַבָּא לְעַבֹּד עֲבֹדַת עֲבֹדָה וְעֲבֹדַת
מִשָּׁא בְּאֵהָל מוֹעֵד: מִבֶּר תְּלַתִּין שָׁנִין וְלַעֲלָא וְעַד בֶּר חֲמִשִּׁין שָׁנִין
כָּל דְּאֵתִי לְמַפְלַח פּוֹלְחָן וּפּוֹלְחָנָא וּפּוֹלְחָן מְטוּל בְּמִשְׁכּוֹן זְמָנָא:

רש"י עבדת עבדה. הוא הקיר במלכתים וכנורות, שהיא עבודה לעבודה אחרת: ועבודת משא. כמשמעו:

(מח) וַיְהִיוּ פְקֻדֵיהֶם שְׂמֹנֶת אֲלָפִים וְזֹמַם בַּמֵּאוֹת וּשְׂמֹנִים: וְהוּוּ מִנְּגִיחֹן תְּמַנְיָא אֲלָפִין וְחֲמֵשׁ מֵאָה וְתַמְנִן: (מט) עַל-פִּי יְהוָה פָּקַד אֹתָם בְּיַד-מֹשֶׁה אִישׁ אִישׁ עַל-עֲבֹדָתוֹ וְעַל-מִשְׁאֹו וּפְקֻדָּיו אֲשֶׁר-צָנָה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה: (פ) על מימרא ד?? מנא יתהון בידא דמשה גבר גבר על פולחנה ועל מטולה ומנגיחיה די פקיד יי ית משה:

רש"י ופקדיו אשר כוה ה' את משה. ואותן הפקודים היו במורה מבן שלשים שנה ועד בן חמשים שנה:

ה (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמְלִיל יי עם משה למימר: (ב) צו את-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁכְּלוּזוּ מִן-הַבְּמוֹזָזָה כָּל-צְרוּעַ וְכָל-זָב וְכָל טָמֵא לְנַפְשׁוֹ: פקיד ית בני ישראל וישלחו מן משריתא כל דסגיר וכל דדאב וכל דמסאב לטמי נפשא דאנשא:

רש"י לו את בני ישראל וגו'. פרשה זו נאמרה ביום שהוקם המשכן, ושמה פרסיות נאמרו בו ביום, כדאיתא במסכת גיטין בפרק הגזקין (ס. א): וישלחו מן המחנה. שלש מחנות היו שם בשעת חניתו, תוך הקלעים היא מחנה שכינה, חנית הלויס סביב כמו שפורש בפרשת במדבר סיני היא מחנה לויה, ומשם ועד סוף מחנה הדגלים לכל ארבע הרוחות היא מחנה ישראל. הצרוע נשלח חוץ לכלן, הזב מתר במחנה ישראל ומשלח מן השמים, וטמא לנפש מתר אף בשל לויה ואינו משלח אלא משל שכינה, וכל זה דרשו רבותינו מן

המקראות במסכת פסחים (סז) : טמא לנפש. דמסאב לטמי נפשא דאנשא.
אומר אני שהוא לשון עצמות אדם בלשון ארמי, והרבה יש בצרכאסית רבה
אדרינום שחיק טמיא, שחיק עצמות:

בְּזֵכֶר עַד-נִקְבָּה תִשְׁלֹזוּ אֶל-מִזְוִיךָ לַמִּזְוֵה
תִשְׁלֹזוּם וְלֹא יִטְמְאוּ אֶת-מִזְוֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי
שֹׁכֵן בְּתוֹכָם: מְדַכֵּר עַד נִקְבָּה תִשְׁלַחוּן לְמִבְרָא לְמִשְׁרִיתָא תִשְׁלַחְנוּן

וְלֹא יִסְטָבוּן יַת מִשְׁרִיתָהוּן דִּי שְׂכִינְתִי שְׂרָא בִינֵיהוּן: (ד) וַיַּעֲשׂוּ-כֵן בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלֹזוּ אוֹתָם אֶל-מִזְוִיךָ לַמִּזְוֵה
כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל: (פ) וַעֲבָדוּ כֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְשַׁלְחוּ יַתְהוּן לְמִבְרָא לְמִשְׁרִיתָא כְּמָא דִּי

מִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה כֹּן עֲבָדוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל: (ה) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-
מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימְרָ: (ו) דִּבֶּר אֶל-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל אִישׁ אִישׁ אִו-אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל-זֹטָאֵת
הָאָדָם לְמַעַל מִעַל בִּיהוָה וְאִשְׁמָה הַגִּנְפִישׁ
הַהוּא: מִלִּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גְּבַר אוֹ אִתְתָּא אַרִי יַעֲבָדוּן מִכָּל חוֹבֵי אֲנָשָׂא
לְשִׁקְרָא שְׁקַר קָדָם יְיָ וְיַחֲוֹב אֲנָשָׂא הַהוּא:

רש"י למעל מעל זה. הרי חזר וכתב כאן פרשת גוזל ונשבע על שקר, היא
האמורה בפרשת ויקרא (ה, כא) ומעלה מעל זה' וכחש בעמיתו וגו', ונסנית
כאן בשביל שני דברים שנתחדשו זה האחד, שכתב והתודו, למד שאינו חיב
חומש ואשם על פי עדים עד שיודה בדבר. והשני על גזל הגר שהוא נתון
לכהנים:

(ו) וְהִתְוֹדוּ אֶת-זֹטָאתָם ֹ אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהִשְׁיִיב
אֶת-אֲשָׁמוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְזִמְיִשְׁתּוֹ יוֹסֵף עָלָיו וְנָתַן
לְאֲשֶׁר אֲשַׁם לוֹ: וַיִּנְדֹּן עֵת חֹבִיָּהוֹן דִּי עֲבָדוּ וַיִּתֵּב עֵת חֹבִיָּתָהּ בְּרִישָׁה
וְחִמְשָׁה יוֹסֵף עֲלוֹהֵי וַיִּתֵּן לְדָחַב לָהּ:

רש"י את אשמו בראשו. הוא הקרן שנשבע עליו: לאשר אשם לו. למי
שנתחייב לו:

(ח) וְאִם-אִין לְאִישׁ גֵּאֵל לְהִשְׁיִיב הָאָשָׁם אֵלָיו
הָאָשָׁם הַמּוֹשֵׁב לִיהוּה לְכַהֵן מִלְּבַד אֵיל
הַכְּפֹרִים אֲשֶׁר יִכְפֹּר-בּוֹ עָלָיו: וְאִם לִית לְגִבֵּר פְּרִיק
לְאַתְבָּא חֹבִיָּתָהּ לָהּ חֹבִיָּתָהּ דְּמִתֵּב קָדָם וְ לְכַהֵנָּא בְּרִישָׁה בְּפֹרְיָא דִּי כְּפֹר
בָּהּ עֲלוֹהֵי:

רש"י ואם אין לאיש גואל. שמת התובע שהשביעו, ואין לו יורשים: להשיב
האשם אליו. כשנמלך זה להתודות על עונו. ואמרו רבותינו וכי יש לך אדם
בישראל שאין לו גואלים או בן או אח או שאר בשר הקרוב ממספחת אביו
למעלה עד יעקב, אלח זה הגר שמת ואין לו יורשים: האשם המושב. זה
הקרן והחומש: לה' לכהן. קנאו השם ונתנו לכהן שבאותו משמר: מלכד איל
הכפורים. האמור בזיקרא (ויקרא ה, כה) שהוא כריך להביא:

(ט) וְכָל-תְּרוּמָה לְכָל-קֹדֶשׁי בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר-יִקְרִיבוּ לְכַהֵן לוֹ יִהְיֶה: וְכָל אֲפֻרְשׁוּתָא לְכָל קוּדְשִׁיא
דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל דִּי קָרְבוּן לְכַהֵנָּא דְּלָהּ? הָא:

רש"י וכל תרומה וגו'. אמר רבי ישמעאל וכי תרומה מקריבין לכהן, והלא
הוא המחזר אחריה לבית הגרנות. ומה תלמוד לומר אשר יקריבו לכהן, אלו
הבכורים, שנאמר בהם תביא בית ה' אלהיך, (שמות כג, יט). ואיני יודע מה

יעשה זהם, תלמוד לומר לכהן לו יהיה, בא הכתוב ולמד על הזכורים שיהיו נתנין לכהן:

(י) וְאִישׁ אֶת-קִדְשָׁיו לֹא יִהְיוּ אִישׁ אֲשֶׁר-יִתֵּן
לְכֹהֵן לֹא יִהְיֶה: (פ) וְגִבֹר יֵת מַעֲשֵׂר קוֹדֶשֶׁה דְלֵה יְהוֹן גִּבֹר דִּיתוּ לְכֹהֲנָא
דְלֵה יְהֵא:

רש"י ואיש את קדשיו לו יהיו. לפי שנאמרו מתנות כהנה ולויה יכול יבואו ויטלום בזרוע, תלמוד לומר ואיש את קדשיו לו יהיו, מגיד שטובת הנאתן לזעלים, ועוד מדרשים הרבה דרשו בו בספרי. ומדרש אגדה ואיש את קדשיו לו יהיו, מי שמעבד מעשרותיו ואינו נותנו, לו יהיו המעשרות, סוף שאין שדהו עושה אלא אחד מעשרה שהיתה למודה לעשות: איש אשר יתן לכהן. מתנות הראויות לו: לו יהיה. ממון הרבה:

(יא) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלֵּיל
יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימְרֵי: (יב) דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי-תִשְׂטֶה אִשְׁתּוֹ וּבִמְעַלְתָּ בּוֹ
בְּמַעַל: מִלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוֹן גִּבֹר גִּבֹר אַרְי תִּסְטִי אֶתְתַּה וְתִשְׁקֹר
בֵּה שְׁקֹר:

רש"י איש איש כי תשטה אשתו. מה כתיב למעלה מן הענין ואיש את קדשיו לו יהיו, אם אתה מעבד מתנות הכהן, חייך שתלטרך לבא אכלו להביא לו את הסוטה: איש איש. ללמד שמועלת בשמים, באיש מלחמה של מעלה ואישה מלמטה: כי תשטה אשתו. שנו רבותינו אין המנאפין נואפין עד שתכנס בהן רוח שטות, דכתיב כי תשטה, וכתוב בו נואף אשה חסר לב (משלי ו, לב) . ופשוטו של מקרא כי תשטה. תט מדרכי לניעות ותחסד בעיניו, כמו שטה מעליו ועבר (שם ד, טו) , אל יטט אל דרכיה לבד (שם ז, כה) : ומעלה זו מעל. ומהו המעל, ושכב איש אותה:

(יג) וְשָׁכַב אִישׁ אֶת־שֵׁכְבֹת-זָרָע וְנָעַלְמָם מֵעֵינָי
אִישָׁהּ וְנִסְתָּרָה וְהָיָא נְטֻמָּאָה וְעַד אֵין בָּהּ
וְהָיָא לָא נְתַפְשָׁהּ: וְיִשְׁכַּב גְּבֵר זְתִיבָה שְׁכִיבַת זָרָעָא וְיִהְיִי מְכַסָּא מֵעֵינֵי
בַּעֲלָהּ וּמְטַמְרָא וְהָיָא מְסַאָבָא וְסִהִיד לִית בָּהּ וְהָיָא לָא אֶתְחַדַּת:

רס"י ושכב איש. פרט לקטן ומי שאינו איש: אתה שכבת זרע. שכבתה פוסלת אותה, ואין שכבת אחותה פוסלת אותה כמעשה בשתי אחיות שהיו דומות זו לזו: ונעלם מעיני אישה. פרט לסומא הא אם היה רואה ומעמעם [ומעלים] אין המים צודקין אותה: ונסתרה. שיעור שתראה לטמאת ביאה: ועד אין זה. הא אם יש זה אפלו עד אחד שאמר נטמאת לא היתה שותה: ועד אין זה. לטמאה אצל יש עדים לסתירה: נתפשה. נאנסה, כמו ותפשה ושכב עמה (דברים כב, כח) :

(יד) וְעָבַר עָלָיו רוּחַ-קְנָאָה וְקָנְאָה אֶת-אִשְׁתּוֹ
וְהָיָא נְטֻמָּאָה אֹ-עָבַר עָלָיו רוּחַ-קְנָאָה וְקָנְאָה
אֶת-אִשְׁתּוֹ וְהָיָא לָא נְטֻמָּאָה: וְיַעֲבֵר עֲלוֹהֵי רוּחַ קְנָאָה
וְיִקְנִי זֵת אֶתְתָּהּ וְהָיָא מְסַאָבָא אוֹ עָבַר עֲלוֹהֵי רוּחַ קְנָאָה וְיִקְנִי זֵת אֶתְתָּהּ וְהָיָא
לָא מְסַאָבָא:

רס"י ועבר עליו. קודם לסתירה: רוח קנאה וקנא. פרשו רבותינו לשון התראה, שמתרה זה אל תסתרי עם איש פלוני: והיא נטמאה או עבר עליו וגו'. כלומר הוא התרה זה ועברה על התראתו, ואין ידוע אם נטמאה אם לאו:

(טו) וְהָבִיָא הָאִישׁ אֶת-אִשְׁתּוֹ אֶל-הַכֹּהֵן
וְהָבִיָא אֶת-קְרִבְנָהּ עֲלֶיהָ עֲשִׂירַת הָאִיפָה
קְבוּז שְׁעָרִים לָא-יִצֵּק עָלָיו שֶׁמֶן וְלֹא-יִתֵּן

עָלְיוֹ לְבִנְיָה כִּי-בִּמְנוּזֹת קָנְאֵת הוּא בִּמְנוּזֹת זְכָרוֹן

מִזְכָּרֹת עֵוֹן: וַיִּיְתֵי גִבְרָא יֵת אֲתַתְּהָ לְוֹת פְּהִנָּא וַיִּיְתֵי יֵת קַרְבְּנָה עֲלֵהּ חַד מִן עֶסְרָא בְּתַלַּת סָאִין קִמְחָא שְׁעָרִין לָא יִרִיק עֲלוּהִי מִשְׁחָא וְלָא יִתְּנוּ עֲלוּהִי לְבִנְיָה אַרְי מְנַחַת קִנְאֵתָהּ הוּא מְנַחַת דְּוִכְרָנָא מִדְּפָרַת חוּבָא:

רס"י קמת. שלא יהא מסלת: שערים. ולא חטים, היא עשתה מעשה בהמה וקרבנה מאכל בהמה: לא יאק עליו שמן. שלא יהא קרבנה מהדר, שהשמן קרוי אור והיא עשתה בחשך: ולא יתן עליו לבנה. שהאמהות נקראות לבונה, שנאמר ואל גבעת הלבונה (שה"ש 7, ו), והיא פרשה מדרכיהן: כי מנחת קנאת הוא. הקמח הזה, קמח לשון זכר: מנחת קנאת. מעוררת עליה שתי קנאות, קנאת המקום וקנאת הבעל:

(טו) וְהִקְרִיב אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְהִעֲבֹדָהּ לִפְנֵי יְהוָה:
ויקרב יתה פהנא ויקימנה קדם יי: (יז) וְלִקְחוּ הַכֹּהֵן בְּיָמֵי
קִדְשִׁים בְּכָל־יְוָזְרֵשׁ וּבִזְמַן-הָעֶפְרָא אֲשֶׁר יִהְיֶה
בְּקִרְקַע הַבְּשֻׁכָּן יִקְחוּ הַכֹּהֵן וְנָתַן אֶל-הַבָּיִת:
ויסב פהנא מי כיוור במן דחסף ומן עפרא די יהי ביסודי משפנא יסב פהנא ויתנו למיא:

רס"י מים קדשים. שקדשו בכיור, לפי שנעשה מנחת מראות הנוצרות, וזו פרשה מדרכיהן שהיו נבעלות לבעליהן במארים תחת התפוח, וזו הקלה לאחר, תזדק בו: בכלי חרס. היא השקתה את הנואף יין משבח בכוסות משבחים, לפיכך תשתה מים המרים במקדה בזויה של חרס:

(ח) וְהִעֲבִיד הַכֹּהֵן אֶת-הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וּפָרַע אֶת-רֹאשׁ הָאִשָּׁה וְנָתַן עָל-כַּפֶּיהָ אֶת בִּמְנוּזֹת הַזְּכָרוֹן בִּמְנוּזֹת קָנְאֵת הוּא וּבִיד הַכֹּהֵן יִהְיֶה מִי

הַמְרִים הַבְּאָרְרִים: וַיִּקְרָא פְּתָא יְת אֲתָתָא קֹדֶם ?? וַיִּפְרַע יְת רִישָׁא דְאֲתָתָא וַיִּתֵּן עַל יְדָהָא יְת מְנַחַת דּוּכְרָנָא מְנַחַת קִנְאָתָא הִיא וּבִידָא דְכְהָנָא יְהוֹן מְנָא מְרִירָא מְלֻטְטָא:

רס"י והעמיד הכהן וגו'. והלא כבר נאמר והעמידה לפני ה', אלא מסייעין היו אותה ממקום למקום כדי ליגעה ותטרף דעתה ותודה: ופרע. סתר את קליעת שערה כדי לבזותה, מכאן לבנות ישראל שגלוי הראש גנאי להן: לפני ה'. בשער נקנור, הוא שער העזרה המזרחי, דרך כל הנכנסים: ונתן על כפיה. ליגעה אולי תטרף דעתה ותודה, ולא ימחה שם המיוחד על המים: המרים. על שם סופן שהם מרים לה: המאחרים. המחסרים אותה מן העולם, לשון סלון ממאיר (ויחזקאל כה, כד). ולא יתכן לפרש מים ארורים, שהרי קדושים הן, ולא ארורים כתב הכתוב, אלא מאחרים את אחרים. ואף אנקלוס לא תרגם ליטיא, אלא מלטיא, שמראות קללה בגופה של זו:

**(ט) וְהִשְׁבִּיעַ אֶתְהּ הַכֹּהֵן וַאֲמַר אֶל-הָאִשָּׁה
אִם-לֹא שָׁכַב אִישׁ אִתְךָ וְאִם-לֹא שְׁטִית
טְבִמָּה תַנּוּזֹת אִישׁךָ הֲזָקִי בְּיָמַי הַמְרִים**

הַבְּאָרְרִים הָאֵלֶּה: וַיּוֹמֵר יְתָה פְּתָא וַיִּימַר לְאֲתָתָא אִם לֹא שָׁכִיב גְּבַר יְתִידָךְ וְאִם לֹא סְטִית לְאִסְתָּאבָּא בְּרַ מְבַעְלִידָךְ הָוִי זְפָאָה מְמָא מְרִירָא מְלֻטְטָא הָאֵלִין:

רס"י והשבוע אתה וגו'. ומה היא השבועה אם לא שכב, הנקי, הא אם שכב חנקי [לא חנקי], שמכלל לאו אתה שומע הן, אלא שמנוה לפתוח בדיני נפשות תחלה לזכות:

**(כ) וְאֵת כָּל שְׁטִית תַנּוּזֹת אִישׁךָ וְכִי זְטִבְמָאת וַיִּתֵּן
אִישׁ בְּךָ אֶת-שְׁכַבְתּוֹ מִבְּלַעְדֵי אִישׁךָ: וְאֵת אַרְי
סְטִית בְּרַ מְבַעְלִידָךְ וְאַרְי אִסְתָּאבָּת וַיְהִיב גְּבַר בִּידָךְ יְת שְׁכַבְתָּה בְּרַ מְבַעְלִידָךְ:**

רס"י ואת כי שטית. כי משמש בלשון אס:

(כא) וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת-הָאִשָּׁה בְּשִׁבְעַת הָאָלֹהִים
וְאָמַר הַכֹּהֵן לְאִשָּׁה יֵיתֵן יְהוָה אוֹתָךְ לְאֵלֹהִים
וְלִשְׁבֻעַת בְּתוֹךְ עֲמֹךְ בְּתֵת יְהוָה אֶת-יְרִכְךָ

נְפֹלֹת וְאֶת-בְּטִנְךָ צָבָה: וְיֹמֵי כְהֵנָּה יֵת אֶתְתָּא בְּמוֹמְתָא
דְּלִנְטָא וְיִימַר כְּהֵנָּה לְאֶתְתָּא יֵתן יְיָ יִתִּיךָ לְלִט וְלְמוֹמֵי בְּגוֹ עֲמִיךָ בְּדִיתָן יְיָ יֵת
יְרִכִיךָ מְסִיָּא וְיֵת מְעִיכִי נְפִיחִין:

רס"י בשבעת האלה. שבעה של קללה: יתן ה' אותך לאלה. שיהיו הכל
מקלליו ציד יבואך כדרך שצא לפלוגנית: ולשבעה. שיהיו הכל נשבעין ציד לא
יארע לי כדרך שארע לפלוגנית וכן הוא אומר והנחתם שמכם לשבעה לבחירי
(ישעיה סה, טו) , שהלדיקים נשבעים צפרענותן של רשעים, וכן לענין הזרחה
ונזכרו וגו' (בראש' יב, ג) כך יצרך ישראל לאמר (בראש' מח, ט) : את ירכך. בקללה
הקדים ירך לבטן לפי שזה התחילה בעברה תחלה: צבה. כתרגומו נפוחה:

(כב) וּבָאוּ הַבַּיִת הַמְּאָרְרִים הָאֵלֹהִים בְּמַעֲיָךְ
לְצַבּוֹת בֶּטֶן וְלִנְפֹל יָרֵךְ וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן |

אָמֵן: וְיַעֲלוּ מִזָּא מְלִטְטָא הָאֵלִין בְּמַעֲיָכִי לְאַפְחָא מְעִין וְלְאַמְסָאָה יְרָפָא
וְיִימַר אֶתְתָּא אָמֵן אָמֵן:

רס"י לצבות בטן. כמו להצבות בטן, זה שמוש פתח שהלמ"ד נקודה בו,
וכן לנחותם הדרך (שמות יג, כא) , לראותכם בדרך אשר תלכו צה (דברים א, לג) ,
וכן לנפיל ירך להנפיל ירך, שהמים מצבים את הבטן ומפילים את הירך:
לצבות בטן ולנפיל ירך. בטנו וירכו של בועל, או אינו אלא של נבעלת, כשהוא
אומר את ירך נופלת ואת בטנך צבה, הרי של נבעלת אמור: אמן אמן. קבלת
שבעה, אמן על האלה אמן על השבעה, אמן אס מאיש זה, אמן אס מאיש
אחר, אמן שלא שטיתי ארוסה ונשואה שומרת יבם וכנוסה:

(כג) וְכָתַבְתָּ אֶת-הָאֱלֹת הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בַּסֵּפֶר

וּמִזֹּזָה אֶל-בְּיַמֵּי הַבָּמֹרִים: וַיְכַתֹּב יֵת לְוֹטְיָא הָאֵלִין פְּהֵנָא בַּסֵּפֶרָא
וַיִּמְחֹק לְמִנָּא מְרִירָא:

נשא יום שישי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

(כד) וְהִשְׁקָה אֶת-הָאִשָּׁה אֶת-בְּיַמֵּי הַבָּמֹרִים

הַבְּמֹרִים וּבָאוּ בַּהּ הַבְּמִים הַבְּמֹרִים

לְבָמֹרִים: וַיִּשְׁקֵי יֵת אֶתְתָּא יֵת מִנָּא מְרִירָא מְלִטְטָא וַיַּעֲלוֹן בַּהּ מִנָּא
מְלִטְטָא לְמִרִירו:

רס"י והשקה את האשה. חזן זה סדר המעשה, שהרי בתחלה מקריב מנחתה, אלא הכתוב מבשרך שכשישקנה יזואו זה למרים. לפי שנאמר בטון וירך, מנין לשאר כל הגוף, תלמוד לומר וזואו זה בכלה, אם כן מה תלמוד לומר בטון וירך, לפי שהן התחילו בעצרה תחלה, לפיכך התחילה מהן הפרענות: למרים. להיות לה רעים ומרים:

(כה) וּלְקֹז הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֶת מִנְזֹת הַקְּנָאִת

וְהִנִּיף אֶת-הַמִּנְזֹת לְפָנָי יְהוָה וְהִקְרִיב אֹתָהּ

אֶל-הַמִּזְבֵּחַ: וַיִּסַּב פְּהֵנָא מִיַּד דְּאֶתְתָּא יֵת מְנַחַת קְנָאִתָּא וַיִּרִים יֵת
מְנַחַתָּא קְדָם יְיָ וַיִּקְרַב יֵתָּהּ לְמִדְבַּחָא:

רס"י והניף. מוליך ומביא מעלה ומוריד, ואף היא מניפה עמו שדה

למעלה מידו של כהן: והקריב אתה. זו היא הגשתה בקרן דרומית מערבית של מזבח קודם קמיצה כשאר מנחות:

(כז) וְקִבֵּץ הַכֹּהֵן מִן-הַבְּנוֹזָה אֶת-אֲזֵקֹתָהּ
וְהִקְטִיר הַבְּנוֹזָה וְאֶזֶר יִשְׁקָה אֶת-הָאֵשׁ
אֶת-הַבָּיִת: וְיִקְמוֹץ פְּהֵנָּה מִן מִנְחָתָהּ יָת אֲזֵקֹתָהּ וְיִסַּק לְמִדְבַּחַת וּבָתֵּר
בּוּ יִשְׁקִי יָת אֶתְנָתָהּ יָת מִנְחָה:

רס"י אזכרתה. הוא הקומץ, שעל ידי הקטרתו המנחה צאה לזכרון לגבוה:

(כח) וְהִשְׁקָה אֶת-הַבָּיִת וְהִיָּתָה אִם-זָטְמָאָה
וְתִמְעַל מֵעַל בְּאִישׁוֹהָ וּבָאוּ בָּהּ הַבָּיִת
הַבְּמֵאָרְזִים לְבָרִים וְצִבְתָּהּ בְּטִנָּה וְנִפְלָה יִרְכָּה
וְהִיָּתָה הָאֵשׁ לְאֶלֶה בְּקָרְבַּ עֲמָה: וְיִשְׁקָה יָת מִנְחָה
וְתִהִי אִם אֶסְתַּאֲבֵת וְשִׁקְרַת שְׁקָר בְּבַעֲלָה וְיַעֲלוּן בָּהּ מִנְחָה מִלְטָטִיא לְמִרְרוֹ וְיִפְחוּן
מֵעָהָ וְתִתְמַסִּי יִרְכָּה וְתִהִי אֶתְנָתָה לְלוֹט בְּגוֹ עֲמָה:

רס"י והשקה את המים. לרבות שאם אמרה איני שותה לאחר שנמחקה מגולה, מערערין אתה ומשקין אתה בעל כרחי, אלא אם כן אמרה טמאה אני: וכזתה בטנה וגו'. אף על פי שצקללה הזכיר ירד תחלה, המים אין בודקין אלא דרך כניסתן בה: והיתה האשה לאלה. כמו שפרשתי שהיו הכל אלון בה: בקרב עמה. הפרש יש בין אדם המתנול במקום שנכר, לאדם המתנול במקום שאינו נכר:

(כח) וְאִם-לֹא זָטְמָאָה הָאֵשׁ וְטִהַרְתָּ הוּא
וְנִקְתָּה וְנִזְרַעְתָּ זֶרַע: וְאִם לֹא אֶסְתַּאֲבֵת: אֶתְנָתָה וְדִכְוָאָה הִיא
וְתִפּוֹק זְכָאָה וְתַעֲדִי עֲדוּי:

רס"י ואם לא נטמאה האשה. בסתירה זו: וטהרה היא. ממוקם אחר: ונקתה. ממים המאחרים, ולא עוד אלא ונזרעה זרע, אם היתה יולדת בלער תלד ברוח, אם היתה יולדת שחורים יולדת לבנים:

וְאֵת תּוֹרַת הַקְּנָאֹת אֲשֶׁר תִּשְׁטָה אִשָּׁה תַּעֲזוֹת (כט)
אִשָּׁה וְנִטְבְּמָהּ: דא אורייתא דקנאתא די תסטי אפתתא בר מפעלה
וְתִסְתַּב: (ט) או איש אשר תעבור עליו רוזן קנאה
וְקָנָא אֶת-אִשְׁתּוֹ וְהֶעֱמִיד אֶת-הָאִשָּׁה לְפָנָי
יְהוָה וְעָשָׂה לָּהּ הַכֹּהֵן אֶת כָּל-הַתּוֹרָה הַזֹּאת:
או גבר די תעבר עלוהי רוח קנאה ויקני ית אפתתה ויקם ית אפתתא קדם יי
ויעבד לה כהנא ית כל אורייתא הדא:

רס"י או איש. כמו או נודע (שמות כא, לו) , כלומר אם איש קנאי הוא, לכך והעמיד את האשה:

וְנָקָה הָאִישׁ מֵעוֹן וְהָאִשָּׁה הֵיחֵא תִשָּׂא אֶת-
עֲוֹנָהּ: (פ) ויהי זפאה גברא מחובא ואפתתא תהיא תקבל ית חובה:

רס"י ונקתה האיש מעון. אם בדקה המים אלילאג לומר חזתי במיתתה, נקי הוא מן הענש. דבר אחר משיקנה תהיה אללו בהתר ונקתה מעון, שהסוטה חסורה לבעלה:

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: ומליל יי עם משה
דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם (ב)
אִישׁ אֶזְ-אִשָּׁה כִּי יִפְלֵא לְגֹדֵר גֹּדֵר זָאִיר לְהִזְיֹר

לִיהוּדָה: מלל עם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִמְרָם לְהוֹן גְּבֵר אוֹ אֶתְתָּא אַרִי יְפָרֵשׁ לְמִדְרָ
נְדָר נְזִירוֹ לְמִיזָר קָדָם יְיָ:

רש"י כי יפלא. יפריש. למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה, לומר לך
שכל הרואה סוטה בקולקולה יזיר עצמו מן היין, שהוא מביא לידי ניאוף: נדר
נזיר. אין נזירה בכל מקום אלא פרישה, אף כאן שפרש מן היין: להזיר לה.
להבדיל עצמו מן היין לשם שמים:

**א) בַּיַּיִן וְשִׁכָר יִזִּיר זֹזֵמִן יֵיִן וְזֹזֵמִן שִׁכָר לֹא
יִשְׁתֶּה וְכָל-מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וְעֲנָבִים
לֹאֲזִים וַיִּבְשִׂים לֹא יֹאכְלוּ:** מחמר חדת ועתיק ינזיר חל דחמר
חדת וחל דחמר עתיק לא ישתה וכל מתרות ענבין לא ישתה וענבין רטיבין ויבשין
לא ייכול:

רש"י מיין ושכר. כתרגומו מחמר חדת ועתיק, שהיין משכר כשהוא ישן:
וכל משרת. לשון כביעה במים וכל משקה, ובלשון משנה יש הרבה אין שורין
דיו וסמנים (שבת יז, ב) , נזיר ששרה פתו ביין (נזיר לה, ב) :

**ד) כָּל יְמֵי נְזָרוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִגֶּפֶן הַיַּיִן
מִזֹּזֵרִצִּים וְעַד-זֶג לֹא יֹאכְלוּ:** כל יומי נזרה מפל דיתעבד
מגפנא דחמרא מפורצנין ועד עצורין לא ייכול:

רש"י חרלנים. הם הגרענין: זג. הם קלפות שמבחוץ, שהחרלנים בתוכן
כענבל בזוג:

**ה) כָּל-יְמֵי נְדָר נְזָרוֹ תֵעָר לֹא-יַעֲבֹר עַל-רֵאשׁוֹ
עַד-מִלֵּאת הַיַּמָּם אֲשֶׁר-יִזִּיר לִיהוּדָה קָדָשׁ**

יְהִיָּה גְדֹל פְּרַע שְׂעָר רֵאשׁוֹ: כָּל יוֹמֵי נִזְרָה מִסֵּפֶר לֹא יַעֲבֹר עַל רִישָׁה עַד מְשַׁלֵּם יוֹמֵיָא דִּינְזָר קָדָם יְיָ קַדִּישׁ יְהִי מִרְבֵּי פְּרוּעַ שְׂעָר רִישָׁה:

רס"י קדש יהיה. השער שלו, לגדל הפרע של שער ראשו: פרע. נקוד פתח קטן לפי שהוא דבוק לשער ראשו, פרע של שער. ופרושו של פרע, גדול של שער, וכן את ראשו לא יפרע (ויקרא כא, ז) , ואין קרוי פרע פחות משלושים יום:

(ו) כָּל-יְמֵי הַיָּיִרָו לַיהוָה עַל-נֶפֶשׁ מִתְּ לֹא יָבֵא:
כָּל יוֹמֵי דִּינְזָר קָדָם יְיָ עַל נֶפֶשׂא דְמִתָּא לֹא יִיעוּל: (ו) לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ
לְאִזְוִיו וּלְאִזְוִיתוֹ לֹא-יִטְמָא לְהֵם בְּמוֹתָם כִּי יִזְוֹר
אֱלֹהֵיו עַל-רֵאשׁוֹ: לְאָבוּהִי וּלְאִמָּה לְאִחוּהִי וּלְאִחְתָּהּ לֹא יִסְתַּאב
לְהוֹן בְּמוֹתָהוֹן אֲרִי פְּלִילָא דְאִלְתָּהּ עַל רִישָׁה: (ח) כָּל יְמֵי יִזְוֹר קַדִּישׁ
הוּא לַיהוָה: כָּל יוֹמֵי נִזְרָה קַדִּישׁ הוּא קָדָם יְיָ:

רס"י כל ימי נזרו קדש הוא. זו קדשת הגוף מלטמא למתים:

(ט) וְכִי-יָמוּת מִתְּ עָלָיו בְּפִתְעַ פְּתִיאָם וְטַמָּא
רֵאשׁוֹ יִזְוֹר וְגַלְזוֹ רֵאשׁוֹ בְּיוֹם טְהָרְתּוֹ בְּיוֹם
הַשְּׁבִיעִי יִגְלַזְנוּ: וְאֲרִי יָמוּת מִתָּא עֲלוּהִי בְּתַפְּרָ שְׁלוֹ וְיִסְאָב רִישׁ נִזְרָה
וְיִגְלַח רִישָׁה בְּיוֹמָא דְדְכוּתָהּ בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה יִגְלַחְנָה:

רס"י בפתע. זה אונס: פתאם. זה שוגג. ויש אומרים פתע פתאום דזכר אחד הוא, מקרה של פתאום: וכי ימות מת עליו. באהל שהוא צו: צום טהרתו. צום הזאתו, או אינו אלא בצמיני שהוא טהור לגמרי, תלמוד לומר צום השביעי, אי שביעי יכול אפלו לא הזה, תלמוד לומר צום טהרתו:

(ו) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יָבֹא שְׁתֵּי תָרִים אֹו שְׁנַי בָּנָי
יוֹנָה אֶל-הַכֹּהֵן אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: וּבְיוֹמָא
תְּמִינָאָה יִיְתִי תַרְתִּין שְׁפָנִינִין אֹו תַרְוִין בְּנֵי יוֹנָה לְוֹת פְּהֶנָּא לְתַרְע מִשְׁפּוֹן זְמָנָא :

רס"י וביום השמיני יבא שתי תרים. להוציא את השביעי. או אינו אלא להוציא את התשיעי, קבע זמן לקרבן וקבע זמן למקריבין, מה קרבן הכשיר שמיני ומשמיני והלאה, אף מקריבין שמיני ומשמיני והלאה:

(ז) וַעֲשֵׂה הַכֹּהֵן אֶזְזָד לְזוֹטָאֵת וְאֶזְזָד לְעֹלָה
וּכְפַר עָלָיו מִמַּאֲשֶׁר זָזָא עַל-הַנֶּפֶשׁ וּקְדַשׁ
אֶת-רֵאשׁוֹ בַּיּוֹם הַהוּא: וַיַּעֲבֹד פְּהֶנָּא חַד לְחֻטָּאֵתָא וְחַד לְעֹלָתָא
וּכְפַר עֲלוֹהֵי מִדְחָב עַל מִתָּא וַיְקַדֵּשׁ יְת רִישָׁה בְּיוֹמָא הַהוּא :

רס"י מאשר חטא על הנפש. שלא נזהר מטמאת המת, רבי אלעזר הקפר אומר שזיער עצמו מן היין: וקדש את ראשו. לחזור ולהתחיל מנין נזירותו:

(ח) וְהִזִּיר לַיהוָה אֶת-יָמָי נְזָרוֹ וְהִבִּיא כֹּבֶשׂ בֶּן-
שְׁנָתוֹ לְאִשָּׁם וְהִיבִימִם הָרֵאשִׁימִים יִפְּלוּ כִּי טָבִיא
נְזָרוֹ: וְנָזַר קָדָם יְיָ יוֹמֵי נְזָרָה וַיִּיְתִי אִמֵּר בַּר שְׁתָּה לְאִשְׁמָא וַיּוֹמְרָא קְדָמָי
יְבָטְלוֹן אַרְי אִסְתָּאב נְזָרָה :

רס"י והזיר לה' את ימי נזרו. יחזור וימנה נזירותו כבתחלה: והימים הראשונים יפלו. לא יעלו מן המנין:

(ט) וְזָאת תּוֹרַת הַנְּזִיר בַּיּוֹם מִכֹּלֵת יָמָי נְזָרוֹ יָבִיא
אֹתוֹ אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: וְדָא אֹרְיָתָא דְנְזִירָא בְּיוֹם מִשְׁלָם
יוֹמֵי נְזָרָה יִיְתִי יְתָה לְתַרְע מִשְׁפּוֹן זְמָנָא :

רס"י יביא אתו. יביא את עצמו, זה אחד משלשה אתים שהיה ר' ישמעאל דורש כן. כיוצא בו והקראו אותם עון אשמה (ויקרא כב, טז) , את עצמם, כיוצא בו ויקבור אותו בגיא (דברים לז, ו) , הוא קבר את עצמו:

(יד) וְהִקְרִיב אֶת-קָרְבָּנוֹ לַיהוָה כֹּבֵשׁ בֶּן-שָׁנָתוֹ תַּמִּים אֲזוּד לְעֹלָה וְכֹבֵשֶׁה אֲזוּת בֵּת-שָׁנָתָהּ תַּמִּימָה לְזוּטָאת וְאֵיל-אֲזוּד תַּמִּים לְשִׁלְמִים:
ויקרב ית קרבנה קדם יי אמר בר ששה שלים חד לעלתא ואמרתא חדא בת ששה שלמתא לחטאתא ודכר חד שלים לנכסת קודשא: (ט) **וְסָלַב מִצֹּת סֶלַת זֹלָת בְּלוּלָת בְּשֶׁמֶן וּרְקִיקֵי מִצֹּת מְשֻׁזְזִים בְּשֶׁמֶן וּבְמִזְזָתָם וְנִסְכֵיהֶם:** וסלא דפטרין סלתא גריצו דפילו במשח ואספוגין פטרין דמשיחין במשח ומנחתהון ונספיהון:

רס"י ומנחתם ונסכיהם. של עולה ושלמים, לפי שהיו בכלל ויצאו לדון בדבר חדש שיטעינו לחם, החזירן לכללן שיטעינו נסכים כדן עולה ושלמים: חלת כלולת ורקיקי מלות. עשר מכל מין:

(ט) וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה וְעָשָׂה אֶת-זוּטָאתוֹ וְאֶת-עֹלָתוֹ: ויקרב פהנא קדם יי ויעבד ית חטאתה וית עלתה: (י) **וְאֶת-הָאֵיל יַעֲשֶׂה זָבוּז שִׁלְמִים לַיהוָה עַל סָלַב הַמִּצֹּת וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת-בְּמִזְזָתוֹ וְאֶת-נִסְכּוֹ:** וית דכרא יעבד נכסת קודשא קדם יי על סלא דפטרין ויעבד פהנא ית מנחתה וית נסכה:

רס"י זבח שלמים לה' על סל המזות. ישחט את השלמים על מנת לקדש את הלחם: את מנחתו ואת נסכו. של איל:

(יח) וְגִלְזוּ הַגְּזִיר פְּתוּז אֶהֱל מוֹעֵד אֶת-רֹאשׁ גְּזִירוֹ וּלְקָזוּ אֶת-שְׂעַר רֹאשׁ גְּזִירוֹ וְנָתַן עַל-הָאֵשׁ

אֲשֶׁר-תִּנְזוּת וְבִזוּ הַשְּׁלָמִים: ויגלח גזירה בתרע משפן זמנא ית ריש גזירה ויסב ית שער ריש גזירה ויתן על אשתא די תחות דודא דנכסת קודשא:

רס"י וּגִלְחַת הַגְּזִיר פְּתַח אֶהֱל מוֹעֵד. יוכל יגלח בעזרה, הרי זה דרך בזיון. אלא וּגִלְחַת הַגְּזִיר לאחר שחיטת השלמים שכתוב בהן ושחטו פתח אהל מועד (ויקרא ג, ב) , ספרי: אשר תחת זבח השלמים. תחת הדוד שהוא מבשיל בו, לפי ששלמי נזיר היו מתבשלים בעזרה, שצריך לטול הכהן הזרוע אחר שנתבשלה ולהניף לפני ה':

(יט) וּלְקָזוּ הַכֹּהֵן אֶת-הַזֶּרַע בְּשִׁלָּה מִן-הָאֵילָל וְזֹכֶלֶת מִצֵּה אֲזוּזֹת מִן-הַסֵּל וּרְקִיק מִצֵּה אֲזוּזֹת

וְנָתַן עַל-כַּפֵּי הַגְּזִיר אֲזוּר הַתְּגַלְזוּ אֶת-גְּזִירוֹ: ויסב פהנא ית דרעא בשלא מן דכרא וגרצתא פטירתא חדא מן סלא ואספוג פטיר חד ויתן על ידי גזירה בתר דגלח ית גזירה:

רס"י הזרוע בשלה. לאחר שנתבשלה:

(כ) וְהִזְיֵף אֹתָם הַכֹּהֵן | הַתְּנוּפָה לְפָנָי יְהוָה קֹדֶשׁ הוּא לְכֹהֵן עַל זִנְזָה הַתְּנוּפָה וְעַל שׂוֹק

הַתְּרוּמָה וְאֲזוּר יִשְׁתַּיֶּה הַגְּזִיר יֵין: וירים יתהון פהנא ארמא קדם יי קודשא הוא לכהנא על חדא דארמיתא ועל שקא דאפרשותא ובתר כן ישתי גזירה חמרא:

רס"י קדש הוא לכהן. החלה והרקיק והזרוע תרומה הן לכהן: על חזה התנופה. מלבד חזה ושוק הראויים לו מכל שלמים מוסף על שלמי נזיר הזרוע הזה, לפי שהיו שלמי נזיר בכלל ויאלו לדון בדבר החדש להפרשת זרוע הארץ להחזיקו לכללן לדון אף בחזה ושוק:

(כא) וְאֵת תּוֹרַת הַנְּזִיר אֲשֶׁר יִדַּר קָרְבָּנוֹ לַיהוָה
עַל-נְזָרוֹ מִלֶּבֶד אֲשֶׁר-תִּשְׂיֵג יָדוֹ כְּפִי נְזָרוֹ
אֲשֶׁר יִדַּר כֵּן יַעֲשֶׂה עַל תּוֹרַת נְזָרוֹ: (פ) דא אורייתא
דנזירא די ידר קרבנה קדם יי על נזרה בר מדתדבק ידה פפום נזרה די ידר פו
יעבד על אורייתא דנזרה:

רס"י מלבד אשר תשיג ידו. שאם אמר הריני נזיר על מנת לגלח על מאה עולות ועל מאה שלמים, כפי נדרו אשר ידור כן יעשה מוסף על תורת נזרו. על תורת הנזיר יוסיף ולא יחסר, שאם אמר הריני נזיר חמש נזירות על מנת לגלח על שלש בהמות הללו, אין אני קורא בו כאשר ידור כן יעשה:

(כב) וַיִּדְבַּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:
לְמִימַר: (כג) דְּבַר אֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-בְּנָיו לֵאמֹר כֹּה
תְּבַרְכוּ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם: (ס) מִלֵּל עִם
אַהֲרֹן וְעִם בְּנוֹהֵי לְמִימַר פְּדִי תְּבַרְכוּן ית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּימְרוּן לְהוֹן:

רס"י אמור להם. כמו זכור שמור, בלע"ז דיסנ"ט (באמרכס): אמור להם. שיהיו כלם שומעים: אמור. מלא, לא תזכרם בחפזון ובהלות, אלא בכונה ובלב שלם:

(כד) וַיִּבְרַךְ יְהוָה וַיִּשְׂמְרֵהוּ: (ס) יְבָרְכֶנּוּ יי וַיִּטְרִינֶהוּ:

רפ"י יברכה. שיתברכו נכסיד: וישמרך. שלא יבואו עליך שודדים לטול ממנוך, שהנותן מתנה לעבדו אינו יכול לשמרו מכל אדם, וכיון שבאים לסטים עליו ונוטלין אותה ממנו, מה הנאה יש לו במתנה זו, אבל הקדוש ברוך הוא הוא הנותן הוא השומר. והרבה מדרכים דרשו בו בספרי:

(כה) **יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלַיָּה וַיִּזְדַּק:** (ס) וְנָחַר יְיָ שְׂכָנֶיהָ לְוַתֵּד וּיְרַחֵם וַתֵּד:

רפ"י יאר ה' פניו אליך. יראה לך פנים שוחקות, פנים להובות: ויחנך. יתן לך חן:

(כו) **יֵשֶׁא יְהוָה | פָּנָיו אֵלַיָּה וַיֵּשֶׁם לָהּ שְׁלֹום:** (ס) וַיִּסַּב יְיָ אִפָּה לְוַתֵּד וַיִּשְׂגֵי לָהּ שְׁלֹום:

רפ"י יסא ה' פניו אליך. יכבדך כעסו:

(כז) **וַיִּשְׁמֹן אֶת-שָׁמַי עַל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנִי אֲבָרְכֵם:** (ס) וַיִּשׁוּוּן יְת בְּרַכַּת שְׁמַי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנִי אֲבָרְכֵנוּן:

רפ"י ושמנו את שמי. יברכום בשם המפורש: ואני אברכם. לישראל ואסכים עם הכהנים. דבר אחר ואני אברכם לכהנים:

ז (ח) **וַיְהִי בַיּוֹם כָּלֹת מִשֶּׁה לְהַקִּים אֶת-הַמִּשְׁכָּן וַיִּמְשְׁוּ אֹתוֹ וַיִּקְדָּשׁ אֹתוֹ וְאֶת-כָּל-כֵּלָיו וְאֶת-הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת-כָּל-כֵּלָיו וַיִּמְשְׁוּם וַיִּקְדָּשׁ אֹתָם:** ונהנה ביומא דשיציי משה לאקמא ית

משפּנָא וְרַבֵּי יְתֵהּ וְקַדִּישׁ יְתֵהּ וְיָת כָּל מְנוּהֵי וְיָת מִדְּבַחָא וְיָת כָּל מְנוּהֵי וְרַבָּנוּ
וְקַדִּישׁ יְתֵהּ וְיָת :

רס"י ויהי ציום כלות משה. כלת כתיב, יום הקמת המשכן היו ישראל ככלה הנכנסת לחפה: כלות משה. בכללל ואהליאז וכל חכם לב עשו את המשכן, ותלאו הכתוב במשה, לפי שמסר נפשו עליו לראות תצנית כל דבר ודבר כמו שהראהו זהר להורות לעושי המלאכה, ולא טעה בתצנית אחת וכן מצינו בדוד לפי שמסר נפשו על בנין בית המקדש, שנאמר זכור ה' לדוד את כל ענותו אשר נסבע לה' וגו' (תהלים קלג, א. ב) , לפיכך נקרא על שמו, שנאמר ראה ביתך דוד (מלכים א' יב, טז) : ציום כלות משה להקים. ולא נאמר ציום הקים מלמד שכל שבעת ימי המלואים היה משה מעמידו ומפרקו ובאותו היום העמידו ולא פרקו, לכך נאמר ציום כלות משה להקים, אותו היום כלו הקמותיו וראש חדש ניסן היה, בשני נטרפה הפרה, בשלישי הזו ראשונה, ובשביעי גלחו:

**(ב) וַיִּקְרִיבוּ זְשִׁיאֵי יִשְׂרָאֵל רְאִישֵׁי בְּיַת אֲבֹתָם
הֵם זְשִׁיאֵי הַבְּמִטּוֹת הֵם הָעֹמְדִים עַל-הַפְּקָדִים:**
ויקריבו רבבבי ישראל רישי בייט אבהתהון אנוו רבבבי שבטיא אנוו דקיימין על
מנננא :

רס"י הם נשיאי המטת. שהיו שוטרים עליהם צמורים והיו מכים עליהם, שנאמר (שמות ה) ויכו שוטרי בני ישראל וגו' : הם העומדים על הפקדים. שעמדו עם משה ואהרן כשמנו את ישראל, שנאמר (במדבר א) ואתכם יהיו וגו' :

**(ג) וַיָּבִיאוּ אֶת-קָרְבָּנָם לְפָנַי יְהוָה נֶשֶׁשׁ-עֹלֹת
צֶבַע וְשֵׁנֵי עֶשֶׂר בִּקְרָר עֹלֹתָה עַל-שֵׁנֵי הַזְּשִׁאִים
וְשׂוֹר לְאֶזְזֹד וַיִּקְרִיבוּ אוֹתָם לְפָנַי הַבְּמִשְׁכָּן: וְאֵתְיוּ
יְת קרבניהון קדם יי שית עגלוו פד מחפין ותרי עשר תורין עגלתא על תרין
רבבבא ותור לחד וקריבו יתהון לקדם משפנא :**

רפ"י שָׁשׁ עֵגְלַת זָבָה. אֵינְךָ אֵלֹהִים מֵחַפְּזִים וְכֹן (וַיִּשְׁעִיהָ סוּף, כ) בְּלִצְבִים וּבְפִרְדִּים, עֵגְלוֹת מַכְסוֹת קְרוּיוֹת לְזִבּוֹת: וַיִּקְרִיבוּ אוֹתָם לְפָנַי הַמִּשְׁכָּן. שָׁלַח קָבַל מִשָּׁה מִיָּדָם עַד שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ מִפִּי הַמָּקוֹם. אָמַר רַבִּי נִתָּן מֵהָ רָאוּ הַנְּשִׂיאוֹת לְהַתְנַדֵּב כֹּאֲזֵנִי בַתְּחִלָּה, וּבַמְלַאכֶת הַמִּשְׁכָּן לֹא הַתְנַדְּבוּ תְּחִלָּה, אֲלֹכִים כִּי אָמְרוּ הַנְּשִׂיאוֹת יִתְנַדְּבוּ לְזָבוֹר מֵהָ שִׁיתְנַדְּבוּ, וּמֵהָ שֶׁמַּחֲסֵרִין אֲנִי מִשְׁלִימִין, כִּיֹּן שָׂרְאוּ שֶׁהִשְׁלִימוּ לְזָבוֹר אֶת הַכֹּל, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת לו, ז) וְהַמְלַאכָה הִיְתָה דִים, אָמְרוּ מַעֲתָה מֵהָ לָנוּ לְעִשׂוֹת, הִבִּיאוּ אֶת אֲזַנֵּי הַשָּׂוִהִם וְהַמְלוֹאוֹת לְאִפּוֹד וּלְחָשׁוֹן, לְכַךְ הַתְנַדְּבוּ כֹאֲזֵנִי תְּחִלָּה:

(ד) וַיֹּאמְרוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מִיִּשְׁעָה לֵאמֹר: וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה לְמִיָּמָר:
(ה) קָבַל מִנְּהוֹן וַיְהוֹן לְמִפְּלַח יָת פּוֹלְחֵן מִשְׁפָּן זְמַנָּא וְתַתְּנֵן יְתַהוֹן לְלִנְאִי גַבְרָא כְּמַסַּת פּוֹלְחָנָה: **(ו)** וַיִּקְבְּרוּ מִיִּשְׁעָה אֶת-הָעֵצֹת וְאֶת-הַבְּקָר וַיִּתְּנֵן אוֹתָם אֶל-הַלְוִיִּם: וַיִּנְסִיב מֹשֶׁה יָת עֲגֻלְתָּא וַיִּתְּנֵן תּוֹרִין וַיִּהֲב יְתַהוֹן לְלִנְאִי: **(ז)** אֶת | נְשִׂאֵי הָעֵצֹת וְאֶת אַרְבַּעַת הַבְּקָר זָתָן לְבִנְיָ גֵרְשׁוֹן כְּפִי עֲבָדְתָם: יְתַתְּנֵן עֲגֻלְתָּא וַיִּתְּנֵן אַרְבַּעַת תּוֹרִי יְהֵב לְבִנְיָ גֵרְשׁוֹן כְּמַסַּת פּוֹלְחָנָהוֹן:

רפ"י כְּפִי עֲבָדְתָם. שְׁהִי מִשָּׁא צְנִי גֵרְשׁוֹן קָל מִשָּׁל מִרְרִי, שְׁהִי נוֹשָׂאִים הַקֶּרְשִׁים וְהַעֲמוּדִים וְהַאֲדָנִים:

(ח) וְאֶת | אַרְבַּעַת הָעֵצֹת וְאֶת שְׁבַעַת הַבְּקָר זָתָן לְבִנְיָ מִרְרִי כְּפִי עֲבָדְתָם בְּיַד אִיתְּמוֹר בֵּין-אֶהָרָן הַכֹּהֵן: וַיִּתְּנֵן אַרְבַּעַת עֲגֻלְתָּא וַיִּתְּנֵן תְּמַנְנָא תּוֹרִי יְהֵב לְבִנְיָ מִרְרִי כְּמַסַּת

פּוֹלְחַנְהוֹן בִּידָא דְאִיתְמַר בְּרֵי אֶהְרֹן פְּתִיגָא : (ט) וְלִבְנֵי קָהָת לֹא זָתוּן
כִּי-עֲבָדְתָּ הַקֹּדֶשׁ עִלְיָהֶם בְּכַתְּףָא יִשְׂאֹו: וְלִבְנֵי קָהָת
לֹא יִהְיֶה אֲרִי פּוֹלְחֹן קוּדְשָׁא עִלְיָהוֹן בְּכַתְּפָא נְטִלִין :

רס"י כי עבדת הקדש עליהם. משא דבר הקדשה הארון והשלחן וגו' ,
לפיכך זכתה ישאו:

(י) וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֶת זֹזְנֹת הַמִּזְבֵּחַ בַּיּוֹם
הַמִּשְׁוֹז אֹתוֹ וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֶת-קָרְבָּנָם
לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ: וְקָרִיבוּ רִבְרִבָּא יַת חֲנֻפַת מִדְּבָחָא בְּיוֹמָא דְרַבִּין יִתְה
וְקָרִיבוּ רִבְרִבָּא יַת קָרְבָּנְהוֹן לְקֹדֶם מִדְּבָחָא :

רס"י ויקריבו הנשאים את חנכת המזבח. לאחר שהתנדבו העגלות והזקק
לשאת המשכן, נשאם לבס להתנדב קרבנות המזבח לחנכו: ויקריבו הנשאים
את קרבנם לפני המזבח. כי לא קבל משה מידם עד שנאמר לו מפי הגבורה:

(יא) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה זַעֲשֵׂה אָזְזֹד לַיּוֹם
זַעֲשֵׂה אָזְזֹד לַיּוֹם יִקְרִיבוּ אֶת-קָרְבָּנָם לְזֹזְנֹת
הַמִּזְבֵּחַ: (ט) וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה רַבָּא חַד לְיוֹמָא רַבָּא חַד לְיוֹמָא יִקְרִיבוּ יַת
קָרְבָּנְהוֹן לְחֲנֻפַת מִדְּבָחָא :

רס"י יקריבו את קרבנם לחנכת המזבח. ועדין לא היה יודע משה היאך
יקריבו, אם כסדר תולדותם, אם כסדר המסעות, עד שנאמר לו מפי הקדוש
ברוך הוא יקריבו למסעות, איש יומו:

(יב) וַיְהִי הַבִּמְקָרִיב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֶת-קָרְבָּנֹו
נִזְוָשׁוֹן בֶּן-עַמִּינָדָב לְמִטָּה יְהוּדָה: וַהֲוֶה דְמָקָרֵב בְּיוֹמָא
קְדָמָא הַת קָרְבָנָה נְחֻשׁוֹן בְּרַ עַמִּינָדָב לְשִׁבְטָא דִּיהוּדָה:

רס"י ציום הראשון. אותו היום נטל עשר עטרות, ראשון למעשה בראשית, ראשון לנשיאים וכו', כדאיתא בסדר עולם: למטה יהודה. יחסו הכתוב על שבטו, ולא שגבה משבטו והקריב. או אינו אומר למטה יהודה אלא שגבה משבטו והביא, תלמוד לומר זה קרבן נחשון, משלו הביא:

(יג) וּקָרְבָּנֹו קְעֵרֶת-כֶּסֶף אֵזוֹת שְׁלֵשִׁים וּמֵאָה
בְּשֵׁקֶלֶת בַּזָּרֶק אֶזוֹד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֵׁקֶל
בְּשֵׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵי־הֶם | בְּמֵאִים סֵלֶת בְּלוּלָה
בְּשֵׁמֶן לְבַמְנוֹזָה: וְקָרְבָנָה מְגֻסְתָּא דְכֶסֶף חֲדָא מֵאָה וּתְלָתִין סְלַעִין הָוֶה
מִתְקֵלָה מְזָרְקָא חֲדָא דְכֶסֶף מִתְקֵלָה שִׁבְעִין סְלַעִין בְּסְלַעֵי קוּדְשָׁא תְרוּיָהוֹן מְלוֹ
סְלַתָּא דְפִילָא בְּמִשְׁחָא לְמִנְחָתָא:

רס"י שניהם מלאים סלת. למנחת נדבה:

(יד) כֶּסֶף אֵזוֹת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: בְּזִיכָא חֲדָא
מִתְקֵל עֶשֶׂר סְלַעִין הִיא דְזָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת בּוֹסְמֵינָא:

רס"י עשרה זהב. כתרגומו, משקל עשר שקלי הקדש היה זה: מלאה קטרת. לא מנינו קטרת ליחיד ולא על מזבח החיון אלא זו בלבד, והוראת שעה היתה:

(טו) בְּרַ אֶזוֹד בֶּן-בְּקָר אֵיל אֶזוֹד כֶּבֶשׂ-אֶזוֹד
בֶּן-שְׁנַתּוֹ לְעֵלָה: תָּנֹר חֲדָא בְּרַ תְּנֹרֵי דְכָר חֲדָא אֲמַר חֲדָא בְּרַ שְׁתַּתּוֹ
לְעֵלָתָא:

(טו) שְׁעִיר-עֲזִים אֶזְזָד לְזֹטָאֵת: צָפִיר בַּר עֲזִין חַד לְחַטָּאתָא:

(יז) וּלְזָבֹחַ הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילָם

וְזֹמֶשֶׁת עֵתוּדִים וְזֹמֶשֶׁת כֹּבָשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה

וְזֹמֶשֶׁת זֶה קָרְבַּן זֹזְשׁוֹן בֶּן-עַמִּינָדָב: (פ) וּלְנִכְסֵת

קוֹדֶשֶׁת תּוֹרִין תּוֹרִין דְּכָרִין חֲמִשָּׁא גְדִי חֲמִשָּׁא אָמְרִין בְּנֵי שְׁתָּא חֲמִשָּׁא דִּין

קָרְבָּנָא דְנַחֲשׁוֹן בַּר עַמִּינָדָב: (יח) בַּיּוֹם הַשְּׁנִי הַקָּרִיב לְתַנְאֵל

בֶּן-צוּעָר זְשִׁיא יִשְׁשָׁכָר: בְּיוֹמָא תַנְיָנָא קָרִיב לְתַנְאֵל בַּר צוּעָר

רַבָּה דְיִשְׁשָׁכָר: (יט) הַקָּרִב אֶת-קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת-כֶּסֶף

אֶזְזַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶזְזָד

כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם |

מִלֵּאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִזְוָה: קָרִיב יַת קָרְבָּנָה

מִגְסָתָא דְכֶסֶף חֲדָא מֵאָה וּתְלָתִין סְלַעִין הָוָה מִתְקַלָּה מִזְרָקָא חַד דְכֶסֶף מִתְקַלָּה שְׁבַעִין סְלַעִין בְּסַלְעֵי קוֹדֶשֶׁת תַּרְוִיחֹן מְלֹן סְלַתָּא דְפִילָא בְּמִשַׁח לְמִנְחָתָא:

בשצטו של יששכר, מה שלא נאמר בכל השצטים, לפי שצא ראובן וערער ואמר די שקדמני יהודה אחי, אקריב אני אחריו. אמר לו משה מפי הגבורה נאמר לי שיקריבו כסדר מסען לדגליהם. לכך אמר הקרב את קרבנו, והוא חסר יו"ד, שהוא משמע הקרב, לשון כווי, שמפי הגבורה נלטה הקרב. ומהו הקריב הקרב שני פעמים, שצצביל שני דברים זכה להקריב שני לשצטים אחת שהיו יודעים בתורה, שנאמר (ד"ה א' יב, לג) ומצני יששכר יודעי צינה

לעתים, ואחת שהם נתנו ענה לנשיאים להתנדב קרצנות הללו. וזיסודו שלר' משה הדראן מלחתי אמר רבי פנחס בן יאיר, נתנאל בן לווער השיאן ענה זו: קערת כסף. מנין אותיותיו בגימטריה תק"ל כנגד שנותיו של אדם הראשון: שלשים ומאה משקלה. על שם שכשהעמיד תולדות לקיום העולם בן מאה ושלשים שנה היה, שנאמר (בראשית ה, ג) ויחי אדם שלשים ומאת שנה ויולד בדמותו וגו' : מזרק אחד כסף. בגימטריה תק"כ, על שם נח שהעמיד תולדות בן ת"ק שנה, ועל שם עשרים שנה שנגזרה גזרת המבול קודם תולדותיו, כמו שפרשתי אכל (בראשית ו, ג) והיו ימיו מאה ועשרים שנה, לפיכך נאמר מזרק אחד כסף ולא נאמר מזרק כסף אחד, כמו שנאמר בקערה, לומר שאף אותיות של אחד מאטרפות למנין: שבעים שקל. כנגד שבעים אמות שיאלו מצניו:

(כ) **כַּף אֲזוֹת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטוֹרֶת:** בְּזִיכָא חֲדָא מִתְקַל עֶשֶׂר סָלְעִין הִיא דְדָהָב מְלֵאָה קְטוֹרֶת בּוֹסְמֵינָא :

רש"י כף אחת. כנגד התורה שנתנה מידו של הקדוש ברוך הוא: עשרה זהב. כנגד עשרת הדברות: מלאה קטרת. גימטריה של קטרת תרי"ג מרות, ובלבד שתחליף קו"ף בד,, ל על ידי א"ת ב"ש ג"ר ד"ק:

(כא) **פֶּר אֲזוֹד בֶּן-בִּקָּר אֵיל אֲזוֹד כֶּבֶשׂ-אֲזוֹד בֶּן-שִׁנְתוֹ לְעֹלָה:** תּוֹר חַד בֶּר תּוֹרֵי דְכָר חַד אֲמַר חַד בֶּר שְׁתֵּי לְעֹלָתָא :

רש"י פר אחד. כנגד אברהם, שנאמר בו (בראשית יח, ז) ויקח בן בקר: איל אחד. כנגד ילחק (שם כב, יג) ויקח את האיל וגו' : כבש אחד. כנגד יעקב (שם ל, מ) והכזים הפריד יעקב:

(כב) **שֵׁעִיר-עֲזִים אֲזוֹד לְזֹטָאת:** צְפִיר בֶּר עֲזִין חַד לְחִטָּאתָא :

רס"י שְׁעִיר עִזִּים. לַכֹּפֶר עַל מַכִּירַת יוֹסֵף, שְׁנֵי עָמִידִים בְּעֵץ זָבִיבִים וְיִשְׁחָטוּ
שְׁעִיר עִזִּים:

(כג) וְלֹא־בָזֹז הַפְּעֻלָּמִים ֹּבֶקֶר שְׁנַיִם ֹּאֵילָם
זֹבֵהּ עֵתְדִים זֹבֵהּ כֹּבְשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה
זֹבֵהּ זֶה קָרְבָּן נִתְנָאֵל בֶּן-צֹעֵר: (פ) וְלִנְכַסֵּת קוֹדֶשֶׁת
תֹּרֵן תִּרְוֵן דְּכָרִין חֲמִשָּׁא גְדִי חֲמִשָּׁא אֲמָרִין בְּנֵי שְׁתָּא חֲמִשָּׁא דִּין קָרְבָּן נִתְנָאֵל
בְּר צֹעֵר:

רס"י ולזבח השלמים זקור שנים. כנגד משה ואהרן, שנתנו שלום בין ישראל
לאזניהם שבשמים: אולם עתדים כבשים. שלשה מינים כנגד כהנים ולוים
וישראלים, וכנגד תורה נביאים וכתובים. שלש חמשות כנגד חמשה חמשות,
וחמשת הדברות הכתובין על לוח אחד, וחמשה הכתובין על השני. עד כאן
מיסודו של ר' משה הדקדוק:

(כד) בַּיּוֹם הַפְּעֻלָּמִים נְשִׂיא לְבָנֵי זְבוּלָן אֶל־יָאֵב בֶּן-
זֹכָן: בַּיּוֹמָא תְּלִיתָא רַבָּא לְבָנֵי זְבוּלָן אֶל־יָאֵב בְּר חֵלֹן:

רס"י ביום השלישי נשיא וגו'. ביום השלישי היה נשיא המקריב לבני זבולן,
וכן כלם, אבל בנתנאל שנאמר בו הקריב נתנאל, נופל אחריו הלשון לומר
נשיא יששכר, לפי שכבר הזכיר שמו והקרבנו, ובשאר שלא נאמר בהן הקריב,
נופל עליהן לשון זה נשיא לבני פלוני, אותו היום היה הנשיא המקריב לשבט
פלוני:

(כה) קָרְבָּנוּ קָעֶרֶת-כֶּסֶף אֲזֹת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
בְּשֶׁקֶלֶת בְּזָרֶק אֲזֹד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל
בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | בְּמֵאִים סֵלֶת בְּלוּלָה

בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: קִרְבָּנָה מְגֻסָּתָא דְכֶסֶף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סְלַעִין הָוָה
מִתְקֵלָה מְזֻרְקָא חֵד דְכֶסֶף מִתְקֵלָה שְׁבַעִין סְלַעִין בְּסֻלְעֵי קוּדְשָׁא תְרוּיָהוּן מְלוֹ
סְלַתָּא דְפִילָא בְּמִשַׁח לְמִנְחָתָא: (כו) **כֶּף אֲזוֹת עֶשְׂרֵה זָהָב**

מִלֵּאָה קְטוֹרֶת: בְּזִיכָא חֲדָא מִתְקֵל עֶשֶׂר סְלַעִין הִיא דְדָהָב מְלֵאָה
קְטוֹרֶת בּוֹסְמֵא: (כז) **פֶּר אֲזוֹד בֶּן-בֶּקֶר אֵיל אֲזוֹד**

כֶּבֶשׂ-אֲזוֹד בֶּן-שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: תּוֹר חֵד פֶּר תּוֹרֵי דְכֶר חֵד
אֲמַר חֵד פֶּר שְׁתֵּה לְעֹלָתָא: (כח) **שְׁעִיר-עֲזִים אֲזוֹד לְזוֹטָאת:**

צְפִיר פֶּר עֲזִין חֵד לְחֻטָּאתָא: (כט) **וּלְזָבוֹז הַשְּׁלָמִים בֶּקֶר**
שְׁנַיִם אֵילִם זֹמֶשֶׁה עֵתְדִים זֹמֶשֶׁה כְּבָשִׁים

בְּנֵי-שְׁנָה זֹמֶשֶׁה זֶה קָרְבַּן אֱלִיאָב בֶּן-זִזְכָּן: (פ)
וּלְנִכְסֵת קוּדְשָׁא תּוֹרִין תְּרִין דְכָרִין חֲמִשָּׁא גְדִי חֲמִשָּׁא אֲמַרִין בְּנֵי שְׁתָּא חֲמִשָּׁא
דִּין קָרְבֹן אֱלִיאָב פֶּר חֲלוֹן: (ט) **בַּיּוֹם הָרִבִּיעִי זָשִׁיא לְבְנֵי**

רֵאוּבֵן אֱלִיצוֹר בֶּן-שְׁדִיאֹר: בְּיוֹמָא רְבִיעָאָה רַבָּא לְבְנֵי
רֵאוּבֵן אֱלִיצוֹר פֶּר שְׁדִיאֹר: (לא) **קָרְבָּנוֹ קְעֶרֶת-כֶּסֶף אֲזוֹת**

שְׁלֹשִׁים וּבִמָּהּ מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֲזוֹד כֶּסֶף
שֶׁבַעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מִלֵּאָים

סֶלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: קִרְבָּנָה מְגֻסָּתָא דְכֶסֶף חֲדָא
מְאָה וּתְלָתִין סְלַעִין הָוָה מִתְקֵלָה מְזֻרְקָא חֵד דְכֶסֶף מִתְקֵלָה שְׁבַעִין סְלַעִין
בְּסֻלְעֵי קוּדְשָׁא תְרוּיָהוּן מְלוֹ סְלַתָּא דְפִילָא בְּמִשַׁח לְמִנְחָתָא: (לב) **כֶּף אֲזוֹת**

עֶשְׂרֵה זָהָב מִלֵּאָה קְטוֹרֶת: בְּזִיכָא חֲדָא מִתְקֵל עֶשֶׂר סְלַעִין
הִיא דְדָהָב מְלֵאָה קְטוֹרֶת בּוֹסְמֵא: (לג) **פֶּר אֲזוֹד בֶּן-בֶּקֶר אֵיל**

אֲזוֹד כֶּבֶשׂ-אֲזוֹד בֶּן-שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: תּוֹר חֵד פֶּר תּוֹרֵי

דָּכַר מִד אִמַר מִד בַּר שִׁתָּה לַעֲלֹתָא : (לד) שְׁעִיר-עֲזִים אֶזְזָד

לְזוֹטָאֵת: צָפִיר בַּר עֲזִין מִד לְחֻטָּאֵתָא : (לה) וּלְזֹבֹחַ הַשְּׁלָמִים ֹ

בְּבָקָר שְׁנַיִם ֹ אֵילָם זֹמֶשֶׁה עֵתְדִים זֹמֶשֶׁה

כְּבָשִׂים בְּנֵי-שָׁנָה זֹמֶשֶׁה זֹה קָרְבָן אֱלִיצוֹר

בֶּן-שְׁדִיאָוֹר: (פ) וּלְנִכְסֵת קוֹדֶשֶׁת תּוֹרִין תְּרִין דְּכָרִין חֲמִשָּׁא גְדִי

חֲמִשָּׁא אִמְרִין בְּנֵי שִׁתָּא חֲמִשָּׁא דִין קָרְבָן אֱלִיצוֹר בַּר שְׁדִיאָוֹר : (לו) בְּיוֹם

הַזֹּמֶשֶׁה זְשִׁיא לְבָנֵי שְׁמַעוֹן שְׁלָמִיאֵל בֶּן-

צוֹרִישְׁדִי: בְּיוֹמָא חֲמִישָׁאָה רַבָּא לְבָנֵי שְׁמַעוֹן שְׁלָמִיאֵל בַּר צוֹרִישְׁדִי : (לו)

קָרְבָנוֹ קְעֵרֶת-כֶּסֶף אֲזוֹת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה

מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶזְזָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל

בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיָהֶם | מִלְּאִים סִלַּת בְּלוּלָה

בְּשֶׁבֶן לְבַנְזוֹה: קָרְבָנָהּ מְגִסְתָּא דְכֶסֶף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סְלַעִין הָוָה

מִתְקַלָּה מִזְרָקָא מִד דְכֶסֶף מִתְקַלָּה שִׁבְעִין סְלַעִין בְּסְלַעִי קוֹדֶשֶׁת תְּרוּיָהוֹן מְלוֹן

סְלַתָּא דְפִילָא בְּמִשְׁחָ לְמִנְחָתָא : (לח) כֶּף אֲזוֹת עֶשְׂרֵה זָהָב

מִלְּאָה קְטֹרֶת: בְּזִיכָא חֲדָא מִתְקַל עֶשֶׂר סְלַעִין הִיא דְדָהָב מְלָא

קְטֹרֶת בּוּסְמָנָא : (לט) בַּר אֶזְזָד בֶּן-בְּבָקָר אֵיל אֶזְזָד

כְּבָשִׁ-אֶזְזָד בֶּן-שָׁנָה לְעֹלָה: תּוֹר מִד בַּר תּוֹרִי דְכָר מִד

אִמַר מִד בַּר שִׁתָּה לַעֲלֹתָא : (מ) שְׁעִיר-עֲזִים אֶזְזָד לְזוֹטָאֵת:

צָפִיר בַּר עֲזִין מִד לְחֻטָּאֵתָא : (מא) וּלְזֹבֹחַ הַשְּׁלָמִים ֹ בְּבָקָר

שְׁנַיִם ֹ אֵילָם זֹמֶשֶׁה עֵתְדִים זֹמֶשֶׁה כְּבָשִׂים

בְּנֵי-שָׁנָה זֹמֶשֶׁה זֹה קָרְבָן שְׁלָמִיאֵל בֶּן-

צוֹרֵי־שָׂדֵי: (פ) (פ) וּלְנִכְסֵי קוֹדֶשֶׁת תּוֹרִין תּוֹרִין דְּכָרִין חֲמִשָּׁא גְדִי חֲמִשָּׁא אֲמָרִין בְּנֵי שְׁתָּא חֲמִשָּׁא דִּין קָרְבָּן שְׁלַמִּיאל בַּר צוֹרֵי־שָׂדֵי: (מב)
בַּיּוֹם הַזֶּה נָשִׂיא לְבָנֵי גָד אֶל־יִסְרָאֵל

בֶּן-דָּעוּאֵל: בְּיוֹמָא שְׁתִּיתָאָה רַבָּא לְבָנֵי גָד אֶל־יִסְרָאֵל בַּר דָּעוּאֵל: (מג)
קָרְבָּנֹו קַעֲרַת-כֶּסֶף אֲזוֹת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
בְּשֶׁקֶל מִזְרָק אֲזוֹד כֶּסֶף שְׁבַע־עִים שֶׁקֶל
בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | בְּמֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה

בְּשָׁמֶן לְבַמְזוֹזָה: קָרְבָּנָה מְגֻשָּׁתָא דְכֶסֶף חֲדָא מָאָה וּתְלַתִּין סְלַעִין הָוָה
מִתְקֵלָה מִזְרָקָא חֲדָא דְכֶסֶף מִתְקֵלָה שְׁבַע־עִין סְלַעִין בְּסְלַעֵי קוֹדֶשֶׁת תּוֹרוּיְהוֹן מְלוֹ
סְלַתָּא דְפִילָא בְּמִשְׁחָ לְמִנְחָתָא: (מד) כַּף אֲזוֹת עֶשְׂרֵה זָהָב

בְּמֵאָה קִטְרֹת: בְּזִיכָא חֲדָא מִתְקֵל עֶשֶׂר סְלַעִין הִיא דְדָהָב מְלָא
קִטְרֹת בּוֹסְמָא: (מה) בַּר אֲזוֹד בֶּן-בֶּקֶר אֵיל אֲזוֹד

כֶּבֶשׂ-אֲזוֹד בֶּן-שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: תּוֹר חֲדָא בַר תּוֹרֵי דְכָר חֲדָא
אֲמַר חֲדָא בַר שְׁתָּא לְעֹלָתָא: (מו) שְׁעִיר-עִזִּים אֲזוֹד לְזוֹטָאֵת:

צִפִּיר בַר עִזִּין חֲדָא לְחִטָּאֵתָא: (מז) וּלְזָבוֹז הַשְּׁלָמִים בֶּקֶר
שְׁנַיִם אֵילִם זֹמֶשֶׁת עֵתְרִים זֹמֶשֶׁת כֶּבֶשִׁים

בְּנֵי-שְׁנָה זֹמֶשֶׁת זֹה קָרְבָּן אֶל־יִסְרָאֵל בֶּן-דָּעוּאֵל:
(פ) וּלְנִכְסֵי קוֹדֶשֶׁת תּוֹרִין תּוֹרִין דְּכָרִין חֲמִשָּׁא גְדִי חֲמִשָּׁא אֲמָרִין בְּנֵי שְׁתָּא
חֲמִשָּׁא דִּין קָרְבָּן אֶל־יִסְרָאֵל בַּר דָּעוּאֵל: (מח) בַּיּוֹם הַזֶּה נָשִׂיא

לְבָנֵי אֶפְרַיִם אֶל־יִשְׁמָעֵל בֶּן-עַמִּיהוּד: בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה
רַבָּא לְבָנֵי אֶפְרַיִם אֶל־יִשְׁמָעֵל בַּר עַמִּיהוּד: (מט) קָרְבָּנֹו קַעֲרַת-כֶּסֶף

אֲזוֹת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה בְּשֶׁקֶל מִזְרָק אֲזוֹד

כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם |

מִלֵּאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: קִרְבָּנָה מְגִסְתָּא דְכֶסֶף חֲדָא מָאָה וּתְלָתִין סְלַעִין הִנּוּה מִתְקֵלָה מְזֻרְקָא חֲד דְכֶסֶף מִתְקֵלָה שִׁבְעִין

סְלַעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא תְרוּוִיהוּן מְלוֹן סִלְתָּא דְפִילָא בְּמִשַׁח לְמִנְחָתָא: (א) כֶּסֶף

אַזְזַת עֶשְׂרֵה זָהָב מִלֵּאָה קְטֹרֶת: בְּזִיכָא חֲדָא מִתְקֵל

עֶשֶׂר סְלַעִין הִיא דְדָהָב מִלֵּאָה קְטֹרֶת בּוּסְמָנָא: (א) בַּר אֶזְזוּד בֶּן-

בֶּקֶר אֵיל אֶזְזוּד כֶּכֶשׁ-אֶזְזוּד בֶּן-שְׁנַתּוֹ לְעֹלָה:

תּוֹר חֲד בַר תּוֹרֵי דְכַר חֲד אִמֵּר חֲד בַר שְׁתֵּי לַעֲלֵתָא: (ב) שְׁעִיר-עֲזִים

אֶזְזוּד לְזֹטָאָתָא: צְפִיר בַּר עֲזִין חֲד לְחִטָּאָתָא: (ג) וּלְזִבּוֹז

הַשְּׁלָמִים בֶּקֶר שְׁנַיִם אֵילָם זֹמֶשֶׁה עֵתְדִים

זֹמֶשֶׁה כֶּכֶשִׁים בְּנֵי-שְׁנַתּוֹ זֹמֶשֶׁה זֶה קָרְבָּן

אֶלִישְׁמַע בֶּן-עַמִּיהוּד: (ד) וּלְנִכְסֵי קוּדְשָׁא תּוֹרֵי דְכַרִּין

חֲמִשָּׁא גְדִי חֲמִשָּׁא אֶמְרִין בְּנֵי שְׁתֵּי חֲמִשָּׁא דִין קָרְבָּן אֶלִישְׁמַע בַּר עַמִּיהוּד: (ד)

בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי זָשִׁיא לְבָנֵי מִנְשֵׁה גְּמִלֵּאָל בֶּן-

פְּדָה צֹר: בַּיּוֹמָא תְּמִינָאָה רַבָּא לְבָנֵי מִנְשֵׁה גְּמִלֵּאָל בַּר פְּדָה צֹר: (ה)

קָרְבָּנוֹ קְעֶרֶת-כֶּסֶף אַזְזַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה

מִשְׁקָלָהּ מְזֻרְקָא אֶזְזוּד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל

בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מִלֵּאִים סֹלֶת בְּלוּלָה

בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: קִרְבָּנָה מְגִסְתָּא דְכֶסֶף חֲדָא מָאָה וּתְלָתִין סְלַעִין הִנּוּה

מִתְקֵלָה מְזֻרְקָא חֲד דְכֶסֶף מִתְקֵלָה שִׁבְעִין סְלַעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא תְרוּוִיהוּן מְלוֹן

סִלְתָּא דְפִילָא בְּמִשַׁח לְמִנְחָתָא: (ו) כֶּסֶף אַזְזַת עֶשְׂרֵה זָהָב

מִלֵּאָה קְטֹרֶת: בְּזִיכָא חֲדָא מִתְקֵל עֶשֶׂר סְלַעִין הִיא דְדָהָב מִלֵּאָה

קטרת בוסמיא: (נז) פֶּר אֶזְוֹד בֶּן-בֶּקֶר אֵיל אֶזְוֹד

כֶּבֶשׂ-אֶזְוֹד בֶּן-שִׁנְתוֹ לְעֹלָה: תֹּר מִד בַּר תּוֹרֵי דָכָר מִד

אִמֵּר מִד בַּר שֵׁתָה לְעֹלֹתָא: (נח) שִׁעִיר-עֲזִים אֶזְוֹד לְזֹטָאת:

צִפִּיר בַּר עֲזִין מִד לְחֹטָאתָא: (נט) וּלְזָבוֹז הַשְּׁלָמִים ֹּ בֶּקֶר

שְׁנַיִם ֹּ אֵילָם זֹמֶשֶׁה עֵתְדִים זֹמֶשֶׁה כְּבָשִׂים

בְּנֵי-שִׁנְתָה זֹמֶשֶׁה זֶה קָרְבָּן גְּמֻלֵיֶל בֶּן-

פְּדָהצֹר: (פ) וּלְנִכְסֵת קוֹדֶשֶׁת תּוֹרֵי דְכָרִין תּוֹרֵי דְכָרִין חֲמִשָּׁא גְדֵי חֲמִשָּׁא

אִמְרִין בְּנֵי שֵׁתָה חֲמִשָּׁא דִּין קָרְבָּן גְּמֻלֵיֶל בַּר פְּדָהצֹר: (ס) בַּיּוֹם

הַתְּשִׁיעִי זְשִׁיא לְבְנֵי בְנֵימָן אֲבִידוֹן בֶּן-גְּדֵעֵנִי:

בְּיוֹמָא תְּשִׁיעָה רַבָּא לְבְנֵי בְנֵימָן אֲבִידוֹן בַּר גְּדֵעֵנִי: (סא) קָרְבָּנוֹ

קְעֵרֶת-כֶּסֶף אֲזוֹת שְׁלֵשִׁים וּבִמָּהּ מִשְׁקָלָהּ

מִזְרָק אֶזְוֹד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ

שְׁנֵיהֶם | מִלֵּאִים סֹלֶת בְּלוֹלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְזוֹה:

קָרְבָּנָה מְגֻסָּתָא דְכֶסֶף חֲדָא מָאָה וּתְלָתִין סְלַעִין הִוָּה מִתְקֵלָה מִזְרָקָא מִד דְכֶסֶף

מִתְקֵלָה שְׁבַעִין סְלַעִין בְּסְלַעֵי קוֹדֶשֶׁת תְּרוּוִיהוּן מְלוֹ סְלַתָּא דְפִילָא בְּמִשַׁח

לְמִנְחָתָא: (סב) כֶּף אֲזוֹת עֶשְׂרֵה זָהָב מִלֵּאָה קְטָרֶת:

בְּזִיכָא חֲדָא מִתְקֵל עֶשֶׂר סְלַעִין הִיא דְדָהָב מְלֵאָה קְטָרֶת בּוֹסְמִיא: (סג) פֶּר

אֶזְוֹד בֶּן-בֶּקֶר אֵיל אֶזְוֹד כֶּבֶשׂ-אֶזְוֹד בֶּן-

שִׁנְתוֹ לְעֹלָה: תֹּר מִד בַּר תּוֹרֵי דָכָר מִד אִמֵּר מִד בַּר שֵׁתָה לְעֹלֹתָא:

(סד) שִׁעִיר-עֲזִים אֶזְוֹד לְזֹטָאת: צִפִּיר בַּר עֲזִין מִד לְחֹטָאתָא:

(סה) וּלְזָבוֹז הַשְּׁלָמִים ֹּ בֶּקֶר שְׁנַיִם ֹּ אֵילָם

וְזַמְנָה עֵתָרִים וְזַמְנָה כְּבָשִׂים בְּנֵי-שָׁנָה

וְזַמְנָה זֶה קָרְבַּן אֲבִידָן בֶּן-גְּדֵעֲנִי: (פ) וּלְנִכְסֵת

קוֹדֶשֶׁת תּוֹרִין תּוֹרִין דְּכָרִין חֲמִשָּׁא גְדִי חֲמִשָּׁא אֲמָרִין בְּנֵי שֵׁתָא חֲמִשָּׁא דִּין קָרְבַּן
אֲבִידָן בַּר גְּדֵעֲנִי: (סו) בַּיּוֹם הַזֶּה עָשִׂיתִי זֵשִׁיא לְבָנֵי דָן

אֲזִיעֶזֶר בֶּן-עַמִּישַׁדַּי: בִּיּוֹמָא עֲשִׂירָא רַבָּא לְבָנֵי דָן אַחִיעֶזֶר בַּר

עַמִּישַׁדַּי: (סז) קָרְבָּנוֹ קָעֶרֶת-כֶּסֶף אֲזוֹת עֲלֵשִׁים

וּמֵאָה בִּישְׁקָלָהּ בְּזָרְקָא אֲזוֹד כֶּסֶף שִׁבְעִים שְׁקָלָהּ

בְּשִׁקָל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | בְּמֵלֵאִים סֵלֶת בְּלוֹלָהּ

בְּשֶׁמֶן לְבַנְזוּדָה: קָרְבָּנָה מְגִסְתָּא דְכֶסֶף חֲדָא מֵאָה וּתְלָתִין סְלַעִין הָוָה

מִתְקַלָּה מְזָרְקָא חֲדָא דְכֶסֶף מִתְקַלָּה שִׁבְעִין סְלַעִין בְּסְלַעֵי קוֹדֶשֶׁת תּוֹרוֹהוֹן מְלוֹ

סְלַתָּא דְפִילָא בְּמִשַׁח לְמִנְחָתָא: (סח) כֶּף אֲזוֹת עֲשִׂרָה זֶהָב

בְּמֵלֵאֵה קְטֹרֶת: בְּזִיקָא חֲדָא מִתְקַל עֶשֶׂר סְלַעִין הִיא דְדָהָב מְלָא

קְטֹרֶת בּוֹסְמָנָא: (סט) בַּר אֲזוֹד בֶּן-בִּקָּר אֵיל אֲזוֹד

כְּבֵשׁ-אֲזוֹד בֶּן-שָׁנָתוֹ לְעֵלָה: תּוֹר חֲדָא בַּר תּוֹרֵי דְכָר חֲדָא

אֲמַר חֲדָא בַּר שֵׁתָה לְעֵלָתָא: (ע) שְׁעִיר-עֲזִים אֲזוֹד לְזוֹטָאת:

צְפִיר בַּר עֲזִין חֲדָא לְחֻטָּאתָא: (עא) וּלְזִבּוֹז הַשְּׁלָמִים בִּקָּר

שְׁנַיִם אֵילִם וְזַמְנָה עֵתָרִים וְזַמְנָה כְּבָשִׂים

בְּנֵי-שָׁנָה וְזַמְנָה זֶה קָרְבַּן אֲזִיעֶזֶר בֶּן-

עַמִּישַׁדַּי: וּלְנִכְסֵת קוֹדֶשֶׁת תּוֹרִין תּוֹרִין דְּכָרִין חֲמִשָּׁא גְדִי חֲמִשָּׁא אֲמָרִין

בְּנֵי שֵׁתָא חֲמִשָּׁא דִּין קָרְבַּן אַחִיעֶזֶר בַּר עַמִּישַׁדַּי: (עב) **שְׁבִיעִי** בַּיּוֹם

עָשִׂיתִי עֶשֶׂר יוֹם זֵשִׁיא לְבָנֵי אֲשֶׁר פָּגַעִיאל בֶּן-

עֲכָרָן: בְּיוֹמָא חַד עֶשֶׂר יוֹמָא רַבָּא לְבַנֵּי אֲשֶׁר פִּגְעִיאל בְּרַ עֲכָרָן: (עג)

קָרְבָּנוּ קְעֵרַת-כֶּסֶף אֹזוֹת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
בְּשִׁקְלָהּ בְּזֶרֶק אֹזוֹד כֶּסֶף שִׁבְעִים שִׁקְלָהּ
בְּשִׁקְלָהּ הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סִלְתָּ בְּלוּלָהּ

בַּשָּׁמֶן לְבַמְנוּזָה: קְרַבְנָה מְגֻסְתָּא דְכֶסֶף חֲדָא מְאָה וּתְלַתִּין סְלַעִין הָוָה
מִתְקַלָּה מְזֻרְקָא חַד דְכֶסֶף מִתְקַלָּה שִׁבְעִין סְלַעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא תְרוּוִיחוּן מְלוֹן
סְלַתָּא דְפִילָא בְּמִשְׁחָא לְמִנְחָתָּא: (עד) כֶּף אֹזוֹת עֲשָׂרָה זָהָב

בְּלוּלָהּ קְטֹרֶת: בְּזִיכָא חֲדָא מִתְקַל עֶשֶׂר סְלַעִין הִיא דְדַהֲבָא מְלָאָה
קְטֹרֶת בּוּסְמָא: (עה) בְּרַ אֹזוֹד בֶּן-בֶּקֶר אֵיל אֹזוֹד

כֶּבֶשׂ-אֹזוֹד בֶּן-שְׁנָתוֹ לְעֵלָּה: תוֹר חַד בְּרַ תוֹרֵי דְכַר חַד
אֲמַר חַד בְּרַ שְׁתָּהּ לְעֵלָּתָּא: (עו) שְׁעִיר-עֲזִים אֹזוֹד לְזוֹטָאֲתָּ:

צְפִיר בְּרַ עֲזִין חַד לְחֻטָּאֲתָּא: (עז) וּלְזָבוּז הַשְּׁלָמִים בֶּקֶר
שְׁנַיִם אֵילִם זֹמֶשֶׁה עֵתְרִים זֹמֶשֶׁה כְּבָשִׁים

בְּנֵי-שְׁנָה זֹמֶשֶׁה זֶה קָרְבָּן פִּגְעִיאל בֶּן-עֲכָרָן:
(פ) וּלְנִכְסֵת קוּדְשָׁא תוֹרֵי תְרוּוִי דְכָרִין חֲמִשָּׁא גְדִי חֲמִשָּׁא אֲמַרִין בְּנֵי שְׁתָּא
חֲמִשָּׁא דִין קְרַבֵּן פִּגְעִיאל בְּרַ עֲכָרָן: (עח) בְּיוֹם שְׁנַיִם עֶשֶׂר יוֹם

זָשִׂיא לְבַנֵּי נְפֹתְלֵי אֲזוּרַע בֶּן-עֵינָן: בְּיוֹמָא תְרוּי עֶשֶׂר
יוֹמָא רַבָּא לְבַנֵּי נְפֹתְלֵי אֲחִירַע בְּרַ עֵינָן: (עט) קָרְבָּנוּ קְעֵרַת-כֶּסֶף

אֹזוֹת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה בְּשִׁקְלָהּ בְּזֶרֶק אֹזוֹד
כֶּסֶף שִׁבְעִים שִׁקְלָהּ בְּשִׁקְלָהּ הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם |

מְלֵאִים סִלְתָּ בְּלוּלָהּ בַּשָּׁמֶן לְבַמְנוּזָה: קְרַבְנָה מְגֻסְתָּא
דְכֶסֶף חֲדָא מְאָה וּתְלַתִּין סְלַעִין הָוָה מִתְקַלָּה מְזֻרְקָא חַד דְכֶסֶף מִתְקַלָּה שִׁבְעִין

סלעין בסלעי קודשא תרויהון מלו סלתא דפילא במשח למנחתא: (פ) כף
אזת עשרה זהב מלאה קטרת: בזיכא חדא מתקל
 עשר סלעין היא דדהב מלא קטרת בוסמיא: (פא) פר אזור בן-
בקר איל אזור כפש-אזור בן-שנתו לעלה:
 תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר שתה לעלתא: (פב) שעיר-עזים
אזור לזטאת: צפיר בר עזין חד לחטאתא: (פג) ולזבז
השכלמים בקר שנים איכל זומשה עתדים
זומשה כבשים בני-שנה זומשה זה קרבן
אזירע בן-עינן: (פד) ולנקסת קודשא תורין תרין דכרין חמשא גדי
 חמשא אמרין בני שתא חמשא דין קרבן אחירע בר עינן: (פד) זאת |
זזכת המזבז ביום המעוז אתו מאת שמיאי
ישראל קערות כסף שתים עשרה מזרקיי-
כסף שנים עשר כפות זהב שתים עשרה: דא
 חכנת מדבחא ביומא דרביו יתה מן רבבי ישראל מגיסי כספא תרתא עשרי
 מזרקיי כספא תרין עשר בזיכי דדהבא תרתא עשרי:

כ"י ציום המשח אתו. צו ציום שנמשח הקריב, ומה אחי מקיס אחרי
 המשח, שנמשח תחלה ואחר כך הקריב. או אחרי המשח לאחר זמן, ולא צא
 ללמד ציום המשח אלא לומר שנמשח ציום, כשהוא אומר (ויקרא ז, לו) ציום
 משחו אתם, למדנו שנמשח ציום, ומה תלמוד לומר ציום המשח אתו, ציום
 שנמשח הקריב: קערות כסף שתים עשרה. הם הם שהתנדבו ולא ארע בהם
 פסול:

(פח) **שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה הַקְּעָרָה הַאֲזוֹת כֶּסֶף**
וּשְׁבַע עֵים הַמְּזֹרֵק הַאֲזוֹד כֹּל כֶּסֶף הַכֵּלִים
אֶלְפִים וָאַרְבַּע – מֵאוֹת בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ: מָאָה וּתְלָתִין
 סִלְעִין הָיָה מִתְקַלָּא דְמַגִּיסְתָּא חֲדָא דְכֶסֶפָּא וְשִׁבְעִין דְמְזֹרְקָא חֲדָא כֹּל כֶּסֶף מְנִיָּא
 תַּרְוֵין אֶלְפִין וָאַרְבַּע מָאָה בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא :

רס"י שלשים ומאה הקערה האחת וגו'. מה תלמוד לומר, לפי שנאמר שלשים ומאה משקלה, ולא פרש באיזו שקל, לכך חזר ושנאה כאן, וכלל בכלל כל כסף הכלים בשקל הקדש: כל כסף הכלים וגו'. למדך שהיו כלי המקדש מכוונים במשקלן, שוקלן אחד אחד ושוקלן כלן כאחד, לא רצה ולא מעט:

(פח) **כִּפּוֹת זָהָב שְׁתֵּים-עָשָׂרָה מִלֵּאֵת קִטְרֹת**
עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה הַכֶּף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ כָּל-זָהָב
הַכִּפּוֹת עֲשָׂרִים וּמֵאָה: בְּזִיכֵי דְדִהְבָּא תַּרְתֵּי עֲשָׂרֵי מִלְּגֹן קִטְרֹת
 בּוּסְמִיָּא מִתְקַל עֲשָׂר סִלְעִין הָיָה מִתְקַלָּא דְבְּזִיכָּא בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא כָּל דְּהַב בְּזִיכָּא
 מָאָה וְעֲשָׂרִין :

רס"י כפות זהב שתים עשרה. למה נאמר, לפי שנאמר כף אחת עשרה זהב, היא של זהב, ומשקלה עשרה שקלים של כסף, או אינו אלא כף אחת של כסף ומשקלה עשרה שקלי זהב, ושקלי זהב אינן משקלם שווה לשל כסף, תלמוד לומר כפות זהב, של זהב היו:

(פח) **כָּל-הַבִּקֹּר לַעֲלֹה שְׁנַיִם עֲשָׂר**
פָּרִים אֵילָם שְׁנַיִם-עֲשָׂר כְּבָשִׂים בְּנֵי-שָׁנָה
שְׁנַיִם עֲשָׂר וּמִנְזוֹתָם וּשְׁעִירֵי עֲזָיִם שְׁנַיִם עֲשָׂר
לְזֹטָאת: כָּל תַּוְרֵי לַעֲלֹתָא תַּרְתֵּי עֲשָׂר תַּוְרֵין דְכָרִין תַּרְתֵּי עֲשָׂר אִמְרֵין בְּנֵי
 שְׁתָּא תַּרְתֵּי עֲשָׂר וּמִנְחָתָהוֹן וְצִפְרֵי בַר עֲזִין תַּרְתֵּי עֲשָׂר לְחִטָּאתָא : (פח) **וְכָל**

בְּקֶרֶב יַבְּזוּ הַשְּׂלֵמִים עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה פָּרִים
 אֵילָם שְׁשִׁים עֶתְדִים שְׁשִׁים כְּבָשִׂים בְּנֵי-שָׁנָה
 שְׁשִׁים זֹאת זִנְכַת הַמִּזְבֵּחַ אֲזֹרֵי הַמִּשְׁחָה אֹתוֹ:
 וְכָל תּוֹרֵי לְנִכְסֵת קוֹדֶשֶׁת עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה תּוֹרֵי דְכָרִים שְׁתֵּי גִדְנָן שְׁתֵּי אֲמָרִים
 בְּנֵי שְׁתַּיִן שְׁתֵּי דָא חֲנֻכַּת מִדְּבַחָא בְּתַר דְרַבִּינָא יְתָה: (ט) וּבָבָא מִשָּׁה
 אֶל-אֱהֵל מוֹעֵד לְדַבָּר אֹתוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת-הַקּוֹל
 מִדַּבָּר אֵלָיו מֵעַל הַכַּפֹּת אֲשֶׁר עַל-אֲרֹן
 הָעֵדוּת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֹבִים וַיְדַבֵּר אֵלָיו: (פפ) וְכֵן
 עָלִיל מִשָּׁה לְמִשְׁכַּן זְמָנָא לְמַלְאָא עִמָּה וּשְׁמַע יְתָ קֵלָא דְמִתְמַלֵּל עִמָּה מֵעֲלוּי
 כְּפֻרְתָא דִּי עַל אֲרֹנָא דְסִהְדוּתָא מִבֵּין תְּרִין פְּרוּבָא וּמִתְמַלֵּל עִמָּה: פפפ:

רס"י ובבא משה. שני כתובים המכחישים זה את זה, בא שלישי והכריע ביניהם. כתוב אחד אומר (ויקרא א, א) וידבר ה' אליו מאהל מועד, והוא חוץ לפרכת, וכתוב אחד אומר (שמות כה, כג) ודברתי אתך מעל הכפרת, בא זה והכריע ביניהם, משה בא אל אהל מועד ושם שומע את הקול הבא מעל הכפרת: מזין שני הכרובים. הקול יורא מן השמים לבין שני הכרובים ומשם יורא לאהל מועד: וישמע את הקול. יכול קול נמוך, תלמוד לומר את הקול, הוא הקול שנדבר עמו בסיני, וכשמגיע לפתח היה נפסק, ולא היה יורא חוץ לאהל: מדבר. כמו מתדבר, כבודו של מעלה לומר כן מדבר בינו לבין עצמו, ומשה שומע מאליו: וידבר אליו. למעט את אהרן מן הדברות:

הפטרות נשא - שופטים יג

(א) וַיְהִי אִישׁ אֶזְרָא מִצְרָעָה בְּמִשְׁפַּחַת הַדְּלָי וַיִּשְׁמוּ מִנְזוֹן

וְאִשְׁתּוֹ עֶקְרָה וְלֹא יִלְדָה: ^(א) וַיֵּרָא מִלְאָךְ-יְהוָה אֶל-
הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הֲיִנְה-נָא אֶת-עֶקְרָה וְלֹא יִלְדֹת
וְהָרִית וַיִּלְדֹת בֶּן: ^(ב) וְעַתָּה הֲשִׁמְרִי נָא וְאֵל-תַּשְׁתִּי יַיִן
וְשִׁכָר וְאֵל-תֹּאכְלִי כָּל-טָמְא: ^(ג) כִּי הִנֵּךְ הָרָה וַיִּלְדֹת
בֶּן וּבְמוֹרָה לֹא-יַעֲלֶה עָל-רֹאשׁוֹ כִּי-נָזִיר אֱלֹהִים יִהְיֶה
הַנֶּעַר מִן-הַבֶּטֶן וְהוּא יִנּוּל לְהוֹשִׁיעַ אֶת-יִשְׂרָאֵל מִיַּד
כָּל־שָׂטָנִים: ^(ד) וַתָּבֹא הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר לְאִשָּׁה לֵאמֹר
אִישׁ הָאֱלֹהִים בָּא אֵלַי וּבִרְאָהוּ כְּבִרְאָה מִלְאָךְ
הָאֱלֹהִים נֹרָא מְאֹד וְלֹא שָׂאֲלֵתִיהוּ אִי-מִנְה הוּא
וְאֶת-שְׁמוֹ לֹא-הִגִּיד לִי: ^(ה) וַיֹּאמֶר לִי הִנֵּךְ הָרָה וַיִּלְדֹת
בֶּן וְעַתָּה אֵל-תַּשְׁתִּי וַיַּיִן וְשִׁכָר וְאֵל-תֹּאכְלִי כָּל-
טָמְאָה כִּי-נָזִיר אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנֶּעַר מִן-הַבֶּטֶן עַד-
יוֹם מוֹתוֹ: ^(ו) וַיַּעֲתֶר מְנוּזָן אֶל-יְהוָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדוֹנָי
אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּ יָבוֹא-נָא עוֹד אֵלַינִי
וַיֹּרְנוּ מִה-נַּעֲשֶׂה לְנֶעַר הַיּוֹלֵד: ^(ז) וַיִּשְׁמַע הָאֱלֹהִים
בְּקוֹל מְנוּזָן וַיָּבֹא מִלְאָךְ הָאֱלֹהִים עוֹד אֶל-הָאִשָּׁה
וְהִיא יוֹשֶׁבֶת בַּשָּׂדֶה וּמְנוּזָן אִישָׁה אִין עַבְמֵה: ^(ח) וַתִּבְהַר
הָאִשָּׁה וַתֵּרֶץ וַתִּגַּד לְאִשָּׁה וַתֹּאמֶר אֵלָיו הֲיִנְה נְרָאָה
אֵלַי הָאִישׁ אֲשֶׁר-בָּא בַיּוֹם אֵלָי: ^(ט) וַיִּקָּם וַיִּכֶךְ מְנוּזָן
אֲזוּרֵי אִשְׁתּוֹ וַיָּבֹא אֶל-הָאִישׁ וַיֹּאמֶר לּוֹ הֲאֵתָה הָאִישׁ
אֲשֶׁר-דִּבַּרְתָּ אֶל-הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אָנִי: ^(י) וַיֹּאמֶר מְנוּזָן
עַתָּה יָבֹא דְבָרִיךְ מִה-יִהְיֶה מִשְׁפָּט-הַנֶּעַר וּבְמַעֲשָׂהוּ:
^(יא) וַיֹּאמֶר מִלְאָךְ יְהוָה אֶל-מְנוּזָן מִכָּל אֲשֶׁר-אָמַרְתִּי
אֶל-הָאִשָּׁה תִּשְׁמַר: ^(יב) מִכָּל אֲשֶׁר-יֵצֵא מִפֶּה הַיַּיִן לֹא

תֹּאכַל וַיִּינֶן וַיִּשְׁכַּר אֶל-תַּשְׁתֵּת וְכָל-טַמְאָה אֶל-תֹּאכַל
 כָּל אֲשֶׁר-צְוִיתִיהָ תִשְׁמֹר: ^(ט) וַיֹּאמֶר בְּמִנְזוֹן אֶל-מִלְאָךְ
 יִהְיֶה זַעֲצָרָה-זֹּאת אוֹתָךְ וְנַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ גְּדֵי עֵזִים: ^(י)
 וַיֹּאמֶר מִלְאָךְ יִהְיֶה אֶל-בְּמִנְזוֹן אִם-תַּעֲצֹרְנִי לֹא-אֶכַל
 בְּלִזְזוֹמֶךָ וְאִם-תַּעֲשֶׂה עִלָּה לִיִּהְיֶה תַעֲלָזָה כִּי לֹא-
 יָדַע בְּמִנְזוֹן כִּי-מִלְאָךְ יִהְיֶה הוּא: ^(י�) וַיֹּאמֶר בְּמִנְזוֹן אֶל-
 מִלְאָךְ יִהְיֶה בְּמִי שְׁמֶךָ כִּי-יִכָּא (דְּבִיר) דְּבִיר וְכַבֵּד לְוָךְ:
^(יב) וַיֹּאמֶר לוֹ מִלְאָךְ יִהְיֶה לְבָמָה זֶה תִּשְׁאַל לְשִׁמִּי
 וְהוּא-פְּלֵאִי: ^(יג) וַיִּקְוֹן בְּמִנְזוֹן אֶת-גְּדֵי הָעֵזִים וְאֶת-
 הַבְּמִנְזוֹת וַיַּעַל עַל-הַצֹּר לִיִּהְיֶה וּבְמִפְּלֵא לַעֲשׂוֹת וּבְמִנְזוֹן
 וְאֲשֶׁתּוֹ רֵאִים: ^(יד) וַיְהִי בְעֵלוֹת הַלֵּהָב בַּמִּנְזוֹן
 הַשְּׂבִימָה וַיַּעַל מִלְאָךְ-יִהְיֶה בְּלֵהָב הַבְּמִנְזוֹן וּבְמִנְזוֹן
 וְאֲשֶׁתּוֹ רֵאִים וַיִּפְּלוּ עַל-פְּנֵיהֶם אֶרְצָה: ^(טו) וְלֹא-יִסַּף
 עוֹד מִלְאָךְ יִהְיֶה לְהִרְאֶה אֶל-בְּמִנְזוֹן וְאֶל-אֲשֶׁתּוֹ אִז
 יָדַע בְּמִנְזוֹן כִּי-מִלְאָךְ יִהְיֶה הוּא: ^(טז) וַיֹּאמֶר בְּמִנְזוֹן אֶל-
 אֲשֶׁתּוֹ בּוֹת זָמוֹת כִּי אֵלֵהֶם רָאִינוּ: ^(טז) וְהִתְאֲמַר לוֹ
 אֲשֶׁתּוֹ לוֹ זֹפֶן יִהְיֶה לְהַבְמִיתֵנוּ לֹא-לְקוֹן בְּמִדְּנוֹ עִלָּה
 וּבְמִנְזוֹת וְלֹא הִרְאָנוּ אֶת-כָּל-אֵלֵהּ וְכַעַת לֹא הַשְּׂבִימָה
 כָּזָאת: ^(טז) וְתִלְד הָאֵשֶׁת בֵּין וְתִקְרָא אֶת-שְׁמוֹ שְׂבִימָה
 וַיִּגְדַּל הַזֶּעַר וַיְבָרְכֵהוּ יִהְיֶה: ^(טז) וְתִזְוֹל רוֹזוֹ יִהְיֶה לְפַעְמוֹ
 בְּמִנְזוֹת-דָּן בֵּין צָרְעָה וּבֵין אֲשֶׁת־אֶל:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור
 שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

א. פִּוּרְתָּ שֶׁהִיא בְּתוֹךְ הַפֶּתַח וּפִיָּהּ לַחוּץ, פְּזִיזָת מִן הַמַּת נִתּוֹן תַּחְתֵּיהָ אוֹ עַל גְּבֵה מִבְּחוּץ, כֹּל שֶׁהוּא כֹּנֶגֶד הַזֵּזִית תַּחְתֵּיהָ וְגִבָּה טָמֵא. וְכֹל שֶׁאִינוֹ כֹּנֶגֶד הַזֵּזִית, תּוֹכָהּ, וְהַבֵּית, טָהוֹר. בְּבֵית, אֵין טָמֵא אֶלָּא הַבֵּית. בְּתוֹכָהּ, הַכֹּל טָמֵא:

ברטנורה (6) כוורת. שיש לה שולים ומחזקת ארבעים סאה בלח שהן כוריים ביבש שאינה מקבלת טומאה, ומוטה על לדה בתוך הפתח ומקלטה בחוץ ומקלטה בבית: ופיה לחוץ. ושוליה לפניו: כזית מן המת נתון תחתיה. מבחוץ: כל שהוא כנגד הזית. אם הזית תחתיה וכלים על גבה כנגדו, או הזית על גבה וכלים תחתיה כנגדו: תחתיה וגבה טמא. אבל מה שבתוכה טהור. ל"ע"פ שהכורת מכלת על מה שבתוכה, אינה מכלת על מה שתחתיה וגבה כנגד הזית של טומאה, דעל מה שבתוכה דין הוא שתליל דאפילו מונחת באוהל המת מכלת בזמיר פתיל כיון שאינה מקבלת טומאה, אבל מה שתחתיה ופעל גבה אינה מכלת כיון דכלי היא כדתנן לעיל פרק ו' דאדם וכלים נעשים אוהלים לטמא אבל לא לטהר: וכל שאינו כנגד הזית תוכה והבית טהור. הכי קאמר, כלים שתחתיה וגבה שאינן כנגד הזית של טומאה, ותוכה כלומר כלים שבתוכה ואפילו הן כנגד הזית, וכלים נמי שצבית, הכל טהור: צבית אין טמא אלא הבית. אם הכזית צבית, אין טמא אלא הבית, אבל הכלים שבתוך הכורת טהורים, דפיה לחוץ: בתוכה הכל טמא. אם הכזית בתוך הכורת, הכל טמא. דכורת שהיא נקובה מן הדפנות בפותח טפח עסקינן כדבעינן למימר לקמן (משנה ג), אלא שהנקבים פקוקים בקש ואין הסתימה מהודקת ודרך הנקבים יולאה הטומאה לבית כיון דלא מהדקי, ואפילו כלים שתחתיה ופעל גבה מבחוץ טמאים, לכיון שהזית בתוכה רואין אותה כאילו היא מלאה טומאה, ואין כלי מליל על מה שתחתיו ועל גביו. אבל כשהטומאה צבית אמרן לעיל דאין טמא אלא הבית, שאין הטומאה נכנסת בכורת דרך הנקבים ל"ע"פ שיש בהן פותח טפח הואיל והן פקוקים, ודרך פיה אינה נכנסת שרי פיה

ב. הַיְתָה גְבוּהָהּ מִן הָאָרֶץ טָפַח, טְמֵאָה תַּחְתֵּיהָ אוֹ בְּבֵית אוֹ עַל גְּבֵהּ, הַכֹּל טָמֵא, אֶלָּא תּוֹכָהּ. בְּתוֹכָהּ, הַכֹּל טָמֵא:

ברטנורה (5) היתה גבוהה מן הארץ טפח. דעכשיו יש תחתיה אוהל טפח: הכל טמא. דמציאה טומאה לבית כיון דגבוהה טפח, וכלים שעל גבה אפילו שלא כנגד

הטומאה נמי טמאין ואפילו בחוץ, לתחתיה כמאן למלי טומאה, ואין מכלת על גבה
 לאין כלי מלי. וכן אם טומאה בצית נמי הכל טמא מהאי טעמא, לאוהל הצית
 מביא טומאה לתחתיה ואין מכלת על גבה. ואם טומאה על גבה, כיון לאין מכלת
 על מה שתחתיה רואים תחתיה כמאן למליא טומאה הלכך מה שבצית ומה שתחתיה
 ומה שעל גבה הכל טמא: אלא תוכה. כלומר, הכל טמא חוץ ממה שבתוכה שטהור:

ג. בַּמָּה דְּבָרִים אָמוּרִים, בְּזִמְן שְׁהִיא כְּלִי מְחֻלָּלָת. הִיָּתָה פְּחוּתָה
 וּפְקוּקָה בְּקֶשׁ אוֹ אֶפּוּצָה, אִיזוּ הִיא אֶפּוּצָה, כֹּל שְׁאִין לָהּ טַפַּח
 מִמְּקוֹם אֶחָד, פְּזִית מִן הַמַּת נְתוּן תַּחְתֵּיהָ, כְּנִגְדּוֹ עַד הַתְּהוֹם טַמֵּא.
 עַל גְּבֵהָ, כְּנִגְדּוֹ עַד הֶרְקִיעַ טַמֵּא. בְּבֵית, אִין טַמֵּא אֶלָּא הַבַּיִת. בְּתוֹכָהּ,
 אִין טַמֵּא אֶלָּא תוֹכָהּ:

זכרונות (ג) בזמן שהיא כלי. שלא נפחתה ולא נתבטלה מתורת כלי: מחולחלת.
 שהדפנות נקובות בפותח טפח, שרגילים לעשות נקבים בדפנות הכוורת כדי שיכנסו
 הדבורים וילאו, ופעמים שהנקבים פקוקים בקש אלא דהפקק לא מיהדק: היתה
 פחותה. שנפחתה ונתבטלה מתורת כלי: ופקוקה בקש. במקום הפחיתה. ודפנותיה
 שלימות שאינה מחולחלת: או אפוכה. או אפילו אין דפנותיה שלימות אלא שאפוכה
 כלומר סתומה במקום שהיא מחולחלת ואין בה חלחול טפח: כנגדו עד התהום
 טמא. וכל השאר טהור. לכיון ללאו כלי היא, חסובה כאוהל להליל תוכה ועל גבה:
 על גבה. אם כזית מן המת נתון על גבה: כנגדו עד הרקיע טמא. וכל השאר טהור,
 דמכלת תוכה ותחתיה כיון ללאו כלי היא: בצית. אם כזית מן המת בצית: אין טמא
 אלא הצית. וכל השאר טהור דפיה לחוץ: בתוכה. אם כזית מן המת בתוכה: אין
 טמא אלא תוכה. וכל השאר טהור, לאין טומאה נכנסת לצית כיון לאינה מחולחלת
 ופיה לחוץ, ומכלת נמי על מה שתחתיה ועל גבה כיון ללאו כלי היא:

ד. הִיָּתָה גְּבוּהָה מִן הָאָרֶץ טַפַּח, טַמֵּאָה תַּחְתֵּיהָ אוֹ בְּבֵית, תַּחְתֵּיהָ
 וְהַבַּיִת טַמֵּא, תוֹכָהּ וְגְבֵהָ טָהוֹר. בְּתוֹכָהּ, אִין טַמֵּא אֶלָּא תוֹכָהּ. עַל
 גְּבֵהָ, כְּנִגְדּוֹ עַד הֶרְקִיעַ טַמֵּא:

זכרונות (ד) תחתיה והבית טמא. למציאין טומאה מזה לזה: תוכה טהור. מה
 שבפנים. כיון שפיה לחוץ. וגבה נמי טהור, דמכלת על מה שבחוץ כיון ללאו כלי
 היא: בתוכה. אם הטומאה בתוכה: אין טמא אלא תוכה. וכל השאר טהור:

ה. בַּמָּה דְּבָרִים אָמוּרִים, בְּזִמְן שְׁפִיָּה לַחוּץ. הִיָּה פִּיָּה לַפְּנִים וְכַזִּית
 מִן הַמַּת נְתוּן תַּחְתֵּיהָ אוֹ עַל גְּבֵהָ מִבְּחוּץ, כֹּל שְׁהוּא כְּנִגְדּוֹ הַזִּית,
 תַּחְתֵּיהָ וְגְבֵהָ (וְתוֹכָהּ) טַמֵּא. וְכֹל שְׁאִינוֹ כְּנִגְדּוֹ הַזִּית, תוֹכָהּ וְהַבַּיִת טָהוֹר.

בְּתוֹכָהּ אוֹ בְּבֵיתָהּ, הַכֹּל טָמֵא:

זרמורה (ה) הִיָּה פִּיָּה לַפְּנִיִּים. שְׁהִיתָה מוֹטָה עַל כֹּדֵה וְסוּלְיָה לַחוּץ וּפִיָּה בַּפְּנִיִּים, וְהִשְׁתָּא מִיִּירֵי בְּזִמְנָן שְׁהִיָּא כְּלֵי מַחֻלְחָלֵת וְאִינְה גְבוּהָה מִן הָאֲרָץ טַפְחָה. וְאִין חִילוּק בֵּין פִּיָּה לַחוּץ לַפְּנִיִּים, אֲלֹא דִפִּיָּה לַחוּץ קַתְּנִי לַעֲיֵל בְּבֵיתָה אִין טַמְאָה אֲלֹא הַבַּיִת, וְהִכָּא דִפִּיָּה לַפְּנִיִּים קַתְּנִי הַכֹּל טַמְאָה מִשּׁוּם דְּנִכְנַסְתָּ טוּמְאָה דְּרַךְ פִּיָּה:

ז הִיָּתָה גְבוּהָה מִן הָאֲרָץ טַפְחָה, טַמְאָה תַּחְתֵּיהָ אוֹ בְּבֵיתָהּ אוֹ בְּתוֹכָהּ אוֹ עַל גְּבֻהָה, הַכֹּל טָמֵא:

זרמורה (ו) הִיָּתָה גְבוּהָה. לַעֲיֵל דִפִּיָּה לַחוּץ קַתְּנִי טוּמְאָה תַּחְתֵּיהָ אוֹ בְּבֵיתָהּ אוֹ עַל גְּבוּהָה, הַכֹּל טַמְאָה אֲלֹא תוֹכָהּ וְהִכָּא דִפִּיָּה לַפְּנִיִּים, הַכֹּל טַמְאָה:

ח בְּפִיָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּזִמְנָן שְׁהִיָּא כְּלֵי מְחֻלְחָלֵת. הִיָּתָה פְּחוּתָהּ וּפְקוּקָה בְּקִשׁ אוֹ אֲפוּצָה, אִיזוּהִי אֲפוּצָה, כֹּל שְׁאִין לָהּ טַפְחָה מִמְּקוֹם אֲחָד, כְּפִיָּתָה מִן הַמֵּית גְּתוּן תַּחְתֵּיהָ, כְּנִגְדוּ עַד הַתְּהוּם טָמֵא. עַל גְּבֻהָה, כְּנִגְדוּ עַד הָרְקִיעַ טָמֵא. בְּתוֹכָהּ אוֹ בְּבֵיתָהּ, תוֹכָהּ וְהַבַּיִת טָמֵאִים:

זרמורה (ז) בְּזִמְנָן שְׁהִיָּא כְּלֵי מַחֻלְחָלֵת. בְּחִנְסָה נִקְטָה מַחֻלְחָלֵת, לְכֹל מֵהֵנִי מַחֻלְחָלֵת אֲלֹא בַּפִּיָּה לַחוּץ לַעֲנִין הוֹרְאָתָה טוּמְאָה מִתוֹכָהּ לְבֵיתָהּ, וְהִכָּא דִפִּיָּה לַפְּנִיִּים הִרִי וְיֹרְאָה דְּרַךְ פִּיָּה, אֲלֹא אִיזוּהִי דִתְנָא רִישָׁא מַחֻלְחָלֵת בְּהַדִּי כְּלֵי, נִקְטִיָּה נְמִי הִכָּא: כְּנִגְדוּ עַד הַתְּהוּם טַמְאָה. וְהִשְׁאֵר טַהוֹר. וּבְשִׁאִינְה גְבוּהָה מִן הָאֲרָץ טַפְחָה אִיזוּהִי: בְּתוֹכָהּ אוֹ בְּבֵיתָהּ תוֹכָהּ וְהַבַּיִת טַמְאִים. מִשּׁוּם דִפִּיָּה לַפְּנִיִּים. אֲבָל לַעֲיֵל דִפִּיָּה לַחוּץ, קַתְּנִי טוּמְאָה בְּבֵיתָהּ אִין טַמְאָה אֲלֹא הַבַּיִת וְהִשְׁאֵר טַהוֹר:

ח הִיָּתָה גְבוּהָה מִן הָאֲרָץ טַפְחָה, טַמְאָה תַּחְתֵּיהָ אוֹ בְּבֵיתָהּ אוֹ בְּתוֹכָהּ, הַכֹּל טָמֵא, אֲלֹא גְבֻהָה. עַל גְּבֻהָה, כְּנִגְדוּ עַד הָרְקִיעַ טָמֵא:

זרמורה (ח) אֲלֹא גְבוּהָה. וְתוֹכָהּ טַמְאָה כְּשֶׁהִטְוִמְאָה בְּבֵיתָהּ, מִשּׁוּם דִפִּיָּה לַפְּנִיִּים. אֲבָל לַעֲיֵל דִפִּיָּה לַחוּץ תוֹכָהּ וְגְבוּהָה טַהוֹר:

ט הִיָּתָה מִמְּלָאָה אֶת כָּל הַבַּיִת וְאִין בִּינָה לְבֵין הַקּוֹרוֹת פּוֹתַח טַפְחָה, טַמְאָה בְּתוֹכָהּ, הַבַּיִת טָמֵא. טַמְאָה בְּבֵיתָהּ, מֵה שְׁבַתְּוֹכָה טַהוֹר, שְׁדָרְדָּה טַמְאָה לְצִאתָה וְאִין דְּרָכָה לְהַכְּנִס, בֵּין עוֹמְדָתָה בֵּין מְטָה עַל צְדָה, בֵּין אַחַת בֵּין שְׁתֵּים:

זרמורה (ט) הִיָּתָה מִמְּלָאָה אֶת כָּל הַבַּיִת. שְׂכוּלָה בְּתוֹךְ לַפְּנִיִּים וְיוֹשְׁבַתָה עַל סוּלְיָה

ופיה מגיע לשמי קורה שאין בינה לתקרה פותח טפח: טומאה בתוכה, הבית טמא. טומאה בבית, מה שבתוכה טהור. מידי דהוה אביז שהוא קמור תחת הבית שיש בו פותח טפח ואין ביניאלתו פותח טפח דתנן לעיל בסוף פרק ג': בין עומדת, כלומר, דין זה נוהג בין עומדת ומגעת לקורות בין מוטת על לדה ואין בין פיה לדופן הבית פותח טפח: בין אחת בין שתיים. זו על זו, ואין בין פי השניה לקורות פותח טפח, וכן אין בין שולי השניה לפיה של ראשונה פותח טפח:

י. היתה עומדת בתוך הפתח ואין בינה לבין המשקוף פותח טפח, טמאה בתוכה, הבית טהור. טמאה בבית, מה שבתוכה טמא, שדרך הטמאה לצאת ואין דרכה להכניס:

דרטורה (י) הבית טהור. שהמשקוף יורד וסותם את פי הכוורת. וכוורת שאינה מחולחלת איירי. דאי במחולחלת, דרך החלחול היתה טומאה יולאה לבית ככל הני דלעיל: טומאה בבית מה שבתוכה טהור. גרסינן. שהטומאה יולאה לחוץ ואינה נכנסת לכוורת. וברוב ספרים גורסין, מה שבתוכה טמא לפי שהטומאה יולאה מן הבית דרך פתחה ומטמאה מה שכוורת, והיא עומדת בתוך הפתח:

יא. היתה מטה על צדה באויר וכזית מן המית נתון תחתיה או על גבה, כל שהוא כנגד הזית, תחתיה וגבה, טמא. וכל שאינו כנגד הזית, תוכה, טהור. בתוכה, הכל טמא:

דרטורה (יא) באויר. בחצר או בגינה שאין שם אוהל. ודינה כדין כוורת שהיא לתוך הפתח ופיה לחוץ כדתנן בריש פרקין. וכן נמי גבוהה טפח דהכא כגבוהה טפח דריש פרקין, אלא דכאן אין שייך להזכיר בית דבעומדת תחת האויר עסקינן:

יב. היתה גבוהה מן הארץ טפח, טמאה תחתיה או על גבה, הכל טמא, אלא תוכה. בתוכה, הכל טמא. בפה דברים אמורים, בזמן שהיא כלי. היתה פחותה ופקוקה בקש, או מחזקת ארבעים סאה כדברי חכמים, כזית מן המית נתון תחתיה, כנגדו עד התהום טמא. על גבה, כנגדו עד הרקיע, טמא. בתוכה, אין טמא אלא תוכה. היתה גבוהה מן הארץ טפח, טמאה תחתיה, תחתיה טמא. בתוכה, תוכה טמא. על גבה, כנגדו עד הרקיע טמא:

דרטורה (יב) בזמן שהיא כלי. היכא לעומדת באויר אין שייך להזכיר מחולחלת, ומשום הכי לא תני הכא או אפוא כדתני לעיל, דאין שייך אפוא אלא במחולחלת: או מחזקת ארבעים סאה כדברי חכמים. דלפיגוי אתנא קמא וסברי דמחזקת ארבעים סאה כנפחתה ונתבטלה מתורת כלי דמיא ומאלת אתחתיה ואתוכה ועל גבה: כזית

מן המת נתון תחתיה. דינה כנפחתה ואינה גבוהה ופיה לחוץ דתנן לעיל: היתה גבוהה מן הארץ טפח. הך נמי דינה כדין כוורת שפיה לחוץ ופחותה ופקוקה וגבוהה טפח
לתנן
לעיל:

יג. היתה יושבת על שוליה והיא כלי, טמאה תחתיה, בתוכה, או על גבה, טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת. היתה גבוהה מן הארץ טפח או מכסה או כפוייה על פיה, טמאה תחתיה, בתוכה, או על גבה, הכל טמא:

ברטורה (יג) היתה יושבת על שוליה וכו': טומאה תחתיה או בתוכה או על גבה. כל על גבה שקנינו גבי כוורת כשהיא יושבת על שוליה ופיה למעלה, היינו שהטומאה מאהיל חוץ לה] למעלה מפיה: בוקעת ועולה. אע"ג דלעיל במוטה על דה וטומאה תחתיה או על גבה מכלת על מה שבתוכה, הכא דפיה למעלה מאחר דאין מכלת על מה שחוצה לה אין מכלת על מה שבתוכה כיון דאין הפסק בין אויר שבתוכה לאויר של מעלה בחוצה לה. ודוקא כנגד הזית טמא ולא מן הלדדים, כיון דפחותה ואין גבוהה טפח, שאין שם אוהל להביא את הטומאה ללדדיו: אבל היתה גבוהה טפח או מכוסה. אע"פ שאינה גבוהה טפח: או כפאה על פיה. שיש אוהל להביא טומאה: הכל טמא. ואין הכיסוי חשוב להפסיק בין אויר תוכה לאויר שלמעלה, ללא דמי כלל למוטה על דה. ודוקא דמכוסה בכפיסה או בשאר כלי אע"פ שטומאה על גבה אין הטומאה בוקעת את הנסר, כדתנן לעיל פרה ה' ומסנה [ו] גבי כוורת שהיא בתוך הבית:

יד. בפה דברים אמורים, בזמן שהיא כלי. היתה פחותה ופקוקה בקש, או מחזקת ארבעים סאה פדברי חכמים, טמאה תחתיה, בתוכה, או על גבה, טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת. רבי אליעזר ורבי שמעון אמורים, אין טמאה עולה לה, אף לא יורדת ממנה. היתה גבוהה מן הארץ טפח, טמאה תחתיה, תחתיה טמא. בתוכה, או על גבה, כנגדו עד הרקיע טמא:

ברטורה (יד) היתה פחותה. שנפחתה ובטלה מתורת כלי: כדברי חכמים. דפליגי אתנא קמא ומשון מחזקת ארבעים סאה לפחותה ופקוקה בקש: אין טומאה עולה לה. בזמן שהטומאה תחתיה אינה עולה לתוכה: אף לא יורדת ממנה. בזמן שהטומאה בתוכה אינה יורדת תחתיה: תחתיה טמא. ותוכה וגבה טהור: כנגדו עד הרקיע טמא. אבל תחתיה טהור:

טו. ארון שהיא רחבה מלמטון וצרה מלמעלן והמת בתוכה, הנוגע

בַּהּ מְלִמְטוֹן, טְהוֹר. וּמְלִמְעֵלּוֹ, טָמֵא. רְחֵבָה מְלִמְעֵלּוֹ וְצָרָה מְלִמְטוֹן,
הַנוֹגֵעַ בָּהּ מִכָּל מְקוֹם, טָמֵא. הֵיטָה שְׁוֹה, הַנוֹגֵעַ בָּהּ מִכָּל מְקוֹם,
טָמֵא, דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר, מְטַפַּח וּלְמִטּוֹן, טְהוֹר.
מְטַפַּח וּלְמִמְעֵלּוֹ, טָמֵא. הָעֲשׂוּיָה כְּמִין קִמְטָרָא, הַנוֹגֵעַ בָּהּ מִכָּל מְקוֹם,
טָמֵא. כְּמִין גְּלוֹסְקוֹס, הַנוֹגֵעַ בָּהּ מִכָּל מְקוֹם, טְהוֹר, חוּץ מִמְקוֹם
פְּתִיחַתָּה:

ברטנורה (טו) ארון שהיא רחבה. האי ארון הוא שן סלע שבולט מן ההר ונחלצ בו קבר, רחב מלמטה וצר מלמעלה ופיו למעלה: הנוגע בה מלמטן טהור. דמה שכנגד פיו נחשב כארון, אבל שבצדדים לא: רחב מלמעלה וצר מלמטה. או שהיה שוה, הנוגע בו מכל מקום טמא, דברי ר' אליעזר. שהכיסוי מבקע הטומאה בכלו, שהטומאה עולה עד הכיסוי וחוזרת ויורדת על פני כולה: ר' יהושע מטהר מטפח ולמטה. לאין נחשב כארון אלא טפח הסמוך לחלל הארון, הלכך אינה בוקעת מטפח ולמטה: העשויה כמין קמטרא. הוא כלי שחיסויו מכסה עובי הדפנות. תרגום לאשר על המלתחה [מלכים ב יז], לדי ממנא על קמטרא: הנוגע בה מכל מקום טמא. דכל שכנגד הכיסוי טמא, וכיסויו מכסה את כולו: כמין גלוסקוס הנוגע בה מכל מקום טהור. אין כיסוי שלו אלא כנגד חללו כיתד התחוב בנקב בדוחק: חוץ ממקום פתיחתה. זכיסוי   שכנגד   חללה:

טז. חֲבִית שֶׁהִיא יּוֹשֶׁבֶת עַל שׁוּלְיָהּ בְּאֹוִיר וְכִזְיִית מִן הַיָּמִת נְתוּן תְּחִתֶּיהָ אוֹ בְּתוֹכָהּ כְּנֶגֶד קוּרְקוּרָתָהּ, תַּחַת דְּפָנָהּ מִבְּחוּץ טָמְאָה, טָמְאָה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה, בּוֹקֵעַת וַיּוֹרְדָת, וְהַחֲבִית טָמְאָה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה, בּוֹקֵעַת וַיּוֹרְדָת, וְהַחֲבִית טְהוֹרָה. בְּתוֹכָהּ וְתַחַת דְּפָנָהּ, אִם יֵשׁ בְּדִפְנוֹת פּוֹתַח טָפַח, הַכֹּל טָמֵא, וְכֶנֶגֶד פִּיהָ טְהוֹר. וְאִם לֹא, טָמְאָה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה, בּוֹקֵעַת וַיּוֹרְדָת. בְּפִהּ דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּטְהוֹרָה. אֲבָל אִם הֵיטָה טָמְאָה אוֹ גְבוּהָה מִן הָאֲרָץ טָפַח אוֹ מְכֶסֶה אוֹ כְּפוּיָה עַל פִּיהָ, טָמְאָה תְּחִתֶּיהָ, בְּתוֹכָהּ אוֹ עַל גְּבִיהָ, הַכֹּל טָמֵא:

ברטנורה (טז) חבית שהיא יושבת. חביות שלהן צרות למעלה לצד פיהן ולמטה לצד השולים, ורחבות באמצען, וכמין בטן רחבה בולטת מהן באמצען מבחוץ: באויר. היינו באויר העולם. לאפוקי תחת האוהל: קורקורותיה. כמו הרקעיתה. והן השולים: בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. וכל כלים שכנגד הזית טמאים, בין תחתיה בין על גבה בין בתוכה, מידי דהוה אכורות דלעיל (משנה יג) היושבת על שוליה. אבל שבצדדים שלא כנגד הזית טהורים: והחבית טמאה. לא שתהא החבית עצמה טמאה, דהא הכא חבית שאינה מקבלת טומאה עסקינן, כדמוכח בסיפא, אלא החבית טמאה כלומר אף כלים שבתוך החבית כנגד הטומאה טמאים, משום דסתם חבית פיה רחב כשיעור קורקורותיה, וכיון שאין הפסק בין אויר תוכה לאויר שעל גבה למעלה חוץ

לה, מחוד שאינה מכלת חוֹלָה לה אין מכלת בתוכה: תחת דופנה מבחוץ טומאה
בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. וטמא חוץ לחצית כל שכנגד הזית: והחצית טהורה.
היינו מה שבתוך החצית אפילו כנגד הזית, לדופני החצית בולטות באמצע, וכשיש
זית תחת הדופן דמי דופנה לכוורת שהיא מוטה על אדה לתוכה טהור לפי שיס
הפסק בין אויר תוכה שכנגד הזית לאויר שחולָה לה כנגד הזית: בתוכה ותחת דופנה.
כלומר בפנים בחלל דופנה. וקרי ליה תחת דופנה, לפי שהדופן הולך ורָ ללד פיה.
ולאפוקי על שוליה המכוון כנגד פיה: אם יש בדפנות פותח טפח. שבטן החצית
בולטת כל כך לחוץ שיס שם במקום אחד עד כנגד פיה של החצית טפח על טפח
ברום טפח: הכל טמא. שהאוהל מביא את הטומאה בכל החצית, חוץ מכנגד פיה
שאין שם אוהל, הלכך כנגד פיה טהור: ואם לאו. לאין שם טפח: טומאה בוקעת
ועולה. ואין טמא אלא כנגד הזית: במה דברים אמורים בטהורה. בחצית שאינה
מקבלת טומאה: אבל אם היתה טמאה. כגון סתם חצית שנלרפה בכבשן שהיא
מקבלת טומאה: או גבוהה מן הארץ טפח או מכוסה או כפויה. ואפילו היא טהורה
וטומאה תחתיה או בתוכה או על גבה, הכל טמא. לאי בת קיבולי טומאה היא
וישבת על שוליה וטומאה תחתיה או בתוכה או על גבה, אע"פ שאין כלי חרס
מיטמא מגבו, נטמאת כאן החצית עצמה, מידי דהוה אכלים שבתוכה מאחר שאינה
מוקפת למיד פתיל, לאין כלי מניל אפילו על מה שבתוכו אלא עם דפנות אהלים
במקום שאין הפסק מאויר תוכו לאויר שחולָה לו. והאי תחתיה, היינו תחת שוליה,
ללא תני תחת דופנה מבחוץ. ונטמאה החצית עצמה. וכיון לחצית עצמה טמאה
היא, נטמאו כל כלים שבתוכה אפילו שלא כנגד הטומאה, דאע"ג דקיימא לן לאין
אדם וכלים מיטמאים מאויר כלי חרס, הכא כל זמן שהזית תחתיה מיטמאין מטעם
חיבורים מאחר לחצית עצמה טמאה. וכן גבוהה מן הארץ טפח אפילו טהורה חזינן
תחתיה כאילו הוא מלא טומאה ואפילו טומאה על גבה. והשתא כל הני אין דינם
שוא, דאם החצית מקבלת טומאה, מה שבתוכה אפילו שלא כנגד הטומאה טמא.
והמאהיל על גבה, כנגד הטומאה טמא, שלא כנגד הטומאה טהור. אבל גבוהה מן
הארץ טפח או מכוסה או כפויה על פיה, המאהיל על גבה אפילו שלא כנגד הטומאה
טמא. ואין לתמוה, כפויה על פיה וטומאה על גבה תניל מה שבתוכה ככלים טהורים
המוקפים למיד פתיל, דשאני הכא דליכא מירוח:

גמרא נדה דף כ"א ע"ב

תנו רבנן המפלת חתיכה סומכוס אומר משום רבי מאיר וכן היה רבי שמעון בן מנסיא אומר כדבריו. קורעה אם יש דם בתוכה טמאה ואם לאו טהורה ועדיפא מדרבנן כרבנן דאמרי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם ועדיפא מדרבנן דאינהו סברי עמה אין בתוכה לא וסומכוס סבר אפילו בתוכה. ותניא אידך המפלת חתיכה רבי אחא אומר קורעה אם תוכה מאדים טמאה ואם לאו טהורה כסומכוס ועדיפא מסומכוס. ותניא אידך המפלת חתיכה רבי בנימין אומר קורעה אם יש בה עץ אמו טמאה לידה. אמר רב חסדא ובחתיכה לבנה וכן כי אתא זוגא דמן חדייב אתא ואיתי מתניתא בידיה המפלת חתיכה לבנה קורעה אם יש בה עץ אמו טמאה לידה. אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי המפלת חתיכה קורעה אם יש בה דם אגור טמאה ואם לאו טהורה כסומכוס וקילא מפלהו:

כ"א ועדיפא. חמירא: אם תוכה מאדים. הבשר מאדים ואפילו אין שם דם ממס: כסומכוס. לחמר תוכה כעמה: ועדיפא מדסומכוס. לאיהו בעי דם ממס: טמאה לידה. ויש לה ימי טוהר ותשז לזכר ולנקב' ימי טומאה דנקבה וימי טוהר דזכר: לבנה. דהוא מן בשר: זוגא דמן חדייב. שני תלמידי חכמים מאותו מקום: אגור. דם הרבה: כסומכוס. לחמר דם שבתוך' מטמא אותה משום נדה: וקילא מכולהו. מדסומכו' ללא בעי אגור ומדכזב אחא לחמר אפי' אין תוכה אלא מאדים:

זוהר תרומה דף קס"ה ע"א

תיאובתיה דההוא עלמא עלאה לגבי האי אתר כדכורא דתיאובתיה תדיר לגבה דנוקבא. כד מלפא עאל לגבי מטרוניתא אשפח לה בעציבו כדן כל מה דאיהי בעאת בידהא אתמסר וההוא בר נש וההיא צלותא לא אהדר בריקניא וקב"ה חייס עליה. זכאה חולקיה דההוא בר נש דאושיד דמעין קמי קב"ה בצלותיה כגוונא דא בשבת מאן דיתב בתעניתא בשבת מגו צעריה אחזי עציב ובשבת שלטא ההוא רקיעא עלאה ההוא דאתחזי בחדנה ואיהו חדנה וחדי לכלא ההוא דיתב עציבו בגין דאיהו שלטא אפיק לההוא בר נש לההוא עונשא דאתגזר עליה והא אתמר. סלו הבו יקר ורוממו לההוש דרוכב בערבות דאיהו חדנה וחדי כלא רקיעא על גבי חיותא בי"ה שמו ודאי דהא בההוא אתר שמה דא אתכליל. ועלו לפניו בגין דלא אצטריך לאחזאה קמיה עציבו כמה דאתמר:

תרגום הזוהר ההשקפות של העולם העליון, אל המקום הזה, הוא פזכר שחשקו פמיד אל הנוקצא. על פו, פשהמלך, שהוא ז"א, נכנס אל המלכה, שהיא המלכות, ומוצא אותה בעלבות, אז כל מה שהיא רוצה נמסר בידיה, והאדם או התפלה היא אינם חוזרים ריקם, והקצ"ה מרחם עליו, אשרי חלקו של האדם הוא ששופך דמעות לפני הקצ"ה בתפלתו. פעין זה הוא בשבת. מי שישב בתענית בשבת, מתוודע לפרו מראה עלבות. ובשבת שולט הרקיע העליון הוא, שהוא בינה, אותו הנראה בשמחה, והוא שמחה, ומשמח הכל. האדם הוא היושב בעלבות, פיון שהרקיע הזה שולט, הוא מוציא את האדם הוא מאותו העונש שנגזר עליו. וכבר למדנו זה. וזהו שנתמר, סלו, שפרשו פנו פבוד ורוממות לאותו הרוכב בעלבות, שהוא שמחה ומשמח הכל, שהוא הרקיע שעל החיות. ביה שמו, ודאי, פי במקום זה נכלל השם הזה, פי הבינה נקראת יה. ועלזו לפניו, הינו שלא לריקים להראות לפניו עלבות, כמו שנתצאר:

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות שבת ט'

א. האופה פגרוגרת חייב. אהד האופה את הפת או המבשל את המאכל או את הסממנין או המחמם את המים הכל ענין אחד הוא שיעור המחמם את המים כדי לרחוץ בהן אבר קטן. ושיעור מבשל סממנים כדי שיהו ראויין לדבר שמבשלין אותן לו: **ב.** הנותן ביצה בצד המיחם בשביל שתתגלגל ונתגלגלה חייב שהמבשל בתולדת האור כמבשל באור עצמה וכן המדיח בחמין דג מליח הישן או קוליסי האספנין והוא דג דק ורף ביותר הרי זה חייב שהדחתו בחמין זה הוא גמר בשולן וכן כל פיוצא בזה: **ג.** המפקיע את הביצה בבגד חם או בחול ובאבק דרכים שהן חמים מפני השמש אף על פי שנצילית פטור שתולדות חמה אינה כתולדת האש. אבל גזרו עליהן מפני תולדת האור. וכן המבשל בחמי טבריא וכיוצא בהן פטור. המבשל על האור דבר שהיה מבושיל כל צרכו או דבר שאינו צריך בישול כלל פטור:

מוסר

מספר חסידים סימן ס"ג

וְיִרְאֶת מֵאַלְהֵיךָ אֲנִי ה' (תהלים קד) זֶהוּ כָּלֵל גְּדוֹל שְׁבִתוֹרָה עַל כָּל דְּבַר שְׁמֹסוֹר לְלֵב נֹאמֵר וְיִרְאֶת מֵאַלְהֵיךָ הַמְּכִיר מִחֻשְׁבוֹתֶיךָ לְפִיכָּךְ יִהְיוּ כָּל דְּבָרֶיךָ לְשֵׁם שָׁמַיִם וְכִשְׁתִּשְׁמַח בְּבֵיתְךָ תִּשְׁמַח לְשֵׁם שָׁמַיִם. וּמְרִיב אַחֲרָיִךְ אֵל תִּתְעַבֵּר כִּי מֵה לָּךְ וּלְצָרָה זוּ. וְכֵן אָמַר אֵל תִּדְבֵּר מִדְּבַר שְׁאִינוֹ שֶׁלָּךְ כִּי בְּשֶׁלָּךְ תִּזְכֶּה וְזֶה חוֹבָה הוּא לְאַחֲרָיִךְ אֲשֶׁר יָרִיב עִמּוֹ וְאִין חֲבִין לְאָדָם שֶׁלֹּא בְּפָנָיו. וְכֵן אָמַר שְׁלֵמָה (משלי כו) מִחֲזִיק בְּאֲזְנֵי כָּלֵב עוֹבֵר וּמִתְעַבֵּר עַל רִיב לֹא לוֹ:

פרשת בהעלותך

בהעלותך יום ראשון תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד 6 דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה:

ח (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יָגֵם עִם מִשָּׁה לְמִימָר: (ב) דַּבֵּר אֶל-אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהֵעֲלִיתְךָ אֶת-הַזֹּהֵב מִכֶּסֶף מוֹל פָּנָיִךָ הַמְּנוֹרָה יֵאֱרָו שְׁבַעַת הַזֹּהָב: מִלֵּל עִם אַהֲרֹן וְתִימַר לֵה בְּאֲדָלְקוֹתֶיךָ בּוֹצִינָא לְקַבֵּל אֶפֶי מְנַרְתָּא יְהוֹן מְנַהֲרִין שְׁבַעַת בּוֹצִינָא:

רס"י בהעלתך. למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנכת הנשיאים חלשה דעתו, שלא היה עמהם בחנכה, לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקדוש ברוך הוא חייד, שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות: בהעלתך. על שם שהלהב עולה, כתוב בהדלקתן לשון עליה, שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה. ועוד דרשו רבותינו, מכאן שמעלה היתה לפני המנורה שעליה הכהן עומד ומטיב: אל מול פני המנורה. אל מול נר אמרנו שאינו בקנים, אלא בגוף של מנורה: יאירו שבעת הנרות. ששה שעל ששת הקנים, שלשה המזרחיים פונים למול האממעי, הפתילות שבהן, וכן שלשה המערביים ראשי הפתילות למול האממעי. ולמה, כדי שלא יאמרו לאורה הוא צריך:

(א) וַיַּעַשׂ כֵּן אֱהֲרֹן אֶל-מוֹל פְּנֵי הַמִּנְוֹתָה הַעֲלָה
 זָרְחָתֶיהָ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מוֹשֶׁה: וַעֲבַד כֵּן אֱהֲרֹן
 לְקַבֵּל אִפִּי מִנְרָתָא אֲדִלְק בּוֹצִינְהָא כְּמָא דִּי פְקִיד יֵי ית מִשָּׁה:

רס"י ויעש כן אהרן. להגיד שצחו של אהרן שלא שנה:

(ד) וַיְהִי בַּמַּעֲשֵׂה הַמִּנְוֹתָה בַּמְקֵשָׁה זָהָב עַד-יִרְכָּה
 עַד-פְּרוֹזָה בַּמְקֵשָׁה הָיָא כַּמִּרְאָה אֲשֶׁר הִרְאָה
 יְהוָה אֶת-מוֹשֶׁה כֵּן עָשָׂה אֶת-הַמִּנְוֹתָה: (פ) וַדִּין
 עוֹבַד מִנְרָתָא נְגִידָא דְהַב עַד שְׂיִדְהָ עַד שׁוֹשְׁנָה נְגִידָא הִיא כְּחֻזָּא דִּי אַחֲזִי יֵי ית
 מִשָּׁה כֵּן עֲבַד יְת מִנְרָתָא:

רס"י וזה מעשה המנורה. שהראהו הקדוש ברוך הוא באצבע לפי שנתקשה בה, לכך נאמר וזה: מקשה. בטוי"ץ בלע"ז [עשוי בהכאה] לשון דא לדא נקסן (דניאל ה, ו). עשת של ככר זהב היתה, ומקיש בקרנם וחותר ככסיל לפשט אצריה כתקונן, ולא נעשית אצרים אצרים על ידי חבור: עד ירכה עד פרחא. ירכה היא השדה שעל הרגלים, חלול כדרך מנורות כסף שלפני השרים: עד ירכה עד פרחא. כלומר גופה של מנורה כלה וכל התלוי בה: עד ירכה. שהוא

אצר גדול: עד פרח. שהוא מעשה דק שבה הכל מקשה. ודרך עד לשמש בלשון זה, כמו (שופטים טו, ה) מגדיש ועד קמה ועד כרם זית: כמראה אשך הראה וגו'. כתבנית אשך הראהו זה, כמו שנאמר (שמות כה, מ) וראה ועשה כתבניתם וגו' : כן עשה את המנורה. מי שעשה. ומדרש אגדה על ידי הקדוש ברוך הוא נעשית מאליה:

(ה) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימָר: (ו) קָוַז אֶת-הַכֹּלִים מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּטְהַרְתָּ אֹתָם: קרב ית לנאי מגו בני ישראל ויתדפי וטהרן:

קח את הלוי. קחם בדברים, אשריכם שתזכו להיות שמים למקום: **קס"י**

נביאים - זכריה - פרק ב

(יד) רָגַזְתִּי וְשִׁמְוִזִי בַּת-צִיּוֹן כִּי הִנֵּנִי-בָא וְשִׁכַנְתִּי בְּתוֹכָךְ נְאֻם-יְהוָה: בועי וחדא כנשתא דציון ארי הא אנא מתגלי ואשרי שכנתי בגויד אמר יי : (טו) ונלוו גוים רבים אל-יהוה ביום ההוא והיו לי לעם ושכנתי בתוך: וידעת כי-יהוה צבאות שלזני אליך: ויתוספון עממין סגיאין על עמיה דיי בעדנא ההיא ויהון קדמי לעם ואשרי שכנתי בגויד ויתדעון ארי יי צבאות שלחני לאתנבאה עלך :

קס"י ונלוו . ונתחברו :

(ט) וְנִזְזוּל יְהוָה אֶת-יְהוּדָה וְזָלְקוּ עַל אֲדָמַת
הַקֹּדֶשׁ וּבָזְזוּ עוֹד בִּירוּשָׁלַם: וְנִחְסִין יְיָ לְדָבַיִת יְהוּדָה
חוֹלְקֵהוֹן עַל אֲרָעָא דְקוֹדֶשָׁא וְיִתְרַעִי עוֹד בִּירוּשָׁלַם :

רס"י ונחל ה' את יהודה . לנחלתו ולחלקו :

(יז) הֵס כָּל-בָּשָׂר בּוֹפְנֵי יְהוָה כִּי יַעֲזוּר מִבוֹעֹן
קָדְשׁוֹ: (ס) ספו כל רשיעיא מן קדם יי ארי אתגלי ממדור קודשיה :

רס"י הם כל בשר . כל שאר העכו"ם : כי נעור . ל' הערה והקלה :

ג (א) וַיִּרְאֵנִי אֶת-יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹבֵד לִפְנֵי
מֹלְאָךְ יְהוָה וְהַשָּׁטָן עֹבֵד עָלַי-יְבוּיָנוּ לְשִׁטְנוֹ:
וְאֲחֻזְנִי יֵת יְהוֹשֻׁעַ כְּהֵנָּא רַבָּא קָאִים קָדָם מִלְּאָכָא דִּי וְחֻטְאָה קָאִים עַל יְמוּיָנָה
לְאַסְטָנָא לִיה :

רס"י לשטנו . להשמינו על שהיו בניו נשואות נשים נכריות כמו שכ' בספר
עזרא וימלא מבני הכהנים אשר הוסיבו נשים נכריות מבני יהושע בן יהולדק
:

(ב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-הַשָּׁטָן יִגְעַר יְהוָה בְּךָ
הַשָּׁטָן וַיִּגְעַר יְהוָה בְּךָ הַבּוֹזֵר בִּירוּשָׁלַם הַלְוָא
זֶה אֹד מִצָּל מֵאֵשׁ: וְאָמַר יְיָ לְיִחְזָקָא וְזִיף יְיָ בְּךָ נְחֻטָא וְזִיף יְיָ בְּךָ
דְּאִתְרַעִי לְאַשְׁרָאָה שְׂכִינְתִּיהָ בִירוּשָׁלַם הָלֵא דִין אֹד מְשִׁיזִיב מִיְקוּדָא :

רס"י יגער ה' בך השטן . יגער הקב"ה בך אתה השטן וחוזר ואומר ויגער
ה' בך הוא הבוזר בירושלים שלא תכנס לפניו לקטרג על הצדיק הזה הלא

ראוי הוא וזכה לכך שהוכל מאש השריפה : הלח זה אוד מואל מאש . מפורס
באגדת חלק (97 עג) שהושלך עם אחאב בן קוליה וחזירו לאור :

כתובים - תהילים - פרק א

א אֲנִי-הָאִישׁ אֲשֶׁר | לֹא הִלֵּךְ בְּעֵצַת
רְשָׁעִים וּבְדַרְךְ זֹטְאִים לֹא עָמַד וּבְמוֹשֵׁב
לִצְיָיִם לֹא יָשָׁב : טוֹבִיחַ דָּגְבַר דָּלָא הִלִּיךְ בְּמִלְפַת רְשִׁיעִין וּבְאוֹרַחַת חַגְבִּין
לֹא קָם וּבִסְיַעַת מִמִּקְנֵי לֹא אִסְתַּחַר :

רש"י אשרי האיש . בעשרה לשונות של זמר נאמר ספר זה , בנאוח , בנגון ,
במזמור , בשיר , בהלל , בתפלה , בצרכה , בהודאה , באשרי , בהללויה
כנגד עשרה בני אדם שאמרוהו , אדם , מלכי אדק , אצרהס , משה , דוד ,
שלמה , אסף , ושלשה בני קרח , וחלוקין על ידותון י"א אדם היה כמש"כ
בד"ה , וי"א אין ידותון שבספר זה אלא ע"ש הדתות והדינים של גזירות
שעברו עליו ועל ישראל (אשרי האיש ליספלישמני"ז בלעז) . אשוריו של איש
ותהלותיו של אדם אלו הם אשר לא הלך כי מתוך שלא הלך לא עמד ומתוך
שלא עמד לא ישב :

ב) כִּי אִם בְּתוֹרַת יְהוָה זִפְצוּ וּבְתוֹרַתוֹ יִהְיֶה
יוֹמָם וּלְלֵילָה : אֱלֹהֵינוּ בְּנִימוֹסָא דְיָי רְעוּתִיחַ וּבְאוֹרַתִּיחַ מְרַגְו גַּמְס וְלִילֵי :

רש"י כי אם בתורת ה' חפלו . הא למדת שמושב הלצים מביאו לידי בטול
תורה : ובתורתו יהגה . בתחלה היא נקראת תורת ה' ומשעמל זה היא
נקראת תורתו : יהגה . כל ל' הגה בלב הוא כד"א (לקמן יט) והגיון לבי (י
ישעי' לג) לבד יהגה אימה , (משלי כד) כי שוד יהגה לבס :

(א) וְהָיְתָה כְּעֵץ שֶׁתּוֹל עַל-פְּלִגֵּי מַיִם אֲשֶׁר פָּרִיו |
יֵתֵן בְּעֵתוֹ וְעֵלְתוֹ לֹא-יִבּוֹל וְכָל אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה

יִצְלִיחוּ: ויהי פֶּאִילוֹ חַיִּי דְנֶצֶיב עַל טוֹפֵי מוּי דִי אֲנָפִיָּה מְבַשֵּׁל בְּעַדְנִיָּה וְאַטְרֵפוּי
לֹא נִתְרִין וְכָל לְבָבוּי דְמַלְבָּל מְגַרְגֵר וּמְצַלַח :

רש"י שחול . פלגיו"ץ בלעז : פלגי . ראויארו"ש בלעז : ועלהו לא יבול .
אפילו הפסולת שבו לאורך היא שיחתו של תלמידי חכמים לאורך היא ואריכה
לימוד : לא יבול . לשון כמוש פלישטי"ר בלעז :

(ב) לֹא-כֵן הָרְשָׁעִים כִּי אִם-כַּמּוֹץ אֲשֶׁר-הִתְדַפְּנוּ

רוֹחוֹ: לא מטול היקנא רשיעי אלהו כמוזא די תשקפניה עלעולא :

רש"י כמוז . ל' קש קומבל"א בלעז :

(ג) עַל-כֵּן | לֹא-יִקְמוּ רְשָׁעִים בְּמוֹשֶׁט וְזוֹטָאִים

בְּעֵדוּת צְדִיקִים: מטול היקנא לא יזפון רשיעי ביומא רבא וחזבין
בסיעת צדיקא :

רש"י על כן וגו' . דבוק הוא למקרא של אחריו :

(ד) כִּי-יִוָּדַע יְהוָה דַּרְךְ צְדִיקִים וְדַרְךְ רְשָׁעִים

תֵּאבֹד: מטול דגלי קדם יי אורח צדיקא ואורחיהו דרשיעי תהובד :

רש"י כי יודע ה' וגו' . לפי שהוא יודע דרך צדיקים ולפניו הוא להכירה
תמיד ודרך רשעים שנואה בעיניו ומעבירה מלפניו על כן לא תהא הקמת
רגל לרשעים ליום הדין ולחטאים ליכתב בעדת צדיקים :

משנה שביעית פרק ג

א. מאימתי מוציאין זבלים לאשפות. משפסקו עובדי עבודה, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, משייבש המתוך. רבי יוסי אומר, משפיקשר:

ברטורה (ה) מאימתי מוציאין זבלים לאשפות. דרך עובדי הדמה לכנוס הזבל למקום אחד בשדה ועושה שם אשפה גדולה עד שהוא מפזרו בשדה לזבלה: משפסקו עובדי עזירה. לעבוד את הארץ בשנה השביעית וקודם שיפסקו עובדי עזירה, אסור, שלא יאמרו מעובדי עזירה הוא, ולזבל שדהו הוא מוציא. ויש ספרים שכתוב בהם עובדי עבודה, והיא היא: משייבש המתוך. משיהיה יבש הזבל שנותן מתיקה לפירות: משיקשר. כשמתחיל להתייבש מתעבה ונעשה קשים, וקרובים דבריהם להיות שוים. ובירושלמי מפרש, משייבש המתוך, סדקין שבקעה כשהמטר יורד מתמלאים מים ואינם מתייבשים אלא לאחר זמן, ונקראים מתוך על שם מתקו לו רגזי נחל (אויב) כאז:

ב. עד כמה מזבלין, עד שלש (שלש) אשפות לבית סאה של עפר עפר משפלות של לתך לתך. מוסיפין על המשפלות, ואין מוסיפין על האשפות. רבי שמעון אומר, אף על האשפות:

ברטורה (ב) משפלות. קופות שמוציאין בהם זבלים, שכל משפל מחזיק לתך שהוא משאוי של חמור, והלתך חצי כור, חמש עשרה סאין: מוסיפין על המשפלות. נותן באשפה אחת משפלות כמו שהוא רוכה: ואין מוסיפין על האשפות. לעשות יותר משלש אשפות בבית סאה שלא יראה כמזבל את השדה: רבי שמעון אומר אף על האשפות. מוסיפין, כיון שיש לבזר גדול במקום אחד לא מחזי כמזבל. ואין הלכה כר"ס:

ג. עושה אדם את שדהו שלש שלש אשפות לבית סאה. יתר מכאן, (מחציב), דברי רבי שמעון. וחכמים אוסרין, עד שיעמיק שלשה, או עד שיגביה שלשה. עושה אדם את זבלו אוצר. רבי מאיר אוסר, עד שיעמיק שלשה או עד שיגביה שלשה. הנה לו דבר מועט, מוסיף עליו והולך. רבי אלעזר בן עזריה אוסר, עד שיעמיק שלשה, או עד שיגביה שלשה, או עד שיתן על הסלע:

ברטורה (ג) יתר מכאן.

מַשְׁלַךְ [אַשְׁפוֹת] מוֹתֵר, וְהֵינּוּ דַר' שְׁמַעוֹן דְּרִישָׁא, וְהַשְׁתָּא אַתָּא לְאַשְׁמוּעִינָן דְּשָׂרִי ר"ש אֲפִילוּ אִין עֵשֶׂר מִשְׁפְּלוֹת וּבְלַבַּד קָלָא יִהְיֶה זֶה פְּחוֹת מִשְׁלַךְ, דְּאִף עַל פִּי שֵׁשׁ מַעֲטָא זָבַל בְּאַשְׁפָּה, וּסְלֵקָא דַּעֲתָךְ אֲמִינָא דְמוֹדָה ר"ש דְּלֵאם מוֹסִיף הָאֲשְׁפוֹת נִרְאָה כְּמִזְבֵּל, קָא מִשְׁמַע לֵן לְלֵא מַחְזִי כְּמִזְבֵּל הוֹאִיל וְאִינוּ מִפְּזָרוּ: עַד שִׁיעֲמִיק ג'. שִׁיעֲמִיק מִקּוּם הָאֲשְׁפָּה, אִו יִגְבִּיהַּ מִשְׁאֵר הֶקְרַקַּע ג' טַפְחִים, שִׁיְהִיהַּ נִיכַר לְכַנּוּם הַזָּבַל לְמִקּוּם אֶחָד הוּא עוֹשֶׂה וְלֵא לְזָבַל אֶת הַשְּׂדֵה: עוֹשֶׂה אֵדָם אֶת זָבָלוֹ אֲוֹרָא. אִוְתָם קָלָא אֲשְׁפוֹת קָל שְׁלָסִים מִשְׁפְּלוֹת יִכּוֹל לַעֲשׂוֹת אִוְתָם אֲשְׁפָּה אֶחָת וְלְהוֹסִיף עֲלֵיהֶם כְּמוֹ שִׁירְכָה, לְלֵא תִימָא כִּי הֵיכִי דְאַסּוּר יוֹתֵר מִשְׁלַךְ אֲשְׁפוֹת לְבֵית סָאָה, הַכִּי נִמְי אֲסוּר יוֹתֵר מִשִּׁיעוֹר ג' אֲשְׁפוֹת בְּמִקּוּם אֶחָד: ר"מ אֲוֹסֵר. בִּירוֹשְׁלַמִּי מוֹכַח דְּבִיּוֹתֵר מִכְּשִׁיעוֹר בְּלַבַּד אֲוֹסֵר ר"מ, אֲבָל בְּכְשִׁיעוֹר הַשְׁתָּא בְּשְׁלָסָה מִקּוּמוֹת מוֹתֵר, בְּמִקּוּם אֶחָד לֵא כֹל שְׁכָן. וְאִין הִלְכָה כַּר"מ: הִיָּה לֹו דְבַר מוֹעֲטָא. שְׂאִין לֹו לְהוֹאִיא בְּפַעַם א' כְּשִׁיעוֹר הַמְּפּוֹרָשׁ לְעִיל מוֹאִיא אִוְתוּ מַעֲטָא וּמוֹסִיף עֲלֵיו וְהוֹלֵךְ: ר"א בֵּן עֲזַרְיָה אֲוֹסֵר. שְׂמָא לֵא יִהְיֶה לֹו זָבַל יוֹתֵר וְנִרְאָה כְּמִזְבֵּל קְדָהוּ, עַד שִׁוְאִיא עֵשֶׂר מִשְׁפְּלוֹת כְּאַחַת, אִו עַד שִׁיעֲמִיק ג' אִו יִגְבִּיהַּ ג', שְׁכִיּוֹן שְׂאִוְתוּ מִקּוּם מִשְׁוֹנָה מִשְׁאֵר הַשְּׂדֵה לֵא מַחְזִי כְּמִזְבֵּל, וְכֵן אִם נִתְּנוּ עַל הַסְּלַע שְׂאִינוּ רָאוּי לְזַרְעִיָּה:

ד. הַמְּדִיר אֶת שְׂדֵהוּ, עוֹשֶׂה סִהַר לְבֵית סָאָתִים, עוֹקֵר שְׁלֹשׁ רוּחוֹת וּמְנִיחַ אֶת הָאֲמָצְעִית. נְמָצָא, מְדִיר בֵּית אֲרַבְּעַת סָאִין. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אֹמֵר, בֵּית שְׁמוֹנֶת סָאִין. הִיָּתָה כָּל שְׂדֵהוּ בֵּית אֲרַבְּעַת סָאִין, מְשִׁיר מְמַנָּה מְקַצֵּת, מְפַנֵּי מְרָאִית הָעֵין. וּמוֹצִיא מִן הַסִּהַר וְנוֹתֵן לְתוֹךְ שְׂדֵהוּ קְדָרְךָ הַמְּזַבְּלִין:

ברטורה (ה) המדייר שדהו.

לִשְׁוֹן דִּיר קָל בְּהֵמוֹת שְׂאִין לֹו מִקּוּם פְּנוּי לְהַעֲמִיד בְּהֵמוֹתָיו אֲלֵאָה קָם וְאִינוּ מַתְכוּיִן לְזָבַל קְדָהוּ בַּעֲנִין זֶה, וּדְעָתוּ לְהַכְנִים הַזָּבַל לְאַשְׁפְּתוֹת אַחַר כֵּד: סָהַר. כְּמוֹ סַחַר הַיֶּקֶף קָל מַחִילָה סְבִיב הַלְּאָן: עוֹקֵר ג' רוּחוֹת. כַּשְׁנַת־מַלְאָה הַסָּהַר זָבַל, עוֹקֵר מִן הַסָּהַר ג' רוּחוֹת וְזוֹקֵפֵן לְלֵד אַחַר קָל אֲמַנְעִית וּמְדִייר קָם כְּמוֹ כֵּן בֵּית סָאָתִים. וְעוֹשֶׂה אֲשְׁפוֹת בְּתוֹךְ קְדָהוּ ג' אֲשְׁפוֹת לְבֵית סָאָה כְּדִלְאִמְרָן: נִמְלָא מְדִייר בֵּית ד' סָאִים. סָאָתִים מֵלֵד זֶה קָל מַחִילָה אֲמַנְעִית וְסָאָתִים מֵלֵד אַחַר, וְאַשְׁמוּעִינָן מַתְנִי' דְּשָׂרִי לְדִייר בֵּית אֲרַבְּעַת סָאִין קוֹדֵם שִׁיעֲשָׂה מִמְנָה אֲשְׁפוֹת, אֲבָל טַפִּי, לֵא, קָלָא יִאֲמָרוּ לְדִייר קְדָהוּ מַתְכוּיִן: מִפְּנֵי מַרְאִית הָעֵין. קָלָא יִהְיֶה נִרְאָה כְּמַתְכוּיִן לְזָבַל קְדָהוּ אִם עוֹשֶׂה אֶת כּוֹלָה סַחַר: כְּדַרְךְ הַמְּזַבְּלִין. קָלָא אֲשְׁפוֹת לְכָל בֵּית סָאָה. וְאִין הִלְכָה כְּרַבֵּן שְׁמַעוֹן בֵּן גַּמְלִיאֵל:

ה. לֹא יִפְתַּח אָדָם מִחֻצָּב בְּתַחֲלָה לְתוֹךְ שְׂדֵהוּ, עַד שִׁיְהִיוּ בּוֹ שְׁלֹשׁ מוֹרְבֵיּוֹת, שְׁהֵם שְׁלֹשׁ עַל שְׁלֹשׁ עַל רוּם שְׁלֹשׁ, שְׁעוֹרָן עֶשְׂרִים וְשִׁבְעַת

אַבְנִים :

זרמורה (ה) מחלב. מקום בתוך שדהו שחולצין ממנו אבנים לבנים, אם היה מכוסה עפר ולא היה נראה, אין פותחין אותו בתחלה בשביעית, שהרואה אומר לתקן שדהו הוא עושה כדי לזרוע בתוכו ולא להוליא האבנים לבנים: עד שיהא בו ג' מורביות. שיהיו נגלים ונראים מאותו מחלב קודם שביעית שלש שורות של אבנים שכל שורה מהם ג' אמות אורך ושלש אמות רוחב ברום שלש אמות, שנמלאו פס תשעה אבנים שכל אבן היא אמה על אמה ברום שלש, וכן בכל שורה ושורה, הרי עשרים ושבע אבנים לשלש שורות, ובהכי ניכר שללורך אבנים לבנים הוא מוליאם ולא לתקן שדהו:

ו. גִּדְרֵי שֵׁישׁ בּוֹ עֶשֶׂר אַבְנִים שֶׁל מִשְׁאֵוֵי שְׁנַיִם שְׁנַיִם, הָרִי אֱלוֹ יִנְטֵלוּ. שְׁעוֹר גִּדְרֵי, עֶשְׂרֵה טַפָּחִים. פְּחוֹת מִכּוֹן, מְחַצֵּב, וְגוֹמְמוֹ עַד פְּחוֹת מְהַאֲרָץ טַפַּח. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים, מִתּוֹךְ שָׁלוֹ. אֲבָל מִתּוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ, מָה שֶׁהוּא רוֹצֵה, יֵטוּל. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים, בְּזִמְן שֶׁלֹּא הִתְחִיל בּוֹ מִעֶרֶב שְׁבִיעִית. אֲבָל אִם הִתְחִיל בּוֹ מִעֶרֶב שְׁבִיעִית, מָה שֶׁהוּא רוֹצֵה, נוֹטֵל:

זרמורה (ו) של משאוי שנים שנים. פיס בכל אחת מהן משאוי שני בני אדם: הרי אלו ינטלו. כולן ואפילו הקטנות שבהן ולא מתחזי כמפנה הגדר לעשות מקומו שדה: פחות מכאן מחלב. ואינו נוטלו כולו אלא גוממו ומניח מן הסלע בארץ טפח כדי שלא יהא ראוי לזריעה: כמה דברים אמורים. האוי ללא יפתח מחלב, והאוי לגוממו: מה שהוא רוצה ליטול. ללא מיחזי כמתקן שדה, כיון דלאו לדידה הוא. ואפילו בשלו נמי לא מחזי כמתקן שדה אם התחיל ליטול מערב שביעית:

ח. אַבְנִים שֶׁזַעְזַעְתָּן הַמְחַרְשָׁה, או שֶׁהָיוּ מְכֻסוֹת וְנִתְגַּלוּ, אִם יֵשׁ בָּהֶם שְׁתֵּים שֶׁל מִשְׁאֵוֵי שְׁנַיִם שְׁנַיִם, הָרִי אֱלוֹ יִנְטֵלוּ. הַמְסַקֵּל אֶת שְׂדֵהוּ, נוֹטֵל אֶת הָעֲלִיוֹנוֹת, וּמְנִיחַ אֶת הַנוֹגְעוֹת בְּאֶרֶץ. וְכֵן גֵּרֵר שֶׁל צְרוּרוֹת אוֹ גַל שֶׁל אַבְנִים, נוֹטֵל אֶת הָעֲלִיוֹנוֹת, וּמְנִיחַ אֶת הַנוֹגְעוֹת בְּאֶרֶץ. אִם יֵשׁ תַּחְתֵּיהֶן סֵלַע אוֹ קֶשׁ, הָרִי אֱלוֹ יִנְטֵלוּ:

זרמורה (ז) שזעזעתן המחרישה. ואפילו לא זעזעתן אלא שעתידה לזעזען הוי כאילו זעזעתן: הרי אלו ינטלו. כולן, אגב אותן שתיים: המסקל שדהו. שמסלק האבנים מן השדה, לשון סקלו מאבן (ישעיה סז): ומניח את התחתונות הנוגעות בארץ. דבכהאוי גוונא לא מיחזי כמתקן שדה: גרגיר של כרורות וגל של אבנים. קטנות: אם יש תחתיהן סלע או קש. לא מחזי כמתקן כיון דאין המקום ראוי לזריעה:

ח. אין בונין מדרגות על פי הגאיות ערב שביעית משפסקו

הַגְּשָׁמִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְקַנֵּן לְשִׁבְעֵיתָא. אֲבָל בּוֹנָה הוּא בְּשִׁבְעֵיתָא
מִשְׁפָּסְקוֹ הַגְּשָׁמִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְקַנֵּן לְמוֹצָאֵי שִׁבְעֵיתָא. וְלֹא יִסְמוּךְ
בְּעֵפֶר, אֲבָל עוֹשֶׂה הוּא חֵיץ. כָּל אֶבֶן שֶׁהוּא יָכוֹל לְפָשׁוּט אֶת יָדוֹ
וּלְטָלָהּ, הָרִי זו תִּנְטֵל:

ברטורה (ח) אין בונין מדרגות. מעלות על פני הגאיות שלא יחליקו בירידתן לקחת
המים שנתקבלו בעמק ברותן הגומות דנראה כמתקנן להסקות בהן שדותיו בשביעית:
לא יסמוך בעפר. אם בא להיות סוכר מקום יליאת המים באזנים, לא יתן עפר
וטיט בין האזנים משום דמחזי טפי שהוא מתכוין להסקות מהן שדותיו: אבל עושה
הוא חייץ. אזנים סדורות זו על גב זו כעין גדר בלא עפר וטיט: כל אבן. שבשדה,
אפילו קטנה אם כשהוא בונה הגדר או הבנין יכול לפשוט ידו וליטלה ולבנות בה:
הרי זו תנטל. שהגדר מוכחת עליו לבנות גדרו הוא נוטלה ולא לתקן השדה לזריעה:

ט. אבני כתר, באות מכל מקום. והקבילן, מביא מכל מקום. ואלו
הם אבני כתר, כל שאינה יכולה להנטל באחת יד, דברי רבי מאיר.
רבי יוסי אומר, אבני כתר פשמן, כל שהן נטלות שתיים שלש על
הכתף:

ברטורה (ט) באות מכל מקום. אפילו מתוך שלו דמידע ידיע לבנין קבעי להו
ולא לתקן את השדה: והקבילן. שקיבל שדה באריסות מביא מכל מקום ואפילו מאותה
שדה שהוא אריס בה, אפילו אזנים קטנות שאין [שדה זו חשובה כשלו. ויש מפרשים,
והקבילן שדרכו לבנות בנינים בקבולת שאין] כוונתו אלא לקבץ אזנים מביא [מכל
מקום ואפילו משדה] שלו: ר' יוסי אומר כו'. והלכה כר' יוסי:

י. הבונה גדר בינו ובין רשות הרבים מתר להעמיק עד הסלע. מה
יעשה בעפר צוברו ברשות הרבים ומתקנו, דברי רבי יהושע. רבי
עקיבא אומר, כדרך שאין מקלקלן ברשות הרבים, כך לא יתקנו.
מה יעשה בעפר, צוברו בתוך שדהו כדרך המזבילין. וכן החופר בור
ושח:

ברטורה (י) להעמיק עד הסלע. ולא חיישינן דלמא ממלך זרע ליה שאין דרך בני
אדם לזרוע סמוך לרשות הרבים אבל זינו לבין חבירו חיישינן דלמא ממלך זרע
ליה ואסור: צוברו ברשות הרבים. ואחר כך נוטלו משם ומתקן את רשות הרבים כמו
שהיה: כשם שאין מקלקלים רשות הרבים כך לא יתקן. כלומר לא מצעיא לזכור
עפרו לרשות הרבים שהוא אסור אף על פי שסירנו אחר כך שהרי מקלקל הוא
לשעה, אלא אפילו לתקן אסור; כגון אם היו אזנים או עפר מפוזרים ברשות הרבים
לא יצברם במקום אחד, אלא יסלקם לגמרי מרשות הרבים, והיינו דקאמר כשם שאין

מקלקלין רשות הרבים ללצור עפרו לרשות הרבים אף על פי שדעתו לסלקו מיד, כך לא יתקן ללצור חזנים או עפר המפוזרים ברשות הרבים ולקום אותם בצדי רשות הרבים לפי טעה, אלא יסלקם מיד לגמרי מכל רשות הרבים ויוציאם לים או לנהר: מה יעשה בעפר. אליבא דרבי עקיבא: לוצרו בתוך שדהו כדרך המזבלים. שלש חספות לבית סאה: וכן החופר בור סיה ומערה. בשאר ימות השנה, פליגי בה רבי יהושע ורבי עקיבא, לרבי יהושע לוצרו ברשות הרבים ובלבד שישלכנו אחר כך ויתקן רשות הרבים כמו שהיה, ולר' עקיבא אף על פי שדעתו לתקן חסור, אלא לוצרו ברשותו. והלכה כר' עקיבא:

גמרא ברכות דף ל"ד ע"א

אמר רב הונא טעה בשלש ראשונות חוזר לראש. באמצעיות חוזר לאתה חוני. באחרונות חוזר לעבודה. ורב אסי אמר אמצעיות אין להם סדר. מתיב רב ששת מהיכן הוא חוזר מתחלת ברכה שטעה זה תיובתא דרב הונא אמר לך רב הונא אמצעיות פלהו חדא ברכתא נינהו. אמר רב יהודה לעולם אל ישאל אדם צרכיו לא בשלש ראשונות ולא בשלש אחרונות אלא באמצעיות דאמר רבי חנינא ראשונות דומה לעבד שמסדר שבח לפניו רבו. אמצעיות דומה לעבד שמבקש פרס מרבו. אחרונות דומה לעבד שקבל פרס מרבו ונפטר והולך לו. תנו רבנן מעשה בתלמיד אחד שירד לפני התיבה בפני רבי אליעזר והיה מאריך יותר מדאי אמרו לו תלמידיו רבינו כמה ארך הוא זה אמר להם כלום מאריך יותר ממשה רבינו דכתיב ביה (דברים ט) את ארבעים היום ואת ארבעים הלילה וגו'. שוב מעשה בתלמיד אחד שירד לפני התיבה בפני רבי אליעזר והיה מקצר יותר מדאי. אמרו לו תלמידיו כמה קצרן הוא זה. אמר להם כלום מקצר יותר ממשה רבינו דכתיב (במדבר י"ב) אל נא רפא נא לה. אמר רבי יעקב אמר רב חסדא. כל המבקש רחמים על חבירו אין צריך להזכיר שמו שנאמר אל נא רפא נא לה ולא קמדפר שמה דמרין:

רס"י אין להם סדר. ואם דלג ברכה אחת ואח"כ נזכר בה אומרה אף שלא במקומה: מתחלת הברכה שטעה זה. וממילא משתמע דגומר ממנה והלאה אלמא על סדרה כריך לחזור ולאומרה: חדא ברכתא נינהו. ודקתני מתניתין מתחלת ברכה שטעה זה היינו אתה חונן: ונפטר. נוטל רשות: א"כ להזכיר שמו. של

זוהר בהעלתך דף קמ"ח ע"ב

רבי אבא פתח (תהלים פט) אשרי העם יודעי תרועה יי באור פניך יהלכון. האי קרא אוקמוה אבל תא חזי זכאין אינון ישראל דקדשא בריך הוא יהב לון אורייתא קדישא ואוליף לון ארחוי לאתדבקה ביה ולמיטר פקודי דאורייתא למזכי בהו לעלמא דאתי וקריב להו בשעתא דנפקו ממצרים דהא כדין אפיק לון מרשותא אחרא וסליק לון לאתאחדא בשמיה וכדין אקרון בני ישראל בני חורין מפלא דלא יתבו תחות רשותא וסליק לון לאחדא בשמיה דסליק על כלא דשליט על עלאין ותתאין ומגו רחימותא דילהון קרא לון (שמות ד') בני בכורי ישראל כגוונא (דקדושה) עלאה. (ועל דא) קטל (וקטל) כל בכור דלעילא ותתא ושרא קטירין ואסרין דעלאין ותתאין בגין לאפקא לון ועבד לון בני חורין מפלא ועל דא לא בעא קדשא בריך הוא לא מלאך ולא שרף אלא איהו. ועוד דהא איהו ידע לאבחנא ולמנדע כלא ולמשרי אסירין ולא אינון ברשותא דשליחא אחרא אלא בידיה. תא חזי בההוא ליליא דבעא קדשא בריך הוא לקטלא כל אינון בכורי כמה דאתמר בשעתא דרמש ליליא אתו מזמרין לזמרא קמיה אמר לון לאו עידן הוא דהא שירתא אחרא מזמרין בני בארעא בשעתא דאתפליג ליליא אתער רוח צפון וקדשא בריך הוא כדין עבד נוקמין וישראל עבדין שירתא בקול רם (וישראל מזמרין ואמרין הללא בקול רם) וכדין עבד לון בני חורין מפלא ומלאכין עלאין וכל משרין פלהו הוו צייתין להון לקליהון דישראל בתר דאתגזרו רשימו לבתיהון מההוא דמא מדמא דפסחא בתלת רשימין (שם יב) על המשקוף ועל שתי המזוזות מאי טעמא הא אוקמוה בגין דאיהו רשימא קדישא ומחבלא כד איהו נפיק וחמי ההוא דמא דהנה רשים על ההוא פתחא חייס עליהו דישראל הדא הוא דכתיב ופסח יי על הפתח וגו'

תרגום הזוהר רבי אבא פתח וכו': (תהלים פ"ט) אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון. מקרא זה העמידוהו. חבל צא וראה, אשריהם ישראל שסקדוש צרוף הוא נתן להם הפורה הקדושה, ולמד אותם דרכיו להתדבק בו, ולשמור מצוות הפורה לצפות צהן לעולם הצא. וקרב אותם צפעה שילאו ממלכרים, פי אז הוליאם מרשות אחרת, והעלה אותם להתאחד בשמו, אז נקראו בני ישראל, בני חורין מפלא, שלא יסבו פחת רשות אחרת, והעלה אותם להתאחד בשמו העולה על הכל, השולט על עליונים

וְתַחֲפוּנִים. וּמִתּוֹךְ אֲהַבְתֶּם קָרָא אֹתָם (שמות ד'), בְּנֵי בְכוּרֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי עֵינַי
שָׁלַמְעֵלָה, כְּמוֹ ז"ל הִנְקָרָא בְכוֹר. וְהָרַג כָּל בְּכוֹר שָׁלַמְעֵלָה וּלְמִטָּה, מִסְּטָרָא
אֲחֵרָא, וְהִתִּיר קְטָרִים וְאִסּוּרִים שָׁל עֲלִיוֹנִים וְתַחֲפוּנִים, שְׁעָשׂוּ הַמְּכַרְיִים
שָׁלָא יוּכְלוּ יִשְׂרָאֵל לְלָאֵת מִמְּכָרֵים, כְּדִי לְהוֹאִיָּחַם, וְעָשָׂה אֹתָם בְּנֵי חוּרִין
מִפְּלֵ, וְעַל כֵּן לֹא רָכָה הַקְּדוּשָׁא בְּרוּךְ הוּא לְהוֹאִיָּחַם עַל יְדֵי מִלְחָמָה וְלֹא שָׂרְף
אֶלְא הוּא עֲלָמוֹ. וְעוֹד, כִּי הוּא יָדַע לְהַבְחִין בֵּין בְּכוֹר וְשְׂאִינוֹ בְּכוֹר, וְלְדַעַת
הַפֶּלֶל, וְלִפְתּוֹחַ אִסּוּרִים, וְאִינֶם בְּרִשּׁוֹת שְׁלִיחַ אַחֵר אֶלְא בְּיָדוֹ. זֶה וְרֵא, וְרֵא
בְּלִילָה הַהוּא שְׂרָכָה הַקְּדוּשָׁא בְּרוּךְ הוּא לְהַרְוֹג כָּל אֶלְוֵי הַבְּכוּרִים, כְּמוֹ שְׁלַמְדֵנוּ,
בְּשָׁעָה שְׁהַחֲשִׁיף הַלַּיְלָה, בָּאוּ מִזְמָרִים לְזַמֵּר לְפָנָיו. אָמַר לָהֶם הַקְּדוּשָׁא בְּרוּךְ
הוּא אֵין הַזְמָן לִזְמַר שִׁירָה, כִּי שִׁירָה אֲחֵרֵת מִזְמָרִים בְּנֵי בְּחָרָז. בְּשָׁעָה
שְׁנַחֲלָה הַלַּיְלָה, נִתְעוֹרְרָה רוּחַ כָּפוֹן וְהַקְּדוּשָׁא בְּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֵז נְקֻמוֹת
לְיִשְׂרָאֵל וְיִשְׂרָאֵל מִזְמָרִים שִׁירָה בְּקוֹל רָם, וְאֵז עָשָׂה אֹתָם בְּנֵי חוּרִין מִפְּלֵ.
וְהַמְּלָאכִים הָעֲלִיוֹנִים וְכָל מַחֲנוֹת הָעֲלִיוֹנִים כָּלָם, הָיוּ מְהַשִּׁיבִים לְקוֹלָם שָׁל
יִשְׂרָאֵל, אַחֵר שְׁנַמּוּלוּ, וְרָשְׁמוּ בְּתִיבָהּ מֵאוֹתוֹ הַדָּם וּמִדָּם הַפֶּסַח בְּשָׁלָשׁ
רְשִׁימוֹת (שמות י"ב) עַל הַמִּשְׁקוּף וְעַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת. מֵהוּ הַטַּעַם שְׁרָשְׁמוּ הַדָּם
עַל הַמִּשְׁקוּף וְשְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת. הָרִי הָעֵמִידוּהוּ, מִשּׁוּם שְׁהוּא רוּשָׁם קְדוּשָׁה.
וְהַמְּחַצֵּל, כְּשִׁינְאֵל וְרֵא אֹתוֹ הַדָּם שְׁהִיָּה רָשׁוּם עַל הַפֶּתַח, רַחֵם עַל יִשְׂרָאֵל.
ז"ש וּפְסַח ה' עַל הַפֶּתַח וְגו'.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק ז'

א. סֵדֶר תְּפִלוֹת כָּךְ הוּא בְּשַׁחַר מִשְׁפָּיִם אָדָם וּמְבָרַךְ בְּרִכּוֹת אֱלֹהֵי וְקוֹרָא
הַזְמִירוֹת וּמְבָרַךְ לְפָנֵיהֶם וְלֵאחֲרֵיהֶם. וְקוֹרָא אַחֵר כָּךְ שְׁמַע וּמְבָרַךְ לְפָנֵיהֶם
וְלֵאחֲרֵיהֶם וּמִדְּלָג קְדוּשָׁה מִן הַבְּרָכָה רֵאשׁוּנָה שְׁלִפְנֵיהֶם שְׂאִין הַיְחִיד אוֹמֵר
קְדוּשָׁה. וְכִשְׁהוּא חוֹתֵם גָּאֵל יִשְׂרָאֵל מִיָּד יַעֲמוֹד כְּדִי שְׁיִסְמוּךְ גְּאוּלָּה לְתַפְלָה
וּמִתְפַּלֵּל מְעוֹמֵד כְּמוֹ שְׂאֵמְרָנוּ. וְכִשְׁיִשְׁלִים יוֹשֵׁב וְיַפּוֹל עַל פָּנָיו וּמִתְחַנֵּן וּמְגַבֵּיהֶם
רֵאשׁוּ וּמִתְחַנֵּן מְעַט וְהוּא יוֹשֵׁב בְּדַבְרֵי תַחֲנוּנִים וְאַחֵר כָּךְ יִקְרָא תְּהִלָּה לְדָוִד
(מִיּוֹשֵׁב) וּמִתְחַנֵּן כְּפִי כַחוֹ וְיַפְטֵר לְמַעֲשָׂיו: **ב.** וּבְתַפְלַת הַמְּנַחָה מִתְחִיל לְקוֹרָא

תְּהִלָּה לְדָוִד מִיּוֹשֵׁב וְאַחַר כֵּן עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת הַמִּנְחָה וּכְשֶׁמִּשְׁלִים נוֹפֵל
עַל פָּנָיו וּמִתְחַנֵּן וּמִגְבִּיהַּ רֹאשׁוֹ וּמִתְחַנֵּן כְּפִי כַחוֹ וְיִפְטֹר לְמַעֲשָׂיו. וּבְתִפְלַת
הָעֶרֶב קוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע וּמְבָרֵךְ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ וְסוֹמֵךְ גְּאוּלָּה לְתִפְלָה
וּמִתְפַּלֵּל מְעוֹמֵד וּכְשֶׁיִּשְׁלֵם יֵשֵׁב מֵעַט וְיִפְטֹר. וְהַמִּתְחַנֵּן אַחַר תְּפִלַּת עֶרְבִית
הָרִי זֶה מְשׁוּבָח וְאֵף עַל פִּי שְׁמְבָרֵךְ הַשְּׂכִינָנו אַחַר גְּאֵל יִשְׂרָאֵל אֵינָה הַפְּסֵק
בֵּין גְּאוּלָּה לְתִפְלָה וְהָרִי שְׁתִּיחֶן כְּבָרְכָה אַחַת אַרוֹכָה:

מוסר

מספר חסידים סימן ע"ד ע"ה

אֵל תְּהִי בּוֹ לְדַבּוֹר אַחִיד כְּשֶׁהוּא מְדַבֵּר בְּגִאוּה דְבָרִים שְׂאִין הַדַּעַת סוּבְלָתוֹ
וְנוֹחַ לָךְ לְהַשְׁפִּילוֹ מִגְּאוּתוֹ וּלְתוֹפְשׁוֹ בְּדַבְרָיו אֵל תְּחוּשׁ בְּזֶה כִּי מֵה תְרוּיַח
בְּדַבֵּר וְאֵל תִּקְנֹטֵר שׁוֹם אָדָם אֶפְלוּ נִכְרִי כִּי כְּאֶשֶׁר אֶתָּה תִשְׁכַּח יְהִיָּה אֶתוֹ
לְזַכְרוֹן כְּמַעֲשֵׂה רוּעָה הַחֲזִירִים: אֵל תִּגְבִּיהַּ קוֹלְךָ לְהַשִּׁיב עֲזוּת אֵךְ כָּל דְּבָרֶיךָ
תִּדְבֹר בְּעֲנָוָה וְכַבּוּד כִּי דְבָרֵי חֲכָמִים בְּנַחַת נִשְׁמָעִים. וְאֵל תִּרְבֶּה דְבָרִים
בְּטָלִים. אִם עֲמַדְתָּ בֵּין הָאֲנָשִׁים וְכָל שְׂכֵן בֵּין הַנְּשִׁים אֵל תִּרְבֶּה שִׂיחָה. אִם
בָּאוּ לְצִים בְּמָקוֹם מוֹשֶׁבֶךָ פְּתָאוֹם וּמְדַבְּרִים דְּבָרֵי הַבָּאִי אֵל תוֹכִיחֵם פֶּן
יִשְׁנְאוּךָ לָךְ מֵאַצְלָם פֶּן תִּלְמוּד מִמַּעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים כִּי הַלִּיצָנוֹת שְׁנִיָּה לְעֲרוּהָ:

בהעלותך יום שני תורה

יכוין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד ד' דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

(ו) וְכֹה-תַעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהָרֵם הַיּוֹם עַל־יְהִיָּה מִי
זַטָּאת וְהַעֲבִירוּ תַעֲרֵר עַל-כָּל-בְּשָׂרָם וְכִבְּסוּ
בְגָדֵיהֶם וְהַטָּהְרוּ: וְכִדִּין תַעֲבֹד לְהוֹן לְדַפּוֹאִיהוֹן אֲדִי עַל־יהוֹן מִנְּא
דַחְטָאִתָּא וְיַעֲבְרוֹן מִסְפֵּר עַל כָּל בְּשָׂרָהוֹן וְיַחְרוֹן לְבוּשִׂיהוֹן וְיִדְכּוֹן:

רס"י הזה עליהם מי חטאת. של אפר הפרה מפני טמאי מתים שבהם: והעבירו תער. מלאתי לדברי רבי משה הדרכן, לפי שנתנו כפרה על הזכורות שעבדו עבודה זרה והיא קרויה זבחי מתים, והמאורע קרוי מת, הזקיקם תגלחת כמאורעים:

(ח) וְלִקְחוּ פֶּרֶךְ-בֶּן-בֶּקָר וּבְמִזְוָתוֹ סִלַּת בָּלוּלָה בַּיַּשָּׁמֶן וּפֶרֶךְ-שֵׁנִי בֶּן-בֶּקָר תִּתְּקוּז לְזֹטָאֵת: וַיִּסְבוּ תוֹר תוֹרֵי וּמִנְחָתָהּ סִלְתָּא דְּפִילָא בְּמִשְׁחָ וְתוֹר תִּתְּנֶנּוּ בַּר תוֹרֵי תִּסָּב לְחִטָּאֵתָא:

רס"י ולקחו פר בן בקר. והוא עולה, כמו שנאמר (פסוק יב) ועשה את האחד עולה, והוא קרבן לצור בעבודה זרה: ופר שני. מה תלמוד לומר שני, לומר לך, מה עולה לא נאכלת, אף חטאת לא נאכלת. ובזו יש סמך לדבריו בתורת כהנים. ואומר אני שהוראת שעה היתה, ששעיר היה להם להביא לחטאת עבודה זרה עם פר העולה:

(ט) וְהִקְרַבְתָּ אֶת-הַלְוִיִּם לִפְנֵי אֱהִל מוֹעֵד וְהִקְהַלְתָּ אֶת-כָּל-עֵדֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַתִּקְרַב יְת לְוָאֵי לְקִדְּם מִשְׁפָּן זְמָנָא וְתִכְנוֹשׁ יְת כָּל כְּנִשְׁתָּא דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

רס"י והקהלת את כל עדת. לפי שהלויים נתנים קרבן כפרה תחתיהם, יבואו ויעמדו על הקרבן ויסמכו את ידיהם עליהם:

(י) וְהִקְרַבְתָּ אֶת-הַלְוִיִּם לִפְנֵי יְהוָה וְסִמְכוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-יְדֵיהֶם עַל-הַלְוִיִּם: וַתִּקְרַב יְת לְוָאֵי קִדְּם יְי וַיִּסְמְכוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל יְת יְדֵיהֶן עַל לְוָאֵי:

נביאים - זכריה - פרק ג

(ו) ויהוֹשִׁעַ הָיָה לְבִשׁ בְּגָדִים צֹאֲמִים וְעָמַד לְפָנָי
הַמַּלְאָךְ: ויהוֹשִׁעַ הוּוּ לִיה בְּגִינוּ דְנָסִיבוּ לְהוּוּ נָשִׁין דְּלֹא כְשָׂרִין לְכַהוֹנָתָא
וְקָאִים קָדָם מַלְאָכָא :

רש"י לזוש בגדים צואים . כתרגומו הוּוּ לִיה בְּגִינוּ דְנָסִיבוּ לְהוּוּ נָשִׁין לְכַהוֹנָתָא
כְשָׂרִין לְכַהוֹנָתָא וְהִיה נֶעֱנֵשׁ הוּוּ עַל שְׂלַח מִיחָה צִידָם :

(ז) וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֶל-הָעֹבְדִים לְפָנָיו לֵאמֹר
הֲסִירוּ הַבְּגָדִים הַצְּאִים מֵעַלְיֹו וַיֹּאמֶר אֵלָיו
רְאֵה הָעֹבְדִים מֵעַלְיָךְ עֹנְךָ וְהַלְבִּשׁ אֹתָךְ
מִזֹּזְלֹצוֹת: וַאֲתִיב וַאֲמַר לְדַמְשָׁמְשִׁין קְדָמוּהִי לְמִימָר וַאֲמָרוּ לִיה וְנִפְיֵק נָשִׁין
דְּלֹא כְשָׂרִין לְכַהוֹנָתָא מִבִּיתִיהָ וַאֲמַר לִיה חֲזִי דְאֶעֱדִיתִי מִנְּךָ חוּבָךְ וְאֶלְבִּישִׁיתָ דְתָךְ
וְכָוֹו :

רש"י הסירו הבגדים הצואים מעליו . יבדלו בניו את נשותיהם וימחול לו
: מחלכות . חליפות בגדים נאוי' כלומר זכיות אצל לפי שדימה העון לזגדים
צואים דימה הזכיות למחלכות בגדים נאים ולבנים :

(ח) וַאֲמַר יִשְׁעִימוּ צַנִּיף טָהוֹר עַל-רֵאשׁוֹ וַיִּשְׁעִימוּ
הַצַּנִּיף הַטָּהוֹר עַל-רֵאשׁוֹ וַיִּלְבְּשׁוּהוּ בְּגָדִים
וּבַמַּלְאָךְ יְהוָה עָמַד: וַאֲמָרִית שׁוּוּ מִצְנָפָא דְכָנָא עַל רִישִׁיהָ וְשׁוּיָאוּ
מִצְנָפָא דְכָנָא עַל רִישִׁיהָ וְאֶסְבֹּהִי אֶתְתָא דְכְּשָׂרָא לְכַהוֹנָתָא וּמַלְאָכָא דִּינֵי קָאִים :

רש"י ואומר . אני זכריה : ישימו כניף טהור וגו' . בקשתי רחמים עליו :

(ו) וַיַּעַד בְּמִלְאָךְ יְהוָה בִּיהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר: וְאַסִּחִיד מִלְּאֲכָא
דַּיָּן בִּיהוֹשֻׁעַ לְמִימָר :

רש"י ויעד . לשון התראה כמו (דברים לא) ואעידה צם את השמים וגו' :

כתובים - תהילים - פרק מב

מב (א) לַמְּנַצֵּחַ מִשְׁכִּיל לְבָנֵי-קְרוֹז: לְשִׁבְחָא בְּשִׁכְלָא טָבָא
על יְדִיהוֹן דְּבְנֵי קְרַח :

רש"י לבני קרח . אסיר ואלקנה ואזיחסף הם היו תחלה בעלת אביהם
ובשעת המחלוקת פרשו וכסנבלעו כל סביבותיה' ופתחה הארץ את פיה
נשאר מקומם בתוך פי הארץ כענין שנאמר ובני קרח לא מתו ושם אמרו
שירה ושם יסדו המזמורי' הללו ועלו משם ושרת' עליהם רוח הקודש ונתנבאו
על הגלויות ועל חרבן הבית ועל מלכות בית דוד :

(ב) כְּאֵיל תַּעֲרָג עַל-אֲפִיקַי-מַיִם כֵּן נִפְשִׁי תַּעֲרָג
אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: הִיךְ אֵילָא דִּי מְרַגַּג עַל פְּצִידֵי מַיָּא הִיכְנָא נַפְשִׁי מְרַגְגָּא
לְוַתֵּךְ יְיָ :

רש"י כאיל תערג על אפיקי מים . ל' ערג נופל על קול האיל כאשר יפול
לשון נהם לארי ושקוק לדוב וגעה לשורים , ואפכוף לעופות , אמרו רבותינו
האילה הזאת חסידה שבחיות וכשהחיות כמאו' למים הם מתכנסות אליה
שתתלה עיניה למרום ומה היא עושה חופרת גומא ומכנסת קרניה לתוכה
וגועה , והקב"ה מרחם עליה והתהום מעלה לה מים . כאיל תערוג . כאילת
תערוג לא נאמר וכאיל יערוג לא נאמר אלא כאיל תערוג דבר הכתוב בזכר

ובנקיב' הזכר עורג על עסק המי' כמו שפרשנו , הנקיבה כשהיא כורעת לילד והי' לוועקת הקב"ה מרחם עליה , ומנחם חזר תערוג עם לחייו כערוגת הבסם אכן לא יתכנו דבריו , גם דונג פתר אותו לשון קול של איל (סא"א) :

(ג) צְבֹאָה נִפְשִׁי | לְאֱלֹהִים לְאֵל זִוִּי מִתֵּי אָבוֹא
וְאַרְאֶה פָּנַי אֱלֹהִים: צָחַת לְךָ נִפְשִׁי לְאֱלֹהֵי תַקִּיפָא חֲמָא וְקִנְמָא
אֲמַתִּי אַעוּל וְאַחֲמִי זִיו שְׁכִינְתָא דִּינִי :

רש"י מתי אבא ואראה פני אלהי'. לעלות לרגל ונתנבא כאן חורבן הבית ונאמר כאן מה תשתוחחי ג' פעמים כנגד שלש מלכויות העתידות לבטל עבודת המקדש וישראל לוועקים ונגאלים מלכות צבל ויון ואדום. אמאה נפשי. כנסת ישראל אומרת כן בגלות צבל :

(ד) הִיָּתָה-לִּי דְמַעְתִּי לְזוּמָא יוֹמָם וּלְיָלָה בְּאִמּוֹר
אֲכִלִּי כָל-הַיּוֹם אֵינִי אֱלֹהִיךָ: הָיָה לִי דְמַעְתִּי לְמִבְּרֵי יַיָּמָם
וְלֵילֵי בְדִימָר לִי סִנְאָה כָּל יוֹמָא אֲן הוּא אֱלֹהֶיךָ :

רש"י היתה לי דמעתי לחם. מכאן שהכרה משצעת את האדם ואינו מבקש לאכול וכן הוא אומר בחנה ותצכה ולא תאכל (שמואל א' א') :

משנה פסחים פרק ב

א. כל שעה שמתר לאכול, מאכיל לבהמה לחיה ולעופות, ומוכרו לנכרי, ומתת בהנאתו. עבר זמנו, אסור בהנאתו, ולא יסיק בו תנור וכירים. רבי יהודה אומר, אין בעור חמץ אלא שרפה. וחקמים אומרים, אף מפרר וזורה לרוח או מטיל לים :

ברטורה

(ה) כל שעה שמותר לאכול. מדלח קאמר כל שעה שאוכל מאכיל, ונקט לה בתרי לישני, משמע דאתרי גברי קאי, והכי קאמר, כל שעה שמותר לכהן לאכול בתרומה מאכיל ישראל חולין לבהמתו, ומתניתין רבן גמליאל היא שרבן גמליאל אומר חולין נאכלין כל ארבע ותרומה כל חמש. ולית הלכתא כוותיה, אלא בין בתרומה בין בחולין אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש וסורפין בתחלת שש: מאכיל לבהמה לחיה ולעופות. כריכי, דאי תנא בהמה, הוה אמינא בהמה דאי משיירא חזי לה ומבער ליה אין, אבל חיה כגון נמיה וחתול וחולדה דאורחה להנניע אימא לא. ואי תנא חיה, הוה אמינא חיה דאי משיירא מנענע ליה ולא עבר עליה על כל יראה אימא אין, אבל בהמה זמנין דמשיירא ולא אדעתיה לבערו ועבר עליה על כל יראה אימא לא. קמשמע לן. ועופות, איידי דתנא בהמה וחיה תנא נמי עופות: ומוכרו לנכרי. לאפוקי מבית שמאי דאמרי לא ימכור אדם חמרו לנכרי אלא אם כן יודע בו שיכלה קודם הפסח דקסברי מלווה אני לבערו מן העולם ולא שיהיה קיים: ומותר בהנחתו. בהנחת אפרו, כגון אם חרכו באור קודם זמן איסורו מותר ליהנות באפרו אפילו לאחר זמן איסורו: עבר זמנו. משהגיע שעה ששית אע"פ שאין איסורו אלא מדברי סופרים אסור בהנחתו כאילו היה מאיסורי הנאה של תורה שאם קידש בו אשה אין חוששין לקידושיו ואפילו בחמץ נוהקה כגון דגן שנפל עליו דלף וכיוצא בו שבפסח עלמו אין איסורו אלא מדברי סופרים אם קידש בו אשה ביום ארבעה עשר משהגיע שעה ששית אין חוששין לקידושיו: ולא יסיק בו תנור וכירים. לר' יהודה אינטריק דאמר אין ביעור חמץ אלא שריפה, מהו דתימא בהדי דקא שריף ליה ליתנהי מיניה, קמשמע לן דלא, דאפילו כדרך ביעורו אסור ליהנות ממנו מכי מטא זמן איסוריה: רבי יהודה אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה. דיליף מותר האסור בהנאה וענוש כרת כחמץ, ומלתו בשריפה ולא בדבר אחר. ורבנן לא ילפי מותר, דחלב של שור הנסקל יוכיח, שאסור באכילה ובהנאה וענוש כרת ואין טעון שריפה:

ב. חִמְץ שֶׁל נֶכְרִי שֶׁעָבַר עָלָיו הַפֶּסַח, מִתֵּר בְּהִנָּאָה. וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל, אָסוּר בְּהִנָּאָה. שְׁנֵאמַר (שמות יג) לֹא יִרְאָה לָךְ (שאר):

ברטורה

(ג) מותר בהנאה. לאו למימרא דבאכילה אסור, אלא איידי דבעי למתנא סיפא ושל ישראל אסור בהנאה תנא גבי נכרי מותר בהנאה. אי נמי, משום דאיכא דנהגי איסורא בפת של נכרי, משום הכי לא תני בהדיא חמץ של נכרי מותר באכילה: משום שנאמר לא יראה לך. כלומר קנסא קנסינן ליה הואיל ועבר על לא יראה לך. אי נמי, ארישא קאי, חמץ של נכרי מותר משום שנאמר לא יראה לך ודרשינן שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים:

ג. נֶכְרִי שֶׁהִלָּוה אֶת יִשְׂרָאֵל עַל חִמְצוֹ, אַחַר הַפֶּסַח מִתֵּר בְּהִנָּאָה.

וַיִּשְׂרָאֵל שְׁהֲלוֹהָ אֶת הַנֶּכְרִי עַל חֲמִצּוֹ, אַחַר הַפֶּסַח אֲסוּר בְּהִנָּאָה.
חֲמִץ שֶׁנִּפְלָה עָלָיו מִפֶּלֶת, הָרִי הוּא כְּמִבְעָר. רַבּוֹן גְּמְלִיאֵל אוֹמֵר, כָּל
שְׂאִין הַכֶּלֶב יָכוֹל לַחֲפֹשׁ אַחֲרָיו:

דרטורה (ג) נכרי שהלוא לישראל. מעות על חמנו קודם הפסח ואמר לו הישראל אם לא הבאתי לך מעות עד יום פלוני קנה מעכשיו וכגון שהרהינו אלכו בזיתו ושהה אלל הנכרי כל ימי הפסח: לאחר הפסח מותר בהנאתו. דכיון דמטא זמניה ולא פרעיה לא הוי מחוסר גוזינא דברשותו של נכרי היה, אגלאי מלתא למפרע דמסעה שהרהינו אלכו הוה דידיה: וישראל שהלוא לנכרי כו'. אגלאי מלתא למפרע דשל ישראל הוה: הרי הוא כמבוער. ואף על פי כן כריך לבטלו, שמא יפקח הגל במועד ונמא עובר עליו: כל שאין הכלב יכול לחפש אחריו. וכמה היא חפיסת הכלב שלשה טפחים:

ד. האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג, משלים קרן וחמש. במזיד, פטור מתשלומים ומדמי עצים:

דרטורה (ד) שגג בתרומה אפילו הזיד בחמץ: משלם קרן וחמש. ואע"ג דחמץ בפסח אסור בהנאה ולא שוה מידי, משום דבאוכל תרומה בשוגג כתיב (ויקרא כג) ונתן לכהן את הקודש, דבר הראוי להיות קודש, שאין משלם לו מעות אלא פירות והתשלומים נעשים תרומה הלכך לאו בתי דמיס אזלינן: במזיד. שהזיד בתרומה אפילו שגג בחמץ: פטור מן התשלומין ומדמי עצים. אם תרומה טמאה היא אין משלם דמי עצים שהיתה ראויה להסיק תחת תבשילו. משום דמזיד בתרומה אינו אלא כשאר גזלן בעלמא, ומעות משלם, לפי דמיס ולא לפי מדה, וחמץ בפסח לאו בר דמיס הוא שהרי אסור בהנאה ואף להיסק לא חזי ולאוי מידי אפסדיה:

ה. אלו דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח, בחטים, בשעורים, בכסמין ובשיפון ובשבילת שועל. ויוצאין בדמאי ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו, ובמעשר שני והקדש שנטפו, והכהנים בחלה ובתרומה. אבל לא בטבל, ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו, ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו. חלות תודה ורקיקי נזיר, עשאן לעצמו, אין יוצאין בהן. עשאן למכור בשוק, יוצאין בהן:

דרטורה (ה) ידי חובתו. משום חובת מנה בלילה הראשון שהוא מחוייב לאכול מנה דכתיב (שמות יג) בערב תאכלו מנות: בחטים ובשעורים וכו'. אבל אורז ודוחן ושאר מינים לא, דכתיב (דברים טז) לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מנות, דברים הבאים לידי חימוץ אדם יולא בהן ידי חובת מנה, ילאו אורז ודוחן ושאר מינים שאין

באין לידי חימוץ אלא לידי סרחון; ובדמאי ומעשר ראשון שניטלה תרומתו. כל הני למאי אכטריכו, מפורשים במס' שבת פ"ק מ"ג: והנהגים בחלה ובתרומה. דמהו דתימא מנה הסוה וראויה לכל אדם בעינן, וחלה ותרומה אינן ראויין לזרים, קא משמע לן: חלות תודה ורקיקי נזיר אין יולאין בהן. אע"פ שהן מנה גמורה, דכתיב (שמות י"ב) ושמרתם את המלות, מנה המשתמרת לשם מנה, יאלו אלו שאינן משתמרות לשם מנה אלא לשם זבח: למכור בשוק יולאין בהן. דכל למכור בשוק אמר אי מזדבנא מזדבנא. ואי לא, אכילנא לה אנא למנה של מנה:

ו. ואלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח, בחזרת ובעלשין ובתמקא ובחרחבינא ובמרור. יוצאין בהן בין לחין בין יבשין, אבל לא כבושין ולא שלוקין ולא מבשלין. ומצטרפין לכזית. ויוצאין בקלח שלחן, ובדמאי, ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו, ובמעשר שני והקדש שנטפו:

דרטורה (ו) בחזרת. בערבי חס"א. לטוג"א בלע"ז: ובעולפים. בערבי הנדב"י. ובעל"ז אנדיז"א. והערוד פירש שהוא ירק שקורין לו בלע"ז קרשפי"ל: ובתמקא סיב הגדל סביבות הדקל: ובחרחבינא. אלקרעיני"א בערבי: ובמרור. מין כוסברתא הוא מר ביותר: בין לחים בין יבשים. דוקא בקלח שלהן כדאמרין בסיפא ויולאים בקלח שלהן. אבל עליו, לחין אין, יבשים לא: שלוקים. מבושלין יותר מדי עד שנמוחים: כבושים. בחומץ: מבושלין. כדרך ביסול: ומצטרפין לכזית. ללאת ידי חובת מרור. והוא הדין בחמשת מיני דגן שמצטרפין בכזית ללאת ידי חובת מנה. ואתרווייהו קאי:

ז. אין שורין את המרסן לתרנגולים, אבל חולטין. האשה לא תשרה את המרסן שתולין בידה למרחץ, אבל שפה היא בבשרה יבש. לא ילעוס אדם חטין ויניח על מפתו בפסח, מפני שהן מחמיצות:

דרטורה (ז) אין שורין את המורסן. במים קרים וכל שכן פושרין כדי לתת לפני התרנגולים: אבל חולטין. ברותחין. שכל זמן שהמים רותחים אינו יכול להחמיץ. והאידנא נהוג עלמא איסורא אפילו בחליטה ברותחים: לא תשרה את המורסן. לשוף זו בשרה מפני שמחמיץ בשרייתו: אבל שפה היא. מורסן על בשרה יבש אף על גב שמים טופחים על בשרה לא ילעוס. לא יכוס בשנינו:

ח. אין נוטנין את הקמח לתוך החרסת או לתוך התרדל, ואם נתן, יאכל מיד, ורבי מאיר אוסר. אין מבשלין את הפסח, לא במשקין

וְלֹא בְּמֵי פְרוֹת, אֲבָל סָכִין וּמִטְבִּילִין אוֹתוֹ בְּהוֹ. מִי תִשְׁמִישׁוּ שֶׁל
נְחֹתוֹם, יִשְׁפְּכוּ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִחְמִיצִין:

ברטורה (ה) בחרוסת. דבר שיש בו חומץ ומים ועשוי לטבול בו בשר: ואם נתן. לתוך
החרדל: יאכל מיד. שהחרדל חד ואינו ממהר להחמיץ כמו החרוסת. אבל בחרוסת
מודה תנא קמא לר' מאיר דאסור: ור' מאיר אוסר. אף אם נתן לתוך החרדל, דסבר
חרדל לאלתר מחמיץ כמו החרוסת. ואין הלכה כר' מאיר: לא במשקין ולא במי
פירות. דכתיב (שמות יב) ובשל מבזקל מכל מקום: אבל סכין ומטבילין. לאחר כלייתו,
ולא אמרינן שמבטל טעמו. אי נמי, אפילו קודם כלייתו פרי לסוך הפסח במי פירות,
דהכי תנן בכילד לולין, סכו בשמן תרומה אם חבורת כהנים יאכלו: מי תשמישו של
נחתום. שמלנן בהן ידיו בשעה שמקטף את המלה: ישפכו. במקום מדרון שלא ישארו
מכונסים במקום אחד ויחמיאו:

גמרא פסחים דף ל' ע"ב

אמר ליה רבינא לרב אשי הני סכיני בפסחא היכי עבדינן להו. אמר ליה
לדידי חדתא קא עבידנא. אמר ליה תינח מר דאפשר ליה דלא אפשר ליה
מאי. אמר ליה אנא פעין חדתא קאמינא קתייהו בטינא ופרזליהו בנורא
והדר מעיילנא לקתייהו ברותחין והלכתא אידי ואידי ברותחין ובכלי
ראשון. אמר רב הונא בריה דרב יהושע עץ פרוור מגעילו ברותחין ובכלי
ראשון קסבר כבולעו כד פולטו. בעו מיניה מאמימר הני מאני דקונינא
מהו לאשתמושי בהו בפסחא ירוקא לא תיבעי לך דודאי אסירי כי תיבעי
לך אוכמי וחיוורי מאי. והיכא דאית בהו קרטופני לא תיבעי לך דודאי
אסירי כי תיבעי לך דשיעי מאי אמר ליה חזינא להו דמידייתי אלמא בלעי
ואסירי והתורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם. ומאי
שנא לענין יין נסד דדריש מרימר מאני דקונינא בין אוכמי בין חיוורי ובין
ירוקי שרי וכי תימא יין נסד דרבנן חמץ דאורייתא כל דתקון רבנן פעין
דאורייתא תקון. אמר ליה זה תשמישו על ידי חמין וזה תשמישו על ידי
צונן. אמר רבא בר אבא אמר רב חייא בר אשי אמר שמואל כל הפלים
שנשתמשו בהו חמץ בצונן משתמש בהו מצה חוץ מן בית שאור הואיל
שחיימוצו קשה. אמר רב אשי ובית חרוסת כבית שאור שחיימוצו קשה
דמי. אמר רבא הני אגני דמחוזא הואיל ותדירי למילש בהו חמירא כבית

שָׁאוֹר שְׁחִימוּצוֹ קֶשֶׁה דָּמִי פְּשִׁיטָא מֵהוּ דְתִימָא פִּינּוֹן דְרוּיחָא שְׁלִיט בְּהוּ
אִוּרָא וְלֹא בְלַעֵי קָא מְשַׁמַּע לָן :

רס"י לדידי דתתא עבד. ללרכי עוסים סכינים חדקים: למר אפטר ליה. שהרי
עשיר אתה: קתייהו בטינא. להגין עליהם שלא ישרפס האור: והלכתא. לא כריך
לחותבינהו בנורא אלא פרזלייהו כי קתייהו נמי סגי להו בהגעלה ברותחין: ועץ
פרור. שמגיסין בו את הקדרה: כבולעו כד פולטו. כבולעו מתוך כלי ראשון כד
פולטו בכלי ראשון: קוניא. פלוסם בלע"ז ושל חרס הוא וטוח באבר: ירוקי.
עשין מקרקע שחפרין ממנה כריך אלו"ם בלע"ז והוא עז וכולע לעולם: ה"ג
ירוקי. לא תיבעי לך דודאי אסור למרפי ובלעי מרפי לירוף: קרטופני. בקעים:
כי תיבעי לך דשיעי. שהם חלקים: דמדייתי. פולטין המשקין מדופן החילון,
ובלע"ז טרשטדע"ש וכיון דמדייתי ודאי בלעי והואיל ובלעי טוב אין פולטין
שהתורה העידה על כלי חרס שכיון שבלע אינו יורא מיד דופיו לעולם שהרי בכלי
עץ ומתכות כתב לך ישטף תעבירו באש ומורק ושטף אבל בכלי חרס ישבר: חמץ.
תשמישו ע"י חמין כל השנה אבל יין נסך לא נשתמש בו אלא כונן: בית חרוסת.
כלי שנותנין בו חומץ וכל דבר שיש לו קיוהא ורגילין ליתן בו קמח העשוי לטבל
בו בשר כל ימות השנה והקמח מתחמץ מחמת הקיהוי, ולשון חרוסת קיהוי
אייגורו"ם בלע"ז בית שאור כלי שהאשה שורה ומנחת בו השאור ונותנתו בעיסה
ופעמים הוא שוהה שם בלילה:

זוהר בהעלתך דף ק"ו ע"א

רבי יצחק פתח פתיב בנה בניתי בית זבול לך מכון לשבתך עולמים. בית
זבול. ודאי כד אתפקדו בידהא כל גנזי מלכא. ושלטא בהו כדין אקרי בית
זבול ורקיע חד אית דאקרי בית זבול. דהא דא אשפח לקבלא ברכאן
ולסדרא כלא והאי איקרי בית זבול. תא חזי כתיב (דברים לג) ולזבולן אמר
שמח זבולן בצאתך ויששכר באהלך מלמד דאשתתפו כחדא דא נפיק
ואגח קרבא ודא יתיב ולעי באורייתא ודא יהיב חולקא לדא. בחולקיה
דזבולן ימא וכנסת ישראל אתקרי ים כנרת והכי אתחזי דהא תכלת נפיק
מתמן ואוקמוה דהא לתתא כגוונא דלעילא ים כנרת לעילא ים כנרת
לתתא. תכלת לעילא תכלת לתתא וכלא באתר חד. ועל דא ירית זבולן
למיפק לאגחא קרבא. ומנלן דהכי הוא דכתיב (שם) עמים הר יקראו שם
יזבחו זבחי צדק זבחי צדק ודאי מאי טעמא כי שפע ימים יינקו. ויששכר
חולקיה באורייתא ויהיב לזבולן חולקא דאורייתא ודאי ועל דא אשתתפו

כחֲדָא לְאַתְבָּרְכָא זְבוּלוֹן מִישְׁשָׁכֵר דְּבִרְכָתָא דְּאוּרִיתָא הִיא בִּרְכָתָא דְּכָלְא.
רַבִּי אֲבָא אָמַר אַחְסָנֵת דְּאוּרִיתָא וְדָאֵי הָכִי הוּא וְדִרְגָא דָּא שְׁתִּיתָאָה יְהִיב
אַגְר (חֲד שְׁתִּיתָאָה יְהִיב אַגְר) אוּרִית וְאַחְסִין לָהּ לְכַנְסֵת יִשְׂרָאֵל אַחְסִין חוּרָא
לְתַכְלֵתָא וְעַל דָּא תְּנִינָן מְשִׁיפִיר בֵּין תַּכְלֵת לְלָבוֹן דִּישְׁתַּמּוּדְעוֹן גְּוּוּנֵי דְּהָא
כְּדִין אֲקָרִי בְּק"ר חוּרָא אֲתִי לְעֵלְמָא וְתַכְלֵתָא אֲתַעְבֵּר. וְעַל דָּא כָּל קִרְבִּין
דְּמִלְכָא וְכָל זַיְיָנֵי מִלְכָא בִּידְהָא אֲתַמְנָן וְהָא אוֹקִימָנָא :

תרגום הזהר רַבִּי יִלְחָק פִּתַּח וְכו': פְּתוּב (מלכים א' ח') צְנָה צְנִיתִי צִית זְבוּל לָךְ
מְכוּז לְסַבְתָּךְ עוֹלָמִים. צִית זְבוּל, צִית זְבוּל וְדָאֵי, כִּי פִּסְנִפְקֵדוּ צִידי הַמְּלָכוֹת
כָּל גְּנִזֵי הַמְּלָכָה שְׁהוּא ז"א, וְהִיא שׁוֹלְטַת צְהָס, אֲזִי נְהִירַת צִית זְבוּל. וְרַקִּיעַ
אֶחָד יֵשׁ שְׁנֵהֲרָא זְבוּל, מְשׁוּם שְׁהוּא עוֹמֵד לְהַבֵּל צְרָכוֹת וְלִסְדֵר הַכֹּל. וְזוּ,
הַמְּלָכוֹת פִּשְׁשׁוֹלְטַת עַל הַכֹּל נְהִירַת גַּם כֵּן צִית זְבוּל. צִא וְרַחֵה, פְּתוּב (דברים
ל"ג) וְלִזְבוּלוֹן אָמַר שְׁמַח זְבוּלוֹן צִירָאֲתָךְ וְיִשְׁשָׁכֵר צִירָהֲלָךְ, מְלִמֵּד שְׁנִפְתָּפוּ יַחַד,
זֶה יֵרָא וְעָשָׂה מְלַחְמָה, וְזֶה יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק צְפוּרָה וְזֶה נוֹתֵן חֶלֶק לְזֶה, מְשָׁלוּ.
וְזֶה נוֹתֵן חֶלֶק לְזֶה, מִתּוֹרָתוֹ. כִּי יִשְׁשָׁכֵר ה"ס ת"ת, וְזְבוּלוֹן ה"ס מְלָכוֹת.
צְחָלְקוּ שָׁל זְבוּלוֹן הוּא הַיָּם. וְכַנְסֵת יִשְׂרָאֵל, שְׁהִיא הַמְּלָכוֹת, נְהִירַת יָם כְּנֶרֶת,
וְכַךְ רַחוּי לְהִקְרָא, מְשׁוּם שְׁהַתְּכַלֵּת יוֹרָא מְשָׁם, שְׁתַּכְלֵת ה"ס מְלָכוֹת וְכַנְסֵת
הִיא מְלָכוֹת. וְהַעֲמִידוּהוּ, כִּי לְמַטָּה הוּא כְּעִין שָׁל מַעְלָה, יָם כְּנֶרֶת לְמַעְלָה
שְׁהוּא מְלָכוֹת, יָם כְּנֶרֶת לְמַטָּה, תַּכְלֵת לְמַעְלָה, שְׁהִיא מְלָכוֹת, תַּכְלֵת לְמַטָּה.
וְהַכֹּל הוּא צְמָקוּם אֶחָד, שְׁהוּא מְלָכוֹת. וְעַל כֵּן יֵרָא זְבוּלוֹן לְיִצְרָאֵל לְעֵרוּךְ
מְלַחְמָה, מְשׁוּם שְׁהוּא צְחִינֵת מְלָכוֹת. וּמֵאִין לָנוּ שְׁפָךְ הוּא, שְׁפָתוּב (דברים ל"ג)
עַמִּים הֵר יִקְרָאוּ שָׁם יִזְצַחוּ זְצַחֵי צְדָה. זְצַחֵי צְדָה וְדָאֵי, דְּהֵינּוּ שָׁל מְלָכוֹת
הַנְּהִירַת צְדָה. מֵהוּ הַפְּעֵם. הוּא כִּי שְׁפַע יַמִּים יִנְקוּ, דְּהֵינּוּ הַשְּׁפַע עַל יְדֵי
מְלַחְמוֹת. וְיִשְׁשָׁכֵר חֶלְקוֹ צְפוּרָה. וְנוֹתֵן לְזְבוּלוֹן חֶלְקוֹ צְפוּרָה וְדָאֵי, וְעַל כֵּן
נִשְׁתַּפְּפוּ יַחְדוּ, שְׁיִתְצַרְךְ זְבוּלוֹן מִישְׁשָׁכֵר. כִּי הַצְּרָכָה שְׁצְפוּרָה הִיא צְרַפֵּת
הַכֹּל. רַבִּי אֲבָא, אָמַר הַנְּחִלָּה שָׁל הַפּוּרָה וְדָאֵי כְּדָא הִיא, וּמְדַרְגָּה זוּ הִיא
הַשְּׁשִׁית, דְּהֵינּוּ יָסוּד, שְׁנוֹתָן שְׁכֵר הַפּוּרָה וּמְנַחִילָה לְכַנְסֵת יִשְׂרָאֵל, וּמְנַחִיל
לְבָן שְׁהוּא חֶסֶד, לְתַכְלֵת שְׁהוּא דִּין. וְעַל כֵּן לְמַדְנֵה, מְשִׁיפִיר צִין תַּכְלֵת לְלָבוֹן,
לְקִרְיַת שְׁמַע (בְּרָכוֹת ט') דְּהֵינּוּ שְׁהַגּוֹנִים יְהִיוּ נְכָרִים, אֲזִי נְהִירָא צְקָר, וְהַלְבָּן
צִא לְעוֹלָם, וְהַתְּכַלֵּת, שְׁהוּא דִּין, נְעַבֵּר מִן הָעוֹלָם. וְעַל כֵּן כָּל הַמְּלַחְמוֹת
שָׁל הַמְּלָכָה וְכָל כְּלֵי הַיָּד שָׁל הַמְּלָכָה נִתְּמַנּוּ צִידי הַמְּלָכוֹת, שְׁאֲזִי נְהִירַת צִית
זְבוּל. וְכֵן זְבוּלוֹן, פִּנְזָפֵר לְעִיל. וְכַכְר הַעֲמִדְנוּ.

הרמב"ם הלכות תפלה פרק ח'

א. תפלת הצבור נשמעת תמיד. ואפלו היו בהן חוטאים אין הקדוש ברוך הוא מואס בתפלתן של רבים. לפיכך צריך אדם לשתף עצמו עם הצבור. ולא יתפלל יחיד כל זמן שיכול להתפלל עם הצבור. ולעולם ישפיע אדם ויעריב לבית הכנסת. שאין תפלתו נשמעת בכל עת אלא בבית הכנסת. וכל מי שיש לו בית הכנסת בעירו ואינו מתפלל בו עם הצבור נקרא שכר רע: **ב.** ומצוה לרוץ לבית הכנסת שנאמר (הושע ו) נדעה נרדפה לדעת את ה'. וכשיצא מבית הכנסת אל יפסיע פסיעה גסה. אלא ילך מעט מעט. וכשיכנס בבית הכנסת יכנס שיעור שני פתחים ואחר כך יתפלל לקיים מה שנאמר (משלי ח) לשמור מזוזות פתחי: **ג.** בית המדרש גדול מבית הכנסת, וחכמים גדולים אף על פי שהיה להם בעריהם בתי כנסיות הרבה לא היו מתפללין אלא במקום שהיו עוסקין שם בתורה. והוא שיתפלל שם תפלת הצבור:

מוסר

מס' חסידים סימן ע"ו

אל תעניש ישראל. ואל תקללו אף התפלל עליו שישלם הקדוש ברוך הוא לבו ויחזירהו למוטב. ואל תמסור עליו דין לאמר הצור ינקמנו מידו. וישב לעושה הרע כרעתו. כי כל המוסר דין על חבירו באה מדת הדין לפני הקדוש ברוך הוא ואומרת רבונו של עולם לזה תעשה דין ראוי הוא שתענישו על כך וכך. כללו של דבר אל תקלל שום אדם כי פעמים רבות הקללות חוזרות וקלות כלן על ראשו ועל זרעו. שכן מצינו שכל הקללות שקלל דוד את יואב נתקיימו בזרעו. אל תשנא את חבירך מפני אהבת חבירך השונא אותו. כי אין לשונא אלא מי שהקדוש ברוך הוא שונאו. ועוד פעמים שיתפייסו שניהם והוא לא יתפייס עמו כי שנאתך היתה חנם. ואל תהי בז לכל אדם שאין לך אדם שאין לו שעה:

בהעלותך יום שלישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילויי הה' ראשונה דשם ב'ין להשאר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

(יא) וְהִזְיֹף אֶתְרֹן אֶת-הַלְוִיִּם תִּנּוּפָה לְפָנַי יְהוָה
מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לְעֵבֹד אֶת-עֲבֹדַת
יְהוָה: וְיָרִים אֶתְרוֹן יֵת לְנָאִי אֲרָמָא קָדָם יְיָ מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִהְיוּ לְמַפְלַח יֵת
פְּלִחָנָא דְיְיָ:

רש"י והניף אהרן את הלויים תנופה. כדרך שאדם מאורע טעון תנופה חי. שלש תנופות נאמרו צפרקה זו, הראשונה לבני קהת, לכך נאמר צם והיו לעבוד את עבודת ה', לפי שעבודת קדש הקדשים עליהם הארון והשלחן וגו'. השניה לבני גרשון, לכך נאמר צם תנופה לה', שאף עליהם היתה עבודת הקדש יריעות וקרסים הנראים צבית קדש הקדשים, והשלישית לבני מררי:

(יב) וְהַלְוִיִּם יִסְמְכוּ אֶת-יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּרִים
וַעֲשֵׂה אֶת-הָאֲזוּד וְזָטָאת וְאֶת-הָאֲזוּד עֲלֵה
לְיְהוָה לְכַפֵּר עַל-הַלְוִיִּם: וְלְנָאִי יִסְמְכוּן יֵת יְדֵיהוֹן עַל רִישׁ
תֹּרְנָא וְעֵבִיד יֵת חַד חֲטָאתָא וְיֵת חַד עֲלֵתָא קָדָם יְיָ לְכַפֵּרָא עַל לְנָאִי: (יג)
וְהָעֲבֹדָת אֶת-הַלְוִיִּם לְפָנַי אֶתְרֹן וְלְפָנַי בְּנֵי
וְהִנֵּפֶת אֹתָם תִּנּוּפָה לְיְהוָה: וְתִקֵּם יֵת לְנָאִי קָדָם אֶתְרוֹן וְקָדָם
בְּנוֹהֵי וְתָרִים יֵתְהוֹן אֲרָמָא קָדָם יְיָ: (יד) וְהַבְּדִלְתָּ אֶת-הַלְוִיִּם
מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם: וְתִפְרִישׁ יֵת לְנָאִי מִגּוֹ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִהְיוּ מְשֻׁמְשִׁין קָדָמִי לְנָאִי: (טו) וְאֲזֹרִי-כָן

יבאו הלולים לעבוד את-אֵל מועֵד וטהרת
אתם והנפות אתם ותנופה: ובתר כן יעלו לנאי למפלח ית
משכן זמנא ותדכי ותהון ותרים ותהון ארמא:

נביאים - זכריה - פרק ג

(ו) כה-אמר יהוה צבאות אם-בדרכי תלך
ואם את-משמרתִי תשמור וגם-אתה תדין
את-ביתִי וגם תשמור את-זוֹצְרֵי וְנַתַּתִּי לך
מהלכים בין העמרים האלה:
כדנן אמר יי צבאות אם
באורחן דתקנו קדמי תהד ואם ית מטרת מימרי תטר ואף את תדין לדמשמשין
בבית מקדשי ואף תטר ית עזרתי ובאחיות מיתנא אחיננך ואתו לך רגליו מהלכין
בין סרפנא האלון :

רש"י אם בדרכי תלך . וגם אני זאת אעשה לך : אתה תדין את ביתי .
תשפוט ותהיה פקיד על בית מקדשי : ונתתי לך מהלכים . כתרגומו וזאחיות
מיתיא אחיננך ואתו לך רגליו דמהלכין בין סרפנא האלון ולפי פשוט מצטרו
על זניו שיזכו לעתיד : העומדים . סרפנא ומלכא השרת שאין להם ישיבה :

(ז) שִׁמְעֵ-נָא יְהוֹשֻׁעַ | הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֶתְהָ וְרַעֲיָךְ
הַיֹּשְׁבִים לְפָנֶיךָ כִּי-אֲנִשִּׁי מוֹפֶת הַבַּיִת כִּי-הִנְנִי
מבִּיא אֶת-עֲבָדֵי צְבוּז:
שמע כען יהושע פהנא רבא את ומברך
דינתבין קדמך ארי גבריו פשריו למעבד להון נסיו אינון ארי הא אנא מיתני ית
עבדי משיחא ויתגלי :

רס"י אתה ורעיך . חנניה מיסאל ועזריה היו : אנשי מופת . גברין כשרין למיעבד להון ניסין שאף להם נעשה נס : כי הנני מביא את עבדי למח . כי עתה זרובבל פחת יהודה קטן בחכר המלך אני ממתיח לו גדולה וקם נתתיו לחן בעיני המלך למלאות שאלתו בצנין הבית והעיר כמו שמפורש בעזרא דברי נחמיה בן חכליה והוא זרובבל כדאמרינן בסנהד' :

**(ט) כי | הנה האבן אשר נתתי לפני יהושע על-
אבן אונת שבעה עינים הנני מפתח פתוח
נאם יהוה צבאות ובשתי את-עון הארץ-**

ההיא ביום אונד : ארי הא אבנא דיהבית קדם יהושע על אבנא חדא שבעא עינין חזיאן לה הא אבנא גלי חזיתתה אמר יי צבאות ואעדי ית חוב ארעא ההיא ביומא חד :

רס"י כי הנה האבן . יסוד הבית אשר יסדתם בימי כורש ובטלו על ידיכם ואותו היסוד ועוצי החומה היה מעט בעיניכם כמו שמפורש בעזרא ובנבואת חגי : על אבן אחת שבעה עינים . סופו להרחיב על א' שבעה וכן ת"י על אבנא חדא שבעא עינין חזיין לה ולקון עינים ל' מראו' ולי נראה שבעה עינים על קם עיני הקב"ה שבעיניו ולבו להוסיף עליו על אחד שבעה לפי שדוגמתו בנבואה זו וראו את האבן הבדיל ביד זרובבל שבעה אלה עיני ה' המה משוטטים אלא לימד שנתן עיניו להרבות כבוד הבית בצנינו : הנני מפתח פתוחה . מתיר קישוריה מפיר עלת האויבים אשר כתבו שטנה לבטל המלאכה : ומשתי . והסירותי : ביום אחד . לא ידעתי איזה יום , (תו' ביום אשר התחילו להוסיף על הבנין ימש עון הארץ ותהי' ברכה בפירותיו כי עכשו מאיר' כמו שני בנבואת חגי) :

**(י) ביום ההוא נאם יהוה צבאות תקראו איש
לרעהו אל-תנוזת גפן ואל-תנוזת תאנה :** עדנא ההיא
אמר יי צבאות תערעון גבר לחבריה לתחות פרי גופנוהי ולתחות פרי תינוהי : **T**

(א) וַיָּשָׁב הַבַּלְאָק הַדְּבָר בִּי וַיַּעֲרֵנִי כְּאִישׁ

אֲשֶׁר-יַעֲזֹר מִשְׁנֵתוֹ: וְתָב מִלְאָכָא דְמַמְלַל עִמִּי וְאַעֲרֵנִי כְּגִבְרָא
דְּמִתְעַר מְשִׁינְתִּיה

כתובים - תהילים - פרק עג

עג (א) מִזְמוֹר לְאָסָף אֶךְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל אֱלֹהִים

לְבָרֵי לִבָּב: תּוֹשֵׁב־חַתָּא עַל יְדֵי דְאָסָף בְּרַם טָב לְיִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵא לְבָרֵי
לְבָא :

רש"י אך טוב לישראל אלהים . לפי שענין המזמור מדבר בצרות הצרות על עובדי המקום לכך פתח בו כך וזהו פירושו אע"פ שאני לועק ומתמה על צרותיהם של ישראל ידעתי כי הקב"ה טוב להם ולטובתם הוא מביא עליהם את הרעה כדי לזכותם לחיי העולם הבא :

(ב) וַאֲנִי כַּמֵּעַט (נְטוּי) נְטִיו רַגְלִי כְּאִין (שְׁפֹכָה) שִׁפְכוּ

אֲשֶׁר־י: וְאַנָּא כְּזַעִיר אֶתְמוּטָא רַגְלִי כְּלָמָא דְאַזְדַּעְזַעָא אֶסְתְּוֵרִי :

רש"י ואני . מטרים שומי זאת אל לצי כמעט נטיו רגלי ושפכו אשורי לנטות מאחרי המקום :

(ג) כִּי-קִיַּאתִי בַּהוֹלְלִים שְׁלוֹם רְשָׁעִים אֶרְאֶה:

אָרוּם טַנְגִּית בְּמַתְלַעֲבָא בְּעֵדן דִּי שְׁלָם רְשִׁיעָא אַחְמִי :

רש"י כי הנחתי בהוללים . במערבזבי דרכיהם אשר הייתי רואה את שלומם , בהוללים מערבזבים כמו (ישעי' א') סבאך מהול במים (סא"א) :

(ד) **כִּי אֵין זִרְעֵבוֹת לְמוֹתָם וּבְרִיא אֹלָם:** אָרוּם ליתיהון תנהיו ומצטערין מטול יום מיתתהון אתבעין מחשבתהון ופטים ואלים לבהון :

רש"י כי אין חרלוצות למותם . ל' חסירה כמו (שם נ"ח) פתח חרלוצות רשע , מסגרי כבלי רשע שאוסרין בהן העניים אף כאן אין יסורין למיתתם המתים בהם מהם מתים בריאים כאלם בלא יסורין , ורבותינו פירשו חרלוצו' נוטריקון שאין חרידין ועלזין מיום המיתה , ד"א שאין הקב"ה מאחר לביונם (פירוש רמב"ם) :

(ה) **בַּעֲמַל אֲנֹשׁ אֵינָמוּ וְעַם-אָדָם לֹא יִנָּעֶוּ:** בליעות גברין דמתעסקין באורייתא ליתיהון לעין ועם בני נשא צדיקי דסקלן יסורי לא מתפתשין :

משנה גיטין פרק ג

א. כל גט שנכתב שלא לשום אשה, פסול. כיצד, הנה עובר בשוק ושמע קול סופרים מקרין, איש פלוני מגרש את פלונית במקום פלוני, ואמר, זה שמי וזה שם אשתי, פסול לגרש בו. יתר מכן, כתב לגרש (ב) את אשתו ונמלך, מצאו בן עירו ואמר לו שמי כשמה ושם אשתי כשם אשתך, פסול לגרש בו. יתר מכן, היו לו שתי נשים ושמותיהן שוין, כתב לגרש בו את הגדולה, לא יגרש בו את הקטנה. יתר מכן, אמר ללבקר כתוב לאיזו שארצה אגרש, פסול לגרש בו :

ברטורה (א) כל גט. קול סופרים מקרין. הגדולים מקרין לתלמידיהם, כשיבא גט לפניך כתבהו כד. והזכירו שם אינש בעלמא: יתר מכן. ולא זה בלבד שנכתב שלא

לשם גירושין אלא להתלמד, אלא אף זה שנכתב לשם גירושין גמורים ונמלך, פסול: יתר מכן היו לו ב' נשים כו'. ולא זה בלבד שנכתב שלא לשם גירושין של אדם זה, פסול. אלא אף זה שהיו לו שתי נשים שנכתב לשם גירושין דהאי גברא, פסול, כיון שנכתב שלא לשם גירושין של זו: גדולה וקטנה. לאו דוקא: יתר מכן אמר לבלבד וכו'. הא קמ"ל דלא אמרינן הוצרך הדבר למפרע דבשעת כתיבה נמי דעתיה אהא ואיכא גירושין דידיה ודידה:

ב. הכותב טפסי גטין, צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן. שטרי מלוה, צריך שיניח מקום המלוה, מקום הלוח, מקום המעות ומקום הזמן. שטרי מקח, צריך שיניח מקום הלוקח ומקום המוכר ומקום המעות ומקום השדה ומקום הזמן, מפני התקנה. רבי יהודה פוסל בכלן. רבי אלעזר מכשיר בכלן, חוץ מגטי נשים, שנאמר (דברים כד) וכתב לה, לשמה:

ברטורה (ב) הכותב טופסי גיטין. סופר שרואה שיהיו מזומניו אכלו, שפעמים אדם בא לשכרו והוא טרוד בשטרות אחרים: צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן. ובגמרא מוסיף אף מקום הרי את מותרת לכל אדם: מפני התקנה. התירו לכותב טופסי גיטין ושטרות שלא לשמן מפני תקנת הסופר שיהיו מזומנים לו, ובלבד שישיר תורף לכתבו לשמה. וגזרינן תורף שאר שטרות אטו תורף דגיטין: רבי יהודה פוסל בכלן. דגזר טופס אטו תורף, ושאר שטרות אטו גיטין: ר"א מכשיר בכלן. דלא גזר שאר שטרות אטו גיטין: חוץ מגטי נשים שנאמר וכתב לה לשמה. וגזרינן טופס אטו תורף. והלכה כר"א:

ג. המביא גט ואבד הימנו, מצאו לאתרו פשר. ואם לאו פסול. מצאו בחפיסה או בדלסקמא, אם מכירו, פשר. המביא גט והניחו זקן או חולה, נוטנו לה בחזקת שהוא קים. בת ישראל הנשואה לפהו והלך בעלה למדינת הים, אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קים. השולח חטאתו ממדינת הים, מקריבין אותה בחזקת שהוא קים:

ברטורה (ג) לאלתר. מיד. כשר: ואם לאו פסול. ודוקא שאבד במקום שהשירות מצויות, דאיכא למימר מעובדים ושבים נפל. אבל אם אבד במקום שאין השירות מצויות, אפילו לאחר זמן מרובה כשר. ואפילו אבד במקום שהשירות מצויות, אם יש לעדים בו סימן מובהק, כגון שיאמרו נקב יש בו בל אות פלונית, או שיאמרו מעולם לא חתמנו בגט באלו השמות אלא בזה בלבד, כשר, ואפילו לאחר זמן מרובה: בחפיסא או בלוסקמא. אמתחות שרגילין לתת בהם שטרות ויש בהן סימן שהם שלו: אם מכירו כשר. מלתא באנפי נפשה היא. והכי קאמר, מלאו בחפיסה או בלוסקמא אע"פ שאינו מכירו לגט, או שמכירו לגט אע"פ שמלאו בכל מקום,

כֶּסֶד: נֹתְנוּ לָהּ בְּחֻזְקַת שְׁהוּא קִיִּים. וְלֹא חִיִּישִׁינָן שְׁמַח מִתּוֹ וּבְטַל שְׁלִיחוֹתוֹ, לְחַמְרִינָן
הַעֲמֵד דְּבַר עַל חֻזְקוֹ. אֲבָל אִם נוֹדַע שְׁמַת קוֹדֵם שְׁהַגִּיעַ גַּט לִידֵהּ, הַגֵּט בְּטַל, לְדַוּן
גַּט לְאַחַר מִיתָה: מִקְרִיבִין אוֹתָהּ. וְלֹא חִיִּישִׁינָן שְׁמַח מִתּוֹ בְּעַלְיָהּ, וְחַטָּאת שְׁמַתוֹ
בְּעַלְיָהּ לְמִיתָה עֹמֶדֶת:

ד. שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן פְּרָטָא לְפָנֵי חֲכָמִים וְקִיְמוּ אֶת
דְּבָרָיו, עַל עֵיר שְׁהַקִּיפּוּהָ כְּרִקּוּם, וְעַל הַסְּפִינָה הַמְּטָרְפֶת בַּיָּם, וְעַל
הַיּוֹצֵא לְדוּן, שֶׁהוּן בְּחֻזְקַת קִיְמוּן. אָבָל עֵיר שְׁכַבְשָׁה כְּרִקּוּם, וְסְפִינָה
שְׁאֲבָדָה בַּיָּם, וְהַיּוֹצֵא לְהַרְגַּ, נֹתְנִין עֲלֶיהֶן חֲמָרֵי חַיִּים וְחֲמָרֵי מֵתִים.
בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָהוּ, וּבֵית פְּהוּ לְיִשְׂרָאֵל, לֹא תֹאכַל בְּתַרוּמָה:

בְּרֵטְנוּרָה (ז) כְּרִקּוּם. תְּרִגּוּם מֵאֹר כְּרִקּוּמִין: הַמְּטָרְפֶת. וְעַדִּין לֹא טַבְעָה: לְדוּן.
בְּדִינֵי נַפְשוֹת: בַּת יִשְׂרָאֵל לְכַהֵן. חֹמְרֵי מֵתִים: בַּת פְּהוּ לְיִשְׂרָאֵל. חֹמְרֵי חַיִּים:

ה. הַמְּבִיא גֵט בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְחָלָה, הָרִי זֶה מְשַׁלְּחוֹ בְּיַד אַחֵר. וְאִם
אָמַר לוֹ טוֹל לִי הַיְמִנָה חִפְץ פְּלוֹנִי, לֹא יִשְׁלַחְנוּ בְּיַד אַחֵר, שְׁאִין רְצוֹנוֹ
שְׁיָהָא פְּקֻדוֹנוֹ בְּיַד אַחֵר:

בְּרֵטְנוּרָה (ח) הַמְּבִיא גֵט בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. שְׁאִין כְּרִיךְ לֹמַר בַּפֿ"נ וּבַפֿ"נ: מְשַׁלְּחוֹ בְּיַד
אַחֵר. וְעוֹשֶׂה שְׁלִיחַ מֵאֲלוֹ וְלֹא בַּפֿ"ד. וְדוֹקָא חֵלָה: וְאִם אָמַר לוֹ. בְּעַל לְשִׁלְיָהּ: טוֹל
לִי הַיְמִנָה חִפְץ פְּלוֹנִי. כַּשְׁתַּתֵּן לָהּ אֶת הַגֵּט. לֹא יִשְׁלַחְנוּ בְּיַד אַחֵר:

ו. הַמְּבִיא גֵט מִמְּדִינַת הַיָּם וְחָלָה, עוֹשֶׂה בֵּית דִּין וּמְשַׁלְּחוֹ, וְאוֹמֵר
לְפָנֵיהֶם בְּפָנֵי נִכְתָּב וּבְפָנֵי נְחֻתָם. וְאִין הַשְּׁלִיחַ הָאֲחֵרוֹן צָרִיךְ שְׁיֵאמַר
בְּפָנֵי נִכְתָּב וּבְפָנֵי נְחֻתָם, אֶלָּא אוֹמֵר, שְׁלִיחַ בֵּית דִּין אָנִי:

בְּרֵטְנוּרָה (י) עוֹשֶׂה בַּפֿ"ד. שְׁלִיחַ, וּמְשַׁלְּחוֹ: שְׁלִיחַ בַּפֿ"ד אָנִי. וּמִסְתַּמָּא בַּפֿ"ד עַסוֹ הַדְּבַר
בְּהַכְּשָׁרוֹ. וְשְׁלִיחַ שְׁנֵי מִמֶּנָּה שְׁלִיחַ שְׁלִישִׁי עַד מֵאָה, וְכוּלָן בַּפֿ"ד, מִדַּתְנָן בְּמַתְנִיתִין אִין
הַשְּׁלִיחַ הָאֲחֵרוֹן כּו' אֲלֵא אֹמֵר שְׁלִיחַ בַּפֿ"ד אָנִי:

ז. הַמְּלוֹה מְעוֹת אֶת הַפְּהוּ וְאֶת הַלְוִי וְאֶת הָעֲנִי לְהִיּוֹת מְפָרִישׁ עֲלֵיהֶן
מִחֻלְקוֹ, מְפָרִישׁ עֲלֵיהֶן בְּחֻזְקַת שְׁהוּן קִיְמוּן, וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ שְׁמָא מֵת
הַפְּהוּ אוֹ הַלְוִי אוֹ הָעֲשִׁיר הָעֲנִי. מִתּוֹ צָרִיךְ לְטַל רְשׁוּת מִן הַיּוֹרְשִׁין.
אִם הִלְוִן בְּפָנֵי בֵּית דִּין, אִינוּ צָרִיךְ לְטַל רְשׁוּת מִן הַיּוֹרְשִׁין:

בְּרֵטְנוּרָה (י) לְהִיּוֹת מְפָרִישׁ עֲלֵיהֶן מִחֻלְקוֹ. כַּשִּׁפְרִישׁ הַתְּרוּמָה יִמְכַרְנָה וַיַּעֲכַב הַדְּמִים
לְעַלְמָו בְּשִׁבְלַת חוּבּוֹ שִׁישׁ לוֹ עַל הַכְּהֵן. וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן וּמַעֲשֵׂר עֲנִי יַעֲכַב וַיֹּאכַל בְּשִׁבְלַת

החוב שיש לו על הלוי ועל העני. אלא שמפריש ממעשר ראשון תרומת מעשר לכהן. ואם הוא רגיל ליתן תרומותיו ומעשרותיו לזה הכהן או הלוי או העני שהלוה להן, אין צריך לזכות להם מעשרותיו ותרומותיו על יד אחר, אלא לוקחן לעצמו מיד אחר שפרישם. אבל אם רגיל ליתן תרומותיו ומעשרותיו לאחרים, אינו יכול לעכבן בחובו, עד שיזכה להם ע"י אחר תחילה, ואח"כ יחזור ויטלם בחובו: צריך ליטול רשות מן היורשים. שירשו מהם קרקע משועבדת לבעל חוב, צריך ליטול מהם רשות אם רואים לפרוע חוב זה מתרומות ומעשרות הללו, דשמא רואים הם ליקח מתנותיהן ולפרוע חוב מורישם ממקום אחר:

ח. המניח פירות להיות מפריש עליהן תרומה ומעשרות, מעות להיות מפריש עליהן מעשר שני, מפריש עליהן בחזקת שהן קימין. אם אבדו, הרי זה חושש מעת לעת, דברי רבי אלעזר בן שמוע. רבי יהודה אומר, בשלשה פרקים בודקין את היין, בקדים של מוצאי החג, ובהוצאת סמדר, ובשעת כניסת המים בבסר:

ברטנורה (ח) המניח פירות להיות מפריש עליהן כו'. סומך על אלו ואוכל טבלים אחרים שיש לו, ואומר, הרי תרומתן באותן פירות שהקלית לך: ואם אבדו. הלך לבדקן ומלאן שאבדו: ה"ז חושש. לאותן טבלים שתקן בהבטחתן של אלו. ואם לא אכלן צריך להפריש מהם, שמא כשאמר הרי תרומתן בפירות שהקלית כבר היו אבודין: מעת לעת. של בדיקה. כשבדקן ומלאן אבודין חושש שמא מאתמול בעת הזאת אבדו, ואם עשאן מעשר תוך מעת לעת על פירות אחרים צריך להפריש עליהם מספק. וטפי מהכי לא אחמור רבנן למיחש, אלא סומכין אחזקה: בודקין את היין. שהניחו להיות מפריש עליו, צריך לבדקו, שמא החמיץ ואין תורמין מן החומץ על היין: בקדים של מוצאי החג. כשמנשבת רוח קדים במוצאי החג: ובשעת כניסת מים. כשהן כפול הלבן נקראים בוסר. וכשהלחלוחית נכנסת וגדילה בתוכו שיכול לעבור מהן כל שהוא, היינו כניסת מים. פירוש אחר, היו כותשים הענבים כשהן בוסר ונותנים לתוכו מים ועושים חומץ לטבול. והלכה כרבי יהודה:

גמרא גיטין דף ל"א ע"ב

רבי יהודה אומר בשלשה פרקים וכו'. תנא בקדוים של מוצאי החג של

תקופה. תנאי רבי יהודה אומר בשלשה פרקים מוכרין את התבואה. לפני הזרע ובשעת הזרע ובפרוס הפסח. ובשלשה פרקים מוכרין את היין. בפרוס הפסח ובפרוס עצרת ובפרוס החג ושמן מעצרת ואילך. למאי הלכתא אמר רבא ואיתימא רב פפא לשותפין. מכאן ואילך מאי. אמר רבא כל יומא פירקיה הוא. (יונה ד') ויהי כזרוח השמש וימן ה' אלהים רוח קדים חרישית. מאי חרישית אמר רבא בשעה שמנשבת משתקת כל הרוחות מפניה. והיינו דכתיב (איוב ל"ו) אשר בגדיך חמים בהשקיט ארץ מדרום. אמר רב תחליפא בר רב חסדא אמר רב חסדא אימתי בגדיך חמים בשעה שהשקיט ארץ מדרום. שבשעה שמנשבת משתקת כל הרוחות מפניה. רב הונא ורב חסדא הוו יתבי. חליף ואזיל גניבא עליהו. אמר חד לחבריה ניקום מקמיה דבר אוריין הוא. אמר ליה אידך מקמיה פלגא ניקום. אדהכי אתא איהו לגביהו. אמר להו במאי עסקיתו. אמרו ליה ברוחות. אמר להו הכי אמר רב חנן בר רבא אמר רב ארבעה רוחות מנשבות בכל יום. ורוח צפונית מנשבת עם כלן. שאלמלא כן אין העולם מתקיים אפילו שעה אחת. ורוח דרומית קשה מכלן. ואלמלא כן נץ מעמידה מחרבת כל העולם כלו מפניה. שנאמר (איוב ל"ט) המבינתך יאבר נץ יפרש כנפיו לתימן. אמר רבא הכי אמר רב אשה מפלת בו. ושמואל אמר אפילו מרגלית שבים מרקבת בו. רבי יוחנן אמר אפילו שכבת זרע שבמעי אשה מסרחת בו. אמר רב נחמן בר יצחק ושלשתן מקרא אחד דרשו (הושע י"ג) כי הוא בין אחים יפריא יבא קדים רוח ה' ממדבר עולה ויבוש מקורו וגו'. יבוש מקורו זו מקורה של אשה. ויחרב מעינו זה שכבת זרע שבמעי אשה. והוא ישסה אוצר כל כלי חמדה זו מרגלית שבים. מאי כי הוא בין אחים יפריא אמר רבא אפילו שופתא בקופינא דמרא רפא. רב יוסף אמר אפילו סיכתא בדופנא רפא. רב אחא בר יעקב אמר אפילו קניא בכופתא רפא:

רס"י של תקופה. אם כבר נכנסה תקופת תשרי אבל אם משכה תקופת תמוז עד כאן לא: לשותפים. שאין האחד יכול למכור שלא מדעת חבירו חוץ לפרקים הללו אבל צפרקים הללו א"ל לימלך ואם מכר ונתייקר השער לאחר זמן אין לו עליו כלום: פרקים. זמן למכור: משתקת כל הרוחות מפניה. כשהיא מנשבת צענת החום היא חמה מאד ומצטלת לינת כל הרוחות ולכן שנה הכתוב לקרותה חרישית: בהשקיט ארץ מדרום. כשלינת רוח דרומית שוקטת. ומי הוא המשקיטה רוח מזרחית: משתקת. שבשעה שמנשבת רוח מזרחית משתקת כל הרוחות: פלגאה. בעל מריבה. שהיה לו מריבה עם מר עוקבא שהיה אז צ"ד כדקאמר צפ"ק צנ"א העומדים עלי ובידי למסרם למלכות והוא היה גניבא כדמפרש התם: רוח כפונית. נוחה היא לא חמה ולא לוונת וממתקת את שאר הרוחות: כן נץ. מלאך העשוי כנץ: מעמידה. בכנפיו: יאבר. ל' אברתו יגדיל כנף: שכבת זרע. תוך שלשה ימים: מקורה של אשה. עובר שבמעי: שופתא. בית יד: קופינא. חור צבראש המרה שקורין פוסקיי"ר וע"ש שדחוק בין ב' לדי החור קרי ליה בין אחים שמדובקים: סיכתא בדופנא. יתד שבדופן: רפא. שמתייבש מחמת החום ורפה:

זוהר בהעלתך דף קנ"ג ע"א

רבי אלעזר אמר האי פרשתא הא אתמר עובדא דמנרתא ותקוניהא וכל מה דבה. אמאי הקא זמנא אחרא אלא כיון דנשיאים קריבו (לעילא) קורבנא דמדבחה וכל תקוניה דאתחזי אתא קרא ואשתעי עובדא דמנרתא דהיא תקוניה על ידא דאהרן דהא לעילא מנרתא וכל בוצינין (תקוינין) דילה על ידא דאהרן נהרין פלא. תא חזי מדבחה תריסר נשיאין הוו לחנכא ליה ולאתקנא ליה והא אוקמוה תריסר אינון שבטין לארבעא סטרין ארבעה דגלים וכלהו תריסר. וכלא כגוונא דלעילא מנרתא אתמנו, בשבעה בוצינין לאדלקא על ידא דכהנא וכלא כגוונא דלעילא ומנרתא על את קיימא ובניסא אתעבידתא והא אוקמוה בעובדא דמנרתא ומדבחה פנימאה ומנרתא קיימי כחדא לחדוותא דכלא דכתיב שמן וקטרת ישמח לב ואוקיימנא דתרי מדבחון הוו. חד פנימאה דכלא והאי קיימא לחדוותא. וחד לבר לקרבא קרבנין ומהאי פנימאה נפיק להאי דלבר ומאן דחמי ויסתכל ינדע חכמתא עלאה רזא דמלה אדני יהוה ועל דא לא אתקרב קטרתא אלא בשעתא דשמן אשתכח. אשפחנא בספרא דשלמה מלכא קטרת הוא לחדוה ולסלקא מותנא. מאי טעמא בגין דדינא מהאי דלבר אשתכח וחדוותא וחדו וקשורא דנהירו מההוא פנימאה דכל חידו ביה קיימא. וכד האי אתער כל דינא אסתלק מהאי ולא יכיל למעבד דינא ובגין כד קטרת קיימא לבטלה מותנא ועל דא קטרת קשירו הוא דכלא ודא אתקריב בההוא פנימאה. זכאין אינון ישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי עליהו כתיב (ישעיה מ"ט) ויאמר לי עבדי אתה ישראל וגו' :

תרגום הזוהר רבי אלעזר אמר, פרשה זו, פבר נחמר מעשה המנורה וכל תקוניה וכל מה שבה, למה נחמר כאן פעם שניה. ומשיב, אלכא פיון שפשיאיים הקריבו קרבנות המזבח, וכל הסקון הראוי לו, צא הכתוב וספר מעשה המנורה שהיא תקון על ידי אהרן, פי למעלה, המנורה, שהיא המלכות, וכל הנרות שלה שהם הספירות, הכל מאיר על ידי אהרן. צא וראה, המזבח, שנים עשר נשיאים היו, לחנכו ולתקנו. והרי העמידוהו, שנים עשר הם השבטים, לארבע רוחות ארבע דגלים, שצכל דגל שלש צבטים, וכלם יחד היו שנים עשר. והכל פעין שלמעלה. פי המזבח שלמעלה שהיא המלכות והיא מקבלת משנים עשר ירופי הויה שצ"א

שה"ס חו"צ תו"מ שצבכל אחד שלש קוין, והם שנים עשר. הפנונה, בצבעה
 גרות, נתמנתה להדליקה על ידי הפהו. והפל פעין של מעלה, פנגד ז"א
 הפאיר לחג"ת נהי"מ דמלכות. והפנונה על אות עומדת וזנס נעשית,
 שהיתה נעשית מאליה. וכבר העמידוהו צמעשה הפנונה. והפנונה הפנימי
 והפנונה, עומדים יחד לשמחת הכל, שפתוב (משלי כ"ז) שמו וקטרת ישמו
 לב. ששמו הוא הפנונה, דהינו הפנונה המהבולת מחכמה. וקטרת הוא
 הפנונה הפנימי. והעמדנו פי שתי מוצחות היו. אחד פנימי מהפל, שהוא
 מוצח הקטרת, וזה עומד לשמחה, והוא פנגד צינה. ואחד צחוז, דהינו
 מוצח החיזון, העומד להקריב הקרנות, שהוא פנגד מלכות. ומפנונה
 הפנימי, שהוא פנגד הצינה, יורא שפע לזה שפצחוז, שהוא מלכות. ומי
 שרואה ומסתפל יודע החכמה העליונה שפוד הדבר אדני"י הוי"ה. פי מוצח
 הפנימי הוא הוי"ה, צינה. והחיזון אדני"י, מלכות. ועל פן לא נקרב קטרת
 אלא בצעה שגמרא שמו. מנחתי צספרו של שלמה המלך, שהקטרת היא
 לשמחה ולהעציר המות. מהו הטעם. הוא, משום שהדין נמלא מהפנונה
 החיזון, שהוא מלכות. והשמחה וההקדוה והקר האור הם מהפנונה הפנימי,
 שכל שמחה עומדת בו, שהוא צינה. וכשה נתעורר, דהינו הפנימי, כל דין
 מסתלק מן החיזון, ואינו יכול לעשות דין. ומשום זה קטרת שה"ס הפנימי,
 עומדת לבטל המות. פי כשהפנימי, שה"ס צינה, מתעורר על ידי הקטרת,
 אין החיזון, שהוא הפנונה, יכולה לעשות דין. ועל פן קטרת הוא קשר
 הפל, והוא נקרב צפנונה הפנימי, שכל שמחה נמלאת בו. אשריהם ושראל
 צעולם הזה וצעולם הצא. עליהם פתוב (ישעיה מ"ט) ויאמר לי עבדי אפה
 ושראל אשך צב אפתאר:

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק ח'

א. כיצד היא תפלת הצבור יהיה אחד מתפלל בקול רם והכל שומעים.
 ואין עושין פן בפחות מעשרה גדולים ובגי חורין ושליח צבור אחד מהם.
 ואפלו היו מקצתו שפבר התפללו ויצאו ודי חובתו משלימין להם לעשרה

והוא שִׁיחֵיו רוב העֲשָׂרָה שְׁלֹא הִתְפַּלְלוּ. וְכֵן אֵין אומרים קדוּשָׁה וְלֹא קורֵאִין בתורה ומְבַרְכִין לְפָנֶיהָ וְלֹא חֲרִיָּה וְלֹא מְפִטִירִין בְּנִבְיָאִים אֶלָּא בְּעֲשָׂרָה: **ב.** וְכֵן לֹא יִהְיֶה אֶחָד מְבָרֵךְ בְּרֶכֶת שְׁמַע וְהִכָּל שׁוֹמְעִים וְעוֹנִין אַחֲרָיו אִמּוֹן אֶלָּא בְּעֲשָׂרָה וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא פּוֹרֵס עַל שְׁמַע. וְאֵין אומרים קדִישׁ אֶלָּא בְּעֲשָׂרָה וְאֵין הַכֹּהֲנִים נוֹשְׂאִין אֶת יְדֵיהֶם אֶלָּא בְּעֲשָׂרָה וְהַכֹּהֲנִים מִן הַמִּנְיָן שְׁכָל עֲשָׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל הֵם הַנִּקְרָאִים עֵדָה שְׁנַאֲמַר (במדבר יד) עַד מָתִי לְעֵדָה הִרְעָה הַזֹּאת וְגו'.

וְהֵיוּ עֲשָׂרָה שְׁהָרִי יִצְאוּ יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב:

מוסר

משערי תשובה לר"י דף ח' ע"ד

כְּאִשֶּׁר תִּמְצָאֵנוּ אֶת הָאִישׁ צְרוּת יָשִׁיב אֶל לְבוֹ וַיֹּאמֶר אֵין זֶה כִּי אִם דָּרְכִיו וּמַעֲלָלוֹ אֲשֶׁר עָשׂוּ אֵלֶּה לֹו וְחִטָּאֵיו עוֹלָלוֹ לְנַפְשׁוֹ וַיֵּשֶׁב אֶל ה' וִירַחֲמֵהוּ כְּעִנְיָן שְׁנַאֲמַר (דברים לא) וּמְצָאוּהוּ רְעוּת רַבּוֹת וְצְרוּת וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הֲלֹא עַל כִּי אֵין אֱלֹהִי בְּקִרְבִי מְצָאוֹנִי הִרְעוּת הָאֵלֶּה וְתִרְאָה בְּמִנְהַג בְּשֶׁר וְדָם כִּי יִחְטָא אִישׁ לְאִישׁ וּבִעַת צָרְתוֹ יִתְחַרֵּט וְיִכְנַע אֵלָיו מִפְּנֵי שֶׁהוּא צָרִיךְ לְעִזְרָתוֹ תִּהְיֶה הַחֲרָטָה הַזֹּאת גְּרוּעָה בְּעֵינֵי חֲבִירוֹ כְּעִנְיָן שְׁאָמַר יִפְתָּח (שופטים יא) מִדּוּעַ בְּאִתָּם אֵלֵי עֵתָה כְּאִשֶּׁר צָר לָכֶם. וּמִחֲסָדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא מְקַבֵּל הַתְּשׁוּבָה מִתּוֹךְ הַצָּרָה וְתִהְיֶה לְרַצוֹן לְפָנָיו וַיֵּאָהֵב נְדָבָה אֶת הַחוּטָא בְּשׁוּבוֹ עֲדִיו בַּיּוֹם תּוֹכַחָה וּמְקָרֵב צָרָה שְׁנַאֲמַר (הושע יד) שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֱלֹהֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בְּעוֹנֶיךָ קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְגו' אֲרַפָּא מְשׁוּבְתָם אוֹהֲבִים נְדָבָה וְנַאֲמַר (משלי ג') כִּי אֶת אֲשֶׁר יֵאָהֵב ה' יוֹכִיחַ וּכְאֵב אֶת בֶּן יִרְצָה וְאִם לֹא יָשׁוּב הָאִישׁ מִדְּרָכּוֹ הִרְעָה בַּיּוֹם רָעָה וְהוֹכַח בְּמִכְאוֹב וְלֹא שָׁב עַד הַמּוֹכִיחוֹ יִגְדַּל עוֹנוֹ וְיִכְפַּל עֲנָשׁוֹ. הֲלֹא תִרְאָה אִם הַמְּלֶךְ מְיַסֵּר אֶת אֲשֶׁר חָטָא לֹו וְלֹא יוֹסֵר יְקוּשָׁה מוֹסְרוֹ וְיִכְבֵּיד עוֹלוֹ מְאֹד וּכְתִיב (ויקרא כו) וְאִם עַד אֵלֶּה לֹא תִשְׁמָעוּ לִי וְיִסְפְּתִי לְיִסְרָה אֶתְכֶם וְנַאֲמַר (איוב לו) וְחִנְפֵי לֵב יִשִּׁימוּ אָף לֹא יִשְׁוּעוּ כִּי אֶסְרֶם:

בהעלותך יום רביעי תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי וו דשם ביין לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה:

(ט) כִּי נִתְּנִים נִתְּנִים הַבֹּהַל לִי מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
תְּנוּת פְּטִירַת כָּל-רְחוּם בְּכוֹר כָּל מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לְקַוּוֹתִי אַתֶּם לִי: אָרִי אֶפְרָשָׁא מִפְּרָשִׁין אֲנוּן לִי מִגּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֲלָף
פְּתַח כָּל וְלָדָא בּוּכְרָא כָּלָא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל קִרְבִּית יְתַהוּן קִדְמִי:

רס"י נתנים נתנים. נתונים למשא נתונים לשיר: פטרת. פתיחת:

(י) כִּי לִי כָל-בְּכוֹר בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֲדָם
וּבַבְּהֵמָה בְּיוֹם הַכֹּתִי כָל-בְּכוֹר בְּאֶרֶץ
מִצְרַיִם הִקְדַּשְׁתִּי אֶתְּכֶם לִי: אָרִי דִילִי כָל בּוּכְרָא בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּאֲנָשָׁא וּבִבְעִירָא בְּיוֹמָא דְקִטְלִית כָּל בּוּכְרָא בְּאֶרֶעָא דְמִצְרַיִם אֶקְדַּשְׁתִּי יְתַהוּן
קִדְמִי:

רס"י כי לי כל בכור. שלי היו הזכורות בקו הדיון, שהגנתי עליהם בין בכורי
מזרים ולקחתי אותם לי עד שטענו בעגל, ועכשיו ואקח את הלזים:

(יח) וְאֶקְוֹז אֶת-הַלְלוּיִם תְּנוּת כָּל-בְּכוֹר בְּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל: וְקִרְבִּית יְתַ לְוַאֲי חֲלָף כָּל בּוּכְרָא בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל: (יט) וְאֶתְּנָה
אֶת-הַלְלוּיִם נִתְּנִים | לְאֶתְרָן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לְעֵבֶד אֶת-עֲבָדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל
בְּאֶהֱל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא
יִהְיֶה בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נֶזֶף בְּעֵשֶׂת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל
אֶל-הַקָּדֹשׁ: וְיִהְיֶה יְתַ לְוַאֲי מְסִירִין לְאֶהֱרוֹן וּלְבְנוֹהִי מִגּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לְמַפְלַח יְתַ פּוּלְחוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִשְׁכַּן זְמַנָּא וּלְכַפֵּרָא עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יְהִי בְּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל מוֹתָא בְּמִקְרַב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקוּדְשָׁא:

רס"י וחתנה וגו'. חמשה פעמים נאמר בני ישראל במקרא זה, להודיע חזתן שנכפלו אזכרותיהן במקרא אחד כמנין חמשה חמשי תורה, וכך ראיתי בצבראשית רבה: ולא יהיה בצני ישראל נגף. שלא יאטרכו לגשת אל הקדש, שאם יגשו יהיה נגף:

(כ) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל-עֲבֹדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לְלוֹיִם כְּכֹל אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה לְלוֹיִם כִּן-עָשׂוּ לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַעֲבַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל כְּנֹשְׁתָּא דבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְלוֹאֵי כָכַל דִּי פְקִיד יִי יְת מֹשֶׁה לְלוֹאֵי כֹן עֲבָדוּ לְהוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

רס"י ויעש משה ואהרן וכל עדת וגו'. משה העמידן ואהרן הניפן וישראל סמכו את ידיהם:

(כא) וַיִּתְּנוּ טָאוּ הַלְוִיִּם וַיַּכְבְּסוּ בְגָדֵיהֶם וַיִּזְנְפוּ אֶהֱרֹן אֶתְּם תִּזְנֹפוּה לְפָנָי יְהוָה וַיַּכְפֹּר עֲלֵיהֶם אֶהֱרֹן לְטַהָרֵם: וַאֲדָכִיּוּ לְלוֹאֵי וְחִנּוּרֵי לְבוּשֵׁיהוֹן וְאַרְס אֶהֱרוּ יְתֵהוֹן אֶרְמָא קָדָם יִי וְכַפֵּר עֲלֵיהוֹן אֶהֱרוּ לְדַכּוּאֵיהוֹן:

נביאים - זכריה - פרק ד

(ב) וַיֹּאמֶר אֵלָי מָה אַתָּה רֹאֶה (ויאמר) וַאֲבֹר רְאִיתִי | וְהִנֵּה מְזוֹרֶת זָהָב כְּלָה וְגִלָּה עַל-רֹאשָׁהּ וְשִׁבְעָה זְרֹתֶיהָ עָלֶיהָ שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה

בְּמוֹצָקוֹת לַיָּרֹת אֲשֶׁר עַל-רֵאשֵׁה: וְאָמַר לִי מַה אֵת חֲזִי
וְאֶמְרִית חֲזִיתִי וְהָא מְנַרְתָּא דְדִּהְבָּא כְּלָה וְגוֹלְתָהּ עַל רֵישָׁה וְשִׁבְעָא בּוֹצִינְהָא דְעֵלָה
שִׁבְעָא וְשִׁבְעָא דְמְרִיקִין מְנַחוּן מְשַׁחָא לְבוֹצִינְהָא דְעַל רֵישָׁה :

רס"י וגולה על ראשה . כמו (יהושע טז) גולות עלית לשון מעיין כמין ספל
גדול עגול : ושבעה נרותיה . כמין בזיכין שנותנין השמן והפתילה לתוכה :
שבעה ושבעה מוצקות . לכל נר ונר באין שבעה נורות קטנים שהשמן זב
מן הגולה דרך אותן מוצקות לכל נר ונר :

(ג) וּשְׁנַיִם יָיִתִּים עָלֶיהָ אֶזְזָד מִיַּמִּין הַגְּלָה וְאֶזְזָד
עַל-שְׁמוֹנְתָהּ: וְתִרְתִּין זֵיתִין דְעֵלָה חַד מִיַּמִּין גוֹלְתָא אוֹ חַד עַל סְמֻלְתָהּ
:

רס"י ושנים זתים עליה . אכלה שני חילנות שהזיתים גדולים בהם : אחד
מימין הגולה ואחד משמאלה וגו' . וכאן לא פירש על שני נותרות זהב
האמורות למטה בפרשה והם כמין עריבות ועדשים של בית הבד שהם
עומדים אצל הזיתים והזיתים נחבטים מאחליהם לתוך הכנתרות ומתחממות
שם כזמעטון ונעצרים שם בבית הבד והשמן נופל לתוך הכנתרות ומהכנתרות
לתוך הגולה ומהגולה אל המוצקות ומהמוצקות אל הגרות והמוצקות והגרות
ארבעים ותשע היו רמז לאור שלעתיד לבא אור החמה יהיה שבעתים כאור
של שבעת ימים ארבעים ותשע על אור של יום בראשית :

(ד) וְאֶעֵן וְאֶמַר אֶל-הַבַּלְאָךְ הַדְּבָר בְּי לְאֶמַר
בַּה-אֶלָה אֲדַלִּי: וְאֶתִּיבִית וְאֶמְרִית לְמַלְאָכָא דְמַלְלִיל עָמִי לְמִימַר מַה
אֶלִּין רַבּוּנִי :

רס"י מה אלה אדוני . מה זה שהזיתים נמסקים מאחיהם והשמן בא אל
הגרות מאליו :

^ה וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲלוֹא

יָדַעְתָּ מִתּוֹ-הַבַּיִת אֵלֶּה וַאֲמַר לֹא אֲדַעֲנִי: וְאַתִּיב

מִלְאָכָא דְמַלְיָל עִמִּי וַאֲמַר לִי הֲלֹא יָדַעְתָּא מִן אֵינוֹן אֵלַי וְאַמְרִית לָא רַבּוּנִי : (ו)

וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלַי לֹאמוֹר זֶה דְּבַר-יְהוָה אֵל-

וְרַבְבֵּל לֹאמוֹר לֹא בּוֹזֵיל וְלֹא בְכוֹז כִּי אִם-

בְּרוּזֵי אֱמָר יְהוָה צְבָאוֹת: וְאַתִּיב וַאֲמַר לִי לְמִימַר דִּין פְּתַגְמָא

דִּי עִם זְרַבְבֵּל לְמִימַר לָא בְּחִילָא וְלֹא בְּגַבְוָרָא אֶלְהִין בְּמִימְרֵי אֱמַר יְיָ צְבָאוֹת :

רס"י זה דבר ה' אל זרובבל . זה סימן לך להבטיח את זרובבל כקס

שהזתים והשמן הזה נגמר מאליו לכל דבריו כך לא בחיל ולא בכח שזכס

תעשו את בנין ביתי : כי אם ברוחי . חני אתן רוחי על דריוש ויניח לכם)

ס"א ויורה לכם) לבנות ולעשות כל כרכי יציאת הבנין משלו ולעזור אתכם בחטין

ויין ושמן ועלים כמו שמפורש בעזרא ולא תצטרכו לעזרת אדם :

^ז מִי-אֶתֶּה הַר-הַגְּדוֹל לְפָנַי וְרַבְבֵּל לְבַיְשָׁר

וְהוֹצִיא אֶת-הָאֶבֶן הָרִאשֹׁנָה תְּשׂוּאוֹת חֲזַן חֲזַן

לָהּ: (פ) מָא אֶת חֲשִׁיבָא מְלָכוּתָא טַפְשָׁתָא קְדָם זְרַבְבֵּל הֲלֹא פְּמִשְׁרָא וַיַּגְלִי יַת

מְשִׁיחִיָּה דְאַמִּיר שְׁמִיָּה מְלַקְדָּמִין וַיִּשְׁלוּט בְּכָל מְלָכוּתָא :

רס"י מי אתה הר הגדול . שרי עזר הנהר תתני פחת עזר נהרא ושתר

בוזני וכנותהון שזטלתם המלככה עד כה מעתה תהיה לפני זרובבל מישור

חין לכם שררה וגדולה עוד עליו : והוציא את האבן הראשה . האדריכל יקח

את אבן הבדיל בידו להיות אדריכל בראש הבונים והם יבנו הכל כפי דבריו

אשר יורה בזנין נאה ומפואר : תשואות חז חז . יהיה לה לאותה האבן שהכל

יאמרו מה נאה בנין זה העשוי על ידי אבן המשקולת הזאת , תשואות חז

כמו תשואות נוי כמו תשואות מליאה עיר הומיה (ישעיה כב) קול שאון (שם

סו) כולם לשון השמעת קול הם :

כתובים - תהילים - פרק צ

צ (א) תִּפְלֵה לְמוֹשֶׁה אִישׁ-הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מִעוֹן

אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ בְּדָר וְדָר: צְלוּתָא דְצַלִי מִשָּׁה נְבִיָא דִיִּי כַד חָבוּ
עָמָא בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּרָא עֲנִי וְכוּן אָמַר יְיָ דְמִדּוֹר בֵּית שְׁכִנְתָּךְ בְּשִׁמְיָא אֲתָּה הוֹיִתָּא
לְנָא סְעִיד בְּכָל דָּר וְדָר :

רס"י תפלה למושה . אחד עשר מזמורים מכאן עד לדוד מזמור כלם משה
אמרם כנגדם בדרך אחד עשר ברכות לאחד עשר שבטים בזאת הברכה : מעון
אתה היית לנו . מעון מדור ומנוס לבא שם היית לנו . דדר ודר . מעולם כי
אתה מקדם הכל היית :

ב (ב) בְּטָרָם | הָרִים יִלְדוּ וַתִּזְוָקְלָ אֶרֶץ וַתִּבֶּל

וּמִעוֹלָם עַד-עוֹלָם אֶתָּה אֵל: כַּד אֲתַגְלִי קְדָמָךְ דְעָמָךְ עֲתִידִין
לְמַחֹב אֲתַקְנָתָא תְּתוּבָא עַד דְלָא טוֹרִיָא אֲתַנְטְלוּ וְאֲתַבְּרִיאת אֶרְעָא וְיִתְבִי תִבֶּל מִן
עֲלָמָא הָדִין עַד עֲלָמָא דְאַתִּי אֲתָּה הוּא אֱלֹהָא :

רס"י בטרם הרים יולדו . נבראו ובטרם חוללת ארץ ותבל ומעולם ראשון
ועד עולם אחרון אתה אל :

ג (ג) תִּשָּׁב אֲנוּשׁ עַד-דָּכָא וְהִתְאָמַר שׁוּבוּ בְנֵי-

אֲדָם: תְּתִיב בְּרַ נֶשׁ עַל חוּבִיָּה עַד מוֹתָא וְאִמְרַת תּוּבוּ בְנֵי נֶשָׂא :

רס"י תשב אנוש עד דכא . מביא אתה יסורין על האדם עד שאתה מחזירו
להיות תשוש כח וקרוב למות , ותאמר לו ביסורין שובו בני אדם מדרכיכם
הרעים :

(ד) כִּי אָלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֲתִמוּל כִּי יַעֲבֹר

וְאַשְׁמוּרָה בְּלֵילָהּ: אָרוֹם אֶלֶף שָׁנִין בְּעֵינֶיךָ מִתְחַשְׁבִּין קִדְמָה הֵיךְ יוֹמָא דְאַתְמָלִי אָרוֹם יַעֲבֹר וְהֵיךְ מְטָרַת לֵילָא :

רס"י כי אלף שנים בעיניך . אלף שנים של בני אדם הם כיום אחד של הקב"ה ועוד מן הלילה עמו כי יום א' של הקב"ה ומעט מן הלילה של הקב"ה הם אלף שנים שהרי לא אמר הכתוב שיהא יומו של הקב"ה אחד כאלף שנים אבל כשיאח מעט מן הלילה עמו אז יומו שלם והוא אלף שנים ולכך מת אדם הראשון תוך אלף שנים האם היה חי אלף היה יותר מיומו של הקב"ה ושמה שיעור אותה אשמורה הוא כמו שיש ממיתת אדם הראשון עד אלף שנים ואנו לא ידעינו כמה היא אותה אשמורה כי אם מסבירא . (מנחת) כי אלף שנים בעיניך וגו' . וכשעלתה תשובה בדעתך מתחלה יפה דנת ובראת אותה וראוין היו השנים לכך לפי (שלא) היו ימי בני אדם רבים שלא היו אלף שנים בעיניך אלא כיום הולך שעבר וחלף ומעט מן הלילה עמו שהרי אמרת לאדם הראשון (בראשית ב) כי ביום אכלך ממנו מות תמות וחייה השע מאות ושלשים שנה נמלאו אלף שנים עולים ליום שלם ומעט מן הלילה עמו : כיום אתמול כי יעבור . שכבר עבר :

(ה) זַרְמַתְּם שְׁנָה יְהִיוּ בְּבֹקֶר כְּזוֹצֵיר יְזוֹלְף: ואין לא

תְּבִין תִּיִתִי עֲלֵיהוֹן מוֹתָא הֵיךְ דְּמַכִּין יְהוֹן וְלַעֲלָמָא דְאַתִּי הֵיךְ עֲסָבָא דְמִתְפָּרְכָא יְתַחֲלִפּוֹן :

רס"י זרמתם שנה יהיו . עכשיו חטפתם לאותם השנים והזאתם לימים מועטים שאינם אלא כשנת תנומה ששני הדורות שבעים שנה הם , כמו שמפורש בסוף הענין ימי שנותינו זהם שבעים שנה , והם חסובים שינה אחת כענין (לחמו קכ"ז) בשב ה' את שיבת ליון היינו כחולמים ועל שבעים שנה של גלות בכל נאמר שהיה שבעים שנה : זרמתם . לשון שטיפה כמו (חזקוני) זרם מים : צוקר כחליר יחלוף . הנולד כלילה מת צוקר לסוף השנה . ואם (ו) צוקר יליץ . מיד חלף ועד בא הערב ימולל ויבש , למה :

(ו) בַּבֵּקֶר יִצִיץ וְזֶלְזַף לְעֶרְבִי יְמוּלֵל וַיִּבְשֵׁ: דְמָן
עוֹבְדֵיהוֹן הִידֵּ עֶסְבָּא דִּי בְצַפְרָא יִנִּיץ וַיִּסְגִּי לְרַמְשָׁא מִתְמוּלֵל וּמִתְיַבֵּשׁ מִן חוּרְבָּא :

משנה סנהדרין פרק ו

א. נִגְמַר הַדִּין, מוֹצִיאִין אוֹתוֹ לְסָקְלוֹ. בֵּית הַסֵּקִילָה הָיָה חוּץ לְבֵית דִּין, שְׁנַאֲמַר (ויקרא כד) הוֹצֵא אֶת הַמִּקְלָל. אֶחָד עוֹמֵד עַל פֶּתַח בֵּית דִּין וְהַסוֹדְרִין בְּיָדוֹ (וְאֵדָם אֶחָד רֹכֵב), הַסּוֹס רְחוּק מִמֶּנּוּ כְּדִי שְׂיֵהָא רוֹאֵהוּ. אוֹמֵר אֶחָד יֵשׁ לִי לְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת, הֵלָּה מִנִּיף בְּסוֹדְרִין וְהַסּוֹס רָץ וּמַעֲמִידוֹ. וְאֶפְלוֹ הוּא אוֹמֵר יֵשׁ לִי לְלַמֵּד עַל עֲצָמֵי זְכוּת, מְחַזְרִין אוֹתוֹ אֶפְלוֹ אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה פְּעָמִים, וּבְלִבָּד שְׂיֵשׁ מִמֶּשׁ בְּדַבְרֵיו. מְצִאוּ לוֹ זְכוּת, פְּטְרוּהוּ, וְאִם לֹא, יוֹצֵא לְסָקֵל. וְכָרוֹז יוֹצֵא לְפָנָיו, אִישׁ פְּלוֹנִי בֶן פְּלוֹנִי יוֹצֵא לְסָקֵל עַל שְׁעֵבֶר עֲבָרָה פְּלוֹנִית וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי עָדִיו, כָּל מִי שְׂיִוִּדַע לוֹ זְכוּת יָבֹא וְיִלְמַד עָלָיו:

ב. (6) נגמר הדין. חוץ לב"ד. רחוק מב"ד שמא בעוד שמוליכין אותו לבית הסקילה ימלאו לו זכות ויפטר: והסודרין בידו. להניף והוא סימן להחזירו: ובלבד שיהא ממנן בדבריו. ואם אין ממנן בדבריו. פעם ראשונה ושניה בלבד מחזירים אותו ללמא מחמת בעתותא נסתתמו טענותיו ואולי תחישב דעתו עליו ויזכור טענותיו. יותר ע"כ אין מחזירין אותו ומוסרין לו שני ת"ח שיעיינו אם יש ממנן בדבריו שאז מחזירין אותו ד' וה' פעמים: ופלוני ופלוני עדיו. שעבר עבירה פלונית ביום פלוני בשעה פלונית. במקום פלוני דלמא איכא דמזים להו:

ב. הָיָה רְחוּק מִבֵּית הַסֵּקִילָה כְּעֶשֶׂר אַמּוֹת, אוֹמְרִים לוֹ הַתְּוֹדָה, שְׂכֹן דְרָף הַמוּמְתִין מִתְוֹדִין, שְׂכָל הַמִּתְוֹדָה יֵשׁ לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. שְׂכֹן מְצִינוּ בְּעֶכָן שְׂאֵמַר לוֹ יְהוֹשֻׁעַ (וַיְהוֹשֻׁעַ ז') בְּנֵי שָׁיִם נָא כְבוֹד לַה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתָן לוֹ תוֹדָה וְגו', וַיַּעַן עֶכָן אֶת יְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמֶר אֲמִנָּה אֲנֹכִי חֲטָאתִי [לַה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל] וְכִזַּאת וְגו'. וּמִנִּין שְׂכָפֶר לוֹ וְדוּוּ, שְׂנַאֲמַר (סו) וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ מָה עֲכָרְתֶּנּוּ יַעֲכָרְךָ ה' בַּיּוֹם הַזֶּה, הַיּוֹם הַזֶּה אֲתָה עָכוּר וְאִי אֲתָה עָכוּר לְעוֹלָם הַבָּא. וְאִם אֵינּוּ יוֹדַע לְהַתְּוֹדוֹת, אוֹמְרִים לוֹ אָמור תְּהֵא מִיתְתִּי כְּפָרָה עַל כָּל עֲוֹנוֹתַי. רַבִּי יְהוֹדָה אוֹמֵר, אִם הָיָה יוֹדַע שֶׁהוּא מְזַמֵּם, אוֹמֵר תְּהֵא מִיתְתִּי כְּפָרָה עַל כָּל עֲוֹנוֹתַי חוּץ

מֵעוֹן זֶה. אָמְרוּ לוֹ, אִם כֵּן, יְהוּ כָּל אָדָם אוֹמְרִים כָּךְ כְּדֵי לְנַקוֹת אֶת
עַצְמוֹ:

ברטנורה (ב) היה רחוק מבית הסקילה. דקרוז לבית הסקילה שמא תטרוף דעתו
ולא יכול להתודות: ותן לו תודה. ואלע"ג דאין אדם נהרג ע"פ עצמו הריגת עכן
הוראת שעה היתה: כזאת וכזאת עשיתי. בגמרא מפרש שמעל בחרמי' בימי משה:
שהוא מזומם. שעדיו הן זוממין: לנקות את עצמן. מן הבריות ויוציאו לעז על הדיונים
ועל העדים. ואין הלכה כר"י:

ג. הָיָה רְחוֹק מִבֵּית הַסְּקִילָה אַרְבַּע אַמּוֹת, מִפְּשִׁיטִין אוֹתוֹ אֶת
בְּגָדָיו. הָאִישׁ, מְכַסֵּין אוֹתוֹ מִלְּפָנָיו. וְהָאִשָּׁה, מִלְּפָנֶיהָ וּמֵאַחֲרֶיהָ,
דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, הָאִישׁ נִסְקַל עָרוֹם וְאִין הָאִשָּׁה
נִסְקַלָּת עֲרֻמָּה:

ברטנורה (ג) מפשיטין את בגדיו. דכתיב (ויקרא כד) ורגמו אותו. ולא כסותו: מכסין
אותו מלפניו. פרק א' כלומר מעט ממנו מלפניו. ואין הלכה כרבי יהודה:

ד. בֵּית הַסְּקִילָה הָיָה גְבוּהָ שְׁתֵּי קוֹמוֹת. אֶחָד מִן הָעֵדִים דּוֹחֲפוֹ עַל
מִתְנָיו. נְהַפֵּךְ עַל לְבֹו, הוֹפְכוֹ עַל מִתְנָיו. אִם מֵת בָּהּ, יֵצֵא. וְאִם לֹאוֹ,
הַשְּׂנִי נוֹטֵל אֶת הָאֶבֶן וְנוֹתְנָה עַל לְבֹו. אִם מֵת בָּהּ, יֵצֵא. וְאִם לֹאוֹ,
רְגִימָתוֹ בְּכָל יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יז) יֵד הָעֵדִים תִּהְיֶה בּוֹ בְּרֵאשִׁיטָה
לְהַמִּיתוֹ וְיֵד כָּל הָעָם בְּאַחֲרָנָה. כָּל הַנִּסְקָלִין נִתְּלִין, דְּבָרֵי רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵינּוּ נִתְּלָה אֶלָּא הַמְּגִדֵף וְהַעוֹבֵד עֲבוּדָה
זָרָה. הָאִישׁ תּוֹלִין אוֹתוֹ פָּנָיו כְּלָפֵי הָעָם וְהָאִשָּׁה פָּנֶיהָ כְּלָפֵי הָעֵץ,
דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, הָאִישׁ נִתְּלָה וְאִין הָאִשָּׁה
נִתְּלִית. אָמַר לָהֶן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְהֵלֵא שְׁמֵעוֹן בֶּן שֶׁטַח תְּלָה נְשִׁים
בְּאַשְׁקֵלוֹן. אָמְרוּ לוֹ, שְׁמוֹנִים נְשִׁים תְּלָה וְאִין דָּנִין שְׁנַיִם בְּיוֹם אֶחָד.
כִּיצַד תּוֹלִין אוֹתוֹ, מְשַׁקְּעִין אֶת הַקּוֹרָה בְּאַרְצָה וְהָעֵץ יוֹצֵא מִמֶּנָּה,
וּמְקִיף שְׁתֵּי יָדָיו זוֹ עַל גְּבִי זוֹ וְתוֹלָה אוֹתוֹ. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, הַקּוֹרָה
מִטָּה עַל הַכֶּתֶל וְתוֹלָה אוֹתוֹ כְּדָרְךָ שֶׁהַטְּבַחִין עוֹשִׂין. וּמִתִּירִין אוֹתוֹ
מִיָּד. וְאִם לֹן, עוֹבֵר עָלָיו בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כא) לֹא תִלִּין נְבִלָתוֹ
עַל הָעֵץ כִּי קָבוֹר תִּקְבְּרֶנּוּ (ביום ההוא) כִּי קָלַלְתָּ אֱלֹהִים תִּלּוּי וְגוֹי.
כְּלוּמַר, מִפְּנֵי מָה זֶה תִּלּוּי, מִפְּנֵי שֶׁבִרְךָ אֶת הַשֵּׁם, וְנִמְצָא שֵׁם שְׁמַיִם
מִתַּחֲלָל:

ברטנורה (ד) היה גבוה שתי קומות. ומפילו מסם לארץ: הופכו על מתניו. שכשהוא
מושכב פרקדן מגונה יותר: המגדף. מצדך את ה': והעובד כוכבים. נמי מגדף הוא
דכתיב (במדבר טו) והנפש אשר תעשה ביד רמה וגו' את ה' הוא מגדף. ואותה פרשה

בעבודת כוכבים מדברת: ואין דנים שנים ביום אחד. בז"ד אחד משום ללא מצי לחפוכי בזכותייהו לכל חד וחד ללא תלייתן של נשים הללו הוראת שעה היתה ואין למדים ממנה. ואין הלכה כר"א: משקעין. נועלים. והעץ יורא ממנה כמין יתד היה יורא מן הקורה סמוך לראשה: ומקיף. סומך זו אלל זו כמו לתרום שלא מן המוקף: תולין אותו. בידיו: הקורה מוטה על הכותל. לא היתה נעוזה בארץ ללא ראשה אחד על הארץ וראשה אחד מוטה ונסמך על הכותל וטעמא דר' יוסי לפי שהעץ שנתלה עליו נקצר עמו ואמרה תורה כי קבור תקברנו. מי שאינו מחוסר ללא קבורה. יורא זה שמחוסר חפירה תלישה וקבורה. ורצנן חפירה לאו כלום היא. ולא מיעטה תורה ללא ללא יהיה העץ מחובר מעיקרו והלכה כחכמים:

ה. אמר רבי מאיר, בזמן שאדם מצטער, (שכינה) מה הלשון אומרת (פבגכז) קלני מראשי, קלני מזרועי. אם כן המקום מצטער על דמם של רשעים שנשפך, קל וחמר על דמם של צדיקים. ולא זו בלבד (אמר), אלא כל המלין את מתו, עובר בלא תעשה. הלינו לכבודו להביא לו ארון ותכריכים, אינו עובר עליו. ולא היו קוברין אותו בקברות אבותיו, אלא שני בתי קברות היו מתקנין לבית דין, אחד לנהרגין ולנהנקין ואחד לנסקלין ולנשרפין:

ברטורה (ה) בזמן שאדם מצטער. שפורענות באה עליו בעונו: מה לשון אומרת. באיזה לשון שכינה קובלת ומנוודת עליו: הלני מראשי. ראשי כזר עלני. וזרועי כזר עלני. כאדם שהוא עיף: הלני. איני קל מראשי: ולא זה כלל. עובר בל"ת אם הלנו: לא היו קוברין אותו בקברות אבותיהו. לפי שאין קוברין רשע אלל לדיק: שני קברות היו מתוקנין לב"ד. לפי שאין קוברים מי שנתחייב מיתה חמורה אלל מי שנתחייב מיתה הקלה והלכתא גמירא לה שנים ולא ארבע:

ו. נתעפל הבשר, מלקטין את העצמות וקוברין אותן במקומן. והקורבים באים ושואלין בשלום הדינין ובשלום העדים, כלומר שאין בלבנו עליכם כלום, שדין אמת דנתם. ולא היו מתאבלין, אבל אונגין, שאין אגנינות אלא בלב:

ברטורה (ו) נתעכל הבשר. כבר נתכפר לו במיתתו ובזיונו: מלקטין את העצמות. וקוברים אותו בקברות אבותיו: ולא היו מתאבלים. כדי שיהא בזיון כפרה להם ואית דאמרי לפי שהאצלות חלה משיסתם הגולל. ובאותה שעה אין מתאבלים עליהם. שלא נגמרה כפרתו עד שיתעכל הבשר. והואיל ואדחי האצלות. אדחי:

גמרא סנהדרין דף מג ע"ב

אמר רבי יהושע בן לוי כל הזובח את יצרו ומתודה עליו מעלה עליו הפתוב כאלו כבדו להקדוש ברוך הוא בשני עולמים העולם הזה והעולם הבא דכתיב (תהלים נ) זובח תודה יכבדני. ואמר רבי יהושע בן לוי בזמן שבית המקדש קיים אדם מקריב עולה שכר עולה בידו. מנחה שכר מנחה בידו. אבל מי שדעתו שפלה מעלה עליו הפתוב כאלו הקריב כל הקרבנות כולם. שנאמר (שם נ"א) זבחי אלהים רוח נשברה. ולא עוד אלא שאין תפלתו נמאסת שנאמר (שם) לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה. (דמ"ד) (איוב ל"ו) היערוך שועד לא בצר. אמר רבי אלעזר לעולם יקדים אדם תפלה לצרה שאמלא לא הקדים אברהם תפלה לצרה בין בית אל ובין העי לא נשתייר מרשעי ישראל שריד ופליט. ריש לקיש אמר כל המאמץ עצמו בתפלה מלמטה אין לו צרים מלמעלה. רבי יוחנן אמר לעולם יבקש אדם רחמים שיהיו הכל מאמצין את פחו ואל יהו לו צרים מלמעלה:

ר"י זבחה את יצרו. לאחר שהסיתו לחטוא הוא זובחו והורגו ושב בתשובה ומתודה עליו: יכבדני. שני נוני"ן דריש לשני כבודים: זבחי אלהים. לשון רבים משמע: לא תבזה. אין דרכך לבזותו: היערוך שועד לא בצר. כך היו אומרים חבריו לחיוב כלום הקדמת שועד לא בצר עד לא באת הכרה אם היית עושה כן היו הכל מאמץ את כחך: כל המאמץ עצמו בתפלה מלמטה. אין צרים יכולין להסטינו מלמעלה: לעולם יבקש אדם רחמים שיהו הכל מאמץ את כחו. שסייעוהו מלכחי השרת לבקש רחמים ושלח יהו לו מסטינים מלמעלה והכי משמע היערוך שועד אם באתה לערוך שוע כזאת תערכוהו לא בצר שלא יהיה לו צרות ושהכל יהיו מאמץ:

זוהר בהעלתך דף ק"ו ע"א

רבי שמעון אמר ווי לההוא בר נש דאמר דהא אורייתא אתא לאחזאה ספורין בעלמא ומלין דהדיוטי. דאי הכי אפילו בזמנא דא אנו יכלין למעבד אורייתא במלין דהדיוטי ובשבחא יתיר מפלהו אי לאחזאה מלה דעלמא אפילו אינון קפסירי דעלמא אית בינייהו מלין עלאין יתיר. אי

הכי נזיל אַבְתְּרִייהוּ וְנַעֲבִיד מְנִייהוּ אורִייתָא כְּהַאי גוּוְנָא. אֶלָּא כָּל מְלִין דְּאורִייתָא מְלִין עֵילָאין אִינוּן וְרִזִין עֵילָאין. תָּא חֲזִי עֶלְמָא עֵלְאָה וְעֶלְמָא תַתְּאָה בְּחַד מִתְקֵלָא אֶתְקֵלוּ. יִשְׂרָאֵל לַתְּתָא מְלֵאכִי עֵילָאִי לְעֵילָא מְלֵאכִי עֵילָאִי כְּתִיב בְּהוּ (תהילים קד) עוֹשֶׂה מְלֵאכִיו רוּחוֹת (האי בְּאַתְרַּע עֵלְאָה) בְּשַׁעֲתָא דְנַחְתִּין לַתְּתָא (אף על גב דנחתין) מְתַלְבְּשִׁי בְּלְבוּשָׁא דְהַאי עֶלְמָא וְאִי לָאו מְתַלְבְּשִׁי בְּלְבוּשָׁא כְּגוּוְנָא דְהַאי עֶלְמָא לָא יִכְלִין לְמִיקָם בְּהַאי עֶלְמָא וְלָא סְבִיל לֹון עֶלְמָא. וְאִי בְּמְלֵאכִי כְּדֵּ אורִייתָא דְבָרָא לְהוּ וּבָרָא עֶלְמִין כְּלָהוּ וְקִיִּמִין בְּגִינָה עַל אַחַת פְּמָה וְכַמָּה כִּיּוֹן דְנַחְתִּת לְהַאי עֶלְמָא אִי לָאו דְמְתַלְבְּשִׁי בְּהַאי לְבוּשִׁין דְהַאי עֶלְמָא לָא יִכִּיל עֶלְמָא לְמַסְבֵּל. וְעַל דָּא הַאי סְפוּר דְאורִייתָא לְבוּשָׁא דְאורִייתָא אִיהוּ מָאן דְחָשִׁיב דְהַהוּא לְבוּשָׁא אִיהוּ אורִייתָא מִמֶּשׁ וְלָא מְלָה אַחְרָא תִּיפַח רוּחִיהּ. וְלָא יְהֵא לִיהּ חוּלְקָא בְּעֶלְמָא דְאֶתִי בְּגִין כְּדֵּ אָמַר דָּוִד (שם ק"ט) גַּל עֵינַי וְאַבְיִטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרַתְךָ. מַה דְתַחֲוֹת לְבוּשָׁא דְאורִייתָא. תָּא חֲזִי אִית לְבוּשָׁא דְאֶתְחֲזִי לְכֻלָּא וְאִינוּן טַפְשִׁין כְּדֵּ חֲמָאן לְבַר נֶשׁ בְּלְבוּשָׁא דְאֶתְחֲזִי לֹון שְׁפִירָא לָא מְסַתְּפִין יִתִיר חֲשִׁיבוּ דְהַהוּא לְבוּשָׁא גּוּפָא. חֲשִׁיבוּתָא דְגּוּפָא נִשְׁמָתָא. כְּהַאי גוּוְנָא אורִייתָא אִית לָהּ גּוּפָא וְאִינוּן פְּקוּדֵי אורִייתָא דְאֶקְרוּן גּוּפֵי תּוֹרָה הַאי גּוּפָא מְתַלְבְּשִׁי בְּלְבוּשִׁין דְאִינוּן סְפוּרִין דְהַאי עֶלְמָא. טַפְשִׁין דְעֶלְמָא לָא מְסַתְּפִי אֶלָּא בְּהַהוּא לְבוּשָׁא דְאִיהוּ סְפוּר דְאורִייתָא וְלָא יִדְעִי יִתִיר וְלָא מְסַתְּפִי בְּמָה דְאִיהוּ תַחֲוֹת הַהוּא לְבוּשָׁא. אִינוּן דִּיִּדְעִין יִתִיר לָא מְסַתְּפִין בְּלְבוּשָׁא אֶלָּא בְּגּוּפָא דְאִיהוּ תַחֲוֹת הַהוּא לְבוּשָׁא. חֲכִימִין עַבְדֵי דְמְלַכָּא עֵלְאָה אִינוּן דְקִיִּימוּ בְּטוֹרָא דְסִינַי לָא מְסַתְּפִי אֶלָּא בְּנִשְׁמָתָא דְאִיהוּ עֶקְרָא דְכֻלָּא אורִייתָא מִמֶּשׁ (וּלְעֶלְמָא) וְלִזְמַנָּא דְאֶתִי זְמִינִין לְאַסְתְּפֵלָא בְּנִשְׁמָתָא דְנִשְׁמָתָא דְאורִייתָא:

תרגום הזהר רַבִּי שְׁמַעוֹן חָמַר, חוּי לְחוֹתוּ הַאֲדָם שְׁחוֹמַר, כִּי הַתּוֹרָה צָחָה לְסַפֵּר סְפוּרִים צְפִשְׁטוֹת, וְדַבְּרֵי הַדְּיוּט שֶׁל עֵשָׂו וְלָבֹן וְכְדוּמָה, כִּי אִם בְּנֵי אֶפְלֹו צִזְמֹון הָיָה חָנוּ יְכוּלִים לַעֲשׂוֹת תּוֹרָה מְדַבְּרֵי הַדְּיוּט, וְעוֹד יוֹתֵר יִפִּים מֵהֶם, וְאִם הַתּוֹרָה צָחָה לְהַרְחוֹת דַּבְּרֵי הָעוֹלָם, אֶפְלֹו שְׁלִיטֵי הָעוֹלָם יִשְׁ צִינִיָהֶם דַּבְּרִים מְעוּלִים יוֹתֵר. אִם בְּנֵי גִלְדֵּי אַחֲרֵיהֶם וְנַעֲשֶׂה מֵהֶם תּוֹרָה, כְּחוֹתוּ הָאוֹפֵן. אֶלָּא שְׁכַל דַּבְּרֵי תּוֹרָה הֵם דַּבְּרִים עֵלְיוֹנִים, וְסוּדוֹת עֵלְיוֹנִים. צַח וְרֵאָה, הָעוֹלָם הָעֵלְיוֹן וְהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן, צְמִשְׁקֵל אֶחָד נִשְׁקֵלוּ. יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה כְּנֶגֶד מְלַאכִים עֵלְיוֹנִים לְמַעְלָה. הַמְּלַאכִים הָעֵלְיוֹנִים כְּתוּב צָהֳרַיִם (תהלים ק"ד) עוֹשֶׂה מְלַאכִיו רוּחוֹת. וּבְשַׁעֲרֵי שְׁיֹרְדִים לְמַטָּה מְתַלְבְּשִׁים צִלְבוּשֵׁי שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְאִם לֹא הָיוּ מְתַלְבְּשִׁים צִלְבוּשֵׁי כְּעִין הָעוֹלָם הַזֶּה לֹא הָיוּ יְכוּלִים לַעֲמוֹד צְעוּלָם הַזֶּה, וְהָעוֹלָם לֹא הָיָה סוּבֵל אוֹתָם. וְאִם צְמִלְאֲכִים כְּדֵּ, הַתּוֹרָה שְׁצַרְחָה אֶת הַמְּלַאכִים וְאֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְהֵם מְתַקִּימִים צְשִׁילָה, עַל אַחַת פְּמָה וְכַמָּה, כִּיּוֹן שְׁיֹרְדָה לְעוֹלָם הַזֶּה, אִם לֹא הָיְתָה מְתַלְבְּשֵׁת צִלְבוּשֵׁי שְׁצַעוּלָם הַזֶּה, שְׁהֵם הַסְּפוּרִים וְדַבְּרֵי הַדְּיוּט, לֹא

היה יכול העולם לסבול. ועל כן הספור הזה שצפורה הוא לבושה של
התורה. מי שחושב שאותו הלבוש הוא תורה ממש ואין צו דבר אחר, תפח
רוחו ולא יהיה לו חלק לעולם הבא. משום זה אמר דוד (תהלים קי"ט) גל
עיני ואציטה נפלאות מתורתך, דהינו להציט מה שמתחת לבושה של
התורה. צא וראה, יש לבוש הנראה לכל, ואלו הטופשים פשרוהים אדם
לבוש יפה, שנתראה להם הדור לבושו, אין מסתכלים יותר, ודנים אותו על
פי לבשו ההדור. וחושבים את הלבוש כגוף האדם, וחושבים גוף האדם
כמו נשמתו. כעין זה היא התורה, יש לה גוף והוא מנוות התורה הנקראות
גופי תורה. הגוף הזה מתלבש בלבושים, שהם ספורים של העולם הזה.
הטופשים שבעולם אינם מסתכלים אלא בלבוש ההוא, שהוא ספור התורה
ואינם יודעים יותר, ואינם מסתכלים במה שיש תחת הלבוש ההוא. אלו
שיודעים יותר, אינם מסתכלים בלבוש, אלא בגוף שהוא תחת הלבוש ההוא
החכמים, עבדי המלך העליון, אותם שעמדו בהר סיני, אינם מסתכלים
אלא בנשמה שצפורה, שהוא עקר הכל, תורה ממש. ולעתיד לבא, עתידים
להסתכל בנשמה של הנשמה שצפורה.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק ח'

א. כל דבר קדושה לא יהא אלא בתוך העדה מישראל שניאמר (ויקרא כד)
ונקדשתי בתוך בני ישראל. וכל אלו הדברים אם התחילו בהם בעשרה
והלכו מקצתם אף על פי שאין רשאים יגמרו השאר : **ב.** וצריך להיות כלם
במקום אחד ושליח צבור עמהם במקום אחד. חצר קטנה שנתרצה במלואה
לחצר גדולה והיו תשעה בגדולה ויחיד בקטנה מצטרפין תשעה בקטנה
ויחיד בגדולה אין מצטרפין. צבור בגדולה ושליח צבור בקטנה יוצאין ידי
חובתן. צבור בקטנה ושליח צבור בגדולה אין יוצאין ידי חובתן שהרי הוא
מופלג מהם ואינו עמהם במקום אחד מפני שיש בגדולה פסין מכאן ומכאן
והרי היא כמו מופלגת מן הקטנה ואין הקטנה מופלגת מן הגדולה אלא הרי
היא כקרון זווית שלה : **ג.** וכן אם היתה צואה בגדולה אסור להתפלל
ולקרות קריאת שמע בקטנה. היתה צואה בקטנה מותר להתפלל ולקרות

קריאת שמע בגדולה אם לא היה שם ריח רע מפני שהיא מופלגת ממונה:

מוסר

משערי תשובה לר"י דף מ' ע"א

אם לא ידע ולא יתבונן כי התלאות מצאוהו מפני חטאיו אף יאמר כאשר אמרו הפלשתיים (ש"א ו) כי לא ידו נגעה בנו מקרה הוא היה לנו בזאת יהי קצף עליו מלפני ה' ויגדל עון זה מחטאת אחרות דבתוכחות תחלה פתיב (ויקרא כז) ויספתי ליסרה אתכם וכתוב אחרי כן על הפת הזו (שם) ואם תלכו עמי קרי ולא תאבו לשמוע לי וגו' כי כל פת האחרונה בפרשה קשה מן הראשונה ואחרי כן פתיב (שם) ואם באלה לא תוסרו לי והלכתם עמי קרי והלכתי אף אני עמכם בקרי ואחרי כן פתיב ואם בזאת לא תשמעו והלכתם עמי בקרי והלכתי עמכם בחמת קרי ופירוש והלכתם עמי בקרי כי תאמרו מקרה הוא היה לנו ואם אין האיש מכיר מעבדיו ואיננו יודע כי יש בגדו עון אשר חטא עליו לפשפש במעשיו ולחפש דרכיו פענן שנאמר (איכה א) נחפשה דרכינו ונחקורה. ואם העלם יעלימו עיניו ונואלו ונשאו רעיוניו ולא הפרו דרכיו ולא ידעו מעשה ידיו ואשר עשו אצבעותיו ויאמר לא חטאתי חטאתו כבדה מאד כמו שנאמר (ירמיה ב) הנני נשפט אותך על אמרך לא חטאתי:

בהעלותך יום חמישי תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה:

(כב) ואזרי-כן באו הלוים לעבד את-עבדתם
באהל מועד לפני אהרן ולפני בניו כאשר
צוה יהוה את-משה על-הלוים כן עשו להם:
(פ) ובתר כן עלו לואי למפלח ית פולחנהון במשפן זמנא קדם אהרו וקדם בנוהי
כמא די פקיד יי ית משה על לואי כן עבדו להון:

רס"י כאשר לוח ה' וגו' כן עשו. להגיד שזו העושה והנעשה זהו, שאחד מהן לא עבד:

(כג) וַיִּדְבַר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימְרָ: (כד) זֹאת אֲשֶׁר לְלוֹיִם מִבֶּן זֹמִישׁ וְעֹשְׂרִים שָׁנָה וּמֵעַתָּה יָבוֹא לְעֲבָא עֲבָא בְּעַבְדַּת אֱהֵל

מוֹעֵד: דא די ללואי מבר חמש ועשרין שניו וילעלא ייתי לחלא חלא בפולחן משפן זמנא:

רס"י זאת אשר ללוים. שנים פוסלים זהם, ואין המומים פוסלים זהם: מנן חמש ועשרים. ובמקום אחר אומר (במדבר 7, ג) מנן שלשים שנה, הא כילד, מנן עשרים וחמש זא ללמוד הלכות עבודה ולומד חמש שנים, וזן שלשים עובד, מכאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו בחמש שנים, שזב אינו רואה:

(כה) וּמִבֶּן זֹמִישִׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצְבָּא הָעֲבֹדָה וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד: ומבר חמשין שניו יתוב מחיל פולחנא ולא יפלח עוד:

רס"י ולא יעבד עוד. עבודת משא בכתף, אבל חוזר הוא לנעילת שערס ולקיר ולטעון עגלות, וזהו וקרת את אחיו עם אחוהי, כתרנומו:

(כו) וְשִׁירַת אֶת-אֶזְוִיו בְּאֱהֵל מוֹעֵד לְשֹׁמֵר מִשְׁמֵרַת וְעֲבֹדָה לֹא יַעֲבֹד כִּכָּה תַעֲשֶׂה לְלוֹיִם בְּמִשְׁמֵרַתָּם: (פ) וישמש עם אחוהי במשפן זמנא למטר מטרא ופולחנא לא יפלח קדין תעביד ללואי במטרותהון:

רס"י לשמר משמרת. לחנות סביב לאהל, ולהקים ולהוריד בשעת המסעות:

נביאים - זכריה - פרק ד

(ח) וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: וַהֲוֹה פִּתְגָם נְבוּאָה מִן קִדְּם
וְעַמִּי לְמִימַר: (ט) יְדֵי זְרַבְבָּד יִסְדּוּ הַבַּיִת הַזֶּה וַיְדִיּוּ
תְבַצְעֶנָּה וַיִּדְעֶתָ כִּי-יְהוָה צְבָאוֹת שְׁלֹזְנֵי
אֱלֹהֵיכֶם: יְדֵי זְרַבְבָּד שְׁרִיאַה לְמַבְנֵי בַיְתָא הַדִּין וַיְדוּהִי יִשְׁכְּלוּגִיָּה וַתִּדְעוּן אַרְי
וְצְבָאוֹת שְׁלַחְנֵי לְאַתְנַבְּאָה לְכוּן:

רס"י ידי זרובבל יסדו הבית הזה. מתחילה ועד סוף בימי כורש הראשון:
וידיו תבצענה. אותו עתה, תבצענה ל' גמר הוא כמו (סס) כי יבצע ה'
כל מעשהו:

(י) כִּי מִי בֹז לְיוֹם קְטָנוֹת וְשִׁמּוֹזוּ וְרָאוּ אֶת-
הָאֵבֶן הַבְּדִיל בַּיַּד זְרַבְבָּד שִׁבְעָה-אֵלֶּה עֵינָי
יְהוָה הַמָּה מְשׁוֹטְטִים בְּכָל-הָאָרֶץ: אַרְי מִן הוּא דִּיכִי
דְבָשָׁר יוֹמָא דִּין עַל בְּנִינָא דְהוּא זְעִיר הָלָא יְתוּב וַיְחַדִּי כִּד יַחְזִי יַת אֶבֶן מִשְׁקוּלְתָּא
בִּידָא דְזְרַבְבָּד שִׁבְעָא נִידְבָּכִין פְּאֵלִין קִדְּם וְגַלּוֹן עוֹבְדֵי בְנֵי אֲנָשָׁא בְּכָל אֲרָעָא:

רס"י כי מי בז ליום. שיוסד הבית אשר הוקטן בעיניהם כמו שנאמר (ג)
בעזרא ג) ורבים מהכהנים אשר ראו הבית הראשון ביוסדו זה הבית בעיניהם
זוכים בקול גדול ונבואת (חגי ב) הלא כמוהו כאין בעיניהם ישמחו עתה
כשיראו את האבן הבדיל התלויה בחוט המשקולת אשר ביד אדריכל ראש

הזונים שמכוון בה ראש הפינה וזו תהיה ציד זרובצל : שצעה אלה . על אחד שצעה ביסוד הראשון שצימי כורס וכן ת"י שצעה נדצכין כאילין : עיני ה' המה משוטטים . ולו נראה לעשות כן והוא ראה את זרובצל זה הגון לדבר :

(יא) וְאָעַן וְאָבֹר אֶלְיוּ בַּמָּה-שְׁנַי הַיְיִתִּים הָאֵלֶּה
עַל-יְמִין הַמְּזוֹרָה וְעַל-שְׂמֹאלֶיהָ: וְאֶתִּיבִית וְאֶמְרִית לֵיהּ
מָא תְּרִין זִיתָא הָאֵלִין עַל יְמִין מְנַרְתָּא וְעַל שְׂמֹאלָה :

רס"י מה שני הזיתים . מה רמז הם ומה רמז שני שצלי זיתים טרוק"א
בלע"ז קבוצות זיתים בענף כעין שכולת :

(יב) וְאָעַן שְׁנֵית וְאָבֹר אֶלְיוּ בַּמָּה-שְׁתֵּי שְׂבָכֵי
הַיְיִתִּים אֲשֶׁר בְּיַד שְׁנַי צְנֹתָרוֹת הָאֵהָב
הַמְּרִיקִים מִעֲלֵיהֶם הָאֵהָב: וְאֶתִּיבִית תְּנַנּוֹת וְאֶמְרִית לֵיהּ מָא
תְּרִין שׁוֹבְלֵי זִיתָא דְבִגְד תְּרִין אֶסְקָרִיטוֹן דְּדָהָב דְּמְרִיקִין מְנַהוֹן מְשַׁחָא לְבוּצִינֵי
דְּהָבָא :

רס"י אשר ציד שני כנתרות . כלומר אכל שני הצנתרות כמו ראו חלקת
יורב ע"י (שמואל ב יד) : המריקים מעליהם . את השמן הזה הכולל וטוב
להארי כזהב כמו (איוב לו) מכפון זהב יאתה :

כתובים - תהילים - פרק קז

קז (א) הָדָו לִיהוָה כִּי-טוֹב כִּי לְעוֹלָם זִסְדָּו: שְׂבַחוּ
קָדָם ?? אַרוֹם טָב אַרוֹם לְעַלְמֵי טוֹבִיָּה :

רס"י הודו לה' :

(ב) **יֹאמְרוּ גְאוּלַי יְהוָה אֱשֶׁר גָּאֲלָם מִיַּד-צָר:**
יימרון פריקיא דני די פרקינן מן יד מעיקא :

רס"י יאמרו גאולי ה' . כסיפדס מיד כר :

(ג) **וּמֵאֲרָצוֹת קִבְּצָם מִמִּזְרָח וּמִמְעַרְב מִצְפּוֹן**
וּבָבִילִים: ומארעתא פנשינון ממדנחא וממערבא מצפונא ומן זמא דרומא : (ד)
וְתָעוּ בַּמִּדְבָּר בִּישִׁימוֹן דֶּרֶךְ עֵיר מוֹשֶׁב לֹא
מוֹצְאוֹ: על עמא דבית ישראל אתנבי ואמר עמא בית ישראל טעו במדברא
בצדי ארחא קרתא דמיתבא לא אשכחו :

רס"י תעו במדבר וגו' . והולכי מדברות אף הם כריכין להודות שהרי פעמים שהם תועים ורעזים ולמאים :

(ה) **רַעֲבִים גַּם-צְמֵאִים נִפְשָׁם בָּהֶם תִּתְעַטֵּף:**
כפנים לחוד צמין נפשיתהון תשתלהיא :

משנה חולין פרק ט

א. העור, והרטב, והקפה, והאֵל, והעצמות, והגידין, והקרניים, והטלפים, מצטרפין לטמא טמאת אכלין, אבל לא טמאת נבלות. פיוצא בו, השוחט בהמה טמאה לנכרי ומפרקסת, מטמאה טמאת אכלין. אבל לא טמאת נבלות, עד שתמות או עד שיתניז את ראשה. רבה לטמא טמאת אכלין ממה שרבה לטמא טמאת נבלות. רבי

יְהוּדָה אָמַר, הָאֵלֶּל הַמְּכַנֶּס, אִם יֵשׁ בּוֹ כְּזֵית בְּמִקּוֹם אֶחָד, חִיב
עָלָיו:

ברטורה (א) העור והרוטב. משום דתנן בפרק בהמה המקשה (דף ע"ז) גבי שליא, ואינה מטמאה טומאת אוכלים ולא טומאת נבילות, תנא העור והרוטב. והאי לאפסקיה, משום דתנא בפרק בהמה המקשה. מלאכה בן תשעה חי טעון שחיטה וחייב באותו ואת בנו, תנא אחר כך אותו ואת בנו. ואידי לאיירי ביה בשחיטה שאינה ראויה, תנא בתריה כיסוי הדם ואידי לתנא בכיסוי הדם ונוהג בחיה ובעוף, תנא גיד הנשה לנוהג בחיה ולא בעוף. ואידי לאיירי ביה בירך שנתבטל בה גיד הנשה [בבליעת האיסור], תנא כל הבשר. ובתריה הדר לענינא קמייתא דשליא, אינה מטמאה טומאת אוכלים: העור והרוטב. העור של בהמה שחוטתה כגון פחות מכזיכה בשר ועורה מחובר בה, מטמא, מפני שהוא שומר לבשר, והשומרים מטמאים לטומאה קלה שהיא טומאת אוכלים, דכתיב בה (ויקרא י"א) על כל זרע אשר יזרע, כדרך שבני אדם מוסיפים לזריעה חיטה בקליפתה ושעורה בקליפתה ועדשין בקליפתן, ואע"ג דבהוא קרא טהור הוא כתיב ביה, טעמא משום דלא הוכשר, דסמיך ליה וכי יותן מים על זרע, דהוכשר, טמא הוא: והרוטב. כשהוא קרושה דרך לאכלה עם הבשר, ומטמאת להשלים שיעור כזיכה. אבל אינה אוכל לקבל טומאה בפני עצמה: והקיפה. תבלין והן עצמן לאו אוכלים חשיבי, אבל לאטרופי מטמאין: והאלל. גיד השדרה והגואר, והוא רחב ולבן וקשה וקורין לו בלע"ז קפילו"ו. ודוגמתו (באיוב יג) רופאי אליל כולכם, שמטמאין אין לו רפואה להתחבר עוד, כך אתם, דבר שאין בו רפואה אתם אומרים לרפאות. אי נמי, קרי תנא אלל לבשר שפלטתו סכין, כשמפשיטין את הבהמה פעמים שהסכין פולט מן הבשר אלל העור, ולא חשיב אוכל, אבל מטמא עם האוכל: והקרנים והטלפים. כל שחותכן ויוצא מהם דם אלל עיקרן מלמטה שהן רכים. ומיהו באנפי נפשייה לאו אוכלין נינהו: מטמאין. משום שומר: לטמא טומאת אוכלין. להשלים שיעור כזיכה. שאין אוכלין טמאים מטמאים בפחות מכזיכה: אבל לא טומאת נבילות. אם מנבילה הן, אין מטמאין ואין מטמאין לכזית להשלים שיעור נבילה לטמא אדם ובגדים שעליו, דכתיב (ויקרא י"א) הנוגע בנבלתה, ולא בעור שאין עליו כזית בשר והעור משלים לכזית, שהנוגע בו אינו טמא, לפי שאין שומר מטמא לטומאת נבילות. וכן קיפה ורוטב לאו מין נבילה נינהו. ואלל וגידיים לאו בשר הן. אבל אוכלין בעלמא הוה בהדי בשר: כיוצא בו. [ישן] שהוא מטמא טומאת אוכלים להיות מקבל טומאה מן השרץ ומטמא אוכלין אחרים, ואינו מטמא מאליו טומאת נבילות לטמא אחרים: השוחט בהמה טמאה לנכרי. ישראל שחט בהמה טמאה לנכרי ועודה מפרכסת, אע"ג דלא חזיא לנכרי דלא שריא שחיטה לבני נח עד שתמות, אפילו הכי הואיל וישראל שחט, שחיטה מעלייתא היא. והואיל דשחיטה שריא לבני ישראל בבהמה טהורה, משויא ליה מחשבתו אוכלא בשחיטה אף בטמאה לנכרי. אבל נכרי בשחיטה לא משויא ליה מחשבתו אוכלא, דלא אשכחן

שחיטה לגביה וטמאה לישראל לא משויא ליה אוכלא, דבטלה מחשבתו: אבל לא טומאת נבילות עד שתמות. דהא וכי ימות מן הבהמה כתיב (סג): או עד שיתזי את ראשה. דהויא לה גיסטרא ונבילה מחיים, דחשובה מתה, ואפילו היא מפרכסת: ריבה הכתוב לטמא טומאת אוכלים. דהא איכא כל הני דלגבי אוכלים אוכלא נינהו, ונבילה לא מקרי אע"פ דשייכי בה: האלל המכונס. האי אלל דסיפא, לכולי עלמא הוי צר שפלטתו סכין אלל העור: המכונס. הנאסף למקום אחד. דהואיל ואחשביה לא בטל, וחשיב הצר נבילה וחייב עליו אם נגע ונכנס למקדש או לכל קודש. ואין הלכה

כרבי

ב. יאלו שעורותיהן כבשרן, עור האדם, ועור חזיר של ישוב. רבי יוסי אומר, אף עור חזיר הבר. ועור חטופרת של גמל הרפה, ועור הראש של עגל הרד, ועור הפרסות, עור בית הבשת, ועור השליל, ועור שפתחת האליה, ועור האנקה והפח והלטאה והחמט. רבי יהודה אומר, הלטאה פחלדה. וכלן שעבדן או שהלדן בהן פדי עבודה, טהורין, חוץ מעור האדם. רבי יוחנן בן נורי אומר, שמונה שרצים יש להן עורות:

בטמאה (ג) אלו שעורותיהן. מטמאין כבשרן: ועור חזיר של ישוב. מפני שהוא רך ואוכלין אותו: אף עור חזיר הבר. דסבר, האי נמי רכיד. ואין הלכה כר' יוסי: חטופרת של גמל הרכה. כל זמן שלא טען משאוי: עגל הרד. כל זמן שהוא יונק: ועור הפרסות. כשחותכין הרגלים והוא רך: בית הבושת. בית הרחם של נקבה: ועור שחתת האליה. עור הזנב מתחת מקום שאין שער, מפני שהוא רך: האנקה. רי"ז: והלטאה. לוויירד"א: חומט. לומג"ה: הלטאה כחולדה. עורה חלוק מצשרה. ואין הלכה כרבי יהודה: וכולן שעבדן. כל אלו שאמרו שהן מטמאים כבשר, אם עיבדן נעשו עור ובטלו מתורת צר וטהורין: או שהלד בהן. שטחן כדי להלוד בהן, שהוא קלת עבודה: חוץ מעור האדם. דבר תורה, עור האדם לאחר שעבדו טהור, ומה טעם אמרו עור האדם שעבדו טמא, גזירה שמה יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין למטה לישב ולשכב עליהן: יש להן עורות. ואין אחד מהן שיהיה עורו מטמא כבשרו. ולא כתנא קמא דחשיב ארבעה מהן שעורותיהן כבשרן. ואין הלכה כר' יוחנן בן נורי:

ג. המפשיט בבהמה ובחיה, בטהורה ובטמאה, בדקה ובגסה, לשטיח, פדי אחיזה. ולחמת, עד שיפשיט את החזה. המרגיל, פלו חבור לטמאה לטמא ולטמא. עור שעל הצואר, רבי יוחנן בן נורי אומר, אינו חבור. וחקמים אומרים, חבור, עד שיפשיט את פלו:

בטמאה (ג) בטמאה ובטמאה. בין שהיא טהורה שחוטתה והמפשיט טמא, בין

שהיא נבילה טומאה והמפשיט טהור, אם מפשיטו לעשות מן העור שטיח דהיינו מצע להגיע על גבי המטה או על גבי שלחן, כגון שקורע וחותר העור כולו לארכו מראש הבהמה ועד זנבה, ומתחיל להפשיט העור, הוי חבור יד להוליח טומאה מן הנבילה אם נוגע אדם טהור בעור, ולהכניס טומאה לבשר אם טהורה היא: עד כדי אחיזה. שהן שני טפחים. וטפי מהכי לא הוי יד להכניס ולהוליח טומאה. ואם הבשר טהור ונגעה טומאה ביותר משני טפחים אלו לא נטמא הבשר. ואם הבשר נבילה ונגע טהור ביותר משני טפחים הללו, לא נטמא הטהור: ולחמתו. אם לא חתך העור מתחלה לארכו, אלא מפשיטו כפול לאורך חמתו, מתחיל מלואר והופכו כלפי זנבה: עד שיפשיט את החזה. הוי חבור. והנוגע בעור כנוגע בבשר בין ליטמא בין לטמא, מפני שהחזה קשה להפשיט מכל האברים המרגיל. שמתחיל מרגלי הבהמה להפשיט ומפשיטו כפול לאורך חמתו: כולו חבור. מפני שהחזה לסוף הפשטו הוא, לפיכך כולו חבור עד החזה, והנוגע בעור המופשט כנוגע בבשר, בין ליטמא בין לטמא: עור שעל הלאר. מעלמו נפשט, לפיכך אינו חבור לעשות המופשט הראשון חבור כדרך שהחזה עושה: וחכמים אומרים וכו'. והלכה כחכמים:

ד. עור שיש עליו פזית בשר, הנוגע בצייב היוצא ממנו, ובשערה שפנגדו, טמא. היו עליו פשני חצאי זיתים, מטמא במשא ולא במגע, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר, לא במגע ולא במשא. ומודה רבי עקיבא בשני חצאי זיתים שתחבן בקיסם והסיטון, שהוא טמא. ומפני מה רבי עקיבא מטהר בעור, מפני שהעור מבטלן:

ברטורה (ה) עור שיש עליו כזית בשר. במקום אחד: הנוגע בציב היוצא ממנו. לרעה ותלתול היוצא מאותו בשר ותלוי ודבוק במקלה, ובאותו ציב ליכא כזית אצל מעורה הוא לכזית: ובשערה. שבעור כנגד אותו בשר: טמא. דשערה הוי שומר: מטמא במשא. שהרי נשא כזית נבילה: ולא במגע. דאי אפשר ליגע ביחד, ושתי נגיעות אינן מטטרפות: לא במגע ולא במשא. כדמפרש טעמא בסיפא, שהעור מבטלן: ומודה רבי עקיבא. דאע"ג דלא הוי כזית מעורה במקום אחד, בכהאי גוונא כגון שתחב שני חצאי זיתים בקיסם, כלומר עץ דק, והסיטון, שהוא טמא. והלכה כרבי עקיבא:

ה. קולית המת וקולית המקדשים, הנוגע בהן, בין סתומים בין נקובים, טמא. קולית נבלה וקולית השרץ, הנוגע בהן סתומים, טהורים. נקובים פל שהוא, מטמאים במגע. מנין שאף במשא, תלמוד לומר, הנוגע והנושא. את שבא לכלל מגע, בא לכלל משא, לא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא:

ברטורה (ה) קולית. כל עצם שיש בו מוח קרוי קולית. וקולית המת, הנוגע בה בין

סחומה בין נקובה טמא, להא עלם כשעורה צמת מטמא צמגע וצמשא, כדכתיב (צמדבר יט) או בעלם אדם: וקולית המוקדשים. שהפיגול והנותר מטמאין הידים וגזרו זהו רבנן משום חסדי כהונה ועללי כהונה, וגזרו אף בעלמות ששמשו את הנותר: קולית נבילה. נבילה אין עלמותיה מטמאין, דכתיב צנבלתה, ולא בעלמות. וכן שרץ הלכך סחומים טהורים אף מלטמא צמשא, וכל שכן צמגע דאי אפשר לו ליגע צמוח צצפנים. ואע"ג דשומר מכנים ומוציא טומאה, הני מילי צדבר שאפשר ליגע צטומאה עלמה ואפילו לא נגע זה אלא צשומר, טמא. אבל היכא דאי אפשר ליגע צטומאה עלמה, אין שומר מטמא: נקובים כל שהוא. אפילו כחוט השערה, שאפשר להכניס צו חוט השערה של ראשו או זקנו, והרי הוא מיטמא בכך: מנין שאף צמשא. אקולית דנבילה קאי. דשרץ אינו מיטמא צמשא:

ו. ביצת השרץ המרקמת, טהורה. נקבה כל שהיא, טמאה. עכבר שחציו בשר וחציו אדמה, הנוגע בבשר, טמא. באדמה, טהור. רבי יהודה אומר, אף הנוגע באדמה שפנגד הבשר, טמא:

צרטורה (י) ביצת השרץ. יש צמונה שרצים שמיילים ביצים, כגון הצב והלטאה והחומט: המרוקמת. שנוצר זה אפרוח: טהורה. לפי שאי אפשר ליגע באפרוח צצפנים: ניקבה כל שהוא טמאה. ואע"פ שלא נגע, שהשומר מכנים ומוציא טומאה צדבר שאפשר ליגע: עכבר שחציו בשר. יש מין עכבר שאינו פרה ורצה אלא מעלמו נוצר מן האדמה כאשפה המשרצת תולעים. ואם עדיין לא נשלמה צריאת העכבר אלא מצדו אחד הימני או השמאלי. הנוגע צצטר טמא. באדמה צכנגדו, טהור: ר' יהודה אומר כו'. ואין הלכה כר' יהודה:

ז. האבר והבשר המדלדלין בבמה, מטמאין טמאת אכלין במקומן, וצריכין הקשר. נשחטה בהמה, הקשרו בדמיה, דברי רבי מאיר. רבי שמעון אומר, לא הקשרו. מתה הבמה, הבשר צריך הקשר. האבר מטמא משום אבר מן החי ואינו מטמא משום אבר נבילה, דברי רבי מאיר. ורבי שמעון מטהר:

צרטורה (י) האבר והבשר המדולדלים צבהמה. נתלש ממנה אבר דהיינו צטר וגידים ועלמות, או נתלש ממנה צטר לצדו, ועדיין הן מעורין זה צמקלת. ויש הפרש בין אבר מן החי לצטר מן החי, שהאבר מטמא אדם וכלים כנבילה, והצטר שאינו אבר טהור מכלום, כדילפינן מקרא דכתיב (ויקרא יא) וכי ימות מן הבהמה, ממקלת בהמה כגון אבר ממנה, וסיפא דקרא הנוגע צנבלתה יטמא, מדכתיב וכי ימות, משמע כעין מיתה צעינן שאינו עושה חליפין, לאפוקי צטר שעושה חליפין שאם יתלוש צטר מן הבהמה צטר אחר עולה תחתיו: מטמאין טומאת אוכלין. אם חשב עליהן להאכילן

לנכרי הוו אוכל לקבל טומאה ולטמא אחרים. לטומאת עצמן אין בהן עד שיתלשו כולן אבל מקבלין טומאה מן השרץ ומטמאין בה את אחרים: ורביקים הכשר. לבוא במים לאחר שנלדלו ואחר כך מקבלין טומאה לעולם: נשחטה הבהמה. נטהרו מלטמא עוד משום נבילה. ואע"פ שאסורים באכילה משום ובשר בשדה טריפה, ידי נבילה טהרו, דאין שחיטה עושה ניפול: הוכשרו בדמיה. לקבל טומאה בלא הכשר אחר כדין בהמה שנשחטה וילא ממנה דם, שהוכשר בשדה באותו דם: מתה הבהמה, הבשר שנלדל לריד הכשר. לקבל טומאה מן השרץ אם לא הוכשר משנלדל. לטומאת נבילה אין בו, דמיתה עושה ניפול ונחשב כאילו נפל אותו האבר או אותו הבשר המדולדל ואינו נעשה נבילה עמה במיתה אלא כאילו פירש מחיים הוא, ובשר הפורש מן החי טהור: האבר מטמא משום אבר מן החי. דמיתה עושה ניפול כדפרישנא, ואינו נעשה נבילה עמה, הלכך אינו מטמא משום נבילה. ואיכא בין אבר מן החי לאבר מן הנבילה, דבשר הפורש מאבר מן החי לא מטמא, שהרי אפילו בשר הפורש מן החי לא מטמא, כל שכן בשר הפורש מאבר מן החי. ואילו בשר הפורש מאבר מן הנבילה מטמא כבשר הפורש מן הנבילה עצמה: ור' שמעון מטהר. אי אפשר לאוקמי מלתיה דר' שמעון אהך דסיפא, דממה נפשך אי מיתה עושה ניפול ליטמא משום אבר מן החי, ואי אינה עושה ניפול ליטמא משום אבר מן נבילה, הלכך על כרחך ר' שמעון ארישא קאי, האבר והבשר המדולדלין בבהמה מטמאין טומאת אוכלין במקומן, ור' שמעון מטהר האבר כל זמן שמעורה בצעלי חיים שאינו מטמא טומאת אוכלין. וטעמא דר' שמעון, דאמר קרא (ויקרא יא) מכל האוכל אשר יאכל, אוכל שאתה יכול להאכילו לנכרי בהיתר, קרוי אוכל ומטמא טומאת אוכלים, לאפוקי האבר והבשר המדולדלין שאסורין לנכרי משום אבר מן החי ומשום בשר מן החי, שאינן קרויין אוכל ואינן מטמאין טומאת אוכלין. והלכה כר' מאיר בשתייהן:

ח. האבר והבשר המדולדלין באדם, טהורין. מת האדם, הבשר טהור. האבר מטמא משום אבר מן החי ואינו מטמא משום אבר מן המת, דברי רבי מאיר. ורבי שמעון מטהר:

ברטנורה (ח) המדולדלים באדם טהורים. לאדם כי ימות כתיב (במדבר יט): מת האדם הבשר טהור. דמיתה עושה ניפול ובשר שפירש מן האדם החי טהור: האבר מטמא משום אבר מן החי. ודין האבר שפירש מן האדם החי שהוא מטמא. כל זמן שהוא אבר שלם מטמא במגע ובמשא ובאווה. אבל כזית בשר שפירש ממנו, או עלם כשעורה שפירש ממנו, טהור. ואבר שפירש מן המת וחזר ופירש מאותו אבר כזית בשר או עלם כשעורה, טמא: ור' שמעון מטהר. באבר מן המת נמי כמו באבר מן החי. דסבר, כסם שאבר מן החי בשר הפורש ממנו או עלם כשעורה הפורש ממנו טהור, הכי נמי באבר מן המת. ואין הלכה כר' שמעון:

גמרא חולין דף ק"ה ע"א

אמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיון מים ראשונים מצוה. ואחרונים חובה. מתיבי מים ראשונים ואחרונים חובה. אמצעיים רשות. מצוה לגבי רשות חובה קרי לה. גופא מים ראשונים ואחרונים חובה. אמצעיים רשות. ראשונים נוטלין בין בפלי בין על גבי קרקע. אחרונים אין נוטלין אלא בפלי. ואמרי לה אין נוטלין על גבי קרקע מאי בינייהו איכא בינייהו קינסא. מים ראשונים נוטלין בין בחמין בין בצונן אחרונים אין נוטלין אלא בצונן מפני שחמין מפעפעין את הידים ואין מעבירין את הזוהמה. (ע"ב) אמצעיים רשות. אמר רב נחמן לא שנו אלא בין תבשיל לתבשיל אבל בין תבשיל לגבינה חובה. אמר רב יהודה בריה דרב חייא מפני מה אמרו מים אחרונים חובה שמלח סדומית יש שמסמא את העינים. אמר אביי ומשתכח כי קורטא בכורא. אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי כל מלחא מאי אמר ליה לא מבעיא. אמר אביי מריש הנה אמינא האי דלא משו מיא בתראי על ארעא משום זוהמא. אמר לי מר משום דשרינא רוח רעה עליהו ואמר אביי מריש הנה אמינא האי דכנשי נשוורא משום מנקירותא. אמר לי מר משום דקשה לעניותא. ההוא גברא דהוה מהדר עליה שרא דעניותא ולא הוה יכיל ליה דקא זהיר אנשוןורא טובא. יומא חד כרד ריפתא איבלי אמר השתא ודאי נפל בידיאי. בתר דאכיל אייתי מרא עקרינהו ליבלי שדנהו לנהרא שמעיה דקאמר ווי דאפקיה ההוא גברא מביתיה :

רס"י חובה. עדיפ' ממנוה ולקמן מפרש מאי חובותיהו: מצו'. לשמוע דברי חכמים: אמרעיים. שנוטלים בין תבשיל לתבשיל בעלמא: מצוה לגבי רשות וכו'. משם דתני אמרעיים בהדיהו קרי לראשונים חובה דאף על פי שאינו אלא מצוה חסובות הן אכל הרשות להקרות חובה: בין בכלי. מתחתיה לקבלם: קינסא. אם נותן שפאי ענים וקסמין תחתיהן למאן דאמר כלי הכא לאו כלי הוא ולמאן דאמר אין נוטלין על גבי קרקע שפיר דמי ולקמן מפרש משום דרוח רעה שורה עליהן כשהן על גבי קרקע: מפעפעין. אשטנ"ט מרכיז את הידים ומזליעין בהם את זוהם התבשיל: שמלח סדומית יש. ואמרו חכמים על כל אכילתך אכל מלח וכיון דנגע במלח כי הדך יתיב ידיה אענינים מסמי להו ולפיכך כריך לנטלן: ומשתכח כי קורטא בכורא. אינה מצויה אלא קורט בכור: כל מלחא. מדד מלח כמו וימודו בעומר וכלו בעומר: מאי. כריך ליטול אחריו או לא: משום זוהמא. שריחן

מסריח ונראות מאוסות: דכנשי נשוראה. שמכזדין פירורי אוכלים מן הבית: מנקירותא. לנקר צבית נקיון: מהדר אצתריה שרא דעניותא. שר הממונה על העניות הי' רודף ללכדו להביאו לידי עניות: איבלי. על עשבים שזאפר: נפל בידאי. שלא יוכל ללקט הפירוין מזין העשבים והיו למדרס רגלים ואלכדנו בכך: שמעיה. ההוא גברא לההוא שרא: דקאמר ווי דאפקי' מביתיה. הוליחני זה ממקום מנוחתי:

זוהר בהעלתך דף קנ"ג ע"ב

וביום הקים את המשכן. רבי חייא פתח (תהלים קיב) פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד. פזר נתן לאביונים מאי פזר פמה דאת אמר (משלי יא) יש מפזר ונוסף עוד. יכול פזר בעלמא קא משמע לן פזר נתן לאביונים פיון דיהיב למסכני האי פזורא גאות מאי ונוסף עוד בכלא. ונוסף עוד בעותרא ונוסף עוד בחיי. האי קרא הכי מבעי ליה יש מפזר ויוסף עוד מאי ונוסף אלא ההוא אתר דשרי ביה מיתה הוא גרים ליה דיתוסף מחיים דלעילא לאוספא ליה. אמר רבי יהודה אמר רבי חייא קרא אסהיד דכל מאן דיהיב למסכני אתער אילנא דחיי לאוספא לההוא אילנא דמותא וכדין אשתכח חיים וחדו לעילא ובר נש דגרים דא בשעתא דאצטריד ליה ההוא אילנא דחיי קאים עליה וההוא אילנא דמותא אגין עלוי ובגין כך ונוסף עוד (פמה דאת אמר) (תהלים קיא) צדקתו עומדת לעד מאי עומדת לעד עומדת עליה דבר נש לזמנא ליה קיומא וחיים פמה דאיהו יהיב ליה חיים ואתער לגביה חייך הכי נמי יהבין ליה ואינון תרי אילנין (נהבין ליה) קיימין עליה לשיוזבא ליה ולאוספא ליה חייך קרנו תרום בכבוד. תא חזי עלמא דאמרו ההוא קרו תרום. ובמה בכבוד דלעילא דהאי בר נש גרים לחברא לון פחדא ולארכא ברקאן לעילא ותתא. רבי אבא אמר בכל זמנא דמשפנא אתקם בעובדיהון דבני נשא כדין ההוא יומא יומא דחדווא דכלא ומשח רבות קדישא אתרק בהנהו בוצינין ונהרין פלהו מאן דגרים דא גרים ליה (בההוא עלמא דאתי) דישתזיב בהאי עלמא ויהא ליה חיים בעלמא דאתי הדא הוא דכתיב (משלי י"א) וצדקה תציל ממות. וכתיב (שם ד') וארח צדיקים פאור נגה הולך ואור עד נכון היום:

תרגום זוהר וביום הקים את המשכן וכו': רבי חייא פתח (תהלים קי"ד) פזר נתן לאביונים לזקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד. פזר נתן לאביונים, שאל, מהו פזר. ומשיב, הוא כמו שאלה אומר (משלי י"א) יש מפזר ונוסף עוד. ואפשר לומר שכל מפזר הוא כך, לכן משמיענו, פזר נתן לאביונים.

ביוון שנותן הפזר הזה לאביונים, ראוי הוא להתצדק. מהו ונוסף עוד, הינו
 צכל, ונוסף עוד בעושר, ונוסף עוד בחיים. שואל, מקרא זה, כך היה כריף
 לומר, יש מפזר ויוסף עוד, מהו ונוסף. ומשיב, אלח המהום הזה ששורה
 זו מיתה, דהינו המלכות, הוא גורם לו שיתוסף בחיים של מעלה, ולהמשיך
 משם, ולהוסיף לו חיים. אמר רבי יהודה, אמר רבי חיאל, המקרא מעיד,
 שכל מי שנותן דקה לאביונים, מתעורר עץ החיים, שהוא ז"א, להוסיף
 חיים לאילן הפנות, שהוא המלכות, ואז נמצא חיים ושמחה למעלה,
 צמלכות, והאדם שגרים זה, על ידי שנתן דקה, הנה צשעה שצריף, אותו
 עץ החיים עומד עליו, ואותו אילן הפנות מגין עליו. ומשום זה, ונוסף עוד.
 (תהלים קי"ב) דקהתו עומדת לעד: שואל, מהו עומדת לעד. ומשיב, שהדקה
 עומדת על האדם לתת לו קיום וחיים. כמו שהוא נותן לו חיים אל העני,
 ומתעוררים אללו החיים העליונים, דהינו צספתו, פנזפר לעיל צדצרו
 הסמוך, כך נותנים לו חיים. ואלו שתי האילנות, ז"א ומלכות, עומדים
 עליו להכילו, ולהוסיף לו חיים. קרנו פרום צכבוד, צא וראה, העולם
 שאמרנו, שהוא ז"א, נאמר לו, שהוא קרו, שהוא המלכות, פרום. וצמה,
 צכבוד של מעלה, שהוא הבינה, שעל ידי הארת הבינה מתרוממת המלכות.
 משום שאותו האדם, על ידי הדקה שנתן, גרם לחצר אותם, דהינו ז"א
 ומלכות, יחד, ולהוריק צרכות למעלה ולמטה. רבי אצא אמר, צכל זמן
 שהמשכן הקם, צמעשה צני האדם, אז היום הוא יום שמחת הכל, ושמון
 משחת קדש מרק צינרות האלו, צספירות המלכות, וכלם מאירים. מי שגרים
 זה, גרם לעלמו שינצל בעולם הזה, ויהיו לו חיים בעולם הבא. זה שנאמר
 (משלי י"א) ודקה תליל מפנות. וכתוב (משלי ד') ואור כדקים פאור נגה הולך
 ואור עד נכון היום.

א. שְׁלִיחַ צְבוּר מוֹצִיא אֶת הַרְבֵּים יְדֵי חוּבְתָן כִּיצַד בְּשַׁעָה שֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל וְהֵם שׁוֹמְעִין וְעוֹנִין אָמֵן אַחֵר כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה הָרִי הֵם כְּמִתְפַּלְלִין. בְּמָה דְבָרִים אָמוּרִים בְּשֵׁאִינוּ יוֹדַע לְהִתְפַּלֵּל אֲבָל הַיּוֹדַע אֵינוּ יוֹצֵא יְדֵי חוּבְתוֹ אֲלָא בְתַפְלַת עֲצֻמוֹ: **ב.** בְּמָה דְבָרִים אָמוּרִים בְּשֵׁאר יְמוֹת הַשָּׁנָה חוּץ מִרֵאשׁ הַשָּׁנָה וַיּוֹם הַכְּפוּרִים שֶׁל שְׁנַת הַיּוֹבֵל אֲבָל בְּשָׁנֵי יָמִים אֵלוֹ שְׁלִיחַ צְבוּר מוֹצִיא אֶת הַיּוֹדַע כְּשֵׁם שֶׁמוֹצִיא מִי שֵׁאִינוּ יוֹדַע מִפְּנֵי שֶׁהֵם בְּרָכוֹת אַרוּפוֹת וְאֵין רוֹב הַיּוֹדַעִים אוֹתָן יְכוּלִין לְכוּיֵן דַּעְתָּן כְּשֶׁלִּיחַ צְבוּר. לְפִיכָּךְ אִם רָצָה הַיּוֹדַע לְסַמוֹךְ בְּשָׁנֵי יָמִים אֵלוֹ עַל תַּפְלַת שְׁלִיחַ צְבוּר לְהוֹצִיאָו יְדֵי חוּבְתוֹ הַרְשׁוּת בְּיָדוֹ:

מוסר

משערי תשובה לר"י דף ט' ע"ב

תִּדַע וְתִשְׁכַּחל כִּי מוֹסֵר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְטוֹבַת הָאָדָם כִּי אִם חָטָא אִישׁ לְפָנָיו וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינָיו מוֹסֵר הַשֵּׁם אֵלָיו לְשִׁתִּי תוֹעֲלִיּוֹת הָאֶחָד לְכַפֵּר עַל חָטָאֵיו וְלְהַעֲבִיר אֶת עוֹנוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כה) רָאָה עֲנִי וְעֲמָלִי וְשָׂא לְכָל חַטָּאתִי. וּבִתְחִלּוֹתֵי הַגּוֹף אֲשֶׁר חָלָה הַשֵּׁם בּוֹ יִרְפָּא חוּלֵי נַפְשׁוֹ כִּי הָעוֹן חוּלֵי הַנֶּפֶשׁ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם כא) רָפְאָה נַפְשִׁי כִּי חָטָאתִי לָךְ. וְנֶאֱמַר (ישעיה לג) וּבַל יֵאמֶר שָׂכֵן חֲלִיתִי הָעַם הַיּוֹשֵׁב בָּהּ נְשׂוּא עוֹן. וְהַשְּׁנִית לְהוֹכִיחוֹ וְלְהַשִּׁיבוֹ מִדְּרָכָיו הָרָעִים כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (צפניה ג) אֵךְ תִּירָאִי אוֹתִי תִקְחִי מוֹסֵר וְאִם לֹא קִבַּל הַמוֹסֵר וְלֹא נִיחַת מִפְּנֵי תוֹכְחָה וְלֹא מַל עֲרַלְת לְבָבוֹ אוֹי לְנַפְשׁוֹ כִּי סָבַל יְסוּרִין וְנִשָּׂא אֶת עוֹנוֹ וְלֹא נִרְצָה עוֹנוֹ אֲבָל נִכְפַּל עָנְשׁוֹ כְּאֲשֶׁר בִּיאָרְנוּ:

בהעלותך ליל שישי תורה

צרוף יהוה

ט (א) שלישי וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה בְּמִדְבָּר-
סִינַי בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיית לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם

בַּזֹּזְדֵי הָרֵאשִׁוֹן לֵאמֹר: וּמְלִיל יְיָ עִם מֹשֶׁה בְּמִדְבָּרָא דְסִינַי
בְּשִׁתָּא תְּנִיחָא לְמַפְקֵהוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם בְּיַרְחָא קְדָמָאָה לְמִימְרָא:

רס"י בחדש הראשון. פרשה שבאש הספר לא נאמרה עד איה, למדת שאין סדר מקדם ומאחר בתורה. ולמה לא פתח בזו, מפני שהוא גנותן של ישראל, שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא הקריבו אלא פסח זה בלבד:

(ב) **וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ:**
וַיַּעֲבֹדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יְת פֶּסַח בְּזִמְנֵיהּ:

רס"י צמועדו. אף בשבת. צמועדו אף בטמאה:

(ג) **בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר-יוֹם בַּזֹּזְדֵי הַיּוֹם בֵּין
הָעֲרֵבִים תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ בְּמוֹעֲדוֹ כְּכֹל-זִכְרֹתָיו
וְכָכֹל-מִשְׁפָּטָיו תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ:** בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹמָא בְּיַרְחָא
הַדִּין בֵּין שְׁמִשְׁנָא תַעֲבֹדוֹן יְתָה בְּזִמְנֵיהּ כְּכֹל גְּזֵרְתָהּ וְכָכֹל דְּחֲזִי לָהּ תַעֲבֹדוֹן יְתָה:

רס"י ככל חקתיו. אלו מצות שבגופו, שה תמים זכר בן שנה: וככל משפטיו. אלו מצות שעל גופו ממקום אחר, כגון שבעת ימים למאה ולבעור חמץ. [מצות שבגופו, שה תמים זכר בן שנה. שעל גופו, כלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו. שחוץ לגופו, מלה ובעור חמץ]:

(ד) **וַיִּדְבֹּר מִשְׁנֵה אֵל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח:**
וּמְלִיל מֹשֶׁה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַבְדַּ פֶּסַחָא:

רס"י וידבר משה וגו'. מה תלמוד לומר, והלא נאמר (ויקרא כג, מד) וידבר משה את מועדי ה', אלא כשמע פרשת מועדים מסיני, אמרה להם, וחזר והזהירם בשעת מעשה:

**וַיַּעֲשׂוּ אֶת-הַפֶּסֶחַ בְּרֵאשִׁוֹן בְּאֶרְבֶּעַה עָשָׂר
יוֹם לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעֲרֵבִים בְּמִדְבַר סִינַי כְּכֹל
אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה כִּן עָשׂוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל:**

בַּמִּדְבָּר דְּסִינַי כָּל דַּי פְּקִיד יי ית משה כן עבדו בני ישראל: (ו) וַיְהִי
אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טַמְאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם וְלֹא-
יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת-הַפֶּסֶחַ בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּקְרְבוּ לְפָנָי
מֹשֶׁה וְלְפָנָי אֶהְרֹן בַּיּוֹם הַהוּא: וְהוּוּ גְבַרְיָא דִּי הוּוּ מְסַאֲבִין
לְטַמֵּי נַפְשָׁא דְאִנְשָׁא וְלֹא יָכִילוּ לְמַעַבְד פֶּסֶחַ בְּיוֹמָא הַהוּא וּקְרִיבוּ קָדָם מֹשֶׁה
וְקָדָם אֶהְרוּ בְּיוֹמָא הַהוּא:

רס"י לפני משה ולפני אהרן. כששניהם יושבין בצדית המדרג צאו ושאלום.
ולא יתכן לומר זה אחר זה, שאם משה לא היה יודע, אהרן מנין לו:

**וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הַהֵמָּה אֵלָיו אֲנַחְנוּ טַמְאִים
לְנֶפֶשׁ אָדָם לָמָּה נִגְרַע לְבַלְתִּי הִקְרִיב אֶת-
קָרְבָּן יְהוָה בְּמַעַדּוֹ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַאֲמָרוּ גְבַרְיָא
הָאֲנַחוּ לַה אֲנַחְנָא מְסַאֲבִין לְטַמֵּי נַפְשָׁא דְאִנְשָׁא לְמָא נְתַמְנַע בְּדִיל דְלֹא לְקַרְבָּא
יְת קְרִבְנָא דִּי בְזַמְנִיה בְּגוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל:**

רס"י למה נגרע. אמר להם חזק קדשים קרבים בטמאה. אמרו לו יזרק
הדם עלינו צכהגים טהורים ויאכל הבשר לטהורים. אמר להם עמדו
ואשמעה, כתלמיד המצטח לשמוע מפי רבו. אשרי ילוד אשה שכך מצטח,
שכל זמן שהיה רואה היה מדבר עם השכינה. וראויה היתה פרשה זו להאמר
על ידי משה כשאר כל התורה כלה, אלא שזכו אלו שתאמר על ידיהן,
שמגולגלין זכות על ידי זכאי:

(ח) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֹשֶׁה עַמְדוּ וְאַשְׁמְעָה בִּמְהֵרָה -
 יִצְנֹתָ יְהוָה לָכֶם: (פ) וַאֲמַר לְהוֹן מֹשֶׁה אֹרִיכוּ עַד דְּאַשְׁמַע מָה
 דִּיתַפְקֵד מִן קָדָם יי על דילכוון: (ט) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה
 לֵאמֹר: וּמִלִּיל יי עם מֹשֶׁה לְמִימָר: (י) דְּבִר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי-יְהִיָּה-טָמֵא | לְנַפְשׁ אֹ
 בְּדַרְךְ רִזְזָקָה לָכֶם אֹ לְדַרְתֵּיכֶם וְעֵשָׂה פְסִיז
 לַיהוָה: מִלֵּל עם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימָר גִּבֵּר גִּבֵּר אַרְי יְהִי מְסָאָב לְטָמֵי נַפְשָׁא
 דְּאַנְשָׂא אֹ בְּאַרְחָא רְחִיקָא לְכוֹן אֹ לְדַרְיכוֹן וְיַעֲבֵד פְּסָחָא קָדָם יי:

רס"י או צדק רחקה. נקוד עליו, לומר לא שרחוקה ודאי, אלא שהיא חוז
 לאסקפת העזרה כל זמן שחיטה. פסח שני מלא וחמץ עמו בצית ואין פס
 יום טוב, ואין חסור חמץ אלא עמו באכילתו:

(יא) בַּזֹּרֵשׁ הַשְּׂנִי בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם בֵּין
 הָעֲרֵבִים יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל-מִצּוֹת וּמִרְחִים
 יֹאכְלֵהוּ: בְּרַחֵא תַנְיָנָא בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹמָא בֵּין שְׁמִשְׁנָא יַעֲבֵדוֹן יְתָה עַל
 פְּטִיר וּמְרִין ייכְלָנָה: (יב) לֹא-יִשְׂאִירוּ בְּמִנּוֹ עַד-בִּקְרָ
 וְעֵצִים לֹא יִשְׁבְּרוּ-בּוֹ כְּכֹל-זֹקֶת הַפְּסִיז יַעֲשׂוּ
 אֹתוֹ: לֹא יִשְׂאֲרוֹן מִנָּה עַד צַפְרָא וְגַרְמָא לֹא יַתְבְּרוֹן בָּהּ כְּכֹל גְּזֵרַת פְּסָחָא
 יַעֲבֵדוֹן יְתָה: (יג) וְהָאִישׁ אֲשֶׁר-הוּא טָהוֹר וּבְדַרְךְ
 לֹא-הָיָה וּזְדָל לְעֵשׂוֹת הַפְּסִיז וְנִכְרַתָּה הַנְּפִשׁ
 הַהוּא מִעַמִּיהָ כִּי | קָרְבָן יְהוָה לֹא הִקְרִיב
 בְּמַעֲדוֹ זֹטָאוּ יִשָּׂא הָאִישׁ הַהוּא: (וגברא דְהוּא דְכִי

ובאַרַח לָא הָוּה וַיִּתְּמַנַּע לְמַעַבְד פְּסָחָא וַיִּשְׁתַּצֵּי אַנְשָׁא הָהִיא מַעֲמָה אַרִי קַרְבָּנָא
 דִּי לָא קָרִיב בְּזַמְנָה חוּבָה יִקְבַּל גְּבָרָא הַהוּא : (יד) וְכִי-יִגְוֹר אֶתְכֶם
 גֹּר וְעָשְׂתָה פְּסִיזוּ לִיהוָה כְּזֹקֶת הַפְּסִיזוּ וְכַמְשַׁפְּטוּ
 כֵּן יַעֲשֶׂה זֹקֶת אֲזוֹת יִהְיֶה לָכֶם וְלֹאֲרוּז
 הָאָרֶץ : (ט) וְאַרִי יִתְגִּיר עִמְכוּן גִּיּוֹרָא וַיַּעֲבֵד פְּסָחָא קָדָם יֵי כְּגִזְרַת פְּסָחָא
 וְכַדְחֲזִי לָהּ כּוּן יַעֲבֵד קִנְמָא חַד יְהִי לְכוּן וְלִגְיוֹרָא וְלִנְצִיבָא דְאַרְעָא :

רס"י וכי יגור אתכם גר ועשה פסח. יכול כל המתגייר יעשה פסח מיד,
 תלמוד לומר חקה אחת וגו', אלא כך משמעו, וכי יגור אתכם גר ובא עת
 לעשות פסח עם חזריו כחקה וכמשפט יעשה:

(טו) וּבַיּוֹם הַקָּיָם אֶת-הַבְּשִׁיכָן כִּסְתָה
 הָעֵנָן אֶת-הַבְּשִׁיכָן לְאַהֲלֵי הָעֵדוּת וּבָעֶרְבִי יִהְיֶה
 עַל-הַבְּשִׁיכָן כְּמִרְאֵה-אִשׁ עַד-בֹּקֶר : וּבַיּוֹמָא
 דְאַתְקָם יַת מִשְׁכְּנָא חָפָא עֲנָנָא יַת מִשְׁכְּנָא לְמִשְׁכְּנָא דְסִהְדוּתָא וּבְרַמְשָׁא הָוּה עַל
 מִשְׁכְּנָא כְּחֲזִי אֶשְׁתָּא עַד צַפְרָא :

רס"י המשכן לאהל העדת. המשכן העשוי להיות אהל ללוחות העדות: יהיה
 על המשכן. כמו הוה על המשכן, וכן כל לשון הפרשה:

(טז) כֵּן יִהְיֶה תַבְּיִיד הָעֵנָן יְכַסֶּנּוּ וּבִמְרִאֵה-אִשׁ
 לִלְכָה : כּוּן הָוּה תְּדִירָא עֲנָנָא חָפִי לָהּ וְחִיזוּ אֶשְׁתָּא בְּלִילְיָא : (יז) וְלִפְי
 הָעֵלּוֹת הָעֵנָן מֵעַל הָאֹהֶל וְאַזְזִירִי-כֵּן יִסְעוּ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וּבְמִקּוֹם אֲשֶׁר יִשְׁכֹּן-שֵׁם הָעֵנָן שֵׁם
 יִזְזְנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : וּלְפִיּוֹם אֶסְתַּלְקוּת עֲנָנָא מֵעֲלוּי מִשְׁכְּנָא וּבִתֵּר כּוּן
 נְטִלּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְאַתְרָא דְשָׂרִי תִמּוֹן עֲנָנָא תִמּוֹן שָׂרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל :

רס"י העלות הענו. כתרגומו אסתלקות, וכן ונעלה הענו. ולא יתכן לכתוב ולפי עלות הענו ועלה הענו, שאין זה לשון סלוק אלא כמוח ועליה, כמו (מלכים א' יח, מד) והנה עב קטנה ככף איש עלה מים:

עַל-פִּי יְהוָה יִסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל-פִּי יְהוָה יִזְזוּ כָּל-יְמֵי אֲשֶׁר יֵשְׁכֵן הָעֵצָן עַל-הַמִּשְׁכָּן יִזְזוּ: על מימרא דיי נטליו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל מִימְרָא דִּי שְׁרוּ כָּל יוֹמִין דִּי שְׁרִי עֲנָנָא עַל מִשְׁכַּנָּא שְׁרוּ:

רס"י על פי ה' יסעו. שנינו במלכת המשכן, כיון שהיו ישראל נוסעים היה עמוד הענו מתקפל ונמשך על גבי בני יהודה כמין קורה, תקעו והריעו ותקעו ולא היה מהלך עד שמשה אומר קומה ה', ונסע דגל מחנה יהודה, זו בספרי: ועל פי ה' יחנו. כיון שהיו ישראל חונים, עמוד הענו מתמר ועולה ונמשך על גבי בני יהודה כמין סכה, ולא היה נפרש עד שמשה אומר שובה ה' רצבות אלפי ישראל, הוי אומר על פי ה' וביד משה:

וּבַהֲאָרִיךְ הָעֵצָן עַל-הַמִּשְׁכָּן יָמִים רַבִּים וְשָׂמְרוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-בְּיַמֵּי יְהוָה וְלֹא יִסְעוּ: ובאורכות עֲנָנָא עַל מִשְׁכַּנָּא יוֹמִין סְגִיאוּ וְיִטְרוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יַת מְטָרַת מִימְרָא דִּי וְלֹא נְטָלִין: **וַיֵּשׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה הָעֵצָן יָמִים מִסְפָּר עַל-הַמִּשְׁכָּן עַל-פִּי יְהוָה יִזְזוּ וְעַל-פִּי יְהוָה יִסְעוּ:** ואית די הוה עֲנָנָא יוֹמִי דְמִנְנוּ עַל מִשְׁכַּנָּא עַל מִימְרָא דִּי שְׁרוּ וְעַל מִימְרָא דִּי נְטָלִין:

רס"י ויפ. כלומר ופעמים: ימים מספר. ימים מועטים:

(כא) וַיֵּשׁ אֲשֶׁר-יְהִיָּה הֶעָנָן בַּעֲרֵב עַד-בִּזְקָר וַנִּעְלָה הֶעָנָן בַּבֹּקֶר וַנִּסְעוּ אוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה וַנִּעְלָה הֶעָנָן וַנִּסְעוּ: וְאֵית דִּי הָוָה עֲנָנָא מִרְמָשָׁא וְעַד צַפְרָא וּמִסְתַּלַּק עֲנָנָא בְּצַפְרָא וְנִטְלִין אוֹ יָמָם וְלַיְלִי וּמִסְתַּלַּק עֲנָנָא וְנִטְלִין: (כב) אוֹ-יָמִים אוֹ-זָוָדָשׁ אוֹ-יָמִים בְּהָאָרֶץ הֶעָנָן עַל-הַבְּשִׁכָּן לְשִׁכָּן עָלָיו יִזְוָנוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִסְעוּ וּבְהֶעָלָתוֹ יִסְעוּ: אוֹ תַרְוִין יוֹמִין אוֹ זָרְחָא אוֹ עָדוֹן בְּעָדוֹן בְּאוֹרְכוֹת עֲנָנָא עַל מִשְׁכְּנָא לְמִשְׁרֵי עֲלוֹהֵי שְׁרוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא נִטְלִין וּבְאִסְתַּלְקוּתָהּ נִטְלִין:

רש"י או ימים. שנה, כמו (ויקרא כה, כט) ימים תהיה גאלתו:

(כג) עַל-פִּי יְהוָה יִזְוָנוּ וְעַל-פִּי יְהוָה יִסְעוּ אֶת-בְּשִׁמְרַת יְהוָה שִׁבְמוֹרוֹ עַל-פִּי יְהוָה בְּיַד-מִשְׁהָ: (פ) עַל מִימְרָא דִּי שְׁרוֹ: וְעַל מִימְרָא דִּי נִטְלִין יַת מְטָרַת מִימְרָא דִּי נִטְרִין עַל מִימְרָא דִּי בִידָא דְמִשְׁהָ: י (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מִשְׁהָ לֵּאמֹר: וּמִלִּיל יִי עִם מִשְׁהָ לְמִימְרָ: (ב) עֲשֵׂה לָךְ עֲשֵׂה לָךְ זִצְוֹצְרוֹת כְּסָף מִקְשָׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לָךְ לְמִקְרָא הֶעָרָה וּלְמִסַּע אֶת-הַבְּמוֹזְזוֹת: עֲבִיד לָךְ תַרְוִין חֲצוּצְרוֹ דְכָסָף נְגִיד תַעֲבִיד יַתְהוֹוֹ וַיְהוֹנוּ לָךְ לְעֲרֵעָא כְּנִשְׁתָּא וְלֹא טָלָא יַת מִשְׁרִיתָא:

רש"י עשה לך. שיהיו תוקעין לפניך כמלך, כמו שנאמר (דברים לג, ה) ויהי בישרון מלך: עשה לך. משלך: [עשה לך. אתה עושה ומשתמש בהם ולא אחר] : למקרא העדה. כשתראה לדבר עם הסנהדרין ושאר העם ותקראם לאסוף

אליך, תקראם על ידי חזכרות: ולמסע את המחנות. בשעת סלוק מסעות
תקעו בהם לסימן, נמאלת אתה אומר על פי שלשה היו נוסעים, על פי
הקדוש ברוך הוא ועל פי משה ועל פי חזכרות: מקשה. מהעשת תעשה
בהקשת הקרנם:

(ג) וְתִקְעוּ בַהֶן וְנוֹעְדוּ אֵלֶיךָ כָּל-הָעֵדָה אֶל-

פְּתוּז אֶהֱל מוֹעֵד: וְיִתְקְעוּ בְּחֹן וְיִזְדְּמְנוּ לְוַתָּה כָּל פְּנִשְׁתָּא לְתַרַע
מִשְׁפָּן זְמָנָא:

רש"י ותקעו בהן. בשתייהן והוא סימן למקרא העדה, שנאמר ונועדו אליך
כל העדה אל פתח אהל מועד:

בהעלותך יום שישי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

(ד) וְאִם-בְּאֻזַּת יִתְקְעוּ וְנוֹעְדוּ אֵלֶיךָ הַנְּשִׂימִים

רְאֵשֵׁי אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל: וְאִם בְּחֹדָא יִתְקְעוּ וְיִזְדְּמְנוּ לְוַתָּה רַבְרַבָּא
רִישֵׁי אֶלְפֵי דְיִשְׂרָאֵל:

רש"י ואם באחת יתקעו. הוא סימן למקרא הנשיאים, שנאמר ונועדו אליך
הנשיאים. ואף הן יעידתן אל פתח אהל מועד. ומגזרה שזה הוא בא בספרי:

(ה) וְיִתְקְעֶתֶם תְּרוּעָה וְנִסְעוּ הַמִּוֹזְזוֹת הַזֹּזִים

קְדָמָה: וְיִתְקְעוּ בְּבִתָּא וְיִטְלוּ מִשְׁרִיתָא דְשָׁרָן קְדוּמָא:

רס"י ותקעתם תרועה. סימן מסע המחנות תקיעה תרועה ותקיעה, כך הוא נדרש בספרי מן המקראות היתרים:

(ו) וַתִּקְעוּתֶם תְּרוּעָה שְׁלִישִׁית וַנִּסְעוּ הַמַּוְזָזוֹת הַזֹּזְגִים תִּיבֹמְזָה תְּרוּעָה יִתְקְעוּ לְבַמְסַעֵיהֶם: ונתקעו ויבבא ותנגנות ויטלון משריתא דשרו דרומא יבבא יתקעון למטלגניחון: **(ז) וּבַהֲקָהִיל אֶת-הַקָּהָל תִּתְקְעוּ וְלֹא תִרְיעוּ:** ובמכנש ית קהלא תנתקעו וקלא תיבבון:

רס"י ובהקהיל את הקהל וגו'. לפי שהוא אומר והיו לך למקרא העדה ולמסע את המחנות מה מקרא העדה, תוקע בשני כהנים ובשתייהן, שנאמר ותקעו בהן וגו', אף מסע המחנות בשתייהן, יכול מה מסע המחנות תוקע ומריע ותוקע אף מקרא העדה תוקע ומריע ותוקע, ומעתה אין חלוק בין מקרא העדה למסע את המחנות תלמוד לומר ובהקהיל את הקהל וגו', למד שאין תרועה למקרא העדה והוא הדין לנשיאים. הרי סימן לשלשם, מקרא העדה בשתיים, ושל נשיאים באחת, וזו וזו אין בהם תרועה, ומסע המחנות בשתיים על ידי תרועה ותקיעה:

(ח) וּבְנֵי אֶהֱרָן הַכֹּהֲנִים יִתְקְעוּ בַּזֹּצְצָרוֹת וְהָיוּ לָכֶם לְזִכָּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם: ובני אהרן פהנא יתקעו ויבבא יתקעו ויהיו לזכרון עולם לדוריכם:

רס"י ובני אהרן יתקעו. במקראות ובמסעות הללו:

(ט) וְכִי-תָבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאֶרְצְכֶם עַל-הַיָּר הַיָּרֵר אֶתְכֶם וְהִרְעַתֶּם בַּזֹּצְצָרוֹת וְנִזְכַּרְתֶּם לְפָנַי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְנִשְׁעַתֶּם מֵאֵי בֵיכֶם: ותעלו לאנחא קרבא בארעכון על מעיקי דמעיקין לכוון ויתבבון ויבבא יתקעו ויהיו לזכרון עולם לדוריכם:

וַיַּעֲלֶה דֹבְרַיִכֶם לְטָבָא קָדָם יי אֱלֹהֵיכֶם וְתִתְפָּרְקוּן מִסְנְאֵיכֶם: (ט) וּבְלִיּוֹם
 שְׂמֹחֵיכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרֵאשֵׁי זֶדְשֵׁיכֶם
 וְתִקְעֵתֶם בַּזְּצִצְרוֹת עַל עַלְתֵיכֶם וְעַל זְבוּזֵי
 שְׁלֵמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכְרוֹן לְפָנַי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי
 יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: (פ) וּבַיּוֹם חֲדָתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרֵשֵׁי יָרְחֵיכֶם
 וְתִתְקַעוּן בַּחֲצוֹצְרוֹתָא עַל עֲלוֹתְכֶם וְעַל נִכְסֵי קוֹדְשֵׁיכֶם וַיְהִי לָכֵן לְדֹבְרַיִ
 קָדָם אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם:

רש"י על עלתֵיכֶם. בקרבן לזכרון הכתוב מדבר: אני ה' אלהיכם. מכאן למדנו
 מלכיות עם זכרונות וסופרות, שנאמר ותקעתם הרי סופרות, לזכרון הרי
 זכרונות, אני ה' אלהיכם זה מלכיות וכו' :

(יא) **חמישי** וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַשְּׁעִנִית בַּזְּדֵשׁ הַשְּׁעִנִי
 בַּעֲשָׂרִים בַּזְּדֵשׁ זַעֲלָה הָעֵצָן מֵעַל מִשְׁכַּן
 הָעֵדוּת: וְהָיָה בַּשָּׁנָה תִּנְיָתָא בְּיָרְחָא תִּנְיָתָא בַּעֲשָׂרִין לְיָרְחָא אֶסְתַּלַּק עֲנָנָא
 מֵעֲלוֹי מִשְׁכַּנָּא דְסִהֲדוּתָא:

רש"י בחדש השני. נמלאת אומר שנים עשר חדש חסר עשרה ימים עשו
 בחורב, שהרי בראש חדש סיון חנו שם ולא נסעו עד עשרים באיר לשנה
 הבאה:

(יב) וַיִּסְעוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל לְמִסְעֵיהֶם מִבְּרַב־סִינַי
 וַיִּשְׁכְּנוּ הָעֵצָן בְּבִרְבַר פָּאָרָן: וּנְטְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִטְלָנִיהוּן
 מִבְּרַב־סִינַי וַיִּשְׂרָא עֲנָנָא בְּמִדְבָּרָא דְפָאָרָן:

רש"י למסעיהם. כמשפט המפורש למסע דגליהם מי ראשון ומי אחרון:
 במדבר פארן. קצרות התאווה במדבר פארן היה וסם חנו ממסע זה:

(יג) וַיִּסְעוּ בְּרֵאשֵׁיטָה עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: וַנְּטֹלוּ
 בְּקַדְמִיתָא עַל מִימְרָא דַּיְיָ בְּיַדָּא דְּמֹשֶׁה: (יד) וַיִּסַּע דְּגַל מִזְוֵנָה
 בְּנֵי־יְהוּדָה בְּרֵאשֵׁיטָה לְצַבָּאתָם וְעַל־צַבָּאוֹ
 זְוֹזְשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב: וַנְּטֹל טַקְס מִשְׁרִית בְּנֵי יְהוּדָה בְּקַדְמִיתָא
 לְחִילֵיהוֹן וְעַל חִילָה נְחִשׁוֹן בְּרַעְמִינָדָב: (טו) וְעַל־צַבָּא מִטָּה בְּנֵי
 יִשְׁשַׁכָּר זְתַנָּאֵל בֶּן־צוּעֵר: וְעַל חִילָא דְּשַׁבְטָא דְּבְנֵי יִשְׁשַׁכָּר
 זְתַנָּאֵל בְּרַעְמִינָדָב: (טז) וְעַל־צַבָּא מִטָּה בְּנֵי זְבוּלֹן אֶלְיָאָב
 בֶּן־זוּלָן: וְעַל חִילָא דְּשַׁבְטָא דְּבְנֵי זְבוּלֹן אֶלְיָאָב בְּרַחֲלוֹן: (יז) וְהוֹרֵד
 הַמִּשְׁכָּן וְנָסְעוּ בְּנֵי־גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי מִרְיָא
 הַמִּשְׁכָּן: וּמִתְפָּרַק מִשְׁכָּנָא וְנָטְלוּ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי נְטִלֵי מִשְׁכָּנָא:

רפ"י והורד המשכן. כיון שננסע דגל יהודה נכנסו אהרן וזניו ופרקו את
 הפרכת וכסו זה את הארון, שנאמר (במדבר ז, ה) וזא אהרן וזניו זנסוע
 המחנה, וזני גרשון וזני מררי פורקין המשכן וטוענין אותו בעגלות ונוסעים,
 והארון וכלי הקדש של משא בני קהת עומדים מכסין ונתונין על המוטות
 עד שננסע דגל מחנה ראובן, ואחר כך ונסעו הקהתים:

(יח) וַנְּסַע דְּגַל מִזְוֵנָה רְאוּבֵן לְצַבָּאתָם וְעַל־
 צַבָּאוֹ אֶלְיָצוֹר בֶּן־שִׁדְיָאוֹר: וַנְּטֹל טַקְס מִשְׁרִית רְאוּבֵן
 לְחִילֵיהוֹן וְעַל חִילָה אֶלְיָצוֹר בְּרַעְמִינָדָב: (יט) וְעַל־צַבָּא מִטָּה בְּנֵי
 שְׁמֵעוֹן שְׁלֹמִיאֵל בֶּן־צוּרִישְׁדִּי: וְעַל חִילָא דְּשַׁבְטָא דְּבְנֵי
 שְׁמֵעוֹן שְׁלֹמִיאֵל בְּרַעְמִינָדָב: (כ) וְעַל־צַבָּא מִטָּה בְּנֵי־גָד
 אֶלְיָסָף בֶּן־דְּעוּאֵל: וְעַל חִילָא דְּשַׁבְטָא דְּבְנֵי גָד אֶלְיָסָף בְּרַעְמִינָדָב:

(כא) וְנָסְעוּ הַקְּהָלִים נְשָׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ וְהַקִּימוּ

אֶת-הַמִּשְׁכָּן עַד-בָּאָם: וְנָטְלוּ בְּנֵי קֹהֵל נְטָלֵי מִקְדָּשָׁא
וּמְקִימֵינָהּ עַד מִשְׁכַּנָּא עַד מִיַּתִּיהוֹן:

רס"י נשאי המקדש. נשאי הדברים המקדשים: והקימו את המשכן. בני גרשון ובני מררי, שהיו קודמים להם מסע שני דגלים, היו מקימין את המשכן, כשהיה הענן שוכן, וסימן החניה נראה בדגל מחנה יהודה והם חונים, ועדין בני קהת באים מאחריהם עם שני דגלים האחרונים, היו בני גרשון ובני מררי מקימין את המשכן, וכשבאים בני קהת מולאים אותו על מכונה, ומכניסין בו הארון והשלחן והמנורה והמזבחות, וזהו משמעות המקרא והקימו מקימי המשכן אותו עד טרם בואם של בני קהת:

(כב) וְנָסְעוּ דָגְלֵי מִזְבְּחֵי בְּנֵי-אֶפְרַיִם לְצַבְּאֹתָם

וְעַל-צַבְּאוֹ אֶלִישָׁמַע בֶּן-עֲמִיהוּד: וְנָטַל טַקֶּס מִשְׁרִית

בְּנֵי אֶפְרַיִם לְחִילֵיהוֹן וְעַל חִילָה אֶלִישָׁמַע בֶּר עֲמִיהוּד: (כג) וְעַל-צַבְּאֵי

מִטֵּה בְּנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן-פְּדָהצֹר: וְעַל חִילָה

דְּשִׁבְטָא דְבְנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּר פְּדָהצֹר: (כד) וְעַל-צַבְּאֵי מִטֵּה

בְּנֵי בְּנִימֵן אַבְיָדוֹן בֶּן-גְּדֵעוֹנִי: וְעַל חִילָה דְּשִׁבְטָא דְבְנֵי בְּנִימֵן

אַבְיָדוֹן בֶּר גְּדֵעוֹנִי: (כה) וְנָסְעוּ דָגְלֵי מִזְבְּחֵי בְּנֵי-דָן מֵאֶסְפָּה

לְכָל-הַמִּזְבְּחֹת לְצַבְּאֹתָם וְעַל-צַבְּאוֹ אֲזִייעֹר

בֶּן-עֲמִישַׁדָּי: וְנָטַל טַקֶּס מִשְׁרִית בְּנֵי דָן מִכְּנִישׁ לְכָל מִשְׁרֵתָא לְחִילֵיהוֹן

וְעַל חִילָה אַחִיעֹר בֶּר עֲמִישַׁדָּי:

רס"י מאסף לכל המחנות. תלמוד ירושלמי לפי שהיה שצטו של דן מרבה

באכלוסין היה נוסע באחרונה וכל מי שהיה מאבד דבר היה מחזירו לו. אית מאן [אתיא כמאן] לאמר כתיבה היו מהלכין, ומפיק לה מן (במדבר ב, יז) כאשר

יחנו כן יסעו. ואית דאמרי כקורה היו מהלכין ומפיק לה מן מאסף לכל
המחנות:

(כו) וְעַל-צָבָא בַּמִּטָּה בְּנֵי אִשְׁרָאֵל פְּגַעִיאל בֶּן-
עֶכְרָן: וְעַל חִילָא דְשִׁבְטָא דְבְנֵי אִשְׁרָאֵל פְּגַעִיאל בֶּר עֶכְרָן: (כו) וְעַל-צָבָא
בַּמִּטָּה בְּנֵי נַפְתָּלִי אַחִירַע בֶּן-עֵינָן: וְעַל חִילָא דְשִׁבְטָא
דְבְנֵי נַפְתָּלִי אַחִירַע בֶּר עֵינָן: (כח) אֵלֶּה מִסְעֵי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל
לְצֵבֹאתָם וַיִּסְעוּ: (ס) אֵלֶּן מְטַלְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחִילֵיהוֹן וּנְטָלוּ:

רס"י אלה מסעי. זה סדר מסעיהם: ויסעו. ביום ההוא נסעו:

(כט) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֹזְבֵי בֶן-רְעוּאֵל הַבְּמִדְיָנִי זֹאתָן
מֹשֶׁה נְסִיעִים | אֲנֻזְנֹנוּ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר
יְהוָה אֲתוּ אִתָּן לָכֶם לְכָה אֲתָנֹנוּ וְהִטַּבְנוּ לָךְ
כִּי-יְהִינָה דְבַר-טוֹב עֲלֵי-יִשְׂרָאֵל: וַאֲמַר מֹשֶׁה לְחֹזְבֵי
בֶּר רְעוּאֵל מִדִּינְאָה חֲמוּהִי דְמֹשֶׁה נְטָלִין אֲנַחְנָא לְאַתְרָא דִּי אָמַר יְיָ יְתֵה אִתָּן
לְכוּן אִיתָא עֲמָנָא וְנוֹטִיב לָךְ אָרִי יְיָ מְלִיל לְאַיְתָאָה טָבָא עַל יִשְׂרָאֵל:

רס"י חזב. הוא יתרו, שנאמר (שופטים 7, יא) מצני חזב חותן משה, ומה
תלמוד לומר (שמות 3, יח) ותצאנה אל רעואל אביהן, מלמד שהתינוקות קורין
לאבי אביהן חזב. ושמות הרבה [ושני שמות] היו לו יתר על שם שיתר פרשה
אחת בתורה. חזב על שחזב את התורה וכו' : נסעים אנחנו אל המקום.
מיד עד שלשה ימים אנו נכנסין לארץ, שבמסע זה הראשון נסעו על מנת
להכנס לארץ ישראל, אלא שחטאו במתאוונים. ומפני מה שתף משה עצמו
עמהם, שעדין לא נגזרה גזרה עליו וכסבור שהוא נכנס:

(ט) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי לֹא אֵלֶיךָ כִּי אִם-אֵל-אֶרְצִי
 וְאֵל-מִזְכְּלוֹתַי אֵלֶיךָ: וַאֲמַר לָהּ לֹא אֵזֶל אֱלֹהֵי לְאֶרְעֵי וּלְגִלְדוֹתַי
 אֵזֶל:

רס"י אל ארצי ואל מזכלותי. אם בשביל נכסי, אם בשביל משפחתי:

(ל) וַיֹּאמֶר אֵל-לֹא תַעֲזֹב אֹתָנוּ כִּי | עַל-כֵּן יִדְעֶתָ
 וְזָנַתְנוּ בַּמִּדְבָּר וְהָיִיתָ לָנוּ לְעֵינָיִם: וַאֲמַר לָהּ כָעַן תִּשְׁבֹּק
 יִתְנָא אֶרֶץ עַל כֵּן יִדְעֶתָ כִּד הָיוּנָא שְׁרוּ בַּמִּדְבָּרָא וּגְבוּרוּ דְאִתְעַבְדוּ לָנָא חֲזִיתָא
 בְּעֵינֵיךָ:

רס"י אל נא תעזב. אינ נא אללא לשון בקשה, שלא יאמרו לא נתגיר יתרו
 מחצה, סבור היה שיש לגרים חלק בארץ, עכשו שראה שאין להם חלק הניחם
 והלך לו: כי על כן ידעת חנתנו במדבר. כי נאה לך לעשות זאת על אשר
 ידעת חנותנו במדבר וראית נסים וגבורות שנעשו לנו: כי על כן ידעת. כמו
 על אשר ידעת, כמו (בראשית לח, כו) כי על כן לא נתחיה לשלה בני, כי על כן
 עברתם (שם יח, ה) , כי על כן באו (שם יט, ח) , כי על כן ראיתי פניך (שם לג, י)
 : והיית לנו לעינים. לשון עזר כתרגומו. דבר אחר לשון עתיד, כל דבר ודבר
 שיתעלם מעינינו תהיה מאיר עינינו. דבר אחר שתהא חביב עלינו כגלגל
 עינינו, שנאמר (דברים י, יט) וראהבתם את הגר:

(לב) וְהָיָה כִּי-תֵלֵךְ עִמָּנוּ וְהָיָה | הַטּוֹב הַהוּא
 אֲשֶׁר יִיטִיב יְהוָה עִמָּנוּ וְהַטָּבָנוּ לָךְ: וַיְהִי אֶרֶץ תְּזֹל
 עִמָּנָא וַיְהִי טָבָא הַהוּא דִּי יוֹטִיב יְיָ עִמָּנָא וְנוֹטִיב לָךְ:

רס"י והיה הטוב ההוא וגו'. מה טובה הטיבו לו, אמרו כשהיו ישראל
 מחלקין את הארץ היה דשנה של יריחו חמש מאות אמה על חמש מאות
 אמה והניחיהו מלחלוק, אמרו מי שיבנה בית המקדש בחלקו הוא יטלנו, בין

כך וזין כך נתנוהו לבני יתרו ליונדב בן רכב, שנאמר ובני קני חותן משה עלו מעיר התמרים וגו' (סופטים א, טז) :

(לג) וַיִּסְעוּ בַּמָּדְיָר יְהוָה דֶּרֶךְ עֲלֵפֶת יָמִים וְאַרְוֹן בְּרִית-יְהוָה נָסַע לִפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ עֲלֵפֶת יָמִים לְתוֹר כָּהֵם מִנּוּזָה: ונטלו מטורא דאתגלי עלוהי יקרא דיני מהלך תלתא יומין וארון קימא דיני נטל קדמיהון מהלך תלתא יומין לאתקנאה להון אתר בית מישרי :

רש"י דרך שלשת ימים. מהלך שלשת ימים הלכו זיום אחד, שהיה הקדוש ברוך הוא חפץ להכניסם לארץ מיד: וארון ברית ה' נסע לפניהם דרך שלשת ימים. זה הארון היוצא עמהם למלחמה ובו שבתי לוחות מנחים ומקדים לפניהם דרך שלשת ימים לתקן להם מקום חניה:

(לד) וַעֲנֹן יְהוָה עֲלֵיהֶם יוֹמָם בְּנִסְעָם מִן-הַמִּדְבָּר: (טז) וַעֲנֹן יְקָרָא דַיִּי מִטִּיל עֲלֵיהוֹן בַּיִמָּא בְּמִטְלָהוֹן מִן מִשְׁרֵיתָא :

רש"י וענן ה' עליהם יומם. שבעה עננים כתובים במסעיהם. ארבע מארבע רוחות, ואחד למעלה, ואחד למטה, ואחד לפניהם מנמיד את הגבוה ומגביה את הנמוך והורג נחשים ועקרבים: מן המחנה. ממקום חניתו:

(לה) וַיְהִי בְּנִסְעֵי הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר מִשֶּׁה קוֹבֵה | יְהוָה וַיִּפְצוּ אִי־בִיךָ וַיִּנָּסוּ מִשִּׁנְאִיךָ בַּמִּדְבָּר: ויהוה במטל ארונא ואמר משה אתגלי יי ויתבדרון סנאי ויערקון בעלי דבבא מן קדמא :

רש"י והי בנסע הארץ. עשה לו סימניות מלפניו ומלאחריו, לומר שאין זה מקומו. ולמה נכתב כאן, כדי להפסיק בין פרענות לפרענות וכו' כדאיתא בכל כתבי הקדש (שבת קטז, א) : קומה ה'. לפי שהיה מקדים לפניהם מהלך

שלטת ימים, היה משה אומר עמוד והמתן לנו ואל תתרחק יותר במדרכ
תנחומא בויקהל: ויפולו אויבך. המכנסין: וינסו משנאיך. אלו הרודפים:
משנאיך. אלו שונאי ישראל, שכל השונא את ישראל שונא את מי שאמר והיה
העולם, שנאמר (תהלים פג, ג) ומשנאיך נשאו ראש, ומי הם, על עמך יערימו
סוד:

(לז) **וּבְצִוְתָהּ יֹאמֵר עֲוֹבָה יְהוָה רַבְבוֹת אֲלֹפֵי**
יִשְׂרָאֵל: (פ) **וּבְמִשְׁרוֹהִי אָמַר תּוֹב יְיָ שְׂרִי בִיקָרְךָ בְּגוֹ רַבְבוֹ אֲלֹפֵי דְיִשְׂרָאֵל:**

רש"י סובה ה'. מנחם תרגמו לשון מרגוע וכן (ישעיה ל, טו) בסובה ונחת
תושעון: רבבות אלפי ישראל. מגיד שאין השכינה שורה בישראל פחותים
משני אלפים ושתי רבבות:

יא (א) וַיְהִי הָעַם כְּמִתְאַנְנִים רָע בְּאַנְיֵי יְהוָה
וַיִּשְׁמַע יְהוָה וַיִּזְזַר אָפוֹ וַתִּבְעַר-בָּם אֵשׁ יְהוָה
וַתֹּאכַל בְּקִצֵּה הַבְּמוֹזָנֹתָ: וְהוּא עֲמָא פִד מְסַתְקִין בִּישׁ קָדָם יְיָ
וְשָׁמִיעַ קָדָם יְיָ וַתִּקַּף רִיגְזִיהָ וַדְּלֶקֶת בְּהוֹן אֲשַׁתָּא מִן קָדָם יְיָ וְשָׁצִיאת בְּסִיפֵי
מִשְׁרִיתָא:

רש"י ויהי העם כמתאננים. אין העם אלא רשעים. וכן הוא אומר (שמות יז,
ד) מה לעשה לעם הזה, ואומר (ירמיה יג, י) העם הרע הזה. וכשהם כשרים
קרואים עמי, שנאמר (שמות ה) שלח את עמי, (מייכה ו ג) עמי מה עשיתי לך:
כמתאננים. אין מתאוננים אלא לשון עלילה מבקשים עלילה היאך לפרוש
מאחרי המקום וכן הוא אומר בשמשון (שופטים יד ד) כי תאנה הוא מבקש: רע
באזני ה'. תואנה שהיא רעה באזני ה' שמתכונים שתבא באזניו ויקניטו. אמרו
אוי לנו כמה לבטנו בדרך הזה שלשה ימים, שלא נחנו מענוי הדרך: ויחר
אפו. אני הייתי מתכון לטובתכם שתכנסו לארץ מיד: בקלה המחנה. במקלץ
שבהם לשפלות, אלו ערצ רב. רבי שמעון בן מנסיא אומר בקלינים שבהם
ובגדולים:

(ב) וַיִּצְעַק הָעָם אֶל-מֹשֶׁה וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל-

יְהוָה וַתִּשְׁקַע הָאֱשׁ: וַצֹּחַ עָמָּא עַל מֹשֶׁה וְצָלִי מֹשֶׁה קָדָם יי
וַאֲשַׁתְּקַעַת אֲשַׁתָּא:

רס"י ויצעק העם אל משה. משל למלך צער ודם שכעס על בנו והלך הבן
אלל אזהבו של חזיו ואמר לו לא ובהק עלי מאצא: ותשקע האש. שקעה
במקומה בארץ שאלו חזרה לאחת הרוחות היתה מקפלת והולכת כל אותו
הרוח:

(ג) וַיִּקְרָא שֵׁם-הַמָּקוֹם הַהוּא תַבְעֵרָה כִּי-

בְּעֵרָה בָּם אֱשׁ יְהוָה: וקרא שמא דאתרא ההוא דלקתא ארי

דלקת בהון אשתא מן קדם יי: (ד) וְהָאֶסְפָּסָף אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ

הִתְאַוּוּ תַבְעֵרָה וַיִּשְׁבּוּ וַיִּבְכּוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁר: וערבבין די ביניהון שאילו שאלתא

ותבו ובכו אף בני ישראל ואמרו מאן ייכלנא בשרא:

רס"י והאספסף. אלו ערב רב שנחספו אליהם בצאתם ממצרים: וישבו. גם

בני ישראל ויבכו עמהם: מי יאכלנו צער. וכי לא היה להם צער, והלא כבר

נאמר (שמות יב, לח) וגם ערב רב עלה אתם ולאן וצקר וגו'. ואם תאמר אכלום,

והלא בכניסתם לארץ נאמר (במדבר לב, א) ומקנה רב היה לבני ראובן וגו',

אלא שמצוקים עלילה:

(ה) זָכַרְנוּ אֶת-הַדָּגָה אֲשֶׁר-נָאֲכַל בְּמִצְרַיִם זָזָם

אֶת הַקִּישׁוּאִים וְאֶת הָאֲבִטְוִזִּים וְאֶת-הַזֹּזְצִיר

וְאֶת-הַבְּצָלִים וְאֶת-הַפְּשׁוּבִיִּם: דכירין אנהנא ית נוניא

דחוינא אכלין במצרים מגן ית בוצינא וית אבטיחיא וכרתי ובוצלי ותומי:

רס"י אשר נאכל במארי חנם. אם תאמר שמאריים נותנים להם דגים חנם, והלא כבר נאמר (שמות ה, יח) ותבן לא ינתן לכם, אם תבן לא היו נותנין להם חנם, דגים היו נותנין להם חנם, ומהו אומר חנם, חנם מן המכות: את הקשאים. אמר ר' שמעון מפני מה המן משתנה לכל דבר חוץ מאלו, מפני שהן קאים למניקות, אומרים לאשה אל תאכלי שום וכל מפני התינוק. משל למלך וכו', כדאיתא בספרי: הקשאים. הם קוקומצרי"ש זלע"ז [מלפפנים] : אצטחים. צורק"ש החליר. כריסין פוריל"ש ותרגומו ית בוציניא וכו' :

(ו) **וְעֵתָהּ נִפְשָׁנוּ יְבִשָּׁה אֵין כָּל בְּלֹתֵי אֶל-הַמָּן עֵינֵינוּ:** וְכַעַן נִפְשָׁנָא תְּאִיבָא לִית כָּל מִדְעָם אֶלְהוֹן לְמִנָּא עֵינָנָא :

רס"י אל המן עינינו. מן בשחר מן בערב:

(ז) **וְהַמָּן כְּזָרַע-גֶּד הוּא וְעֵינֵינוּ כְּעֵין הַבְּדִלְחוּז:** וּמִנָּא כְּבַר זָרַע גֶּדָא הוּא וְחִזּוּהַ כְּחִזּוּ בְּדִלְחָא :

רס"י והמן כזרע גד. מי שאמר זה לא אמר זה, ישראל אומרים בלתי אל המן עינינו, והקדוש ברוך הוא הכתיב בתורה והמן כזרע גד וגו', כלומר לאו באי עולם על מה מתלוננים בני, והמן כך וכך הוא חשוב: כזרע גד. עגול כגדא זרע אלוינדרי"א [כוסבר]: הבדלח. שם אבן טובה קריסט"ל :

(ח) **שִׁטּוֹ הָעָם וְלִקְטָו וּטְוִזּוֹ בְּרִזּוּיָם אֵו דָּכוּ בְּמִדְכָּה וּבְשָׁלוֹ בְּפָרוֹר וְעָשׂוּ אֹתוֹ עֵגּוֹת וְהָיָה טַעְמוֹ כְּטַעַם לֶשֶׁךְ הַשָּׁבָן:** שִׁיטִין עָמָא וְלִקְטִין דְּצָבֵי טַחִין בְּרִיחָא אֵו דְּצָבֵי דְּאִידָּ בְּמִדְכָּתָא וּמִבְּשָׁלִין לֵה בְּקִדְרָא וְעַבְדִין גְּתֵה גְרִינָו וְהָוָה טַעְמָה כְּטַעַם דְּלִישׁ בְּמִשְׁחָא :

רס"י שטו. אין שיט אלח לשון טיול אישכני"ר בלא עמל: וטחנו ברחים

וגו' . לא ירד זריחים ולא בקדירה ולא במדוכה אלא משתנה היה טעמו לנטחנין ולנדוכין ולמזשלין: זפרור. קדרה: לשד השמן. לחלוח של שמן, כד פרשו דונש. ודומה לו (תהלים לב, ז) נהפך לשדי זחרזוני קיז. והלמ"ד יסוד, נהפך לחלוחי זחרזוני קיז. ורבותינו פרשוהו לשון שדים, אך אין ענין שדים אכל שמן. ואי אפשר לומר לשד השמן לשון (דברים לב, טו) וישמן ישורון, שאם כן היה המי"ם נקוד קמ"ץ קטן וטעמו למטה תחת המי"ם, עכשיו שהמי"ם נקוד פת"ח קטן והטעם תחת השי"ן, לשון שמן הוא, והשי"ן הנקודה זקמז גדול ואינה נקודה זפתח קטן מפני שהוא סוף פסוק. דבר אחר לשד לשון נוטריקון ליש שמן דבש, כעיסה הנלושה זשמן וקטופה זדבש. ותרגום של אונקלוס דמתרגם דליש זמשחא, נוטה לפתרונו של דונש, שהעיסה הנלושה זשמן, לחלוחית שמן יש זבה:

(ט) וזרדת הטל על-המוזזה לילה ירד המן
עליו: וכד נחית טלא על משריתא גילגא נחית מנא עלוהי: (י) וישמע
משנה את-העם בכה למשפוזותיו איש לפתוז
אהלו ויזר-אף יהוה מאד ובעיני משנה רע:
ושמע משנה ית עמא בכון לזרעיתיהון גבר בתרע משפנה ותיקף רוגזא דיני לחדא
ובעיני משנה ביש:

רש"י זכה למשפחתיו. משפחות משפחות נאספים וזוכים לפרסם תרעמתן זגלוי. ורבותינו אמרו למשפחתיו על עסקי משפחות, על עריות הנאסרות להם:

(יא) ויאמר משנה אל-יהוה לבמה הרעת לעבדך
ולבמה לא-מצתי זון בעיניך לשום את-משנה
כל-העם הנה עלי: ואמר משנה קדם יי למא אבאשתא לעבדך
ולמא לא אשפחית רחמין קדמך לשואה ית מטול כל עמא הדין עלי: (יב)
האנכי הריתי את כל-העם הנה אם-אנכי

יְלֻדְתִּיהוּ כִּי-תֹאמַר אֵלַי שְׂאֵהוּ בְּזִיקְךָ
כַּאֲשֶׁר יֵשֵׂא הָאֱמוּנָה אֶת-הַיֵּלֶקֶט עַל הָאֲדָמָה

אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאֲבוֹתָיו: הָאֵב אֲנִי לְכָל עַמַּא הַדִּין אִם בְּנֵי אֲנוּן
דְּאִמְרַת לִי סוּבְרָהּ בְּתוֹקְפָךָ כְּמֵא דְמְסוּבְרָתְךָ בְּיָנָא יָת יִנְקָא עַל אֲרַעָא דִּי
קִזְמָתָא לְאַבְהָתוֹהִי:

רס"י כי תאמר אלי. שאתה אומר אלי שאתה בחיך. והיכן אמר לו כן, כך
נחה את העם (שמות לז), ואומר (סס ו) וילום אל בני ישראל, על מנת שיהיו
סוקלים אתכם ומחרפים אתכם: על האדמה אשר נשבעת לאבותיו. אתה
אומר לי לשאתם בחיך:

(יג) יִמְאִין לִי בְּשֶׁר כָּתִית לְכָל-הָעָם הַזֶּה כִּי-

יִבְכוּ עָלַי לֵאמֹר תִּנָּה-לָנוּ בְּשֶׁר וְנֹאכְלָה: מִן לִי
בְּשָׂרָא לְמִיתָן לְכָל עַמַּא הַדִּין אֲרִי בְּכוּ עָלַי לְמִימַר הֵב לָנָא בְּשָׂרָא וְנִיכּוּל: (יד)
לֹא-אוֹכֵל אֲנֹכִי לְבָדִי לְשִׂאת אֶת-כָּל-הָעָם

הַזֶּה כִּי כָבֵד בְּמִנִּי: לִית אֲנִי זְכִיל בְּלַחֲדֵי לְסוּבְרָא יָת כָּל עַמַּא

הַדִּין אֲרִי זְקִיר מְנִי: (טו) וְאִם-כָּכָה | אֶת-עֲשֵׂה לִי הָרְגָנִי

זָא הָרְגָא אִם-מִצָּאתִי זָזָן בְּעֵינֶיךָ וְאֵל-אֲרָאָה

בְּרַעְתִּי: (פ) וְאִם כְּדִין אֶת עֵבֶד לִי קִטְלָנִי כְּעוֹן קִטוֹל אִם אֲשַׁפְּחִית רַחֲמִין
קִזְמָדָא וְלֹא אֲחֻזִי בְּבִישְׁתִּי:

רס"י ואם ככה את עשה לי. תשך כחו של משה כנקבה כשהראהו הקדוש
ברוך הוא הפרענות שהוא עתיד להביא עליהם על זאת. אמר לפניו, אם כן
הרגני תחלה: ואל תראה ברעתי. ברעתם היה לו לכתוב, אלא שחנה הכתוב.
וזה אחד מתקוני סופרים בתורה לכנוי ולתקון הלשון:

(טו) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה אֲסַפֶּה-לִּי שִׁבְעִים
אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָדְעוֹת כִּי-הֵם זִקְנֵי
הָעָם וְשִׁטְרֵי וְלִקְזוֹת אֹתָם אֶל-אַהֲל מוֹעֵד

וְהִזְתִּיבֶנּוּ שָׁם עִמָּךְ: וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה פְּנוּשׁ קִדְמִי שִׁבְעִין גְּבָרָא מִסְּבִי
יִשְׂרָאֵל דִּי יָדְעוּת אַרְי אַנּוּן סְבִי עֲמָא וְסִרְכוּהִי וְתִדְבֵר וְתַחֲוֹן לְמִשְׁכַּן זְמַנָּא
וְיִתְעַתְּדוּן תַּמָּן עִמָּךְ:

רס"י אספה לו. הרי תשובה לתלנתך שאמרת לא אוכל אנכי לבדי. והזקנים הראשונים היכן היו, והלא אף במצרים ישבו עמהם, שנאמר (שמות ג, טז) לך ואספת את זקני ישראל, אלא באש תבערה מתו. וראויים היו לכך מסיני, דכתיב (שמות כד) ויחזו את האלהים, שנהגו קלות ראש, כנושך פתו ומדבר בפני המלך. וזהו (שם) ויאכלו וישתו, ולא רצה הקדוש ברוך הוא לתן אזלות במתן תורה ופרע להם כאן: אשר ידעת כי הם וגו'. אותם שאתה מכיר שנתמנו עליהם שוטרים במצרים בעבודת פרך והיו מרחמים עליהם ומכים על ידם, שנאמר (שמות ה, יד) ויכו שוטרי בני ישראל, עתה יתמנו בגדלתן כדרך שנלטערו בצרתן: ולקחת אתם. קחם בדברים, אשריכם שנתמניתם פרנסים על בניו של מקום: והתלצו שם עמך. כדי שיראו ישראל וינהגו בהם גדלה וכבוד ויאמרו חזיצין אלה שנכנסו עם משה לשמוע דבור מפי הקב"ה:

(יז) וַיִּרְדֹּתִי וְדַבַּרְתִּי עִמָּךְ נְשָׁם וְאַצְלֹתִי מִן-
הָרוּזוֹ אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְשִׁמְתִי עֲלֵיהֶם וְנִשְׂאוּ אֹתָךְ
בְּמִשְׁאֵה הָעָם וְלֹא-תִשָּׂא אֹתָהּ לְבַדָּךְ: וְאַתְּגִלִּי
וְאַמְלִל עִמָּךְ תַּמָּן וְאַרְבִּי מִן רוּחָא דִּי עֲלֶיךָ וְאַשְׁוִי עֲלֵיהוֹן וְיִסּוּבְרוּן עִמָּךְ בְּמִטּוּל
עֲמָא וְלֹא תִסּוּבֵר אֶת בְּלַחוּדָךְ:

רס"י וירדת. זו אחת מעשר ירידות הכתובות בתורה: ודברתי עמך. ולא עמהם: ואצלתי. כתרגומו וארבי, כמו (שמות כד, יא) ואל אלילי בני ישראל: ושמת עליהם. למה משה דומה באותה שעה, לנר שמנח על גבי מנורה והכל מדליקין המנו, ואין אורו חסר כלום: ונשאו אותך. התנה עמהם על

מנת שיקבלו עליהם טורח זני, שהם טרחנים וסרזנים: ולא תשא אתה לזדך.
הרי תשובה למה שאמרת לא אוכל אנכי לזדי:

(יח) וְאֶל-הָעָם תֹּאמַר הִתְקַדְּשׁוּ לְמוֹזַר
וְאֲכַלְתֶּם בֶּשֶׂר כִּי בְכִיתֶם בְּאֲזְנֵי יְהוָה לֵאמֹר
מִי יֵאָכְלֵנוּ בֶּשֶׂר כִּי-טוֹב לָנוּ בְּמִצְרַיִם וְנָתַן
יְהוָה לָכֶם בֶּשֶׂר וְאֲכַלְתֶּם:
וְלַעֲמָא תִימַר אֲזַדְמְנוּ לְמַחַר
וְתִיכְלוּן בְּשָׂרָא אַרְי בְּכִיתוֹן קָדָם יְיָ לְמִימַר מֶן יְכַלְנָא בְּשָׂרָא אַרְי טַב לָנָא
בְּמִצְרַיִם וְיִתְּנוּ יְיָ לְכוֹן בְּשָׂרָא וְתִיכְלוּן:

רס"י התקדשו. הזמינו עצמכם לפרענות, וכן הוא אומר (ירמיה יב, ג) והקדשם
ליום הרגה:

(יט) לֹא יוֹם אֶזְזָד תֵּאָכְלוּן וְלֹא יוֹמִים וְלֹא א
זְזַמְשָׁה יָמִים וְלֹא עֲשָׂרָה יָמִים וְלֹא עֲשָׂרִים
יָוִם: לָא יוֹמָא חַד תִּיכְלוּן וְלֹא תַרְיִן יוֹמִין וְלֹא חַמְשָׁא יוֹמִין וְלֹא עֲשָׂרָא יוֹמִין
וְלֹא עֲשָׂרִין יוֹמִין: (כ) עַד א זְזַדְשׁ יָמִים עַד אֲשֶׁר-יֵצֵא
מֵאִפְכֶם וְהָיָה לָכֶם לְזָרָא יַעַן כִּי-מֵאִסְתֶּם
אֶת-יְהוָה אֲשֶׁר בְּקֶרְבְּכֶם וְתִבְכּוּ לְפָנָיו
לֵאמֹר לָמָּה זֶה יֵצְאָנוּ מִבְּמִצְרַיִם: עַד יָרַח יוֹמִין עַד דִּי
תְקוּצוֹן בָּהּ וַיְהִי לְכוֹן לְתַקְלָא חֲלַף דְקָצְתוֹן יַת מִימְרָא דִּי דְשְׁכַנְתָּה שְׂרִית
בִּינִיכוֹן וּבְכִיתוֹן קָדְמוּהִי לְמִימַר לָמָּא דְנוּ נְפַקְנָא מִמִּצְרַיִם:

רס"י עד חדש ימים. זו בכשרים שמתמזגין על מטותיהן ואחר כך נשמתן
וולאה, וברשעים הוא אומר הבשר עודנו זין שניהם, כך היא שנויה בספרי,
אבל במכילתא שנויה חלוף הרשעים אוכלין ומאטערין שלשים יום והכשרים
הבשר עודנו זין שניהם: עד אשר ילא מאפכם. כתרגומו דתקולון זיה, יהא

דומה לכם כאלו אכלתם ממנו יותר מדאי עד שיולא ונגעל לחוץ דרך האף: והיה לכם לזרא. שתהיו מרחקין אותו יותר ממה שקרבתם. ודברי רבי משה הדרשן ראיתי שיש לשון שקורין לחרב זרא: את ה' אשר בקרבכם. אם לא שנטעתי שכינתי בניכם, לא גבה לבצכם לכנס לכל הדברים הללו:

(כא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה יְשׁוּעַ-בְּמַאֲוֹת אֲלֶפֶת רַגְלֵי הָעָם
אֲשֶׁר אֲנִי בִקְרָבוֹ וְאַתָּה אֲמַרְתָּ בְּשֵׁר אֶתָּן
לָהֶם וְאָכְלוּ זֶזְדֶּשׁ יָמִים: וַאֲמַר מֹשֶׁה שִׁית מֵאָה אֶלְפִין גְּבֵרָא
רַגְלָא עֲמָא דִּי אֲנָא בִּינְיָהוֹן וְאַתָּה אֲמַרְתָּ בְּשֵׁרָא אֶתָּן לָהוֹן וַיִּיכְלוּ יָרַח יוֹמִין:

רס"י שש מאות אלף רגלי. לא חש למנות את הפרט שלשת אלפים היתרים. ור' משה הדרשן פרש שלא זכו אלף אותן שיאלו ממלכיים:

(כב) הֵצֵאן וּבָקֵר יִשְׁוֹנֹט לָהֶם וּבְמֵצָא לָהֶם אֵם
אֶת-כָּל-הַגֵּי הַיָּם יֵאָסֵף לָהֶם וּבְמֵצָא לָהֶם: (פ)
הָעוֹן וְתוֹרִין יִתְנַכְסוּן לָהוֹן הִסְפָּקוֹן לָהוֹן אֵם יָת כָּל נוּגֵי יִמָּא יִתְכַנְשׁוּן לָהוֹן
הִסְפָּקוֹן לָהוֹן:

רס"י הלאן ובקר ישחט. זה אחד מארבעה דברים שהיה רבי עקיבא דורש ואין רבי שמעון דורש כמותו. רבי עקיבא אומר שש מאות אלף רגלי, ואתה אמרת בשר אתן להם ואכלו חדש ימים, הלאן ובקר וגו', הכל כמשמעו, מי יספיק להם, כענין שנאמר (ויק' כה) ומלא כדי גאלתו. ואיזו קשה, זו או (במ' ט) שמעו נא המרים, אלף לפי שלא אמר ברבים חסד לו הכתוב ולא נפרע ממנו, וזו של מריבה היתה בגלוי, לפיכך לא חסד לו הכתוב. רבי שמעון אומר חס ושלום לא עלתה על דעתו של אותו לדיק כך, מי שכתוב בו (במ' יג) בכל ביתי נאמן הוא, יאמר אין המקום מספיק לנו, אלף כך אמר שש מאות אלף רגלי וגו' ואתה אמרת בשר אתן לחדש ימים, ואחר כך תהרוג אמה גדולה כזו, הלאן ובקר ישחט להם כדי שיהרגו, ותהא אכילה זו מספקת עד עולם, וכי שצחך הוא זה, אומרים לו לחמור טול כור שעורים ונחתוך ראשך. השיבו הקדוש ברוך הוא ואם לא אתן יאמרו שקלרה ידי, הטוב בעיניך

פיד ה' תקצר בעיניהם, יאזדו הם ומאה כיואל זהם ואל תהי ידי קלרה
לפניהם אפלו פעה אחת:

(כג) ויאמר יהוה אל-משה היד יהוה תקצר
עתה תראה היקר דברי אם-לא: ויאמר יי למשה
המימרא דיי? תעקב פער תחזי היערענד פתגמי אם לא:

רש"י עתה תראה היקר דברי. רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר
אי אפשר לעמוד על התפל, מאחר שאינו מבקשים אלא עלילה לא תספיק
להם, סופן לדון אחריו, אם אתה נותן להם בשר בהמה גסה, יאמרו דקה
בקטנו, ואם אתה נותן להם דקה, יאמרו גסה בקטנו, חיה ועוף בקטנו, דגים
וחגזים בקטנו, אמר לו אם כן יאמרו שקלרה ידי. אמר לפניו הריני הולך
ומפיסן. אמר לו עתה תראה היקר דברי, שלא ישמעו לך. הלך משה לפיסן
אמר להם היד ה' תקצר, (תהלים עה, ט) הן הכה אור ויזובו מים וגו' הגם לחם
יוכל תת, אמרו פשרה היא זו, אין זו כח למלאת שאלתנו. וזה שנאמר ואלא
משה וידבר אל העם, כיון שלא שמעו לו ויאסף שבעים איש וגו' :

(כד) ויצא משה וידבר אל-העם את דברי יהוה
ויאסף שבעים איש מזקני העם ויעמד אתם
סביבת האהל: ונפק משה ומליל לעמא ית פתגמא דיי וכנש שבעין

גברא מסבי עמא ואקים יתהון סחור סחור למשפנא: (כה) וירד יהוה
א בענן וידבר אליו ויאצל מן-הרוזן אשר
עליו ויתן על-שבעים איש הזקנים ויהי כנזוז
עליהם הרוזן ויתנבאו ולא יספוי: ואתגלי יי בעננא ומליל
עמה ורבי מן רוחא די עלוהי ויהב על שבעין גברא סביא ונהו פד שרת עליהון
רוח נבואה ומתנבאין ולא פסקין:

רס"י ולא יספו. לא נתנבאו אלא אותו היום לצדו, כך מפורש בספרי, ואונקלוס תרגם ולא פסקין, שלא פסקה נבואה מהם:

(כו) וַיִּשְׁתָּאֲרוּ עֵינַי-אֲנָשִׁים | בַּמּוֹזָה שֵׁם הָאֲזוּד |
אֶלְדָּד וְשֵׁם הַשֵּׁנִי מִיִּדְד וְתַנּוּז עֲלֵהֶם הָרוּז
וְהַבִּית בַּכְּתָבִים וְלֹא יֵצְאוּ הָאֲהֵלָה וְיִתְנַבְּאוּ

בַּמוֹזָה: ואשתארו תרין גברין במשריתא שום חד אלדד ושום תנגנא מיידד ושרת עליהון ריח נבואה ואנון בפתיבגא ולא נפקו למשפנא ואתנבאו במשריתא:

רס"י וישארו שני אנשים. מאותן שנבחרו. אמרו אין לנו כדאין לגדלה זו: והמה בכתבים. במזורים שבהם לסנהדרין, ונכתבו כלם נקובים בשמות, ועל ידי גורל, לפי שהחשבון עולה לשנים עשר שבטים, ששה ששה לכל שבט ושבת חוץ משני שבטים שאין מגיע אליהם אלא חמשה חמשה. אמר משה, אין שבט שומע לי לפחות משבטו זקן אחד. מה עשה, נטל שבטים ושנים פתקין וכתב על שבטים זקן, ועל שנים חלק וברר מכל שבט ושבת ששה, והיו שבטים ושנים. אמר להם טלו פתקיכם מחוד הלפוי, מי שעלה בידו זקן, נתקדש, ומי שעלה בידו חלק אמר לו המקום לאחפז בד:

(כו) וַיִּרֶץ הַנֶּעֱר וַיִּגַּד לְמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד
וּמִיִּדְד מִתְנַבְּאִים בַּמוֹזָה: וְרַחֵט עוֹלָמָא וְחַוֵּי לְמֹשֶׁה וַאֲמַר
אֶלְדָּד וּמִיִּדְד מִתְנַבְּאִין בַּמְּשָׁרִיתָא:

רס"י וירץ הנער. יש אומרים גרסום בן משה היה:

(כח) וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נוּן מִשְׁרַת מֹשֶׁה מִבְּזוּרָיו
וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי מֹשֶׁה כֹּלָאֵם: וְאַתָּב יְהוֹשֻׁעַ בֶּר נון מְשֻׁמְשָׁנָה
דְּמֹשֶׁה מְעוֹלְמוֹהִי וַאֲמַר רַבּוּנֵי מֹשֶׁה אֶסְרֶנוּן:

רס"י כלאם. הטל עליהם כרכי כצור והם כלים מאליהם. דבר אחר תנס אל בית הכלא, לפי שהיו מתנבאים משה מת ויהושע מכנים את ישראל לארץ:

(כט) וַיֹּאמֶר לוֹ מֹשֶׁה הַמִּקְנָא אֶתָּה לִי וּבְמִי יִתֵּן כָּל-עַם יְהוָה נְבִיאִים כִּי-יִתֵּן יְהוָה אֶת-רוּחוֹ עֲלֵיהֶם: וַאֲמַר יְהוָה מֹשֶׁה הַקְּנֵאתִי אֶת מִקְנֵא לִי רְעִינָא פּוֹן דִּיהוֹן פֶּל עֲמָא דִּי נְבִיאִין אַרִי יִתּוּ יְיָ יְת רוחם נבואתה עליהון:

רס"י המקנא אתה לי. הקנאי אתה לי הקנאתי אתה מקנא: לי. כמו בשבילי. כל לשון קנאה אדם הנותן לב על הדבר או לנקום או לעזור אינפרינמיני"ט בלע"ז אוחז בעבי המשא:

(ל) וַיִּאָסֶף מֹשֶׁה אֶל-הַמִּזְזָנָה הוּא וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל: וְאֶת־כָּנֶשׁ מֹשֶׁה לְמִשְׁרִיתָא הוּא וְסָבִי יִשְׂרָאֵל:

רס"י ויאסף משה. מפתח אהל מועד: אל המחנה. נכנסו איש לאהל: ויאסף. לשון כניסה אל הבית, כמו (דברים כג, ז) ואספתו אל תוך ביתך, ולא כלם (תהלים לט) יאצר ולא ידע מי אספם, מלמד שלא הביא עליהם פרענות עד שנכנסו הדיוקים איש לאהל:

(לא) וְרוּחוֹ זָסַע | בִּמְאֵת יְהוָה וַיִּזְזוּ שְׂלֹוִים מִן-הַיָּם וַיִּטָּשׂ עַל-הַמִּזְזָנָה כְּדָרְךָ יוֹם כֹּה וּכְדָרְךָ יוֹם כֹּה סְבִיבוֹת הַמִּזְזָנָה וּכְאֲמֹתֵי עַל-פְּנֵי הָאָרֶץ: וְרוּחָא נָטל מן קדם יְיָ וַאֲפֶרַח שְׁלִיו מן ימא ורמא על משריתא כמהלך יומא לכא וכמהלך יומא לכא סחור סחור למשריתא וכרום תרתין אמין על אפי ארעא:

רס"י ויגז. ויפריח, וכן (תהלים א, י) כי גז חיט, וכן (נחום א, יב) נגזז ועצר: ויטס. ויפשוט, כמו (שמואל א' ל, טז) והנה נטסים על פני כל הארץ, (יחזקאל כט, ה) ונטשתיך המדברה: וכאמתיים. פורחות בגובה עד שהן כנגד לבו של אדם, כדי שלא יהא טורח באסיפתן לא להגביה ולא לשחות:

(כב) וַיִּקְרָא הָעָם כָּל-הַיּוֹם הַהוּא וְכָל-הַלַּיְלָה וְכָל א יוֹם הַמּוֹזָזֹת וַיֹּאסְפוּ אֶת-הַשֵּׁלֶל הַבְּמוֹעֵיט אֶסְף עֲשָׂרָה זֹזְמָרִים וַיִּשְׁטֹזוּ לָהֶם

שֵׁטֹזוֹן סְבִיבוֹת הַמּוֹזָזָה: וְקָם עֲמָא כָּל יוֹמָא הַהוּא וְכָל לַיְלָא וְכָל יוֹמָא דְבִתְרוּהִי וַיִּכְנְשׁוּ יָת שְׁלִי דְאֶזְעַר כְּנֶשׁ עֲשָׂרָא דְגוֹרִין וַיִּשְׁטְחוּ לְהוֹן מִשְׁטִיחִין סְחֹר סְחֹר לְמִשְׁרִיתָא:

רס"י הממעטי. מי שאוסף פחות מכלם, העללים והחגרים, אסף עשרה חמרים: וישטחו. עשו אותן משטיחין משטיחין:

(כג) הַבָּשָׂר עוֹדְנוּ בֵּין שְׁנֵיהֶם טָרַם יִכָּרֵת וְאָף יִהְיֶה זֹזְרָה בָּעָם וַיִּךְ יִהְיֶה בָּעָם מִכָּה רַבָּה

מֵאֵד: בְּשָׂרָא עַד כְּעוֹן בֵּין שְׁנֵיהוֹן עַד לֹא פָּסַק וְרַגְזָא דִּי תִּקְרִי בְּעֲמָא וְקִטְל יִי בְּעֲמָא קִטּוֹל סְגִי לְחַדָּא:

רס"י טרם יכרת. כתרגומו עד לא פסק. דבר אחר אינו מספיק לפסקו בשניו עד שנשמתו יולאה:

(כד) וַיִּקְרָא אֶת-שֵׁם-הַמָּקוֹם הַהוּא קְבָרוֹת

הַתְּאוּה כִּי-שֵׁם קְבָרוֹ אֶת-הָעָם הַבְּמֹת־אֹיִם: וַיִּקְרָא יָת שְׁמָא דְאֶתְרָא הַהוּא קְבָרִי דְמִשְׁאַלִי אַרִי תִּמְן קְבָרוֹ יָת עֲמָא דְשְׂאִילוֹ:

(כה) בְּקְבָרוֹת הַתְּאוּה נָסְעוּ הָעָם זֹזְצָרוֹת וַיִּהְיוּ

בְּזִצְרוֹתַי: (פ) מקברי דמשאלי נטלו עמא לחצרות וְהוּוּ בְחֲצֵרוֹת: **יב**
(א) וְתִדְבֹר בְּמַרְגָּם וְאֶהְרֹן בְּמִשְׁחָה עַל-אֲדוֹת
הָאִשָּׁה הַכַּשִּׁית אֲשֶׁר לָקָזוּ כִּי-אִשָּׁה כַּשִּׁית
לָקָזוּ: ומללת מרגם ואהרון במשה על עסק אפתתא שפרתא די נסיב ארי
 אפתתא שפרתא דנסיב רחיק:

רש"י ותדבר. אין דבור בכל מקום אלא לשון קשה, וכן הוא אומר (בראשית
 מז, ט) **לִדְבַר הָאִישׁ אֲדֹנָי הָאֶרֶץ אֲתָנוּ קָשׁוֹת,** ואין אמירה בכל מקום אלא לשון
 תחנונים, וכן הוא אומר (בראשית יט, ז) **וַיֹּאמֶר אֵל נָח אֲחֵי תִרְעוּ,** (במדבר יב, ו)
 ויאמר שמעו נח דברי, כל נח לשון בקשה: ותדבר מרים ואהרון. היא פתחה
 בדבור תחלה, לפיכך הקדימה הכתוב תחלה, ומנין היתה יודעת מרים שפרש
 משה מן האשה, רבי נתן אומר, מרים היתה צלד כפורה בשעה שנאמר למשה
 אלדד ומידד מתנבאים במחנה, כיון שמעיה כפורה, אמרה אוי לנשותיהן של
 אלו אם הם נזקקים לנבואה שיהיו פורשין מנשותיהן כדרך שפרש בעלי ממני,
 ומשם ידעה מרים והגידה לאהרון. ומה מרים שלא נתכונה לגנותו, כך נענשה,
 קל וחמר למספר בגנותו של חברו: האשה הכשית. מגיד שהכל מודים ביפיה,
 כשם שהכל מודים בשחרותו של כושי: כושית. בגימטריא יפת מראה: על
 אדות האשה. על אדות גרושיה: כי אשה כשית לקח. מה תלמוד לומר, אלא
 יש לך אשה נאה ביפיה ואינה נאה במעשיה, במעשיה ולא ביפיה, אבל זאת
 נאה בכל: האשה הכשית. על שם נוייה נקראת כושית כאדם הקורא את בנו
 נאה כושי, כדי שלא תשלט בו עין רעה: כי אשה כשית לקח. ועתה גרשה:

(ב) וַיֹּאמְרוּ הָרֶקֶת אֶךְ-בְּמִשְׁחָה דְּבִרַי יְהוָה הֵלֵא
גַּם-בְּצֵנוּ דְּבִרַי וַיִּשְׁמַע יְהוָה: וְאָמְרוּ הַלְחוּד בְּרַם בְּמִשְׁחָה מְלִיל
 יי הלא אף עמנא מליל ושמיע קדם יי:

רש"י הרק אף. עמו לצדו דבר ה': הלא גם בנו דבר. ולא פרשנו מדרכ ארץ:

(ו) וְהָאִישׁ מֹשֶׁה (עֲנֵו) עֲנִיו מְאֹד בְּכֹל הָאָדָם
אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי הָאָדָמָה: (ס) וַגִּבְרָא מִשָּׁה עֲנִוְתָן לְחֻדָּא מִכָּל
אַנְשָׁא דִּי עַל אַפֵּי אַרְעָא:

רס"י ענו. ספל וסבלון:

(ז) וַיֹּאמֶר יְהוָה פְּתָאם אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן
וְאֶל-בְּרִיָּים צְאוּ שְׁלַשְׁתֶּכֶם אֶל-אֱהֵל מוֹעֵד
וַיֵּצְאוּ שְׁלַשְׁתֶּם: וַאֲמַר יי בְּתַרְפּוּ לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וּלְבְּרִיָּים פּוֹקוּ
תְּלַתִּיכוֹן לְמִשְׁכַּן זְמַנָּא וַיִּנְפְּקוּ תְּלַתִּיהוֹן:

רס"י פתאם. נגלה עליהם פתאם, והם טמאים בדרך ארץ, והיו כועקים
מיס מים, להודיעם שיפה עשה משה שפרש מן האשה, מאחר שנגלית עליו
שכינה תדיר ואין עת קבועה לדבור: לאו שלשתכם. מגיד ששלשתן נקראו
בדבור אחד, מה שאי אפשר לפה לומר ולאזן לשמוע:

(ח) וַיֵּרֶד יְהוָה בְּעַמּוּד עָנָן וַיַּעֲמֹד פְּתוֹחַ הָאֱהֵל
וַיִּקְרָא אֶהֲרֹן וּבְרִיָּים וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם: וַאֲתַגְּלִי יי בְּעַמּוּדָא
דְּעֵנָנָא וְקַם בְּתַרְעַ מִשְׁכַּנָּא וּקְרָא אַהֲרֹן וּבְרִיָּים וַיִּנְפְּקוּ תְּרִוִּיהוֹן:

רס"י בעמוד ענו. ילא יחיד, שלא כמדת בשר ודם. מלך בשר ודם כשיואל
למלחמה יואל באכלוסין, וכשיואל לשלום יואל במועטים, ומדת הקדוש ברוך
הוא יואל למלחמה יחיד, שנאמר (שמות טו, ג) ה' איש מלחמה, ויואל לשלום
באכלוסין, שנאמר (תהלים סח, יח) רכב אלהים רבתיים אלפי שנאו: ויקרא אהרן
ומרים. שהיו נמשכין ויואלין מן החצר לקראת הדבור: וילאו שניהם. ומפני
מה משכן והפרידן ממשנה, לפי שאומרים מקאת שצחו של אדם בפניו וכלו
שלא בפניו, וכן מצינו בנח, שלא בפניו נאמר (בראשית ו, ט) איש לדיק תמים,

ובפניו נאמר (בראשית ז, א) כי אתך ראיתי כדיק לפני. דבר אחר שלא ישמע
בנזיפתו של אהרן:

**וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּ-נָא דְבַרֵי אֱם-יְהִיֶה נְבִיאֲכֶם
יְהוָה בְּמִרְאֵה אֱלֹהֵי אֶתְוֹדַע בְּזוֹכֹם אֲדַבֵּר-**

בּוֹ: וְאָמַר שְׁמַעוּ כְּעַן פְּתַגְמֵי אֱם יְהוּן לְכוּן נְבִיאִין אֲנָא יְיָ בְּחֻזְוֹן אֲנָא מִתְגַּלִּי
לְהוּן בְּחֻלְמִין אֲנָא מִמְּלִל עִמְהוּן:

רס"י שמעו נא דברי. אין נא אלא לשון בקשה: אם יהיה נביאכם. אם יהיו
לכם נביאים: ה' במראה אליו אתודע. שכונת שמי אין נגלית עליו
באספקלריא המאירה אלא בחלום וחזיון:

**לֹא-כֵן עֲבַדֵי מֹשֶׁה בְּכָל-בֵּיתִי נֶאֱמַן הוּא:
לֹא כֵן עֲבַדֵי מֹשֶׁה בְּכָל בֵּיתִי מִהֵימֵן הוּא: (ח) פֶּה אֶל-פֶּה אֲדַבֵּר-**

**בּוֹ וּבִמִּרְאֵה וְלֹא בְּזוֹיִדוֹת וּתְמִנַּת יְהוָה יִבְיֹט
וּבְמַדְוִיעַ לֹא יִרְאֹתֶם לְדַבֵּר בְּעַבְדֵי בְּמִשְׁחָה: מִמְּלִל**
עִם מִמְּלִל מִלְּלָנָא עִמָּה בְּחֻזְוֹ וְלֹא בְּחֻדְוֹן וּדְמוּת יְקָרָא דִּינִי מִסְּתַפְּל וּמָא דִּין לֹא
דְחָלְתוּן לְמִלְּלָא בְּעַבְדֵי בְּמִשְׁחָה:

רס"י פה אל פה. אמרתי לו לפרוש מן האשה. והיכן אמרתי לו, בסיני
(דברים ה, כז) לך אמר להם שובו לכם לאהליכם, ואתה פה עמד עמדי: ומראה
ולא בחידות. מראה זה מראה דבור, שאני מפרש לו דבורי במראית פנים שבו
ואיני סותמו לו בחידות, כענין שנאמר ליחזקאל (יחזקאל יז, ב) חוד חידה וגו',
יכול מראה שכינה, תלמוד לומר (שמות לג, ב) לא תוכל לראות את פני: ותמנת
ה' יציט. זה מראה אחרים, כענין שנאמר (שמות לג, כג) וראית את אחרי:
בעבדי במשה. אינו אומר בעבדי משה, אלא בעבדי במשה, בעבדי אף על
פי שאינו משה, במשה אפלו אינו עבדי, כדאי הייתם לירא מפניו, וכל שכן
שהוא עבדי ועבד מלך מלך, היה לכם לומר אין המלך אוהבו חנם. ואם
תאמרו איני מכיר במעשיו, זו קשה מן הראשונה:

(ט) וַיִּזְרַח אֵף יְהוָה בָּם וַיִּכְרֶם: וַתִּקְרַף רוּגְזָא דַּיְיָ בְּהוֹן וְאַסְתַּלַּק:

רש"י ויחר אף ה' צם וילך. מאחר שהודיעם סרחונם גזר עליהם נדוי, קל וחמר לבשר ודם שלא יכעס על חזרו עד שזודיענו סרחונו:

(י) וַהֲעֵנָן סָר מֵעַל הָאֱהָל וְהִגֵּה בְּמַרְיָם מִצַּרְעֵת כִּשְׂלֵג וַיִּפֹּן אֶהְרֹן אֶל-בְּמַרְיָם וְהִגֵּה מִצַּרְעֵת: וַעֲנָנָא אֶסְתַּלַּק מֵעֲלֵי מִשְׁכָּנָא וְהָא מַרְיָם חוּרָא כְּתַלְגָּא וְאַתְפְּנִי אֶהְרוּ לְוַת מַרְיָם וְהָא סְגִירַת:

רש"י והענן סר. ואחר כך והנה מרים מצרעת כשגג, משל למלך שאמר לפדגוג, רדה את בני, אבל לא תרדנו עד שאלך מאלכך, שרחמי עליו:

(יא) וַיֹּאמֶר אֶהְרֹן אֶל-מֹשֶׁה בִּי אֲדֹנָי אֵל-נָא תִשֶׁת עָלֵינוּ זֹזְפָּאת אֲשֶׁר נִזְאֲלָנוּ וְאֲשֶׁר זֹזְטָאנוּ: וַאֲמַר אֶהְרוּ לְמֹשֶׁה בְּבַעוּ רַבּוֹנִי לָא כְעוּ תַשׁוּי עֲלָנָא חוּבָא דְאַטְפְּשָׁנָא וְדִי סְרַחְנָא:

רש"י נואלנו. כתרגומו לשון אויל:

(יב) אֵל-נָא תְהִי כִּמְוַת אֲשֶׁר בְּצִאתוֹ מִרְזוּם אֲבוֹ וַיִּאֲכַל זֹזְצִי בְשָׂרוֹ: לָא כְעוּ תַתְרַחַק דָּא מִבִּינָנָא אַרִי אַחְתָּנָא הִיא צְלִי כְעוּ עַל בְּסָרָא מִיְתָא הָדִין דִּי בָה וַיִּתְסִי:

רש"י אל נא תהי. אחותנו זו: כמת. שהמלורע חשוב כמת, מה מת מטמא צביאה, אף מלורע מטמא צביאה: אשר בלאתו מרחם אמו. אמנו היה לו לומר, אל לא שכנה הכתוב. וכן חזי בשרו, חזי בשרנו היה לו לומר, אל לא שכנה הכתוב. מאחר שיצאה מרחם אמנו היא לנו כאלו נאכל חזי בשרנו, כענין שנאמר (בראשית לז, כז) כי אחינו בשרנו הוא. ולפי משמעו אף הוא נראה כן,

אין ראוי לאח להניח את אחותו להיות כמת: אשר בלאתו. מאחר שיכל זה מרחם אמו של זה שיס כח בידו לעזור ואינו עוזרו, הרי נאכל חצי בשרו, שאחיו בשרו הוא. דבר אחר אל נא תהי כמת, אם אינך רופאה בתפלה, מי מסגירה ומי מטהרה, אני אי אפשר לראותה, שאני קרוב ואין קרוב רואה את הנגעים, וכהן אחר אין בעולם, וזהו אשר בלאתו מרחם אמו:

וַיִּצְעַק בַּמֶּשֶׁה אֶל-יְהוָה לֵאמֹר אֵל נָא רַפָּא

נָא לָהּ: (פ) וְצָלִי מִשָּׁה קָדָם יְיָ לְמִימְרֵי אֱלֹהִים בְּבָעוּ אֲסִי כְעַן יְתָה:

רש"י אל נא רפא נא לה. בא הכתוב ללמדך דרך ארץ, שהשואל דבר מחברו צריך לומר שנים או שלשה דברי תחנונים ואחר כן יבקש שאלותיו: לאמר. מה תלמוד לומר, אמר לו השיבני אם אתה מרפא אותה אם לאו, עד שהשיבו ואזיה ירק ירק וגו'. רבי אלעזר בן עזריה אומר בארבעה מקומות בקש משה מלפני הקדוש ברוך הוא להשיבו אם יעשה שאלותיו אם לאו, כיוצא בו (שמות ו, יב) וידבר משה לפני ה' לאמר וגו', מה תלמוד לומר לאמר, השיבני אם גואלם אתה אם לאו, עד שהשיבו עתה תראה וגו'. כיוצא בו (במדבר כז, טו. טז) וידבר משה אל ה' לאמר יפקד ה' אלהי הרוחות לכל בשר, השיבו קח לך (במד' כז, יח). כיוצא בו (דברים ג) ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר, השיבו רב לך: רפא נא לה. מפני מה לא האריך משה בתפלה, שלא יהיו ישראל אומרים אחותו נתונה בצרה והוא עומד ומרצה בתפלה [דבר אחר שלא יאמרו ישראל בשביל אחותו הוא מאריך בתפלה, אבל בשבילנו אינו מאריך בתפלה]:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאַבְיָה יֶרֶק

יֶרֶק בְּפִנְיָהּ הֲלֹא תִכְלֹם שְׁבַעַת יָמִים תִּסְגָּר

שְׁבַעַת יָמִים מִזִּוּיָךְ לְמוֹזָזָה וְאַזָּר תִּאָּסֶף: וַאֲמַר יְיָ

לְמֹשֶׁה וְאֵלֹו אַבְיָה מְנַזֵּף נִזְיָף בָּהּ הֲלֹא תִכְלֹם שְׁבַעַת יוֹמִין תִּסְתַּגֵּר שְׁבַעַת יוֹמִין מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא וּבְתַר כֵּן תִּתְכַּנֵּשׂ:

רש"י ואזיה ירק ירק בפניה. ואם אזיה תראה לה פנים זועפות הלא תכלם

שצעת ימים, קל וחמר לשכינה ארבעה עשר יום, אלא דיו לבא מן הדין להיות כנדון, לפיכך אף בנויפתי תסגר שצעת ימים: ואחר תאסף. אומר אני כל האסיפות האמורות במאורעים על שם שהוא משלח מחוץ למחנה, וכשהוא נרפא נאסף אל המחנה לכך כתוב זו אסיפה לשון הכנסה:

וְהִסְגֵּר בְּיָמֵי מִזְוֵיךָ לְמִזְוֵינָה שְׂבַעַת יָמִים
וְהָעֵם לֹא נָסַע עַד-הָאָסֶף בְּיָמֵי: ואסתגרת מרְגָם
מבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא שְׂבַעַת יוֹמִין וְעָמָא לֹא נָטַל עַד דְּאִתְפְּנֶשֶׁת מְרָגָם:

רש"י והעם לא נסע. זה הכבוד חלק לה המקום בשביל שעה אחת שנתעכזה למשה כשהשליך ליאור, שנאמר (שמות ב, 7) ותלכז אחותו מרחק וגו' :

וְאֵזֶר נָסְעוּ הָעָם מִזְוֹצְרוֹת וּמִזְוֹנוֹ בְּמִדְבַּר
פָּאָרָן: (פפפ) ובתור כן נטלו עמא מן צרות וישרו במדברא דפארן: פפפ:

הפטרות בהעלותך - זכריה ב

רָגִי וְשִׁמְוֵי בַת-צִיּוֹן כִּי הִנְנִי-בָּא וְשִׁכְנֹתִי בְּתוֹכָךְ
נְאֻם-יְהוָה: (ט) וְנִלְווּ גוֹיִם רַבִּים אִלַּי-יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא
וְהָיוּ לִי לְעָם וְשִׁכְנֹתִי בְּתוֹכָךְ וַיִּדְעֶתָ כִּי-יְהוָה צְבָאוֹת
שְׁלֹחֲנֵי אֶלְיָי: (ט) וְנִזְוַל יְהוָה אֶת-יְהוּדָה וְזָלְקוּ עָלָיָהּ
אֲדַמַּת הַקָּדֵשׁ וּבָזָר עוֹד בִּירוּשָׁלַם: (י) הֲס כָּל-בָּשָׂר
בְּפָנָי יְהוָה כִּי יַעֲזֹר מִמַּעוֹן קָדְשׁוֹ: ג (י) וַיִּרְאֵנִי אֶת-

יְהוֹשִׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֲמִיד לְפָנַי מִלֶּאֱךָ יְהוָה וְהִשְׁטִין
עֲמִיד עַל-יְמִינוֹ לְשִׁטָּנוֹ: ^(א) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-הִשְׁטִין
יִגְעַר יְהוָה בְּךָ הִשְׁטִין וַיִּגְעַר יְהוָה בְּךָ הַבּוֹזֵר
בִּירוּשָׁלַם הַלֹּא זֶה אִוֵד מִצָּל מֵאִשׁ: ^(ב) וַיְהוֹשִׁעַ הָיָה
לְבָשׁ בְּגָדִים צֹאֲמִים וְעֲמִיד לְפָנַי הַמִּלֶּאֱךָ: ^(ג) וַיַּעַן
וַיֹּאמֶר אֶל-הָעֲמִידִים לְפָנָיו לֵאמֹר הֲסִירוּ הַבְּגָדִים
הַצֹּאֲמִים מֵעַלְיִי וַיֹּאמֶר אֲלֵיךְ רֵאֵה הֲעִבְרָתִי מֵעַלְיֶיךָ
עֲוֹנֶיךָ וְהַלְבִּישׁ אֶתְךָ בַּיּוֹזְלָצוֹת: ^(ד) וַאֲמַר יִשְׁיִמוּ צָנִיף
טָהוֹר עַל-רֹאשׁוֹ וַיִּשְׁיִמוּ הַצָּנִיף הַטָּהוֹר עַל-רֹאשׁוֹ
וַיִּלְבַּשׁוּהוּ בְּגָדִים וּבִמְלֶאֱךָ יְהוָה עֲמִיד: ^(ה) וַיֵּעַד מִלֶּאֱךָ
יְהוָה בִּיהוֹשִׁעַ לֵאמֹר: ^(ו) כֹּה-אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אִם-
בְּדַרְכֵי תֵלֶךְ וְאִם אֶת-מִשְׁבַּרְתִּי תִשְׁמֹר וְגַם-אֶתְּךָ
תִּדְרִיךְ אֶת-בֵּיתִי וְגַם תִּשְׁמֹר אֶת-זִוְצָרֵי וְנִתַּתִּי לְךָ
מִהַלְכִים בֵּין הָעֲמִידִים הָאֵלֶּה: ^(ז) שְׁבֹמַע-זֶא יְהוֹשִׁעַ |
הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֶתְּךָ וְרַעֲיֶיךָ הַיֹּשְׁבִים לְפָנֶיךָ כִּי-אֲנִשִּׁי
מוֹנֶפֶת הַבָּמָה כִּי-הִנְנִי מִבִּיא אֶת-עַבְדֵי צִמְזוֹ: ^(ח) כִּי |
הִנֵּה הָאֶבֶן אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנַי יְהוֹשִׁעַ עַל-אֶבֶן אֲזוֹת
שְׂבָעָה עֵלְזִים הִנְנִי מִפְתִּיחוֹ פְתוּחָה זֶאִם יְהוָה צְבָאוֹת
וּבְמִשְׁתֵּי אֶת-עֵזֶן הָאָרֶץ-הַהִיא בַּיּוֹם אֲזוֹד: ^(ט) בַּיּוֹם
הַהוּא זֶאִם יְהוָה צְבָאוֹת תִּקְרָא אִישׁ לְרַעְהוֹ אֶל-
תַּנּוֹת גֶּפֶן וְאֶל-תַּנּוֹת תְּאֵנָה: ^(י) וַיֵּשֶׁב הַמִּלֶּאֱךָ הַדַּבָּר
בִּי וַיַּעֲרֵנִי כְּאִישׁ אֲשֶׁר-יַעֲזֹר בְּשִׁנְתּוֹ: ^(יא) וַיֹּאמֶר אֲלֵי
כָּה אֶתְּךָ רֵאֵה ^(יב) וַאֲמַר רֵאֵתִי | וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב
כֹּלָה וְגַלְהָה עַל-רֹאשָׁהּ וְשְׂבָעָה זָרְתִיָּה עַלֶיָּה שְׂבָעָה

וְשָׁבַעַה בְּמוֹצְקוֹת לַעֲרוֹת אֲשֶׁר עַל-רֵאשִׁיהָ: ^(א) וְשִׁנְיִים
 וַיִּתִּים עָלֶיהָ אֶזְזוֹד בְּיַמִּין הַגְּלָה וְאֶזְזוֹד עַל-שְׂמֹאלֶיהָ: ^(ב)
 וְאֵעַן וְאָמַר אֶל-הַמִּלְאָךְ הַדְּבָר בִּי לֵאמֹר בָּה-אֵלֶה
 אֲדַנִּי: ^(ג) וַיֵּעַן הַמִּלְאָךְ הַדְּבָר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲלוֹא
 יִדְעֶת בָּה-הַבָּה אֵלֶה וְאָמַר לֹא אֲדַנִּי: ^(ד) וַיֵּעַן וַיֹּאמֶר
 אֵלַי לֵאמֹר זֶה דְּבַר-יְהוָה אֶל-זָרְבָבֶל לֵאמֹר לֹא
 בְּזוּזִי וְלֹא בְכֹזֵן כִּי אִם-בְּרוּזִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: ^(ה)
 בְּי-אֵתָה הָר-הַגְּדוֹל לִפְנֵי זָרְבָבֶל לְבִישֶׁר וְהוֹצִיא
 אֶת-הָאֶבֶן הָרֵאשִׁיה תִּשְׁאֹת זָזָן זָזָן לָהּ:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור
 שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

משנה אהלות פרק י

א. אַרְבֵּה שְׁהִיא בְּתוֹךְ הַבַּיִת וַיֵּשׁ בָּהּ פּוֹתַח טַפַּח, טַמְאָה בַּבַּיִת, כְּנֶגֶד
 אַרְבֵּה טְהוֹר. טַמְאָה כְּנֶגֶד אַרְבֵּה, הַבַּיִת טְהוֹר. הַטַּמְאָה בֵּין בַּבַּיִת
 וּבֵין כְּנֶגֶד אַרְבֵּה, נָתַן אֶת רִגְלוֹ מְלֻמְעָלוֹ, עָרַב אֶת הַטַּמְאָה. מְקַצֵּת
 טַמְאָה בַּבַּיִת וּמְקַצֵּתָהּ כְּנֶגֶד אַרְבֵּה, הַבַּיִת טַמְאָה, וְכְנֶגֶד הַטַּמְאָה
 טַמְאָה:

זרטורה ^(א) ארובה שהיא בתוך הבית. ומגולה לאויר שאין עליה גג מלמעלה:
 כנגד ארובה טהור. כלים המונחים למטה בארץ כנגד הארובה ורואים פני הרקיע,
 טהורים: מלמעלה. על פי הארובה: עירב את הטומאה. והכל טמא, הבית טמא
 והנותן רגלו גם כן טמא: וכנגד הטומאה טמא. שהזית נמשך לכאן ולכאן:

ב. אֵין בְּאַרְבֵּה פּוֹתַח טַפַּח, טַמְאָה בַּבַּיִת, כְּנֶגֶד אַרְבֵּה טְהוֹר. טַמְאָה
 כְּנֶגֶד אַרְבֵּה, הַבַּיִת טְהוֹר. הַטַּמְאָה בַּבַּיִת, נָתַן אֶת רִגְלוֹ מְלֻמְעָלוֹ,

טְהוֹר. הַטְּמֵאָה כְּנֶגֶד אֲרָבָה, נָתַן אֶת רִגְלוֹ מִלְּמַעְלָן, רַבִּי מֵאִיר
מִטְּמֵא. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, אִם טְמֵאָה קִדְּמָה אֶת רִגְלוֹ, טְמֵא. וְאִם
רִגְלוֹ קִדְּמָה אֶת הַטְּמֵאָה, טְהוֹר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, שְׁתֵּי רִגְלָיִם זֹו עַל
גֵּב זֹו שֶׁקִּדְּמוּ אֶת הַטְּמֵאָה, מִשְׁדָּ הָרֵאשׁוֹן אֶת רִגְלוֹ וְנִמְצָא רִגְלוֹ שֶׁל
שְׁנֵי שָׁם, טְהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁקִּדְּמָה רִגְלוֹ שֶׁל רֵאשׁוֹן אֶת הַטְּמֵאָה:

דרטורה (ו) אין בארובה פותח טפח. הא קא משמע לן דאפילו בפחות מטפח לא
אמרין בטומאה לבד: נתן את רגלו. טהור הנותן. דכסתום דמי לגביה. שאין טומאה
נכנסת לאוהל ולא יוראה ממנו בפחות מפותח טפח: אם טומאה קדמה את רגלו
טמא. שהרי בעת שנתן רגלו האהיל על הטומאה: ואם רגלו קדמה את הטומאה
טהור. שקודם שבאה הטומאה כבר נעשה אוהל סתום ובשעה שנכנסת בו הטומאה
אין שם בארובה פותח טפח כדי שתלא ממנו הטומאה: שתי רגלים זו על גב זו. של
שני אנשים, ונתן הראשון רגלו על פי הארובה ורגל של שני מונחת על רגלו של
ראשון, ואחר כך נכנסה טומאה בבית תחת הארובה, ואחר כך הסיר הראשון את
רגלו ונמצאת רגל השני מונחת על פי הארובה, אע"פ ששני זה האהיל על הטומאה
כשהסיר הראשון את רגלו, השני טהור, מפני שקדמה רגלו של ראשון את הטומאה.
ואין הלכה כר' שמעון ולא כר' מאיר:

ג. מקצת טמאה בבית ומקצתה כנגד ארבה, הבית טמא, וכנגד
הטמאה טמא, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, הבית טמא, כנגד
הטמאה טהור. רבי יוסי אומר, אם יש בטמאה כדי שתחלק
ותטמא את הבית ותטמא כנגד הטמאה, טמא. ואם לאו, הבית
טמא, כנגד הטמאה טהור:

דרטורה (ז) כנגד ארובה. בארובה שאין בה פותח טפח: וכנגד הטומאה טמא.
היינו המאהיל על הטומאה: כדי שתחלק. שיהיה במקצת הטומאה שיעור כדי לטמא
באוהל, דהיינו שיהיה בכולה שני זיתים או יותר. והלכה כר' יוסי:

ד. ארבות זו על גב זו ויש בהן פותח טפח, טמאה בבית, כנגד
ארבות טהור. טמאה כנגד ארבות, הבית טהור. הטמאה בין בבית
בין כנגד ארבות, נתן דבר שהוא מקבל טמאה, בין מלמעלן בין
מלמטון, הכל טמא. ודבר שאינו מקבל טמאה, ממונו ולמטון, טמא.
ממונו ולמעלן, טהור:

דרטורה (ח) ארבות זו על גב זו. כגון שיש ארובה בין בית לעליה ויש עוד ארובה
אחרת בגג העליה מכוונת כנגדה, ובכל אחת ואחת פותח טפח: בין מלמעלן. בארובה
העליונה: בין מלמטון. בארובה התחתונה: הכל טמא. אפילו מה שבעלייה, אע"פ

שנתן בתחתונה ולא בעליונה, לכיון לדבר המקבל טומאה היא ואין חוץ צפני הטומאה שבצית, רואין אותו כאילו הוא נתון צפי הארובה העליונה ועירב את הטומאה: ממנו ולמטן טמא. דנעשה אוהל סתום וכל מה שבתוכו טמא: ממנו ולמען טהור. דחוץ צפני הטומאה:

ה. אין בארבות פותח טפח, טמאה בבית, כנגד ארבות טהור. טמאה כנגד ארבות, הבית טהור. הטמאה בבית, נתן בין דבר שהוא מקבל טמאה בין דבר שאינו מקבל טמאה, בין מלמעלן בין מלמטן, אין טמא אלא התחתון. הטמאה כנגד ארבות, נתן דבר שהוא מקבל טמאה, בין מלמעלן בין מלמטן, הכל טמא. ודבר שאינו מקבל טמאה, בין מלמעלן בין מלמטן, אין טמא אלא תחתון:

דרטורה (ה) אין טמא אלא התחתון. לכיון לטומאה צבית שלא כנגד ארובה, אין טומאה יולאה בפחות מטפח, וטהורה העלייה אע"פ שארובה של עלייה סתומה: הכל טמא. לכיון לטומאה כנגד ארבות ודבר טמא אינו חוץ, רואין אותו כאילו הוא נתון צפי הארובה העליונה ועירב את הטומאה:

ו. ארבה שהיא בתוך הבית וקדרה נתונה תחתיה שאם תעלה אין שפתותיה נוגעות בארבה, טמאה תחתיה, בתוכה או על גבה, טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת. היתה גבוהה מן הארץ טפח, טמאה תחתיה, או בבית, תחתיה והבית, טמא. תוכה וגבה, טהור. בתוכה או על גבה, הכל טמא:

דרטורה (ו) ארובה. שהיא רואה את האויר: וקדרה נתונה תחתיה. בארץ כנגד הארובה, ואינה רחבה כל כך שאם תעלה כנגד הארובה שיהיו שפתותיה נוגעות בארובה אלא יולאת ונכנסת בריוח: טומאה בוקעת ועולה. והבית טהור, וכל המאהיל עליה שלא כנגד הטומאה טהור. אבל כנגד הטומאה טמא. דאע"ג דאין כלי חרס מיטמא מגבו, הכא לטומאה בוקעת, תוכה נמי טמא אע"ג לטומאה תחתיה. וכל מה שבקדירה טמא ואפילו כנגד הטומאה: תחתיה והבית טמא. שהקדירה מאהלת על הטומאה הואיל וגבוהה טפח: תוכה וגבה טהור. שהקדירה חולאת צפני הטומאה ומלאת עם דפנות אהל: בתוכה או על גבה הכל טמא. תוכה וגבה ותחתיה והבית, לטומאה שעל גבה בוקעת תחתיה, והרי גבוהה טפח, ושזב אין מלאת כיון דקדירה טמאה:

ז. היתה נתונה בצד האסקפה שאם תעלה היא נוגעת במשקוף פותח טפח, טמאה תחתיה, בתוכה או על גבה, טמאה בוקעת

וְעוֹלָה, בּוֹקֵעַת וַיּוֹרְדֹת. הִיָּתָה גְבוּהָה מִן הָאָרֶץ טָפַח, טְמֵאָה תַחְתֵּיהָ
אוּ בְבִית, תַּחְתֵּיהָ וְהַבֵּית טָמֵא, תּוֹכָה וְגִבָּה טְהוֹר. בְּתוֹכָה אוּ עַל גִּבָּה,
הַכֹּל טָמֵא. שָׁאֵם תַּעֲלֶה אֵינָה נֹגַעַת בְּשִׁקּוֹף פּוֹתַח טָפַח, אוּ מִדְּבַקַּת
בְּשִׁקּוֹף, טְמֵאָה תַחְתֵּיהָ, אֵין טָמֵא אֶלָּא תַחְתֵּיהָ:

צרטורה (ii) היתה נתונה. הקדירה קאי: צל האסקופה. שהיתה מונחת על
האסקופה מבחוץ ומסוכה לפני כל כך שאם תעלה יס ממנה טפח תחת המשקוף,
וכגון שהקדירה רחבה מלמטה הרבה ולרה מלמעלה כלפי פיה, דכי קיימא טפח
תחת המשקוף עדיין כל פיה לחוץ: טומאה תחתיה. צרטורה איירי: בוקעת ועולה.
והבית טהור. וכגון שהטומאה מן המשקוף ולחוץ. לאי צטפח המשוך לפני, היא
הבית טמא: תחתיה והבית טמא. כיון דליכא טפח ממנה לפני שמציא את הטומאה
לצית: תוכה וגבה טהור. דנולת עם דופן הבית: הכל טמא. דנטמאה הקדירה
ואינה חוללת, ורואין את הטומאה כאילו היא תחתיה והבית טמא: או מודבקה. שאין
הקדירה תחת המשקוף כלל אלא למעלה דבוקה צל המשקוף ואין רוחב דביקתה
טפח: אין טמא אלא תחתיה. כיון דליכא טפח תחת המשקוף, אין מציא טומאה
לצית, והבית ותוכה וגבה הכל טהור:

גמרא נדה דף כ"א ע"ב

בְּעָא מִיָּנִיה רַבִּי יִרְמְיָה מְרַבִּי זִירָא הָרוּאָה דָּם בְּשִׁפּוּפְרַת מְהוּ (ויקרא ט"ו)
בְּבִשְׂרָה אָמַר רַחֲמָנָא וְלֹא בְּשִׁפּוּפְרַת אוּ דִילְמָא הָאֵי בְּבִשְׂרָה מִיִּבְעֵי לִיה
שְׁמִטְמָאָה מִבְּפָנִים כְּבַחוּץ. אָמַר לִיה בְּבִשְׂרָה אָמַר רַחֲמָנָא וְלֹא בְּשִׁפּוּפְרַת
דְּאֵי בְּבִשְׂרָה מִיִּבְעֵי לִיה שְׁמִטְמָאָה מִבְּפָנִים כְּבַחוּץ. אָם כֵּן נִימָא קָרָא (בְּבִשְׂרָה)
מֵאֵי בְּבִשְׂרָה שְׁמַע מִיָּנִה תִּרְתִּי. וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מְשׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן
יוֹחָאֵי הַמְּפָלֶת חֲתִיכָה קוֹרְעָה אָם יֵשׁ בָּהּ דָּם אָגוּר טְמֵאָה. וְאָם לָאוּ
טְהוֹרָה. הֲכִי הַשְׁתָּא הָתָם דְּרַבָּה שֶׁל אִשָּׁה לְרֵאוֹת דָּם בְּחֲתִיכָה הֲכָא אֵין
דְּרַבָּה שֶׁל אִשָּׁה לְרֵאוֹת דָּם בְּשִׁפּוּפְרַת:

רש"י בצפופרת. הכניס קנה חלול באותו מקום ונמצא בתוכו דם: בצפורה. דם
יהיה זבה בצפורה שיאל דרך כותלי בית הרחם ואין מפסיק והאי קרא צנדה כתיב
ופרשה שניה נאמר צנדה ואשה כי יזוב זוב דמה וגו': שמתמאה בפנים כבחוץ.
מאחר שיאל מן המקור לצפופרת והעמידו כותליה מיד היא מטמאה משא"כ בזב

ובעל קרי לחין מטמאין עד שתלכא טומאתן לחוץ: אם יש זה דם אגור וכו'. ומאי
שנא משפופרת: דרכה של אשה לראות דם בחתיכה. הילכך בצצרה קרינא ציה
דמין במינו לא חייז:

זוהר ויקהל דף ר"ג ע"א

פתח רבי יצחק אבתריה ואמר ויקהל משה את כל עדת בני ישראל וגומר.
אמאו כניש לון בגין לממסר לון שבת כמלקדמין דהא בקדמיתא עד לא
עבדו בני ישראל ית עגלא מסר לון את השבת ודא איהו דלא נטרו אינון
ערב רב. כיון דשמעו בני ובין בני ישראל. אמרו ואנו מלה דא אתמנע
מינו מיד ויקהל העם על אהרן וגומר ואתמשכו סגיאיין אבתרייהו. לבתר
דמיתו אינון דמיתו כניש משה לבני ישראל בלחודייהו ויהב לון שבת
כמלקדמין דהא הוא דכתיב ששת ימים תעשה מלאכה וגומר. לא תבערו
אש בכל מושבותיכם הקא אית רזא דרזין לאינון דידעי חכמתא עלאה
רזא דשבת הא אוקמוה חברייא אבל רזא דא אתמסר לחכימי עליונין
דהא שבת רזא עלאה הוא:

תרגום הזוהר פתח רבי יצחק אחריו ואמר, ויקהל משה את כל עדת וגו'.
למה הקהיל אותם. כדי למסור להם שבת כמקודם. כי מקודם, מטרים
שעשו ישראל את העגל, מסר להם את השבת. וזה הוא שלא שמרו הערב
רב, כיון שמעו בני ובין בני ישראל, אמרו, ואנו, נמנע ממנו הדבר הזה,
מיד ויקהל העם על אהרן וגו', דהינו לעשות העגל, ונמשכו אחריהם
רבים. ואחר שמתו אלו שמתו מעוזדי העגל, הקהיל משה את בני ישראל
בלבד, ונתן להם השבת כמקודם. זהו שכתוב, ששת ימים תעשה מלאכה
וגו'. לא תבערו אש בכל וגו': פאן יש סודי סודות לאלו שיודעים חכמה
עליונה. סוד השבת כפר העמידוהו החזרים. אצל סוד זה נמסר לחכמים
העליונים, פי שבת סוד עליון הוא.

הרמב"ם הלכות שבת פרק ט'

א. אָחַד נָתַן אֶת הָאוֹר וְאָחַד נָתַן אֶת הָעֵצִים וְאָחַד נָתַן אֶת הַקְּדִירָה וְאָחַד נָתַן אֶת הַמַּיִם וְאָחַד נָתַן אֶת הַבֶּשֶׂר וְאָחַד נָתַן אֶת הַתְּבַלִּין וּבָא אַחֵר וְהֵגִיס כָּלֶם חֲיִיבִים מִשּׁוּם מְבֻשָׁל. שְׂכַל הָעוֹשֶׂה דָּבָר מִצְרָכֵי הַבִּישׁוּל הָרִי זֶה מְבֻשָׁל. אָבֵל אִם שָׁפַת אָחַד אֶת הַקְּדִירָה תַּחֲלָה וּבָא אַחֵר וְנָתַן אֶת הַמַּיִם וּבָא אַחֵר וְנָתַן אֶת הַבֶּשֶׂר וּבָא אַחֵר וְנָתַן אֶת הַתְּבַלִּין וּבָא אַחֵר וְנָתַן אֶת הָאוֹר וּבָא אַחֵר וְנָתַן עַל הָאוֹר וּבָא אַחֵר וְהֵגִיס שְׁנַיִם הָאֲחֵרוֹנִים בְּלֶבֶד חֲיִיבִין מִשּׁוּם מְבֻשָׁל: **ב.** הַנִּיחַ בֶּשֶׂר עַל גְּבִי גַחְלִים אִם נָצְלָה בּוֹ כְּגֵרוּגְרַת אֶפְלוֹ בְּשְׁנַיִם וְשָׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת חֲיִיב. לֹא נָצְלָה בּוֹ כְּגֵרוּגְרַת אָבֵל נִתְבַּשַׁל כָּלּוֹ חֲצִי בִישׁוּל חֲיִיב. נִתְבַּשַׁל חֲצִי בִישׁוּל מִצַּד אָחַד פְּטוּר עַד שִׁיִּהְפֹּךְ בּוֹ וְיִתְבַּשַׁל חֲצִי בִישׁוּל מִשְׁנֵי צְדָדָיו. שְׂכַח וְהִדְבִיק פֶּת בְּתַנּוּר בְּשֶׁבֶת וְנִזְכַּר מוֹתֵר לוֹ לְרְדוּתָהּ קוּדֵם שְׁתַּאֲפָה וְיָבֹא לִידֵי מְלֶאכֶה:

מוסר

משערי תשובה לר"י דף ט' ע"ב

כְּאֲשֶׁר יִקְבַּל הָאָדָם אֶת מוֹסֵר הַשֵּׁם וְיִיטִיב דַּרְכּוֹ וּמַעַלְלָיו רָאוּי לוֹ שִׁישְׁמַח בִּיסוּרָיו לְפִי שֶׁהוֹעִילוּהוּ תוֹעֵלוֹת נִשְׁגָּבוֹת וְיֵשׁ לוֹ לְהוֹדוֹת לַשֵּׁם יִתְעַלֶּה עֲלֵיהֶם כְּמוֹ עַל שָׂאֵר הַהֲצֻלּוֹת שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קטז) כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֲשָׂא וּבִשְׁם ה' אֶקְרָא וְנֶאֱמַר (שם) צָרָה וְיָגוֹן אֶמְצָא וּבִשְׁם ה' אֶקְרָא וְאֶמְרוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה בְּסַפְרֵי רַבִּי אֶלְיָעָזָר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר כֹּל זְמַן שֶׁהָאָדָם שָׂרוּי בְּשִׁלּוּהָ אֵין מִתְכַּפֵּר לוֹ מַעֲוֹנוֹתָיו כְּלוּם וְעַל יְדֵי הַיְסוּרִין הוּא מִתְרַצֵּה לְמַקּוֹם שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ג) כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶאֱהֵב ה' יוֹכִיחַ וּכְאֵב אֶת בֶּן יִרְצָה פִּירוּשׁ כְּאֵב אֶת בֶּן כֵּן יִרְצָה ה' אֶת אֲשֶׁר הוֹכִיחַ וְקִבַּל מוֹסְרוֹ וּכְדָרָךְ שֶׁהָאֵב יִרְצָה אֶת בְּנוֹ אַחֲרֵי הַתּוֹכָחוֹת. וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ עוֹד וּכְאֵב יוֹכִיחַ אֶת הַבֵּן אֲשֶׁר יִרְצָה בּוֹ וְאֵינוֹ מוֹכִיחַ אֶת הַבְּנִים שֶׁהוּא נוֹאֵשׁ מֵהֶם וְיִודַע שֶׁלֹּא יוֹעִילָם הַתּוֹכַחַת וְנֶאֱמַר עַל הָאֲנָשִׁים שֶׁאֵינָם מְכִירִים טוֹבַת הַתּוֹכַחַת וְתוֹעֵלָתָן (הושע ז) וְאֲנֹכִי אֶפְדֶּם וְהִמָּה דְבָרוּ עָלַי כְּזָבִים וְנֶאֱמַר (שם) וְאֲנִי יִסְרֹתִי חֲזִקָתִי זְרוּעוֹתַם וְאֵלַי יִחְשְׁבוּ רָע וְנֶאֱמַר (שם יא) וְאֲנֹכִי תִרְגַּלְתִּי לְאֶפְרַיִם קָחֶם עַל זְרוּעוֹתַי וְלֹא יָדְעוּ כִּי רָפְאֵתִים וְיֵשׁ עַל הַבוֹטֵחַ בַּשֵּׁם לְהוֹחִיל מִמְּעוֹף צוּקָתוֹ כִּי יִהְיֶה הַחֲשׂוֹךְ סִבַּת הָאוֹרָה כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (מִיכָה ז) אֵל תִּשְׁמָחִי אוֹיְבֵתִי לִי כִּי נִפְלַתִי קָמְתִי כִּי אֲשֵׁב בַּחֲשׂוֹךְ ה' אוֹר לִי:

פרשת שלח

שלח יום ראשון תורה

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד 12 מילוי יו"ד דשם בין להשאיר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה:

יג (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימָר: (ב) שְׁלַח-לְךָ אֲנָשִׁים וַיִּתְּרוּ אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר-אֲנִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶזְוֹד אִישׁ אֶזְוֹד לְמִטָּה אֲבֹתָיו תִּשְׁלָחוּ כֹל זָשִׁיא בָהֶם: שְׁלַח לְךָ גְּבֵרִין וַיִּאֲלֹוּן יְת אֶרְעָא דְכְנַעַן דִּי אֲנִי יְהֵב לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל גְּבֵרָא חַד גְּבֵרָא חַד לְשִׁבְטָא דְאֲבָהָתוּהִי תִשְׁלַחוּן כֹּל רַבָּא דְבָהוּן:

רש"י שלח לך אנשים. למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקחה על עסקי דבה שדברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר: שלח לך. לדעתך, אני איני מצוה לך, אם תרצה שלח, לפי שבאו ישראל ואמרו (דברים א, כג) נשלחה אנשים לפנינו, כמה שנאמר (ס) ותקרבון אלי כלכם וגו' ומשה נמלך בשכינה. אמר אני אמרתי להם שהיא טובה, שנאמר (שמות ג, יז) אעלה אתכם מעני מצרים וגו', חיייהם שאני נותן להם מקום לטעות בדברי המרגלים למען לא יירשאו:

(א) וַיִּשְׁלַח אֶתְּכֶם מֹשֶׁה בְּמִדְבַר פָּאָרָן עַל-פִּי יְהוָה כְּכֹל אֲנָשִׁים רָאשֵׁי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל הַבָּוִה:

ושלח וַתְּהוֹן מִשֶּׁה מִמִּדְבָּרָא דְפֶאֶרָן עַל מִימְרָא דִּינִי כְּלִהוֹן גְּבֵרִין רִישֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אָנוּן :

רס"י על פי ה'. ברשותו, שלא עכב על ידו: כלם אנשים. כל אנשים
שזמקרא לשון חשיבות, ואותה פעה כשרים היו:

(ד) וְאֵלֶּה שְׁמוֹתֵם לְמִטָּה רְאוּבֵן שְׁמוּעַ בֶּן-
זְכוּר: וְאֵלֵינוּ שְׁמַתְהוֹן לְשִׁבְטָא דְרְאוּבֵן שְׁמוּעַ בֶּר זְכוּר: (ה) לְמִטָּה
שְׁמֵעוֹן שְׁפֹט בֶּן-זוֹרִי: לְשִׁבְטָא דְשְׁמֵעוֹן שְׁפֹט בֶּר חוּרִי: (ו)
לְמִטָּה יְהוּדָה כָּלָב בֶּן-יִפְנֵה: לְשִׁבְטָא דִּיהוּדָה כָּלָב בֶּר
יִפְנֵה:

נביאים - יהושע - פרק ב

ב (א) וַיֵּשְׁכְּלוּ יְהוֹשֻׁעַ-בֶּן-נֹון מִן-הַשָּׁטִיִּים שְׁנַיִם-
בְּאֲנָשִׁים מֵרְגָלִים זֹרֵשׁ לְאִמּוֹר לְכוּ רְאוּ אֶת-
הָאָרֶץ וְאֶת-יְרִיזוֹ וַיִּלְכוּ וַיָּבֹאוּ בֵּית-אִשָּׁה
זֹנָה וּשְׁמָה רָזָב וַיֵּשְׁכְּבוּ-שָׁמָּה: וְשִׁלַּח יְהוֹשֻׁעַ בֶּר נוֹן מִן
שְׁטִין תְּרִין גּוֹבְרִין מְאֻלִּין בְּרִז לְמִימֵר אֲזִלוּ חָזוּ נַת אֶרְעָא וְנַת יְרִיחוֹ וְאֲזִלוּ וַעֲלוּ
לְבֵית אִתְתָּא פּוֹנְדִיקִיתָא וּשְׁמָה רָחַב וּשְׁכִיבוּ תַמָּן :

רס"י וישלח יהושע וגו'. על כרחי אני כריך לומר שבתוך ימי אצל משה
שלחם, שהרי לסוף ג' ימים שתמו ימי אצל משה עצרו את היכדן, שמס
אנו למדים שמת משה בז' אדר כשאתה מונה ל"ג למפרע מיום שעלו מן
היכדן בעשור לחדש הראשון, ועל כרחך משנשתלחו המרגלים לא עצרו את

הירדן עד יום החמישי , שנאמר : וישבו שם שלשת ימים עד שבו הרודפים
 זו כלילה , ויעברו ויבאו אל יהושע בן נון וישכם יהושע צבוקר ויסעו
 מהשטים , הרי יום ד' , וילינו שם טרם יעברו , נמלא שלא עברו עד יום
 ה' : חרש . ברז , כך תרגם יונתן , אמר להם עשו עצמכם כחרשים , כדי
 שלא יסתירו דבריהם מפניכם . דבר אחר : חרש חרם , הטעינו עצמיכם
 קדרות , כדי שתהיו נראין כקדרין : ראו את הארץ ואת יריחו . והלא יריחו
 בכלל היתה ולמה יבאת , אלא שהיתה קשה כנגד כולם , לפי שהיתה יושבת
 על הספר . וכיוצא בו (שמואל ב 3 ב 3) : ויפקדו מעבדי דוד תשעה עשר איש
 ועשהאל , והלא עשהאל בכלל היה ולמה יבא , אלא שהיה קשה כנגד כולם
 , כיוצא בו (מלכים א יא א) : והמלך שלמה אהב נשים נכריות רבות ואת בת
 פרעה , והלא בת פרעה בכלל היתה , ולמה יבאת , אלא שהיה מחזבה כנגד
 כולם , וכלפי חטא שהחטיאה אותו יותר מכולן , כך שנויה בספרי (עקב נב)
 : אשה זונה . תרגם יהונתן : פונדקיתא , מוכרת מיני מזונות :

(ב) וַיֹּאמֶר לְמֶלֶךְ יִרְיָזוּ לֵאמֹר הֲגַתָּ אֲנָשִׁים בָּאוּ
 הַגַּתָּ הַכְּלִיכָה בְּמִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְזוֹפָר אֶת-הָאָרֶץ:
 וְאֶתְאָמַר לְמֶלֶךְ דִּירִיחוֹ לְמִימַר הָא גּוֹבְרִיא אֶתּוּ הָכָא בְּלִילִיא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֶלְלָא
 יְת אֶרְעָא :

רס"י לחפור . לרגל , כמו (איוב לט כט) : משם חפר אוכל :

(ג) וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ יִרְיָזוּ אֶל-רְזַב לֵאמֹר הֲוֹצִיֵאֵנִי
 הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים אֵלַיךָ אֲשֶׁר-בָּאוּ לְבֵיתְךָ כִּי
 לְזוֹפָר אֶת-כָּל-הָאָרֶץ בָּאוּ: וְשַׁלַּח מֶלֶךְ דִּירִיחוֹ לְנֹת רָחֵב
 לְמִימַר אֲפִיקֵי גּוֹבְרִיא דְאֶתּוּ לְנֹתִיד דְעֵלוּ לְבֵיתִיד אֲרִי לְאֶלְלָא יְת כָּל אֶרְעָא אֶתּוּ :
 (ד) וַתִּקְוֹ הָאִשָּׁה אֶת-שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַתִּצְפְּנֵן
 וַתֹּאמֶר | כֵּן בָּאוּ אֵלַי הָאֲנָשִׁים וְלֹא יָדַעְתִּי
 בְּאֵין הַבָּה: וּדְבַרְת אֶתְתָא יְת תְּרִין גּוֹבְרִיא וְאֶטְמַרְתֵּנּוּן וְאֶמַרְת בְּקוֹשְׁטָא
 אֶתּוּ לְנֹתִי גּוֹבְרִיא וְלֹא יָדַעְתִּי אֵי מְנָן אֵינּוּן :

רס"י ותלפנו . יש מקראות מדברים על הרבים כיחיד , לפי שמיירה
זהטמנתם , ובמקום כר , כאילו היה יחידי , ומדרש אגדת תנחומא (שלח א)
יש : פנחס וכלב היו , ופנחס עמד לפניו ולא ראוהו לפי שהיה כמלאך .
דבר אחר : ותלפנו , כל אחד ואחד בפני עצמו , ודוגמתו מלינו (משלי כז ט)
: שמו וקטרת ישמח לב , ולא אמר ישמחו לב :

(ה) וַיְהִי הַשֵּׁעַר לְסִגּוֹר בַּזֹּשֶׁךְ וְהָאֲנָשִׁים יֵצְאוּ
לֹא יִדְעוּתִי אֲנִי הֵלְכוּ הָאֲנָשִׁים רִדְפוּ מִהָרַ
אֲזִירֵיהֶם כִּי תִשְׁיָגוּם : וְהָיָה עֵדוֹ לְמִיחַד תִּרְעָא בְּקַבְלָא וְגוֹבְרָא
נִפְקוּ וְלֹא יִדְעִית לָאן אֲזִלוּ גוֹבְרָא רִדְפוּ בְּפִרְיעַ בְּתַרְיָהוֹן אַרְי תִּדְבְּקוֹנוֹן : (ו)
וְהָיָא הָעֵלְתָם הַגָּזָה וְתַטְמִינָם בְּפִשְׁתֵּי הָעֵץ
הָעֵרְכוֹת לָהּ עַל-הַגָּזָה : וְהָיָא אֲסַקְתָּנוֹן לְאַגְרָא וְאַטְמַרְתָּנוֹן בְּטַעוּנֵי
: כְּתָנָא דְסִדְרִין לָהּ עַל אַגְרָא :

רס"י בפשתי העץ . פשתים בגבעוליהו :

כתובים - תהילים - פרק ב

ב (א) לְמָה רָגַשׁוּ גּוֹיִם וְלֹא־בָמִים יִהְיֶה-רִיק : לְמָה
מִתְרַגְּשִׁין עַמְמֵיָא וְאוּמֵיָא מְרַנְּנִין סְרִיקוּתָא :

רס"י למה רגשו גוים . רבותינו דרשו את הענין על מלך המשיח ולפי
משמעו יהיה נכון לפותרו על דוד עצמו כעין שנאמר (ש"ב א) וישמעו פלשתים
כי משחו ישראל את דוד למלך עליהם ויקצרו פלשתים את מחניהם ונפלו

בידו ועליהם אמר למה רגשו גוים ונתקצו כולם : ולאומים יהגו . כלכם ריק , ולאומים מנחם פתח לאומים ואומים וגוים כלם קרובי ענין :

(ב) יִתִּיצְבוּ | בְּמַלְכֵי-אֶרֶץ וְרוֹזְנִים זֹסְדוֹ-יִזְזוּ
עַל-יְהוָה וְעַל-מִשְׁיִיזוֹ: קִימִין מַלְכֵי אֶרֶץ וְשִׁלְטוֹנָא וְתַחֲבֵרוּן
פְּחָדָא לְמַרְדָּא קָדָם יִי וְלִמְנַצִּי עַל מְשִׁיחִיה :

רש"י **י**תיצבו מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד וגו'. ורוזנים שניור"ש כלעז נוסדו . לשון סוד פורקונשילרוו"ט כלע"ז ומה היא העצה :

(ג) נְנַתְקָה אֶת-מוֹסְרוֹתֵימוֹ וְנִשְׁלִיכָה מִבְּמוֹ
עֲבֹתֵימוֹ: נְתַרַע ית אַסְרֵתִיהוֹן וְנִטְלוֹק מִנְּנָא שְׁלֶשְׁלֹתֵהוֹן :

רש"י **נ**נתקה את מוסרותימו . לישרונפרוימ"ש לויקוראנגל"ש כלעז , אלו לרועות שקושרין העול בהם : עבותימו . לויקורדו"ש כלעז :

(ד) יוֹשֵׁב בַּיַּמִּים יִשְׁזַק אֲדָנִי יִלְעַג-לְמוֹ: דִּיתִיב
בְּשִׁמְנָא וְגַחַד מִימְרָא דִּינִי וְדַחַד לְהוֹן :

רש"י **י**שחק ילעג ידבר . לשון הוה הם משמשין :

(ה) אִזְ יִדְבַר אֲלֵימוֹ בְּאִפּוֹ וּבִזְרוֹנוֹ יִבְהַלְמוֹ: הִידִין
יְמַלֵּל לְהוֹן בְּתוֹקְפִיה וּבְרוּגְזִיה וּבְהֶלְאָנוּן :

רש"י **א**ז ידבר אלימו . כמו עליהם ומה הוא הדבור :

(ו) וְאֲנִי נֹסֶהְתִּי בְּמַלְכֵי עַל-צִיּוֹן הָאֵר-קָדְשִׁי: וְאָנָּא
רַבִּיתִי מַלְכֵי וּמְנִיתִיה עַל טוֹר מְקַדְּשִׁי :

משנה שביעית פרק ד

א. בראשונה היו אומרים, מלקט אדם עצים ואבנים ועשבים מתוך שלו, כדרך שהוא מלקט מתוך של חברו, את הגס הגס. משרבו עוברי עברה, התקינו שיהא זה מלקט מתוך של זה, וזה מלקט מתוך של זה, שלא בטובה, ואין צריך לומר שיקצץ להם מזונות:

ברטורה (א) בראשונה. כדרך שהוא מלקט מחזירו את הגס הגס. הכי מפרשא מתניתין בירושלמי, בראשונה היו אומרים מלקט אדם בתוך שלו את הגס הגס כדרך שמלקט בשל חבירו בין גסין בין דקין, ואע"ג דעלים ועשבים כשמלקטים אותן מתוך השדה מתקן השדה לזריעה, כשמלקט הגס כלומר העלים ועשבים הגסים ומניח את הדקים, תלינן דכריך לעלים הוא, ולא לתקן את הקרקע קעביד כדרך דתלינן במלקט בשדה חבירו בין דקין בין גסין, ללא עביד אינש לתקן שדה חבירו ומידע ידיע דלעלים הוא כריך: משרבו עוברי עבירה. שהיו מלקטין בשדותיהן בין דקים בין גסים והן אומרים בגסים לקטנו: שלא בטובה. שאין חבירו מחזיק לו טובה, להשתא ודאי לא אתא למלקט הדקין, כיון שאין חבירו מחזיק לו טובה על זה: ואין כריך לומר שיקצץ להם מזונות. שיאמר לו לקוט משדי היום ואתן לך מזונותיך, דפשיטא דאסור:

ב. שדה שנתקנצה, תזרע במוצאי שביעית. שנטובה או שנדירה, לא תזרע במוצאי שביעית. שדה שנטובה, בית שמאי אומרים, אין אוכלין פרותיה בשביעית. ובית הלל אומרים, אוכלין. בית שמאי אומרים, אין אוכלין פרות שביעית בטובה. ובית הלל אומרים, אוכלין בטובה ושלא בטובה. רבי יהודה אומר, חלוף הדברים, זו מקלי בית שמאי ומחמרי בית הלל:

ברטורה (ב) שנתקולה. שניטלו קוליה בשביעית: שנטובה. שנחרקה היטב, שכל

העולם חורקים פעם אחת והוא חרש שתי פעמים, ומתניתין איירי בשעת הסכנה שהיתה המלכות אונסים על המם המוטל על הקרקעות והתירו לחרוש בשביעית כדי ליתן המם הקלוב מתבואתה למלך, ואם חרש שתי פעמים קנסוהו רבנן דחרישה אחת התירו ולא שתי חרישות: או שנדיירה. שעשו ממנה דיר לבהמות שעשה בה סהר, כדאמרינן בפרקין דלעיל, ולא עשה ממנו אשפות אלא הניחו כדי לזבל בו השדה: לא תזרע צמולאי שביעית. דקנסין ליה בהני יותר מבנתקוואה: בטובה, אסור, דאין מחזיקין טובה לבעלים דרחמנא אפקרינהו: חלוף הדברים. דבית שמאי לקולא. ואין הלכה כר' יהודה:

ג. חוֹכְרֵינִי נִירִין מִן הַנְּכָרִים בְּשָׁבִיעִית, אָבֵל לֹא מִיִּשְׂרָאֵל. וּמְחִזְקֵינִי יְדֵי נְכָרִים בְּשָׁבִיעִית, אָבֵל לֹא יְדֵי יִשְׂרָאֵל. וְשׂוֹאֲלֵינִי בְּשָׁלוֹמִן, מִפְּנֵי דַרְכֵי שְׁלוֹם:

דרטורה (ג) חוכרין נירין. יכול ישראל לקבל עליו צדק וכך כורים לשנה שדה הנכרי שחרשה בשביעית לזרעה צמולאי שביעית ואף על פי שגורם לנכרי לחרוש בשביעית. נירין לשון נירו לכס ניר (ירמיה 7). ומחזיקים ידי נכרי. אם מצאו חורש יכול לומר לו יישר כחך וכיוצא בזה: ושאלים בשלומן. ואפילו ביום חגם:

ד. הַמִּדֵּל בְּזֵיתִים, בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, יְגוּם. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, יִשְׂרָשׁ. וּמוֹדִים בְּמַחְלִיק עַד שְׁיִגּוּם. אֵיזָה הוּא הַמִּדֵּל, אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם. הַמַּחְלִיק, שְׁלֶשֶׁה, זָה בְּצַד זָה. בְּפֶה דְּבָרִים אֲמוּרִים, מִתּוֹךְ שְׁלוֹ. אָבֵל מִתּוֹךְ שֶׁל חֵבְרוֹ, אֵף הַמַּחְלִיק, יִשְׂרָשׁ:

דרטורה (ד) המדל בזיתים. כשהזיתים מקורבים זה לזה יותר מדאי נוטל אחד ומניח שנים, או נוטל שנים ומניח אחד, כדי שיגדל ויתעבה. מדל לשון שליפה והסרה, ויש מפרשים לשון דלדול ודלות שמדלדל שדהו מן הזיתים: יגום. גומם ומקצץ האילן ומשאיר השורש בארץ ולא ישרש לגמרי שלא יראה כעובד את האדמה: ומודים במחליק. כגון אם נוטל שלשה זיתים זה בצד זה שמחליק פני הקרקע יותר מדאי, יאמרו לעבודת הקרקע הוא מתכוין ואסור: מתוך של חזירו אף המחליק ישרש. ללא עבד איניש שיתקן קרקע חזירו וידוע דלעלים הוא מכוין:

ה. הַמְּבַקֵּיעַ בְּזֵית, לֹא יַחְפּוּהוּ בְּעֶפֶר, אָבֵל מְכֶסֶה הוּא בְּאַבְנִים אוֹ בְּקֶשׁ. הַקּוֹצֵץ קוֹרוֹת שְׂקֵמָה, לֹא יַחְפּוּהוּ בְּעֶפֶר, אָבֵל מְכֶסֶה הוּא בְּאַבְנִים אוֹ בְּקֶשׁ. אֵין קוֹצֵצִין בְּתוֹלַת שְׂקֵמָה בְּשָׁבִיעִית, מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲבוּדָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כְּדַרְכָּהּ, אָסוּר, אֶלָּא אוֹ מִגְּבִיהָ עֲשָׂרָה טַפְחִים, אוֹ גוּמִם מֵעַל הָאָרֶץ:

ברטנורה (ה) לא יחפה. הביקוע בעפר שהרי הוא מתקן בכך, שהעפר נעשה טיט ומשביח האילן: באבנים ובהם. דהוי כמושיב שומר שלא ייבש: בתולת שקמה. שלא נקלטה מעולם: מפני שהיא עבודה. שהיא משוכחת בכך: כדרכה אסור. שהיא מתגדלת ומתעבה בכך והוי כעין זמיר לגפנים: אלא מגביה עשרה. שאין דרך לעולם לכרתה אלא למטה מעשרה: או גומס מעל הארץ. שאין דרך לכרות אותה כך. והלכה כר' יהודה:

ו. המזיב בגפנים והקוצץ קנים, רבי יוסי הגלילי אומר, ירחיק טפח. רבי עקיבא אומר, קוצץ כדרךכו, בקרדס או במגל ובמגרה ובכל מה שירצה. אילן שנפשו, קושרין אותו בשביעית, לא שיעלה אלא שלא יוסיף:

ברטנורה (ו) המזיב בגפנים. מקטע זנבות הגפנים כדי שיעבה הגזע ויגדל ויגבר כוחו, וכן הקוצץ קנים כדי שיתעבו ויוסיף כוחו: ירחיק טפח. מן הקרקע ושזב לא מיחזי כעבודה: שנפשו. נסדק כמו (ארכה ג) ויפסחני: לא שיעלה. שיתחברו סדקיו: אלא שלא יוסיף. ליסדק:

ז. מאימתי אוכלין פרות האילן בשביעית, הפגים, משניזריחו, אוכל בהם פתו בשדה. בחלו, כונס לתוך ביתו. וכן פיוצא בהם בשאר שני שבוע חייב במעשרות:

ברטנורה (ז) מאימתי אוכלים פירות האילן בשביעית. משום דדרשינן לאכלה ולא להפסד, ואם אוכלין קודם זיטולן היינו הפסד: הפגים. פגי תאנה כדכתיב (שיר השירים ג) התאנה חנטה פגיה: משהזריחו. האדמינו וזהו התחלת זיטולן: אוכל בהם פתו בשדה. אבל ללקט ולהכניס לבית אינו רשאי עד שיגמרו: ביחלו. שגדלו הרבה, ודומה לו וגם נפסם בחלה בי (זכריה יא): וזירושלמי יליף לה מדכתיב (ויקרא כה) תהיה כל תבואתה לאכול, וכתיב (שם) מן השדה תאכלו את תבואתה, בשתי תבואות הכתוב מדבר, אחת מן הבית ואחת מן השדה:

ח. הבסר, משהביא מים, אוכל בו פתו בשדה. הבאיש, כונס לתוך ביתו. וכן פיוצא בו בשאר שני שבוע, חייב במעשרות:

ברטנורה (ח) משהביא מים. שסוחטו ויולא ממנו משקה: משהבאישו. מסיקראו באשה, והיינו כשיתחילו להתבשל ונתבשלו עד שהחרכנים שבפנים נראים מבחוץ מחוץ הקליפה:

ט. זיתים, משׁיכניסו רביעית לסאה, פוצע ואוכל בשדה. הכניסו חצי לג, פותש וסך בשדה. הכניסו שלישי, פותש בשדה וכנס לתוך ביתו. וכן פיוצא בהם בשאר שני שבוע, חבבים במעשרות. ושאר כל פרות האילן, פּעוּנְתוּן למעשרות, פּךּ עוּנְתוּן לשביעית:

ברטורה (ט) רביעית לסאה. שמסאה זיתים יכול להוּיא רביעית הלוג שמו: פולע. דרך הזיתים לפענן כדי למתק מרירותו: ואוכל בשדה. לדבר שדרכו לאכול הוא, אבל לסוך לא חזו ואין סכין אלא בדבר שדרכו לסוך: הכניסו חצי לוג. שנתבטלו עד שהוא יכול להוּיא חצי לוג מסאה: הכניסו שלישי. שנתגדלו שלישי ממה שעתידיים להתגדל, אי נמי שמוּיא מהם עכשיו שלישי ממה שמוּיא לסאה כשנתבטלו יפה: כך עונתן לשביעית. ואין אוכלין מהן בשביעית עד שיגיעו לעונת מעשרות המפורש בפרק קמא דמעשרות. דדוקא תאנים וענבים וזיתים רגילים לאכול קודם בישולן, לפיכך התיירו לאכול מהם בשדה בשביעית קודם שיגיעו לעונת המעשרות, אבל לא בשאר פירות:

י. מאימתי אין קוצצין את האילן בשביעית. בית שמאי אומרים, כל האילן משׁיוציא. ובית הלל אומרים, החרובין משׁישלשלו, והגפנים משׁיגרעו, והזיתים משׁינצו, ושאר כל האילן משׁיוציא. וכל האילן, פּיוּן שְבֵא לעונת המעשרות, מִתֵּר לְקָצוֹ. כִּמָּה יֵהא בְזֵית וְלֹא יִקָּצוּ. רִבַּע. רָבֵן שְמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אֹמֵר, הַכֹּל לְפִי הַזֵּית:

ברטורה (י) אין קוצצין את האילן בשביעית. משום דלאכלה אמר רחמנא ולא להפסד. ואני שמעתי כיון דאפקרינהו רחמנא לפירות אם יקלס הוא גוזל את הרבים: משׁיוציא. תחילת העלין בימי ניסן: משׁישלשלו. משׁיתחילו להכביד ולתלות כעין שלשלת: משׁיגרעו. משׁיעשו גרעינים. פירוש אחר, הבוסר כשיגדילו הענבים ונעשו כפול הלבן נקרא גרוע: משׁינצו. משׁיגדל עליהן הגז כמו הגננים נראו בארץ (שיי השירים צ): כשיגיעו לשיעורים הללו אסור לקצן בשביעית: מותר לקוללו. ואין כאן משום הפסד הפרי, או משום גזל לאידך ליטנא, שכבר הפרי ראוי לאכילה. ומשום קוצץ אילנות טובים ליכא אם הוא מעולה בדמים שדמיו יקרים לעמים יותר מלאילן: וכמה יֵהא בזית. לאו אשביעית קאי אלא שיהא אסור לקוללו משום קוצץ אילנות טובים כדכתיב (דברים ט) כי ממנו תאכל ואתו לא תכרות: רובע. הקב, משום דחשיב יותר משאר אילנות, דאלו בדקל מותר לקוללו עד דטעין קבא:

גמרא ברכות דף ל"ד ע"א

תנו רבנן אלו ברכות שאדם שוחה בהן. באבות תחלה וסוף. בהודאה תחלה וסוף. ואם בא לשוח בסוף כל ברכה וברכה. ובתחלת כל ברכה וברכה מלמדן אותו שלא ישחה. אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא הדיוט כמו שאמרנו בהן גדול בסוף כל ברכה וברכה. והמלך תחלת כל ברכה וברכה וסוף כל ברכה וברכה. אמר רבי יצחק בר נחמני לדידי מפרשא לי מיניה דרבי יהושע בן לוי הדיוט כמו שאמרנו. בהן גדול תחלת כל ברכה וברכה המלך כיון שפרע שוב אינו זוקף שניאמר (מ"א ח') ויהי ככלות שלמה להתפלל קם מלפני מזבח ה' מפרוע על ברקיו. תנו רבנן קידה על אפים שניאמר (שם א') ותקוד בת שבע אפים ארצה פריעה על ברקים שניאמר (שם א') מפרוע על ברקיו השתחוואה זו פשוט ידים ורגלים שניאמר (בראשית ל"ז) הבא נבא אני ואמך ואחיד להשתחוות לך ארצה. אמר רב חייא בריה דרב הונא חזינא להו לאפיי ורבא דמצלו אצלו. תני חזא הכורע בהודאה הרי זה משופח. ותניא אידך הרי זה מגונה. לא קשיא הא בתחלה הא לבסוף. רבא פרע בהודאה תחלה וסוף. אמרי ליה רבנן אמאי קא עביד מר הכי. אמר להו חזינא לרב נחמן דכרע. וחזינא ליה לרב ששת דקא עבד הכי. והתניא הכורע בהודאה הרי זה מגונה ההיא בהודאה שבהלל. והתניא הכורע בהודאה ובהודאה של הלל הרי זה מגונה. פי תניא ההיא בהודאה דברפת המזון:

רס"י תחילה וסוף. במודים ולך נאה להודות: כ"ג בסוף כל ברכה. כל מה שהוא גדול ביותר כריך להכניע ולהשפיל עצמו: אינו זוקף. עד שיגמור: קם מלפני מזבח ה' מכרוע. רישיה דקרא ויהי ככלות שלמה להתפלל והדר קם מכרוע: ארצה. ל' משתטח משמע: דמלכוי אלכווי. כשנפלים על פניהם אין פושטין ידיהם ורגליהם אלא מטין על ידיהם: בתחלה. כורע: חזינא לר"נ דכרע. תחלה וסוף: בהודאה דהלל. הודו לה כי טוב:

זוהר שלח דף קנ"ט ע"א

ויבאו עד נחל אשכול וגומר. רבי יהודה פתח (ישעיה מ"ב) כה אמר האל יי בורא השמים ונוטיהם. וגומר. כמה אית להו לבני נשא לאסתכלא

בפולחנא. דקדשא בריך הוא פמה אית להו לאסתכלא במלי דאורייתא דכל מאן דאשתדל באורייתא פאילו מקרב כל קרבניו דעלמא לקמי קדשא בריך הוא ולא עוד אלא דקדשא בריך הוא מכפר ליה על כל חובוי ומתתקנין ליה פמה ברסיין לעלמא דאתי. (חסר) רבי יהודה הוה אזיל בארחה בהדי רבי אבא שאל ליה אמר מלה חד בעינא לשאלה כיון דינדע קדשא בריך הוא דזמין בר נש למחטי קמי ולמגזר עליה מיתה אמאי ברא ליה דהא אורייתא הוה תרי אלפין שנין עד לא אברי עלמא וכתוב בה באורייתא (במדבר יט) אדם כי ימות באהל (שם כז) איש כי ימות. וימת ויחי פלוני וימת. מאי קבעי קדשא בריך הוא לבר נש בהאי עלמא דאפילו אי אשתדל באורייתא יממא ולילי ימות ואי לא אשתדל באורייתא ימות כלא בחד ארחה בר פרישותא דההוא עלמא כמה דאת אמר. (קהלת ט) פטוב פחוטא. אמר ליה אורחוי דמארך וגזרי דמארך מה לך למטרח בהו מה דאית לך רשו למנדע ולאסתכלא שאיל ודלית לך רשו למנדע כתיב (שם ה) אל תתן את פיך לחטיא את בשרך דארחוי דקדשא בריך הוא וסטרין גניזין עלאין דהוא סתים וגניז לית לן לשאלא. אמר ליה אי הכי הא אורייתא כלא סתים וגניז דהא היא שמא קדישא עלאה הוי ומאן דמתעסק באורייתא פאלו אתעסק בשמיה קדישא ואי הכי לית לן לשאלא ולאסתכלא. אמר ליה אורייתא כלא סתים וגלייא ושמיה קדישא סתים וגלייא וכתוב (דברים כא) הנסתרות ליי אלהינו והנגלות לנו ולבנינו הנגלות לנו דאית רשו לשאלא ולעיינא ולאסתכלא בהו ולמנדע בהו. אבל הנסתרות ליי אלהינו דיליה אינון וליה אתחזין דמאן יכיל למנדע ולאסתכלא דעתוי סתימא. וכל שפן למשאל. תא חזי לית רשו לבני עלמא למימר מלין סתימין ולפרשא לון בר בוצינא קדישא רבי שמעון דהא קדשא בריך הוא אסתכם על ידוי ובגין דדרא דיליה רשימא הוא לעילא ותתא ועל דא מלין אתמרו באתגלייא על ידוי ולא יהא דרא פדרא דא דאיהו שארי בגויה עד דיייתי מלכא משיחא :

תרגום הזהר ויבאו עד נחל אשכול וגו': רבי יהודה פתח (ישעיה מ"ב) פה אמר האל ה' צורח השמים ונוטיהם וגו'. פמה יש להם לבני האדם להסתכל בעבודת הקדוש צרוף הוא, פמה יש להם להסתכל בדברי התורה, שכל מי שעוסק בתורה, פאלו מקריב כל הקרבנות שצעולם לפני הקדוש צרוף הוא. ולא עוד, אלא שהקדוש צרוף הוא מכפר לו על כל עונותיו, ומתקנים לו פמה פסאות לעולם הבא. רבי יהודה היה צדקן עם רבי אבא. שאל אותו, אמר, דבר אחד אני רוצה לשאול, כיון שידע הקדוש צרוף הוא שהאדם עתיד לחטא לפניו ושיגזור עליו מיתה לפמה צראו. והרי התורה היתה שני אלפים שנה קודם שנברא העולם, דהינו לפני חטאו של אדם הראשון, וכתוב בה בתורה (במדבר י"ט) אדם כי ימות באהל (במדבר כ"ז) איש כי ימות. ויחי פלוני וימת. מה רצה הקדוש צרוף הוא מן האדם צעולם הזה, שאפלו אם עוסק בתורה יומם ולילה ימות, ואם אינו עוסק

בַּתּוֹרָה יְמוּת, וְדַרְךְ אַחַת לְכָל־סֵם, חוּץ מִמֵּה שֶׁהַחֹטֵא נִפְרָשׁ מִהָעוֹלָם הַהוּא. אֲבָל בְּעוֹלָם הַזֶּה כָּל־סֵם שָׂוִים, כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ט') כִּטּוֹב כַּחֲטָא. אָמַר לוֹ, דַּרְכֵי שָׁל חַדוּנָה, וְגִזְרוֹת שָׁל חַדוּנָה, מֵה לָּךְ לְהַתְיַגֵּעַ בָּהֶם. מֵה שְׂיֵשׁ לָךְ רְשׁוֹת לְדַעַת וּלְהַסְתַּפֵּל, שְׂאֵל, וּמֵה שְׂאִין לָךְ רְשׁוֹת לְדַעַת, כַּתּוּב (קהלת ה') אֵל תִּפֹּן אֶת פִּיךָ לְהַחֲטִיֵּא אֶת בְּשָׂרְךָ. פִּי דַרְכֵי שָׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְנִסְתַּרְיוּ, סִתְרֵי עֲלִיּוֹנִים, שֶׁהוּא סִתֵּם וְגִנֵּז, אִין לָנוּ לְשָׂאוֹל. אָמַר לוֹ, אִם בֵּן הָרִי הַתּוֹרָה כְּפֹה סְתוּמָה וְגִנֵּזָה, פִּי הוּא הַשֵּׁם הַקְדוּשׁ הָעֲלִיּוֹן, וּמִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה כְּאִלוֹ עוֹסֵק בְּשִׁמוֹ הַקְדוּשׁ, וְאִם בֵּן אִין לָנוּ לְשָׂאוֹל וּלְהַסְתַּפֵּל בַּתּוֹרָה. אָמַר לוֹ, הַתּוֹרָה כְּפֹה סְתוּמָה וְגִלּוּיָהּ, וּשְׁמוֹ הַקְדוּשׁ סְתוּם וְגִלּוּיָהּ, וְכַתּוּב, הַנִּסְתָּרוֹת לֵה' אֲלֵהֵינוּ וְהַנִּגְלוֹת לָנוּ וּלְבִנֵּינוּ. הַנִּגְלוֹת לָנוּ, הֵינּוּ שְׂיֵשׁ רְשׁוֹת לְשָׂאוֹל וּלְהַתְצוֹנֵן וּלְהַסְתַּפֵּל בָּהֶם וּלְדַעַת בָּהֶם. אֲבָל הַנִּסְתָּרוֹת לֵה' אֲלֵהֵינוּ, שָׁלוֹ הֵם, וְלוֹ הֵם רְאוּיִם, פִּי מִי יִכּוֹל לְדַעַת וּלְהַשִּׁיג דַּעְתּוֹ הַסְתוּמָה, וְכָל שְׂכֵן לְשָׂאוֹל. בֵּא וּרְאֵה, אִין רְשׁוֹת לְבִנֵּי הָעוֹלָם, לוֹמַר דַּרְכֵי סְתוּמִים וּלְפָרְשִׁים, חוּץ מִן הַמְּאֹר הַקְדוּשׁ רַבִּי שְׁמַעוֹן, פִּי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַסְּפִים עַל יָדוֹ. וּמִשָּׂם שֶׁהַדוֹר שָׁלוֹ מְרַוֵּן לְמַעַלָּה וּלְמַטָּה, וְעַל בֵּן נֶאֱמָרִים הַדַּרְכֵי עַל יָדוֹ בְּגִלּוּיָהּ, וְלֹא יִהְיֶה דוֹר כְּדוֹר הַזֶּה שֶׁהוּא שׂוֹכֵן בְּתוֹכוֹ עַד שֶׁיִּבְחַ הַמְּלִיךָ הַמְּשִׁיחַ.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק ח'

א. אִין מִמְּנִין שְׁלִיחַ צַבוֹר אֶלָּא גָדוֹל שֶׁבְּצַבוֹר בְּחֻכְמָתוֹ וּבְמַעֲשָׂיו וְאִם הִיָּה זָקֵן הָרִי זֶה מְשַׁבַּח בְּיֹתֵר. וּמִשְׁתַּדְּלִין לְהִיּוֹת שְׁלִיחַ צַבוֹר אָדָם שֶׁקוֹלוֹ עָרֵב וְרָגִיל לְקִרוֹת. וּמִי שֶׁלֹּא נִתְמַלֵּא זָקֵנוֹ אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא חָכֵם גָּדוֹל לֹא יִהְיֶה שְׁלִיחַ צַבוֹר מִפְּנֵי כְבוֹד צַבוֹר אֲבָל פּוֹרֵס הוּא עַל שְׁמַע מִשְׂיָבִיא שְׂתִי שְׁעָרוֹת אַחַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים: **ב.** וְכֵן הָעֵלֵג כְּגוֹן מִי שֶׁקוֹרֵא לְאַלְפִין עֵינָיו אוֹ לְעֵינָיו אַלְפִין וְכָל מִי שֶׁאִינוֹ יִכּוֹל לְהוֹצִיא אֶת הָאוֹתִיּוֹת כַּתְּקוּנָן אִין מִמְּנִין אוֹתוֹ שְׁלִיחַ צַבוֹר. וְהָרֵב מִמֶּנָּה אֶחָד מִתְלַמְּדֵי לְהַתְפַּלֵּל לְפָנָיו בְּצַבוֹר. הַסּוּמָא פּוֹרֵס עַל שְׁמַע וְנִעְשָׂה שְׁלִיחַ צַבוֹר. אֲבָל מִי שֶׁכַּתְּפִיו מְגוּלוֹת אֶף עַל פִּי

שְׁהוּא פּוֹרֵס עַל שְׁמַע אֵינוֹ נֶעֱשֶׂה שְׁלִיחַ צְבוּר לְתַפְלָה עַד שְׁיִהְיֶה מְעוּטָף:

מוסר

משערי תשובה לר״י דף ט׳ ע״א

כָּל אִישׁ וְאִישׁ בְּיוֹם צָר לוֹ יִתֵּן לְבוֹ לְהִבְיִן לְהִתְעַנּוֹת עִם הַתְּשׁוּבָה וְהַתְּפִלָּה
כְּמוֹ שֶׁהַצְּבוּר חַיִּיבִים לָצוּם וּלְהִתְעַנּוֹת בְּעַת צָרְתָם כַּאֲשֶׁר תִּקְנוּ חֻכְמִים
זְכוּרֵנִים לְבִרְכָה וְזֶה צוּם נִבְחַר וְיוֹם רָצוֹן וְכַאֲשֶׁר יָבֵא מוֹסֵר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל
הָאִישׁ אֲשֶׁר הוּא זֶה וַיֵּשֶׁר יִהְיֶה לְנִסְיוֹן וּלְהַגְדִּיל שְׂכָרוֹ לְעוֹלָם הַבָּא כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים ח) לְמַעַן עֲנוּתְךָ וּלְמַעַן נִסּוּתְךָ לְהִטִּיבְךָ בְּאַחֲרֵיתְךָ וְאָמְרוּ זְכוּרֵנִים
לְבִרְכָה פֶּשֶׁט בְּמַעֲשָׂיו בְּעַת צָרְתוֹ וְחִפְשׁ וְחִקֵּר וְלֹא מָצָא חֲטָא בְּיָדוֹ הֵן הֵן
יְסוּרֵין שֶׁל אֶהְבֶּה וּמַעֲנֵן הַדָּרָךְ הַזֶּה אֲשֶׁר זְכוּרֵנוּ הַתְּשׁוּבָה בְּיוֹם הַמְּנוֹת בְּרֵאוֹת
הַחוּטָא כִּי כָלֵתָה אֵלָיו הַרְעָה וְאַבְדָּה תִּקְוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מְשָׁלִי יא) בְּמוֹת אָדָם
רָשָׁע תֵּאבֵד תִּקְוָה וְהוּא מִתְּוֹדָה בְּעַת הַהִיא וְשָׁב אֶל ה' בְּלֵב שָׁלֵם וְגַם
הַתְּשׁוּבָה הַהִיא מוֹעִילָה אֵף עַל פִּי שְׁאִינָה מְשַׁגֵּת לְתְּשׁוּבַת הַשָּׁב הֵן בְּעוֹדֵנוּ חַי
וְהוּא

שלח יום שני תורה

יכוין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד ך דמילוי יו״ד דשם ב״ן להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

(ז) לְבִמְטָה יִשְׁשָׁכֶר יִגְאָל בֶּן-יֹוסֵף: לְשִׁבְטָא דִישְׁשָׁכֶר יִגְאָל
בֶּר יֹוסֵף: (ח) לְבִמְטָה אֶפְרַיִם הוֹשִׁיעַ בֶּן-נֹון: לְשִׁבְטָא
דְּאֶפְרַיִם הוֹשִׁיעַ בֶּר נֹון: (ט) לְבִמְטָה בְּנִימָן פִּלְטִי בֶן-רְפוּא:
לְשִׁבְטָא דְּבְנִימָן פִּלְטִי בֶר רְפוּא: (י) לְבִמְטָה זְבוּלָן גְּדִיאֵל בֶּן-

נביאים - יהושע - פרק ב

(ו) וְהָאֲנָשִׁים רָדְפוּ אֶזְרוּיָהֶם דְּרַךְ הַיְרֵדָן עַל הַמַּעְבְּרוֹת וְהַשָּׁעַר סָגְרוּ אֶזְרוּי כַּאֲשֶׁר יֵצְאוּ הָרְדָפִים אֶזְרוּיָהֶם: וְגִבְרָא רָדְפוּ בְּתַרְיָהוֹן אֹרַח יְרֻדְנָא ית מגיזתא וּתְרַעָא אַמְדוּ בְּתַר דְּנַפְקוּ רְדַפְיָא בְּתַרְיָהוֹן :

הש"י על המעברות . מקום מעבר המים , שהיו סבורים שחזרו לאחוריהם אל ערבות מואב , והירדן מפסיק בינתיים : והשער סגרו . השוערים :

(ח) וְהָבִינָה טָרֵם יִשְׁכַּבּוּן וְהָיָא עָלְתָה עֲלֵיהֶם עַל-הַגֹּגֹג: וְאֵינּוֹן עַד לָא שְׂכִיבוּ וְהָיָא סְלִיקַת לִוְתָהוֹן לְאַגְרָא : (ט) וְהִיאמֵר אֶל-הָאֲנָשִׁים יַדְעֵתִי כִּי-צִתָּן יְהוָה לָכֶם אֶת-הָאָרֶץ וְכִי-נִפְלְאָה אֵימַתְכֶם עָלֵינוּ וְכִי נִבְּמוּנוּ כָּל-יְשֵׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם: וְאַמְרַת לְגוּבְרָא יְדַעְנָא אַרְי יְהַב יי לכוון ית ארעא וְאַרְי נִפְלַת אֵימַתְכוֹן עֲלֵנָא וְאַרְי אֶתְבְּרוּ כָּל יְתֵבֵי אַרְעָא מוֹ קְדַמִּיכוֹן : (י) כִּי שְׂבִמְעֵנוּ אֶת אֲשֶׁר-הוֹבִישׁ יְהוָה אֶת-בְּנֵי יִם-סוּף מִפְּנֵיכֶם בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם וְאֲשֶׁר עָשִׂיתֶם לְשִׁנֵּי מַלְכֵי הָאֲבוּרֵי אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הַיְרֵדָן לְסִיזוֹן וּלְעוֹג אֲשֶׁר

הַזֹּזֵרִים אֹתָם : אָרִי שְׁמַעְנָא יַת דְּיַבֵּשׁ יְיָ יַת מִי יִמָּא דְסוּף מִן
קְדָמִיכוֹן בְּמַפְקָכוֹן מִמְצָרִים וְדִי עֲבָדְתוֹן לְתַרְיִן מַלְכֵי אַמּוֹרָאָה דִּי בְּעֵבְרָא דִּירְדְנָא
לְסִיחּוֹן וְלַעוּג דִּי גַמְרֵתוֹן יַתְהוֹן :

כתובים - תהילים - פרק מב

(ה) אֱלֹהִים אֶזְכְּרָה | וְאֶשְׁפָּכָה עָלַי | נַפְשִׁי כִּי
אֶעֱבֹר | בַּסֶּף אֲדַלֵּם עַד - בַּיַּת אֱלֹהִים בְּהוֹל -

רָצָה וְתוֹרָה הַמּוֹן זֹזְגָג : אֲלִין נִיסָא אֲנָא דְכִיר וְאַשׁוּד עַל רַעִיוֹנִי
נַפְשִׁי כַּד אֶעֱבֹר טַלְלָא בְּלַחֲוֵי אֶתְחִיל בְּמִשְׁרָן דְּצַדִּיקִי עַד בַּיַּת מוֹקְדָּשָׁא דִּינִי בְּקַל
בְּעוֹתָא וְתוֹשְׁבַתָּא אֶתְרַגְוִישַׁת עִמָּמִין דְּאֶתְנִן לְמַחְג לִירוּשָׁלַם :

רש"י אלה אזכרה . כי אעבור בסך . פשוטיי"אה בלע"ז , את זאת אני
זוכרת ונפשי משתפכת בזכרי עליית הרגלים שהייתי עוזרת בגדודי בני אדם
ומדדה עמהם עד בית אלהים . סך ל' חשבון סך בני אדם , ד"א סך לשון
סך וסוכה כלומר בעגלת לב שהיו מחופות כמין סוכה ושמן בלשון אגדה
סקפסטאות ואסקופיטי : אדם . אדה עמהם כמו מדדים עגלים וסייחים
והאשה מדדה את בנה ותיבה זו משמשת כשתי תיבות , אדה עמהם
אטוויי"אמוץ שנבל"א בלע"ז , ומנחם חזרו לשון ידידות כמו נתתי את
ידידות נפשי בכף אויביה , ודונש פתר אדם לשון דממה וכן דום לה'
והתחולל לו ופתרון אדם אולם ואחריק עד אבא בית אלהים ברנה כמו
אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי וכמו ואני כהרש לא אשמע וכאלם
לא יפתח פיו ודם הוא שורש בתיבה : אדם . אדה עמהם כמו ולא יכלו
דברו לשלום (בראשית ל"ז) דבר עמו בשלום : המון חוגג . שהיו הולכים לחוג
 , ועל ככה יסד הפייט (בשחרית פ' שקלים ביוצר של אלה אזכרה ע"ש) עולם המון
חוגג ושופר כנהר , ומ"א ל' יוני שקורין לצריכ' מים חוגגין :

(ו) **מֵה־תִּשְׁתַּוְּוֹזוּי | נַפְשִׁי וַתִּהְיֶה עָלַי הוֹזִיכֵי לֵאלֹהִים כִּי-עוֹד אוֹדֶנּוּ יִשׁוּעוֹת פָּנָיו:** מה תתמכרין נפשי ותרגשי עלי אוריכי לאלהא ארום תוב אשבחניה בפורקנא דמן קדמוי :

רש"י תשתוחחי . לשון כי שחה לעפר נפשנו (להמן מ"ד) ושח כשהוא מדבר על מתפעל התי"ו חולקת את אותיו שרשי התיבה כדרך כל תיבה שיסודה שי"ן בתחלת' . הוחילי . המתניי וכפי לגאולה :

(ז) **אֱלֹהֵי עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתַּוְּוֹזוּ עַל-כֵּן אֶזְכְּרֶךָּ בַּמֶּצִיץ יִרְהוֹן וְזוֹרְמוֹנִים בַּמַּעַר:** אלהי עלי נפשי תתמכר בגין כו דפרונד יתבי להלאה בארע ירדנא ויתבי טורי חרמוני ועמא דקבילו אורייתא בטורא דסיני דמכיד וזעיר :

רש"י אזכרך מארץ ירדן . ממה שעשית לנו זיכרון והרי חרמון אחר כל הכעס שהכעסנוך בשטי' , הובסת לנו את הירדן : מהר מאער . מהר סיני שהוא לעיר לשאר ההרים אחר שהכעסנוך בו במעשה העגל סלחת לעונינו והלכת עמנו , כל אלה אני זוכר' שמנעת מלהטיב לי וגזרותיך מתחדשות עלי זו אחר זו :

(ח) **תְּהוֹם-אֵל-תְּהוֹם קוֹרָא לְקוֹל צְעוּרִיךָ כָּל-בְּשִׁבְרִיךָ וְצִלִּיךָ עָלַי עֲבְרוּ:** תהומא עלאה לתהומא ארעאה קרי לקל זלחי מרזבנד היכנא פולחון מתברנד וגלנד עלי עברו בזמן דנפקנא ממצרים :

רש"י תהום אל תהום קורא . כרה קוראה לחברתה : לקול כנוריד . טישקנאל"ש זלע"ז , המקלחים עלי פורענות כמים שוטפים עד כי כל משצריך וגליד עלי עברו , משצריך לשון גלי ים על שהיה גליו עולים למעלה ומשתברים ונפלים :

משנה פסחים פרק ג

א. אלו עוברין בפסח, פתח הבבלי, ושכר המדי, וחמץ האדומי, וזיתום המצרי, וזמן של צבעים, ועמלן של טבחים, וקולן של סופרים. רבי אליעזר אומר, אף תכשיטי נשים. זה הכלל, כל שהוא ממין דגן, הרי זה עובר בפסח. הרי אלו באזרה, ואין בהן משום קרת:

ברטורה (ה) אלו עוברין. אלו מתבערים מן העולם. דאף על גב דאין עוברים עליהם על כל יראה מדרבנן מיהא כריכי זיעור דהכי תנן לקמן שיאור ישרף ואף על גב דהאוכלו פטור: כותח הבבלי. עשוי מפת מעופש וחלב. ורגילים לטבל בו את המאכל: שכר המדי. שכר שהיו עושין במדי מחטים או שעורים שרויים במים: וחומץ האדומי. חומץ שעשוי בארץ אדום שנותנים שעורים [ביין] ומשהין אותם שם כדי שיחמיאו: וזיתום המצרי. תלתא שערי ותלתא קורטמי הוא כרכום מדברי ונקרא בערבי קרטום ותלתא מלחא ועושין אותו לרפואה. עד כאן חמץ הראוי לאכילה על ידי תערובת. מכאן ואילך חמץ נוקשה בעיניה: וזמן של צבעים. מים שנותנין בהם סובים ומשתמשים בהם הצבעים למלאכתן: ועמילן של טבחים. [פת] שעושין מקמח תבואה שלא הביאה שליש ביסולה, ומכסים בה את הקדרה לשאוב את הזוהמא: וקולן של סופרים. עפר הרחיים מגבילין אותן במים וסופרים מדבקים בו ניירותיהם: רבי אליעזר. מוסיף, דאילו תנא קמא לית ליה אלחא חמץ דגן גמור על ידי תערובת או חמץ נוקשה בעיניה, ור' אליעזר מוסיף אף תכשיטי נשים שהן חמץ נוקשה על ידי תערובת סממנים אחרים. ובגמרא פריך, תכשיטי נשים סלקא דעתך, אלחא אימא אף טפולי נשים, סולת שנשים טופלות ומחזרות על בשרן עם סממנין אחרים להשיר את השיער או להלצין ולעדן את בשר. ואין הלכה כר' אליעזר: כל שהוא מין דגן. מחמשת המינין, ומעורבין בהם מים, דאי אין בהם מים אלחא מי פירות, קיימא לן דמי פירות אין מחמיאין: הרי אלו באזרה. אם אכלן עובר בלאו: ואין בהם כרת. דעל חמץ גמור ענוש כרת, ואינו ענוש כרת על התערובת, אבל לוקה על אכילתו אם אכל כזית חמץ בתוך התערובת בכדי אכילת פרס אבל אם לא אכל כזית חמץ בתוך התערובת בכדי אכילת פרס אינו לוקה מן התורה, מיהו איסורא מיהא איכא, דחמץ דפסח אוסר בתערובתו בכל שהוא:

ב. בצק שבסדקי ערבה, אם יש פזית במקום אחד, חיב לבער. ואם לא, בטל במעוטו. וכן לענין הטמאה, אם מקפיד עליו, חוצץ. ואם

רוֹצֵה בְּקִיּוּמוֹ, הָרִי הוּא כְּעֶרְבָה. בְּצֶק הַחֶרֶשׁ, אִם יֵשׁ פִּיּוּצָא בּוֹ
שְׁהַחְמִיץ, הָרִי זֶה אָסוּר:

ברטורה (ב) בִּלְקֵי שְׂבִדָּה עֵרִיבָה. וְעָשׂוּ לְחֹזֵק שְׂבִרְיָה וְסִדְקִיָּה. אִם יֵשׁ כְּזִית בְּמִקּוּם אֶחָד חַיִּיב לְבַעַר. פְּחוֹת מִכֹּאֵן בְּטוֹל בְּמִיעוּטוֹ. וְאִם אִינוּ עָשׂוּ לְחֹזֵק, אֲפִילוּ פְחוֹת מְכִזִּית חַיִּיב לְבַעַר, לְפִי שְׂאִינוּ מִבְּטוֹל שֶׁם וְאֲפָשָׁר שִׁמְלֹךְ וַיְטַלְנוּ מִמֶּסֶ: וְכֵן לְעֵנִין הַטּוֹמָאָה. אִם נִגַע שְׂרָץ בְּהָאֵי בִּלְקֵי בְּפִסַּח שְׂאִיסוּרוֹ חוֹסְבוֹ, אִם יֵשׁ בּוֹ כְּזִית חוֹלֵץ בְּפִנֵי הַטּוֹמָאָה וְלֹא הוּי כְּעֵרִיבָה וְלֹא נִחְתָּא לֵה טּוֹמָאָה לְעֵרִיבָה. וּבְפְחוֹת מְכִזִּית, אִם אִינוּ מִקְפִּיד עֲלָיו בְּטוֹל לְגַבֵּי עֵרִיבָה וְהוּי כְּאִילוּ נִגַע הַשְּׂרָץ בְּעֵרִיבָה עֲלֵמָה וְהִיא טּוֹמָאָה: אִם מִקְפִּיד עֲלָיו חוֹלֵץ. הֵכִי קֹאמֵר, וּבְשֹׂאֵר יָמוֹת הַשָּׁנָה שְׂאִין אִיסוּרוֹ חוֹסְבוֹ, אִין הַדְּבָר תְּלוּי בְּשִׁיעוּר אִם יֵשׁ בּוֹ כְּזִית אִם לֹא, אֲלֹא בְּקִפִּידָא תְּלוּי מִלְתָּא, אִם הַקְּפִיד עֲלָיו וְעֵתִיד לִיטְלוּ מִמֶּס, חוֹלֵץ בְּפִנֵי הַטּוֹמָאָה בִּין יֵשׁ בּוֹ כְּזִית בִּין אִין בּוֹ כְּזִית וְלֹא נִחְתָּא טּוֹמָאָה לְעֵרִיבָה. וְאִם לֹא הַקְּפִיד עֲלָיו וְרוֹכָה בְּקִיּוּמוֹ אֲפִילוּ יֵשׁ בּוֹ כְּמָה זִיתִים הָרִי הוּא כְּעֵרִיבָה, וְכַסְנוּגַע הַשְּׂרָץ בְּבִלְקֵי הוּי כְּאִילוּ נִגַע בְּעֵרִיבָה מִמֶּס: בִּלְקֵי הַחֶרֶשׁ. שְׂמִכִּין עֲלָיו בִּיד וְאִינוּ מִשְׁמִיעַ קוֹל וְדוּמָה לְחֶרֶשׁ שְׂקוּרִין לוֹ וְאִינוּ מְסִיב. פִּירוּשׁ אַחֵר, בִּלְקֵי הַחֶרֶס, שְׂהוּא קָשָׁה כְּחֶרֶס וְאִינוּ נִיכָר אִם הַחֶמֶץ: אִם יֵשׁ כִּיּוֹלָא בּוֹ שְׂהַחְמִיץ. אִם יֵשׁ עֵיסָה אַחֶרֶת שְׂנִילוּשָׁה בְּשַׁעָה שְׁזוֹ נִילוּשָׁה וְכַבֵּר הַחֶמֶץ, אִסוּר. וְאִם אִין שֶׁם כִּיּוֹלָא בּוֹ, הוּי שִׁיעוּרָה כְּדִי שִׁיחֵלֵךְ אֲדָם מִיֵּל בְּהִלִּיכָה בִּינוּנִית, וְשִׁיעוּר זֶה כּוּזֵן שְׁנֵי חוּמָשֵׁי

ג. כִּיּוֹלָא מִפְּרִישֵׁין חֲלָה בְּטַמְאָה בְּיוֹם טוֹב, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, לֹא תִקְרָא לֵה שֶׁם, עַד שְׂתִּאָּפָה. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בֶּתְרִיא אוֹמֵר, תִּטְיִל בְּצוּנָן. אֱמֵר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, לֹא זֶה הוּא חֶמֶץ שְׂמִיזְהָרִים עֲלָיו בְּבִל יִרְאָה וּבְבִל יִמְצָא, אֲלֹא מִפְּרִישָׁתָהּ וּמִנִּיחָתָהּ עַד הָעֶרְב, וְאִם הִחְמִיץָה, הִחְמִיץָה:

ברטורה (ג) חֲלָה בְּטוֹמָאָה. שְׂנִיחָתָהּ הַעֵיסָה וְשׁוּב אִין הַחֲלָה הַנִּיטְלָה מִמֶּנָּה רֵאוּיָה לְאֲכִילָת כְּהֵן, כִּיּוֹלָא מִפְּרִישֵׁין אֲוֹתָהּ בְּיוֹם טוֹב שֶׁל פֶּסַח, הָרִי אִין יוֹכֵל לְאֲפוֹתָהּ בְּפִסַּח מֵאַחַר שְׂאִינָה רֵאוּיָה לְאֲכִילָה וְלִשְׂהוּתָהּ וְלִשְׂהוּתָהּ בְּעֶרְבַי אִי אֲפָשָׁר שְׂמֵחַ תַּחְמִיץ, וְלִשְׂהוּתָהּ לְכֻלְבֵּים אִי אֲפָשָׁר שְׂאִין מִבְּעֵרִין קִדְשִׁים בְּיוֹם טוֹב: ר' אֲלִיעֶזֶר אוֹמֵר לֹא יִקְרָא לֵה שֶׁם חֲלָה עַד שְׂתִּאָּפָה. דְּאֲכַתִּי כֹל חֲדָא וְחֲדָא חֲזִיא לִיָּה, דְּמִכֵּל חֲדָא וְחֲדָא מִפְּרִישׁ פּוֹרְתָא, וְלֵאַחַר אֲפִייתָהּ אִם רָלָה יִפְרִישׁ חֲלָה שְׂלִימָה עַל הַכֵּל, דְּקַסְבֵּר ר' אֲלִיעֶזֶר הַרְוּדָה מִן הַתְּנוּרָה וְנוֹתֵן לְסֵל, הַסֵּל מִלְּפָנֵי לְחֲלָה: לֹא זֶה חֶמֶץ שְׂמוּזָהִים עֲלָיו. דְּלֹאָו לִיכִיָּה הוּא לְאַחַר שְׂקֵרָא עֲלִיָּה שֶׁם, וְקֵרָא כְּתִיב (שְׂמוֹת יג) לֹא יִרְאָה לְךָ, שְׂלָךְ אִי אֲתָה רֹוּאָה אֲבָל אֲתָה רֹוּאָה שְׂל אַחֲרִים וְשֶׁל גְבוּהָ, וְזֶה אִינוּ שְׂלָךְ וְלֹא שְׂל חֲבֵרֵךְ דְּאֲכַתִּי לֹא מִטָּא לִיד כְּהֵן. וְר' אֲלִיעֶזֶר סָבַר הוּאִיל אִי בְּעִי מִתְּשִׁיל עֲלָה הוּאִיל הַקֵּדֶשׁ בְּטַעוֹת וְאִינוּ הַקֵּדֶשׁ וְחֲזִיא לִיָּה לְאֲכִילָה, נִמְלָא דְּשִׁלוּ הוּא וְחֶמֶץ שְׂל יִשְׂרָאֵל

הוא. ור' יהושע סבר לא אמרין הואיל והלכה כר' אליעזר:

ד. רבן גמליאל אומר, שלש נשים לשות פאחת ואופות בתנור אחד, זו אחר זו. וחקמים אומרים, שלש נשים עוסקות בפצק, אחת לשה ואחת עורכת ואחת אופה. רבי עקיבא אומר, לא כל הנשים ולא כל העצים ולא כל התנורים שוין. זה הכלל, תפח, תלטוש בצוין:

דרטורה (ז) שלש נשים לשות כאחת. כל אחת תנור מלא, ואין כאן חימוץ, אע"פ [שהאחת] ממתנת עד שיאפו השתים: וחכמים אומרים. אין להקל כל כך שיהו לשות כאחת, אלא שלש נשים עוסקות כל אחת בצצק שלה: אחת לשה. האחרונה לשה כשחברתה האמלעית מקטפת, והשלישית שלשה תחילה אופה שלה: לא כל הנשים. ר' עקיבא אמילתיה דרבן גמליאל קא מהדר ואמר שאין ראוי לעשות כדבריו, לפי שיש נשים עללניות ומחמיצות אם שוהות כל כך ויש תנור שאינו חם מהר ויש עאים שאין נבערים מהר, אלא כדברי חכמים ראוי לעשות לעסוק תמיד בצצק, שכל זמן שעוסקין בצצק אינו בא לידי חימוץ. וכן הלכה: זה הכלל תפח. הצצק שצידה שרואה שרואה לתפוח: תלטוש. ידה צמים לוננין ותקטפנה ותלטון:

ה. שאור, ישרף, והאוכלו פטור. סדוק, ישרף, והאוכלו חייב פרת. איזהו שאור, פקרני חגבים. סדוק, שנתערבו סדקיו זה בזה, דברי רבי יהודה. וחקמים אומרים, זה וזה האוכלו חייב פרת. ואיזהו שאור, כל שהכסיפו פניו פניו פאדם שעמדו שערוותיו:

דרטורה (ח) שאור. שלא החמיץ כל לרכו: וסידוק. לך הצצק כשמחמיץ נעשה סדקים סדקים: כהרני חגבים. סדק לכאן וסדק לכאן. זה וזה האוכלו חייב כרת. דקרני חגבים נמי הוא סדוק. ואיזהו שאור שפטור, זה שאין בו שום סידוק אבל הכסיפו פניו כאדם שעמדו שערוותיו מתוך פחד [שפניו מכסיפין]. והלכה כחכמים:

ו. ארבעה עשר שחל להיות בשבת, מבערים את הכל מלפני השבת, דברי רבי מאיר. וחקמים אומרים, בזמן. רבי אלעזר בר צדוק אומר, תרומה מלפני השבת וחלין בזמן:

דרטורה (י) מצערים את הכל. בין חולין בין תרומה. חוץ מכדי אכילתו לשבת: תרומה מלפני השבת. שאין יכול להאכילה לא לזרים ולא לבהמה ולהשהותה אי אפשר. אבל חולין אין צריך לבער אלא בזמנו שיכול למאור להם אוכלים הרבה. והלכה כר' אליעזר כר' ברבי לדוק:

ז. ההולך לשחוט את פסחו, ולמול את בנו, ולאכול סעודת ארוסין בבית חמיו ונזפר שיש לו חמץ בתוך ביתו, אם יכול לחזור ולבער ולחזור למצותו, יחזור ויבער. ואם לאו, מבטלו בלב. להציל מן הנכרים, ומן הנקהר, ומן הלסטים, ומן הדלקה, ומן המפלת, יבטל בלב. ולשבות שביתת הרשות, יחזור מייד:

דרטורה (ו) ההולך. בארבעה עשר האי: אם יכול. שיש שהות ציוס: להליל מן הגיים. את ישראל הנרדפים: יבטל כלבו. ולא יחזור ואפילו יש שהות, למדאורייתא בציטול בעלמא סגי: ולשבות שביתת הרשות. שהיה הולך להחשיך על התחום ולקנות שביתה להלך משם והלאה אלפים אמה לדבר הרשות יחזור מיד. אבל לקנות שביתה מורה כגון שריד לילך למחר לבית האכל או לבית המשטה, היינו כהולך לשחוט את פסחו:

ח. וכן מי שיצא מירושלים ונזפר שיש בידו בשר קדש, אם עבר צופים, שורפו במקומו. ואם לאו, חוזר ושורפו לפני הבירה מעצי המערקה. ועד כמה הן חוזרין, רבי מאיר אומר, זה וזה בכביצה. רבי יהודה אומר, זה וזה בכזית. וחכמים אומרים, בשר קדש בכזית, וחמץ בכביצה:

דרטורה (ח) שיש בידו בשר קודש. שנפסל ביולא. שחומת ירוסלים היא מחיכה לקדשים וקלים: אם עבר לופים. שם מקום שמסם רואים בית המקדש: שורפו במקומו. ולא הטריחוהו לחזור: ואם לאו חוזר ושורפו. דכתיב (ויקרא ו) בקודש לא תאכל בשר תשרף במקום אכילתו שריפתו: זה זה. חמץ דאמרינן לעיל ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו וכו', ובשר קודש שעמו: כביצה. אבל בפחות, חמץ מבטלו כלבו, ובשר קודש שורפו במקומו, וסבר רבי מאיר חזרתו כטומאתו, מה טומאת אוכלין כביצה שאין אוכלין בכביצה שאין אוכל מטמא בפחות מכביצה, כך אינו חוזר על פחות מכביצה: ר' יהודה אומר זה זה בכזית. סבר חזרתו כאיסורו, מה איסורו בכזית, שעל כזית חמץ או בשר קודש חייב, כך על כזית חוזר: בשר קודש. משום חומרא דקדשים חוזר אף על כזית, חמץ דחולין אינו חוזר אלא על כביצה. והלכה כחכמים:

גמרא פסחים דף מ"ט ע"א

לְאָכוֹל סְעוּדַת אִירוּסִין. תִּנְיָא רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר כֹּל סְעוּדָה שְׂאִינָה שֶׁל מִצּוּה אֵין תִּלְמִיד חֶכֶם רִשָּׁאי לִיהֲנוּת מִמֶּנָּה. כְּגוֹן מָאי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן כְּגוֹן בֵּית כְּהֵן לְיִשְׂרָאֵל וּבֵית תִּלְמִיד חֶכֶם לְעַם הָאָרֶץ. דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֵּית כְּהֵן לְיִשְׂרָאֵל אֵין זְיוּגָן עוֹלָה יָפָה מָאי הִיא אָמַר רַב חֲסִדָּא אוֹ אֶלְמָנָה אוֹ גְרוּשָׁה אוֹ זָרַע אֵין לָהּ. בְּמִתְנִיתָא תָּנָא קוּבְרָה אוֹ קוּבְרָתוֹ אוֹ מְבִיאָתוֹ לִידֵי עֲנִיּוֹת. אֵינִי וְהָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הַרוּצָה שְׂיִתְעַשֵּׂר יִדְבַק בְּזָרְעוֹ שֶׁל אַהֲרֹן כֹּל שְׁכֵן שְׂתוּרָה וּכְהוֹנָה מְעַשְׂרָתוֹ. לָא קִשְׂיָא הָא בְּתִלְמִיד חֶכֶם הָא בְּעַם הָאָרֶץ. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ נָסִיב כְּהִנְתָּא חֲלַשׁ אָמַר לָא נִיחָא לִיהּ לְאַהֲרֹן דְּאִדְבַק בְּזָרְעִיהּ דְּהוּי לִיהּ חֲתָנָא כִּי אָנָּא. רַב אִידֵי בַר אָבִין נָסִיב כְּהִנְתָּא נִפְקוּ מִיְנִיהּ תְּרֵי בְנֵי סְמִיכֵי רַב שֵׁשֶׁת בְּרִיהּ דְּרַב אִידֵי וְרַב יְהוֹשֻׁעַ בְּרִיהּ דְּרַב אִידֵי. אָמַר רַב פִּפְא אֵי לָא נְסִיבְנָא כְּהִנְתָּא לָא אֵיעֲתָרִית. אָמַר רַב כְּהִנְתָּא אֵי לָא נְסִיבְנָא כְּהִנְתָּא לָא גְלָאי. אָמְרוּ לִיהּ וְהָא לְמִקּוּם תּוֹרָה גְלִית לָא גְלָאי כְּדָגְלוּ אִינְשֵׁי. אָמַר רַבִּי יִצְחָק כֹּל הִנְהִנָּה מִסְעוּדַת הַרְשׁוּת לְסוּף גוֹלָה שְׁנֵאמַר (עמוס ו') וְאוֹכְלִים כְּרִים מִצֶּאֱן וְעִגְלִים מִתּוֹךְ מַרְבֵּק. וּכְתִיב (שם) לֵכֵן עֲתָה יִגְלוּ בְּרֵאשׁ גּוֹלִים. תְּנוּ רַבְּנָן כֹּל תִּלְמִיד חֶכֶם הַמְרַבֵּה סְעוּדָתוֹ בְּכָל מְקוּם. סוּף מְחָרִיב אֶת בֵּיתוֹ. וּמְאַלְמָן אֶת אִשְׁתּוֹ וּמֵייתֵם אֶת גּוֹזְלָיו וְתִלְמוּדוֹ מִשְׁתַּבַּח מִמֶּנּוּ. וּמְחַלּוֹקוֹת רַבּוֹת בָּאוֹת עָלָיו. וּדְבָרָיו אֵינָם נִשְׁמָעִים. וּמְחַלְל שֵׁם שְׁמַיִם וְשֵׁם רַבּוֹ וְשֵׁם אָבִיו. וְגוֹרֵם שֵׁם רַע לוֹ וּלְבָנָיו וּלְבָנֵי בָנָיו עַד סוּף כֹּל הַדּוֹרוֹת. מָאי הִיא אָמַר אַבְיֵי קָרוּ לִיהּ בַר מַחִים תְּנוּרֵי. רַבָּא אָמַר בַּר מְרִקִיד בֵּי כּוּבֵי. רַב פִּפְא אָמַר בַּר מְלַחִיד פִּינְכֵי. רַב שְׁמַעְיָה אָמַר בַּר מֶדֶ רַבֵּעַ. תְּנוּ רַבְּנָן לְעוֹלָם יְמַכּוֹר אָדָם כֹּל מָה שְׂיֵשׁ לוֹ וְיִשָּׂא בֵּית תִּלְמִיד חֶכֶם שְׂאֵם מֵת אוֹ גוֹלָה מוּבְטָח לוֹ שְׁבָנָיו תִּלְמִידֵי חֶכְמִים. וְאֵל יִשָּׂא בֵּית עַם הָאָרֶץ שְׂאֵם מֵת אוֹ גוֹלָה בְּנָיו עִמֵי הָאָרֶץ. תְּנוּ רַבְּנָן לְעוֹלָם יְמַכּוֹר אָדָם כֹּל מָה שְׂיֵשׁ לוֹ וְיִשָּׂא בֵּית תִּלְמִיד חֶכֶם. וְיִשָּׂא בֵּיתוֹ לְתִלְמִיד חֶכֶם. מְשַׁל לְעַנְבֵי הַגֶּפֶן בְּעַנְבֵי הַגֶּפֶן דְּבַר נָאָה וּמִתְקַבֵּל:

רס"י **בת כהן.** כריכה להנשא לכהנים ולא לפגום משפחתו ולהנשא לישראל: אין זווגם עולה יפה. במזל טוב: מאי היא. מה עולה בידן: או אלמנה או גרושה או זרע אין לה. כדכתיב וזת כהן כי תהיה לאיש זר וסמך ליה וזת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה וגו': או קוברה. כלל זמן: ת"ת. הוא שבה לו אבל עם הארץ ואינו כהן גנאי הוא לו לאהרן ונענשים: לא גלחי. רב כהנא גלה מצבל לא"י כדאמר בהגוזל ומאכיל: לא גלחי כדגלו אינשי. שאר תלמידים יוצאין מדעתן ואני יצאתי על כרחי מחמת מרדין ואימת מלכות: ומאלמן את אשתו. שמבקש למודו וא"ל לו וגולה למזונות והרי אשתו כאלמנות חיות: גוזליו. יתומיו: ותלמודו משתכח. שאינו עסוק לחזור עליו: ומחלוקות רבות באות עליו. מחמת ששכח תלמודו או הקפו' שמקיף מחנונים לסעודותיו: קרו ליה. לבנו: בר מרקיד בי כובי. כדרך הליכנים שמשחקין ומרקדין בחנויו' להשקותן בשכרו: מלחיד פינכי.

לוחך קערות: מד רבע. מקפל לבוסו ורובץ וישן כד דרך המשתכרין שאינו מספיק
ליכך לביתו ולשכב על מטתו אלא מקפל לבוסו תחתיו וישן: מד. כמו בר חמרל
מוד פחד וגני:

זוהר שלח דף קס"א ע"א

ועתה יגדל נא פח יי. רבי אחא ורבי יוסי אמרי זכאין אינון ישראל מעמין
עובדי עבודה זרה דעלמא. דקדשא בריך הוא אתרעי בהו ואתבני בהו
ואתפאר בהו דהא עלמא לא אברי אלא בגיניהון דישראל דישתדלון
באורייתא בגין דחד בחד אתקשרון וישראל לתתא בהאי עלמא אינון
קיומא דיליה וקיומא דכל שאר עמין אימתי בזמן דעבדי רעותא
דמאריהון. תא חזי כד ברא קדשא בריך הוא בר נש בעלמא אתקין ליה
כגוונא עלאה (נקרא) ויהב ליה חיליה ותוקפיה באמצעייתא דגופא דתמן
שריא לבא דהוא תוקפא (ומזונא) דכל גופא ומתמן אתון כל גופא (וכל אינון
שייפי דגופא מתמן אתונ). והא לבא אחיד (דקס"א ע"ב) ואתקף באתר עלאה
דלעילא דאיהו מוחא דרישא דשארי לעילא (ואחיד ביה) ודא אתקשר בדא
ובגוונא דדא אתקין קדשא בריך הוא עלמא ועבד חד גופא ואתקין שייפי
דגופא סחרניה דלבא ולבא שארי באמצעייתא דכל גופא וכל אנון שייפין
אתנון מההוא לבא דהוא תוקפא דכלא וכלא ביה תליין וההוא לבא
אתקשר ואתאחד במוחא עלאה דשריא לעילא תא חזי כד ברא קדשא
בריך הוא עלמא אשרי (ס"א אסדר) לימא דאוקיינוס דאסחר כל ישובא
דעלמא וישובא דכל שבועין אומין כלא אסחר לירושלם. וירושלם
באמצעייתא דכל ישובא שריא והיא אסחר להר הבית והר הבית אסחר
לעזרות דישראל ואינון עזרות סחרן ללשפת הגזית דתמן סנהדרי גדולה
יתבין ותניין לית ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלחודדיהו ולשפת
הגזית אסחר למזבח והמזבח אסחר לבית האולם והאולם להיכל וההיכל
לבית קדש הקדשים דתמן שכינה שריא וכפורת וכרובים וארון והכא
הוא לבא דכל ארעא ועלמא ומחא אתנון כל אינון אתרי דישובא דאינון
שייפי דגופא. ולבא דא אתנון ממוחא דרישא ואתאחיד דא בדא הדא הוא
דכתיב (שמות ט"ו) מכון לשבתך פעלת יי:

תרגום הזוהר ועתה יגדל נא פח ה' (במדבר י"ד). רבי אחא ורבי יוסי אומרים,
אשריהם ושראל מכל העמים שצעולם שהקדוש צרוף הוא רכה צהם, וקרא
שמו צהם, והתפאר צהם, פי העולם לא נברא אלא בצביל ושראל שיעסקו
צפורה, משום שאחד צאחד מתקשר, דהינו ז"א ומלכות, ושראל למטה

צְעוּלָם הַזֶּה הֵם הַקְּיוּם שָׁלוֹ, שֶׁעַל יְדֵי מַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים מַעֲלִים מִיָּד לְזוּגָם. וְהֵם קִיּוּם כָּל שָׂר הָעַמִּים, דְּהֵינּוּ שֶׁצְּשָׁבִיל יִשְׂרָאֵל מִתְקַיְמִים. מִתִּי זֶה. הֵינּוּ צְמֻן שְׁעוֹשִׂים לְכוֹנוֹ שֶׁל אֲדוֹנָם. זֶה וּרְיָהּ כְּשֶׁצָּרָח הַקְּדוֹשׁ צָרוּךְ הוּא אֶת אֲדָם צְעוּלָם, תִּקְוָן אֲוֹתוֹ כִּיעִין שֶׁל מַעֲלָה, וְנִתַּן כַּחוֹ וְתוֹקְפוֹ צְאֻמְרַע גּוֹפּוֹ, שֶׁשֶּׁם שׂוֹרָה הַלֵּב, שֶׁהוּא תוֹקֵף כָּל הַגּוֹף, וּמִשָּׁם נֶאֱזָן כָּל הַגּוֹף, וְהַלֵּב מִתְאַחֵז וּמִתְחַזֵּק בְּמַקּוֹם עֲלִיוֹן שֶׁלֹּא מַעֲלָה, שֶׁהוּא צִמְחַ שֶׁצָּרָחַשׁ הַשׂוֹרָה לְמַעֲלָה, וְזֶה נִקְשֶׁר בְּזֶה. וּבְאֲחֻפּוֹ זֶה הַתְּקִינֵן הַקְּדוֹשׁ צָרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם. וְעֲשָׂאוֹ גּוֹף אֶחָד וְהַתְּקִינֵן יֵאָבְרֵי הַגּוֹף מִסְּבִיב הַלֵּב, וְהַלֵּב שׂוֹרָה צְאֻמְרַע כָּל הַגּוֹף, וְכָל הָאֲבָרִים נֶאֱזָנִים מִהַלֵּב הַהוּא שֶׁהוּא הַתּוֹקֵף שֶׁל כָּל־פֶּלֶם, וְהַכָּל תְּלוּיִים בּוֹ, וְהַלֵּב הַהוּא מִתְקַשֵּׁר וּמִתְאַחֵד צִמְחַ עֲלִיוֹן הַשׂוֹרָה לְמַעֲלָה. זֶה וּרְיָהּ, כְּשֶׁצָּרָח הַקְּדוֹשׁ צָרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הַשָּׂרָה אֶת יָם הָאוֹקְיָנוֹס הַמְּקִיף כָּל יִשׁוּב הָעוֹלָם. וְהַיִּשׁוּב שֶׁל כָּל שְׂבָעִים אֲוִמּוֹת מְקִיף אֶת יְרוּשָׁלַיִם. וִירוּשָׁלַיִם שׂוֹרָה צְאֻמְרַע כָּל הַיִּשׁוּב. וְהִיא מְקַפֶּת אֶת הַר הַצִּיּוֹן. וְהַר הַצִּיּוֹן מְקִיף אֶת עֲזָרוֹת יִשְׂרָאֵל. וְהַעֲזָרוֹת מְקִיפּוֹת אֶת לְשַׁפַּת הַגְּזִיּוֹת, כְּלוֹמַר מִצְחִינַת הַחֲשִׁיבוֹת, שֶׁשֶּׁם יוֹשְׁבֵי סְנֵהֲדָרֵי גְדוּלָה. וְלִמְדוּנוֹ, יֵינִי יִשְׂבָּה צְעֻרָה אֶלֶף לְמַלְכֵי צִיּוֹן דָּוִד בְּלִבָּד. וְעַם כָּל זֶה הֵם מְקִיפִים אֶת לְשַׁפַּת הַגְּזִיּוֹת שֶׁשֶּׁם מוֹשֶׁב הַסְּנֵהֲדָרִין. וְחוֹשֵׁב כְּאוֹן ז' צְחִינּוֹת, זוֹ חֲשׂוּבָה מְאֹד, כְּנֶגֶד שְׂבַע סְפִירוֹת. וְלְשַׁפַּת הַגְּזִיּוֹת מְקִיפָה אֶת הַמְּזֻבָּח. וְהַמְּזֻבָּח מְקִיף אֶת צִיּוֹן הָאוֹלָם. וְהָאוֹלָם אֶת הַהֵיכָל, וְהַהֵיכָל אֶת צִיּוֹן קִדְשׁ הַקְּדָשִׁים, שֶׁשֶּׁם שׂוֹרָה הַשְּׂכִינָה וְהַפְּוֹרֶת וְהַכְּרוּבִים וְהָאֲרוֹן. וְכֹאן הוּא הַלֵּב שֶׁל כָּל הָאֲרָץ וְהָעוֹלָם. וּמִכֹּאן נֶאֱזָנִים כָּל מְקוֹמוֹת הַיִּשׁוּב שֶׁהֵם יֵאָבְרִים שֶׁל הַגּוֹף הַזֶּה, דְּהֵינּוּ שֶׁל הָעוֹלָם. וְהַלֵּב הַזֶּה, שֶׁהוּא הַשְּׂכִינָה וְכוּ', נֶאֱזָן מִהַמַּחַ שֶׁצָּרָחַשׁ, שֶׁהוּא מְלַכּוֹת דְּאֲרִיבוֹת. וּמִתְאַחֲדִים זֶה בְּזֶה. זֶה שֶׁתּוֹב (שְׁמוֹת ט"ו) מְכוּן לְשֶׁבֶתָּהּ פְּעֻלָּתָּהּ ה'.

א. סדר תפלות הצבור כן הוא. בשחר כל העם יושבים ושליח צבור יורד לפני התיבה ועומד באמצע העם. ומתחיל ואומר קדיש וכל העם עונים אמן יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי בכל פחו. ועונים אמן בסוף הקדיש ואחר כך אומר ברכו את ה' המבורך והם עונים ברוך ה' המבורך לעולם ועד. ומתחיל ופורס על שמע בקול רם והם עונים אמן אחר כל ברכה וברכה והיודע לברך ולקרוא עמו קורא עד שמברך גאל ישראל: **ב.** והכל עומדין מיד ומתפללין בלחש ומי שאינו יודע להתפלל עומד ושותק עד שיתפלל שליח צבור בלחש עם שאר העם. וכל מי שיגמור תפלתו עם הצבור יפסיע שלש פסיעות לאחוריו. ונעמוד במקום שהגיע אליו בעת שיפסע:

מוסר

משערי תשובה לר"י דף ט' ע"ד

כאשר יבאו ימי הזקנה והגיעו ימי השיבה ויכלה כחו וימעט וישח יצרו. גם יזכור קצו כי קרוב הוא ויבין לאחריתו וישוב אל ה' וירחמהו ואשר איננו חוזר בתשובה בבא ימי הזקנה יכפל עונשו ורבה משטמה עליו. כמו שאמרו זכרונם לברכה שלשה הקדוש ברוך הוא שונאן דל גאה. ועשיר מכחש. וזקן מנאף. ונאמר (הושע י) אכלו זרים כחו והוא לא ידע. גם שיבה זרקה בו והוא לא ידע. ומן התימה והפליאה כי יעמוד האדם בחצי ימיו ורואה כי הימים הולכים ודלים ויחל הריסות הבנין. ויחסר המזג בטבעו. ותראה בו היבשות בענין שנאמר (תהלים קג) ימי כצל נטוי ואני כעשב איבש. איך טח מראות עיניו. מהשפיל לבבו. ולא יראה כי נוסע הוא אל המקום מקום בית עולמו הלוך ונסוע יומם ולילה. ויש אנשים רבים ימנע מהם אור התשובה. כי הם זכאים וטהורים בעיניהם. ולא יתעשתו על תקון מעשיהם. כי ידמו שהם מתוקנים והם חטאים לשם מאד הלא כתוב (קהלת י) כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. והאנשים ההם מאשר הם בזים לדברי עונות ולא ירגישו ולא יבינו למו. או הודע אליהם חטאתם ונשכח מלבם אחרי כן. והנם כמו החולה שאינו מרגיש בחוליו ולא יחשוב על הרפואה. ויכבד חליו תמיד עד אשר לא יוכל להרפא ופעמים תהיה נסבה לזאת מקוצר בינתם כי לא יבאו לדרוש אלהים ודעת דרכיו לא יחפצו. על כן לא ישקוד על דלתות חכמים ותלמידיהם בענין שנאמר (משלי טו) לא יאהב לץ הוכח לו אל חכמים לא

שלח יום שלישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה ראשונה דשם ב'ין להשאיר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה :

(יא) לְמִטָּה יוֹסֵף לְמִטָּה מִנְשֵׂה גְדֵי בֶן-סוּסִי:
לְשִׁבְטָא דְיוֹסֵף לְשִׁבְטָא דְמִנְשֵׂה גְדֵי בֶר סוּסִי : (יב) לְמִטָּה דָן עַמִּיאֵל
בֶּן-גְּבוּלִי : לְשִׁבְטָא דְדָן עַמִּיאֵל בֶּר גְּבוּלִי : (יג) לְמִטָּה אֲשֶׁר
סִתּוּר בֶּן-מִיכָאֵל : לְשִׁבְטָא דְאֲשֶׁר סִתּוּר בֶּר מִיכָאֵל : (יד)
לְמִטָּה נַפְתָּלִי נְזֻזְבִּי בֶן-וּפְסִי : לְשִׁבְטָא דְנַפְתָּלִי נְחֻבִי בֶר
וּפְסִי : (טו) לְמִטָּה גָד גְּאוּאֵל בֶּן-מָכִי : לְשִׁבְטָא דְגָד גְּאוּאֵל
בֶּר מָכִי :

נביאים - יהושע - פרק ב

(יא) וַנִּשְׁמַע וַיָּמָס לְבַבְנוּ וְלֹא-קָמָה עוֹד רוּחוֹ
בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים
בְּשָׂבִיבִים מִמֶּעַל וְעַל-הָאָרֶץ מִתְּנוֹזֹת : וּשְׁמַעְנָא וְאַתְמָסִי
לְבָנָא וְלֹא אֲשַׁתְּאַרְתּוּ עוֹד רוּחָא בְּאַנְשׁ מִן קְדָמִיכוֹן אַרִי יי אֱלֹהֵיכוֹן הוּא אֱלֹהֵא
דְשָׁכְנִתִּיה בְּשָׂמַיָא מְלַעִילָא וְשְׁלִיט עַל אַרְעָא מְלַרְע :

רש"י ולא קמה עוד רוח באיש . אפילו לשכנ עם אשה , אמרו אין לך כל

סר ונגיד שלא צא אל רחצ הזונה , וצת עקר שנים היתה כשלאו ישראל ממארים , וזנתה כל ארבעים שנה (זכחים קטז ב) :

(יב) וְעַתָּה הֲשִׁבְעוּ-נָא לִי בַיהוָה כִּי-עָשִׂיתִי עִמָּכֶם זֹסֵד וְעָשִׂיתֶם גַּם-אִתְּם עִם-בַּיִת אֲבִי זֹסֵד וְנָתַתֶּם לִי אֹת אֲמֹתַי: וְכָעַן קִיַּימוּ כָעַן לִי בְמִימְרָא דִינִי אַרְי עֲבָדִית עִמָּכוֹן טִיבוּ וְתַעֲבָדוֹן אַף אֲתוֹן עִם בַּיִת אֲבָא טִיבוּ וְתַתְּנוֹן לִי אֶת דְּקִשׁוּט :

רש"י אות אמת . שתעשו כשתצאו ותכבשו את העיר , שתכירו האות ותחיוני :

(יג) וְהִזְיִיתֶם אֶת-אֲבִי וְאֶת-אֲמִי וְאֶת-אֲזִילִי וְאֶת-(אזוזתי) אֲזִיּוֹתַי וְאֶת כָּל-אֲשֶׁר לָהֶם וְהִצַּלְתֶּם אֶת-נַפְשֹׁתֵינוּ מִמּוֹתַי: וְתִיחֹן נַת אֲבָא וְנַת אֲמָא וְנַת אַחִי וְנַת אֲחֵתִי וְנַת כָּל דְּלָחוֹן וְתִשְׁיָבִינוּ נַת נַפְשֵׁתְנָא מִמּוֹתָא : (יד) וַיֹּאמְרוּ לָהּ הָאֲנָשִׁים נַפְשֵׁנוּ תַזְזִיתֶכֶם לְמוֹת אִם לֹא תִגִּידוּ אֶת-דְּבָרֵנוּ זֶה וְהָיָה בְּיָדְךָ-יְהִנֶּה לָנוּ אֶת-הָאָרֶץ וְעָשִׂינוּ עִמָּךְ זֹסֵד וְאֲמֹתַי: וְאָמְרוּ לָהּ גְבַרְיָא נַפְשָׁנָא מְסִירִין חֲלַף נַפְשֵׁתְכוֹן לְמִימַת אִם לֹא תַחֲוֹן נַת פְּתַגְמָנָא דִּין וַיְהִי כַד יִתְּנוּ יַי לָנָא נַת אַרְעָא וְנַעֲבִיד עִמָּךְ טִיבוּ וְקִשׁוּט : (טו) וְהִנֹּרְתֶם בְּזֹזְבָל בְּעַד הַזֹּזְלוֹן כִּי בֵיתָהּ בְּקִיר הַזֹּזְבוֹתָהּ וּבְזֹזְבוֹתָהּ הִיא יוֹשֶׁבֶתַת: (טז) וְשִׁלְשַׁלְתֶּנוֹן בְּאַטוּנָא מִן חֲרָפָא אַרְי בֵּיתָהּ בְּכּוֹתֵל שׁוּרָא וּבְשׁוּרָא הִיא יִתְבָּח :

רש"י ותורידם כחבל בעד החלון . באותו חבל וחלון היו הנואפים עולין

אליה . אמרה : רבונו של עולם , באלו חטאתי באלו תמחול לי (זבחים פס) :

כתובים - תהילים - פרק עג

(ו) לָכֵן עֲנַתְמוּ גְאוּהַ יַעֲטֹף-נְשִׂית זֶזְמִס לָמוֹ: לְכָד
כו עטרתנו גינתנו פליא דמשונו ברישיהו היא מן חטוף דילהו :

רש"י לכן ענתמו גאוה . בעבור זה שאין יסורין באין עליהם העניקהם הגאוה לעלות על אורחם גסות הרוח : יעטף שית חמם למו . החמם שעושין עושה אותם שמנים ועוטף את שתותיה' ועגבותיהם בעובי שומן וכפר :

(ז) יֵצֵא בִּינְזָלָב עֵינָמוּ עֲבָרוּ מִשְׁכִּיּוֹת לָבָב: שְׁנָא מִן
שומנא פרוצופיהו עברו חוטביהו חפורת לבא :

רש"י יאל מחלב עינימו . עיניהם בולטות מרוב שומן כל אדם כחוש עיניו משוקעות . עברו משכיות לבב . יותר ממה שלבם מייחל ומאפה באה להם תאותם עברו בהם בהשגת ידם את תאות לבם :

(ח) יִמִּיקוּ | וַיִּדְבְּרוּ בְרַעַ עֲשִׂקָּ מִמְרוֹם יִדְבְּרוּ:
יתמקמקו מן פטמא וימללו לאבאשא ולטלומא מן רום לבחון ומללון :

רש"י ימיקו . את רעיהם : וידברו ברע עושה . לעשוק אביונים : ממרום ידברו . כגון פרעה וסנחריב ונ"נ מי ה' אשר אשמע בקולו (שמות ה') מי בכל אלהי הארצות (ישעי' ל"ו) אעלה על צמתי עב (פס י"ד) וזהו שחו בשמים פיהם :

(ט) שִׁתּוֹ בַשָּׁמַיִם פִּיהֶם וּלְשׁוֹנָם תִּתְהַלֵּךְ בְּאָרְצָן:

שׁוֹיאוּ בְּקַדְיָשִׁי שְׁמַיָא פּוּמְהוֹן וְלִישְׁנָהוֹן מְצַלְהֵבָה בְּקַדְיָשִׁי אֶרְעָא : (י) לְכֹן |

(ישיב) יִשׁוּב עַמּוֹ הַלֵּם וַיְמִי מִלֵּא יִמְצֹו לְמוֹ: בְּכֹן תִּבּוּ

עַל עַמְיָא דְיִי לְאֶלְקִיּוֹתָהוֹן וְיִמְחֹנוֹן בְּמִרְזוּפִין וְדַמְעִין סְגִיעִין מְחַתִּין לְהוֹן :

רש"י לכן ישוב עמו הלום . לפי שעמו רואים דרך רשעים ללחא ישובו על

דרך הרשעים ללכת בדרכיהם : הלום . כמו מי הביאך הלום (שופטים י"ח)

הלום פה : ומי מלא ימא למו . ומים של פלג המלא הם ד"ת הם נחשבים

למו תמלית ומזלזלים בעיניהם :

משנה גיטין פרק ד

א. השולח גט לאשתו והגיע בשליח, או ששלח אחריו שליח ואמר לו, גט שנתתי לך בטל הוא, הרי זה בטל. קדם אצל אשתו או ששלח אצלה שליח ואמר לה גט ששלחתי לך בטל הוא, הרי זה בטל. אם משעהגיע הגט לידה, שוב אינו יכול לבטלו :

בבבבב (א) השולח. והגיע בשליח. שלח היה מתכוין לרדוף אחריו להשיגו, אלח

שנסתהה השליח בדרך והיה לו לזה דרך לשם וראהו וביטל הגט, אפ"ה בטל, ולא אמרינן לבעורא בעלמא מכיון, שאם היה בדעתו לבטלו היה רודף אחריו: אינו יכול לבטלו. הא קמ"ל דאע"פ דחזינן ליה דמהדר עליה מעיקרא לבטוליה, לא אמרינן אגלחי מלחא למפרע דבטולי בטוליה. והיכא דיהיב אינש גיטא לדביתהו לזמן או על תנאי, אי אמר לה הרי זה גיטך מעכשיו ולזמן פלוני או אם יתקיים תנאי פלוני, מכי מטי גיטה לידה לא מאי תו לבטוליה, ותהיה מגורשת לאותו זמן או כשיתקיים התנאי. ואי לא אמר לה מעכשיו, אפילו לבתר דמטא גטה לידה מאי מבטל ליה:

ב. בראשונה הנה עושה בית דין במקום אחר ומבטלו. התקין רבן גמליאל הזקן שלא יהו עושין כן, מפני תקון העולם. בראשונה הנה משנה שמו ושמה, שם עירו ושם עירה. התקין רבן גמליאל הזקן

שְׁיָהָא כּוּתְבָ, אִישׁ פְּלוּנִי וְכָל שְׁם שְׁיֵשׁ לוֹ, אֲשֶׁה פְּלוּנִית וְכָל שְׁם שְׁיֵשׁ
לָהּ, מְפָנִי תִקּוּן הָעוֹלָם:

ברטורה (ב) ברראשונה. לא היה מבטלו בפני האשה ולא בפני השליח, אלא במקום שהיה עומד היה מבטלו בפני שלשה: מפני תקון העולם. שהשליח שאינו יודע בדבר מוליכו לה והיא נישאת בו. ומכח תקנת ר"ג מלקין על מי שמבטל הגט או מוסר מודעא על הגט: ברראשונה היה משנה שמו ושמה. כשהיו לו שני שמות, אחד כאן ואחד במדינת הים, היה מגרסה בשם הנוהג במקום כתיבת הגט, ולא היה מקפיד לכתוב את שניהם: מפני תיקון העולם. שלא יוציאו לעז על בניה מן השני, לומר לא גרסה בעלה שאין זה שמו. ואדם שהחזיק בשני שמות מקומות, חד במקום הכתיבה וחד במקום הנתינה, אינה מגורשת עד שיכתוב שם של מקום הנתינה ושם של מקום הכתיבה עמו. אבל אם החזיק בשני שמות במקום אחד וכתב אחד מן השמות, בדיעבד הגט כשר. מיהו לכתחילה צריך לכתוב שניהם. והיכא דשינה שמו או שמה בגט, אע"פ שכתב אח"כ וכל שם שיס לי, הגט בטל:

ג. אִין אֶלְמָנָה נְפָרַעַת מְנַכְסֵי יְתוּמִים אֶלָּא בְּשְׁבוּעָה. נְמָנְעוּ
מְלַהֲשְׁבִיעָה, הִתְקִין רַבּוֹ גְּמִלְיָאֵל הַזְּקֵן שֶׁתְּהֵא נּוֹדְרַת לְיְתוּמִים כָּל
מָה שְׁיִרְצוּ, וְגוֹבָה כְּתִבְתָּהּ. הַעֲדִים חוֹתְמִים עַל הַגֵּט, מְפָנִי תִקּוּן
הָעוֹלָם. הִלֵּל הִתְקִין פְּרוֹזְבוֹל מְפָנִי תִקּוּן הָעוֹלָם:

ברטורה (ג) אין אלמנה נפרעת. כתובתה: מנכסי יתומים, אלא בשבועה. שלא נתקבלה כלום: נמנעו מלהשביעה. שמפני שהיא טורחת לפני היתומים מורה התירא לעלמה ליסבע שלא לקחה כלום. ואע"פ שלקחה דבר מועט סבורה שבשכר טרחה נוטלתו ואינו מפרעון כתובתה. ולפיכך נמנעו מלהשביעה והיתה מפסדת כתובתה: התקין ר"ג שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו. כגון קונס מיני מזונות עלי אם נהגתי מכתובתי: וגובה כתובתה. ואם נשאת לאחר קודם שהדירה היתומים על כתובתה, ואם ידירה אחר שנשאת, שמא יפר לה בעלה, כיצד יעשו, משביעין אותה חוץ לב"ד שבועה לרבנן שאין ענשה מרובה, ונוטלת כתובתה אחר שנשאת. וכשבאת לגבות כתובתה קודם שתנשא לאחר, הרשות ביד היתומים, לכו משביעין אותה חוץ לב"ד, או מדירים אותה בב"ד: העדים חותמים על הגט מפני תקון העולם. אחרווייהו קאי, גבי אלמנה שתהא נודרת ליורשים כל מה שירצו, מפני תקון העולם, שיהיו הנשים נישאות לבעליהן ולא תדאגנה להפסיד כתובתן. וגבי עדים חותמים על הגט מפני תיקון העולם, דהואיל ועדי מסירה כרתי, שהעדים שנמסר הגט בפניהם לאשה הם עיקר הגירושין, לא היה צריך שיחתמו עדים בגט, אלא מפני תיקון העולם, דחיישינן שמא ימות אחד מן העדים שנמסר הגט בפניהם, ונמארא הגט שבדיה בלא עדים כחספא בעלמא: הלל התקין פרוזבול. שראה את העם שנמנעו מלהלוות זה את זה ועברו על מה שכתוב בתורה (דברים ט"ו) השמר לך פן

יהיה דבר עם לבדך בליעל, עמד והתקין פרזבול. וזה גופו של פרזבול, מוסר אני לכס פלוני ופלוני דיינים. שכל חוב שיש לי אל כל פלוני, שאגבנו כל זמן שארעה:

ד. עָבַד שְׁנִשְׁבָּה וּפְדָאוּהוּ, אִם לְשׁוּם עֶבֶד, יִשְׁתַּעֲבֵד. אִם לְשׁוּם בֶּן חוֹרִין, לֹא יִשְׁתַּעֲבֵד. רָבֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, בֵּין כֶּדֶד וּבֵין כֶּדֶד יִשְׁתַּעֲבֵד. עֶבֶד שֶׁעָשָׂאוּ רַבּוֹ אֶפְסוֹתֵיקֵי לְאַחֲרִים וְשִׁחְרְרוּ, שׁוֹרֵת הַדִּין אֵין הָעֶבֶד חָיֵב כָּלוּם. אֶלָּא מִפְּנֵי תִקּוּן הָעוֹלָם, כּוֹפִין אֶת רַבּוֹ וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ בֶּן חוֹרִין, וְכוֹתֵב שְׁטָר עַל דָּמָיו. רָבֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, אֵינוֹ כּוֹתֵב אֶלָּא מְשַׁחֲרֵר:

ברטנורה (ה) עבד שנשבה ופדאוהו. ישראלים אחרים לאחר שנתיאש רבו ממנו: אם לשום עבד ישתעבד. לרבו שני: לשום בן חורין לא ישתעבד. לא לרבו ראשון, ולא לרבו שני. לרבו שני לא, להא לשום בן חורין פרהיה. לרבו ראשון לא, דלמא ממנעי ולא פרהי: רבן שמעון בן גמליאל אומר בין כך ובין כך ישתעבד. לרבו ראשון. שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומפיל עצמו לגייסות ומפקיע עצמו מיד רבו: אפותיקי. פה תהא קאי. מזה תגבה חובך ולא ממקום אחר: ושחררו. רבו ראשון: שורת הדין אין העבד חייב כלום. לרבו שני. שהשחרור ששחררו רבו ראשון מפקיעו מידי שעבוד: אלא מפני תקון העולם. שמא ימלאנו רבו שני בשוק ויאמר לו עבדי אתה ויוליא לעז על בניו: כופין את רבו. שני, ועושהו בן חורין. וכותב לו העבד שט"ח על דמיו, כלומר כפי מה שהוא שיה לימכר בשוק, לא כפי החוב אם היה החוב יתר על דמיו: רש"ג אמר אין העבד כותב. שטר חוב, שהוא אינו חייב כלום. אלא רבו ראשון שהזיק שעבודו של זה, הוא שצריך לשלם לו דמיו, שהמזיק שעבודו של חברו חייב. והלכה כרש"ג:

ה. מִי שֶׁחָצִיו עֶבֶד וְחָצִיו בֶּן חוֹרִין, עוֹבֵד אֶת רַבּוֹ יוֹם אֶחָד וְאֶת עֲצָמוֹ יוֹם אֶחָד. דְּבָרֵי בֵית הַלֵּל. אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שְׁמַאי, תִּקְנֶתֶם אֶת רַבּוֹ, וְאֶת עֲצָמוֹ לֹא תִקְנֶתֶם. לְשֵׁא שְׁפַחָה אֵי אֶפְשָׁר, שֶׁכֶּבֶר חָצִיו בֶּן חוֹרִין. בֵּת חוֹרִין אֵי אֶפְשָׁר, שֶׁכֶּבֶר חָצִיו עֶבֶד. (יבט"ל), וְהֵלֵא לֹא נִבְרָא הָעוֹלָם אֶלָּא לְפָרְיָה וְרַבִּיָּה, שְׁנַאֲמַר (ישעיה מה) לֹא תִהוּ בְרָאָה, לְשֵׁבֶת יִצְרָה. אֶלָּא מִפְּנֵי תִקּוּן הָעוֹלָם, כּוֹפִין אֶת רַבּוֹ וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ בֶּן חוֹרִין, וְכוֹתֵב שְׁטָר עַל חָצֵי דָמָיו. וְחִזְרוּ בֵּית הַלֵּל לְהוֹרוֹת כְּדָבְרֵי בֵּית שְׁמַאי:

ברטנורה (ה) מי שחליו עבד וחליו בן חורין. כגון עבד של ב' שותפים ושחררו אחד מהם. א"נ שקבל רבו ממנו חצי דמיו ושחרר חליו בליתם הדמים: תקנתם את רבו. שאינו חסר כלום: לישא שפחה אינו יכול. מפני כל חירות שבו: בת חורין אינו יכול. מפני כל עבדות שבו: כופין את רבו ועושהו בן חורין. וה"ה אם היה עבד של מאה

ו. המוכר עבדו לגוי או לחוֹצֵה לְאָרֶץ, יָצָא בֶן חוֹרִין. אֵין פּוֹדִין אֶת הַשְּׁבוּיִין יוֹתֵר עַל כְּדֵי דְמִיָּהוּ, מִפְּנֵי תִקּוּן הָעוֹלָם. וְאֵין מְבַרְיָחִין אֶת הַשְּׁבוּיִין, מִפְּנֵי תִקּוּן הָעוֹלָם. רַבּוֹן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, מִפְּנֵי תִקְנַת הַשְּׁבוּיִין. וְאֵין לוֹקְחִים סְפָרִים תְּפִלִּים וּמְזוּזוֹת מִן הַגּוֹיִם יוֹתֵר עַל כְּדֵי דְמִיָּהוּ, מִפְּנֵי תִקּוּן הָעוֹלָם:

ברטורה (ו) ילא בן חורין. אם ברח מן הנכרי, או שקנסו אותו ב"ד לפדותו מן הנכרים, כדלמרינן כופין אותו לפדותו ואחר שפדלו לא ישתעבד בו. וקנס חכמים הוא, לפי שהפקיעו מן המעות. וכן לחו"ל ילא לחירות לפי שהוליו מא"י: מפני תקון העולם. שלא ימסרו הנכרים עצמן להרבות להביא שבויין כשרואין שמוכרין אותם ביותר מכדי דמיהם: ואין מצריחין את השבויין מפני תקון העולם. שמה יקלפו על השבויין העתידים לבא לידם ויתנום בשלשלאות וישימו בסד רגלם: רבן שמעון בן גמליאל אומר מפני תקנת השבויין. דלא חייש רשב"ג על העתידים לבא בשביה, אלא על אותם שהם שבויים עתה עמו. שאם אין שבוי אלא הוא יחידי, מצריחין אותו, ואין לחוש כאן מפני תקנת שבויים אחרים כשאין שבויים אחרים עמו. והלכה כרשב"ג:

ו. המוציא את אשתו משום שם רע, לא יחזיר. משום נדר, לא יחזיר. רבי יהודה אומר, כל נדר שידעו בו רבים, לא יחזיר. ושלם ידעו בו רבים, יחזיר. רבי מאיר אומר, כל נדר שצריך חקירת חכם, לא יחזיר. ושאינו צריך חקירת חכם, יחזיר. אומר רבי אליעזר, לא אסרו זה אלא מפני זה. אומר רבי יוסי ברבי יהודה. מעשה בצידון באחד שאמר לאשתו, קונם אם איני מגרשיך, וגרשה. והתירו לו חכמים שיחזירנה, מפני תקון העולם:

ברטורה (ז) משום שם רע. שילא עליה לעז זנות: משום נדר. שנדרה והוא אומר אי אפשרי באשה נדרנית: לא יחזיר. ואפילו נמלאו הדברים שקר, או הגדר התיורו חכם. שמה תלך ותנשא לאחר וימלא הלעז של זנות שקר, והגדר יתירנו חכם והיא לא תהיה פרוכה בנדרים, ויאמר אלו הייתי יודע שכן אפילו היו נותנים לי מאה מנה לא הייתי מגרסה, ונמלא גט בטל ובניה ממזרים. לפיכך אומרים לו הוי יודע שהמוציא את אשתו משום שם רע ומשום נדר לא יחזיר עולמית, ומתוך הדברים הללו הוא גומר ומגרש גירושין גמורים ולא מצי תו לקלקלה: ר' יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר. רבי יהודה סבר דטעמא דאמור רבנן המוציא את אשתו משום שם רע ומשום נדר לא יחזיר, כדי שלא תהיינה זנות ישראל פרוכות בעריות ובנדרים. ומש"ה קאמר דנדר שידעו בו רבים, עשרה מישראל או יותר איכא פריאותא

טפי, וקנסוה ולא יחזיר. ושלל ידעו בו רבים ליכא פריאותא כולי האי ולא קנסוה: לא יחזיר. דר"מ סבר, טעמא משום הקולא. הלכך נדר שאינו יכול להפר אבל חכם יכול להתיר, יכול הוא לקלקל את הגט לאחר שתנשא לאחר ויאמר אלו הייתי יודע שחכם יכול להתיר לא הייתי מגרשה: ושאינו צריך חקירת חכם. אלא הוא יכול להפר לא הוצרכו חכמים לחסור עליו מלהחזירה, לפי שאינו יכול לקלקלה ולומר אילו הייתי יודע כו', שהרי נדר פתוח הוא והיה לו להפר ולא הפר: לא אסרו זה. שצריך חקירת חכם, להחזיר: אלא מפני זה. שאינו צריך. דצריך לא היה לנו לחוש לקולא לפי שאינו יכול לומר אילו הייתי יודע שחכם יכול להתירו לא הייתי מגרש, דאנן סהדי שאעפ"כ היה מגרש, שאין אדם רואה שתתבזה אשתו צ"ד בפני חכם ליכך לבית דינו ולשאול על נדרה. אלא מפני נדר שאינו צריך חכם ובעל יכול להפר, אסרו את כולן, שלל יאמר אילו הייתי יודע שהייתי יכול להפר לא הייתי מגרשה: א"ר יוסי בר' יהודה כו'. בגמרא מפרש דחסורי מחסרא והכי קתני, במה דברים אמורים כשנדרה היא, אבל נדר הוא שיגרשנה וגרשה, יחזיר ולא חיישין לקולא. ואמר ר' יוסי ברבי יהודה מעשה נמי צלדן בחד שאמר לאשתו קונם אם איני מגרשך, כלומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם איני מגרשך, וגרשה, והתירו לו חכמים שיחזירנה: מפני תקון העולם. כלומר שלל אמרו חכמים המגרש את אשתו משום נדר לא יחזירנה אלא מפני תקון העולם דחיישין לקולא, והא לא שייך אלא משום נדר דידה, אבל כשנדר הוא שאין כאן משום תקון העולם, התירו להחזיר. והלכה כר"י:

ח. המוציא את אשתו משום אילונית, רבי יהודה אומר, לא יחזיר. וְחַכְמִים אומרים, יחזיר. נשאת לאחר והיו לה בנים הימנו, והיא תובעת פתבתיך, אומר רבי יהודה, אומרים לה, שתיקותיך יפה לך מדיבוריך:

ברטורה (ה) רבי יהודה אומר לא יחזיר. שמה תנשא ותלד ויאמר אילו הייתי יודע שכן, אפילו היו נותנים לי מאה מנה לא הייתי מגרשך: וכן"א יחזיר. שלל חיישין לקולא. ובגמרא מפרש מאן חכמים, ר"מ, דאמר בעינן תנאי כפול. והכי במאי עסקינן דלא כפליה לתנאיה, שלל אמר לה הוי יודעת שמסום אילונית אני מוליאך, ואם אין את אילונית לא יהא גט, דהשתא הוי גט אפילו אינה אילונית: והיא תובעת כתובה. שהאילונית אין לה כתובה. ועכשיו שנמא שאינה אילונית, תובעת כתובה: שתיקותיך יפה לך מדבוריך. שיאמר אילו ידעתי שסופי ליתן לך כתובה לא גרשתיך, נמא גט בטל ובניה ממזרים:

ט. המוכר את עצמו ואת בניו לגוי, אין פודין אותו, אבל פודין את הבנים לאחר מיתת אביהן. המוכר שדהו לגוי וחרז ולקחה ממנו

(ישראל), הלוקח מביא מפנוו בכורים, מפני תקון העולם:

ברטורה (ט) אין פודין אותו. והוא שרגיל בכך. כגון שמכר ושנה ושלש: לוקח ומביא
ביכורים. בכל שנה לריד ליקח מהנכרי ביכורי פירותיה בדמים, ומביאן לירושלים:
מפני תקון העולם. שלא יהא רגיל למכור קרקע בארץ ישראל לנכרים. ואם מכר
יטרח לחזור ולפדות:

גמרא גיטין דף ל"ח ע"א

נמנעו מלהשביעה מאי טעמא אילימא משום דרב כהנא. דאמר רב כהנא
ואמרי לה אמר רב יהודה אמר רב מעשה באדם אחד בשני בצורת
שהפקיד דינר אצל אלמנה. והניחתו בכד של קמח. ואפאתו בפת. ונתנתו
לעני לימים בא בעל הדינר ואמר לה הבי לי דינרי. אמרה ליה יהנה סם
המות באחד מבניה של אותה אשה אם נהנתי מדינרך כלום. אמרו לא
היו ימים מועטין עד שמת אחד מבניה. וכששמעו חכמים בדבר אמרו.
ומה מי שנשבע באמת כד הנשבע על שקר על אחת כמה וכמה. מאי טעמא
אינעשה דאישתרשי לה מקום דינר. ומאי מי שנשבע באמת. כמי שנשבע
באמת. אי משום הא מאי אריא אלמנה אפילו גרושה נמי. אלמה אמר
רבי זירא אמר שמואל לא שנו אלא אלמנה אבל גרושה משביעין אותה.
אלמנה שאני דבההיא הנאה דקא טרחא קמי דיתמי אתיא לאורויי
התירא. אמר רב יהודה אמר רבי ירמיה בר אבא רב ושמואל דאמרי
תרווייהו לא שנו אלא בבית דין. אבל חוץ לבית דין משביעין אותה. איני
והא רב לא מגבי פתובה לארמלתא קשיא. בסורא מתנו הכי. בנהרדעה
מתנו הכי אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא בבית דין. אבל חוץ
לבית דין משביעין אותה. ורב אמר אפילו חוץ לבית דין נמי אין משביעין
אותה. רב לטעמיה דרב לא מגבי פתובה לארמלתא. וליאדרה וליגבייה.
בשני דרב קילי נידרי. ההיא דאתת לקמיה דרב הונא אמר לה מה אעביד
ליך דרב לא מגבי פתובה לארמלתא. אמרה ליה מידי הוא טעמא אלא
דילמא נקיטנא מידי מפתובתי חי ה' צבאות אם נהנתי מפתובתי כלום.
אמר רב הונא מודה רב בקופצת. ההיא דאתאי לקמיה דרבה בר רב הונא
אמר לה מאי אעביד ליך דרב לא מגבי פתובה לארמלתא. ואבא מרי לא
מגבי פתובה לארמלתא. אמרה ליה הב לי מזוני. אמר לה מזוני נמי לית
ליך. דאמר רב יהודה אמר שמואל התובעת פתובה בבית דין אין לה

מזונות. אמרה ליה הפכה לכוֹרסיה כְּבִי תָרִי עֲבַדְתָּ לִּי. הפכה לכוֹרסיה ותְרַצוּהָ. ואֶפִּילוּ הָכִי לָא אֵיפְרָק מִחוּלְשָׂא:

רס"י יהנה. יועיל להמיתו: דאשתרשי לה מקום דינר. נשתכרה צו עיסה כעוצי הדינר שאם לא היה הדינר היתה נותנת עוד עיסה בככר: ומאי מי שנשבע באמת. הא לאו אמת הוא: כמי שנשבע באמת. דהא שוגגת היא ומפני שעונש שבעה מרובה נמנעו מלהשביעה: אתיא לאורויי היתרא. בדבר מועט וסבורה שאין זה פרעון לה שצכר טירחא נוטלתו: חוץ לב"ד וכו'. ששבעות הדיינין של תורה הוא ונקיט ס"ת צידיה או תפילין ומשביע לה בשם או צינוי כדאשכחן באברהם שים נא ידך וגו' ואשביעך זה' ועונשה מרובה וחוץ לב"ד שבעה דרבנן בקללת ארור ולא נקיט מידי ואין עונשה כל כך: לא מגבי כתובתה. משום דנמנעו מלהשביעה ואם איתא לישבעה חוץ לב"ד ולגבייה כתובתה: וליאדרה. כדתנן נודרת ליחומים כל מה שיראו: קילי נדרי. קלים היו נדרים בעיניהם לעבור עליהם הלכך לא סמכינן אנדר' לאגבייהו: בקופלת. הואיל וקפלה ונשבעה הרי נשבעה וגובה: אין לה מזונות. מעתה דגליא דעתה דבעי לאינסובי ואיהו לא אתני בהדה אלא כל ימי מיגר ארמלותיך צביתי שהיא אלמנה בשביל כבודו: הפכה לכוֹרסיה ותלמה. הפכו כסאו וזקפיהו כדי שתקיים הקללה בכך. פ"א הפכה לכוֹרסייה. תשפל גדולתו: כבי תרי עבדת לי. כרב דלא מגבי כתובה וכשמואל להפסיד מזונות ע"כ: לא איפרק מחולשא. לא ניאל מלצא לידי חולי:

זוהר שלח דף קע"ג ע"א

כָּל מַעְלֵי שְׁבֵתָא כַּד מְקַדְּשִׁין יִשְׂרָאֵל יוֹמָא לְתַתָּא כְּרוּזָא כְּרִיז לְאַרְבַּע סְטָרֵי
עֲלָמָא אֲתַכְּנָשׁוּ מִשְׁרָיִין קַדִּישִׁין אֲתַקְּנוּ כְּרִסְיִין (קַדִּישִׁין) מָאן חָמִי חֲדָוּהָ
בְּתַלְתַּת מָאָה וְתִשְׁעֵין רְקִיעֵין כְּמָה מְמַנְן כְּמָה שְׁלֹטוֹנִין מִתְכַּנְּשִׁין לְאַתְרֵיהוּ.
כִּיּוֹן דִּישְׂרָאֵל לְתַתָּא מְקַדְּשִׁין (וְקַדְּשָׁא בְרִידָא הוּא) כְּדִין אֲתַעַר אֵילָנָא דְחֵי
וְאַקִּישׁ בְּאֵינוֹן טְרַפִּין דִּילֵיהָ רוּחַ נְשִׁיבוּ חַד מִגּוֹ עֲלָמָא דְאֲתֵי וְאֵינוֹן עֲנָפִים
דְּאֵילָנָא מִתְנַעֲנְעוּן וְסִלְקִין רִיחִין דְּעֲלָמָא דְאֲתֵי הֵהוּא אֵילָנָא דְחֵי אֲתַעַר
וְאַפִּיק נְשָׁמְתִין קַדִּישִׁין וּפְרִישׁ עַל עֲלָמָא. וְעַם כָּל דָּא נְשָׁמְתִין נְפָקִין
וְנְשָׁמְתִין עֲאֵלִין אֵלִין מִתְעַרֵי אֵלִין נְפָקִין וְאֵלִין עֲאֵלִין וְאֵילָנָא דְחֵי בְּחֲדָוּהָ.
וְכַדִּין יִשְׂרָאֵל כְּלָהוּ מִתְעַטְרִין בְּעֵטְרִין דְּאֵינוֹן נְשָׁמְתִין קַדִּישִׁין כְּלָהוּ בְּחֲדָוּהָ
בְּנִיחָא. וְכָל הַשְּׁבֵת אֵית לֹון הֵהוּא חֲדָוּהָ וְהֵהוּא נִיחָא וְכָל צְדִיקָא דִּי
בְּגַנְתָּא כְּלָהוּ סִלְקִין וּמִתְעַנְגִין בְּעֵנוּגָא עֲלָאָה דְּעֲלָמָא דְאֲתֵי. כִּיּוֹן דְּנִפִיק
שְׁבֵת כְּלָהוּ נְשָׁמְתִין פְּרַחִין וְסִלְקִין. תָּא חֲזִי כַּד עֵייל שְׁבֵתָא נְשָׁמְתִין נְחִתִין

לְשָׂרִיָּא עַל עֲמָא קְדִישָׁא וְנִשְׁמַתִּין דְּצַדִּיקָא סְלָקִין לְעֵילָא. כַּד נָפִיק שְׁבַתָּא נִשְׁמַתִּין סְלָקִין אִינוּן דְּשָׂאֲרוּ עַלֵּיהּ דִּישְׂרָאֵל וְנִשְׁמַתִּין נַחְתִּין אִינוּן נִשְׁמַתִּין דְּצַדִּיקָא כִּיּוֹן דְּסְלָקִין בְּלֵהוּ נִשְׁמַתִּין דְּשָׂאֲרוּ עַלֵּיהּ דִּישְׂרָאֵל סְלָקִי וְקִיָּמִין בְּדִיוֹקְנָא קִמִּי מַלְכָּא קְדִישָׁא וְקְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׂאִיל לְכַלְהוּ מָאי חֲדוּשָׁא הָוָה לְכוּ בְּהֵוָה עֲלֵמָא בְּאוֹרֵייתָא. זְכָאָה אִיהוּ מָאן דְּחִידוּשָׁא דְּאוֹרֵייתָא אֲמַרְתָּ קִמִּיָּה. כְּמָה חֲדוּהָ עֲבִיד קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּנִישׁ לְפִמְלָא דִּילֵיהּ וְאֲמַר שְׁמַעוּ חֲדוּשָׁא דְּאוֹרֵייתָא דְּאֲמַרְתָּ נִשְׁמַתָּ דָּא דְּפִלוּנִי וְכַלְהוּ מוֹקִמִי הֵהִיא מְלָה בְּתֵרִי מְתִיבְתִּי. אִינוּן לְתַתָּא וְקְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעֵילָא חֲתִים לְהֵהִיא מְלָה תָּא חֲזִי כַּד מְלָה אֲתַחֲדֵשׁ בְּאוֹרֵייתָא וְנִשְׁמַתָּא דְּנַחְתָּא בְּשְׁבַתָּא אֲתַעֲסֶקֶת בְּאִינוּן מְלִין חֲדַתִּין וְסְלָקִי לְעֵילָא. כָּל פְּמִלָּא דְּלְעֵילָא צִיִּיתִין לְהֵהוּא מְלָה וְחִיּוֹת הַקְדָּשׁ מְתַרְבֵּן בְּגַדְפִין וּמְתַלְבְּשֵׁן בְּגַדְפִין. וְכַד שְׂאִיל לֹון קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְלֹא תִבִּין וְשִׁתְקִין כְּדִין חִיּוֹת הַקְדָּשׁ מַה כְּתִיב (יחזקאל א) בְּעֲמֻדָם תִּרְפָּנָה כְּנִפְיָהֶם כְּמָה דְּאֲתָּ אֲמַר (איוב לב) כִּי עֲמָדוּ לֹא עָנוּ עוֹד. (נחמיה ח) וְכַפְתָּחוּ עֲמָדוּ כָּל הָעָם :

תרגום הזהר בְּכָל לַיְל שַׁבַּת, בְּשִׁישְׁרָאֵל מְקַדְּשִׁים הַיּוֹם לְמַטָּה הַפְּרוּז יוֹרָא לְאַרְבַּע רִיחֹת הָעוֹלָם, הַאֲסָפוּ הַמַּחְנוֹת הַקְּדוּשִׁים, הַתְּקִינוּ פְּסָאוֹת. מִי רָאָה הַשְּׂמָחָה, בְּחֶשֶׁר צִשׁ"ל רְקִיעִים, כְּמָה מְמוֹנִים, כְּמָה שְׁלִיטִים, מְתַחֲסָפִים לְמַהוּמֹתֵיהֶם. כִּיּוֹן שִׁישְׁרָאֵל לְמַטָּה מְקַדְּשִׁים הַיּוֹם, אֲזִי נִתְעוֹרֵר עַל הַחַיִּים שְׁהוּא ז"א, וְרוּחַ אֶחָד נוֹשֵׁב מִן הָעוֹלָם הֵבֵא שְׁהוּא צִינָה, מְפָה צְעֵלִים שְׁלוּ. וְאֵלּוּ הָעֲנָפִים שְׁצִחִילֵן מְתַנַּעְנְעִים, וּמַעֲלִים רִיחֹת שְׁל הָעוֹלָם הֵבֵא. עַל הַחַיִּים הַהוּא מְתַעוֹרֵר וּמוֹלִיא נְשָׁמוֹת קְדוּשׁוֹת, וּפּוֹרֵס אוֹתָן עַל הָעוֹלָם. וְעַם כָּל זֶה, נְשָׁמוֹת יוֹרָאוֹת וּנְשָׁמוֹת נְכַסוֹת, כְּלוּמַר, שְׁנִשְׁמֹת יוֹרָאוֹת לְהַתְּלַבֵּשׁ בִּישְׁרָאֵל צְעוֹלָם הַזֶּה, וּנְשָׁמוֹת הַלְּדִיקִים עוֹלִים מִגֵּן עֵדֶן הַתְּחַתּוֹן וּנְכַסוֹת לְמַעְלָה לְגֵן עֵדֶן הָעֲלִיּוֹן. וְאֵלּוּ הַיּוֹרָאוֹת, מְעוֹרְרוֹת לְאֵלּוּ שְׁיַפְנִסוּ, וְעַל כֵּן יֵלְכוּ יוֹרָאוֹת וְאֵלּוּ עוֹלוֹת. וְעַל הַחַיִּים שְׁהוּא ז"א, הוּא בְּשְׂמָחָה. וְאֲזִי כָּל יִשְׂרָאֵל מְתַעֲפָרִים צְעֵטְרוֹת שְׁל יֵלְכוּ הַנְּשָׁמוֹת הַקְּדוּשׁוֹת, שְׁה"ס נְשָׁמוֹת יִתְרוֹת, וְכֻלָּם בְּשְׂמָחָה וּבְנִחַת. וְכֻלָּם הַשְּׁבַת יֵשׁ לָהֶם הַשְּׂמָחָה הַהִיא וְהַנִּחַת הַהוּא, וְכֻלָּם הַלְּדִיקִים שְׁהֵם צְגֵן כְּלָם עוֹלִים וּמְתַעֲנְגִים צְעֵנְג הָעֲלִיּוֹן שְׁל הָעוֹלָם הֵבֵא, צְגֵן עֵדֶן הָעֲלִיּוֹן. כִּיּוֹן שִׁישְׁרָאֵל הַשְּׁבַת, כָּל הַנְּשָׁמוֹת פּוֹרְחוֹת מִישְׁרָאֵל, וְעוֹלוֹת לְמַעְלָה. צֵא וּרְאֵה, בְּשִׁישְׁרָאֵל הַשְּׁבַת, יוֹרְדוֹת הַנְּשָׁמוֹת, דְּהֵינּוּ נְשָׁמוֹת יִתְרוֹת, לְשָׁרוֹת עַל הָעָם הַקְּדוּשׁ וּנְשָׁמוֹת הַלְּדִיקִים מִגֵּן עֵדֶן הַתְּחַתּוֹן עוֹלוֹת לְמַעְלָה, לְגֵן עֵדֶן הָעֲלִיּוֹן. וְכִשְׁיֹרָא הַשְּׁבַת, עוֹלוֹת יֵלְכוּ הַנְּשָׁמוֹת שְׁשָׂרוּ עַל יִשְׂרָאֵל, דְּהֵינּוּ הַנְּשָׁמוֹת הַיִּתְרוֹת, וְיוֹרְדוֹת יֵלְכוּ הַנְּשָׁמוֹת שְׁל הַלְּדִיקִים שְׁעֵלוּ לְגֵן עֵדֶן הָעֲלִיּוֹן, שְׁחוֹזְרוֹת לְגֵן עֵדֶן הַתְּחַתּוֹן. כִּיּוֹן שְׁעֵלוּ כָּל הַנְּשָׁמוֹת שְׁשָׂרוּ עַל יִשְׂרָאֵל, עוֹלוֹת וְעוֹמְדוֹת צְאוּרָה לְפָנֵי הַמְּלֶכֶה הַקְּדוּשׁ,

וְהַקְדוּשׁ צְרוּרָה הוּא שׂוֹאֵל אֶת כָּל־אֵלֶּיךָ הַיּוֹם הַזֶּה לְכֹן, צְעוּלָם הַהוּא, צְפוּרָה. אֲשֶׁר־יֵשׁ הוּא, מִי שְׂאוּמְרָת לְפָנָיו חֲדוּשֵׁי תוֹרָה, כַּמָּה שְׂמַחָה עוֹשָׂה. הַקְדוּשׁ צְרוּרָה הוּא, מְקַבֵּץ הַפְּמִלִּיא שְׁלוֹ, דְּהֵינּוּ הַנְּשָׁמוֹת הַעֲלִיוֹנוֹת, וְהַמְּלָאכִים, וְאוֹמֵר, שְׂמַעוּ חֲדוּשֵׁי תוֹרָה שְׂאוּמְרָת נְשָׁמָה הַזֹּאת שֶׁל פְּלוֹנִי. וְכֵן מְעַמִּידִים הַדְּבָר הַהוּא צִבְיָה, דְּהֵינּוּ צְמִתִּיבְתָא דְּקִדְשָׁא צְרִיךְ הוּא וְצְמִתִּיבְתָא דְּמִטְוִירָו"ן. יֵם לְמַטָּה, וְהַקְדוּשׁ צְרוּרָה הוּא לְמַעְלָה חוֹתֵם עַל הַדְּבָר הַהוּא. צֵא וּרְיָא, כְּשֶׁנִּתְחַדֵּשׁ דְּבָר צְפוּרָה, וְהַנְּשָׁמָה הַיְתָרָה שְׂיִרְדָּה צְשָׁצַת נִתְעַסְקָה צִיָּלוֹ חֲדוּשֵׁי דְּבָרֵי הַתוֹרָה, וְעוֹלָה לְמַעְלָה, אַחֲרֵי הַשְּׂבָת, כֹּל פְּמִלִּיא שֶׁל מַעְלָה מְקַשִּׁיבִים לְדְבַר הַהוּא, חַיּוֹת הַקְדָּשׁ מִתְגַּדְּלוֹת צְכַנְפִּיָּהוּ, וּמִתְלַצְּסוֹת צְכַנְפִּיָּהוּ. וְכֵן שׂוֹאֵל אוֹתָם, דְּהֵינּוּ אֶת נְשָׁמוֹת, עַל חֲדוּשֵׁי תוֹרָה וְאִין מְשִׁיבּוֹת, וְשׂוֹתְקוֹת, אֲזִי חַיּוֹת הַקְדָּשׁ, מֵהַ כְּתוּב צְהוּן, צְעַמְדָם תְּרַפִּינָה כְּנִפְיָהֶם. צְעַמְדָם פְּרוּשׁוֹ צְשָׁתִּיקָתָם, כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר, כִּי עָמְדוּ וְלֹא עָנוּ עוֹד. וְכֵן, וְכִפְתָּחוּ עָמְדוּ כָּל הָעָם, שְׂפִירוּשׁוֹ שְׂתַקּוּ.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק ט'

א. אַחֲרֵי שֶׁיִּפְסִיעַ שְׂלִיחַ צְבוּרָה שְׁלֹשׁ פְּסִיעוֹת לְאַחֲרָיו וַיַּעֲמֹד מִתְחִיל וּמִתְפַּלֵּל בְּקוֹל רָם מִתְחִילֵת הַבְּרָכוֹת לְהוֹצִיא אֶת מִי שֶׁלֹּא הִתְפַּלֵּל וְהַפֵּל עוֹמְדִים וְשׂוֹמְעִים וְעוֹנִין אִמֵּן אַחֲרַי כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה בֵּין אֵלֶּיךָ יֵצְאוּ יְדֵי חוֹבְתָן בֵּין אֵלֶיךָ שְׂכַבְרָה יֵצְאוּ יְדֵי חוֹבְתָן : **ב.** וְאוֹמֵר קְדוּשָׁה בְּבִרְכָה שְׂלִישִׁית וְכִינוּן שֶׁהִגִּיעַ שְׂלִיחַ צְבוּרָה לְקְדוּשָׁה יֵשׁ רְשׁוּת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד לְחַזֵּר בְּמִקוֹם שֶׁעָמַד בּוֹ בְּתַפְלָה וּכְשֶׁיִּגִיעַ שְׂלִיחַ צְבוּרָה לְמוֹדִים וְכוּרַע כָּל הָעָם שׂוֹחֵן מְעַט וְלֹא יִשְׁחוּ יוֹתֵר מִדְּאִי וְאוֹמְרִים מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי כָּל בְּשָׂר יוֹצְרֵנוּ יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקְדוֹשׁ עַל שֶׁחִיִּיתָנוּ וְקִיִּימָתָנוּ כֹּן תְּחִיִּינוּ וְתַחַנְנוּ וְתִאֲסוּף גְּלוּתֵנוּ לְחַצְרוֹת קְדְשֶׁךָ לְשִׁמּוֹר חֻקֶיךָ וְלַעֲבֹדְךָ בְּאַמֶּת וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלִבְבֵי שָׁלֵם עַל שֶׁאָנוּ מוֹדִים לָךְ. וְכֵן הָאוֹמֵר מוֹדִים מוֹדִים מְשִׁתְּקִין אוֹתוֹ :

מוסר

משערי תשובה לר"י דף י' ע"א

הנה אנשים צדיקים וישרים בלבבותם. שאגה להם כלביא תמיד במחשבותם וינהמו על חטאם פנהמת ים ועל אשר קצור קצרה ידם מעבודת השם כי על זה יפגע גבר והרבה אשמה כמו על עבירות החמורות כענין שאמרו זכרונם לברכה ותר הקדוש ברוך הוא על גילוי עריות ועל שפיכות דמים ולא ותר לעון ביטול תורה אף כי מלאו רע האנשים אשר עיקר מעשיהם ומחשבותיהם על חפצי גופם והבלי זמנם ובסוד היראה אל תבא נפשם ולהשתונן פליותם עליה אל תחד כבודם במשפיות לבבם וחדרם ומשפיותם לעתים מזומנים ולא יתנו חלק לתורה בעסקיהם. ומקרב לבם אבד חשבון על נפשם כי גוי אבד עצות המה. וכמה הם במדרגה התחתונה ואמרו זכרונם לברכה בן ששים לזקנה בן שבעים לשיבה בן שמונים לגבורה בן תשעים לשוח. בן מאה פאלו עבר ובטל מן העולם. והיתה פונתם זכרונם לברכה בדברים האלה להזהיר על התשובה ושיחשוב האדם על קצו בהגיעו לימי הזקנה אם לא זכה לעשות בן בימי בחורותיו ואחרי כי קרוב לבוא עתו יעזוב חפצי הגוף ותאותיו. ויתקן נפשו ובהגיעו לימי השיבה יוסיף לגרש מלבו ענין העולם. ולפי מיעוט השנים הבאות ימעיט בעסק העולם ויתיחד תמיד להתבונן ביראת ה' ולחשוב עם נפשו מדותיו ולבקש תורה ומצות:

שלח יום רביעי תורה

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד נ דמילוי וו דשם בין לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה:

(טו) אלה שמות האנשים אשר-שלח משה לתור את-הארץ ויקרא משה להושע בן-נון יהושע: אליו שמהת גבריא די שלח משה לאללא ית ארעא וקרא משה להושע בר נון יהושע:

רס"י ויקרא משה להוֹסֵעַ וּגּוֹ'. הַתְּפַלֵּל עֲלוּי יֵה יוֹסִיעֶךָ מֵעַלְתַּי מִרְגָּלַי:

(יז) וַיִּשְׁכַּחוּ אֶת־מִשְׁחַת כְּתוּר אֶת־אֶרֶץ כְּנָעַן
וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם עָלוּ זֶה בְּנֹגֵב וְעַלִּיתֶם אֶת־

הָהָר: וַשְּׁלַח יְתָהוּן מֹשֶׁה לְאַלְלָא יֵת אֶרְעָא דְכְנָעַן וַאֲמַר לְהוּן סָקוּ דָא
בְּדְרוֹמָא וְתַסְקוּן לְטוּרָא:

רס"י עלו זה בנגב. הוא היה הפסולת של ארץ ישראל, שכן דרך התגרים
מראין את הפסולת תחלה ואחר כך מראין את השבת:

(יח) וַרְאִיתֶם אֶת־הָאֶרֶץ בְּמַה־הִיא וְאֶת־הָעָם
הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ הַזּוֹזֵק הוּא הַרְפָּה הַמְעַט הוּא

אִם־רַב: וְתַחֲזוּן יֵת אֶרְעָא מַה הִיא וְיֵת עֲמָא דְיִתְבַּב עַלְהָ הַתְּקִיף הוּא אִם
חֲלַשׁ הַזְעֵר הוּא אִם סָגִי:

רס"י את הארץ מה היא. יש ארץ מגדלת גבורים ויש ארץ מגדלת חלשים
יש מגדלת אכלוסין ויש ממעטת אכלוסין: החזק הוא הרפה. סימן מסר להם,
אם צפרזים יושבין, חזקים הם שסומכין על גבורתם, ואם צפרים צלורות
הם יושבין, חלשים הם:

(יט) וּבְמַה הָאֶרֶץ אֲשֶׁר־הוּא יֹשֵׁב בָּהּ הַטּוֹבָה
הוּא אִם־רַעָה וּבְמַה הָעָרִים אֲשֶׁר־הוּא יֹשֵׁב

בְּהִנָּה הַבְּמוֹזְנִים אִם בְּבִבְצָרִים: וּמַה אֶרְעָא דִּי הוּא יִתְבַּב
בְּהַטְבָּא הִיא אִם בִּישָׂא וּמַה קְרוּנָא דִּי הוּא יִתְבַּב בְּהוּן הַבְּפָצְחִין אִם בְּכַרְכִּין:

רס"י הצמחנים. תרגומו הבפלאחין, כרכין פלוחין ופתוחין מאין חומה: הטובה היא. צמענות ותהומות טובים ובריאים:

(כ) ובמה הארץ השמנה הוא אם-רזה היש-בה עץ אם-אין והתנוקותם ולקוזתם מפרי הארץ והימים ימי בכורי ענבים: ומה ארעא העתירא היא אם מספגא האית בה אילנין אם לא ותתקפון ותסבון מאפא דארעא ויזמא יומי בפורי ענבין:

רס"י היש זה עץ. אם יש בהם אדם כשר שיגין עליהם בזכותו: זכורי ענבים. ימים שהענבים מתשלין בזכור:

(כא) ויעלו ויתרו את-הארץ ממדבר-עין עד-רזוב לבא זממת: וסליקו ואלילו ית ארעא ממדברא דצין עד רחוב למטי חמת:

רס"י ממדבר עין עד רחוב לבא חמת. הלכו בגבוליה באורך וברוחב כמין גאם, הלכו רוח גבול דרומית ממקצוע מזרח עד מקצוע מערב, כמו שראה משה עלו זה בנגב, דרך גבול דרומית מזרחית עד הים, שהים הוא גבול מערבי. ומסם חזרו והלכו כל גבול מערבי על שפת הים עד לבא חמת, שהוא אלל הר ההר במקצוע מערבית לפונית, כמו שפורש בגבולות הארץ צפרת אלה מסעי:

(טו) וַתֹּאמֶר לָהֶם הֲתָרָה לָכֹּהֶן—יִפְגְּעוּ בְּכֶם
הָרִדְפִים וְנִזְוִיֹּתֵיכֶם שְׁמֹת שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד שׁוּב
הָרִדְפִים וְאַזְזֹר תֵּלְכוּ לְדַרְכְּכֶם: וְאָמַרְתָּ לְהוֹן לְטוֹרָא
אַזְלוּ דְלָמָּא יַעֲרֵעוּן בְּכוּן רְדִפְיָא וְתִטְמְרוּן תַּמָּן תֵּלְתָא יוֹמִין עַד דִּיתוּבוּן רְדִפְיָא
וּבִתֵּר כּוּן תִּהְיוּן לְאוֹרְחֵיכּוֹן :

רס"י עד סוז הרודפים . ראתה צרוח הקדש שיסובו לסוף שלשת ימים)
ספרי דברים כז :

(יז) וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הָאֲנָשִׁים זְנָקִים אֲנִיזוֹנוֹ
בְּיַדְיָיִךְ הַיְהוָה אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ: וְאָמְרוּ לָהּ גְבֵרִיא זָכָאִין
אַנְחָנָא מִמּוֹמְתָךְ הַדָּא דְקִיַּיְמַת עֲלָנָא :

רס"י נקיים אנחנו . הרי אנו תולין הדבר כך לעשות האות הזו :

(יח) הֲלֹא אֲנִיזוֹנוֹ בָּאִים בְּאָרֶץ אֶת-תְּנִיקוֹת זִוְיָא
הַשָּׁמַיִם הַיְהוָה תִּקְשְׁרֵי בְּזוֹכּוֹן אֲשֶׁר הוֹרְדִיתָנוּ בּוֹ
וְאֶת-אֲבִיךָ וְאֶת-אֲבִיךָ וְאֶת-אֲזִיזָךְ וְאֶת כָּל-
בֵּית אֲבִיךָ תִּתְּנֵנִי אֵלֶיךָ הַבַּיְתָה: הָא אַנְחָנָא עֲלִין
בְּאַרְעָא נִת תּוֹרָא דְחֹוט זְהוֹרִיתָא הַדִּין תִּקְשְׁרֵי בְּחִרְכָּא דְשִׁלְשַׁלְתָּנָא בֵּיהּ וְנִת אַבּוּדָא
וְנִת אֲמָדָא וְנִת אַחַד וְנִת כָּל בֵּית אַבּוּדָא תִּכְנָשִׁין לְנִתִּיךָ לְבֵיתָא :

רס"י את תקות . לשון קו וחבל :

(יט) וְהָיָה כָּל אֲשֶׁר-יֵצֵא מִדְּלִתֵי בֵיתְךָ | הַזֹּחוּצָה
דְּבִמוֹ בְּרֵאשׁוֹ וְאַנְיִזוֹנוֹ זְנָקִים וְכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה

אֶתְךָ בְּבֵית דָּמוֹ בְּרֵאשֵׁינוּ אִם-יָד תִּהְיֶה-בּוֹ:
ויהי כל דיפוק בר מדשי ביתך לברא חובת קטוליה ברישיה ואנחנא זפאין וכל די
יהי עמך בביתא חובת קטוליה ברישנא אם יד אנש תהי ביה :

רס"י למו בראשו . עון הריגתו על ראשו תהא , כי הוא יגרום מיתתו :
למו בראשנו . עון הריגתו תהא עלינו :

(כ) **וְאִם-תִּגְיָדִי אֶת-דְּבָרֵנוּ זֶה וְהִיָּינוּ זְקָלִים**
בְּיַדְּכֶם אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ: ואם תחווין נת פתגמנא דין ונחי
זפאין ממומתך דקנימת עלנא : (כא) **וְתֹאמַר כְּדַבְרֵיכֶם כֵּן-**
הוּא וְתִשְׁלֹזֶם וַיִּלְכוּ וְתִקְשֶׁר אֶת-תְּקוּת הַשָּׁנִי
בְּזֹזְלוֹן: ואמרת כפתגמיכון כן הוא ושלחתנו ואלוי וקטרת נת תורא
דזהוריתא בחרפא :

כתובים - תהילים - פרק צ

(ו) **כִּי-כָלִינוּ בְּאֶפְךָ וּבְזֹזְמוֹתֶךָ זָבַחְלָנוּ:** ארום אשתיצנא
מן תוקפך ומן ריגזך אתבהלנא :

רס"י כי כלינו באפך וגו' . ועל כל זאת :

(ח) (ש"ת) **שִׁחַתָּה עֲוֹנוֹתֵינוּ לְנִגְדֶךָ עֲלִמֵנוּ לְבִמְאֹר**
פְּנֵיךָ: שחיתא חובנא לקבלך עונת טליותנא קבל נהור אפך :

רס"י פתה עונותינו לנגדך . ואת עלומינו את חטאת נעורינו שמת למאור פניך . עלמינו . נעורינו כמו (שמואל א יז) בן מי זה העלם : למאור פניך . למוֹלֵךְ להזיט זהם :

(ט) **כִּי כָל-יָמֵינוּ פָּנּוּ בְעִבְרַתְךָ כְּלֵינוּ שְׁנֵינוּ**

כְּמוֹ-הַגָּה : אָרוֹם כָּל יוֹמָנָא אֶתְפָּנִיא וְקִדְמָךְ בְּרוּגְזָךְ שְׁצִינָא יוֹמֵי חִנָּנָא הֵיךְ הֵבֵל פּוֹמָא דְסִתְנָא :

רס"י פנו בעברתך . ופנו ונבערו והלכו להם בעברתך : כמו הגה . כדבור הממהר לכלות :

(י) **יָבִי-שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בְּגִבּוֹרֹת | שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרַהֲבָם עָמַל וְאוֹן כִּי-**

גַּז' זָיִשׁ וְנַעֲפָה : יוֹמֵי שְׁנוֹתָנָא בְּעַלְמָא הָדִין שׁוֹבְעִין שְׁנִין מִתְאַלְמִין וְאִין בְּגִבּוֹרְתָא תִּמְנָן שְׁנִין וְסוּגְעִיהוֹן לִיאוֹת וְשִׁקֵּר לְחִיבָא אָרוֹם עָדוּ בְּסִרְהוּבָא וְטִיִּסִין לְצַפְרָא :

רס"י ימי שנותינו זהם שבעים שנה . שנותינו אלה בעונותינו אלה ובעלומינו אלה שבעים שנה הם : ואם בגבורות . ואם הרבה גברו ימיו שמונים שנה הם : ורהבם עמל ואון . וכל הגדולה והשכרה שיש לו לאדם בימים האלה אינם אלא עמל ואון ולמה שהרי כי גז חיש ונעופ' בתוך עברה מהר אנו עפים ומתים : גז . לשון העברה כמו נגוזו ועבר (נחום א) ויגז שלום מן הים (במדבר יא) :

(יא) **בִּי-יֹדַע עַז אֶפְרָךְ וְכִירְאַתְךָ עִבְרַתְךָ** : מוֹ הוּא דְיָדַע לְאַתְבָּא עוֹשָׁנָא דְתוֹקְפָךְ אֶלְהִין צְדִיקָא דְדַחֲלִין מִנָּךְ מִשְׁדָּכִין רוּגְזָךְ :

רס"י מי יודע עז אפך . בימים מועטים כאלה מי יקנה לו לב לדעת את

עז אפך ליראה אותך . ואתה כיראתך עצרתך . כשם שאתה יראוי כן עצרתך
השה ונפרע מן החוטאים :

(יב) לְמִנּוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבֵא לְלִבּ זִכְמוֹהִי:
לְמַמְנֵי יוֹמָנָא כֵּן יִתְפַּגֵּן לְהוֹדַע בְּרַם נְבִיא דְלִבִּיהּ מִבַּע חוֹכְמָתָא :

רש"י למנות ימינו כן הודע . כאשר בתחלה הודע בעולם את מנין ימינו
ארוכים וכיון שנאריך ימים נוכל לקנות לב ונביא בתוכם לבב חכמה , ונביא
לשון הבאה , (וי"א למנות ימינו כן כמנין כ"ן שבעים שנה ונמות לפי שיעור ימינו שהן מעט כן
תייסק אותנו וכן ויודע בהם אנשי סוכות) (שופטים ח) (סא"א) :

משנה סנהדרין פרק ז

א. ארבע מיתות נמסרו לבית דין, סקילה, שרפה, הַרְגָה, וְחֶנֶק. רבי
שמעון אומר, שרפה, סקילה, חֶנֶק, וְהַרְגָה. זו מצות הנסקליון :

בבבורה (א) ארבע מיתות. סקילה. שרפה. הרג. וחנק. סקילה חמורה משרפה.
וסתיהן מהרג. ושלשתן מחנק ונפקא מיניה למי שנתחייב שתי מיתות. דקיימא לן
נדון בחמורה: ר"ש אומר וכו'. ואין הלכה כר"ש: זו מצות הנסקליון. הא דפרשניא
דלעיל: דפרקין

ב. מצות הנשרפין, היו משקעין אותו בזבל עד ארכובותיו ונותנין
סודר קשה לתוך הרפה וכורד על צוארו. זה מושד אצלו וזה מושד
אצלו עד שפיתח את פיו, ומדליק את הפתילה וזורקה לתוך פיו
ויורדת לתוך מעיו וחומרת את בני מעיו. רבי יהודה אומר, אף הוא
אם מת בגדס לא היו מקימין בו מצות שרפה, אלא פותחין את פיו
בצבת שלא בטובתו ומדליק את הפתילה וזורקה לתוך פיו ויורדת
לתוך מעיו וחומרת את בני מעיו. אומר רבי אליעזר בן צדוק, מעשה
בבת כהן אחת שזנתה, והקיפיה חבילי זמורות ושרפיה. אמרו לו,
מפני שלא היה בית דין של אותה שעה בקי :

ברטנורה (ב) משקעין אותו. שלא יתהפך אנה ואנה ותפול הפתילה על צפרו: קשה לתוך הרכה. כורכים סודר קשה לתוך הרכה קשה מצפנים לחנוק ורכה מצחוץ להגין: את הפתילה. פתילה של חבר מדליק. ומתוך לתוך פיו: וחומרת. כוונת ל' חמרמרו מעי (אוכה א) וילפינן מצני אהרן שנאמר בהם (ויקרא י) וכל בית ישראל יזכו את הקרפה ולא נשרפו גופתם דהא כתיב (ס) ויקרבו וישאום בכתנותם ה"נ מתקיימת מלות שרפה אף על פי שאין נשרפים אלא בני מעים בלבד והכי עדיף טפי. דכתיב (ס) יט) ואהבת לרעך כמוך צדור לו מיתה יפה: אף הוא אם מת בידם. כלומר אם היה מת בידם על ידי חניקתם קודם זריקת הפתילה: לא היו מקיימים מלות שרפה. לפיכך לא היו חונקים אותו אלא פותחים את פיו בצבת טאנלויי"א בלע"ז ואין הלכה כרבי יהודה: שלא היה בית דין של אותה שעה צקי. לדוקין היו שאין להם ג"ס אלא קרא כמשמעו:

ג. מצות הנהרגים, היו מתיזין את ראשו בסוף פדרך שהמלכות עושה. רבי יהודה אומר, נוול הוא זה, אלא מניחין את ראשו על הסדן וקוצץ בקופיץ. אמרו לו, אין מיתה מנוולת מזו. מצות הנהנקין, היו משקעין אותו בצבל עד ארכובותיו ונותנין סודר קשה לתוך הרפה וכורך על צנארו, זה מושך אצלו וזה מושך אצלו עד שנפשו יוצאה:

ברטנורה (א) רבי יהודה אומר ניוול הוא זה. שהרגו מעומד ונופל: סדן. עץ עבה תקועה בצרף כמות של נפחים. ובצרייתא פירש טעמו דפליג רבי יהודה אדרבנן מפני שאמרה תורה (ס) יח) ובחוקותיהם לא תלכו. ואמרי ליה רבנן כיון דכתיב סייף בצאורייתא. דאמר קרא נקום ינקם (שמות כא) לא מינייהו גמרינו והלכה כחכמים:

ד. אלו הן הנסקליו, הבא על האם, ועל אשת האב, ועל הפלה, ועל הזכור, ועל הבהמה, והאשה המביאה את הבהמה, והמגדף, והעובד עבודה זרה, והנותן מזרעו למלך, ובעל אוב וידעוני, והמחיל את השבת, והמקלל אביו ואמו, והבא על נערה המארסה, והמסית, והמדיח, והמכשף, וכן סורר ומורה. הבא על האם, חייב עליה משום אם ומשום אשת אב. רבי יהודה אומר, אינו חייב אלא משום האם בלבד. הבא על אשת אב, חייב עליה משום אשת אב ומשום אשת איש, בין בחיי אביו בין לאחר מיתת אביו, בין מן הארוסין בין מן הנשואין. הבא על פלתו, חייב עליה משום פלתו ומשום אשת איש, בין בחיי בנו בין לאחר מיתת בנו, בין מן הארוסין בין מן הנשואין. הבא על הזכור ועל הבהמה, והאשה המביאה את הבהמה. אם אדם חטא, בהמה מה חטאת, אלא לפי שבאת לאדם תקלה על ידה, לפכך אמר הכתוב תסקל. דבר אחר,

שְׁלֹא תִהְיֶה הַבְּהֵמָה עֹבֶרֶת בְּשׁוּק וַיֹּאמְרוּ זֶה הִיא שְׁנִסְקָל פְּלוּגֵי עַל
יָדָהּ :

ברטנורה (ד) אלו הן הנסקליון. אית מינייהו דכתיב בהו סקילה בהדיא והנך ללא
כתיבא בהו סקילה כתיב בהו דמיו בו דמיהם כס וכל מקום שנאמר דמיו בו דמיהם
כס אינו אלא סקילה דילפינן מאוב וידעונו דכתיב (ויקרא ט) באבן ירגמו אותם דמיהם
כס: והנותן מזרעו למוכד. הסבר האי תנא מוכד לאו ע"ג הוא אלא חק ע"ג בעלמא
הוא מדתנא ע"ג. ותנא מוכד: והמקלל אביו ואמו. חמור ממכה. לאיכא תרתי קלון
אביו ואמו. ומוציא קס שמים לבטלה. דהא תנן אינו חייב עד שיקללם כסם: המסית.
את היחידים: והמדיח. עיר הנדחת: והמכסף. דכתיב (שמות כב) מכספה לא תחיה
וסמך ליה כל שוכב עם בהמה מות יומת מה שוכב עם בהמה בסקילה אף מכספה
בסקילה: הבא על האם חייב עליה. שתי חטאות דבכולהו עריות (כתיב בהו כרת וכתיב
בהו חלוק חטאות) ולתי' בגוף א'. וכן הלכה: זין מן האירוסין. לכיון שקדשה אשתו היא.
דכתיב (ויקרא ט) ואיש כי יקח אשה משע' לקיחה נקראת אשתו והך קיחה קדושין הן.
גמרא קיחה קיחה משדה עפרון:

ה. המגדף אינו חייב עד שיפרש את השם. אומר רבי יהושע בן
קרח, בכל יום דנין את העדים בכנוי יפה יוסי את יוסי. נגמר הדין,
לא הורגין בכנוי, אלא מוציאים את כל האדם לחוץ ושואלים את
הגדול שבהן ואומרים לו אמור מה ששמעת בפרוש, והוא אומר,
והדינים עומדין על רגליהן וקורעין ולא מאחין. והשני אומר אף
אני כמוהו, והשלישי אומר אף אני כמוהו:

ברטנורה (ה) עד שיפרש את השם. ויזכר השם כסם שנאמר (שם כד) ונוקב שם ה'
בנקבו שם שניקוב השם כסם בכל יום. כ"ז שהיו נושאים ונותנים בצדיקת העדים:
היו דנין אותן בכנוי. כל אדם שמהפך דבר ומדבר כמי שמקלל ותולה באחר קרוי
כנוי בלשון חכמים ובלשון מקרא כי לא ידעתי אכנה (איוב לב): יכה יוסי את יוסי. אני
שמעתי מפני שהוא בן ארבע אותיות ועולה בגימטריא אלהי"ם לכך מכנה שם בן
ד' אותיות ליוסי: נגמר הדין. ובאי' ב"ד לומר חייב הוא. לא היו יכולים להרגו על
פי עדות זו ששמעו. שהרי לא שמעו מפיהם אלא קללת כינוי: אלא מוציאים את כל
האדם לחוץ. דגנאי הוא להשמיע ברכת השם לרבים: וקורעין ולא מאחין. עולמית
תפירה אלכסנדרית שאין הקריעה נכרת. אבל שאר תפירות מותר: אף אני שמעתי
כמוהו. ואינו כריך להזכיר ברכת שם כסם: והשלישי אומר. אחיה כמאן דאמר מה
שנים עדות אחת. אף שלשה עדות אחת:

ו. העובד עבודה זרה, אָחַד הָעוֹבֵד, וְאָחַד הַזֹּבֵחַ, וְאָחַד הַמְקַטֵּר,
וְאָחַד הַמְנַסֵּךְ, וְאָחַד הַמְשַׁתְחֵוֶה, וְ (אָחַד) הַמְקַבְּלוֹ עָלָיו לְאֵלוֹהַּ,

וְהָאֹמֵר לוֹ אֵלֵי אַתָּה. אָבֵל הַמְגִיף וְהַמְנִשֵּׁק וְהַמְכַבֵּד וְהַמְרַבֵּץ
וְהַמְרַחֵץ וְהַסֹּדֵף וְהַמְלַבֵּישׁ וְהַמְנַעֵיל, עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. הַנּוֹדֵר בְּשֵׁמוֹ
וְהַמְקַיֵּם בְּשֵׁמוֹ, עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. הַפּוֹעֵר עֲצָמוֹ לְבַעַל פְּעוּר, זֶה הֵיא
עֲבוֹדָתוֹ. הַזּוֹרֵק אָבּוֹ לְמַרְקוּלִים, זֶה הֵיא עֲבוֹדָתוֹ:

צרטורה (1) אחד העובד. בדבר שדרך עבודתו כדך: ואחד הזובח וכו'. ואף על פי
שאין דרך עבודתה באחת מד' עבודות הללו. חייב. וכל שאר עבודות חוץ מאלו. אינו
חייב עד שיעבור כדרך עבודתה: והמקבלו עליו לאלוה. אפילו באמירה בעלמא.
לאתקף לזביחה. דכתיב (שמות לב) ויזבחו לו ויאמרו אלה אלהיך: והאומר לו אלי אתה.
בפניו ואתה סיפא לגלויי רישא דאי תנא רישא ה"א ה"מ בפניו אזל שלא בפניו לא.
תנא סיפא בפניו. מכלל דרישא שלא בפניו. ואפילו הכי חייב: המגפף. מחזק: עובר
בל"ת. לא תעבדם יתירה כתיב: הנודר בשמו. קונם עלי כל פירות שבעולם בשם
ע"ג פלוני: המקיים. נסבע: עובר בל"ת. ושם אלהים אחרים לא תזכירו (שם כג):
הפוער עלמו. מתריז רעי לפניו: זו היא עבודתו. ואפילו נתכוין לבזותו. הואיל וזו
היא עבודתו חייב חטאת: והזורק אבן למרקולים. שעובדים אותו בזריקת אבנים.
והמסלק אבן מלפניו נמי חייב. שעובדים אותו נמי בסלוק אבנים: מרקולים. חלוף
השבת. מר לשון חלוף הוא. כמו במר לכנתא. במר דשחוטא. קלום שבת: זו היא
עבודתו. ואפילו נתכוין לרוגמו חייב חטאת:

ז. הנותן מזרעו למלך, אינו חייב, עד שימסור למלך ויעביר באש.
מסר למלך ולא העביר באש, העביר באש ולא מסר למלך, אינו חייב,
עד שימסור למלך ויעביר באש. בעל אוב זה פיתום המדבר משחיו,
וידעוני זה המדבר בפיו, הרי אלו בסקילה, והנשאל בהם באזהרה:

צרטורה (2) שימסור למולך. מוסרו ביד הכומרים: ויעביר באש. מעבירו מלד זה
ללד זה: עד שימסור ויעביר באש. שנאמר (ויקרא יח) לא תתן להעביר וכתוב התם
(דברים יח) לא ימלא בך מעביר בנו ובתו באש. מה העברה האמורה שם באש. אף
העברה האמורה כאן באש: אוב זה פיתום. לוקח גולגלת של מת לאחר שנתעכל
הבשר ומקטיר לה ושואל ממנה עתידות והיא משויבה: והמדבר משחיו. ויש שעושים
שיקוב המת דרך בית השחי: וידעוני. חיה ששמה ידוע ולורתה כלורת אדם בפניה
וידיה ורגליה. והיא מחוברת בטבורה לחבל היולא מן השורש שנסרק בארץ שמסם
חיותה. וכשרואים ללוד אותה מורי' בחי' אל החבל עד שהוא נפסק והיא מתה מיד
והיא קרויה בלשון חכמים בר נש דטור: והנשאל בהם. שבר ושואל בהם להגיד לו
דבר העתיד כגון שאול: באזהרה. דאל תפנו אל האובות:

ח. המחלל את השבת, בדבר שחייבין על זדונו פרת ועל שגגתו
חטאת. המקלל אביו ואמו, אינו חייב, עד שיקללם בשם. קללם

בְּכַנּוּי, רַבִּי מֵאִיר מְחַיֵּב וְחֻכְמַיִם פּוֹטְרִין:

זרמורה (ח) עד שיקללם בשם. באחד מן השמות המיוחדים: קללם בכנוי. רחום חנון
אחד אפים:

ט. הבא על נערה המארסה, אינו חייב עד שתהא נערה בתולה מארסה והיא בבית אביה. באו עליה שנים, הראשון בסקילה והשני בחנק:

זרמורה (ט) עד שתהא נערה. ולא קטנה פחותה מצת י"ב שנה ויום אחד ולא בוגרת שעברו עליה י"ב שנה וששה חדשים ויום אחד: בתולה. ולא בעולה. ואם נבעלה שלא כדרכה עדיין בתולה היא. ואפילו באו עליה י' בני אדם כלם שלא כדרכה כלם בסקילה: מאורסה. ולא נשואה: והיא צבית אציה. שאם מסר האב לשכוחי הבעל הבא עליה אחר כך אינו בסקילה אלא בחנק:

י. המסית, זה הדיוט שהסית, והמסית את ההדיוט, אומר לו יש יראה במקום פלוני, כך אוכלת, כך שותה, כך מטיבה, כך מריעה. כל חייבי מיתות שבתורה אין מכמינין עליהם, חוץ מזו. אומר לשנים והן יעדין, מביאין אותו לבית דין וסוקלין אותו. אומר לאחד, הוא אומר יש לי חברים רוצים בכך. אם היה ערום ואינו יכול לדבר בפניהם, מכמינין לו עדים אחרים הגדר, והוא אומר לו אמור מה שאמרתי לי ביחוד, והלה אומר לו, והוא אומר לו היאך נניח את אלהינו שבשמים ונגלך ונעבוד עצים ואבנים. אם חוזר בו, הרי זה מוטב. ואם אומר כך היא חובתנו וכך יפה לנו, העומדין מאחורי הגדר מביאין אותו לבית דין וסוקלין אותו. האומר אעבוד, אלך ואעבוד, גלך ונעבוד. אגבח, אלך ואגבח, גלך ונגבח. אקטיר, אלך ואקטיר, גלך ונקטיר. אנסך, אלך ואנסך, גלך וננסך. אשתחווה, אלך ואשתחווה, גלך ונשתחווה. המדיח, זה האומר גלך ונעבוד עבודה זרה:

זרמורה (י) זה הדיוט שהסית. דוקא הדיוט שהסית. שנביא המסית מיתתו בחנק: והמסית את ההדיוט. לאו דוקא שלא מלינו חילוק בין מסית את ההדיוט למסית את הנביא אלא למעוטי מסית את הרבים. כגון מדיחי עיר וישראל שמיתתו בחנק: מכמינין. לשון מארב: אם היה המסית ערום ואינו יכול לדבר בפניהם. כלומר אומר לניסת שאינו יכול לדבר בפניהם מפני יראת בית דין: ביחוד. כלומר אין איש עמנו ויכול אתה לומר עתה מה שאמרת לי כבר: האומר אעבוד. באחד מכל הלשונות הללו הוא מסית וחייב: המדיח. ואם מדיח את הרבים הוא אינו חייב עד שיאמר

יא. המכשף העושה מעשה, חגיב, ולא האוחז את העינים. רבי עקיבא אומר משום רבי יהושע, שנים לוקטין קשואין, אחד לוקט פטור ואחד לוקט חגיב, העושה מעשה חגיב, האוחז את העינים פטור:

דרטורה (יא) העושה מעשה. ממש בסקילה: ולא האוחז את העינים. מראה לצרות כאילו עושה. ואינו עושה כלום: שנים לוקטים קשואים. במכשפות צפנינו אחד מהן ליקט וחייב מיתה. וחזרו ליקט ופטור מן המיתה. כיצד. העושה מעשה שלקט ממש בכספים חייב: והאוחז את העינים. הראה לנו כאילו נתקצרו כלן למקום אחד והקשואים לא זזו ממקומן. פטור מן המיתה:

גמרא סנהדרין דף נ"ח ע"ב

אמר רבי חנינא גוי שהכה את ישראל חגיב מיתה שנאמר (שמות ב') ויפן כה וכה וירא כי אין איש ויך את המצרי. ואמר רבי חנינא הסוטר לועז של ישראל כאילו סוטר לועז של שכניה שנאמר (משלי כ') מוקש אדם ילע קדש. אמר ריש לקיש המגביה ידו על חבירו אף על פי שלא הכהו נקרא רשע שנאמר (שמות ב') ויאמר לרשע למה תכה רעד למה הכית לא נאמר אלא למה תכה אף על פי שלא הכהו נקרא רשע. אמר זעירי אמר רבי חנינא נקרא חוטא שנאמר (ש"א ב') ואם לא לקחתי בחזקה. וכתוב (שם) ותהי חטאת הנערים גדולה מאד. רב הונא אמר תיקצץ ידו שנאמר (איוב ל"א) וזרוע רמה תשבר. רב הונא קץ ידא. רבי אלעזר אומר אין לו תקנה אלא קבורה שנאמר (שם כ"ב) ואיש זרוע לו הארץ. ואמר רבי אלעזר לא נתנה קרקע אלא לבעלי זרועות שנאמר ואיש זרוע לו הארץ. ואמר ריש לקיש מאי דכתוב (משלי י"ב) עובד אדמתו ישבע לחם אם עושה אדם עצמו כעבד לאדמה ישבע לחם ואם לאו לא ישבע לחם. ואמר ריש לקיש כותבי ששבת חגיב מיתה שנאמר (בראשית ח') ויום ולילה לא ישבותו. ואמר מר אזהרה שקלהו זו היא מיתתו. אמר רבינא אפילו שני בשבת וליחשבה גבי שבע מצות כי קא חשיב שב ואל תעשה קום עשה לא קא חשיב. והא דינין קום עשה הוא וקא חשיב. קום עשה ושב אל תעשה ניהו. ואמר רבי יוחנן כותבי שעוסק בתורה חגיב מיתה שנאמר (דברים ל"ב) תורה צוה לנו משה

מוֹרְשָׁה לָנוּ מוֹרְשָׁה וְלֹא לָהֶם. וְלִיחֻשְׁבָּה גַּבִּי שְׁבַע מִצְוֹת מֵאֵן דְּאָמַר מוֹרְשָׁה מִיגְזֵל קָא גְזִיל לָהּ. מֵאֵן דְּאָמַר מְאֹרְסָה דִּינוּ פְּנֵעֶרָה הַמְאֹרְסָה דְּבִסְקִילָה. מְתִיבֵי הָיָה רַבִּי מְאִיר אֹמֵר מְנִין שְׁאֶפְּלוּ פוּתֵי וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה שֶׁהוּא כְּכֹהֵן גְּדוֹל שְׁנֵאמַר (ויקרא י"ח) אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם. פְּהֲנִים לְוַיִּים וְיִשְׂרָאֵלִים לֹא נֶאמַר אֶלָּא הָאָדָם הָא לְמִדַּת שְׁאֶפְּלוּ פוּתֵי וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה הָרִי הוּא כְּכֹהֵן גְּדוֹל. הֵתָם בְּשֻׁבַע מִצְוֹת דִּידְהוּ:

רס"י ויך את המלכרי. מקום להכה איש עברי: מוקף אדם ילע קודש. הנוקף את האדם היינו ישראל שקרוין אדם דכתיב ואתנה לאני לאן מרעיתי אדם אתם אתם קרוים אדם וכו': ילע קדש. כאלו לועה את הקדש כלו' סוטר על לוועו: סוטר. מכה: ואם לא לקחתי בחזקה. בזני עלי כתיב שהיו תוקפים בשר הזבחים ואומרים אם לא תתן לי אקה בחזקה דהיינו כמרים ידו שהיו מגזמים להכות: זרוע רמה. הרגיל לרום ידו על חזירו: קץ ידא. אדם א' שהיה רגיל להכות את חזירו וקנסו בכך כדאמר בפרקין דלעיל בית דין מכין ועונשין שלא מה"ת לעשות סייג וגדר לדבר: איש זרוע. איש שמניף זרוע: לו הארץ. מתוקנת לקבורה כלו' ראוי להמיתו ולקברו: לא נתנה קרקע. כלומר אין ראוי (לקנות) קרקע אלא בזני זרוע מפני שהתגר רבה ע"י קרקע שבאות בהמות ומפסידות וגנבים באים וגונבים ועוררין עליו וכריך שהיא חזק לעמוד כנגדן: כעבד לאדמה. לעסוק בה תמיד לחריקה והשקאה וניכוס ועידור: עכו"ם ששבת. ממלאכתו יום שלם חייב מיתה שנא' יום ולילה לא יסבותו והא דריש לא יסבותו ממלאכה לאבני אדם נמי קאי ולא תימא לא יסבותו אהך שבת עתים דקרא קאי כלומר לא יבטלו ולא יפסקו מלהיות פשיטא ל"ג דהא טובא קא משמע לן לאבני אדם קאי: אמר רבינא אפי' בשני בשבת. לא תימא שביתה דקאמר ריש לקיש לשם חובה קאמר דלא לכויז לשבות כגון בשבת שהוא יום שביתה לישראל או אחד בשבת ששבותים בו האומות אלא מנוחה בעלמא קא חסר להו שלא יבטלו ממלאכה אפי' יום שאינו בר שביתה שני בשבת יומא קמא דלאו יום בר שביתה נקט וה"ה דהוה מצי למנקט ג' וד': קום עשה לא חשיב. והאי לא יסבותו קום עשה מלאכה היא: והא דינין קום עשה. משפט הוא והא חשיב ומשני קום עשה ושז אל תעשה היא קום עשה משפט ושז ואל תעשה עול אפי' אינו מורה לעשות משפט והוא יושב ובטל מזהר הוא שלא לעשות עול ואזהרת לא תעשה עול אינה קום עשה משפט אלא לחודיה קיימא שב ובטל מלא תעשה עול אבל אזהרת לא תשבות ע"כ אינה אלא קום עשה: מורשה לנו. ולא להם ואיכא משום גזל כדמפרש: מורשה מאורסה. אמוראי איכא דדרשי להו גבי ע"ה בפרק אלו עוברין: מיגזל קא גזל לה. והא קא חשיב גזל וכן נערה המאורסה דהא בכלל גילוי עריות הוא: האדם. ר"מ לית ליה אתם קרוין אדם ואין הכותים קרוים אדם ור"ש הוא דדרש לה במס' יבמות: בשבע מלות

זוהר שלח דף קע"ה ע"ב

אמר רבי יהודה כמה סהדי עביד קדשא בריהו הוא לסהדא בהו בבני נשא וכלהו בעיטא ובסהדותא קיימין לקבליה. קם בצפרא אושיט רגלוי למהד סהדייא קיימין לקבליה מכריזין ואמרין רגלי חסידיו ישמור וגומר. שמור רגלך פאשר תלך. פלס מעגל רגלך. אפתח עינוי לאסתכלא בעלמא סהדייא אמרי עיניך לנכח וביטו. קם למלא סהדייא אמרי (תהלים לו) נצור לשונך מרע וגומר. אושיט ידוי במלי עלמא סהדייא אמרי סור מרע ועשה טוב. אי ציית להו יאות. ואי לא כתיב (זכריה ג) והשטן עומד על ימינו לשטנו כלהו סהדין עליה בחובוי לעילא. אי בעי בר נש לאשתדלא בפולחנא דקדשא בריהו הוא כלהו סהדין סניגורין. קמיה וקיימין לאסהדא עליה טבאן בשעתא דאצטריה ליה. קם בצפרא מברך כמה ברכאו. אנח תפילין ברישיה בין עינוי בעי לזקפא רישיה חמי שמא קדישא עלאה אחיד ורשים על רישיה ורצועין תליין מהאי גיסא ומהאי גיסא על לביה. הא אסתכל ביקרא דמאריה אושיט ידוי חמי ידא אחרא מתקשרא בקשורא דשמא קדישא אהדר ידיה ואסתכל ביקריה דמאריה אתעטף בעטופא דמצות בארבע זיון דכסותיה ארבע מלכין נפקין לקדמות ארבע סהדי קשוט דמלכא תליין מארבע זיון ותליין בהו כענבים באתכלא. מה אתכלא דאיהו חד ותליין ביה כמה ענבים מהאי סטר ומהאי סטר כף האי מצוה חדא ותליין ביה כמה ענבים וזנין וזמורין צרירין בהו שבעה רהיטין אליו אינון שבעה צרירין דתכלתא דבעי לברכא ביה בכל חד וחד או לאסגאה עד תליסר מאן דיוסיף לא יוסיף עליהו על תליסר מאן דימעט לא ימעט משבעה. ותאנא האי תכלת הוא רזא דדוד מלכא ודא חוטא דאברהם דזכה ביה לבנוי בתריה מאי תכלת תכלית דכלא (נדאי) רבי יהודה אומר פסא הכבוד אקרי רבי יצחק אמר שבעה כריכן דאיהי שכינתא שביעתא דכלא ודאי דהא היא מתברכא משתא אחרנין על ידא דצדיק ואי תלת עשר תלת עשר אינון כמה דאוקמוה בתלת עשר מכילן והאי היא פתחא דכלהו והיא חוטא חד ורשימא בגוונאה וגוונא דילה נפיק מחד נוניא דאזיל בים כנרת וכנרת על שמה אתקרי ועל דא כנור הנה תלוי לעילא מערסא דדוד דהא (דוד) ודאי איהי כנור דדוד מנגן מאליו. למלכא קדישא עלאה ובגין כף גונוי עייל עד רקיעא ומרקיעא עד פרסייא והכא כתיב מצוה כמה דאת אמר (מלכים ב' י"ח) מצות המלך היא (אסתר ג) מדוע אתה עובר את מצות המלך. כי מצות המלך:

אמר רבי יהודה, פמה יעדים עשה הקדוש ברוך הוא להעיד
 בצני האדם, וכלם, בעלה ובעדות עומדים פנגדו. קם בצקר ופושט את
 רגלו ללכת, העדים עומדים פנגדו ומכריזים ואומרים, רגלי חסידיו ישמור
 וגו' (קהלת ד') שמור רגלך פאשר תלך (משלי ד') פלם מעגל רגלך. פותח עינו
 להסתכל בעולם, אומרים העדים (סד) עינוך לנכח יציטו. קם לדבר,
 אומרים העדים, (תהלים ל"ד) נאור לשונך מרע וגו'. מושיט ידיו לדברי
 העולם, אומרים העדים (סד) סור מרע ועשה טוב. אם שומע להם, טוב.
 ואם לא, פתוב (זכריה ג') והשטן עומד על ימינו לשטנו. והם מעידים עליו
 על עונותיו למעלה. ואם רוצה האדם לעסוק בעבודת הקדוש ברוך הוא,
 כל העדים נעשים מליאים טובים עליו, ועומדים להעיד עליו עדות טובה
 בשעה שצריך לה. קם בצקר מצד פמה צרכות, מניח תפלין צראשו בין
 עינו. רוצה לזקוף ראשו, רוצה השם הקדוש העליון אחוז ונרשם על ראשו,
 ורונות פלויות מצד זה ומצד זה על לבו, הרי מסתכל בצבוד חדונו. פושט
 ידיו, רוצה היד השניה מתקשרת צקשר של השם הקדוש. מחזיר ידיו
 ומסתכל בצבוד חדונו. מתעטף צעטוף של מצוה, צאצבע פנפות פסותו,
 ארצעה מלכים יוצאים לפני ארבע, דהינו ארצעה עדי אמת של המלך,
 שהם ארבע ליאות, פלויות מארבע פנפות, ותלויות בהם פענבים צאפול,
 מה אפול, שהוא חד, ותלוים צו פמה ענבים מצד זה ומצד זה, כך זו,
 הליאות, היא מצוה אחת ותלוים צה פמה ענבים וזגים וזמורות, דהינו פמה
 מיני מדרגות פנזפר לעיל. פרוכים צהם שצבע ראים, יאלו הם שצבע פריכות
 של פכלת, שצריכים לכרוך צכל אחת ואחת, או להרצות עד שלשה עשר
 פריכות. מי שמוסיף אל יוסיף עליהם על שלש עשרה, ומי שמומעט אל
 ימעט משצבע. ולמדנו, פכלת זו היא סוד דוד המלך, דהינו מלכות. וזה
 החוט של אברהם, שצכה צו לצניו אחריו. מהו פכלת, הינו פכלית הפל,
 פי תקונה, הוא פכלית כל העולמות רבי יהודה אומר היא נקראת פסא
 הפצוד, שהוא מלכות. רבי יצחק אמר, שצבע הפריכות שפורכים על הליאות,
 היא השכינה, שהיא שביעית הפל ודאי, פי היא מתצרכת משש הספירות
 האחרות, חג"ת נה"י, על ידי הדיקה, שהוא יסוד, ועל פן פוללת כל השצבע.
 ואם עושים שלש עשרה פריכות, י"ג הן פמו שהעמידוהו, צשלש עשרה
 מדות הרחמים. והמלכות היא הפתח של כלם ועל פן פוללת שלשה עשר.
 והיא, הפכלת, חוטא חד ורשום צצבעיה. והצבע שלה יוצא מדג אחד ההולך
 צים פנרת, ונקרא פנרת, על שם המלכות. ועל פן פנור היה הפלוי למעלה

ממפּוֹתוֹ שֶׁל דָּוִד, אֲשֶׁר פָּנּוּר ה' הַמַּלְכוּת, כִּי הָיָה וְדָחִי הַפָּנּוּר שֶׁל דָּוִד
הַמְּנַגֵּן מֵאֲלֵי לַמְּלָכָה הַקְּדוּשָׁה הַעֲלִיּוֹן, שֶׁהוּא ז"א. וְעַל כֵּן לְבָעֵינָהּ שֶׁל הַתְּכַלֵּת,
עוֹלָיִם עַד לְרִקְיָע, שֶׁהוּא ז"א, וּמִרְקִיעַ עַד הַכַּסָּא, שֶׁהוּא צִינָה. וְכֵאֵן כְּתוּב
מִכֹּהַ, דְּהֵינּוּ וְזִכְרָתָם אֶת כָּל מַלְאוֹת ה', מִשּׁוּם שֶׁהַמַּלְכוּת נִקְרְאת מִכֹּהַ, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר (נַחֲמִיָּה י"א) מַלְאוֹת הַמְּלָכָה הֵינּוּ, הַרְוִימוּ לַמַּלְכוּת. מִדּוּעַ אֶתָּה עוֹבֵר אֶת
מַלְאוֹת הַמְּלָכָה. כִּי מַלְאוֹת הַמְּלָכָה. שֶׁכָּל יֵלְכוּ רֹמְזִים עַל הַמַּלְכוּת הַנִּקְרְאת מַלְאוֹת
הַמְּלָכָה.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק ט'

א. אַחַר שֶׁיִשְׁלִים כָּל הַתְּפִלָּה יֵשֵׁב וְיִפּוֹל עַל פָּנָיו וְיִטָּה מְעַט הוּא וְכָל הַצְּבוּר
וְיִתְחַנֵּן וְהוּא נוֹפֵל וְיִשָּׁב וְיִגְבִּיהַ רֹאשׁוֹ הוּא וְשָׁאֵר הָעָם וּמִתְחַנֵּן מְעַט בְּקוֹל רֹם
מִיּוֹשֵׁב וְאַחַר כֵּן יַעֲמֹד שְׁלִיחַ צְבוּר לְבַדּוֹ וְאוֹמֵר קְדִישׁ פְּעַם שְׁנֵינָה וְהֵם עוֹנִים
כְּדָרָךְ שְׁעוֹנִין בְּתַחֲלָה וְאוֹמֵר וְהוּא רַחוּם וְכוּלִי תַּהֲלָה לְדָוִד וְכוּלִי. הוּא עוֹמֵד
וְהֵם יּוֹשְׁבִים וְהֵם קוֹרְאִים עִמּוֹ. וְאַחַר כֵּן אוֹמֵר וּבֵא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל וְכוּלִי וְאַנִּי
זֹאת בְּרִיתִי וְכוּלִי וְאַתָּה קְדוֹשׁ וְקָרָא זֶה אֵל זֶה וְאַמֵּר קְדוֹשׁ וְגוֹמֵר הַקְּדוּשָׁה
וְהֵם עוֹנִין קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים וְחוּזֵר וְקוֹרָא הַקְּדוּשָׁה תְּרַגּוּם
וְאוֹמֵר וּתְשַׁאֲנִי רוּחַ וְכוּלִי וְקוֹרָא אוֹתוֹ תְּרַגּוּם וְאוֹמֵר ה' יִמְלוֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד
וְקוֹרָא הוּ תְּרַגּוּם כְּדִי לְהַבִּין הָעָם: **ב.** וְאֵלּוּ הַפְּסוּקִים שֶׁלִּפְנֵי הַקְּדוּשָׁה
וְשֶׁלֹּא תִרְיָה עִם תְּרַגּוּמָן הֵם הַנִּקְרְאִים סֵדֵר קְדוּשָׁה וְאַחַר כֵּן מִתְחַנֵּן בְּדַבְּרֵי
תְּחִנּוּנִים וּבְפְסוּקֵי רַחֲמִים וְאוֹמֵר קְדִישׁ וְכָל הָעָם עוֹנִין כְּדָרָכָן וְנִפְטָרִין:

מוסר

משערי תשובה לר"י דף י' ע"א

דָּבַר שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם בְּעֵנֶן יָמֵי הַזְּקֵנָה שֶׁלֹּא יִתְעַצֵּל אָדָם בָּהֶם מֵעֲבוֹדַת הַשֵּׁם וְתַבְרַךְ וְאָמַר (קהלת יא) בְּבִקְרָה זָרַע אֶת זָרְעוֹ וְלַעֲרֵב אֶל תֵּנַח יָדָךְ כִּי אֵינְךָ יוֹדֵעַ אִי זֶה יִכְשֹׁר הַזֶּה אוֹ זֶה וְאִם שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד טוֹבִים הַמְשִׁיל יָמֵי הַיְלָדוּת וְהַשְׁחָרוּת לְבִקְרָה. וַיְמִי הַזְּקֵנָה לַעֲרֵב וְהַזָּרַע דָּרָךְ מִשָּׁל לְבָנִים וּלְתַלְמִידִים כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבָרְכָה נְשָׂא אִשָּׁה בְּיַלְדוּתוֹ יִשָּׂא אִשָּׁה בְּזִקְנוֹתוֹ הַעֲמִיד תַּלְמִידִים בְּיַלְדוּתוֹ יַעֲמִיד תַּלְמִידִים בְּזִקְנוֹתוֹ כִּי אוּלַי יִצְלִיחוּ בְּנֵי הַזְּקוּנִים בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים וְכֵן הַתַּלְמִידִים אֲשֶׁר יַעֲמִיד בְּזִקְנוֹתוֹ אוּלַי יִצְלִיחוּ מִן הָרֵאשׁוֹנִים אוֹ יִהְיוּ כְּאֶחָד טוֹבִים. אַחֲרֵי כֵן אָמַר (שם) וּמִתּוֹךְ הָאוֹר וְטוֹב לַעֲיִנִים לְרֵאוֹת אֶת הַשֶּׁמֶשׁ פִּירוֹשׁ חֲזַר לְדַבֵּר עַל יָמֵי הַזְּקֵנָה שֶׁהַמְשִׁיל אוֹתָם לַעֲרֵב וּמִפְּנֵי כִּי הַזְּקֵן לֹא יִטַּעַם אֶת אֲשֶׁר יֹאכֵל וְאֶת אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה כְּדַבְּרֵי בְּרִזְיָלִי הַגִּלְעָדִי אָמַר כִּי יֵשׁ לוֹ לְזָקֵן לִיהֲנוֹת בְּמֵאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ וְאֵל תִּקְצַר נַפְשׁוֹ עָלָיו כִּי קוֹצֵר הַנֶּפֶשׁ מוֹנֵעַ אֶת הָאָדָם מִמְּלָאכֶת שְׂמִים וַיַּעֲרֵב לוֹ הָאוֹר כְּאֲשֶׁר יַעֲרַכְנוּ לַעֲוִימוֹת יָמֵי הַחֹשֶׁךְ הַבָּאִים כְּאֲשֶׁר יִזְכֹּר בְּמִקְרָא אֲשֶׁר לְמִטָּה מְזָה (שם) כִּי אִם שְׁנַיִם הִרְבֵּה יַחִיהַ הָאָדָם בְּכֻלָּם יִשְׂמַח וַיִּזְכֹּר אֶת יָמֵי הַחֹשֶׁךְ כִּי הִרְבֵּה יִהְיוּ כָּל שְׂבָא הֶבֶל פִּירוֹשׁ גַּם כִּי יִזְקִין הָאָדָם מְאֹד אֵל יֵהִי עַל עֲצָמוֹ לְמִשָּׂא אֵד בְּכָל שְׁנוֹתָיו יִשְׂמַח לְמַעַן לֹא יֵאבֵד אֶחָד מִשְׁנוֹתָיו וְלֹא יִשְׁבּוֹת מֵעֲבוֹדַת הַבוֹרָא וַיִּזְכֹּר יָמֵי הַחֹשֶׁךְ כִּי הִרְבֵּה יִהְיוּ וְאִזּוֹ לֹא יוּכַל לַעֲבוֹד עֲבוֹדָה כְּעֵנֶן שְׁנֵי אֲמַר (תהלים ו) בְּשָׂאוֹל מִי יוֹדֵה לָךְ וְהַצְדִּיקִים מִתְגַּבְּרִים בְּזִקְנָתָם וְאוֹזְרֵי חֵיל וַיַּחֲלִיפוּ כַח לַעֲבוֹדַת ה' שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבָרְכָה תַּלְמִידֵי חֲכָמִים כָּל זְמַן שֶׁמִּזְקֵינִים חֲכָמָה מִתּוֹסֶפֶת בָּהֶם שְׁנֵי אֲמַר (שם צב) עוֹד יְנוּבוּן בְּשִׁיבָה דְשָׁנִים וְרַעֲנָנִים יִהְיוּ:

שלח יום חמישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה:

(כב) וַיַּעֲלוּ בְּצִנְבָב וַיָּבֵא עַד-וַזְּבִרוֹן וְשֵׁם אֲזוּיָמָן
 שִׁשִּׁי וְתַלְמִי יִלְיָהוּ הַעֲנָק וַזְּבִרוֹן שִׁבְעַ שְׁנַיִם
 זָבֻלָּה לַפָּנִי צֵעֵן מִצְרַיִם: וסליקו בדרומא ואתא עד חברון
 ותמו אחימו ששי ותלמי בני גבריא וחברון שבע שנין אתבניאת קדם טגס
 דמצרים:

רס"י ויבא עד חברון. כלב לבדו הלך עם ונסתטח על הצרי אבות, שלח

יהא נסת לחבריו להיות בעלתם, וכן הוא אומר (דברים א, לו) ולו אתן את הארץ אשר לך זבה, וכתוב (סופטים א, כ) ויתנו לכלב את חברון: שבע שנים נבנתה. אפשר שזנה חס את חברון לכנען בנו הקטן קודם שיזנה את לווען למכרים בנו הגדול, אלא שהיתה מזנה בכל טוב על אחד משבעה זלוען. וזא להודיעך שזחה של ארץ ישראל, שאין לך טרשין בארץ ישראל יותר מחברון, לפיכך הקוה לקברות מתים, ואין לך מעלה בכל ארצות כמכרים, שנאמר (בראשית יג, י) כגן ה' כארץ מכרים, ולוען היא המעלה שארץ מכרים שסם מושב המלכים, שנאמר (ישעיה ל, ז) כי היו זלוען שריו, והיתה חברון טובה ממנה שבעה חלקים:

וַיָּבֹאוּ עַד-צֹזֹל אֲשֶׁכֶּל וַיִּכְרְתוּ מִשָּׁם זְמוּרָה וְאֲשֶׁכֶּל עֲנָבִים אֲזֹד וַיִּשְׂאֵהוּ בַּמוֹט בְּשָׁנַיִם

וּבַמֶּזֶן-הָרְבִנְיָיִם וּבַמֶּזֶן-הַתְּאֵנַיִם: וְאֵתוּ עַד נְחֻלָּא דְאַתְפְּלָא וְקִצּוֹ מִתְמָן עוֹבְרֵתָא וְאַתְפֵּל עֲנָבִין חַד וְנִטְלוּהִי בְּאַרְיָחָא בְּתַרְיִן וּמִן רְמוֹנָא וּמִן תְּאֵנָא:

רס"י זמורה. שוכת גפן ואשכול של ענבים תלוי זבה: וישארו זמוט בשנים. ממשמע שנאמר וישארו זמוט איני יודע שהוא בשנים, מה תלמוד לומר בשנים, בשני מוטות. הא כיצד, שמונה נטלו אשכול, אחד נטל תאנה ואחד רמון, יהושע וכלב לא נטלו כלום, לפי שכל עצמם להוציא דבה נתכוננו, כשם שפריה משנה כך עמה משנה. ואם חפץ אתה לידע כמה משאוי אחד מהם לא ולמד מאבנים שהקימו בגלגל, (יהושע ז ה) והרימו לכם איש אבן אחת על שכמו, והקימוה בגלגל. וסקלום רבותינו משקל כל אחת ארבעים סאה. וגמירי, טונא דמדלי אנש על כתפיה, אינו אלא שליט משאוי ממשאוי שמסיעין אותו להרים:

לְבַמְקוֹם הַהוּא קָרָא צֹזֹל אֲשֶׁכֶּל עַל אֲדוֹת

הָאֲשֶׁכֶּל אֲשֶׁר-כָּרְתוּ מִשָּׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: לְאַתְרָא
ההוא קרא נחלא דאתפלא על עסק אתפלא דקצו מתמן בני ישראל: (כה)

וַיֵּשְׁבוּ בְּמִתּוֹר הָאָרֶץ מִקֶּץ אַרְבָּעִים יוֹם: וְתָבוּ
מִלְּאֲלָא יַת אַרְעָא מְסוּף אַרְבָּעִין יוֹמִין:

רס"י וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום. והלא ארבע מאות פרסה על
ארבע מאות פרסה היא, ומהלך אדם זינוני עשרה פרסאות ליום, הרי מהלך
ארבעים יום מן המזרח למערב והם הלכו ארכה ורחבה, אלא שגלוי לפני
הקדוש צרוך הוא שיגזור עליהם יום לשנה, קצר לפנייהם את הדרך:

(כו) וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-
כָּל-עֵדֹת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-מִדְבַּר פָּאֲרָן
קְדֵשָׁה וַיֵּשְׁיבוּ אֹתָם דְּבַר וְאֶת-כָּל-הָעֵדוּת
וַיִּרְאוּם אֶת-פְּרֵי הָאָרֶץ: וַאֲזָלוּ וְאֶתוּ לְוַת מֹשֶׁה וְלְוַת אַהֲרֹן
וְלְוַת כָּל כְּנֹשֶׁתֵי דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִדְבָּרָא דְפָאֲרָן לְרַקֵּם וְאֶתִיבוּ יְתִהוֹן פְּתִגְמָא וְיַת
כָּל כְּנֹשֶׁתֵי וְאֶחְזִיאֲנוּן יַת אַבָּא דְאַרְעָא:

רס"י וילכו ויבאו. מהו וילכו, להקיש הליכתו לביאתו, מה ביאתו בעלה
רעה, אף הליכתו בעלה רעה: וישבו אתם דבר. את משה ואת אהרן:

נביאים - יהושע - פרק ב

(כב) וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ הָהָרָה וַיֵּשְׁבוּ שָׁם שְׁלֹשֶׁת יָמִים
עַד-שָׁבוּ הָרְדִפִּים וַיִּבְקְשׂוּ הָרְדִפִּים בְּכָל-
הַדֶּרֶךְ וְלֹא מָצְאוּ: (פ) וַאֲזָלוּ וַעֲלוּ לְטוֹרָא וַיִּתִּיבוּ תַמָּן תְּלַתָּא יוֹמִין
עַד דְּתָבוּ רְדִפִּיא וּבְעוּ רְדִפִּיא בְּכָל אֹרְחָא וְלֹא אֶשְׁכַּחוּ: (כג) וַיֵּשְׁבוּ שְׁעָרֵי

הַאֲנָשִׁים וַיִּרְדּוּ מִהָהָר וַיַּעֲבְרוּ וַיָּבֹאוּ אֶל-
יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נוֹן וַיִּסְפְּרוּ-לוֹ אֵת כָּל-הַמִּצְוֹת

אֲוֹתָם: וַתָּבוּ תְּרִין גְּבָרִין וּנְחִיתוּ מִן טוֹרָא וַעֲבָרוּ וַאֲתוּ לְוַת יְהוֹשֻׁעַ בֶּר נון
וְאִשְׁתַּעֲיֵאוּ לִיה ית כָּל דְּעָרְעָא יתהון :

רש"י ויעברו . את הירדן :

(כד) וַיֹּאמְרוּ אֶל-יְהוֹשֻׁעַ כִּי-נָתַן יְהוָה בְּיָדֵנוּ
אֵת-כָּל-הָאָרֶץ וְגַם-נָמְנֹו כָּל-יִשְׂרָאֵל הָאָרֶץ

בְּמִפְּתֵינוּ: (ס) וַאֲמָרוּ לִיהוֹשֻׁעַ אָרִי מָסַר יי בִּידְנָא ית כָּל אָרְעָא וְאָף אֶתְבְּרוּ כָּל

יִתְבֵּי אָרְעָא מו קְדָמְנָא : ג (א) וַיִּשְׁכַּח יְהוֹשֻׁעַ בַּבֶּקֶר וַיִּסְעוּ

מִהַנְּשֻׁטִים וַיָּבֹאוּ עַד-הַיַּרְדֵּן הוּא וְכָל-בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל וַיָּלְכוּ שָׁם טָרֵם יַעֲבְרוּ: וְאַקְדִּים יְהוֹשֻׁעַ בְּצַפְרָא

וּנְטִלוּ מִשְׁטִין וַאֲתוּ עַד יַרְדְּנָא הוּא וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבָתוּ תַמָּן קָדָם דִּי יַעֲבְרוּן :

(ב) וַיְהִי בַמִּקְצֵה שְׁלֹשֶׁת יָמִים וַיַּעֲבְרוּ הַנְּשֻׁטִים

בְּקֶרֶב הַמַּיִם: וְחָוָה מִסוּף תַּלְתָּא יוֹמִין וַעֲבָרוּ סָרְכִיא בְּגוּ מִשְׁרִיתָא

כתובים - תהילים - פרק קז

(ו) וַיִּצְעֲקוּ אֶל-יְהוָה בַּצָּר לָהֶם מִמִּצְוֹתֵיהֶם

יִצִּיקֵם: וְצִלוּ קָדָם יי כַּד עִיק לָהוּן מִמַּעֲקֹתֵיהוֹן פָּצָא יתהון : (ז)

וַיְדַרְיָכֶם בְּדַרְךְ יִשְׂרָאֵל לְלֶכֶת אֶל-עֵיר מוֹשָׁב: וַדְּבַרְיָנוּ בְּאוֹרַח תְּרִיצְתָּא לְמִיּוֹזַל לִירוּשָׁלַם קַרְתָּא דְמִינְתָּבָא :

רס"י וידריכס . וינהגס לפיכך יודו לה' חסדו :

(ח) יוֹדוּ לַיהוָה זִסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לְבָנֵי אָדָם: ?הודון

קדם יי מטול חסדיה ומשתען פרישותיה לבני נשא : (ט) כִּי-הֵשִׁבִיעַ

נֶפֶשׁ עֲקָקָה וְנֶפֶשׁ רַעֲבָה מִלֵּא-טוֹב: אָרוּם אֲשַׁבַע

נפש סריקא ונפשא כפינא מלי טובא : (י) יֵשִׁבִי זֹשֶׁךְ וְצַלְמוֹת

אֲסִירֵי עֲנִי וּבְרֹזֶל: על צדקתהו ורברבני ישראל אתנבי ואמר צדקתהו
ורברבני ישראל דגלו בבבל ויתבו בחשוכא וטולא דמותא והו אסירין בסגוף
שרי פרזלא :

רס"י יושבי חשך וצלמות . אף האסורים צבית הסוהר כריכיס להודות
כסיואלאין מבית אסוריהם :

משנה חולין פרק י

א. הזרוע והלחיים והקבה נוהגין בארץ ובחוצה לארץ, בפני הבית
ושלא בפני הבית, בחלין אבל לא במקדשין. שהיה בדין, ומה אם
החלין, שאינן חייבין בחזה ושוק, חייבין במתנות. קדשים שחייבין
בחזה ושוק, אינו דין במתנות, תלמוד לומר (ויקרא ז), ואתן אתם
לאהרן הכהן ולבניו לחק עולם, אין לו אלא מה שאמור בענין:

ברטורה (6) הזרוע והלחיים. בארץ ובחוצה לארץ. משום דבעי למתני בחולין אבל
לא במוקדשין, תני לכולהו: בפני הבית. בזמן שבית המקדש קיים: ואתן אותם. בחזה

ושוק כתיב, אותם מיעוטא הוא, חזה ושוק אינן, מידי אחרינא לא:

ב. פל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשו ונפדו, חגיבין בבכורה ובמתנות, ויוצאין לחלין להגזז ולהעבד, וולדו וחלבן מתר לאחר פדיונו, והשוחטן בחוץ פטור, ואין עושין תמורה, ואם מתו יפדו, חוץ מן הבכור ומן המעשר. כל שקדם הקדשו את מומן, או מום עובר להקדשו, ולאחר מפאן נולד להם מום קבוע ונפדו, פטורין מן הבכורה ומן המתנות, ואינן יוצאין לחלין להגזז ולהעבד, וולדו וחלבן אסור לאחר פדיונו, והשוחטן בחוץ חגיב, ועושין תמורה, ואם מתו יקברו:

ברטורה (ב) כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן. הרי הן כמקדיש עלים ואזנים לדמיהן ואין בהן קדושת הגוף: ונפדו חייבין בצכורה. אם ילדו לאחר שנפדו. אבל קודם פדיון לא, דקדושת דמים מדחה מן הצכורה שאין קדושה חלה על קדושה: וולדו וחלבן מותר לאחר פדיונו. אבל מקדיש תמימים ונעשו בעלי מומין ונפדו, ולדן אסור כדלקמן, ובין רישא דקתני מותר, ובין סיפא דקתני אסור, מיירי כגון לאיעבר לפני פדיונו ואתיליד לאחר פדיונו. וחלבן נמי דמקדיש תמימים ונפדו נפקא לן דאסור, דכתיב בפסולי המוקדשין שנפדו, תזבח ואכלת בשר תזבח ולא גיזה, ואכלת ולא לכלבד, בשר ולא חלב: ואין עושין תמורה. אפילו קודם פדיונו. טוב מעיקרא עושה תמורה ואפילו נעשה רע אחר שהקדישו, אבל רע מעיקרו אינו עושה תמורה: ואם מתו יפדו. ואע"פ שאינן ראויין אלל לכלבים ואנן קיימא לן דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים, הני כעלים בעלמא נינהו ולא נחית להו קדושת הגוף: חוץ מן הבכור והמעשר. דאע"ג דקדם מומן להקדשן, חלה עליהן קדושה גמורה לכל דבריהם, אלל שאין כשרים ליקרב, דבכור ברחם תלה רחמנא, לא שנא תס ולא שנא בעל מום קדיש, תס קרב, ובעל מום נאכל לכהן במומו. ומעשר בהמה נמי כתיב ביה (ויקרא כז) העשירי יהיה קודש לה' לא יבקר בין טוב לרע, טוב תס, רע בעל מום: או מום עובר קודם להקדשן. דמוס עובר כמאן דליתיה דמי: פטורים מן הצכורה. דכתיב בפסולי המוקדשין שנפדו, כלבי וכאיל, מה לבי ואיל פטורים מן הצכורה דהא כל הבכור אשר יולד בבקרד ובלאנך כתיב (דברים טו), אף פסולי המוקדשין שנפדו פטורים מן הצכורה: ומן המתנות. הזרוע והלחיים והקיבה: ולדן וחלבן אסור. דלאיעבר לפני פדיונו ואתיליד לאחר פדיונו מיירי. כדפרישית לעיל. דאי איעבר ואתיליד לאחר פדיונו, ולד לבי ואיל הוא. ואי אתיליד לפני פדיונו, אפילו קדם מומן להקדשן נמי ולדן אסור: והשוחטן בחוץ חייב. ואע"ג דאינן ראויין לפתח אוהל מועד דהא בעלי מומין נינהו ותנן הראוי לפתח אוהל מועד חייבין עליו בחוץ, ושאינו ראוי לפניו אין חייבין עליו בחוץ, מוקמינן לה למתניתן בדוקין שבעין, ור' עקיבא היא דאמר אם עלו לא ירדו, הלכך הואיל ובפנים לא ירדו, חייבין עליהם בחוץ אם שחטן קודם פדיונו: ועושין תמורה. קודם פדיונו, דכתיב (ויקרא כז) טוב ברע או רע בטוב:

ואם מתו. מעלמון: יקברו. לאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים:

ג. בכור שנתערב במאה, בזמן שמאה שוחטין את כָּלָן, פוטרין את כָּלָן אחד שוחט את כָּלָן פוטרין לו אחד. השוחט לפהו ולגכרי, פטור מן המתנות. והמשתתף עמהו, צריך שירשום. ואם אמר חוץ מן המתנות, פטור מן המתנות. אמר מכור לי בני מעיה של פרה והיו בהן מתנות, נותן לפהו ואינו מנכה לו מן הדמים. לקח הימנו במשקל, נותן לפהו ומנכה לו מן הדמים:

דרטורה (ג) בכור שנתערב במאה. מתניתין איירי בכור שזא ליד כהן ונפל בו מוס זיד כהן ומכרו לישראל במומו. דאי בכור זיד ישראל קודם שנתנו לכהן, אמאי פוטרין את כולן ממתנות כהונה, לימא ליה כהן, אי בכור הוא כוליה דידי הוא, אי לא בכור הוא הב לי מתנתאי. אבל כשכבר זא ליד כהן ומכרו לישראל במומו ונתערב במאה. פוטרין את כולן ממתנות כהונה. דכל חד וחד יכול לדחות את עלמו ולומר לכהן, שלי בכור הוא שמכרו הכהן ופטור מן המתנות. דמן הכור אין נותנים מתנות שאין קדושה חלה על קדושה: אחד שוחט את כולן פוטרין לו אחד. שאי אפשר שלא יהא הכור אחד מהן ויכול לומר זה הוא: כריך שירשום. שיעשה זה סימן שיבינו הכל שיש לכהן או לנכרי שותפות בה: ואם אמר לו. אם אמר כהן לישראל, פרה זו אני מוכר לך חוץ מן המתנות שבה: פטור. ישראל מן המתנות: אמר לו. ישראל לחברו טבח, מכור לי בני מעיה של פרה זו: והיו בהן מתנות. הקיבה שהיא אחת מן המתנות: נותן. לוקח זה לכהן: ואין המוכר מנכה לו מן הדמים. שהרי היה יודע הלוקח שהמתנות שם, וזה לא מכר לו את הקיבה: לקח הימנו במשקל. כך וכך הליטרא, ושקל לו הקיבה. נותנה לו לוקח לכהן, שהרי הגזלה אלכו ורכיך להשיב, והטבח ינכה לו מן הדמים, שהרי מכר דבר שאינו שלו. ואם עבר השוחט ולא נתן מתנות מן הבהמה, לא נאסר הבשר באכילה. אבל מנדין אותו. ואפילו כהן שפטור מן המתנות, אם הוא טבח שוחט ומוכר בשוק, ממתניין לו שתיים ושליש שבתות, מכאן ואילך מוליחין ממנו מתנות ונותנין אותו לכהנים אחרים. ואם קבע בית מטבחים, אין ממתנינים לו אלא מוליחין ממנו מיד, ואם לא רצה ליתן מנדין אותו:

ד. גר שנתגיר והיתה לו פרה, נשחטה עד שלא נתגיר, פטור. משנתגיר, חיב. ספק, פטור, שהמוציא מחברו, עליו הראיה. איזהו הזרוע, מן הפרק של ארכובה עד כף של יד. והוא של נזיר. וכנגדו ברקל, שוק. רבי יהודה אומר, שוק מן הפרק של ארכובה עד סבך של רגל. איזהו לחי, מן הפרק של לחי עד פקה של גרגרת:

דרטורה (ד) מן הפרק של ארכובה. הנמכרת עם הראש: עד כף של יד. עלם רחב של כתף שקורין אספלדו"ן, והן שני עלמות, העלם האמצעי דהיינו מן הפרק של

ארכובה הנמכרת עם הראש עד מקום שכנגדו בגמל ניכר, והעלם העליון המחובר לגוף והזרוע הימני בלבד הוא שנותנים לכהן, לכתוב (דברים יח) ונתן לכהן הזרוע, המיומן שבזרוע: והוא של נזיר. כלומר, וכן זרוע בשלה האמור בנזיר, כך ניטלת: וכנגדו ברגל שוק. האמור בשלמים נמי הוא שני עצמות מן הפרק של ארכובה עד בוקא לחטמא דהיינו כל הירך: סובך של רגל. היינו פרק שבין הקולית ועלם האמצעי ואין הלכה כר' יהודה: הפרק של לחי. אכל הדלעים. וחותר כלפי מטה עד פיקה של גרגרת, עד שיפוי כובע שהיא פקיעתה ופתחה של קנה, דהיינו לחיים התחתונות עם הלשון. פירוש אחר, פיקה של גרגרת טבעת הגדולה של קנה שעשויה עגולה כפיקה. ופיקה היא עגולה ככדור וכתוכה נקב שתוחבות הנשים בפלך להכבדו כשטוות

גמרא חולין דף קל"ג ע"א

השוחט לכהן ולנכרי פטור מן המפתנות. אמר רבא בדק לן רב יוסף האי פהנא דחטיף מתנתא חבובי קא מחבב מצוה או זלוזלי קא מזלזל במצוה. ופשיטנא ליה ונתן ולא שיטול מעצמו. אמר אביי מריש הוה חטיפנא מתנתא אמינא חבובי קא מחביבנא מצוה. פיון דשמענא להא ונתן ולא שיטול מעצמו. מיחטף לא חטיפנא מימר אמרי הבו לי וכיון דשמענא להא דתנא (שי"א ח') ויטו אחרי הבצע. רבי מאיר אומר בני שמואל חלקם שאלו בפיהם מימר נמי לא אמינא ואי יתבו לי שקילנא פיון דשמענא להא דתנא הצנועים מושכין את ידיהם. והגרגרנין חולקין. משקל נמי לא שקילנא לבר מפעלי יומא דכפורי לאחזוקי נפשי בכהני. ולפרוס ידיה. אנסיה ליה עידיה. אמר רב יוסף האי פהנא דאית ליה צורבא מרבנן בשבבותיה ודחיקא ליה מילתא ליזכי ליה מתנתא. ואף על גב דלא אתי לידיה במכירי כהונה ולויה. רבא ורב ספרא איקלעו לבי מר יוחנא בריה דרב חנא בר אדא ואמרי לה לבי מר יוחנא בריה דרב חנא בר ביזנא. עבד להו עגלא תלתא אמר ליה רבא לשמעיה זכי לן מתנתא דבעינא למיכל לישנא בחרדלא זכי ליה. רבא אכל. ורב ספרא לא אכל אקרויה לרב ספרא בחלמיה (משלי כ"ה) מעדה בגד ביום קרה חומץ על נתר ושר בשירים על לב רע. אתא לקמיה דרב יוסף אמר ליה דילמא משום דעברי אשמעתא דמר אקרין הכי אמר ליה כי אמרי אנא באחר שמעיה בעל פרחיה מזכי וכי אמרי אנא למאן דלא אפשר ליה. הא אפשר ליה. ואלא מאי טעמא אקרין הכי כלפי רבא ולקרין לרבא. רבא נזוף הוה. אמר

לִּיה אֲבִי לְרַב דִּימִי וּפְשֻׁטִיָּה דְקָרָא בְּמַאי כְּתִיב. אָמַר לִיה בְּשׁוֹנָה לְתַלְמִיד שְׂאִינוּ הָגוּן. דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב כָּל הַשׁוֹנָה לְתַלְמִיד שְׂאִינוּ הָגוּן נוֹפֵל בְּגִיְהָנָם שְׂנַאֲמַר (אִיּוֹב כ"ו) כָּל חֲשָׁד טָמוּן לְצַפּוֹנָיו תִּתְאַכְּלֵהוּ אִשׁ לֹא נִפְחַ יָרַע שְׂרִיד בְּאֶהְלוֹ וְאִין שְׂרִיד אֶלָּא תַלְמִיד חָכֵם שְׂנַאֲמַר (יִוָּאֵל ג') בְּשְׂרִידִים אֲשֶׁר ה' קוֹרָא. אָמַר רַבִּי זִירָא אָמַר רַב כָּל הַשׁוֹנָה לְתַלְמִיד שְׂאִינוּ הָגוּן כְּזוֹרֵק אֶבֶן לְמַרְקוּלִים שְׂנַאֲמַר (מִשְׁלֵי כ"ו) כְּצָרוֹר אֶבֶן בְּמַרְגְּמָה בֵּן נוֹתֵן לְכֶסֶל כְּבוֹד וְכְתִיב (שִׁם י"ט) לֹא נֶאֱוָה לְכֶסֶל תַּעֲנוּג :

כ"ז **דקה לו.** מנסה אותנו אם נדע להשיב ורצא כהן היה: דחטיף מתנתא. מתנוקות שנושאין אותם לכהנים: מי אמרינן חבובי קא מחבב המורה. ויפה הוא עושה: ונתן. לכהן ולא שיטול הכהן מעצמו: מימר אמרי הבו לי. הייתי שואל צפה מלא שהייתי סבור שהוא חבוב מורה: חלקם שאלו צפיהם. דמגני להו קרא לבני שמואל ויטו אחרי הצע א"ר מאיר שלא היה עבירת גזל בידם אלא חלק לויס כגון מעשר ראשון היו שואלין צפיהם: הלנועים מושכים את ידיהם. בחלוק לחם הפנים קאמר במס' יומא בטרף בקלפי משמת שמעון הלדיק נשתלחה מארה בלחם הפנים: לאחזוקי נפשאי בכהני. שלא ישתכח הדבר שאני כהן: ופריך ולפרוס ידיה. כיון שאינו עושה אלא שלא יסכה פס כהן מעליו יפרוס ידיו לדוכן כל השנה ומחזיק נפשיה בכהני: אנסיה ליה עידניה. עתים שקבע לתלמידיו היו טורדים אותו מלישא את כפיו שהיה עוסק לתלמידיו בעת שהכזור נאספים לבהכ"נ: ודחיקא ליה מלתא. לההוא אורבא מדרבנן והכהן רואה לההנותו יתן לו חלק מתנותיו לקבל זרוע ולחיים מצני העיר בשביל הכהן והוא יאכלם ואף ע"ג ללא אחא לידו דכהן יכול לזכות לו: במכירי כהונה ולויה. בכהן שהיה ניכר בעיר ורוב בנ"א אהבי אותו ונותנים לו המתנות ובאותו כהן אמרי' דיכול לזכות מעשרותיו לאחר אע"ג ללא אחי לידו: מכירי. ל' איך מאת מכרו: א"ל רבא לשמעיה. לשמשו של בעל הבית והוא כהן ובעל הבית נותן לו מתנותיו: זכי לי מתנתא. תן לי רשות ליקח מתנותיך לאכלה מפני שהלשון עם הלחיים ניתן לכהנים ובעי' למיכל ליסנא בחרדלל שהוא דבר חסוב וכו' (וע' בכ"ז): רב ספרא לא אכל. משום דלא מטא לידיה דשמעא: מעדה בגד ביום קרה. בגד בלוי ונרקב כמו וכבגד עדים בעת הקור אינו שוה כלום: וכמו חומץ על נתר. שאינו אלא מפסידו נתר הוא מין כריף אלומ"א בלע"ז: כן שר בשירים על לב רע. כן האומר דברי תורה למי שאינו יודע להבין בהן: משום דעברי אשמעתא דמר. שלא סמכתי על שמועתך דאמרת מותר לאורבא מרבנן לקבלה אע"ג ללא אחו לידו דכהן: כי אמרי אנא באחר. היכא דמזכי ליה כהן אחר שאינו כפוף לו אצל שמעי' דבעל הבית ע"כ מזכי ליה לאדם חסוב שהוא בא בציתו של בעל הבית א"נ אימור דאמרי אנא דיכול לזכות מתנתא לאחר אע"ג ללא אחו לידו: דלא אפשר ליה. כלומר לאיש שהוא עני ודחוק אצל רבא אפשר ליה ולא דחיקא ליה מילתא ופריך

כיון ללא עזר רב ספרא אשמעתיא דרב יוסף מ"ט אקרויה בחלמי: כלפי רבא.
כל' על רבא שלא ידע להבין בטעמו של רב יוסף אקרויהו לרב ספרא כד: נזוף
הוה. אני שמעתי מקום דהטיח כלפי מעלה במס' תענית דבעיא מטרא בלא
כורך מקום יקרא דאימיה דסבור מלכא ואמרינן התם דאתחזי ליה אצוה בחלמיה
וא"ל מי איכא דמיטרח קמי שמיא אשני דוכתיא למחר אשכחיה לפורייה דמרסס
בסכיני שנועדו מלאכי חבלה להורגו בלילה, ול"נ נזוף מקום האי מעשה: ירע
שריד באהלו. למי שירע שריד באהלו תלמיד רע: תאכלהו אש לא נופח. אשו של
גיהנם: כזרק אבן למרקולים. זו היא עבודתו כדאמרי' במס' ע"ז:

זוהר שלח דף קע"ה ע"ב

ותאנא יסודא ושרשא במלכא מתעטרין כחדא והאי היא כתרא ופתחא
לכל שאר פתרין דכתוב (תהלים קיח) פתחו לי שערי צדק. וכתוב זה השער
לי ועל דא כתיב וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות יי לאכללא בהאי
כל שאר פתרין ועל דא אינון סהדי סהדותא ולא קיימי בדוכתייהו בגין
דאיהי מצוה ותנינן תשמשי מצוה נזרקין. ואי תימא הא לולב וערבה
וכולי תשמשי קדושה אינון אמאי נזרקין. אלא תשמשי קדושה בגין
דרשימין בפתיה דשמא קדישא. אמר רבי יצחק אינון חוטין לאחזאה
היך תליין מפאן ומפאן לארבע סטרי עלמא מהאי אתר ואיהי שלטא על
כלא ברזא דלב דאיהי לבא דכל האי עלמא ולבא דעלאי ותלייא בלב
עלאה וכלא הוא בלב דנפק מחכמה עלאה. אמר רבי יצחק שעורא דהאי
(ואורכא) דהאי אתמר באתון גליפן דרבי אלעזר. אמר רבי יהודה אמר
קדשא בריך הוא מאן דבעי למיהך בטר דחלתי יהך בטר לבא דא ובטר
עינין דקיימין עלה. מאן אינון עינין כמה דאת אמר (שם לד) עיני יי אל
צדיקים אבל אתם לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. מאי טעמא
בגין דאתם זונים אחריהם. אמר רבי חייא מאי טעמא הקא יציאת
מצרים דכתוב אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים אלא בגין דכד נפקו
ממצרים בהאי חולקא עאלו ובהאי קטיל קדשא בריך הוא קטולא
דמצרים ועל דא באתריה אתדכר ובאתריה יזדהר להו בדא. מאי
באתריה בגין דהאי מצוה היא אתר דילה. תאני רבי ייסא כתיב (מיכה ז)
כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. כימי כיום מבעי ליה דהא בחד
זמנא נפקו ולא אתעכבו. אלא כאינון יומין עלאין דאתברכא בהוא כנסת
ישראל כד זמין קדשא בריך הוא לאפקא להו לישראל מן גלותא וכדין
כתיב (ישעיה יב) ואמרתם ביום ההוא הודו ליי קראו וגומר. זמרו יי כי גאות
עשה מודעת זאת בכל הארץ. מאי מודעת זאת בגין דהשתא אשתמודעא

זאת בעטופא דמצוה בההוא זמנא אשתמודעא זאת. בכמה נמוסין דיילה
דיעביד קדשא בריה הוא אתין ונסין בעלמא פדין פתיב (וכריה יד) ביום
ההוא יהיה יי אחד ושמו אחד. ברוך יי לעולם אמן ואמן. ימלוך יי לעולם
אמן ואמן :

תרגום הזהר ולמדנו, היסוד, והשקט, שהוא הפתר, שהוא שקט הפל,
מתעפרים יחד צמלכות. וזו המלכות, היא הזפרון והפתח לכל שאר
הספירות. שפתוב (תהלים קי"ח) פתחו לי שערי צדק. שהיא מלכות הנקראת
צדק. וכתוב אחריו (ס) זה השער לה, להיותה השער לכל הספירות. ועל
כן פתוב ורתיסת אותו וזכרתם את כל מצות ה', שהפתוב צא לכלול בזה,
צמלכות, כל שאר הספירות, אשר צמלכות הנקראת מצוה, נקראות כל
הספירות הנכללות בה צבצב מצוות. ועל כן למדנו, סהדי סהדיא ולא
הימי צדוכתיהו, שהספירות דז"א מעידים עדות, ואינם עומדים במקומם
צז"א, משום שהיא מצוות, פי הליכות ה"ס המלכות הנקראת מצוה,
והספירות דז"א הכלולות בה נקראות מצוות. ועל כן הם שלא במקומם,
צז"א, אלא צמלכות. ולמדנו, תשמיעי מצוה, דהינו של המלכות, נזרקים.
ואם תאמר, הרי לובב וערבה, אשר לובב רומז על יסוד דז"א, והערבות
לנו"ה דז"א, ואם כן אינם תשמיעי מצוה, אלא תשמיעי קדושה, דהינו
צז"א, ולמה הם נזרקים. ומשיב, אלא תשמיעי קדושה הינו משום שרשומים
צכתב של השם הקדוש. אצל לובב וערבה, אף על פי שרומזים על ז"א,
מכל מקום הם פתשמיעי מצוה, ונזרקים. אמר רבי יצחק, אלו החוטאים,
דליכות, הם להראות, איך הם פלוגים מפאן ומפאן לארבע רוחות העולם
ממקום זה, והיא, המלכות, שולטת על כלם צסוד לב, שהיא הלב של כל
העולם הזה, ולב העליונים, דהינו מג' עולמות צי"ע, ותלויה בצב העליון
דז"א, והפל הוא צסוד ה"לב" היוצא מחכמה העליונה, דהינו, שצב רומז
על ל"ב נתיבות החכמה המאירים צו אמר רבי יצחק, השעור של זה והארכה
של זה, של הליכות, למדנו צאותיות חקוקות של רבי אלעזר. אמר רבי
יהודה, אמר הקדוש צרוף הוא פי מי שרובה ללכת אחר יראתי, ילך אחר
הלב הזה, שהוא המלכות, ואחרי העינים העומדות עליו. מי הן העינים.
הוא כמו שנאמר (תהלים ל"א) עיני הויה אל צדיקים, דהינו עיני ז"א. אצל
אדם לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. מהו הטעם, משום שאדם
זונים אחריהם. אמר רבי תיא, מהו הטעם שנזפרה פאן יליאת מצרים,
שפתוב, אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים. ומשיב, אלא משום שפסיא

מַמְלָכִים נִכְנָסוּ לַחֲלֻקַּת הָאָדָמָה, שֶׁהוּא הַמְּלָכוֹת. וּבְזֵאת, צְמִיחַת הַקְּדוּשָׁה
צְרוּרָה הוּא הַרְוָגֵי מַלְכֵי. וְעַל כֵּן נִזְכָּרְתָּ יִצְחָק מַלְכֵי צְמִיחַת הַקְּדוּשָׁה, וּבְמִקְוָמוֹ
הַזֶּה יִרְדֵּה לָהֶם צְוָה, שֶׁתּוֹבֵא לָנוּ ה' חֶסֶד הַיְצִיאוֹתֵינוּ וְגו'. מֵהוּ צְמִיחַת הַקְּדוּשָׁה
שֶׁמִּנְהֵי זֶה שֶׁל יִצְחָק, הוּא הַמְּקוֹם שֶׁל הַמְּלָכוֹת. לְמַד רַבֵּי יִיטָא, כְּתוּב
(מִיכָה ז') בְּיָמֵי יִצְחָק מִחֶרֶץ מַלְכֵי אֲרָצוֹתֵינוּ נִפְלְאוֹת. שׂוֹאֵל, בְּיָמֵי כִּי הָיָה
לְרִיב לֹאמֹר, שֶׁהָיָה צְפַעֲסִים לְחַת יִצְחָק וְלֹא נִתְעַבְּבוּ. וּמִשִּׁיב, אֲלֵךְ הַפְּרוֹשׁ הוּא,
בְּיָמֵי הָאֵלֶּף הַעֲלִיּוֹנִים, חֹג"ת נה"י דז"א, שֶׁנִּתְצַבְּרָה צְהָם בְּנֶסֶת יִצְחָק,
כִּי עֲתִיד הַקְּדוּשָׁה צְרוּרָה הוּא לְהוֹצִיא אֶת יִצְחָק מִן הַגְּלוּת, עַל יְדֵי יָמֵי
דז"א. וְאִז כְּתוּב (יִשְׁעִיָּה י"ב) וְאִמְרָתָם בְּיוֹם הַהוּא הוֹדוּ לָהּ קְרָאוּ וְגו' זְמַר
ה' בִּי גִּילּוֹת עֲשֶׂה מוֹדַעַת זֹאת צְכָל הָאָרֶץ. מֵהוּ מוֹדַעַת זֹאת. וּמִשִּׁיב, מִשָּׁם
שֶׁעֲתָה נוֹדַעַת זֹאת, שֶׁהוּא הַמְּלָכוֹת, צְעִיבָה הַפְּלוּת שֶׁל מְלָכָה, דְּהֵינּוּ צְלִיבָה.
צִיַּת הַיְצִיאוֹת נוֹדַעַת זֹאת צְכָמָה דְּרָכִים שֶׁלָּהּ, שֶׁיִּעֲשֶׂה הַקְּדוּשָׁה צְרוּרָה הוּא
אוֹתוֹת וּנְסִים צְעוּלָם. אִז כְּתוּב (זְכַרְיָה י"ד) בְּיוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשָׁמוֹ
אֶחָד. צְרוּרָה ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יִמְלֹךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק ט'

א. מִי שֶׁאָמַר בְּתַחֲנוּנָיו מִי שְׁרִיחַם עַל קוֹן צְפוֹר שֶׁלֹא לִיקַח הָאֵם עַל הַבְּנִים
אוֹ שֶׁלֹא לְשַׁחֹט אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ בְּיוֹם אֶחָד יִרְחַם עָלֵינוּ וְכִיּוֹצֵא בְּעֵנֵינוּ זֶה
מִשְׁתַּקֵּין אוֹתוֹ מִפְּנֵי שְׂמִצּוֹת אֱלֹהֵי גְזִירַת הַכְּתוּב הוּן וְאֵינֵן רַחֲמִים. שְׂאִילוֹ הָיָה
מִפְּנֵי רַחֲמִים. לֹא הָיָה מִתִּיר לָנוּ שְׁחִיטָה כָּל עֵיקָר. וְכֵן לֹא יִרְבֶּה בְּכַנּוּיִם שֶׁל
שֵׁם וְיֹאמֶר הָאֵל הַגְּדוֹל הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא וְהַחֲזָק וְהָאֱמִיץ וְהָעִזּוּז שְׂאִין כֹּחַ
בְּאֲדָם לְהַגִּיעַ לְסוּף שְׂבָחָיו שֶׁל הַקְּדוּשָׁה צְרוּרָה הוּא אֶלָּא אוֹמֵר מֵה שֶׁאָמַר מֹשֶׁה
רַבֵּינוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם: **ב.** בְּמִנְחָה אוֹמֵר שְׁלִיחַ צְבוּר אֲשֶׁרֵי יוֹשְׁבֵי בֵיתָךְ וְכוּלֵי
תְּהִלָּה לְדוֹד וְכוּי קוֹרָא הוּא וְהָעָם מִיּוֹשֵׁב וְעוֹמֵד שְׁלִיחַ צְבוּר וְאוֹמֵר קְדִישׁ
וְהֵם עוֹמְדִים אַחֲרָיו וְעוֹנִין כְּדָרְכָן וּמִתְפַּלְלִין כָּלָם בְּלִחְשׁ. וְאַחַר כֵּן חוֹזֵר
שְׁלִיחַ צְבוּר וּמִתְפַּלֵּל בְּקוֹל רֶם כְּדָרְךָ שֶׁעֲשֶׂה בְּשַׁחֲרִית עַד שֶׁיִּשְׁלִים כָּל הַתְּפִלָּה.
וְנוֹפֵלִין עַל פְּנֵיהֶן וּמִתְחַנְּנִין וּמִגְבִּיֵה רֹאשׁוֹ הוּא וְהֵם וּמִתְחַנְּנִין מְעַט מִיּוֹשֵׁב כְּדָרְךָ
שֶׁעֲשֶׂה בְּשַׁחֲרִית וְעוֹמֵד וְאוֹמֵר קְדִישׁ וְכָל הָעָם עוֹנִין כְּדָרְכָן וְנִפְטָרִים

מוסר

מספרי חסידים סי' ע"ז ע"ח ע"ט

אל תדין את חבירך לכף חובה כי אדם יראה לעיניו ויהי יראה ללבו ולא ידעת מה בלבו ומה במחשבתו והוי דן כל האדם לכף זכות. ושמור עיניך מראות ברע ועשה צדקה כפי כחך אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים שעבד עצמו לקונו ותחשוב בלבך שכל אדם שומר עבדיו על אחת כמה וכמה שישמרך רבון העולמים: אל תביא עצמך לידי עבירה קלה כי היא תביאך לידי חמורה. עבר על לא תשנא סוף בא לידי שפיכות דמים שנאמר (דברים יט) וכי יהיה איש שונא לרעהו וארב לו וקם עליו והכהו: השמר לך אל תישב עם אדם שלא תלמוד ממנו טובה כי קרוב שילמוד רעה. ואוי לו אוי לנפשו. ועוד שתגרום שיחשדוך בדבר רע כי יאמרו לא על חנם הלך זה אצלו. ובך יתלו כל מעשיו הרעים:

שלח ליל שישי תורה

צרוף זהוה

(כז) ויספרו-לו ויאמרו בָּאֲנֹו אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר
שָׁלוּזְתָנוּ וְגַם זָבַת זֶזְלָב וְדָבַשׁ הִוא וְזֶה-פְּרִיהָ:
וְאֲשֶׁתַּעֲיָאוּ לָהּ וְאָמְרוּ אֲתִינָא לְאָרְעָא דִי שְׁלַחְתָּנָא וְאִף עֲבָדָא חֵלָב וְדָבַשׁ הִוא
וְדִין אֲבִיהָ:

זבת חלב ודבש הוא. כל דבר שקר שאין אומרים בו קצת אמת בתחלתו,
רס"י אין מתקים בסופו:

(כח) אָפֶס כִּי-עָז הָעָם הַיֹּשֵׁב בְּאֶרֶץ וְהָעָרִים
בְּצָרוֹת גְּדֹלֹת מְאֹד וְגַם-יְלָדֵי הָעֵנָק רָאִינוּ

שָׁם: לְחֹד אָרִי תִקְיֹף עִמָּא דִי תַבּ בְּאַרְעָא וְקִרְוִיָּא קְרִיכוּ רַבְרַבִּין לְחַדָּא וְאַף
בְּנֵי גְבְרָא חֲזִינָא תַמָּן:

רש"י בצרות. לשון חזק, ותרגומו כריכו, לשון זיכרון עגלות, ובלשון ארמי
כריד. עגול:

(כט) עֲמִלְקָה יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַיַּגְגָּב וְהַזְזֹתִי וְהַיְבוּסִי
וְהָאֲמֹרִי יוֹשֵׁב בְּהָר וְהַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב עַל-הַיָּם

וְעַל-יַד הַיַּרְדֵּן: עֲמִלְקָה יָתַב בְּאַרְע דְּרוּמָא וְחַתָּאָה וַיְבוּסָאָה
וְאֲמֹרָאָה יָתַב בְּטוּרָא וַיְכַנְעֵנָאָה יָתַב עַל יַמָּא וְעַל פִּיף יַרְדְּנָא:

רש"י עמלק יושב וגו'. לפי שנכוו בעמלק כזה, הזכירוהו מהגלים כדי
ליראם: על יד הירדן. יד כמשמעו, אלל הירדן, ולא תוכלו לעצור:

(ל) וַיְהִי סָלַב אֶת-הָעָם אֶל-מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר עָלֶיךָ

זַעֲלֶיךָ וַיִּרְשָׁנוּ אֹתָהּ כִּי-יָכוֹל זֹכֵל לָהּ: וְאַצִּית קָלֵב
יָת עִמָּא לְמֹשֶׁה וְאַמְר מִיִּסְק נִיִּסְק וְנִיִּרַת יָתָה אָרִי מִיִּכַל נִיִּכֹול לָהּ:

רש"י ויהם כלב. השתיק את כלם: אל משה. לשמוע מה שידבר במשה. רוח
ואמר וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם. השומע היה סבור שזא לספר בגנותו,
מתוך שהיה בלזם על משה בשביל דברי המרגלים. שתקו כלם לשמוע גנותו,
אמר והלא קרע לנו את הים והוריד לנו את המן והגיז לנו את השלו: עלה
נעלה. אפלו בשמים והוא אומר עשו סלמות ועלו שם נכליח בכל דבריו:
ויהם. לשון שתיקה, וכן (זכריה ב, יז) הם כל בשר, (עמוס ו, י) הם כי לא להזכיר.
בן דרך בני אדם הרואה לשתק אגדת אנשים אומר הם:

(לא) וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-עָלּוּ עִמּוֹ אָמְרוּ לֹא זֹכֵל
לְעֹלֹת אֶל-הָעָם כִּי-וַזָּזָה הוּא מִמֶּנּוּ: וּגְבִרָא דִּי
סְלִיקוּ עִמָּה אָמְרוּ לֹא נִיכּוֹל לְמִיּוֹסֵק לְנֹת עִמָּה אֲרִי תְקִיף הוּא מִנָּנָה:

רס"י חזק הוא ממנו. כזיכול כלפי מעלה אמרו:

(לב) וַיֵּצִיאוּ דָבַת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ אֶל-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עֲבַרְנוּ בָּהּ לְתוֹר
אֹתָהּ אֶרֶץ אֲכָלֹת יוֹשְׁבֶיהָ הִוא וְכָל-הָעָם
אֲשֶׁר-רָאִינוּ בְּתוֹכָהּ אֲנָשִׁי מַדּוֹת: וְאֶפְיָקוּ שׁוֹם בֵּישׁ עַל
אֶרֶעָ דִּי אֶלִּילוּ יָתָה לְנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימְרָ אֶרֶעָ דִּי עֲבַרְנָא בָּהּ לֹאֶלְלָא יָתָה
אֶרֶעָ מְקַטְלָא יִתְבָּהָא הִיא וְכָל עִמָּה דִּי חֲזִינָא בְּגוּהָ אֲנָשִׁין דְּמִשְׁחָן:

רס"י אוכלת יושביה. בכל מקום שעברנו מלאנום קוצרי מתים, והקדוש
ברוך הוא עשה לטובה כדי לטרדם באבלם ולא יתנו לב לאלו: אנשי מדות.
גדולים וגבוהים וכריך לתת להם מדה, כגון גלית (שמואל א' יז, ד) גבהו שש
אמות וזרת, וכן (שמואל ב' כא, ט) איש מדון, (ד"ה א' יא, כג) איש מדה:

(לג) וַיִּשְׂמוּ רָאִינוּ אֶת-הַנְּפִילִים בְּנֵי עֲנָק מִן-
הַנְּפִילִים וַזָּהִי בְּעֵינֵינוּ כַּזֹּזְגִים וְכֵן הָיִינוּ
בְּעֵינֵיהֶם: וְתַמּוֹן חֲזִינָא יַת גְּבִרָא בְּנֵי עֲנָק מִן גְּבִרָא וְהוּינָא בְּעֵינֵי נַפְשָׁנָא
בְּקַמְצִין וְכוּ הוּינָא בְּעֵינֵיהוֹן:

רס"י הנפילים. ענקים מצני שמחזאי ועזאל שנפלו מן השמים בימי דור
אנוש: וכן היינו בעיניהם. שמענו אומרים זה לזה נמלים יש בכרמים כאנשים:
ענק. שמעניקים חמה בקומתן:

יד (א) וַתִּשָׂא כָּל-הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת-קוֹלָם וַיִּבְכוּ
הָעָם בְּכִילָה הַהוּא: וַאֲרִימַת כָּל כְּנַשְׁתָּא וַיִּהְיוּ יָת קִלְהוֹן וּבְכו
עָמָא בְּכִילָא הַהוּא:

רס"י כל העדה. סנהדראות:

(ב) וַיִּלְלוּ עַל-מִשְׁהַ וְעַל-אַהֲרֹן כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם כָּל-הָעֵדָה לוֹ-מִתְּנוּ בְּאֶרֶץ
מִצְרַיִם אוֹ בְּמִדְבַּר הַזֶּה לוֹ-מִתְּנוּ: וַאֲתַרְעֵמוּ עַל מִשָּׁה
וְעַל אַהֲרֹן כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמָרוּ לְהוֹן כָּל כְּנַשְׁתָּא לְוִי דְּמִיתְּנָא בְּאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם
אוֹ בְּמִדְבַּרָא הַדִּין לְוִי דְּמִיתְּנָא:

רס"י לו מתנו. הלואי ומתנו:

(ג) וְלָמָּה יִהְיֶה מִבֵּיא אֶתְּנוּ אֶל-הָאֶרֶץ הַזֹּאת
לְנַפְל בְּזוּרָב זְשִׁינֵנוּ וְטַפְּנוּ יִהְיוּ לָבוֹ הַלּוֹא טוֹב
לָנוּ שׁוּב מִצְרַיִמָּה: וְלָמָּא יֵי מַעַל יִתְּנָא לְאֶרְעָא הַדָּא לְמַנְפַּל בְּחַרְבָּא
נִשְׁנָא וְטַפְּלָנָא יִהוֹן לְבָזָא הַלָּא טַב לָנָא דִּי נְתוּב לְמִצְרַיִם: (ד) וַיֹּאמְרוּ
אִישׁ אֶל-אָזְוִיו זִתְנָה רֵאשׁ וְנָשׁוּבָה מִצְרַיִמָּה:
וַאֲמָרוּ גְבַר לְאַחוּהִי נְמַנִּי רִישָׁא וְנְתוּב לְמִצְרַיִם:

רס"י נתנה ראש. כתרגומו נמני רישא, נסים עלינו מלך, ורבותינו פרשו
לשון עבודה זרה:

(ה) וַיַּכּוּ מִשְׁהַ וְאַהֲרֹן עַל-פְּנֵיהֶם לְפָנָי כָּל-קְהֵל
עֵדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וּנְפַל מִשָּׁה וְאַהֲרֹן עַל אַפְּיֵהוּן קָדָם כָּל קְהֵל

כְּנִשְׁתָּא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: (ו) וַיְהוֹשִׁיעַ בֶּן-נֹון וְכָלֵב בֶּן-יִפְנֹה
בֶּן-הַתָּרִים אֶת-הָאָרֶץ קָרְעוּ בְגֵדֵיהֶם: וַיְהוֹשִׁיעַ בַּר
נֹון וְכָלֵב בַּר יִפְנֹה מִן מְאֻלֵי יַת אֶרֶץ אֲרָעָא בְּזָעוּ לְבוֹשֵׁיהוֹן: (ז) וַיֹּאמְרוּ אֶל-
כָּל-עַדְתַּת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר
עָבְרָנוּ בָּהּ לְתוֹר אֹתָהּ טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד
מְאֹד: וַאֲמָרוּ לְכָל כְּנִשְׁתָּא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימַר אֶרֶץ דִּי עָבְרָנָא בָּהּ לְאֵלְלָא

יְתֵה טְבָא אֶרֶץ לְחָדָא לְחָדָא: (ח) אִם-זֹזְפֶּךָ בְּנֹון
יְהוָה וַהֲבִיא אֹתָנוּ אֶל-הָאָרֶץ הַזֹּאת וַנִּתְּנָה לָנוּ
אֶרֶץ אֲשֶׁר-הִיא זֹבַת זֹזְכָב וּדְבָשׁ: אִם רָעוּא בְנָא קָדָם
יְיָ וַיַּעַל יְתֵנָא לְאֶרֶץ הַדָּא וַיִּתְּנֵנָה לָנָא אֶרֶץ דִּי הִיא עֲבָדָא חֶלֶב וּדְבָשׁ: (ט)
אֶךְ בִּיהוָה אֵל-תִּמְרָדוֹ וְאַתֶּם אֵל-תִּירָאוּ
אֶת-עַם הָאָרֶץ כִּי לֹזְזֵנוּ הֵם סָר עֲלֵם
מִעֲלֵיהֶם וַיְהוָה אֹתָנוּ אֵל-תִּירָאֵם: בְּרַם בְּמִימְרָא דִּי
לֹא תִמְרָדוּן וְאַתּוֹן לֹא תִדְחִלוּן מִן עֲמָא דְאֶרֶץ אַרִי בִידְנָא מְסִירִין אֲנוּן עֲדָא
תִּקְפְּהוֹן מִנְהוֹן וּמִימְרָא דִּי בְּסַעֲדָנָא לֹא תִדְחִלוּן מִנְהוֹן:

רס"י אל תמרדו. ושוב ואתם אל תיראו: כי לחמנו הם. נאכלם כלכם: סר
כלם. מנגם וחזקם. כשרים שבהם מתו, איוב שהיה מגין עליהם. דבר אחר
לנו של מקום סר מעליהם:

(י) וַיֹּאמְרוּ כָּל-הָעֵדָה לְרָגוֹם אֹתָם בְּאַבְנֵים
וּכְבוֹד יְהוָה נִרְאָה בְּאַהֲלָ מוֹעֵד אֶל-כָּל-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל: (פ) וַאֲמָרוּ כָּל כְּנִשְׁתָּא לְמַרְגָּם יְתֵהוֹן בְּאַבְנֵי וַיִּקְרָא דִּי אֲתַגְלִי
בְּמִשְׁכוֹ זְמָנָא לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

רס"י לרגום אתם. את יהושע וכלב: וכבוד ה'. הענן ירד שם:

(יא) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה עַד-אַנָּה יִנְאָצְנִי
הָעָם הַזֶּה וְעַד-אַנָּה לֹא-יֶאֱמִינוּ בִּי בְּכָל

הָאֹתוֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ: וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה עַד אֵימַתִּי
יְהוּן מְרִגְזִין קְדָמִי עִמָּא הָדִין וְעַד אֵימַתִּי לֹא יְהִימְנוּן בְּמִימְרֵי בְּכָל אֲתִנָּא דִּי
עֲבָדִית בְּיַנְיָהוּן:

רס"י עד אנה. עד היכן: ינאלני. ירגיזוני: בכל האותות. בצביל כל הנסים
שעשיתי להם היה להם להאמין שהיכולת בידי לקים הבטחתי:

(יב) אֶכְנֹן בַּדְּבָר וְאֶזְרְשֶׁנּוּ וְאֶעֱשֶׂה אֶתְךָ לְגֹי-

גָּדוֹל וְעֲצוּם בְּמִנּוּן: אֶמְחַנְנוּן בְּמוֹתָא וְאֶשְׁצְנֹן וְאֶעֱבֹד יְתֵד לְעַם רַב
וְתִקְוִי מְנָהוּן:

רס"י ואורשנו. לשון תרוכין. ואם תאמר מה לעשה לשבועת אבות: ולעשה
אתך לגוי גדול. שאתה מזרעם:

(יג) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם כִּי-

הָעֵלִיתָ בְּכַזְזָךְ אֶת-הָעָם הַזֶּה בְּקִרְבּוֹ: וַאֲמַר מֹשֶׁה
קְדָם יְיָ וְשָׁמְעוּן מִצְרַאִי אֲרִי אֶסְקֶתָא בְּחִילְךָ יְתָ עִמָּא הָדִין מִבְּיַנְיָהוּן:

רס"י ושמעו מצרים. ושמעו את אשר תהרגם: כי העלית. כי משמש בלשון
אשר, והם ראו אשר העלית בכחך הגדול אותם מקרבם וכשישמעו שאתה
הורגם לא יאמרו שחטאו לך, אלא יאמרו שכנגדם יכלת להלחם אבל כנגד
יושבי הארץ לא יכלת להלחם. וזה הוא:

(ד) וַאֲמָרוּ אֶל-יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת שְׁמָעוּ כִּי-
אֲתָהּ יְהוָה בְּקֶרֶב הָעַם הַזֶּה אֲשֶׁר-עִין בְּעֵין
נִרְאָה | אֲתָהּ יְהוָה וְעַנְנְךָ עֹמֵד עֲלֵיהֶם וּבְעֹמֵד
עֵינֶיךָ אֲתָהּ הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם וּבְעֹמֵד אֵשׁ

לַיְלָה: וַיִּמְרוּ לִיְתֵב אֶרֶץ הָדָא דְשָׁמְעוּ אַרְי אַתְּ יְיָ דְשָׁכְנָתָךְ שְׂרִית בְּגוֹ עֵמָא
הָדִין דִּי בְּעִינֵיהוֹן חֲזוֹן שְׁכִינַת: יְקָרָא דִּי וְעַנְנָךְ מִטֵּל עֲלוֹהוֹן וּבְעֵמֻדָא דְעַנְנָא אַתְּ
מִדְּבַר קְדָמֵיהוֹן בִּימָמָא וּבְעֵמֻדָא דְאֲשֶׁתָא בְּלֵילֵיא:

רש"י ואמרו אל יושב הארץ הזאת. כמו על יושב הארץ הזאת. ומה יאמרו עליהם, מה שאמור בסוף הענין, מצלתי יכלת ה', בשביל ששמעו כי אתה ה' שוכן בקרבם, ועין בעין אתה ה' נראה להם, והכל בדרכ חבה, ולא הכירו כך שנתקה אהבתך מהם עד הנה:

(ט) וְהִבַּמְתָּ אֶת-הָעַם הַזֶּה כְּאִישׁ אֶזוּד וַאֲמָרוּ
הַגּוֹיִם אֲשֶׁר-שָׁמְעוּ אֶת-שְׁמוֹעַךָ לֵאמֹר: וַתִּקְטֹל זֶת
עֵמָא הָדִין כְּגִבְרָא חַד וַיִּמְרוּ עִמָּמָא דִּי שְׁמָעוּ זֶת שְׁמַע גְּבַרְתָּךְ לְמִימָר:

רש"י והמתה את העם הזה כאיש אחד. פתאום, ומתוך כך יאמרו הגוים אשר שמעו את שמעך וגו':

(ט) מִבְּכֹלֵי יִכְלֹת יְהוָה לְהַבִּיא אֶת-הָעַם הַזֶּה
אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נִשְׁבַּע לָהֶם וַיִּשְׁוֹזְטִם
בְּמִדְבָּר: מְדִלִית יוֹכֵלָא קָדָם יְיָ לְאַעְלָא זֶת עֵמָא הָדִין לְאַרְעָא דִּי קִיָּם
לְחוֹן וְקִטְלֵנוּן בְּמִדְבָּרָא:

רש"י מצלתי יכלת וגו'. לפי שיושבי הארץ חזקים וגבורים, ואינו דומה

פרעה לשלטים ואחד מלכים, זאת יאמרו על יוסב הארץ הזאת: מזלתי יכלת.
מתוך שלא היה יכלת בידו להביאם שחטם: יכלת. גם דבר הוא:

(יז) וְעֵתָהּ יִגְדַל-נָא כֹּזֵן אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ
לְאָמֹר: וְכַעַן סָגִי כְעַן חִילָא (מ) קָדָם יְיָ כָּמָא דִּי מְלִילְתָא לְמִימָר:

רס"י יגדל נא כח ה'. לעשות דבור: כאשר דברת לאמר. ומהו הדבור:

(יח) יִהְיֶה אַרְךְּ אַפִּים וְרַב-זֹסֶד נִשָּׂא עֵוֹן וּפְשִׁעַ
וְנִקָּה לֹא יִנָּקֶה פִּקֹּד עֵוֹן אָבוֹת עַל-בָּנִים עַל-
שְׂלֵשִׁים וְעַל-רַב־עֵיִם: יי מרחק רגז ומסגרי למעבד טבון (וקשוט)
שבק לענון ולמרוד ולחובין סלח לדתיבין לאורייתה ודלא תיבין לא מזפי
מסער חובי אבהו על בגין מרדיו על דר תליתאי ועל דר רביעאי:

רס"י ה' ארך אפים. לכדיקים ולרשעים. כשעלה משה למרום מלאו משה
להקדוש צדוק הוא שהיה יוסב וכותב ה' ארך אפים. אמר לו לכדיקים. אמר
לו הקדוש צדוק הוא אף לרשעים. אמר לו רשעים יאבדו. אמר לו הקדוש
צדוק הוא חייך שתלטרך לדבר. כשחטאו ישראל בעגל ובמרגלים התפלל
משה לפניו בארך אפים, אמר לו הקב"ה והלא אמרת לי לכדיקים. אמר לו
והלא אמרת לי אף לרשעים: ונקה. לשבים: לא ינקה. לשאינו שבים:

(יט) סָלִיז-נָא לְעֵוֹן הָעָם הַזֶּה כְּגֹדֶל זֹסֶדֶךָ
וּכַאֲשֶׁר נִשְׂאתָה לְעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד-
הַנֵּה: שְׂבוּק פְעוּן לְחוּבֵי עָמָא הַדִּין פְּסָגִיאוֹת טַבּוּתָךְ וּכְמָא דִּי שְׂבַקְתָּא לְעָמָא
הַדִּין מִמִּצְרַיִם וְעַד קְעוּן:

שלח יום שישי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

(כ) וַיֹּאמֶר יְהוָה סַלְוֵנִי כִּדְבָרְךָ: וַאֲמַר יְיָ שְׂבָקִית כְּפִתְגָמוֹךָ:

רס"י כדברך. כשביל מה שאמרת פן יאמרו מזלתי יכלת ה':

(כא) וְאוֹלָם זִי-אֲנִי וַיְבַלֵּא כְבוֹד-יְהוָה אֶת-
כָּל-הָאָרֶץ: וּבָרַם קִנִּים אָנָּה וּמִלְּנָה יִקְרָא דַּיִן ית כָּל אֲרָעָא:

רס"י ואולם. כמו אצל זאת אעשה להם: חי אני. לשון שבועה. כשם שאני חי וכבודי ימלא את כל הארץ, כך אקים להם, כי כל האנשים הרואים וגו' אם יראו את הארץ. הרי זה מקרא מסורס, חי אני כי כל האנשים אם יראו את הארץ וכבודי ימלא את כל הארץ, שלא יתחלל שמי במגפה הזאת לומר מזלתי יכלת ה' להביאם, שלא אמיתם פתאום כאיש אחד אלא באחור ארבעים שנה מעט מעט:

(כב) כִּי כָל-הָאֲנָשִׁים הָרְאִים אֶת-כְּבוֹדִי וְאֶת-
אֶתְנִי אֲשֶׁר-עָשִׂיתִי בְּמִצְרַיִם וּבַמִּדְבָּר וַיִּנָּסוּ
אֹתִי זֶה עֲשֶׂה פְעָמַיִם וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי: אָרִי כָל
גְּבֻרָא דַחֲזוּ ית יְקָרִי וְיַת אֶתְנִי דִּי עֲבָדִית בְּמִצְרַיִם וּבַמִּדְבָּרָא וְנִסְיָאוּ קִדְמִי דְנֹן
עֲשֶׂה זְמַנִּין וְלֹא קִבְּלוּ בְּמִימְרִי:

רס"י וינסו. כמשמעו: זה עשר פעמים. שנים בים שנים זמן ושנים בשלו
וכו', כדאיתא במסכת ערכין (טו, א) :

(כג) אִם-יִרְאוּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי
לְאַבְתֶּם וְכָל-מְנַאֲצֵי לֹא יִרְאוּהָ: אִם יִחְזוּן יַת אֶרְעָא דִּי
קִנְיִית לְאַבְהֻתְהוֹן וְכָל דְאַרְגִּיזוּ קִדְמִי לֹא יִחְזַנְהוּ:

רס"י אם יראו. לא יראו: לא יראו את הארץ:

(כד) וְעַבְדֵי כָּלֵב עֵקֶב הִיטָה רוּחוֹ אֲזוּרַת עַמּוֹ
וַיִּמְלֹא אֲזוּרֵי וְהִבִּיאתִיו אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-בָּא
שָׁמָּה וְזָרְעוּ יוֹרְשֶׁנָּה: וְעַבְדֵי כָּלֵב חֲלָף דְהוּהוּ רֹחַ אוֹחְרֵי עַמָּה
וְאַשְׁלַם בְּתַר דְחֻלְתֵּי וְאַעֲלִנָּה לְאַרְעָא דִּי עֵאל לְתַמּוֹן וּבְנוּהִי יִתְרַכְנֵהוּ:

רס"י רוח אחרת. שתי רוחות אחת צפה ואחת בלב, למרגלים אמר, אני
עמכם בענה, ובלבו היה לומר האמת ועל ידי כן היה צו כח להשתיקם, כמו
שנאמר (לעיל יג, ט) ויהם כלב, שהיו סבורים שיאמר כמותם, זהו שנאמר בספר
(יהושע יד, ז) ואשכז אתו דבר כאשר עם לבבי, ולא כאשר עם פי: וימלא אחרי.
וימלא את לבו אחרי וזה מקרא קצר: אשר בא שמה. חזרון תנתן לו: יורשנה.
כתרגומו יתרכינה, יורישו את הענקים ואת העם אשר בה, ואין לתרגמו
יירחינה, אלא במקום יירשנה:

(כה) וְהָעַמְלֵקִי וְהַכְּנֻעִי יוֹשְׁבֵי בְּעַמְקֵי מִזְזָר פָּנּוּ
וְסָעוּ לְכֶם הַמִּדְבָּר הַרְרָה יָם-סוּף: (פ) וְעַמְלֵקָא
וְכְנַעְנָא יִתְבּוּ בְּמִישְׁרָא מְחַר אֲתַפְּנוּ וְטוּלוּ לְכוּן לְמִדְבָּרָא אוֹרַח יִמָּא דְסוּף:

רס"י והעמלקי וגו'. אם תלכו עם יהרגו אתכם, מאחר שאיני עמכם: מחר
פנו. לאחוריים וסעו לכם וגו':

(כו) **ויִדְבַר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן**

לֵאמֹר: וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה וְעִם אַהֲרֹן לְמִימָר: (כו) **עַד-בֹּתֵי**

לְעֵדָה הָרְעָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הִבִּיחַ מִכְּלִיָּיִם עָלַי

אֶת-תְּלֻנּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִבִּיחַ מִכְּלִיָּיִם

עָלַי שָׁמַעְתִּי: עַד אֵימַתִּי לְכַנְשֵׁתָא בִישְׁתָּא הָדָא דִּי אֲנוּן מִתְרַעְמִין עָלַי

יְת תְרַעַמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דִּי אֲנוּן מִתְרַעְמִין עָלַי שְׁמִיעַ קְדָמִי:

רס"י לעדה הרעה וגו'. אלו המרגלים, מכאן לעדה שהיא עשרה: אֲשֶׁר

המה מלוינים. את ישראל עלי: את תלנות בני ישראל אֲשֶׁר הִבִּיחַ מִכְּלִיָּיִם.

המרגלים מלוינים אותם עלי שמעתי:

(כח) **אָמַר אֱלֹהִים זִי-אֲנִי זָאִם-יְהוָה אִם-לֹא**

כִּי אֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם בְּאָזְנֵי כֵן אֶעֱשֶׂה לָכֶם: אָמַר לְהוֹן

קָזִים אָנָּא אָמַר יְיָ אִם לָא כְּמָא דִּי מְלִילְתוֹן קְדָמִי כֵן אֶעֱבַד לְכוּן:

רס"י חי אני. לשון שבועה: אם לא וגו' כן אעשה. כזיכור אני חי: כאֲשֶׁר

דִּבַּרְתֶּם. שְׁבַעְתֶּם מִמֶּנִּי אוֹ בְּמִדְבַר הַזֶּה לוֹ מִתְנוּ (פסוק 3):

(כט) **בְּמִדְבַר יְהוָה יִפְּלוּ פְּגִרֵיכֶם וְכָל-פְּקֻדֵיכֶם**

לְכָל-מִסְפָּרְכֶם מִבֵּין עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמֵעַלָּה

אֲשֶׁר הִקְלִינְתֶּם עָלַי: בְּמִדְבַרָּא הָדִין יִפְּלוּן פְּגִרֵיכוּן וְכָל מִנְּגִיכוּן

לְכָל חֲשָׁבְנִכוּן מִבְּר עֲשָׂרִין שָׁנִין וּלְעֵלָּא דִּי אֲתְרַעַמְתוּן עָלַי:

רס"י וכל פקדיכם לכל מספרכם. כל הנמנה לכל מספר, שאתם נמנין בו,

כגון לראת ולבא ולבא ולתת שקלים, כל המנויים לכל אותן מספרות ימותו,

ואלו הן מנן כ' שנה וגו', להוציא שבטו של לוי שאין פקודיהם מנן עשרים:

(ט) אַם-אַתֶּם תָּבֹאוּ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָשָׂאתִי
אֶת-יְדֵי לְשַׁכֵּן אֶתְכֶם בְּהָ כִי אִם-כָּלֵב בֶּן-
יִפְנֶה וַיְהוֹשִׁעַ בֶּן-נֹון: אַם אַתּוֹן תַּעֲלוּן לָאָרֶץ דִּי קִימִית בְּמִימְרֵי
לְאִשְׁרָאֵה יִתְכּוֹן בְּהָ אֶלְהוֹן כָּלֵב בֶּר יִפְנֶה וַיְהוֹשִׁעַ בֶּר נֹון: (לא) וְטַפְּכֶם
אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם לֵבּוֹ יִהְיֶה וְהִבִּי אֶתִּי אֶתְכֶם וַיִּדְעוּ
אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר בָּאֶסְתֶּם בְּהָ: וְטַפְּכֶם דִּי אָמַרְתּוּן לְבָא
יְהִי וְאֶעֱלֶה וְתִהְיוּן וַיִּדְעוּן יַת אָרֶץ דִּי קִצְתּוּן בְּהָ: (לב) וּפְגַרְיֶכֶם אֶתְכֶם
יִפְּלוּ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה: וּפְגַרְיֶכֶם דִּי לָכוּן יִפְּלוּן בְּמִדְבָּרָא הַדִּין:

רס"י וּפְגַרְיֶכֶם אֶתְכֶם. כְּתַרְגוּמוֹ לְפִי שְׂדֵר עַל הַבָּנִים לְהַכְנִיסָם לְאֶרֶץ וּבְקַסָּא
לֹאֵמַר וְאַתְּ תִּמְוֹתוֹ, נוֹפֵל לְשׁוֹן זֶה כְּאִן לֹאֵמַר אֶתְכֶם:

(לג) וּבְנֵיכֶם יִהְיוּ רַעִים בַּמִּדְבָּר אֲרֻבְעִים שָׁנָה
וְנִשְׂאוּ אֶת-אֲנֹוֹתֵיכֶם עַד-יָתֵם פְּגַרְיֶכֶם
בַּמִּדְבָּר: וּבְנֵיכֶם יִהְיוּן מְאַחְרֵיוּן בְּמִדְבָּרָא אֲרַבְעִין שָׁנִין וַיִּקְבְּלוּן יַת חֹזְבֵיכֶם
עַד דִּי־סוּפוּן פְּגַרְיֶכֶם בְּמִדְבָּרָא:

רס"י אַרְבַּעִים שָׁנָה. לֹא מַת אַחַד מֵהֶם פְּחוֹת מִבְּנֵי שָׁסִים, לְכַד נִגְזַר אַרְבַּעִים,
כְּדִי שִׁיְהִיוּ אוֹתָם שָׁל בְּנֵי עֶשְׂרִים מִגִּיעִין לְכָלֵל שָׁסִים. וְשָׁנָה רִאשׁוֹנָה הִיְתָה
בְּכָלֵל, וְאַף עַל פִּי שְׂקִדְמָה לְשַׁלּוּחַ הַמְּרַגְלִים, לְפִי שְׂמַשְׁעִשוּ אֶת הָעֵגֹל עַל־תָּהּ
גַּזְרָה זֹו בְּמַחֲשָׁבָה לֹאֵל שְׂהַמְתִּין לְהֵם עַד שְׂתַּחֲמַלְא סְאֶתְכֶם, וְזֵהוּ שְׂנֵאֲמַר (שְׂמוֹת
לג, לד) וּבִיּוֹם פְּקֻדֵי, בְּמַרְגְּלִים, וּפְקֻדָּתִי עֲלֵיהֶם חֲטָאתְכֶם, וְאַף כְּאִן נֹאֲמַר תִּשְׂאוּ
אֶת עֹנֹתֵיכֶם, שְׂחֵי עֹנוֹת שָׁל עֵגֹל וְשָׁל תְּלוּנָה. וְחֲשַׁב לְהֵם בְּמִנִּין חִיִּיהֶם מִקְּלַת
שָׁנָה כְּכֹלָה, וְכַשְׁנִכְנְסוּ לְשַׁנַּת שָׁסִים מֵתוֹ אוֹתָם שָׁל בְּנֵי עֶשְׂרִים: וְנִשְׂאוּ אֶת
זְנוֹתֵיכֶם. כְּתַרְגוּמוֹ וַיִּקְבְּלוּן יַת חֹזְבֵיכֶם:

(דד) בְּמִסְפָּר הַיָּמִים אֲשֶׁר-תִּרְתַּם אֶת-הָאָרֶץ
אַרְבָּעִים יוֹם ֹ יוֹם לַשָּׁנָה יוֹם לַשָּׁנָה תִּשְׂאוּ
אֶת-עֹנֹתֵיכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיִּדְעֹתֶם אֶת-

תִּנְּוּ אֹתִי: בְּמִנְּן יוֹמָא דִּי אֶלְלַתְנוּן זַת אַרְעָא אַרְבָּעִין יוֹמִין יוֹמָא לְשַׁתָּא
יוֹמָא לְשַׁתָּא תִּקְבָּלוּן זַת חוֹבִיכוֹן אַרְבָּעִין שָׁנִין וְתִדְעוּן זַת דְּאִתְרַעַמְתוּן עָלַי:

רס"י את תנואתי. שהניחותם את לבבכם מאחרי. תנואה לשון הסרה, כמו
(במדבר ל, ו) כי הניח אביה אתה:

(לח) אֲנִי יְהוָה הַבִּירְתִּי אִם-כֹּלֹא וְזֹאת אֶעֱשֶׂה
לְכֹל-הָעֵדָה הָרְעָה הַזֹּאת הַנּוֹעְדִים עָלַי

בְּמִדְבָּר הַזֶּה יִתְּמוּ וְשָׁם יָמוּתוּ: אֲנִי יְיָ גְּזַרְתִּי בְּמִימְרֵי אִם
לֹא דָא אֶעֱבֹד לְכֹל כְּנִשְׁתָּא בִישְׁתָּא הָדָא דְאִזְדְּמִנוּ עָלַי בְּמִדְבָּרָא הָדִין יְסוּפוּן וְתִמְנוּ
יָמוּתוּן: (לו) וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-שָׁלוּ מִשָּׁה לְתוֹר
אֶת-הָאָרֶץ וַיֵּשְׁבוּ (וילכו) וַיִּכְלִינוּ עָלָיו אֶת-כֹּל-

הָעֵדָה לְהוֹצִיא דְבָתָה עַל-הָאָרֶץ: וְגִבְרָא דִּי שְׁלַח מִשָּׁה
לְאֶלְלָא זַת אַרְעָא וְתָבוּ וְאַרְעִימוּ עֲלוֹהֵי זַת כָּל כְּנִשְׁתָּא לְאַפְקָא שׁוּם בִּישׁ עַל
אַרְעָא:

רס"י וישבו וילינו עליו. וכשצבו מתור הארץ הרעימו עליו את כל העדה
בהולאת דבה אותם אנשים וימותו. כל הולאת דבה לשון חנוך דברים,
שמלקיחים לשונם לאדם לדבר בו, כמו (שה"ש ז, י) דובב שפתי יסנים. וישנה
לטובה וישנה לרעה, לכך נאמר כאן מולאי דבת הארץ רעה, שיש דבה שהיא
טובה: דבה. פרלדי"ץ בלע"ז [לשון הרע]:

(לז) וַיִּמְתּוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצְאֵי דְבַת-הָאָרֶץ רָעָה
בְּמִגְפָה לְפָנָי יְהוָה: וּמִיתוּ גְבֵרָא דְאַפִּיקוּ שׁוּם בֵּישׁ עַל אֲרָעָא
בְּמוֹתְנָא קָדָם יי:

רס"י במגפה לפני ה'. צחותה מיתה ההגונה להם מדה כנגד מדה. הם
חטאו בלשון, ונשחרצב לשונם עד טבורם ותולעים יוצאים מלשונם וצחין
לתוך טבורם, לכך נאמר במגפה ולא במגפה, וזהו לפני ה', צחותה הראויה
להם על פי מדותיו של הקדוש ברוך הוא, שהוא מודד מדה כנגד מדה:

(לח) וַיְהוֹשִׁיעַ בֶּן-נֹון וְכָלֵב בֶּן-יִפְנֶה זָוִי מִן-
הָאֲנָשִׁים הָהֵם הַהֹלְכִים לְתוֹר אֶת-הָאָרֶץ:
וַיְהוֹשִׁיעַ בֶּר נון וְכָלֵב בֶּר יִפְנֶה אֶתְקִימוּ מן גְּבֵרָא הָאֲנוּן דְאַזְלוּ לְאַלְלָא ית אֲרָעָא:

רס"י ויהושע וכלב חיו וגו'. מה תלמוד לומר חיו מן האנשים ההם, אלא
מלמד שנטלו חלקם של מרגלים בארץ וקמו תחתיכם לחיים:

(לט) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל-
כָּל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְאַבְּלוּ הָעָם בְּמַאֲד: וּמִלִּיל מֹשֶׁה
יַת פְּתִגְמָא הָאֵלִין לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאַתְאַבְּלוּ עִמָּא לְחֻדָּא: (מ) וַיִּשְׁכְּמוּ
בַּבֹּקֶר וַיַּעֲלוּ אֶל-רֹאשׁ-הָהָר לֵאמֹר הֲנִנֵּנוּ
וַעֲלִינוּ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-אָמַר יְהוָה כִּי
זֻטְאֵנוּ: וְאַקְדִּימוּ בְּצַפְרָא וּסְלִיקוּ לְרִישׁ טוֹרָא לְמִימְרָא הָא אֲנַחְנָא סְלִקִּין
לְאַתְרָא דִּי אָמַר יי אַרִי חֲבָנָא:

רס"י אל ראש ההר. והוא הדרך העולה לארץ ישראל: הגנו ועלינו אל

המקום. לארץ ישראל: אשר אמר ה'. לתתה לנו שם נעלה: כי חטאנו. על
אשר אמרנו הלא טוב לנו שוב מצרימה:

(מא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְפָנָיו יְהוָה אַתֶּם עֹבְרִים אֶת-פְּנֵי
יְהוָה וְהוּא לֹא תִצְלָח: וַאֲמַר מֹשֶׁה לְמֹא דָנוּ אֲתוֹן עֹבְרִין עַל
גְּזֵרַת מִימְרָא דַיְי וְהִיא לֹא תִצְלַח:

רס"י והוא לא תצלה. זו שאתם עושין לא תצלה:

(מב) אֶל-תֵּעָלוּ כִּי אִין יְהוָה בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא
תִּנְגַּפוּ לְפָנָי אִי־בֵיכֶם: לֹא תִסְקוּן אֲרִי לִית שְׁכֻנְתָּא דַיְי בִּינִיכוּן וְלֹא
תִתְּבִרוּן קָדָם בְּעָלֵי דְבִיכוּן: (מג) כִּי הָעֲמִלְקֵי וְהַכְּנַעֲנִי שָׂם
לְפָנֵיכֶם וְנִפְלְתֶם בְּזוֹרֵב כִּי-עַל-כֵּן שִׁבְתֶּם
בְּמִזְוֵרֵי יְהוָה וְלֹא-יִהְיֶה יְהוָה עִמָּכֶם: אֲרִי עֲמִלְקָא
וְכַנְעַנָּא תִמְן קָדְמִיכוּן וְתִפְלוּן בְּחִרְבָּא אֲרִי עַל כֵּן תִּבְתּוּן מִבְּתַר פּוֹלְחָנָא דַיְי וְלֹא
יְהִי מִימְרָא דַיְי בְּסַעֲדָכוּן:

רס"י כי על כן שנתם. כלומר כי זאת תצא לכם על אשר שנתם וגו' :

(מד) וַיַּעֲפְלוּ לְעֵלּוֹת אֶל-רֹאשׁ הָהָר וְאֶרְוֹן
בְּרִית-יְהוָה וּבְמִשְׁה לֹא-בָּשׂוּ מִקָּרֵב הַבְּמוֹזְנָה:
וְאֲרָשְׁעוּ לְמַסַּק לְרִישׁ טוֹרָא וְאֶרְוֹן קִימָא דַיְי וּמִשְׁה לֹא עָדוּ מִגּוֹ מִשְׁרִיתָא:

רס"י ויעפלו. לשון חוזק וכן (חזקוק ב, ז) הגה עפלה. אינגרי"ש בלע"ז [עזי
רוח] לשון עזות, וכן (מיכה ז, ח) עפל בת ליון, (ישעיה לב, יז) עפל וזחן. ומדרש
תנחומא מפרשו לשון אופל, הלכו חשכים שלא ברשות:

וַיֵּרֶד הָעַמֶּלֶקִי וְהַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בְּהַר הַהָּוָא (מח)

וַיִּכְּתוּם וַיִּכְתּוּם עַד-הַזֹּרְמָה: (פ) וַיִּנְחַת עַמְלֻקָּא וַיְכַנְעֵנָא דְזַיְתָּב בְּטוּרָא הַהוּא וּמְחַנּוּן וּטְרַדְנּוּן עַד חֶרְמָה:

רס"י ויכתום. כמו (דברים ט, כא) ואכת אתו טחון, מכה אחר מכה: עד החרמה. שם המקום נקרא על שם המאורע:

טו (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה

לְמִימְרֵי: (ב) דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם

כִּי תָבֹאוּ אֶל-אֶרֶץ מוֹשְׁבֵיכֶם אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן

לָכֶם: מִלֵּל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוֹן אֲרִי תַעֲלוּן לְאֶרֶע מוֹתְבְּנִיכּוֹן דִּי אֲנָא

יְהֵב לָכוֹן:

רס"י כי תבאו. בשר להם סיכנסו לארץ:

(א) וַעֲשִׂיתֶם אֲשֶׁה לַיהוָה עֲלֶיהָ אוּ-אִבּוֹז לְפִלָּא-

זָדָר אוּ בְנִדְבָה אוּ בְּמַעַדֵיכֶם לְעִשׂוֹת רִיזוֹ

זִיזוֹן לַיהוָה מִן-הַבֶּקֶר אוּ מִן-הַצֹּאן: וְתַעֲבְדוּן

קֹרְבָנָא קָדָם יְיָ עֲלֵתָא אוּ נְכֶסֶת קוּדְשִׁיא לְאַפְרָשָׁא נְדָרָא אוּ בְנִדְבָתָא אוּ בְּמוֹעֲדֵיכּוֹן לְמַעֲבַד לְאַתְקַבְּלָא בְּרַעְוָא קָדָם יְיָ מִן תּוֹרֵי אוּ מִן עֲנָא:

רס"י ועשיתם אשה. אין זה כווי אלא כשתבאו שם ותעלה על לבבכם

לעשות אשה לה: ריח ניחת. שיהיה נחת רוח לפני: לפלא נדר או בנדבה וגו'

. או שתעשו האשה בצביל חובת מועדיכם שחייבתי אתכם לעשות במועד:

(ד) וְהִקְרִיב הַמִּקְרִיב הַקָּרְבָּנוֹ לַיהוָה מִזֹּזָה סֵלֶת
עֲשָׂרוֹן בְּלוֹל בְּרֵבִיעֵית הַהֵיזָן שְׁמֹן: וַיִּקְרַב דְּמִקְרַב קֶרְבָּנָה
קָדָם יְיָ מִנְחָתָא סֵלֶתָא עֲשָׂרוֹנָא דְפִילָא בְּרֵבִיעוֹת הֵינָא מִשְׁחָא:

רס"י והקריב המקריב. תקריבו נסכים ומנחה לכל זהמה המנחה כליל,
והשמן נכלל בתוכה, והיין לספלים, כמו ששנינו במסכת סכה (סוכה מח, א) :

(ה) וַיֵּיזֵן כֶּלֶסֶךְ רֵבִיעֵית הַהֵיזָן תִּעְשֶׂה עַל-הָעֵלָה
אוּ לְבָזוֹ לְכַבֵּשׁ הָאֶזְזָד: וְחִמְרָא לְנִסְכָּא רֵבִיעוֹת הֵינָא תַעֲבֵד
עַל עֵלְתָא אוּ לְנִכְסֵת קוּדְשִׁיא לְאִמְרָא חַד:

רס"י לכבש האחד. על כל האמור למעלה הוא מוסב על המנחה ועל השמן
ועל היין:

(ו) אוּ לְאִיל תִּעְשֶׂה מִזֹּזָה סֵלֶת שְׁנַי עֲשָׂרֹנִים
בְּלוֹלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלִשִׁית הַהֵיזָן: אוּ לְדַכְרָא תַעֲבֵד מִנְחָתָא
סֵלֶתָא תְּרִין עֲשָׂרוֹנִין דְפִילָא בְּמִשַׁח תִּלְתוֹת הֵינָא:

רס"י או לחיל. ואם חיל הוא. ורבותינו דרשו או לרבות את הפלגם לנסכי
חיל:

(ז) וַיֵּיזֵן כֶּלֶסֶךְ שְׁלִשִׁית הַהֵיזָן תִּקְרִיב רֵיזוֹ-גֵיזוֹזוֹ
לַיהוָה: וְחִמְרָא לְנִסְכָּא תִלְתוֹת הֵינָא תִקְרַב לְאִתְקַבְּלָא בְּרַעוּא קָדָם יְיָ: (ח)

וְכִי-תִעְשֶׂה בֶן-בְּקָר עֵלָה אוּ-לְבָזוֹ
לְפִילָא-נְדָר אוּ-שְׁלָמִים לַיהוָה: וְאֵרִי תַעֲבֵד בַּר תּוֹרֵי
עֵלְתָא אוּ נִכְסֵת קוּדְשִׁיא לְפָרְשָׁא נְדָרָא אוּ נִכְסֵת קוּדְשִׁיא קָדָם יְיָ: (ט)

וְהִקְרִיב עַל-בֶּן-הַבְּקָר מִזֹּזָה סֵלֶת שְׁלֵשָׁה
עֶשְׂרֵינָיִם בָּלוּל בַּשֶּׁמֶן זֹזַי הַהֵיזָן: וַיִּקְרַב עַל בֶּר תּוֹרֵי
מִנְחָתָא סֵלֶתָא תְּלָתָא עֶשְׂרוֹנֵינּוּ דְפִילָא בְּמִשַׁח פְּלָגוֹת הֵינָא: (ט) וַיִּיזֵן
תִּהְיֶה לְבָסֶר זֹזַי הַהֵיזָן אֵשֶׁה רִיזֹ-זִיזֹזָא
לִיהוּדָה: וְחִמְרָא תִקְרַב לְנִסְכָּא פְּלָגוֹת הֵינָא קֶרְבֹּו דְמִתְקַבֵּל בְּרַעֲוָא קָדָם יְיָ:

רש"י אשה ריח. אינו מוסב אלא על המנחה והשמן, אבל היין אינו אשה,
שאינו נתן על האש:

(יא) כָּכָה יַעֲשֶׂה לְשׂוֹר הָאֶזֶז אוֹ לְאֵיל הָאֶזֶז
אוֹ-לְעֵשֶׂה בְּכַבְשִׁים אוֹ בְּעֹיִם: כְּדִין יִתְעַבֵּד לְתוֹרָא חַד אוֹ
לְדִכְרָא חַד אוֹ לְאִמֵּר בְּאִמְרָא אוֹ בְּעִזָּא:

רש"י או לשה. זין שהוא בכבשים זין שהוא בעזים כבש ושה קרוים בתוך
שנתם: איל. זן שלשה עשר חדש ויום אחד:

(יב) כַּמִּסְפָּר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כָכָה תַעֲשׂוּ לְאֶזֶז
כַּמִּסְפָּרָם: כְּמִנְיָן דִּי תַעֲבִדוּן כְּדִין תַעֲבִדוּן לְחַד כְּמִנְיָנְהוֹן:

רש"י כמספר אשר תעשו. כמספר הבהמות אשר תקריבו להקריבן, ככה תעשו
נסכים לכל אחד מהם: כמספרם. של בהמות מספרם של נסכים:

(יג) כָּל-הָאֶזְרֹז יַעֲשֶׂה-כָכָה אֶת-אֵלֶּה
לְהִקְרִיב אֵשֶׁה רִיזֹ-זִיזֹזָא לִיהוּדָה: כָּל נְצִיבָא יַעֲבִד כְּדִין
יְת אֵלִין לְקֶרְבָּא קֶרְבֹּו דְמִתְקַבֵּל בְּרַעֲוָא קָדָם יְיָ: (יד) וְכִי-יִגְוֹר

אֶתְכֶם גַּר אֹרֶץ-אֲשֶׁר-בְּתוֹכְכֶם לְדַרְתֵיכֶם
וַעֲשֵׂה אִשָּׁה רִיזוּ-נִיזוּזוּ לִיהוָה כַּאֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ
כִּן יַעֲשֶׂה: וְאֵרִי יִתְגַּדֵּר עִמָּכֶם גִּיּוֹרָא אוּ דִי בִינִיכֶם לְדַרְיִכוֹן וְיַעֲבֹד קִרְבּוֹ
דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעְוָא קִדָּם יְיָ כְּמָא דִּי תַעֲבֹדוּן כִּן יַעֲבֹד: (טו) הִקְהֵל זִזְקָה
אֲזוּזַת לָכֶם וְלִגָּר הַגָּר זִזְקַת עוֹלָם לְדַרְתֵיכֶם
כְּכֶם כִּיגָר יִהְיֶה לְפָנַי יְהוָה: קִהְלָא קִזְמָא חַד לְכוּן וּלְגִיּוֹרָא
דִּי תִתְגַּדֵּר קִימָא עֲלָם לְדַרְיִכוֹן כְּוִתְכוֹן כִּיגִיּוֹרָא יְהִי: קִדָּם יְיָ:

רש"י ככס כג. כמותכם כן גר וכן דרך לשון עברית, (בראשית יג, י) כגן ה' כארץ מצרים, כן ארץ מצרים, (מ"א כב, ד) כמוני כמוך כעמי כעמך:

(טז) תֹּרָה אֲזוּזַת וּבִשְׁפֹט אֲזוּזֵי יְהוָה לָכֶם וְלִגָּר
הַגָּר אֶתְכֶם: (פ) אוריתא חֲדָא וְדִינָא חַד יְהִי לְכוּן וּלְגִיּוֹרָא דִּי תִתְגַּדֵּר
עִמָּכֶם: (יז) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:
וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימְרָ: (יח) דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם בְּבִאְכֶם אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי
מֵבִיא אֶתְכֶם שָׂמָּה: מִלַּל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוֹן בְּמַעֲלָכוֹן
לְאַרְעָא דִּי אָנָּא מְעַל יִתְכוֹן לְתַמּוֹן:

רש"י בבאכם אל הארץ. משנה ביאה זו מכל ביאות שבתורה, שכלן נאמר כי תבא, כי תבאו, לפיכך כלן למדות זו מזו וכיון שפרט לך הכתוב באחת מהן שאינה אלא לאחר ירעה וישיבה, אף כלן כן, אבל זו נאמר בה בבאכם, משנכנסו בה ואכלו מלחמה נתחייבו בחלה:

(יט) וְהָיָה בְּאֲכֹלְכֶם מִלֶּזֶם הָאָרֶץ תִּרְיֹמוּ תִרְוַמָּה לִיהוָה: וַיְהִי בְּמִיכַלְכוֹן מִלְחָמָא דְאַרְעָא תִּפְרָשׁוּן אֶפְרָשׁוּתָא קָדָם יי: (כ) יִרְאֲשִׁית עֵרְסוֹתְכֶם זֹלָה תִרְיֹמוּ תִרְוַמָּה כִּתְרוּבֹת גֶּרֶן כֵּן תִּרְיֹמוּ אֹתָהּ: רִישׁ אֶצְוֹתְכוֹן חִלְתָּא תִּפְרָשׁוּן אֶפְרָשׁוּתָא קָמָא דִּי מִפְרָשׁוּן מִן אֲדָרָא כֵּן תִּפְרָשׁוּן יְתָה:

רס"י ראשית ערסתכם. כשתלושן כדי עיסתכם שאתם רגילין ללוש במדבר. וכמה היא, (שמות טז, טז) וימדו בעמר עמר לגבלת, תרימו מראשיתה, כלומר קודם שתאכלו ממנה, ראשית תלקח חלה אחת תרומה לשם ה': חלה. טורטי"ל זלע"ז [עוגה]: כתרומת גרן. שלא נאמר זה שיעור ולא כתרומת מעשר שנאמר זה שיעור, אבל חכמים נתנו שיעור, לזעל הבית אחד מעשרים וארבעה, ולנחתום אחד מארבעים ושמונה:

(כא) מִירְאֲשִׁית עֵרְסוֹתֵיכֶם וְתִתְּנוּ לִיהוָה תִרְוַמָּה לְדַרְתֵיכֶם: (ס) מִירִישׁ אֶצְוֹתְכוֹן תִּתְּנוּן קָדָם יי אֶפְרָשׁוּתָא לְדַרְיִכוֹן:

רס"י מראשית ערסתכם. למה נאמר, לפי שנאמר ראשית עריסותיכם, שומע אני ראשונה שבעיסות, תלמוד לומר מראשית, מקצתה ולא כלה: תתנו לה' תרומה. לפי שלא שמענו שיעור לחלה, נאמר תתנו, שיהא זה כדי נתונה:

(כב) וְכִי תִשְׁגּוּ וְלֹא תִעֲשׂוּ אֶת כָּל-הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר-דִּבֶּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה: וְאֵרִי תִשְׁתַּלְּוּ וְלֹא תִעֲבְדוּן יְתָ כָּל פְּקוּדֵי הָאֱלֹוִן דִּי מִלִּיל יי עִם מֹשֶׁה:

רס"י וכי תשגו ולא תעשו. עבודה זרה היתה בכלל כל המצות שהצבור מביאין עליהן פר, והרי הכתוב מוציאה כאן מכללן לדון בפר לעולה ושעיר לחטאת: וכי תשגו וגו'. בעבודה זרה הכתוב מדבר, או אינו אלא באחת מכל

המרות, תלמוד לומר את כל המרות האלה, מורה אחת שהיא ככל המרות, מה העובר על כל המרות פורק עול ומפר ברית ומגלה פנים, אף מורה זו פורק זה עול ומפר ברית ומגלה פנים ואיזו, זו עצודה זרה: אשר דבר ה' אל משה. אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענוס, (תהלים סג, יג) אחת דבר אלהים שמים זו שמעתי:

כג) אֵת כָּל-אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּיַד-מִשְׁפָּחַת מִן-הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה וְהִלָּאתָ לְדַרְתֵּיכֶם:
נת כל די פקיד יי יתכון בידי דמשה מן יומא די פקיד יי וקהלא לדריכון:

כד) את כל אשר אזה וגו'. מגיד שכל המורה בעצודה זרה כופר בכל התורה כלה ובכל מה שנתנצחו הנביאים, שנאמר למן היום אשר אזה ה' והלאה:

כה) וְהָיָה אִם מֵעֵינֵי הָעֵדָה נַעֲשִׂיתָ לְשִׁגְגָה וַעֲשׂוּ כָל-הָעֵדָה פֶּר בֶּן-בֶּקֶר אֶזְזָד לְעֹלָה לְרִיזוֹ זִיזוֹזוֹ לְיֵהוָה וּבְמִזְזוֹתוֹ וְנִסְכּוֹ כַּמִּשְׁפָּחַת וְשַׁעֲרֵי-עֲזִים אֶזְזָד לְזוֹטָת:
לשלו ויעבדון כל פנשתא תור בר תורי חד לעלתא לאתקבלא ברעוא קדם יי ומנחתה ונספה פדחזי ופיר בר עזי חד לחטאתא:

כז) אם מעיני העדה נעשתה לשגגה. אם מעיני העדה נעשתה עברה זו על ידי שוגג, כגון שגגו והורו על אחת מן העבודות שהיא מתרת לעבוד עצודה זרה בכד: לחטת. חסר א' שאינו כשאר חטאות, שכל חטאות שבתורה הבאות עם עולה החטאת קודמת לעולה, שנאמר (ויקרא ה, י) ואת השני יעשה עולה, וזו עולה קודמת לחטאת:

כח) וכפר הכהן על-כל-עדת בני ישראל ונסכזו להם כי-שגגה הוא והם הביאו את-

קָרְבָּנִים אֲשֶׁה לַיהוָה וְזֹטְאֹתֵם לִפְנֵי יְהוָה עַל-

שְׁגָגֹתֵם: וּכְפָר כִּהְנֵא עַל כָּל כְּנִשְׁתָּא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִשְׁתַּבַּק לְהוֹן אַרְי שְׁלוּתָא הִיא וְאֲנֹן אִיתִיאוּ יָת קָרְבְּנֵהוֹן קָרְבְּנָא קָדָם יְיָ וְחֹבְתֵהוֹן קָדָם יְיָ עַל שְׁלוּתֵהוֹן:

רס"י הַבִּיאוּ אֶת הַרְבַּנִּים אֲשֶׁה לָהּ. זֶה הָאֲמֹר צַפְרָסָה הוּא פֶר הָעוֹלָה שְׁנֵאֲמַר אֲשֶׁה לָהּ: וְחִטָּאֲתִים. זֶה הַשְּׁעִיר:

(כו) וְזִסְלֹזוּ לְכָל-עֲדָתוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלִגְרֵר הַגֵּר

בְּתוֹכֵם כִּי לְכָל-הָעָם בְּשִׁגָּגָה: (ס) וְיִשְׁתַּבַּק לְכָל כְּנִשְׁתָּא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלִגְרֵרָא דִּיתְגַּר בִּינֵיהוֹן אַרְי לְכָל עֲמָא בְּשְׁלוּתָא: (כו)

וְאִם-נִפְשׁ אֲזוֹת תִּזְוֹטָא בְּשִׁגָּגָה

שביעי וְהִקְרִיבָהּ עִזוֹ בֵּת-שְׁגָגָתָה לְזֹטְאֹת: וְאִם אֲנִשׁ מִד יַחֹב בְּשָׁלוּ וְיִקְרַב עִזָּא בֵּת שְׁתֵּה לְחִטָּאֲתָא:

רס"י תַחֲטֹא בְּסַגָּה. בַּעֲבֹדָה זֹרָה: עִזוֹ בֵּת שְׁנֵה. שָׂאֵר עֲבֹדוֹת יַחִיד מִזִּבְחֵי כִשְׁבָה אוֹ שְׁעִירָה וְזֹזוּ קִבַּע לָהּ שְׁעִירָה:

(כז) וְכִפָּר הַכֹּהֵן עַל-הַנִּפְשׁ הַשְּׁגָגָת בְּזֹטְאֹתָ

בְּשִׁגָּגָה לִפְנֵי יְהוָה לְכַפֵּר עָלָיו וְזִסְלֹזוּ לוֹ: וּכְפָר כִּהְנֵא עַל אֲנִשׁ דְּאִשְׁתְּלִי בְּמַחְבָּה בְּשָׁלוּ קָדָם יְיָ לְכַפְרָא עֲלוּהִי וְיִשְׁתַּבַּק לָהּ: (כז)

הָאֲזָרוֹז בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלִגְרֵר הַגֵּר בְּתוֹכֵם תֹּרֵה

אֲזוֹת יִהְיֶה לָכֶם לַעֲשֵׂה בְּשִׁגָּגָה: יַצִּיבָא בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל

וְלִגְרֵרָא דִּיתְגַּר בִּינֵיהוֹן אֲזוֹתָא מְדָא יְהִי לְכוֹן לְדִיעְבַּד בְּשָׁלוּ: (כז) וְהַנִּפְשׁ

אֲשֶׁר-תַּעֲשֶׂה | בְּיַד רָמָה מִן-הָאֲזָרוֹז וּמִן-הַגֵּר

אֶת-יְהוָה הוּא מְגַלֵּף וְנִכְרְתָה הַנִּפְשׁ הַהוּא

בְּקִרְבַּ עֲמֹהָ: וְאִנֹּשׁ דִּיעֲבַד בְּרִישׁ גְּלִי מִן יְצִיבְיָא וּמִן גִּיּוּרְיָא קָדָם יי
הוא מְרַגֵּז וְיִשְׁתַּצִּי אֲנָשָׁא הֵהִיא מִגּוֹ עֲמָה :

רס"י ציד רמה. במזיד: מגדף. מחרף, כמו (יחזקאל ה. טו) והיתה חרפה וגדופה, (ישעיה לז, ו) אשר גדפו נערי מלך אשור. עוד דרסו רבותינו מכאן למצדך את השם שהוא בכרת:

(לא) **כִּי דְבַר-יְהוָה בָּזָה וְאֶת-מִצְוֹתָיו הִפָּר**
הִכָּרַת | תִּכְרַת הַנְּפֹשׁ הַהוּא עֲוֹנָה בָּהּ: (פ) אָרִי עַל
מִמְרָא דִּינֵי בְסַר וְיַת פְּקוּדוֹהִי אֲשֶׁנִּי אֲשֶׁתְצַאָה תִּשְׁתַּצִּי אֲנָשָׁא הֵהִיא חוֹבִיָּה בֵּיה :

רס"י דבר ה'. אזהרת עבודה זרה מפי הגבורה, והשאר מפי משה: עונה זה. בזמן שעונה זה שלא עשה תשובה:

(לב) **וַיְהִי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל בַּבְּיָדָא וַיִּמְצְאוּ אִישׁ**
מִקֵּשׁ עֲצִים בְּיוֹם הַשַּׁבָּת: וְהוּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמְדַּבְּרָא
וְאֲשֶׁפְּחוּ גְבְרָא כַּד מְגַבֵּב אֶעִין בְּיוֹמָא דְשַׁבְּתָא :

רס"י והיו בני ישראל במדבר וימצאו. בגנותן של ישראל דבר הכתוב, שלא שמרו אלא שבת ראשונה, ובשניה בא זה וחללה:

(לג) **וַיִּקְרִיבוּ אֹתוֹ הַבְּיָדָא אֹתוֹ מִקֵּשׁ עֲצִים**
אֶל-מִשְׁהָ וְאֶל-אֶהָרָן וְאֶל-כָּל-הָעֵדָה: וְקָרִיבוּ יָתָה
דְאֲשֶׁפְּחוּ יָתָה כַּד מְגַבֵּב אֶעִין לְוַת מִשְׁהָ וְלְוַת אֶהָרָן וְלְוַת כָּל כְּנִשְׁתָּא :

רס"י המלאים אתו מקושש. שהתרו בו ולא הניח מלקושש אף משמאלוהו והתרו בו:

(לד) וַיִּזְוּ אֶתְּוּ בַּמִּשְׁמַר כִּי לֹא פָרַשׁ מִהַ-יַּעֲשֶׂה
לוֹ: (ט) וְאַסְרוּ יָתֵהּ בְּבַיִת מִטְרָא אֲרִי לֹא אֶתְפָּרֵשׁ לְהוֹן מָה דְיַעֲבֹדוּן לֵה:

רש"י כי לא פרש מה יעשה לו. לא היו יודעים באיזו מיתה ימות, אבל יודעים היו שהמחלל שבת במיתה:

(לה) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה בְּיוֹם הָאִישׁ
רְגוּם אֶתְּוּ בְּאַבְנִים כָּל-הָעֵדָה מִזֹּזוּן לַמִּזְוָה:
וְאָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אֶתְקַטֵּל יִתְקַטֵּל גְּבֵרָא רְגוּמוּ יִתִּיה בְּאַבְנָא כָּל כְּנֻשְׁתָּא מִפְּרָא
לְמִשְׁרִיתָא:

רש"י רגום. כמו עשה פייסני"ט בלע"ז וכן הלוח אלכ"ט וכן זכור ושמו:

(לו) וַיִּצִיאוּ אֹתוֹ כָּל-הָעֵדָה אֶל-מִזְוֵי לַמִּזְוָה
וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ בְּאַבְנִים וַיָּמָת כְּאִשֶּׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת-מֹשֶׁה: (פ) וְאַפִּיקוּ יִתִּיה כָּל כְּנֻשְׁתָּא לְמִפְּרָא לְמִשְׁרִיתָא וַיִּרְגְּמוּ יָתֵהּ
בְּאַבְנָא וּמִית כְּמָא דִּי פְקִיד יְיָ יָת מִשָּׁה:

רש"י ויליאו אותו. מכאן שצית הסקילה חוץ ורחוק מבית דין:

(לז) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: וְאָמַר
יְיָ לְמֹשֶׁה לְמִימַר: (לח) דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצֵת עַל-כִּנְפֵי בְגֵדֵיהֶם
לְדַרְוֹתָם וְנָתַתְּוּ עַל-צִיצֵת הַכֹּהֵן פֶּתִיל וְתַכְלֵת:
מִלַּל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוֹן וַיַּעֲבֹדוּן לְהוֹן פְּרוֹסְפְּדִין עַל כְּנָפֵי כְּסוּתָהוֹן
לְדַרְוֵיהוֹן וְנָתַנּוּן עַל פְּרוֹסְפְּדָא דְכְּנָפָא חוּטָא דְתַכְלֵתָא:

רס"י ועשו להם ציאת. על שם הפתילים התלויים בה, כמו (יחזקאל ת, ג) ויקחני בציאת ראשי. דבר אחר ציאת על שם וראיתם אתו, כמו (שה"ש ב, ט) מציץ מן החרכים: על כנפי בגדיהם. כנגד (שמות יט, ז) ואשא אתכם על כנפי נשרים. על ארבע כנפות ולא בעלת שלש ולא בעלת חמש, כנגד ארבע לשונות של גאלה שנאמר במצרים (שמות ו) והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי: פתיל תכלת. על שם שכול בכורות. תרגומו של שכול תכלא. ומכתם היתה בלילה וכן אצבע התכלת דומה לאצבע רקיע המשחיר לעת ערב. ושמונה חוטים אצבע, כנגד שמונה ימים אשהו ישראל משיאלו ממצרים עד שאמרו שירה על הים: תכלת. אצבע ירוק של חלזון:

(לט) **וְהָיָה לָכֶם לְצִיצָת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וְזָכַרְתֶּם אֶת-כָּל-מִצְוֹת יְהוָה וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא-תִתְּוּ אֲזָזֵי לְבַבְכֶם וְאֲזָזֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר-**

אַתֶּם זְנִים אֲזָזֵי הֵם: ויהיו לכוון לכרוספדין ותחזיון גימיה ותדפרון ית כל פקודיא דיי ותעבדון יתהון ולא תטעון בפר הרהור לפכון ובפר חיזו עיניכון די אתון טעון בתריהון:

רס"י וזכרתם את כל מצות ה'. שמנין גימטריא של ציאת שש מאות, ושמונה חוטים וחמשה קשרים הרי תרי"ג: ולא תתורו אחרי לבבכם. כמו (לעיל יג, כה) מתור הארץ. הלז והעינים הם מרגלים לגוף ומסרסרים לו את העצרות, העין רואה והלז חומד והגוף עושה את העצרות:

(מ) **לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת-כָּל-מִצְוֹתַי וְהָיִיתֶם קְדֹשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם:** בדיל דתדפרון ותעבדון ית כל פקודי ותהון קדישין קדם אלקכון: (מא) **אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:** (פפ) **אֲנִי**

רס"י אני ה'. נאמן לשלם שכר: אלהיכם. נאמן לפרע: אשר הוצאתי אתכם. על מנת כן פדיתי אתכם שתקבלו עליכם גזרתי: אני ה' אלהיכם. עוד למה נאמר, כדי שלא יאמרו ישראל מפני מה אמר המקום, לא שנעשה ונטל שכר, אנו לא עושים ולא נוטלים שכר, על כרחכם אני מלככם. וכן הוא אומר (יחזקאל כ, לג) אם לא ביד חזקה וגו' אמלך עליכם. דבר אחר למה נאמר יציאת מצרים, אני הוא שהבחנתי במצרים בין טפה של זכור לשאינה של זכור, אני הוא עתיד להבחין ולהפרע מן התולה קלל אילן צבגדו ואומר תכלת היא. ומיסודו של רבי משה הדרשן העתקתי, למה נסמכה פרשת מקושש לפרשת עבודה זרה, לומר שהמחלל את השבת כעובד עבודה זרה, שאף היא שקולה ככל המצות, וכן הוא אומר בעזרא (נחמ"ט ט, יג. טו) ועל הר סיני ירדת ותתן לעמך תורה ומצות ואת שבת קדשך הודעת להם, ואף פרשת ציית לכך נסמכה לאלו לפי שאף היא שקולה כנגד כל המצות, שנאמר ועשיתם את כל מצותי:

הפטרות שלח - יהושע ב

ב (א) וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ - בְּנֵי - גֹן - בֶן - הַשִּׁטִּים שְׁנַיִם - אֲנָשִׁים
בְּמִדְבָּרִים זָרָעִים לֵאמֹר לָכוּ רְאוּ אֶת - הָאָרֶץ וְאֶת -
יְרִיזוֹן וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ בֵּית - אֵשָׁה זֹנָה וּשְׂמֵה רָזָב
וַיִּשְׁכְּבוּ - שְׂמֵה: (ב) וַיֹּאמֶר לְמֹכֶּךָ יְרִיזוֹן לֵאמֹר הִנֵּה
אֲנִישִׁים בָּאוּ הִנֵּה הִלְכָה בְּיַדִּי יִשְׂרָאֵל לְזֹפֹר אֶת -
הָאָרֶץ: (ג) וַיִּשְׁלַח בְּמֹכֶּךָ יְרִיזוֹן אֶל - רָזָב לֵאמֹר הֲוֹצִיָא
הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים אֵלֶיךָ אֲשֶׁר - בָּאוּ לְבֵיתְךָ כִּי לְזֹפֹר

אֶת-כָּל-הָאָרֶץ בָּאוּ: ^(ח) וַתִּקְחוּ הָאִשָּׁה אֶת-שְׁנֵי
הָאֲנָשִׁים וַתִּצְפְּנֵנּוּ וַתֹּאמֶר | כִּן בָּאוּ אֵלַי הָאֲנָשִׁים וְלֹא
יָדַעְתִּי מֵאִין הִמָּה: ^(ט) וַיְהִי הַשָּׁעַר לְסָגוֹר בְּזוֹשֶׁר
וְהָאֲנָשִׁים יָצְאוּ לֹא יָדַעְתִּי אֲנִי הִלְכוּ הָאֲנָשִׁים רִדְפוּ
בַּיָּד אֲזוּרֵיהֶם כִּי תִשְׁלָמוּם: ^(י) וְהִיא הֶעֱלֵתָם הַגָּגָה
וַתִּטְמַנְם בְּפִשְׁתִּי הָעֵץ הָעֲרֻכּוֹת לָהּ עַל-הַגָּג: ^(יא)
וְהָאֲנָשִׁים רִדְפוּ אֲזוּרֵיהֶם הִרְרָה הַיְרֵדָן עַל הַמַּעְבְּרוֹת
וְהַשָּׁעַר סָגְרוּ אֲזוּרֵי כָאֲשֶׁר יָצְאוּ הָרִדְפוּם אֲזוּרֵיהֶם:
^(יב) וְהִמָּה טָרַם יִשְׁכַּבּוּן וְהִיא עָלְתָה עֲלֵיהֶם עַל-הַגָּג:
^(יג) וַתֹּאמֶר אֶל-הָאֲנָשִׁים יָדַעְתִּי כִי-גִתָן יְהוָה לָכֶם
אֶת-הָאָרֶץ וְכִי-נִפְלָה אִימַתְכֶם עָלֵינוּ וְכִי נִמְנֹו כָּל-
יִשְׂרָאֵל הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם: ^(יד) כִּי שָׁמַעְנוּ אֶת אֲשֶׁר-הוֹבִישׁ
יְהוָה אֶת-מִי יָם-סוּף מִפְּנֵיכֶם בְּעֲאֲתָכֶם מִמִּצְרָיִם
וְאֲשֶׁר עָשִׂיתֶם לְשְׁנֵי מַלְכֵי הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר בָּעֶבֶר
הַיְרֵדָן לְסִיּוּן וְלָעוֹג אֲשֶׁר הִזְזַרְמֶתֶם אוֹתָם: ^(טו) וַנִּשְׁמַע
וַיִּמַּס לְבַבְנוּ וְלֹא-קָמָה עוֹד רוּחוֹ בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם כִּי
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל-
הָאָרֶץ מִתְּנוֹת: ^(טז) וְעַתָּה הִשָּׁבְעוּ-נָא לִי בַיהוָה כִּי-
עָשִׂיתִי עִמָּכֶם זִוְסָד וְעָשִׂיתֶם עִמָּם-אֲתֶם עִם-בֵּית אָבִי
זִוְסָד וְגִתְתֶם לִי אוֹת אֲמִת: ^(יז) וְהַזְוִיתֶם אֶת-אָבִי וְאֶת-
אֲבִי וְאֶת-אֲזוּלִי וְאֶת-^(אֲזוּזוֹתִי) אֲזוּזוֹתַי וְאֶת כָּל-אֲשֶׁר
לָהֶם וְהִצַּלְתֶּם אֶת-נַפְשׁוֹתֵינוּ מִמָּוֶת: ^(יח) וַיֹּאמְרוּ לָהּ
הָאֲנָשִׁים נַפְשֵׁנוּ תִזְוִיתֶכֶם לָמוֹת אָם לֹא תִגִּידוּ אֶת-
דְּבָרֵנוּ זֶה וְהָיָה בְּתֵת-יְהוָה לָנוּ אֶת-הָאָרֶץ וְעָשִׂינוּ

עֲפֹרָה וְזָסֵד וְאַמֵּת: (ט) וְתוֹרָהּ בַּזֹּכֵל בְּעַד הַזֹּכֵן כִּי
בֵּיתָהּ בְּקִיר הַזֹּזֹמָה וּבַזֹּזֹמָה הִיא יוֹשֶׁבֶת: (י) וְתֹאמֶר
לָהֶם הֲהִרָה לָכֹּהֶן-יָ-יִפְעֲלוּ בְּכֶם הָרֹדְפִים וְזֹזֹבְתֶם
שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד שׁוֹב הָרֹדְפִים וְאֲזֹר תִּלְכּוּ
לְדַרְכְּכֶם: (י) וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הָאֲנָשִׁים זָקִים אֲנֻזְנוּ
מִשְׁבַּעַתְךָ הַזֹּה אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ: (י) הִנֵּה אֲנֻזְנוּ בָּאִים
בָּאָרֶץ אֶת-תִּקְוֹת זֹוֹטָה הַשָּׁנִי הַזֹּה תִקְשְׁרִי בַּזֹּכֵן
אֲשֶׁר הוֹרְדִתָּנוּ בּוֹ וְאֶת-אֲבִיךָ וְאֶת-אִמְךָ וְאֶת-אֲזֻזֶיךָ
וְאֶת כָּל-בֵּית אֲבִיךָ תֹאסִפִי אֵלֶיךָ הַבֵּיתָהּ: (י) וְהָיָה
כָּל אֲשֶׁר-יֵצֵא מִדְּלֹתַי בֵּיתְךָ הַזֹּזֹמָה דָּמוֹ בְּרֹאשׁוֹ
וְאֲנֻזְנוּ זָקִים וְכֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה אִתְּךָ בַּבַּיִת דָּמוֹ
בְּרֹאשׁוֹ אִם-יָד תִּהְיֶה-בּוֹ: (י) וְאִם-תִּגְמָדִי אֶת-דְּבַרְנוּ
זֶה וְהִינֵנוּ זָקִים מִשְׁבַּעַתְךָ אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ: (יא) וְתֹאמֶר
כְּדַבְּרֵיכֶם כֵּן-הוּא וְתִשְׁלֹוֹם וַיִּלְכּוּ וְתִקְשְׁרִי אֶת-
תִּקְוֹת הַשָּׁנִי בַּזֹּכֵן: (יב) וַיִּלְכּוּ וַיָּבֹאוּ הֲהִרָה וַיִּשְׁבוּ שָׁם
שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד-שָׁבוּ הָרֹדְפִים וַיִּבְקְשׁוּ הָרֹדְפִים
בְּכָל-הַדֶּרֶךְ וְלֹא מָצְאוּ: (יג) וַיִּשְׁבוּ שָׁנִי הָאֲנָשִׁים וַיִּרְדּוּ
מִהָהָר וַיַּעֲבְרוּ וַיָּבֹאוּ אֶל-יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נּוֹן וַיְסַפְּרוּ-לוֹ
אֶת כָּל-הַמַּצָּאוֹת אֹתָם: (יד) וַיֹּאמְרוּ אֶל-יְהוֹשֻׁעַ כִּי-
זָתָן יְהוָה בְּיַדְנוּ אֶת-כָּל-הָאָרֶץ וְגַם-זָמְנוּ כָּל-יֹשְׁבֵי
הָאָרֶץ מִפְּנֵינוּ:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

משנה אהלות פרק יא

א. הבית שנסדק, טמאה בחוץ, כלים שבפנים טהורין. טמאה בפנים, כלים שבחוץ, בית שמאי אומרים, עד שיהא בסדק ארבעה טפחים. בית הלל אומרים, כל שהוא. רבי יוסי אומר משום בית הלל, פותח טפח:

דרטורה (א) הבית שנסדק. גג הבית שנחלק על פני כולו לפני חלקים: טומאה בחוץ. לכל החילון שבו הפתח: כלים שבפנים טהורים. שאין דרך טומאה ליכנס אלא ללאת: ובית הלל אומרים כל שהוא. בתוספתא מפרש כל שהוא דבית הלל ובלבד שיהא כחוט המשקולת. והלכה כבית הלל:

ב. אכסדרה שנסדקה, טמאה בצד זה, כלים שבצד השני טהורים. נתן את רגלו או קנה מלמעלה, ערב את הטמאה. נתן את הקנה בארץ, אינו מביא את הטמאה, עד שיהיה גבוה מן הארץ פותח טפח:

דרטורה (ב) אכסדרה שנסדקה. תקרת האכסדרה שנחלקה לשתיים: כלים שבלבד השני טהורים. שאויר הסדק מפסיק וגורם שאין הטומאה עוברת לכל השני: עירב את הטומאה. לפי שנסתם האויר: בארץ. ברנפת האכסדרה כנגד הסדק שבתקרה:

ג. סגוס עבה וכפת עבה אינן מביאין את הטמאה עד שיהיו גבוהים מן הארץ פותח טפח. קפולים זו על גבי זו אינן מביאות את הטמאה עד שיהא העליונה גבוהה מן הארץ פותח טפח. היה אדם נתון שם, בית שמאי אומרים, אינו מביא את הטמאה. ובית הלל אומרים, אדם חלול הוא, והצד העליון מביא את הטמאה:

דרטורה (ג) סגוס. בגד למר עב מאוד: וכופת. קורה עבה. אע"פ שגובה עוביין יותר מטפח: אינן מביאין את הטומאה. אם נתנו בארץ כנגד הסדק שבתקרת אכסדרה, אלא אם כן יש תחתיהן חלל טפח: הפולין. כמו טלית מקופלת, בגדים הרבה מקופלים זו על זו: עד שתהא העליונה גבוהה מן הארץ טפח. ואע"פ שהבגדים נתונים תחתיה, העליונה מביאה את הטומאה הואיל וגבוהה מן הארץ טפח: היה אדם נתון שם. בארץ כנגד הסדק: חלול. חלל הגוף נחשב חלל אע"פ שבני מעיו לחכו:

ד. הָיָה מְשַׁקֵּיף בְּעַד הַחֲלוֹן וְהֶאָהִיל עַל קוֹבְרֵי הַמֵּת, בַּיֵּת שְׁמַאי אֹמְרִים, אֵינוֹ מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה. וּבֵית הֵלֵל אֹמְרִים, מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה. וּמוֹדִים שָׂאֵם הָיָה לְבוֹשׁ בְּכֻלּוֹ, אוֹ שֶׁהָיוּ שְׁנִים זֶה עַל גְּבִי זֶה, שָׂהֵם מְבִיאִין אֶת הַטְּמֵאָה:

דרטורה (ז) והאהיל על קוברי המת. היינו שהאהיל על המת: בית שמאי אומרים אינו מביא את הטומאה. בית שמאי לטעמייהו דחלל גופו לא חשיב חלל, הלכך אינו מביא את הטומאה לבית. ובית הלל לטעמייהו דחשבי ליה חלל, הלכך אע"פ שגופו דבוק בחלון, כד עליון שבו מביא את הטומאה לבית דהא איכא חלל גופו דהוי טפח: ומודים. בית שמאי באדם לבוש:

ה. הָיָה מְטַל עַל הָאֶסְקָפָה וְהֶאָהִילוּ עָלָיו קוֹבְרֵי הַמֵּת, בַּיֵּת שְׁמַאי אֹמְרִים, אֵינוֹ מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה. וּבֵית הֵלֵל אֹמְרִים, מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה:

דרטורה (ח) היה מוטל על האסקופה. מקלחתו בתוך הבית ומקלחתו חוץ לבית: אינו מביא את הטומאה. דאין כחן חלל: חלל:

ו. הַטְּמֵאָה בַּבַּיִת וְהֶאָהִילוּ עָלָיו טְהוֹרִים, בַּיֵּת שְׁמַאי מְטַהְרִין, וּבֵית הֵלֵל מְטַמְּאִין:

דרטורה (ט) והאהילו עליו טהורים. על מקלחת גופו שחוץ: בית שמאי מטהרין. דאין בזה תחתיו טומאה שבבית, דאין כחן חלל: ובית הלל מטמאין. דסברי אדם חלול הוא, וזכה תחתיו טומאה, וחותן שהאהילו עליו בחוץ נטמאו:

ז. כָּלֵב שֶׁאֵכֵל בְּשֵׁר הַמֵּת וַיִּמַּת הַכֶּלֶב וַיִּמְטַל עַל הָאֶסְקָפָה רַבִּי מְאִיר אֹמֵר, אִם יֵשׁ בְּצִנּוֹאָרוֹ פּוֹתַח טַפַּח, מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה. וְאִם לֹא, אֵינוֹ מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, רוֹאִין אֶת הַטְּמֵאָה, מִכְּנֶגֶד הַמְּשַׁקֵּיף וְלִפְנֵים, הַבַּיִת טָמֵא. מִכְּנֶגֶד הַמְּשַׁקֵּיף וְלַחוּץ, הַבַּיִת טָהוֹר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר, פִּי לִפְנֵים, הַבַּיִת טָהוֹר. פִּי לַחוּץ, הַבַּיִת טָמֵא, שֶׁהַטְּמֵאָה יוֹצֵאת דְרָךְ שׁוֹלֵיו. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בֶּתִירָא אֹמֵר, בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ, הַבַּיִת טָמֵא. כַּמָּה תִּשְׁהֶה בְּמַעְיוֹ, שְׁלֹשָׁה יָמִים מֵעַת לַעַת. בְּעוֹפּוֹת וּבַדְּגִים, כִּדִּי שֶׁתְּפוֹל לְאוֹר וְתִשְׁרַף, דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בֶּתִירָא אֹמֵר, בְּעוֹפּוֹת וּבַדְּגִים, מֵעַת לַעַת:

דרטורה (י) ומת הכלב. דאילו חי, אפילו כולו בבית, טהור, לטומאה כלועה צבעלי

חיים אינה מטמאה: ומוטל על האסקופה. וזוהו לפנים: אם יש צווארו פותח טפה. רוחצ הצואר טפה, ומשערין אותו על ידי חוט המקיף את הצואר, לכל שיץ ברחבו טפה, יש בהיקפו שלשה טפחים: מציא את הטומאה. לזד העליון שבו מאהיל על הטומאה וממשיך את הטומאה לבית: ואם לאו. דאינו פותח טפה: אינו מציא את הטומאה. דלענין הבאת טומאה בעינן פותח טפה: ר' יוסי אומר רואים את הטומאה. בודקים בגופו של כלב את מקום הטומאה, אם היא מן המשקוף ולפנים, הבית טמא אע"פ שאין צווארו רוחצ טפה, דטומאה טמונה בוקעת ועולה ונמצא שהבית האהיל על הטומאה. והלכה כרבי יוסי: פיו לפנים. ונקב זנבו מבחוץ: הבית טהור. אם טומאה מבחוץ, דמשום המשכה לא מטמאין ליה, שאין דרך מאכל ללאת דרך פיו אלל דרך נקב בית הרעי: פיו לחוץ. וקוליו לפנים: הבית טמא. שהרי דרך פתח קטן זה היה סופה ללאת: בין כך ובין כך. בין פיו לפנים בין פיו לחוץ בין טומאה מכנגד המשקוף ולפנים בין טומאה לחוץ בין יש צווארו טפה בין אין צווארו טפה, בכל ענין הבית טמא, דטומאה יולאה בין דרך כניסתה בין דרך יציאתה: כמה תשהה. בשר המת: במעיו. של כלב שימות הכלב ושוב לא יטמא מפני שיהיה חשוב כמעוכל: שלשה ימים מעת לעת. משעה שאכלה. כדלמרין (שבת 97 קנה) גלוי וידוע לפני הקב"ה שמזונותיו של כלב מועטין לפיכך משהה אכילתו בתוך מעיו שלשה ימים: בעופות ובדגים. אם אכלו בשר המת, כדי שתפול לאור ותשרף: רבי יהודה בן בתירא אומר וכו'.

ח. הַחֲדוֹת שֶׁבַּבֵּית וּמְנוּרָה בְּתוֹכוֹ, וְהִפְרַח שְׁלֵה יוֹצֵא וּכְפִישָׁה נְתוּנָה עָלָיו, שְׂאֵם תִּנְטֵל הַמְּנוּרָה וּכְפִישָׁה עוֹמְדֵת עַל פִּי הַחֲדוֹת, בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, הַחֲדוֹת טְהוֹר, וּמְנוּרָה טְמֵאָה. בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים, אִף הַמְּנוּרָה טְהוֹרָה. וּמוֹדִים שְׂאֵם תִּנְטֵל הַמְּנוּרָה וּכְפִישָׁה נוֹפֶלֶת, הַכֵּל טְמֵא:

ברטורה (ח) החדות. כמו הדות, והיינו בור והיינו דות, אלל שבור בחפירה ודות בצנין: ומנורה בתוכו. בתוך הדות: והפרח של מנורה יולא וכפישה נתונה עליו גרסינן. כלומר על הפרח. ופרח הוא הרחב שבראש המנורה שהנר יושב עליו. וכפישה, סל גדול שכובשים בו הזיתים לכומרן: על פי החדות. שאינה נופלת לתוכו: טהור. דניחול עם דופני האוהל. כדלמרין לעיל בפרק ה' [משנה ו]: והמנורה טמאה. מפני הפרח היוולא מן הדות ואין הכפישה מללת עליו. ואם תאמר, כיון דמנורה טמאה היאך הדות טהור, והלל היא מטמאה כמה עלמו דחרב הרי הוא כחלל. יש לומר, דמיירי כגון דליכא מת בבית אלל חרב שנגע במת, ועל ידו מיטמא הבית והמנורה, וקיימא לן דאין כלי עושה כלי אחר כיוולא בו. כדפרסינן בפרק קמא: אף המנורה טהורה. דבתר ידיה אזלינן ולל בתר פרהה, והיא בתוך הדות קיימא וניחולת עם הדות: הכל טמא. בין הדות בין המנורה, כיון דאם תנטל מנורה כפישה נופלת לתוך הדות:

ט. פִּלִּים שְׁפִין שְׁפִתֵי כְּפִישָׁה לְבִין שְׁפִתֵי הַחֲדוּת, אֶפְלוּ עַד הַתְּהוֹם, טְהוּרִים. טְמֵאָה שָׁם, הַבַּיִת טָמֵא. טְמֵאָה בַּבַּיִת, פִּלִּים שְׁבַכְתְּלֵי הַחֲדוּת, אִם יֵשׁ בְּמִקוֹמָן טָפַח עַל טָפַח עַל רוּם טָפַח, טְהוּרִים. וְאִם לֹא, טְמֵאִים. אִם הָיוּ כְּתֵלֵי הַחֲדוּת רְחֻבִים מְשָׁל בַּיִת, בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ טְהוּרִים:

ברטנורה (ט) טומאה שם. בתוך הדות, אחי על פי שהכפיסה על גביו: הבית טמא. דאין אמיד פתיל לטומאה: טומאה בבית. השתא מיירי דדות פתוח שאין עליו כפיסה: טהורים. הכלים. כיון שיט במקומן טפח על טפח צרום טפח, דנילוין שם כביב שהוא קמור תחת הבית דתנן לעיל בפרק ג' (משנה ו) טומאה בבית מה שצתוכו טהור: רחבים משל בית. כגון שחלל דות מרחיב והולך תחת כותל הבית, וכותל הדות בנוי מחוץ לכותל הבית, והכלים שם: בין כך ובין כך. דאפילו דאין במקומן טפח על טפח צרום טפח טהורין:

גמרא נדה דף כ"ב ע"א

בְּעָא מִינִיהּ רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא מְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דָּם יָבֵשׁ מֵהוּ (ויקרא טו) כִּי יָזוּב דָּמָה אָמַר רַחֲמֵנָא עַד דְּמִידַּב דִּי יִיב לִיהּ. לַח אִין יָבֵשׁ לֹא. אוּ דִילְמָא הָאִי כִּי יָזוּב זֹב דָּמָה אוּרְחָא דְּמִילְתָּא הִיא. וְלַעוּלָם אֶפְלוּ יָבֵשׁ נְמִי אָמַר לִיהּ תְּנִיתוּהָ דָם הַנֶּדֶה וּבָשָׂר הַמֵּת מִטְּמֵאִין לַחִים וַיִּבְשִׂים אָמַר לִיהּ לַח וְנִעְשָׂה יָבֵשׁ לֹא קָא מְבַעֲיָא לִי. כִּי מְבַעֲיָא לִי יָבֵשׁ מְעִיקְרָא הָא נְמִי תְּנִיתוּהָ הַמְּפֻלַת כְּמִין קְלִיפָה כְּמִין שְׁעָרָה כְּמִין עֶפֶר כְּמִין יַבְחוּשִׁין אֲדוּמִין תְּטִיל לְמִים אִם נְמוּחוּ טְמֵאָה אִי הָכִי בְּלֹא נְמוּחוּ נְמִי. אָמַר רַבָּה כִּי לֹא נְמוּחוּ בְּרִיָּה בְּפָנֵי עֲצָמָה הִיא. וּמִי אֵיכָא כִּי הָאִי גוֹנָא אִין. וְהַתְּנָא אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צְדוּק שְׁנֵי מַעֲשִׂים הֶעֱלָה אַבָּא מְטַבְּעִין לִיבְנָה. מַעֲשָׂה בְּאִשָּׁה שְׁהִיתָה מְפֻלַת כְּמִין קְלִיפּוֹת אֲדוּמוֹת. וּבָאוּ וְשָׂאוּ אֶת אַבָּא וְאַבָּא שָׂאל לְחַכְמִים וְחַכְמִים שָׂאוּ לְרוֹפְאִים וְאָמְרוּ לָהֶם אִשָּׁה זֹי מַכָּה יֵשׁ לָהּ בְּתוּךְ מַעֲיָה שְׁמִמְנָה מְפֻלַת כְּמִין קְלִיפּוֹת. תְּטִיל לְמִים אִם נְמוּחוּ טְמֵאָה. וְשׁוּב מַעֲשָׂה בְּאִשָּׁה שְׁהִיתָה מְפֻלַת כְּמִין שְׁעָרוֹת אֲדוּמוֹת וּבָאָה וְשָׂאלָה אֶת אַבָּא וְאַבָּא שָׂאל לְחַכְמִים וְחַכְמִים לְרוֹפְאִים וְאָמְרוּ לָהֶם שׁוּמָא יֵשׁ לָהּ בְּתוּךְ מַעֲיָה שְׁמִמְנָה מְפֻלַת כְּמִין שְׁעָרוֹת אֲדוּמוֹת תְּטִיל לְמִים אִם נְמוּחוּ טְמֵאָה. אָמַר רִישׁ לְקִישׁ וּבְפוֹשְׁרִין:

רש"י דם יבש. כגון שיאל מגופה חתיכה של דם יבש: זב דמה. משמע לח שהרי אין דרכו לזב אלל לח: לח ונעשה יבש. להא דקתני מטמאים יבשים צנפל דם לח על הבגד ויבש ואח"כ נגע הדם בטהרות דומיא דייבש בשר המת דייבש מעיקרא בשר המת ליכא: אם נמוחו טמאין. דדם הוא אלמא אע"ג דכי חזיתיה יבש הי' כעפר: צריה צפני עלמה. ולח דם: כי האי גוונא. מפלת כמין שערות וקליפות: מטבעין. שם העיר: קליפות. גלדי המכה: וא"ל שומא כו'. דרך שומא להיות צה שער: וצפושין. דאי צדק צנון ולח נימוח לח מטשרין לה צהכי דלמא אי היה צפושין הוה נמוח:

זוהר ויקהל דף ר"ג ע"ב

תא חזי ביומא שתינתא כד מטא זמנא דערב דליג לגו ההוא נהורא מדורא דאשא וסלקא לעילא לאעלאה גו גוונין. כדיו מתתקנין ישראל לתתא ומסדרין סעודתין ומתקנין פתורין כל חד וחד פתוריה. כדיו חד שלהובא נפיק ובטש בההוא מדורא. כיון דבטש ביה מתגלגלן ההוא שלהובא וההוא מדורא ועאלין בנוקבא דתהומא רבא ואתטמון ויתבת תמן. וההוא שלהובא איהו מסטרא דימינא ובגין דהוא מסטרא דימינא אעבר לההוא מדורא ואעיל ליה לנוקבא דתהומא רבא ויתב תמן עד דנפיק שבתא. כיון דנפק שבתא אצטריך להו לעמא דישראל לברכא על אשא ונפקא ההוא שלהובא בברכתא דלתתא ושליט על ההוא מדורא כל ההוא לילא ואתכפא ההוא מדורא:

תרגום זוהר צח ורחא, ציוס הששי, שהוא יסוד, כשמגיעה עת הערב, מדלגת מדורת האש ההיא, לפני, ועולה למעלה להפנס לתוך הגונים. אז מתתקנים ישראל למטה, ומסדרים סעודות, ועורכים שלחנות, כל אחד ואחד שלחנו. אז יוצאת שלהבת אחת, ומפה צמדורת האש ההיא, כיון שהפה צה ונתחצרו, מתגלגלות יחד, השלהבת ההיא והמדורה ההיא ונכנסות צנקב התהום הגדול, ונספרות ויושבות שם. והשלהבת ההיא, היא מלד ימין, ומשום שהיא מלד ימין, העביר הדינים של אותה המדורה והכניסם לנקב התהום הגדול, ויושבת שם צתהום הגדול עד שיוצא השבת. כיון שיוצא השבת, כריכים עם ישראל לצדד על האש. ועל ידי הצרכה מלמטה יוצאת השלהבת ויוצאת וסולקת על המדורה ההיא כל הלילה

ההוא של מולאי שבת. והמורה היא נכונת, כלומר שפחה נגז.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות שבת פרק מ'

א. המתיד אחד ממיני מתכות כל שהוא או המחמם את המתכת עד שתעשה גחלת הרי זה תולדת מבשל. וכן הממסס את הדונג או את החלב או את הזפת והכופר והגפרית וכיוצא בהם הרי זה תולדת מבשל וחייב. וכן המבשל כלי אדמה עד שיעשו חרס חייב משום מבשל. כללו של דבר בין שרפה גוף קשה באש או שהקשה גוף רך הרי זה חייב משום מבשל: **ב.** הגוזז צמר או שער בין מן הבהמה בין מן החיה בין מן החי בין מן המת אפלו מן השלחין שלהן חייב. כמה שיעורו כדי לטוות ממנו חוט שארכו פרוחב הסיט כפול. וכמה רוחב הסיט כדי למתוח מן בוהן של יד עד האצבע הראשונה שפיתח ביניהן בכל כחו והוא קרוב לשני שלישי זרת התולש כנף מן העוף הרי זה תולדת גוזז. הטווה את הצמר מן החי פטור שאין דרך גזיזה בכך ואין דרך נפוץ בכך ואין דרך טווה בכך:

מוסר

מספר חסידים סימן פי"א

כשתשאל על אדם אשר תרצה להתחבר עמו שאל מי רעהו. כי האדם עושה כמעשה רעהו. על כן כשתהיה בתוך עם תתרועע לטוב ואל תתרועע לרע פן תרע כמוהו. וכך אמרו אם דרך איש לך נסתרה הבט וראה עם מי עושה חברה. כי כל עורב למינו קרב וטמא טמא יקרא. כשתדבר בלילה השפל קולך וכשתדבר ביום הבט סביבותך. והזהר בדבריך מן הכותל שאחריו. כי ימות אדם בכשלונו לשונו ואל ימות בכשלונו רגליו כי בכשלונו לשונו יסיר את ראשו וכשלונו רגליו ירפא לרוץ מעט: כשתתירא מן החרטה אמור לאו קודם הן כי לאו אחר הן מגונה מאד. וכאשר תאמר הן כפול קיים מה

פרשת קורח

קורח יום ראשון תורה

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד י דמילוי יו"ד דשם בין להשאר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה:

טז (א) וַיִּקְרָא קָרַח בֶּן-יִצְחָר בֶּן-קֵהָת בֶּן-לוֹי וְדָתָן וְאַבְיָרָם בְּנֵי אֶלְיָאָב וְאֹן בֶּן-פֹּלֵת בְּנֵי

רְאוּבֵן: וַאֲתַפֵּלֵג קָרַח בֶּר יִצְחָר בֶּר קֵהָת בֶּר לֹוי וְדָתָן וְאַבְיָרָם בְּנֵי אֶלְיָאָב וְאֹן בֶּר פֹּלֵת בְּנֵי רְאוּבֵן:

רש"י ויקח קרח. פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא: ויקח קרח. לקח את עצמו לכל אחד להיות נחלק מתוך העדה לעורר על הכהנה, וזהו שדרגם אנקלוס ואתפלג נחלק משאר העדה להחזיק במחלוקת, וכן (איוז טו, יז) מה יקח לבד, לוקח אתך להפליג משאר בני אדם. דבר אחר ויקח קרח משך ראשי סנהדראות שבהם בדברים, כמו שנאמר (במדבר כ, כה) קח את אהרן, (הושע יד, ג) קחו עמכם דברים: בן יאהר בן קהת בן לוי. ולא הזכיר בן יעקב, שדקש רחמים על עצמו שלא יזכר שמו על מחלקתם, שנאמר (בראשית מט, ו) בקהלם אל תחד כבדי. והיכן נזכר שמו על קרח, בהתיחסם על הדוכן בדברי הימים, שנאמר (ד"ה א' ו, כב. כג) בן אביאסף בן קרח בן יאהר בן קהת בן לוי בן ישראל: ודתן ואבירם. בשביל שהיה שצט ראובן שרוי בחניתם תימנה, שכן לקהת ובניו החונים תימנה, נשתתפו עם קרח במחלקתו, אוי לרשע אוי

לשכנו. ומה ראה קרח לחלוק עם משה, נתקנא על נשיאותו של אליעזר בן עזיאל שמנהו משה נשיא על בני קהת על פי הדבור. אמר קרח, אחי אבא ארבעה היו, שנאמר (שמות ו, יח) ובני קהת וגו'. עמרם הזכור נטלו שני בניו גדלה, אחד מלך ואחד כהן גדול, מי ראוי לטול את השניה, לא אני שאני בן יאהר שהוא שני לעמרם, והוא מנה נשיא את בן אחיו הקטן מכלם, הריני חולק עליו ומבטל את דבריו. מה עשה, עמד וכנס מאתים חמשים ראשי סנהדראות, רצן משבט ראובן שכניו, והם אליעזר בן שדיאור וחזריו וכיוצא בו, שנאמר נשיא עדה קראי מועד, ולהלן הוא אומר (במדבר א, טז) אלה קרואי העדה, והלציץן טליתות שכלן תכלת. באו ועמדו לפני משה. אמרו לו טלית שכלה של תכלת חיבת צליצית או פטורה. אמר להם חיבת. התחילו לשחק עליו, אפשר טלית של מין אחר חוט אחד של תכלת פוטרה, זו שכלה תכלת לא תפטור את עצמה: בני ראובן. דתן ואבירם ואון בן פלת:

(ב) ויקמוּ לְפָנַי מֹשֶׁה וְאַנְשֵׁים מִבְּנֵי-יִשְׂרָאֵל

זֹמְרֵים וּמְאִתִּים זְשִׁיאֵי עֵדָה קְרָאִי מוֹעֵד

אַנְשֵׁי-נָשִׁים: וְקָמוּ לְאַפֵּי מֹשֶׁה וּגְבֵרָא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֲתָן וְחֲמִשִּׁין רִבְרָבִי

כְּנִשְׁתָּא מְעָרְעֵי זְמוֹן אֲנָשִׁין דְּשָׂמָא: (ג) וַיִּקְהֻלוּ עַל-מֹשֶׁה וְעַל-

אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב-לָכֶם כִּי כָל-

הָעֵדָה כֻּלָּם קְדָשִׁים וּבְתוֹכְכֶם יְהוֹזֵב וּבַמִּדְוֵה

תִּתְזַשְׂאוּ עַל-קְהֵל יְהוָה: וְאֲתַכְנְשׁוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן וַאֲמָרוּ

לְהוֹן סְגִי לְכוּן אַרְי כָּל כְּנִשְׁתָּא כְּלָהוֹן קְדִישִׁין וּבִינֵיהוֹן שְׂרָאָא שְׂכַנְתָּא דִּינִי וּמָא דִּין אֲתָנוּן מִתְרַבְּרִין עַל קְהֵלָא דִּינִי:

רש"י רצ לכם. הרבה יותר מדאי לקחתם לעצמכם גדלה: כלם קדשים. כלם שמעו דברים בסיני מפי הגבורה: ומדוע תתנשאו. אם לקחת אתה מלכות לא היה לך לזכר לאחיד כהנה, לא אתם לזדכם שמעתם בסיני אנכי ה' אלהיך (שמות כ, ט), כל העדה שמעו:

(ד) וַיִּשְׁמָע מֹשֶׁה וַיִּפֹּל עַל-פָּנָיו: וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּפֹּל עַל אַפּוֹהִי:

רס"י ויפל על פניו. מפני המחלקת, שכבר זה בידם סרחון רביעי, חטאו בעגל (שמות לז, יא) ויחל משה, במתאווננים (במדבר יא, יב) ויתפלל משה, במרגלים (שם יד, יג) ויאמר משה אל ה' ושמעו מצרים, במחלקתו של קרח נתרסלו ידיו. משל לבן מלך ססרח על אציו ופייס עליו אוהבו פעם ושתיים ושלש, כססרח רביעית נתרסלו ידי האוהב ההוא. אמר עד מתי אטריח על המלך, שמא לא יקבל עוד ממני:

(ה) וַיִּדְבֹר אֶל-קָרוֹז וְאֶל-כָּל-עֲדַתוֹ לֵאמֹר
בִּקֶּר וַיֵּדַע יְהוָה אֶת-אֲשֶׁר-לוֹ וְאֶת-הַקְּדוֹשׁ
וְהִקְרִיב אֵלָיו וְאֶת אֲשֶׁר יִבְזֹר-בּוֹ יִקְרִיב
אֵלָיו: וּמִלִּיל עִם קָרַח וְעִם כָּל כְּנִשְׁתָּהּ לְמִימַר בְּצַפְרָא וַיְהוּדַע יְיָ יֵת דְּכָשֶׁר
לֵה וְיֵת דְּקַדִּישׁ וַיִּקְרַב לְקַדְמוֹהִי וְיֵת דִּי יִתְרַעֲי בֵּה יִקְרַב לְשִׁמוּשָׁה:

רס"י בקר וידע וגו'. עתה עת שכרות הוא לנו ולא נכון להראות לפניו והוא היה מתכוון לדחותם שמא יחזרו בהם: בקר וידע ה' את אשר לו. לעבודת לוויה: ואת הקדוש. לכהנה: והקריב. אותם אליו. והתרגום מוכיח כן ויקריב לקדמוהי יקריב לשמושיה. ומדרשו בקר, אמר לו משה, גבולות חלק הקדוש צרוך הוא בעולמו, יכולים אתם להפוך בקר לערב, כן תוכלו לצטל את זה, שנאמר (בראשית א, ה. ז) ויהי ערב ויהי בקר ויצדל, כך (דה"א כג, יג) ויצדל אהרן להקדישו וגו' :

(ו) וְאֶת עֲשׂוֹ קָרוֹז-לְכֶם מִזֹּזְתוֹת קָרוֹז וְכָל-
עֲדַתוֹ: דָּא עֲבִידוֹ סָבוּ לְכוֹן מִחֲתָנָן קָרַח וְכָל כְּנִשְׁתָּהּ:

רס"י זאת עשו קחו לכם מחתות. מה ראה לומר להם כך, אמר להם בדרכי הגוים יש נמוסים הרבה וכומרים הרבה ואין כלם מתקבלים בצית אחד, אנו אין לנו אלא ה' אחד, ארון אחד ותורה אחת ומזבח אחד וכהן גדול אחד ואתם מאתים וחמשים איש מבקשים כהנה גדולה, אף אני רואה בכך, הא

לכס תשמיש חביב מכל, היא הקטרת החביבה מכל הקרצנות וסס המות נתון בתוכו שבו נשרפו נדב ואזיהוא, לפיכך התרה בהם והיה האיש אשר יזחר ה' הוא הקדוש, כזר הוא בקדשתו. וכי אין לנו יודעים שמי שיזחר הוא הקדוש, אלא אמר להם משה הריני אומר לכם שלא תחזיבו, מי שיזחר בו ילא חי, וכלכם אובדים: מחתות. כלים שחתינן בהם גחלים ויש להם בית 7:

נביאים - שמואל א - פרק יא

(ד) וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל-הָעָם לְכוּ וְזַלְכָה הַגִּלְגָּל וְנִזְזַדְשׁ שָׁם הַמְּלוּכָה: וַאֲמַר שְׂמוּאֵל לְעָמָא אִיתוּ וְנִזִּיל לְגִלְגָּל וּנְחַדַת תַּמָּן מַלְכוּתָא :

רס"י ויאמר שמואל וגו' ונחדש שם המלוכה . לפי שזראשונה היו עוררים על הדבר , ועתה נחרו כולם :

(ט) וַיֵּלְכוּ כָל-הָעָם הַגִּלְגָּל וַיִּמְלְכוּ שָׁם אֶת-שָׂאוּל לְפָנָי יְהוָה בַּגִּלְגָּל וַיִּזְבְּזוּ-שָׁם זְבֻזִים שְׂלָמִים לְפָנָי יְהוָה וַיִּשְׂבְּזוּ שָׁם שָׂאוּל וְכָל-אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל עַד-בְּמָדָ: (פ) וַאֲזָלוּ כָל עָמָא לְגִלְגָּלָא וַאֲמַלְיָכוּ תַמָּן ית שָׂאוּל קָדָם יי בגִלְגָּלָא וּנְכִיסוּ תַמָּן נְכִסַת קוּדְשִׁין קָדָם יי וְחַדְשׁ תַּמָּן שָׂאוּל וְכָל אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל עַד לְחַדָּא : יב (א) וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל הִנֵּה שָׂמַעְתִּי בְּקִלְכֶם לְכָל אֲשֶׁר-אַמְרַתֶּם לִי וְאַמְלִיךָ עָלֵיכֶם בְּיָמֵי: וַאֲמַר שְׂמוּאֵל לְכָל

ישראל היא קבילית למימרכון לכל די אמרתו לי ואמליכית עליכון מלפא : (ב)
**וְעַתָּה הִנֵּה הַמֶּלֶךְ | בִּתְהִלָּתְךָ לְפָנַיְכֶם וְאֲנִי
 וְקִנֵּיתִי וְשִׁבִּיתִי וּבְנֵי הַגָּם אֶתְכֶם וְאֲנִי הִתְהַלַּכְתִּי
 לְפָנַיְכֶם מִזְעֵרֵי עַד-הַיּוֹם הַזֶּה:** וכען היא מלפא מדבר
 ברישכון ואנא קשיש וסבית ובני הא אינון עמכון ואנא הליכית קדמיכון מזעירי
 עד יומא הדין :

רש"י ואני זקנתי ושבתי . אמרו רבותינו : זקנה הפלה עליו , כדאיתא
 במסכת תענית (ה ב) :

(א) **הַגָּזִי עֲנֵנוּ בִּי זָנָד יְהוָה וַיִּנָּד מִנְשִׁיזוֹ אֶת-שׁוֹר
 | בִּי לְקִזְזוֹתַי וַיִּזְבֹּר בִּי לְקִזְזוֹתַי וְאֶת-בִּי עָשְׂתָהּ
 אֶת-בִּי רִצּוֹתַי וּבְמִיד-בִּי לְקִזְזוֹתַי כִּפּוֹר וְאֲעֲלִים
 עֵינָי בּוֹ וְאֲשִׁיב לָכֶם:** הא עד די אנא קניס אסהידו בי קדם יי
 וקדם משיחיה ות תזרא דמן דברית וחמרא דמן שחרית ונת מן עשקית ונת מן
 אנסית ומנד מן קבילית ממון דשקר וכבשית עיני בדינא מניה ואתיב לכון :

רש"י את שור מי לקחתי . לעבודתי : וחמור מי לקחתי . כשהייתי הולך
 מעיר לעיר לשפוט אותם על עסקי כרכיהם , הייתי הולך על החמור שלי ,
 והיה לי ליטול משלהם : את מי רציתי . כל לשון מרובה הסמוך לעושה ,
 לשון עשוק ורלוץ הוא , חומס דלים ורוץ : ואעלים עיני בו . כדי להעלים
 עיני מן המשפט בשביל הממון : ואשיב לכם . כל מה שתאמרו :

(ד) **וַיֹּאמְרוּ לֹא עָשִׂיתָנוּ וְלֹא רִצּוֹתָנוּ וְלֹא-
 לְקִזְזוֹתַי בְּמִיד-אִישׁ בְּאוֹמְהָ:** ואמרו לא עשקתנא ולא אנסתנא
 ולא קבילתנא מנד אנש מדעם :

כתובים - תהילים - פרק ב

(ו) אֶסְפְּרָה אֵל זֶזֶק יִהְיֶה אָמַר אֵלַי בְּנֵי אֲתָתָה
אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ: אֲשַׁתְּעִי קִימָא דִּינִי אָמַר חֲבִיב כָּבֵר לְאַפָּא לִי אֲנָתָ
זְכָאָה כְּאֵלוֹ יוֹמָא דִּין בְּרִיתָךְ :

רש"י אספרה אל חוק . אמר דוד חוק קצוב הוא ומקבל עלי לספר זאת ולהודיע : ה' אמר אלי . על ידי נתן וגד ושמואל : בני אתה . ראש לישראל הקרוין בתורה בני זכורי והם יתקיימו על ידך כמו שנאמר באזנר (שם ב ג) כה אמר ה' ביד דוד עבדי אוסיע את עמי ישראל ובשצילם אתה לפני כבן שכולם תלויין כך : אני היום . שהמלכותך עליהם : ילדתיך . להיות קרוי בני וחביב עלי כבן בשצילם כמו שנאמר (דה"א יד) וידע דוד כי הכינו ה' למלך על ישראל וכי נשאת מלכותו בעבור עמו ישראל ומלינו במלכי ישראל החביבין לפניו שקרוין בנים כמו שנאמר (ש"ב כז) בשלמה הוא יהיה לי לבן ואני אהיה לו לאב ועוד מלינו בדוד במזמור פ"ט הוא יקראני אבי אתה אלי ואור ישועתי :

(ח) שְׂאֵל מִמֶּנִּי וְאַתְּנָה גֹוִים זְוֹלָתְךָ וְאַזְוֹלָתְךָ
אֶפְסִי-אֶרֶץ: בְּעֵי מִנִּי וְאַתָּו נְכִסֵּי עַמְמָא אַחְסִנְתָּךְ וְאַחוּדְתָּךְ שְׁלֹטוֹנֵי סִנְפֵי
אֶרְעָא :

רש"י שאל ממני . התפלל אלי בכל עת שאתה בא להלחם באויביך :

(ט) תִּרְעֵם בְּשִׁבְטִי בְּרֹזֶל כִּכְלִי יוֹצֵר תִּנְפְּצֵם:
תַּתְּבַרְנוּוּ הַיָּד בְּחוּטְרָא דְּפִרְזָלָא הַיָּד מֵאן דְּפִחַר תַּתְּרַעְנוּוּ :

רש"י תרועם . תרועלס : זשזט זרזל . היא החרז : תנפלס . תזזרס והוא ל' נפוץ זכל המקרא חרס המשוזר לשזרים דקיס :

(י) **ועתה מלכים השכילו הוֹסְרוּ עֲפֹטֵי אָרֶץ:**
וקדיו מלכיא אשכלו קבילו מרדוּתא נגידי ארעא :

רש"י ועתה מלכים השכילו . נביאי ישראל אנסי רחמים ומוכיחים אומות העולם לסור מרעתם שהקב"ה פושט יד לרשעים וללדיקים :

(יא) **עבדו את-יהוה ביראה וגילו ברעהה:** פלחו קדם ?? בדחלא וצלו ברתיא :

רש"י וגילו ברעהה . כשתזוא אותה רעהה שכתוב זזה (ישעי' לג) אחזזה רעהה חנפיש תגילו ותשמחו אס עזדתם את ה' :

(יב) **זִשְׁקוּ-בַר פֶּן-יֵאָנֶף | וְתֵאבְדוּ דָרָךְ כִּי-יִבְעַר**
כְּמַעַט אֶפּוֹ אֲשֵׁרִי כָּל-זוֹסֵי בּוֹ: קבילו אולפנא דלמא ירגיז ותהובדון אורחא מטול דייחור פזער רוגזיה טוביה לכל דסברין במימריה :

רש"י נשקו בר . זרזו עלמכס זזר לב (נ"א) נשקו זר ארנישמנט זלעז , ומנחס פתר אותו ל' תאוה כמו (זראשית ג) ואל אישך תשוקתך : פן יאנף . פן יקאוף : ותאבדו דרך . כענין שנאמר ודרך רשעים תאבד (לעיל א) : כי יזער כמעט אפו . כי זרגע מועט יזער אפו עליכס פתאום ואתה שעה אשרי כל חוסי זו יהיו ניכרים אשורי החוסים זו :

משנה שביעית פרק ה

א. בנות שוח, שביעית שקלהן, שנייה, שהן עושות לשלש שנים. רבי יהודה אומר, הפרסאות, שביעית שקלהן, מוצאי שביעית, שהן עושות לשתי שנים. אמרו לו, לא אמרו, אלא בנות שוח:

דרטורה (ה) בנות שוח. תאנים לבנות המגדלות מג' שנים לג' שנים: שביעית שלהם שנה שניה. של שמיטה לפירות החוגטים בשביעית אין נגמר ביסולן עד שנה שניה של שמיטה שהיא ג' לחניטה ואז נוהג בהן דין שביעית דבתר חניטה אזלינן: פרסיות. מין תאנים העושים משתי שנים לשתי שנים, ואין הלכה כר' יהודה:

ב. הטומן את הלוף בשביעית, רבי מאיר אומר, לא יפחות מסאתים, עד גבה שלשה טפחים, וטפח עפר על גביו. וחקמים אומרים, לא יפחות מארבעה קבים, עד גבה טפח, וטפח עפר על גביו. וטומנו במקום דריסת אדם:

דרטורה (ו) הטומן את הלוף. מין ממניי הכללים שרגילים לטמון בארץ: לא יפחות מסאתים. משום דמחזי כזורע, עד שיטמין מהם סאתים בחפירה אחת על גובה ג' טפחים שלא יהיו מפוזרים, אלא יהיה גובה הכרי והכבור שלשה טפחים, וטפח עפר על גבי הכרי: וטומנו במקום דריסת האדם. כדי שלא יכמת. והלכה כחכמים:

ג. לוף שעברה עליו שביעית, רבי אליעזר אומר, אם לקטו העניים את עליו, לקטו. ואם לאו, יעשה חשבון עם העניים. רבי יהושע אומר, אם לקטו העניים את עליו, לקטו. ואם לאו, אין לעניים עליו חשבון:

דרטורה (ז) לוף שעברה עליו שביעית. ונכנסה עליו שמינית שהוא מתקיים זמן מרובה בארץ במחזור: אם לקטו עניים את עליו לקטו. דעלי הלוף יש להן ביעור ועיקרו אין לו ביעור כדתנן לקמן בפרק ז', הלכך אם לקטו עניים את עליו בשביעית לקטו, ואם לאו ונכנסו לשמינית וגדלו העליון ונמלאו גידולי שביעית ושמינית מעורבין יחד: יעשה חשבון. וישער כמה גדל מהן בשביעית ויתן לעניים. דרבי אליעזר סבר כרבי יהודה, דאמר לקמן עניים אוכלים אחר ביעור ולא עשירים: רבי יהושע אומר אין לעניים עמו חשבון. דסבר כרבי יוסי, דאמר לקמן אחד עניים ואחד עשירים אוכלים אחר הביעור. והלכה כרבי יהושע:

ד. לוף של ערב שביעית, שנקנס לשביעית, וכן בצלים הקיצונים,

וְכֵן פּוֹאֵה שֶׁל עֲדֵיית, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, עוֹקְרִין אוֹתָן בְּמַאֲרוּפוֹת שֶׁל עֵץ. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, בְּקִרְדָּמוֹת שֶׁל מִתְּכָת. וּמוֹדִים בְּפוֹאֵה שֶׁל צְלָעוֹת, שְׁעוֹקְרִין אוֹתָהּ בְּקִרְדָּמוֹת שֶׁל מִתְּכָת:

זרמורה (ז) לוף של ערב שביעית. שנסלם מערב שביעית ולא הוסיף למחיס בשביעית, שאם הוסיף למחיס בשביעית אסור לעקרו משום הפסד פרי: הקיאונים. יש מפרשים שנזרעו בקיץ, ויש מפרשים מיוחדות לקיץ שהן יבשות מאל: פואה של עידית. הגדילה בקדה שמינה: פואה. לבע אדום שקורין רוי"א בלע"ז: במארופות של עץ. במרה שחופרים בו את הקרקע של עץ, ולא של ברזל שלא יראה כעובד את הארץ: בקרדומות של מתכות. ולא חייטיןן למא מחזי כעבודה: בפואה של ללעות. כמו סלעות בסמ"ך, פואה הגדילה בין הסלעים, כיון דאין דרך לזרוע סם לא מחזי כעובד את הארץ. פירוש אחר, ללעות כמו וללע המשכן (שמות טו), כלומר, לדי הקדה שאין דרך לזרוע סם:

ה. מאימתי מתר אדם לקח לוף במוצאי שביעית, רבי יהודה אומר, מיד. וחכמים, משירבה החדש:

זרמורה (ח) רבי יהודה אומר מיד. ואף על גב דבשאר ירקות מודה רבי יהודה לאסור עד שיעשה כיואל בו, בלוף הואיל ורכיך לעקרו לבית שמאי במארופות של עץ, ולבית הלל בקרדומות של מתכות, ואין דרך לעקרו בשביעית אלא על ידי שינוי, הלכך במוצאי שביעית לא שכיח דאיסורא, ומשום הכי מותר מיד, אכל ירק שלא גזרו שלא לתלשו כי אורחיה, שכיח נמי דאיסורא בשמינית, לפיכך אסור עד שיעשה כיואל בו: משירבה החדש. בירושלמי מפרש דהיינו מן הפסח ואילך. והלכה כחכמים:

ו. אלו כלים שאין האמן רשאי למכרם בשביעית, מחרשה וכל פליה, העול, והמזרה, והדקר. אבל מוכר הוא מגל יד ומגל קציר, ועגלה וכל פליה. זה הפלל, כל שמלאכתו מיחדת לעברה, אסור. לאסור ולקהיר,

זרמורה (י) שאין האומן רשאי למוכרן בשביעית. למי שהוא חשוד על השביעית, אכל למי שאינו חשוד שרי, דאינו קונה אלא להלניע עד [אחר] שביעית: מזרה. שקורין בו התבואה בגורן: דקר. כמין יתד של ברזל שקורין קולטר"ו בלע"ז והוא עשוי לחפור בו את הקרקע לשון וידקור את שניהם (במדבר כה): מגל יד ומגל קציר ועגלה. מותרין שמא הוא [רואה] לקצור מן ההפקר ולהביא בעגלה למאכל ביתו ואין אסור אלא להביא הרבה לעשות אורא:

ז. היוצר, מוכר חמש פדי שמן וחמש עשרה פדי יין, שכן דרכו להביא מן ההפקר. ואם הביא יותר מכאן, מתר. ומוכר לנכרי בארץ, ולישראל בחוצה לארץ:

דרטורה (ז) היוצר. אומן העושה כלי חרס מוכר אפילו לחשוד על השביעית, חמש כדי שמן, וחמש עשרה כדי יין, וליכא למיתש שמא רואה כולם לשמן או כולם ליין שניכרים הן אותם של יין מאותם של שמן, שהעפר שעושים ממנו כדי יין אינו דומה לעפר שעושים ממנו כדי שמן: ואם הביא יותר מכאן מותר. ולא חיישינן שמא מן המשומר דשביעית הביא: מוכר לנכרי בארץ. ולא חיישינן שמא יחזור הנכרי וימכרם לישראל החשוד: ולישראל בחוצה לארץ. ולא חיישינן שמא יוליכם בארץ, אי נמי שמא יכניס לחוכו יין ושמן של שביעית שהביא מארץ ישראל, ללא החמיכו חכמים כל:

ח. בית שמאי אומרים, לא ימכר לו פרה חורשת בשביעית. ובית הלל מתירין. מפני שהוא יכול לשחטה. מוכר לו פרות בשעת הזרע, ומשאיל לו סאתו אף על פי שהוא יודע שיש לו גרן, ופורט לו מעות אף על פי שהוא יודע שיש לו פועלים. וכלן, בפרוש, אסורין:

דרטורה (ח) שהוא יכול לשחטה. ובכל שהוא דמאינן למתלי תלינן, ובית שמאי סברי דאין דרך כלל לשחוט פרה העומדת לחרישה: אפילו בשעת הזרע. ולא אמרינן ודאי לזריעה הוא לוקח דתלינן לאכילה הוא רואה: שיש לו גורן. ולא חיישינן שמא מודד להכניס לאור, דאיכא למתלי דלטחינה הוא מודד: ופורט לו מעות. מחליף לו מעות בפרוטות: אף על פי שהוא יודע שיש לו פועלים. ונמאל מסייע ידי עוברי עבירה, דאמרינן שמא לשאר לרכיו הוא לריד: וכולם. אם פירש שלדבר אסור רואה אסור:

ט. משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית, נפה וכברה, ורחים ותנור. אבל לא תבור ולא תטחון עמה. אשת חבר, משאלת לאשת עם הארץ, נפה וכברה, ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה. אבל משתטיל המים, לא תגע אצלה, שאין מחזיקין ידי עוברי עברה. וכלן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום. ומחזיקין ידי נכרי בשביעית, אבל לא ידי ישראל. ושואלין בשלומן, מפני דרכי שלום:

דרטורה (ט) החשודה על השביעית. לאכול פירות שביעית אחר הביעור בלא ביעור: נפה. שאני אומר לספור בה מעות היא לוקחת: כברה. שאני אומר לכבד בה את החול: רחיים. דשמא לטחון בהן סמנין: תנור. שמא לייבש בו אונין של פשתן:

ולא תטחן עמה. שאסור לסייע ידי עוזרי עזירה: וזוררת וטוחנת עמה. ולא אסרו הכא באשת עם הארץ החסודה על המעשרות כדאסרו בחסודה על השביעית משום דרוב עמי הארץ מעשרים הן: אבל משתטיל המים. בעיסה: לא חגע עמה. לפי שמגלגלה הוטבלה לחלה וקא מיטמאה מחמת כלים טמאים, שהרי הוכשרה לקבל טומאה וזו מסייעתה לגלגל ואסור לגרום טומאה לחלה: וכולן לא אמרו. לא התירו להשאלן כלים ולסייען בלא שעת עזירה עצמה אלא משום דרכי שלום: מחזיקין ידי נכרי. אגב גררא דדרכי שלום תנא ליה הכא ומפורק לעיל בפ"ד:

גמרא ברכות דף ל"ד ע"א

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל הנביאים כלן לא נתנבאו אלא למשיא בתו לתלמיד חכם ולעושה פרקמטיא לתלמידי חכמים ולמהנה תלמידי חכמים מנכסיו אבל תלמידי חכמים עצמן (ישע"י ס"ד) עין לא ראתה אלהים זולתך ועשה למחכה לו. ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל הנביאים כלן לא נתנבאו אלא לימות המשיח אבל לעולם הבא עין לא ראתה אלהים זולתך. ופליגא דשמואל. דאמר שמואל אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד. שפאמר (דברים ט"ו) כי לא יחדל אביון מקרב הארץ. ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל הנביאים כלן לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה אבל צדיקים גמורים עין לא ראתה אלהים זולתך ופליגא דרבי אבהו דאמר רבי אבהו מקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם עומדין שפאמר (ישע"י נ"ז) שלום שלום לרחוק ולקרוב לרחוק ברישא והדר לקרוב. ורבי יוחנן אמר לך מאי רחוק שהיה רחוק מדבר עבירה מעיקרא ומאי קרוב שהיה קרוב לדבר עבירה ונתרחק ממנו השתא. מאי עין לא ראתה. אמר רבי יהושע בן לוי זה יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית. רבי שמואל בר נחמני אמר זה עין שפלא שלטה בו עין כל ברך שפא תאמר אדם הראשון היכן היה בגן. ושפא תאמר הוא גן הוא עין תלמוד לומר (בראשית ב') ונקר יוצא מעין להשקות את הגן. גן לחוד ועין לחוד:

כ"י לא נתנבאו. הטובות והנחמות: עין לא ראתה. לא נראית ולא נגלית לשום נביא: רחוק. שהיה רחוק כל ימיו מן העבירה דהיינו כדק מעיקרו:

זוהר קרח דף קע"ו ע"א

וַיִּקַּח קָרַח בֶּן יִצְחָר בֶּן קֹהֵת בֶּן לֵוִי וְגוֹמֵר. רַבִּי אֲבָא פָתַח (תהלים יט) הַנְּחַמְדִּים מְזֻהָב וּמְפֹז רַב וּמִתּוֹקִים מְדַבֵּשׁ וְנוֹפֵת צוּפִים. כַּמָּה עֲלָאִין פְּתַגְמֵי אוֹרֵיתָא כַּמָּה יִקְרִין אֵינוֹן תְּאִיבִין אֵינוֹן לְעִילָא תְּאִיבִין אֵינוֹן לְכֻלָּא בְּגִין דְּאֵינוֹן שְׂמָא קְדִישָׁא וְכֻלָּא מֵאֵן דְּאֲשַׁתְּדַל בְּאוֹרֵיתָא אֲשַׁתְּדַל בְּשְׂמָא קְדִישָׁא וְאֲשַׁתְּזִיב מְכֻלָּא אֲשַׁתְּזִיב בְּעֲלָמָא דִּין וְאֲשַׁתְּזִיב בְּעֲלָמָא דְאַתֵּי. תָּא חֲזִי כֻלָּא מֵאֵן דְּאֲשַׁתְּדַל בְּאוֹרֵיתָא אֲחִיד בְּאִילָנָא דְחֵי כִּיּוֹן דְּאֲחִיד בֵּיהּ בְּכֻלָּא אֲחִיד דְּכִתִּיב (משלי ג) עֵץ חַיִּים הוּא לְמַחְזִיקִים בֵּיהּ וְגוֹמֵר. רַבִּי יִצְחָק אָמַר כֻּלָּא מֵאֵן דְּיִשְׁתְּדַל בְּאוֹרֵיתָא חִירוֹ אֵית לֵיהּ מְכֻלָּא חִירוֹ מִמֵּיתָה כַּמָּה דְאַמְרוּ בְּגִין דְּחִירוֹ עָלֵיהּ שְׂרָיָא וְאֲחִיד בֵּיהּ. אֵילוֹ יִשְׂרָאֵל מִתְעַטְרִין בְּאוֹרֵיתָא יִשְׁתְּזִיבוּ מְכֻלָּא וְלֹא יִשְׁתַּכְחוּ בְּגִלוּתָא וְדָא הוּא דְכִתִּיב (אילוֹ יִשְׂרָאֵל מְנַטְרִין אוֹרֵיתָא יִשְׁתְּזִיבוּ מְכֻלָּא וְלֹא יִשְׁתַּכְחוּ בְּגִלוּתָא כְּתִיב) (שמות לב) חֲרוּת עַל הַלְּחֹת אֵל תִּקְרִי חֲרוּת אֵלָא חִירוֹת וְחִירוֹת דָּא (אוקמוה) בְּאוֹרֵיתָא אֲשַׁתְּכַח אוֹרֵיתָא אֵיהִי חֵילָא דִּימִינָא כַּמָּה דְאַתְּ אָמַר (דברים לג) מִימִינוֹ אֵשׁ דֹּת לְמוֹ וּשְׂמָאֵלָא אֲתַכְלִיל בִּימִינָא מֵאֵן דְּעָבִיד יְמִינָא שְׂמָאֵלָא וּשְׂמָאֵלָא יְמִינָא הָא אֵיהִו כְּאֵילוֹ חָרִיב עֲלָמָא. תָּא חֲזִי אַהֲרֹן יְמִינָא. לִינְאֵי שְׂמָאֵלָא. קָרַח בְּעָא לְמַעַבְדַּד חֲלוּפָא דִּימִינָא לְשְׂמָאֵלָא בְּגִין כְּדָּ אֲתַעַנְשׁ וְלֹא עוֹד אֵלָא דְאַשְׁתַּכַּח בֵּיהּ לִישְׁנָא בִּישָׁא וְאֲתַעַנְשׁ בְּכֻלָּא. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר שְׂמָאֵלָא אֲתַכְלִיל תְּדִיר בִּימִינָא קָרַח בְּעָא לְאַחֲלָפָא תְּקוּנָא דְלַעֲיִלָא וְתַתָּא בְּגִין כְּדָּ אֲתַאָּבִיד מְעִילָא וְתַתָּא. וַיִּקַּח קָרַח. מֵאֵי וַיִּקַּח נָסִיב עֵיטָא בִּישָׁא לְגִרְמִיָּה כֻלָּא דְרַדְדָּ בְּתַר דְלָאוּ דִּילֵיהּ אֵיהִו עָרִיק מִקְמִיָּה וְלֹא עוֹד אֵלָא מַה דְאֵית בֵּיהּ אֲתַאָּבִיד מְנִיָּה. קָרַח רַדְדִּי בְּתַר דְלָאוּ דִּילֵיהּ דִּינִיָּה אָבִיד וְאַחֲרָא לֹא רְוּחַ. קָרַח אָזַל בְּמַחֲלוּקַת מֵאֵי מַחֲלוּקַת פְּלוּגְתָּא פְּלוּגְתָּא דְלַעֲיִלָא וְתַתָּא וּמֵאֵן דְּבַעֲי לְאַפְלָגָא תְּקוּנָא דְעֲלָמָא יְתַאָּבִיד מְכֻלָּהוּ עֲלָמִין. מַחֲלוּקַת פְּלוּגְתָּא דְשְׁלוּם וּמֵאֵן דְּפְלִיג עַל שְׁלוּם פְּלִיג עַל שְׂמָא קְדִישָׁא בְּגִין דְּשְׂמָא קְדִישָׁא שְׁלוּם אֲקָרִי. תָּא חֲזִי לִית עֲלָמָא קָאִים אֵלָא עַל שְׁלוּם כְּדָּ בְּרָא קְדִישָׁא בְּרִידָּ הוּא עֲלָמָא לֹא יָכִיל לְאַתְקִימָא עַד דְּאַתָּא וְשָׂרָא עֲלֵייהּ שְׁלוּם וּמֵאֵי הוּא שְׁבַת דְאֵיהִו שְׂלָמָא דְעֲלָאֵי וְתַתָּאֵי וּכְדִין אֲתַקִּיִּים עֲלָמָא וּמֵאֵן דְּפְלִיג עָלֵיהּ יְתַאָּבִיד מְעֲלָמָא. צְלַפְחָד פְּלִיג עַל שְׁבַת דְּהוּה מְקוּשֵׁשׁ עֲצִים וּמֵאֵן אֵינוֹן עֲצִים אֵינוֹן אֵילָנִין אַחֲרָנִין כְּדַקְאֲמָרוּ וְאֵינוֹן מְלִין (ס"א אֵילָנִין) דְּחוּל וְחוּל בְּקִדְשָׁא לֹא שְׂרָיָא (מִכָּאֵן וְלֵהֲלָאָה מְלִי דְחוּל בְּשַׁבַּת אֲסִיר וְדָאֵי) דְּפְלִיג עַל שְׂלָמָא דְעֲלָמָא. רַבִּי יוֹסִי אָמַר כְּתִיב (תהלים קיט) שְׁלוּם רַב לְאוֹהֲבֵי תוֹרָתְךָ וְגוֹמֵר. אוֹרֵיתָא הוּא שְׁלוּם דְּכִתִּיב (משלי ג) וְכֻלָּא נְתִיבוּתֵיהּ שְׁלוּם :

תרגום זוהר וַיִּקַּח קָרַח בֶּן יִצְחָר וְגוֹ': רַבִּי חֲצִבָּא פָתַח (תהלים י"ט) הַנְּחַמְדִּים מְזֻהָב וּמְפֹז רַב וּמִתּוֹקִים מְדַבֵּשׁ וְנוֹפֵת צוּפִים. כַּמָּה עֲלִיוֹנִים הֵם דְּכָרֵי הַפְּזוּרָה, כַּמָּה יְקָרִים הֵם, נְחַמְדִּים הֵם לְמַעְלָה, נְחַמְדִּים הֵם לְכֻלָּא. מִשּׁוּם

שְׁהֵם הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ, וְכֹל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, מִשְׁתַּדֵּל בַּשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ, וְנִכְלָ מִכָּל רָע, נִכְלָ בְּעוֹלָם הַזֶּה וְנִכְלָ בְּעוֹלָם הַבָּא. זֶה וּרְיָאָה, כָּל מִי שֶׁעוֹסֵק הַתּוֹרָה, אֲחוּז בְּעֵץ הַחַיִּים, וְכִיּוֹן שֶׁהוּא אֲחוּז בְּעֵץ הַחַיִּים, הוּא אֲחוּז בְּכָל שְׂפָתוֹב (מַשְׁלֵי ג) עֵץ חַיִּים הֵיא לְמַחְזִיקִים זֶה וְגו'. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, כָּל מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, יֵשׁ לוֹ חֵירוּת מִכָּל, חֵירוּת מִמְּוֹת, כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ, מִשּׁוּם שְׁחֵרוּת, שֶׁהֵיא זַיְנָה, שׂוֹרָה עָלָיו וְאֲחוּזָה בּוֹ. אֲלוֹ הָיוּ יִשְׂרָאֵל מִתְּעַפְּרִים בַּתּוֹרָה, הָיוּ נִכְוָלִים מִכָּל, וְלֹא הָיוּ נִמְאָרִים בַּגְּלוּת. וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת ל"ב) חֵרוּת עַל הַלְּבוּשׁוֹת, אֵל תִּקְרִי חֵרוּת אֲלֵךְ חֵרוּת, כִּי חֵירוּת זֶה נִמְאָרַת בַּתּוֹרָה. הַתּוֹרָה הֵיא פֶּחַ הַיְמִיּוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים ל"ג) מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ, וְהַשְּׂמֵאל נִכְלָל בַּיְמִיּוֹן. מִי שֶׁעוֹסֵק הַיְמִיּוֹן שְׂמֵאל וְהַשְּׂמֵאל יְמִיּוֹן הוּא כְּאֲלוֹ מִחֲרִיב הָעוֹלָם. זֶה וּרְיָאָה, אֲהַרְזַן הוּא יְמִיּוֹן, שֶׁהוּא חֶסֶד, הַלְּבוּשׁ הֵם שְׂמֵאלֵךְ שֶׁהוּא גְבוּרָה. הֲרַח רָכָה לְעֵשׂוֹת חֲלוּף הַיְמִיּוֹן לְשְׂמֵאל, שְׂרָכָה הַפְּהוּנָה, שֶׁהוּא יְמִיּוֹן, בְּשָׂבִיל הַלְּבוּשׁ, שֶׁהֵם שְׂמֵאל, מִשּׁוּם זֶה נֶעְנֶשׁ. וְלֹא עוֹד אֲלֵךְ שְׂנֵמְאָרָה בּוֹ לְשׁוֹן הָרַע, שֶׁדָּבַר עַל מִשָּׁה, וְנֶעְנֶשׁ בְּכָל. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הַשְּׂמֵאל נִכְלָל תְּמִיד בַּיְמִיּוֹן שֶׁהוּא תְּקוּנוֹ שֶׁל הַשְּׂמֵאל, הֲרַח רָכָה לְהַחֲלוּף הַתְּקוּן שֶׁלְּמַעְלָה וְלְמַטָּה, שֶׁהֵיא רוּכָה בְּשִׁלְיֻטַּת הַלְּבוּשׁ שֶׁהֵם שְׂמֵאל, שֶׁלֹּא יְהִי נִכְלָלִים בְּפִהַגִּים שֶׁהֵם יְמִיּוֹן, מִשּׁוּם זֶה נֶאֱבָד מִמַּעְלָה וּמִמַּטָּה. וַיִּקַּח הֲרַח וְכו': שׂוֹאֵל, מֵהוּ וַיִּקַּח. וַיִּמְשִׁיב, לְקַח עֲרָה רָעָה לְעֵלְמוֹ. כָּל הַרוּדָף אַחַר שֶׁאִינוֹ שְׁלוֹ הוּא בּוֹרַח מִפְּנֵיו, וְלֹא עוֹד אֲלֵךְ שְׂמָה שֵׁיֵשׁ לוֹ, נֶאֱבָד מִפְּנֵיו. הֲרַח רָדָף אַחַר שֶׁאִינוֹ שְׁלוֹ, שְׁלוֹ אֲבָד, וְהָאֲחַר לֹא הֲרוּיָח. הֲרַח הַלְּבוּשׁ בְּמַחְלוּקָתוֹ. מֵהִי מַחְלוּקָתוֹ, הַרְחַקָה וְדִיחוּי, הַרְחַקָה וְדִיחוּי שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה. וּמִי שֶׁרוּכָה לְדַחוּת תְּקוּן הָעוֹלָם, יְהִיָה נֶאֱבָד מִכָּל הָעוֹלָמוֹת. מַחְלוּקָתוֹ, הֵיא הַרְחַקָה וְדִיחוּי שֶׁל הַשְּׁלוֹם, וּמִי שֶׁחוֹלֵק עַל שְׁלוֹם, חוֹלֵק עַל שְׁמוֹ הַקְּדוֹשׁ, מִשּׁוּם שֶׁשְׁמוֹ הַקְּדוֹשׁ נִקְרָא שְׁלוֹם. זֶה וּרְיָאָה, אֵינִי הָעוֹלָם עוֹמֵד אֲלֵךְ עַל שְׁלוֹם. כְּשֶׁצָּרָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵת הָעוֹלָם, לֹא הֵיא יָכוֹל לְהִתְקַיֵּם, עַד שֶׁצָּחַ וְהִשְׁרָה עָלֵיהֶם שְׁלוֹם. וַיִּמָּה הוּא, הוּא שְׂצַת, שֶׁהוּא שְׁלוֹם שֶׁל הָעֲלִיוֹנִים וְהַתְּחַתּוֹנִים, וְאִז נִתְקַיֵּם הָעוֹלָם. וְעַל כֵּן, מִי שֶׁחוֹלֵק עַל הַשְּׁלוֹם, יִאֲבָד מִן הָעוֹלָם. כְּלַפְּחָד חֲלַק עַל הַשְּׂצַת, שֶׁהֵיא מְקוּשֶׁשׁ עֲרִים. וּמִי הֵם הָעֲרִים. אֲלוֹ הֵם אֵילָנוֹת אַחֲרִים שֶׁל הַשְּׂבָעִים שְׂרִים, כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ. וְאֲלוֹ הֵם דְּבָרֵי חוֹל, וְחוֹל אֵינוֹ שׂוֹרָה בְּקֶדֶשׁ, וְנִמְאָרָה שְׂחֵלָה עַל שְׁלוֹם הָעוֹלָם, שֶׁהוּא שְׂצַת. שְׂעֵרֵב חוֹל בְּשְׂצַת. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, כְּתוּב (תְּהִלִּים קי"ט) שְׁלוֹם רָב לְאוֹהֲבֵי תוֹרָתְךָ וְגו'. הַתּוֹרָה הֵיא שְׁלוֹם, שְׂפָתוֹב (מַשְׁלֵי ג) וְכֹל

הלכה

פסוקה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק ט'

א. בערב כל העם יושבין והוא עומד ואומר והוא רחום וכו' ברכו את ה' המבורך וכו' והם עונים אחריו ברוך ה' המבורך לעולם ועד. ומתחיל לפרוס על שמע ואומר קדיש ואחר כך הכל עומדים ומתפללים בלחש וכשמשלימין אומר קדיש והם נפטרים ואינו חוזר להתפלל בקול רם ערבית לפי שאין תפלת ערבית חובה לפיכך לא יברך ברכות לבטלה שאין כאן אדם שנתחייב בהם כדי להוציא ידי חובתו: **ב.** בלילי שבתות חוזר שליח צבור אחר שמתפלל בלחש עם הצבור ומתפלל בקול רם אבל אינו מתפלל שבע אלא ברכה אחת מעין שבע וכו' ואומר קדיש ונפטרים כל העם: **ג.** ולמה תקנו חכמים זה מפני שרוב העם באין להתפלל ערבית בלילי שבתות ויהיה שם מי שנתאחר לבא ולא השלים תפלתו וישאר לבדו בבית הכנסת ויבא לידי סכנה. לפיכך חוזר שליח צבור ומתפלל כדי שיתעכבו כל העם עד שישלם המתאחר ויצא עמהם: **ד.** לפיכך יום טוב שחל להיות בשבת או יום הכפורים או ראש חודש אין שליח צבור היורד לפני התיבה מזכיר ענין היום בברכה זו אבל חותם בה מקדש השבת בלבד לפי שלא נתחייב היום בברכה:

מוסר

מספר חסידים סי' פ"ב פ"ג

בעודך חי דרוש התשובה ואל תאחר כי המות בא פתאום. אל תרבה לדבר מבלי זכר הצור פן יקשה הלב והלב הקשה רחוק מהאלהים. ואל תביט בחטאי בני אדם הממשיכין זמן רב בעולם ולומר כבר נשתכח ונשתכחו חטאייהם: אל תבהל ברוחך לבעוס. איש חסיד צוה לבנו בפטירתו כשם שכבדתני בחייך כך תכבדני לאחר מותי וקיים מצותי ותליו כעסך לילה אחת

קורח יום שני תורה

יכין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד דמילוי יו"ד דשם בין להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

**וַתֵּנוּ בָהֶן | אִישׁ וְשִׁימוֹ עֲלֵיהֶן קְטֹרֶת לְפָנַי
יְהוָה מִזֹּזַר וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר-יִבְזֹזַר יְהוָה הוּא
הַקָּדוֹשׁ רַב-לָכֶם בְּנֵי לֵוִי:
וְהָיוּ בְּהוֹן אֲשֶׁתָּא וְשׁוֹיָאוּ עֲלֵיהוֹן
קְטוֹרֶת בּוֹסְמִין קָדָם וְיַחֲוִי גְבָרָא דִּיתְרַעֲי וְיַחֲוִי הוּא קְדִישׁ סְגִי לְפוֹן בְּנֵי לֵוִי:**

רס"י רב לכם בני לוי. דבר גדול אמרתי לכם. ולא טפסים היו שכך התרה בהם וקבלו עליהם לקרב, אלא הם חטאו על נפשותם, שנאמר את מחתות החטאים האלה בנפשותם. וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה, עינו הטעתו, ראה שלשלת גדולה יואחה ממנו, שמואל שקול כנגד משה ואהרן. אמר בצבילו אני נמלט, ועשרים וארבע משמרות עומדות לבני בניו כלם מתנבאים ברוח הקדש, שנאמר (ד"ה א' כה, ה) כל אלה בנים להימן, אמר אפשר כל הגדלה הזאת עתידה לעמוד ממני ואני אדום, לכך נשתתף לבוא לאותה חזקה, ששמע מפי משה שכלם אוזדים ואחד נמלט. אשר יבחר ה' הוא הקדוש, טעה ותלה בעצמו, ולא ראה יפה, לפי שבניו עשו תשובה, ומשה היה רואה. תנחומא: רב לכם. דבר גדול נטלתם בעצמכם לחלוק על הקדוש ברוך הוא:

**וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-קָרוֹז שְׁמַעוּ-נָא בְּנֵי לֵוִי:
וַאֲמַר מֹשֶׁה לְקָרַח שְׁמַעוּ כְעַן בְּנֵי לֵוִי:**

רס"י ויאמר משה אל קרח שמעו נא בני לוי. התחיל לדבר עמו דברים

כיום, כיון שראהו קשה ערף, אמר עד שלא ישתתפו שאר השבטים ויאצדו עמו, אדבר גם אל כלם, התחיל לזרז בהם שמעו נח בני לוי:

(ט) הַמַּעַט מִכֶּם כִּי-הִבְדִּיל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְכֶם מֵעַדְת יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶתְכֶם אֵלָיו לְעֵבֹד אֶת-עֲבֹדַת מִשְׁכַּן יְהוָה וְלַעֲמֹד לִפְנֵי הָעֵדוּת לְעֹרְתָם: הַזֵּעַר לְכוּן אָרִי אֶפְרַשׁ אֶלְהָא דְיִשְׂרָאֵל יִתְכוּן מִכְּנִשְׁתָּא דְיִשְׂרָאֵל לְקִרְבָּא יִתְכוּן קְדָמוּהֵי לְמַפְלַח יִת פּוּלְחָן מִשְׁכְּנָא דִּי וְלִמְקָם קְדָם כְּנִשְׁתָּא לְשִׁמְשׁוּתָהוֹן:

רס"י ולעמד לפני העדה. לשיר על הדוכן:

(י) וַיִּקְרַב אֶתְךָ וְאֶת-כָּל-אֲזִיזֶיךָ בְּנֵי-לֵוִי אֶתְךָ וּבְכִנְשֵׁיכֶם גַּם-כְּהֻנָּה: וְקִרַב יְתָד וְיִת כָּל אֲחֵד בְּנֵי לְוֵי עֲמָד וּכְעֹן אֲתוּן בְּעֹן אֶף כְּהוֹנְתָא רַבְתָּא:

רס"י ויקרב אתך. לאותו שרות שהרחיק ממנו שאר עדת ישראל:

נביאים - שמואל א - פרק יב

(ח) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם עֵד יְהוָה בְּכֶם וְעַד מִנְשִׁיזוֹן הַיּוֹם הַזֶּה כִּי לֹא מִצָּאתֶם בְּיָדִי מְאוּמָה וַיֹּאמֶר עֵד: (פ) וַאֲמַר לְהוֹן סְהִיד מִימְרָא דִּי בְּכוּן וְסְהִיד מְשִׁיחִיה יוֹמָא הַדִּין אָרִי לֹא אֲשַׁפְּחֶתוּן בְּיָדִי מִדְּעַם וְאַמְרוּ סְהִיד:

רס"י ויאמר עד . בת קול יוצאת ואומרת : 'עד' , וזה אחד משלשה מקומות שהופיעה רוח הקודש בצבית דין של מטה , כדאיתא במסכת מכות (כג ב) :

(ו) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל-הָעָם יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת-מִשְׁחָה וְאֶת-אַהֲרֹן וְאֲשֶׁר הָעֵלָה אֶת-אֲבוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: וַאֲמַר שְׁמוּאֵל לְעָמָא יי דַּעְבַּד גְּבוּרָו עַל יְדֵי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְדַאֲסִיק יַת אֲבָהֵתְכוֹן מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם :

רס"י אשר עשה את משה ואת אהרן . להיות נכונים לשליחותו , להוציא מצותיכם ממצרים :

(ז) וְעַתָּה הִתִּיצְבוּ וְאֲשַׁפְּטָה אֶתְכֶם לִפְנֵי יְהוָה אֵת כָּל-צַדִּיקוֹת יְהוָה אֲשֶׁר-עָשָׂה אֶתְכֶם וְאֶת-אֲבוֹתֵיכֶם: וְכַעַן אֲתַעַתְדוּ וְאֲתַנַּחֵם עִמְכוֹן קָדָם יי יַת כָּל זְכוּתָא דְּיי דַּעְבַּד עִמְכוֹן וְעַם אֲבָהֵתְכוֹן :

רס"י ואשפטה אתכם . אחוכח עמכם :

(ח) כַּאֲשֶׁר-בָּא יַעֲקֹב מִצְרַיִם וַיִּזְעַקוּ אֲבוֹתֵיכֶם אֶל-יְהוָה וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה וְאֶת-אַהֲרֹן וַיִּזְעֲאוּ אֶת-אֲבוֹתֵיכֶם מִמִּצְרַיִם וַיִּשְׁבְּוּם בְּמִקְוֵם הַיָּם: כַּד עַל יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם וַיִּזְעִיקוּ אֲבָהֵתְכוֹן קָדָם יי וַיִּשְׁלַח יי יַת מֹשֶׁה וְיַת אַהֲרֹן וַאֲפִיקוּ יַת אֲבָהֵתְכוֹן מִמִּצְרַיִם וְאוֹתִיבִינוּן בְּאַתְרָא הַדִּין :

כתובים - תהילים - פרק מב

(ט) יוֹמָם | יִצְוֶה יְהוָה | זִסְדֹּן וּבִפְלִיכָה (שירה) שִׁירָו
עַמִּי תִפְכֹּחַ לְאֵל זִיִּי: יִימָם יִפְקֹד יְיָ טוֹבִיָּה וּבְלִילָא תוֹשְׁבַחֲתִיָּה
עמי צלותא לאל די נטיר חיי :

רש"י יומם יאה ה' חסדו . יצוא האור ויאה ה' חסדו לנו : ובלילה . בחשך
הכרה . שירה עמי . תהא חנייתו בתוכנו שיר' ל' חני' כדמתרגמי' ויחן ושרא
, זו למדתי מתוך מסורת הגדולה שחצר את זה עם ויהי שירו חמש' וחלף)
מ"א ד , באלפ"א בית"א של שתי תיבות החלוקים בפתרון לימד שאין זה
לשון שיר , ומדרש האגדה פותרו לשון שיר וכך הוא פותרו שכך ישראל
אומרים להקב"ה זכרנו מה שעשית לנו במצרים משה אחת שזיתנו ביו'
בערב פסח ושמרנוה ובלילה גאלתנו ושרנו לפניך את ההלל ועכשיו הרבה
מנות חני שומרת ועל זאת אומרה לאל סלעי למה שכחתני וגו' :

(י) אוֹמְרָה | לְאֵל סִלְעִי לָמָּה שְׁכַחְתָּנִי לָמָּה-
קָדַר אֵלֶךְ בְּלִזְזִי אֹיִב: אֵימַר לְאֶלְהָא רוּחְצָנִי לָמָּה אֲשַׁלִּיתָנִי
למא בקבלא אזיל בדחוק בעיל דבבא :

רש"י קודר . לשון שחרות כמו וקדר עליהם (מיכ' ג') :

(יא) בְּרִצְזוֹ | בְּעֲצָמוֹתַי זִזְרַפּוֹנִי צוֹרְרִי בְּאֶמְרָם
אֵלֵי כָל-הַיּוֹם אֵיךְ אֶלְהִיךְ: בְּדַקְטָלִיו גְּרַמִּי בְּזִמּוֹ דְמַחְרַפִּין
יגתי מעיקי כד אמרין לי כל יומא און הוא אלקה :

רש"י ברצח בעצמותי חרפוני צוררי . נדמה לי כאילו הורגים אותי כך
עצור בעצמותי מה שצוררי מכעיסין ומחרפין אותי :

(יב) בַּמָּה-תִּשְׁתַּוְּוֹזוּזִי | נַפְשִׁי וּבַמָּה-תִּתְּהַבִּי עָלַי
הוֹזִילִי לְאֱלֹהִים כִּי-עוֹד אֲוַדְנוּ יְשׁוּעַת פְּנֵי

וְאֱלֹהֵי: מַה תִּתְּמַכְּכִין נַפְשִׁי וּמַה תִּרְגְּשִׁי עָלַי אֲוַרִיכִי לְאֱלֹהֵא אַרוּם טוֹב
אֲשַׁבְּחִינִיה בְּפוֹרְקַנִּיה דָּמוֹן קָדְמוֹי דִּי הוּא אֱלֹהֵי :

רש"י פני ואלהי . הקב"ה שהוא אור פני ואלהי עדיין יש לי צו תקוה ולמה
תהמי :

משנה פסחים פרק ד

א. מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות, עושין.
מקום שנהגו שלא לעשות, אין עושין. ההולך ממקום שעושין
למקום שאין עושין, או ממקום שאין עושין למקום שעושין, נותנין
עליו חמרי מקום שיצא משם וחמרי מקום שהלך לשם. ואל ישנה
אדם, מפני המחלקת :

ברטורה (ה) מקום שנהגו עד חלות. עד חלי היום: שלא לעשות. כדי שלא יהא
טרוד במלאכה וישכח ביעור חמץ וסחיטת פסח ותיקון מנה של מצוה: ואל ישנה
אדם. הכי קאמר, ההולך ממקום שאין עושין למקום שעושין נותנין עליו חומרי
מקום שיצא משם ולא יעשה, דהא דקיימא לן אל ישנה אדם ממנהג העיר אינו אלא
מפני המחלוקת, וכאן אין מחלוקת, דמאי קאמרת הרואה אותו בטל אומר זה שבטל
חושב שהמלאכה אסורה וחולק על כולנו, לא אמר הכי, אלא אמר אין לו מלאכה
שהרי כמה בטלנים איכא בשוקא כל ימות השנה. והא דתנן נותנין עליו חומרי מקום
שיצא משם, אינו אלא בזמן שדעתו לחזור למקומו נוהג כמנהג אנשי מקום שהלך
לשם, בין לקולא בין לחומרא:

ב. פיוצא בו, המוליך פרות שביעית ממקום שפלו למקום שלא
כלו, או ממקום שלא כלו למקום שפלו, חייב לבער. רבי יהודה
אומר, אומרים לו, צא והבא לך אף אפה :

דרטורה

(ב) המוליך פירות שביעית ממקום שכלו. לחיה מן השדה וחייבין עליו בני מקומו לזערו מן הבית. והוליכו זה למקום שלא כלו ובני אותו מקום עדיין אוכלין הן מן המוכנסים לבית, חייב לזער משום חומרי המקום שיכלא משם: רבי יהודה אומר אומרים לו לא והבא לך אף אתה. פלוגתא דר' יהודה ותנא קמא בכובש שלשה מיני ירק בחומץ או בציר להתקיים ושנים מהם כלו לחיה מן השדה והשלישי לא כלה, תנא קמא סבר אוכל מאותן שכלו על סמך אותו שלא כלה, הואיל והן בחצית אחת. והכי משתמע למלתיה, ממקום שלא כלו למקום שכלו לגמרי חייבין לזער. אבל לא כלו כולן אלא מקצתן, אוכל אף ממין הכלה כל זמן שלא כלו כולן, דאוכלין על סמך האחרון. ור' יהודה אומר אומרים לו לא והבא לך אף אתה מאותו המין שכלה כמו שהביא זה האיש ולא תמלא הלכך אינו אוכל אלא ממין שלא כלה, דאין אוכלין מהמינין שכלו על סמך המין שלא כלה וחייב לזער המינין שכלו. והלכה כר' יהודה דקאי בשיטתיה דרבן גמליאל שהלכה כמותו במסכת שביעית פ"ה פ"ג:

ג. מקום שנהגו למכור בהמה דקה לגוים, מוכרין. מקום שנהגו שלא למכור, אין מוכרין. ובכל מקום אין מוכרין להם בהמה גסה, עגלים וסוּחיים ושלמים ושבירין. רבי יהודה מתיר בשבירה. בן בתירה מתיר

(ג) מקום שנהגו שלא למכור. להחמירו על עצמן, דלמא אתו למכור גסה: ובכל מקום אין מוכרין להם בהמה גסה. דגזור רבנן שמא ישאיל או ישכיר בהמתו לנכרי, וחדם מלווה על שביתת בהמתו אי נמי, פעמים שמוכרה לו ערב שבת עם חשכה ולועק לה הישראל כדי שתלך לפני הקונה והיא מכרת קולו והולכת מחמתו, ונמלא מחמר אחר בהמתו בשבת: עגלים וסוּחיים. קטנים אע"ג דלאו בני מלאכה נינהו מחלפי במכירת גדולים. ושבירים מחלפי במכירת שלימים: רבי יהודה מתיר בשבירה. דאינה בת מלאכה לעולם אבל בעגלים וסוּחיים מודה, כיון דלכי גדלו הוּו בני מלאכה. ואין הלכה כרבי יהודה: בן בתירה מתיר בסוס. הואיל ולרכיבה עומד והחי נושא את עצמו ואין הלכה כבן בתירה. ועל ידי סרסור שרי למכור בהמה לנכרי בזמן שאין הבעלים מצויין שם בעת המכירה דליכא למיחש שמא ישאילנה וישכירנה שהרי אינה שלו. ושמא תלך מחמת קולו ונמלא מחמר, אהא נמי ליכא למיחש שאינה מכרת

ד. מקום שנהגו לאכול צלי בלילי פסחים, אוכלין. מקום שנהגו שלא לאכול, אין אוכלין. מקום שנהגו להדליק את הנר בלילי יום הפורים, מדליקין. מקום שנהגו שלא להדליק, אין מדליקין. ומדליקין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובמבואות האפלים, ועל

דרטורה (ז) מקום שנהגו שלא לאכול. שנראה כאוכל פסחים בחוה"ל לחרץ: שנהגו להדליק את הנר ביום הכפורים. מפני שיום הכפורים אסור בתשמיש המטה, וכל זמן שהנר דולק לא ישמש אסור לאדם לשמש מטתו לאור הנר: שנהגו שלא להדליק. שמא יראה אשתו ותשא חן בעיניו וישמש: ומדליקין צבתי כנסיות. ובכל מקום שאין איש ואשתו מתיחדים פס:

ה. מקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה באב, עושין. מקום שנהגו שלא לעשות מלאכה, אין עושין. ובכל מקום תלמידי חכמים בטיילים. רבן שמעון בן גמליאל אומר, לעולם יעשה אדם עצמו תלמיד חכם. וחכמים אומרים, ביהודה היו עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות, ובגליל לא היו עושין כל עקר. הלילה, בית שמאי אוסרין, ובית הלל מתירין עד הגץ החמה:

דרטורה (ח) תלמידי חכמים בטלים. ממלאכתן כל אותו היום, כדי שלא יסוחו דעתם מאצילות: לעולם יעשה אדם עצמו כתלמיד חכם. ולא מחזי כיוהרא, שהרואה אותו בטל אומר אין לו מלאכה לעשות ולא מפני שנהג בו איסור: וחכמים אומרים ביהודה וכו'. חכמים סבירא להו דעשיית מלאכה בערבי פסחים לאו זמנהגא תליא מלתא, אלא ביהודה היו מתירים ובגליל אוסרים איסור גמור, ולא מכח מנהג: הלילה. ליל ארבעה עשר לאנשי גליל שאוסרים לעשות מלאכה בערבי פסחים: בית שמאי אוסרין. להם ככל שאר ימים טובים שאוסרים בעשיית מלאכה שהלילה הולך אחר היום: ובית הלל מתירין. מידי דהוה אהענית שהיום אסור באכילה והלילה מותר:

ו. רבי מאיר אומר, כל מלאכה שהתחיל בה קדם לארבעה עשר, גומרה בארבעה עשר. אבל לא יתחיל בה בתחלה בארבעה עשר, אף על פי שיכול לגמרה. וחכמים אומרים, שלש אמוניות עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות, ואילו הן, החיטים והספרים והכובסין. רבי יוסי בר יהודה אומר, אף הרצענים:

דרטורה (י) כל מלאכה. שהיא לצורך המועד, והתחיל בה קודם ארבעה עשר גומרה בארבעה עשר, ואפילו במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה. אבל מלאכה שאינה לצורך המועד, במקום שנהגו לעשות מלאכה עושין, ומקום שנהגו שלא לעשות אפילו התחיל בה קודם ארבעה עשר אינו גומרה: החיטים. שרי בארבעה עשר בכל מקום, שכן מלינו בהן בחולו של מועד קולא יותר משאר אומניות שהדיוט שאינו אומן בכך תופר כדרכו, הלכך בארבעה עשר דקיל מחול המועד אפילו אומן נמי שרי: והספרים

והכוזבסין. שכן הבא ממדינת הים והיואלא מבית האסורים מספרין ומכזבסין בחול המועד, וכיון דאשכחן בהן כל היתר בחול המועד, בארבעה עשר דקיל שרי לכולי עלמא: אף הרעענים. שכן עולי רגלים מתקנין מנעליהן בחול המועד. וחכמים סברי אין למדין תחלת מלאכת רעענין שעושין מנעלים חדשים תחלה, מסוף מלאכה תיקון מנעלים של עולי רגלים. והלכה כחכמים:

ז. מושיבין שובכין לתרנגולים בארבעה עשר. ותרנגולת שפרחה, מחזירין אותה למקומה. ואם מתה, מושיבין אחרת תחתיה. גורפין מתחת רגלי בהמה בארבעה עשר, ובמועד מסלקין לצדדין. מוליכין ומביאין פלים מבית האמן, אף על פי שאינם לצרף המועד:

ברטורה (ו) מושיבין שובכין. שובכי יונים שהיו יושבים לגדל אפרוחים מושיבין אותם לכתחילה בארבעה עשר: ותרנגולת שברחה. בחולו של מועד. דאילו בארבעה עשר השתא אוחזי שובכין לכתחלה אמרת דשרי, אהדורי מצעיא. אלא אתרנגולת שברחה בחולו של מועד האמר דמחזירין, והוא שיטבה על הביצים שלשה ימים קודם שברחה דשוב אין הביצים ראויים לאכילה ודבר האבד הוא, הלכך אם מתה מושיב אחרת תחתיה משום הפסד דביצים: גורפין. משליכין לחוץ: ובמועד. שחמור יותר, אין משליכים לחוץ אלא מסלקין לצדדין: מוליכין ומביאין כלים מבית האומן. בארבעה עשר. ואע"פ שאינו לאורף המועד:

ח. ששה דברים עשו אנשי יריחו, על שלשה מחו בגדס, ועל שלשה לא מחו בגדס. ואלו הן שלא מחו בגדס, מרפיבין דקלים כל היום, וכורכין את שמע, וקוצרין וגודשין לפני העמר, ולא מחו בגדס. ואלו שפחו בגדס, מתירין גמזיות של הקדש, ואוכלין מתחת הנשרים בשבת, ונותנין פאה לירק, ומחו בגדס חכמים:

ברטורה (ה) עשו אנשי יריחו. היו נוהגין לעשות אנשי יריחו: מרכיבין דקלים. ענף דך של דקל זכר, מרכיבו דדקל נקבה, שהזכר עושה פירות והנקבה אינה עושה פירות: כל היום. כלומר בארבעה עשר: וכורכין את שמע. שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד בקריאת שמע. פירוש אחר, שלא היו מפסיקין בין אחד לואהבת שריד להאריך באחד ולהפסיק בין מלכות שמים לדברים אחרים: וקוצרין וגודשין. עושין גדיש מן החדש לפני העומר, ולא חיישנין דילמא אתי למיכל מיניה: ולא מיחו בידם. כל השנה דברים שעשו, כולם שלא ברצון חכמים היו עושין, אלא שעל אלו השלשה לא מיחו ועל שלשה האחרונים מיחו: מתירין לאכול גמזיות של הקדש. גידולים שגדלו באילן של הקדש, דקסברי אין אסור אלא הפרי עצמו שהוקדש. ואית ספרים דגרסי מתזירין, כלומר חותכים וכורתים ענפי אילנות של הקדש שאמחו

אחר שהקדישו האילן, ליהנות מהן: ואוכלין. בשבת ויום טוב פירות שנמלאו תחת האילן ולא נודע אם נשרו מאמץ והם מותרים או נשרו היום ואסורים: ונותנים פאה לירק. ואנן קיימא לן דכל דבר שאין אדם מכניסו לקיום אינו חייב בפאה, וירק דבר שאין מכניסו לקיום הוא ומיחו בידם חכמים, משום דקא מפקעי לה מן המעשר והעניים אוכלים אותם בטבלם כסבורים שהיא פאה, ופאה פטורה מן המעשר משום הפקר:

ט. ששה דברים עשה חזקיה המלך, על שלשה הודו לו, ועל שלשה לא הודו לו. גרר עצמות אביו על מטה של חבליים, והודו לו. כתת נחש הנחשת, והודו לו. גנז ספר רפואות, והודו לו. על שלשה לא הודו לו, קצץ דלתות של היכל ושגרו למלך אשור, ולא הודו לו. סתם מי גיחון העליון, ולא הודו לו. עבר ניסן בניסן, ולא הודו לו:

ברטורה (ט) גירר עצמות אביו. משום כפרה. ולא קברו לפי כבודו על מטה נאה, כדי שיתגנה על רשעו ויוסרו הרשעים: כתת נחש הנחשת. כדכתיב בדברי הימים, לפי שהיו טועין אחריו: וגנז ספר רפואות. לפי שלא היה לבס נכנע על חליים אלא מתרפאים מיד והרמז"ס פירש, ספר רפואות, ספר מודיע מעניני אורות הכוכבים והטלסמאות, שזורה פלונית כעשויה בזמן ועת ידוע מרפאת מחולי פלוני וזה היה קרוב להטעות הזריות אחר עבודת כוכבים ולכך גנזו: עיבר ניסן בניסן. לאחר שנכנס ניסן נמלך ועשה אדר שני. והכתוב אומר (שמות יב) החודש הזה לכם, זה ניסן, ואין אחר ניסן. ולא עיבר חזקיה לאחר שנכנס ממנו, אלא יום שלשים של אדר עיבר את השנה, ואנן קיימא לן אין מעברין את השנה בשלשים של אדר הואיל וראוי לקבצו ניסן:

גמרא פסחים דף נ' ע"ב

ערבי פסחים מאי איריא ערבי פסחים אפילו ערבי שבתות וערבי ימים טובים נמי דתניא העושה מלאכה בערבי שבתות וימים טובים מן המנחה ולמעלה אינו רואה סימן ברכה לעולם. התם מן המנחה ולמעלה הוא דאסור סמוך למנחה לא הקא מחצות. אי נמי התם סימן ברכה הוא דלא חזי אבל שמותי לא משמתינן ליה. הקא שמותי נמי משמתינן ליה. גופא

העושה מלאכה בערבי שבתות ובערבי ימים טובים מן המנחה ולמעלה
ובמוצאי שבת ובמוצאי יום טוב ובמוצאי יום הכפורים ובכל מקום שיש
שם נדנוד עבירה לאתווי תענית צבור אינו רואה סימן ברכה לעולם. רבא
רמי פתיב (תהלים כ"ו) כי גדול עד שמים חסדך. וכתיב (שם ק"ח) כי גדול מעל
שמים חסדך הא כיצד פאן בעושין לשמה וכאן בעושין שלא לשמה.
וכדרב יהודה דאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה
ובמצות אף על פי שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה. תנו רבנן
תגרי סימטא ומגדלי בהמה דקה וקוצי אילנות טובות ונותנים עיניהם
בחלק יפה אינו רואה סימן ברכה לעולם. מאי טעמא דתהו ביה אינשי.
תנו רבנן ארבעה פרוטות אין בהם סימן ברכה לעולם שכר כותבין ושכר
מתורגמנין ושכר יתומים ומעות הבאות ממדינת הים. בשלמא שכר
מתורגמנין משום דמיחזי כשכר שבת. ומעות יתומים נמי דלאו בני
מחילה נינהו. מעות הבאות ממדינת הים משום דלאו כל יומא מתרחיש
ניסא אלא שכר כותבין מאי טעמא אמר רבי יהושע בן לוי עשרים
וארבעה תעניות ישבו אנשי כנסת הגדולה על כותבי ספרים תפלין
ומזוזות שלא יתעשרו שאלמלי מתעשרין אין כותבין :

רס"י מאי אריא ערבי פסחים. דקתני עד חלות במנהגא מכלל דמחלות ולהלן
אסור ול"ל למיתני חזו' לאשמעי' הך דיוקא הא כל ערבי ימים טובים אסורי מן
המנחה: מן המנחה. תשע שעות ומחלה: סמוך למנחה. קודם לכן: במ"פ. משום
כבוד שבת שמוסיפין מחול על הקדש: נדנוד עבירה. רמז עבירה: ת"כ. אסור
במלאכה כשהיו מתענין על הגשמים אבל שאר ת"כ לא כדאמר שמואל אין חומר
ת"כ צבל: עושין לשמה. מעל שמים ושלל לשמה עד לשמים דמורה מיהא קא
עבד כדרכ יהודה: תגרי סימטא. יושבי' ומוכרי' צוק ועין רעה שולטת בהן:
ומגדלי בהמה דקה. הכל כוונתו עליהן: וקולכי אילנו' טובות. למכרן לעצים הכל
תמהין ומלעיזין עליהם ומתוך כך עין רעה שולטת בהן מצעקת בני אדם: ונותנין
עיניהם בחלק יפה. כשחולקים עם אחרים תמיד מקפידים ליטול חלק יפה:
מתורגמנין. שעומדין לפני החכם בשבתות וי"ט ושומעין מפיו ומשמיעין לרבים:
מעות יתומים. למחלית שכר: ממדינת הים. משלח ספינותיו תמיד למקום סכנה:

זוהר קרח דף קע"ז ע"א

ויאמר משה אל אהרן קח את המחטה וגומר. רבי חייא פתח (משלי יז) חמת
מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה כמה אית להו לבני נשא לאסתמרא
מחובייהו ולנטרא עובדייהו דהא בכמה זמנין עלמא אתדון ובכל יומא

ויומא עובדין במתקלא סלקין ומשגיחין עלייהו לעילא ואכתבו קמיה
וכד עובדייהו דבני נשא לא מתפשטין קמי מלכא וסליק רגזא ודינא אתער
הדא הוא דכתיב חמת מלך מלאכי מות ועל דא בכל יומא ויומא בעי בר
נש לאזדהרא מחובוי ואיש חכם וכפרנה. בשעתא דמריהון דדינן קיימין
על עלמא ורגזא תלי אי אשתכח בדרא זכאה דרשים לעילא קדשא בריד
הוא אשגח ביה ואשתכך רגזא. למלכא דאתרגז על עבדוי והוה תבע על
סנטירא למעבד בהו דינא אדהכי עאל רחימא דמלכא וקם קמיה פיון
דחמא ליה מלכא אתנהירו אנפוי שארי ההוא רחימא דמלכא לאשתעי
בהדיה ומלכא חדי לבתר כד אתא סנטירא חזא אנפוי דמלכא חדאון
אסתלק ואזיל ליה ולא עביד דינא וכדין ההוא רחימא בעי למלכא על
עבדוי ומכפר להו ובגין כך ואיש חכם וכפרנה. אוף הכא כד חמא משה
דרגזא הוה תלי מיד ויאמר משה אל אהרן בגין דאיהו שושבינא
דמטרוניתא וקטרת לא סלקא אלא בידוי דאיהו אסגי שלמא בעלמא
וקשיר קשרא דמהימנותא קטרת הא אוקמוה חדוותא דעילא ותתא
קשוירא דמהימנותא סליקו דרגזא הדא הוא דכתיב (משלי כז) שמן וקטרת
ישמח לב וכדין ואיש חכם וכפרנה ינקי וידיכי לההוא רגזא ורחמין
מתערין. רבי אלעזר (רבי אבא) אמר. אל תכריתו את שבט משפחות הקהתי
מתוך הלויים בגין דאינון גזעא ושרשא דליואי. וזאת עשו להם וחייו ולא
ימותו דבעי כהנא לאתקנא להו דאף על גב דקריבין אינון לקדשא לא
ייעלון אלא בתיקונא דכהנא דהוא ידע סימנא דימטון לגביה ולא יתיר
וכד מכסיא למאני קדשא כדין פסויא אחרא שרי ואסיר לון לקרבא
למחמי דהא מלה בחשאי לא אית לגבייהו אלא לכהני (ועל דא) דמלה דלהון
ועובדא דלהון ברזא ובחשאי. וליואי לארמא קלא בגין כך פהני בחשאי
וברזא. ועל דא אסיר לון חמרא דחמרא לארמא קלא ולגלאה רזין איהו
בגין כך ליואי אתמסרו לארמא קלא דהא בדינא אתאחד דינא באתגלייא
איהו ולפרסמא מלה קמי כלא אבל פהנא כל מפוי ברזא ובחשאי ולא
באתגלייא (סימנא דכלא שמאל תהא דוחה וימין מקרבת) :

תרגום הזהר ויאמר משה וגו' קח את המחתה וגו': רבי חייא פתח (משלי ט"ז)
חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם וכפרנה. פמה יש להם לבני האדם
להשמר מעונותיהם ולשמור מעשיהם. פי בכמה פעמים נדון העולם, ובכל
יום ויום עולים המעשים צמאזנים, ומשגיחים עליהם לממעלה, ונכתבים
לפניו. וכשמעשים של האדם אינם פשרים לפני המלך, עולה פעם, והדין
נתעורר. זה שנאמר, חמת מלך מלאכי מות. ועל כן בכל יום ויום כריד
האדם להזהר מעונותיו. ואיש חכם וכפרנה: בשעה שצעלי הדין עומדים
על העולם, והפעם תלוי, אם נמלא צדור לדיק המאיון למעלה, הקדוש
צרוך הוא מציט עליו, והפעם נשקט. צדומה למלך שפעם על עבדיו, והיה
תוצע מהשוטר לעשות דין. צתוך כך צא אזהבו של המלך, וקם לפניו. פיון
שכחהו המלך האירו פניו. התחיל האוהב ההוא של המלך לדבר עמו,

והמלך שמת. אחר כך כִּשְׁבַח השוטר, רוחה פָּנּוּ עַל הַמֶּלֶךְ שְׂמַחִים, מִסְתַּלֵּק
וְהוֹלֵךְ לוֹ, וְיֵינּוּ עוֹשֶׂה דִין. וְאִז אֲתוּ הָאוֹהֲבֵי מִבְּקָשׁ מֵהַמֶּלֶךְ עַל עֲבָדָיו
וְהַמֶּלֶךְ מְכַפֵּר לָהֶם. וּמִשּׁוֹם זֶה, וְאִישׁ חָכֵם יִכְפָּרְנָה. אִף כָּאוּ, כְּאִשְׁרֵי רָחֵל
מִשָּׂה שֶׁהַפַּעַם פָּלוּי, מִיָּד וַיֵּאמֶר מִשָּׂה אֵל חֲהַרֵּן, מִשּׁוֹם שֶׁהוּא הַשּׁוֹפֵטִין,
דְּהֵינּוּ הַיָּדִיד, עַל הַמְּלָכָה וְהַקְטָרֶת יֵינָה עוֹלָה אֶלָּא צִידִיו, שֶׁהוּא מִרְצָה
עָלוֹם צְעוֹלָם, וְקוֹשֵׁר הַשָּׂר הַאֲמוּנָה, שֶׁהוּא הַמְּלָכוֹת. קְטָרֶת הָרִי הַעֲמִידוּהוּ,
שֶׁהוּא שְׂמַחָה עַל מַעֲלָה וּמַטָּה, קוֹשֵׁר הַאֲמוּנָה, הַסְתַּלְקוֹת הַבַּעַם. זֶה שְׂנֵאֲמַר
(מִשְׁלֵי כ"ו) שָׁמֹן וְקְטָרֶת יִשְׂמַח לֵב. וְאִז, וְאִישׁ חָכֵם יִכְפָּרְנָה. יִנְקָה וַיִּטְהַר אֵת
הַפַּעַם הַהוּא, וְהִרְחַמִּים מִתְעוֹרְרִים. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, (בַּמִּדְבָּר ד') אֵל תִּכְרִיתוּ
אֵת שִׁבְטֵי מִשְׁפָּחוֹת הַקָּהָתִי מִתּוֹךְ הַלְוִיִּם, כִּי יֵם הַגִּזְע וְהַשָּׂרָשׁ עַל הַלְוִיִּם.
וְזֹאת עָשׂוּ לָהֶם וְחִיו וְלֹא יָמוּתוּ. שֶׁהַפֶּהוּ לְרִיד לְתַקֵּן אֲוֹתָם, שֶׁאִף עַל פִּי שֶׁהֵם
קָרְבִים אֵל הַקֹּדֶשׁ, לֹא יִבּוֹאוּ אֶלָּא צְתִקוֹן עַל הַפֶּהוּ, שֶׁהוּא יוֹדֵעַ הַסִּימָן
שֶׁיִּגִיעַ אֶלָּיו, עַד שֶׁם, וְלֹא יוֹתֵר. וְכִשְׁמִכְסִים אֵת כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ, אִז שׂוֹרֵה כְּפוּי
אֲחֵר, מִלְמַעְלָה, וְאֲסוּר לְלוֹיִם לְקַרֵּב לְרֵאוֹת, כִּי דָבָר צְלַחַשׁ דְּהֵינּוּ סוּד, אֵינּוּ
נוֹהֵג צָהָם אֶלָּא צִפְהֵנִים, שֶׁהַדְּבָרִים שֶׁלָּהֶם וְהַמַּעֲשִׂים שֶׁלָּהֶם, יֵם צָסוּד
וְצְלַחַשׁ. וְלוֹיִם יֵם צִהְרָמַת קוֹל, צִשִּׁירָה. מִשּׁוֹם זֶה הַפִּהֵנִים יֵם צְלַחַשׁ וְצָסוּד.
וְעַל כֵּן אֲסוּר לָהֶם יִין, כִּי יִין הוּא לְהִרְמַת קוֹל, לְשִׁירָה, וְלִגְלוֹת סוּדוֹת,
וּמִשּׁוֹם זֶה נִמְסָרוּ הַלְוִיִּם לְהִרְמַת קוֹל, מִשּׁוֹם שֶׁמִּתְאַחֲזִים צִדִּין, וְדִין הוּא
צְגָלוּי, לְפָרֶסֶם הַדְּבָר לְפָנָיו הַפֶּל. אֲצֵל הַפֶּהוּ, כֹּל דְּבָרָיו צָסוּד וְצְלַחַשׁ, וְלֹא
צְגָלוּי.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק ט'

א. בְּשִׁבְתוֹת וַיָּמִים טוֹבִים כְּשֶׁגוֹמֵר שְׁלִיחַ צְבוֹר תִּפְלַת שְׁחֲרִית בְּקוֹל רָם
אוֹמֵר קְדִישׁ וְאַחַר כֵּן תִּהְיֶה לְדוֹד וְכוּלֵי וְאוֹמֵר קְדִישׁ וּמִתְפַּלְלִין מוֹסֵף בְּלַחֲשׁ
וְאַחַר כֵּן מִתְפַּלֵּל מוֹסֵף בְּקוֹל רָם כְּדָרָךְ שְׁעֵשָׂה בְּשְׁחֲרִית. וְאוֹמֵר קְדִישׁ אַחַר
תִּפְלַת מוֹסֵף וְהָעֵם נִפְטָרִין וְאֵין אוֹמְרִים קְדוּשָׁה וְתַחֲנוּנִים אַחַר תִּפְלַת
שְׁחֲרִית כְּשֶׁאֵר הַיָּמִים אֶלָּא אוֹמֵר אוֹתָהּ קוֹדֵם תִּפְלַת הַמִּנְחָה. כִּיצַד קוֹרָא

תהלה לדוד ואומר סדר היום ודברי תחנונים ואומר קדיש ומתפללין מנחה
וחוזר ומשמיע תפלת מנחה בקול רם ואומר קדיש: **ב.** בראשי חדשים
ובחולו של מועד אומר קדושה קודם תפלת מוסף. במוצאי שבת אומרים
סדר היום גם אחר תפלת הערב ואומרים קדיש ואחר כך מבדיל:

מוסר

מספר חסידים סי' פ"ד פ"ה

אל תשמח לבך אם יכבדוך כי לפי הכבוד והנאה שיש לו לאדם בעולם הזה
על מעשיו מנפין מזכיותיו בעולם הבא ואם תאמר והלא תקון רבן שמעון בן
גמליאל שיעמדו לכבוד שמים עשה לפי שיקבלו שכר על שיקבלו מורא
נשיאותו עליהם. אטום אַזְנָך לנבל וחסר לב וקוה לאל. אל תלעוג לטעות
זולתך פירוש אם חבירך יטעה כי אינך מושל בדברי פיך טוב שתדום ויאמרו
דבר של גנאי עליך משתדבר ותקרא עובר ומתעבר לכל מה שידבר בך ואם
היא איש זקן חשוב אותו כיוניק ואל תענה אותו כסכלו אז יחבק ידיו ויחנק:
אל תגלה לאוהבך שום דבר שתסתיר משונאך אם לא בחנתו פעמים רבות
אוהב נאמן פו יתפך להיות שונאך ויגלה סודך וסוד אחר אל תגל לשום אדם
אם לא ברשותו:

קורח יום שלישי תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה ראשונה דשם ביין להשאר בו הארה
מתוספת נפש משבת שעברה:

(יא) לָכֵן אֶתְּהָ וְכָל-עַדְתְּךָ הַנֹּעָרִים עַל-יְהוָה
וְאַהֲרֹן מֵה-הוּא כִּי (תלוננו) תַּלְוֵנוּ עִלְיוֹ: בְּכֹן אֶת וְכָל
כְּנִשְׁתְּךָ דְאִזְדַּמְנָתוֹן עַל יי וְאַהֲרֹן מֵה הוּא אַרְי אַתְרַעֲמָתוֹן עֲלוּהִי:

רס"י לכן. בשביל כך אתה וכל עדתך הנעדים אתך על ה' כי בשליחותו עשיתי לתת כהנה לאהרן ולא לנו היא המחלוקת הזו:

(יב) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה בְּשֵׁלֶחַ מִיָּדוֹ וַיִּבְרָא לְדָתָן וְלָאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיָּאָב וַיֹּאמְרוּ לֹא נֵעַלְהָ: וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְמַקְרֵי לְדָתוֹ וְלָאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיָּאָב וַיֹּאמְרוּ לֹא נִסְק:

רס"י וישלח משה וגו'. מכאן שאין מחזיקין במחלוקת, שהיה משה מחזר אחריהם להשלימם בדברי שלום: לא נעלה. פיהם הכשילם, שאין להם אלא ירידה:

(יג) הַמַּעַט כִּי הֵעֲלִיתָנוּ בְּמֵאֲרֵץ וְזָבַת זֹזְלָב וְדַבְשׁ לְהַבְוִיתָנוּ בַּמִּדְבָּר כִּי-תִשְׁתַּרַר עָלֵינוּ גָם-הַשְׂתַּרַר: (ס) הַזְעִיר אֲרִי אִסְקַתְנָא מֵאֲרַעָא עֲבָדָא חֵלֵב וְדָבֶשׁ לְקַטְלוֹתְנָא בַּמִּדְבָּרָא אֲרִי אִתְרַבְּרַת עֲלֵנָא אִף אִתְרַבְּרַבָּא: (יד) אִף לֹא אֶל-אֶרֶץ וְזָבַת זֹזְלָב וְדַבְשׁ הַבְּוִיתָנוּ וְהִתְתַּן-לָנוּ זֹזְלָת שָׂדֵה וְכָרֶם הָעֵינִי הָאֲנָשִׁים הָהֵם תִּנְקַר לֹא נֵעַלְהָ: בָּרַם לֹא לְאֲרַעָא עֲבָדָא חֵלֵב וְדָבֶשׁ אֵעֲלֵתְנָא וַיִּהְבֵּת לָנָא אֲחִסְנַת חֲקִלִין וְכַרְמִין הָעֵינִי גְבַרְיָא הָאֵינִין תִּשְׁלַח לְעֹרָא לֹא נִסְק:

רס"י ותתן לנו. הדבר מוסב על לא האמור למעלה, כלומר לא הביאותנו ולא נתת לנו נחלת שדה וכרם, אמרת לנו (שמות ג, יז) אעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ וגו', משם הוצאתנו ולא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאתנו, אלא גזרת עלינו להמיתנו במדבר, שאמרת לנו (במדבר יד, כט) במדבר הזה יפלו פגריכם: העיני האנשים ההם תנקר וגו'. אפלו אתה שולח לנקר את עינינו אם לא נעלה אליך, לא נעלה: האנשים ההם. כאדם התולה קללתו בחברו:

(טו) וַיִּזְזֹר לְבוּשֵׁהָ מֵאֵד וַיֹּאמֶר אֶל-יְהוָה אֵל-
תִּפְּן אֶל-מִנּוּחֹתֶם לֹא זִמְזֹר אֶזְזֹד בִּמְהֵם זָשָׁאתִי
וְלֹא הִרְעֵתִי אֶת-אֶזְזֹד בִּמְהֵם: וַתִּקֹּף לְמֹשֶׁה לְחֹדָא וַאֲמַר
קָדָם יְיָ לֹא תִקְבַּל בְּרַעְנָא קוֹרְבָנְהוֹן לָא חֲמָרָא דְחַד מִנְהוֹן שְׁחָרִית וְלֹא אֲבָאִישִׁית
יַת חַד מִנְהוֹן:

רס"י ויחר למשה מאד. נכטער עד למאד: אל תפן אל מנחתם. לפי פשוטו
הקטרת שהם מקריבים לפניך מחר אל תפן אליהם. והמדרש אומר יודע אני
שיש להם חלק בתמידי כזור, אף חלקם לא יקבל לפניך לרצון, תניחנו האש
ולא תאכלנו: לא חמור אחד מהם נשאתי. לא חמורו של אחד מהם נטלתי.
אפלו כשהלכתי ממדין למצרים והרכבתי את אשתי ואת בני על החמור, והיה
לי לטול אותו החמור משלהם, לא נטלתי אלא משלי. ותרגום אנקלוס,
שחרית, לשון ארמי, כך נקראת אנגריא של מלך שחור:

נביאים - שמואל א - פרק יב

(ט) וַיִּשְׁכַּחְזוּ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיִּמְכְּרוּ אֹתָם
בְּיַד סִיסְרָא שַׂר-צָבָא זֹזְצֹר וּבַיִד-פְּלִשְׁתִּים
וּבַיִד מִלְכָּהּ בּוּזָאב וַיִּכְלְזֻמוּ בָּם: וַאֲתַנְשִׂאוּ יַת פּוֹלְחָנָא דִּי
אֱלֹהֵהוֹן וּמְסַר יַתְהוֹן בְּיַד סִיסְרָא רַב חֵילָא דְחָצֹר וּבַיִדָא דְפְלִשְׁתִּי וּבַיִדָא מִלְכָּא
דְּבוּזָאב וַאֲגִיחוּ קִרְבָּא בְּהוֹן: (ו) וַיִּזְעְקוּ אֶל-יְהוָה (וַיֹּאמֶר)
וַיֹּאמְרוּ זֹזְצָאנוּ כִּי עֲזָבָנוּ אֶת-יְהוָה וְנִעְבְּד
אֶת-הַבְּעֻלִים וְאֶת-הָעֲשֵׂתְרוֹת וְעַתָּה הַצִּילָנוּ

מִיַּד אֵיבֵינוּ וְנַעֲבֹדָךְ: וְזַעֲיִקוּ קָדָם יי וְאָמְרוּ חֲבָנָא אָרִי שְׁבַקְנָא נִתְּ פּוֹלְחָנָא דִּי וּפְלַחְנָא נִתְּ בְּעֵלְיָא וְנִתְּ עֲשִׂתְרִתָּא וְכַעַן שִׁיזְבְּנָא מִיַּד בְּעֵלֵי דְבְּבָנָא וְנִפְלַח קַדְמָד : (יא) **וַיִּשְׁלֹז וַיהוָה אֶת-יִרְבָּעַל וְאֶת-בְּדֹן וְאֶת-יִפְתָּז וְאֶת-שְׂמוּאֵל וַיַּצֵּל אֶתְכֶם מִיַּד אֵיבֵיכֶם מִסְּבִיב וַתֵּשְׁבוּ בְּטוֹז:** וְשָׁלַח יי נִתְּ גְדַעוֹן וְנִתְּ שְׁמִשׁוֹן וְנִתְּ יִפְתָּח וְנִתְּ שְׂמוּאֵל וְשִׁיזִיב וְנִתְּכּוֹן מִיַּד בְּעֵלֵי דְבְּבִיכּוֹן מִסְּחֹר סְחֹר וַיִּתְּבַתּוּן לְרוּחְצוֹן :

רס"י ירובעל . זה גדעון : בדן . זה שמשון , שמשצט דן בא : ואת יפתח .
 הרי שלשה קלי עולם , עם שלשה חמורי עולם , משה ואהרן ושמואל , לומר
 לך , הקל בדורו , כחמור בדורו , כל בית דין המתמנה על הדור , כריך לילך
 אחריו כאלו הוא אביר שבאצירים :

(יב) וַתֵּרְאוּ כִּי-נִזְוָשׁ מֶלֶךְ בְּנֵי-עַמּוֹן בָּא עֲלֵיכֶם וַתֵּאמְרוּ לִי לֹא כִּי-מֶלֶךְ יִמְלֹךְ עָלֵינוּ וַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִלְּכֶכֶם: וְחִזִּיתוּן אָרִי נְחֹשׁ מֶלְכָּא דְבְּנֵי עַמּוֹן אֶתְא עֲלִיכּוֹן וְאֶמְרִיתוּן לִי לֹא אֱלֹהִיו מֶלְכָּא מְלוּדָּא עֲלֵנָּא וַיִּי אֱלֹהֵכּוֹן מֶלְכְּכּוֹן : (יג) **וְעַתָּה הִנֵּה הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּזוֹרְתֶם אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם וְהִנֵּה נָתַן יְהוָה עָלֵיכֶם מֶלֶךְ:** וְכַעַן הָא מֶלְכָּא דְאֶתְרַעִיתוּן דִּי שְׂאֶלְתּוּן וְהָא מְנִי יי עֲלִיכּוֹן מֶלְכָּא :

כתובים - תהילים - פרק עג

(יא) וְאָמְרוּ אִיכָה יָדַע-אֵל וַיֵּשׁ דַּעַה בְּעַלְיוֹן:
וַיִּמְרוּ הַכֹּדִין יָדַע אֱלֹהָ וְאִית מְנַדְעָא בְּעֵלְאָה :

רש"י ואמרו איכה ידע אל . איכה נוכל לומר שיש דיעה בהקב"ה ותורתו
אמת :

(יב) הֲיֵזָה-אֲלֵהָ רְשָׁעִים וְשָׁלְוֵי עוֹלָם הֲשִׁגְוּ-זוּלָּה:
הָא אֲלִין רְשִׁיעָא דִּתְבִין בְּשִׁלְוָתָא בְּעֵלְמָא הָדִין אֲדַבִּיקוּ נְכֻסִין קְנוּ חִילָא :

רש"י הנה אלה רשעים . הם ועוזרים על תורתו והרי הם שלום בעולם
ומגדילים כח ועושר : ושלוי עולם . לשון שלום : השגו . הגדילו , ומנחם
פירש ישוב עמו הלום , ישוב הרשע להלום את עמו של הקדוש ברוך הוא
והראשון למדתי מדבריו של ר"מ בר יצחק שליח עבור ז"ל :

(יג) אַך-רִיק זְכִיתִי לְבָבִי וְאַרְוֵץ בְּנִקְיוֹן כַּפֵּי:
לְסָרִיקוּתָא זְכוֹת לְבָבִי וְשִׁנְגִית בְּבָרִירוּ יָדַי :

רש"י אך ריק זכיתי לבבי . כל זה מוסב על ואמרו איכה ידע אל וגם
אומר אך לריק ועל חנם חנו שומרים מצותיו של הקב"ה והרי חנו נגועים
כל היום :

(יד) וְאֵלֵהִי זָגִיעַ כָּל-הַיּוֹם וְתוֹכַחְתִּי לַבְּקָרִים:
כְּתִישׁ כָּל יוֹמָא וּמְכֻסְנוּתִי לְצַפְרִירִי :

רש"י ותוכחתי . נראית כל היום תמיד מבקר לבקר מתחדשות כרות חדשות
:

(טו) אִם-אֲמַרְתִּי אֲסַפְּרָה כְּמוֹ הַלֵּל דוֹר בְּצִיף
בְּגִדְתִּי: אִין אֲמַרִית אֲשַׁתְּעִי דְכְמַתְהוֹן הָא עַל דְר בְּנִיף אַרְשַׁעִית :

רס"י אם אמרתי אספרה כמו . אמר אסף אם אמרתי בלבי לספר את הכל כמו שהוא כל מה שעמו אומר על זאת : הנה דור בניך בגדתי . כלומר
אשים אותם בוגדים ורשעים :

משנה גיטין פרק ה

א. הנזקין שמים להם בעדית, ובעל חוב בפנינונית, וכתבת אשה בזבורית. רבי מאיר אומר, אף כתבת אשה בפנינונית :

ברטורה (א) הנזקין שמים להם בעדית. אע"ג דמדאורייתא היא, דכתיב (שמות כ"ב) מיטב שדהו ומיטב כרמו יסלם, האי תנא סבר דמיטב שדהו דניזק קאמר קרא, ומפני תקון העולם אמרו חכמים שיסלם המזיק מעידית שבנכסיו, אע"פ שהם טובים מעידית של ניזק, כדי שיהו נזהרים מלהזיק: ובעל חוב בזינונית. דמדאורייתא לא גבי אלח מזיבורית, דכתיב (דברים כד) והאיש אשר אתה נושה בו יוכיח אליך את העבט החוזה, ואין דרכו של אדם להוכיח אלח הפחות שבנכסיו, ומפני תקון העולם אמרו בעל חוב בזינונית, כדי שלא תנעול דלת בפני לווי: וכתובת אשה בזבורית. דליכא למיחש בה לנעילת דלת. דיותר ממה שהאיש רוצה לישא, אשה רוצה להנשא: ר"מ אומר כו'. ואין הלכה כרבי מאיר:

ב. אין נפרעין מנכסים משעבדים במקום שיש נכסים בגי חורין, ואפלו הן זבורית. אין נפרעין מנכסי יתומים, אלא מן הזבורית :

ברטורה (ב) אין נפרעים מנכסים משעבדים. כגון לזה שמכר זינונית שלו שהיא משועבדת לבעל חוב, אין הבעל חוב יכול לטרוף אותה מן הלוקח אם נשאר אלח הלוקח נכסים בני חורין, ואע"פ שאינו אלח זבורית:

ג. אין מוציאין לאכילת פרות ולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משעבדים, מפני תקון העולם. והמוצא מציאה, לא ישבע, מפני תקון העולם :

ברטורה (ו) אין מוֹלֵיִאִין לאכילת פירות ולשבח קרקעות. הגוזל קדה ומכרה לאחר, וזרעה ולמחה ועשאה פירות וזא נגזל וגזאה עם פירותיה מן הלוקח, אינו משלם ללוקח כי אם היציאה, וחוזר הלוקח על המוכר וגובה דמי הקרקע מנכסים משועבדים, שהרי מכרה לו באחריות וכתב לו שטר מכירה והרי היא מלוה בשטר, ואת הפירות מנכסים בני חורין ולא ממשועבדים: וכן לשבח קרקעות. אם השביחה הלוקח בנטיעת האילנות או בזבל וכיוצא בזה: ולמזון האשה והבנות. דתנאי כתובה הוא, ואת תהא יתבא בביתי ומתזנא מנכסי, ובנן נוקבין דיהויין ליכי מנאי יהויין יתבין בביתי ומתזנין מנכסאי וכו', כשבאות לגבות מזונותיהן אין גובים אלא מנכסים בני חורין ולא ממשועבדים: מפני תקון העולם. שהם דברים שאין להם קצבה ולא ידע כמה הם ולא מאי מזדהר: והמוֹלֵא מליאה. והחזירה, והבעלים אומרים שלא החזיר כולה: לא ישבע מפני תקון העולם. שאם אתה אומר ישבע אין לך אדם שמתפל במליאה להחזירה:

ד. יתומים שסמכו אצל בעל הבית או שפנה להן אביהן אפטרופוס, חייב לעשר פרוותיהן. אפטרופוס שפנהו אבי יתומים, ישבע. מנהו בית דין, לא ישבע. אבא שאול אומר, חלוף הדברים. המטמא והמדמע והמנסך בשוגג, פטור. במזיד, חייב. הפהגים שפגלו במקדש מזידין, חייבין:

ברטורה (ז) יתומים שסמכו אצל בעל הבית. לעשות מעשיהם על פיו ולא שנתמנה להם אפטרופוס, אפ"ה כאפטרופוס הוא. אפטרופוס, כלשון רומי קורין לאב פאטר"ר ולקטנים פטרו"ס. ופירוש אפטרופוס אביהן של קטנים: שמינהו אבי יתומים ישבע. דאי לאו דאית ליה הנאה מיניה לא הוה ליה אפטרופוס, ומשום שבעה לא אתי לאמנועי: מנהו בית דין לא ישבע. לטובת חנם היא עושה לב"ד לקבל דבריהם ולטרוח חנם ואי רמית עליה שבעה אתי לאמנועי: אבא שאול אומר חלוף הדברים. מנהו ב"ד ישבע, דבההיא הנאה דקא נפיק עליה קלא דאינש מהימנא הוא דהא סמכי עליה בי דינא, משום שבעה לא אתי לאמנועי. מינהו אבי יתומים לא ישבע, לטובת חנם עושה לו לטרוח עם בניו, ואי רמית עליה שבעה אתי לאמנועי. והלכה כאבא שאול: המטמא. טהרותיו של חברו: והמדמע. מערב תרומה בחולין של חברו. ומפסידו, שפריך למכרו לכהנים בזול: והמנסך. שמערב יין נסך ביין כשר ואוסרו בהנאה: במזיד חייב. ובדין הוא שיהא פטור, דהיזק שאינו ניכר לאו שמייה היזק, אלא מפני תקון העולם שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומטמא טהרותיו של חברו ואומר פטור אני: הפהגים שפגלו. קרבנות, ששחטו וזרקו דמם במחשבת לאכול מהם חוץ לזמנו. ולא הורלו לבעלים: מזידים. שידעו שפסולים בכך: חייבים. לשלם דמיהן לבעלים, שהרי צריכין להביא אחרים, ואי נמי נדבה היא שאינו חייב בתשלומין, מ"מ קשה בעיניו שלא הקריב קרבנו שהרי להביא דורון היה מבקש:

ה. העיד רבי יוחנן בן גידגדה על החרשת שהשיאה אביה שהיא יוצאה בגט. ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן, שאוכלת בתרומה. ואם מתה, בעלה יורשה. ועל המריש הגזול שבנאו בבירה, שיטול את דמיו, מפני תקנת השבים. ועל החטאת הגזולה שלא נודעה לרבים, שהיא מכפרת, מפני תקון המזבח:

דרטורה (ה) על החרשת שהשיאה אביה. ואע"ג דהויא חסת איס גמורה שהרי קבל אביה קדושה כשהיא קטנה, אפ"ה יולאה בגט, ומקבלת את גטה כשהיא חרשת, ואע"ג דלית בה דעתא, דאשה מתגרשת בעל כרחה, הלכך לא צעינן דעתה: ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן. והיא יתומה, דלא הוי נשואים אלא מדרבנן: שאוכלת בתרומה. דרבנן. ולא גזרינן תרומה דרבנן אטו תרומה דאורייתא: מריש. קורה: בירה. בית גדול: מפני תקנת השבים. שאם אתה מכריכו לקעקע בירתו ולהחזיר המריש עמו, ימנע מלעשות תשובה: שלא נודעה לרבים. שהיא גזולה: שהיא מכפרת. ואין צריך להביא אחרת: מפני תקון מזבח. שלא יהיו כהנים עצבים שאכלו חולין שנשחטו בעזרה, ונמלא מזבח בטל, שנמנעים מלעבוד עבודה:

ו. לא היה סיקריקון ביהודה בהרוגי המלחמה. מהרוגי המלחמה ואילך, יש בה סיקריקון. כיצד, לקח מסיקריקון וחרזר ולקח מבעל הבית, מקחו בטל. מבעל הבית וחרזר ולקח מסיקריקון, מקחו קים. לקח מן האיש וחרזר ולקח מן האשה, מקחו בטל. מן האשה וחרזר ולקח מן האיש, מקחו קים. זו משנה ראשונה. בית דין של אחריהם אמרו, הלוקח מסיקריקון נותן לבעלים רביע. אימתי, בזמן שאין ביזון לקח. אבל יש ביזון לקח, הן קודמין לכל אדם. רבי הושיב בית דין ונמנו, שאם שהתה בפני סיקריקון שנים עשר חדש, כל הקודם לקח, זוכה, אבל נותן לבעלים רביע:

דרטורה (ו) לא היה סקריקון. נכרי רולח. כלומר לא לנו דין סקריקון, לומר שהקונה קרקע של ישראל מיד הנכרי רולח, יהיה חייב לדון עם הבעלים: בשעת הרוגי המלחמה. בשעה שהיתה הגזירה קשה על ישראל ליהרג במלחמה. שהלוקח ממנו באותה שעה היה מקחו קיים ולא היה צריך לדון עם הישראל בעל הקרקע, משום דאגב אונסיה דישראל הוה גמר ומקנה לסיקריקון. וקיי"ל [ב"ב מז:] תלויה וזבין זביניה זביני: אבל מהרוגי המלחמה ואילך. שלא היתה הגזירה ליהרג, לנו דין סקריקון, לומר שהקונה ממנו יעשה דין עם הבעלים. כמו שפורש במשנה: מקחו בטל. דאמרינן מיראה עבד: לקח מן האיש. קרקע המיוחד לכתובת אשתו: מקחו בטל. דאמרה נחת רוח עשיתי לבעלי: נותן לבעלים רביע. ששיערו, לסיקריקון מחוד שזחנס בא לידו מוזיל גביה רבעא:

ז. חרש רומז ונרמז. בן בתירא אומר, קופץ ונקפץ, במטלטליו. הפעוטות, מקחו וממכרו ממכר במטלטליו:

ברטורה (ז) רומז ונרמז. מה שהוא רומז או שאחרים רומזים לו ונתרצה, הכל קיים. רמיזה, זידיו וזרחשו. הפילה, עקימת שפתים, שנאמר (איוב ה') קפלה פיה. ואינו סימן ניכר כמו רמיזה: במטלטליו. אם מכר מטלטליו. ואין הלכה כבן בתירה: הפעוטות. הקטנים כבן ז' כבן ח' אם הוא חריף ויודע צטיב משא ומתן. או כבן ט' וכן י' אם אינו חריף כל כך: מקחו וממכרו ממכר במטלטליו. ומתנתן מתנה. אחד מתנתן מתנה: בריא, ואחד מתנתן שכיב מרע. אחד מתנה מרובה, ואחד מתנה מועטת:

ח. ואלו דברים אמרו מפני דרכי שלום. פהו קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל, מפני דרכי שלום. מערבין בבית ישן, מפני דרכי שלום. בור שהוא קרוב לאמה מתמלא ראשון, מפני דרכי שלום. מצודות חיה ועופות ודגים יש בהם משום גזל, מפני דרכי שלום. רבי יוסי אומר, גזל גמור. מציאת חרש שוטה וקטן, יש בהן משום גזל, מפני דרכי שלום. רבי יוסי אומר, גזל גמור. עני המנקה בראש הזית, מה שתחתיו גזל, מפני דרכי שלום. רבי יוסי אומר, גזל גמור. אין ממחין ביד עניי גוים בלקט ובשכחה ובפאה, מפני דרכי שלום:

ברטורה (ח) כהן קורא ראשון וכו'. כשהן שוין בחכמה. אבל אם הישראל גדול בחכמה, קודם לכהן וללוי, דממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ. הדין הוא דינא דגמרא. והאידינא נהוג שכהן אפילו עם הארץ קודם לחכם גדול שזישראל: מפני דרכי שלום. דמדאורייתא יכול הכהן לתת רשות למי שירצה שיקרא בתורה לפניו, ומפני דרכי שלום אמרו שיקרא הוא ראשון ולא יתן רשות לאחר שיקרא, ולא ליתוי לאננויי ולומר מפני מה הרשה לזה ולא לאחר. ולא שנא בשבתות וימים טובים דשכיחי רבים, ולא שנא בשני ובחמישי בזמן הזה, לעולם כהן קורא ראשון ואינו יכול לתת רשות לישראל שיקרא לפניו, כי היכי שלא ליתוי לאננויי. ואם אין שם כהן, נתפרדה החבילה, ולא יקרא לוי שני אלא כפי חשיבותו, ואית דאמרי לא יקרא לוי בתורה כלל, וכן המנהג: מערבין בבית ישן. בני חכר שרגילים ליתן עירובן בכל שבת בבית אחד, אין משנין את מקומן ליתנו בבית אחר: מפני דרכי שלום. שבני אדם שהיו רגילים לראות העירוב באתו בית, עכשו שאין רואים אותו יאמרו שמטלטליו בלא עירוב, ואיכא חשדא: בור שהוא קרוב. למואל אמת המים הבא מן הגהר: מתמלא ראשון. ואחריו יתמלאו התחתונים: מאודות חיה. שאין להם תוך דליקני ליה כליו: יש בהן גזל מפני דרכי שלום. ולא נפיק בדוינים: רבי יוסי אומר גזל גמור. מדבריהם. ונפיק בדוינים. ומיהו מודה רבי יוסי דלא הוי גזל דאורייתא לעבור עליו בלאו. ואין הלכה כרבי יוסי: המנקה. חותך. כמו ונקף סככי היער (ישעיה י'):

ט. משאֵלֶת אִשָּׁה לְחִבְרָתָהּ הַחֲשׂוּדָה עַל הַשְּׂבִיעִית, נָפָה וַיִּכְבְּרָה וְרַחֲמִים וְתַנּוּר, אֲבָל לֹא תָבוֹר וְלֹא תִטְחֹן עִמָּה. אִשָּׁת חֵבֶר מִשְׁאֵלֶת לְאִשָּׁת עִם הָאָרֶץ נָפָה וַיִּכְבְּרָה, וּבִזְרָתָהּ וְטוֹחֲנָתָה וּמְרַקְדָּתָה עִמָּה, אֲבָל מִשְׁתַּטֵּיִל הַמַּיִם, לֹא תִגַּע עִמָּה, לְפִי שְׂאִין מִחֲזִיקִין יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבָרָה. וְכֵן לֹא אָמְרוּ אֶלֶּא מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם. וּמִחֲזִיקִין יְדֵי גוֹיִם בְּשְׂבִיעִית, אֲבָל לֹא יְדֵי יִשְׂרָאֵל, וְשׂוֹאֲלִין בְּשְׁלוֹמָן, מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם:

ברטנורה (ט) החשודה על השביעית. לשמור פירות שביעית ולהכניעם מן הביעור ואילך: לא תבור ולא תטחון עמה. לסייעה, מפני שאסור לסייע בידים ידי עוברי עבירה בשעת העבירה: לאשת עם הארץ. החשודה על המעשרות: וזורת וטוחנת. לפי שרוב עמי הארץ מעשרין הן: אבל משתטיל המים. בעיסה: לא תגע עמה. לפי שמגלגלה הוטבלה לחלה, וקח מיטמאה מחמת כלים טמאים שהרי הוכשרה לקבל טומאה, וזו מסייעתה לגלגל ואסור לגרום טומאה לחלה: וכו' לא אמרו כו'. לא התירו להשאילם כלים ולסייעם בלא שעת עבירה עמה, אלא משום דרכי שלום: ומחזיקין ידי גוים. לומר להם תחזקנה ידיכם: ושאלים בשלומם. כל הימים ואפילו ביום חגם. ואע"פ שמטיל שם שמים על הנכרי, ששלום אחד משמותיו של הקב"ה:

גמרא גיטין דף נ"ט ע"ב

כהן קורא ראשון וכו' מנהגי מיילי אמר רב מתנה דאמר קרא (דברים ל"א) ויכתוב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי אטו אנא לא ידענא דכהנים בני לוי נינהו אלא כהן ברישא והדר לוי. רבי יצחק נפחא אמר מהכא (שם כ"א) ונגשו הכהנים בני לוי אטו אגן לא ידענן דכהנים בני לוי נינהו אלא כהן ברישא והדר לוי. רב אשי אמר מהכא (ד"ה א' כ"ג) ובני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים. רבי חיאי בר אבא אמר מהכא (ויקרא כ"א) וקדשתו לכל דבר שבקדושה. תנא דבי רבי ישמעאל וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון. אמר ליה אביי לרב יוסף מפני דרכי שלום דאורייתא היא. אמר ליה דאורייתא ומפני דרכי שלום. כל התורה כלה נמי מפני דרכי שלום היא דכתוב (משלי ג') דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום. אלא אמר אביי לכדמר. דתניא שנים ממתנין זה לזה בקערה שלשה אין ממתנין.

הבוֹצֵעַ הוּא פּוֹשֵׁט יָדוֹ תַחֲלָה וְאִם בָּא לְחַלּוֹק כְּבוֹד לְרַבּוֹ אוֹ לְמִי שֶׁגָּדוֹל מִמֶּנּוּ הִרְשׁוּת בְּיָדוֹ. וְאָמַר מִרְעָה לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּסֵעוּדָה אֲבָל בְּבֵית הַפְּנִסֶת לֹא דָּאֲתוּ לְאִינְצוּיִי. אָמַר רַב מִתְנָה הָא דְאִמְרַת בְּבֵית הַפְּנִסֶת לֹא, לֹא אֲמָרוּ אֶלָּא בְּשִׁבְתוֹת וַיָּמִים טוֹבִים דְּשִׁכְיַחֵי רַבִּים אֲבָל בְּשָׁנֵי וּבַחֲמִישֵׁי לֹא. אֵינִי וְהָא רַב הוֹנָא קָרִי בְּכֹהֲנָא בְּשִׁבְתוֹת וַיָּמִים טוֹבִים שְׂאֲנִי רַב הוֹנָא דְאֶפִּילוּ רַבִּי אֲמִי וְרַבִּי אֶסִי כְּהֵנִי חֲשִׁיבִי דְאֶרְצֵי יִשְׂרָאֵל מִיכָף הוּוּ כְּיִיפִי לֵיהּ. אָמַר אֲבִי נִקְטִינָן אִין שָׁם כְּהֵן נִתְפְּרְדָה חֲבֵלָה. וְאָמַר אֲבִי נִקְטִינָן אִין שָׁם לְוֵי קוֹרָא כְּהֵן. אֵינִי וְהָאֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן כְּהֵן אַחַר כְּהֵן לֹא יִקְרָא מְשׁוּם פְּגָמוֹ שֶׁל רֵאשׁוֹן. לְוֵי אַחַר לְוֵי לֹא יִקְרָא מְשׁוּם פְּגָם שְׁנִיָּהֶם. כִּי קָאֲמְרִינָן בְּאוֹתוֹ כְּהֵן:

רס"י ויתנה אל הכהנים בני לוי. שיקראו זה כהנים והדר בני לוי: לפתוח ראשון. בכל דבר כבוד, בין בתורה, בין בישיבה הוא ידבר בראש: ולבדך ראשון. בסעודה: וליטול מנה יפה ראשון. אם בא לחלוק עם ישראל בכל דבר לאחר שיחלקו בשוה אומר לו ברור וטוב איזה שתרכה: א"ל דאורייתא היא. ותורה אמרה כן מפני דרכי שלום: אללא אמר אביי. דרכי שלום דקתני מתני: לכדמר אתא. רבה בר נחמני שהיה רבו: אין ממתינין. אין כריכין להמתין: הכולע. כגון בעל הבית שהוא מצדד המוליא ואפי' הוא קטן: הוא פושט ידו. בקערה תחלה ללפת זו את פרוסת המוליא: ל"פ. לחולק כבוד לרבו: אללא בסעודה. כדאמרן: אצל. לענין לקרות בתורה בבית הכנסת אין כהן חולק כבוד ללוי ולוי לישראל ללא ליתי שארא לאנלויי ולמימר אנא נמי קרייא ברישא והיינו דקתני מתני' כהן קורא ראשון וכו' כמו שכ' בתורה ואינו ראוי לחלוק כבוד בדבר ולשנותו מפני דרכי שלום וכדפרישית: רב הונא. ישראל הוה: נקטינן. מסורת מאבותינו: נתפרדה חבילה. נפסק הקשר ואבד הלוי את כבודו בשביל חבילתו הנפרדת ואינו קורא כלל כד אמר מורי הזקן ומורי ר' יצחק בן יהודה וכן סידר רב עמרם, אצל מתלמידי מורי ר' יצחק הלוי שמעתי משמו שאין סדר לדבר להקדים לוי לישראל ומי שירכה יקדים: קורא כהן. במקום לוי. מפני פגמו של ראשון. שלא יאמר הראשון אינו כהן ולקמיה פריך והא קחזו דסליק ממניינא: משום פגם שניהם. לא ידעי אינשי פגמא בהי מינייהו ויאמרו ראשון אינו לוי לפיכך חוזר וקרא לוי א"נ שני אינו לוי אללא ישראל, ולקמיה פריך גבי כהן נמי אמאי ליכא נמי פגם שניהם דאתי למימר שני לאו כהן הוא אללא לוי: באותו כהן. עלמנו יחזור ויקרא במקום לוי:

זוהר קרח דף קע"ו ע"ב

רבי יהודה פתח (איוב לד) שמעו חכמים מלי ויודעים האזינו לי. האי קרא אליהוא אמרו. תא חזי מה כתיב (שם לב) ובשלת רעיו חרה אפו על אשר לא מצאו מענה וגומר. דהא אינון הוו אמרי מילין ואיוב לא הוה אתנחום עליהו. מהקא אוליפנא מאן דעאל לנחמא לאבל בעי ליסדא מילין בקדמיתא. דהא חבריאי דאיוב הוו אמרי מלי קשוט אבל לנחמא ליה לאו בגין דבעי מלין דאיהו יודי עליהו (בארח קשוט) וכדין יקבל עליה דינא ויודי למלקא קדישא עליה מה כתיב ואליהוא חפה את איוב בדברים וגומר. דאודי לבתר לקדשא בריך הוא וקביל עליה דינא דשמיא. תא חזי כתיב (איוב לד) לכן אנשי לבב שמעו לי חלילה לאל מרשע ושדי מעול. לכן אנשי לבב שמעו לי שלימין בכלא לאבחנא מלין. חלילה לאל מרשע הדא הוא דכתיב ואל זועם בכל יום ושדי מעול דא סמיך לקבלא דא (והא אוקמוה) אל שדי. (שם) כי פועל אדם ישלם לו הא בר נש אזיל בהאי עלמא ועביד עבידתוי וחטי קמי מאריה ההוא עובדא תליא עליה לשלמא ליה דינא הדא הוא דכתיב כי פועל אדם ישלם לו ההוא עובדא ישלם לו. ועם כל דא אם ישים אליו לבו כיון דבר נש שגוי לביה ורעותיה לאתבא קמי מאריה כדין אל אלהי הרוחות רוחו ונשמתו אליו יאסוף לאתצררא בצרורא דחיי ולא שביק לנפשיה לבר לאתדנא בדינא אחרא:

תרגום הזוהר רבי יהודה פתח, (איוב ל"ד) שמעו חכמים מלי ויודעים האזינו לי. מהקרא זה אמרו אליהוא. צא וראה, מה פתוב (איוב ל"ב) ובשלת רעיו חרה אפו על אשר לא מצאו מענה וגו'. פי הם היו אומרים דברים, ואיוב לא היה מתנחם מהם. מפאן למדנו, מי שצא לנחם את האבל צריך ליסד דברים צתחפה, שיהיו ראוים לנחמו. פי החברים של איוב אמרו דברי אמת אצל לא לנחם אותו, משום שצריכים דברים שהאצל יודה עליהם, ואז יקבל עליו את הדין, ויודה עליו למקד הקדוש. מה פתוב (איוב ל"ב) ואליהו חפה את איוב בדברים וגו', פי הודה אחר כך אל הקדוש צרוף הוא וקבל על עצמו דין השמים. צא וראה, פתוב (איוב ל"ד) לכן אנשי לבב שמעו לי חלילה לאל מרשע ושדי מעול. לכן אנשי לבב שמעו לי, הינו השלמים מפל ויכולים להבחין הדברים. חלילה לאל מרשע, ז"ש (תהלים ז) ואל זועם בכל יום, שהוא מלכות הנקרא אל. ושדי מעול, זה סמוך פנגד זה, פי שדי הוא יסוד, שהוא סמוך לאל, שהוא מלכות. וכבר העמידוהו, אל שדי, שאל הוא מלכות ושדי הוא יסוד. (איוב ל"ד) כי פועל אדם ישלם לו. אם אדם הולך צעולם הזה, ועושה מעשים וחוטא לפני אדונו, המעשה ההוא תלוי עליו לשלם לו דין. זה שנאמר, כי פועל אדם ישלם לו, המעשה ההוא שעשה,

יְשִׁלֶם לּוֹ. וְעַם כָּל זֶה, אִם יֵשׁוּ אֵלַי לְבוֹ, בֵּינּוֹן שֶׁהָאֵדָם מֵשִׁים לְבוֹ וְלִבּוֹ
לְשׂוֹב לְפָנַי אֲדוֹנָי, אֲזִי, אֵל אֲלֵקֵי הַרְוּחוֹת רִוְחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ אֵלָיו יֵאָסֹף, לְלוֹר
בְּלָרוֹר הַחַיִּים, וְאִינוּ עוֹזֵב נִפְסוֹ בְּחוּץ לְהִיּוֹתוֹ נִדוֹן בְּדִין אַחֵר.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק ט'

א. מי שֶׁהִתְפַּלֵּל וְלֹא כִּוֵּן אֶת לְבוֹ יַחְזוֹר וְיִתְפַּלֵּל בְּכּוֹוֶנָה וְאִם כִּוֵּן אֶת לְבוֹ
בְּבִרְכָה רִאשׁוֹנָה שׁוֹב אֵינוֹ צָרִיךְ. מִי שֶׁטָעָה בְּאַחַת מִשְּׁלֹשׁ בְּרָכוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת
חוּזֵר לְרֵאשׁוֹ. וְאִם טָעָה בְּאַחַת מִשְּׁלֹשׁ בְּרָכוֹת אַחֲרוֹנוֹת יַחְזוֹר לְעִבּוּדָהּ. וְאִם
טָעָה בְּאַחַת מִן הָאֲמֻצָעִיּוֹת חוּזֵר לְתַחֲלַת בְּרָכָה שֶׁטָעָה בָּהּ וּמְשַׁלֵּם תְּפִלָּתוֹ
עַל הַסֵּדֶר. וְכֵן שְׁלִיחַ צְבוּר שֶׁטָעָה כְּשֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל בְּקוֹל רָם עַל דָּרֵךְ זֶה הוּא
חוּזֵר: **ב.** אֲבָל אִם טָעָה שְׁלִיחַ צְבוּר כְּשֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל בְּלַחֲשׁ אֲנִי אוֹמֵר שֶׁאֵינוֹ
חוּזֵר וּמִתְפַּלֵּל פְּעַם שְׁנֵייה מִפְּנֵי טוֹרַח צְבוּר אֶלָּא סוּמְךָ עַל הַתְּפִלָּה שֶׁמִּתְפַּלֵּל
בְּקוֹל רָם. וְהוּא שֶׁלֹּא טָעָה בְּשִׁלְשׁ רִאשׁוֹנוֹת שֶׁאִם טָעָה בָּהֶם לְעוֹלָם חוּזֵר כְּמוֹ
שֶׁהִיחִיד חוּזֵר:

מוסר

מספר חסידים סימן פ"ו פ"ז

כָּלֵלָה שֶׁל חֲכָמָה שְׁתִּיקָה. מָלָה בְּסַלַע שְׁתִּיקוּתָא בְּתַרְיִן. כְּשֶׁאֲנִי מְדַבֵּר אֲנִי
מִתְחַרֵּט וְכֶשֶׁאֲנִי מְדַבֵּר אֵינוֹ מִתְחַרֵּט. עַד שֶׁלֹּא דְבַרְתִּי אֲנִי שְׁלִיט וּמוֹשֵׁל עַל
דְּבָרֵי אֲבָל כְּשֶׁיֵּצֵא הַדְּבָר מִפִּי אֲזִי הַדְּבָר מוֹשֵׁל בִּי: (דְּבָרִים יג) וְנָתַן לָךְ רַחֲמִים
וְרַחֲמֵךְ הַמְּרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת מִן הַשָּׁמַיִם יְרַחֲמוּ עָלֶיךָ אִם אֵין אָדָם מְרַחֵם מֵה
בֵּינוֹ לְבֵינוֹ בְּהֵמָה שֶׁאֵינָה מְקַפְּדֵת וְחוֹשֶׁשֶׁת בְּצַעַר חֲבִירָתָהּ. אָמַר הַחֲכָם מִי
שֶׁזוֹרַע אֶת הַשְּׂנָאָה יִקְצוֹר אֶת הַחֲרָטָה אַחֲרֵית קִטְטָה חֲרָטָה. הַמִּתֵּן מְעַט
וְלֹא תִתְחַרֵּט. הַלִּיצְנוּת מְעַבֵּיר הַמּוֹרָא וְהִיא שְׁנֵייה לְעֶרְוָה. וְכָל הַמִּתְלוֹצֵץ נוֹפֵל
בְּגִיּוֹתָם וְאֵינוֹ זוֹכֵה לְהַקְבִּיל פְּנֵי שְׂכִינָה. כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה
מִן הַמְּקַרְאוֹת בְּמָה יִתְנַקֵּם אָדָם מִשׁוֹנְאוֹ יוֹסִיף מַעֲלָה יִתִּירָה בְּעַצְמוֹ הַמִּתְנַקֵּן

בִּינוּ לְבִין הַבּוֹרָא יִתְקַן הַבּוֹרָא בִּינוּ לְבִין בְּנֵי אָדָם:

קורח יום רביעי תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי וו דשם בײן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה:

(ט) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-כָּהֵן אֲתָהּ וְכָל-עַדְתְּךָ
הָיוּ לִפְנֵי יְהוָה אֲתָהּ וְהֵם וְאַהֲרֹן מִזֹּזֵר: וַאֲמַר מֹשֶׁה
לְקַרַח אֵת וְכָל כְּנֻשֵׁי הָעֵד הַזֶּה זְמִינִי לְקַדֵּם יי אֵת וְאִינוּ וְאַהֲרֹן מִחֵר:

רשׁי והס. עדתך:

(י) וַיִּקְחוּ אִישׁ מִזֹּזְתּוֹ וּנְתַתֶּם עֲלֵיהֶם קְטֹרֶת
וְהִקְרַבְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אִישׁ מִזֹּזְתּוֹ וְזֹמְשִׁים
וּבְמֵתִים מִזֹּזְתּוֹ וְאַהֲרֹן אִישׁ מִזֹּזְתּוֹ: וְסָבוּ
גִבֹר מִחֲתִיתִיָּה וּתְשׁוּוֹן עֲלֵיהוֹן קְטֹרֶת בּוֹסְמִין וְתִקְרְבוּן קָדָם יי גִבֹר מִחֲתִיתִיָּה
מֵאֵתוֹן וְחִמְשִׁין מִחֲתִיָּה וְאַהֲרֹן גִבֹר מִחֲתִיתִיָּה:

רשׁי והקרבתם וגו' איש מחתתו. החמשים ומאתים איש שצבם:

(יח) וַיִּקְחוּ אִישׁ מִזֹּזְתּוֹ וּנְתַתֶּם עֲלֵיהֶם אֵשׁ וַיִּשְׂיִמוּ
עֲלֵיהֶם קְטֹרֶת וַיַּעֲבְדוּן בְּתֹז אֹהֶל מוֹעֵד וּבְמֵשֶׁה
וְאַהֲרֹן: וְנִסְיָבוּ גִבֹר מִחֲתִיתִיָּה וַיִּקְבּוּ עֲלֵיהוֹן אֲשֶׁתָּא וְשׁוֹיָאוּ עֲלֵיהוֹן קְטֹרֶת
בּוֹסְמִין וְקָמוּ בְּתַרְע מִשְׁכּוֹן זְמָנָא וּמִשֶׁה וְאַהֲרֹן: (יט) וַיִּקְהֵל עֲלֵיהֶם

קָרָוּ אֶת-כָּל-הָעָדָה אֶל-פֶּתוּחַ אֹהֶל מוֹעֵד
וַיֵּרָא כְבוֹד-יְהוָה אֶל-כָּל-הָעָדָה: וְאֶכְנֵשׁ עֲלֵיהֶוּ קֶרֶחַ
יַת כָּל פְּנִשְׁתָּא לְתַרְע מִשְׁפּוֹ זְמַנָּא וְאַתְגְּלִי יְקָרָא דִּי לְכָל פְּנִשְׁתָּא:

רס"י ויקהל עליהם קרח. בדברי ליצנות. כל הלילה ההוא הלך אלל
השצטים ופתה אותם כסבורין אתם שעלי לצדי חני מקפיד, חני מקפיד
אלל בשציל כלכם. אלו באין ונוטלין כל הגדלות, לו המלכות ולחיו הכהנה,
עד שנתפתו כלם: וירא כבוד ה'. בא בעמוד ענו:

(כ) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן
לֵאמֹר: וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה וְעִם אַהֲרֹן לְמִימְרָ: (כא) הַבִּדְלוּ בֵּינֵיכֶם
הָעָדָה הַזֹּאת וְאֶכְלָה אֹתָם כָּרְעֵ: אֶתְפָּרְשׁוּ מִגֹּו פְּנִשְׁתָּא
הָדָא וְאַשִׁיחִי יִתְהוֹן פְּשָׁעָה:

נביאים - שמואל א - פרק יב

(יד) אִם-תִּירְאוּ אֶת-יְהוָה וְעִבַדְתֶּם אֹתוֹ
וּשְׂמַעְתֶּם בְּקוֹל וְלֹא תִמְרוּ אֶת-פִּי יְהוָה
וְהִיתֶם גַּם-אֲתֶם וְגַם-הַבּוֹלֵךְ אֲשֶׁר בְּמִלְכָּ
עֲלֵיכֶם אֲזוּר יְהוָה אֶלְהֵיכֶם: אִם תִּדְחִלוּן קָדָם יִי וְתִפְלְחוּן
קָדְמוֹהִי וְתִקְבְּלוּן לְמִימְרֵיהּ וְלֹא תִסְרְבוּן עַל מִימְרָא דִּי וְתִהְיוּן אִף אֶתוֹן וְאִף
מִלְפָּא דְמִלְדָּ עֲלֵיכוֹן בְּתַר פּוֹלְחֵנָא דִּי אֶלְהֵכוֹן:

רס"י והייתם גם אתם. ותתקיימו לאורך ימים גם אתם גם המלך:

(טו) וְאִם-לֹא תִשְׁמָעוּ בְּקוֹל יְהוָה וּמְרִיתֶם אֶת-

פִּי יְהוָה וְהִיתָה יַד-יְהוָה בְּכֶם וּבְאַבְתֵּיכֶם: וְאִם
לֹא תִקְבְּלוּן לְמִימְרָא יְיָ וְתִסְרְבוּן עַל מִימְרָא דְיְיָ וְתִהִי מִחְתָּא דְיְיָ בְּכוּן כְּמָא דְהוֹת
בְּאַבְתְּכוּן :

רש"י והיתה יד ה' זכם ובחבתיכם . כלומר והיתה זכם אחר שהיתה
בחבתיכם . ורבותינו אמרו (יבמות סג ב) : זכם ובחבתיכם , חטוטי שכזי ,
והיא מכת בזיון על המתים :

(טז) גַּם-עֲתָה הִתְיַצְבוּ וּרְאוּ אֶת-הַדָּבָר הַגָּדוֹל

הַזֶּה אֲשֶׁר יְהוָה עֹשֶׂה לְעֵינֵיכֶם: אִף כִּפְעוֹן אֲתַעֲתְדוּ וַחֲזוּ וְתִ
פְתַגְמָא רַבָּא הַדִּין דְיְיָ עֲבִיד לְעֵינֵיכוּן :

רש"י התיצבו וראו וגו' . וכסם שעל ידי תפלתי אני יכול לשנות את העתים
 , כך אם פגעה זכם מלחמה , היה כח בתפלתי לעמוד על האויב , ולא
הייתם כריכים לשאול מלך בחיי , ואף על פי שאני זקן :

(יז) הֲלוֹא קָצִיר-זֹטִים הַיּוֹם אֶקְרָא אֵל-יְהוָה

וְיִתֵּן קִלּוֹת וּבִמְטָר וְיִדְעוּ וּרְאוּ כִי-רַעַתְכֶם רַבָּה

אֲשֶׁר עֹשִׂיתֶם בְּעֵינֵי יְהוָה לְשֹׂאֵל לְכֶם מִלְּךָ:

(ס) הלא חצד חטין יומא דין אצלי קדם יי ויתנו קליון ומטרא וידעו וחזו ארי
בישתכוון סגיאה דעבדתוון קדם יי למשאל לכוון מלקא :

רש"י הלא קציר חטים היום . והגשמים סימן קללה , וקשה בעיני הקב"ה
להביא פורענות חנם , אף על פי כן יש זי כח , ואקרא אל ה' ויתן קולות
ומטר : ודעו וראו . כי לא הייתם כריכים לשאול מלך לזלזל זי :

(יח) וַיִּקְרָא שְׂמוֹאֵל אֶל-יְהוָה וַיִּתֵּן יְהוָה קִלְתָּ וּמִטָּר בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּירָא כָל-הָעָם מְאֹד אֶת-יְהוָה וְאֶת-שְׂמוֹאֵל: וַיִּקְרָא שְׂמוֹאֵל קָדָם יְיָ וַיַּחֲבֵב יְיָ קִלְיוֹ וּמִטְרָא

בַּיּוֹמָא הַהוּא וּדְחַל כָּל עַמָּא לַחֲדָא מִן קָדָם יְיָ וּמִפְתִּיגְמֵי שְׂמוֹאֵל : (יט) וַיֹּאמְרוּ

כָּל-הָעָם אֶל-שְׂמוֹאֵל הֲתַפְלֵל בְּעַד-עַבְדֶּיךָ

אֶל-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְאֶל-זְבוֹת כִּי-יִסְפְּנוּ עָלֶיךָ

כָּל-זֹטְאֵתֵינוּ רָעָה לְשֵׂאֵל לָנוּ בְּמִלְכָּךָ: (ס) וַאֲמָרוּ כָּל

עַמָּא לְשְׂמוֹאֵל צְלִי עַל עַבְדֶּךָ קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְלֹא נְמוֹת אֲרִי אוֹסְפִנָּא עַל כָּל חוֹבְנָא בִישְׂתָּא לְמִישְׂאֵל לָנָא מְלָכָא :

כתובים - תהילים - פרק צ

(יג) שׁוֹבְבָה יְהוָה עַד-מוֹתִי וְהִנְחִינִי עַל-עַבְדֶּיךָ: תוֹב יְיָ עַד אֵימַתִּי תִסְגַּפְנָא וְתוֹב מִן בִּישְׂתָּא דִּי מִלְלָתָא לְמַעַבְדָּךָ :

רס"י שׁוֹבְבָה ה' . מַחֲרוֹן אַפִּיךָ : וְהִנְחִינִי . חֲסוֹב מַחֲסָבָה טוֹבָה עַל עַבְדֶּיךָ :

(יד) שִׁבְעֵנוּ בְּבִקְרָה זֹסְדֶיךָ וְנִרְנְנָה וְנִשְׂמְחָה

בְּכָל-יְמֵינוּ: שִׁבְעָה יִתְנָא לְעַלְמָא דְמִתִּיל לְצַפְרָא טוֹבָךָ וְנִרְנְנוּ וְנִחְדִי בְּכוֹלְחוֹן יוֹמָנָא :

רס"י שִׁבְעֵנוּ בְּצַקְרָה חֲסָדְךָ . בַּיּוֹם הַגְּאוּלָּה וְהַתְּשׁוּעָה שְׁהוּא צַקְרָה לַלַּיִל הַזֶּה וְהַאֲנַחָה וְהַחֲשִׁיכָה : וְנִרְנְנָה וְנִשְׂמַחָה בְּכָל יְמֵינוּ . כְּלוֹמַר בְּכָל הַלַּיְלָה שִׁבְעֵנוּ עַלֵינוּ בַּיּוֹמֵינוּ אֵלֵהּ :

שְׂבוּזָנוּ כִּימוֹת עֲזִיתָנוּ פְּזוֹת רְאִינוּ רְעָה: שְׂמַח
יִתְנָא הֵיךְ יוֹמִין דְּסַגְפְּתָנָא הֵיךְ שְׁנָא דְחַמִּינָא בִּישְׁתָּא :

רש"י שִׂמְחָנוּ כִּימוֹת עֲנִיתָנוּ . שִׂמְחָנוּ לִימוֹת מַשִּׁיחָנוּ כִּמְנִין יָמוֹת שְׁעֲנִיתָנוּ
בְּגִלוֹת וּכְמִנִּין שְׁנוֹת אֲשֶׁר רָאִינוּ רְעָה :

יִרְאֶה אֶל-עַבְדֶּיךָ פְּעֶלְךָ וְהִדְרֶךָ עַל-
בְּלִיָּהֶם: יִתְחַמֵּי לְעַבְדֶּךָ עוֹבְדֵי נֶסֶךְ וְשִׁבְהוֹרֶךְ עַל בְּנֵיחוֹן : (י) וַיְהִי אֲלֵהֶם
אֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּבַמַּעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ
וּבַמַּעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנֵנָהוּ: וַיְהִי בְּסִימוּתָא דְגוּ עֵדוּן מוֹ קָדָם יְיָ עֲלָנָא
וְעוֹבְדֵי יְדִינָא מְנִיחָה יִתְקַנּוּן :

רש"י וַיְהִי נוֹעַם אֲד' אֱלֹהֵינוּ . שְׂכִינְתוֹ וְתַנְחוּמוֹ : וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנֵנָה עֲלֵינוּ
לְשׁוֹן תַּחֲנִינָה הוּא , כּוֹנֵנָה כְּמוֹ שְׂמֵרָה שְׁפֹטָה : כּוֹנֵנָהוּ . כּוֹנֵן אוֹתוֹ , וְשָׁנִי
פְּעֻמִּים וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנֵנָהוּ א' עַל מַלְאכַת הַמַּשְׁכָּן שְׂבִירְכּוֹן לְיִשְׂרָאֵל וְהַתְּפִלָּל
שְׂתַשְׁרָה שְׂכִינָה בְּמַעֲשֵׂה יָדֵיהֶם בְּמַשְׁכָּן וְאַחַת שְׂתַהֲרָא בְּרַכָּה בְּמַעֲשֵׂה יָדֵיהֶם :

צֹא (י) יֵשֶׁב בְּסִתְרַ עֲלִיוֹן בְּצֶלְ שִׁדְי יִתְלוֹנֵן: דְּאֲשָׁרֵי
שְׂכִנְתִּיהָ בְּרָזָא עֲלָאָה בְּטִלְל עֲנִי יִקְרָא דְשִׁדְי יְבִית :

רש"י יוֹשֵׁב בְּסִתְרַ עֲלִיוֹן . מִי שְׂהוּא חוֹסֵה בְּסִתְרַ כְּנָפֵי הַשְּׂכִינָה הוּא יִתְלוֹנֵן
בְּכָלֹ שְׂהַקְבִּי'ה מְגִין עֲלָיו הָרִי מַסָּה רְבִינוּ זֶה מַשִּׁיחָא אֶת בְּנֵי הָאָדָם לְחַסוֹת
בְּכְנָפֵי הַשְּׂכִינָה : יוֹשֵׁב בְּסִתְרַ עֲלִיוֹן . כְּמוֹ (שְׂה"ש"ב) בְּכָלֹ חַמְדָּתִי וַיִּשְׁבַּתִּי :
שְׂדִי . לְשׁוֹן . חוֹזֵק :

משנה סנהדרין פרק ח

א. בן סורר ומורה, מאימתי נעשה בן סורר ומורה, משביא שתי שערות ועד שיקיף זקן, התחתון ולא העליון, אלא שדברו חכמים בלשון נקייה. שְׁנַאֲמַר (דברים כא) כִּי יִהְיֶה לְאִישׁ בֶּן, בֶּן וְלֹא בֵת, בֶּן וְלֹא אִישׁ. הַקָּטָן פָּטוּר, שְׁלֹא בֵּא לְכָל מִצְוֹת:

דרטורה (ה) בן סורר ומורה. משיביא שתי שערות. והוא בן י"ג שנה ויום אחד. דמקמי הכי אין השערות סימן. אלא שומא: עד שיקיף זקן התחתון. מאי זקן דאמרו רבנן. התחתון אמרו שיקיף השער סביבו הגיד: ולא העליון. זקן ממש: שנאמר בן ולא איש. משהקיף זקן התחתון. איש הוא. ואף על גב דמקטנותו הוא קרוי בן לא מלינו לחייביה מקמי שיביא שתי שערות דקטן פטור שלא בא לכלל המצות. הלכך חיוביה בתר הכי הוא. וה"ק קרא. כי יהיה לאיש בן הסמוך לגבורתו של איש בתחלת אישותו חיוביה קרא ומשהקיף זקן התחתון. איש גמור הוא:

ב. מאימתי חייב, משיאכל טרטימר בשר וישתה חצי לג יין האיטלקי. רבי יוסי אומר, מנה בשר ולג יין. אכל בחבורת מצוה, אכל בעבור החדש, אכל מעשר שני בירושלים, אכל נבלות וטרפות, שקצים ורמשים, (אכל טבל ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שלא נדף), אכל דבר שהוא מצוה ודבר שהוא עברה, אכל כל מאכל ולא אכל בשר, שתה כל משקה ולא שתה יין, אינו נעשה בן סורר ומורה, עד שיאכל בשר וישתה יין, שְׁנַאֲמַר (שם) זוֹלֵל וְסָבֵא. וְאֵף עַל פִּי שְׂאִין רְאִיָּה לְדָבָר, וְזָכַר לְדָבָר, שְׁנַאֲמַר (משלי כג) אֵל תְּהִי בְּסָבְאֵי יִין בְּזִלְלֵי בָשָׂר:

דרטורה (ב) טרטימר. חצי מנה. והוא שיהיה הבשר זקיל ולא זקיל כדרך שהלסטים אוכלים: מן היין האיטלקי. שהוא משובח וממשיך בתריה. והוא דשתי ליה מזיג ולא מזיג: רי"א וכו'. ואין הל' כר"י: אכל בחבורת מצוה. בסעודה של מצוה: אכל בעבור החדש. אף על גב דאין עולין לאותה סעודה אלא צפת וקטנית כלבד. ואיהו חסיק בשר ויין. הואיל ובמצוה קעסיק לא ממשיך: אכל מעשר שני בירושלים. כיון דכדרך מצותו הוא דכתיב במע"ש (דברים יד) צִבְקָר וְכֹלֵאן וְצִיִּין וְצִשְׁכָּר. לא ממשיך: נבלות וטרפות שקצים ורמשים. דכתיב אינו שומע בקולנו. ולא זה שאפילו בקולו של המקום ברוך הוא אינו שומע: דבר שהוא מצוה. דרבנן לאחויי תנחומי אכלים דאזי מרישא ה"א חבורת מצוה היינו כהנים שאוכלים קדשים או אכילת פסחים: ודבר שהוא עבירה. לאחויי תענית לצור שאיסורו מדברי סופרים:

ג. גַּנַּב מִשָּׁל אָבִיו וְאָכַל בְּרִשּׁוֹת אָבִיו, מִשָּׁל אַחֲרִים וְאָכַל בְּרִשּׁוֹת אַחֲרִים, מִשָּׁל אַחֲרִים וְאָכַל בְּרִשּׁוֹת אָבִיו, אֵינּוּ נַעֲשֶׂה בֶן סוֹרֵר וּמוֹרֵה, עַד שְׂיִגְנוֹב מִשָּׁל אָבִיו וְיֹאכַל בְּרִשּׁוֹת אַחֲרִים. רַבִּי יוֹסִי בַר רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, עַד שְׂיִגְנוֹב מִשָּׁל אָבִיו וּמִשָּׁל אָמוֹ:

ברטנורה (א) גנב משל אביו ואכל ברשות אביו. אף על גב דסכיח ליה לגנוב משל אביו. הואיל ואכל ברשות אביו. מתפחד ומתבע' מאביו שמא יראנו ולא ממסיד: גנב משל אחרים. לא סכיח ליה' שיוכל בכל עת לגנוב משל אחרים. ולא ממסיד: עד שיגנוב משל אביו. דסכיח ליה לגנוב בכל עת: ויאכל ברשות אחרים. שאינו מתבעת שם מאביו דזכה"ג ודאי ממסיד: ומשל אמו. מנכסים שיש לה שאין לאביו רשות בהן. כגון שנתן לה אחר נכסים במתנה על מנת שאין לבעלה רשות בהן. ואין הלכה כר"י

ד. הָיָה אָבִיו רוֹצֵה וְאָמוֹ אֵינָה רוֹצֵה, אָבִיו אֵינּוּ רוֹצֵה וְאָמוֹ רוֹצֵה, אֵינּוּ נַעֲשֶׂה בֶן סוֹרֵר וּמוֹרֵה, עַד שְׂיָהוּ שְׂנִיָּהֶם רוֹצִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִם לֹא הִיָּתָה אָמוֹ רְאוּיָה לְאָבִיו, אֵינּוּ נַעֲשֶׂה בֶן סוֹרֵר וּמוֹרֵה. הָיָה אֶחָד מֵהֶם גָּדִם אוֹ חָגֵר אוֹ אֶלֶם אוֹ סוּמָא אוֹ חֲרֹשׁ, אֵינּוּ נַעֲשֶׂה בֶן סוֹרֵר וּמוֹרֵה, שְׁנַאֲמַר (דברים כא) וְתַפְּשׂוּ בּוֹ אָבִיו וְאָמוֹ, וְלֹא גִדְּמִין. וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ, וְלֹא חָגְרִין. וְאָמְרוּ, וְלֹא אֶלְמִין. בְּנֵנוּ זֶה, וְלֹא סוּמִין. אֵינְנוּ שְׂמַע בְּקִלְנוּ, וְלֹא חֲרָשִׁין. מִתְרִין בּוֹ בְּפָנֵי שְׁלֶשֶׁה וּמִלְקִין אוֹתוֹ. חֲזַר וְקִלְקַל, נִדוֹן בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֶשֶׁה. וְאֵינּוּ נִסְקַל עַד שְׂיָהוּ שָׁם שְׁלֶשֶׁה הָרֵאשׁוֹנִים, שְׁנַאֲמַר (שם) בְּנֵנוּ זֶה, זֶהוּ שְׁלֶקָה בְּפָנֵיכֶם. בָּרַח עַד שְׁלֹא נִגְמַר דִּינּוֹ וְאַחַר כָּךְ הִקִּיף זָקֵן הַתְּחִתּוֹן, פְּטוּר. וְאִם מִשְׁנַגְמַר דִּינּוֹ בָּרַח וְאַחַר כָּךְ הִקִּיף זָקֵן הַתְּחִתּוֹן, חֲטָב:

ברטנורה (ז) ראוי לאביו. שזה ודומה לאביו. בקול. במראה. וקומה. דכתיב איננו שומע בקולנו מדלח כתיב בקולותינו ש"מ קול ח' לשניהם ומדקול בעינין שוים. מראה וקומה נמי בעינין שוים ואין הלכה כר"י: גידם. ידו קטועה: בננו זה. משמע שמראין אותו: חרשים. אם אמר להם איני מקבל מכם. אינם שומעים אותו ואף על פי שרואים אחר כך שאינו מקיים מצותן. מכל מקום התורה אמרה איננו שומע בקולנו דמשמע דבשעת הקול האמרי דלא שמע. ששמעוהו שאמר איני מקבל מכם: ומתריין בו בפני ג'. ה"ק ומתריין בו בפני ב' שלא ירגיל. ואם לא שמע מלקיין אותו צבית דין של ג' כדתנן בפ"ק. מצות בג' דויסרו אותו האמור בבן סורר ומורה מלקות הוא. כתיב הכא (דברים כא) בן סורר ומורה. וכתיב התם (שם כא) והיה אם בן הכות הרשע: זה הוא שלקה בפניכם. ואף על גב דמבעי ליה זה ולא סומין. אי אית' דלהך מלתא לחוד אתא לזה הוא שלקה בפניכם. לכתוב בננו הוא מאי בננו זה. שמעת מינה תרתי: ואחר כך הקיף זקן התחתון פטור. כיון דאילו עביד השתא לאו בר קטלא הוא: ואם

משנגמר דינו ברה. הוי כגברא קטילא וחייב אפילו לאחר כמה שנים:

ה. בן סורר ומורה נדון על שם סופו, ימות זכאי ואל ימות חייב, שמינתן של רשעים הנאה להן והנאה לעולם, ולצדיקים, רע להן ורע לעולם. יין ושנה לרשעים הנאה להן והנאה לעולם, ולצדיקים, רע להן ורע לעולם. פזור לרשעים הנאה להן והנאה לעולם, ולצדיקים, רע להן ורע לעולם. פנוס לרשעים רע להן ורע לעולם, ולצדיקים, הנאה להן והנאה לעולם. שקט לרשעים רע להן ורע לעולם, ולצדיקים, הנאה להן והנאה לעולם:

ברטורה (ה) נדון על שם סופו. סוף שמכלה ממון אביו ומבקש מה שהורגל בו ואינו מולא ויושב בפרשת דרכים ומלסטם את הצריות אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב: הנאה להן. שאינו מוסיפין לחטוא: הנאה לעולם. שקטה כל הארץ: רע להן. שהיו מוסיפים זכות: ורע לעולם. שהיו מגינים על דורן ומוכיחין את הדור: יין וסינה לרשעים. כל זמן ששמים. וישנים. אין חוטאין ואין מריעין לצריות: לצדיקים רע להם. שאינם עוסקין בתורה: ורע לעולם. שכשהן מתבטלים פורענות באה לעולם: פיזור. שהן נפרדים זה מזה ואין יכולים להועז ולסייע זה את זה:

ו. הבא במחנתך נדון על שם סופו. היה בא במחנתך ושבר את החבית, אם יש לו דמים, חייב. אם אין לו דמים, פטור:

ברטורה (ו) הבא במחנתך. שאמרה תורה יהרג: נדון על שם סופו. שסופו להרוג את בעל הבית אם יעמוד כנגדו להליל את שלו: אם יש לו דמים חייב. כגון האב הבא במחנתך על הבן. בידוע שרומי האב על הבן. לפיכך אין הבן רשאי להרגו. ואם שבר האב החבית חייב לשלם: שאין לו דמים פטור. ושאר כל אדם הבא במחנתך שאם הרגו בעל הבית אין לו דמים. אם שבר את החבית פטור מלשלם שכיון שהוא מתחייב בנפשו. פטור מן התשלומין שאין אדם מת ומשלם:

ז. ואלו הן שמצילין אותן בגנפשו, הרודף אחר תברו להרגו, אחר הזכור ואחר הנערה המאוסה. אבל הרודף אחר הבהמה, והמחלל את השבת, והעובד עבודה זרה, אין מצילין אותן בגנפשו:

ברטורה (ז) אלו הן שמצילין אותן בנפשם. שמצילין אותן מן העבירה. בנפשו. שניתן רשות לכל אדם להרגו. כדי להליל מן העבירה: הרודף אחר חבירו להרגו. דכתיב אכל נערה מאורסה (דברים כג) כי כאשר יקום איש על רעהו ורלחו נפש. כן הדבר הזה. מקיש רולח לנערה מאורסה. מה נערה מאורסה ניתן להלילה בנפשו. אף רולח

ניתן להלילו בנפשו. ונערה מאורסה נפקח לן מקרח דכתיב (ספ) לעקה הנערה המאורסה ואין מוסיע לה. הא יס מוסיע לה חייב להוסיעה בכל דבר שיכול להלילה: ואחר הזכר. נפקח לן דא"ק (ספ) ולנערה לא תעשה דבר. נער כתיב חסר ה"א זה זכר וה"ה לכל חייבי כריתות ומיתות בית דין שזעירות שמילין אותן בנפשו. דכתיב (ספ) חטא מות חטא אלו חייבי כריתות. מות. אלו חייבי מיתות בין דין: אבל הרודף אחר הבהמה. אף על פי שדומה לעריות: והמחלל את השבת והעובד כוכבים. אף על פי ששניהם כופרים בעיקר: אין מילין אותם בנפשו. וכל שכן שאר חייבי כריתות. ומיתות בית דין. שאינן של עריות שאינן מילין בנפשו. ואין מותר להרגן כלל עד שיעברו עזירה בעדים והיו חייבים מיתה בבית דין:

גמרא סנהדרין דף ע' ע"א

תרטומר בשר אמר רבי זירא תרטומר זה איני יודע מהו אלא מתוך שפפל רבי יוסי בגין נמצא כופל אף בשר ונמצא תרטומר חצי מנה. אמר רבי חנון בר מולדא אמר רב הונא אינו חייב עד שיקח בשר בזול ויאכל. וין בזול וישתה דכתיב (דברים כ"א) זולל וסובא ואמר רבי חנון בר מולדא אמר רב הונא אינו חייב עד שיאכל בשר חי וישתה וין חי. איני והא רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו אכל בשר חי ושתה וין חי אינו נעשה בן סורר ומורה. אמר רבינא וין חי מזיג ולא מזיג. בשר חי בשיל ולא בשיל כבשר כיבא דאכלי גנבי. רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו אכל בשר מליח ושתה וין מגתו אין נעשה בן סורר ומורה. תנן התם ערב תשעה באב לא יאכל אדם שני תבשילין ולא יאכל בשר ולא ישתה וין. ותנא אבל אוכל הוא בשר מליח ושותה וין מגיתו. בשר מליח עד כמה אמר רבי חנינא בר כהנא כל זמן שהוא כשלים וין מגיתו עד כמה כל זמן שהוא תוסס. ותנא וין תוסס אין בו משום גילוי. וכמה תסיסתו שלשה ימים הקא מאי. התם משום שמחה הוא כל זמן שהיא כשלים נמי אית בהו שמחה הקא משום אימשובי הוא ובכל שהוא לא ממשיך. וין עד ארבעים יום אמר רבי חנון לא נברא וין בעולם אלא לנחם אבלים ולשלם שכר לרשעים שנאמר (משלי ל"א) תנו שכר לאובד וין למרי נפש. אמר רבי יצחק מאי דכתיב (שם כ"ג) אל תרא וין כי יתאדם אל תרא וין שמאדים פניהם של רשעים בעולם הזה ומלבין פניהם לעולם הבא. רבא אמר אל תרא וין כי יתאדם אל תרא וין שאחריתו דם. רב כהנא רמי כתיב תירש וקרינו תירוש זכה נעשה ראש

לא זָכָה נַעֲשֶׂה רָשָׁ. רָבָא רְמִי כְּתִיב (תהלים ק"ד) יִשְׁמַח וְקָרִינוּ יִשְׁמַח זָכָה מִשְׁמַחוֹ לֹא זָכָה מִשְׁמָמוֹ וְהֵינּוּ דְאָמַר רָבָא חֲמַרָא וְרִיחָנִי פְקַחִין :

רש"י מתוך שכפל רבי יוסי ביון. דקאמר ת"ק חזי לוג והוא אמר לוג: כופל נמי בצער. והוא מנה דקאמר צ' תרטימר: יין בזול. אבל ביוקר לא שכיחי ליה מעות לגנוב כולי האי ולא ממשיך: זולל. לשון זול ואסמכתא למילתיה הוא: מולדא. פס אביו: בשר חי. כדמפרש לקמן בשיל ולא בשיל דזו היא מדה גנב למחר אבל בשיל שפיר לא ממשיך למעבד כה"ג לפי שמתוך שהוא גנב ועושה בסתר אין לו שהות: יין חי. ממשיך מפני שמשובח הוא ולקמן מוקי לה במזיג ולא מזיג אבל בתר יין מזיג לא ממשיך: אמר רבינא יין חי. דקאמר רב הונא מזיג ולא מזיג לאפוקי היכא דנתן בו מים הרבה ואע"פ שרוב בני אדם שותין כן: בשר כיבא דאכלי גנבי. כוויה בגחלים וכוותה בעירוזין וניכזיה וניכול ובזבחים לאפוקי כבבא דלא: בשר מליח ויין מגתו. לא חשיבי ולא ממשיך: כל זמן שהוא כשלמים. שלא עבר עליו זמן אכילת שלמים צ' ימים ולילה א' ועדיין בלחלותו הוא לא אקרי מליח ומשמח את הלב דכתיב וזבחת שלמים ואכלת פס ושמת אלמא בר שמחה שהוא אבל בתר הכי הוי מליח ונחלף טעמו במלח: כל זמן שהוא תוסס. שהוא נושך בגרון מחמת הוא מחמיץ: הכא. בצן סורר ומורה מאי עד כמה לא קרינן מליח למפטר בן סורר ומורה: ובכל שהוא: לא ממשיך משעבר לילה א' מפיו טעמו ולא חשיב: לשלם שכר לרשעים. שמתענגין בו בעוה"ז ומקבלין בו שכר מאות בעוה"ז: לאובד. היינו רשע שנטרד והולך לו: למרי נפש. אבלים לפכוחי כערייהו: אל תרא יין כלומר אל תתן עיניך למשוך אחריו: שאחריתו דם. סופו יהרג עליו: כתיב יין ישמח. לבד אנוש בשי"ן דמשמע שומם שמשממהו ונוטל חכמת לבו: וקרינן ישמח. לשון שמחה: זכה. כלומר אם זכה וידע להזהר בעלמו מלשתות יותר מדאי משמחו שמפקח את הלב: פקחין. עשאוני פקח:

זוהר קרח דף קע"ח ע"א

תא חזי (קהלת ה') כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה דא הוא דבעי בר נש לאכללא שמאלא בימינא וכל מה דהוא עביד מבעי ליה דלא יהון אלא כליקן בימינא. כל אשר תמצא ידך. דא שמאלא. לעשות בכחך דא הוא ימינא פמה דאת אמר (שמות ט"ו) ימינך יי נאדרי בפת. וכיון דבר נש יזדחר דכל עובדוי יהון לסטרא ימינא ויכליל שמאלא בימינא כדין קדשא בריך הוא שארי בגווייה בהאי עלמא ויכניש ליה לגבייה לההוא עלמא דאתי ולא

יִימָא בַר נֶשׁ בְּשַׁעֲתָא דְאַתִּינָא לְהַהוּא עֲלָמָא כְּדִין אֲתַבַּע מִן מַלְכָּא רַחֲמֵי
 וְאִיתּוּב קִמְיָה אֶלְא כִי אִין מַעֲשָׂה וְחֻשְׁבוֹן וְדַעַת וְחֻכְמָה בְּתַר דִּי־סִתְלַק בַּר
 נֶשׁ מִהָאֵי עֲלָמָא אֶלְא אִי בְעֵי בַר נֶשׁ דְּמַלְכָּא קְדִישָׁא יְנַהִיר לִיה לְהַהוּא
 עֲלָמָא וְיִתְּן לִיה חוּלְקָא לְעֲלָמָא דְאַתִּי יִשְׁתַּדַּל בְּהָאֵי עֲלָמָא לְאַכְלָלָא עוּבְדוּי
 בִּימִינָא. וְכָל עוּבְדוּי יְהוֹן לְשִׁמָּא דְקַדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא דְהָא לְבַתְּרָּה פִּד יִתְּכַנְיֵשׁ
 מִהָאֵי עֲלָמָא לְאַתְדַּנָּא בְּדִינָא תְּקִיפָּא בְּדִינָא דְגַהִינָּם לִית תְּמֹן עֵיטָא
 וְחֻכְמָה וְסַכְלָתָנּוּ לְאַשְׁתַּזְבָּא מִן דִּינָא. דְּבַר אַחַר כִּי אִין מַעֲשָׂה וְחֻשְׁבוֹן
 וְדַעַת וְחֻכְמָה בְּשָׂאוּל. בְּגַהִינָּם אִית בִּיה מְדוּרִין עַל מְדוּרִין. מְדוּרָּא תַתְּאָה
 שְׂאוּל. מְדוּרָּא תַתְּאָה מְנִיָּה אֲבַדוֹן וְדָא סְמִידָּהּ לְדָא מָאן דְּנַחִית לְשָׂאוּל
 יְדוּנֹן לִיה וּמִתְּמֹן יִצְפָּצֵף וְעוֹלָה הָדָא הוּא דְכַתִּיב (שְׂמוּאֵל א' כ') מוֹרִיד שְׂאוּל
 וְיַעַל וּמָאן דְּנַחִית לְאַבְדוֹן תּוּ לֹא סְלִיק לְעֲלָמִין. מָאן דְּאִית בִּיה עוּבְדָּא אִי
 טְבָּא אִיהוּ מְאָרִיָּה דְחוּשְׁבָּנָא הָא אוּקְמוּהָ דְבְּכָל לִילְיָא וְלִילְיָא עַד לֹא יִשְׁכַּב
 וְעַד לֹא נָאִים בְּעֵי בַר נֶשׁ לְמַעַבְד חֻשְׁבָּנָא מְעוּבְדוּי דְעַבְד כָּל הַהוּא יוּמָא
 וְיִתּוּב מְנִיָּהוּ וְיִבְעֵי עֲלֵיָּהוּ רַחֲמֵי מָאִי טַעְמָא בְּהַהִיא שַׁעֲתָא בְּגִין דְּהַהִיא
 שַׁעֲתָא אִילָנָא דְמוּתָּא שְׂאָרִי בְּעֲלָמָא וְכָל בְּנֵי עֲלָמָא טַעְמִין טַעְמָא דְמוּתָּא
 וּבְעֵי בְּהַהִיא שַׁעֲתָא לְמַעַבְד חֻשְׁבָּנָא מְעוּבְדוּי וְיוּדֵי עֲלֵיָּהוּ בְּגִין דְּאִיָּהִי
 שַׁעֲתָא דְמוּתָּא וְאֶלִין אֲקָרוּן מְאָרִי דְחוּשְׁבָּנָא. וְכֹן מָאן דְּאַשְׁתַּדַּל בְּדַעַת
 וּבְחֻכְמָה לְמַנְדַּע לְמְאָרִיָּה פִּד יַעְבְּדוֹן לִיה לְאַסְתְּכָּאָה וּלְאַסְתְּפָּלָא בְּאִינוֹן
 חֲזִיבִין דְּאַתְטְרִידוּ בְּגַיְהִנָּם וּבְדַרְגָּא דְשָׂאוּל וְכִלְהוּ צְוּוּחִין מְאִינוֹן דְּרַגִּין הוּא
 לֹא יִשְׁתַּאֲר תְּמֹן וְלֹא יִשְׁתַּכַּח בִּינֵיָּהוּ וְעַל דָּא אִין מַעֲשָׂה וְחֻשְׁבוֹן וְדַעַת
 וְחֻכְמָה בְּשָׂאוּל וְלֹא יִשְׁתַּכַּח אֶלְא לְעֵילָּא לְעֵילָּא בְּאַתְר דְּכַמָּה נְהוּרִין
 וּבּוֹצִינִין וְכַמָּה כְּסוּפִין שְׂאָרָן בִּיה וְקַדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא אֲתִי (בִּיה) לְאַשְׁתַּעֲשַׁעָּא
 עִם שְׂאָר צְדִיקֵיָּא דִּי בְּגִן עֲדוּ. וְצִפְּאָה חוּלְקָהוֹן דְּצְדִיקֵיָּא. בְּהָאֵי עֲלָמָא
 וּבְעֲלָמָא דְאַתִּי עֲלֵיָּהוּ כְּתִיב (תְּהִלִּים ק"ט) אֲדָּ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ
 יִשְׂרָיִם אֶת פְּנֵיךָ :

תרגום הזוהר בַּח וְרַחֵם, כָּל חַשְׁר תְּמַלְכָּא יְדָּהּ לְעַשׂוֹת צְכַחָּהּ עֵשָׂה, זֶה הוּא
 שְׂאָדָּם כְּרִידָּהּ לְכָלוּל הַשְּׂמַחֵל צִימִין, וְכָל מַה שְּׁהוּא עוֹשָׂה, כְּרִידָּהּ שְׂלָח יְהוּ
 חֲלָח פְּלוּגִים צִימִין. כָּל חַשְׁר תְּמַלְכָּא יְדָּהּ, זֶה שְּׂמַחֵל שְׁנַקְרָּא יָד. לְעַשׂוֹת
 צְכַחָּהּ, זֶה הוּא יְמִין, כְּשׁ"א (שְׂמוֹת ט"ו) יְמִינָּהּ ה' נְאֻדְרֵי צְפַח. וְכִיוֹן שְׂאָדָּם
 נִזְהָר שְׂכָל מַעֲשָׂיו יְהוּ לְכַד יְמִין וְיִכְלוּל שְּׂמַחֵל צִימִין, חֹז הַקְּדוּשָׁ צְרוּף הוּא
 שׂוֹרָה צְתוּכוּ צְעוּלָּם הַזֶּה, וְיִחְסוּף אוֹתוֹ חֲלִיו לְעוּלָּם הַצָּח הַהוּא. וְחֹל יֹאמֵר
 חֲדָּם, צְשַׁעָּה שְׂאָבָּח חֹל הַעוּלָּם הַהוּא, חֹז חֲבִיקָּש מִן הַמְּלָּךְ רַחֲמִים, וְחֲשׂוּב
 לְפָנָיו, חֲלָח עַל זֶה חוֹמֵר, כִּי חֲיוֹן מַעֲשָׂה וְחֻשְׁבוֹן וְדַעַת וְחֻכְמָה, חֲחַר
 שְׂיִסְתַּלַּק הַחֲדָּם מִן הַעוּלָּם הַזֶּה. חֲלָח חֹס חֲדָּם רוּחָהּ, שְׁהַמְּלָּךְ הַקְּדוּשָׁ יֹאִיר
 לוֹ לְעוּלָּם הַהוּא, וְיִתְּן לוֹ חֵלֶק לְעוּלָּם הַצָּח, יַעֲסוּק צְעוּלָּם הַזֶּה לְכָלוּל
 מַעֲשָׂיו צִימִין, וְכָל מַעֲשָׂיו יְהוּ לְשִׁם הַקְּדוּשָׁ צְרוּף הוּא, כִּי חֲחַר כְּדָּ כְּשִׂיִסְתַּלַּק
 מִהַעוּלָּם הַזֶּה, לְדוֹן צְדִין קָשָׁה, צְדִין שְׁל הַגִּיְהִנָּם, חֲיוֹן שְׁס עֵלָּה וְחֻכְמָה

וְתִבְּנֶה לְהַנְלֵל מִן הַדִּין. פֶּרוּשׁ אַחֵר. כִּי אִין מַעֲשֵׂה וְחֻסְרוֹן וְדַעַת וְחֻכְמָה
 בְּשָׂאוֹל. כִּי צְגִייהֶנֶם יֵשׁ מְדוּרִים עַל מְדוּרִים, הַמְדוּר הַפְּחָפוֹן הוּא שָׂאוֹל.
 הַמְדוּר הַיּוֹתֵר פְּחָפוֹן מִמֶּנּוּ, הוּא חֲצוֹן, וְזֶה סְמוּדָה לָזֶה. מִי שְׂיֹרֵד לְשָׂאוֹל,
 יִדוּגוּ אֹתוֹ, וּמִשָּׁם מִכְּפָלָף וְעוֹלָה. ז"ש (שְׂמוּחַל א' ב') מוֹרִיד שָׂאוֹל וַיַּעַל. וּמִי
 שְׂיֹרֵד לְחֲצוֹן, אִינוּ עוֹלָה מִשָּׁם לְעוֹלָם. מִי שְׂיֵשׁ צוּ מַעֲשֵׂה טוֹב אוֹ שֶׁהוּא
 מְצַעֲלֵי הַחֻסְרוֹן, הֵנָּה הַעֲמִידוּהוּ שְׂצָכָל לִילָה וְלִילָה, טָרָם שְׂיִשְׁפָּב, וְעוֹד
 אִינוּ יֵשׁוּ, לְרִידָה הָאֲדָם לְעֵשׂוֹת חֻסְרוֹן צְמַעֲשִׂיו שְׁעֵשֶׂה כָּל אֹתוֹ הַיּוֹם, וַיִּסּוּב
 מִמֶּה וַיִּבְקֹשׁ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים. מֵהוּ הַטַּעַם שֶׁלְרִידָה לְעֵשׂוֹת חֻסְרוֹן צְאוֹתָהּ
 שְׁעָה. מִשָּׁם שְׂצַעֲשֶׂה הַהִיא, אִילָן הַמְּוֹת שׂוֹרָה צְעוֹלָם, וְכָל צְנִי הָעוֹלָם
 טוֹעֲמִים טַעַם הַמְּוֹת. עַל כֵּן לְרִידָה הָאֲדָם צְאוֹתָהּ שְׁעָה לְעֵשׂוֹת חֻסְרוֹן
 צְמַעֲשִׂיו, וַיִּתְּוֹדָה עֲלֵיהֶם, מִשָּׁם שֶׁהִיא שְׁעַת הַמְּוֹת, וְאֵלּוּ נִקְרָאִים צְעֲלֵי
 חֻסְרוֹן. וְכֵן מִי שְׂמַשְׁפִּיל צְדַעַת וּבְחֻכְמָה לְדַעַת אֶת רְצוֹנוֹ, לְאַחַר פְּטִירָתוֹ,
 כְּשֵׁיִעֲבִירוּ אֹתוֹ לְרָאוֹת וּלְהַסְפִּיל צְיָלָו הַרְשָׁעִים הַגְּדוֹנִים צְגִייהֶנֶם וּבְמִדְרָגַת
 שָׂאוֹל, וְכֵלָם לוֹוֹחִים מֵאֵלּוּ הַמְּדַרְגוֹת, הוּא לֹא יִשְׁאַר שָׁם, וְאֵלּוּ יִמְנָח צִינִיָּהֶם.
 וְעַל זֶה כְּתוּב אִין מַעֲשֵׂה וְחֻסְרוֹן וְדַעַת בְּשָׂאוֹל, אִין מַעֲשֵׂה, הֵינּוּ מִי שְׂיֵשׁ צוּ
 מַעֲשֵׂה טוֹב, וְחֻסְרוֹן, הֵינּוּ מִי שֶׁהוּא מְצַעֲלֵי הַחֻסְרוֹן וְדַעַת, הֵינּוּ מִי שְׂמַשְׁפִּיל
 צְדַעַת וְכוּ' פֶּנְזָכָר לְעֵיל, שְׂכָל אֵלּוּ אִינֶם בְּשָׂאוֹל. וְלֹא יִמְנָח אֵלּוּ לְמַעֲלָה
 לְמַעֲלָה, בְּמִקוֹם שְׂכַפָּה אֹרוֹת נִרוֹת וְכַפָּה חֲמוּדוֹת שׂוֹרִים צוּ, וְהַקְּדוּשׁ צְרוּדָה
 הוּא צָח לְהַשְׁתַּעֲשַׂע עִם שְׂאֵר הַלְדִּיקִים צְגוֹן עֵדוֹן. אֲשֶׁרִי חֻלְקָם שָׁל הַלְדִּיקִים
 צְעוֹלָם הַזֶּה וּצְעוֹלָם הַצָּח, עֲלֵיהֶם כְּתוּב (תְּהִלִּים ק"מ) אֲדָה לְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ
 יִשְׂבּוּ יִשְׂרָיִם אֶת פְּנִיָּךְ.

פסוקה הלכה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק ט'

א. שְׁלִיחַ צְבוּר שְׂטָעָה וְנִבְהַל וְלֹא יִדַּע מֵהֵיכָן יִתְחִיל וְשָׁהָה שְׁעָה יַעֲמוּד אַחֵר
 תַּחֲתָיו וְאִם טָעָה בְּבִרְכַת הָאֲפִיקוֹרוֹסִין אִין מִמְתִּינִין לוֹ אֶלָּא מִיַּד יַעֲמוּד
 אַחֵר תַּחֲתָיו שְׂמָא אֲפִיקוֹרוֹסוֹת נִזְרָקָה בּוֹ. וְהוּא שְׂלֹא הִתְחִיל בָּהּ אֲבָל אִם

התחיל בה ממתין לו שעה. ולא יהא השני סרבן באותה שעה: **ב.** ומהיכן הוא מתחיל מתחילת ברכה שטעה בה ראשון אם טעה באחת מן האמצעיות. אבל אם טעה באחת מן השלש ראשונות מתחיל השני מן הראשונה ואם טעה באחת מן האחרונות יתחיל השני מן העבודה:

מוסר

מספר חסידים סי' פ"ט צ"א

פרישות מן העולם פנאי ללב ומנוחה לגוף ואהבת עולם טרדת הלב ויגיעת הגוף. אם ישבחוח בני אדם במה שאין בך דאג אל תהי להוט אחר הדברים ואחר חדושים כי אלה מסירים לב האדם מן התורה. שובו פתאים כי התשובה מקובלת והטיבו מעלליכם בעד היכולת על נפשותינו טרם יבא בדין עלינו. כי הוא ה' שופטינו אשר עיניו פקוחות על כל דרכי בני אדם לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו: זכין לאדם שלא בפניו מעשה באיש אחד שהיה תמיד מעיין בטליתות של בית הכנסת לראות אם נקרעו או נתקלקלו חוטי הציצית והיה מצייץם כהלכתו והיה מודיע לבעל הטלית: יראי ה' יכבד באיזה ענין כגון שהיה לו לכבד אב ואם יקום מפניהם ויכבדם ולאחר קומו יחזור וישב אפלו היה בדעתו ללכת שאם ילך לו אז לא יראה שקם לכבודם:

קורח יום חמישי תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה:

(כב) ויפלו על-פניהם ויאמרו אל אלהי הרוזות
לכל-בשר האיש אזור יזוטא ועל כל-

העדה תקצף: (ס) ונפלו על אפיהון ואמרו אל אלהא רוחיא לכל
בשרא גברא חד ייחוב ועל כל פנשתא יהי רוגזא:

רס"י אל אלהי הרוחת. יודע מחשבות. אין מדתך כמדת בשר ודם, מלך בשר ודם שסרחה עליו מקלת מדינה אינו יודע מי החוטא, לפיכך כשהוא כועס נפרע מכלם, אבל אתה לפניך גלויות כל המחשבות ויודע אתה מי החוטא: האיך אחד. הוא החוטא ואתה על כל העדה תקלוף. אמר הקדוש ברוך הוא יפה אמרת, אני יודע ומודיע מי חטא ומי לא חטא:

(כג) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימָר: (כד) דַּבֵּר אֶל-הָעֵדָה לֵאמֹר הֶעֱלוּ מִסְבֵּיב לְמִשְׁכַּן-קָרוֹז דָּתְךָ וְאַבִּירָם: מִלֵּל עִם פְּנִשְׁתָּא לְמִימָר אֶסְתַּלְקוּ מִסְחֹר סְחֹר לְמִשְׁכַּנָּא דְקָרַח דָּתְךָ וְאַבִּירָם:

רס"י העלו וגו'. כתרומתו הסתלקו מסביבות משכן קרח:

(כה) וַיִּקָּם מֹשֶׁה וַיִּלָּךְ אֶל-דָּתְךָ וְאַבִּירָם וַיִּלְכּוּ אֲזֹרָיו וְקָנִי יִשְׂרָאֵל: וְקָם מֹשֶׁה וְאַזַּל לֹת דָּתְךָ וְאַבִּירָם וְאַזְלוּ בְתַרוּחֵי סְבִי יִשְׂרָאֵל:

רס"י ויקם משה. כסבור שישאו לו פנים ולא עשו:

(כו) וַיְדַבֵּר אֶל-הָעֵדָה לֵאמֹר סֹרוּ זֵא מֵעַל אֲהַלֵי הָאֲנָשִׁים הַרְשָׁעִים הָאֵלֶּה וְאֶל-תְּגֵעֹו בְּכָל-אִשָּׁר לָהֶם פֶּן-תִּסָּפוּ בְּכָל-זֹטְאֵתָם: וּמִלִּיל עִם פְּנִשְׁתָּא לְמִימָר זֹרוּ קָעוּ מֵעֲלוּי מִשְׁכַּנֵּי גְבֻרָא חֲזִיבָא הָאֵלִין וְלֹא תִקְרְבוּן בְּכָל דִּי לְהוֹן דְלָמָא תִלְקוּן בְּכָל חֻבִּיָּהוֹן:

נביאים - שמואל א - פרק יב

(כ) וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל-הָעָם אֵל-תִּירְאוּ אֹתָם
עֲשִׂיתֶם אֵת כָּל-הָרָעָה הַזֹּאת אֲךָ אֵל-תִּסּוּרוּ
מֵאֲזוּרֵי יְהוָה וְעַבַדְתֶּם אֶת-יְהוָה בְּכָל-
לִבְבְּכֶם:

ברם לא תסטון מבתר פולחנא די? ותפלחון קדם ?? בכל לבכון : (כא) וְלֹא
תִּסּוּרוּ כִּי אֲזוּרֵי הַתְּהוֹ אֲשֶׁר לֹא-יוֹעִילוּ וְלֹא
יַעֲיִלוּ כִּי-תְהוֹ הַבָּמֹה:

ולא תסטון מבתר פולחניה ולא תפלחון
לטענתא דאינון למא ולית בהון הנאה ולא משניזבין ארי למא אינון : (כב) כִּי
לֹא-יִטַּעַי יְהוָה אֶת-עַמּוֹ בְּעַבְדוֹ שְׂמוֹ הַגָּדוֹל
כִּי הוֹאִיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֹתְכֶם לוֹ לְעַם: ארי לא
רחיק ?? ית עמיה בדיל שמיה רבא ארי רעוא קדם ?? למעבד יתכון קדמוהי לעם :

רש"י בעבור שמו הגדול . אשר יאח שמו עליכם שהוא מושיעכם , ולמען
לא יתמעט שם גדלו : הואיל ה' . נשבע , כמו (לקמן יד כה) : ויואל שאלו את
העם :

(כג) גַּם אֲנֹכִי זֹכְלִיכָה לִי מִזֹּטָא לִיהוָה מִזֹּדֶל
לְהַתְּפִלֵּל בְּעַדְכֶם וְהוֹרִיתִי אֹתְכֶם בְּדֶרֶךְ
הַטּוֹבָה וְהִישָׁרָה: אף אגא חס לי מלמחטי קדם ?? מלאתמנעה
לצלאה עליכון ואלויף יתכון דתהכון באורח תקנא וכשרא :

הק"י גם אנכי חלילה לי . מאחר שתעשו אתם את שלכם לשון אל ה' ,
גם אנכי חלילה לי מחדול מהתפלל בעדכם :

(כד) אָךְ | יִרְאוּ אֶת-יְהוָה וְעַבְדֵתֶם אֹתוֹ בְּאֵמֶת
בְּכֹל-לִבְבְּכֶם כִּי רָאוּ אֶת אֲשֶׁר-הִגְדֹל

עֲמֻכֶם : (פ) בָּרַם דְּחִילוֹ מִן קָדָם יי ותפלחון קדמוהי בקשוט בכל לבכון ארי
חזו ית דאסגי למעבד עמכון :

כתובים - תהילים - פרק קז

(יא) כִּי-הִמְרוּ אַמְרֵי-אֱלֹהִים וְעָצַת עֲלֵיוֹן זָאָצוּ : אָרוֹם
סריבו על מימריה דאלהא ומלפת עלאה רחיקו :

הק"י כי המרו אמרי אל . אין פורענות צאה על האדם אלא בעונו :

(יב) וַיִּכְנַע בְּעַמּוּל לִבָּם כְּשָׁלוֹ וְאֵין עֶזֶר : וְתִבֵּר בְּלִעּוֹתָא

לבהון אתקילו ולית דסעיד : (ג) וַיִּזְעַקוּ אֱלֹהִים-יְהוָה בַּצָּר לָהֶם

בְּמִצְקוֹתֵיהֶם יוֹשִׁיעֵם : וְצִלוֹ קָדָם יי בדעיק להון ממעיקתהון

פִּרְקֵנוֹן : (ד) יוֹצִיאֵם מִזֹּשֶׁר וְצִלְמוֹת וּמוֹסְרוֹתֵיהֶם

יִצְתָּק : אפקנון משוכא וטולא דמותא ושלשלותהון תרע : (ט) יוֹדוּ

לַיהוָה זִסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם : ?הודון קדם יי

מטול חסדיה ומשתען פרשותד לבני נשא :

משנה חולין פרק יא

א. ראשית הגז נוהג בארץ ובחוצה לארץ, בפני הבית ושלא בפני הבית, בחליון אבל לא במקדשין. חמר בפרוע ובלחיים ובלקבה מראשית הגז, שהפרוע והלחיים והקבה נוהגים בבקר ובצאן, במרבה ובמועט. וראשית הגז, אינו נוהג אלא ברחלות, ואינו נוהג אלא במרבה:

דרטורה (ה) ראשית הגז. כל הגוזז לאנו ואפילו גוזזן מאה פעמים נותן מן הגיזה מתנה לכהן: נוהג בארץ ובחוצה לארץ. והאידנא נהוג עלמא כר' אלעאי דאמר ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ, דילויף נתינה נתינה מתרומה, מה תרומה אינה נוהגת אלא בארץ, אף ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ. ורבותי הורו במתנות נמי לחין נוהגות אלא בארץ, דראשית הגז והמתנות שוין הן ולא הודו להן שאר חכמי הדור: צמוקדשים. אפילו קדשי צדקה הבית. משום דכתיב גז לאנך, ולא קל הקדש: נוהגים בבקר ובלאון. דכתיב (דברים יח) אם שור אם שה: ובמועט. אפילו לא שחט אלא אחת: אלא ברחלות. כתיב הכא (ס) גז לאנך, וכתיב התם (וי"ב לה) ומגז כבשי יתחמם, מה להלן כבשים, אף כאן כבשים:

ב. וכמה הוא מרבה, בית שמאי אומרים, שתי רחלות, שפאמר (ישעיה ז), יחיה איש עגלת בקר ושתי צאן. ובית הלל אומרים, חמש, שפאמר (שמואל א) כה) חמש צאן עשויות. רבי דוסא בן הרפינס אומר, חמש רחלות גוזזות מנה (מנה) ופרס, חייבות בראשית הגז. וחכמים אומרים, חמש רחלות גוזזות כל שהן. וכמה נותנין לו, משקל חמש סלעים ביהודה, שהן עשר סלעים בגליל, מלבן ולא צואי, פדי לעשות ממנו בגד קטן, שפאמר (דברים יח), תתן לו, שיהא בו פדי מתנה. לא הספיק לתנו לו עד שצבעו, פטור. לבנו ולא צבעו, חייב. הלוקח גז צאנו של נכרי, פטור מראשית הגז. הלוקח גז צאנו של חברו, אם שיר (המוכר), המוכר חייב. לא שיר הלוקח חייב. היו לו שני מיניו, שחופות ולבנות, מכר לו שחופות אבל לא לבנות, זכרים אבל לא נקבות, זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו:

דרטורה (ב) ושתי צאן. אלמא תרתי מקרי צאן: שנאמר חמש צאן עשויות. שמעסות את בעליהן ואומרות לו קום עשה מורה חדשה שלא היתה מורה עליו בפחות מכן,

והיינו על כרחך ראשית הגז דכתיב ביה לאן דמשמע מרובה דאילו זכור כתיב זכור שור, דמשמע אפילו חד, וכן מתנות [כתיב] אם שור אם שה: מנה מנה ופרס. כל אחד מנה וחצי. ובכיר מהכי לא חשיב גז, שזו פחות שבגיזות: בכל שהן. לאו דוקא, דבפחות משקים סלעים לא מיחייב בראשית הגז. אלא משום דר' דוסא יהיב שיעורא רבה קרי תנא לשיעורא זוטא דרבנן כל שהן. והסלע משקלו עשרים וארבע מעים, ומשקל כל מעה ששה עשר גרעיני שעורה: כמה הוא נותן לו. הבא לחלק ראשית הגז שבדוד, לא יפחות לכל כהן ממשקל חמש סלעים אמר: מלובן. ולא שיהיה חייב הישראל ללבנו, אלא שיתן לו שיעור מן הזמר הזואי דהיינו שאינו מלובן עד שכשילבנו הכהן יעמוד על משקל חמש סלעים אמר מלובן: כדי שיוכל לעשות ממנו בגד קטן. הראוי לשירות. ומאי ניהו, אבנט. מדסמך קרא אחר ראשית הגז מיד, כי זו בחר ה' אלהיך מכל שבטיך לעמוד לשרת, שמעינן מינה דהכי קאמר, תן לו מראשית גז לאנך כדי שיוכל לעשות בגד לעמוד לשרת, והקטן שבבגדים הראוי לשירות הוא אבנט והוא נעשה מחמש סלעים אמר מלובן. וראשית הגז אין לו שיעור מן התורה. ומדברי סופרים שלא יפחות מאחד משקים. ואין חייב בראשית הגז עד שיגזז חמש לאן, ותהיה גיזת כל אחת מחמשתן אין פחות משתים עשרה סלע, שאם היתה גיזת אחת מהן פחות משתים עשרה סלע אע"פ שהמשתן גוזזות יותר משקים סלעים הרי זה פטור: עד שצבעו. בעליו קודם שנתנו: פטור. מלתנו עוד, דקנייה בשנינו והוי ליה כמזיק מתנות כהונה או שאכלן, דפטור: ולא צבעו. אין זה שנינו ואכתי בעיניה הוא: הלוקח גז לאנו של נכרי. כשהוא מחובר ללאן פטור, דגז לאנך כתיב, והאי לאן לאו דידיה הוא, ולאנך קפיד רחמנא ולאן אגיזה דידיה: אם שייך המוכר חייב. דאמר ליה לוקח, מתנה דכהן גבך היא: ואם לאו הלוקח חייב. דאמר ליה מוכר, מתנה דכהן לא זבני לך: שחופות. לא שחורות ולא לבנות: זה נותן לעצמו. הלוקח נותן לעצמו על מה שלקח, והמוכר נותן לעצמו על מה ששייר אכלו. דגיזת הלבנות טובה משל שחופות וכן זכרים ונקבות גיזת הזכרים קשה והאי דנקבות רכיך:

גמרא חולין דף קל"ח ע"א

וכמה נותן לו וכוי תנא לא שילבנו ויתנו לו אלא שילבנו בהן ויעמוד על חמש סלעים כדי לעשות בגד קטן. מנהני מילי אמר רבי יהושע בן לוי אמר קרא (דברים י"ח) לעמוד לשרת דבר שהוא ראוי לשירות מאי ניהו אבנט אימא מעיל תפשת מרובה לא תפשת תפשת מועט תפשת. ואימא

כִּיפָּה שֶׁל צֶמֶר דְּתַנְיָא כִּיפָּה שֶׁל צֶמֶר הֵיטָה מוֹנַחַת בְּרֹאשׁ כְּהֵן גְּדוֹל וְעָלֶיהָ צִיץ נָתוּן לְקַיִים מֵה שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כ"ח) וְשָׂמַת אֹתוֹ עַל פְּתִיל תְּכֵלֶת אָמַר קָרָא הוּא וּבְנָיו דְּבַר הַשְׁוֶה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו אֲבָנֵט נָמִי לֹא שׁוֹה הַנִּיחָא לְמֵאן דְּאָמַר אֲבָנֵטוֹ שֶׁל כְּהֵן גְּדוֹל לֹא זָהוּ אֲבָנֵטוֹ שֶׁל כְּהֵן הַדְּיוּט שֶׁפִּיר אֶלָּא לְמֵאן דְּאָמַר זָהוּ אֲבָנֵטוֹ שֶׁל כְּהֵן הַדְּיוּט מֵאִי אֵיכָּא לְמִימַר שֵׁם אֲבָנֵט בְּעוֹלָם. לֹא הִסְפִּיק לִיתְנֵנוּ וְכוּ' אֵיתְמַר גְּזוּ וּמְכַר רֵאשׁוּנָה רַב חֲסָדָא אָמַר חֲיִיב. רַבִּי נָתָן בְּרַ הוֹשְׁעִיָא אָמַר פְּטוּר. רַב חֲסָדָא אָמַר חֲיִיב דְּהָא גְּזוּ. רַבִּי נָתָן בְּרַ הוֹשְׁעִיָא אָמַר פְּטוּר בְּעֵידָנָא דְקָא מְלֵא שִׁיעוּרָא בְּעֵינָן צֹאנָד וְלִיכָּא. תַּנְן הַלּוֹקַח גְּזוּ צֹאנֵנוּ שֶׁל נְכָרֵי פְטוּר מִרֵאשִׁית הַגְּזוּ הָא צֹאנֵנוּ לְגְזוּז חֲיִיב אֶמְאִי כָּל חֵד וְחֵד בְּתַר גִּיזָה נִפְקָא לָהּ מִרְשׁוּתִיהָ. תַּרְגְּמָא רַב חֲסָדָא אֶלִיבָא דְרַב נָתָן בְּרַ הוֹשְׁעִיָא כְּגוֹן שְׁהַקְּנֵן לּוֹ כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם :

ק"י תנא. הא דקתני מתניתין חמץ סלעים מלובן לא שיהא מוטל על ישראל ללבונו אלא אשיעורא קפיד דליתב ליה בהכרע כשיתלבן שיהא בו חמץ סלעים ונפטרות כל גיזות: אמר קרא לעמוד לשרת. בחר ראשית הגז כתיב כי בו בחר ה' מכל שבטיך לעמוד לשרת: מאי ניהו אבנט. שהוא קטן שבגדי כהונה וקיס להו לרבנן שיכול לעשות מחמץ סלעים כמר שהרי אין כולו אמר אלא כלאים הוא: תפסת מרובה לא תפסת. ברייתא בת"כ גבי זבה ימים שנים רבים שלשה או אינו אלא רבים עשרה אמרת כל שמשמעו מרובה ומשמעו מועט תפסת מרובה לא תפסת תפסת מועט תפסת וכו' (ועיי' ברש"י): ואימא כיפה של כמר. שהיא מועטת מאבנט ואף היא בכלל שירות כדכתיב על פתיל תכלת ותכלת עמרא הוא: כיפה. כובע קטן פלעזר"י: ושמת אותו. בליץ כתיב: אמר קרא. גבו שירות דראשית הגז: הוא ובניו. ואיץ אינו צכהן הדיוט:

זוהר קרח דף קע"ח ע"א

וְעַבַּד הַלְוִי הוּא אֶת עֲבוֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְגוֹמַר. רַבִּי אֲבָא פָּתַח (ישעיה מ) הַיּוֹשֵׁב עַל חוּג הָאֶרֶץ וְגוֹמַר. תָּא חֲזִי כַּד בְּעָא קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמַבְרִי עֲלֵמָא סְלִיק בְּרַעוּתָא קָמִיהּ וּבְרָא לִיהּ בְּאוֹרֵייתָא (כד סליק ברעוּתָא קָמִי קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמַבְרִי עֲלֵמָא אֲסִתְכַּל בְּאוֹרֵייתָא וּבְרָא לִיהּ) וּבָהּ אֲשַׁתְּכַלֵּל הָדָא הוּא דְכָתִיב (משלי ח') בְּהַכִּינוּ שְׁמִים שָׁם אָנִי. וּכְתִיב (שם) וְאֶהְיֶה אֲצִלוֹ אִמּוֹן. וְהָא אוֹקְמוּהָ אֵל תִּקְרִי אִמּוֹן אֶלָּא אוֹמּוֹן. כַּד אֲתָא לְמַבְרִי אָדָם וְהָא אֲתַמַּר אֲמַרָה תּוֹרָה וְכִי לְמַגְנָא אֲתַקְרִיאַת אֶרֶץ אֲפִים וְרַב חֲסָד. בְּהֵיחָא שְׁעֵתָא דְנִפְקָ אָדָם לְעֲלֵמָא הָוָה זִיו פְּרָצוּפָא דִּילִיָּה מְעִילָא וּמִתְתַּא וְהוּוּ דַחְלִין מִנִּיהּ כָּל בְּרִיין וְאוֹקְמוּהָ תָּא חֲזִי לֹא אֲתַקְיִים עֲלֵמָא וְלֹא אֲשַׁתְּלִים עַד הֵהִיא שְׁעֵתָא דְנִפְקָ אָדָם בְּשִׁלְיָמוֹ

דְּכֹלָא וְאִתְקַדְּשׁ יוֹמָא וְאִתְתַּקַּן בְּרִסְיָא קַדִּישָׁא לְמַלְכָּא כְּדִין אֲשֶׁתְּלִימו
 עֲלָיִי וְתַתְּאִי וְאֲשֶׁתְּכַחוּ חֲדָוּן בְּכֻלְהוּ עֲלֵמִין בְּהֵיחֵא שְׁעֵתָא דְּבַעָא יוֹמָא
 לְאִתְקַדְּשָׁא הוּוּ נְפָקִי רוּחֵיהוֹן דְּשִׁדְיָן לְאִתְבְּרִי גּוּפָא דְּלֵהוֹן וְאִתְקַדְּשׁ יוֹמָא
 וְלֹא אִתְבְּרִיאוּ אֲשֶׁתְּאֵר עֲלֵמָא כְּמָה דְּאִתְפָּגִים מְעַבְדִּתָּא וְאִסְתַּחֲר (וְאִתְחַסֵּר)
 כִּיּוֹן דְּאִתְקַדְּשׁ (עֲלֵמִין) יִשְׂרָאֵל וְאֲשֶׁתְּלִימו בְּדַרְגִּיּהוֹן וְאֲשֶׁתְּכַחוּ לִיּוֹאִי בְּסִטְר
 שְׂמָאלָא כְּד (כְּדִין) אֲשֶׁתְּלִים הֵהוּא פְּגִימָא דְּעֲלֵמָא דְּמִסְטֵר שְׂמָאלָא וְעַל דָּא
 בְּעָאן לְאִתְדַכְּאָה לִיּוֹאִי וְכְדִין כֹּלָא אִתְכְּלִיל בִּימִינָא וְעֲלֵמָא לָא אִתְפָּגִים
 וּבְגִין כִּדְּ כְּתִיב וְעַבַד הַלְוִי הוּא. הוּא אֲשֶׁלִּים לְסִטְר שְׂמָאלָא הוּא אֲשֶׁלִּים
 לְפָגִימוּ דְּעֲלֵמָא וְאֶפִּילוּ הֵהוּא סִטְרָא דְּצִפּוֹן דְּאִשְׁתְּאֵר חִסֵּר בְּעֲלֵמָא כְּד בְּרָא
 קַדְּשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא עֲלֵמָא. לִיּוֹאֵה בְּאֵרוּנָא אֲשֶׁלִּים לְכֹלָא מָאִי בְּאֵרוּנָא
 בְּהֵהוּא מְטוּלָא דְּהוּוּ נְטִלִי בְּמִשְׁכְּנָא אֲשֶׁתְּלִים כֹּל הֵהוּא פְּגִימוּ עַל יְדִיָּהּ הוּא
 לְעִילָא לְשְׂמָאלָא הוּא אִתְכְּלִיל בִּימִינָא תּוּ הוּא דָּא עֲתִיקָא (ס"א תָּא חֲזִי וְלִיּוֹג
 מִן תּוּ) אֲלֵמָלָא דִּינָא לָא אֲשֶׁתְּכַח בְּעֲלֵמָא לָא הוּוּ יַדְעִי בְּנִי נְשָׂא מְהִימְנוּתָא
 עֲלָאָה וְלָא יִשְׁתַּדְּלוֹן בְּנִי נְשָׂא בְּאִוְרֵייתָא וְלָא יִתְקַיְימוּ פְּקוּדֵי אִוְרֵיתָא
 פּוֹלְחָנָא שְׁלִימוּתָא דִּישְׁתַּכַּח בְּעֲלֵמָא לְגַבִּי מְלָכָא קַדִּישָׁא מָאן עֲבִיד לָהּ הוּוּ
 אוֹמֵר דָּא לִיּוֹאֵה. וְתוּ וְעַבַד הַלְוִי הוּא כְּמָה דְּאִתְּ אֲמַר (דְּבָרִים ד) כִּי יִי הוּא
 אֱלֹהִים הוּא אֲשֶׁלִּים שְׁלִימוּתָא לְמַהוּי כֹּלָא חַד הוּא פְּשִׁיטָא לְקַבְּלָא לְכַנְסַת
 יִשְׂרָאֵל כְּמָה דְּאִתְּ אֲמַר (שִׁיר ב) שְׂמָאלוּ תַחַת לְרֵאשִׁי בְּגִין לְחַבְרָא זְוִיגָא
 כְּחֻדָּא מָאן אִתְעַר רְחִימוּתָא הוּוּ אוֹמֵר הוּא תּוּ הוּא כְּמָה דְּאִתְּ אֲמַר (ס"א
 תּוּ הוּא דָּא עֲתִיקָא כְּמָה דְּאִתְּ אֲמַר כִּי יִי הוּא אֱלֹהִים) (תְּהִלִּים ק) הוּא עֲשֵׁנוּ וְלוּ אֲנַחְנוּ עִמּוּ
 בְּגִין כִּדְּ הוּא לְתַתְּא הוּא לְעִילָא הוּא אִתְגְּלִיָּא הוּא סְתִים הוּא אֱלֹהִים.
 רַבִּי יִצְחָק אֲמַר זְמִין קַדְּשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא לְאִנְהָרָא לְסִיְהָרָא כְּנֵהוּרָא דְּשְׂמִשָׁא
 וְנֵהוּרָא דְּשְׂמִשָׁא יְהֵא עַל חַד שְׁבַע זְמָנִין הָדָא הוּא דְּכְתִיב (ישעיה ל) וְהִיָּה
 אֹר הַלְבָנָה כְּאֹר הַחֲמָה וְגוֹמֵר וְכְתִיב (שם ס) לֹא יָבֵא עוֹד שְׂמִשָׁד וִירְחָד לֹא
 יֵאָסֵף. וְכְתִיב (שם) לֹא יְהִיָּה לָד עוֹד הַשְּׂמֶשׁ וְגוֹמֵר:

תרגום הזוהר וְעַבַד הַלְוִי הוּא וְגו': רַבִּי חֲצָא פִתַח. (ישעיה מ') הַיּוֹשֵׁב עַל חוּג
 הָאָרֶץ וְגו'. צֹא וּרְאֵה, כְּשֶׁרָכַח הַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא לְצְרוּחַ אֶת הָעוֹלָם, עֲלָה
 צְרוּחוֹן לְפָנָיו, וּצְרוּחַ אוֹתוֹ צְרוּחָה. וְכֵּן נִשְׁתַּכְּלַל. זֶה שְׁנֵאֲמַר (משלי ח') צִבְּחֵינוּ
 שְׂמִים שָׁם חָנִי, וְכֵתוּב (שם) וְאֶהְיָ אֲלֵכֶם חָמוֹן. וְהָרִי הָעֵמִידוּהוּ, אֵל תִּקְרִי
 חָמוֹן אֲלֵכֶם חָמוֹן, שְׁהִיָּתָה אֲלֵכֶם חָמוֹן שָׁל הָעוֹלָם. כְּשֶׁצָּח לְצְרוּחַ הָאָדָם,
 וְלְמַדְנוּ, חָמְרָה הַתּוֹרָה, וְכִי צְחָנְס נִהְרַחַת אֲרָדָּהּ חָפִים וְרַב חֶסֶד, וְחָס לֹא
 יְהִיָּה חָדָם שְׁיַחֲטָא, לְמִי תִּחְרִידָּהּ אֲרָדָּהּ. צְחָוְתָה שְׁעָה שְׁיַחֲטָא חָדָם לְעוֹלָם,
 הִיָּה זִיו הַפָּנִים שְׁלוּ מִמַּעַלָּה וּמִמַּטָּה, וְהָיוּ יִרְחִים מִפָּנָיו כֹּל הַצְּרוּיָוִת.
 וְהָעֵמִידוּהוּ. צֹא וּרְאֵה, לֹא נִתְקַיְיַם הָעוֹלָם וְלֹא נִשְׁלַם עַד אוֹתָהּ הַשְּׁעָה שְׁיַחֲטָא
 חָדָם בְּשִׁלְמוֹת הַכֹּל וְנִתְקַדְּשׁ הַיּוֹם, וְנִתְתַּקַּן כִּסֵּף קְדוֹשׁ לְמַלְכָּהּ, שְׁהוּא
 הַמְּלֻכּוּת. אִזְ נִשְׁלַמוּ הָעֲלִיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, וְנִמְאָחָה שְׂמַחָה בְּכֹל הָעוֹלָמוֹת.
 צְחָוְתָה שְׁעָה שְׁרוּחָה לְהַתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם, הָיוּ יוֹרְחִים רוּחֹת וְשָׂדִים לְצְרוּחַ לְהֵם

גוף, ונתקדש היום ולא נבראו. ונשאר העולם כמו נפגם ממלכתו ונחסר
מחמת מליחות הרוחות והשדים. כיון שנתקדשו ישראל ונשלמו במדרגתו,
ונמלאו הלוויים בצד שמאל, אז נשלים הפגם הוא של העולם, שנעשה בצד
שמאל, מחמת מליחות הרוחות והשדים, פי על ידי הלוויים נכלל השמאל
צימין ועל ידי זה נתתקון השמאל. ועל כן כריכים הלוויים להטהר ואז נכלל
הכל צימין, והעולם אינו נפגם, ומשום זה פתוב, ועבד הלווי הוא, הוא
השלים את כל השמאל, הוא השלים פגם העולם. ואפלו אותו כל כפון
שהיה חסר בעולם כשצרח הקדוש צרוף הוא את העולם, השלימו גם כן
הלוויים, פי הלוויים צארון השלימו הכל. מהו צארון. הינו צאותו המשא
שהיו נושאים צמספון, ציעת נסיעת המשפון, נשלים על ידיהם כל הפגם
ההוא. ועבד הלווי הוא, הוא יורה למעלה בשמאל, הינו שמתקון השמאל
למעלה. הוא יורה שנכלל צימין. עוד הוא זה עתיקה, שהוא פתר. שעבודתו
ותקונו מגיע עד הפתר, פי הוא יורה על נסתר. אם לא היה נמלא דין
בעולם, שה"ס התקון של הלוויים, לא היו צני האדם עוסקים בתורה, ולא
נתקיימו מצוות התורה, ועבודה שלמה הנמצאת בעולם למלך הקדוש, מי
עושה אותה, הוי אומר, הלוויים. עוד ועבד הלווי הוא, הוא כמו שאתה
אומר (דברים ז') פי הוייה הוא האלקים. הינו שעל ידו נעשה היחוד הזה.
הוא, משלים השלמות שהיה הכל אחד. הינו שיתיחדו כל המדרגות להיות
אחד, הוא, יורה התפשטות השמאל לקבל את פנסת ישראל, שהיא
המלכות, כמו שנאמר (שיר השירים ב') שמאלו פחת לראשי, כדי לחצר אחר
כך הזוג יחד, בסוד וימינו פחצקני. מי עורר את האהבה של שמאלו פחת
לראשי, שה"ס אהבת דודים, הוי אומר הוא, דהינו הלווי. עוד הוא, הוא
כמו שנאמר (תהלים ק') הוא עשנו ולא אנחנו עמו, שפוצב על הקדוש צרוף
הוא. משום זה, הוא יורה למטה, לתקון הפגם שבעולם, הוא למעלה,
לתקון השמאל למעלה. הוא צגלוי, לגלות האמונה והעבודה בעולם, הוא
סתום, שיורה על עתיקה. הוא אלקים, שיורה על היחוד הוייה הוא
האלהים, פנזפר לעיל. רצי יחקק אמר, עתיד הקדוש צרוף הוא להאיר את
הלצנה פאור השמש, ואור השמש יהיה על אחת שבע פעמים, זה שנאמר
(ישעיה ב') והיה אור הלצנה פאור החמה וגו'. וכתוב, לא יבא עוד שמשך
וירחך לא יאסף. וכתוב, לא יהיה לך עוד השמש וגו'.

הרמב"ם הלכות תפלה פרק י'

א. האומר איני יורד לפני התיבה מפני שבגדי צבועים אף בלבנים לא יעבור באותה תפלה. אמר איני עובר מפני שיש בגלי סנדל אף יחף לא יעבור: **ב.** מי שנסתפק לו אם התפלל אם לא התפלל אינו חוזר ומתפלל אלא אם כן התפלל תפלה זו על דעת שהיא נדבה שאם רצה יחיד להתפלל כל היום תפלת נדבה יתפלל. מי שהיה עומד בתפלה ונזכר שכבר התפלל פוסק ואפלו באמצע ברכה. ואם הייתה תפלת ערבית אינו פוסק שלא התפלל אותה מתחילה אלא על דעת שאינה חובה: **ג.** מי שטעה והתפלל של חול בשבת לא יצא ואם נזכר והוא בתוך התפלה גומר ברכה שהתחיל בה וחוזר ומתפלל של שבת. במה דברים אמורים בערבית או בשחרית או במנחה. אבל במוסף פוסק ואפלו באמצע הברכה. וכן אם השלים תפלה של חול על דעת שהוא מוסף חוזר ומתפלל מוסף אחר שבת ואחד יום טוב ואחד ראש חודש:

מוסר

מספרי חסידים סי' צ"ב צ"ג

סייג לחסידות החי יתן אל לבו מקראות ופגעי בני אדם וידע כי על חטאייהם היה להם כן ובדבר אשר זדו נפרע להם מדה כנגד מדה ומתוך כך יפושש במעשיו פן יקרה לו אשר קרה להם: כל ישראל ערבים זה לזה ואלמלא הערבות לא היה אדם מוחה ביד חבירו על חטאיו ולא היו נותנים לב לחקור על עושי רשעה לבערם. אלא כדי שיעשו סייגות וגדרות שלא יחטאו. הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר כיון ששמר אדם עצמו מן העבירה וכפה יצרו פעם ראשונה שניה שלישית מפאן ואילך הקדוש ברוך הוא שומרו:

קורח ליל שישי תורה

צרוף יהודה

(כז) וַיַּעֲלוּ מִעַל מִשְׁכַּן-קְרָחוֹ דָּתָן וְאַבִּירָם
מִסִּבִּיב וְדָתָן וְאַבִּירָם יֵצְאוּ זֵצֵבִים פְּתוּזִים
אֶת־כִּלְיֵיהֶם וְנָשִׂייהֶם וּבְנֵיהֶם וְטַפָּם: וְאַסְתַּלְקוּ מֵעַלְיוֹ
מִשְׁפָּנָא דְקֶרַח דָּתָן וְאַבִּירָם מִסְחֹר סְחֹר וְדָתָן וְאַבִּירָם נָפְקוּ קִימִין בְּתַרְע
מִשְׁפָּנִיהוֹן וְנָשִׂיהוֹן וּבְנֵיהוֹן וְטַפְלָהוֹן:

רש"י יצאו נצבים. בקומה זקופה לחרף ולגדף, כמו (שמואל א' יז, טז) ויתלכז
ארבעים יום דגלית: ונשיהם וזניהם וטפם. זא וראה כמה קשה המחלוקת,
שהרי בית דין של מטה אין עונשין אלא עד שיביא שתי שערות, ובית דין של
מעלה עד עשרים שנה, וכאן אבדו אף יונקי שדים:

(כח) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּזֹאת תִּדְעוּן כִּי-יְהוָה עִשְׂרוֹנִי
לְעֵשׂוֹת אֶת כָּל-הַבְּמַעֲשִׂים הָאֵלֶּה כִּי-לֹא
בְּמַלְכֵי: וְאָמַר מֹשֶׁה בְּדֹא תִדְעוּן אֲרִי יְיָ שְׁלַחְנִי לְמַעַבְדָּתָא כָּל עוֹבְדֵי הָאֱלֹהִין
אֲרִי לֹא מְרַעוּתִי:

רש"י לעשות את כל המעשים האלה. שעשיתי על פי הדבור לתת לאהרן
כהנה גדולה וזניו סגני כהנה ואליצפן נשיא הקהתי:

(כט) אִם-כְּמוֹת כָּל-הָאָדָם יִמְתְּנוּן אֵלֶּה וּפְקֻדַת
כָּל-הָאָדָם יִפְקֹד עֲלֵיהֶם לֹא יְהוָה עִשְׂרוֹנִי: אִם
כְּמוֹתָא דְכָל אֲנָשָׁא מוּתוֹן אֲלִין וְסַעְרָא דְכָל אֲנָשָׁא יִסְתַּעַר עֲלֵיהוֹן לֹא יְיָ שְׁלַחְנִי:

רס"י לֹא ה' שְׁלַחְנִי. אֲלֹא אֲנִי עָשִׂיתִי הַכֹּל מִדַּעְתִּי וּבְדִין הוּא חוֹלֵק עָלַי:

(ט) וְאִם-בְּרִיאָה יִבְרָא יְהוָה וּפְצֹתָהּ הָאָדָמָה
אֶת-פִּיהָ וּבִלְעָה אֹתָם וְאֶת-כָּל-אֲשֶׁר לָהֶם
וַיִּרְדּוּ זִמְיִים שְׂאֵלָה וַיִּדְעוּתָם כִּי זָאֲצוּ הָאֲנָשִׁים

הָאֵלֶּה אֶת-יְהוָה: וְאִם בְּרִיאָה יִבְרֵי יְיָ וּפְתַחַת אֶרְעָא זַת פּוּמָה
וּתְבַלַּע יִתְהוּן וְזַת כָּל דִּי לְהוּן וְיִחְתּוּן כַּד חִינּוּ לְשָׂאוּל וְתִדְעוּן אַרְי אַרְגִּיזוּ גוּבְרָא
הָאֵלִין קָדָם יְיָ:

רס"י וְאִם בְּרִיאָה. חֲדָשָׁה: יִבְרָא ה'. לַהֲמִית אוֹתָם בְּמִיתָה שְׁלַח מַת צֶה אֲדָם
עַד הִנֵּה, וּמָה הוּא הַבְּרִיאָה, וּפְצָתָהּ הָאָדָמָה אֶת פִּיהָ וּתְבַלַּעֵם, אִזּוּ וַיִּדְעַתְם
כִּי נִאֲלוּ הֵם אֶת ה', וְאֲנִי מִפִּי הַגְּבוּרָה אֲמַרְתִּי. וּרְבוּתִינוּ פִּרְשׁוּ אִם בְּרִיאָה.
פֶּה לְאַרְצָא מִשְׁפַּת יָמֵי בְּרִאָתָא מוּטָב, וְאִם לֹאוּ יִבְרָא ה':

(ל) וַיְהִי כְּכֹלְתוֹ לְדַבֵּר אֶת כָּל-הַדְּבָרִים

הָאֵלֶּה וַתִּבְקַע הָאָדָמָה אֲשֶׁר תִּזְוֹתִיהֶם: וַתְּהוּ כַּד
שִׁנְיָא לְמַלְלָא זַת כָּל פְּתִיחָתָא הָאֵלִין וְאֲתִבְזָעַת אֶרְעָא דִּי תַחֲוֹתִיהוּן: (לב)
וַתִּפְתְּחוּ הָאָרֶץ אֶת-פִּיהָ וַתִּבְלַע אֹתָם וְאֶת-
בְּתִיחָתָם וְאֶת כָּל-הָאָדָם אֲשֶׁר לְקָרוֹז וְאֶת

כָּל-הָרְכוּשׁ: וּפְתַחַת אֶרְעָא זַת פּוּמָה וּבִלְעָת זַתְהוּן וְזַת אַנְשׁ בְּתִיחָתוּן

וְזַת כָּל אַנְשָׁא דִּי לְקָרוּחַ וְזַת כָּל קִנְיָנָא: (לג) וַיִּרְדּוּ הֵם וְכָל-אֲשֶׁר

לָהֶם זִמְיִים שְׂאֵלָה וַתִּכָּס עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ

וַיִּאֲבְדוּ מִתּוֹר הַקָּהָל: וּנְחַתּוּ אֵינּוּן וְכָל דִּי לְהוּן כַּד חִינּוּ לְשָׂאוּל

וּנְחַפַּת עֲלֵיהוּן אֶרְעָא וְאֲבָדוּ מִגּוֹ קָהָלָא: (לד) וְכָל-יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר

סְבִיבֹתֵיהֶם נָסוּ לְהַכֵּם כִּי אָמְרוּ פֶן-תִּבְלַעְנֵנוּ

הָאָרֶץ: וְכָל יִשְׂרָאֵל דִּי בְּסַחְרֵינִיהוּן עָרְקוּ לְקַלְהוּן אַרְי אָמְרוּ דְלִמָּא תִבְלַעְנָא אַרְעָא:

רס"י נסו לקולם. בצביל הקול היואח על בליעתו:

(כה) וְאִישׁ יִצְאָה מֵאֵת יְהוָה וַתֹּאכַל אֶת הַזֹּזִמְשִׁים

וּמֵאֵתֵים אִישׁ מִקְרִיבֵי הַקְּטֹרֶת: (ס) וְאִשְׁתָּא נִפְקַת מִן

קָדָם יי וְאָכַלְתָּ יַת מֵאֲתָן וְחִמְשִׁין גְּבָרָא מִקְרִיבֵי קְטוֹרֶת בּוּסְמִנָּא: יז (א)

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יי עִם מֹשֶׁה לְמִימְרָ:

(ב) אָמַר אֶל-אֶלְעָזָר בֶּן-אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וַיָּרֶם

אֶת-הַמִּזְבֵּחַת מִבֵּין הַשְּׂרֵפָה וְאֶת-הָאִישׁ זָרָה-

הַלָּאָה כִּי קָדְשׁוֹ: אָמַר לְאֶלְעָזָר בֶּר אֶהֱרֹן כְּהֵנָּא וַיִּפְרֹשׂ יַת מַחְתָּתָא

מִבֵּין יְקִידָא וַיַּת אִשְׁתָּא יִרְחִיק לְהֵלָא אַרְי אֶתְקַדְשׁוֹ:

רס"י ואת האש. שצתוד המחנות: זרה הלחה. לארץ מעל המחנות: כי

קדשו. המחנות ואסורין בהנחה, שהרי עשאוים כלי שרת:

(ג) אֶת מִזְבֵּחַתוֹת הַזֹּזִמְשִׁים הָאֵלֶּה בְּנִפְשֹׁתָם וְעָשׂוּ

אֲתָם רִקְעֵי פֹזִיִּים צְפוּי לַמִּזְבֵּחַ כִּי-הִקְרִיבִם

לְפָנַי-יְהוָה וַיִּקְדְּשׁוּ וַיְהִי לְאוֹת לְפָנַי יִשְׂרָאֵל:

יַת מַחְתָּת חִיבָא הָאֵלִין דְאֶתְחִיבּוּ בְּנִפְשֵׁתִיהוּן וַיַּעֲבְדוּן יַתְהוּן טַסִין רְדִידִין חוֹפָאָה לְמִדְבַּחָא אַרְי קֹרְבָנוּן קָדָם יי וְאֶתְקַדְשׁוּ וַיְהִי לְאוֹת לְפָנַי יִשְׂרָאֵל:

רס"י החטאים הלחה בנפשתם. שנעשו פושעים בנפשתם, שנחלקו על

הקדוש ברוך הוא: רקעי. רלדין: פחים. טסין מרדדין טינזי"ש בלע"ז: אפוי

למזבח. למזבח הנחשת: ויהיו לאות. לזכרון, שיאמרו אלו היו מאותן שנחלקו על הכהנה ונסרפו:

(ד) וַיִּקְרוּ אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת בְּמוֹזְבוֹת הַמִּזְבֵּחַ
אֲשֶׁר הִקְרִיבוּ הַשָּׂרָפִים וַיִּרְקְעוּם צְפוּי
לְבַמִּזְבֵּחַ: וַיִּסֵּב אֶלְעָזָר פָּהָא ית מחתניתא דנחשא דקריבו יוקידינא
ורדידנו חופאה למדבחה:

רס"י וירקעום. אטינבירנ "ט זלע "ז:

(ה) וְכָרוֹן לְבִנְיָיִשְׂרָאֵל לְמִעַן אֲשֶׁר לֹא-יִקְרַב
אִישׁ זָר אֲשֶׁר לֹא מִזְרַע אֲהֲרֹן הוּא לְהִקְטִיר
קְטֹרֶת לְפָנַי יְהוָה וְלֹא-יִהְיֶה כְּקִרְוֹ וְכַעֲדֹתוֹ
כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד-מֹשֶׁה לּוֹ: (פ) דְּכָרְנָא לְבִנְיָיִ
יִשְׂרָאֵל בְּדִיל דִּי לֹא יִקְרַב גְּבַר חִלּוּנֵי דִי לֹא מִזְרַעָא דְאַהֲרֹן הוּא לְאַסְקָא קְטוֹרֶת
בּוֹסְמִין קָדָם יְיָ וְלֹא יְהִי כְּקִרְח וְכַנְשִׁתִּיָּה כְּמָא דִּי מְלִיל יְיָ בִּידָא דְמִשָּׁה לִּיהִ:

רס"י ולא יהיה כקרח. כדי שלא יהיה כקרח: כאשר דבר ה' ביד משה לו. כמו עליו, על אהרן דבר אל משה, שיהיה הוא ובניו כהנים, לפיכך לא יקרב איש זר אשר לא מזרע אהרן וגו', וכן כל לי ולו ולהם הסמוכים אצל דבור פתרונו כמו על. ומדרשו על קרח. ומהו ביד משה ולא כתב אל משה, רמז לחולקים על הכהנה שזוקין בצרעת, כמו שלקה משה בידו שנאמר (שמות 7, 1) ויוציאה והנה ידו מצרעת כסלג, ועל כן לכה עזיה בצרעת:

(ו) וַיִּלְלוּ כָּל-עֲדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מִמִּזְבֵּחַת עֵל-
מֹשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן לֵאמֹר אַתֶּם הַבַּיִתִּים אֶת-עַם
יְהוָה: וְאַתְרַעְמוּ כָּל כְּנִשְׁתָּא דְבִנְיָיִשְׂרָאֵל מִיּוֹמָא דְבִתְרוּהִי עַל מִשָּׁה וְעַל אֲהֲרֹן

למימר אתו גרמתו דמית עמא ד?? : (ז) ויהי בהקהל העדה
על-משה ועל-אהרן ופנו אל-אהל מועד

והנה כסהו הענן וירא כבוד יהוה: והנה באתפנשות
פנשתא על משה ועל אהרן ואתפניאו למשכו זמנא והא חפיה עננא ואתגלי
יקרא ד?? : (ח) ויבא משה ואהרן אל-פני אהל

מועד: (ט) ועאל משה ואהרן לקדם משכו זמנא: (ט)

וידבר יהוה אל-משה לאמר: ומליל יי עם

משה למימר: (י) הרבו מתוך העדה הזאת ואכלה

אתם כרע ויפלו על-פניהם: אתפרשו מגו פנשתא הדא

ואשיצי תהון פשעה ונפלו על אפיהון: (יא) ויאמר משה אל-

אהרן קוז את-המוזתה ותן-עליה אש מעל

המוזו ושים קטרת והולך בהרה אל-

העדה וכפר עליהם כי-יצא הקצף מלפני

יהוה הוצל הענף: ואמר משה לאהרן סב ית מחתיתא והב עלה

אשתא מעלוי מדבחה ושו קטורת בוסמא ואוביל בפריע לכנשתא וכפר עליהון
ארי נפק רגזא מו קדם יי שרי מותנא:

רש"י וכפר עליהם. רז זה מסר לו מלאך המות כשעלה לרהיע, שהטרת
עולך המגפה כדאיתא במסכת שבת (שבת פט א) :

(יב) ויקוז אהרן כאשר | דבר משה וירע אל-

תוך הקהל והנה הוצל הענף בעם ויתן את-

הקטרת וכפר על-העם: ונסיב אהרן כמא דמליל משה

ורהט לגו קהלא והא שרי מותנא בעמא ויהב ית קטורת בוסמא וכפר על עמא:

(יג) וַיַּעֲמֵד בֵּין-הַמִּיתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתַּעֲצֹר

הַמַּיִפָּה: וְקָם בֵּין מֵתָא וּבֵין חַיָּא וְאַתְּכְּלִי מוֹתָנָא:

רש"י ויעמד בין המתים וגו'. אחז את המלאך והעמידו על כרחו. אמר לו המלאך הנח לי לעשות שליחותי. אמר לו משה כוני לעכב על ידך. אמר לו אני שלוחו של מקום ואתה שלוחו של משה. אמר לו אין משה אומר כלום מלבדו אלא מפי הגבורה, אם אין אתה מאמין הרי הקדוש צרוך הוא ומשה אל פתח אהל מועד בא עמי ושאל. וזה שנאמר וישב אהרן אל משה. דבר אחר למה בקטרת, לפי שהיו ישראל מליזין ומרננים אחר הקטרת לומר סם המות הוא, על ידו מתו נדב ואזיהוא, על ידו נשרפו חמשים ומאתים איש, אמר הקדוש צרוך הוא תראו שעוור מגפה הוא, והחטא הוא הממית:

(יד) וַיְהִי הַמִּיתִים בַּמַּיִפָּה אַרְבָּעָה עָשָׂר אֶלֶף

וַיֵּשְׁבַע בַּמָּוֶת מִלְּבַד הַמִּיתִים עַל-דְּבַר-קָרוֹז:

והיו דמיתו במותנא ארבעת עשר אלפין וישבע מאה בר מדמיתו על פלגתא דקרח: (טו) וישב אהרן אל-משה אל-פתח אהל

מועד והמַיִפָּה נֶעְצְרָה: (טז) וַתָּב אַהֲרֹן לְמֹשֶׁה לְתַרְע מִשְׁפָּן זָמָנָא

ומותנא אתכלי: (יז) וידבר יהוה אל-משה

לאמור: ומליל יי עם משה למימר: (יח) ודבר אל-בני

ישראל וקוּזוּ בְּמִטָּה בְּמִטָּה לְבַיִת אָב

בְּמִטָּה כָּל-זֵשִׁי אֲהֵם לְבַיִת אֲבֹתָם שְׁעִים עֶשְׂרִי

בְּמִטָּה אִישׁ אֶת-שְׁמוֹ תִּכְתֹּב עַל-מִטָּהוּ: מליל עם

בני ישראל וסב מנהון חוטרוא חוטרוא לבית אבא מן כל רברבניהון לבית אבחהתהון תרי עשר חוטרין גבר ית שמייה תכתוב על חוטריה:

קורח יום שישי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

(יח) וְאֵת שְׁמֵי אֲהָרֹן תִּכְתֹּב עַל-מִטָּה לַיְיָ כִּי מִטָּה אֶזְזֹד לְרֹאשׁ בֵּית אֲבוֹתָם: וְגַת שְׁמֵי דָאֲהָרֹן תִּכְתֹּב עַל חוּטָא דְלַיְיָ אֲרִי חוּטָא חָד לְרִישׁ בֵּית אֲבֹהֵתָהוֹן:

רס"י כי מטה אחד. אף על פי שחלקתים לשתי מספחות מספחת כהנה לצד ולויה לצד מכל מקום שצט אחד הוא:

(יט) וְהִזְזֹתֶם בְּאֶהָל מוֹעֵד לְפָנַי הָעֵדוּת אֲשֶׁר אֶעֱבֹד לָכֶם שְׁמֵהּ: וְתִצְנַעְיֶנּוּ בְּמִשְׁכַּן זִמְנָא קָדָם סְהַדוּתָא דִּי אֲזַמִּין מִימְרֵי לְכוּן תַּמּוּן: (כ) וְהָיְתָה הָאִישׁ אֲשֶׁר אֶבְזֹר-בּוֹ מִטָּהוּ יִפְרוֹז וְהִשְׁכַּחְתִּי בְּעַלְמִי אֶת-תְּלִנּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵם מִלִּינֵם עָלֵיכֶם: וַיְהִי גִבְרָא דִּי אֲתַרְעֵי בַּה חוּטָרִיָּה יִנְעִי וְאַנִּיחַ מוֹ קָדְמִי יַת תּוֹרְעַמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דִּי אֲנוּן מִתְרַעְמִין עָלֵיכוּן:

רס"י והשכתי. כמו וישכו המים (בראשית ח, א), וחמת המלך שככה: (אסתר ז, י) כל צהוד מטותם. הניחו צאמלע, שלא יאמרו מפני שהניחו צלל שכונה פרח:

(כא) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנוּ אֲלָיו | כָּל-זְשִׁיאֵיהֶם מִטָּה לְזְשִׁיא אֶזְזֹד מִטָּה לְזְשִׁיא אֶזְזֹד לְבַיִת אֲבוֹתָם שְׁנַיִם עָשָׂר מִטּוֹת וּמִטָּה

אָהֲרֹן בְּתוֹךְ בִּטּוֹתָם: ומליל משה עם בני ישראל ויהבו ליה כל
 רב־רב־ניהון חוטרָא לְרַבָּא חָד חוטרָא לְרַבָּא חָד לְבֵית אֲבֹהֵיהוֹן תְּרִי עֶשֶׂר חוטרין
 וחוטרָא דְאֶהֱרֹן בְּגוֹ חוטרִיהוֹן: (כב) **וַיִּזּוּ מִשָּׁה אֶת-הַבִּטּוֹת**
לִפְנֵי יְהוָה בְּאֵהֶל הָעֵדוּת: ואצנע משה ית חוטרָא קָדָם יי
 בְּמִשְׁכַּנָּא דְסִהְדוּתָא: (כג) **וַיְהִי מִמּוֹזַזְתָּ וַיָּבֹא מִשָּׁה אֶל-**
אֵהֶל הָעֵדוּת וְהִגִּידָה פְּרוֹז מִטָּה-אֶהֱרֹן לְבֵית
לָוִי וַיֵּצֵא פְּרוֹז וַיִּצֶק צִיץ וַיִּגְמַל שְׁקָדִים: והנה ביומָא
 דְּבִתְרוּהִי וְעַל מִשָּׁה לְמִשְׁכַּנָּא דְסִהְדוּתָא וְהָא נָעַא חוטרָא דְאֶהֱרֹן לְבֵית לָוִי
 וְאַפֵּק לְבַלְבִּיּוֹ וְאַנְיָ נַץ וְכַפִּית שִׁיגְדִין:

רש"י ויאלץ פרח. כמשמעו: איץ. הוא חנטת הפרי כשהפרח נופל: ויגמל
 שקדים. כשהכר הפרי הכר שהן שקדים, לשון (בראשית כא, ה) ויגדל היולד ויגמל,
 ולשון זה מצוי בפרי האילן, כמו (ישעיה יח, ה) ובסר גמל יהיה נאה. ולמה
 שקדים, הוא הפרי הממהר להפריח מכל הפרות, אף המעורר על הכהנה
 פרענותו ממהרת לבא, כמו שמלינו בעזיה (ד"ה ב' כו, יט) והלרעת זרחה במלחו.
 ותרגומו וכפית שגדיו, כמין אשכול שקדים יחד כפותים זה על זה:

וַיֵּצֵא מִשָּׁה אֶת-כָּל-הַבִּטּוֹת בְּלִפְנֵי יְהוָה
אֶל-כָּל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּרְאוּ וַיִּקְזּוּ אִישׁ מִטָּהוֹ:
 (כד) וַאֲפִיק מִשָּׁה ית כל חוטרָא מִן קָדָם יי לְוֹת כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִשְׁתְּמוֹדְעוּ
 וְנִסִּיבוּ גְבַר חוטרִיה: (כה) **וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מִשָּׁה**
הֲשִׁיב אֶת-מִטָּה אֶהֱרֹן לִפְנֵי הָעֵדוּת לְבוֹשֵׁמֵרַת
לְאוֹת לְבִיָּי-מֵרִי וְתִכַּל תִּלְוֶנְתֶּם מֵעַלִּי וְלֹא
יִבֹּתוּ: וְאָמַר יי לְמִשָּׁה אֲתִיב ית חוטרָא דְאֶהֱרֹן לְקָדָם סִהְדוּתָא לְמִטְרָא לְאֵת
 לְעֵמָא סְרַבְנָא וַיִּסּוּפּוּ תוֹרְעֵמְתָהוֹן מִן קָדָמִי וְלֹא יִמוּתוּן:

רש"י למשמרת לאות. לזכרון שבחרתי בזהרן הכהן ולא ילונו עוד על הכהנה: ותכל תלונתם. כמו ותכלה תלונתם, לשון שם מפעל יחיד לנקבה כמו תלנתם מורמורי"ץ בלע"ז [תלנות] ויש חלוק בין תלנותם לתלנתם, תלנתם תלנה אחת, תלנותם שם דבר בלשון יחיד, ואפלו הם תלנות הרבה:

(כז) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ כִּן עָשָׂה:
(פ) וַעֲבַד מֹשֶׁה כְּמֵא דִּי פְקִיד יְיָ יְתִיב פְּו עֲבָד: **(כח) וַיֹּאמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר הֲיֵן גְּוַעַנּוּ אֲבֹדֵנוּ כִּלְנוּ אֲבֹדֵנוּ:** **וַאֲמָרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֹשֶׁה לְמִימָר הָא מַנְנָא קְטֹלַת חֲרָבָא הָא מַנְנָא בְּלַעַת אַרְעָא וְהָא מַנְנָא דְמִיתוּ בְּמוֹתְנָא:** **(כח) כֹּל הַקָּרֵב | הַקָּרֵב אֶל-מֹשֶׁה כִּן יְהוָה יְמוֹת הָאֵם תִּמְנֹו לְגֹוַע:** **(ס) כֹּל דְקָרֵב מְקָרֵב לְמִשְׁכַּנָּא דִּי יְיָ מְאִית הָא אֲנַחְנָא סִיפִין לְמַמַּת:**

רש"י כל הקרב הקרב וגו'. אין לנו יכולין להיות זהירין בכך, כלנו רשאים להכנס לחצר אהל מועד ואחד שיקריב עצמו יותר מחצרו ויכנס לתוך אהל מועד ימות: האם תמנו לגוע. שמא הפקרנו למיתה:

יח (ט) וַיֹּאמְרוּ יְהוָה אֶל-אַהֲרֹן אַתָּה וּבְנֵיךָ וּבֵית-אֲבִיךָ אֲבִיךָ אֲתָךְ תִּשְׂאוּ אֶת-עֹזֶן הַמִּקְדָּשׁ וְאַתָּה וּבְנֵיךָ אֲתָךְ תִּשְׂאוּ אֶת-עֹזֶן כְּהֵנְתְּכֶם: **וַאֲמַר יְיָ לְאַהֲרֹן אֶת וּבְנָיָה וּבֵית אֲבוֹתָ עִמָּךְ תִּסְלְחוּן עַל חֻבֵי מִקְדָּשָׁא וְאַתָּה וּבְנָיָה עִמָּךְ תִּסְלְחוּן עַל חֻבֵי כְּהוֹנְתְּכוֹן:**

רש"י ויאמר ה' אל אהרן. למשה אמר שיאמר לאהרן להזהירו על תקנת ישראל שלא יכנסו למקדש: אתה ובניך ובית אביך. הם בני קהת אבי עמרם: תשארו את עון המקדש. עליכם אני מטיל ענש הזרים שיחטאו בעסקי

הדברים המקדשים המסורים לכם הוא האהל והארון והשלחן וכלי הקדש אתם תשבו ותזהירו על כל זר הבא לגע: ואתה ובניך. הכהנים: תשאו את עון כהנתכם. שאינה מסורה ללוים ותזהירו הלוים השוגגים שלא יגעו אליכם בעבודתכם:

(ב) וְגַם אֶת-אֹזֵיךָ בַמִּטָּה לְאִי שֶׁבֶט אֲבִיךָ הִקְרַב אֹתָךְ וְיָלֹוּ עָלֶיךָ וַיִּשְׁרְתוּךָ וְאֹתָהּ וּבְצִיךָ אֹתָךְ לִפְנֵי אֱהֵל הָעֵדוּת: וְאִם יָת אֲחִיךָ שֶׁבֶט דְּלוֹי שֶׁבֶט דְּאָבוֹךָ קָרִיב לְוַתְךָ וַיִּתּוֹסְפוּן עֲלֶיךָ וַיִּשְׁמְשׁוּנְךָ וְאֹת וּבְנֶיךָ עִמָּךְ קָדָם מִשְׁכַּנָּא דְסִהְדוּתָא:

רס"י וגם את אחיך. בני גרשון ובני מררי: וילוו. ויתחברו אליכם להזהיר גם את הזרים מלקרב אליהם: וישרתוך. בשמירת השערים ולמנות מהם גזברין ואמרכליון:

(ג) וַיִּשְׁמְרוּ בְּשִׁמְרַתְךָ וּבְשִׁמְרַת כָּל-הָאֱהֵל אֶךְ אֶל-כָּלִי הַקֹּדֶשׁ וְאֶל-הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִקְרְבוּ וְלֹא-יָבִיטוּ גַם-הֵם גַּם-אַתֶּם: וַיִּטְרוּ מִטְרַתְךָ וּמִטְרַת כָּל מִשְׁכַּנָּא בְּרַם לְמַנִּי קוֹדֶשׁא וּלְמַדְבַּחָא לָא יִקְרְבוּ וְלֹא יָמוּתוּ אִם אֵינֶנּוּ אִם אֵינֶנּוּ אִם אֵינֶנּוּ: (ד) וְיָלֹוּ עָלֶיךָ וַיִּשְׁמְרוּ אֶת-בְּשִׁמְרַת אֱהֵל מוֹעֵד לְכָל עֲבֹדַת הָאֱהֵל וְזָר לֹא-יִקְרַב אֲלֵיכֶם: וַיִּתּוֹסְפוּן עֲלֶיךָ וַיִּטְרוּ יָת מִטְרַת מִשְׁכַּנָּא לְכָל פּוֹלְחָן מִשְׁכַּנָּא וַחִילוּנֵי לָא יִקְרַב לְוַתְכוֹן:

רס"י וזר לא יקרב אליכם. אתכם אני מזהיר על כך:

(ה) וּשְׂמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְת הַקֹּדֶשׁ וְאֶת מִשְׁמַרְת
הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא-יְהִי עוֹד קֶצֶף עַל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
וּתְטְרוּן יְת מִטְרַת קוֹדֶשׁא וְיֵת מִטְרַת מִדְּבַחָא וְלֹא יְהִי עוֹד רִיגְזָא עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

רס"י ולח יהיה עוד קצף. כמו שהיה כבר, שנאמר (במדבר יז, יא) כי ילח הקצף:

(ו) וְאֲנִי הֵנָּה לְקוֹזְזוֹתִי אֶת-אֲזוּיְכֶם הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֶם מִתְּנָה זְתָנִים לַיהוָה לְעֵבֹד
אֶת-עֲבֹדַת אֱהֵל מוֹעֵד: וְאֲנִי הֵא קַרִיבִית יְת אַחִיכוּן לְוָאֵי
מִגּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְכוּן מִתְּנָא יְהִיבִין קָדָם יְיָ לְמַפְלַח יְת פּוֹלְחוֹן מִשְׁפָּן זְמָנָא:

רס"י לכם מתנה נתנים. יכול לעבודתכם של הדיוט, תלמוד לומר לה, כמו
שמפורש למעלה, לשמור משמרת גזברין ואמרכליון:

(ז) וְאִתָּה וּבְנֵיךָ אֶתְךָ תִּשְׁמְרוּ אֶת-כְּהֻנַּתְכֶם
לְכָל-דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ וְלַמִּבְרֵית לְפָרֶכֶת וְעֲבֹדוֹתֵם
עֲבֹדַת מִתְּנָה אֶתֶּן אֶת-כְּהֻנַּתְכֶם וְהָזֵר הַקָּרֵב
יִוְבָד: (ח) וְאִתָּה וּבְנֵיךָ עִמָּךְ תְּטְרוּן יְת כְּהוֹנְתְכוּן לְכָל פְּתִגָּם מִדְּבַחָא וּלְמַגְיוֹ
לְפָרוּקְתָא וְתַפְלָחוּן פּוֹלְחוֹן מִתְּנָא אֵיחָב יְת כְּהוֹנְתְכוּן וְחִילוּגֵי דִיקָרֵב יְתִקְטִיל:

רס"י עבדת מתנה. במתנה נתתיה לכם:

(ח) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-אַהֲרֹן וְאֲנִי הֵנָּה זֹתְתִי לָךְ
אֶת-מִשְׁמַרְת תְּרוֹמוֹתֵי לְכָל-קֹדֶשֶׁי בְּנֵי-
יִשְׂרָאֵל לָךְ זְתָתִים לְמִשְׁוֹזָה וּלְבִצִּיקָה לְזֹזְקָ-

עולם: ומליל יי עם אהרו ואנא הא יהבית לך ית מטרת אפרשותי לכל קודשא דבני ישראל לך יהבתינון לרבו ולבגד לקים עלם :

רס"י ואני הגה נתתי לך. בשמחה. לשון שמחה הוא זה, כמו (שמות 7, יד) הגה הוא יולא לקראתך וראך ושמח בלבו, משל למלך שנתן שדה לאוהבו ולא כתב ולא חתם ולא העלה בערכאין. בא אחד וערער על השדה. אמר לו המלך, כל מי שיראה יבא ויערער לנגדך, הריני כותב וחותם לך ומעלה בערכאין, אף כאן לפי שבא קרח וערער כנגד אהרן על הכהנה, בא הכתוב ונתן לו עשרים וארבע מתנות כהנה צבית מלח עולם, ולכך נסמכה פרשה זו לכאן: משמרת תרומתי. שאתה צריך לשמרן בטרה: למשחה. לגדלה:

(ט) זֶה-יְהִי לְךָ מִקֹּדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים מִן-הָאֵשׁ כָּל-קָרְבָּנָם לְכָל-מִנְחֹתָם וְלִכְל-זֹטָאתָם וְלִכְל-אֲשָׁמֹם אֲשֶׁר יֵשִׁיבוּ לִי קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים לְךָ הוּא וְלַבְּנֵיךָ: דין יהי לך מקודש קודשא מותר מן אשתא פל קורבנהון לכל מנחתהון ולכל מטותהון ולכל אשמון די יתיבון קדמי קודש קודשין דילך היא ולבגד :

רס"י מן האש. לאחר הקטרת האשים: כל קרבנס. כגון זבחי שלמי צבור: מנחתם חטאתם ואשמם. כמשמעו: אשר ישיבו לי. זה גזל הגר:

(י) בַּקֹּדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים תֹּאכְלֶנּוּ כָּל-זָכָר יֹאכֵל אֹתוֹ קֹדֶשׁ יְהִי-לְךָ: בקודש קודשין תיכלוניה פל דכורא ייכול יתיה קודשא יהי לך :

רס"י בקדש הקדשים תאכלנו וגו'. למד על קדשי קדשים שאין נאכלין אלא בעזרה ולזכרי כהנה:

(יא) וְזֶה-כֹּל תְּרוּמַת מִתְּנָם לְכָל-תְּנוּפֹת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לְךָ זִתֹּתִים וּלְבַעֲיָהּ וּלְבַעֲתֶיהָ אֶתֶּךָ.
לְזֹזָה-עֹלָם כָּל-טְהוֹר בְּבֵיתְךָ יֹאכֵל אֹתוֹ: וְדַן
לְךָ אֶפְרָשֹׁת מִתְּנֵהוּן לְכָל אֲרָמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ יִהְיֶינּוּן וּלְבַעֲיָהּ וּלְבַעֲתֶיהָ עִמָּךְ
לְקַיֵּם עֲלֵם כָּל דְּדָכִי בְּבֵיתְךָ יִיכֹל יִתִּיהָ:

רס"י תרומת מתנם. המורס מן התודה ומהשלמים ואיל נזיר: לכל תנופת.
סהרי אלו טעונין תנופה: כל טהור. ולא טמאים. דבר אחר כל טהור לרבות
אשתו:

(יב) כָּל זֹזֵלִב יִצְהָר וְכָל-זֹזֵלִב תִּירוֹשׁ וְדָגָן
רְאֵשִׁיתָם אֲשֶׁר-יִתְּנוּ לַיהוָה לְךָ זִתֹּתִים: כָּל טוֹב
מִשֶּׁח וְכָל טוֹב חֶמֶר וְעֵבֹר רְאֵשִׁיתָהוּן דִּי יִתְּנוּן קָדָם יְיָ לְךָ יִהְיֶינּוּן:

רס"י ראשיתם. היא תרומה גדולה:

(יג) בְּכוֹרֵי כָל-אֲשֶׁר בְּאֲרָצָם אֲשֶׁר-יִבְיֵאוּ
לַיהוָה לְךָ יִהְיֶיהָ כָּל-טְהוֹר בְּבֵיתְךָ יֹאכֵלֶנּוּ:
בְּכוֹרֵי כָל דִּי בְּאֲרָעָהוּן דִּי יִתְּנוּן קָדָם יְיָ דִּילָךְ יְהִי כָּל דְּדָכִי בְּבֵיתְךָ יִיכַלְגִּיהָ: (יד)
כָּל-זֹזָרִם בְּיִשְׂרָאֵל לְךָ יִהְיֶיהָ: כָּל חֶרְמָא בְּיִשְׂרָאֵל דִּילָךְ
יְהִי: (טו) כָּל-פֶּטֶר רְזוּזִם לְכָל-בְּעֵשֶׂר אֲשֶׁר-
יִקְרִיבוּ לַיהוָה בְּאֲדָרִם וּבְבִהְמָה יִהְיֶיהָ-כָּל אֶךְ
א פֶּדָה תִּפְדֶּה אֶת בְּכוֹר הָאָדָם וְאֶת בְּכוֹר-
הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה תִּפְדֶּה: כָּל פְּתַח וּלְדָא לְכָל בְּשָׂרָא דִּי
יִקְרְבוּן קָדָם יְיָ בְּאֲנָשָׁא וּבְבַעֲיָרָא יְהִי לְךָ בְּרַם מִפְּרֻק תִּפְרֹק יֵת בּוֹכְרָא דְאֲנָשָׁא
וְיֵת בּוֹכְרָא דְבַעֲיָרָא מְסַאָבָא תִּפְרֹק: (טז) וּפְדוּיוֹ בְּמִן-זֹזֵלִשׁ

תַּפְּדֵה בְּעֶרְכְּךָ כֶּסֶף וְזַמְשֵׁת שְׁהָלִים בְּשֶׁקֶל
הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הוּא: וּפּוּרְקָנִיה מִבֶּר יִרְחֵא תַפְרוֹק

בַּפּוּרְסָנִיה כֶּסֶף חֲמִשָּׁא סִלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא עֶשְׂרִין מְעִין הוּא: (יז) אָךְ:

בְּכֹר-עֹזר אָו-בְּכֹר כְּשֵׁב אָו-בְּכֹר עֹז לֹא

תַּפְּדֵה קֹדֶשׁ הֵם אֶת-דָּמָם תַּזְרֶק עַל-הַמִּזְבֵּחַ

וְאֶת-זֹלָתָם תִּקְטֹר אֲשֶׁה לְרִיזֹן זִיזֹזֹן לַיהוָה:

בְּרַם בּוֹכְרָא דְתוֹרָא אִו בּוֹכְרָא דְאִמְרָא אִו בּוֹכְרָא דְעִזָּא לֹא תַפְרוֹק קוּדְשָׁא אִינּוֹן
יַת דְמָהוֹן תַּזְרוֹק עַל מִדְבַּחָא וְיַת תַּרְבֵּהוֹן תַּסִּיק קוּרְבָן לְאִתְקַבְּלָא בְּרַעְוָא קָדָם

יְי: (יח) וּבְשָׂרָם יִהְיֶה-לָךְ כַּזֹּזָה הַתְנוּפָה וּכְשׂוֹק

הַיְבִיזִין לָךְ יִהְיֶה: וּבְשָׂרָהוֹן יְהִי לָךְ כְּחַדְיָא דְאֶרְמוּתָא וּכְשָׂקָא דְיַמִּינָא

דִּילָךְ יְהִי:

רס"י כחזה התנופה וכשוק הימין. של שלמים שנאכלים לכהנים לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם לשני ימים ולילה אחד, חף הזכור נאכל לשני ימים ולילה אחד: לך יהיה. זא רבי עקיבא ולמד הוסיף לך הכתוב הויה אחרת, שלא תאמר כחזה ושוק של תודה, שאינו נאכל ליום ולילה:

(ט) כֹּל | תְּרוּמַת הַקֹּדְשִׁים אֲשֶׁר יִרְיִמוּ בְּנֵי-

יִשְׂרָאֵל לַיהוָה זָתַתִּי לָךְ וּלְבִנֶיךָ וּלְבָנֹתֶיךָ אֶתְךָ

לְזֹזָה-עֹזְלָם בְּרִית בְּכֹזֹז עֹזְלָם הוּא לְפָנַי יְהוָה

לָךְ וּלְזֹרְעֶךָ אֶתְךָ: כָּל אֶפְרָשׁוֹת קוּדְשָׁא דִּי יִפְרָשׁוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קָדָם

יְי יְהִבִּית לָךְ וּלְבָנֶיךָ וּלְבָנֹתֶיךָ עִמָּךְ לְקַיִם עֲלֵם קַיִים מְלַח עֲלֵם הִיא קָדָם יְי לָךְ
וּלְבָנֶיךָ עִמָּךְ:

רס"י כל תרומת הקדשים. מחצתה של פרשה זו כללה בתחלה וכללה בסוף

ופרטו באמצע: ברית מלח עולם. כרת ברית עם אהרן בדבר הזריח ומתקיים ומזריח את אחרים: ברית מלח. כזרית הכרותה למלח שאינו מסריח לעולם:

(כ) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-אַהֲרֹן בְּאַרְצָם לֹא תִזְוָזוּ וְזִלְקָה לֹא-יְהִיֶּה לְךָ בְּתוֹכָם אֲנִי זִלְקָה

וְזִזְזִיתְךָ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (ס) וַאֲמַר יי לאהרו בארעהו לא תחסינו וחולק לא יהי לך ביניהו מתנו די יהבית לך אנו חולקד ואחסנתד בגו בני ישראל:

רש"י וחלק לא יהיה לך בתוכם. אף בזזה:

(כא) וּלְבָנֵי לְוִי הַגֵּזָה נָתַתִּי כָּל-מַעֲשֵׂיךָ בְּיִשְׂרָאֵל לְזִזְזִיתָהּ זִלְקָה עֲבַדְתָּם אֲשֶׁר-הֵם

עֲבָדִים אֶת-עֲבַדְתֵּי אֱהֵל מוֹעֵד: ולבני לוי הא יהבית כל מעשרא בישראל לאחסנא חלף פולחנהו די אינון פלחיו ית פולחו משפן זמנא:

(כב) וְלֹא-יִקְרְבוּ עוֹד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל-אֱהֵל

מוֹעֵד לְשֵׂאת זִזְזִיתָה לְמוֹת: ולא יקרבו עוד בני ישראל למשפן

זמנא לקבלא חובא לממת: (כג) **וְעַבְדֵי הַלְוִי הוּא אֶת-עֲבַדְתֵּי**

אֱהֵל מוֹעֵד וְהֵם יִשְׂאוּ עֹנָם זִזְזִיתָה עוֹלָם

לְדֹרֹתֵיכֶם וּבְתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִזְוָזוּ

זִזְזִיתָה: ויפלחיו לנאי אינון ית פולחו משפן זמנא ואינון יקבלו חוביהו

קדם עלם לדריכוו ובגו בני ישראל לא יחסנוו אחסנא:

רש"י והם. הלויס ישאו עונם של ישראל, שעליהם להזהיר הזרים מגשת

אליהם:

(כד) כִּי אֶת-בְּמִעַשֵׁי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ
 לַיהוָה וְתְרוּמָה זָתַתִּי לְלוֹיִם לְנֹזְלָה עַל-כֵּן
 אֲמַרְתִּי לָהֶם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְזְלוּ
 זֹזְלָה: (פ) אָרִי ית מעשׂא דבני ישראל די יפרשון קדם יי אפרשותא יקבית
 ללואי לאחסנא על כן אמרית להון בגו בני ישראל לא יחסנון אחסנא:

רס"י אשר ירימו לה' תרומה. הכתוב קראו תרומה עד סיפריש ממנו תרומת
 מעשר:

(כה) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-בְּמִשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יְיָ עִם מִשֶׁה
 לְמִימְרָ: (כו) וְאֶל-הַלְוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם
 כִּי-תִקְּחוּ מֵאֵת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-הַבְּמִעַשֵׁי
 אֲשֶׁר זָתַתִּי לָכֶם מֵאֵתְכֶם בְּנֹזְלֹתְכֶם וְהִרְבֹּתֶם
 מִבְּנֵי תְרוּמַת יְהוָה בְּמִעַשֵׁי בֵן-הַבְּמִעַשֵׁי: וּלְלוֹאֵי
 תמליל ותימר להון ארי תסבון מן בני ישראל ית מעשׂא די יקבית לכון מנהון
 באחסנתכון ותפרשון מניה אפרשותא קדם יי מעשׂא מן מעשׂא: (כו)
 וְנֹזְעֵב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם כַּדָּגָן מִן-הַגֶּזֶר
 וְכַמְלֵאָה מִן-הַיֶּקֶב: ותתחשב לכון אפרשותכון פעפורא מן
 אדרא וכמלאתא מן מעצרתא:

רס"י ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגרן. תרומת מעשר שלכם אסורה
 לזרים ולטמאים וחייבין עליה מיתה וחמש כתרומה גדולה שנקראת ראשית
 דגן מן הגרן: וכמלאה מן היקב. כתרומת תירוש ויאהר הנטלת מן היקבים:
 מלאה. לשון בשול תבואה שנתמלאת: יקב. הוא הבור שלפני הגת שהיין יורד
 לתוכו. וכל לשון יקב חפירת קרקע הוא, וכן (זכריה יד, ה) יקבי המלך, הוא ים
 אוקיינוס חפירה שחפר מלכו של עולם:

(כח) כֵּן תִּרְיִמוּ גַם-אֶתֶם תִּרְוַמֹת יְהוָה מִכֹּל
מֵעֲשָׂרְתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּקְוֹזוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְנָתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת-תִּרְוַמֹת יְהוָה לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן:
כֵּן תִּפְרְשׁוּן אֶף אֶתֹן אֶפְרָשׁוּתָא קָדָם יְיָ מִכֹּל מֵעֲשָׂרְתֵיכֹן דִּי תִסְבִּינן מִן בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְתִתְנֹן מִנִּיהָ יְת אֶפְרָשׁוּתָא קָדָם יְיָ לְאַהֲרֹן כַּהֲנָא:

רס"י כן תרימו גם אתם. כמו שישראל מרימים מגרנס ומיקביהם תרימו גם אתם ממעשר שלכם, כי הוא נחלתכם:

(כט) מִכֹּל מִתְנַתִּיכֶם תִּרְיִמוּ אֶת כָּל-תִּרְוַמֹת
יְהוָה מִכֹּל-זֹלָבוֹ אֶת-מִקְדָּשׁוֹ מִמֶּנּוּ: מִכֹּל מִתְנַתִּיכֹן
תִּפְרְשׁוּן יְת כָּל אֶפְרָשׁוּתָא דִּי מִכֹּל שׁוּפְרִיָה יְת מִקְדָּשִׁיהָ מִנִּיהָ:

רס"י מכל מתנתיכם תרימו את כל תרומת ה'. בתרומה גדולה הכתוב מדבר, שאם הקדים לוי את הכהן בכרי וקבל מעשרותיו קודם שיטול כהן תרומה גדולה מן הכרי, כריד להפריש הלוי מן המעשר תחלה אחד מחמשים לתרומה גדולה, ויחזור ויפריש תרומת מעשר:

(ל) וְאָבִרְתָּ אֲלֵהֶם בְּהַרְיִמְכֶם אֶת-
זֹלָבוֹ מִמֶּנּוּ וְנִזְזַשְׁבֹּ לְלוֹיִם כְּתִבּוּאֵת גֵּרֹן
וְכְתִבּוּ אֶת יְקָב: וְתִימַר לְהוֹן בְּאֶפְרָשׁוּתִיכֹן יְת שׁוּפְרִיָה מִנִּיהָ וְיִתְחַשֵּׁב
לְלוֹאֵי כְעֻלַּת אֲדָרָא וְכְעֻלַּת מֵעֲצָרְתָא:

רס"י בהרימכם את חלבו ממנו. לאחר שתרימו תרומת מעשר ממנו: ונחשב. המותר ללוים חלין גמורין: כתבואת גרן. לישראל, שלא תאמר הואיל וקראו הכתוב תרומה שנאמר כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה, יכול יהא כלו אסור, תלמוד לומר ונחשב ללוים כתבואת גרן, מה של ישראל חלין, אף של לוי חלין:

(לא) וְאֶכְלֹתֶם אֹתוֹ בְּכֹל-מָקוֹם אַתֶּם וּבְיַתְכֶם
כִּי-שֹׁכֵר הוּא לָכֶם וְזָכַף עַבְדֵיכֶם בְּאֵהָל

מוֹעֵד: וְתִיכְלוּ וְתִיָּה בְּכֹל אֶתֶר אֶתְנוּ וְאִנֹּשׁ בְּתִיכּוֹן אֲרִי אֲגָרָא הוּא לְכוּן
חֲלָף פְּלַחְנִכוֹן בְּמִשְׁפַּח זְמַנָּא:

רס"י ככל מקום. חפלו צבית הקצרות:

(לב) וְלֹא-תִשְׂאוּ עָלָיו זֹטָא בְּהִרְיַמְכֶם אֶת-
זִזְלָבוֹ מִמֶּנּוּ וְאֶת-קִדְשֵׁי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל לֹא

תִּזְזַלְלוּ וְלֹא תִמּוּדְתוּ: (פפ) וְלֹא תִקְבְּלוּן עֲלוֹהֵי חוּבָא בְּאִפְרָשׁוּתְכּוֹן
יַת שׁוּפְרִיָּה מְנִיָּה וְיַת קוּדְשִׁיָּא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא תִחַלְלוּן וְלֹא תִמּוּדְתוּן: פפפ:

רס"י ולא תשא עליו חטא וגו'. הא אם לא תרימו תשא חטא: ולא
תמותו. הא אם תחללו תמותו:

הפטרות קורח - שמואל א יא

(יד) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל-הָעָם לְכוּ וְנִלְכָה הַגְּלָל
וְנִזְזַתֵּשׁ שָׁם הַמְּלוּכָה: (טו) וַיֵּלְכוּ כָל-הָעָם הַגְּלָל
וַיִּמְלְכוּ שָׁם אֶת-שָׂאוֹל לְפָנָי יְהוָה בְּהַגְּלָל וַיִּזְבְּחוּ-שָׁם
זְבָחוֹת שְׁלָמִים לְפָנָי יְהוָה וַיִּשְׂבְּחוּ שָׁם שָׂאוֹל וְכָל-
אֲנָשָׁי יִשְׂרָאֵל עַד-מָאֵד: יב (טז) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל-
כָּל-יִשְׂרָאֵל הִנֵּה שָׂבַעְתִּי בְּקַלְכֶם לְכָל אֲשֶׁר-

אָמַרְתֶּם לִּי וְאִמְלִיךְ עָלֵיכֶם מִלְּךָ: ^(א) וְעַתָּה הִנֵּה
הַמֶּלֶךְ | מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵיכֶם וְאֲנִי זָקַנְתִּי וְשִׁבְתִּי וּבְנֵי הַגֹּזֵם
אֶתְכֶם וְאֲנִי הִתְהַלַּכְתִּי לִפְנֵיכֶם מִנְעָרֵי עַד-הַיּוֹם
הַזֶּה: ^(ב) הֲגַנִּי עֲנֵנוּ בִּי זָנָד יְהוָה וְנָגַד מִשְׁיִזּוֹן אֶת-שׁוֹר |
בִּי לְקַזְזוֹתִי וְזוֹמֹר בִּי לְקַזְזוֹתִי וְאֶת-בִּי עָשְׂקַתִּי אֶת-בִּי
רְצוֹתִי וּבְמִיד-בִּי לְקַזְזוֹתִי כִפּוֹר וְאֶעֱלִים עֵינַי בּוֹ וְאֶשְׁיֵב
לָכֶם: ^(ג) וַיֹּאמְרוּ לֹא עָשְׂקַתֶּנּוּ וְלֹא רְצוֹתֶנּוּ וְלֹא-לְקַזְזוֹת
בְּמִיד-אִישׁ מֵאֹמְדָה: ^(ד) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם עַד יְהוָה בְּכֶם
וְעַד מִשְׁיִזּוֹן הַיּוֹם הַזֶּה כִּי לֹא מִצָּאֲתֶם בְּיָדִי מֵאֹמְדָה
וַיֹּאמֶר עַד: ^(ה) וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל-הָעָם יְהוָה אֲשֶׁר
עָשָׂה אֶת-מִשְׁנֵה וְאֶת-אֶהֱרֹן וְאֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת-
אֲבֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: ^(ו) וְעַתָּה הִתִּיצְבוּ וְאֶשְׁפֹּטָה
אֶתְכֶם לִפְנֵי יְהוָה אֶת כָּל-צַדִּיקוֹת יְהוָה אֲשֶׁר-עָשָׂה
אֶתְכֶם וְאֶת-אֲבוֹתֵיכֶם: ^(ז) כֹּה אֲשֶׁר-בָּא יַעֲקֹב מִצְרַיִם
וַיִּזְעַקוּ אֲבוֹתֵיכֶם אֶל-יְהוָה וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת-מִשְׁנֵה
וְאֶת-אֶהֱרֹן וַיּוֹצִיאוּ אֶת-אֲבֹתֵיכֶם מִמִּצְרַיִם וַיִּשְׁבּוּם
בְּמִקּוֹם הַזֶּה: ^(ח) וַיִּשְׁכַּחֲזוּ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיִּמְכֹּר
אֶתָם בְּיַד סִיסְרָא עֶר-צָבָא זֹצֹר וּבְמִיד-פֹּלְשֵׁתַיִם
וּבְמִיד מֶלֶךְ מוֹאָב וַיִּכְלֹזֻמוּ בָּם: ^(ט) וַיִּזְעַקוּ אֶל-יְהוָה (וַיֹּאמֶר)
וַיֹּאמְרוּ זֹחֲטָאנוּ כִּי עֹזְבָנוּ אֶת-יְהוָה וְנַעֲבַד אֶת-
הַבְּעֻלִים וְאֶת-הָעֵשֶׂתְרוֹת וְעַתָּה הִצִּילָנוּ מִיַּד אִיִּבְיָנוּ
וְנַעֲבֹדָךְ: ^(י) וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת-יִרְבָּעַל וְאֶת-בְּדָן וְאֶת-
יִפְתָּח וְאֶת-שְׂמוּאֵל וַיִּצַּל אֶתְכֶם מִיַּד אִיִּבְיָכֶם
מִסְּבִיב וַתִּשְׁבּוּ בְּטוֹחַ: ^(יא) וַתִּרְאוּ כִּי-נִזְזַשׁ מֶלֶךְ בְּנֵי-

עֲמוּן בָּא עֲלֵיכֶם וְתֹאמְרוּ לִי לֹא כִי-מֶלֶךְ יִמְלֶךְ
עָלֵינוּ וַיְהִי אֱלֹהֵיכֶם מֶלֶכְכֶם: ^(י) וְעַתָּה הִנֵּה הַמֶּלֶךְ
אֲשֶׁר בְּזוֹרְתֶם אֲשֶׁר שְׁאַלְתֶּם וְהִנֵּה זָתָן יְהוָה עֲלֵיכֶם
מֶלֶךְ: ^(יז) אִם-תִּירְאוּ אֶת-יְהוָה וְעַבַדְתֶּם אֹתוֹ
וּשְׁמַעְתֶּם בְּקוֹלוֹ וְלֹא תִמְרוּ אֶת-פִּי יְהוָה וְהִיתֶם גַּם-
אִתְּם וְגַם-הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר מֶלֶךְ עֲלֵיכֶם אֲזוּר יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם: ^(יח) וְאִם-לֹא תִשְׁמָעוּ בְּקוֹל יְהוָה וּמְרִיתֶם
אֶת-פִּי יְהוָה וְהִיתָה יַד-יְהוָה בְּכֶם וּבְאַבְתֵיכֶם: ^(יט)
גַם-עַתָּה הִתְיַצְּבוּ וּרְאוּ אֶת-הַדָּבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה אֲשֶׁר
יְהוָה עֹשֶׂה לְעֵינֵיכֶם: ^(כ) הֲלֹא קָצִיר-זֹזְטִים הַיּוֹם
אֶקְרָא אֶל-יְהוָה וְיִתֵּן קָלוֹת וּמָטָר וְדָעוּ וּרְאוּ כִי-
רַעַתְכֶם רַבָּה אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם בְּעֵינֵי יְהוָה לְשֹׂאֵל לְכֶם
מֶלֶךְ: ^(כא) וַיִּקְרָא שְׂמוֹאֵל אֶל-יְהוָה וַיִּתֵּן יְהוָה קָלוֹת
וּמָטָר בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּירָא כָּל-הָעָם מְאֹד אֶת-יְהוָה
וְאֶת-שְׂמוֹאֵל: ^(כב) וַיֹּאמְרוּ כָּל-הָעָם אֶל-שְׂמוֹאֵל
הֲתִפְּלֵל בְּעַד-עַבְדֶּיךָ אֶל-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְאֵל-זָמֹות
כִּי-יִסְפְּנוּ עָל-כָּל-זֹזְטֵינֵנוּ רָעָה לְשֹׂאֵל לָנוּ מֶלֶךְ: ^(כג)
וַיֹּאמֶר שְׂמוֹאֵל אֶל-הָעָם אֶל-תִּירְאוּ אֹתָם עֲשִׂיתֶם
אֶת כָּל-הָרָעָה הַזֹּאת אֲךָ אֵל-תִּסּוּרוּ מֵאֲזוּרֵי יְהוָה
וְעַבַדְתֶּם אֶת-יְהוָה בְּכָל-לִבְבְּכֶם: ^(כד) וְלֹא תִסּוּרוּ כִּי
אֲזוּרֵי הַתְּהוֹ אֲשֶׁר לֹא-יֹעִילוּ וְלֹא יִצְּלוּ כִי-תְהוֹ
הָמָה: ^(כה) כִּי לֹא-יִטֵּשׂ יְהוָה אֶת-עַמּוֹ בְּעַבּוֹר שְׂמוֹ
הַגָּדוֹל כִּי הוֹאִיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֶתְכֶם לוֹ לְעָם:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

משנה אהלות פרק יב

א. נָסַר שֶׁהוּא נָתוּן עַל פִּי תַנּוּר חֲדָשׁ וְעוֹדֵף מִכָּל צְדָדָיו בְּפֹתֵחַ טַפַּח, טַמְאָה תַחְתָּיו, כְּלִים שְׁעַל גְּבִיּוֹ טְהוֹרִים. טַמְאָה עַל גְּבִיּוֹ, כְּלִים שֶׁתַּחְתָּיו טְהוֹרִים. וּבִישׁוֹן, טַמְאָה. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי מְטַהֵר. נָתוּן עַל פִּי שְׁנֵי תַנּוּרִים, טַמְאָה בִּינֵיהֶם, הֵם טַמְאִים. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי מְטַהֵר:

ברטורה (ד) נסר שהוא נתון על פי תנור חדש. שלא הוסק ללא מקבל טומאה. ובתנור העומד בחצר או בגינה איירי: בפותח טפח. שהנסר רחב ויולא חוץ לתנור טפח סביב מכל לדיו: שעל גביו. שעל גבי הנסר: טהורים. לכיון שהתנור טהור, ניכולים הכלים. וכן אם טומאה על גבי הנסר וכלים תחת הנסר: ובישון. כגון שהוסק התנור דמקבל טומאה: טמא. התנור, שאין הנסר מלכו, וכל שכן כלים שתחת הנסר ושעל הנסר. וטעמא דמתניתין, דכלים נעשים אהלים לטמא אבל לא לטהר, הלכך חדש דלאו כלי הוא מלכו, ישן דכלי הוא אינו מלכו: ור' יוחנן בן נורי מטהר. דוקא בתנור. אבל בכלים מודה דטמאין. והכי איתא בתוספתא: נתון על שני תנורים. ראש הנסר על תנור זה וראשו השני על תנור אחר, וטומאה בין שני התנורים. ובתנורים ישנים איירי. ואזדי רבנן לטעמייהו ור' יוחנן בן נורי לטעמיה. ואין הלכה כר' יוחנן בן נורי:

ב. סְרִידָה שֶׁהִיא נְתוּנָה עַל פִּי הַתַּנּוּר מִקֶּף צָמִיד פְּתִיל, טַמְאָה תַחְתָּיו אוֹ עַל גְּבִיּוֹ, הַכֹּל טַמְאָה. כְּנָגְדֵי אֲוִירוֹ שֶׁל תַּנּוּר, טְהוֹר. טַמְאָה כְּנָגְדֵי אֲוִירוֹ שֶׁל תַּנּוּר, כְּנָגְדוֹ עַד הֶרְקִיעַ טַמְאָה:

ברטורה (ה) סרידא. כמין שזכה של חרס. תרגום מעשה רשת, עובד סרדתא. והיא חלקה ועודפת חוץ לתנור טפח מכל לך: הכל טמא. כלים שתחתיה ושעל גבה חוץ מכלים שעל גבה כנגד אוירו של תנור, לפי שהאהל מביא טומאה תחתיה כל סביב התנור וחוזרת וזוקעת למעלה. ואף כשהטומאה למעלה, זוקעת למטה וגמשכת סביב וחוזרת וזוקעת למעלה: כנגד אוירו של תנור טהור. שהרי הוא מוקף למיד פתיל ומפסיק: כנגדו עד הרקיע טמא. אבל מה שתחתיו טהור:

ג. נָסַר שֶׁהוּא נָתוּן עַל פִּי תַנּוּר יָשׁוּן, יוֹצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה טַפַּח אָבֵל לֹא מִן הַצְּדָדִים, טַמְאָה בְּצַד זֶה, כְּלִים שֶׁבְּצַד הַשְּׁנִי טְהוֹרִים. רַבִּי יוֹסִי מְטַמֵּא. הַבֵּטַח אֵינוֹ מְבִיא אֶת הַטַּמְאָה. הִזָּה בּוֹ זִיז, רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אֹמֵר, אֵינוֹ מְבִיא אֶת הַטַּמְאָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר, רוֹאִים אֶת הַבֵּטַח כְּאֵלוֹ אֵינוֹ, וְהִזִּז הֶעֱלִיז מְבִיא אֶת הַטַּמְאָה:

ברטנורה (ג) נסר. שהוא ארוך וצר וכשהוא נתון על פי התנור יוצא טפח מן המזרח וטפח מן המערב, ודרום ולפון אינו יוצא: טומאה כלל זה. תחת הנסר במזרח או במערב: כלים שבצד השני טהורים. דאין מקום לטומאה לעבור, שאין הנסר עוֹדף מן הלפון ומן הדרום: ור' יוסי מטמא. הסבר אין תנור מפסיק. ואין הלכה כר' יוסי: הבטח. יש ספרים שגורסים אבטח. והוא בנין עשוי כעין אמצעי שבמרחלאות שנותנים בהן מים לרחלה, ונסר נתון עליו לתקרה, והנסר עוֹדף משני לדדים. ואם הטומאה מלד זה אין יוצאה לכל אחר, לפי שהבטח חוֹלֵץ: היה בו זיז. היתה קורה יוצאה למעלה מן הבטח מן המזרח למערב: רואין את הבטח כאילו אינו. שאע"פ שהבטח חוֹלֵץ בנסר, גבי זיז אינו חוֹלֵץ. והלכה כר' יהושע:

ד. סַנְדַּל שֶׁל עֲרִיסָה שֶׁפָּחְתוּ בְּתוֹךְ הַבַּיִת, אִם יֵשׁ בּוֹ פּוֹתַח טַפַּח, הַכֵּל טָמֵא. וְאִם לֹא, מוֹנִין בּוֹ כְּדָרְךָ שְׁמוֹנִין בַּמַּת:

ברטנורה (ד) סנדל של עריסה. עריסה של תינוק רגילים להניח תחת רגליה כמין סנדל של מתכת לנוי או בצביל שלא ירקבו: שפחתו בתוך הבית. שנפחת הגג של עלייה שהעריסה נתונה עליו ונראה סנדל העריסה בתוך הבית מן הפחת שבגג, וטומאה בתוך הבית: אם יש. במקום הפחת: פותח טפח מביא את הטומאה. מן הבית לעלייה: ואם לאו. שאין שם פותח טפח: מוֹנִין בּוֹ כְּדָרְךָ שְׁמוֹנִין בַּמַּת. שהסנדל והעריבה טמאים טומאת שבעה כדן כלים בכלים, והתינוק טמא טומאת ערב, כדתנן בפרק קמא, והשלישי בין אדם בין כלים טמאים טומאת ערב:

ה. קוֹרוֹת הַבַּיִת וְהָעֲלִיָּה שְׂאִין עֲלֵיהֶן מַעֲזִיבָה וְהֵן מְכֻוֹנוֹת, טַמְאָה תַּחַת אַחַת מֵהֶן, תַּחְתֵּיהֶן טָמֵא. בֵּין הַתַּחְתּוֹנָה לְעֲלִיוֹנָה, בִּיגִיָּהֶן טָמֵא. עַל גְּבִי הָעֲלִיוֹנָה, כְּנִגְדּוֹ עַד הַרְקִיעַ טָמֵא. הָיוּ הָעֲלִיוֹנוֹת כְּבִין הַתַּחְתּוֹנוֹת, טַמְאָה תַּחַת אַחַת מֵהֶן, תַּחַת כָּלֶם טָמֵא. עַל גְּבִיָּהֶן, כְּנִגְדּוֹ עַד הַרְקִיעַ טָמֵא:

ברטנורה (ה) מעזיבה. טיט ולרורות שרגילים לשום על גבי קורות: ומכוונות. קורה העליונה כנגד התחתונה וכל אחת יש בה רוחב טפח: תחתיה טמא. ופעל גבה טהור שהקורה חוללת. והני מילי, כשיש בקורות פותח טפח שהן רחבות טפח, אבל [אם]

אין רחבות טפח לא מביאות טומאה ולא חוללות וכמאן דליתנהו דמו, ונמלאה טומאה כאילו עומדת באויר: ציניהן טמא. ושתחת התחונה ופעל העליונה טהורים, לשתיהן חוללות: כנגדו עד הרקיע טמא. ושתחת כולן טהור: כציון התחונות. כנגד אויר התחונות. ורחבן כשיעור אויר ציניהן, שאם תעלה את התחונות או תוריד את העליונות, נמלא הכל סתום: תחת כולן טמא. כאילו היתה תקרה שזה. ועל גבן טהור: טהור:

ו. קורה שהיא נתונה מפתל לכתל וטמאה תחתיה, אם יש בה פותח טפח, מביאה את הטמאה תחת פלה. ואם לאו, טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת. כמה יהיה בהקפה ויהא בה פותח טפח, בזמן שהיא עגלה, הקפה שלשה טפחים. בזמן שהיא מרבעת, ארבעה, שהמרבע יתר על העגול רביע:

דרטורה (ו) תחת כולה. כל כלים שתחתיה טמאים, דמביאה טומאה לכולה. ופעל גבה טהורים, דחוללת בפני הטומאה: ואם לאו. שאינה רחבה טפח: בוקעת ועולה. דאם טומאה תחתיה, כלים שעל גבה כנגד הטומאה טמאים: בוקעת ויורדת. דאם טומאה על גבה, כלים שתחתיה כנגד הטומאה טמאים: היקפה שלשה טפחים. דכל שיש ברחבו טפח יש בהיקפו שלשה טפחים, שכן מלינו (בדברי הימים ב 7) צים שעשה שלמה עשר באמה משפתו אל שפתו עגול סביב וקו שלשים באמה יסוב אותו סביב:

ז. עמוד שהוא מטל לאויר, אם יש בהקפו עשרים וארבעה טפחים, מביא את הטמאה תחת דפנו. ואם לאו, טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת:

דרטורה (ז) עמוד שהוא מטל לאויר. עמוד עגול שמושלך בארץ וסוכב על עיגולו: באויר. כגון בחכר או בגינה. ובאמצע העיגול הוא מתחיל להאחיל על הארץ והולך ומתקצר מכאן ומכאן עד תחתיתו בסמוך לארץ, ולענין הבאת טומאה בעינין טפח על טפח ברום טפח מרובע, ואם יש כאן לצד החוץ מתחתיו רום טפח, אע"פ שלמטה בסמוך שכבתו לארץ אין רום טפח, כולו מטמא באוהל, דנידון כשיפועי אהלים. ועמוד עגול כשיש בהיקפו עשרים וארבעה טפחים נמלא רחבו שמונה טפחים, דכל שיש ברחבו טפח יש בהיקפו שלשה טפחים, ונמלא דיכול אדם לרבע תחת דפנו שמכאן ומכאן טפח על טפח ברום טפח. שהרי כשיש כאן רבוע של שמונה על שמונה, אם תעשה בתוכו עיגול של שמונה, נמלא הזויות עודפים שמונה חומשים לכל קרן וקרן, דכל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונה, נמלא האלכסון עודף על הרוחב ששה עשר חומשין, תן מהן מחלה לקרן זה ומחלה לקרן זה, הרי לכל אחד שמונה חומשין, ואם באת לעשות בקרן זויות שחוץ לעיגול ריבוע של טפח

על טפח, נמלא אלכסונו עודף על רחבו שני חומשים, ונמלא מדה אלכסונו שבעה חומשים, לא נשתייר לנו יותר על הצורך אלל חומש אחד, ומשום חומש אחד לא דק. ועוד, דכל אמתא צריבוע אמתא ותרי חומסי צאלכסונה, אינו מכוון לגמרי, שחסר ממנו

ח. פזית מן המת מדבק לאסקפה, רבי אליעזר מטמא את הבית. רבי יהושע מטהר. היה נתון תחת האסקפה, ידון מחצה למחצה. מדבק למשקוף, הבית טמא. רבי יוסי מטהר. היה נתון בתוך הבית, הנוגע במשקוף, טמא. הנוגע באסקפה, רבי אליעזר מטמא. רבי יהושע אומר, מטפח ולמטון, טהור. מטפח ולמעלן, טמא:

צרטורה (ה) מודבק לאסקופה. שהאסקופה רחבה וטומאה מודבקה באסקופה מן השקוף ולחוץ, ר' אליעזר חשיב כל האסקופה כבית, הלכך מטמא את הבית. ור' יהושע סבר מן השקוף ולחוץ אין האסקופה חשובה כבית. והלכה כר' יהושע: ידון מחלה למחלה. מחלה של אסקופה ולפנים כלפנים, והבית טמא. מחלה ולחוץ, כלחוץ, והבית טהור. מחלה על מחלה, הבית טמא: מודבק למשקוף. תחת המשקוף מן השקוף ולחוץ: הבית טמא. דאפילו מן השקוף ולחוץ חשיב כבית: ר' יוסי מטהר. דלא חשיב ליה כבית. ואין הלכה כר' יוסי: ר' אליעזר מטמא. דחשיב כל האסקופה כבית: מטפח ולמטון טהור. דכקרקע דמי: מטפח ולמעלן טמא. ואף על גב דצמודבק לאסקופה מטהר ר' יהושע את הבית, הכא כשהטומאה בבית מטמא ר' יהושע באסקופה מטפח ולמעלה משום דדרך טומאה ללאת ולא ליכנס. והלכה כר' יהושע:

גמרא נדה דף כ"ב ע"א

המפלות פמין דגים: וליפלוג נמי רבי יהודה בהא אמר ריש לקיש במחלוקת שנויה ורבנן היא. ורבי יוחנן אמר אפילו תימא רבי יהודה עד פאן לא קאמר רבי יהודה התם אלא גבי חתיכה דעביד דם דקריש. והוי חתיכה אבל בריה לא הוי ולהך לישנא דאמר רבי יוחנן דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם קמיפלגי ליפלוג נמי רבי יהודה בהאי מאן דמתני

הַדָּ לַיִשָּׁנָא מִתְּנִי הָכִי רַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ דְּאַמְרֵי תַרְוִייהוּ בְּמַחְלוּקַת שְׁנוּיָה וְרַבָּנָן הִיא :

רס"י וְלִפְלוּג נְמִי ר' יְהוּדָה זְהָא. וְנִימָא בִּין כַּד וְבִין כַּד טַמְאָה דְהָא טַעמָא דְר"י אֹחַמִיָּה דְר"א לְפַתִּיחַת הַקְּבֵר זֵלָא דִּם: זֵמְנָה שְׁנוּיָה. מִשְׁנָה זֹ סְנוּיָה זֵמְנָה שְׁנוּיָה לְלָאוּ סְתַמָּא וְדַבְרֵי הַכֵּל הִיא אֲלֵא רַבִּי יְהוּדָה פְּלִיג: וְהוּי חֲתִיכָה. לְטַעמָא לָאוּ מִשּׁוּם פַּתִּיחַת הַקְּבֵר זֵלָא דִּם הוּא אֲלֵא זֵמְנָה עֲלָמָה ס"ל דְהוּ דִּם וְכַגּוּן הִיא מֵאַרְבַּעַת מִינֵי דְמִיָּם:

זוהר ויקהל דף ר"ג ע"ב

תָּא חֲזִי כִּיּוֹן דְּעָאֵל שְׁבַתָּא וְאַתְּטַמֵּר הֵהוּא מְדוּרָא כָּל אֲשֵׁי דְאַשָּׂא קִשְׂיָא אֲתַטְּמֵרוּ וְאַתְּכַפְּיִין וְאַפִּילוּ אֲשָׂא דְגִיְהֵנְס. וְחִיבִין דְּגִיְהֵנְס אִית לֹון נִיחָא. וְכֵלָא תַתָּא וְעִילָא אִית לָהּ נִיחָא. כַּד נִפְק שְׁבַתָּא וּמְבָרְכִין יִשְׂרָאֵל עַל נוֹרָא כַּדִּין נִפְקִין כָּל אֲשֵׁי דְמִתְטַמְּרוּן כָּל חַד וְחַד לְאַתְרֵיהּ. וּבְגִין דְּלֵא לְאַתְעָרָא אֲשָׂא אַחְרָא כְּתִיב לֹא תִבְעֵרוּ אִשׁ בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם בְּיוֹם הַשְּׁבֻתָּה וְהָא אֹחַמִיָּה אֲשָׂא דְמִדְבַּחָא אֲמַאי אֵלָא כַּד עָאֵל שְׁבַתָּא כְּרוּזָא קָרִי בְּכִלְהוּ רְקִיעִין אֲתַתְּקֵנוּ רְתִיכִין אֲתַתְּקֵנוּ מִשְׁרִיין לְקַדְמוֹת מְאַרְיִכוֹן. כַּדִּין נִפְיִק חַד רוּחָא מִסְטָרָא דְדָרוּם וְהֵהוּא רוּחָא אֲתַפְּרֵשׁ עַל כָּל אִינוּן חִילִין וּמִשְׁרִיין דְּלִסְטֵר יְמִינָא וְאַתְלַבְּשֵׁן בֵּיהּ. וְהֵהוּא רוּחָא אֲקָרִי לְבוּשָׂא דִיקָר דְּשְׁבַתָּא. כַּדִּין פְּתוּרֵי דְהָאֵי עֲלָמָא מִתְּתַקְּנוּ בְּחַד הֵיכְלָא. זְכָאָה חוּלְקִיָּה דְהֵהוּא בְּרַ נֶשׁ דְּסִדּוּרָא דְפְתוּרֵיהּ. אֲתַחֲזִי תַמָּן כַּדְקָא יָאוּת וּקְיִמָּא כֵּלָא מִתְּתַקְּנָא בְּלֵא כְּסוּפָא אֲנִישׁ כְּפוּם חִילִיָּה :

תרגום זוהר זֵא וְרֵאָה, כִּיּוֹן שְׁנַכְנַס הַשְּׁבֻתָּה וְהַמְדוּרָה הֵהוּא נִסְתַּפְּרָה זְבַתָּהוּם הַגָּדוֹל, אִז כָּל הָאֲשׁוֹת שָׁל הָאִשׁ הַקָּשָׁה נִסְתַּפְּרוּ וְנִכְנַעוּ, כִּי הַמְדוּרָה שְׁהִיא רוּחַ סְעָרָה, הִיא שְׁרָשׁ כָּל הַדִּינִים הַקָּשִׁים. וְאַפְלוּ הָאִשׁ שָׁל גִּיְהֵנְס, וְהַרְשָׁעִים שְׁזִיגִיְהֵנְס יֵשׁ לָהֶם מְנוּחָה, וְהַפֵּל שְׁלֵמְעֵלָה וְשְׁלֵמְפָה יֵשׁ לָהֶם מְנוּחָה. כַּדִּין יוֹרְאָה הַשְּׁבֻתָּה, וְיִשְׂרָאֵל מְבָרְכִין עַל הָאִשׁ, אִז יוֹרְאָה כָּל הָאֲשׁוֹת שְׁנִסְתַּפְּרוּ, כָּל אַחַת וְאַחַת לְמַקּוּמָהּ. וְכִי שְׁלָא לְעוֹרֵר אִשׁ אַחֲרַת מֵאֲלוּ שְׁנִסְתַּפְּרוּ, כְּתוּב (שְׁמוֹת ל"ה) לֹא תִבְעֵרוּ אִשׁ בְּכָל מוֹסָבּוֹתֵיכֶם זְיוֹם הַשְּׁבֻתָּה. וְכַד הַעֲמִידוּהוּ, לְמָה מוֹתֵרַת זְבַתָּה אִשׁ הַמְזַבַּח. אֲלֵא כַּדִּין שְׁנַכְנַס הַשְּׁבֻתָּה, הַפְּרוּז הוֹרָא בְּכָל הַרְקִיעִים, הַתְּתַקְּנוּ הַמְרַפְּזוֹת, הַתְּתַקְּנוּ הַמְחַנּוֹת, לְפָנֵי אֲדוּנֵיכֶם. אִז יוֹרְאָה רוּחַ אַחַד

מִלֵּד דְרוֹם, שָׁהוּא אֹרֶךְ הַחֶסֶד, וְהָרוּחַ הַהוּא נִפְרָשׁ עַל כָּל אֵלּוּ הַלְבָבוֹת
וְהַמַּחְנוֹת שֶׁבְּלֵד יָמִין, וּמִתְלַבְּשִׁים בּוֹ. וְרוּחַ הַהוּא נִקְרָא, לְבַשׁ יִקְרָא שֶׁל עֲצָת.
אִז הַשְּׂלֵחָנוֹת שֶׁבְּנֵי הָאָדָם עוֹרְכִים צְעוּלָם הַזֶּה מִתְּתַקְנִים צְהִיכֵל אַחַד, שָׁהוּא
הַמְּלָכוּת. אֲשֶׁרִי חָלְקוּ שֶׁל הָאָדָם הַהוּא שְׁעָרִיכֵת שְׂלֵחָנוֹ נִרְאִית שֶׁס פְּרָאוֹי,
וְהַכֵּל נִמְאָח מִתְּתַקֵּן צְלִי בַּשָּׂה, אִישׁ לְפִי פָחוּ.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות שבת פרק פ"ט

א. הַנוֹטֵל צְפָרְנָיו אוֹ שְׁעָרוֹ אוֹ שְׂפָמוֹ אוֹ זָקְנוֹ הֵרִי זֶה תוֹלְדֵת גּוֹזֵז וְחַיִּיב וְהוּא
שְׂיִטוּל בְּכָלִי אֶבֶל אִם נָטְלוֹ בְּיָדוֹ בֵּין לֹ בֵּין לְאַחַר פְּטוּר. וְכֵן הַחֹתֵף יִבְלֵת
מִגּוֹפּוֹ בֵּין בְּיָד בֵּין בְּכָלִי פְטוּר בֵּין לֹ בֵּין לְאַחַר וּמִוֹתֵר לְחֹתֵף יִבְלֵת בְּמִקְדָּשׁ
בְּיָד אֶבֶל לֹא בְּכָלִי וְאִם הִיְתָה יְבֵשָׁה חֹתֵכָה אִף בְּכָלִי וְעוֹבֵד עֲבוּדָה: **ב.**
הַנוֹטֵל שְׁעָרוֹ בְּכָלִי כְּמָה יְטוּל וְיִהְיֶה חַיִּיב שְׂתִי שְׁעָרוֹת. וְאִם לִיקֵט לְבָנוֹת
מִתּוֹךְ שְׁחֹרוֹת אֶפְלוֹ אַחַת חַיִּיב. צְפוּרָן שְׂפִירְשָׁה רְבִיבָה וְצִיָּצִין שֶׁל עוֹר שְׂפִירְשׁוֹ
רָבִן אִם פִּירְשׁוֹ כְּלָפִי מְעַלָּה וּמְצַעְרוֹת אוֹתוֹ מוֹתֵר לִיטוּל אוֹתוֹ בְּיָדוֹ אֶבֶל לֹא
בְּכָלִי וְאִם נוֹטְלוֹ בְּכָלִי פְטוּר. וְאִם אֵינֶן מְצַעְרוֹת אוֹתוֹ אֲסוּר לְנָטְלוֹ בְּיָדוֹ וְאִם
נָטְלוֹ בְּכָלִי

מוסר

מספר חסידים סימן צ"ד צ"ה

הוּ יִקְטְלֵנִי לֹא אֵיחֵל (איוב יג) יְשִׁים אָדָם אֶל לְבוֹ וַיִּקַּח מִן הַפְּרָשִׁים מְשָׁל
הַהוֹלְכִים לְמִלְחָמָה לְהִרְאוֹת גְּבוּרָתָם בְּמִצְוֹת אֲדוֹנֵיהֶם וְלֹא יְנוֹסוּ מִפְּנֵי חֶרֶב
וְנִפְצָעִים וְנִהְרָגִים. וְכֵל זֶה אֵינֶנּוּ רַק מִן הַכְּלִימָה כִּי תִחַשֵׁב כְּלִימָה אִם יְנוֹסוּ
וּבְמוֹתָם בְּמִלְחָמָה לֹא יִקְבְּלוּ שְׂכָר מֵאֲדוֹנֵיהֶם אֲנַחְנוּ עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה שְׂיֵשׁ
לָנוּ לְסָבוֹל צָרוֹת וְיִסוּרִים אִף לְהִשְׁלִים נִפְשׁוֹתֵינוּ. לְמוֹת עַל מִצְוֹת מְלַכְנוּ אֲדוֹן
כֵּל יִתְבַּרְךָ שְׁמוֹ. לְעוֹלָם אֵל יִבְקֵשׁ אָדָם מִהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא דָּבָר שְׂאֵינֶנּוּ רְאוּי

כגון שתלד אשתו לשמונה חדשים ויחיה החלד. או יהי רצון שאהיה בכרפי
הים אף על פי שיש יכולת להקדוש ברוך הוא לעשות כן הרי זו תפלת שוא.
אסור לקבוע בתפלתו שבח אחר (פירשו בעמידה) אבל כל היום כלו אם רוצה
לומר שירות ותשבחות תבא עליו ברכה:

פרשת חוקת

חוקת יום ראשון תורה

כיון בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי יו"ד דשם בין להשאר בו הארה מתוספת
נשמה משבת שעברה:

יט (א) וידבר יהוה אל-משה ואל-אהרן
לאמור: ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר: (ב) זאת זקת
התורה אשר-צוה יהוה לאמור דבר א-
בני ישראל ויקחו אליהם פרה אדמה תמימה
אשר אין-בה מום אשר לא-עלה עליה על:
דא גזירת אוריתא די פקיד יי למימר מליל עם בני ישראל ויסבון לך תורתא
סמוקתא שלמתא די לית בה מומא דלא סליק עליה נירא:

רש"י זאת חקת התורה. לפי שהשטן ואמות העולם מונין את ישראל לומר
מה המלכה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה חקה, גזרה היא מלפני
ואין לך רשות להרהר אחריה: ויקחו אליהם פרה אדמה תמימה, שם
שעשה משה במדבר: אדמה תמימה. שמהא תמימה באדמימות, שם היו בה
שתי שערות שחורות פסולה: ויקחו אליהם פרה אדמה תמימה, שם היו בה

לעגל משלהם כך יציאו זו לכפרה משלהם: פרה אדמה. משל לבן שפחה שטנף פלטין של מלך. אמרו תבא אמו ותקנח הצואה, כך תבא פרה ותכפר על העגל: אדמה. על סם (ישעיה א, יח) אם יאדימו כתולע, שהחטא קרוי אדום: תמימה. על סם ישראל שהיו תמימים ונעשו בו בעלי מומין, תבא זו ותכפר עליהם ויחזרו לתמותם: לא עלה עליה על. כסם שפרקו מעליהם עול שמים:

(ג) וְנִתַּתֶּם אֹתָהּ אֶל-אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל-מוֹזוּיִן לְמוֹזָזָה וְשֹׁזַט אֹתָהּ לְפָנָיו: וְתִתְּנוּן יָתֵהּ לְאֱלֹעֶזֶר פְּהֶנָּא וְיִפֶּק יָתֵהּ לְמִבְרָא לְמִשְׁרִיתָא וְיִפּוֹס יָתֵהּ קִדְמוּהִי:

רש"י אלעזר. מכותה בסגן: אל מחוץ למחנה. חוץ לשלש מחנות: ושחט אתה לפניו. זר שחט ואלעזר רואה: אל אלעזר הכהן. כסם שנקהלו על אהרן, שהוא כהן, לעשות העגל. ולפי שראה עשה את העגל לא נעשית עבודה זו על ידו, שאין קטיגור נעשה סניגור:

(ד) וְלִקְחוּ אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן מִדָּמָה בְּאֶצְבָּעוֹ וְהָיָה אֶל-זִכּוֹז פָּנָיו אֶהֱל-מוֹעֵד מִדָּמָה שֶׁבַע פְּעָמִים: וְיִסֹּב אֱלֹעֶזֶר פְּהֶנָּא מִדָּמָה בְּאֶצְבָּעִיהּ וְיָדִי לְקַבֵּל אִפִּי מִשְׁפּוֹן זִמְנָא מִדָּמָה שֶׁבַע זִמְנִין:

רש"י אל נכח פני אהל מועד. עומד במזרחו של ירושלים ומתכון ורואה פתחו של היכל בשעת הזאת הדם: ושרף את הפרה. כסם שנסרף העגל:

(ה) וְשִׂרַף אֶת-הַפָּרָה לְעֵינָיו אֶת-עֹרָהּ וְאֶת-בְּשָׂרָהּ וְאֶת-דָּמָהּ עַל-פְּרִשָׁה יִשְׂרָף: וְיִזְקַד יָת תּוֹרְתָא לְעֵינוֹהִי יָת מִשְׁפָּה וְיָת בְּשָׂרָהּ וְיָת דָּמָה עַל אֶכְלָה יִזְקִיד: (ו) וְלִקְחוּ הַכֹּהֵן עֵץ אֶרֶז וְאֵזוֹב וְשִׁנִּי תוֹלַעַת וְהִשְׁלִיךְ

אָל-תִּתְּנֶנּוּ שְׂרָפָת הַפָּרָה: וְיִסַּב פְּהַנָּא אָעָא דְאַרְזָא וְאַזּוּבָא וְצַבֵּעַ זְהוּרִי וְיִרְמִי לְגוּ יְקִידַת תּוֹרְתָא:

רס"י עץ ארז ואזוב ושני תולעת. שלשה מינין הללו כנגד שלשת אלפי איש שנפלו בעגל. וארז הוא הגבוה מכל האילנות ואזוב נמוך מכלם, סימן שהגבוה שנתגאה וחסא, יספיל את עצמו כאזוב ותולעת ויתכפר לו:

נביאים - שופטים - פרק יא

**יא (א) וַיִּפְתְּחוּ הַגִּלְעָדִי הַיְהוּדִי הַבָּחוּר וְזִיל וְהוּא בֶן-
אִשָּׁה זֹנָה וַיּוֹלֵד גִּלְעָד אֶת-יִפְתָּח: וַיִּפְתַּח גִּלְעָד הַזֶּה
גִּבּוֹר חֵילָא וְהוּא בֶר אֶתְתָא פּוֹנְדִיקִיתָא וְאוֹלִיד גִּלְעָד ית יִפְתָּח : (ב) וַתֵּלֵד
אִשָּׁת-גִּלְעָד לוֹ בָּנִים וַיִּגְדֵּל לוֹ בָּנִי-הָאִשָּׁה
וַיִּגְרְשׁוּ אֶת-יִפְתָּח וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא-תִנְזַח
בְּבֵית-אֲבִינּוֹ כִּי בֶן-אִשָּׁה אֲזוּרַת אִתָּה: וַיִּלְיֵד
אֶת־גִּלְעָד לִיה בְּנִין וַרְבִּיאוּ בְּנֵי אֶתְתָא וְתָרִיכוּ ית יִפְתָּח וַאֲמָרוּ לִיה לֹא תִכָּסוּ
בְּבֵית אֲבוּנָא אֲרִי בֶר אֶתְתָא אוֹחְרֵי אָת : (ג) וַיִּבְרָחוּ יִפְתָּח בְּפָנָי
אֲזוּרֵי וַיֵּשֶׁב בְּאַרְץ טוֹב וַיִּתְּלַקְטוּ אֶל-יִפְתָּח
בָּנֵי רִיקִים וַיֵּצְאוּ עִמּוֹ: (ד) וַעֲרַק יִפְתָּח מִן קֶדֶם אַחוּחֵי
וַיִּתֵּיב בְּאַרְעָא טְבָא וְאֶתְכַנְיֵשׁוּ לְוָת יִפְתָּח גִּבְרִין סְרִיקִין וַנִּכְסּוּ עִמָּה : (ה) וַיְהִי
בַּיָּמִים וַיִּכְלְזוּ בְּנֵי-עַמּוֹן עִם-יִשְׂרָאֵל: וְהָיָה מִזְמַן
יוֹמִין וַאֲגִיחוּ קֶרְבָּא בְּנֵי עַמּוֹן עִם יִשְׂרָאֵל :**

רס"י | וילחמו בני עמון . היא האמורה למעלה (י ט) :

(ה) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר-נִלְחַמוּ בְנֵי-עַמּוֹן עִם-יִשְׂרָאֵל
וַיִּלְכוּ זְהָרֵי גִלְעָד לְקִזֹּזֹת אֶת-יִפְתָּח מֵאֶרֶץ

טוֹב: וְהָיָה כִּד אֲגִיחוּ קָרְבָּא בְּנֵי עַמּוֹן עִם יִשְׂרָאֵל וְאַזְלוּ סָבִי גִלְעָד לְמַדְבַּר יַת

יִפְתָּח מֵאֶרֶע טָב : (ו) וַיֹּאמְרוּ לְיִפְתָּח לְכָה וְהָיִיתָ לָנוּ

לְקָצִין וְנִלְחַמְתָּה בְּבְנֵי עַמּוֹן: וַאֲמָרוּ לְיִפְתָּח אֵיתָא וְתַהֵי לָנָא

לְרַבָּא וַיִּגְיַח קָרְבָּא בְּבְנֵי עַמּוֹן :

כתובים - תהילים - פרק ג

ג (א) מִזְמוֹר לְדָוִד בְּבָרְזוֹ מִסָּנִי | אֲבִשְׁלוֹם בָּנוּ:

תְּשַׁבְּחַתָּא לְדָוִד בְּמַעַרְקֵיהָ מִן קָדָם אֲבִשְׁלוֹם בְּרִיָּה :

רס"י | מִזְמוֹר לְדָוִד בְּזַרְחוֹ . הַרְצָה דְרָקוֹת דְרָקוֹ בְּנֵי אֲגָדָה בְּדַבַּר וּרְבוּתֵינוּ

אֲמָרוּ מִשְׁאֲמַר לוֹ הַנְּבִיא (ש"ב יא) הַנְּנִי מִקָּדָם עַלִּיךְ רַעָה מִתּוֹךְ בֵּיתְךָ הִיָה לְבוֹ

סוּעַר שְׂמָא עַבְדָּא אִוּ מִמְזַר יְקוּם עַלִּי שְׁאִינוּ מִרְחַס עַלִּי כִיוֹן שִׂידַע שְׁצַנוּ הוּא

שְׂמָחָ וּמִדְרַשׁ אֲגָדָה עַל שְׂרָאָה טוּכְסִיסוֹ קִיּוּמַת שְׁהִיו עַבְדִּיו וְהַכְרַתִּי וְהַפְלַתִּי

שְׁהִם סְנַהֲדְרִין מַחְזִיקִים אֲדִנּוּתוֹ עַלִּיהֶם כַּשְׂאֲמַר לְהֵם (ש"ס טו) קוּמוּ וּנְזַרְחָה

מִפְּנֵי אֲבִשְׁלוֹם מַה כְּתִיב שֶׁם כָּל אֲשֶׁר יִבְחַר אֲדוּנִי הַמֶּלֶךְ הִנֵּה עַבְדִּיךְ וְכַשְׂבָּא

מַחְנִים (ש"ס יז) וְשׁוּבֵי בֶן נַחַשׁ וּמַכִּיר בֶּן עַמִּיאֵל וּבְרַזִּילֵי הַגְּלַעֲדִי יִכְאוּ לְקַרְחָתוֹ

וְכֹלְכֹלוּהוּ שֶׁם :

(ב) יְהוָה מַה-רַבּוֹ צָרֵי רַבִּים קָבְמִים עָלַי: ?? פְּמָה

סְגִיאִין מְעִיקֵי סְגִיאִין דְקִימִין עָלַי :

רס"י רבים קמים עלי . בני אדם גדולים בתורה גדולים בחכמה גדולים בעושר גדולים בקומה כגון שאלו וילידי הרפה דואג ואחיתופל :

(ג) רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו באלהים סלה: סגיאין אמרין לנפשי לית פורקנא ליה באלהא לעלמין :

רס"י אומרים לנפשי . על נפשי : אין ישועתה לו באלהים סלה . לפי שכל על אשת איש :

(ד) ואתה יהוה מגן בעדי כבודי ומרים ראשי: ואנת יי תריס עלי יקרי ומרים רישי : (ה) קולי אל-יהוה אקרא ויענני מהר קדשו סלה: קלי קדם יי אצלי יקבל צלותי מן טור בית מקדשיה לעלמין : (ו) אני שכבתי ואישנה הקיצותי כי יהוה יסמכני: אגא שכביית ודמכית אתערית מטול דיין סמיד גתי :

רס"י אני שכבתי ואישנה . לבי חטום בדאגה ופחד : הקיאותי . מדאגתי כי בטחתי כי ה' יסמכני :

משנה שביעית פרק ו

א. שלש ארצות לשביעית. כל שהחזיקו עולי בבל, מארץ ישראל ועד כזיב, לא נאכל ולא נעבד. וכל שהחזיקו עולי מצרים, מפזיב

וְעַד הַנְּהָר וְעַד אֲמֹנָה, נֶאֱכָל, אֲבָל לֹא נֶעְבְּד. מִן הַנְּהָר וּמֵאֲמֹנָה
וּלְפָנִים, נֶאֱכָל
וְנֶעְבְּד:

ברטורה (ה) שלש ארצות לשביעית. חלוקות לענין דין שביעית: כל שהחזיקו עולי צבל. עזרא וסייעתו כשעלו מצבל: לא נאכל ולא נעבד. שעבודת הארץ היא, אסורה בשביעית, ואם נעבדה וגדלה אסור לאכול מאותן גידולים. פירוש אחר ועיקר, לא נאכל לאחר שביעית בלא זיעור ולא נעבד בשביעית: מכזיב ועד הנהר ועד אמנה. כזיב משוך כלפי הכפון ללד מזרחה, ורצועה יולאת מעכו שיושבת ברצועה של ארץ ישראל במקצוע פונית מזרחית, ואותה רצועה משוכה כלפי כפון והולכת עד כזיב, ורצועה אחרת משוכה מעכו כלפי מזרחה ובה הנהר האמור כאן, ואלו השתי רצועות כבשום עולי מצרים ולא כבשום עולי צבל: ועד אמנה. הוא הר ההר הכתוב בגזלות הארץ בפרשת אלה מסעי, תתאו לכם הר ההר מתרגמינן בירושלמי, טורי אמנוס, והוא בצפון של ארץ ישראל ללד מערב אלל הים הגדול, וגם זו לא כבשו עולי צבל הלכך נאכל לאחר הזיעור, ולאידך לישנא אם נעבד בשביעית נאכל דקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא. ולא נעבד, דלענין עבודה החמירו לאסור מדרבנן: מנהר ומאמנה ולפנים. כך כתוב בכל הספרים, וטפי הוא ניחא אי הוא גרסינן ולחוז, ואפשר לפרש בדוחק מהנהר ולפנים מתחלת הנהר ולפנים ללד הנהר חוזה לארץ. וכן מתחלת טורי אמנוס ולפנים ללד הנהר קרויה לפנים:

ב. עוֹשִׂין בַּתְּלוּשׁ בְּסוּרְיָא, אֲבָל לֹא בַּמְחֻבֵּר. דְּשִׁין וְזוּרִין וְדוּרְכִין
וּמַעֲמָרִין, אֲבָל לֹא קוֹצְרִין וְלֹא בּוֹצְרִין וְלֹא מוֹסְקִין. כְּלָל אָמַר רַבִּי
עֲקִיבָא, כָּל שְׁפִיּוּצָא בּוֹ מִתֵּר בְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל, עוֹשִׂין אוֹתוֹ בְּסוּרְיָא:

ברטורה (ו) סוריא. ארם נהרים וארם טובה שכבש דוד, ואינה כארץ ישראל לכל דבר, מפני שכבשה קודם שכבש ארץ ישראל כולה, ובקלת דינים עשאוה כארץ ישראל ובקלתן כחוץ לארץ: עושים בתלוש. אפילו אלל החסודים, ואילו בארץ ישראל תנן לא תבור ולא תטחן עמה: אבל לא במחובר. כגון מסיקה קצירה ובלירה, ודוקא בשמור אבל במופקר אפילו בארץ מותר; דתניא בתורת כהנים מן השמור אי אתה בורר אבל אתה בורר מן המופקר. וטעמא דגזור בסוריא במחובר כדי שלא יהיו מניחים את ארץ ישראל והולכים ומשתקעים בסוריא, ובתלוש התיירו כדי שימלאו העניים שבארץ ישראל קלת ריוח בסוריא שהיא קרובה להם ולא ינטרכו ללאת מארץ ישראל לחוץ לארץ: כל שכיוולא בו מותר בארץ ישראל. מדאורייתא, כגון תלוש, אף על גב דמדרבנן אסור בלא שינוי עושים אותו בסוריא כי אורחיה ואינו כריך לשנות. אי נמי הכי קאמר כל שכיוולא בו מותר בארץ במופקר עושים אותו בסוריא אפילו בשמור, אבל במחובר אסור מדרבנן בארץ אפילו במופקר:

ג. בצלים שִׁירְדוּ עֲלֵיהֶם גְּשָׁמִים וְצִמְחוּ, אִם הָיוּ הָעֵלֶין שְׁלֵהֶם שְׁחֹרִין, אֲסוּרִין. הוֹרִיקוּ, הָרִי אֵלוֹ מִתְּרִין. רַבִּי חֲנִינָא בֶן אֲנָטִיגְנוֹס אוֹמֵר, אִם יְכוּלִין לְהַתְּלֵשׁ בְּעֵלֶין שְׁלֵהֶן, אֲסוּרִין. וְכִנְגַד כֵּן, מוֹצְאֵי שְׁבִיעִית,

דרטורה (ג) בצלים שִׁירְדוּ עֲלֵיהֶם גְּשָׁמִים. בצלים של שְׁשִׁית שֶׁנִּכְנְסוּ לְשְׁבִיעִית וִירְדוּ עֲלֵיהֶם גְּשָׁמִים וְצִמְחוּ, אִם הִשְׁחִירוּ הָעֵלֶין זִידוּעַ שְׁגָדְלוֹ וְהוֹסִיפוּ, וְאִתּוֹ גִּידוּלֵי שְׁבִיעִית וּמִצְטָלִים הַעִיקָר אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מְרֻבֵּה. אֲבָל אִם הוֹרִיקוּ הָעֵלֶין אִזּוֹ הוֹלְכִים וְכַמְשִׁין וְלֹא מֵאֲרַע קָא רְבוּ: אִם יְכוּלִין לִיתְלַשׁ בְּעֵלֶין. דְּרַךְ בְּצִלִּים כַּסְנַגְמָרִים יוֹלְאִין מֵעֲמָנָן מִן הָאֲרֶז וְנוֹחִין לִיתְלַשׁ וְאִם הָעֵלֶין חִזְקִים וְכַסְאוֹחִז בְּהֵן יִכּוּל לְתַלוֹשׁ הַבְּצִלִּים מִן הָאֲרֶז אִזּוֹ וְדָלִי גְדוֹל בְּשְׁבִיעִית: וְכִנְגַד כֵּן לְמוֹלְאֵי שְׁבִיעִית מוֹתָרִים. לֹא בְּצִלִּים שֶׁל שְׁבִיעִית שִׁינְאוֹ לְמוֹלְאֵי שְׁבִיעִית מִיֵּרִי, לֹא מִקִּילִים צִהוּ כוּלֵי הָאֵי שְׁגִידוּלֵי הֵיטֵר כֹּל שֶׁהוּא יַעֲלוּ אֶת הָאִיסוּר, אֲלֹא סִיפָא נְמִי מִיֵּרִי בְּצִלִּים שֶׁל שְׁשִׁית, שְׁעָקֵרֵן בְּשְׁשִׁית וְחֹזֵר וְנִטְעֵן בְּשְׁבִיעִית, וְלֹאחֵר שְׁגָדְלוֹ מֵעַט בְּשְׁבִיעִית, עָקֵרֵן וְחֹזֵר וְנִטְעֵן בְּשְׁמִינִית, וּמִתּוֹךְ שֶׁכֶּבֶר גְּדוֹל בְּשְׁשִׁית לֹא הוֹסִיפוּ כִּי אִם מֵעַט בְּשְׁבִיעִית וְנִאֲסְרוּ, וְכַסְחִזְרוּ וְהוֹסִיפוּ מֵעַט בְּשְׁמִינִית חֹזֵר אֹתוֹ הֵיטֵר וְצִטְל אִיסוּר הַמוֹעֵט, שֶׁגַם שֶׁל שְׁשִׁית מִסִּיעַ לְצִטְלוֹ אַחֵר שְׁסוּף גִּידוּלוֹ הֵיטֵר. וְאִין הַלְכָה כְּרַבִּי חֲנִינָא בֶן אֲנָטִיגְנוֹס:

ד. מֵאֵימְתֵי מִתְּרֵי אָדָם לְקַח יָרֵק בְּמוֹצְאֵי שְׁבִיעִית, מְשִׁיעָשָׂה כִּיּוֹצֵא בּוֹ. עָשָׂה הַבְּפִיר, הִתֵּר הָאֶפֶיל. רַבִּי הִתִּיר לְקַח יָרֵק בְּמוֹצְאֵי שְׁבִיעִית מִיָּד:

דרטורה (ד) מִשִּׁיעָשָׂה כִּיּוֹצֵא בּוֹ. מִמָּה שֶׁנִּזְרַע בְּמוֹלְאֵי שְׁבִיעִית יֵשׁ גִּידוּל כִּיּוֹצֵא בְּזֵה דְתַלְיָנָן צִיָּה. אִי נְמִי מִפְּנֵי שְׁרֻבָה הֵיטֵר עַל הָאִיסוּר וְנִתְצִטְל: הַבְּכִיר. מִקוּם שְׁמִמָּהֵר לְצִבְכַּר פִּירוֹתָיו יוֹתֵר מִשְׁאֵר מִקוּמוֹת: הוֹתֵר הָאֶפֶל. דְתַלְיָנָן שְׁמִמָּהֵר הַבְּכִיר הַבִּיאוֹס: מוֹלְאֵי שְׁבִיעִית מִיָּד. לְפִי שֶׁהִיוּ מְבִיאִים יָרֵק מִחוּלָּה לְאֲרֶז וְהִיָּה רְבֵה עַל יָרֵק שְׁבִיעִית יִשְׁרָאֵל. וְאִנִּי שְׁמַעְתִּי הַטַּעַם לְפִי שְׁבִיעִית אוֹ שְׁלֵשָׁה יָמִים עוֹשָׂה כִּיּוֹצֵא בּוֹ:

ה. אֵין מוֹצְאֵין שְׁמֵן שְׁרֵפָה וּפְרוֹת שְׁבִיעִית מִהָאֲרֶז לְחוּצָה לְאֲרֶז. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, שְׁמַעְתִּי בְּפְרוֹשׁ, שְׁמוֹצְאֵין לְסוּרְיָא וְאֵין מוֹצְאֵין לְחוּצָה

דרטורה (ה) שְׁמֵן שְׁרֵפָה. שְׁמֵן שֶׁל תְּרוּמָה טַמְאָה. מִתּוֹךְ שֶׁלְשָׁרִיפָה עוֹמֵד קָרִי לִיָּה שְׁמֵן שְׁרֵיפָה. וּמַעֲלָה עָשׂוּ לְשְׁרֵפָה בְּאֲרֶז, כְּדֹאֲשַׁכְחוּן בְּקִדְשִׁים פְּסוּלִים שֶׁהֵן נִשְׂרָפִים בְּמִקְוֵהוֹ, וְכֵן פִּירוֹת שְׁבִיעִית לְרִיכִים צִיעוּר בְּאֲרֶז דְּכִתִּיב (וַיִּקְרָא כֹה) בְּאֲרֶז תְּהִיָּה כֹל תְּבוֹאָתָהּ. וְאִין הַלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן:

ו. אין מביאין תרומה מחוץ לארץ. אמר רבי שמעון, שמעתי בפרוש, שמביאין מסוריא ואין מביאין מחוץ לארץ:

ברטורה (ו) אין מביאין תרומה מחוץ לארץ. לפי שהתרומה כהנים מחזרין אחריה לבית הגרנות, חיישי רבנן שמא יהיו הכהנים מרדפים אחריה וילאו חוץ לארץ להביא את התרומה, ואין הלכה כרבי שמעון:

גמרא ברכות דף ל"ה ע"ב

תנו רבנן (דברים יא) ואספת דגנך מה תלמוד לומר לפי שנאמר (יהושע א) לא ימוש ספר התורה הזה מפיד יכול דברים ככתבן תלמוד לומר ואספת דגנך הנהיג בהן מנהג דרדך ארץ דברי רבי ישמעאל רבי שמעון בן יוחאי אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה. וקוצר בשעת קצירה. ודש בשעת דישה. וזורה בשעת הרוח. תורה מה תהא עליה אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתו נעשית על ידי אחרים שנאמר (ישעיי סא) ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו'. ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום מלאכתו נעשית על ידי עצמן שנאמר (דברים יא) ואספת דגנך ולא עוד אלא שמלאכת אחרים נעשית על ידן שנאמר (שם כח) ועבדת את אויביך וגומר אמר אביי הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידן כרבי שמעון בן יוחאי ולא עלתה בידן. אמר להו רבא לרבנן במטותא מנייכו ביומי ניסון וביומי תשרי לא תתחזו קמאי כי היכי דלא תטרדו במזונייכו כליה שתא. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן משום רבי יהודה בר רבי אלעאי בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים דורות הראשונים עשו תורתן קבע ומלאכתן עראי זו וזו נתקיימה בידן דורות האחרונים שעשו מלאכתן קבע ותורתן עראי זו וזו לא נתקיימה בידן ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן משום רבי יהודה ברבי אלעאי בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים. דורות הראשונים היו מכניסים פירותיהם דרך טרקסמון כדי לחייבן במעשר. דורות האחרונים מכניסין פירותיהם דרך גגות דרך חצרות. דרך קרפיפות כדי לפוטרן מן המעשר דאמר רבי ינאי אין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית שנאמר (שם כו) בערתי הקדש מן הבית. ורבי יוחנן אמר אפילו חצר קובעת שנאמר (שם) ואכלו בשעריך ושבעו:

רש"י דברים ככתבן. שלא יעסוק בדרך ארץ: הנהג זהם. עם דברי תורה: מנהג דרך ארץ. שאם תבא לידי נורד הזריות סופך לבטל מדברי תורה: אפשר. בתמיה, אפשר כדבריו: **ביומי ניסן**. ימי הקליה, ביומי תשרי דריכת הגיתות והבדיון: דרך טרקסמון. דרך פערי החלר הבית: אין הטבל חייב במעשר. מן התורה: פני הבית. פתח כניסה ויליאה חבל אכילת קבע חסור לחכול מדרבנן:

זוהר חקת דף ק"פ ע"ב

ונתתם אותה אל אלעזר. מצותה בסגן ואוקמוה. מאי טעמא ליה ולא לאהרן אלא אהרן שושבינא דמטרוניתא ועוד דאהרן לא אתי מסטרא דטהור אלא מסטרא דקדוש ובגין דדא אתינא לטהרה לא אתייהב ליה. כל מלה דהאי פרה היא בשבע שבע כפוסים וכולי והא אתמר. מאי טעמא בגין דהיא שבע שני שמטה ובת שבע אתקרי ועל דא כל עובדוי בשבע. תא חזי כל מאי דאתעביד מהאי פרה בגין לדכאה ולא לקדשא ואף על גב דאתייהב לסגן הוא לא שחיט ולא שריף בגין דלא ישתכח דינא בסטרוי וכל שפן אהרו דאיהו בדרגא שלים יתיר דלא בעי לאשתכחא תמן ולאזדמנא תמן. האי פרה כיון דאתעביד אפר בעי למשדי ביה עץ ארוז ואזוב ושני תולעת והא אלן אתמרו. ואסף איש טהור ולא קדוש. והניח מחוץ למחנה במקום טהור דהא טהור לא אקרי אלא מן סטרא דמסאב בקדמיתא רזא דכלא האי דכתיב למי נדה חטאת היא בגין דכל דינן תתאין וכל אינון דאתו מסטרא דמסאבא כד איהי ינקא מסטרא אחרא ויתיבת בדינא כמה דאתמר (ישעיה ל"ד) מלאה דם הודשנה מחלב כדין בלהו מתערי ומסתלקי ושראן בעלמא כיון דעבדי האי עובדא דלתתא וכל האי דינא באתר דא דהאי פרה ורמאן עלה עץ ארוז וכולי. כדין אתחלש חילא דלהון ובכל אתר דשראן אתברו ואתחלשו וערקין מניה דהאי חילא דילהון אתחזו כגוונא דא לגבייהו כדין לא שראן בבר נש ואתדכי. ועל דא אתקרי מי נדה מייא לדכאה כד עלמא שארי בדינא וסטרא מסאבא אתפשט בעלמא הקא אתכלילן כל זיני מסאבו וכל זיני דכיו ובגין כד טומאה וטהרה כללא עלאה דאורייתא ואוקמוה חברייהא :

הרגום הזוהר ונתתם אותה אל אלעזר: הוא משום שפנותה בסגן, ולא בכהן גדול. והעמידוהו, מהו הפעם, לאלעזר ולא לאהרן. ומשיב, אללא אהרן הוא השופטין של המלכה. ועל כן אינו ראוי למעשה הפרה שהוא דין. ועוד, שאהרן אינו צא מלד טהור, אללא מלד קדוש. ומשום שפרה אדמה

צָרָה לְטָהָרָה, עַל כֵּן לֹא נִתְּנָה לוֹ. כָּל דָּבָר שֶׁצִּפְּרָה הָאֵז, שֶׁהֵיחַ הַמַּלְכוּת, הוּא צִצְצַע, שֶׁצֶע פְּצוּדִים וְכוּ' וְכִצְר לְמַדְנוּ. מֵהוּ הַטַּעַם. הוּא מִשּׁוֹם שֶׁהַמַּלְכוּת הֵיחַ שֶׁצֶע שְׁנֵי הַשְּׁמִיטָה, שֶׁפּוֹלֶלֶת שֶׁצֶע סְפִירוֹת חַג"ת נְהִי"מ וְנִקְרָאת צֶת שֶׁצֶע, וְעַל כֵּן כָּל מַעֲשֵׂיָהּ צִצְצַע. צֶח וְרָחָה, כָּל מֵה שֶׁנֶּעֱשָׂה מִהַפְּרָה הָאֵז הוּא פְּדֵי לְטָהָר, וְלֹא לְקַדְשׁ. וְחָף עַל פִּי שֶׁנִּתְּנָה לְסִגְנוּ הַפְּהָגִים שֶׁהוּא חֲלַעְזָר, הוּא חֵינּו שׁוֹחֵט וְחֵינּו שׁוֹרֵף, פְּדֵי שֶׁלֹּא יִמְאָח דִּין מִכְדּוֹ. וְכָל שֶׁכֵּן חֲהָרָן שֶׁהוּא צִמְדָרְגָה שְׁלִמָה יוֹתֵר מֵחֲלַעְזָר, שֶׁחֵינּו כָּרִיף לְהַמְאָח שֶׁסּ וְלִהְיוֹת מִן שֶׁסּ. פְּרָה זֹ כִּיּוֹן שֶׁנֶּעֱשִׂית חֲפֵר כָּרִיכִים לְהַשְׁלִיף צֶה, עַץ חֲרָז וְחֲזוּב וְשְׁנֵי תוֹלְעַת. וְחֲלוֹ פְּצֵר לְמַדְנוּ. וְחֲסֹף חֵיטְ טָהוֹר. וְלֹא קְדוֹשׁ. וְהֵנִיחַ מִחוּץ לְמַחֲנֶה צִמְקוֹס טָהוֹר. כִּי חֵינּו נִקְרָח טָהוֹר חֲלָח מִכֵּד שֶׁהֵיחַ תְּחִלָּה טָמֵא. סוּד הַכֹּל, זֶה שֶׁפְּתוּב, לְמִי נִדָּה חֲטוֹאת הֵיחַ. הוּא מִשּׁוֹם שֶׁכָּל הַדֵּינִים הַתְּחִיבִים וְכָל חֲלוֹ הַצָּחִים מִכֵּד הַטּוֹמְאָה, מְקַבְּלִים פָּחַם מִן הַמַּלְכוּת, צִעַת שִׁינּוּקֶת מִכֵּד הַחֵחֵר, דְּהֵינּו מִכֵּד הַשְּׁמֵחַל, פְּנִזְפֵר לְעֵיִל, וְיוֹשְׁבֵת צִדִּין. כְּמוֹ שֶׁנִּחְמַר מִלְּחָה דָם הַדְּשָׁנָה מִחֲלָצ. חֵז כָּל הַדֵּינִים שֶׁל כֵּד הַטּוֹמְאָה, מִתְּעוֹרְרִים וּמִתְּעַלִּים וְשׁוֹרִים צִעוֹלָם. כִּיּוֹן שֶׁעוֹשִׂים הַמַּעֲשָׂה הַהוּא, שֶׁל שֶׁרֶפֶת הַפְּרָה, לְמַטָּה, וְכָל הַדִּין הַזֶּה נֶעֱשָׂה צִמְקוֹס הַזֶּה, צִפְּרָה הָאֵז, וּמְשָׁלִיכִים עֲלֵיהָ עַץ חֲרָז וְגו', חֵז נִחְלָשׁ הַפֶּחַ שֶׁלָּהֶם, שֶׁל כֵּד הַטּוֹמְאָה, וּבְכָל מְקוֹם שֶׁשׁוֹרִים הַמָּה נִשְׁצִים וְנִחְלָשִׁים, וּבִזְרָחִים מִשָּׁם, כִּי הַפֶּחַ הַזֶּה שֶׁלָּהֶם נִרְחָה לָּהֶם נִשְׁצֵר וּמְדוּפָה כְּמוֹ שֶׁנֶּעֱשָׂה צִמְרֶפֶת הַפְּרָה, וְחֵז חֵינּו שׁוֹרִים צִחָדָם, וְהוּא נְטָהָר. וְעַל כֵּן נִקְרָחִים מִי נִדָּה, שֶׁפְּרָשׁוּ, מִים לְטָהָר כֶּשֶׁהַעוֹלָם שׁוֹרָה צִדִּין וְכֵד הַטּוֹמְאָה נִתְּפֵשֵׁט צִעוֹלָם, כְּמוֹ צִטּוֹמְאָת נִדָּה. כֵּחַז נִכְלָלוּ כָּל מִינֵי טוֹמְאָה וְכָל מִינֵי טָהָרָה. וּמִשּׁוֹם זֶה טוֹמְאָה וְטָהָרָה הֵן כָּלֵל עֲלִיוֹן שֶׁל הַתּוֹרָה. וְהַעֲמִידוּהוּ וְהַחֲבָרִים.

א. מצות פרה אדומה שתהיה בת שלש שנים או בת ארבע. ואם היתה זקנה כשרה אלא שאין ממתינין לה שמא תשחיר ותפסל ואין לוקחין עגלה ומגדלין אותה שנאמר (במדבר יט) ויקחו אליך פרה ולא עגלה. לא מצאו אלא עגלה פוסקין עליה דמים ותהיה אצל בעליה עד שתגדיל ותעשה פרה. ולוקחין אותה מתרומת הלשכה: **ב.** זה שנאמר בתורה תמימה תמימת אדמימות לא תמימת קומה אלא אם היתה ננסת כשרה כשאר הקדשים. היו בה שתי שערות לבנות או שחורות בתוך גומא אחת או בתוך שתי כוסות והן מונחות זו על זו פסולה: **ג.** היו בה שתי שערות עיקרן מאדים וראשן משחיר עיקרן משחיר וראשן מאדים הכל הולך אחר העיקר וגו' במספרים את ראשן המשחיר ואינו חושש משום גיזה בקדשים שאין פונתו לגו':

מוסר

מספר חסידים סי' צ"ו צ"ז צ"ח

אל יתן שלום לרבו כדרך שנותנים חברים זה לזה ולא יחזיר שלום כדרך שמחזירין שלום אלא שוחה לפניו ביראה וכבוד ואומר שלום עליך רבי ומורי: מעשה בחכם אחד שצוה לבנו שלא יהנה יותר מדאי מן העולם ושלם יעברו עליו יותר משלשים יום בלא תענית וכשמת הוציא והו מקברו והפיהו ונצטערו מאד על הדבר ובא בחלום בלילה לאחד ואמר לו מפני כשהייתי רואה ספרים נחקקים קרועים עם דפי ספרים לא הייתי קושץ יחד ומצניעם: אהוב את השמא ושנא את מה בכך. פירוש אהוב לומר שמא אם אומר דבר זה או אעשה או אלך לעשות או לראות דבר זה או אשמע דבר זה נעילות זמירות או אלך לטייל שמא יבא לגרום לי לידי חטא. ושנא לומר כי מה בכך לספר חידושים ולשמוע דברי הבאי בשרירות לבי ולא אבא לידי חטא:

יכוין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד 7 דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה :

(ז) וְכַבֵּס בְּגָדֶיךָ הַכֹּהֵן וְרִזְזֵן בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַזְנוֹר
יָבֵא אֶל-הַמִּזְבֵּחַ וְטָמֵא הַכֹּהֵן עַד-הָעֶרְבִי:
ויצבע לבושוהי פהנא ויסחי בשגריה במיא ובתר כו ייעול למשריתא ויהי מסאב
דהנא עד רמשא :

רס"י אל המחנה. למחנה שכינה, שאין טמא משלח חוץ לשתי מחנות אלא
זב ובעל קרי ומאורע: וטמא הכהן עד הערב. סרסכו ודרסכו וטמא עד
הערב ואחר יצוא אל המחנה:

(ח) וְהִשְׂרַף אֹתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדֶיךָ בַּמַּיִם וְרִזְזֵן
בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרְבִי: ודמוקד יתה יצבע
לבושוהי במיא ויסחי בשגריה במיא ויהי מסאב עד רמשא: (ט) וְאַסַּף אֶת-
אֵישׁ טְהוֹר אֶת אֶפֶר הַפָּרָה וְהַזֵּיז מִזֶּזֶן
לַמִּזְבֵּחַ בַּמָּקוֹם טְהוֹר וְהִיתָה לְעֵדוֹת בְּנֵי-
יִשְׂרָאֵל לְבִשְׂמֹרֶת לְמִי נְדָה זֹטָאת הוּא: ויכנוש
גבר דכי ית קטמא דתורתא ויצנע למברא למשריתא באתר דכי ותהי לכנשפתא
דבני ישראל למטרא למי אדיותא חטאתא היא :

רס"י והניח מחוץ למחנה. לשלשה חלקים מחלקה, אחד נתן צהר המשחה,
ואחד מתחלק לכל המשמרות, ואחד נתן בחיל. זה של משמרות היה חוץ
לעזרה לטוב ממנו בני העירות וכל הצריכין להטהר, וזה שצהר המשחה
כהנים גדולים לפרות אחרות מקדשין המנו, וזה שבחיל נתון למשמרת מגזרת
הכתוב, שנאמר והיתה לעדת בני ישראל למשמרת: למי נדה. למי הזיה, כמו
(איכה ג, ג) וידו אבן צי, (זכריה ב, ז) לידות את קרנות הגוים, לשון זריקה: חטאת
הוא. לשון חטוי כפשוטו, ולפי הלכותיו קראה הכתוב חטאת, לומר, שהיא
קדשים להאסר בהנאה: למשמרת. כמו שפסע העגל שמור לדורות

לפרענות, שאין לך פקודה שאין בה מפקודת העגל, שנאמר (שמות לב, לד) וזיום פקדי ופקדתי וגו'. וכשם שהעגל טמא כל העוסקין בו, כך פרה מטמאה כל העוסקין בה, וכשם שנטהרו באפרו, שנאמר (שמות לב, ט) ויזר על פני המים וגו', כך ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת וגו' :

וְכַבֵּס הָאֵטֶף אֶת-אֶפְרַיִם הַפָּרָה אֶת-בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב וְהִיטָה לְבַנְיָיִשְׂרָאֵל וְלָגֵר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם לְזוֹכֵת עֹלָם: ויצבע דכניש ית קטמא דתורתא ית לבושוהי ויהי מסאב עד רמשא ותהי לבני ישראל ולגירא דיתגירון ביניהון לקיים עלם:

נביאים - שופטים - פרק יא

וַיֹּאמֶר יִפְתָּח לְאִקְנִי גִלְעָד הֲלֹא אַתֶּם שְׂנֵאתֶם אוֹתִי וְהִתְגַּרְשׁוּנִי מִבַּיִת אָבִי וּבִמְדוּעַ בָּאתֶם אֵלַי עִתָּה כְּאִשׁ צָר לָכֶם: וַיֹּאמֶר יִפְתָּח לְסִבֵי גִלְעָד הֲלֹא אַתֶּן סְנִיתוֹן יָתִי וְתִרְיָכְתוֹנִי מִבַּיִת אָבָא וּמָא דִּין אַתִּיתוֹן לְוָתִי כְּעוֹן פֶּד עַקְתָּ לָכוֹן : (ח) וַיֹּאמְרוּ וְאִקְנִי גִלְעָד אֶל-יִפְתָּח כֹּכֵן עִתָּה שְׂבָנוּ אִלְיָךְ וְהִכַּחַת עֲמֻנוּ וְנִכְלַחְתָּ בְּבַנְיָיִם עֲמוֹן וְהִיטָה לָנוּ לְרֵאשׁ לְכֹל יִשְׂרָאֵל גִּלְעָד: וַיֹּאמְרוּ סִבֵי גִלְעָד לְיִפְתָּח בְּכוֹן כְּעוֹן תִּבְנָא לְוָתֶךָ וְתַחַד עֲמָנָא וְתִגִּים קִרְבָּא בְּבַנְיָיִם עֲמוֹן וְתַחַד לָנָא לְרִישׁ לְכֹל יִתְבִי גִלְעָד : (ט) וַיֹּאמֶר יִפְתָּח אֶל-אִקְנִי גִלְעָד אִם- מִשְׁיָבִים אַתֶּם אוֹתִי לְהַכְלֹחַ בְּבַנְיָיִם עֲמוֹן וְנִתָּן יְהוָה אוֹתֶם לְפָנַי אֲנֹכִי אֶהְיֶה לָכֶם לְרֵאשׁ: וַיֹּאמֶר

יִפְתַּח לְסָבִי גִלְעָד אִם מִתִּיבִין אֶתוֹן יְתִי לְאַגָּחָא קִרְבָּא בְּבִנֵי עֲמוּן וְיִמְסַר יְיָ יִתְהוֹן
קִדְמֵי אָנָּא אֶהְיֶה לְכוּן לְרִישׁ : (א) וַיֹּאמְרוּ וְקָנִי-גִלְעָד אֶל-
יִפְתָּח יְהוָה יְהִי שְׂבִיעַ בְּיָנוּתֵינוּ אִם-לֹא
כַּדְבָּרְךָ כֵּן נַעֲשֶׂה: וַאֲמָרוּ סָבִי גִלְעָד לִיִּפְתַּח מִימְרָא דַּיְיָ יְהִי סְהִיד
בִּינָנָא אִם לֹא כַּפְתָּגְמָךְ כֵּן נַעֲבִיד :

כתובים - תהילים - פרק מג

מג (א) שִׁפְטָנִי אֱלֹהִים | וְרִיבָה רִיבֵי מַזְוֵי לֹא-
זָסִיד בְּמַאֲשֵׁ-מֶרְמָה וְעוֹלָה תִּפְכֹּלְטָנִי: דוֹן יְתִי יְיָ בְּדִין
קְשׁוּט וְעֲלָךְ לְמַנְצֵי מִצוֹתֵי מִן עֲמָא דְלֹא זְפָאֵי מִן גְּבַר נָכִיל וְיִטְלוּמָא תִּשְׁזַבְנֵנִי :

רש"י שפטני . הקמני : מגוי לא חסיד . הוא אדום שגר בין שני כליקים
ולא למד ממעשיהם :

כִּי-אֵתָהּ | אֱלֹהֵי מַעֲוֵי לָמָּה זְנוּזוֹתָנִי לָמָּה-
קָדַר אֶתְהַלֵּךְ בְּלִזְזִי אֲנִיב: אַרוּם אֲנֶתְהּ הוּא אֶלְהָא עוֹשֵׂנִי לָמָּה
שִׁבְקַתָּנִי לָמָּה חֲקִיר אִיזִיל בְּדַחֻק בְּעִיל דְּבָבָא : (ג) שְׁלֹז-אוּרְךָ
וְאַבְוֶתְךָ הִבָּמָה יִזְוֹזְוֵנִי יְבִיאוּנִי אֶל-הָר-קָדְשֶׁךָ
וְאֶל-מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ: שְׁדַר נְהוּרְךָ וְהַמְנוּתְךָ הַנּוֹן וְדַבְרוּנֵנִי יַעֲלוּן יְתִי לְטוֹר
בֵּית מוֹקֵדְשָׁא וּמְדַרְשֵׁי בֵּית שְׁכִינְתְךָ :

רש"י שלח אורך ואמתך . מלך המשוח שנדמה לאור שנאמר (לקמן הל"ב)

ערכתני נר למשיחי , ואליהו הנביא שהוא אמיתי נביא נאמן : ינחוני .
מינטרו"נט מו"י בלע"ז :

(ד) וְאֲבוֹתָהּ אֶל-בְּנוֹת אֱלֹהִים אֶל-אֵלֵי שְׂמוֹנֹת
אֵלֵי וְאוֹדֵךְ בְּכִנּוֹר אֱלֹהִים אֱלֹהֵי: וְאֵעוּל לְקַרְבָּא
קִרְבָּנִיהָ לְמִדְבַּח דַּי לְאֵלֶהָ דִּי מְנִיחָה חֲדוֹת בְּעוֹתָא וְאוֹדֵי קְדָמָךְ בְּכִנְרָא יְיָ אֱלֹהֵי :

רש"י אל אל . אל הקב"ה שהוא שמחת גילי : ואודך בכנור . על שהולאתני :

משנה פסחים פרק ה

א. תמיד נשחט בשמונה ומחצה וקרב בתשע ומחצה. בערבי
פסחים נשחט בשבע ומחצה וקרב בשמונה ומחצה, בין בחול בין
בשבת. חל ערב פסח להיות בערב שבת, נשחט בשש ומחצה וקרב
בשבע ומחצה, והפסח אחריו :

בבבב (ה) תמיד נשחט. תמיד של בין הערבים נשחט כל שאר ימות השנה בשמונה
ומחצה, לזמן שחיטת התמיד מכי ינטו כללי ערב שהוא משש שעות ומחצה ולמעלה
שחמה נוטה למערב, שאלי שש וחצי שבע היא עומדת באמצע הרקיע ואין כל נוטה
אלא כל כל אדם תחתיו ומאחרין שחיטתו שתי שעות אחר זמנו מפני נדרים ונדבות
שאי אפשר להקריבן אחר תמיד של בין הערבים כדכתיב (ויקרא ו) והקטיר עליה חלבי
השלמים, על עולת הבוקר השלם כל הקרבנות כולם שלא יהא דבר מאוחר לתמיד
של בין הערבים, ואפילו בשבת שאין קרבים נדרים ונדבות מאחרים זמן שחיטת
תמיד של בין הערבים משום סרך נדרים ונדבות לחול. ובערב פסח שהפסח קרב
אחר תמיד של בין הערבים מקדמינן ליה שעה אחת ועבדינן ליה בשבע ומחצה: חל
להיות בערב שבת. לאיכא נמי כליית הפסח ללא דחיא שבת ונריך לכלותו מצעוד
יום מקדמינן ליה ומותבינן ליה אדיניה שיהיה נשחט בשש ומחצה: וקרב בשבע
ומחצה. גמר הקרבנות בשבע ומחצה, ששוהין שעה אחת בעשייתו:

ב. הפסח ששחטו שלא לשמו, וקבל והילך וזרק שלא לשמו, או לשמו ושלא לשמו, או שלא לשמו ולשמו, פסול. כיצד לשמו ושלא לשמו, לשם פסח ולשם שלמים. שלא לשמו ולשמו, לשם שלמים ולשם פסח:

ברטורה (ג) שחטו שלא לשמו. כגון שחטו לשם שלמים. או קבל הדם במזרק. או הוליד הדם למזבח. או זרק הדם על גבי המזבח. שלא לשמו. שבארבע עבודות הללו המחשבה פוסלת הזבח: או לשמו ושלא לשמו. כגון שחט לשמו וקבל הדם שלא לשמו: או שלא לשמו. הך סיפא אשמועינן דמחשבים מעבודה לעבודה שאם חשב בשעת עבודה זו על חברתה לעשות במחשבה פסולה כגון לחמר הריני שוחט לשמו על מנת לזרוק דמו שלא לשמו, נפסל הזבח מיד ואפילו לא עשה השניה במחשבה פסולה כמו שחשב. והכי משמעותא דמתני', או שחשב בשעת שחיטה לזרוק הדם שלא לשמו ושחט לשמו פסול. ופסח דפסול שלא לשמו נפקא לן מקרא דכתיב (שמות יב) ואמרתם זבח פסח הוא, עד שיהיה הזבח לשם פסח, והוא משמע לעכב:

ג. שחטו שלא לאוכליו ושלא למנוייו, לערלים ולטמאים, פסול. לאוכליו ושלא לאוכליו, למנוייו ושלא למנוייו, למוילים ולערלים, לטמאים ולטהורים, פשר. שחטו קדם חצות, פסול, משום שפאמר (שמות יב) בין הערבים. שחטו קדם לתמיד, פשר, ובלבד שיהא אחד ממרס בדמו, עד שיזרק דם התמיד. ואם נזרק, פשר:

ברטורה (ג) שחטו שלא לאוכליו. חולה וזקן וקטן שאין יכולין לאכול כזית בשר, ואין בו מנויים אחרים אלא הן, פסול, דלפי אכלו כתיב (סג), הראוי לאכול: שלא למנויו. נמנו עליו חצורה זו ושחטו לשם חצורה אחרת: לערלים. לישראלים שמתו אחיהם מחמת מילה והני פסולים לאכול פסח דכתיב (סג) וכל ערל לא יאכל בו, וטמאים נמי אסורין בקדשים ובזכרת הן על אכילתן: לאוכליו ושלא לאוכליו כשר. ולא דמי ללשמו ושלא לשמו דפסול, דהתם פסולו בגופו שהמחשבה שפוסלתו היתה בגופו של קרבן, אבל לאוכליו ושלא לאוכליו אין המחשבה פוסלת בגופו של קרבן אלא בדבר שהוא חוץ ממנו: ממרס בדמו. שלא יקרוש כדי שיהא ראוי לזריקה: ואם זרק הודם לתמיד כשר. דאף על גב דפסח מאוחר לתמיד משום דכתיב ביה בערב ובין הערבים, לא מפסל מפסל בהכי:

ד. השוחט את הפסח על הקמח, עובר בלא תעשה. רבי יהודה אומר, אף התמיד. רבי שמעון אומר, הפסח בארבעה עשר, לשמו חיב, ושלא לשמו פטור. ושאר כל הזבחים, בין לשמן ובין שלא

לְשֶׁמֶן, פָּטוּר. וּבַמּוֹעֵד, לְשֶׁמֶן פָּטוּר, וְשֵׁלֵא לְשֶׁמוֹ חֵיב, וְשֶׁאֵר כָּל
הַזְּבָחִים, בֵּין לְשֶׁמֶן וּבֵין שֵׁלֵא לְשֶׁמֶן, חֵיב, חוּץ מִן הַחֲטָאת שֶׁשְּׁחָטָהּ
שֵׁלֵא לְשֶׁמָּה:

דרטורה (ז) השוחט את הפסח על החמץ. כלומר ובשעת שחיטה היה חמץ ברשות
השוחט או אחד מבני חבורה אפילו לא היה החמץ בעזרה: עובר בלא תעשה ללא
תשחט על חמץ דם זבחי (שמות לז). ואין הזבח נפסל: אף התמיד. של בין הערבים
לערבי פסחים ששחטו על חמץ, שהיה חמץ ברשות השוחט או המקריב עובר בלאו,
לדריש זבחי, המיוחד לי והוא התמיד. ואין הלכה כרבי יהודה: ר' שמעון אומר הפסח
בארבעה עשר. ששחטו על חמץ, לשמו חייב, משום לא תשחט על חמץ, לפסח כשר
הוא ושחיטה ראויה היא ושמה שחיטה: שלא לשמו פטור. לפסול הוא ושחיטה
שאינה ראויה היא ולאו שמה שחיטה: ושאר כל הזבחים. שנשחטו בארבעה עשר
אחר חרות על החמץ: בין לשמן בין שלא לשמן פטור. ואף על פי שכשרים הן כדתנן
כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים וכו', אף על פי כן פטור, דכתיב זבחי זבחי
שתי פעמים, לא תשחט על חמץ דם זבחי ולא תזבח על חמץ דם זבחי (שם כג), ולמאי
הלכתא פלגינהו רחמנא ולא כתב זבחי אחד קרא והכל במשמע בין פסח בין שאר
זבחים, לומר כך, בזמן דאיכא זבח דהיינו בארבעה עשר דאיכא פסח לא מחייב
אשאר זבחים, ובזמן דליכא זבח כגון בתוך הפסח מחייב אשאר זבחים אם שחטן על
חמץ: ובמועד. בתוך הפסח. אם לשמו שחטו לפסח על החמץ: פטור. מלא תשחט,
לפסח שלא קאי והוא לה שחיטה ראויה, וחייב משום לא תשחט, בהדי לאו ללא
יראה ולא ימלא: ושאר כל הזבחים. שנזבחו בתוך המועד על חמץ: בין לשמן בין
שלא לשמן חייב. דקרא אשאר זבחים נמי לזבח: חוץ מן החטאת ששחטה שלא
לשמה. לפסולה היא משום דכתיב בשחיטת חטאת היא, היא ולא הנשחטה שלא
לשמה:

**ה. הפסח נשחט בשלש פתות, שְׁנַאֲמַר (שמות יב) וְשָׁחֲטוּ אֹתוֹ כָּל קָהַל
עַדֹת יִשְׂרָאֵל, קָהַל וְעֵדָה וְיִשְׂרָאֵל. נִכְנְסָה פֶת הָרְאשׁוֹנָה, נְתַמְלֵאת
הָעֵזְרָה, נָעְלוּ דְלֹתוֹת הָעֵזְרָה. תִּקְעוּ וְהִרְיעוּ וְתִקְעוּ. הַפְּהִינִים עוֹמְדִים
שׁוֹרוֹת שׁוֹרוֹת, וּבִידֵיהֶם בְּזִיכֵי כֶסֶף וּבְזִיכֵי זָהָב. שׁוֹרָה שְׁכֵלָה כֶּסֶף
כֶּסֶף, וְשׁוֹרָה שְׁכֵלָה זָהָב זָהָב. לֹא הָיוּ מְעוֹרְבִין. וְלֹא הָיוּ לְבִזְיָכִין
שׁוֹלִים, שְׁמֵא יְנִיחוּם וְיִקְרָשׁ הַדָּם:**

דרטורה (ח) הפסח נשחט בשלש כתות. [בין שהלבור מרובים] בין שהלבור מועטים
ויכולים כולן לשחוט בבת אחת, מנה ליחלק לשלש כתות זו אחר זו: שנאמר ושחטו
אותו כל קהל עדת ישראל, קהל, ועדה, וישראל. הרי שלש כתות: בזיכי. כפות גדולות
לקבל בהם הדם: שורה שכולה כסף כסף. להכי שפיר טפי: ולא היו לבזיכים שולים.
רחבים היו מלמעלה ותחתיהם חדים כדי שלא יוכלו ליטב על הקרקע: שמא יניחום.

הכהנים ליטב על הקרקע עד שיקבל דם אחר מחמת שהם מרובים וישכחום ויקרום
הדם ולא יהיה ראוי לזרקה:

ו. שחט ישראל וקבל הפהו, נותנו לחברו וחברו לחברו, ומקבל את
המלא ומחזיר את הריקו. פהו הקרוב אצל המזבח זורקו זריקה
אחת כנגד היסוד:

דרטורה (ו) שחט ישראל. אם יראה, שהשחיטה כשרה בזר בכל הקרבנות: וקבל
הכהן. הדם בבזך שמקבלה ואילך ממות כהונה: נותנו לחברו. שהרי כשורה הן
עומדים: וחברו לחברו. הא קמשמע לן דכרוב עם הדרת מלך: ומקבל את המלא
מיד הנותן, תחלה, ואחר כך מחזיר את הריקו. אבל איפכא מחזיר את הריקו ברישא
לא, דמכי מוסיט ליה האי מיד בעי לקבולי, דאין מעבירין על המלות: זריקה אחת.
בבזך עלמו, ולא מתנה באלבע, שאין לך קרבן שטעון אלבע אלא חטאת לצדה דכתיב
באלבעו: כנגד היסוד. ברוחות שבמזבח היסוד תחתיהן וזרק לזקיפתו של מזבח והוא
נופל ליסוד. ולפי שאין היסוד מקיף את המזבח אלא את הצפון ואת המערב ואוכל
בדרום אמה אחת ובמזרח אמה אחת כמו שפורש במסכת מדות לכך הורכך לומר
נגד היסוד:

ז. יצתה פת ראשונה ונכנסה פת שנייה. יצתה שנייה, נכנסה
שלישית. כמעשה הראשונה כד מעשה השנייה והשלישית. קראו את
ההלל. אם גמרו שנו, ואם שנו שלישי, אף על פי שלא שלשו מימיהם.
רבי יהודה אומר, מימיהם של פת שלישית לא הגיע לאהבתי פי
ישמע ה', מפני שעמה מעטין:

דרטורה (ז) קראו את ההלל. כל השלש כחות: אם גמרו שנו. כשהיו מתחילים
לשחוט היו מתחילים לקרות, ואם רבו הפסחים ומשך זמן שחיטתן עד שגמרו ועדיין
רבים לשחוט, חוזרים וקורין שניה. ואם קראו שניה ועדיין לא גמרו שחיטת הפסחים
של אותה הכת, חוזרין וקורין שלישית. וכן כת שניה ושלישית: אף על פי שמעולם
לא שלשו. שהכהנים היו רבים ורזיזין: לא הגיעו לאהבתי. אפילו פעם ראשון:

ח. כמעשהו בחל כד מעשהו בשבת, אלא שהכהנים מדיחים את
העזרה שלא ברצון חכמים. רבי יהודה אומר, כוס הקה ממלא מים
התעורבות, זרקו זריקה אחת על גבי המזבח, ולא הודו לו חכמים:

דרטורה (ח) שהכהנים היו מדיחים את העזרה. מפני שהמים מרובים היו מדיחין
אותה בשבת. שאמת המים היתה מהלכת בעזרה וכשהן רואים להדיח פוקקים את

נקב יליאתה והמים פושטין על גדותיה ומדיחין כל העזרה וְשֶׁהַעֲזָרָה לְכַפֵּה שֶׁל שֵׁץ היתה כולה] ואחר כך פותחין הנקב והמים יוראים: מדם התערובות. המוטל על הרלפה ואין הלכה כרבי יהודה:

ט. כיצד תולין ומפשיטין, אנקליות של ברזל היו קבועים בפתלים ובעמודים שבהן תולין ומפשיטין. וכל מי שאין לו מקום לתלות ולהפשיט, מקלות דקים חלקים היו שם, ומניח על פתפו ועל פתף חברו, ותולה ומפשיט. רבי אליעזר אומר, ארבעה עשר שחל להיות בשבת, מניח ידו על פתף חברו, ויד חברו על פתפו, ותולה ומפשיט:

ברטורה (ט) אונקליות. מסמרים שראשיהן כפופים למעלה: ובעמודים. שהיו קבועין בבית המטבחים בעזרה עמודים קטנים נקראים ננסים: חלקים. מפוללת הליפתן: שחל להיות בשבת. ואין יכול לטלטל המקלות: ידו על כתף חברו. ותולה אותו בגידי ארכובותיו בזרועו. ואין הלכה כר' אליעזר. שמותר לטלטל אותן המקלות דאין שבות במקדש:

י. קרעו והוציא אמוךיו, נתנו במגיס והקטירן על גבי המזבח. יצתה פת ראשונה וישבה לה בהר הבית, שניה בחיל, והשלישית במקומה עומדת. חשכה, יצאו וצלו את פסחיהן:

ברטורה (י) אימוריו. החלבים הקרבים על גבי המזבח: במגיס. בקערה. תרגום קערותיו מגיסוהי: יסבה לה בהר הבית. בשבת קאמר, שאין יכולין להולך פסחיהן: בחיל. בין הסורג לחומת העזרה של נסים בתחלת עליית הבית: חשיכה ילאו ולאו את פסחיהן. שאין לליית הפסח דוחה את השבת:

גמרא פסחים דף ס"ד ע"ב

הפסח נשחט אומר רבי יצחק אין הפסח נשחט אלא בשלש כתות של שלשים שלשים בני אדם. מאי טעמא קהל ועדה וישראל מספקא לן אי בבת אחת אי בזה אחר זה הילכך בעינן שלש כתות של שלשים שלשים בני אדם. דאי בבת אחת הא איכא. ואי בזה אחר זה הא איכא הילכך:

בְּחַמְשֵׁין נְמִי סְגִיָּיא דְעֵיילִי תְלַתִּין וְעַבְדִּי. עֵיילִי עֲשֶׂרָה וְנִפְקִי עֲשֶׂרָה עֵיילִי
עֲשֶׂרָה וְנִפְקִי עֲשֶׂרָה. נִכְנְסָה כַּת רֵאשׁוּנָה וְכוּלִי. אֵיתְמַר אַבְיִי אָמַר נִנְעֵלוּ
תְנֹן. רְבָא אָמַר נִנְעֵלוּ תְנֹן. מָאִי בִינְיָהוּ אֵיפָא בִינְיָהוּ לְמַסְמַךְ אַנְיָסָא.
אַבְיִי אָמַר נִנְעֵלוּ תְנֹן כְּמָה דְעֵיילֹו מְעֵלוּ וְסַמְכִינֹן אַנְיָסָא. רְבָא אָמַר נִנְעֵלוּ
תְנֹן וְלֹא סַמְכִינֹן אַנְיָסָא וְהָא דְתְנֹן אָמַר רַבִּי יְהוּדָה חָס וְשָׁלוֹם שְׁעַקְבִּיא בֶן
מְהֶלְלָאֵל נִתְנַדָּה שְׂאִין עֲזָרָה נִנְעֵלַת עַל כָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל בְּחֻכְמָה וּבִירְאָת
חֻטָּא כְּעַקְבִּיא בֶן מְהֶלְלָאֵל. אַבְיִי מְתַרְץ לְטַעְמִיָּה. וְרְבָא מְתַרְץ לְטַעְמִיָּה.
אַבְיִי מְתַרְץ לְטַעְמִיָּה אִין בְּעֲזָרָה בְּשַׁעָה שְׁנִנְעֵלַת עַל כָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל
בְּחֻכְמָה וּבִירְאָת חֻטָּא כְּעַקְבִּיא בֶן מְהֶלְלָאֵל. רְבָא מְתַרְץ לְטַעְמִיָּה. אִין
בְּעֲזָרָה בְּשַׁעָה שְׁנִנְעֵלִין אוֹתָהּ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל בְּחֻכְמָה וּבִירְאָת חֻטָּא כְּעַקְבִּיא
בֶן מְהֶלְלָאֵל. תְנֹן רַבָּנִן מְעוּלָם לֹא נִתְמַעְדָּ אָדָם בְּעֲזָרָה חוּץ מִפְּסַח אֶחָד
שְׁהִיָּה בִימֵי הַלֵּל שְׁנַתְמַעְדָּ בּוּ זָקֹן אֶחָד וְהִיֹו קוֹרְאִין אוֹתוֹ פְּסַח מְעוּכִין. תְנֹן
רַבָּנִן פְּעַם אַחַת בִּיקֶשׁ אַגְרִיפְס הַמְּלִךְ לְתֹן עֵינָיו בְּאוּכְלוּסֵי יִשְׂרָאֵל. אָמַר
לִיָּה לְכַהֲן גְּדוֹל תֵּן עֵינֶיךָ בְּפָסְחִים. נָטַל כּוּלְיָא מִכָּל אַחַת וְנִמְצְאוּ שָׁם שְׁשִׁים
רַבּוּא זֹוגֵי כְלִיֹוֹת כְּפִלִּים כְּיוֹצְאֵי מְצָרִים. חוּץ מִטְּמֵא וְשְׁהִיָּה בְּדֶרֶךְ רְחוּקָה.
וְאִין לָךְ כָּל פְּסַח וּפְסַח שְׁלֹא נִמְנוּ עֲלָיו יוֹתֵר מִעֲשֶׂרָה בְּנֵי אָדָם. וְהִיֹו קוֹרְאִין
אוֹתוֹ פְּסַח מְעוּבִין. נָטַל כּוּלְיָא הָא בְּעֵי אַקְטוּרָא. דְּהִדְר מְקַטִּיר לְהוּ.
וְהַכְּתִיב (וַיִּקְרָא ג') וְהַקְטִירוּ שְׁלֹא יַעֲרַב חֲלָבֵיו שֶׁל זֶה בְּזֶה. דְּהִדְר מְקַטִּיר לְהוּ
חֲדָא חֲדָא. וְהַתְנַגָּא וְהַקְטִירָם שְׁיָהָא כְּלוּ כְּאֶחָד אֶלָּא תְּפִיסָה בְּעֵלְמָא
דְּשְׁקִיל מִינְיָהוּ עַד דְּיַהֲבֹו לִיָּה מִיָּדִי אַחְרִינָא :

רס"י שלשים. ככל כת וכת קהל י' ועדה י' וישראל י': מספקא לן. דלמא צב"א
אוה לשוחטו ויהיו זה ל': או בזה אחר זה. ג' כתות של י' י': הלכך ג' כתות
בעינן. דלמא בזה אחר זה קאמר ושל ל' בעינן דלמא צב"א קאמר ואינו יכול
לשוחטו בפחות מל': בג' סגני. עיילי ל' כרישא ושוחטין פסחיהם ונפקו י' מנייהו
ועיילי י' חדשים דאי בהדדי קאמר הא איכא ואי ג' כתות קאמר הא איכא: ננעלין
תנן. מאליהם ומעשה נסים: סמכינן אניסא. וכ"ז שאין ננעלין מאליהם מניחים
אותם ליכנס ולא חיישינן דלמא עיילו כולהו ואין כאן ג' כתות: חס ושלום וכו'.
במסכת עדיות תנן ד' דברים העיד עקביא בן מהללאל וכו' וקתני התם הוא היה
אומר אין משקינן לא את הגיורת ולא את המשוחררת אמרו לו מעשה בכרכמית
שפחה שהיתה צירושלי' והשקוה שמעיה ואבטליון אמר להם דוגמא השקוה דומין
לה היו אותן שהשקוה ונדוהו א"ר יהודה ח"ו שעקביא נתנדה שאין עזרה ננעלת
וכו' כשהיתה ננעלת על כל אדם בע"פ שהקהל גדול ורוב ואין צם אחד בחכמה
וזיראת חטא כעקביא: פסח מעוכין. ע"פ שנתמעך: פסח מעובין. ע"פ שהעם
רב: והקטירו. משמע לצדם שלא יערב חלבים של קרבן זה בחלבים של קרבן
אחר: שיהא כולו כאחד. כל האימורין של קרבן: תפיסה בעלמא. תופס כוליא
ומראה לשליח והוא נותן פול או אבן כנגדם:

זוהר חקת דף קפ"ב ע"ב

תא חזי זכאן לְאַתְקִשְׁרָא בְּרוּרָא דְחַיֵּי אֵינוּן זְכָאן לְמַחְמֵי בִיקְרָא עֲלָאָה דְמִלְכָּא קְדִישָׁא כְּמָה דְאַתְ אָמַר (תהלים כז) לַחֲזוֹת בְּנוֹעַם יְיָ וּלְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ וְאֵינוּן מְדוּרֵיהוֹן יִתִּיר וְעֲלָאָה מִכָּל אֵינוּן מְלָאכִין קְדִישִׁין וְכָל דְרָגִין דִּילְהוֹן דְהָא הֵהוּא אֲתָרָא (ס"א חֲדוּהָ) עֲלָאָה לָא זְכָאן עֲלָאִין וְתַתְּאִין לְמַחְמֵי לִיהָ הָדָא הוּא דְכְּתִיב (ישעיה ס"ד) עֵין לֹא רָאִתָּה אֱלֹהִים זֹלְתָּדָּ וְגוֹמֵר. וְאֵינוּן דְלָא זְכָאן כָּל כֶּד בְּאֵינוּן דּוּכְתֵי. אֵית לֹון לְתַתְּא כְּפּוּס אֲרַחֲיֵהוּ. וְאֵלִין לָא זְכָאן לְסִלְקָא לְהֵהוּא אֲתֵר וּלְמַחְמֵי כְּמָה דְחֲמָאן אֵינוּן דְלַעֲיִלָּא וְאֵלִין קְיִימֵי בְּקִיּוּמָא דְעֵדוֹ תַתְּאָה וְלָא יִתִּיר וְאֵי תִימָא מָאן עֵדוֹ תַתְּאָה אֲלָא דָּא עֵדוֹ דְאֲקָרִי חֲכֵמִיָּה תַתְּאָה וְדָא קְיִימָא עַל גֹּן דְבְּאַרְעָא וְאַשְׁגַּחְוִיתָא דְהָאֵי עֵדוֹ עֲלִיהָ (וְלֹא יִתִּיר) וְאֵלִין קְיִימֵי בְּהָאֵי גֹן. וְאַתְהֵנוּן מְעֵדוֹן דָּא. מָאֵי בִין עֵדוֹ תַתְּאָה לְעֲלָאָה כִּיתְרוֹן הָאוּר מִן הַחֲשָׁד עֵדוֹ תַתְּאָה אֲקָרִי עֵדְנָא נּוֹקְבָא. עֵדוֹ עֲלָאָה אֲקָרִי עֵדוֹ דְכַר עֲלִיהָ כְּתִיב עֵין לֹא רָאִתָּה אֱלֹהִים זֹלְתָּדָּ. הָאֵי עֵדוֹ תַתְּאָה אֲקָרִי גֹן לְעֵדוֹ דְלַעֲיִלָּא וְהָאֵי גֹן אֲקָרִי עֵדוֹ לְגֹן דְלַתְּתָא. וְאֵלִין דְמִשְׁתַּפְּחִי בְּגֹן תַתְּאָה אֲתֵהֵן מֵהָאֵי עֵדוֹ דְעֲלִיֵּהוּ בְּכָל שַׁבָּת וְשַׁבָּת וּבְכָל יְרַחָא וְיְרַחָא הָדָא הוּא דְכְּתִיב (שם ס"ו) וְהָיָה מִדֵּי חֲדָשׁ בְּחֲדָשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבָּתוֹ. וְעַל אֵלִין אָמַר שְׁלֹמֹה מִן הַחַיִּים אֲשֶׁר הֵמָּה חַיִּים עֲדִנָּה דְהָא אֵלִין בְּדִרְגָּא עֲלָאָה יִתִּיר מְנִיֵּהוּ. מָאן אֵינוּן שְׁכֵבֵר מִתּוֹ וְקַבִּילוּ עוֹנֶשָׁא תְרֵי זְמַנֵּי וְאֵלִין אֲקָרוּן כְּסָף מְזוּקָק דְעָאֵל לְנוּרָא זְמַנִּין וְתַרְוִין וְנִפְיָק מְנִיָּה זֹהֲמָא וְאַתְבְּרֵר וְאַתְנַקֵּי. וְטוֹב מְשַׁנְיָהֶם אֶת אֲשֶׁר עֵדוֹן לֹא הָיָה הֵהוּא רּוּחָא דְקָאִים לְעִילָּא וְאַתְעַכְב לְנַחְתָּא לְתַתְּא דְהָא קָאִים בְּקִיּוּמִיָּה וְלִית לִיהָ לְקַבְּלָא עוֹנֶשָׁא וְאֵית לִיהָ מְזוּנָא מֵהֵהוּא מְזוּנָא עֲלָאָה דְלַעֲיִלָּא לְעִילָּא טַב מְכַלְהוּ מָאן דְלָא אֲתַפְּרֵשׁ וְלָא אֲתַגְּלִיָּא וְכָל מְלוּי בְּסַתִּימָא אֵינוּן דָּא הוּא זְכָאָה חֲסִידָא דְנִטְר פְּקוּדֵי אוּרִיִּיתָא וְקִיִּים לֹון וְאַשְׁתַּדַּל בְּאוּרִיִּיתָא יְמָמָא וְלִילֵי דָּא אֲתַאֲחִיד אֲתֵהֵנִי בְּדִרְגָּא עֲלָאָה עַל כָּל שְׂאֵר בְּנֵי נֶשָׂא וְכַלְהוּ אֲתַאֲחִדוּ (ס"א אֲתוּקְדוּ) מְחַפָּה דְהָאֵי :

תרגום הזוהר צא ורְאֵה, לְדִיקִים הַזְכִּים לְהַתְּקֵשׁר צְלָרוֹר הַחַיִּים, שְׁהוּא יְסוּד דְז"א, הֵם זֹכִים לְרַחוֹת צְכָבוֹד הַמְּלִכָּה הַעֲלִיּוֹן הַקְּדוּשָׁה, כְּמוֹ שְׁנַחֲמַר לַחֲזוֹת בְּנוֹעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ. וְהֵם, הַמְּדוּר שְׁלָהֶם הוּא יוֹתֵר עֲלִיּוֹן מִכָּל הַמְּלַאכִים הַקְּדוּשִׁים וְכָל מְדַרְגוֹתֵיהֶם, כִּי מְקוּם עֲלִיּוֹן הֵהוּא אֵין הַעֲלִיּוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים זֹכִים לְרַחוֹתוֹ. זֶה שְׁנַחֲמַר עֵין לֹא רָאִתָּה אֱלֹהִים זֹלְתָּדָּ וְגוֹ', שֶׁ"ס עֵדוֹן הַעֲלִיּוֹן. וְחַלּוֹ שְׁחִינֵם זֹכִים לְעֲלוֹת כָּל כֶּד כְּמוֹ יַחְלוּ, מְקוּם יֵשׁ לָהֶם לְמַטָּה כְּפִי דְרַפְּיָהֶם, וְחַלּוֹ אֵינֶם זֹכִים לְמְקוּם הֵהוּא, וְלְרַחוֹת כְּמוֹ שְׂרוּאִים אוֹתָם שְׁלַמְעֵלָה, אֲלָא יַחְלוּ עוֹמְדִים בְּמְקוּם שְׁל עֵדוֹן הַתַּחְתּוֹן, וְלֹא

יותר. ואם תאמר מהו עֵדן הפִּתְחוֹן. אֵלֶּכָּא זֶה הוּא עֵדן שְׁנִקְרָא חֲכָמָה הפִּתְחוֹנָה, שְׁהִיא הַמְּלָכוּת, וְהִיא עוֹמֶדֶת עַל הַגּוֹן שְׁצָרָרְז וְהַשְּׁגָחָה שֶׁל עֵדן הַזֶּה עָלָיו, עַל הַגּוֹן. וְאֵלֶּכָּא הַלְדִּיקִים, עוֹמְדִים בְּגוֹן עֵדן זֶה שְׁצָרָרְז, וְנֶהְגִּים מֵעֵדן הַזֶּה, שְׁהִיא חֲכָמָה תְּפִאָה. מֵה בֵּין עֵדן הפִּתְחוֹן לְעֵדן הָעֲלִיוֹן, הוּא בִּיתְרוֹן הָאֹר מִן הַחֶשֶׁד. עֵדן הפִּתְחוֹן נִקְרָא עֲדָנָה, שְׁהִיא נִקְצָה, עֵדן הָעֲלִיוֹן נִקְרָא עֵדן, שְׁהוּא זָכַר, עָלָיו פְּתוּב, עֵין לֹא רָחֲתָה אֲלֵהֶם זוֹלָתָהּ. עֵדן הפִּתְחוֹן זֶה נִקְרָא גּוֹן פְּלִי עֵדן שְׁלֹמְעֵלָה, וְגוֹן הַזֶּה נִקְרָא עֵדן פְּלִי הַגּוֹן שְׁלֹמְעֵלָה. וְאֵלֶּכָּא הַנְּמַלְאִים בְּגוֹן שְׁלֹמְעֵלָה, שְׁהוּא גּוֹן עֵדן הָאֲרָז, נֶהְגִּים מֵאוּתוֹ הָעֵדן שְׁעֲלִיָּהֶם, שְׁהוּא חֲכָמָה תְּפִאָה, בְּכָל שְׂצֵת וְשְׂצֵת וּבְכָל חֶדֶשׁ וְחֶדֶשׁ, זֶה שְׁנִאֲמַר, וְהִיא מֵדִי חֶדֶשׁ בְּחֶדֶשׁוֹ וּמֵדִי שְׂצֵת בְּשְׂצֵתוֹ וְגוֹ'. וְעַל אֵלֶּכָּא חֲמַר שְׁלֹמָה, מִן הַחַיִּים אֲשֶׁר הִפְּתָה חַיִּים עֲדָנָה, כִּי אֵלֶּכָּא הֵם בְּמִדְרָגָה עֲלִיוֹנָה יוֹתֵר מֵהֶם. מִי הֵם אֵלֶּכָּא. הֵינוּ אֵלֶּכָּא שְׁפָצַר מִתּוֹ וְהִקְבִּלוּ עוֹנָשׁם שְׁתֵּי פְּעָמִים. וְאֵלֶּכָּא נִקְרָאִים פְּסוֹף מְזוּקָה, שְׁנִכְנַם לְתַנּוּר פְּעַם וּשְׁתֵּים וַיֵּאָר מִמֶּנּוּ הַזֵּהֲמָא, וְנִתְצַרֵּר וְנִעְשָׂה נְהִי. וְטוֹב מִשְׁנִיָּהֶם אֵת אֲשֶׁר עֵדן לֹא הִיָּה, הֵינוּ הַרוּחַ הַהוּא הָעוֹמֵד לְמַעְלָה וּמִתְעַבֵּב מִלְּרֵדֶת לְמַטָּה, שְׁאֵה עוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ, שְׁעוֹד לֹא חָטָא, וְאִין לוֹ לְהִקְבֵּל עוֹנָשׁ, וַיֵּשׁ לוֹ מְזוֹן מִהַמְּזוֹן הַהוּא הָעֲלִיוֹן שְׁלֹמְעֵלָה לְמַעְלָה. טוֹב מִכָּלֶם, הוּא מִי שְׁצָא לְעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא נִפְרַד מִהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאִינוּ בְּגֻלוֹ, וְכָל דְּבָרָיו הֵם בְּנִנְעָה. זֶה הוּא זְכָאִי חָסִיד שְׁשֵׁמֶר מַלְאוֹת הַפְּוֹרָה וְקִיָּים אֹתָן וְעַסָּה בְּפְוֹרָה יוֹמָם וְלַיְלָה, זֶה מִתְאַחַד וְנֶהְגָּה בְּמִדְרָגָה עֲלִיוֹנָה עַל כָּל שְׁאֵר בְּנֵי הָאָדָם, וְכָלֶם נִשְׁרָפִים מֵהַסְּתַכְלוּת בְּחוּפָה שֶׁל זֶה.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם ה' פרה אדומה פ"א

א. צָרִיךְ שְׁיִשְׂאֵר מִן הַמַּאֲדִים כְּדִי שְׁיִנְטֵל בְּזוּג שְׁכָל שְׁעָרָה שְׁאִינָה נִיטְלָת בְּזוּג הָרִי הִיא כְּאֵלוֹ אִינָה לְפִיכָד אִם הִיוּ בָּהּ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת לְבָנוֹת אוֹ שְׁחוֹרוֹת שְׁאִינָם נִלְקָטִין בְּזוּג הָרִי זֶה כְּשָׂרָה : **ב.** הִיוּ קַרְנֵיהָ אוֹ טְלָפִיהָ שְׁחוֹרִים יְגוּד. גִּלְגַּל הָעֵין וְהַשִּׁינִים וְהַלְשׁוֹן אִין מְרַאִיְהוּן פּוֹסְלִים בְּפָרָה : **ג.** הִיָּתָה בָּהּ יִבְלָת

וְחִתְּכָה אֶף עַל פִּי שְׁצַמַח בְּמִקוֹמָהּ שֶׁעַר אָדוֹם פְּסוּלָה:

מוסר

מספר חסידים סיי צייט קי ק"א

לא תחמוד אשת כותב בלא וייו לא תחמוד אזהרה שלא לנפות עצמו כדי שישר בעיני אשת רעהו ויכניס אהבתו ויופיו בלבה. לא תהיה חומד לאשת רעה. ועוד קרי לא תחמוד אזהרה שלא ישבח אשה יפה בפני חבירו שמא יגרור אחריה. והיה בד חטא פלומר לא תחמוד אשת רעה לאחרים ולא תהנה מזיו פנויה כל שכן מאשת איש כדי שתהנה מזיו שכינה: אם באת מצוה לידך שלא בכונה תשמח ותתן שבת והודיה להקדוש ברוך הוא שאינה אותה לידך לעשות: לא ישרטט אדם קונטרס אדם על הספר מפני שהספר יש לו קדושה ולזה אין בה קדושה וכל שכן שאסור לסרוק עליו ראשו אפלו בחלק שבו:

חוקת יום שלישי תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה ראשונה דשם בין להשאר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

(יא) הַנֶּגַע בַּבַּיִת לְכָל-נֶפֶשׁ אָדָם וְטָמֵא שְׂבַעַת

יָמִים: דִּיקָרֵב בְּמִיתָא לְכָל נֶפֶשׁ דְּאִנְשָׁא וִיהִי מְסָאָב שְׂבַעַת יוֹמִין: (יב)

הוּא יִתְזַטָּא-בּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם

הַשְּׁבִיעִי יִטְהַר וְאִם-לֹא יִתְזַטָּא בַּיּוֹם

הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי לֹא יִטְהַר: הוּא גַּדִּי עֲלוּהִי

בְּיוֹמָא תְּלִיתָא וּבְיוֹמָא שְׂבִיעָא יִדְכִּי וְאִם לֹא גַּדִּי עֲלוּהִי בְּיוֹמָא תְּלִיתָא וּבְיוֹמָא שְׂבִיעָא לֹא יִדְכִּי:

רס"י הוא יתחטא בו. באפר הזה:

(יג) כָּל-הַנִּזְעַע בְּמִת בְּנֹפֶשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר-יָמוּת
וְלֹא יִתּוֹזָזָא אֶת-מִשְׁכַּן יְהוָה טָמֵא וְזָכַרְתָּהּ
הַנֹּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל כִּי מִי נָדָה לֹא-זָרָק
עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה עוֹד טָמְאָתוּ בּוֹ: כָּל דִּיקָרֵב בְּמִיתָא
בְּנִפְשָא דְאָנְשָא דִי יָמוּת וְלֹא יָדִי עֲלוּהִי יָת מִשְׁכַּנָּא דִינִי סָאֵב וְיִשְׁתַּצִּי אָנְשָא
הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל אָרִי מִי אֲדִיּוּתָא לֹא אֲזַדְרִיקוּ עֲלוּהִי מְסָאֵב יְהִי עוֹד סְאוּבְתִיָּה
בִּיה:

רס"י צמת צנפס. ואי זה מת, של נפש האדם, להוליא נפש בהמה, שאין
טמאתה כריכה הזאה. דבר אחר צנפס זו רביעית דם: את משכן ה' טמא.
אם נכנס לעזרה אפלו בטבילה בלא הזאת שלישי ורביעי: עוד טמאתו בו.
אף על פי שטבל:

(יד) וְאֵת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי-יָמוּת בְּאֶהָל כָּל-
הַבָּא אֵל-הָאֶהָל וְכָל-אֲשֶׁר בְּאֶהָל יִטָּמֵא
שְׁבַעַת יָמִים: דָּא אוריתא אָנְשׁ אָרִי יָמוּת בְּמִשְׁכַּנָּא כָּל דְעָלַל לְמִשְׁכַּנָּא
וְכָל דִי בְּמִשְׁכַּנָּא יְהִי מְסָאֵב שְׁבַעַת יוֹמִין:

רס"י כל הבא אל האהל. בעוד שהמת בתוכו:

(טו) וְכָל כְּלֵי פְתוּזָא אֲשֶׁר אֵין-עֲבָמִיד פְּתִיל עָלָיו
טָמֵא הוּא: וְכָל מִן דְחֶסֶף פְּתִיחַ דְלִית מְגוּפַת שְׁיִיעַ מְקוּף עֲלוּהִי מְסָאֵב
הוּא:

רס"י וכל כלי פתוח. בכלי חרס הכתוב מדבר, שאין מקבל טמאה מגבו

אלא מתוכו, לפיכך אם אין מגופת כמידתו פתולה עליו יפה בחבור, טמא הוא, הא אם יש כמיד פתיל עליו טהור: פתיל. לשון מחבר בלשון עברי, וכן (בראשית ל, ח) נפתולי אלהים נפתלתי, נתחברתי עם אחותי:

נביאים - שופטים - פרק יא

(יא) ויִכַּרְךָ יִפְתָּח עִם-אֶקְנִי גִלְעָד וַיִּשְׁיִמוּ הָעָם אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם לְרֹאשׁ וּלְקַצִּין וַיִּדְבֵּר יִפְתָּח אֶת-כָּל-דְּבָרָיו לְפָנָי יְהוָה בְּמוֹצָפוֹ: (פ) וַאֲזַל יִפְתָּח עִם סָבִי גִלְעָד וּמְנִיאוּ עִמָּא יְתִיחַ עֲלֵיהוֹן לְרִישׁ וּלְרִבָּא וּסְדֵר יִפְתָּח יֵת כָּל פְּתָגְמוֹהִי קָדָם יְיָ בְּמוֹצָפוֹ :

רש"י את כל דבריו . התנאי שזיניהם : לפני ה' במצפה . למהום שנאספו כולם , שהשכינה שורה על רוב צדור :

(יב) וַיִּשְׁלַח יִפְתָּח מִלְאָכִים אֶל-מֶלֶךְ בְּנֵי-עַמּוֹן לֵאמֹר מַה-כִּי וְכָךְ כִּי-בָאת אֵלַי לְהַקְלוֹם בְּאֶרֶץ: וּשְׁלַח יִפְתָּח אֲזַגְדִּין לְוֹת מֶלֶכָּא דְבְנֵי עַמּוֹן לְמִימַר מַה לִּי וְלָךְ אֶרֶי אֲתִיתָא לְוֹתִי לְאַגְחָא קֶרְבָּא בְּאַרְעֵי : (ג) וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ בְּנֵי-עַמּוֹן אֶל-מֶלֶךְ אֶרֶץ יִפְתָּח כִּי-לָקַח יִשְׂרָאֵל אֶת-אֶרְצֵי בְעֵלְוֹתוֹ מִמוֹצְרִים מֵאֶרֶץ וְעַד-הַיַּבֵּק וְעַד-הַיַּרְדֵּן וְעַתָּה הִשְׁיִבָה אֶתְהֶן בְּשָׁלוֹם: וַאֲמַר מֶלֶכָּא דְבְנֵי עַמּוֹן לְאַזְגְדֵי יִפְתָּח אֶרֶי נְסִיב יִשְׂרָאֵל יֵת אֶרְעֵי בְּמַסְקִיחָה מִמוֹצְרִים

מֵאַרְנוֹנָא וְעַד יוֹבְקָא וְעַד גְּרִדְנָא וְכַעַן אֲתִיב יְתְהוּ בְשָׁלָם : (יד) וַיֹּסֶף עוֹד
יִפְתָּח וַיִּשְׁלַח מִלְּאָכִים אֶל-מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן:
וְאוֹסִיף עוֹד יִפְתָּח וַיִּשְׁלַח אֲזַגְדִּין לְוַת מֶלְכָּא דְבְנֵי עַמּוֹן : (טו) וַיֹּאמֶר לוֹ
כֹּה אָמַר יִפְתָּח כֹּה-לִקְחוּ יִשְׂרָאֵל אֶת-אֶרֶץ
מוֹאָב וְאֶת-אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן: וַאֲמַר לִיה פִּדְוֹן אֲמַר יִפְתָּח לָא
נְסִיב יִשְׂרָאֵל יַת אֶרְעָא דְמוֹאָב וְיַת אֶרְעָא בְנֵי עַמּוֹן :

כתובים - תהילים - פרק עג

(טז) וַאֲזַנְשִׁבָה לְדַעַת זֹאת עֲמֹל הוּא בְּעֵינַי:
וְחֲשִׁיבִית לְמַדַּע יַת דָּא לְעוֹת הוּא בְּעֵינַי :

רש"י ואחשבה . כלבי : לדעת זאת . מה היא מדתו של הקצ"ה כן הוא
עמל בעיני נראית היתה מדה זאת לי עמל ולא משפט :

(יז) עַד-אָבוֹא אֶל-מִקְדָּשֵׁי-אֵל אֲבִינִי
לְאֲזַרְיָתָם: עַד זְמוֹן פּוֹרְקָנָא דְאִיתִי לְוַת מִקְדָּשֵׁי אֱלֹהָא אֲתַבְּנֹן לְסוּפְהוֹן :

רש"י עד . אשר באתי : אל מקדשי אל . אשר בירושלים , וראיתי מה
שאירע בסנחרב ואז הבינותי לאחרית הרשעים שהוא לאבדון ואמרתי אך כל
הטובה הבאה להם חלקות הם שהקצ"ה מחליק להם הדך שלהם שתהא
נוחה וחלקה למען לא יתנו לב לשוב אליו ויאבדו :

(יח) אַךְ בַּזְזָלוֹת תַּשִּׁית לָמוֹ הַפְּלֹתָם
לְמִשְׁוֹאוֹת: בְּרַם בְּקַבְלָא שׁוֹיִתָּא לְהוֹן דְּמִיתְנֹון לְשִׁהוּתָא :

רש"י אך בחלקות תשית למו . כל הטובה הבאה להם שהרי סופם הפלתם
למשואות :

(יט) אֵיךְ הָיוּ לְשִׁמָּה כְּרָגַע סָפוּ תָמוּ מִן-בִּפְלֹתָם:
הַכְדִּין הוּוּ לְצַדוֹ כְּשַׁעֲתָא פְּלוּ אֲשִׁתִּיצוּן מִן אֲתְרַגְשִׁין :

רש"י מן בלהות . מן שדים :

(כ) כַּזְזָלוֹם מִהֶקֶיץ אֲדָנִי בְּעִיר | צְלָמָם תִּבְּוֹה:
הִיךְ חֲלָמָא מִן גְּבַר דְּמִתְעַר ? לְיוֹם דִּינָא רַבָּא בְּאֲתַעַר ? תְּהוֹן מִן בֵּית קְבוּרָתְהוֹן
בְּרַגְזוֹ דְּמוֹתְהוֹן תִּבְּסַר :

רש"י כחלום מהקיץ . כשניה שאין לה קץ שהוא שינת עולם כן היתה להם
ויכא מלאך ה' ויך במחנה אשור (ישעיה ל"ז) : אדני בעיר כלמס תבזה .
בירושלים שהרעו עליה שם נתבזה כלם דמותם ונשרפו כלם :

משנה גיטין פרק ו

א. האומר התקבל גט זה לאשתי או הולך גט זה לאשתי, אם רצה
לחזור, יחזור. האשה שאמרה התקבל לי גטי, אם רצה לחזור, לא
יחזור. לפיכך אם אמר לו הבעל אי אפשי שתקבל לך אלא הולך
ותן לך, אם רצה לחזור, יחזור. רבן שמעון בן גמליאל אומר, אף
האומרת טול לי גטי, אם רצה לחזור, לא יחזור:

ברטורה

(ח) האומר התקבל. אם רצה לחזור יחזור. דגט חוצ לה ואין חצין
 לחדם שלא מדעתו: לא יחזור. לכיון דאיהי שותיה שליח הרי הוא כידה ונתגרסה
 מיד בקבלתו של זה: אף האומרת טול לי גיטי. לשון קבלה הוא. והלכה כרצון שמעון
 בן

ב. האשה שאמרה התקבל לי גטי, צריכה שתי כתי עדים. שנים
 שאומרים בפנינו אמרה ושנים שאומרים בפנינו קבל וקרע, אפלו
 הן הראשונים והן האחרונים, או אחד מן הראשונים ואחד מן
 האחרונים ואחד מצטרף עמהן. נערה המארסה, היא ואביה
 מקבלין את גטה. אמר רבי יהודה, אין שתי ידיים זכות פאחת,
 אלא אביה מקבל את גטה בלבד. וכל שאינה יכולה לשמור את
 גטה, אינה יכולה להתגרש:

ברטורה

(ט) כריכה. להביא לפנינו שתי כתי עדים: שנים שיאמרו בפנינו אמרה.
 לו לקבלו: ושנים שיאמרו בפנינו קבל וקרע. ובשעת השמד שנו, סגזרו על המנות
 והיו קורעים הגט מיד, שלא ייראה: ואפילו הן כו'. שהשנים שאמרה בפניהם הם
 עלמס ראו כסקבלו: או אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים ואחד. שלישי, שנעשה
 עד בזו ובזו, מטורף עמהם: היא ואביה. או היא או אביה. היא יס לה יד דהא
 גדולה היא. ואביה נמי זכאי לקבלו: אינה מתגרשת. ואפילו בקבלת אביה, דכתיב
 (דברים כ"ד) ושלחה מביתו, מי שמשלחה ואינה חוזרת, יראה זו שמשלחה וחוזרת:

ג. קטנה שאמרה התקבל לי גטי, אינו גט עד שיגיע גט לידה. לפיכך
 אם רצה הבעל לחזור, יחזור, שאין קטן עושה שליח. אבל אם אמר
 לו אביה, צא והתקבל לבתי גטה, אם רצה להחזיר לא יחזיר.
 האומר תן גט זה לאשתי במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר,
 פסול. הרי היא במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר, פשר. האשה
 שאמרה התקבל לי גטי במקום פלוני וקבלו לה במקום אחר, פסול.
 רבי אליעזר מכשיר. הבא לי גטי במקום פלוני והביאו לה במקום
 אחר, פשר:

ברטורה

(י) במקום אחר פסול. שהבעל מקפיד שאין ראונו שילעיוז עליו סם: הרי
 הוא במקום פלוני. אינו חלל כמראה מקום, סם תמלאנה: ורבי אליעזר מכשיר.
 דסבר איהו דמדעתיה מגרש איכא קפידא, איהי דבעל כרחה מתגרשת מראה מקום
 היא לו. ואין הלכה כרבי אליעזר:

ד. הבא לי גטי, אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לידה. התקבל לי גטי,
 אסורה לאכול בתרומה מיד. התקבל לי גטי במקום פלוני, אוכלת

בַּתְרוּמָה עַד שְׂיִגְיַע גֵּט לְאוֹתוֹ מְקוֹם. רַבִּי אֶלְיָעָזֵר אוֹסֵר מִיָּד:

דרטורה (ו) הבא לי גטי אוכלת בתרומה. אם אשת כהן היא. עד שיגיע גט לידה: לאותו מקום. שכך אמרה לו לא תהא שלוחי אלך שם: ורבי אליעזר אוסר מיד. משפירש מאכלה. ורבי אליעזר לטעמיה דמכסיר כשקבלו במקום אחר, דמראה מקום היא לו ומשעת קבלה איגרסה לה, לפיכך משעה שפירש מלפניה אסורה, שמה מלאו חוץ לעיר וקבלו הימנו. ואין הלכה כר"א:

ה. האומר כתבו גט ויתנו לאשתי, גרשוה, כתבו אנגרת ויתנו לה, הרי אלו יכתבו ויתנו. פטרוה, פרנסוה, עשו לה פנמוס, עשו לה פראוי, לא אמר כלום. פראשונה היו אומרים, היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי, הרי אלו יכתבו ויתנו. חזרו לומר, אף המפרש והיוצא בשירא. רבי שמעון שזורי אומר, אף המסכן:

דרטורה (ה) כתבו אנגרת וכו'. שהגט קרוי אנגרת שכך כתוב בו ואגרת שבוקין: פטרוה לא אמר כלום. דלמא לשון פטור וחובה קאמר, להקל מעליה חובות שחייבת: פרנסוה. לשון עשיית כרכיה כמו מויליאם לפרנסה וכו'. הלכך לא ידעין אי כרכי הגט הוא, שלא תהא זקוקה ליבם, אי כרכי מלבוש וכסות הוא: כנימוס. כחוק. לא ידעין אי חוק גט אי חוק מזון וכסות. וכן כראוי: היוצא בקולר. ליהרג דדין המלכות: ואמר כתבו. אע"פ שלא אמר תנו: יכתבו ויתנו. דאגב פחדיה טריד ולא פריש: המפרש. לים: והיוצא בשירא. למדבריות: המסוכן. חולה. והלכה כר"ש שזורי:

ו. מי שהיה משלך לבור ואמר כל השומע את קולו יכתוב גט לאשתו, הרי אלו יכתבו ויתנו. הבריא שאמר כתבו גט לאשתי, רצה לשחק בה. מעשה בבריא אחד שאמר כתבו גט לאשתי, ועלה לראש הגג ונפל ומת. אמר רבן שמעון בן גמליאל, אמרו חכמים, אם מעצמו נפל, הרי זה גט. אם הרוח דחאתו, אינו גט:

דרטורה (ו) ואמר כל השומע את קולו. ופירש שמו ושם עירו: ראה לשחק בה. הואיל ולא אמר תנו: מעשה בצריא. מפרש בגמרא דחסורי מחסרא והכי קתני, ואם הוכיח סופו על תחלתו, הרי זה גט, ומעשה נמי בצריא וכו'. והלכה כרבן שמעון בן גמליאל:

ז. אמר לשנים תנו גט לאשתי או לשלשה כתבו גט ויתנו לאשתי, הרי אלו יכתבו ויתנו. אמר לשלשה תנו גט לאשתי, הרי אלו יאמרו לאחרים ויכתבו, מפני שעשאן בית דין, דברי רבי מאיר. וזו הלכה העלה רבי חנינא איש אונן מבית האסורין, מקבל אני באומר

לְשִׁלְשָׁה תָּנּוּ גִּט לְאִשְׁתִּי, שִׁיאֲמָרוּ לְאַחֲרִים וַיִּכְתְּבוּ, מִפְּנֵי שֶׁעֲשָׂאן בֵּית דִּין. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, נוֹמִינּוּ לְשִׁלִּיחַ, אִף אָנוּ מִקְּבָלִין, שֶׁאֲפִלוּ אָמַר לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁבִירוּשָׁלַיִם תָּנּוּ גִּט לְאִשְׁתִּי, שֶׁיִּלְמְדוּ וַיִּכְתְּבוּ וַיִּתְּנוּ. אָמַר לְעֶשְׂרָה כְּתָבוּ גִּט לְאִשְׁתִּי, אֶחָד כּוֹתֵב וּשְׁנַיִם חוֹתְמִין. כָּלְכֶם כְּתָבוּ, אֶחָד כּוֹתֵב וְכָלֶם חוֹתְמִין. לְפִיכָּד אִם מִת אֶחָד מֵהֶן, הֲרִי זֶה גִּט

ברטנורה (ו) אמר לשנים תנו גט לאשתי. אע"ג דלכא אמר כתבו ותנו, הרי אלו יכתבו בעלמא. ולא יאמרו לסופר אחר שיכתוב, ולא לעדים לחתום, דלאו ב"ד שוינהו לכוות על אחרים אלא עדים שוינהו, והן הן שלוחיו הן הן עדיו. ואם אמר לג' כתבו ותנו גט לאשתי, אע"פ שהן ראוין ליעשות ב"ד, כיון דבהדיא אמר להו כתבו, לאו ב"ד שוינהו אלא עדים: אמר לג' תנו. ולא אמר כתבו: הרי אלו יאמרו. לעדים אחרים, לכתוב ולחתום וליתן, מפני שעשאן ב"ד: מבית האסורים. משמו של ר"ע שהיה חבוס בבית האסורים: נומינו לשליח. אמרנו לרבי חנינא שנעשה שליח בהלכה זו לאמרה בבית המדרש: ילמדו. אם אינם יודעים לכתוב. ילמדו לכתוב עד שיכתובו בעלמא: הן

גמרא גיטין דף ס"ד ע"ב

וְכָל שְׂאִינָה יְכוּלָה לְשָׂמוֹר וְכוּ'. תָּנּוּ רַבֵּנָן קִטְנָה הַיּוֹדְעַת לְשָׂמוֹר אֶת גִּיטָהּ מִתְּגַרְשָׁת. וְשְׂאִינָה יוֹדְעַת לְשָׂמוֹר אֶת גִּיטָהּ אֵינָה מִתְּגַרְשָׁת. וְאִיזוּ הִיא קִטְנָה שִׁיּוֹדְעַת לְשָׂמוֹר אֶת גִּיטָהּ כָּל שֶׁמְשַׁמְרֶת גִּיטָהּ וְדָבָר אַחֵר מֵאִי קֹאֲמַר אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הֵכִי קֹאֲמַר כָּל שֶׁמְשַׁמְרֶת דָּבָר אַחֵר מִחֻמַּת גִּיטָהּ. מִתְּקִיף לָהּ רַב הוֹנָא בַר מְנוּחַ הָא שׁוֹטָה בְּעֶלְמָא הִיא. אֵלָּא אָמַר רַב הוֹנָא בַר מְנוּחַ מְשַׁמֵּיָה דְרַב אַחָא בְרִיה דְרַב אֵיקָא כָּל שֶׁמְבַחֲנֵת בֵּין גִּיטָהּ לְדָבָר אַחֵר. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַבִּי אֲסִי צְרוּר וְזוֹרְקוֹ אֶגּוֹז וְנוֹטְלוֹ זֹכָה לְעֶצְמוֹ וְאִין זֹכָה לְאַחֲרִים חֲפֶץ וּמְחִזִּירוֹ לְאַחֵר שְׁעָה זֹכָה בֵּין לְעֶצְמוֹ וּבֵין לְאַחֲרִים. כִּי אִמְרִיתָא קָמִיה דְשְׂמוּאֵל אָמַר לִי דָא וְדָא אַחַת הִיא מֵאִי דָא וְדָא אַחַת הִיא. אָמַר רַב חֲסִדָא אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה זֹכָה לְעֶצְמוֹ וְאִין זֹכָה לְאַחֲרִים. מְתִיב רַב חִינְנָא וּוְרָדָאן כִּיצַד מְשַׁתְּפִין בְּמַבּוּי מְנִיחַ אֶת הַחֲבִית וְאוֹמַר הֲרִי זוֹ לְכָל בְּנֵי הַמַּבּוּי וּמְזַכָּה לָהֶם עַל יְדֵי בְנוֹ וּבְתוֹ הַגָּדוֹלִים וְעַל יְדֵי עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הָעֵבְרִים. הָאִי שִׁפְחָה הֵיכִי דְמִי אִי דְאֲתִיָּא שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת מֵאִי בְּעִיָּא גְבִיָּה אֵלָּא לֹא דְלָא אֲתִיָּא שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת וְקַתְּנִי זֹכָה לְאַחֲרִים שְׂאֵנִי שִׁתּוּפִי

מבואות דרבנן. אמר רב חסדא אישתיק וורדאן מאי הוה ליה למימר כל דתקון רבנן פגעין דאורייתא תקון ואידך פי אמרינן כל דתקון רבנן פגעין דאורייתא תקון במילתא דאית ליה עיקר מן התורה אבל מילתא דלית לה עיקר מן התורה לא:

רס"י אינה מתגרסת. לכתוב ושלחה מציתו מי שמשלחה ואינה חוזרת יראה זו שמשלחה וחוזרת, הכי רס"י לה ביצמות צפרק חרס שנסא הלכך רפי' בקבלת אביה אינה מתגרסת: כל שממרת דבר אחר מחמת גיטה. שאם אבדה גיטה משמרת דבר אחר שאינו דומה לו וסבורה שהיא גיטה: הא שוטה בעלמא היא. ואין כך משלחת וחוזרת יותר ממנה דמדלך קתני שממרת שטר אחר מכלל דלאו שטר הוא אלא מידי דלא דמי ליה: כרור וזרקו. קטן שנותנין לו כרור וזרקו וכשנותנין לו אגוז נוטלו: זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים. אם זיכה אדם לחבירו דבר ע"י אותו קטן שמסר בידו החפץ ואמר זכה בחפץ זו לפלוני לא זכה ואם בא הנותן לחזור חוזר: חפץ ומחזירו לאחר שעה. כשתוצעו אותו ממנו: זוכה אף לאחרים. ומדרבנן: לא ודא. שתי תקנות אלה דינן שוה: מאי אחת היא. שניהם לזכות או שניהם שלא לזכות: וורדאן. מאנשי וורדניא, מקום: משתתפין במצוי. להיות כל החכרות מוציאין לחוכו ויטלטלו בכולן: את החבית. שהיין בתוכו לשיתוף דסתם שיתוף ביון: מאי בעיא גביה. הרי היא יוראת בסוימנין: שתופי מצואות דרבנן. דמדאורייתא אין איסור להכניס ולהוציא אלא מרשות היחיד לרשות הרבים: אשתיק וורדאן. נאלם שלא השיב תשובה על תירוץ זה:

זוהר חקת דף קפ"ג ע"א

ויעש משה כפאשר צוה וגומר. אמאי לעיני כל העדה אלא בגין דאהרו הוה רחיקא דעמא יתיר מפלא ולא יימרון דהא אתנגיד על ידא דמשה ומשה משיך לאהרו במלין עד דסליקו לטורא וכל ישראל הוו חמאן בשעתא דאפשיט משה לבושוי דאהרו ואלביש לון לאלעזר. מאי טעמא משה אלא משה אלבישינון לאהרו כד סליק לכהנא (הדא הוא דכתיב) וילבש משה את אהרו את בגדיו וכתיב וילבש אותו את המעיל השתא משה אעדי מניה מה דיהב ליה וקדשא בריך הוא אעדי מניה מה דיהב ליה ותרווייהו אפשיטו ליה לאהרו מפלא ומשה אעדי לבר. וקדשא בריך הוא לגו. ועד דאעדי משה קדשא בריך הוא לא אעדי זכאה חולקא דמשה. זכאה חולקהו דצדיקייא דקדשא בריך הוא בעי ביקריהוון אתקין קדשא בריך הוא לאהרו ערסא ומנרתא דדנהבא דנהרא. ומדידיה נטיל מההוא מנרתא

דְּהוּה דְּלִיק בְּכָל יוֹמָא תְּרֵי זְמַנֵּי וְאַסְתִּים פּוּם מְעַרְתָּא וְנַחְתּוּ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר פּוּם מְעַרְתָּא הוּה פְּתִיחָא דְכָל יִשְׂרָאֵל הוּו חֲמָאן לְאַהֲרֹן שְׂכִיב וּבּוֹצִינָא דְמִנְרֵתָא דְלִיק קְמִיָּה וְעַרְסִיָּה נְפִיק וְעִיִּל וְעַנְנָא חַד קָאִים עֲלֵיהּ וּכְדִין יִדְעוּ יִשְׂרָאֵל דְּהָא אַהֲרֹן מִית וְחֲמוּ דְּהָא אֶסְתְּלְקוּ עֲנְנֵי כְבוֹד הָדָא הוּא דְכַתִּיב וַיֵּרְאוּ כָּל הָעֵדָה כִּי גּוּעַ אַהֲרֹן וּגּוֹמֵר. וְהָא אוּקְמוּהּ וְעַל דָּא בְּכוּ לְאַהֲרֹן כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל גּוֹבְרִין וְנָשִׂין וְטָף דְּהָא רַחֲמֵא מִכְּלָהוּ הוּה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר הֵנִי תִּלְתָּא אַחִין עֲלָאִין קְדִישִׁין אֲמָאִי לֹא אֶתְקַבְּרוּ בְּאַתְרַּח דְּחַד וְשִׁיפִין אֶתְבְּדְרוּ חַד הֲכָא וְחַד הֲכָא וְחַד בְּאַתְרַּח אַחְרָא. אֶלָּא אִית דְּאֲמַרִּי בְּאַתְרַּח דְּבַעַן יִשְׂרָאֵל לְאַסְתְּפְּנָא בֵּיה מִית כָּל חַד וְחַד בְּגִין לְאַגְנָא עֲלֵייהוּ וְאַשְׁתַּזְבוּן אֲבָל כָּל חַד וְחַד מִית בְּדָקָא חֲזִי עֲלֵייהוּ. מְרִים בְּקַדְשׁ בֵּין צַפּוֹן לְדָרוֹם אַהֲרֹן לְסִטְרַי יְמִינָא מִשָּׁה בְּדָקָא חֲזִי לֵיה אַחִיד הֵהוּא טוֹרָא לְטוֹרָא דְאַהֲרֹן וְכִנְיֵשׁ לְקַבּוּרְתָּא דְמְרִים לְגַבֵּי הֵהוּא טוֹרָא אַחִיד לְתַרֵּי סְטְרִי. וְעַל דָּא אֶתְקַרֵּי הַר הָעֵבְרִים דְּתַרֵּי סְטְרִי טוֹרָא דְמַעְבְּרִי וְאַחִיד לְסִטְרָא דָּא וְלְסִטְרָא דָּא. זְכָאָה חוּלְקָהוֹן דְּצַדִּיקֵיָּא בְּעֲלָמָא דִּין וּבְעֲלָמָא דְאַתֵּי. וְאַף עַל גַּב דְּאִינוּן בְּאַתְרַּח אַחְרָא בְּעֲלָמָא אַחְרָא עֲלָאָה זְכוּתְהוֹן קִיָּמָא בְּעֲלָמָא דָּא לְדַרְי דְרִין. וּבְשַׁעְתָּא דִּישְׂרָאֵל תִּיַּיְבִין בְּתִיּוּבְתָא קְמִי קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּגְזָרָה אֶתְגַּזֵּר עֲלֵייהוּ כְּדִין קְאָרִי קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְצַדִּיקֵיָּא דְקִיָּמִי קְמִיָּה לְעִילָא וְאוּדַע לֹון וְאִינוּן מְבַטְלֵי הֵהִיא גְזָרָה וְחִיִּים קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲלֵייהוּ דִּישְׂרָאֵל. זְכָאִין אִינוּן צַדִּיקֵיָּא דְעֲלֵייהוּ כְּתִיב (ישעיה נ"ח) וְנַחֵף יִי תַמִּיד וְגוֹמֵר:

תרגום הזהר וַיַּעַשׂ מִשָּׁה כַּאֲשֶׁר נָאָה וְגו': שׁוֹאֵל, לָמָּה לְעֵינֵי כָּל הָעֵדָה. וּמִשִּׁיב, מִשּׁוֹם שְׂאֵהֲרֹן הָיָה אֶהְיֶה שָׁל הָעַם יוֹתֵר מִהַכֹּל, וְלֹא יֵאמְרוּ שְׂמַת עַל יְדֵי מִשָּׁה. וּמִשָּׁה מְשַׁךְ אֶת אֶהֲרֹן בְּדַבָּרִים, עַד שֶׁעָלוּ אֶל הָהָר, וְכָל יִשְׂרָאֵל הָיוּ רוֹאִים בְּשַׁעַה שֶׁהַפְּשִׁיט מִשָּׁה לְבוּשֵׁי אֶהֲרֹן וְהַלְבִּישָׁם לְחֻלְעָזָר. שׁוֹאֵל, מֵהוּ הַפְּשִׁיט שְׂמִשָּׁה הַפְּשִׁיט אֶת בְּגָדָיו. וּמִשִּׁיב, אֲלֹא מִשָּׁה הַלְבִּישָׁם אֶת אֶהֲרֹן, בְּשַׁעַה שֶׁעָלָה לְכַהֲנָה. זֶה שְׂנֵאֲמַר וַיִּלְבַּשׂ מִשָּׁה אֶת אֶהֲרֹן אֶת בְּגָדָיו. וְכַתּוּב, וַיִּלְבַּשׂ אוֹתוֹ אֶת הַמְּעִיל. עַל כֵּן עָפָה, הַסִּיר מִשָּׁה מִמֶּנּוּ מֵה שְׂנֵתָן לוֹ, וְהַקְּדוּשׁ צְרוּף הוּא הַסִּיר מִמֶּנּוּ מֵה שְׂנֵתָן לוֹ, דֵּהִינוּ נִשְׁמַתוֹ. וְשִׁנִּיָּהֶם הַפְּשִׁיטוֹ אֶת אֶהֲרֹן מִכָּל, וּמִשָּׁה הַסִּיר מֵה שְׂנֵתָן לוֹ, וְהַקְּדוּשׁ צְרוּף הוּא מֵה שְׂנֵתָן לוֹ. וְכָל עוֹד שֶׁלֹּא הַסִּיר מִשָּׁה, הַקְּדוּשׁ צְרוּף הוּא לֹא הַסִּיר. אֲשֶׁרִי חֲלָקוּ שָׁל מִשָּׁה. אֲשֶׁרִי חֲלָקָם שָׁל הַלְבִּישָׁם, שֶׁהַקְּדוּשׁ צְרוּף הוּא רוֹאָה בְּכַבּוּדָם, כִּי הִתְקִין הַקְּדוּשׁ צְרוּף הוּא לְאֶהֲרֹן, מִטְּהָ וּמִנּוֹרָה שָׁל זֶהָב הַמְּאִירָה, וּמִשָּׁל עֲלָמוֹ לְקַחָהּ, מֵהַמְּנוֹרָה הַהִיא שֶׁהִיא מְדֻלֵּקָה שְׁתֵּי פְעָמִים בְּכָל יוֹם. וְאַחַר זֶה סָתַם פִּי הַמְּעַרָה וַיִּרְדּוּ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, פִּי הַמְּעַרָה הָיָה פְּתוּחַ, וְכָל יִשְׂרָאֵל הָיוּ רוֹאִים אֶת אֶהֲרֹן מֵת, וְגַר הַמְּנוֹרָה דוּלַק לְפָנָיו, וּמִטְּתוֹ יוֹאֲחַת וְנִכְנַסְתָּ כְּדִי שִׁירָאוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא מֵת, וְעַנּוּ אֶחָד עוֹמֵד עַל

הַמִּטָּה. וְאִזּוּ יִדְעוּ יִשְׂרָאֵל כִּי אֶהְרֵץ מֵת. וְרָאוּ שְׁנֵסֶתֶלְקוּ עֲנָנֵי כְבוֹד מִיִּשְׂרָאֵל.
זֶה שְׁנֵאֲמַר וַיִּרְאוּ כָּל הָעֵדָה כִּי גֹועַ אֶהְרֵץ וְגו'. וְכִבֵּר הֶעֱמִידוּהוּ. וְעַל כֵּן צִפּוּ
אֶת אֶהְרֵץ כָּל צִית יִשְׂרָאֵל גְּבָרִים וְנָשִׁים וְטוֹף, כִּי אֶהְיֶה עָל כָּלם הָיָה. רַבִּי
שְׁמַעוֹן אֲמַר, אִלּוּ שָׁלַשׁ הָאֲחִים הָעֲלִיּוֹנִים, הַקְּדוּשִׁים, לָמָּה לֹא נִקְדְּרוּ צְמָקוֹם
אֶחָד, וְהָאֲבָרִים נִתְפָּזְרוּ, אֶחָד כָּאוֹן וְאֶחָד כָּאוֹן וְאֶחָד צְמָקוֹם אֶחָד. אֲלֵכֵהּ, יֵשׁ
שְׂאוּמָרִים שְׁצִמָּקוֹם שֶׁהָיוּ עֲתִידִים יִשְׂרָאֵל לְהִסְתַּכֵּן עָם, מֵתוֹ כָּל אֶחָד וְאֶחָד,
כִּדֵּי לְהִגֹּן עַל יִשְׂרָאֵל. וְנִלְלוּ. אֲבָל, הַפְּרוֹשׁ הוּא, כִּי כָּל אֶחָד מֵת כְּרָאוּי לוֹ.
מָרִים מֵתָה צְקֵדֵשׁ. וְהִיתָה צִיּוֹן לְפָוֶן לְדָרוֹם. כִּי מָרִים הִיתָה מְרַפְּצָה לְמַלְכוּת,
שֶׁהָיָה צִיּוֹן יָמִין וְשְׂמֹאל לְדָרְוֹם הַמְּכֻנָּה דָרוֹם לְפָוֶן. אֶהְרֵץ, שֶׁהוּא מְרַפְּצָה
לְחֶסֶד, שְׂמֵת צְהַר הָהָר, הָיָה לְכַד יָמִין. מִשָּׁה, שְׂמֵת צְהַר הָעֲבָרִים, הָיָה
צְאֻמָּעַת כְּרָאוּי לוֹ, כִּי מִשָּׁה הָיָה מְרַפְּצָה לְקוֹ אֲמֻנָעִי, שֶׁהוּא ת"ת. אֶחָד הָהָר
הַזֶּה שָׁל מִשָּׁה, צְהַר שָׁל אֶהְרֵץ, וְאֶסָּף הַצְּרָה שָׁל מָרִים לְהָר הַהוּא שָׁל מִשָּׁה,
שֶׁהוּא אֶחָד מִשְׁנֵי כְדָדִים מִיָּמִין וּמִשְׂמֹאל. כִּי קוֹ הָאֲמֻנָעִי כּוֹלֵל יָמִין שְׂמֹאל.
וְעַל כֵּן נִקְרָא הַר הָעֲבָרִים. עַל שֵׁם הַמְּעַבֵּר שָׁיֵשׁ צִיּוֹן שְׁנֵי כְדָדֵי הָהָר,
הַמְּעַבְּרִים, וְהַמְּעַבֵּר אֶחָד צְדָד זֶה וּצְדָד זֶה, צִיּוֹן וּבְשְׂמֹאל. אֲשֶׁרֵי חֲלָקָם
שָׁל הַכְּדִיקִים צְעוּלָם הָיָה וּצְעוּלָם הַצָּא. וְאֶף עַל פִּי שֶׁהֵם צְמָקוֹם אֶחָד
צְעוּלָם אֶחָד עֲלִיּוֹן, זְכוּתָם עוֹמֶדֶת צְעוּלָם הָיָה לְדוּרֵי דוּרוֹת. וּבְשָׁעָה
שֶׁיִּשְׂרָאֵל חוֹזְרִים צְתָשׁוּבָה לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא, וְגִזְרָה נִגְזַר עֲלֵיהֶם, אִזּוּ
קוֹרָא הַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא לְכְדִיקִים הָעוֹמְדִים לְפָנָיו לְמַעֲלָה, וּמוֹדִיעַ לָהֶם,
וְהֵם מְצַטְטִים הַגִּזְרָה הַהִיא, וְהַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא מְרַחֵם עַל יִשְׂרָאֵל. אֲשֶׁרֵי הֵם
הַכְּדִיקִים, שְׁעֲלֵיהֶם כְּתוּב, וְנִחַדְּ ה' תָּמִיד וְגו'.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם ה' פרה אדומה פרק א'

א. כָּל הַמוּמִין הַפּוֹסְלִין בְּקִדְּשֵׁים פּוֹסְלִין בְּפָרָה שְׁנֵאֲמַר (במדבר יט) אִין בָּהּ
מוֹם. הִיתָה יוֹצֵא דוֹפָן אוֹ מְחִיר אוֹ אֶתְנֹן אוֹ טְרִיפָה אוֹ שְׁנִרְבָּעָה פְּסוּלָה שְׁכָל
הַפּוֹסְלִין אֶת הַקְּדוּשִׁים לְמַזְבֵּחַ פּוֹסֵל אֶת הַפָּרָה וְאֶף עַל פִּי שֶׁהִיא כְּקִדְּשֵׁי בְדֻקָּה
הַבַּיִת הוּא אֵיל וְקִרְאָה הַכְּתוּב חֲטָאת. וּמוֹתֵר לִיקַח אוֹתָהּ מִן הַנְּכָרִי וְאִין

חוששין שְׁמָא רַבְעָה הַנְּכָרִי שְׂאִינוּ מִפְּסִיד בְּהִמָּתוֹ. יִתְיָרָה פָּרָה עַל הַקְּדוּשִׁים שֶׁהָעֲבוּדָה פּוֹסְלָת בָּהּ שְׁנֵאמַר (ש) אֲשֶׁר לֹא עָלָה עֲלֶיהָ עוֹל וּבְעִגְלָה עָרוּפָה אוֹמֵר אֲשֶׁר לֹא עֵבֶד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא מִשְׁכָּה בְּעוֹל מָה עוֹל הָאָמוֹר בְּעִגְלָה עֲשֵׂה שְׂאֵר עֲבוּדוֹת כְּעוֹל אִף עוֹל הָאָמוֹר בְּפָרָה יִפְסוֹל בָּהּ שְׂאֵר עֲבוּדוֹת כְּעוֹל. אֲלֵא שֶׁהָעוֹל פּוֹסֵל בֵּין בְּשַׁעַת עֲבוּדָה בֵּין שְׁלֵא בְּשַׁעַת עֲבוּדָה וּשְׂאֵר עֲבוּדוֹת אֵין פּוֹסְלוֹת אֲלֵא בְּשַׁעַת עֲבוּדָה. כִּי־צַד קָשֶׁר עֲלֶיהָ הָעוֹל אִף עַל פִּי שְׁלֵא חָרַשׁ בָּהּ בּוֹ פְּסוּלָה. הַכְּנִיסָה לְדוּשׁ אֵינָה נִפְסָלָת עַד שֶׁיִּדְוֹשׁ בָּהּ וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה. רַכְבַּ עֲלֶיהָ. נִשְׁעוֹ עֲלֶיהָ. נִתְלָה בְּזַנְבָּה. וְעִבְרָ בָּהּ אֶת הַנְּהָר. קִפְּלָ עֲלֶיהָ אֶת הַמוֹסְרָה. נָתַן טְלִיתוֹ עֲלֶיהָ. נָתַן עֲלֶיהָ כְּסוּת שֶׁל שְׂקִים פְּסוּלָה. קִשְׂרָה בְּמוֹסְרָה אִם הִיָּתָה מוֹרְדָת וְצָרִיכָה שְׂמִירָה כְּשִׁרָה וְאִם לֹא פְּסוּלָה. שְׁכַל קִשְׂרָה שְׂאֵינָה צָרִיכָה מְשׁוּי הוּא. עֲשֵׂה בָּהּ סִנְדָּל שְׁלֵא תַחֲלִיק. פִּירֵשׁ טְלִיתוֹ עֲלֶיהָ מִפְּנֵי הַזְּבוּבִין כְּשִׁרָה. זֶה הַכֹּלָל כָּל שֶׁהוּא לְצָרְכָה כְּשִׁרָה לְצוּרָךְ אַחֲרֵי פְּסוּלָה. נַעֲשִׂית בָּהּ מְלֵאכָה מְאֵלֶיהָ אוֹ שְׁעֵלָה עֲלֶיהָ עוֹל מְאֵלֶיו. אִם לְרִצּוֹנוֹ פְּסוּלָה. שְׁנֵאמַר (ש) אֲשֶׁר לֹא עֵבֶד בָּהּ שְׂאִם עֵבֶד בָּהּ לְרִצּוֹנוֹ הִרִי זֶה כְּמִי שֶׁעֵבֶד בָּהּ. לְפִיכֹךְ אִם שָׁכַן עֲלֶיהָ עוֹף כְּשִׁרָה. עָלָה עֲלֶיהָ זָכַר פְּסוּלָה. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁהַמְּעוּבָרָת פְּסוּלָה. הַכְּנִיסָה לְרַבְקָה וְדָשָׁה מְאֵלֶיהָ כְּשִׁרָה. הַכְּנִיסָה כְּדִי שֶׁתִּינַק וְתִדְוֹשׁ פְּסוּלָה שְׁהִרִי עֲשֵׂה לְרִצּוֹנוֹ וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה:

מוסר

מספר חסידים סימן ק"ב ק"ג ק"ד

אסור להרוג כינה על שלחן שאוכלים עליו וההורג עליו כאלו הורג על המזבח כי השלחן הוא המזבח שנאמר וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה'. ומטעם זה מכסים הספינים בשעת ברכת המזון משום שנאמר כי חרבך הנפת עליה ותחלליה. ואסור לכתוב בספר של תורה פלוני חייב לי כף וכף. (תהלים ט) וסביביו נשערה מאד מכאן שהקדוש ברוך הוא מדקדק עם הצדיקים אפלו כחוט השערה. לפי שפזזה שרה על ידי יצחק (בראשית יח) ותכחש שרה לאמר וגומר לפיכך בא סיבת מיתתה על ידי יצחק כששמעה שמועת העקידה פרחת ריחה ומתה על ידי יצחק: לעולם ינוס אדם מניסו כי שמה אין עושין לו נס ואם עושין מנכין לו מזכיותיו. וגדול זכות יפה תואר המתגבר על יצרו יותר משאינו יפה. לפי שאינו מקובל לנשים: וגדול זכות עני המחזיר אבידה לבעלים יותר מעשיר וקשה עונש העשיר שאינו מחזיר יותר מעני. והכל לפי הטורח הוא השכר ועל פי המחשבה הטובה. חשב לזכות את הרבים ולא יכול שאין שומעין לו מעלה עליו הכתוב כאלו מזכה אותן וירא אלהים יצא את כלם:

חוקת יום רביעי תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי וו דשם ביין לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה :

(טו) וְכֹל אֲשֶׁר-יִגַע עַל-פְּנֵי הַשָּׂדֶה בְּזֹכֶל-וְזָרַב
אוּ בְּמִת אוּ-בְעֵצִים אָדָם אוּ בְקָבָר יִטְמָא
שְׂבַעַת יָמִים: וְכָל דֵּי יִקְרַב עַל אִפֵּי חֻקְלָא בְּקִטְל חֻרְבָּא אוּ בְּמִיתָא אוּ
בְּגֵרְמָא דְאִנְשָׂא אוּ בְּקָבָרָא יְהִי מְסָאב שְׂבַעָא יוֹמִין:

רש"י על פני השדה. רבותינו דרשו לרבות גולל ודופק. ופשוטו על פני השדה, שאין שם אהל, מטמא המת שם בנגיעה:

(יז) וְלִקְחוּ לְטָמֵא מִעֵפָר שִׁרְפַת הַזֹּזְטָאת וְנָתַן
עָלָיו בַּיּוֹם זָמִים אֶל-כָּלִי: וְיִסְבוּן לְדַמְסָאב מִעֵפָר יְקִידַת
חֻטְאָתָא וְיִתְּנוּ עָלוּהִי מִי מְבוּעַ לָמֶן: (יח) וְלִקְחוּ אֶזֶב
וְטָבַל בַּמַּיִם אִישׁ טָהוֹר וְהָזָה עַל-הָאָהֳלָ
וְעַל-כָּל-הַכֵּלִים וְעַל-הַנְּפֹשׁוֹת אֲשֶׁר הֵיוּ-
שָׁם וְעַל-הַנְּזִיעַ בְּעֵצִים אוּ בְּזֹכֶל אוּ בְּמִת אוּ
בְּקָבָר: וְיִסַּב אֶזֶב וְיִטְבֹּל בְּמַיָּא גְבַר דְּכִי וְיַדֵּי עַל מְשַׁכְּנָא וְעַל כָּל מְנַיָּא
וְעַל נְפֹשְׁתָא דֵּי הוּוּ תָמֶן וְעַל דִּיקְרַב בְּגֵרְמָא אוּ בְּקִטְלָא אוּ בְּמִיתָא אוּ בְּקָבָרָא:
(יט) וְהָזָה הַטָּהוֹר עַל-הַטָּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְזֹטָאוּ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְכִבֵּס
בְּגָדָיו וְרוּזְזֵן בַּמַּיִם וְטָהַר בְּעֵרְבָ:

וְיַדֵּי דְכִנְיָא עַל מְסָאבָא

בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה וַיִּדְכְּנִיָּה בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה וַיִּצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי וַיִּסְחִי בְּמִיָּא וַיִּדְכֵי בְּרַמְשָׂא :

רס"י וחטאו זיוס השביעי. הוא גמר טהרתו:

(כ) וְאִישׁ אֲשֶׁר-יִטְמָא וְלֹא יִתְוַזָּא וְלִכְרַתָּהּ הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִתּוֹךְ הַקָּהָל כִּי אֶת-מִקְדָּשׁ יְהוָה טִמָּא מִי זָדָה לֹא-זָרַק עָלָיו טִמָּא הוּא: וְגַבַר דִּי יִסְתָּאב וְלֹא נְדִי עֲלוֹהִי וַיִּשְׁתַּיְצִי אֲנָשָׂא הַהוּא מִגּוֹ קַהְלָא אַרְי יַת מִקְדָּשָׂא דְנִי סְאִיב מִי אֲדִיוֹתָא לֹא אֲזַדְרִיקוּ עֲלוֹהִי מְסַאָב הוּא:

רס"י ואיש אשר יטמא וגו'. אם נאמר מקדש למה נאמר מסכן וכו' כדאיתא בסבועות (דף טז ב) :

(כא) וְהִיִּתְנָה לָהֶם לְזִנְיָת עוֹלָם וּמִזָּה מִי-הַנְּדָה יִכְבֹּס בְּגָדָיו וְהַנְּזִיעַ בְּמִי הַנְּדָה יִטְמָא עַד-הָעֶרֶב: וַתְּהִי לְהוֹן לְקַיִם עַלְמָא וְדִנְדִּי מִי אֲדִיוֹתָא יִצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְדִיִּקְרַב בְּמִי אֲדִיוֹתָא יְהִי מְסַאָב עַד רַמְשָׂא:

רס"י ומזה מי הגדה. רבותינו אמרו שהמזה טהור, וזה בא ללמד שהנושא מי חטאת טמא טמאה חמורה לטמא בגדים שעליו, מה שאין כן בנוגע. וזה שהולכאו בלשון מזה, לומר לך, שאינו מטמאין עד שיהא בהן שיעור הזאה: והנגע וגו' יטמא. ואין טעון כזום בגדים:

נביאים - שופטים - פרק יא

(טו) כִּי בַעֲלוֹתֵם מִמִּצְרַיִם וַיֵּלֶךְ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר

עַד-יָם-סוּף וַיָּבֵא קָדְשָׁהּ: אַרְי בְּמִסְקָהוֹן מִמִּצְרַיִם וְאִזְל
יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּרָא עַד יָמָא דְסוּף וְאַתָּא לְרַקִּים :

רס"י עד ים סוף . זדרומה של ארץ אדום , וארץ אדום זדרומה של ארץ
כנען :

(יז) וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכָיִם | אֶל-מֶלֶךְ אֲדוֹם |
לֵאמֹר אֶעֱבְרָה-נָא בְּאַרְצְךָ וְלֹא שָׁמַע מֶלֶךְ
אֲדוֹם וְגַם אֶל-מֶלֶךְ מוֹאָב שָׁלַח וְלֹא אָבִה

וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּקֶדְשׁ: וְשָׁלַח יִשְׂרָאֵל אֲזַנְדִין לְוֹת מֶלֶכָא דְאֲדוֹם
לְמִימַר אֶעֱבֵר כְּעוֹן בְּאַרְעֵךְ וְלֹא שָׁמַע מֶלֶכָא דְאֲדוֹם וְאַף לְוֹת מֶלֶכָא דְמוֹאָב שָׁלַח וְלֹא
קִבֵּל וַיִּתִּיב יִשְׂרָאֵל בְּרַקִּים :

רס"י אעברה נא בארץך . מדרום לכפון , ליכנס לארץ כנען : וגם אל מלך
מואב . שהיתה ארצו כסוף ארץ אדום , בזמנחה של אדום וזדרומה של ארץ
ישראל : ולא אבה . משה רמזה בתורה (זכרים ז כט) : כאשר עשו לי בני עשו
היושבים זשעיר והמואבים היושבים זער , כשם שאדום לא נתנום לעבור ,
כך מואב לא נתנום לעבור :

(יח) וַיֵּלֶךְ בַּמִּדְבָּר וַיִּסָּב אֶת-אֶרֶץ אֲדוֹם וְאֶת-
אֶרֶץ מוֹאָב וַיָּבֵא מִמִּזְרָח-שָׁמַשׁ לְאֶרֶץ מוֹאָב
וַיִּזְזֶנּוּ בְּעֵבֶר אֶרְנוֹן וְלֹא-בָאוּ בְּגִבּוֹל מוֹאָב כִּי

אֶרְנוֹן גְּבוּל מוֹאָב: וְאִזְל בְּמִדְבָּרָא וְאַקִּיף יַת אֶרֶע אֲדוֹם וַיִּת אֶרֶע
מוֹאָב וְאַתּוּ מִמִּדְנַח שְׁמֶשָׁא לְאַרְעָא דְמוֹאָב וְשָׂרוּ בְּעֵבֶרָא דְאַרְנוֹן וְלֹא עָלוּ בְּתַחוּם
מוֹאָב אַרְי אֶרְנוֹן תַּחוּם מוֹאָב :

רפ"י וילך במדבר . מן המערב למזרח , במינר דרומי של אדום ומואב : ויסב את ארץ אדום . כל דרומה : ואת ארץ מואב . כל דרומה , וכשהגיע למקצוע דרומית מזרחית , פנה אל הכפון לסבוב את מינר המזרחי : ויצא ממזרח שמש לארץ מואב ויחנן בעבר ארנן . לסוף מזרחה של ארץ מואב , ושם התחילה ארץ סיחון ועוג , וכבשו עבר הירדן במזרח ארץ כנען ועברו הירדן , ונכנסו לה לארץ כנען דרך המזרח :

(יט) וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל-סִיזוֹן מֶלֶךְ-הָאֱמֹרִי מֶלֶךְ זֹשְׁבֹן וַיֹּאמֶר לוֹ יִשְׂרָאֵל

זַעֲבֹרָה-נָא בְּאֶרֶץ עַד-מִקְוֵי: ושלח ישראל אנגדין לות סיחון מלכא דאמוראה מלכא דחשבון ואמר ליה ישראל נעבר כען בארעך

עד אתרי : (כ) וְלֹא-הָאֱמִיץ סִיזוֹן אֶת-יִשְׂרָאֵל עֹבֵר

בְּגִבְלוֹ וַיֶּאֱסֹף סִיזוֹן אֶת-כָּל-עַמּוֹ וַיִּזְוֶנוּ

בִּיהֲצָה וַיִּכְלְזוּם עִם-יִשְׂרָאֵל: וְלֹא הֵימִין סִיחֹן ית ישראל למעבר בתחומיה וכנש סיחון ית כל עמיה ושרו ביהצה ואגית קרבא עם ישראל

: (כא) וַיִּיתֶן יְהוָה אֱלֹהֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-סִיזוֹן וְאֶת-

כָּל-עַמּוֹ בַּיַּד יִשְׂרָאֵל וַיִּכּוּם וַיִּירֶשׁ יִשְׂרָאֵל אֶת

כָּל-אֶרֶץ הָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַהִיא: ומסר ?? אלהא

דישראל ית סיחון וית כל עמיה בידיא דישראל ומחוננו וירית ישראל ית כל ארע

אמוראה יתיב ארעא התיא :

כתובים - תהילים - פרק צא

(ב) אָמַר לַיהוָה בַּזֹּזֵסִי וּבַצֹּדֵדִי אֱלֹהֵי אַבְטָחוֹן –

בָּוֹ : אָמַר דָּוִד אֵימַר לַיְיָ רוּחִי וְכַרְךָ תִּנְקַפֵּי אֱלֹהֵי אֲכָלִי בְּמִימְרֵיהֶּ :

רש"י **אומר לה' מחסי . הוא ומאודתי והכל ילמדו ממני ולמה אני אומר כן :**

(ג) כִּי הוּא יַצִּיִּכְךָ מִפּוֹזוֹ יִקְוֶשׁ מִדְּבַר הַיּוֹתָ : אַרוֹם
הוא יפצנך שלמה ברי מפחא ותקלא ממותא ואתרגושפתא :

רש"י **כי הוא יצילך מפח יקוש וגו' . לכל אחד ואחד הוא אומר יושב בסתר עליון :**

(ד) בְּאַבְרָתוֹ | יִסֶּךְ לָךְ וְתַזְזוֹת – כְּנָפֵי תַזְזוּסָה צִנָּה
וְסוֹזְרָה אֲבוֹתָוֹ : בְּטַלל שְׁכִנְתִּיהָ וְטַלל עֲלֶיךָ וְתַחֲוֹת טַלל יְקַרְיָה תַתְרַחֵץ
תריסא ועגילא הימנותיה :

רש"י **באברתו . כנף : יסך . יסוכך : תחסה . תחכסה : לנה וסחרה . הוא לנה המקפת את האדם קרוב לארבע רוחותיו , סחרה לשון סחור סחור :**

(ה) לֹא – תִירָא מִפּוֹזוֹד לִיכָהּ בַּזֹּזֵסִי יַעֲוֹף יוֹמָם : לָא
תדחל מן דלוחא דמזיקי דאזליו בלילא מן גרא דמלאך מותא דשדי ביממא :

רש"י **לא תירא . אם תבטח בו : מחץ יעוף יומם . שד המעופף כחץ :**

(ו) מִדְּבַר בְּאִפְסָל יִהְיֶה מִקְטָב יַשׁוּד צְהָרִים : מִן
מותא די בקבלא מהלך מסיעת שידין דמחבלין בטיהרא :

רס"י מדבר , ומקטב . שמות שדים הם , זה מזיק כלילה וזה מזיק בצהרים
: יסוד . יסודד :

(ו) **יפול מוצדק | אלק ורבבת מיבינה אליה לא**
לש: תדבר שמא דקודשא פלון מן סטר שמאלד אלפא ורבבותא מן ימינד
: לותד לא יקרבו למןק :

רס"י יפול מלדך אלף . לשון חנייה כמו (בראשית כ"ה) על פני כל אחיו נפל
: מלדך . משמאלך יחנו אלף שדים ואלכ לא יגשו להזיק :

משנה סנהדרין פרק ט

א. ואלו הן הנשרפין, הבא על אשה ובתה, ובת כהן שזנתה. יש בכלל אשה ובתה, בתו, ובת בתו, ובת בנו, ובת אשתו, ובת בתה, ובת בנה, (חמותו, ואם חמותו, ואם חמיו). ואלו הן הנקדחים, הרוצח ואנשי עיר הנדחת. רוצח שהכה את רעהו באבן או בברזל, וכבש עליו לתוך המים או לתוך האור ואינו יכול לעלות משם, ומת, חיב. דחפו לתוך המים או לתוך האור ויכול לעלות משם, ומת, פטור. שסה בו את הקלב, שסה בו את הנחש, פטור. השיך בו את הנחש, רבי יהודה מחיב, וחכמים פוטרים. המכה את חברו בין באבן בין באגרוף ואמדהו למיתה, והוקל ממה שהיה ולאחר מכאן הכביד ומת, חיב. רבי נחמיה אומר, פטור, שרגלים לדבר :

ברטורה (ב) ואלו הן הנשרפין. הבא על אשה ובתה. על אשה שכבר נשא בתה. דהיינו חמותו: ובת כהן. וכן בת כהן שזנתה. היא בשרפה: יש בכלל אשה ובתה. כלומר באשה ובתה כתיבה שריפה בהדיא (ויקרא כ) ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה וגו' באש ישרפו. ומינה ילפינן כולהו הגך נמי דליתנהו בשרפה: בתו. מאנוסתו דלאו בת אשתו היא דלחייב עליה משום בת אשתו. דהא לאו בת אשתו היא: בת בתו ובת בנו. שהיו לו מאנוסתו: בת אשתו. בין שהיא בתו. בין שהיא חורגתו: וחמותו. אף על

גב דתנא לה רישא בהדיא הבא על אשה שנשא בתה. ולא מדרשא אחיא. איידי דתני בהך כללא אס חמותו ואס חמוי דאחיא מדרשא. תני נמי אגב ריהטא חמותו בהדייהו: כבש עליו. אחז ראשו של חברו ותקפו בתוך המי' שלא יוכל להרים ראשו: שיסה. גירה: השיך. שאחז הנחש בידו והוליכו והגיע שיני הנחש לגוף של חברו: ר' יהודה מחייב. דסבר ארס נחש בשיניו עומד ומכיון שהגיע שיני הנחש בבשרו של חברו הוי כאילו הרגו וחייב: וחכמים פוטרים. דקא סברי ארס נחש מעלמו הוא מקיא הלכך לאו איהו קטליה אלא גרמא בעלמא הוא ופטור. והלכה כחכמים: ואמרוהו למיתה. אבל אמרוהו תחלה לחיים מפילו לרבנן פטור: והוקל ממה שהיה. וחזרו ואמרוהו לחיים: שרגלים לדבר. שלא מת מחמת מכה זו:

ב. נתפון להרוג את הבהמה והרג את האדם, לנכרי והרג את ישראל, לנפלים, והרג בן קימא, פטור. נתפון להכותו על מתניו ולא היה בה פדי להמית על לבו, ומת, פטור. נתפון להכותו על לבו והיה בה פדי להמית על לבו, ומת, פטור. נתפון להכותו על לבו והיה בה פדי להמית על מתניו, ומת, פטור. נתפון להכותו על לבו והיה בה פדי להמית על הגדול והלכה לה על הקטן והיה בה פדי להמית את הקטן, ומת, פטור. נתפון להכותו על לבו והיה בה פדי להמית את הקטן והלכה לה על הגדול ולא היה בה פדי להמית את הגדול, ומת, פטור. אבל נתפון להכותו על מתניו והיה בה פדי להמית על מתניו והלכה לה על לבו, ומת, חייב. נתפון להכותו את הגדול והיה בה פדי להמית את הגדול והלכה לה על הקטן, ומת, חייב. רבי שמעון אומר, אפלו נתפון להרוג את זה והרג את זה, פטור:

ברטורה (3) והיה זה כדי להמית על לבו ומת פטור. דתיתי בעינן סיהא מתכוון למכת מיתה וגם שיכנו מכה מיתה: ר"ש אומר אפילו נתכוון להרוג את זה. לאו אסיפא דמלתא דת"ק קאי אהא דקאמר ת"ק נתכוון להכות את הגדול והיה זה כדי להמית את הגדול והלכה על הקטן ומת חייב דאי אהא קאי ר"ש פוטר מצעי ליה ול"ל למיהדר ולפרושי אפילו נתכוון להרוג את זה והרג את זה הא צפירוש אמרו ת"ק ומאי אפילו אלא ר"ש ארישא קאי נתכוון להרוג את הבהמה והרג את האדם פטור הא נתכוון להרוג את האדם והרג אחר חייב. ועלה קאמר ר"ש אפילו נתכוון להרוג את זה והרג את זה פטור. והלכה כר"ש:

ג. רוצח שנתערב באחרים, בלן פטורין. רבי יהודה אומר, כונסין אותן לכפה. כל חייבי מיתות שנתערבו זה בזה, נדונין בקלה. הנסקליו בנשרפין, רבי שמעון אומר, נדונין בסקילה, שהשרפה חמורה. ונחכמים אומרים, נדונין בשרפה, שהסקילה חמורה. אומר

לָהוּ רַבִּי שְׁמַעוֹן, אֱלוֹ לֹא הֵיטָה שְׂרָפָה חֲמוּרָה, לֹא נִתְּנָה לְבֵת כְּהֵן
שְׂזֻנְתָּה. אָמְרוּ לוֹ, אֱלוֹ לֹא הֵיטָה סְקִילָה חֲמוּרָה, לֹא נִתְּנָה לְמַגִּדֵף
וְלַעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה. הִנֵּהרְגִין בְּנִחְנְקִין, רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, בְּסִיף.
וְחֻכְמִים אֲמָרִים, בְּחֻנְק:

דרטורה (ג) רולח שנתערב באחרים. כגון שנים שהיו עומדים וילא חז מזיניהם והרג. שניהם פטורים ואפילו אחד משניהם מוחזק בחסידות. ובידוע שהוא לא זרק החז. אפ"ה לא מחוייבין ליה לאידך בחזקה זו: רבי יהודה אומר כונסין אותן לכיפה. מתניתין חסורי מחסרא והכי קתני ושור שנגמר דינו שנתערב בשוורים אחרים. סוקלים אותם דהא על כרחך כלוהו אסורים בהגאה ואפילו הן אלף מפני זה המעורב בהן. הלכך סוקלין את כולם כדי שתתקיים מצות סקילה במחוייב בה. [רי"א] כונסין אותן לכיפה. ואין צריך לסקלן אלל כונסין אותם לחדר. והן מתים ברעב. ואין הלכה כר"י: ר"ש אומר בסיף. שהחנק חמור וחק"א בחנק. שהסיף חמור:

ד מי שנתחייב בשתי מיתות בית דין, נדון בחמורה. עבר עברה שיש בה שתי מיתות, נדון בחמורה. רבי יוסי אומר, נדון בזקה הראשונה שבאה עליו:

דרטורה (ה) מי שנתחייב שתי מיתות. כגון שעבר עבירה קלה. ונגמר דינו לעבירה קלה וחזר ועבר עבירה חמורה. סלקא דעתך אמינא כיון דנגמר דינו לעבירה קלה. האי גברא קטילא הוא קמ"ל: עבר עבירה שיש בה שתי מיתות. כגון חמותה. והיא אשת איש: נידון בחמורה. בשריפה. מפני שהיא חמותו ולא באשת איש שהיא בחנק: נדון בזיקה הראשונה. באותו איסור שהזקק תחלה להזהר ולפרוש ממנו הוא נדון אבל לא באיסור הבא עליו אחרון ואף על פי שהוא חמור דקסבר ר' יוסי אין איסור חל על איסור ואפילו חמור על הקל ואם נשא בת אלמנה שהיתה תחלה חמותו כשהיתה פנויה ואחר כך נשאת נדון בשריפה ואם היתה אשת איש ואחר כך נעשית חמותו נדון בחנק כמיתה של א"א שהיתה תחלה ואין הלכה כר' יוסי:

ה מי ששלקה ושאנה, בית דין מכניסים אותו לכפה ומאכילין אותו שעורין עד שפירסו מתבקעת. ההורג נפש שלא בעדים, מכניסין אותו לכפה ומאכילין אותו לקחם צר ומים לחץ:

דרטורה (ה) מי שלקה ושנה. שלקה שני פעמים על עבירה שחייבים עליה כרת שכל חייבי כריתות לוקים כשיחזור ויעשה אותה עבירה עלמה פעם שלישית: מכניסין אותו לכיפה. מקום כשיעור קומת אדם ולא יותר ומאכילין אותו תחלה לחם רב ומים לחץ עד שיוקטנו בני מעיו. והדר מאכילין אותו פעורים שנופחות במעיו עד שכריסו נבקעת: שלא בעדים. שלא בעדות שיהיה מחוייב עליה מיתה ומכל מקום

ידוע לבית דין שהדבר אמת שבדלתי הרג אלכא שהוכחשו העדים בצדיקות או שלא היתה שם התראה מספקת: ומאכילין אותו לחם נר ומים לחץ. תחלה ואחר כך מאכילין אותו פעורים עד שכריסו נבקעת והיינו רישא ומה שחסר זה גלה זה:

ו. הגונב את הקסוה והמקלל בקוסם והבויעל ארמית, קנאין פוגעין בו. פהו ששמש בטמאה, אין אהיו הפהנים מביאין אותו לבית דין, אלא פרחי כהנה מוציאין אותו חוץ לעזרה ומפציעין את מוחו בגזירין. זר ששמש במקדש, רבי עקיבא אומר, בחנק. וחכמים אומרים, בידי שמים:

ברטנורה (ו) הגונב את הקסוה. אחד מכלי שרת מלשון קשות הגסך (במדבר ז): והמקלל בקוסם. המזכך את השם בשם עבודת כוכבים: והצועל ארמית. עובדת כוכבים: קנאים פוגעים בו. המקנאים קנאתו של מקום הורגים אותו והוא שתהיה העובדת כוכבים בת עו"ג. ובשעת מעשה. ובפני עשרה מישראל ואם חסר אחד מן התנאים האלו. אסור להרגו אבל ענשו מפורש על פי נביא יכרת ה' לאיש אשר יעשנה. ומלקין אותו ד' מלקיות מדברי סופרים משום נדה. משום שפחה משום עובדת כוכבים משום זונה: פרחי כהונה. בחורים שמתחיל שער זקנם לפרוח בהם: בגזירין. צקעיות של עלים: ר"ע אומר בחנה. נאמר כאן (במדבר א) והזר הקרב יומת. ונאמר להלן (דברים יא) והנביא ההוא או חולם החלום ההוא יומת. מה להלן בחנה אף כאן בחנה: וחכ"א בידי שמים. נאמר כאן יומת. ונאמר להלן (במדבר יז) כל הקרב הקרב אל משכן ה' ימות. מה להלן בידי שמים אף כאן בידי שמים והלכה כחכמים. ומיתה בידי שמים הוא פחות מן הכרת. שהכרת יש עליו עונש לאחר מיתה אם לא עשה תשובה כראוי. ומיתה בידי שמים אין לאחר מיתה עליו כלום. ורש"י כתב צפ' צמה מדליקין (דף כה) דמיתה בידי שמים ימיו נקצרים. ואינו הולך ערירי. כרת אית ביה תרתי ימיו נכרתים. והולך ערירי. ומחוייבי מיתה בידי שמים שעל עסקי מקדש וקדשים הם אחד עשר. ואלו הן האוכל טבל. וכהן טמא שאכל תרומה טהורה. וזר שאכל תרומה. וזר. וטמא וטבול יום שמשו. ומחוסר כפורים ומחוסר בגדים ושלל קדש ידים ורגלים. ושתויי יין ופרועי ראש. קלת מהם נאמר מיתה בהם בפירוש וקתם למדום רבותינו מפי הקבלה בג"ש ובהיקש:

גמרא סנהדרין דף פ"א ע"א

נדון בחמורה. פשיטא אלא איתגורי איתגור. אמר רבא הקא במאי עסקינו כגון שעבר עבירה קלה ונגמר דינו על עבירה קלה וחזר ועבר עבירה חמורה. סלקא דעתך אמינא כיון דנגמר דינו לעבירה קלה האי גברא קטילא הוא קא משמע לן. בעא מיניה אבוה דרב יוסף בר חמא מרבה בר נתן מנא הא מילתא דאמור רבון מי שנתחייב בכל מיתות בית דין נדון בחמורה דכתיב (יחזקאל י"ח) והוליד בן פריץ שופך דם אל ההרים אכל ואת אשת רעהו טמא ואל הגילולים נשא עינו. והוליד בן פריץ שופך דם בסיוף. את אשת רעהו טמא זו אשת איש בחנק. ואל הגילולים נשא עינו זו עבודה זרה בסקילה וכתיב (שם) מות יומת דמיו בו יהיה בסקילה. מתקיף לה רב נחמן בר יצחק אימא כלהו בסקילה והוליד בן פריץ שופך דם זה בן סורר ומורה דבסקילה ואשת רעהו טמא זו נערה המאורסה דבסקילה ואל הגילולים נשא עינו זו עבודה זרה דבסקילה. אם כן מאי קא משמע לן יחזקאל דילמא תורה קא מהדר אם כן איבעי ליה להדורי כי היכי דאהדרא משה רבינו. דרש רב אחא ברבי חנינא מאי דכתיב (שם) אל ההרים לא אכל. שלא אכל בזכות אבותיו ועינו לא נשא אל גילולי בית ישראל שלא הלך בקומה זקופה ואת אשת רעהו לא טמא שלא ירד לאומנות חבירו ואל אשה נדה לא קרב שלא נהנה מקופה של צדקה וכתיב (שם) צדיק הוא חיה יחיה כשהיה רבן גמליאל מגיע למקרא הנה היה בוכה ואמר מאן דעביד לבלהו הוא דחיי בחדא מינייהו לא. אמר ליה רבי עקיבא אלא מעתה (ויקרא י"ח) אל תטמאו בכל אלה הכי נמי בכולהו אין בחדא מינייהו לא. אלא באחד מכל אלה הכא נמי באחד מכל אלה :

רש"י פשיטא. דבחמורה נידון שהרי אף זה נתחייב דהכי סליק אדעתין לידון בקלה: וכי אתגורי אתגור. במה שעבר שתי עבירות אלו לא עבר אלא על החמורה היה נידון זה ועכשיו שהוסף לעבור עמה עבירה אחרת נידון בקלה: אמר רבא. ודאי אי מקמי דאתא לקמן עבידינהו לתרוייהו לא אנטריך לאשמעינן כי אנטריך למתנייהו כגון דנגמר דינו תחלה לקלה סד"א וכו': מנא הא מלתא וכו'. ואע"ג דנגמר דינו לקלה: בסקילה. דכל דמיהם צם בסקילה דהיא חמורה ואי דלא נגמר דינו קודם לכן לא אנטריך קרא לאשמעינן: בן סורר ומורה. וקרי ליה שופך דם ע"ש סופו לשפוך כדאמרינן פעומד צפרסת דרכים וכו': דאהדריה משה. במשנה תורה: אל ההרים לא אכל. סופיה דקרא לדיק הוא חיה יחיה לו זה לדיק גמור וע"כ משום דלא עבר הני לאו לדיק הוא אם עבר עבירות אחרות אלא לאו כמשמעותיה מדרש: אל ההרים לא אכל. שלא נלטך לזכות אבותיו מתוך שהוא חסיד: שלא נהנה מקופה של צדקה. שהוא דבר גנאי לאדם הגון:

זוהר חקת דף קפ"ג ע"ב

אָשֶׁר אָמַר יי לְמֹשֶׁה אֲסוּף אֶת הָעָם בְּגִין דְּהָאֵי בְּאֵר לֹא אֶעֱדִי בְּאֵר מִנִּיּהוּ. וְאֵי תִימָא הֵיךְ יִכְלִין לְשַׁאבָּא מִנִּיהּ כֹּלֹא אֵלֹא אִיהוּ נְפִיק לְתַרְיֶסָר נְחָלִין וְנִבְיָעוּ אֶתְמַלִּי וְנִפְיֵק לְכָל סְטָרִין. וְכַדִּין הוּוּ יִשְׂרָאֵל בְּשַׁעֲתָא דְשִׂאָרָן וּבְעֵינִין מִיָּיָא קִיָּיִמִין עָלֶיהָ וְאִמְרֵי שִׁירְתָּא וּמָה אִמְרֵי עָלֵי בְּאֵר סְלֵקִי מִימִינֵךְ לְאַנְפָּקָא מִיָּין לְכֹלֹא וּלְאַתְשָׁקָא מִנְּךָ וְכֹן אִמְרֵי תוֹשְׁבַתְחָתָא דְהָאֵי בְּאֵר בְּאֵר חֲפְרוּהָ שְׁרִים וְגוּמַר. מְלָה קְשׁוּט הוּוּ אִמְרֵי וְכַד הוּא. מִהֲכָא אוּלְפִנָּא (נ"א תא חזי) כָּל מָאן דְּבַעֵי לְאַתְעָרָא מְלִין דְּלַעִילָא בִּין בְּעוּבְדָא בִּין בְּמִלָּה. אֵי הֵהוּא עוּבְדָא אוּ הֵהוּא מְלָה לֹא אֶתְעֵבִיד כְּדָקָא יָאוּת לֹא אֶתְעַר מְדִי. כָּל בְּנֵי עֲלָמָא אֲזִלִּין לְבֵי כְּנֻשְׁתָּא לְאַתְעָרָא מְלָה דְּלַעִילָא אֲבָל זְעִירִין אֵינּוּן דִּינְדַעִין לְאַתְעָרָא וְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָרִיב לְכֹלֹא דִּינְדַעִי לְמַקְרִי לִיָּה וּלְאַתְעָרָא מְלָה כְּדָקָא יָאוּת אֲבָל אֵי לֹא יְדַעִי לְמַקְרִי לִיָּה לֹא אִיהוּ קָרוּב דְּכַתִּיב (תהלים קמ"ה) קָרוּב יי לְכָל קוֹרְאֵיו וְגוּמַר. מָאֵי בְּאַמְת דִּינְדַעִי לְאַתְעָרָא מְלָה כְּדָקָא יָאוּת וְכֹן בְּכֹלֹא. אוּף הֲכָא הוּוּ אִמְרֵי יִשְׂרָאֵל הֲנִי מְלִין דְּקִשׁוּט בְּגִין לְאַתְעָרָא לְהָאֵי בִּירָא וּלְאַשְׁקָאָה לּוֹן לְיִשְׂרָאֵל וְעַד דְּאִמְרֵי הֲנִי מְלִי לֹא אֶתְעַר. וְכֹן אֶפִּילוּ בְּאֵינּוּן חֲרָשֵׁי עֲלָמָא דְּמִשְׁתַּמְשִׁי בְּזִינִין בִּישִׁין עַד דְּעַבְדֵי עוּבְדֵי דְּקִשׁוּט לְגַבִּיּהוּ אֵי לֹא אִמְרֵי מְלִי דְּקִשׁוּט בְּגִין לְאַמְשַׁכָּא לּוֹן בְּהֲנֵי גוּוֹנֵי דְּבַעִינִין לֹא מִתְעַרִּין לְגַבִּיּהוּ וְאֶפִּילוּ דְּצוּוּחֵי כָּל יוֹמָא בְּמִלִּין אַחֲרָנִין אוּ בְּעוּבְדָא אַחֲרָא לֹא מִשְׁכִּין לּוֹן לְגַבִּיּהוּ לְעֲלָמִין וְלֹא מִתְעַרִּין לְקַבְּלִיּהוּ. תָּא חֲזִי כְּתִיב (מלכים א' י"ח) וַיִּקְרָאוּ בְּשֵׁם הַבַּעַל וְגוּמַר מָאֵי טַעְמָא. חַד דְּלֹא רְשׁוּ בְּהֵהוּא בַּעַל בְּהָאֵי. וְעוֹד דְּמִלִּין לֹא מִתְכַּשְׁרִין בִּינִיּהוּ וְאִנְשֵׁי לּוֹן קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְנַהוֹן הֲדָא הוּא דְּכַתִּיב (שם) וְאַתָּה הַסְּבוֹת אֶת לְבָס אַחֲוֹרָנִית. זְכָאִין אֵינּוּן צְדִיקֵיָא דִּינְדַעִי לְמַקְרֵי לְמֵאֲרִיָּהוּן כְּדָקָא יָאוּת. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן הֲכָא בְּעֵינָא לְגַלְגָּא מְלָה. תָּא חֲזִי כָּל מָאן דִּינְדַע לְסַדְרָא עוּבְדָא כְּדָקָא יָאוּת וּלְסַדְרָא מְלִין כְּדָקָא יָאוּת הָא וְדָאֵי מִתְעַרִּי לְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַמְשַׁכָּא מְלִין עֲלָאִין דְּמִתְכַּשְׁרִין וְאֵי לֹא לֹא אֶתְכַּשֵּׁר לְגַבִּיּהוּ אֵי הֲכִי כָּל עֲלָמָא יְדַעִי לְסַדְרָא עוּבְדָא וּלְסַדְרָא מְלִין מָאֵי חֲשִׁיבוּ דִּילְהוֹן דְּצְדִיקֵיָא דִּינְדַעִי עֲקָרָא דְּמִלָּה וְעוּבְדָא וְיְדַעִי לְכוּוּנָא לְבָא וִרְעוּתָא יְתִיר מְאֵלִין אַחֲרָנִין דְּלֹא יְדַעִי כָּל כַּד. אֵלֹא אֵלִין דְּלֹא יְדַעִי עֲקָרָא דְּעוּבְדָא כּוּלֵי הָאֵי אֵלֹא סְדוּרָא בְּעֲלָמָא וְלֹא יְתִיר מִשְׁכִּין עֲלִיּהוּ מְשִׁיכוּ דְּבִתְרָא פְתַפּוּי דְּקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּלֹא טַס בְּאֻוִירָא דְּשִׁגִּיחוּ אִקְרִי. וְאֵלִין דִּינְדַעִי וּמְכוּוֹנֵי לְבָא וִרְעוּתָא מִפְּקֵי בְּרַכָּאָן מְאַתֵּר דְּמִחְשָׁבָה וְנִפְקֵי בְּכָל גְזַעִין וְשִׁרְשִׁין בְּאַרְח מִיִּשְׂרָאֵל כְּדָקָא יָאוּת עַד דְּמִתְבְּרַכָּאָן עֲלָאִין וְתַתְּאִין וּשְׁמָא קִדְשָׁא עֲלָאָה מִתְבְּרַךְ עַל יְדִיָּהוּן. זְכָאָה חוּלְקָהוֹן דְּהָא קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָרִיב לְגַבִּיּהוּן וְזַמִּין לְקַבְּלִיָּהוּן בְּשַׁעֲתָא דְּקָרְאוֹן לִיָּה הוּא זַמִּין לּוֹן בְּשַׁעֲתָא דְּאֵינּוּן בְּעַאקוּ הוּא לְגַבִּיּהוּ הוּא אוּקִיר לּוֹן בְּעֲלָמָא דִּין וּבְעֲלָמָא דְּאֵתִי הֲדָא הוּא דְּכַתִּיב (תהלים צ"א) כִּי בִי חֶשֶׁק וְאֶפְלָטָהוּ אֲשַׁגְּבֶהוּ כִּי יִדַע שְׁמִי :

אָסוף אַת הָעַם. הוּא מְשׁוּם שְׂבָאָר הַזֶּה לֹא נִעְדָּרָה מֵהֶם. וְאִם תֹּאמַר, אִיךָ
הָיוּ יְכוּלִים בָּלֵם לְשֹׂאֵב מִמֶּנָּה. אָלָא שְׂהִיֹּא יִכָּאֵה לְשֹׂאֵה עֶשֶׂר נְחָלִים,
שְׁהַמְלָכוֹת מִתְחַלְּקָת לְשֹׂאֵה עֶשֶׂר, בְּסוּד שָׁנִים עֶשֶׂר שְׁמִקְצֵלַת מִשְׁנִים עֶשֶׂר
גְּבוּלִים שְׂבָז"א, וְאַחַד פּוֹלֵל בָּלֵם. וְהַמְצִיַע שְׂבָבָאָר מִתְמַלֵּא וַיּוֹרֵא לְכָל
הַלְדָּדִים. וְאִזְ בְּשַׁעָה שְׂשָׂרוּ יִשְׂרָאֵל וּרְאוּ מַיִם, הָיוּ יִשְׂרָאֵל עוֹמְדִים עָלֶיהָ, עַל
הַבָּאָר וְאוֹמְרִים שִׁירָה. וַמָּה אָמְרוּ, עָלֵי בָאָר, וְהַעֲלֵי מִימָךְ לְהוֹלִיֵא מַיִם
לְכָל, לְהַשְׁקוֹת מִמֶּךָ. וְכֵן אוֹמְרִים הַשְּׂבַח שָׁל בָּאָר הַזֶּה, דְּהֵינּוּ בָאָר חֲפְרוּהָ
שָׂרִים וְגו'. דְּבַר אֱמֶת הָיוּ אוֹמְרִים, וְכֵן הוּא. מִפְּאֵן לְמַדְנָה, שְׂכָל מִי שְׂרוּכָה
לְעוֹרֵר דְּבָרִים שְׂלַמְעֵלָה, צִין בְּמַעֲשֵׂה צִין בְּדַבּוּר, אִם הַמַּעֲשֵׂה הַהוּא אוֹ
הַדַּבּוּר הַהוּא לֹא נַעֲשֵׂה פְּרָאוּי, אִין מִתְעוֹרֵר בְּלוּם. כָּל צִנֵּי הָעוֹלָם הוֹלְכִים
לְצִית הַפְּנִסָת לְעוֹרֵר דְּבַר שְׂלַמְעֵלָה, אֲבָל מוֹעֲטִים הֵם שְׂיודְעִים לְעוֹרֵר.
וְהַקְדוּשׁ צְרוּף הוּא קְרוֹב לְכָל אֵלּוּ שְׂיודְעִים לְקַרְאוּ וּלְעוֹרֵר דְּבַר פְּרָאוּי, אֲבָל
אִם אִינֵם יודְעִים לְקַרְאוּ, הוּא אִינּוּ קְרוֹב, שְׂפִתּוֹב קְרוֹב ה' לְכָל קוֹרְאוּי לְכָל
אֲשֶׁר יִקְרְאוּהוּ בְּאֱמֶת. מַהוּ בְּאֱמֶת, הֵינּוּ שְׂיודְעִים לְעוֹרֵר דְּבַר אֱמֶת פְּרָאוּי.
וְכֵן בְּכָל דְּבַר. אִף בְּאוֹן, עַל הַבָּאָר, אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל דְּבָרִים אֵלּוּ שְׂהֵם דְּבָרֵי
אֱמֶת, כְּדֵי לְעוֹרֵר אֶת הַבָּאָר הַזֶּה, שְׂהִיֹּא הַמְּלָכוֹת, וּלְהַשְׁקוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל. וְכָל
עוֹד שְׂלָא אָמְרוּ דְּבָרִים אֵלּוּ, לֹא נִתְעוֹרְרָה הַבָּאָר. וְכֵן אֲפֹלוּ בָּאֵלּוּ מְכַשְׂפֵי
עוֹלָם, שְׂמַשְׁתַּמְּשִׁים בְּמִינֵים הָרַעִים, עַד שְׂעוֹשִׂים אֲלֵיהֶם מַעֲשִׂים שְׂל אֱמֶת,
וְאִם לֹא הָיוּ אוֹמְרִים דְּבָרֵי אֱמֶת כְּדֵי לְהַמְשִׁיכֶם בְּאוֹתָם גּוֹוִנִים שְׂהֵם רוֹזְכִים
לֹא הָיוּ מִתְעוֹרְרִים אֲלֵיהֶם. וְאֲפֹלוּ הָיוּ לוֹעֲקִים כָּל הַיּוֹם בְּדְבָרִים אֲחֵרִים
אוֹ מַעֲשִׂים אֲחֵרִים, לֹא הָיוּ מוֹשְׁכִים אֲתָם שְׂאֲלֵיהֶם לְעוֹלָם, וְלֹא הָיוּ
מִתְעוֹרְרִים בְּנִגְדָם. בָּא וּרְיָאֵה, כְּתוּב וַיִּקְרְאוּ בְּשֵׁם הַצֶּעַל וְגו'. מַהוּ הַטַּעַם
שְׂלָא נִעְנּוּ. וּמַשִּׁיב, אֲחַד, מְשׁוּם שְׂלָא הָיָה רְשׁוּת לְצַעַל הַהוּא בְּזָה, לְהוֹרִיד
אֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם. וְעוֹד, מְשׁוּם שְׂהַדְּבָרִים לֹא הָיוּ מִתּוֹקְנִים צִינֵיהֶם, וְהַקְדוּשׁ
צְרוּף הוּא הַשְּׂפִיחַ אוֹתָם מֵהֶם. ז"ש וְאֲתָה הַסְּצוֹת אֵל לְבָם אֲחֹרְנִית.
אֲשֶׁרִיָּהֶם הַלְדֵיקִים הַיודְעִים לְקַרְאוּ לְאִדוֹנָם פְּרָאוּי. אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן, כְּאוֹן
אֲנִי רוֹכָה לְגַלוֹת דְּבַר. בָּא וּרְיָאֵה, כָּל מִי שְׂיודְעַ לְסַדֵּר מַעֲשֵׂה פְּרָאוּי, וּלְסַדֵּר
דְּבָרִים פְּרָאוּי, הָרִי וְדָאֵי שְׂמַעוֹרְרִים אֶת הַקְדוּשׁ צְרוּף הוּא לְהַמְשִׁיךְ דְּבָרִים
עָלְיוֹנִים יִשְׂרִים. וְאִם לֹא, אִינּוּ מִתְרַכָּה אֲלֵיהֶם. וְאִם כֵּן, הָרִי כָּל הָעוֹלָם
יודְעִים לְסַדֵּר מַעֲשֵׂה וּלְסַדֵּר דְּבָרִים, מַהוּ הַחֲשִׁיבוֹת שְׂלָהֶם, שְׂל הַלְדֵיקִים,
הַיודְעִים שְׂרָשׁ הַדַּבּוּר וְהַמַּעֲשֵׂה, וַיודְעִים לְכוֹן הַלֵּב וְהָרָאוֹן יוֹתֵר מֵאֵלּוּ

הַאֲחֵרִים שְׂאִינָם יוֹדְעִים כָּל כָּדָּ. וּמִשִּׁיב, אֲלֹא יֵלְכוּ שְׂאִינָם יוֹדְעִים שְׂרָם
הַמַּעֲשֶׂה כָּל כָּדָּ, אֲלֹא רַק סְדוּר צְלָדָּ וְלֹא יוֹתֵר, מוֹשְׁכִים עֲלֵיהֶם מְשִׁיכָה
שְׂלֹאֲחֵר כְּתַפּוּי שֶׁל הַקְּדוּשָׁה הַזֶּה, שְׂאִינָם תְּפַלְתֶּם פּוֹרַחַת צְחֹוִיר, הַנְּהַרָא
הַשְּׂגָחָה. כְּלוּמָר, שֶׁזֶּה הִיא הַשְּׂגָחָה שֶׁל פְּנִים, וְהֵם אֵינָם רְחוּיִם אֲלֹא לְצַחֲוִינָת
מִאֲחֹרֵי כְּתִפּוּיִם. וְאֵלּוּ הַיּוֹדְעִים וּמְכַוְּנִים הַיָּבֵב וְהַרְלוּן, מוֹרִיִּים צְרָכוֹת
מִמְקוֹם הַמַּחֲשָׁבָה, שֶׁהִיא חֲכָמָה, וְיוֹרְאִים צְכָל הַגְּזָעִים וְהַשְּׂרָשִׁים שֶׁל
הַמְּדַרְגּוֹת צְדָקָה יִשְׂרָה כְּרָחוּי, עַד שֶׁמִּתְצַרְכִּים הַעֲלִיּוֹנִים וְהַתְּחַפּוֹנִים וְהַשֵּׁם
הַקְּדוּשָׁה הַעֲלִיּוֹן מִתְצַרְקָה עַל יְדֵיהֶם. אֲשֶׁרֵי חֲלָקָם, כִּי הַקְּדוּשָׁה הַזֶּה הִיא קְרוֹב
אֲלֵיהֶם וּמְזוּמָן פְּנִינָה, וּבְשָׂעָה שֶׁקוֹרְאִים אֲלֵיו הִיא מוֹכֵן אֲלֵיהֶם, וּבְשָׂעָה
שֶׁהֵם צְרָכָה, הִיא אֲלֵיהֶם, הִיא מְכַבֶּדֶם צְעוּלָם הַזֶּה וּבְעוּלָם הַזֶּה. ז"ש כִּי צִי
חֲשָׁה וְאֲפֻלְטָהוּ אֲשֶׁרֵי הַזֶּה כִּי יִדַע שְׂמִי.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם ה' פרה אדומה פרק א'

א. פְּרָה שֶׁנּוֹלַד בָּהּ פִּיסוּל תִּפְדָּה. וְכֵן אִם מִתָּה תִּפְדָּה מִפְּנֵי עוֹרָה. אֲבָל לֹא
לְהַאֲכִיל בְּשָׂרָה לְכֻלָּבִים: **ב.** נִשְׁחַטָה לְשֵׁם חֲלִין תִּפְדָּה וְאֵינָה מְכַפֶּרֶת.
נִשְׁחַטָה עַל גֵּב מִעֲרֻכְתָּה אֵין לָהּ פְּדִיּוֹן עוֹלָמִית: **ג.** לְקַחוּ פְּרָה וּמִצְאוּ אַחֲרֶיהָ
נֶאֱמָר מִמֶּנָּה הָרִי זֶה תִּפְדָּה שְׂלֹא בְּמוֹם: **ד.** אִף כִּהֵן הַדִּיּוֹט כָּשֶׁר לְשָׂרִיפֵת הַפְּרָה
שְׂנֵאֵמֵר (בַּמִּדְבָּר יט) וּנְתַתֶּם אוֹתָהּ אֶל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְעַדִּיּוֹן אֶהְרֹן הָיָה קָיִים וּמִפִּי
הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוּ זֶה נַעֲשִׂית בְּאֶלְעָזָר וּשְׂאֵר כָּל הַפְּרוֹת בֵּין בְּכֹהֵן גְּדוֹל בֵּין בְּכֹהֵן
הַדִּיּוֹט: **ה.** וְהַעוֹשָׂה אוֹתָהּ לּוֹבֵשׁ דִּי כְּלִים שֶׁל כֹּהֵן הַדִּיּוֹט. בֵּין שְׂעִשְׂאָה כֹּהֵן
הַדִּיּוֹט בֵּין שְׂעִשְׂאָה כֹּהֵן גְּדוֹל:

מוסר

מספר חסידים סימן ק"ה ק"ו

כָּל מִצְוָה שֶׁאֵין לָהּ דוֹרֵשׁ וְאֵין מִי שֶׁיִּבְקֹשׁ אוֹתָהּ תִּדְרָשְׁנָה לְפִי שֶׁהִיא כְּמֵת מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁאֵין לָהּ רוֹדְפִים רְדוּף אַחֲרֶיהָ לַעֲשׂוֹתָהּ שֶׁהַמִּצְוָה מְקַטְרֶגֶת וְאוֹמְרֵת כְּמָה גְרוּעָה אֲנֹכִי שֶׁנִּתְעַלְמְתִי מְכַל וְכָל: לֹא יָגוּר אִישׁ יֵרָא ה' בְּמִקּוֹם שֶׁחֲשׂוּדִים עַל הַחֲרָמוֹת וְעַל הַשְּׁבוּעוֹת. כִּי כָּל עֵבִירָה יֵשׁ תִּקְנָה בְּתִשׁוּבָה וְלַחֲרֵם וְלִשְׁבוּעָה לֹא יִנָּקֶה בְּתִשׁוּבָה בְּזֶה הָעוֹלָם. וְלָכֵן אֵין טוֹב לְדוֹר אֶצְלָם. כִּי אֵי אֶפְשֶׁר שֶׁלֹּא יִהְיֶה מֵהֶם אוֹ הוּא מְהַנֶּה אוֹתָם וְכָל הָעוֹבֵר עַל הַחֲרָם כְּאֵלוֹ עוֹבֵר עַל חֲמֵשׁ חוּמְשֵׁי תוֹרָה. אִם תִּמְנָה כָּל תִּיבָה שֶׁבְּסוּף כָּל סֵפֶר. בְּמִצְוֹת דְּסֵפֶר בְּרֵאשִׁית. מִסְעִיָּהֶם דְּסֵפֶר שְׁמוֹת. סִינֵי דְּסֵפֶר וַיִּקְרָא. יְרִיחוֹ דְּסֵפֶר בְּמִדְבָּר. יִשְׂרָאֵל דְּמִשְׁנֵה תוֹרָה. וְתַטּוֹל אוֹת רֵאשׁוּנָה וְאַחֲרוּנָה שֶׁל כָּל תִּיבָה וְתִיבָה יַעֲלוּ לְמַנְיֵן חֲרָם וְחַרְ"ם בְּגִימְטְרִיא רַמ"ח כְּמַנְיֵן אֲבָרִים שֶׁל אָדָם:

חוקת יום חמישי תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה:

וְכֹל אֲשֶׁר-יָגַע-בּוֹ הַטָּמֵא יִטְמָא וְהַזֵּנֶפֶשׁ

הַזֵּנֶפֶת תִּטְמָא עַד-הָעֶרֶב: (פ) וְכָל דֵּי יִקְרַב בֵּיהּ מִסְאָבָא יְהִי מִסְאָב וְאֶנְשׁ דִּיקְרַב בֵּיהּ יְהִי מִסְאָב עַד רַמְשָׁא:

רש"י וכל אשר יגע בו. הטמא הזה שנטמא צמת יטמא: והנפש הנגעת. בו בטמא מת: הטמא עד הערב. מכאן למדנו שהמת אבי אבות הטמאה והנוגע בו אב הטמאה ומטמא אדם, זה פרושה לפי משמעה והלכותיה: ומדרש אגדה העתקתי מיסודו שלר' משה הדרשן וזהו:

כ (א) וַיָּבֹאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל כָּל־הָעֵדָה מִדְּבַר־צֹן
בַּחוּדֵשׁ הָרִאשׁוֹן וַיֵּשֶׁב הָעָם בְּקֶדְשׁ וְתַמֹּת שָׁם
מִרִיִם וְתִקְבֵּר שָׁם: וְאַתּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל כְּנֹשֶׁתָא לְמִדְּבַר דְּצִין
בְּגֵרְחָא קִדְמָאָה וַיִּתִּיב עִמָּא בְּרָקִס וּמִיתַת תַּמֹּן מִרִיִם וְאַתְקַבְּרַת תַּמֹּן:

רס"י כל העדה. עדה השלמה, שכבר מתו מתי מדבר ואלו פרשו לחיים:
ותמת שם מרים. למה נסמכה פרשת מיתת מרים לפרשת פרה אדמה, לומר
לך מה קרצנות מכפרין אף מיתת לדיקים מכפרת: ותמת שם מרים. אף היא
בנשיקה מתה ומפני מה לא נאמר בה על פי ה', שאינו דרך כבוד של מעלה.
ובזהרן נאמר על פי ה', באלה מסעי (במדבר לג, לח) :

(ב) וְלֹא־הָיָה בַיָּמִים לְעֵדָהּ וַיִּקְהָלוּ עַל־מִשְׁתָּהּ
וְעַל־אַהֲרֹן: וְלֹא הָיָה מִנָּא לְכְנֹשֶׁתָא וְאַתְפְּנָשׁוּ עַל מִשָּׁה וְעַל אַהֲרֹן:

רס"י ולא היה מים לעדה. מכאן שכל ארבעים שנה היה להם הזכר בזכות
מרים:

(ג) וַיִּרְבּוּ הָעָם עִם־מִשְׁתָּהּ וַיֹּאמְרוּ לְאַמֹּר וְלוֹ
גְּוַעֲנוּ בְּגֹועַ אַזְזִינוּ לְפָנָי יְהוָה: וּנְצָא עִמָּא עִם מִשָּׁה וְאַמְרוּ
לְמִימְר וְלוֹי דְּמִתְנָא בְּמוֹתָא דְאַחְנָא קִדְם יי:

רס"י ולו גוענו. הלואי שגוענו: בגוע אחינו. במיתת אחינו בדבר, למד
שמיתת למא מגנה ממנה: בגוע. שם דבר הוא, כמו במיתת אחינו, ולא יתכן
לפרשו כשמתו אחינו, שאם כן היה לו להנקד בגוע:

(ד) וְלָמָּה הֵבֵאתֶם אֶת־קֶהָל יְהוָה אֶל־הַבְּוֹדֶבֶר
הַזֶּה לְמֹות שָׁם אַזְזִינוּ וּבְעִירָנוּ: וְלָמָּא אֶעֱלִיתוּן יַת קֶהָלָא

נביאים - שופטים - פרק יא

(כב) ויירשו את כל-גבול האמרי מארנון ועד-
היבנה ובין-המדבר ועד-הירדן: ויריתו את כל תחום
אמוראח מארנון ועד יובקא ומו מדברא ועד ירדנא :

רש"י ויירשו וגו' מארנון ועד היבנה . שאתה אומר שהוא שלך (פסוק יג) ,
הם מסיחון לקחו : ומן המדבר ועד הירדן . מדברות היו גם לפני הירדן :

(כג) ועתה יהיה | אלהי ישראל הוריש את-
האמרי מפני עמו ישראל ואתה תירשנו: וכען יי
אלהא דישראל תריף את אמוראח מן קדם עמיה ישראל ואת מדמי למירתיה :
(כד) הלא את אשר יורישך כמוש אלהיך אותנו
תירש ואת כל-אשר הוריש יהוה אלהינו
מפנינו אותנו זירש: הלא את דיחסננד פמוש טענתך תתיה תחסין ונת

כל דתריף ?? אלהנא מן קדמנא תתיה גירת : (כה) ועתה הטוב טוב
אתה מבקש בן-צפור מלך מואב הרוב רב
עם-ישראל אם-גלזום גלזום בם: וכען הטב טב את
מבלק בר צפור דמואב המידן דן עם ישראל אם קרבא אגים בהון : (כו)
בשבת ישראל בוזשבוון ובבנותיה ובערעור
ובבנותיה ובכל-הערים אשר על-ידי ארנון

שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וּבִמְדוּעַ לֹא-הִצַּלְתֶּם בְּעֵת

הַהִיא: כִּד יִתִּיב יִשְׂרָאֵל בְּחֻשְׁבוֹן וּבְכַפְרֵנְהָא וּבְעָרְעוֹר וּבְכַפְרֵנְהָא וּבְכָל קְרוּנָא דְעַל תַּחֲוּמֵי אֲרָנוֹן תִּגְלַת מָאָה שָׁנִין וּמָא דִּין לָא שְׂזַבְתוּן בְּעַדְנָא הַחוּא :

רס"י על ידי ארנון . אלל ארנון , שהיו ממואב , וידעו שלא היה להם לעבור עליהם , שהרי מסיחון כבשום (במדבר כא כד) , שלקחם ממלך מואב (שם שם כו) : שלש מאות שנה . משכבשו את הארץ בימי יהושע עד יפתח . מכאן יש ללמוד שנות השופטים הנזכרים עד הנה , אם שני השעבוד של כל אומה נמנים בתוך ימי השופט אם לאו . שנינו בסדר עולם (פרק יב) : יהושע פרנס את ישראל עשרים ושמנה שנה , ואין לו מקרא ממי ללמוד . עתניאל (לעיל ג יא) , ארבעים שנה , ושני שעבוד של כושן רשעתים (שם שם ח) , בכללם . אחריו אהוד (שם שם ל) , שמונים שנה , שמונה עשרה שנים , שעבוד של עגלון (שם שם יד) בתוכם , הרי מאה ארבעים ושמנה שנה . לדורה (שם ה לא) ארבעים שנה , ושני שעבוד יבין (שם ד ג) בתוכם , הרי מאה שמונים ושמנה . אחריו , שבע שנים של שעבוד מדין (שם ו א) , וארבעים של גדעון (שם ח כח) , ושלש של אבימלך (שם ט כב) , הרי מאתים שלשים ושמנה שנים . אחריו , עשרים ושלש של תולע (שם יב) , ועשרים ושתים של יאיר (שם יג) , אלל שעלתה שנה אחת לשניהם , ושמנה עשרה של בני עמון (שם שם ח) , עד שלא בא יפתח , הרי שלש מאות :

כתובים - תהילים - פרק קז

כ"י-שִׁבְרֵי דְלִתּוֹת זְוֹשֵׁת וּבְרִיּוֹי בְרִיָּא לְהַעֲ: (טו)
אָרוּם תִּבְר דְּשִׁי נְחָשָׂא וְעַבְרִי פְרִזְלָא קַצָּץ :

רס"י כי שבר דלתות נחשת . שהיו נעולים בפניהם :

(יז) אֹלִים מִדָּרַךְ פְּשָׁעִם וּמַעֲוֹנוֹתֵיהֶם יִתְעַזּוּ: שְׁטָן
מאורח מרדגהון ומעונותיהון מסתגפין :

רש"י אוילים מדרכ פשעם . אשר מעונותיהם יתענו זיסורי חלאים אף
הם מן הצריכין להודות , יש סמניות צפ' זו (כלומר כחיבות שש נוני"ן הפוכין) וזכאין
לודרש במקום אכין ורקין למעט , לומר לעקו קודם גזר דין נענין לאחר גזר
דין אינס נענין :

(יח) כָּל-אֶכֶל תִּתְעַב נַפְשָׁם וַיִּזְעֻ עַד-שַׁעֲרֵי
בָּמוֹת: כָּל מִיכְלָא תַרְחִיק נַפְשֵׁהוּן וּמְטָן עַד מַעְלַגֵי מוֹתָא : (יט) וַיִּזְעַקוּ
אֶל-יְהוָה בְּצָר לָהֶם מִמִּצְקוֹתֵיהֶם יוֹשִׁיעֵם: וְצִלוּ
קָדָם יְיָ עַיִן לְהוֹן מִמַּעִיקַתְהוֹן וּפְרָקֵנוּן : (כ) יִשְׁכַּחוּ דְבָרֵינוּ
וַיִּרְפְּאֵם וַיַּמְלִט מִיַּשְׁוֹזִיתוֹתָם: יְשַׁדֵּר פְּתַגְמֵי אֲסוּתִיָּה וַיַּסִּי
יְתַהוֹן וַיִּשְׁיִיב מִלַּחֲבִלוֹתְהוֹן :

משנה חולין פרק יב

א. שלוח הקון, נוהג בארץ ובחוצה לארץ, בפני הבית ושלא בפני
הבית, בחלין אבל לא במקדשין. חמר בכסוי הדם משלוח הקון,
שכסוי הדם נוהג בחיה ובעוף, במזמן ובשאינו מזמן. ושלוח הקון,
אינו נוהג אלא בעוף, ואינו נוהג אלא בשאינו מזמן. איזהו שאינו
מזמן, כגון אונזין ותרגולים שקננו בפרדס. אבל אם קננו בבית, וכן
יוני הרדסאות, פטור משלוח:

ברטנורה (ה) שלוח הקון. אבל לא במקדשין. משכחת מוקדשין דאילו היו חולין היו
חייבים בשלוח הקון, כגון שהיה לו עוף והקדישו כשהוא ברשותו לזדק הבית וזרח
ומלאו אחר כך רובץ על הקון והכירו. אי נמי, כגון שהקדיש גוזלות של שזכו למזבח

לעולת נדבה, ואחר כך כשגדלו אותן גוזלות ברחו וילאו וקננו במקום אחר, דמעיקרא כי אקדשינהו לדידהו וכל הקדש עלייהו, והשתא למלאן לאו מזומן הוא, ואי הו חולין הו מיחייבי: ואינו נוהג ללא בשאינו מזומן. לכתוב כי יקרא, פרט למזומן: שקננו בפרדס. שמרדו וילאו מן הבית, ואינן חוזרות לבית ונעשו מדבריות. ופרדס לאו מזומן הוא מפני שיכולים לברוח: הרדסיאות. שדרכן ליגדל עם בני אדם. ועל שם הורדוס המלך שהיה מתעסק בגידולן נקראו הרדסיאות על שמו:

ב. עוף טמא, פטור מלשלח. עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור, וטהור רובץ על ביצי עוף טמא, פטור מלשלח. קורא זכר, רבי אליעזר מחיב, וחקמים פוטרין:

ברטורה (ג) עוף טמא פטור מלשלח. לכתוב קן כפור, עוף משמע בין טהור בין טמא. כפור, טהור ולא טמא: עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור. אע"ג דמינא לאפרוחים בר שלוח הוא, פטור, דקן כפור בעינן, שסתא האם המקננת טהורה: ועוף טהור הרובץ על ביצי עוף טמא פטור. לאמר קרא ואת הבנים תקח לך, לך ולא לכלביך: קורא. בערבי קורין לו שונא"ר, ובלע"ז פרדי"ז ודרכו שהזכר רובץ על הביצים כמו הנקבה, הלכך ר' אליעזר מחיב לשלח הזכר. אבל בשאר עופות מודה ר"א שזכר פטור, דאם אמר רחמנא, ולא אב. ואין הלכה כר"א:

ג. היתה מעופפת, בזמן שכנפיה נוגעות בקן, חייב לשלח. אין כנפיה נוגעות בקן, פטור מלשלח. אין שם אלא אפרוח אחד או ביצה אחת, חייב לשלח, שפאמר (דברים כב), קן, קן מפל מקום. היו שם אפרוחין מפריחין או ביצים מוזרות, פטור מלשלח, שפאמר (שם), והאם רבצת על האפרוחים או על הביצים, מה אפרוחין בני קימא, אף ביצים בני קימא, יצאו מוזרות. ומה הביצים צריכין לאמן, אף האפרוחין צריכין לאמן, יצאו מפריחין. שלחה וחרה, שלחה וחרה, אפלו ארבעה וחמשה פעמים, חייב, שפאמר (שם), שלח ותשלח. אמר הריני נוטל את האם ומשלח את הבנים, חייב לשלח, שפאמר (שם), שלח ותשלח את האם. נוטל הבנים והחזירן לקן ואמר כך חזרה האם עליהם, פטור מלשלח:

ברטורה (ג) בזמן שכנפיה נוגעות בקן חייב לשלח. לאמר קרא רובצת, ולא מעופפת. ומלכתב רובצת ולא כתב יושבת, שמע מינה דאם כנפיה נוגעות בקן חייב: שנאמר שלה. לעולם משמע: נוטל את [הבנים] וכו'. לכיון דנטל את [הבנים] הו ליה קן מזומן:

ד. הנוטל אם על הבנים, רבי יהודה אומר, לוקה ואינו משלח.

וְחִכְמִים אֹמְרִים, מְשַׁלַּח וְאֵינוֹ לֹקֵה. זֶה הַכֶּלֶל, כָּל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה
שֵׁשׁ בָּהֶן קוֹם עֲשֵׂה, אֵין לֹקֵין עָלֶיהָ:

ברטנורה (ה) לוקה ואינו משלח. אע"ג דלאו הניתק לעשה אין לוקין עליו, הכא
היינו טעמא, דסבר ר' יהודה שלח מעיקרא משמע והכי קאמר קרא, לא תקח האם
אבל מה יס עליו לעשות כשתמלא הקן שלח תשלח את האם, ואין כאן ניתק לעשה
אלא עזרת עשה ולא תעשה. ואין הלכה כר' יהודה: אין לוקין עליה. אם קיים עשה
שבה. אבל אם לא קיים העשה כגון הלוקח אם מעל הזנים ושחטה או מתה תחת
ידו, לוקה:

ה. לא יטול אדם אם על בנים, אפלו לטהר את המצורע. ומה אם
מצוה קלה שהיא כאסור, אמרה תורה (דברים כב), למען ייטב לך
והארכת ימים, קל וחומר על מצוות חמורות שבתורה:

ברטנורה (ה) מלוא שהיא כאסור. שאין זה חסרון כיס אלא דבר מועט:

גמרא חולין דף קמ"ב ע"ב

תניא רבי יעקב אומר אין לך כל מצוה ומצוה שבתורה שמתן שכרה
בצידיה שאין תחית המתים תלוייה בה. בכבוד אב ואם פתיב (דברים ה')
למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך. בשילוח הקן פתיב (שם כ"ב) למען ייטב
לך והארכת ימים הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות ועלה
ושלח את האם ולקח את הבנים. ובחזרתו נפל ומת היכן אריכות ימיו של
זה והיכן טובתו של זה אלא למען יאריכון ימיך בעולם שפלו ארוך ולמען
ייטב לך בעולם שפלו טוב ודילמא לא הנה הכי רבי יעקב מעשה חזא
ודילמא מהרהר בעבירה הנה מחשבה רעה אין הקדוש ברוך הוא מצרפה
למעשה ודילמא מהרהר בעבודת אלילים הנה דכתיב (יחזקאל י"ז)
תפוש את בית ישראל בלבם. ואמר רב אחא בר יעקב זו מחשבת עבודת
אלילים הכי קאמר אם איתא דאיכא שכר מצות בהאי עלמא תהני ליה
ותגן עליה דלא ליתי לידי הרהור וליתזק אלא שכר מצות בהאי עלמא
ליכא. והאמר רבי אלעזר שלוחי מצוה אינן נזוקים. בחזרתם שאני.
והאמר רבי אלעזר שלוחי מצוה אינן נזוקים לא בהליכתן ולא בחזרתן.
סולם רעוע הנה ומקום דקביע היזיקא שאני דכתיב (ש"א ט"ז) ויאמר

שְׁמוּאֵל אֵיךְ אֵלֶיךָ וְשָׁמַע שְׁאוּל וְהִרְגָנִי. אָמַר רַב יוֹסֵף אֶלְמֵלֵא דְרָשִׁיחַ אַחַר לְהָאֵי קָרָא כְּרַבִּי יַעֲקֹב בַּר בְּרַתְיָה לֹא חָטָא מָאִי חֲזָא אֵיכָּא דְאָמְרִי כִּי הָאֵי מַעֲשֵׂה חֲזָא. וְאֵיכָּא דְאָמְרִי לִישָׁנָא דְרַבִּי חוּצְפִית הַמְתוּרְגָּמָן חֲזָא דְהוּהּ מוּטְלָת בְּאֶשְׁפָּה. אָמַר פֶּה שְׁהַפִּיק מִרְגְּלֵיּוֹת יִלְחוּדְךָ עֶפְרָי. וְהוּא לֹא יָדַע לְמַעַן יֵיטֵב לְךָ בְּעוֹלָם שְׁכָלוֹ טוֹב וְלַמַּעַן יֵאָרִיכוֹן יָמֶיךָ בְּעוֹלָם שְׁכָלוֹ אַרְוֵךְ:

רס"י שמתן שכרה בלדה. כגון כבוד רב ואם ושלוחה הקן שלא תוכל להבין מתן שכרם כשעתידים המתים להחיות: לעולם שכלו טוב. שאין צו לא היזק ולא יסורין אלא טובה. ובשילהי פ"ה דקידושין אמרינן דרבי יעקב עובדא חזא בחדא שחמר לו חזיו עלה לבירה והבא לי גוזלות ועלה ושלח את האם ונטל את הבנים וקיים כבוד אם ואם ושלוחה הקן ובחזרתו נפל ומת אמר היכן טובתו של זה והיכן אריכות ימיו, אלא הוי אומר למען ייטב לך לעולם שכלו טוב ולמען יאריכון ימיו בעולם שכולו ארוך:

זוהר חקת דף קפ"ד ע"א

תא חזי כתיב ויאמר יי אל משה אל תירא אותו תרין אותו אינון שלימין באורייתא בתרי וויין חד דא וחד (שמות כ"א) עד דרוש אחיה אותו מאי טעמא בגין דאינון אות ממש עד דרוש אחיה אחיה ממש אותו דבעי לפרשא ההוא אותו דההוא אבידה אוף הקא דין אותו דא עוג דאתדבק באברהם ומאנשי ביתיה הוה וכד אתגזר אברהם מה כתיב וכל אנשי ביתו וגומר דא עוג דאתגזר עמיה וקביל האי את קדישא כיון דחמא עוג דישראל מקרבין גביה אמר הא ודאי אנה אקדימנא זכותא דקאים לון ודא שגי לקבליה. ביה שעתיא דחיל משה היך יכיל לאעקרא רשימא דרשים אברהם. אמר ודאי הא ימינא דילי מית דהא ימינא בעיא להאי. אי נימא הא אלעזר ימינא דסיהרא הוא ולא דילי והאי את לימינא היא דאברהם לימינא הוא מיד אמר קדשא בריך הוא אל תירא אותו ולא תדחל לההוא אות דיליה ואפילו לימינא לא אצטריך. כי בידך נתתי שמאלא דילך יעקר ליה מעלמא דהא הוא פגים רשימא דיליה ומאן דפגים להאי את אתחזי לאתעקרא מעלמא כל שכן שמאלא דילך דאיהו ידך יעקר ליה מעלמא בגיני כד אתעקרא מעלמא ואפילו דאיהו תקיפא מבני גברייה ובאעא לשיצאה לחו לישראל נפל בידיה דמשה ואשתאי. בגין כד פלא שציאו ישראל. בנוי וכל עמיה וכל דיליה כמה דכתיב. ויפו אותו ואת בנו ואת כל עמו וכתיב ונדך אותו ואת בנו בנו כתיב חסר יו"ד וקרינו בניו והא אוקמוה חברייה. זכאין אינון ישראל דמשה נביאה הוה בינייהו דבגיניה עביד לון קדשא בריך הוא כל הני אתוון ואוקמוה וקדשא בריך

הוא לא גזר קיימיה עם שאר עמא לאתקשרא ביה אלא עם ישראל דאינון
בנוי דאברהם דכתיב בו (בראשית י"ז) ובין זרעה אחריה לדרתם לברית עולם.
וכתיב (ישעיה נ"ט) ואני זאת בריתי אותם אמר יי רוחי אשר עליה וגומר. לא
ימושו מפיה וגומר. ברוד יי לעולם אמן ואמן :

תרגום הזהר ויאמר וגו' אל תירא אותו: שתי פעמים צפורה נמנאים אותו
שהם שלמים בשני ווין. אחד פאן. ואחד עד דרוש אחיה אותו. מהו הפועם.
הוא משום שפרושם אות מפא, ואינו נגזרות מהמלה, את. עד דרוש אחיה
אותו, פרושו שריו לפרש סימן ואות של האבדה ההיא. חף פאן אותו זה,
הוא עוג שנתדבק צאברהם ומאנשי ביתו היה, וכשנמול אברהם, מה כתוב,
וכל אנשי ביתו וגו', שזה עוג שנמול עמו וקבל האות הקדוש הזה. פיון
שראה עוג, שישראל מתקדשים אליו, אמר הרי ודאי אני הקדמתי המורה
העומדת להם, פי הקדים להמול לפני יחוק אבינו. וזה שם פנגדו, לבטוח
בו. צה בשעה ירא משה, חיה הוא יכול לעקר הרושם שרשם אברהם. אמר,
ודאי הרי הימין שלי, שהוא אהרן, מת. פי לריכים ימין לנח את זה. ואם
נאמר שיש אלעזר, הוא הימין של הלצנה, דהינו של המלכות, ולא שלי,
שאינו ימין דז"א שמה"ס משה, פמו אהרן. והאות הזה של עוג, הוא לימין
דז"א, פי אברהם הוא ימין דז"א. מיד אמר הקדוש צרוף הוא, אל תירא
אותו. אל תירא מפני האות שלו, ואפלו לימין אינו ריוף. פי צידה נתתי,
השמאל שלך יעקר אותו מן העולם. פי הוא עוג, פגם את רושם הצרית
שלו, ומי שפגם האות הזה ראוי להעקר מן העולם מעלמו כל שפן
שהשמאל שלך, שהוא ידך, יעקר אותו מן העולם. ומשום זה נתעקר מן
העולם, ואף על פי שהוא גבור מצני הגבורים. ומשום שרצה להשמיד את
ישראל נפל בידי משה ונשמד. משום זה השמידו ישראל הכל, צניו וכל עמו
וכל אשר לו, פמו שכתוב ויפו אותו ואת צניו את כל עמו. וכתוב ונף אותו
ואת צנו. צנו כתוב, חסר י', והוראים צניו. וכבר העמידוהו הצברים.
אשריהם ישראל שמשנה הנביא היה ציניהם, שצבילו עשה הקדוש צרוף
הוא כל אלו האותות. והעמידוהו. והקדוש צרוף הוא לא פרת צריתו עם
שאר העמים להתקשר בהם, אלא עם ישראל, שהם צניו של אברהם,
שכתוב בו, ובין זרעה אחריה לדרתם לברית עולם. וכתוב, ואני זאת בריתי
אותם אמר ה' רוחי אשר עליה וגו', לא ימושו מפיה וגו'. צרוף ה' לעולם
אמן

הרמב"ם ה' פרה אדומה פרק א'

א. כל העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף שהיו טבולי יום פשרים למעשה הפרה ולקדש ולהזות מאפרה ואף על פי שעדיין לא העריב שמשן שזה שנקמר בכל הפרשה איש טהור הוא הטהור למעשה שני אף על פי שאינו טהור לתרומה עד שיעריב שמשו הרי זה טהור לפרה: **ב.** הצדוקים היו אומרים שאין מעשה הפרה כשר אלא במעורבי שמש. לפיכך היו בית דין בבית שני מטמאין את הכהן השורף את הפרה בשרץ וכיוצא בו וטובל ואחר כך עוסק בה. כדי לבטל דברי אלו הזדים שמורים מהעולה על רוחם לא מן הקבלה וכן כל הכלים שמכניסין לתוכן אפר הפרה כלם טבולי יום: **ג.** החותך שפופרת של קנה להניח בה אפר חטאת יטמא אותה ויטבלנה ואחר כך יניח בה. והחותרה והמטבילה טעון טבילה מפני שעשאוה כטמא מת בשבעה שלה ולפיכך אינה צריכה הזאת שלישי ושביעי אלא מטמאה כדי להראות לצדוקים ומטבילה ונותן בה:

מוסר

מספרי חסידים סי' ק"ו ק"ח ק"ט

כל המונע ספר תורה מלהכניס לתוך ארון הקודש כגון הקובל בבית הכנסת לפני ההיכל וכן הרוצה להכריח ולדחוק את הקהל שיעשו חפצו והטובים אומרים שלא כדון אתה עושה עתידה תורה שתצעק ותכריז על נשמתו איש פלוני אל יבא למקום פלוני בשלום: ואם מעכב את התפילה והטובים אומרים שלא כדון ואינו שומע אליהם לעתיד לבא מתפללים ומשתחוים ולא יזכה להיות עמהם: האומר לחבירו תושיט לי ספר יקחנו בימינו ולא בשמאלו לפי שהתורה ניתנה בימין שנאמר מימינו איש דת למו:

חוקת ליל שישי תורה

צרוף יחנה

(ה) וְלָמָּה הֶעֱלִיתֶנּוּ מִמִּצְרַיִם לְהַבְיֵא אֶתֶנּוּ אֶל-
הַמָּקוֹם הָרָע הַזֶּה לֹא אֶמְקוֹם זָרַע וְתֹאמְנָה וְגִפּוֹן
וְרִמּוֹן וּבַיִם אֵין לְשִׁתּוֹת: וְלָמָּה אֶסְקֹתוּנָא מִמִּצְרַיִם לְאִתְּאַה
יְתֵנָּא לְאִתְּרָא בִישָׂא הַדִּין לֹא אֶתֵר כְּשֵׁר לְבֵית זָרַע וְאָף לֹא תִאֲנִין וְגוֹפְנִין וְרִמּוֹנִין
וּמִנָּא לִית לְמִשְׁתֵּי: (ו) וַיִּבֹּא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מִפְּנֵי הַקָּהָל
אֶל-פְּתוּחַ אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּפְּלוּ עַל-פְּנֵיהֶם וַיִּרְא
כְּבוֹד-יְהוָה אֲלֵיהֶם: (פ) וַעֲלֵ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מִן קֶדֶם קָהָל לְתַרְע
מִשְׁכַּן זְמַנָּא וּנְפְלוּ עַל אֶפְיֵהוֹן וְאַתְגְּלִי יִקְרָא דַּיִן לְהוֹן: (ו) שלישי -
במחברות שני וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יֵי
עִם מֹשֶׁה לְמִימְרָ: (ח) קָזַז אֶת-הַבְּמִטָּה וְהַקָּהָל אֶת-
הָעֵדוּת אֶתְּהָ וְאַהֲרֹן אֲזוּיָךְ וְדַבְּרֹתֶם אֶל-
הַסֵּלֶע לְעֵינֵיהֶם וְנָתַן מִיַּמִּינֵי וְהוֹצֵאתָ לָהֶם בַּיָּמִם
מִן-הַסֵּלֶע וְהִשְׁקִיתָ אֶת-הָעֵדוּת וְאֶת-בְּעִירָם:
סב ית חוטרָא וְאֶכְנֵשׁ ית כְּנִשְׁתָּא אֶת וְאַהֲרֹן אֲחוּדָ וְתִמְלָלוֹן עִם כִּיפָא לְעֵינֵיהוֹן
וְיִתְּנוּ מוֹהֵי וְתִפְּסִיק לְהוֹן מִנָּא מוֹ כִּיפָא וְתִשְׁקִי ית כְּנִשְׁתָּא וְיִת בְּעִירָהוֹן:

רש"י ואת בעירם. מכאן שחס הקדוש צרוך הוא על ממונס של ישראל:

(ט) וַיִּקְּזַז מֹשֶׁה אֶת-הַבְּמִטָּה מִלְּפָנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר
צִוָּהוּ: וְנָסִיב מֹשֶׁה ית חוטרָא מוֹ קֶדֶם יֵי כְּמָא דִּי פְקֻדִיָּה: (י) וַיִּקְהָלוּ

לו, ו) וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו, מפני השטר חוב המטל עליהם והטילו על יעקב:

(טו) וַיִּרְדּוּ אֲבֹתֵינוּ מִצְרַיִם וַיָּשֻׁב בְּמִצְרַיִם יָמִים רַבִּים וַיִּרְעוּ לָנוּ מִצְרַיִם וְלֹאֲבֹתֵינוּ: ונחתו אבהתנא למצרים ויתבנא במצרים יומין סגיאין ואבאישו לנא מצראי ולאבהתנא:

רס"י וירעו לנו. סבלנו כרות רבות: ולאבותינו. מכאן שהאבות מטערים בקבר, כשפרענות באה על ישראל:

(טז) וַנִּצְעַק אֶל-יְהוָה וַיִּשְׁמַע קִלְזוֹ וַיִּשְׁלַח מַלְאָךְ וַיִּצְאָנוּ מִמִּצְרַיִם וְהִנֵּה אֲנֹחְנוּ בְּקִדְשׁ עֵיר קִצֵּה גְבוּלְךָ: וצלינא קדם יי וקביל צלותנא ושלח מלאכא ואפקנא ממצרים והא אנחנא ברקס קרתא דבסטר תחומא:

רס"י וישמע קלנו. בצרכה שזכרנו חזינו (בראשית כז, כג) הקול קול יעקב, שאנו כועקים ונענים: מלאך. זה משה מכאן שהנביאים קרואים מלאכים, ואומר (ד"ה ב' לו, טז) והיו מלעיזים במלאכי האלהים:

(יז) נִעְבְּרָה-נָא בְּאֶרֶץ לֹא נִעְבְּרָה בְּשָׂדֵה וּבְכָרִם וְלֹא נִשְׁתַּתָּה בְּיַד בְּאֶרֶץ דְּרָךְ הַמִּקָּרָה יָלֵךְ לֹא נִטָּה יָמִין וּשְׂמֹאל עַד אֲשֶׁר-נִעְבְּרָה גְבוּלְךָ: נעיבר פען בארעא לא נעיבר בחקל ובכרם ולא נשתי מי גוב פארח מלא ניייל לא נסטי לימינא ולשמאלא עד דנעיבר תחומא:

רס"י נעברה נא בארץ. חין לך לעורר על הירשה של ארץ ישראל, כשם שלא פרעת החוב. עשה לנו עזר מעט לעבור דרך ארץ: ולא נשתה מי באר. מי בורות היה כריך לומר אלל כד אמר משה אף על פי שיש בידינו מן לאכול

ובאר לשתות, לא נשתה ממנו אלא נקנה מכס אוכל ומים להנחתכם, מכאן
לאכסנאי שאף על פי שיס בידו לאכול, יקנה מן החנוני כדי להנות את
אשפיו: דרך המלך נלך וגו'. אנו חוסמים את בהמתנו ולא יטו לכאן ולכאן
לאכול:

(יח) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אֲדֹמָה לֹא תֵעָבֶר בִּי פֶן-בְּזֹרֵב

אֵצֶל לְקָרְאֲתֶךָ: וַאֲמַר יְיָ אֲדֹמָאָה לֹא תֵעָבֶר בְּתַחֲוֵמֵי דְלָמָּא
בְּדִקְטָלִין בְּחֶרְבָּא אָפּוּק לְקִדְמוּתֶךָ:

רש"י פן בחרב אלא לקראתך. אתם מתגאים בקול שהורישכם אביכם,
אמרתם (דברים כו, ז) ונלעק אל ה' וישמע קולנו, ואני אלא עליכם צמה
שהורישני אבי (בראשית כז, ט) ועל חרבך תחיה:

(יט) וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל בְּמִסְכָּה זַעֲלָה

וְאִם-מִיִּמֶיךָ זַשִּׁיתָה אֲנִי וּבִמְקַנִּי וְנִתְתִּי מִכָּרֶם

רַק אֵין-דָּבָר בְּרַגְלֵי אֶעְבְּרָה: וַאֲמָרוּ לֵיהּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּאַרְחַ כְּבִישָׂא נִסְק וְאִם מִימְדָּ נִשְׁתִּי אֲנָא וּבְעִירֵי וְאַתְּוֹן דְּמִיְהוֹן לְחוּד לִית פְּתִגִּם
דְּבִישׁ בְּרַגְלֵי אֶעִיבֶר:

רש"י רק אין דבר. אין שום דבר מזיקך:

(כ) וַיֹּאמֶר לֹא תֵעָבֶר וַיֵּצֵא אֲדֹמָה לְקָרְאֲתוֹ בְּעַם

כְּבִיד וּבְיַד זֹזָקָה: וַאֲמַר לֹא תֵעָבֶר וַיִּנְפֹּק אֲדֹמָאָה לְקִדְמוּתֶיהָ בְּחִיל
רַב וּבִידָא תְקִיפָא:

רש"י וביד חזקה. בהבטחת זקננו והידיים ידי עשו:

(כא) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת-יִשְׂרָאֵל עֶבֶר בְּגִבְלוֹ

וַיֵּט יִשְׂרָאֵל מֵעַלְיוֹ: (פ) וְסָרִיב אֲדוּמָאָה לְמִשְׁבַּק יַת יִשְׂרָאֵל לְמַעְבָּר

בְּתַחוּמֵיהָ וְסָטָא יִשְׂרָאֵל מִלְּוִתֶיהָ: (כב) חמישי - במחוברות

שלישי וַיִּסְעוּ מִקֵּדֶשׁ וַיִּבְאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל כָּל-

הָעֵדָה הָהִיא: וַיִּטְלוּ מִרְקָם וַאֲתוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל כְּנִשְׁתָּא לְהָר

טורא:

רס"י כל העדה. כלם שלמים ועומדים להכנס לארץ שלא היה בהן אחד

מאותם שנגזרה גזרה עליהם שכבר כלו מתי מדבר, ואלו מאותן שכתוב בהן

(דברים 7, 7) חיים כלכם היום: הר ההר. הר על גבי הר כתפוח קטן על גבי

תפוח גדול, ואף על פי שהענן הולך לפניו ומסווה את ההרים, שלשה נשארו

בהן הר סיני לתורה והר נבו לקצרת משה והר ההר לקצרת אהרן:

(כג) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן בְּהָר

הַהָהָר עַל-גִּבְלוֹ אֶרֶץ-אֲדוּם לֵאמֹר: וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה

וְלֵאחֲרָיו בְּהוֹר טוֹרָא עַל תְּחוּם אֶרְעָא דְאֲדוּם לְמִימַר:

רס"י על גבול ארץ אדום. מגיד שמפני שנתחברו כאן להתקרב לעשו הרשע,

נפלאו מעשיהם וחסרו הלדיק הזה, וכן הנביא אומר ליהושפט (דברי הימים ב'

לז) כהתחברך עם אחזיהו פרץ ה' את מעסיך:

(כד) וַיֹּאסֶף אַהֲרֹן אֶל-עַמִּי כִּי לֹא יָבֹא אֶל-

הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל אֲשֶׁר-

מְרִיתֶם אֶת-פִּי לְבְנֵי מִרְיָבָה: וַתִּכְנַשׁ אַחֲרָיו לְעַמִּי אֲרִי לֹא

יעול לארעא די יהבית לבני ישראל על די סריבתו על מימרי למי מצותא: (כה)

קוֹז אֶת-אַהֲרֹן וְאֶת-אֶלְעָזָר בְּנָיו וְהֵעֵל אֹתָם

הָהָר הַהָהָר: דְּבַר יַת אַחֲרָיו וְיַת אֶלְעָזָר בְּרִיָּה וְאַסִּיק יַתְהוֹן לְהָר טוֹרָא:

רס"י קח את אהרן. בדברי נחומים. אמור לו אשריך שתראה כתרך נתון
לזנך מה שאין אני זכאי לכך:

(כו) וְהִפְשַׁטְתָּ אֶת-אֶהֱרֹן אֶת-בְּגָדָיו וְהִלַּבְשִׁיתָם
אֶת-אֶלְעָזָר בְּנֵוֹ וְאֶהֱרֹן יֵאָסֵף וּבֵית שָׁם: וְאֶשְׁלַח אֶת
אֶהֱרֹן אֶת לְבוּשׁוֹהֵי וְתִלְבַּשְׁנוּ אֶת אֶלְעָזָר בְּרִיָּה וְאֶהֱרֹן יִתְכַנֵּשׂ וַיָּמוּת תָּמוּן:

רס"י את בגדיו. את בגדי כהנה גדולה הלבישהו והפשיטם מעליו לתתם
על בנו בפניו. אמר לו הכנס למערה, ונכנס. ראה מטה מצעת ונר דלוק.
אמר לו עלה למטה, ועלה. פשוט ידיך, ופשט. קמוץ פיד, וקמץ. ערום
עיניך, ועלם. מיד חמד משה לאותה מיתה, וזהו שנאמר לו (דברים לב, ט) כאשר
מת אהרן אחיך, מיתה שנתאוית לה:

(כו) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה וַיַּעֲלוּ אֶל-הָרֹ
הֶהָר לְעֵינָיו כָּל-הָעֵדָה: וַעֲבַד מֹשֶׁה כַּמָּא דִּי פְקִיד יְיָ וְסָלִיקוּ
לְהָר טוֹרָא לְעֵינֵי כָּל כְּנָשְׁתָּא:

רס"י ויעש משה. אף על פי שהדבר קשה לו לא עכב:

(כח) וַיִּפְשַׁטְתָּ מֹשֶׁה אֶת-אֶהֱרֹן אֶת-בְּגָדָיו וַיִּלְבַּשׂ
אֶתְכֶם אֶת-אֶלְעָזָר בְּנֵוֹ וַיָּמוּת אֶהֱרֹן שָׁם בְּרֹאשׁ
הָהָר וַיֵּרֶד מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר מִן-הָהָר: וְאֶשְׁלַח מֹשֶׁה אֶת
אֶהֱרֹן אֶת לְבוּשׁוֹהֵי וְתִלְבַּשְׁנוּ אֶת אֶלְעָזָר בְּרִיָּה וְאֶהֱרֹן יִתְכַנֵּשׂ וַיָּמוּת תָּמוּן כַּמָּא דִּי פְקִיד יְיָ וְסָלִיקוּ
לְהָר טוֹרָא לְעֵינֵי כָּל כְּנָשְׁתָּא: (כט) וַיֵּרְאוּ כָּל-הָעֵדָה כִּי גָּעַ
אֶהֱרֹן וַיִּבְכוּ אֶת-אֶהֱרֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם כָּל בַּיִת
יִשְׂרָאֵל: (ס) וַחֲזוּ כָּל כְּנָשְׁתָּא אַרְי מִית אֶהֱרֹן וּבְכוּ אֶת אֶהֱרֹן תְּלַתִּין יוֹמִין
כָּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל:

רפ"י ויראו כל העדה וגו'. כשראו משה ואלעזר יורדים ואהרן לא ירד, אמרו היכן הוא אהרן. אמר להם מת. אמרו לו אפשר מי שעמד כנגד המלאך ועלך את המגפה יסלוט בו מלאך המות. מיד בקש משה רחמים והראוהו מלאכי השרת להם מטל במטה, ראו והאמינו: כל בית ישראל. האנשים והנשים, לפי שהיה אהרן רודף שלום ומטיל אהבה בין בעלי מריבה ובין איש לאשתו: כי גוע. אומר אני שהמתרגם דהא מית טועה הוא, אלא אם כן מתרגם ויראו ואתחזיאו, שלא אמרו רבותינו זכרונם לברכה כי זה משמש בלשון דהא אלא על מדרש שנסתלקו ענני כבוד, וכדאמר ר' אבהו (ראש השנה ג, א), דאמר רבי אבהו אל תקרי ויראו אלא ויראו ועל לשון זה נופל לשון דהא, לפי שהוא נתינת טעם למה של מעלה המנו. למה ויראו, לפי שהרי מת אהרן. אבל על תרגום וחזו כל כנישתא, אין לשון דהא נופל אלא לשון אשר, שהוא מגזרת שמוש אי, שמלינו אם משמש בלשון אשר, כמו (איוב כא, ד) ואם מדוע לא תקצר רוחי, והרבה מפורשים כזה הלשון (שם יד, ה) אם חרולים ימיו:

כא (א) וַיִּשְׁמְעוּ הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ-עָרֹד יֵשֶׁב הַנֶּגֶב כִּי בָא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים וַיִּלְוֹזוּ בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבּוּ | בּוֹמְנֵי שְׂבִי: וַשְּׁמַע פְּנַעֲנָה מֶלֶכָּא דְעָרֹד יְתִיב דְרוֹמָא אַרְי אֲתָא יִשְׂרָאֵל אֲרַח מְאֻלְיָא וְאַגַּח קַרְבָּא בְּיִשְׂרָאֵל וּשְׁבָא מְנִיָּה שְׁבָא:

רפ"י ושמע הכנעני. שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד וכו', כדאיתא בראש השנה (דף ג א). ועמלק מעולם רצועת מרדות לישראל, מזמן בכל עת לפרענות: ישב הנגב. זה עמלק, שנאמר (במדבר יג, כט) עמלק יושב בארץ הנגב. וסנה את לשונו לדבר בלשון כנען, כדי שיהיו ישראל מתפללים להקדוש צרוך הוא לתת כנענים בידם והם אינם כנענים, ראו ישראל לבושיהם כלבושי עמלקים ולשונם לשון כנען, אמרו נתפלל סתם, שנאמר אם נתן נתן את העם הזה בידי: דרך האתרים. דרך הנגב שהלכו בה המרגלים שנאמר (במדבר יג, כב) ויעלו בנגב. דבר אחר דרך האתרים דרך התיר הגדול הנוסע לפניהם, שנאמר (במדבר י, לב) דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה: וישב ממנו שבי. אינה

חוקת יום שישי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

(ב) וַיֵּלֶךְ יִשְׂרָאֵל גֵּדֵר לַיהוָה וַיֹּאמֶר אִם-נָתַן
 תִּתֵּן אֶת-הָעַם הַזֶּה בְּיָדִי וְהִזְרַמְתִּי אֶת-
 עֲרֵיהֶם: וְקִיַּיִם יִשְׂרָאֵל קִיַּיִם קָדָם יי וַאֲמַר אִם מִמָּסַר תִּמָּסַר יְת עֲמָא
 קַדִּין בְּיָדִי וְאֶגְמַר יְת קַרְנִיהוֹן:

רס"י והחרמתני. חקיש שללם לגבוה:

(ג) וַיִּשְׁמַע יְהוָה בְּקוֹל יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן אֶת-הַכְּנֻעֵי
 וַיִּזְרַם אֶתְהֶם וְאֶת-עֲרֵיהֶם וַיִּקְרָא שֵׁם-
 הַמָּקוֹם זֹרְמָה: (פ) וְקָבִיל יי צְלוּתִיה דְּיִשְׂרָאֵל וּמָסַר יְת כְּנַעֲנָה
 וְגַמַר יְתִיהוֹן וְיְת קַרְנִיהוֹן וְקָרָא שְׁמָא דְאַתְרָא חֲרָמָה:

רס"י ויחרם אתהם. בהריגה: ואת עריהם. חרמי גבוה:

(ד) וַיִּסְעוּ מִהָר הָהָר הַיָּרֵךְ יַם-סוּף לְסִבְבַּת אֶת-
 אֶרֶץ אֲדוּם וְהִתְקַצַּר נַפְשֵׁי-הָעַם בַּדֶּרֶךְ: וְנָטְלוּ מִהָר
 טוֹרָא אֲרַח יִמָּא דְסוּף לְאַקְפָּא יְת אֲרַעָא דְאָדוּם וְעַקַת נַפְשָׁא דְעֲמָא בְּאוֹרְחָא:

רס"י לרך ים סוף. כיון שמת אהרן ובחיה עליהם מלחמה זו חזרו לאחוריהם

דרך ים סוף, הוא הדרך שחזרו להם כשנגזר עליהם גזרת מרגלים, שנאמר (דברים א, מ) ויסעו המדברה דרך ים סוף. וכאן חזרו לאחוריהם שבע מסעות, שנאמר (שם י, ו) וצני ישראל נסעו מבצרות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן. וכי במוסרה מת, והלא זהר ההר מת, אלא שם חזרו והתאבלו עליו והספידוהו כאלו הוא צפניהם. ולא ודוק במסעות ותמלא שבע מסעות מן מוסרה עד הר ההר: לסבב את ארץ אדום. שלא נתנם לעבור בצרכו: ותקצר נפש העם בדרך. בטורח הדרך שהקשה להם. אמרו עכשו היינו קרובים להכנס לארץ ואנו חוזרים לאחורינו כך חזרו אבותינו ונסתהו שלשים ושמונה שנה עד היום, לפיכך קצרה נפשם בענוי הדרך. ובלשון לע"ז אינקרו"ט לו"ר . ולא יתכן לומר ותקצר נפש העם בדרך בהיותו בדרך. ולא פרש בו צמה קצרה, שכל מקום שתמלא קצור נפש במקרא מפורש שם צמה קצרה, כגון (זכריה יא, ח) ותקצר נפשי בהם, וכגון (שופטים י, טז) ותקצר נפשו בעמל ישראל, וכל דבר הקשה על אדם נופל בו לשון קצור נפש, כאדם שהטורח בא עליו ואין דעתו רחבה לקבל אותו הדבר, ואין לו מקום בתוך לבו לגור שם אותו הצער, ובדבר המטריח נופל לשון גדל, שגדול הוא וכבד על האדם, כגון (זכריה יא, ח) וגם נפשם בחלה בי, גדלה עלי, (איוב י, טז) ויגאה כשחל תלודני, כללו של פרוש כל לשון קצור נפש בדבר, לשון שאין יכול לסבול הוא, שאין הדעת סובלתו:

(ה) וַיְדַבֵּר הָעָם בְּאֱלֹהִים ֹּ וּבַמִּשֶׁה לְמַה
הַעֲלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם לָמוֹת בַּמִּדְבָּר כִּי אֵין לָנוּם
וְאֵין בָּיָם וְנַפְשֵׁנוּ קָצָה בַּלָּוִים הַקְּלָקֵל: וְאַתְרַעם
עָמָא בְּמִימְרָא דִּי וְעָם מִשָּׁה נְצוּ לְמָא אֶסְקִיתוּנָא מִמִּצְרַיִם לְמַמַּת בְּמִדְבָּרָא אַרִי
לִית לְחָמָא וְלִית מָיָא וְנַפְשָׁנָא עָקַת בְּמָנָא הַדִּין דְּמִיכְלִיָּה קְלִיל:

רש"י בצלמים ובמשה. השוה עבד לקונו: למה העליתנו. שניהם שוים: ונפשנו קלה. אף זה לשון קצור נפש ומאוס: בלחם הקלקל. לפי שהמון נבלע באיברים קראוהו קלקל. אמרו עתיד המן הזה שיתפח במעינו, כלום יש ילוד חשה שמכנים ואינו מוציא:

(ו) וַיִּשְׁלַח יְהוָה בְּעַם אֶת הַגְּזוֹזִים הַשָּׂרְפִים
וַיִּזְשְׁכוּ אֶת-הָעָם וַיָּמַת עִם-רַב מִיִּשְׂרָאֵל: וַגֵּרִי
יְיָ בְּעַמָּא יְת חִיוֹן קָלָן וַיִּכְיֶיתוּ יְת עַמָּא וּמִית עִם סָגִי מִיִּשְׂרָאֵל:

רס"י את הנחשים השרפים. שסורפים את האדם בארס שניהם: וינשכו את העם. יבא נחש שלקה על הולאת דבה ויפרע ממוציאי דבה. יבא נחש שכל המינין נטעמים לו טעם אחד ויפרע מכפויי טובה, שדבר אחד משתנה להם לכמה טעמים:

(ז) וַיָּבֹא הָעָם אֶל-מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ זָזָנוּ כִּי-
דִבַּרְנוּ בַיהוָה וּבָךְ הִתְפַּלֵּל אֶל-יְהוָה וַיִּסַּר
מֵעַלֵינוּ אֶת-הַגְּזוֹזִים וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה בְּעַד הָעָם:
וַאֲתָא עַמָּא לְמֹשֶׁה וַאֲמָרוּ חֲבָנָא אַרִי אֲתִרְעַמְנָא קָדָם יְיָ וְעַמָּךְ נִצִּינָא צְלִי קָדָם
יְיָ וַיַּעֲדֵי מִנְנָא יְת חוּיָא וְצְלִי מֹשֶׁה עַל עַמָּא:

רס"י ויתפלל משה. מכאן למי שמבקשים ממנו מחילה שלא יהא אכזרי מלמחול:

(ח) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה עֲשֵׂה לָךְ שָׂרָף וְשִׁים
אֹתוֹ עַל-גֹּס וְהָיָה כָּל-הַגְּזוֹזִים וְרָאָה אֹתוֹ וּזְזִי:
וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה עֲבִיד לָךְ קָלִיא וְשׁוּי יִתִּיָה עַל אֶת וַיְהִי כָּל דִּיתְנַכִּית וַיִּחַזֵּי יְתָהּ
וַיִּתְקַם:

רס"י על נס. על כלונס שקורים פירק"א בלע"ז [מוט] וכן (ישעיה ל, יז) וכנס על הגבעה, (שם מט, כז) ארים נסי, (שם יג, ז) שאו נס, ולפי שהוא גבוה לאות ולראיה קראו נס: כל הנשוד. אפלו כלב או חמור נוסכו היה נזוק ומתנונה והולך, אלא שנסוכת הנחש ממהרת להמית, לכך נאמר כאן וראה אתו ראה בעלמא, ובנסוכת הנחש נאמר והביט, והיה אם נשך הנחש את איש והביט וגו', שלא היה ממהר נשוד הנחש להתרפאות אלא אם כן מביט בו בכונה.

ואמרו רבותינו וכי נחש ממית או מחיה, אלא בזמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומסעבדין את לבם לאציהם שצמים היו מתרפאים, ואם לאו היו נמוקים:

(ט) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה בְּנֹשֶׁה נְזֻשׁ נְזֻשֶׁת וַיִּשְׁמְהוּ עַל-הַגָּס וְהָיָה אִם-נִשְׁרָה הַנְּזֻשׁ אֶת-אִישׁ וְהַבֵּיט אֶל-

נְזֻשׁ הַנְּזֻשֶׁת וְזָזי: וַעֲבַד מֹשֶׁה חוֹנָא דְנַחֲשָׂא וְשִׁוְיָה עַל אֶת וְהוּהוּ פִד נְכִית חוֹנָא זַת גְּבָרָא וּמְסַתְפַל לְחוֹנָא דְנַחֲשָׂא וּמִתְקִים:

רס"י נחש נחשת. לא נאמר לו לעשותו של נחשת, אלא אמר משה הקדוש ברוך הוא קוראו נחש, ואני אעשנו של נחשת, לשון נופל על לשון:

(י) וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּזְזוּ בְּאֲבוֹת: וּנְטָלוּ

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִשְׂרוּ בְּאֲבוֹת: (יא) וַיִּסְעוּ מֵאֲבוֹת וַיִּזְזוּ בְּעֵינֵי הָעֵבְרִים בְּמִדְבָּר אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי מוֹאָב

בְּמוֹזָרוֹז הַשְּׂבִיט: וּנְטָלוּ מֵאֲבוֹת וְיִשְׂרוּ בְּמִגִּיזַת עֲבָרָאֵי בְּמִדְבָּרָא דִּי עַל אֲפֵי מוֹאָב מִמְדִּנַח שְׂמִשָּׂא:

רס"י צעיי העברים. לא ידעתי למה נקרא שם עיים. ועי לשון חרבה הוא דבר הטאוט צמטאטא, והעיי"ן בו יסוד לצדה והוא מלשון יעים, (ישעיה כח, יז) ויעה ברד: העברים. דרך מעבר העוברים שם את הר נבו אל ארץ כנען, שהוא מפסיק בין ארץ מואב לארץ אמורי: על פני מואב ממזרח השמש. במזרחה של ארץ מואב:

(יב) מִשָּׁם נָסְעוּ וַיִּזְזוּ בְּנֻזְל זָרָד: מִתְמָן נְטָלוּ וְיִשְׂרוּ בְּנִחְלָא

דְּזָרָד: (יג) מִשָּׁם נָסְעוּ וַיִּזְזוּ מֵעֵבֶר אֶרְצוֹן אֲשֶׁר בְּמִדְבָּר הַיַּצָּא מִגְּבֻל הָאֲמֹרִי כִּי אֶרְצוֹן גְּבוּל

מוֹאָב בֵּין מוֹאָב וּבֵין הָאֱמוֹרִי: מִתְמַן נָטְלוּ יִשְׂרָאֵל מֵעֲבָרָא דְאַרְנוֹן דִּי בְּמִדְבָּרָא דְנַפְיִק מִתְחוּם אֱמוֹרָאָה אַרְי אַרְנוֹן תְּחוּם מוֹאָב בֵּין מוֹאָב וּבֵין אֱמוֹרָאָה:

רס"י מגבל האמרי. תחום סוף מאר שלהם, וכן (דברים ב, יח) גבול מואב, לשון קצה וסוף: מעבר ארנון. הקיפו ארץ מואב כל דרומה ומזרחה עד שצאו מעבר השני לארנון בתוך ארץ האמורי בצפונה של ארץ מואב: היואל מגבל האמרי. רצועה יואלה מגבול האמורי והיא של אמוריים ונכנסת לגבול מואב עד ארנון, שהוא גבול מואב וסם חנו ישראל, ולא באו לגבול מואב, כי ארנון גבול מואב, והם לא נתנו להם רשות לעבור בארצם. ואף על פי שלא פרשה משה, פרשה יפתח, כמו שאמר יפתח (סופטים יא, יז) וגם אל מלך מואב שלח ולא אבה. ומשה רמזה (דברים ב, כט) כאשר עשו לי בני עשו היושבים בצעיר והמואבים היושבים בער, מה אלו לא נתנום לעבור בתוך ארצם אלא הקיפום סביב, אף מואב כן:

(ד) עַל-כֵּן יֹאמֵר בְּסֵפֶר מְלֻחֲמוֹת יְהוָה אֶת-וְהָב בְּסוּפָה וְאֶת-הַגְּזוֹלִים אֲרֻזָּן: על כן יתאמר בספרא קרבין דעבד יי על גמא דסוף וגבורן דעל נחלי ארנון:

רס"י על כן יאמר. על חניה זו ונסים שנעשו בה יאמר בספר מלחמות ה', כשמשפריס נסים שנעשו לאבותינו יספרו את והב וגו': את והב. כמו את יהב, כמו שיאמר מן יעד ועד, כן יאמר מן יהב והב. והוי"ו יסוד הוא, כלומר את אשר יהב להם הרבה נסים זים סוף: ואת הנחלים ארנון. כשם שמשפריס בנסי ים סוף, כך יש לספר בנסי נחלי ארנון, שאף כאן נעשו נסים גדולים. ומה הם הנסים:

(ט) וְאִשְׁדֵּי הַגְּזוֹלִים אֲשֶׁר נָטָה לְשֵׁבֶת עַר וְנִשְׁעַן לְגִבּוֹל מוֹאָב: וְשִׁפּוּד נְחֻלָּא דְמִדְבָּרִין לְקַבֵּל לְחֵיט וּמִסְתַּמֵּיךְ לְתַחֲוּם מוֹאָב:

רס"י ואשד הנחלים. תרגום של שפך אשד. שפך הנחלים שנשפך שם דם אמוריים שהיו נחצאים שם, לפי שהיו ההרים גבוהים והנחל עמוק וקצר וההרים סמוכים זה לזה, אדם עומד על ההר מזה ומדבר עם חברו זהר מזה, והדרך עובר תוך הנחל. אמרו אמוריים כשיכנסו ישראל לתוך הנחל לעבור, נלא מן המערות בהרים שלמעלה מהם ונהרגם בחלים ואזני בליסטריות. והיו אותן הנקעים בהר של כל מואב ובהר של כל אמוריים היו כנגד אותן נקעים כמין קרנות וקדים בולטין לחוץ, כיון שבאו ישראל לעבור נדעזע ההר של ארץ ישראל, כשפחה היוצאת להקביל פני גברתה, ונתקרב לכל הר של מואב ונכנסו אותן השדים לתוך אותן נקעים והרגום. וזהו אשד נטה לשבת ער, שההר נטה ממקומו ונתקרב לכל גבול מואב ונדבק בו, וזהו ונשען לגבול מואב:

וּבְיָשָׁם בְּאֶרֶה הָיָא הַבְּאֵר אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה לְמֹשֶׁה אֶסֶף אֶת-הָעָם וְאֶתְנָה לָהֶם מַיִם: (ט)
וּמִתְמַן אֶתְיְהִיבֵת לְהוֹן בִּירָא הִיא בִּירָא דִּי אָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה כְּנֹשׁ יֵת עֲמָא וְאֶתְוֹ לְהוֹן מַיָּא:

רס"י ומשם בארה. משם בא האשד אל הבאר. כיא, אמר הקדוש ברוך הוא מי מודיע לבני הנסים הללו. המשל אומר נתת פת לתינוק הודיע לאמו. לאחר שעברו חזרו ההרים למקומם והבאר ירדה לתוך הנחל והעלתה משם דם ההרוגים וזרועות ואיברים ומוליכתן סביב המחנה וישראל, ראו ואמרו שירה:

אִזּוּ יִשְׁעִיר יִשְׂרָאֵל אֶת-הַנְּשִׁירָה הַזֹּאת עָלַי בְּאֵר עֵנֹו-לָהּ: בְּכֹן שִׁבַח יִשְׂרָאֵל יֵת תּוֹשֵׁב־חֲתָא הָדָא סְקִי בִּירָא שִׁבְחוּ לָהּ:

רס"י עלי באר. מתוך הנחל והעלי מה שאת מעלה. ומנין שהבאר הודיעה להם, שנאמר ומשם בארה. וכי משם היתה, והלא מתחלת ארבעים שנה היתה עמהם, אלא שירדה לפרסם את הנסים, וכן אז ישיר ישראל. השירה

הזאת נאמרה בסוף ארבעים, והבאר נתנה להם מתחלת ארבעים, ומה ראה לכתב כאן, אלא הענין הזה נדרש למעלה המנו:

בְּאֵר זִוְּפְרוּהָ שָׂרִים כְּרוּהָ זְדִיבֵי הָעָם (יח)
בְּמוֹזְקָה בְּמִשְׁעָעֲנֹתָם וּבְמוֹדְבָר בְּמִתְנָה: בִּירָא דְחִפְרוּהָ
רְבִרְבִּיָא כְּרוּהָ רִישֵׁי עֲמָא סְפָרְיָא בְּחוּטְרִיהוֹן וּמְמִדְבָּרָא אֲתִיְהִיבַת לְהוֹן:

רס"י באר חפרוה. זאת היא הבאר אשר חפרוה שרים משה ואלהן:
במשענותם. במטה: ומדבר. נתנה להם:

וּבְמִתְנָה זִוְּזְלִי אֶל וּבְמוֹזְזְלִי אֶל בְּבוֹת: וּמִדְאֲתִיְהִיבַת
לְהוֹן נִחְתָּא עֲמָהוֹן לְנַחְלָא וּמְנַחְלָא סְלָקָא עֲמָהוֹן לְרִמְתָּא:

רס"י וממתנה נחילאל. כתרגומו:

וּבְבוֹת הַגֵּיא אֲשֶׁר בְּשֶׁדָה מוֹאֵב רֵאשׁ (כ)
הַפְּסָגָה וְנִשְׁקָפָה עַל-פְּנֵי הַיְשִׁיבוֹן: וּמְרִמְתָּא לְחִילָא דִּי
בְּחֻקֵּי מוֹאֵב רִישׁ רִמְתָּא וּמְסִתְכָא עַל אֲפֵי בֵּית יְשִׁימוֹן:

רס"י ומבמות הגיא אשר בשדה מואב. כי שם מת משה ושם בטלה הבאר.
דבר אחר כרוה נדיבי העם כל נשיא ונשיא כשהיו חונים נוטל מקלו ומושך
אכל דגלו ומחנהו ומי הבאר נמשכין דרך אותו סימן וזאין לפני חנית כל
שבט ושבט: במחקה. על פי משה שנקרא מחוקה, שנאמר (דברים לג, כא) כי
שם חלקת מחקה ספון. ולמה לא נזכרמשה בשירה זו, לפי שלקה על ידי
הבאר. וכיון שלא נזכר שמו של משה לא נזכר שמו של הקדוש ברוך הוא.
משל למלך שהיו מזמנין אותו לסעודה, אמר אם אוהבי שם אני שם, ואם
לאו אני הולך: ראש הפסגה. כתרגומו ריש רמתא: פסגה. לשון גובה, וכן
(תהלים מח, יד) פסגו ארמנותיה, הגביהו ארמנותיה: ונשקפה. אותה הפסגה על
פני המקום ששמו ישימון, והוא לשון מדבר שהוא שם. דבר אחר ונשקפה

הבאר על פני הישימון שנגזרה בימה של טזריה והעומד על הישימון מביט ורואה כמין כזרה בים והיא הבאר, כך דרש רבי תנחומא:

(כא) שבועי - במחוברות רביעי וישלח ישראל מלאכים

אל-סיוון מלך-האמורי לאמר: ושלח ישראל אנגדיו לנת סיחון מלך דאמורה למימר:

רש"י ושלח ישראל מלאכים. ובמקום אחר תולה השליחות במשה, שנאמר (דברים ב, כו) ואשלח מלאכים ממדבר קדמות, וכן (במדבר כ, יד) ושלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום, וציפתח הוא אומר (שופטים יא, יז) ושלח ישראל מלאכים אל מלך אדום וגו', הכתובים הללו כריכים זה לזה, זה נועל זה פותח, שמה הוא ישראל וישראל הם משה, לומר לך שגיא הדור הוא ככל הדור, כי הגיא הוא הכל:

(כב) אעברה בארץך לא נטה בשדה ובכרם לא נשתה מי באר בדרך המלך ילך עד אשר-נעבר גבלך: אעבר בארץך לא נסטי בחקל ובכרם לא נשתה מי גוב בארץ מלךא ניזיל עד די נעבר תחומך:

רש"י אעברה בארץך. אף על פי שלח נטווי לפתח להם בשלום בקשו מהם שלום:

(כג) ולא-נתן סיוון את-ישראל עבר בגבלו ויאסף סיוון את-כל-עמו ויצא לקראת ישראל המדברה ויבא יהצה ויכלומו בישראל: ולא שבק סיחון נת ישראל למעבר בתחומיה וכנש סיחון נת כל עמיה ונפק לקדמות ישראל למדברא ואתא ליהץ ואגית קרבא בישראל:

רס"י ולא נתן סיחון וגו'. לפי שכל מלכי כנען היו מעלין לו מס שהיה שומרם שלא יעזרו עליהם גיסות, כיון שאמרו לו ישראל לעזרה בארצך אמר להם כל עצמי איני יושב כאן אלא לשמרם מפניכם ואתם אומרים כך: ויבא לקראת ישראל. אלו היתה חשבון מלחה יתושין, אין כל בריה יכולה לכבשה, ואם היה סיחון בכפר חלש אין כל אדם יכול לכבשו, וכל שכן אלו שהיה בחשבון. אמר הקדוש ברוך הוא מה אני מטריח על בני כל זאת לאור על כל עיר ועיר, נתן בלב כל אנשי המלחמה לנאת מן העירות ונתקצרו כלם למקום אחד, ושם נפלו. ומשם הלכו ישראל אל הערים ואין עומד לנגדם כי אין שם איש, אלא נסים וטף:

**ויבאו ישראל לפי-זרבו ויירש את-ארצו
מארץ עד-יבק עד-בני עמון כי עז גבול בני**

עמון: ומחיה ישראל לפתגם דחרב וירת ית ארעיה מארנונא עד יובקא עד בני עמון ארי תקיף ותחומא דבני עמון:

רס"י כי עז. ומהו חזקו, התראתו של הקדוש ברוך הוא, שאמר להם (דברים ב, יט) אל תלכו וגו':

**ויקחו ישראל את כל-הערים האלה וישב
ישראל בכל-ערי האמורי בושבון ובכל-**

בנתיה: וכבש ישראל ית כל קרנא האליו ויתייב ישראל בכל קרני אמוראה בחשבון ובכל פפרנהא:

רס"י בנתיה. כפרים הסמוכים לה:

**כי זושבון עיר סיוון מלך האמורי הוא והוא
גלזום במלך מואב הראשון ויקחו את-כל-**

אֲרֵצוֹ מִיָּדוֹ עַד-אֲרֶזְנָן: אָרִי חֲשַׁבּוֹן קִרְתָּא דְּסִיחּוֹן מְלָכָא
דְּאֻמּוֹרָאָה הִיא וְהוּא אֲגַח קִרְבָּא בְּמִלְכָּא דְּמוּאָב קְדַמָּאָה וְנִסִּיב יָת כָּל אֲרָעִיהָ
מִיָּדִיהָ עַד אֲרֶזְנוֹן:

רס"י והוא נלחם. למה הלכך להכתב, לפי שנאמר (דברים ב, ט) אל תצר את מואב, והשבון משל מואב היתה, כתב לנו סביחון לקחה מהם ועל ידו טהרה לישכאל: מידו. מרשותו:

עַל-כֵּן יֹאמְרוּ הַמִּשְׁכְּלִים בָּאוּ וְזִשְׁבּוֹן תִּבְנֶה (כו)
וְתִכְוֶנֶן עֵיר סִיזוֹן: על כן יימרו מְתַלְגָּא עוּלוֹ לְחֲשַׁבּוֹן וְתִבְנֶה
וְתִשְׁתַּכַּלל קִרְתָּא דְּסִיחּוֹן:

רס"י על כן. על אותה מלחמה שנלחם סיחון במואב: יאמרו המשלים. בלעם, שנאמר בו (במדבר כג, ז) וישא משלו: המשלים. בלעם ובעור. והם אמרו: באו חשבון. שלא היה סיחון יכול לכבשה והלך ושכר את בלעם לקללו, וזהו שאמר לו בלק (שם כב, ו) כי ידעתי את אשר תצרך מצרך וגו': תבנה ותכונן. חשבון בשם סיחון להיות עירו:

כִּי-אֵשׁ יֵצֵאָה מִזִּשְׁבּוֹן לַהֲבֵהּ מִקִּרְיַת סִיזוֹן (כז)
אֲכָלָה עַר מוּאָב בְּעַלְי בְּמוֹת אֲרֶזְנָן: אָרִי קִידוּם פְּקִיף
פְּאֵשָׁא נָפֵק מִחֲשַׁבּוֹן עַבְדֵי קִרְבָּא פְּשִׁלְהוּבִיתָא מִקִּרְתָּא דְּסִיחּוֹן קְטִילוּ עֵמָא דְּשָׂרוּ
בְּלַחֲתָא מוּאָב פּוּמְרִיא דְּפִלְחִין בֵּית דַּחְלָא רְמַתָּא דְּאֲרֶזְנוֹן:

רס"י כי אש יצאה מחשבון. משכבשה סיחון: אכלה ער מואב. שם אותה המדינה קרוי ער בלשון עברי, ולחית בלשון ארמי: ער מואב. ער של מואב:

אוי-לך מואב אבדת עם-כמוש נתן בניו (כט)
פְּלִיטָם וּבְנֹתָיו בְּעִבְרֵית לְמַלְכָּא אִמּוּרֵי סִיזוֹן: וַי
לְכוּן מוּאָבָאִי אֲבַדְתוֹן עֵמָא דְּפִלְחִין לְכְמוּשׁ מְסַר בְּנוֹהֵי צִירִין וּבְנִתִיהָ בְּשִׁבְגָא
לְמִלְכָּא דְּאֻמּוֹרָאָה סִיחּוֹן:

רס"י אוי לך מואב. שקללו את מואב שימסרו זידו: כמוֹשׁ. שם אלהי מואב: נתן. הנותן את זניו של מואב: פליטס. נסים ופליטים מחרב ואת זנותו בזבית וגו' :

(ט) וַיִּזְיְרוּ אֶבְרָם וְזִשְׁבּוֹן עַד-דֵּיבָן וַיִּנְשְׂיִם עַד-נַפְזוֹ
אֲשֶׁר עַד-מִידְבָּא: ומלכו פסקת מחשבון עדא שוילטון מדיבון
וַצְדִּיאוּ עַד נַפְח דְּסָמִיךְ עַד מִידְבָּא :

רס"י ונירס. מלכות שלהם: אבד חשבון עד דיבן. מלכות ועול שהיה למואב בחשבון אבד משם, וכן עד דיבן. תרגום שלסר, עד. כלומר סר ניר מדיבון. ניר לשון מלכות ועול וממשלת איש, כמו (מלכים א' יא, לו) למען היות ניר לדוד עבדי: ונסים. ש"ץ דגושה לשון שממה, כך יאמרו המושלים ונסים אותם: עד נפח. השמונוס עד נפח:

(לא) וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ הָאֱמֹרִי: ויתב ישראל בארע
אֱמֹרָא: (לב) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְרַגֵּל אֶת-יַעֲזָר וַיִּלְכְּדוּ
בְּזִזְתָּהּ (ויירש) וַיֹּרֶשׁ אֶת-הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר-שָׁם:
ושלח משה לאללא ית יעזר וכבשו פפרנהא ותריף ית אַמֹרָא די תמון :

רס"י וישלח משה לרגל את יעזר. המרגלים לכדוה. אמרו לא נעשה כראשונים, בטוחים אנו זכח תפלתו של משה להלחם:

(לג) וַיִּפְּנוּ וַיַּעֲלוּ הַיַּרְדֵּן הַבָּשָׁן וַיֵּצֵא עֹגֹב מִקֶּרֶךְ-
הַבָּשָׁן לִקְרֹאתָם הוּא וְכָל-עַמּוֹ לַמְּלֹחָזְבֵּה
אֲדָרְעִי: ואתפניאו וסליקו לארח מתנן ונפק עוג מלכא דמתנן לקדמויתהון
הוא וכל עמיה לאגחא קרבא לאדרעי: (לד) וַיֹּאמֶר יְהוָה

אֶל-מֹשֶׁה אֵל-תִּירָא אֹתוֹ כִּי בִיָּדְךָ זָתַתִּי אֹתוֹ
וְאֶת-כָּל-עַמּוֹ וְאֶת-אֶרְצוֹ וְעַשִּׂיתָ לוֹ כַּאֲשֶׁר
עַשִּׂיתָ לְסִיזוֹן בְּמִלְךָ הָאֱמוֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב

בְּזוֹשֶׁבוֹן: וְאָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה לֹא תִדְחַל מִנִּי אֲרִי בִיָּדְךָ מִסָּרִית וְתִיָּה וְגַם כָּל
עַמִּיָּה וְגַם אֶרְעִיָּה וְתַעֲבֹד לִיָּה כְּמָא דִּי עֲבַדְתָּ לְסִיחוֹן מִלְכָּא דְאֱמוֹרָאָה דִּי וְתַב
בְּחֻשְׁבוֹן:

רס"י אל תירא אתו. שהיה משה ירא להלחם, שמא תעמד לו זכותו של
אברהם, שנאמר (בראשית יד, יג) ויבא הפליט, הוא עוג, שפלט מן הרפאים
שהכו כדלעומד וחבריו בעשתרות הקנים, שנאמר (דברים ג, יא) כי רק עוג
מלך הצן נשאר מיתר הרפאים:

(לח) וַיִּכּוּ אֹתוֹ וְאֶת-בְּנָיו וְאֶת-כָּל-עַמּוֹ עַד-
בְּלַתִּי הַשְּׂאִיר-לוֹ עָרִיד וַיִּירָשׁוּ אֶת-אֶרְצוֹ:
וּמַחוּ יְתִיָּה וְגַם בְּנוֹהֵי וְגַם כָּל עַמִּיָּה עַד דְּלֹא אֲשַׁתָּאֵר לִיָּה מְשִׁיזֵיב וִירִיתוֹ וְת
אֶרְעִיָּה:

רס"י ויכו אתו. משה הרגו, כדאיתא בצרכות בהרואה (דף נה, ב) עקר טורח
בת תלתא פרסי וכו' :

כב (א) וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּזְזוּ בְּעֲרָבוֹת מוֹאָב
מִעֲבָר לְיַרְדֵּן יְרִזוֹ: (פפפ) וַנְטִלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַשְּׂרוּ בְּמִישְׁרָא
דְּמוֹאָב מִעֲבָרָא לְיַרְדֵּנָא דִּירְחוֹ: פפפ:

הפטרות חוקת - שופטים יא

יא (א) ויפתחו הגלעדי הָיָה גִבּוֹר וְזִיל וְהוּא בֶן-אִשָּׁה
זוּגָה וַיּוֹלֵד גִּלְעָד אֶת-יִפְתָּח׃ (ב) וַתֵּלֶד אִשָּׁת-גִּלְעָד לוֹ
בָּנִים וַיִּגְדְּלוּ בָנֵי-הָאִשָּׁה וַיִּגְרְשׁוּ אֶת-יִפְתָּח וַיֹּאמְרוּ
לוֹ לֹא-תִנָּחַל בְּבֵית-אָבִינוּ כִּי בֶן-אִשָּׁה אֲזוּרַת
אֶתֶּה׃ (ג) וַיִּבְרָח יִפְתָּח מִפְּנֵי אֲזוּזֵי וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ טוֹב
וַיִּתְּלַקְטוּ אָל-יִפְתָּח אַנְשֵׁים רִיקִים וַיֵּצְאוּ עִמּוֹ׃ (ד) וַיְהִי
בַּיָּמִים וַיִּכְלְמוּ בָנֵי-עַמּוֹן עִם-יִשְׂרָאֵל׃ (ה) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר-
נִכְלְמוּ בָנֵי-עַמּוֹן עִם-יִשְׂרָאֵל וַיִּלְכוּ זָקְנֵי גִלְעָד לִקְחוֹת
אֶת-יִפְתָּח מֵאֶרֶץ טוֹב׃ (ו) וַיֹּאמְרוּ לְיִפְתָּח לָכֵה וְהָיִיתָה
לָנוּ לְקַצֵּין וְנִכְלְמָה בְּבָנֵי עַמּוֹן׃ (ז) וַיֹּאמֶר יִפְתָּח לְזָקְנֵי
גִלְעָד הֲלֹא אַתֶּם שִׁנְאַתֶּם אוֹתִי וַתִּגְרְשׁוּנִי מִבְּיַת אָבִי
וּבְדוּעַ בָּאתֶם אֵלַי עֲתָה כַּאֲשֶׁר צָר לָכֶם׃ (ח) וַיֹּאמְרוּ
זָקְנֵי גִלְעָד אָל-יִפְתָּח לָכֵן עֲתָה שַׁבְנוּ אֵלֶיךָ וְהִלַּכְתָּ
עִמָּנוּ וְנִכְלְמָתָ בְּבָנֵי עַמּוֹן וְהָיִיתָ לָנוּ לְרֹאשׁ לְכֹל יִשְׂרָאֵל
גִּלְעָד׃ (ט) וַיֹּאמֶר יִפְתָּח אָל-זָקְנֵי גִלְעָד אִם-מִשִּׁיבִים
אַתֶּם אוֹתִי לְהִכְלוֹם בְּבָנֵי עַמּוֹן וְנָתַן יְהוָה אוֹתָם לְפָנֵי
אָנֹכִי אֶהְיֶה לָכֶם לְרֹאשׁ׃ (י) וַיֹּאמְרוּ זָקְנֵי-גִלְעָד אָל-
יִפְתָּח יְהוָה יְהִי שֹׁמֵר שְׂבִיעַ בְּיַעַרְתֵּנוּ אִם-לֹא כַדְבָּרְךָ כֵּן
נַעֲשֶׂה׃ (יא) וַיִּלֶךְ יִפְתָּח עִם-זָקְנֵי גִלְעָד וַיִּשְׁיִמוּ הָעָם
אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם לְרֹאשׁ וּלְקַצֵּין וַיֵּדְבֵר יִפְתָּח אֶת-כָּל-
דְּבָרָיו לְפָנֵי יְהוָה בַּמִּצֵּפָה׃ (יב) וַיִּשְׁלַח יִפְתָּח מִלְאָכִים
אָל-מִלְכֵי בָנֵי-עַמּוֹן לֵאמֹר מֵה-לִּי וְלָךְ כִּי-בָאת אֵלַי

לְהַלְלוֹתָם בְּאֶרֶץ־צִי: (א) וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ בְּנֵי-עַמּוֹן אֶל-
מֶלֶךְ־אֲכִי יִפְתָּחוּ כִּי-לָקְחוּ יִשְׂרָאֵל אֶת-אֶרְצִי בְּעִלְוֹתָיו
בְּמִצְרַיִם מֵאֶרְצוֹן וְעַד-הַיַּבֵּק וְעַד-הַיַּרְדֵּן וְעַתָּה
הִשְׁיבָה אֶתְהֶן בְּשָׁלוֹם: (ב) וַיּוֹסֶף עוֹד יִפְתָּחוּ וַיִּשְׁלְחוּ
מֶלֶךְ־אֲכִים אֶל-מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן: (ג) וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה אָמַר
יִפְתָּחוּ לֹא-לָקְחוּ יִשְׂרָאֵל אֶת-אֶרֶץ מוֹאָב וְאֶת-אֶרֶץ
בְּנֵי עַמּוֹן: (ד) כִּי בְּעִלְוֹתָם בְּמִצְרַיִם וַיִּלְכְּ יִשְׂרָאֵל
בְּמִדְבָּר עַד-יָם-סוּף וַיָּבֹא קִדְשָׁה: (ה) וַיִּשְׁלְחוּ יִשְׂרָאֵל
מֶלֶךְ־אֲכִים | אֶל-מֶלֶךְ אֲדוֹם | לֵאמֹר אֶעֱבְרָה-נָא
בְּאֶרְצְךָ וְלֹא שָׁמַע מֶלֶךְ אֲדוֹם וְגַם אֶל-מֶלֶךְ מוֹאָב
שָׁלְחוּ וְלֹא אָבָה וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּקִדְשׁ: (ו) וַיִּלְכְּ
בְּמִדְבָּר וַיָּסֹב אֶת-אֶרֶץ אֲדוֹם וְאֶת-אֶרֶץ מוֹאָב וַיָּבֹא
מִמוֹזָרוֹת-שְׁמֹשׁ לְאֶרֶץ מוֹאָב וַיַּזְזוּן בְּעֶבֶר אֶרְצוֹן וְלֹא-
בָּאוּ בְּגִבּוֹל מוֹאָב כִּי אֶרְצוֹן גְּבוּל מוֹאָב: (ז) וַיִּשְׁלְחוּ
יִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ־אֲכִים אֶל-סִיזוֹן מֶלֶךְ-הָאֱמֹרִי מֶלֶךְ
זוּשְׁבוֹן וַיֹּאמֶר לוֹ יִשְׂרָאֵל זַעֲבָרָה-נָא בְּאֶרְצְךָ עַד-
בְּקוֹמִי: (ח) וְלֹא-הָאֱמִין סִיזוֹן אֶת-יִשְׂרָאֵל עֶבֶר בְּגִבּוֹלוֹ
וַיֶּאֱסֹף סִיזוֹן אֶת-כָּל-עַמּוֹ וַיַּזְזוּ בְּיַהֲצָה וַיִּלְחָזוּ עִם-
יִשְׂרָאֵל: (ט) וַיִּתֵּן יְהוָה אֱלֹהֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-סִיזוֹן וְאֶת-
כָּל-עַמּוֹ בְּיַד יִשְׂרָאֵל וַיִּכּוּם וַיִּירֶשׁ יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל-
אֶרֶץ הָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב הָאֶרֶץ הַהִיא: (י) וַיִּירֶשׁוּ אֶת כָּל-
גְּבוּל הָאֱמֹרִי מֵאֶרְצוֹן וְעַד-הַיַּבֵּק וּבֵין-הַבְּמִדְבָּר וְעַד-
הַיַּרְדֵּן: (יא) וְעַתָּה יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוֹרִישׁ אֶת-
הָאֱמֹרִי בְּפָנָי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאֶתְהָ תִירֶשְׁנוּ: (יב) הֲלֹא אֶת

אֲשֶׁר יוֹרִישׁךָ כְּמוֹשׁ אֶלְהִיָּךְ אוֹתוֹ תִירֶשׁ וְאֵת כָּל-
אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְהוָה אֶלְהֵינוּ מִפְּנֵינוּ אוֹתוֹ זִירֶשׁ: ^(כח) וְעַתָּה
הַטּוֹב טוֹב אֲתָה מִכָּלֶּךָ בֶּן-צִפּוֹר מִלֶּךְ מוֹאָב הַרֹב
רַב עַם-יִשְׂרָאֵל אִם-נִלְוֹזִים נִלְוֹזִים בָּם: ^(כז) בְּשֹׁבֹת
יִשְׂרָאֵל בְּזוֹשִׁבוֹן וּבְבִנְוֹתֶיהָ וּבְעֶרְעוֹר וּבְבִנְוֹתֶיהָ
וּבְכָל-הָעָרִים אֲשֶׁר עַל-יְדֵי אֶרְצוֹן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה
וּבְמִדְוֵי כָא-הַצְּלָתָם בָּעֵת הַהִיא: ^(כז) וְאַנְכִּי כָא-
זוֹט אֲתִי לָךְ וְאֲתָה עֹשֶׂה אֲתִי רָעָה לְהַלְלוֹם בִּי יִשְׁפֹּט
יְהוָה הַשֹּׁפֵט הַיּוֹם בֵּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבֵין בְּנֵי עַמּוֹן: ^(כח)
וְכֹא שָׁמַע מִלֶּךְ בְּנֵי עַמּוֹן אֶל-הַבְּרִי יִפְתָּז אֲשֶׁר שָׁלַח
אֵלָיו: ^(כט) וַתְּהִי עַל-יִפְתָּז רוּזוֹ יְהוָה וַיַּעֲבֹר אֶת-
הַגְּלִעָד וְאֶת-מִנְשֵׁה וַיַּעֲבֹר אֶת-מִצְפָּה גְּלִעָד
וּמִמִּצְפָּה גְּלִעָד עָבַר בְּנֵי עַמּוֹן: ^(ל) וַיִּדָּר יִפְתָּז גִּדָּר
לִיהוָה וַיֹּאמֶר אִם-נִתְּוֹן תִּתֶן אֶת-בְּנֵי עַמּוֹן בְּיָדֵי: ^(לא)
וְהָיָה הַיּוֹצֵא אֲשֶׁר יֹצֵא מִדְּלֹתַי בֵּיתִי לְקָרְאֲתִי בְּשׁוֹבֵי
בְּשָׁלוֹם מִבְּנֵי עַמּוֹן וְהָיָה לִיהוָה וְהָעֲלִיתָהּ עוֹלָה: ^(לב)
וַיַּעֲבֹר יִפְתָּז אֶל-בְּנֵי עַמּוֹן לְהַלְלוֹם בָּם וַיִּתְּנֵם יְהוָה
בְּיָדוֹ: ^(לג) וַיִּכְּם מִעֲרוֹעֵר וְעַד-בּוֹאֶךָ מִזֵּית עֶשְׂרִים עִיר
וְעַד אֲבָל כְּרַמִּים מִכָּה גְּדוֹלָה מְאֹד וַיִּכְּעוּ בְּנֵי עַמּוֹן
מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור
שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

א. העושה מאור בתחלה, שעורו מלא מקדח גדול של לשכה. שגרי המאור, רום אצבעים על רחב הגודל. אלו הן שגרי המאור, חלון שסתמה ולא הספיק לגמרה. חרוהו מים או שרצים או שאכלתו מלחת, שעורו מלא אגרוף. חשב עליו לתשמיש, שעורו בפותח טפח. למאור, שעורו מלא מקדח. הסריגות והרפפות מצטרפות כמלא מקדח, כדברי בית שמאי. בית הלל אומרים, עד שיהא במקום אחד מלא מקדח. להביא הטמאה, ולהוציא הטמאה. רבי שמעון אומר, להביא הטמאה, אבל להוציא את הטמאה בפותח טפח:

דרטורה (ב) העושה מאור. חלון העשוי לאורה. בתחילה. משום דבעי למתני סיפא שירי המאור, תנא רישא בתחילה: מקדח גדול של לשכה. הוא כפונדיון האיטלקי וכסלע נירונית וישנו כמלוא נקב של עול. אם יש בחלון כשיעור הזה, מביא את הטומאה לכל אחר: שירי המאור. אם נשאר מן החלון שלא נסתם: חרוהו מים. שלא נעשה החור על ידי אדם אלא על ידי מרוחת המים: או שרצים. כגון החולד והעכבר: או שאכלתו מלחת. שהארץ מלחה ומתבקעת מאליה: מלוא אגרוף. אגרופו של בן אבטיח, אדם גדול שהיה האגרוף שלו כראש גדול של כל אדם: חישב עליו לתשמיש. חלון שחרוהו מים או שרצים, שחשב להשתמש בו ולהניח שם חפציו: למאור. להכניס אורה: הסריגות. מחילה כמין סבכה מסורגת שעושים בחלונות של אולרות: והרפפות. מחילה מסורגת שעושים בחלונות של בתי הקיץ שיושבים שם להתקרר: מצטרפות כמלוא מקדח. אויר שבין הסריגות ע"פ שאין במקום אחד כמלוא מקדח, מצטרפין בין כולם לכמלוא מקדח: להביא את הטומאה ולהוציא את הטומאה. לאו אפלוגתא דבית שמאי ובית הלל קאי, אלא אשיעורים דרישא קאי, והכי קאמר, מלוא מקדח ומלוא אגרוף ופותח טפח דאמרן, כל השיעורין הללו בין להביא את הטומאה לבית בין להוציא את הטומאה מן הבית. ור' שמעון פליג וסבר בין להביא בין להוציא כולן שיעורן בפותח טפח, ולית ליה לר' שמעון שיעור של מלוא מקדח ומלוא אגרוף כלל. ואין הלכה כר' שמעון:

ב. חלון שהיא לאויר, שעורה מלא מקדח. בנה בית חוצה לה, שעורה בפותח טפח. נתן את התקרה באמצע החלון, התחתון בפותח טפח, והעליון מלא מקדח:

דרטורה (ג) חלון העשוי לאויר. להכניס בו אויר העולם. והיינו חלון העשוי למאור. ומשום דבעי למתני בנה בית חוצה לה, הדך תנייה: בנה בית חוצה לה. כנגד החלון, ונתבטל אויר של חלון: שיעורה בפותח טפח. כחלון העשוי לתשמיש: נתן את התקרה

באמצע החלון. שנמצא החלון חצוי למעלה מן התקרה וחצוי למטה: (החלון) התחתון
בפותח טפח. כדין חלון העשוי לתשמיש, דהא אין כאן אויר: והעליון מלוא מקדח.
למעלה מן התקרה הוא לאויר:

ג. החור שבדלת, שעורו מלא אגרוף, דברי רבי עקיבא. רבי טרפון
אומר, בפותח טפח. שיר בה החרש מלמטון או מלמעלן, הגיפה ולא
מרקה, או שפתחתו הרוח, שעורו מלא אגרוף:

דרטורה (ג) החור שבדלת. באמצע הדלת דאינו עשוי לאויר: שייר בו החרש. האומן
שתיקן את הדלת: מלמטון. כגון ששייר בו סמוך לאסקופה: או מלמעלן. סמוך
למשקוף: הגיפה. סגרה: ולא מירקה. לא גמרה: או שפתחתו הרוח. כלומר או
שמירק את הסגירה אלא שבאתה הרוח ופתחתו: שיעורו מלוא אגרוף. דכיון דנפתח
ממילא, הוי כחררוהו מים או שרצים. ובהך סיפא לא פליג ר' טרפון, משום דחור
שבאמצע עשה החרש במתכוין ולא מפני שרדיד לחור אלא קררים היו הדפין שנעשה
מהן הדלת ועלתה בדעתו להניח הנקב באמצע יותר מלהניח למטה או למעלה,
ודמי לעשה במתכוין. אבל כשהניחו מלמטה או מלמעלה, אין זה כעושה בידיים אלא
מחמת שהנסרים קררים ולא נתמלא הנקב:

ד. העושה מקום לקנה, ולאספתי, ולגר, שעורו פל שהוא פדברי
בית שפאי. בית הלל אומרים, בפותח טפח. לזון את עיניו, ולדבר
עם חברו, ולתשמיש, בפותח טפח:

דרטורה (ד) העושה מקום. שנקב נקב מפולש זכותל להניח שם קנה של אורגים:
ולאספתי. חרב בלשון יון קורין אספתי, ויש לאורגים כלי כתבנית חרב: שיעורו בכל
שהוא. להביא את הטומאה לכד האחר: לזון את עיניו. להסתכל משם לרשות הרבים
או לחכר: ולתשמיש. להלניע שם חפציו:

ה. אלו ממעטין את הטפח, פחות מכזית בשר ממעט על ידי רבע
עצמות, ופחות מעצם פשעורה ממעט על ידי כזית בשר, פחות
מכזית מן המת, פחות מכזית מן הנבלה, פחות מכעדשה מן השרץ,
פחות מכביצה אכלים, התבואה שבחלון, וככי שיש בה ממש,
ונבלת העוף הטהור שלא חשב עליה, ונבלת עוף הטמא שחשב עליה
ולא הכשירה, או הכשירה ולא חשב עליה:

דרטורה (ה) אלו ממעטים את הטפח. חלון ששיעורו בפותח טפח והיה אחד מכל
הני דחשיב הכא מונח בו וממעט את האויר מטפח, חולץ, שאין הטומאה עוברת

לכל אחר: על ידי רובע עצמות. אם יש צבית רובע עצמות דמטמא באוהל, ופחות מכזית מבשר המת מונח בחלון, ממעט. ודוקא פחות מכזית, לאילו כזית, הוא עצמו מטמא באוהל. ודוקא על ידי רובע עצמות, אבל אי איכא צבית כזית בשר מן המת, אין פחות מכזית זה ממעט, דאדרבה בשר מטרף עם בשר. והיינו טעמא נמי דדוקא בשר ממעט על ידי עצמות ולא עצמות על ידי עצמות, דעצמות אעצמות מטרפים: פחות מעלם כשעורה. אבל עלם כשעורה לא ממעט, משום דמטמא במגע ובמשא: פחות מכזית מן המת. השתא הדך תנייה אע"ג דתנא ליה רישא, לאשמועינן דממעט על ידי כל המטמאין באוהל, כגון רביעית דם ומלוא תרווד רקב וכל אותן השנויין בפרק ב': פחות מכזית מן הנבלה וכו'. כל הני לחשיב מכאן ואילך ממעטי בין על ידי עצמות בין על ידי בשר: ופחות מכזיאה אוכלים. שאין אוכל פחות מכזיאה מטמא אחרים ולא מקבל טומאה מן התורה, הלכך ממעט וחולץ בפני הטומאה: והתבואה. שהשרישה רחוק מן הכותל ונתפשטו ענפיה וסגרו את החלון, דמחוזרת להרקע היא: וככיי שיב בהן ממש. קורי עכביש נקראים ככיי. ואני שמעתי כמין קורי עכביש נמלא בתוך הקנה, ופעמים שהוא דק מאד והוא ככיי שאין בו ממש ופעמים שהוא כעין אריגת בגד והוא ככיי שיב בו ממש: ונבלת עוף טהור שלא חיבב עליה. שנבלת עוף טהור אינה מטמאה עד שיחשב עליה לאכילה ואז מטמאה טומאת אוכלים בכזיאה, ואינה לריכה הכשר: נבלת עוף טמא שחשב עליה ולא הכשירה. לנבלת עוף טמא לריכה מחשבה ולריכה הכשר, כלומר שיבוא עליה מים או אחד משבעה משקין, ואם חסרה מחשבה או הכשר, טהורה, וממעטת וחוללת

בפני

הטומאה:

ו. אלו שאינן ממעטים, אין העצם ממעט על ידי עצמות, ולא בשר על ידי בשר, ולא כזית מן המת, ולא כזית מן הנבלה, ולא כעדשה מן השרץ, ולא כביצה אכלים, ולא תבואה שבחלונות, ולא ככי שאין בה ממש, ולא נבלת העוף הטהור שחשב עליה, ולא נבלת עוף הטמא שחשב עליה והכשירה, ולא השתי והערב המנגעים, ולא לבנה מבית הפרס, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, הלבנה ממעטת, מפני שעפרה טהור. זה הכלל, הטהור ממעט, והטמא אינו ממעט:

דרטורה (ו) ולא תבואה שבחלון. שהשרישה בחלון ממש, משום דעתו לפנותה שהיא מקלקלת את הכותל, וכל דבר שדעתו לפנותו אינו ממעט בחלון. ולעיל איירי שהשרישה רחוק מן הכותל דהשתא אין דעתו לפנותה: השתי והערב המנוגעים. דשתי וערב מיטמא בנגעים, ודבר טמא אינו ממעט: ולא לבינה מבית הפרס. לבינה העשויה מעפר בית הפרס. ר' מאיר סבר, שהיא טמאה כמו שעפר בית הפרס טמא, הלכך אינה ממעטת בחלון. ורבנן סברי, לא טמאו אלא גוש כברייתו הבא מבית הפרס, ולא העפר (אפילו) לאחר שגבלו. והלכה כחכמים. ושיעור הגוש, כפיקה גדולה

גמרא נדה דף כ"ג ע"א

בעא מיניה רב אדא בר אהבה מאביי לרבי מאיר דאמר בהמה במעי אשה וקד מעליא הוא אדם במעי בהמה מאי למאי נפקא מינה לאשתרוי באכילה ותפשוט ליה מהא דרבי יוחנן דאמר רבי יוחנן השוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה אסורה באכילה הכי השתא התם לא פרסות איכא ולא פרסה איכא הכא נהי דפרסות ליכא פרסה מיהא איכא:

כ"ג אדם במעי בהמה. שחטה ומלא בה דמות אדם מהו מי אמרין כי היכי דאזיל ר' מאיר בתר אמיה ה"נ זיל בתר בהמה וקרי באכילה: עוף אין לו פרסה. אבל אדם נהי דפרסות ליכא שאין פרסותיו סדוקות שאין לו שני עקבים כמו לבהמה: פרסה מיהו איכא. וכתוב כל מפרסת פרסה בבהמה תאכלו דאם נמלא תוך מעי בהמה קלוט כ"ז שלא יכא לאויר העולם ע"ג דאין לו פרסה אוכלו ואפי' לר"ף דאמר קלוט בן פרה אסור מודה הוא דאם נשחטה אמו ונמלא במעיה דמותר והכי מפרש בפרק בהמה המקשה:

זוהר ויקהל דף ר"ד ע"ב

כד עאל שבתא אצטריכו אינון עמא קדישא לאסחאה גרמייהו משמושא דחול. מאי טעמא. בגין דבחול רוחא אחרא אזלא ושטיא ושרא על עמא. וכד בעי בר נש לנפקא מן ההוא רוחא ולאעלא ברוחא אחרא קדישא עלאה בעי לאסחאה גרמיה למשרי עליה ההוא רוחא עלאה קדישא. תא חזי רזא עלאה דמלה כל אינון שית יומין (קיימא מלה דכלא) אתאחדון ברזא דחד נקודה קדישא וכולהו יומין אתאחדון ביה. ואית יומין אחרנין דקיימין לבר בסטרא אחרא. ואית יומין אחרנין דקיימין לגו מעגולא קדישא ואתאחדון בנקודא קדישא. וישראל קדישין וכל אינון דמתעסקין

בְּקִדּוּשָׁה כָּל יוֹמָא דְשַׁבְּתָא אֲתֵאֲחֶדּוּ כָּל אֵינּוֹן שְׂתֵי יוֹמִין בְּאֵינּוֹן שְׂתֵי יוֹמִין
דְּלָגוּ דְאֲתֵאֲחֶדּוּ בְּהֵימָא נְקוּדָה אֲתֵאֲחֶדּוּ בְּהֵימָא בְּגִין לְנִטְרָא לֹוּ. וְכָל אֵינּוֹן
שְׂתֵי יוֹמִין (ד"א בְּאֵינּוֹן שְׂתֵי יוֹמִין דְּלָגָאוּ) דְשַׁבְּתָא הֵימָא נְקוּדָה טְמִירָא אֵי הֵי כִּינּוֹן
דְּעָאֵל שַׁבְּתָא כְּדִין סְלָקָא הֵימָא נְקוּדָה וְאֲתַעְטְרָא וְאֲתֵאֲחֶדָא לְעֵילָא וְכִלְהוּ
טְמִירִין בְּגוּהָ :

תרגום הזהר כְּשֶׁצָּחַ הַשַּׁבָּת, לְרִיכִים הָעַם הַקְּדוֹשׁ לְרַחוּץ עֲלֵמָם מִשְׁמוּשׁ שֶׁל
חוֹל. מֵהַ הַטְּעַם. הוּא מִשּׁוּם שֶׁצָּחַוּל רֹוח אַחַר הוֹלֵךְ וּמִשּׁוּטֵט וְשׂוֹרֵה עַל
הָעַם, וְכִשְׁהָאֵדָם רוּחָה לְכֹחַת מִהָרוּחַ הַהוּא, וְלִצָּחַ צְרוּחַ אַחַר קְדוּשַׁת עֲלִיוֹן,
הוּא לְרִיךְ לְרַחוּץ עֲלֵמָם, שְׂיִשְׁקֶה עֲלֵיו הָרוּחַ הָעֲלִיוֹן הַקְּדוֹשׁ הַהוּא. צֹא וּרְאֵה
הַסּוּד הָעֲלִיוֹן שֶׁל הַדְּבָר. כָּל יָלּוּ שַׁבַּת הַיָּמִים, חוּג"ת נה"י דז"א, מִתְאַחֲדִים
צְסוּד נְקוּדָה אַחַת קְדוּשָׁה, שְׁהֵי אַ הַמְּלָכוֹת, וְכָל הַיָּמִים הַתְּאַחֲדוּ צֶה. וַיֵּשׁ
יָמִים אַחֲרֵים הָעוֹמְדִים צְחוּץ צְסִטְרָא אַחֲרָא, דְּהֵינּוּ חוּג"ת נה"י דְּקְלִיפּוֹת.
וַיֵּשׁ יָמִים אַחֲרֵים הָעוֹמְדִים צְפָנִים מִהָעוֹלָה הַקְּדוּשָׁה, שְׁהֵם חוּג"ת נה"י
דְּמְלָכוֹת, וּמִתְאַחֲדִים צְנְקוּדָה קְדוּשָׁה שְׁהֵי אַ הַמְּלָכוֹת דְּמְלָכוֹת. וַיִּשְׁרָאֵל
הַקְּדוּשָׁים וְכָל יָלּוּ הָעוֹסְקִים צְקְדוּשָׁה, צְכָל יָמֵי הַשַּׁבָּת, מִתְאַחֲדִים כָּל יָלּוּ
שַׁבַּת הַיָּמִים שְׁלָהֶם, צְאֵלּוּ שַׁבַּת הַיָּמִים שְׁצְפָנִים, שְׁהֵם חוּג"ת נה"י דְּמְלָכוֹת,
הַמְּתַאֲחֲדִים צְנְקוּדַת הַמְּלָכוֹת דְּמְלָכוֹת, וּמִתְאַחֲדִים צֶה כְּדִי לְשַׁמְרָה. וְכָל
יָלּוּ שַׁבַּת יָמֵי הַשַּׁבָּת, הֵם שֶׁל הַנְּקוּדָה הַנְּסִפְרָת הֵימָא, שְׁהֵם חוּג"ת נה"י
דְּמְלָכוֹת. כִּינּוֹן שֶׁצָּחַ הַשַּׁבָּת עוֹלָה הַנְּקוּדָה הֵימָא, שְׁהֵי אַ הַמְּלָכוֹת דְּמְלָכוֹת,
וּמִתְעַטְרָת וּמִתְאַחֲדַת לְמַעְלָה וְכֵלָם נְסִפְרִים צֶה.

הלכה פסוקה

הרמב"ם הלכות שבת פרק ט'

א. הַמְּלָבֵן אֶת הַצֶּמֶר אוֹ אֶת הַפִּשְׁתָּן אוֹ אֶת הַשֵּׁנִי וְכָל כִּיּוּצָא בְּהוֹן מִמָּה
שֶׁיֵּדָרְכוּ לְהַתְּלִבּוֹ חֲזִיב. וְכִמָּה שִׁיעוּרוֹ כְּדִי לְטוֹוֹת מִמֶּנּוּ חוּט אֶחָד כְּמִלּוֹא רֹוחַב
הַסֵּיט כְּפּוּל שֶׁהוּא אוֹרֵךְ אַרְבָּעָה טְפָחִים: **ב.** הַמְּכַבֵּס בְּגָדִים הָרִי הוּא
תּוֹלְדַת מְלָבֵן וְחֲזִיב וְהַסּוּחַט אֶת הַבְּגָד עַד שִׁיּוּצִיא הַמַּיִם שְׁבוּ הָרִי זֶה מְכַבֵּס
וְחֲזִיב. שֶׁהַסּוּחִיטָה מְצַרְכֵי כִּיבוּס הֵימָא כְּמוֹ שֶׁהַהֲגָסָה מְצַרְכֵי הַבְּשׂוּל. וְאֵין

סְחִיטָה בְּשַׁעַר וְהוּא הַדִּין לְעוֹר שְׂאִין חַיִּיבִין עַל סְחִיטָתוֹ:

מוסר

מספר חסידים סימן קי"א

שְׁעַר בְּאִשָּׁה עֲרוּהָ וְכָל הָאָמוֹר בְּשִׁיר הַשִּׁירִים כְּגוֹן בְּטַגְדָּא עֲרַמַת חֲטִים. שׁוֹקִי
עֲמוּדֵי שֵׁשׁ. שְׁנֵי שְׂדֵיךְ וְכוּי וְכָל שְׂדֵיךְ לְכִסּוֹת עֲרוּהָ לְאִשָּׁה לְגִלוֹת. בְּשַׁבַּת אֵל
יְדָבֵר אָדָם מֵאוֹהֲבָיו שְׁמִתוֹ אוֹ שֶׁהוּן בְּצַעַר כְּדֵי שְׁלֵא יִצְטָעֵר. וְאָסוּר בְּשַׁבַּת
לְדָבֵר דְּבָרִים בְּטָלִים דְּכִתִּיב (ישעיה נח) מִמָּצָא חֲפָצָךְ וְדָבֵר דְּבָר. וְכֵן מְצִינּוּ
בִירוּשָׁלַיִם אֲמִיָּה דְרַבִּי יִשְׁמַעֵאל הָוָה קָא מְשַׁתְּעֵינָא טוֹבָא אָמַר לָהּ שְׁתוּקִי
דְּמִילֵי אֲסִירִי. וְאָמַר רַבִּי אָמִי בְּדוּחַק הַתִּירוֹ שְׁאַלְתְּ שְׁלוֹם בְּשַׁבַּת אֵלָּא מִפְּנֵי
שְׁהַפָּה טְרוּד וְרָגִיל וְלִמּוּד לְדָבֵר: הַצָּמָא לְשִׁתּוֹת מִיָּס לֹא יִבְרָךְ וְאַחַר כֵּן
יִשְׁפּוֹד מִהֶם אֵלָּא שׁוֹפֵד מִהֶם וְאַחַר כֵּן מְבָרַךְ וְשׁוֹתָהּ. וְלֹא יִשְׁתָּה מִהֶם וְיִתֵּן
לְתַלְמִידוֹ אֵלָּא אִם כֵּן שְׁפָד מִהֶם שְׁמָא אֲסִטְנִיס הוּא וְלֹא יִשְׁתָּה מִהֶם וְיָמוֹת
בְּצָמָא:

פרשת בלק

בלק יום ראשון תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד 6 דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת
נשמה משבת שעברה:

(ב) וַיֵּרָא בְּלָק בֶּן-צִפּוֹר אֶת כָּל-אֲנָשֵׁי-עֵשָׂה
יִשְׂרָאֵל לְאֶמְרֵי: וַחֲזָא בְּלָק בֶּר צִפּוֹר יֵת כָּל דֵּי עֲבַד יִשְׂרָאֵל לְאֶמְרֵי:

רס"י וירא בלק בן כפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי. אמר אלו שני מלכים שהיינו בטוחים עליהם לא עמדו בפניהם, אנו על אחת כמה וכמה. לפיכך ויגר מואב:

(ו) וַיֵּגֶר מוֹאֵב מִפְּנֵי הָעָם מְאֹד כִּי רַב-הוּא וַיִּקְרָץ מוֹאֵב מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ודחיל מואבא מן קדם עמא לחדא ארי סגי הוא ועקת למואבא מן קדם בני ישראל:

רס"י ויגר. לשון מורא, כמו (איוב יט, כט) גורו לכם: ויקץ מואב. קאו בחייהם:

(ז) וַיֹּאמֶר מוֹאֵב אֶל-זִקְנֵי מְדִיָּן עֲתֵה יִלְוֹכּוּ הַקָּהָל אֶת-כָּל-סְבִיבֹתֵינוּ כְּלוֹזֶךְ הַשְּׂוֹר אֶת יָרֵק הַשָּׂדֶה וּבָלַק בֶּן-צְפּוֹר מֶלֶךְ לְמוֹאֵב בָּעֵת הַהוּא: ואמר מואב לסבי מדין פֶּעוּ ישיצון קהלא ית פל סחרנא קמא דמלחין תורא ית ירוקא דחקלא ובלק בר צפור מלפא למואב בעידנה ההיא:

רס"י אל זקני מדין. והלא מעולם היו שונאים זה את זה, שנאמר (בראשית לו, לה) המכה את מדין בשדה מואב, שצאו מדין על מואב למלחמה. אלא מיראתן של ישראל עשו שלום ביניהם. ומה ראה מואב לטול ענה ממדין, כיון שראו את ישראל נואחים שלא כמנהג העולם, אמרו מנהיגם של אלו במדין נתגדל, נשאל מהם מה מדתו. אמרו לו אין כחו אלא בפיו. אמרו אף אנו נבא עליהם באדם שכחו בפיו: כלחוד השור. כל מה שהשור מלחך אין בו ברכה: בעת ההוא. לא היה ראוי למלכות. מנסיכי מדין היה, וכיון שמת סיחון מנהו עליהם לכורך שעה:

(ח) וַיִּשְׁלַח מִלְאָכִים אֶל-בְּלָעַם בֶּן-בְּעֹר פְּתוּרָה אֲשֶׁר עָל-הַנֶּהָר אֲרֵץ בְּנֵי-עַמּוֹ

לְקַרְא-לוֹ לֵאמֹר הִנֵּה עִם יֵצֵא בְּמִצְרַיִם הַגֵּזֶה

כֶּסֶה אֶת-עֵינַי הָאָרֶץ וְהוּא יֵשֵׁב בְּמִכְלִי: וְשָׁלַח אֲזַנְדִין

לְוֹת בְּלֶעָם בַּר בְּעוֹר לְפָתוֹר אָרֶם דָּעַל פֶּרֶת אֶרֶע בְּנֵי עַמִּיָּה לְמַקְרִי לִיָּה לְמִימָר
הָא עֲמָא נִפְק מְמִצְרַיִם הָא חֲפָא ית עֵין שְׁמֶשָׁא דְאַרְעָא וְהוּא שְׁרִי מְלַקְבְּלִי:

רס"י פתורה. כשלחני הזה שהכל מריצין לו מעות, כך כל המלכים מריצין לו אגרותיהם. ולפי פשוטו של מקרא כך שם המקום: ארץ בני עמו. של בלק. משם היה, וזה היה מתנבא ואומר לו עתיד אתה למלוך. ואם תאמר מפני מה השרה הקדוש ברוך הוא שכינתו על גוי רשע, כדי שלא יהא פתחון פה לאמות לומר אלו היו לנו נביאים חזרנו למוטב, העמיד להם נביאים והם פראו גדר העולם, שבתחלה היו גדורים בעריות וזה נתן להם עלה להפקיר עצמן לזנות: לקרא לו. הקריאה שלו היתה ולהנאתו, שהיה פוסק לו ממון הרבה: עם ירא ממכרים. ואם תאמר מה מזיקך: הנה כסה את עין הארץ. סיחון ועוג שהיו שומרים אותנו עמדו עליהם והרגום: והוא יסב ממלי. חסר כתיב, קרובים הם להכריתני, כמו (תהלים קיח, י) כי אמילם:

⁽¹⁾ וְעֵתָה לְכֹה-נָא אֲרָה-לִי אֶת-הָעָם הַזֶּה כִּי-

עֲצוּם הוּא בְּמִנֵּי אוֹכְלֵי זֶכֶה-זֹו וְאַגְרֵשׁוֹ

בֵּין-הָאָרֶץ כִּי יִדְעֵתִי אֶת אֲשֶׁר-תְּבַרֵךְ בְּבָרְךָ:

וְאֲשֶׁר תִּתֶּן יוֹאֵר: וְכַעַן אֵיתָא פְּעוֹן לוֹט לִי ית עֲמָא הָדִין אַרִי תִקִּיף

הוא מני מאים אכול לאגחא ביה קרב ואתרכיניה מן ארעא ארי ידענא ית די תברך מברך ודי תלוט ליט:

רס"י נכה זו. אני ועמי נכה לו בהם. דבר אחר לשון משנה היא (ב"מ קה ב)

מנכה לו מן הדמים, לחסר מהם מעט: כי ידעתי וגו'. על ידי מלחמת סיחון שעזרתו להכות את מואב:

**וַיִּלְכְּדוּ וְזָקְנֵי מוֹאָב וְזָקְנֵי מִדְיָן וַקְּסָמִים בְּיָדָם
וַיָּבֹאוּ אֶל-בְּלָעַם וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו דְּבָרֵי בְּלָק:
וַאֲזָלוּ סָבִי מוֹאָב וְסָבִי מִדְיָן וַקְּסָמָא בִּידֵיהוֹן וְאֵתוּ לֹת בְּלָעַם וּמְלִילוּ עִמֶיהָ
פְּתֻגְמֵי בְּלָק:**

רש"י וקסמים בידם. כל מיני קסמים, שלא יאמר און כלי תשמישי עמו.
דבר אחר קסם זה נטלו בידם זקני מדין, אמרו אם יבא עמנו בפעם הזאת
יש בו ממש, ואם ידחנו און זו תועלת, לפיכך כשאמר להם לינו פה הלילה,
אמרו און זו תקוה, הניחוהו והלכו להם, שנאמר וישבו שרי מואב עם בלעם,
אזל זקני מדין הלכו להם:

נביאים - מיכה - פרק ה

**וְהָיָה | שְׂאֵרֵי יַעֲקֹב בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים
כְּטַל מֵאֵת יְהוָה כְּרַבִּיבִים עָלָי-עֲשֵׂב אֲשֶׁר
לֹא-יִקְוֶה לְאִישׁ וְלֹא יִיזַל לְבַגְי אָדָם: (פ) ויהי
שארא דבית יעקב בגו עממין סגיאין פטלא מן קדם יי וכרסיסי מלקושא די על
עסבא די לא מוריף לאנשא ולא מכפר לבר אנשא :**

רש"י כטל מאת ה'. שאין בא לעולם ע"י אדם ולא יבקשו פני אדם עליו
כד לא יקוה ישראל לעזרת איש כי אם זה:

**וְהָיָה שְׂאֵרֵי יַעֲקֹב בְּגוֹיִם בְּקֶרֶב עַמִּים
רַבִּים כְּאֲרִיֵּה בְּבִהְמוֹת יַעַר כְּכַפִּיר בְּעֵדְרֵי-
צֹאן אֲשֶׁר אִם עֵבֶר וְרַמֶּס וְטָרַף וְאִין מִצֵּיל: ויהי**

שְׁאָרָא דִּינְעֻקֵב בְּעַמְמִיָּא בְּגוּ עַמְמִין סְגִיָּאין כְּאַרְיָא בְּבַעֲרָא בְּחוּרְשָׁא וּכְלִיתָא בְּעַדְרֵי
עָנָא דְּאָם יַעֲדֵי וַיִּרְמוֹס וַיִּקְטֹּל וְלִית דִּי מְשִׁיזֵיב :

רש"י כַּאֲרִיָּה בְּזַהְמוֹת יַעֲר . כַּד יְהִי מַלְכָּם שְׁלִיט בְּכָל : וְרַמְס וְטַרְף . רַמְס
הִיא דְּרִיסַת הָאֲרִי כַּשֶּׁהוּא רַעֲב וְאוֹכֵלוּ בְּמַקוֹמוֹ וְטַרְף הוּא כַּשֶּׁנוֹשֵׂא אֶת הַטַּרְף
לְמַעֲנוֹתָיו בְּשִׁבְלֵי גוֹרוֹתָיו וְלִבְאוֹתָיו :

(ח) וְתָרַם יִדְרָה עַל-צָרֶיהָ וְכָל-אֵיבֵיהָ יִכְרַתוּ: סְגִי
מִבְּכוֹ תִתְקַוֶּה יִדְדֵי יִשְׂרָאֵל עַל שְׁנֵאָדָּה וְכָל בְּעָלֵי דְבִבְדָּה יִשְׁתַּצּוּן : (ט) וְהָיִיתָ
בַּיּוֹם-הַהוּא נְאֻם-יְהוָה וְהִכַּרְתִּי סוֹסֶיהָ
בְּמִקְרָבָהּ וְהִאֲבִדְתִּי מִרְכַּבֹּתֶיהָ: וַיְהִי בְּעַדָּנָא הַהִיא אָמַר יי
וְאֲשִׁיצֵי סוֹסוֹת עַמְמִיָּא מִבִּינָדָּה וְאוֹבִידֵי רְתַכְיָהוֹן :

רש"י וְהִכַּרְתִּי סוֹסֶיהָ . הִיא עֲזַרַת מַלְכִּים שְׂאֵתָם נִשְׁעָנִים עֲלֵיהֶם לְהַמְאִיכָם
סוֹסִים :

(י) וְהִכַּרְתִּי עֲרֵי אֲרָצָהּ וְהִרְסֵתִי כָּל-מִבְצָרֶיהָ:
וְאֲשִׁיצֵי קַרְוֵי עַמְמִיָּא מֵאֲרָעָה וְאֲפַגְרֵי כָּל כְּרַכְיָהוֹן תַּקִּיפִיָּא :

רש"י וְהִכַּרְתִּי עֲרֵי אֲרָצָהּ . וְלֹא תִכְטַרְךְ לְעֲרֵי מִצְרַיִם :

(יא) וְהִכַּרְתִּי כְּשִׂפִים מִיַּדָּהּ וּבְמַעֲוֹנָנִים לֹא יִהְיֶה-
לָהּ: וְאֲשִׁיצֵי חֲרָשִׁין מִבִּינָדָּה וּמִעֲנִינֵין לֹא יִהוּן לָהּ :

כתובים - תהילים - פרק ג

(ו) לֹא-אֵירָא מִרְבָּבוֹת עִם אֲשֶׁר סָבִיב פִּתְּוֹ
עָלַי: לֹא תִדְחַל מִמְצוֹתָא דְעָם דְחָזוּר חָזוּר אֶתְפָּנְשׁוּ עָלַי :

רש"י שְׁתוּ . לשון שאיה גאטירנ"ט בלעז ויש אומרים שְׁתו כמו שמו כמו (שמות י) למען שיתי אותותי :

(ח) הָיִוְמָה יְהוָה | הוֹשִׁיעֵנִי אֱלֹהֵי כִי-הִכִּיתָ אֶת-
כָּל-אֹיְבֵי לִוְיֵי נַפְשִׁי רְשָׁעִים שִׁבְרָתָ: קום יי פרוק יתי
אֱלֹהֵי אַרְוִם מַחִיתָ כָּל בְּעָלֵי דָבָר עַל לִיסְתָּוֹן כִּכִּי רְשִׁיעֵי תִבְרָתָ :

רש"י כִּי הִכִּיתָ אֶת כָּל אֹיְבֵי לַחֵי . מכת בזיון היא כד"א (איכה ג) יתן
למכהו לחי , (מיכה ד) בשבט יכו על הלחי , ומ"א מכת הפה כד"א (ש"צ יז)
(ויכו אל ביתו ויחנק : שני רשעים . גבורתם :

(ט) לִי־הָיָה הַיְשׁוּעָה עַל-עַמּוּךְ בְּרִכְתֶּךָ סֵלָה: מו
קָדָם יי פורקנא על עמך ברכתך לעלמין :

רש"י לַה' הַיְשׁוּעָה וְגו' . עליו להושיע את עבדיו ואת עמו ועל עמו מוטל
לצדק ולהודות לו סלה :

(א) לְמַנְצָיוּ בְּנִגְיֹנוֹת מוֹזְמוֹר לְדָוִד: לְשַׁבְּחָא עַל חֲנֻגִיתָא
תושבחתא לדוד :

רש"י לְמַנְצָא בְּנִגְיֹנוֹת . מזמור זה יסד דוד שיאמרוהו בני לוי המנצחין
בְּנִגְיֹנוֹת בְּשִׁיר עַל הַדּוּכֵן , לשון נאח נופל במתחזקים בעבודה כענין שנא' (עזרא ג)
יעמדו הלויים מנן עשרים שנה ומעלה לנאח על מלאכת בית ה' :

(ב) בְּקִרְאֵי עֲנֵנִי | אֲלֹהֵי צְדָקָי בְּצַר הִרְזַבְתָּ לִּי
וְזִנְיִי וְשָׁמַעַתְּ תִּפְכֹּתַי: בְּעֵדוֹן צְלוֹתַי קִבַּל מִנִּי אֱלוֹהִים צְדָקוֹתַי בְּעֵדוֹן
עֲקֻתָא אֶפְתִּיתָא לִּי חוּס עָלַי וְקִבַּל צְלוֹתַי :

רס"י **זכר הרחצת לי . זימים שעברו עלי ומעתה חנני ושמע תפלתי :**

(ג) בְּיַי אִישׁ עַד-מָה כְּבוֹדִי לְכֹלְמָה תֵּאָהָבוֹן
רִיק תִּבְקָשׁוּ כִּזְבֵּן סִלָּה: בְּנֵי נִשְׂא מְטוּל מָה אִיקְרִי לְאִתְּפִנְעוּתָא
תִּרְחַמְיוּ סְרְקוּתָא תִּבְעוּן פְּדִיבוּתָא לְעִלְמִין :

רס"י **זני איש . זני אברהם ינחק ויעקב הקרוים איש , זאברהם נאמר (זראשית כ) הסב את אשת האיש , זינחק נאמר (שם כד) מי האיש הלזה זיעקב נאמר (שם כה) איש תם : עד מה כבודי לכלימה . עד מתי אתם מזזים אותי (ש"א כז) הראיתם את זן ישי , (שם כה) מי דוד ומי זן ישי , (שם כז) זכרות זני עם זן ישי , (שם כ) כי בוחר אתה לזן ישי , אין לי שם : תזקשו כזב . תרדפו למאורא כזבים כגון הזיפים שמלשנינים עלי ולי היו מראים שלום וכיולא זהם דילטורין שהיו זימי שאול (שם כג) הלוא דוד מסתתר בזבעת החכילה וכן הרבה :**

משנה שביעית פרק ז

א. כָּל־גְּדוֹל אָמְרוּ בְּשִׁבְעִית, כָּל שֶׁהוּא מֵאֲכָל אָדָם וּמֵאֲכָל בְּהֵמָה וּמִמִּין הַצּוֹבְעִים וְאִינוּ מִתְּקִים בְּאָרֶץ, יֵשׁ לוֹ שְׁבִיעִית, וְלִדְמִיו שְׁבִיעִית, יֵשׁ לוֹ בְּעוֹר וְלִדְמִיו בְּעוֹר. וְאִיזָה. זֶה עֲלֵה הַלּוֹף הַשּׁוֹטָה, וְעֵלָה הַדְּנִדְנָה, הָעֶלְשִׁין, וְהַפְּרִישִׁין, וְהַרְגִּילָה, וְנֶץ הַחֶלֶב. וּמֵאֲכָל בְּהֵמָה. הַחוֹחִים וְהַדְּרָדְרִים. וּמִמִּין הַצּוֹבְעִים. סְפִיחֵי אֶסְטִיס, וְקוֹצָה. יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית וְלִדְמִיהֶן שְׁבִיעִית, יֵשׁ לָהֶם בְּעוֹר וְלִדְמִיהֶן

בְּרִטוּרָה (ה) כָּלל גָּדוֹל. וּלְדַמּוּ שְׂבִיעִית. אִם מִכְרָן וּקְבַל הַדְּמִים שָׁלַחן יֵשׁ בְּדַמְיָהוּן קְדוּשַׁת שְׂבִיעִית: יֵשׁ לוֹ בִּיעוֹר. כַּשְׂכֵּלָה לַחִיָּה חַיִּיב לְבַעַר: עַלֶּה הַלּוֹף הַשּׁוֹטָה. אֲלֹטְרִיךְ לַמַּחְנֵי לּוֹף שׁוֹטָה מִשּׁוֹם דַּתְנָן בְּפִרְקָ בְּתֵרָא דְעוֹקְרָים עַלֶּה לּוֹף שׁוֹטָה אִין מַטְמָא טוּמְאָת אֹוּכְלִין, סִלְקָא דַּעְתָּא אֲמִינָא הִכִּי נִמִּי לֹא לִיחּוּל עַלִּיָּהוּ קְדוּשַׁת שְׂבִיעִית, קָא מִשְׁמַע לָן: הַדְּנַדְנָה. בְּעַרְבֵי נַעַנ"ע, וּבְלַע"ז מִינְטוּ"א: הַעוֹלְשִׁין. תְּרֵי גוּוֹנֵי עוֹלְשִׁין הֵן, עוֹלְשֵׁי גִינָה וְעוֹלְשֵׁי שָׂדֶה, וּבְשָׂאֵר שְׁנַיִם דְּשָׂכִיחֵי עוֹלְשֵׁי גִינָה, עוֹלְשֵׁי שָׂדֶה לֹא חֲשִׁיבֵי אֹוּכְלֵי, וְאִין מַטְמָאִין טוּמְאָת אֹוּכְלִים, וְהִכָּא קָא מִשְׁמַע לָן דְּבְּשְׂבִיעִית דְּאִין עוֹלְשֵׁי גִינָה מְצוּיִין, עוֹלְשֵׁי שָׂדֶה חֲשִׁיבֵי, וּמַטְמָאִים טוּמְאָת אֹוּכְלִים וְשְׂבִיעִית נוֹהַגַת בְּהֵן: וְכַרְשִׁין. נִמִּי תְּרֵי גוּוֹנֵי נִינְהוּ, כַּרְשֵׁי גִינָה וְכַרְשֵׁי שָׂדֶה, וְכַרְשֵׁי שָׂדֶה אֲלֹטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעִינָן: הַרְגִּילָה. הֵם חֲלוּגְלוּגוֹת וּבְלַע"ז בִּירְדוּלְגִי"ש: וְנָץ הַחֲלָב. פְּרַחִים לְבָנִים כַּחֲלָב. פִּירוּשׁ אַחֵר, עֶשֶׂב הוּא, כַּשְׁנַחְתָּךְ יוֹלָא מִמֶּנּוּ חֲלָב: הַחוּחִים וְהַדְּרָרִים. מִינֵי קוּאִים הֵן: אֲסֻטִּים. הוּא שְׂאֹוּבְעִין בּוֹ כַּמִּין תַּכְלַת וְקוּרִין לוֹ בְּעַרְבֵי נִי"ל וְקוּרִים אֹוְתוֹ וְהוּא לֹוּמָח וְדוּמָה לְסַפִּיחַ, לְכַךְ קוּרְהוּ הַתְנָא סַפִּיחֵי אֲסֻטִּים: וְקוּרָה. מִין מַמְיָנֵי הַלְּבָעִים, יֵשׁ אֹוּמְרִים שֶׁהוּא אֲלַעֲלַפּוּ"ר בְּעַרְבֵי: יֵשׁ לְהֵן שְׂבִיעִית. קְדוּשַׁת שְׂבִיעִית נוֹהַגַת בְּהֵן, שָׁלַח לְהַפְסִידֵם וְשָׁלַח לַעֲשׂוֹת בְּהֵם סַחֹורָה: וַיֵּשׁ לְהֵם בִּיעוֹר. כַּשִּׁיגֵעַ זְמַן הַבִּיעוֹר לְרִיךְ לְבַעַרֵם וּלְקַמֵן בְּפָנִים מְפֹרָשִׁים דִּינֵי הַבִּיעוֹר:

ב. וְעוֹד פְּלֵל אַחֵר אָמְרוּ, כָּל שְׂאִינוּ מֵאֲכֹל אָדָם וּמֵאֲכֹל בְּהֵמָה, וּמִמִּין הַצּוֹבְעִין, וּמִתְקִים בְּאֶרֶץ, יֵשׁ לוֹ שְׂבִיעִית וּלְדַמּוּ שְׂבִיעִית, אִין לוֹ בִּיעוֹר וְאִין לְדַמּוּ בִּיעוֹר. אֵי זֶהוּ. עֶקֶר הַלּוֹף הַשּׁוֹטָה, וְעֶקֶר הַדְּנַדְנָה, וְהַעֲקָרְבָּנִין, וְהַחֲלָבִיץ, וְהַבּוֹכְרָה. וּמִמִּין הַצּוֹבְעִין, הַפּוּאָה וְהַרְקָפָא, יֵשׁ לְהֵם שְׂבִיעִית, וּלְדַמְיָהוּן שְׂבִיעִית, אִין לְהֵם בִּיעוֹר וְלֹא לְדַמְיָהוּן בִּיעוֹר. רַבִּי מֵאִיר אֹוֹמֵר, דְּמִיָּהֶם מְתַבְּעָרִין עַד רֹאשׁ הַשְּׁנָה. אָמְרוּ לוֹ, לָהֵן אִין בִּיעוֹר, קַל וְחֹמֵר לְדַמְיָהוּן:

בְּרִטוּרָה (ו) עִיָּקָר. שׁוֹרֵשׁ: עַקְרָבָנִין. רַבּוּתֵי מְפָרָשִׁים עֶשֶׂב הַגָּדֹל אֲכֹל הַדְּקָל. וְאִנִּי שְׁמַעְתִּי שֶׁהוּא עֶשֶׂב שְׂעֵלִים שְׁלוֹ דוּמוּת לַעֲקָרָב: וְהַחֲלָבִין. הַשְּׂרָשִׁים שֶׁל נָץ חֲלָב הַאֲמוּר לְמַעֲלָה: הַבּוֹכְרִיָה. קוּרִין לוֹ בְּעַרְבֵי כַּנְג"ר: הַפּוּאָה. בְּעַרְבֵי פוּ"א וּבְלַע"ז זְרוּיִי"א: הַרְכַּפָּה. שְׂרָשִׁים שְׁתַּחַת הַקְּרָקַע וְשׁוֹלְקִין אֹוְתָן וְשׁוֹתִין מִימֵיהֶן, וּמִי שֵׁשׁ לוֹ תוֹלְעִים בְּבִטְנוֹ יִמִּיתֵם: אִין לְהֵם בִּיעוֹר. לְפִי שְׁמַתְקִיּוּמִים בְּאַרְץ וְלֹא כֹלָה לַחִיָּה מִן הַשָּׂדֶה לְפִיכָךְ אִין לְרִיךְ לְבַעַרוֹ מִן הַבֵּית: דְּמִיָּהֶם מִתְּבַעְרִים עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה. הִכִּי קָאמֵר דְּמִיָּהֶם לְרִיךְ שִׁיתְּבַעְרוֹ מִן הָעוֹלָם קוּדְם רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁמִינִית. וְהוּא הַדִּין דְּהוּי מִלֵּי לְמַחְנֵי מִתְּבַעְרִים אַחֵר רֹאשׁ הַשָּׁנָה, שְׂאֵם יִשְׁנֵן לְאֹוְתָן דְּמִים בְּעוֹלָם אַחֵר רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁמִינִית חַיִּיב לְבַעַרֵם בְּקְדוּשַׁת שְׂבִיעִית: קַל וְחוּמֵר לְדַמְיָהוּן. וְרַבִּי מֵאִיר סָבַר מִחְמִיר אִנִּי בְּדַמְיָהוּן יוֹתֵר מִבְּהֵן עֲלָמָן דְּפְרִי עֲלָמוֹ מִנְכֵר וְלֹא אֲתִי לְמַעַבַד

זיה סחורה, אכל דמים לא מנכרי ואתי למעבד זהו סחורה. ואין הלכה כרבי מאיר:

ג. קלפי רמון והניץ שלו, קלפי אגוזים והגלעינין, יש להם שביעית ולדמיהן שביעית, הצבע, צובע לעצמו, ולא יצבע בשכר, שאין עושים סחורה בפרות שביעית, ולא בכורות, ולא בתרומות, ולא בנבלות, ולא בטרפות, ולא בשקצים, ולא ברמשים. ולא יהיה לוקח ירקות שדה ומוכר בשוק, אבל הוא לקט ובנו מוכר על ידו. לקח לעצמו והותיר, מתר למכרו:

ברטורה (ג) והנץ שלו. פרח שעל הפטמא: וקליפי אגוזים. כל הני לובעים בהן: והגלעינין. גרעיני פירות כגון הגרעינים שבזיתים שמוציאים מהן שמן, וגרעיני תמרים שראויין למאכל בהמה: לובע לעצמו. דכתיב לכם לכל רכיכם: שאין עושין סחורה בפירות שביעית. וכביעה בשכר היינו סחורה: לא בכורות ולא בתרומות. דלמא משהי להו לגביה ואתי זהו לידי תקלה ודוקא בצכור חי גזרו אכל שחוט שרי למוכרו אפילו מדרבנן ובלבד שלא ימכרו באטליז: ולא בנבלות ולא בטרפות. דמאחר דכתב רחמנא טמאים הם מה ריך לומר תו וטמאים יהיו לכם, אלא אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה. ואם תאמר הרי חמור הרי גמל וסוס ופרד, שאני הני דלמלאכתן הם גדילים ולא אסרו לעשות סחורה אלא בדבר העומד לאכילה, וכל דבר שאיסורו מן התורה אסור לעשות בו סחורה, אכל דבר שאיסורו מדבריהם אין אסור לעשות בו סחורה, אלא סתם יינו, דאף על גב דאסור מדבריהם אסור לעשות בו סחורה: ולא יהא לוקח. כלומר לוקט ומוכר בשוק, דנראה כסחורה. אכל כשנו מוכר על ידו, פירוש בשבילו, אף על פי שהוא לקטן למכרו לא מיחזי כסחורה: לקח לעצמו. לאכול והותיר, מותר למכרו אפילו הוא עצמו:

ד. לקח בכור למשתה בנו או לרגל ולא צריך לו, מתר למכרו. צדי חיה עופות ודגים שנגזזמנו להם מינים טמאין, מתרים למכרו. רבי יהודה אומר, אף מי שנתמנה לו לפי דרכו, לוקח ומוכר, ובלבד שלא תהא אפנותו בקד. וחקמים אוסרין:

ברטורה (ה) לקח בכור. בעל מוס דמותר לזרים: מותר למכרו. ובלבד שלא ימכרו אלא בדמים שקנה אותו שלא יסתכר בו: מותרין למכרו. דהא כתיב גבי נבילה (דברים יז) או מכור לנכרי הא לא אסרה תורה אלא לקיימן לעשות בהן סחורה, אכל בנזדמן מותר: ר' יהודה אומר אף מי שנתמנה. אף על פי שאינו אייד אלא שמאל עופות טמאים, כמו כי יקרא קן כפור (שם כג), ופליג אתנא קמא דאמר איידי דווקא: נתמנה. נזדמן, לשון וימן המלך (דניאל א): וחקמים אוסרים. למי שאינו אייד ואפילו אין אומנותו בכך, וטעמייהו דרבנן הוא לפי שהאידיים שריכים ליתן מס למלך מאומנותם התירו להם למכור חיה עופות ודגים טמאים, כדי שיוכלו לפרוע למלך המס שעליהם,

ה. לולבי זרדים וחרובין, יש להם שביעית ולדמיהן שביעית, יש להן בעור ולדמיהן בעור. לולבי האלה והבטנה והאטדין, יש להם שביעית, ולדמיהן שביעית, אין להם בעור ולא לדמיהן בעור. אבל לעליו, יש בעור, מפני שנושרין מאביהן:

דרטורה (ה) לולבי זרדין. לולבי חילן ששמו זרתא: לולבי האלה. לשון וכאלה וכאלון (ישעיהו), בערבי באלו"ט ובלע"ז גלנד"י: בטנה. מלשון בטנים וסקדים, בלשון ערבי פאסת"ק: ואטדים. מין ממניי הקולים שזומחים בו גרעינים שחורים קשים והן נאכלים: אבל לעלים. של כל אלו, יש ביעור, דאף על גב דלולבים אין נושרים ואין אני קורא בהם ולבהמתך ולחיה, כלה לחיה מן השדה כלה לבהמתך מן הבית, מכל מקום העלים נושרים הן ממקום חיבורן, ולענפים שהם מחוברים בו קרי אביהן, וכיון שהם נושרים יש להם ביעור:

ו. הורד והפפר והקטף והלטם, יש להם שביעית ולדמיהן שביעית. רבי שמעון אומר, אין לקטף שביעית, מפני שאינו פרי:

דרטורה (ו) ורד. שושן: והכופר. הוא שקורים לו בערבי אלחנ"א. ויש אומרים שהוא בושם שקורין גרופול"י: והקטף. חילן אפסרמון: לוטם. תרגום לוט ולטום. יש אומרים שהוא ליעור בערבי, פניול"י ש בלע"ז: יש להם שביעית ולדמיהם שביעית. והוא הדין דיש להן ביעור ולדמיהן ביעור ואף על פי שלא נזכר במסנה: מפני שאינו פרי. ודינן כעלים דאין להם קדושת שביעית משום דהנאתן אחר ביעורן, והתורה אמרה לאכלה דומיא דאכילה שהנאתן וביעורן איה, ילאו עמים דהנאתן אחר ביעורן, ותנא קמא סבר דקטפו זה פריו. והלכה כרבי שמעון:

ז. ורד חדש שכבשו בשמן ישן, ילקט את הורד. וישן בחדש, חיב בבעור. חרובים חדשים שכבשו ביין ישן, וישנים בחדש, חיבין בבעור. זה הכלל, כל שהוא בנותן טעם, חיב לבער, מין בשאינו מינו. ומין במינו, כל שהוא. שביעית אוסרת כל שהוא במינה, ושללא במינה, בנותן טעם:

דרטורה (ז) ורד חדש שכבשו בשמן ישן. ורד של שביעית שכבשו בשמן של ששית ילקט את הורד קודם שיגיע זמן הביעור והכל מותר, אבל ורד של שביעית שכבשו בשמן של שמינית וכבר הגיע זמן הביעור של הורד, חייב לבער את הכל כדקתני סיפא דשביעית אוסרת מין בשאינו מינו בנותן טעם: וחרובין חדשים כו'. הכא מייירי

צבא לשחות היין אחר זמן הביעור דככל ענין חייב לצער. ואם לא נשתהו החרובים
ביין עד זמן הביעור, ילקט החרובין והיין מותר כמו בורד והכי תניא בהדיא
בתוספתא: זה הכלל וכו'. ככל איסורים שבתורה מיירי דככולן במינו במשהו, ומין
בשאינו מינו בנותן טעם. ואינה הלכה: השביעית אוסרת בכל שהוא במינה. לאחר
הביעור. אבל קודם הביעור אין בהם קדושת שביעית שיהא אסור להפסידה ולעשות
בהם סחורה, עד שיהא בהם בנותן טעם בין במינה בין שלא במינה: ושלא במינה.
אפילו לאחר הביעור בנותן טעם:

גמרא ברכות דף ט"ל ע"ב

אָתְמָר הַבֵּיאוּ לְפָנֵיהֶם פְּתִיתִין וְשָׁלְמִים אָמַר רַב הוֹנָא מְבָרַךְ עַל הַפְּתִיתִים
וּפּוֹטֵר אֶת הַשְּׁלֵמִים. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר שְׁלִימָה מְצֻנָּה מִן הַמּוֹבָחָר אָבֵל
פְּרוּסָה שֶׁל חֲטִין וְשְׁלִימָה מִן הַשְּׁעוּרִין דְּבָרֵי הַכֹּל מְבָרַךְ עַל הַפְּרוּסָה שֶׁל
חֲטִין וּפּוֹטֵר אֶת הַשְּׁלִימָה שֶׁל שְׁעוּרִין. אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק וַיֵּרָא שְׁמַיִם
יוֹצֵא יָדַי שְׁנִיחֶן וּמְנוּ מֵר בְּרִיָּה דְרַבִּינָא דְמַר בְּרִיָּה דְרַבִּינָא מְנִיחַ פְּרוּסָה
בְּתוֹךְ הַשְּׁלִימָה וּבוֹצֵעַ תְּנִי תֵּנָא קְמִיָּה דְרַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק מְנִיחַ הַפְּרוּסָה
בְּתוֹךְ הַשְּׁלִימָה וּבוֹצֵעַ וּמְבָרַךְ. אָמַר לֵיהּ מַה שְּׁמַךְ אָמַר לֵיהּ שְׁלָמִין. אָמַר
לֵיהּ שְׁלֹום אֲתָה וְשְׁלֹום מְשַׁנְתָּךְ שְׁשַׁמְתָּ שְׁלֹום בֵּין הַתְּלִמִּידִים. אָמַר רַב
פְּפָא הַכֹּל מוֹדִים בְּפִסְחָא שְׁמַנִּיחַ פְּרוּסָה בְּתוֹךְ שְׁלִימָה וּבוֹצֵעַ. מָאי טַעְמָא
(דְּבָרִים ט"ז) לָחֶם עוֹנֵי כְּתִיב. אָמַר רַבִּי אֲבָא וּבְשֶׁבֶת חֲתִיב לְבַצוֹעַ עַל שְׁתֵּי
כְּפָרוֹת מָאי טַעְמָא (שְׁמוֹת ט"ז) לָחֶם מְשֻׁנָּה כְּתִיב. אָמַר רַב אֲשֵׁי חֲזִינָא לֵיהּ
לְרַב פְּהֵנָא דְנִקְיִט תְּרִיתֵי וּבְצַע חֲדָא. רַבִּי זִירָא הָוָה בָּצַע אֶפּוּלָה שִׁירוּתָא.
אָמַר לֵיהּ רַבִּינָא לְרַב אֲשֵׁי וְהָא קָא מְתַחֲזִי כְּרַעְבְּתָנוּתָא אָמַר כִּינּוּן דְּכָל
יוֹמָא לָא קָא עֵבִיד הָכִי וְהָאִידָנָא קַעְבִּיד לָא מְתַחֲזִי כְּרַעְבְּתָנוּתָא רַב אָמִי
וְרַב אָסִי כִּי הָוָה מְתַרְמִי לְהוּ רִיפְתָא דְעָרוּבָא מְבָרַכִין עָלֶיהָ הַמוֹצֵיא לָחֶם
מִן הָאָרֶץ. אָמְרֵי הוֹאִיל וְאֲתַעְבִּיד בֵּיהּ מְצֻנָּה חֲדָא נַעְבִּיד בֵּיהּ מְצֻנָּה
אֲחֵרִיתִי:

רש"י פתיתין ושלמין. א"ר הונא אם רצה מצדך על הפתיתין ואם הפתיתים
גדולים מן השלמים כריך לצדך עליהן: יולא ידי שניהם. ידי מחלוקתו של רב הונא
ור"י: מניח פרוסה תחת השלמה. ונמצאו שתיהן צידו וצולע או משתיהן או מן
השלמה: לחם עוני כתיב. ודרכו של עני בפרוסה לפיכך כריך שיראה כצולע מן
הפרוסה: אכולא שירותא. פרוסה גדולה שהי' די לו לכל הסעודה בשבת: ריפתא

זוהר בלק דף קצ"ה ע"א

וְעַתָּה לְכֹה נָא אֲרָה לִי אֶת הָעַם הַזֶּה וְגוֹמֵר. רַבִּי אֲבָא פָּתַח (תהלים ק"ב) תִּפְלָה לְעֵנִי כִּי יַעֲטוּף וְגוֹמֵר. תִּלְתַּת אֵינּוֹן דְּכִתְיִב בְּהוּ תִּפְלָה וְאוּקְמוּהָ מְלָה דָּא חָד הָוָה מִשָּׁה וְחָד הָוָה דְּוּד וְחָד עֵנִי דְּאִתְּפָלְלוּ בְּהוּ וְאִתְּחַבֵּר בְּהוּ וְאִי תִימָא הָא כְּתִיב (חבקוק א) תִּפְלָה לְחַבְקוּק הַנְּבִיא הָא אַרְבַּע אֵינּוֹן. אֶלָּא חַבְקוּק לָאוּ בְּגִין תִּפְלָה הָוָה וְאַף עַל גַּב דְּכִתְיִב בֵּיהּ תִּפְלָה תּוֹשְׁבַחְתָּא וְהוּדָאָה אִיהוּ לְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל דְּאִתְּחַיָּא לִיהּ וְעַבְד עֲמִיה נָסִין וְגַבְוֵרָן דְּהָא בְּרִיה דְּשׁוֹנְמִית הָוָה. אֶבֶל תִּלְתָּא אֵינּוֹן דְּאִקְרוּן תִּפְלָה. (תהלים ז) תִּפְלָה לְמִשָּׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים תִּפְלָה דָּא דְלִית כְּגִינִיָּה בְּבַר נֶשׁ אַחְרָא תִּפְלָה לְדוּד. תִּפְלָה דָּא אִיהוּ תִּפְלָה דָּא דְלִית כְּגִינִיָּה בְּמִלְכָּא אַחְרָא. תִּפְלָה לְעֵנִי. תִּפְלָה דָּא קָדִים לְתִפְלָה דְּמִשָּׁה. וְקָדִים לְתִפְלָה דְּדוּד וְקָדִים לְכָל שְׁאָר צְלוֹתִין דְּעֲלָמָא. מָאִי טַעְמָא בְּגִין דְּעֵנִי אִיהוּ תְּבִיר לְבָא. וְכִתְיִב (שם לד) קָרוּב יִי לְנִשְׁבְּרֵי לֵב וְגוֹמֵר וּמִסְכָּנָא עֲבִיד תְּדִיר קִטְטָה בְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲצִית וְשָׁמַע מְלוּי. כִּיּוֹן דְּצִלֵי צְלוֹתִיהּ פָּתַח כָּל כְּנִי רְקִיעִין וְכָל שְׁאָר צְלוֹתִין דְּקָא סְלָקִין לְעִילָא דְּחֵי לֹון הֵהוּא מִסְכָּנָא תְּבִיר לְבָא דְּכִתְיִב תִּפְלָה לְעֵנִי כִּי יַעֲטוּף. כִּי יִתְעַטֵּף מִבְּעֵי לִיהּ. מָאִי כִּי יַעֲטוּף. אֶלָּא אִיהוּ עֲבִיד עֲטוּפָא לְכָל צְלוֹתִין דְּעֲלָמָא וְלָא עָאֲלִין עַד דְּצְלוֹתָא דִּילִיהּ עָאֲלַת. וְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר יִתְעַטְפוּן כָּל צְלוֹתִין וְצְלוֹתָא דָּא תִיעוּל לְגַבְאִי. לָא בְּעִינָא הָכָא בִּי דִינָא דִּידוּנּוֹן בִּינָנָא קָמָאִי לִיהוּוּ תְרַעוּמִין דִּילִיהּ וְאַנָּא וְהוּא בְּלַחוּדְנָא וְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִתְּיַחַד בְּלַחוּדוּי בְּאֵינּוֹן תּוֹרַעְמִין בְּהֵהוּא צְלוֹתָא דְּכִתְיִב וְלִפְנֵי יִי יִשְׁפּוּד שִׁיחוּ. לִפְנֵי יִי וְדָאִי. כָּל חִילֵי שְׁמִינָא שְׁאֲלִין אֲלִין לְאֲלִין. קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמָאִי אִתְּעַסַּק בְּמָאִי אִשְׁתַּדַּל. אָמַרִין אִתְּיַחַדָּא בְּתִיאֻבְתָּא בְּמָאֲנִין דִּילִיהּ פְּלָהוּ לָא יִדְעוּ מַה אִתְּעַבִּיד מַהֵהוּא צְלוֹתָא דְּמִסְכָּנָא וּמְכָל אֵינּוֹן תּוֹרַעְמִין דִּילִיהּ דְּלִית תִּיאֻבְתָּא לְמִסְכָּנָא אֶלָּא כַּד שְׁפִיד דְּמַעוּי בְּתוֹרַעְמוּ קָמִי מְלָכָא קַדִּישָׁא וְלִית תִּיאֻבְתָּא בְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֶלָּא כַּד מְקַבֵּל לֹון וְאוּשְׁדוּ קָמִיה וְדָאִי אִיהִי צְלוֹתָא דְּעֲבִיד עֲטוּפָא לְכָל צְלוֹתִין דְּעֲלָמָא. מִשָּׁה צִלֵי צְלוֹתִיהּ וְאִתְּעַכְב כְּמָה יוּמִין בְּהָאִי תִּפְלָה. דְּוּד חָמָא דְּכָל כְּוִין וְכָל תְּרַעֵי שְׁמִינָא כְּלָהוּ זְמִינִין לְאַפְתָּחָא לְמִסְכָּנָא וְלִית בְּכָל צְלוֹתִין דְּעֲלָמָא דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲצִית מִיַּד כְּצְלוֹתָא דְּמִסְכָּנָא כִּיּוֹן דְּחָמָא הָאִי עֲבִיד גְּרַמִּיה עֵנִיָּא וּמִסְכָּנָא פִּשְׁט לְבוּשָׁא דְּמִלְכוּתָא וְיִתְיִב בְּאַרְעָא כְּמִסְכָּנָא אָמַר תִּפְלָה דְּכִתְיִב תִּפְלָה לְדוּד הִטָּה יִי אֲזַנְדָּ עֵנִי. וְאִי תִימָא אָמָאִי. בְּגִין כִּי עֵנִי וְאַבְיוֹן אָנִי. אָמַר לִיהּ קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּוּד וְלָאוּ מְלָכָא אֲנָת וּשְׁלִיטָא עַל מְלָכִין תְּקִיפִין וְאַתְּ עֲבִיד גְּרַמְדָּ עֵנִי וְאַבְיוֹן. מִיַּד אַהֲדַר צְלוֹתִיהּ בְּגוֹוְנָא אַחְרָא וְשִׁבַּק מְלָה דְּאַבְיוֹן דְּעֵנִי וְאַמַּר שְׁמַרְה נַפְשִׁי

כִּי חָסִיד אָנִי. וְעַם כָּל דָּא כְּלָא הָוָה בֵּיה בְּדוּד אָמַר לֵיה רַבִּי אֶלְעָזָר שְׁפִיר
קֹאמְרִית:

תרגום הזוהר וְעַתָּה לָכֵה נָח אֲרָה לִי וְכוּ': רַבִּי אֲבָח פִּתְחָא, תְּפִלָּה לְעַנִּי כִי
יַעֲטוּף וְגו'. שְׁלָשָׁה הֵם שְׂפָתַיב זְבָהם תְּפִלָּה, וְהַעֲמִידוּהוּ דְזַבְר זָה. אַחַד הוּא
מִשָּׂה, אַחַד הוּא דְוֹד, וְאֶחָד הוּא עֲנִי, שְׁנַכְלָל זְבָהם וְנִתְחַזַּר זְבָהם. וְאִם
תֹּאמַר, הֲרֵי פִתּוּב, תְּפִלָּה לְחַזְבְּקוּק הַנְּבִיא, הֲרֵי אֲרַצְעָה הֵם. וּמִסִּיב, אֲלָח
חַזְבְּקוּק, לֹא מִשּׁוּם תְּפִלָּה הוּא אָמַר, וְאִף עַל פִּי שְׂפָתַיב צוּ תְּפִלָּה, שְׂבַח
וְהוֹדָאָה הוּא לְהַקְדוּשׁ זְרוּף הוּא, עַל שְׁהַחֲיָה אֹתוֹ, וְעַשָּׂה עִמּוֹ נְפִישׁ
וּגְבוּרוֹת. כִּי זְבָה שְׁל סוּגְמִית הִיא, שְׁהַחֲיָה אֹתוֹ חֲלִישָׁע. אֲבָל שְׁלָשָׁה הֵם
הַנְּקַרְאִים תְּפִלָּה, תְּפִלָּה לְמִשָּׂה אִישׁ הַאֲלֹקִים, תְּפִלָּה זוּ שְׁאִין פְּמוּה זְבָדָם
אֲחֵר. תְּפִלָּה לְדוּד, תְּפִלָּה זוּ הוּא תְּפִלָּה שְׁאִין פְּמוּה זְבָמְלָד אֲחֵר. תְּפִלָּה
לְעַנִּי, תְּפִלָּה הוּא. מִאֲלוֹ הַשְּׁלָשָׁה מִי חַסְדָּה מְפָלָן, הוּי אֹמַר, תְּפִלָּה שְׁל
עַנִּי. תְּפִלָּה זוּ קוּדְמַת לְתְּפִלָּה שְׁל מִשָּׂה, וְקוּדְמַת לְתְּפִלָּה שְׁל דְוֹד. וְקוּדְמַת
מְפָל שְׁאֵר תְּפִלוֹת הָעוֹלָם. שׂוֹחַל מֵהוּ הַטַּעַם, וּמִסִּיב, מִשּׁוּם שְׁעַנִּי הוּא שְׂבוּר
הֵלֵב, וְכַתּוּב, קְרוּב ה' לְנַשְׁצָרֵי לֵב. וְהַעֲנִי עוֹשָׂה תְּמִיד רִיב עִם הַקְדוּשׁ זְרוּף
הוּא, וְהַקְדוּשׁ זְרוּף הוּא מְקַסִּיב וְשׂוֹמֵעַ דְזַבְרֵיו. כִּיּוֹן שְׁהַעֲנִי הַתְּפִלָּל תְּפִלָּתוֹ,
פּוֹתִיחַ כָּל חַלּוֹנוֹת הַרְקִיעַ וְכָל שְׁאֵר הַתְּפִלוֹת הָעוֹלוֹת לְמַעְלָה דּוּחָה אֹתָם
אֹתוֹ הָעַנִּי, שְׂבוּר הֵלֵב. שְׂפָתַיב, תְּפִלָּה לְעַנִּי כִי יַעֲטוּף. וְהִיא זְרִיף לֹאמַר,
כִּי יִתְעַטֵּף, מֵהוּ כִי יַעֲטוּף. אֲלָח, הַיְפָרוּשׁ הוּא, הוּא עוֹשָׂה אִיחוּר, שְׂמֵחַ אֲחֵר
כָּל תְּפִלוֹת שְׂצַעוֹלָם שְׁאִינָן נִכְנָסוֹת עַד שְׁהַתְּפִלָּה שְׁלוּ נִכְנָסוֹת. וְהַקְדוּשׁ זְרוּף
הוּא אָמַר, תְּתַחֲרַנְהָ כָּל הַתְּפִלוֹת וְתְּפִלָּה זוּ תַעֲלֶה חֲלִי, אִינִי זְרִיף כְּאִין צִית
דִּין שְׂיָדוּנוּ צִינִינוּ, לְפָנֵי תְּהִינָה הַתְּרַעוּמוֹת שְׁלוּ, וְחֲנִי וְהוּא נְהִיָה זְבָלְזִינוּ.
וְהַקְדוּשׁ זְרוּף הוּא נְתִיחַד זְבָלְזִדוּ זְבָלְזִדוּ הַתְּרַעוּמוֹת, זְבָתְּפִלָּה הַיִּחַא, שְׂפָתַיב,
וְלְפָנֵי ה' יִשְׁפּוּף שִׁיחוּ. לְפָנֵי ה', וְדָחִי. כָּל זְבָחוֹת הַשָּׁמַיִם שׂוֹחֲלִים יֵלּוּ לְאֲלוֹ,
זְבָמָה עוֹסֵק הַקְדוּשׁ זְרוּף הוּא, זְבָמָה מְשַׁדְּל. אֹמְרִים לָהֶם, הוּא מְתִיחַד
זְבָתְּשׂוּקָה זְבָלִים שְׁלוּ, דְהִינוּ זְנַשְׁצָרֵי לֵב. כְּלָם אִינָם יוֹדְעִים מֵה נַעֲשָׂה
מְתְּפִלַת הָעַנִּי, וּמְפָל יֵלּוּ הַתְּרַעוּמוֹת שְׁלוּ, כִּי אִין תְּשׂוּקָה לְעַנִּי אֲלָח כְּשִׂשׂוּפָה
דְּמַעוֹת זְבָתְּרַעוּמוֹת לְפָנֵי הַמְּלִךְ הַקְדוּשׁ. וְאִין תְּשׂוּקָה לְהַקְדוּשׁ זְרוּף הוּא,
אֲלָח כְּשִׂהוּא מְהַזְל אֹתָם, וְנַשְׁפָּכִים לְפָנָיו. וְזוּ הוּא תְּפִלָּה שְׁעוֹשָׂה אִיחוּר
וְעַכּוּב לְכָל הַתְּפִלוֹת שְׂצַעוֹלָם. מִשָּׂה הַתְּפִלָּל תְּפִלָּתוֹ וְנִתְעַבֵּב כְּמָה יָמִים
זְבָתְּפִלָּה הַזוּ, מִחַמַת תְּפִלַת הָעַנִּי. דְוֹד רָחָה שְׂכָל הַחַלּוֹנוֹת וְכָל שְׁעָרֵי הַשָּׁמַיִם
כְּלָם מוּכְנָים לְהַפְתִּיחַ לְתְּפִלַת הָעַנִּי, וְאִין זְכָל הַתְּפִלוֹת שְׂצַעוֹלָם, שְׁהַקְדוּשׁ

צָרוּךְ הוּא מְהֻיָּב לָהּ מִיָּד, כִּתְּפִלַּת הָעֲנִי. כִּיּוֹן שָׂרָחָה זֶה, עָשָׂה עֲלֵמוֹ עֲנִי וְאֶצִּיּוֹן, פָּשַׁט לְבוּשׁ הַמַּלְכוּת וַיִּשָּׁב עַל הָאָרֶץ כְּאֶצִּיּוֹן, וְאָמַר תְּפִלָּה, שְׂכַחוּב, תְּפִלָּה לְדוֹד הִיטָה ה' אֶצִּיּוֹן עֲנִי. וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה, מִשָּׁם כִּי עֲנִי וְאֶצִּיּוֹן אָנִי. אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ צָרוּךְ הוּא, דָּוָד, וְכִי אֶצִּיּוֹן מְלִיטָה עַל מַלְכִים גְּבוּרִים, וְחָתָה עוֹשָׂה עֲלֵמוֹ עֲנִי וְאֶצִּיּוֹן. מִיָּד הַחֲזִיר תְּפִלָּתוֹ צָחֵפֶן אַחֵר, וְעִזָּב הַמַּלְכִים אֶצִּיּוֹן וְעֲנִי, וְאָמַר, שְׂמָרָה נַפְשִׁי כִּי חֲסִיד אָנִי. וְעַם כָּל זֶה, הַכֹּל הִיָּה צָדוֹק, הֵן עֲנִי וְהֵן חֲסִיד. אָמַר לִיָּה רַבִּי אֶלְעָזָר, יִפֶּה אֶמְרָתָּ.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק י'

א. מִי שֶׁטָעָה בִּימּוֹת הַגְּשָׁמִים וְלֹא אָמַר מוֹרִיד הַגְּשָׁם וְלֹא מוֹרִיד הַטַּל חוּזֵר לְרֹאשׁ וְאִם הִזְכִּיר הַטַּל אֵינּוֹ חוּזֵר. וְאִם טָעָה בִּימּוֹת הַחֶמְדָּה וְאָמַר מוֹרִיד הַגְּשָׁם חוּזֵר לְרֹאשׁ וְאִם לֹא הִזְכִּיר טַל אֵין מְחֻזָּרִין אוֹתוֹ שֶׁאֵין הַטַּל נֶעְצָר וְאֵין צָרִיךְ בִּקְשָׁה: **ב.** מִי שֶׁשָּׂכַח שֶׁאֵלָה בְּבִרְכַּת הַשָּׁנִים אִם נִזְכָּר קוֹדֵם שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה שׁוֹאֵל אֶת הַגְּשָׁמִים בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה וְאִם נִזְכָּר אַחֵר שֶׁבִּירָךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה חוּזֵר לְבִרְכַּת הַשָּׁנִים. וְאִם לֹא נִזְכָּר עַד שֶׁהִשְׁלִים כָּל תְּפִלָּתוֹ חוּזֵר לְרֹאשׁ וּמִתְפַּלֵּל שְׁנִיָּה: **ג.** טָעָה וְלֹא הִזְכִּיר יַעֲלֶה וְיָבֹא אִם נִזְכָּר קוֹדֵם שֶׁיִּשְׁלִים תְּפִלָּתוֹ חוּזֵר לְעִבּוּדָה וּמִזְכִּיר. וְאִם נִזְכָּר אַחֵר שֶׁהִשְׁלִים תְּפִלָּתוֹ חוּזֵר לְרֹאשׁ. וְאִם הָיָה רָגִיל לומר תְּחִנּוּנִים אַחֵר תְּפִלָּתוֹ וְנִזְכָּר אַחֵר שֶׁהִשְׁלִים תְּפִלָּתוֹ קוֹדֵם שֶׁיַּעֲקוֹר רַגְלָיו חוּזֵר לְעִבּוּדָה: **ד.** בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּחוּלוֹ שֶׁל מוֹעֵד אוֹ בְּשַׁחֲרִית וּבְמִנְחָה שֶׁל רֹאשִׁי חֲדָשִׁים אֲבָל עֲרֻבִית שֶׁל רֹאשׁ חֲדָשׁ אִם לֹא הִזְכִּיר אֵינוֹ:

מוסר

מספר חסידים ס"י קי"ב קי"ג קי"ד

אם חטא חבירך והתרית בו פלוני אל תעשה כן יותר וחזר ועשאו כי לא ישמע אליך ועבר עבירה תכריז עליו ברבים התריתי בו והוא לא שמע להתראתי: ואם ירננו העולם על צדיק פלוני אחד שבא לו מקרה אחד רע. תאמר לו בעון הדור נתפש שהצדיקים נתפשים בעון הדור שנאמר (איכה ה) רוח אפינו משיח ה' נלכד בשחיתותם: המשנה מנהג ראשונים כמו פיוטים וקרויבץ שהנהיגו לומר קרויבץ הקליר ואומר קרויבץ אחרות עובר משום (משלי כב) אל תסיג גבול עולם אשר עשו אבותיך. לא תסיג גבול רעד אשר גבולו: ראשונים:

בלק יום שני תורה

כיון בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד ד' דמילוי יו"ד דשם בין להשאר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

(ח) ויאמר אליהם לינו פה הלילה והשבותי אתכם דבר פאשר ידבר יהוה אלי וישבו ערי-מואב עם-בלעם: ואמר להון ביתו הכא בלילא ואתב יתכון פתגמא פמא די ימליל יי עמי ואוריכו רברבי מואב עם בלעם:

רס"י לינו פה הלילה. אין רוח הקדש שורה עליו אלא כלילה, וכן לכל נביאי אמות העולם, וכן לבן בחלום הלילה, שנאמר (בראשית לא, כד) ויצא אלהים אל לבן הארמי בחלום הלילה. כאדם ההולך אצל פלגשו בהחבא: כאשר ידבר ה' אלי. אם ימליכני ללכת עם בני אדם כמותכם אלא עמכם, שמה אין כבודו לתתי להלך אלא עם שרים גדולים מכם: וישבו. לשון עכבה:

(ט) ויבא אלהים אל-בלעם ויאמר מי האנשים האלה עמך: ואתא מימר מן קדם יי לות בלעם ואמר מן גוברא האליו דעמד:

רס"י מי האנשים האלה עמד. להטעותו בא. אמר פעמים שאין הכל גלוי לפניו, אין דעתו שזה עליו, אף אני אראה את שאוכל לקלל ולא יבין:

(י) וַיֹּאמֶר בְּלִעָם אֶל-הָאֱלֹהִים בְּלִקְ בֶּן-צֹפֹר
מִלֶּךְ מוֹאָב שְׁלֹז אֵלַי: וַאֲמַר בְּלִעָם קָדָם יְיָ בְּלִק בֶּן צֹפֹר מִלְּפָא
דְּמוֹאָב שְׁלַח לְוֹתִי:

רס"י בלק בן כפור וגו'. אף על פי שאיני חשוב בעיניך, חשוב אני בעיני המלכים:

(יא) הֲגֵתָה הָעָם הַיֵּצֵא מִמִּצְרַיִם וַיִּכַּס אֶת-עֵינָי
הָאָרֶץ עֲתָתָה לְכָתָה קָבָה-לִּי אֹתוֹ אֹלֵי אוֹכַל
לְהַלְוֹם בּוֹ וְגַרְשֵׁתִיו: הָא עֲמָא דִּי נִפְק מִמִּצְרַיִם וְחָפָא זֵת עֵין
שְׁמִשָּׂא דְאַרְעָא כְּעֵן אִיתָא לוֹט לִי זְתִיָה מָאִים אֵיכוּל לְאַגְחָא בֵּיהּ קָרֵב
וְאַתְרֵיכִינִיָה:

רס"י קבה לי. זו קסה מארה לי, שהוא נוקב ומפרש: וגרשתיו. מן העולם. ובלק לא אמר אלא ואגרשנו מן הארץ, איני מבקש אלא להסיעם מעלי, ובלעם היה שונאם יותר מזבלק:

נביאים - מיכה - פרק ה

(יב) וְהִכַּרְתִּי פְסִילֶיךָ וּבִמִצְבוֹתֶיךָ מִקָּרְבְּךָ וְלֹא-
תִשְׁתַּזְוֶנָה עוֹד לְבַמַּעֲשֵׂה יְדֶיךָ: וְאַשִּׁיחֵי צְלָמֵי עַמְּמָא

וְקָמְתָהוּן מִבִּינְךָ וְלֹא תִשְׁתַּעַבְדוּ עוֹד לְעוֹבְדֵי יְדָדָּה : (יג) וְנָתַתְּ שִׁיתִי אֲשִׁירֶיךָ
מִקָּרְבְּךָ וְהִשְׁמַדְתִּי עָרֶיךָ : וְאַעֲקֹר שְׁתִּילֵי עַמְמֵיךָ מִבִּינְךָ
וְאֲשִׁיצִי בְּעַלְי דְּבַבְךָ :

רס"י והשמדתי עריך . ואשילי בעלי דבבך וכן (ישעיה יד) ומלאו פני תבל
ערים וכן (שמואל א כח) ויהי עריך :

(יד) וְעָשִׂיתִי בְּאֶרֶץ וּבְזוֹמָה נֶקֶם אֶת-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר
לֹא שָׁמְעוּ : (פ) וְאַעֲבִיד בְּרָגוּז וּבְחַמָּה יַת פּוֹרְעָנוֹת דִּין מִן עַמְמֵיךָ דְלָא קִבִּילוּ
אוּלְפָן אֹרִייתָא : ו (א) שָׁמְעוּ-נָא אֶת אֲשֶׁר-יְהוָה אָמַר
קוֹם רִיב אֶת-הַהָרִים וְתִשְׁמַעְנָה הַגְּבָעוֹת
קוֹלְךָ : שְׁמְעוּ קְעוּן יַת דִּינִי אֲמַר קוֹם דִּין עִם טוֹרִיָא וְיִשְׁמְעוּ רַמְתָּא קִלְדָּה :

רס"י את ההרים . את האבות : הגבעות . האמהות :

כתובים - תהילים - פרק מג

(ה) בַּיָּהּ-תִּשְׁתַּוְּוִזוּ וְנַפְשִׁי וּבַיָּהּ-תִּתְהַבֵּי עָלַי
הוֹזִילֵי לֹאֱלֹהִים כִּי-עוֹד אוֹדְנוּ יִשׁוּעַת פִּנְי
וְאֱלֹהֵי : מַה תִּתְמַכְּכוּן נַפְשֵׁי וּמַה תִּרְגְּשִׁי עָלַי אֹרִיכֵי לֹאֱלֹהֵי אַרוּם תוֹב
אֲשַׁבְּחֶנִּיה בְּפוֹרְקָנִיה דְּמִן קִדְמוּי דִּי הוּא אֱלֹהֵי : מַד (א) לְבַנְצוֹן לְבַנְי-

הָרָזוּ מִשְׁכִּיל: לְשַׁבְּחָא לְדוּד עַל יְדִיהוֹן דְּבְנֵי קַרְח שְׁכָלָא טָבָא : (ב)
אֱלֹהִים | בְּאֲזִינֵנוּ שְׁמוֹעֵנוּ אֲבוֹתֵינוּ סִפְרוּ-לָנוּ
פִּעַל פְּעֻלָּת בְּיָמֵיהֶם בְּיָמֵי קָדָם: יי באודננא שְׁמַעְנָא
אַבְהֵתְנָא אֲשֵׁתְעִיו לְנָא עוֹבְדָא דְעַבְדְתָא בְּיָמֵיהוֹן בְּיָמֵי דִּי מְלָקְדָמִין :

רש"י באזנינו שמענו . מכאן אתה למד שהיו מדברים בני קרח בשביל דורות הללו הזאים אחריהם שאילו בשביל עצמם לא היה להם לומר אבותינו ספרו לנו שהרי הם עצמם ראו נסי המדבר והים והירדן ומלחמות יהושע כך מפורש באגדת תהלים :

(ג) **אֲתָהּ | יְדֹךָ גֹּזִים הַיּוֹרֵשֶׁת וְהַטָּעִים תִּרְעֵ**
לְאֲבוֹתֵינוּ וְהַטָּעִים: אַנְתָּ בִידָא דְגְבוּרְתָּד עֲמִיָּא פְנַעְנֵי תִּרְכָתָא
וְנִצְבְּתַנּוּן לְבֵית יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָהוֹן תִּבְרַת עֲמִיָּא וּפְסִדְתַּנּוּן :

רש"י תרע לאומים . הרעות לשבעה אומות גדולות וסילחתם מפנינו ואתה בידך כחך הורשתם מתוך ארלכם ותטעם לאבותינו בתוכה :

משנה פסחים פרק ו

א. אֵלּוּ דְבָרִים בְּפִסַּח דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת, שְׁחִיטָתוֹ וְזָרִיקָת דָּמוֹ וּמְחִוֵי קָרְבָּיו וְהַקָּטֹר חֲלָבָיו, אֲבָל צְלִיתוֹ וְהַדָּחַת קָרְבָּיו אֵינָן דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת. הַרְפָּתוֹ וְהַבָּאָתוֹ מִחוּץ לַתְּחוּם, וְחֲתִיכַת יִבְלָתוֹ, אֵין דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת. רַבִּי אֶלִיעֶזֶר אָמַר, דּוֹחִין :

ברטנורה (ה) אלו דברים בפסח דוחין את השבת. פסח דוחה את השבת, לנאמר מועדו בפסח (במדבר ט) ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו, ונאמר מועדו בתמיד (שם כח) תשמרו להקריב לי במועדו, מה מועדו האמור בתמיד דוחה את השבת שנאמר

(ס) על עולת התמיד, אף מועדו האמור בפסח דוחה את השבת: שחיטתו וזריקת דמו. אי אפשר לעשותן כלילה כתיב (ויקרא ז) ביום נוותרו להקריב, ביום ולא כלילה: מחוי. קינות, כמו אכלה ומחתייה פיה (משלי ב). מחוי קרביו דוחין את השבת, שלא יסריחו: כליותו והדחת קרביו אינן דוחין. לאפשר מסתחשך: הרבנות. על כתפו להביאו דרך רשות הרבים לעזרה אע"פ שאין בו אלא איסור שבות, שהחי נושא את עצמו אין דוחה, דהוה ליה למעבדה מאתמול. וכן הבאתו מחוץ לתחום, וחתיכת יבלתו של קרבן פסח להסיר מומו, אע"פ שאין בו אלא איסור שבות, שחתיכה בשינוי או בידו, אינן דוחים. והא דתנן בשלהי ערוזין חותכין יבלת במקדש, ההיא ביבשה דמפרך פרכא, ומתניתין להכא בלחה. ואע"פ לכשחתיכה בשינוי או בידו כללחר יד הוא, אפילו הכי אסור בלחה דהוה ליה למעבדה מאתמול: ר' אליעזר אומר דוחין. דסבר מכסירי מלוא דוחים את השבת במסכת שבת:

ב. אמר רבי אליעזר, והלא דין הוא, מה אם שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת, אלו שהן משום שבות לא ידחו את השבת. אמר לו רבי יהושע, יום טוב יוכיח, שהתירו בו משום מלאכה, ואסרו בו משום שבות. אמר לו רבי אליעזר, מה זה, יהושע, מה ראיה רשות למצוה. השיב רבי עקיבא ואמר, הריא תוכיח, שהיא מצוה והיא משום שבות ואינה דוחה את השבת. אף אפה אל תתמה על אלו, שאף על פי שהן מצוה והן משום שבות, לא ידחו את השבת. אמר לו רבי אליעזר, ועליה אני דן, ומה אם שחיטה שהיא משום מלאכה, דוחה את השבת. הריא שהיא משום שבות, אינו דין שדוחה את השבת. אמר לו רבי עקיבא, או חלוף, מה אם הריא שהיא משום שבות, אינה דוחה את השבת. שחיטה שהיא משום מלאכה, אינו דין שלא תדחה את השבת. אמר לו רבי אליעזר, עקיבא, עקרת מה שכתוב בתורה, (בין הערבים), במועדו (במדבר ט) בין בחל בין בשבת. אמר לו, רבי, הריא לי מועד לאלו במועד לשחיטה. כלל אמר רבי עקיבא, כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת, אינה דוחה את השבת. שחיטה שאי אפשר לעשותה מערב שבת, דוחה את השבת.

בדטורה (ג) שחיטה שהיא. אסורה בחולין בשבת משום איסור מלאכה גמורה אף על פי כן דוחה את השבת בפסח: אלו שהם משום שבות לא ידחו. בתמיהה: יום טוב יוכיח. שהתירו בו שחיטה וביקול שהוא אב מלאכה ומותרין להדיוט, ואסרו בו להביא דבר מחוץ לתחום ולאכלו, הואיל והיה אפשר לו מאתמול ואף על גב דתחומין מדרבנן: מה ראייה רשות למלוא. אכילת הדיוט רשות היא, וכורך גבזה מלוא היא, ואם העמידו חכמים איסור שבות שלהן במקום רשות, יעמידוהו אף במקום מלוא. ור' יהושע סבר כל שמחת יום טוב מלוא היא ואפילו הכי אינו דוחה שבות: הזאה

תוכיח שהיא מראה. בטמא מת שחל שזיעי שלו להיות בשבת ערב הפסח, שאם לא יזה לא יעשה פסחו ואפילו הכי אינו דוחה דהכי קים ליה לר' עקיבא ללא דחיא. והזאה שבות היא דמחזי כמאן דמתקן גזרא: ועליה אני דן. וגם על ההזאה אני חולק ואומר שתדחה ולא יעכבהו מפסח, מקל וחומר זה בעלמו: אמר לו רבי עקיבא או חלוף. או אני אחליף את הדין. דפשיטא ליה דהזאה מעכבא וילפינן בקל וחומר מינה לשחיטה [שתעכב]: זמועדו. ויעשו בני ישראל את הפסח זמועדו (במדבר ט): הבא לי מועד לאלו. שיהא להם זמן קדוע, כמו שקבע לשחיטה, הלכך כיון שלא קבע להם זמן ומלי למעבד מאתמול, לא דחיא, והזאה נמי לאו מגופיה דפסח היא ולא כתיב ביה זמועדו. והלכה כרבי עקיבא:

ג. אימתי מביא חגיגה עמו, בזמן שהיא בא בחל בטירה ובמעט. ובזמן שהיא בא בשבת במרבה ובטמאה, אין מביאין עמו חגיגה:

דרטורה (ג) אימתי מביא חגיגה עמו. עם הפסח בארבעה עשר בניסן: בזמן שהוא בא בחול ובטהרה. דאע"ג דפסח דחי שבת וטומאה, חגיגה לא דחיא שבת וזמועדו. שהיה פסח מועט לאכילת בני חבורה, ואוכלין החגיגה תחלה כדי שיהיה הפסח גמר שביעתו במרובה. שהיתה החבורה מועטת ודי להן בפסח לבדו: ובטומאה. שרוב צבור טמאין, אין מביאין עמו חגיגה, שחגיגת יום ארבעה עשר רשות היא ולא חובה:

ד. חגיגה היתה באה מן הצאן, מן הבקר, מן הכבשים ומן העזים, מן הזכרים ומן הנקבות. ונאכלת לשני ימים ולילה אחד:

דרטורה (ה) מן הבקר. מה שאין כן בפסח שאינו בא לא מן הבקר ולא מן הנקבות:

ה. הפסח ששחטו שלא לשמו בשבת, חיב עליו חטאת. ושאר כל הזבחים ששחטו לשם פסח, אם אינן ראויין, חיב. ואם ראויין הן, רבי אליעזר מחיב חטאת, ורבי יהושע פוטר. אמר רבי אליעזר, מה אם הפסח שהוא מתר לשמו, כששנה את שמו, חיב. זבחים שהן אסורין לשמו, כששנה את שמו, אינו דין שיהא חיב. אמר לו רבי יהושע, לא, אם אמרת בפסח ששנהו לדבר אסור, תאמר בזבחים ששנו לדבר המתיר. אמר לו רבי אליעזר, אמורי צבור יוכיחו, שהן מתרין לשמו, והשוחט לשמו, חיב. אמר לו רבי יהושע, לא, אם אמרת באמורי צבור שיש להן קצבה, תאמר בפסח שאין לו קצבה. רבי מאיר אומר, אף השוחט לשם אמורי צבור, פטור:

דרטורה (ו) הפסח ששחטו שלא לשמו. בארבעה עשר שחל להיות בשבת, וסבור כשם שמוטר לשמו כד מותר שלא לשמו: חייב חטאת. שחלל שבת בשוגג: אם אינו

ראויין. לפסח, כגון עגל או איל בן שתי שנים או נקבה. חייב עליו חטאת אם נתעלמה ממנו שבת או סבור שמותר לשחוט זבחים אחרים לשם פסח בשבת, דהאי לאו טועה בדבר מלוא, דהכל יודעים שאין זה כשר לפסח: ואם ראויין הן. כגון זה בן שנה של שלמים ששחטו לשם פסח, דמתוך שהוא טרוד ובהול לשחוט פסחו טעה בדבר זה ולא נזכר שהקדישו לזבח אחר: ר' אליעזר מחייב חטאת. אע"פ שטעה בדבר מלוא: ורבי יהושע פוטר. דקסבר טעה בדבר מלוא ועשה מלוא כל דהו פטור מחיוב חטאת שבה, וזה עשה מלוא שהקריב קרבן, דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים, ואף הגשמים לשם פסח מכשיר להו ר' יהושע בפרק תמיד נשחט: מה אם הפסח. שמותר לשחטו בשבת לשמו, סינה את שמו אודית מיהא דחייב חטאת כדקתני לעיל: ששינהו לדבר האסור. ששחטו לשם קרבנות אחרים שאסורים לשחטן בשבת: ששינהו לדבר המותר. ששחטו לשם דבר המותר לשחטו בשבת: אימורי לבור. קרבנות האמורים ללבור בשבת כגון תמידים ומוספין יוכיחו שמותרים לשחטן לשמן, והשוחט שאר זבחים לשמן בשבת חייב: שיש להן קצבה. שאינו רואה אחרים עסוקין בשחיטתו, וכיון שנשחט התמיד יודע הוא שאין צריך לשחוט עוד, הלכך אין זה טועה אלא שוגג ללא היה לו לטעות בדבר: תאמר בפסח שאין לו קצבה. דהכל צריכין לכך והרי הוא רואה אחרים הרבה עסוקים בכך וטרוד הוא להתעסק במלוא. ואפילו שחט הוא פסח כבר ומלא זבח זה עומד בעזרה וכסבור שהוא פסח ושחטו לשם מי שהוא, טועה בדבר מלוא הוא: ר' מאיר אומר. השוחט בשבת זבחים אחרים כל ימות השנה לשם אמורי לבור פטור. והלכה כר' יהושע ואין הלכה כר' מאיר:

ו. שְחָטוּ שְלֹא לְאוֹכְלָיו וְשֹׁלֵא לְמִנּוּיָיו, לְעֶרְלִין וְלְטִמְאִין, חֵיב. לְאוֹכְלָיו וְשֹׁלֵא לְאוֹכְלָיו, לְמִנּוּיָיו וְשֹׁלֵא לְמִנּוּיָיו, לְמוּלִין וְלְעֶרְלִין, לְטְהוֹרִים וְלְטִמְאִים, פְּטוּר. שְחָטוּ וְנִמְצָא בְעַל מוּם, חֵיב. שְחָטוּ וְנִמְצָא טְרָפָה בְּסִתְרָה, פְּטוּר. שְחָטוּ וְנִדְדַע שְמִשְׁכוּ הַבְּעָלִים אֶת יָדָם, או שְמִתּוּ או שְנִטְמְאוּ, פְּטוּר, מִפְּנֵי שְשָחַט בְּרִשׁוֹת:

בדטורה (1) לאוכליו ושלא לאוכליו פטור וכו'. דהא פסח כשר הוא, דאמרינן פרק תמיד נשחט דהשוחט לפסולים ולכשרים לא פסל: שחטו ונמצא בעל מום חייב. דשוגג הוא ולא אנוס שהיה לו [לצקרו]: שמשכו הבעלים את ידם ממנו קודם שחיטה ונמנו על אחר: או שמתו או שנטמאו. דעכשיו לא נתנה שבת לדחות אללם: פטור. שאנוס הוא, ללא היה יודע שכך הוא ולא היה לו לדוק על כך:

גמרא פסחים דף ס"ח ע"ב

אמר רבי אליעזר ומה אם שחיטה וכולי רבי יהושע לטעמיה דאמר שמחת יום טוב נמי מצוה היא. דתניא רבי אליעזר אומר אין לו לאדם ביום טוב אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה. רבי יהושע אומר חלקהו חציו לאכילה ושתייה וחציו לבית המדרש. ואמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו כתוב אחד אומר (דברים יז) עצרת לה' אלהיך וכתוב אחד אומר (במדבר כט) עצרת תהיה לכם. רבי אליעזר סבר או פלו לה' או פלו לכם. ורבי יהושע סבר חלקהו. חציו לה' וחציו לכם. אמר רבי אלעזר הכל מודים בעצרת. דבעינן נמי לכם. מאי טעמא יום שנתנה בו תורה הוא. אמר רבה הכל מודים בשבת דבעינן נמי לכם. מאי טעמא (ישעי' נח) וקראת לשבת עונג. אמר רב יוסף הכל מודים בפורים דבעינן נמי לכם מאי טעמא ימי משתה ושמחה פתיב ביה. מר בריה דרבנא פליה שתא הנה יתיב בתעניתא לבר מעצרתא ופוריא ומעלי יומא דכפורי. עצרת יום שנתנה בו תורה. פוריא (אסתר ט) ימי משתה ושמחה כתיב. מעלי יומא דכפורי דתנא חזיא בר רב מדפתי (ויקרא כג) ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש וכי בתשעה הם מתעניין והלא בעשירי מתעניין אלא לומר לך כל האוכל ושותה בתשעה בו מעלה עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי. רב יוסף ביומא דעצרתא עבדי ליה עגלא תלתא. אמר אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא. רב ששת כל תלתין יומין מהדר ליה תלמודיה ותלי וקאי בעיברא דדשא ואמר חדאי נפשאי. חדאי נפשאי. לך קראי. לך תנאי. איני והא אמר רבי אלעזר אלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שניאמר (ירמ' לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי מעיקרא כי עביד איניש אדעתא דנפשיה קא עביד. אמר רב אשי ולמאי דקאמר רבי אליעזר נמי יום טוב רשות אית ליה פירכא ומה יום טוב שהתיר בו מלאכה של רשות לא התיר שבות שעמה שבת שלא התיר בה אלא מלאכה של מצוה אינו דין שלא תתיר שבות שעמה. ורבי אליעזר שבות דמצוה עדיף ליה:

כ"י דבעינן נמי לכם. שישמח בו במאכל ובמשתה להראות שנוח ומקובל יום זה לישראל שנתנה תורה בו: כל האוכל ושותה וכו'. צפ"ב דיומא מוקמינן להא דרשא אליבא דמאן דאמר אין אדם מוזהר על תוספת עינוי להתחיל להתענות מצעוד יום ואפי' למאן דאית ליה מוסיפין מחול על הקודש מקרא אחרינא נפקא ליה מבחריש ובקציר תשבות הלכך כי אתא האי בתשעה להכי אתא והכי קאמר ומה שאתם עושי' בתשעה דהיינו אכילה ושתייה אני קורא עינוי: עבדי לוי' עגלא תלתא. הי' מורה לאנשי ביתו להכין לו סעודה. אי לאו האי יומא. שלמדתי תורה ונתרוממתי הרי אנשי הרבה בשוק ששמן יוסף ומה ביני לבינם: ותלי. נשען: חדאי נפשאי. שמחי נפשי: לך קראי לך תנאי. בשבילך ולכורכך שניתי וקריתי: איני. וכי אין הנאה בתלמוד תורה אלא ללומדיה לבד: אם לא בריתי. של יום ולילה דהיינו

תלמוד תורה שכתוב בו יוס וליכה: אית ליה פירכא. למילתיה דאמר מלאכת מורה
דוחה שבת כ"ט שבות דמורה שפיר מיהדר ליה רבי יהושע יו"ט יוכיה מק"ו ומה
שמחת יו"ט שהיא רשות והתרתה בו משו' מלאכה לא התרת' בו מקום שבות שבת
ללא התרתה זה אלא מלאכת מורה כגון שחיתת קרבות כבוד אינו דין שלא תתיר
שבות חפי' של מורה: ור"א. אמר לך האי לאו ק"ו הוא דשבות דמורה עדיפא
משבות דרשות ולכך יו"ט דשמחתו רשות גזרו על שבות שלה אצל שבת דדחיית
מלאכה שבו מקום מורה היא לא גזרו חכמים זה על השבות לדחות את המורה:

זוהר בלק דף קצ"ה ע"ב

אמר רבי אלעזר ארימית ידי בצלו לקמי מלכא קדישא דהא תנינן אסיר
ליה לבר נש לארמא ידוי לעילא בר בצלו ובברכאן ותחנוניס למריה
דכתיב (בראשית י"ד) הרימותי ידי אל יי אל עליון ומתרגמינן ארימית ידי
בצלו דהא אצבעאן דידין מליו עלאין אית בהו. והשתא אנא הכי עבידנא
ואמינא דכל מאן דאליו ארבע יסדר קמי מאריה ועביד גרמיה ברעויתא
בתיקונא דא כדקא יאות בתקונא דא לא תהדר צלותיה בריקניא.
בקדמיתא עבד לסדרא שבחא קמי מאריה ולזמרא קמיה. ודא בתושבחו
דקמי צלותא ולבתר עבד לבתר דצלי צלותא דעמידה איהו עבדא דסדר
צלותא דמאריה. ולבתר עבד לבתר דצלי כל צלותיה ואזיל ליה. ועל דא
דוד תלת זמנין עבד גרמיה בצלותא דא עבד דכתיב הושע עבדך אתה
אלהי שמח נפש עבדך וכתיב (תהלים פ"ו) תנה עזך לעבדך. הא תלת זמנין
אצטריך לשואה גרמיה עבד לבתר לשואה גרמיה גו אינון דמסרי נפשיהו
על קדושת שמייה והיינו ביחודא דשמע ישראל דכל מאן דשוי הכי רעותיה
בהאי קרא אתחשיב ליה פאלו מסר נפשיה על קדושת שמייה לבתר
לשואה גרמיה עני בזמנא דעאל ודפיק דשין דרומי מרומים כד אמר אמת
ויציב וסמיך גאולה לתפלה למהוי בצלותא דעמידה תביר לבא עניא
ומספנא. ולשואה רעותיה לאתפללא גו מספני בתבירו דלבא במאיכו
דנפשא. לבתר לשואה גרמיה גו חסידים בשומע תפלה לפרשא חטאו
דהכי אצטריך יחיד בשומע תפלה בגין לאתדבקא בימינא דפשוטה
לקבלא לאינון דתבין וכדין אקרי חסיד הא ארבע אליו כדקא יאות. מאן
פליל לכל הני ההוא דקא אצטריך לכללא לון והאי איהו עבד דאכליל
לכל שאר. תלת עבדין אינון בתלת דוכתין וכלהו חד ועלייהו כתיב הנה
כעיני עבדים אל יד אדונייהם וגומר. בין עבד לעבד אינון אחרנין בין עבד
קדמאה לעבד תניינא אית ליה לממסר נפשיה על יחודא דקדושת שמייה
ולשואה גרמיה עני ומספנא בצלותא דעמידה ולשואה גרמיה גו חסידים
בשומע תפלה. עבד תליתאה בתר דסיים וסדר כלא. תנו בההיא שעתיא

דְּסִדֵּר בַּר נֶשׁ כֹּל הַנִּי סְדוּרִין אַרְבַּע בְּרַעוּ דְּלָבָא קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא נִיחָא
קָמִיָּה וּפְרִישׁ יְמִינִיהָ עָלֶיהָ בְּהִחוּמָא עֲבָד תְּלִיתָאָה וְקָרָא עָלֶיהָ וְאָמַר לִיה
עֲבָדִי אַתָּה דְּכַתִּיב (ישעיה מ"ט) וַיֹּאמֶר לִי עֲבָדִי אַתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּךְ אֶתְפָּאֵר.
וְדָאֵי צְלוּתָא דְּהָאֵי בַר נֶשׁ לֹא יְהֻדֵר בְּרִיקְנִיא לְעַלְמִין. אַתָּה רַבִּי אָבָא
וּנְשָׁקִיָּה :

תרגום הזהר אָמַר רַבִּי חֲלַעְזָר, הַרְיֵמוּתֵי יָדַי צִתְפְּלָה לְפָנַי הַמְּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.
כִּי לְמַדְנֵנּוּ, חָסוּר לְחָדָם לְהָרִים יָדָיו לְמַעְלָה חוּץ מִצִּתְפְּלָה וּבְצִרְכוֹת
וּבְתַחֲנוּנִים לְחָדוֹנוּ. שְׁפָתוֹב, הַרְיֵמוּתֵי יָדַי חָל ה' חָל עָלֵינוּ, וּמְתַרְגֵּם, חֲרִימִית
יָדַי צְרָלוּ, דְּהֵינּוּ צִתְפְּלָה. כִּי אֲרַבְעוֹת הַיָּדִים יֵשׁ צְהָם דְּצָרִים עָלֵינוּ. וְעַתָּה
חָנִי עוֹשָׂה כָּךְ, שְׁחָנִי מְרִים יָדַי צִתְפְּלָה. וְחָנִי אֹמֵר, שְׁכַל מִי שְׁמַסְדֵּר חָלוּ
הַחֲרַבְצָעָה הַנְּזַפְרִים לְעֵיל, עֲנִיִּים חֲסִידִים עֲבָדִים וּבְעָלֵי קְדוּשָׁה הַשֵּׁם, לְפִי
חָדוֹנוּ, וְעוֹשָׂה עֲלָמוּ צִחְפָּז לְב צִתְקוֹן הָזֶה כְּרָאוּי, הֵנָּה צִתְקוֹן הָזֶה, לֹא
תַחֲזוֹר תְּפִלְתוֹ רִיקָם. צִתְחַלָּה כְּרִיךְ לַעֲשׂוֹת עֲלָמוּ עֲבָד, דְּהֵינּוּ לְסִדֵּר שְׂבָחִים
לְפָנַי חָדוֹנוּ וּלְזַמֵּר לְפָנָיו. וְזֶהוּ צִתְפְּלָה שְׁלִפְנֵי הַתְּפִלָּה. וְאַחַר כָּךְ יַעֲשֶׂה
עֲלָמוּ עֲבָד, לְאַחַר שֶׁהַתְּפִלָּה הָעֲמִידָה, הוּא עֲבָד הַמְּסַדֵּר תְּפִלָּה
לְחָדוֹנוּ. וְאַחַר כָּךְ יַעֲשֶׂה עֲלָמוּ עֲבָד, אַחַר שֶׁהַתְּפִלָּה כָּל תְּפִלְתוֹ וְהַלְלָה לוֹ.
וְעַל כֵּן דוּד עֲשֶׂה עֲלָמוּ שְׁלֵשׁ פְּעָמִים צִתְפְּלָה זֹו עֲבָד. שְׁפָתוֹב, הוֹשַׁע עֲבָדָךְ
חָתָה חֲלָקִי, שְׁמַח נֶפֶשׁ עֲבָדָךְ, וְכַתוּב תָּנָה עֲזָךְ לְעֲבָדָךְ, הֲרִי שְׁלֵשׁ פְּעָמִים
שְׁאֲרִיכִים לַעֲשׂוֹת עֲלָמוּ עֲבָד, דְּהֵינּוּ לְפָנַי הַתְּפִלָּה, וְאַחַר תְּפִלַּת שְׁמוֹנָה
עֶשְׂרֵה, וְאַחַר כָּל הַתְּפִלָּה כְּנִזְפֵּר לְעֵיל. אַחַר כָּךְ, כְּרִיךְ לְשִׁים עֲלָמוּ תוֹךְ חָלוּ
שְׁמַסְרוּ נֶפֶשׁ עַל קְדוּשָׁה הַשֵּׁם. וְהֵינּוּ צִיחּוּד שְׁל שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. שְׁכַל מִי שְׁמַסְרִים
רָאוּנוּ כָּךְ צִמְקָרָא הָזֶה, נַחֲסָב לוֹ כְּחָלוּ מְסַר נֶפְשׁוֹ עַל קְדֻשַׁת שְׁמוֹ. כְּרִיךְ
לְשִׁים עֲלָמוּ עֲנִי, כִּי צִמְנוּ שְׁנַכְנְסוּ וְדוּפֵק עַל פְּתָחִים שְׁל רוּם מְרוּמִים,
כְּשֶׁאֹמֵר חֲמַת וַיֵּצֵא, וְסוּמָךְ גְּאֻלָּה לְתַפְּלָה, יִהְיֶה צִתְפְּלָה עֲמִידָה, צִשְׁמוֹנָה
עֶשְׂרֵה, שְׁבוּר לְב עֲנִי וְחֻבְיוֹן, וַיִּשְׂים רָאוּנוּ לְהַתְּפִלָּה צִתוֹךְ הַחֲצִיּוֹנִים צִשְׁבִּירַת
הַלְב, וּבְשִׁפְלוֹת נֶפֶשׁ. אַחַר כָּךְ, כְּרִיךְ לְשִׁים עֲלָמוּ תוֹךְ חֲסִידִים צִשׁוּמַע תְּפִלָּה,
לְפָרֵשׁ חֲטָאוֹ, כִּי כָּךְ כְּרִיךְ לַעֲשׂוֹת יַחִיד צִשׁוּמַע תְּפִלָּה, כְּדִי לְהַתְּדַבֵּק צִימִין,
שְׁהוּא חֲסִיד, הַפְּשׁוּטָה לְקַבֵּל שְׂבָחִים, וְחֻז נְהַרָא חֲסִיד. הֲרִי חֲרַבְצָעָה חָלוּ
כְּרָאוּי. שׁוּחַל, מִי פוֹלֵל אֶת כָּל חָלוּ הַנְּזַפְרִים לְעֵיל. וּמַסְיָב, הוּא מִי שְׁאֲרִיךְ
לְכַלּוֹל אֹתָם, וְזֶהוּ הוּא, עֲבָד, הַפוֹלֵל אֶת כָּל הַשְּׂאֵר, שְׁהָם, קְדוּשָׁה הַשֵּׁם,
עֲנִי חֲסִיד. שְׁלֵשׁ עֲבָדִים הֵם צִשְׁלָשָׁה מְקוּמוֹת, וְכֻלָּם אַחַד, וְעַלֵּיהֶם פְּתוּב,
הֵנָּה כְּעֵינֵי עֲבָדִים חָל יָד חֲדוּנֵיהֶם וְגו'. כִּין עֲבָד לְעֲבָד נְמַלְאִים חָלוּ

הַחֲחִירִים, דְּהֵינּוּ בֵּין עֶבֶד הָרֹאשׁוֹן שְׁלֹפְנֵי הַתְּפִלָּה, לְעֶבֶד הָאֲחֵרוֹן, שְׁלֹאֲחֵחַר
תְּפִלַּת הָעֲמִידָה, יֵשׁ לוֹ לְמַסּוֹר נֶפְשׁוֹ עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם, וְלַעֲשׂוֹת עֲלָמוֹ עֲנִי
וְאֲבִיוֹן בְּתִפְלַת הָעֲמִידָה וְלִשְׂמֵי עֲלָמוֹ תוֹךְ הַחֲסִידִים בְּשׂוֹמֵעַ תְּפִלָּה. עֶבֶד
הַשְּׁלִישִׁי הוּא אַחֵר שְׂגֹמֵר וְסָדֵר אֶת הַכֹּל, דְּהֵינּוּ לְאַחֵר כָּל הַתְּפִלָּה. לְמַדְנֵהוּ,
בְּחֹתֶה שְׂעָה שְׂסָדֵר הָאֲדָם כָּל יָלְפוֹ אַרְבָּעַת הַסְּדָרִים בְּרָאוֹן הַלֵּב, הוּא לְרָאוֹן
לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּפּוֹרֵץ יְמִינוֹ עָלָיו בְּעֶבֶד הַהוּא הַשְּׁלִישִׁי, שְׁלֹאֲחֵחַר כָּל
הַתְּפִלָּה, וְקוֹרֵא עָלָיו וְאוֹמֵר לוֹ, עֲבָדִי אֲתָה. שְׂכַתּוֹב, וַיֹּאמֶר לִי עֲבָדִי אֲתָה
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּךְ אֲתִפְאֵר וְדַחֵי הוּא, שְׂתִפְּלָתוֹ שְׁלֵם הָאֲדָם הַזֶּה לֹא תִשׁוֹב רִיקָם
לְעוֹלָם. בָּח רַבִּי אֲבָח וּנְשָׁקוּ.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם ה' תפלה פ"י

- א.** כָּל מְקוֹם שֶׁהִיחִיד חוֹזֵר וּמִתְפַּלֵּל שְׁלִיחַ צְבוּר חוֹזֵר וּמִתְפַּלֵּל אִם טָעָה
כְּמוֹתוֹ בְּעֵת שֶׁהִתְפַּלֵּל בְּקוֹל רֹם. חוּץ מִשְׁחֲרִית שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ שְׂאֵם שְׂכַח
שְׁלִיחַ צְבוּר וְלֹא הִזְכִּיר יַעֲלֶה וְיָבֵא עַד שֶׁהִשְׁלִים תְּפִלָּתוֹ אִין מְחִזְרִין אוֹתוֹ
מִפְּנֵי טוֹרַח צְבוּר שֶׁהָרִי תְּפִלַּת הַמוֹסְפִין לְפָנָיו שֶׁהוּא מְזַכֵּיר בָּהּ רֹאשׁ חֹדֶשׁ:
- ב.** עֲשֶׂרָה יָמִים שֶׁמֵּרָאשׁ הַשָּׁנָה עַד יוֹם הַכְּפוּרִים טָעָה וְחָתַם בָּהֶם בְּבִרְכָה
שְׁלִישִׁית הָאֵל הַקְּדוֹשׁ חוֹזֵר לְרֹאשׁ טָעָה וְחָתַם בְּעֲשֻׁתֵי עֲשֶׂרָה מְלָךְ אוֹהֵב
צְדָקָה וּמִשְׁפָּט חוֹזֵר לְתַחֲלַת הַבְּרָכָה וְחָתַם בָּהּ הַמְּלָךְ הַמִּשְׁפָּט וּמִתְפַּלֵּל
וְהוֹלֵךְ עַל הַסְּדֵר וְאִם לֹא נִזְכַּר אֶלָּא עַד שֶׁהִשְׁלִים כָּל תְּפִלָּתוֹ חוֹזֵר לְרֹאשׁ אֶחָד
יְחִיד וְאֶחָד שְׁלִיחַ צְבוּר:

מוסר

מספר חסידים ס"י קט"ו קט"ז

כְּשֶׁרָבָה דָּיו עַל אוֹת לֹא יִכְתּוֹב אֶת ה' מִמֶּנּוּ וְכֵן אִם רָבָה עַל שֵׁם לֹא יִכְתּוֹב מִמֶּנּוּ אוֹת אַחֲרֵת: (דברים יא) וְאַהֲבַתְּם אֶת הַגֵּר מִצִּוְה אוֹתֵנוּ לְאַהֲבָה אֶת הַנִּכְנָס תַּחַת כְּנָפֵי הַשָּׁכִינָה לְקַיֵּים אֶת כָּל הַמִּצְוָה וְהַתּוֹרָה וּבְשִׁלְשִׁים וּשְׁשָׁה מְקוֹמוֹת הִזְהִירָה תּוֹרָה עַל אַהֲבַתּוֹ וְשֵׁלָא לְהוֹנוֹתֶם בֵּין אוֹנָאת מִמּוֹן בֵּין אוֹנָאת דְּבָרִים וּגְדוּלָה אַהֲבַתּוֹ וְחֻבִּיבָה לְפָנֵי הַמְּקוֹם יוֹתֵר מְאַהֲבַתּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִשָּׁל לְשָׁנֵי בְּנֵי אָדָם אַחַד אוֹהֵב אֶת הַמְּלֶךְ וְהָאֶחָד הַמְּלֶךְ אוֹהֵבוּ מִי גְדוֹל אוֹתוֹ שֶׁהַמְּלֶךְ אוֹהֵבוּ נִמְצָא יִשְׂרָאֵל אוֹהֲבִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹהֵב אֶת הַגֵּר שְׁנַאֲמַר (שם) וְאוֹהֵב גֵּר לְתַת לוֹ לֶחֶם וְשִׁמְלָה עַל כֵּן מִצְוָה עָלֵינוּ לְאַהֲבוֹ מִי שֶׁהַמְּלֶךְ אוֹהֵב לְפִיכָךְ כְּתוּב וְאַהֲבַתְּם אֶת הַגֵּר:

בלק יום שלישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה ראשונה דשם ב'ין להשאר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

(יב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-בְּלַעַם לֹא תִלְךָ עִמָּהֶם
לֹא תֵאָר אֶת-הָעָם כִּי בְרוּךְ הוּא: וַאֲמַר יְיָ לְבַלְעָם לֹא
תִיזַל עִמָּהוֹן לֹא תִלוֹט יַת עֲמָא אַרְי בְּרִיךְ הוּא:

רש"י לא תלך עמהם. אמר לו אם כן אהללם במקומי. אמר לו לא תאר את העם. אמר לו אם כן אזרכם. אמר לו אינס כריכין לצרכתך, כי צרוך הוא. משל אומרים לצרעה לא מדבשך ולא מעקאיך:

(ג) וַיִּקְרָא בְּלַעַם בְּבִקְרָו וַיֹּאמֶר
אֶל-שָׂרֵי בָלָק לָכוּ אֵל-אַרְצְכֶם כִּי מֵאֵן יְהוָה
לְתַתִּי קְלֵהֶכָּךְ עִמָּכֶם: וְקָם בְּלַעַם בְּצַפְרָא וַאֲמַר לְרַבְרָבֵי בָלָק
אִיזִילוּ לְאַרְעֶכּוֹן אַרִי לִית רַעְוָא קָדָם יְיָ לְמִשְׁבָּקֵי לְמִיזַל עִמָּכּוֹן:

רס"י להלך עמכם. אלא עם שרים גדולים מכם. למדנו שרוחו גבוהה ולא לכה לגלות שהוא ברשותו של מקום אלא בלשון גסות, לפיכך ויוסף עוד בלק:

(יד) וַיִּקְוּמוּ שָׂרֵי מִצְרָיִם וַיִּבְאוּ אֶל-בְּלַק וַיֹּאמְרוּ
מֵאַתָּן בְּלָעַם הַקֶּלֶךְ עִמָּנוּ: וְקָמוּ רַבְרָבֵי מִצְרָיִם וַיֹּאמְרוּ לְבָלַק
וַיֹּאמְרוּ סָרִיב בְּלָעַם לְמִיתִי עִמָּנָא: (טו) וַיִּסֹּף עוֹד בְּלַק שְׂלֹז
שָׂרִים רַבִּים וְנֹכְבָדִים מֵאַלְהָה: וְאִזְסִיף עוֹד בְּלַק לְמִשְׁלַח
רַבְרָבֵי סִגְיָאִין: וַיִּקְרִינֵן מֵאַלִּין: (טז) וַיִּבְאוּ אֶל-בְּלָעַם
וַיֹּאמְרוּ לוֹ כֹּה אָמַר בְּלַק בֶּן-צְפֹר אֶל-נָא
תִּבְנַע מִהַקֶּלֶךְ אֵלַי: וַיֹּאמְרוּ לְבָלָעַם וַיֹּאמְרוּ לֵיהּ כִּדְנֹן אָמַר בְּלַק בַּר
צְפֹר לָא קָעוּ תִתְמַנַּע מְלִמִּיתִי לְוַתִּי:

נביאים - מיכה - פרק ו

(ב) שְׂמִיעוּ הָרִים אֶת-רִיב יְהוָה וְהֵאֲתַנְּיִם מִסִּדֵּי
אָרֶץ כִּי רִיב לִיהוָה עִם-עַמּוֹ וְעִם-יִשְׂרָאֵל
יִתְנַכְּזוּ: שְׁמַעוּ טוֹרָא יַת דִּינָא דִּינִי וְעַקְרָא מִיִּסוּדֵי אֶרְעָא אֶרֶי דִּינָא קָדָם יי
עִם עִמִּיה וְעִם יִשְׂרָאֵל עֲבִיד תּוֹכְחָה: (ג) עֲבֹי בֹה-עֲשִׂיתִי לָךְ
וּבֹה הִלְאֲתִיךָ עֲנָה בִּי: עֲמִי מַה טְבָא אֶמְרִית לְמַעְבָּד לָךְ וְלָא
עֲבָדִית אוּ מָא רוּעָא קִשְׁנָא אֶסְגִּיתִי עֲלֶיךָ אֶסְחָד בִּי:

רס"י מה עשיתי לך . תן לזכר להכיר מה טוב עשיתי לך : ומה הלאתיך .
בעבודתי : ענה בי . העד בי :

(ד) כִּי הֶעֱלִיתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמִבְּיַת עֲבָדֶיךָ
פְּדִיתִיךָ וְאַשְׁלַחְךָ לְפָנָי אֶת-מוֹשֶׁה אֹהֶרֶן

וּמִרְיָם: אֲרֵי אֲסַקְתָּךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמִבְּיַת עֲבָדוֹתָא פְּרִקְתָּךְ וּשְׁלַחִיתָ קְדָמְךָ
תְּלָתָא נְבִיֵי מֹשֶׁה לְאַלְפָּא מְסִירַת דִּינִין אֹהֶרֶן לְכַפְּרָא עַל עֲמַא וּמִרְיָם לְאוֹרָא
לְנִשְׂא :

רס"י כי העליתיך . רע"פ שעשיתי לך כל הטובה הזאת לא הלאתיך
בעבודה גדולה וזקרבנות גדולים : את משה אהרן ומרים . ת"י משה לאלפא
מסורת דינין ואהרן לכפרא על עמא ומרים לאוראה לנשיא :

(ה) עָמִי זָכַר-נָא מִה-יַעֲזֵן בְּלֶקֶת מִלְּךָ מוֹאָב
וּמִה-עָנָה אֹתוֹ בְּלָעָם בֶּן-בְּעֹר בֶּן-הַשִּׁטִּים

עַד-הַגִּלְגָּל לְבִיעֵן הַעֵת צְדָקוֹת יְהוָה: עמי אדכר פְּעוֹ
מִה מְלִיךָ בְּלֶק מוֹאָב וּמִה אֲתִיב יְתִיב בְּלָעָם בֶּר בְּעֹר הָלָא גְבוּרָן אֲתַעְבְּדָא
לְכוּן מִמִּישַׁר שִׁטִּין עַד בֵּית גִּלְגָּלָא בְּדִיל לְמַדַּע זְכוּתָא דִּינִי :

רס"י ומה ענה אותו בלעם בן בעור . מה אזעום לא זעם ה' (במדבר כג)
שלא כעסתי כל אותן הימים : מן השטים . שחטאתם לי שם דעו לדקותי
שלא מנעתי טובתי ועזרתי מכם עד הזאתי אתכם לגלגל וכבשתי לפניכם
שם את הארץ :

(ו) בַּמִּה אֶקְרָא יְהוָה אֶכְפֵּה לְאַלְהֵי מְרוֹם

הָאֶקְרָא מִנּוֹ בְּעוֹלוֹת בְּעֵגְלִים בְּנֵי שִׁנְיָ: בְּמֵא אֶפְלַח
קְדָם יְיָ אֲשַׁתְּעַבֵּד לְאַלְהָא דְשַׁכְנִיתִיה בְּשִׁמִּי מְרוֹמָא הָאֶפְלַח קְדָמוֹהִי בְּעֵלּוֹן בְּעֵגְלִין
בְּנֵי שִׁנְיָ :

כתובים - תהילים - פרק עג

(כא) כִּי יִתְזַמְּן לִבִּי וְכָלִי־תִי אֲשַׁתְּנֶן׃ אָרוֹם יְחוּשׁ לִבִּי
וְכוֹלִיתִי בְּעָרוֹ כְּאִשָּׁא׃

רס"י כי יתחמץ לבבי . מטרים שראיתי מפלה זו ברוח הקדש היה לבבי מתחמץ על דרך הרשעים שכלחה , ובכליותי הייתי משתונן , לשון חרב שנון , וכשהוא מתפעל התי"ו ניתנת באמצע שורש התיבה כדרך כל תיבה שיסוד תחילתה ש"ן :

(כב) וְאֲנִי-בְּעַר וְלֹא אֶדְעַ בְּהַבֹּת הַיְיִתִּי עֲמֹךְ׃
וְאֲנִי שְׁטִיָּא לֹא אֶדְעַ הִיךְ בְּעִירִי אֶתְחַשְׁבִּית גְּבֹךְ׃

רס"י ואני . הייתי בער ולא הייתי יודע מה היא המדה וכבהמה הייתי עמך : ואני . אע"פ שהייתי רואה כל זה תמיד הייתי עמך ולא זיתי מיראתך :

(כג) וְאֲנִי תַבְּוִיד עֲמֹךְ אֲחַזְּתָ בַיַּד-יְבִינִי׃ וְאֲנִי תְּדִירָא
עֲמֹךְ אֲחַזְּתָא בַיַּד יְמִינִי׃

רס"י אחזת ביד ימיני . להחזיקני ביראתך כשקרבו רגלי לנטות מדרכך כמו שאמר למעלה כמעט נטיו רגלי :

(כד) **בְּעֵצְתְּךָ תִּנְוֶנְנִי וְאַזְרֵךְ כְּבוֹד תִּקְוֶנְנִי:** בְּמִלְכַּתְּךָ
תִּדְבְּרֶנְנִי וּבִתֵּר דְּשָׁלִים אֵינְקֵרָא דְאַמְרָתָא עָלַי לְאַיְתָא תִּסְבְּגִנִּי :

רש"י תנחני . נחיתני : ואחר כבוד תקחני . אילו היה טעם על כבוד היה פתרונו לאחר שהשלמת לסנחרב כל הכבוד שפסקת לו תקחנו אליך הפלת נסיך לישראל והחרבת את סנחרב עכשיו שהטעם על ואחר זה פתרונו ואחרי כן לכבוד תקחני משכתיני אליך לכבוד ולתפארת :

(כה) **מִי-לִי בַּשָּׁמַיִם וְעַמּוֹךְ לֹא-זֹפַצְתִּי בְּאַרְצִי:** מו
כְּתִיב דִּילִי בַּשָּׁמַיִם אֶלָּא אֶתְּ וְעַמּוֹךְ חִבְרָא לֹא צְבִיתִי בְּאַרְעָא :

רש"י מי לי בשמים . שום מלאך שזכרתי לי לאלוה לא זכרתי אלא אותך :

משנה גיטין פרק ז

א. מי שְׁאַחְזוּ קְרִדִּיקוּס וְאָמַר כְּתָבוּ גִּט לְאַשְׁתִּי, לֹא אָמַר פְּלוּם. אָמַר כְּתָבוּ גִּט לְאַשְׁתִּי וְאַחְזוּ קְרִדִּיקוּס וְחָזַר וְאָמַר אֵל תִּכְתְּבוּ, אֵין דְּבָרָיו הָאֲחֵרוֹנִים פְּלוּם. נִשְׁתַּתֵּק וְאָמְרוּ לוֹ נִכְתּוּב גִּט לְאַשְׁתְּךָ וְהִרְפִּין בְּרֵאשׁוֹ, בּוֹדְקִין אוֹתוֹ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים, אִם אָמַר עַל לָאוּ לָאוּ וְעַל הֵן הֵן, הִרִי אֵלוֹ וְכָתְבוּ וְיִתְּנוּ :

ברטנורה (ה) מי שאחזו קורדייקוס. שנתבלבלה דעתו מחמת שד השולט על השוטה יין חדש: אין בדבריו האחרונים כלום. וא"ל לחזור ולשאלו אחר שנתישבה דעתו, אלא כותבין הגט וסומכים על דבריו הראשונים. ומיהו כל זמן שדעתו מבולבלת אין כותבין הגט: הרכין. הטעה: בודקין אותו. בדברים אחרים: הרי אלו יכתבו ויתנו. אם הרכין על הגט הרכנת הו:

ב. אָמְרוּ לוֹ נִכְתּוּב גִּט לְאַשְׁתְּךָ, וְאָמַר לָהֶם כְּתָבוּ, אָמְרוּ לְסוּפֵר

וְכַתֵּב וְלַעֲדִים וְחַתְּמוּ, אָף עַל פִּי שְׁפָתַיבּוֹהוּ וְחַתְּמוּהוּ וּנְתַנּוּהוּ לוֹ וְחֹזֵר
וּנְתַנּוּ לָהּ, הֲרִי הֲגִט בְּטִל, עַד שְׂיֵאמֶר לְסוֹפֵר כְּתוּב וְלַעֲדִים חַתְּמוּ:

דרטורה (ג) אמרו לו. לזריח או לשכיב מרע חכם: נכתוב גט לאשתך. שלא תזקק ליצם:

ג. זֶה גִּטְךָ אִם מֵתִי, זֶה גִּטְךָ אִם מֵתִי מֵחֻלִּי זֶה, זֶה גִּטְךָ לְאַחַר מִיתָה, לֹא אָמַר כְּלוּם. מֵהַיּוֹם אִם מֵתִי, מֵעַכְשָׁיו אִם מֵתִי, הֲרִי זֶה גִּט. מֵהַיּוֹם וְלֵאחֶר מִיתָה, גִּט וְאִינוּ גִּט. וְאִם מֵת, חוֹלְצָת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. זֶה גִּטְךָ מֵהַיּוֹם אִם מֵתִי מֵחֻלִּי זֶה, וְעַמְד וְהִלֵּךְ בְּשׁוּק וְחָלָה וְמֵת, אוֹמְדִין אוֹתוֹ, אִם מִחֻמַּת חֲלִי הֲרֵאשׁוֹן מֵת, הֲרִי זֶה גִּט. וְאִם לָאוּ, אִינוּ גִט:

דרטורה (ד) זה גטך אם מת. לא אמר כלום. דמשמע לכשאמות, ואין גט לאחר מיתה: מחולי זה. משמע מחולי זה ואילך, וכיון שמת מתוך החולי נמלא שאין הגט חל אלא לאחר מיתה: מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט. מספקא לן אי תנאה הוי מהיום אם אמות, וכיון שמת נתקיים התנאי ונמלא שהוא גט משעת נתינתו. אי חזרה הוי שחזר בו ממאי דאמר מהיום, ואמר לאחר מיתה יהא גט, ואינו כלום כיון דלא אמר מהיום אם מת: חוללת. שמה אינו גט: ולא מתיבמת. שמה גט הוא והויא לה גרוסת אחיו וקיימא עליה באסור כרת:

ד. לֹא תִתְיַחַד עִמּוֹ אֶלָּא בְּפָנֵי עֲדִים, אֶפְלוּ עֶבֶד, אֶפְלוּ שְׁפָחָה, חוּץ מִשְׁפָּחָתָהּ, מִפְּנֵי שְׁלֵבָה גִס בָּהּ בְּשִׁפְחָתָהּ. מַה הִיא בְּאוֹתָן הַיָּמִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כְּאִשְׁתַּי אִישׁ לְכָל דְּבָרֶיהָ. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, מְגַרְשָׁת וְאִינָהּ מְגַרְשָׁת:

דרטורה (ה) לא תתיחד עמו. זה שנתן גט ואמר לה מהיום אם מת, לא תתיחד עמו. שמה יבא עליה ותהא כריכה גט שני, דחיישינן שמה בעל לשם קדושינן: מה היא באותן הימים. לאו ארישא קאי באומר מהיום אם מת, דההיא ודאי לכי מיית אגלאי מלתא דהוי גט משעת נתינה, והבא עליה פטור. אלא באומר לה במסירת הגט הרי זה גטך והתגרשי בו מעת שאני בעולם אם מת, ר' יהודה סבר סמוך למיתה הוא דהוי גט ומקמי הכי אשת איש היא. ור' יוסי סבר מכי יהיב לה גיטא כל שעתא מספקא לן דלמא זו היא שעה הסמוכה למיתה והוי גט ספק, ורע"ג דחי טפי, אין ברירה, הלכך ספיקא היא והבא עליה באשם תלוי:

ה. הֲרִי זֶה גִּטְךָ עַל מְנַת שְׁתַּתְּנִי לִי מֵאֲתִים זוּז, הֲרִי זוֹ מְגַרְשָׁת וְתִתְּנִי. עַל מְנַת שְׁתַּתְּנִי לִי מִכָּאן וְעַד שְׁלֹשִׁים יוֹם, אִם נִתְּנָה לוֹ בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים

יום, מגרשת. ואם לאו, אינה מגרשת. אמר רבן שמעון בן גמליאל, מעשה בצידן באחד שאמר לאשתו הרי זה גטך על מנת שתתני לי אצטליתי, ואבדה אצטליתו, ואמרו חכמים תתן לו את דמיה:

דרטורה (ה) הרי זו מגורשת ותתן. מגורשת מעכשיו משעת קבלת הגט, וחייבת ליתן מה שהתנה עמה. ואם אבד הגט או נקרע קודם שתתן, אינה לריכה גט אחר, דכל האומר על מנת כאומר מעכשיו: אמר רשב"ג מעשה בצידן. בגמרא מפרש דחסורי מחסרא והכי קתני, אם אמר לה על מנת שתתני לי איצטליתי ואבדה איצטליתו, דוקא קאמר לה. רשב"ג אומר תתן לו את דמיה שלא נתכוין הבעל אלא להרווחה ידידה, ומעשה נמי בצידן באחד שאמר לאשתו וכו' ואמרו חכמים תתן לו את דמיה. ואין הלכה כרשב"ג:

ו. הרי זה גטך על מנת שתשמישי את אבא, על מנת שתניקי את בני, כמה היא מניקתו, שתי שנים. רבי יהודה אומר, שמונה עשר חדש. מית הבן או שמת האב, הרי זה גט. הרי זה גטך על מנת שתשמישי את אבא שתי שנים, על מנת שתניקי את בני שתי שנים, מית הבן או שמת האב או שאמר האב אי אפשי שתשמישי, שלא בהקפדה, אינו גט. רבן שמעון בן גמליאל אומר, כזה גט. כלל אמר רבן שמעון בן גמליאל, כל עכבה שאינה הימנה, הרי זה גט:

דרטורה (ו) על מנת שתשמישי את אבא, על מנת שתניקי את בני. בגמרא מוכח דכל סתם שלא קבע זמן כמה תשמש את אביו או כמה תניק את בנו, כמפרש יום אחד דמי, ונתקיים התנאי אם תשמש את אביו או תניק את בנו יום אחד בלבד: כמה היא מניקתו. כלומר כמה הוא זמן היניקה, שאם הניקתו יום אחד בזה הזמן, נתקיים התנאי: שתי שנים. רבי יהודה אומר י"ח חודש. אבל אם הניקה אותו אחר ששלמו ב' שנים לרבנן וי"ח חדש לר' יהודה, אין זו יניקה, ולא נתקיים התנאי. ואין הלכה כר"י: מית הבן. ולא הניקתו כלל: או מית האב. ולא שמשו: הרי זה גט. דלאו לזעורה איכוין בתנאו, אלא להרווחה ידידה, והא לא אנטריך. ואם היה יודע שימות אביו או בנו לא היה מתנה: שלא בהקפדה. אע"פ שהיא לא הכעיסתו, ואין העכבה ממנה, אינו גט. וכ"פ אם היה בהקפדה: כזה גט. הואיל ולא הקפידתו ואין העכבה ממנה. ואין הלכה כרשב"ג:

ז. הרי זה גטך אם לא באתי מכאן ועד שלשים יום והיה הולך מיהודה לגליל, הגיע לאנטיפטרס וחזר, בטל תנאו. הרי זה גטך אם לא באתי מכאן עד שלשים יום, והיה הולך מגליל ליהודה, והגיע לכפר עותנאי וחזר, בטל תנאו. הרי זה גטך אם לא באתי מכאן עד שלשים יום והיה הולך למדינת הים והגיע לעכו וחזר, בטל תנאו.

הָרִי זֶה גִּטָּךְ כָּל זְמַן שֶׁאֶעְבֹּר מִכְּנֶגְדְּ פְּנֵיךָ שְׁלֹשִׁים יוֹם, הֲיָה הוֹלֵךְ
וּבָא, הוֹלֵךְ וּבָא, הוֹאִיל וְלֹא נִתְיַחַד עִמָּהּ, הָרִי זֶה גִּט:

ברטורה (ז) הגיע לאנטיפטרם. מפרש בגמרא משנה זו, כגון דאתני שני תנאים, אי מטינא לגליל, לאלתר ליהוי גיטא. ואי לא מטינא לגליל, אי משתהינן תלתין יומין ולא אתינא ליהוי גיטא, ואי לא, לא ליהוי גיטא. והלך והגיע לאנטיפטרם שהוא סוף ארץ יהודה וחזר קודם שלשים יום, בטל הגט. דלא לגליל מטא, ולא אשתיה תלתין יומין: וכן אם היה הולך מגליל ליהודה והגיע לכפר עותנאי. שהוא בקצה גבול הגליל: וכן אם היה הולך למדינת הים והגיע לעכו. שהוא בקצה גבול של א"י וחזר בתוך ל' יום, בטל הגט. שהרי לא הלך למדינת הים וגם לא נשתהה ל' יום: כל זמן שאעבור מנגד פניך ל' יום. כשאשתהה ל' יום עובר מנגד פניך אז יהא גט: והיה הולך וצא וכו'. לאחר מכאן כשישתהה ל' יום עובר מנגד פניה, יהא גט. ולא אמרינן הואיל ומעיקרא היה הולך וצא, ניהוש שמא פייס קטטה שזיניהם ובטל גיטא, דמאחר שלא נתייחד עמה בשעה שהיה הולך וצא, לא חיישינן שמא פייס. ולכי מקיים תנאיה ושהה ל' יום עובר מנגד פניה, הוי גיטא. ובגמרא מוקי לה באומר בשעת התנאי ע"מ כן אני מוסר לה הגט, שתהא נאמנת עלי כמאה עדים כל זמן שתאמר שלא באתי ונתיחדתי ופייסתני. וכן הלכה. שאם לא אמר כן בשעת התנאי, חיישינן שמא יצא בעל ויערער ויאמר פייסתני:

ח. הרי זה גטך אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש, ומת בתוך שנים עשר חדש, אינו גט. הרי זה גטך מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש, ומת בתוך שנים עשר חדש, הרי זה גט:

ברטורה (ח) אינו גט. דכיון דלא אמר מעכשיו, משמע לאחר שנים עשר חודש יהא גט, והרי מת בתוך הזמן ולריכה ליבם:

ט. אם לא באתי מכאן עד שנים עשר חדש כתבו ותנו גט לאשתי, כתבו גט בתוך שנים עשר חדש ונתנו לאחר שנים עשר חדש, אינו גט. כתבו ותנו גט לאשתי אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש, כתבו בתוך שנים עשר חדש ונתנו לאחר שנים עשר חדש, אינו גט. רבי יוסי אומר, כזה גט. כתבו לאחר שנים עשר חדש ונתנו לאחר שנים עשר חדש ומת, אם הגט קדם למיתה, הרי זה גט. ואם מיתה קדמה לגט, אינו גט. ואם אין ידוע, זו היא שאמרו מגרשת ואינה מגרשת:

גמרא גיטין דף ל"ו ע"א

תנן התם פרוזבול אינו משמט זה אחד מן הדברים שהתקין הלל הזקן כשראה את העם שנמנעו מלהלוות זה את זה ועברו על מה שכתוב בתורה (דברים טו) השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגו' עמד והתקין פרוזבול וזה הוא גופו של פרוזבול מוסרני לכם דיינים שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי אצל פלוני שאגבנו כל זמן שארצה והדינים חותמים למטה או העדים. ומי איכא מידי דמדאורייתא משמטה שביעית והתקין הלל דלא משמטה אמר אביי בשביעית בזמן הזה ורבי היא. דתניא רבי אומר (שם) וזה דבר השמיטה שמוט בשתי שמיטות הכתוב מדבר אחת שמיטת קרקע ואחת שמיטת כספים בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים בזמן שאי אתה משמט קרקע אי אתה משמט כספים ותקינו רבנן דתשמט זכר לשביעית ראה הלל שנמנעו העם מלהלוות זה את זה עמד והתקין פרוזבול ומי איכא מידי דמדאורייתא לא משמטא שביעית ותקנו רבנן דתשמט. אמר אביי שב ואל תעשה הוא. רבא אמר הפקר בית דין הפקר. דאמר רבי יצחק מנין שהפקר בית דין הפקר שפיקר (עזרא י) כל אשר לא יבא לשלשה ימים בעצת השרים והסגנים יחרם הוא וכל רכושו. איבעיא להו כי התקין הלל פרוזבול לדריה הוא דתקין או דילמא לדרי עלמא נמי תקין למאי נפקא מינה לבטוליה אי אמרת לדריה הוא דתקין מבטלינן ליה אלא אי אמרת לדרי עלמא נמי תקין הא אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו אלא אם כן גדול הימנו בחכמה ובמנון מאי תא שמע דאמר שמואל לא כתבינן פרוזבול אלא אי בבי דינא דסורא. אי בבי דינא דנהרדעא. ואי סלקא דעתך לדרי עלמא נמי תקין בשאר בי דינא נמי לכתבו:

הש"י אינו משמט. מאחר שכתבו פרוזבול אינו משמט חובו בשביעית: מוסרני לכם. את שטרותי שאתם תהיו נוגשים ואני לא אגוש ולקמן מוקי דינא כח בידם להפקיע ממנו של זה וליתן לזה במקום שיש סייג ותקנה: והתקין הלל. ללא תשמט ועקר דבר מן התורה: בשביעית בזמן הזה. והלל כרבי ס"ל דא' שביעית להשמטת מלוה בזמן הזה דרבנן היא, ואע"ג דהלל דבית שני הוה ס"ל לאבוי דבית שני הואיל ולא היה יוצל נוהג לא נהגו שמיטין מדאורייתא ודאמרינן בערכין מנו יוצלות לקדש שמיטין מדרבנן קאמר. ומלאתי בתלמידי רבינו יצחק הלוי כתב במס' גיטין בירושלמי מנין שאין השמטה נוהגת אלא בזמן שיוצל נוהג שנאמר וזה דבר השמטה שמוט אחת שמיטת היוצל ואחת שמיטת שביעית. אבל בת"כ ראיתי דשביעית נוהג בזמן שאין יוצל נוהג, ואומר אני שהוא מחלוקת: בזמן שאי אתה משמט קרקע. כגון עכשיו שבטלה קדושת הארץ: אי אתה משמט כספי'. ואע"פ שהשמטת כספים חובת הגוף היא ואינה תלויה בארץ ילפי'

בהיקיפה ללא נהגו: ואמרו רבנן דתשמט. בזמן הזה: זכר לשביעית. שלא תשתכח תורת שביעית: ומי איכא מידי דמדאורייתא לא משמטא שביעית. בזמן הזה כרבי ואמור רבנן דתשמט ונמלא הלוה גזלן על פיהם: שב ואל תעשה. הלוה הזה יושב ובטל ואינו עושה המלוה לפרוע את חובו ולא עקר ליה בידים וכה"ג מותר לעקור דבר מן התורה כגון שופר ולולב ודומיהן ביצמות בהאשה רבה ללא עקירה בידים היא: רבא אמר. לעולם בין לרבנן דפלוגי אדרבי ואמרי שביעית וכו' דדבר שבממון אין כאן עקירת דבר מן התורה במקום סייג וגדר להפקר ב"ד בממון הפקר הוא: לבטולי. להוסיב ב"ד אי אכשיר דרא שלא ימנעו מלהלוות: לא כתבין פרוזבול. ללא חלים לאפקורי ממונא: אלא בי דינא דסורא. רב: דינא דנהרדעא. שמואל:

זוהר בלק דף קצ"ו ע"א

פתח רבי אלעזר ואמר (ישעיה ג) מי בכם ירא יי וגומר. מאי שומע בקול עבדו האי קרא אוקמוה חבריאי בצלותא והכי הוא מאן דרגיל למיתתי לבי כנישתא לצלאה ויומא חדא לא אתי קדשא בריד הוא שאיל עליה ואמר מי בכם ירא יי שומע בקול עבדו אשר הלך חשכים ואין נגה לו. מאי שומע בקול עבדו במאן. אי תימא בנביאה או גבר אחרא מאן יהב נביאה או גבר אחרא לצלותא. דבגין דצלי צלותיה שומע בקול נביאה או דגבר בעלמא. אלא ההוא דצלי צלותין בכל יומא איהו שומע בההוא קול דקרי ליה קדשא בריד הוא ומשתבח ביה ואמר דאיהו עבדו ודאי שומע בקול במאי קול בההוא דאקרי עבדו שבחא עלאה איהו דנפק עליה קול דאיהו עבדו. ותו דקלא אשתמע בכל אינון רקיעין דאיהו עבדא דמלכא קדישא ודא איהו שומע בקול עבדו אשר הלך חשכים ואין נגה לו. וכי בגין דלא אתא לצלויי הלך חשכים. אלא אוקמוה. אבל עד לא יתכנשוון ישראל לבתי כנסיות לצלאה סטרא אחרא קיימא וסגיר כל נהורין עלאין דלא יתפשטון ויפקון על עלמין. ותלת זמנין ביומא אזלי סטר אחרא דכר ונוקבא ומשפטין בעלמא וההוא עידן אתקן לצלותא בגין דלא הוי תמן קטרוגא פלל. וכדין איהו עידן לצלותא בגין דאינון אזלי למשטטא בטורי חשוף וחר נשפה כדין פתיחין פוי נהורין עלאין ונפקי ושריאן על בתי כנסיות ברישיהון דאינון דצלאן צלותין ומתפלגן נהורין על רישייהו וקדשא בריד הוא שאיל על ההוא דלא אשתכח תמן ואמר חבל על פלניא דהוה רגיל הכא והשתא דהלך חשכים ואתעבר מקמי נהורין והלך לשטטא בטורינא בעלמא ונפק מההוא נגה נהורא דנהיר ולית ביה חולקא אין נגה לו כמא דאתפליג ושריית על אחרנין דתמן כמה טבין אתאבידו

מַנִּיחַ (אין נגה לו השתא דהלך חשכים). וְאֵלֹהֵי הַיָּהוָה תִּמְנֹן יִבְטַח בְּשֵׁם יְיָ בְּכָל־לַיְלָא דְעָבַד
קְדָמָא. וְיִשְׁעוּן בְּאַלְהֵיוּ בְּרָזָא דְעָבַד וּתְנַיִנָא. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן אֶלְעָזָר בְּרִי
וְדָאֵי רוּחַ נְבוּאָה שְׂרִיָא עֲלֵךְ :

תרגום הזוהר פתח רבי אלעזר, מי צבם ירא ה' שומע צקול עבדו אשר
הלך חשכים ואין נגה לו יבטח צבם ה' וישעון צאלקיו. שואל, מהו שומע
צקול עבדו. מקרא זה העמידוהו החברים בתפלה. וכך הוא. דהינו מי
שרגיל לבא לבית הפנסת להתפלל, ויום אחד לא צא, הקדוש צרוף הוא
שואל עליו ואומר, מי צבם ירא ה' שומע צקול עבדו אשר הלך חשכים
ואין נגה לו. חבל, מהו שומע צקול עבדו, צמי. אם תאמר שעבדו, הינו
צנביא, או איש אחר, מי נתן נביא או איש אחר לתפלה. וכי משום שהתפלל
תפלתו, הוא שומע צקול נביא או איש אחר צעולם. ומשיב, אלכא אותו
המתפלל תפלות צכל יום הוא שומע צקול ההוא שקורא לו הקדוש צרוף
הוא, ומשתבח בו ואומר, שהוא עבדו ודאי. והינו שומע צקול, צאיזה קול,
צקול ההוא שנקרא עבדו פי שצח עליון הוא, שיא עליו קול שהוא עבדו.
ועוד, שקול נשמע צכל אלף הרקיעים, שהוא עבד המלך הקדוש. וזה הוא,
שומע צקול עבדו. שואל, וכי משום שלא צא להתפלל, הוא הלך חשכים.
ומשיב, אלכא העמידוהו. חבל מטרים שמתאספים ושראל לבתי פנסיות
להתפלל, עומד סטרא אחרת וסוגר כל אורות עליונים, שלא יתפשטו
ויאחו על העולם, ושלש פעמים ציום הולכת הסטרא אחרת שהוא זכר
ונהבה, ומשוטטים צעולם. והעת ההיא נתתנה לתפלה משום שאין שם
קטרוג כלל. ואז הוא הזמן לתפלה, כי משום שהם, הסטרא אחרת, הולכים
לשוטט צהרי חשך והר נשפה, פתוחים אז החלונות של האורות העליונים
ויוראים ושורים על צתי פנסיות צראשם של אלף המתפללים תפלות
ומתפשטים האורות על ראשיהם. והקדוש צרוף הוא שואל על אותו שאינו
נמא שם, ואומר חבל על פלוני, שהיה רגיל באו, ועתה הלך חשכים,
שנעצר מן האורות, והלך לשוטט צהרים צעולם, כי הוא נמא פחת
שליטת הסטרא אחרת שצהרי חשך, ויאל מהנגה ההוא שהוא אור המאיר
צבית הפנסת, ואין לו צו חלק. וז"ש אין נגה לו, כמו שנתפשט ושורה על
אחרים אשר צבית הפנסת, כמה טוב נאבד ממנו. ואלו היה שם, יבטח
צבם ה' דהינו צכל עבד האחד, שלפני התפלה, וישעון צאלקיו, צסוד עבד
השני, שלאחר תפלת העמידה. אמר רבי שמעון, אלעזר צני, ודאי רוח

הלכה

פסוקה

הרמב"ם ה' תפלה פרק י'

א. טעה ולא הזכיר הבדלה בחונון הדעת משלים תפלתו ואינו צריך לחזור וכן מי שלא הזכיר על הנסים בחנכה ובפורים ועגנו בתפלת תענית אינו חוזר ומתפלל אחד יחיד ואחד שליח צבור. ואם נזכר קודם שיצא את רגליו אומר עגנו כי אתה שומע תפלה פודה ומציל בכל עת צרה וצוקה יהיו לרצון אמרי פי וכולי: **ב.** שכח ולא התפלל מנחה בערב שבת יתפלל ערבית שתים של שבת וכן ביום טוב. שכח ולא התפלל מנחה בשבת או ביום טוב מתפלל במוצאייהן ערבית שתים של חול. מבדיל בראשונה ואינו מבדיל בשנייה. ואם הבדיל בשתייהן או לא הבדיל באחת מהן יצא אבל אם לא הבדיל בראשונה והבדיל בשנייה חוזר ומתפלל תפלה שלישית מפני שהראשונה לא עלתה לו מפני שהקדימה לתפלת ערבית. וכל המתפלל שתי תפלות אפלו שחרית ומוסף לא יתפלל זו אחר זו אלא ישא בין תפלה לתפלה כדי שתתחונן דעתו עליו:

מוסר

מספר חסידים סימן קי"ז קי"ח

ישאל ששומע שאומרים עליו שהוא נכרי צריך לומר יהודי אני. מנלן ממשנה רבינו עליו השלום אמר רבנו של עולם יכנסו עצמותי בארץ הואיל ולא זכיתי לכנס. כמו עצמות יוסף אמר לו הקדוש ברוך הוא דמודה בארעיה יקבר בארעיה יוסף על שאמר כי גנב גנבתי מארץ העברים זכו עצמותיו ליקבר בארץ. אבל אתה ששתקת כששמעת שאומרים עליך איש מצרי הצילנו מיד הרועים ולא אמרת איש עברי אנכי לכן לא יכנסו עצמותיך לארץ: הנותן יין למי שעסקו בנשים הרי זה מסייע עוברי עברה כי הוא ממשיך את האדם לידי עברה אבל הנותן יין למי שמצטער ואינו

יכול ללמוד ולהתפלל בכוונה מפני צערו וכשמשקהו אז מתישבת דעתו עליו
ושמח על זה נאמר (שופטים ט) המשמח אלהים ואנשים:

בלק יום רביעי תורה

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי וו דשם ב״ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה
משבת הבאה:

(יז) כִּי-כִבֹּד אֶכְבְּדָךָ בְּמֵאֹד וְכֹל אֲשֶׁר-תֹּאמַר
אֵלַי אֶעֱשֶׂה וּלְכָה-נָא קָבָה-לִּי אֶת הָעַם

הַזֶּה: אַרְי יִקְרָא אֲיִקְרִינָךְ לַחֲדָא וְכֹל דִּי תִימַר לִי אֶעֱבַד וְאִיתָא כְּעַן לֹוט לִי
יַת עֲמָא הַדִּין:

רס״י כי כבד אכבדך מאד. יותר ממה שהיית נוטל לשעבר אני נותן לך:

(יח) וַיַּעַן בְּלָעָם וַיֹּאמְרוּ אֶל-עֲבָדֵי בָלָק אִם-
יִתֵּן-לִּי בָלָק מִלֶּא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוֹכֵל
לְעֵבֵר אֶת-פִּי יְהוָה אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת קְטָנָה אוֹ

גְּדוֹלָה: וְאַתִּיב בְּלָעָם וְאָמַר לְעֲבָדֵי בָלָק אִם יִתֵּן לִי בָלָק מְלִי בֵיתִיהָ כֶּסֶף
וְזָהָב לִית לִי רְשׁוֹ לְמַעַבְר עַל גְּזִירַת מִימְרָא דִּי אֱלֹהֵי לְמַעַבַּד זְעָרְתָא אוֹ רִבְתָא:

רס״י מלא ביתו כסף וזהב. למדנו שנפשו רחבה ומחמד ממון אחרים. אמר,
ראוי לו לתן לי כל כסף וזהב שלו, שהרי צריך לשכור חילות רבות, ספק נואח
ספק אינו נואח, ואני ודאי נואח: לא אוכל לעצור. על כרחו גלה שהוא ברשות
אחרים, ונתנבא כאן שאינו יכול לבטל הזכות שנתצרכו האבות מפי
השכינה:

(יט) וְעִתָּהּ שֵׁבוּ נָא בְּזֹה גַם-אִתְּם הַלֵּילָה

וְאֲדַעְהָ מִה-יִסְרָף יְהוָה דְּבַר עַמִּי: וְכַעַן אֲזַרְכּוּ כְּעַן הַכָּא
אֲף אֲתוּן בְּלִילָא וְאֲדַע מַה יוֹסֵף יי לְמַלְלָא עַמִּי:

רס"י גם אתם. פיו הכשילו, גם אתם סופכם לילך בפחי נפש כראשונים:
מה יסוף. לא ישנה דבריו מזכרה לקללה הלואי שלא יוסף לצדד, כאן נתנבא
שעתיד להוסיף להם ברכות על ידו:

(כ) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל-בְּלָעָם לֵאמֹר לֵאמֹר לֹא

אִם-לִקְרָא לְךָ בָּאוּ הָאֱנָשִׁים קוֹם לְךָ אִתְּם
וְאָךְ אֶת-הַדְּבָר אֲשֶׁר-אָדַבְרָא אֵלַיךְ אֲתוּ

תַּעֲשֶׂהָ: וְאֲתָא מִימַר מִן קָדָם יי לְבִלְעָם בְּלִילָא וְאֲמַר לִיה אִם לְמַקְרִי לָךְ
אֲתוּ גְבַרְיָא קוֹם אִיזִיל עִמְהוֹן וּבְרַם ית פְּתַגְמָא דִּי אֲמַלִּיל עִמָּךְ יתִּיה תַּעֲבִיד:

רס"י אם לקרא לך. אם הקריאה שלך וסבור אתה לטוב עליה שכה, קום
לך אתם: ואך. על כרחך את הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה, ואף על פי
כן וילך בלעם, אמר שמא אפתנו ויתרצה:

(כא) וַיִּקְרָא בְּלָעָם בְּבִקְרָא וַיִּזְבֹּשׂ אֶת-

אֲתָנּוּ וַיִּלְךָ עִם-שָׂרֵי מוֹאָב: וְקָם בְּלָעָם בְּצַפְרָא וְזָרִיז ית
אֲתַנְיָה וְאִזַּל עִם רְבַרְבִּי מוֹאָב:

רס"י ויחבש את אתנו. מכאן שהשנאה מהקללת את השורה, שחבש הוא
בעלמו. אמר הקדוש ברוך הוא רשע כבר קדמך אזרהם אזיהם, שנאמר
(בראשית כב, ג) וישכם אזרהם בצקר ויחבש את חמורו: עם שרי מואב. לבו
כלבם שוה:

(כב) וַיִּזְזֶר-אֶף אֱלֹהִים ־ כִּי-הוֹלֵךְ הוּא וַיִּתְיַצֵּב
בַּמִּלֶּאךָ יְהוָה בַּהֲרֹךְ לְשֹׁטֵן לוֹ וְהוּא רֹכֵב עַל-
אֲתָנּוֹ וְשֹׁנֵי זַעֲרָיו עִמּוֹ: וַתִּקְרֹף רַגְזָא דִּי אַרְי אַזִּיל הוּא וְאִתְעַתְּד
מִלְּאָכָא דִּי בְּאוֹרְחָא לְשֹׁטֵן לֵה וְהוּא רֹכֵיב עַל אֲתַנְיָה וְתַרְיִן עוֹלִימוּהִי עִמָּה :

רש"י כי הולך הוא. ראה שהדבר רע צעיני המקום ונתאווה לילך: לשטן לו.
מלאך של רחמים היה והיה רוכה למנעו מלחטוא, שלא יחטא ויאבד: ושני
זעיריו עמו. מכאן לאדם חשוב היוצא לדרך יוליד עמו שני אנשים לשמשו
וחוזרים ומשמים זה את זה:

נביאים - מיכה - פרק ו

(ו) הִירְצָה יְהוָה בְּאַלְפֵי אֵילִים בְּרִבְבוֹת גִּזְזֵילִי-
שֶׁמֶן הָאֵתָן בְּכוֹרֵי פִשְׁעֵי פָרִי בְּטִנֵּי זֹטָאֵת
נִפְשֵׁי: הִיתְרַעֲי יי בְּאַלְפֵי דְכָרִין בְּרִבְבַת נַחְלִין דְּמִשַּׁח הָאֵתָן בּוֹכְרֵי חֶלֶף חוֹבֵי
חֲבוּב מְעֵי חֶלֶף חֲטָאֵי נִפְשֵׁי :

רש"י נחלי שמן . למנחות : האתן בכורי . קרבן לפשעי :

(ח) הִגִּיד לְךָ אָדָם מַה-טוֹב וּמַה-יְהוָה דּוֹרֵשׁ
בְּמִבְרַךְ כִּי אִם-עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת זֶדֶק
וְהִצַּנֵּעַ לָכֶת עִם-אֱלֹהֵיךָ: (ס) הִיחֲנֶה לְךָ אֲנָשָׂא מַה טֹב וּמַה יי
תִּבַּע מִנְדָּא אֲלֵהוּן לְמַעַבְד דִּין דְּקִשׁוּט וּלְמַרְחַם גְּמִילוֹת חֲסִדָּא וְהוּי צְנִיעַ לְהִלְכָא
בְּדַחֲלָה דְּאֲלֵהוּן :

רש"י הגיד . הקב"ה לך אדם מה טוב לך לעשות : והאנע לכת . ת"י הוי
אנוע למיהך בדחלא דאלהך , ד"א והאנע לכת לא כמדת הקב"ה מדת בשר
ודם מדת בשר ודם אדם מזייש את חבירו וזא לפייסו ואומר לו איני מתרצה
לך עד שיבא פלוני ופלוני שבזיתני לפניהם אבל הקב"ה אין חפץ אלא שישוב
אליו בינו לבין עצמו :

(ט) **קוֹל יְהוָה לְעֵיר יִקְרָא וְתוֹשָׁעֵיהּ יִרְאֶה שְׁמֶךָ**

שְׁמֵעוּ בְּמִטָּה וּבְמִי יַעֲרֹה: קל נבגא דינן על קרפא מכלן ומלפא
דחלון לשמע שמע מלפא ושלטונא ושאר עמא דארעא :

רש"י קול ה' לעיר יקרא . קל נבייא דה' על קרתא מכריזין להם תשובה
: ותושיה יראה שמך . ותושיה קורא להם הנביא אשר רואה את שמך אשר
נותן לב להתבונן ולראות דרכיך ותושיה מוסב על מקרא שלמעלה הימנו :
שמעו מטה ומי יעדה . הטו און ושמעו מטה הפורענות אשר תרדה אתכם
שהנביאים מתרים בכם ושמעו מי הוא אשר ייעד אותן הפורענות אם יכולת
בידו לקיים מה שגוזר ויונתן לא כן תירגם . (ותושיה יראה שמך . מכאן שכל מי שאומר
בכל יום מקרא המתחיל ומסיים כמו שמתחיל ומסיים שמו התורה מזכירו מגיהגס) :

(י) **עוֹד הָאֵשׁ בְּיַת רְשָׁע אֲצֵרוֹת רְשָׁע וְאִיפֹת**

רְזוֹן זְעוּמָה: עוד האית בית רשיעא אוצרין דרשע ומכלן דשקר מייתין
לוט :

רש"י עוד האש בית רשע אולרות רשע . ה"א האש נקודה פתח לפי שהיא
תמוה וכן פירוש עוד ל' אורך ימים הוא , האש כמו היש (ובד"ה א ב) מזכירו
אישי אבי דוד במקום ישי אף כאן אש במקום יש וכן (בשמואל ב יד) אם אש
להמין ולהשמאיל אם יש להאמין ולהשמאיל , וי"ת כן האית שיעלה בלבבכם
שיתקיים בית רשע לאורך ימי' ואולרות רשע : ואיפת רזון זעומה . מדה
קטנה שעשיריכם מרמים זה העניים ומביאין אותן לידי רזון והוא זעומה
באפו של הקב"ה :

(יא) הַאֲזֹכָה בְּמַאֲזֵי רָשָׁע וּבְכִיס אַבְנֵי מִרְמָה:

הַיְזָפוֹן בְּמִזְנוֹן דְּרָשָׁע וּבְכִיס דְּבִיָּה מִתְקַלֵּין רַבְרַבִּין וְדַעֲדָקִין : (יב) אֲשֶׁר

עֲשִׂירֵיהֶּן מִלְּאוֹ זֶזְמִס וְיִשְׁבִּיָּהָ דְּבָרוֹ-שְׁקָר

וְלִשְׁוֹנָם רְמִיָּה בְּפִיהֶם: דַּעֲתִירָהּ מְלוֹ אוֹצְרֵיהוֹן חֲטוּף וְיִתְבַּהֵא

מִמְלָלִין שְׁקָר וְלִשְׁנָהוֹן נְכָלִין בְּפוּמָהוֹן :

כתובים - תהילים - פרק צא

(ח) רַק בְּעֵינַיִךְ תִּבְיִט וְשִׁלְמֹת רָשָׁעִים תִּרְאֶה:

לְחוּד בְּעֵינַיִךְ תִּהְיִי מִסְתַּפֵּל וְהִיךְ מִתְגַּמְרִין רָשִׁיעֵי תְחַמִּי :

רס"י ושלמה . כליון , ולמה :

(ט) כִּי-אַתָּה יְהוָה בְּיָדֶיךָ מִזְזָסִי עֵלְיוֹן שְׁמֹתַי מִעֲוֹנוֹךְ: עֲנֵי

שְׁלֹמֹה וְכֹן אָמַר אֲרוּם אֲנִתְּ הוּא יְיָ רוֹחֲצָנִי בְּמִדּוֹר עֲלָהּ שׁוֹיִתָּא בֵּית שְׁכִנְתָּךְ :

רס"י כי אתה . אמרת : ה' מחסוי . והרי זה מקרא קצר : עליון שמת

מעונך . את הקב"ה שמת מעון מבטחך :

(י) לֹא-תִאֲנֶה אֵלֶיךָ רָעָה וְנִגַּע לֹא-יִקְרַב

בְּאַתְרֵךְ: אֲתִיב מְרִי עֲלֵמָא וְכֹן אָמַר לָא תִאֲרַע לָךְ בִּישְׁתָּא וּמְכַתְּשָׂא

וּמִזִּיקָא לָא יִקְרַבוֹן בְּמִשְׁפָּנֶיךָ :

רס"י לא תאנה . לא תקרה וכן והאלהי' אנה לידו (שמות כא) :

(יא) כִּי מִלְאָכָיו יִצְוֶה-לָךְ לְשִׁמְרָךְ בְּכָל-
דְּרָכֶיךָ: אַרוּם מִלְאָכָיו יִפְקֹד עֲלֶיךָ לְמִטְרִינְךָ בְּכָל אֹרְחֹתֶיךָ: (יב) עַל-
כַּפֵּי יְשׁוּאוֹנְךָ פֶּן-תִּנָּף בְּאֶבֶן רִגְלֶךָ: על תוֹקֶפִיהוֹן
יִטְלוּנְךָ דְלִמָּא תִתְקַל בְּיִצְרָא בִישָׂא דְמִתִּיל לְאֲבָנֵי רִגְלֶךָ:

רש"י פן תגוף . פן תכשל וכן כל לשון נגיפה ארופי"ר בלע"ז :

(יג) עַל-שִׁזְזוֹל וּפְתָן תִּדְרֹךְ תִּרְמֹס כְּפִיר וְתִזְיִן: על
גור בר ארְוֹן וּפְתָנָא תִבְעוּט תִּרְמוֹס אֲרִיא וְחִירְמָנָא:

משנה סנהדרין פרק י

א. כֹּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ס) וְעַמֶּךָ בָּלֵם
צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ נֶצֶר מִטְעֵי מַעֲשֵׂה יָדֵי לְהִתְפָּאֵר. וְאֵלוּ
שָׂאוֹן לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, הָאוֹמֵר אֵין תְּחִיַּת הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה,
וְאֵין תּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם, וְאֶפִיקוֹרוֹס. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אִף הַקּוֹרָא
בְּסִפְרִים הַחִיצוֹנִים, וְהַלּוֹחֵשׁ עַל הַמִּכָּה וְאוֹמֵר (שמות טו) כֹּל הַמַּחֲלָה
אֲשֶׁר שָׁמַתִּי בְּמִצְרַיִם לֹא אֲשִׁים עֲלֶיךָ כִּי אֲנִי ה' רַפְּאֵךְ. אֲבָא שְׂאוֹל
אוֹמֵר, אִף הַהוֹגָה אֶת הַשֵּׁם בְּאוֹתֵינוּ:

ברַטְנוּרָה (א) כֹּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. וְאִפִּילוּ אֲלוּ שְׁנִתְחַיִּיבוּ מִיַּתָּה צְדִיָּה
דִּין מִפְּנֵי רַשְׁעָתָן. יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. וְעוֹלָם הַבָּא (האמור) כֹּאן הוּא הָעוֹלָם
הַבָּא אַחַר תְּחִיַּת הַמֵּתִים. שְׁעֵתִידִים לַחַיּוֹת וְלַעֲמוּד בְּגוֹפֵם וּבְנַפְשָׁם חַיִּים נִלְחִיִּים.
כַּחֲמָה וְכַלְבָּנָה וְכַכְבָּיִם. כַּדְמִיַּתִּי בְּגַמְרָא בַּהֲאֵי פְרָקָא. מֵתִים שְׁעֵתִידִים לַחַיּוֹת אֵין
חוֹזְרִין לְעַפְרָן וְהָעוֹלָם הַבָּא אֵין צוּ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִּיָּה. וְאִף עַל פִּי שֵׁשׁ צוּ גוֹף
וְגוּיָה. אֲלֹא לְדִיקִים יוֹשְׁבִים וְעַטְרוֹתֵיהֶן צְרָאֲשִׁיָּהן וְנִהְיִין מִזִּיו הַשְּׂכִינָה. וּמִפְּנֵי שְׂאֵין כֹּל
יִשְׂרָאֵל שׂוֹין צוּ. אֲלֹא הַגְּדוֹל לְפִי גְדֻלוֹ וְהַקָּטָן לְפִי קָטָנוֹ. מִשּׁוּם הַכִּי קָטָן יֵשׁ לָהֶם
חֵלֶק: הָאוֹמֵר אֵין תְּחִיַּת הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה. בְּגַמְרָא קְאָמַר וְכֹל כֵּךְ לְמָה תִּנָּח הוּא
כִּפְר בְּתַחֲיַיַת הַמֵּתִים. לְפִיכֵךְ לֹא יִהְיֶה לוֹ חֵלֶק בְּתַחֲיַיַת הַמֵּתִים. וּמִכֹּאן אֲנִי מוֹכִיחַ

שהעולם הבא האמור במשנה זו אינו העולם שהנשמות מונחות בו בזמן הזה. אלא העולם של תחיית המתים כדפרישית: אפיקורוס. שמבזה תלמידי חכמים וכל סגן המבזה התורה עצמה: בספרים החילוניים. ספרי מינים. כגון ספרי ארס"טו היוני וחבריו ובכלל זה הקורא בסירים של עגבים. ודברי חשק שאין בהם חכמה ולא תועלת אלא אכזר זמן בלבד: והלוחש על המכה. וברוקק בלבד הוא דאין לו חלק לעולם הבא לפי שאין מזכירין שם שמים על הרקיקה: וההוגה את השם. של ד' אותיות כמו שהוא נכתב:

ב. שְׁלֹשָׁה מַלְכִים וְאַרְבָּעָה הַדְּיוֹטוֹת אֵין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. שְׁלֹשָׁה מַלְכִים, יִרְבָּעָם, אַחָאב, וּמְנַשֶּׁה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, מְנַשֶּׁה יֵשׁ לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר (דברי הימים ב. לג) וַיִּתְפַּלֵּל אֱלֹהֵי וַיַּעֲתֶר לוֹ וַיִּשְׁמַע תְּחִנָּתוֹ וַיִּשְׁיבֵהוּ יְרוּשָׁלַיִם לְמַלְכוּתוֹ. אָמְרוּ לוֹ, לְמַלְכוּתוֹ הֲשִׁיבוֹ וְלֹא לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא הֲשִׁיבוֹ. אַרְבָּעָה הַדְּיוֹטוֹת, בְּלָעָם, וְדוֹאֵג, וְאַחִיתָפֶל, וְגַחְזִי:

ברטנורה (ב) ד' מלכי' וד' הדיוטות. אף על פי שגדולים וחכמים היו: אין להם חלק לעולם הבא. שלא היתה אמונתם שלימה אף על גב דבלע' מעו"ג הוה. ואנן כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא תנן משום דקי"ל חסידי עו"ג יש להם חלק לעולם הבא אשמועינן דבלע' לאו מחסידי עו"ג הוה:

ג. דוֹר הַמְּבוּל אֵין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא וְאֵין עוֹמְדִין בְּדִין, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ו) לֹא יָדוּן רוּחִי בְּאָדָם לְעֹלָם, (לא דין ולא ריח). דוֹר הַפְּלָגָה אֵין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יא) וַיִּפֹּץ ה' אֶתֶם מִשָּׁם עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ. וַיִּפֹּץ ה' אֶתֶם, בְּעוֹלָם הַזֶּה. וּמִשָּׁם הִפְיָצָם ה', לְעוֹלָם הַבָּא. אֲנָשֵׁי סְדוּם אֵין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר (שם יג) וְאֲנָשֵׁי סְדוּם רָעִים וְחַטָּאִים לֹהֵי מְאֹד. רָעִים בְּעוֹלָם הַזֶּה. וְחַטָּאִים, לְעוֹלָם הַבָּא. אָבֵל עוֹמְדִין בְּדִין. רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר, אֵלוֹ וְאֵלוֹ אֵין עוֹמְדִין בְּדִין, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים א) עַל כֵּן לֹא יִקְמוּ רְשָׁעִים בְּמִשְׁפָּט וְחַטָּאִים בְּעֵדֶת צְדִיקִים. עַל כֵּן לֹא יִקְמוּ רְשָׁעִים בְּמִשְׁפָּט, זֶה דוֹר הַמְּבוּל. וְחַטָּאִים בְּעֵדֶת צְדִיקִים, אֵלוֹ אֲנָשֵׁי סְדוּם. אָמְרוּ לוֹ, אֵינָם עוֹמְדִים בְּעֵדֶת צְדִיקִים אָבֵל עוֹמְדִין בְּעֵדֶת רְשָׁעִים. (מרגלים אין להם חלק לעולם הבא, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יד) וַיִּמְתּוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצִיאֵי דַבַּת הָאָרֶץ רָעָה בְּמַגִּפָּה לִפְנֵי ה'. וַיִּמְתּוּ, בְּעוֹלָם הַזֶּה. בְּמַגִּפָּה, בְּעוֹלָם הַבָּא). דוֹר הַמְּדַבֵּר אֵין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא וְאֵין עוֹמְדִין בְּדִין, שֶׁנֶּאֱמַר (שם) בְּמִדְבַר הַזֶּה יִתְמוּ וְשָׁם יִמְתּוּ, דְּבַרִּי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי אֶלְיעָזָר אוֹמֵר, עָלִיהֶם הוּא אוֹמֵר (תהלים ג) אֶסְפוּ לִי חַסִּידֵי כְרָתִי בְּרִיתִי עָלַי זָבַח. עֵדֶת קָרַח אֵינָה עֲתִידָה לְעֹלֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר טז) וַתִּכַּס עָלֵיהֶם הָאָרֶץ, בְּעוֹלָם הַזֶּה. וַיֵּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקְּהָל, לְעוֹלָם הַבָּא,

דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר, עֲלִיהֶם הוּא אוֹמֵר (שמואל א. ב.)
יְיָ מִמִּית וּמְחִיָּה מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיַּעַל. עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים אֵינָן עֲתִידִין
לְחַזֵּר, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כט) וַיִּשְׁלַכְם אֶל אֶרֶץ אַחֲרַת כְּיוֹם הַזֶּה, מָה הַיּוֹם
הַזֶּה הוֹלֵךְ וְאֵינּוּ חוֹזְרִים, אֲףֹ הֵם הוֹלְכִים וְאֵינָם חוֹזְרִים, דְּבָרֵי רַבִּי
עֲקִיבָא. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר, כְּיוֹם הַזֶּה, מָה הַיּוֹם מֵאֲפִיל וּמֵאִיר, אֲףֹ
עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים שֶׁאֶפֶל לָהֶן, כָּךְ עֲתִיד לְהֵאִיר לָהֶן:

ברטנורה (א) שנאמר לא ידון רוחי באדם לא דין ולא רוח. שאין עומדין דין. ואין
להם רוח לחיות עם הלדיקים שיש להם חלק: כורתי בריתי עלי זבח. שכרתו ברית
עם המקום עלי זבחים. ושלמי. דכתיב (שמות כד) ויזבחו זבחים שלמים וכתו' (ס)
ויזרוק על העם ויאמר. הנה דם הברית: אין עתידין לחזור. ממקום שגלו והא
לאמרין שירמיה החזירן ויאשיהו בן אמון מלך עליהם. לא כלן חזרו אלא מקלתן:

ד. אֲנָשֵׁי עִיר הַנִּדְחָת אֵין לָהֶן חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר (שם יג) וְצִאוּ
אֲנָשִׁים בְּנֵי בְלִיעַל מִקְרֶבֶךָ וַיִּדְיָחוּ אֶת יִשְׁבֵי עִירָם. וְאֵנָן נִהְרָגִים עַד
שְׁיָהוּ מִדִּיחָיָה מֵאוֹתָהּ הָעִיר וּמֵאוֹתוֹ הַשֶּׁבֶט וְעַד שְׁיִדָּח רַבָּה וְעַד
שְׁיִדָּחוּם אֲנָשִׁים. הַדִּיחוּהָ נָשִׁים וּקְטָנִים אוֹ שֶׁהִדָּח מְעוֹטָה אוֹ שְׁהָיוּ
מִדִּיחָיָה חוֹצָה לָהּ, הָרִי אֵלוֹ כִּיחִידִים. וְצָרִיכִין שְׁנֵי עֲדִים וְהַתְרָאָה
לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. זֶה חֹמֶר בִּיחִידִים מִבְּמַרְבֵּים, שֶׁהִיחִידִים בְּסִקְלָה,
לְפִיכָךְ מִמוֹנָם פְּלִט. וְהַמְרַבִּים בְּסִיף, לְפִיכָךְ מִמוֹנָם אֶבֶד:

ברטנורה (ה) יאלו אנשים בני בליעל. בנים שאינם עולים בתחיית המתים. ונדחין
כמדיחין: עד שיהיו מדיחיה מאותה העיר. דכתיב ודיחו את יושבי עיר' ולא יושבי
עיר אחרת: ומאותו השבט. דכתיב מקרב' מקרב השבט עלמו: ועד שיודח רוב' של
עיר דכתיב יושבי עיר'. דמשמע ישוב' של עיר דהיינו רובה: הרי אלו כיחידים.
שעבדו כוכבים וידונו בסקילה וממונן פלט: ולריכים. אנשי עיר הנדחת: שני עדים
והתראה לכל אחד ואחד. שהיו מרבים להם בתי דינין וכל מי שנמצא שעבד כוכבים
בעדים והתראה מפרישים אותן עד שיראלו אם הם רובה של עיר מביאין אותן לבית
דין הגדול וגומרין דינן אם והורגים אותם בסייף. וממונן אבד ואם לא נמצאו רובה
של עיר דינן אותן בסקילה וממונן פלט:

ה. הִפָּה תִּפָּה אֶת וְגו' (שם). הַחֲמֻרָת וְהַגְּמֻלָּת הָעוֹבְרָת מִמְּקוֹם
לְמְקוֹם, הָרִי אֵלוֹ מִצִּילִין אוֹתָהּ. (שם) הַחֲרָם אוֹתָהּ וְאֵת כָּל אֲשֶׁר בָּהּ
וְאֵת בְּהֶמְתָּהּ לְפִי חָרֵב, מִכָּאן אָמְרוּ נְכֹסֵי צְדִיקִים שֶׁבְּתוֹכָהּ אוֹבְדִין,
שֶׁבְּחוֹצָה לָהּ פְּלִטִין. וְשֶׁל רְשָׁעִים, בֵּין שֶׁבְּתוֹכָהּ בֵּין שֶׁבְּחוֹצָה לָהּ, הָרִי
אֵלוֹ

(ה) החמרת והגמל'. שיירא של חמרים ושל גמלים שנשתהו בעיר שלמים יום הוי להו בכלל יוסבי עירם: הרי אלו מליזין. אם רוב אנשי העיר הודחו. ומיעוט לא הודחו וחמרים וגמלים שלא הודחו. משלימין את המועט לעשותן רוב הרי אלו מליזין. שאין ממונן אבד אלא נדונין כיחידים. וה"ה דגורמין נמי לעשות עיר הנדחת אם הודחו עמם לעשותם רוב אלא דתנא אזכותא קא מהדר ועוד דהא פסיקא ליה טפי דסתם חמרת וגמלת אין דעתן מעורבת עם בני העיר שיהיו נדחין עמהן:

ו. (שנאמר) (דברים יג) וְאֵת כָּל שְׁלָלָהּ תִּקְבֹּץ אֶל תוֹךְ רְחֹבָהּ וְגו'. אִם אֵין לָהּ רְחוֹב, עוֹשִׂין לָהּ רְחוֹב. הִיא רְחוֹבָה חוּצָה לָהּ, כּוֹנְסִין אוֹתוֹ לְתוֹכָהּ. (שנאמר) (שם) וְשָׂרְפֶתָּ בְּאֵשׁ אֶת הָעִיר וְאֵת כָּל שְׁלָלָהּ כְּלִיל לַה' אֱלֹהֶיךָ. שְׁלָלָהּ, וְלֹא שְׁלַל שְׂמִים. מִכָּאן אָמְרוּ, הִתְקַדְּשׁוֹת שְׂבָה יִפְדוּ, וְתִרְוּמוֹת יִרְקְבוּ, מִעֲשֶׂר שְׁנֵי וְכִתְבֵי הַקֶּדֶשׁ יִגְנְזוּ. כְּלִיל לַה' אֱלֹהֶיךָ, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמַר הַקֶּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא, אִם אַתֶּם עוֹשִׂים דִּין בְּעִיר הַנִּדְחָת, מִעֲלָה אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּאֵלוֹ אַתֶּם מִעֲלִין עוֹלָה כְּלִיל לִפְנֵי. (שם) וְהִיתָה תֵּל עוֹלָם (לא תבנה עוד), לֹא תַעֲשֶׂה (אפלו) גְנוֹת וּפְרִדְסִים, דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי. רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר, לֹא תִבְנֶה עוֹד, לְכֻמוֹ שֶׁהִיתָה אֵינָה נְבִינִית אֲבָל נַעֲשִׂית הִיא גְנוֹת וּפְרִדְסִים. (שם) וְלֹא יִדְבַק בְּיָדֶיךָ מְאוּמָה מִן הַחֶרֶם, שְׁכָל זָמַן שֶׁהִרְשָׁעִים בְּעוֹלָם, חֲרוֹן אַף בְּעוֹלָם. אֲבָדוּ רְשָׁעִים מִן הָעוֹלָם, נִסְתַּלַּק חֲרוֹן אַף מִן הָעוֹלָם:

(ו) היתה רחובה חולה לה. אם מקום קבוץ בני העיר היה חולה לה כונסים אותה לתוך העיר. שצריך לעשות לה רחוב בתוכה: רחוב. פלטיא גדולה: הקדשות שבתוכה יפדו. כלומר אין נשרפים אלא כריכים פדייה כשאר כל ההקדשות: ותרומות ירקבו. בגמרא מוקמינן לה בתרומה ביד כהן. דממון כהן הוא. וחל עליה איסור דעיר הנדחת ומיהו לא היו התרומות נשרפים כשאר שללה דלא מזלזלינן בה כולי האי. לפיכך ירקבו. ואם תרומה ביד ישראל היא. שלל גבוה הוא ותנתן לכהן שבעיר אחרת: ומעשר שני. אף על גב דממון ישראל הוא שהרי הוא נאכל לישראל. הואיל וקדש הקרי. לא ישרף אלא יגנז: כליל לה' אלהיך. אר"ש וכו' גרסינן. ולא גרסינן שנאמר כליל לה' אלהיך: לא תעשה גנות ופרדסים. דעוד לגמרי משמע: כמו שהיתה. בישוב בתים: אבל נעשית היא גנות ופרדסים. והלכה כר"ע:

גמרא סנהדרין דף קי"ב ע"א

החֵרַם אוֹתָהּ וְאֵת כָּל אֲשֶׁר בָּהּ וְכוּלֵי. תִּנּוּ רַבֵּנּוּ (דברים יג) הֵחֵרַם אוֹתָהּ וְאֵת כָּל אֲשֶׁר בָּהּ פֶּרֶט לְנֹכְסֵי צְדִיקִים שֶׁבְּחוּצָה לָהּ. וְאֵת כָּל אֲשֶׁר בָּהּ לְרַבּוֹת נֹכְסֵי צְדִיקִים שֶׁבְּתוֹכָהּ. שְׁלָלָהּ וְלֹא שָׁלָהּ שֶׁל שָׁמַיִם. וְאֵת כָּל שְׁלָלָהּ לְרַבּוֹת נֹכְסֵי רְשָׁעִים שֶׁבְּחוּצָה לָהּ. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן מִפְּנֵי מָה אָמְרָה תוֹרָה נֹכְסֵי צְדִיקִים שֶׁבְּתוֹכָהּ יֵאבְדוּ מִי גֵרָם לָהֶם שֶׁיִּזְדוּרוּ בְּתוֹכָהּ מִמוֹנָם לְפִיכָד מִמוֹנָם אֲבָד. אָמַר מִר (ש) וְאֵת כָּל שְׁלָלָהּ תִּקְבֹּץ לְרַבּוֹת נֹכְסֵי רְשָׁעִים שֶׁבְּחוּצָה לָהּ. אָמַר רַב חֲסֵדָא וּבִנְקֻבָּצִים לְתוֹכָהּ אָמַר רַב חֲסֵדָא פְּקֻדוֹנוֹת שֶׁל אֲנָשִׁי עִיר הַנִּדְחָת מוֹתְרִים הֵיכִי דְמֵי אֱלִימָא דְעִיר אַחֲרָת וְאִיתְנָהוּ בְּגוּוּה פְּשִׁטָא דְמוֹתְרִין לָאו שְׁלָלָהּ הוּא. וְאֵלָּא דִּידְהוּ וְאִיתְנָהוּ בְּעִיר אַחֲרָת. אִי דְנִקְבָּצִין לְתוֹכָהּ אֲמַאי מוֹתְרִין. וְאִי אֵין נִקְבָּצִין לְתוֹכָהּ. הָא אָמְרָה חֲדָא זְמַנָּא. לֹא לְעוֹלָם דְעִיר אַחֲרָת דְמִפְּקֻדֵי בְּתוֹכָהּ. וְהֵכָא בְּמַאי עֲסָקִינָן כְּגוֹן דְּקָבִיל עָלֶיהָ אַחֲרִיּוֹת מַהוּ דְּתִימָא כִּיּוֹן דְּקָבִיל עָלֶיהָ אַחֲרִיּוֹת כְּדִידְיָה דְּמֵי קָא מִשְׁמַע לָן. אָמַר רַב חֲסֵדָא בְּהֵמָה חֲצִיָּה שֶׁל עִיר הַנִּדְחָת וְחֲצִיָּה שֶׁל עִיר אַחֲרָת אֲסוּרָה. עֵיסָה חֲצִיָּה שֶׁל עִיר הַנִּדְחָת וְחֲצִיָּה שֶׁל עִיר אַחֲרָת מוֹתְרָת. מַאי טַעְמָא בְּהֵמָה כְּמָאן דְּלֹא פְּלִיגָא דְמֵימָא. עֵיסָה כְּמָאן דְּפְלִיגָא דְמֵימָא. בְּעִי רַב סַפְרָא בְּהֵמָת עִיר הַנִּדְחָת מַהוּ דְּתִיגְהֵי בָּהּ שְׁחִיטָה לְטַהֲרָה מִיַּדֵי נְבִילָה. לְפִי חֲרַב אָמַר רַחֲמָנָא לֹא שְׁנָא שְׁחִטָה מִשְׁחַט לֹא שְׁנָא קְטָלָא מִקְטָל. אוּ דִילְמָא כִּיּוֹן דְּשְׁחִטָה מְהֵנָּא לָהּ שְׁחִיטָא מַאי תִּיקוּ. בְּעִי רַב יוֹסֵף שְׁעָר נָשִׁים צְדֻקְנִיּוֹת מַהוּ. אָמַר רַבָּא הָא דְרְשָׁעִיּוֹת אֲסוּר תִּקְבּוּץ וְשִׁרְפָתָא כְּתִיב מִי שְׂאִינּוּ מְחוּסָר אֵלָּא קְבִיצָה וְשִׁרְיָפָה יֵצֵא זֶה שְׁמַחוּסָר תְּלִישָׁה וְקְבִיצָה וְשִׁרְיָפָה אֵלָּא אָמַר רַבָּא בְּפִאָה נְכָרִית. הֵיכִי דְמֵי אִי דְמַחוּבָר בְּגוּפָה. כְּגוּפָה דְמֵימָא לֹא צְרִיקָא דְתַלִּי בְּסִיכְתָא פְּנֹכְסֵי צְדִיקִים שֶׁבְּתוֹכָהּ דְמֵי וְאֲבָד אוּ דִילְמָא כִּיּוֹן דְּעֵיילָא וְנִפְקָא כְּלָבוּשָׁה דְמֵי תִיקוּ:

רס"י וּבְנִקְבָּצִין לְתוֹכָהּ. נֹכְסֵי רְשָׁעִים הַקְּרוּצִין לְעִיר שִׁיכּוּלִים לְקַבְּצָם לְחוּד הַעִיר בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם עֲלָמוּ שְׁכוֹנָסִים שְׁלָל הַעִיר לְרַחוּב לְשַׁרְפָן הֵם אֲבוּדִין עִמָּה אֲבָל רַחוּקִים דְּאִין מַגִּיעִים לְעִיר אִין אֲבוּדִין: אֲלֹא דִידְהוּ. דְּבִנֵי עִיר הַנִּדְחָת וּמוֹפְקֵידִים בְּעִיר אַחֲרָת: דְּקָבִיל עָלֶיהָ אַחֲרִיּוֹת. בְּנֵי עִיר הַנִּדְחָת: כְּמָאן דְּלֹא פְּלִיגָא. א"ר לְכַזִּית בְּשַׁר בְּלֹא שְׁחִיטָה: עֵיסָה. כֹּל אִימַת דְּבְעֵי פְּלִיגָ לָהּ וְאִין חֲלַק שָׁל עִיר הַנִּדְחָת מִעוֹרָב בּוּ: ל"פ שְׁחִטָה מִשְׁחַט וְכוּ'. דְּבִין בְּשְׁחִיטָה וּבִין בְּהַרְיָגָה קְרִינָן בִּיהּ לְפִי חֲרַב דְּאִפִּילוּ שְׁחִטָה מִיָּתָה בְּעֲלָמָא הִיא וְלֹא מִהֵנִי מִיַּדֵי: אוּ דְלִמָּא. לְפִי חֲרַב הֵינּוּ שְׁלָל כְּדֹכְךָ שְׁחִיטָה אֲבָל דְּכָךָ שְׁחִיטָה לִיהֵנִי לְטַהֲרָה מִיַּדֵי נְבִילָה: שְׁעָר נָשִׁים דְּקִנְיּוֹת. שְׁבַעֵיר הַנִּדְחָת וְכוּ' מִי הֵיוּ בְּכֹלל וְאֵת כֹּל שְׁלָלָהּ תִּשְׁרוּף אוּ לֹא: רְשָׁעִיּוֹת. פְּשִׁטָא לָן דִּישְׁרָפוּ עִם שְׁלָל הַעִיר: תְּלִישָׁה. שְׁרִיף לְגַלְחָה: פִּיאָה נְכָרִית. גְּדִיל שָׁל שְׁעָרוֹת דְּעֲלָמָא שְׁעוּשִׁין לְנוּי: מַחוּבָר בְּגוּפָה. שְׁנַקְשָׁר בַּהּ כְּגוּפָה דְמֵי, וְכַסֵּם שְׁאִין שְׁרִפִּין מִלְּבוּשִׁין שְׁעִלְיָהן שְׁהֵרִי דְּקִנְיּוֹת הֵיוּ כַּד אִין שְׁרִפִּין אוֹתוֹ גְּדִיל: דְּתַלִּי

זוהר בלק דף רי"א ע"א

הו עס כלביא יקום וגומר. מאן עמא תקיפא כישראל. בשעתא דאתנהיר צפרא קם ומתגבר פאררא לפולחנא דמאריהון בכמה שירין בכמה תושבתון משתדלי באורייתא כל יומא ובלילה לא ישכב וגומר פד בעי בר נש למשכב על ערסיה מקדש שמא עלאה אמליך ליה לעילא ותתא כמה גרדיני נמוסין מתקשרון קמייהו בשעתא דפתחין פומהון על ערסייהו בשמע ישראל ובען רחמי קמי מלכא קדישא בכמא קראי דרחמי. רבי אבא אמר הו עס כלביא יקום. זמינין האי עמא למיקם על כל עמין עובדי עבודה זרה פאריה גיבר ותקיף ויתרמי עלייהו ארחייהו דכל ארייוותא למשכב על טרפייהו אבל עמא דא לא ישכב עד יאכל טרף. דבר אחר הו עס כלביא יקום לקרבא קרבניו ועלוון קמי מלכהון על גפי מדבחא. ותנא (בראשית ו ב) בשעתא דקורבנא אתוקד על גפי מדבחא. הו חפון דיוקנא דחד אריא רביע על ההוא קרבנא ואכיל ליה. ואמר רבי אבא אוריאל מלאכא עלאה הוה וחמאן ליה בדיוקנא דאריא תקיפא רביע על מדבחא ואכיל לון לקרבניו וכד ישראל לא הו זכאין כל פד הו חמאן דיוקנא דחד כלבא חציפא רביע עליה פדין הו ידעי ישראל דבעיין תשובה וכדין תייבין. לא ישכב וגומר אלן קרבניו דליליא פגון עלוון ודם חללים ישתה. דקדשא בריך הוא אגח קרבא דילהון על שנאיהון רבי אלעזר אמר לא ישכב מהו לא ישכב. אלא בכל ליליא ויליליא פד בר נש איהו אזיל בפקודי דמאריה לא שכיב על ערסיה עד דקטיל אלף ומאה ועשרים וחמש מאינון זיינין בישין דשריין עמיה רבי אבא אמר אלף אינון דסטר שמאלא דכתיב (תהלים צא) יפול מצדך אלף כמה דכתיב (שם קמט) יעלוון חסידים בכבוד וגומר (שם) רוממות אל בגרונם וגומר לעשות נקמה וגומר הךא הוא דכתיב לא ישכב וגומר ודא הוא לעשות בהם משפט וגומר. אמר רבי חזקיה לקבלי תלת זמנין דהוא מחא לאתניה ואטען ליה בחרשוי אתברכון ישראל תלת זמנין. רבי חייא אמר לקבליה אתברכון ישראל תלת זמנין דסלקין ישראל לאתחזאה קמי מלכא קדישא :

תרגום זוהר הו עס כלביא יקום וגו': מי עס גבור פישראל. צפעה שהאיר הצוקר, קם ומתגבר פאריה לעבודת רבונן, בכמה שירים ובכמה תפצחות. עוסקים צתורה כל היום, ובלילה, לא ישכב עד יאכל טרף. שפשאדם רוכה לשכב על מטתו, מקדש השם העליון, וממליך אותו למעלה ולמטה. כמה

בְּעֵלֵי דִין מִתְהַשְׁרִים לְפָנֵיהֶם בְּשָׁעָה שְׁפוֹתָחִים פִּיהֶם עַל מִטּוֹתָם, בְּשָׂמֵעַ
יִשְׂרָאֵל. וּמִבְּקָשִׁים רַחֲמִים לְפָנָי הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ בְּכַמָּה פְּסוּקִים שֶׁל רַחֲמִים.
רְבִי אֲבָחָא אָמַר, הֵן עִם כְּלָבִיא יְהוֹם, פְּרוּשׁוֹ, עָתִיד עִם זֶה לָהוּם עַל כָּל
הָעַמִּים עוֹבְדֵי פוֹכְזִים, כְּאֲרִיָּה גְּבוּר וְחִזָּק וַיִּשְׁלַךְ עֲלֵמוֹ עֲלֵיהֶם. דִּרְפָּס שֶׁל
כָּל הָאֲרָיוֹת לְשָׂפָב עַל טְרַפָּס, אֲבָל עִם זֶה לֹא יִשְׂפָב עַד יֵאָכֵל טְרַף. פְּרוּשׁ
אֲחֵר, הֵן עִם כְּלָבִיא יְהוֹם, לְהִרְבֵּ קִרְבָּנוֹת וְעוֹלוֹת, לְפָנָי הַמֶּלֶךְ, עַל הַמְּזֻבָּח.
וְלִמְדוּנוֹ, בְּשָׁעָה שֶׁהַקְּרָבָן נִשְׂרָף עַל הַמְּזֻבָּח, רָאוּ שֶׁסָּם אֲרִיָּה שֶׁל אֲרִיָּה אֶחָד
רוֹבֵץ עַל הַקְּרָבָן הַהוּא וְאוֹכֵל אוֹתוֹ. וְאָמַר רְבִי אֲבָחָא, אֲוִרִיאֵל מְלֵאךְ עֲלוּן
הָיָה, וְרָאוּ אוֹתוֹ בְּאֲרִיָּה שֶׁל אֲרִיָּה חִזָּק רוֹבֵץ עַל הַמְּזֻבָּח וְאוֹכֵל אֶת הַקְּרָבָנוֹת.
וּבְשִׁיִּשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ זָכָאִים כָּל כָּךְ, הָיוּ רוֹאִים אֲרִיָּה שֶׁל כְּלָבִיא אֶחָד חָנוּף רוֹבֵץ
עָלוּ. אִזּוֹ הָיוּ יוֹדְעִים יִשְׂרָאֵל שְׂכָרִיכִים תְּשׁוּבָה. וְהֵם שָׂדִים לֹא יִשְׂפָב עַד
יֵאָכֵל טְרַף, אֲלוֹ הֵם הַקְּרָבָנוֹת שֶׁל הַלְּיָלָה, כְּגוֹן עוֹלוֹת. וְדָם חֲלָלִים יִשְׁתָּה,
שֶׁהַקְּדוֹשׁ צָרוּף הוּא עוֹשֶׂה הַמְּלַחְמוֹת שֶׁלָּהֶם עִם שׂוֹנְאֵיהֶם. רְבִי אֶלְעָזָר אָמַר,
לֹא יִשְׂפָב. מֵהוּ לֹא יִשְׂפָב. וּמִשִּׁיב, אֲלֹא כָּל לַיְלָה וְלַיְלָה, כְּשֶׁאֲדָם הוֹלֵךְ
בְּמִנְאוֹת אֲדוּנוֹ, יֵינּוּ שׂוֹכֵב עַל מִטּוֹתָיו עַד שֶׁהוֹרֵג אֶלְפָּה וְהִכָּה מֵאֲחוֹרַי הַמִּינִים
הָרַעִים הַשְּׂוֹרִים עִמּוֹ. רְבִי אֲבָחָא אָמַר, אֶלְפָּה הֵם מְלַךְ שְׂמֵאֵל, שְׂפֵתוֹב, יְפוּל
מְלָכֵךְ אֶלְפָּה. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יַעֲלֶזוּ חֲסִידִים בְּכִבּוּד יִרְנְנוּ עַל מִשְׁפָּבוֹתָם. רוֹמְמוֹת
אֵל בְּגִרְוֹנָם וְגו'. לַעֲשׂוֹת נִקְמָה וְגו'. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר, לֹא יִשְׂפָב עַד יֵאָכֵל טְרַף.
וְזֶהוּ לַעֲשׂוֹת צְהָם מִשְׁפָּט וְגו'. אָמַר רְבִי חִזְקִיָּה, כְּנֶגֶד שֶׁלֶשׁ פְּעָמִים שֶׁהוּא
הִבֵּה אֶת אֲתוֹנוֹ וְהִטְעִין אוֹתָהּ בְּכֶשֶׁף, נִתְּצָרוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁלֶשׁ פְּעָמִים. רְבִי
חִיָּא אָמַר, כְּנֶגְדוֹ נִתְּצָרוּ יִשְׂרָאֵל, שִׁיעֲלוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁלֶשׁ פְּעָמִים בְּשָׁנָה לְהִרְאוֹת
לְפָנָי הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם ה' תפלה פרק י' י"א

א. אָסוּר לוֹ לְמִתְפַּלֵּל בְּצַבוּר שִׁיקְדִים תְּפִלָּתוֹ לְתַפְלַת הַצַּבוּר. הַנִּכְנָס לְבֵית
הַכְּנֶסֶת וּמִצָּא צַבוּר שֶׁמִּתְפַּלְלִין בְּלַחֲשׁ אִם יָכוֹל לְהִתְחִיל וְלִגְמוֹר עַד שֶׁלֹּא יִגִּיעַ
שְׁלִיחַ צַבוּר לְהִתְפַּלֵּל בְּקוֹל רָם יִתְפַּלֵּל וְאִם לֹא יִמְתִּין עַד שִׁיתְחִיל שְׁלִיחַ צַבוּר

לְהַתְּפִיל בְּקוֹל רֹם וְיִתְּפִיל עִמּוֹ בְּלַחַשׁ מְלֶכָה בְּמִלָּה עַד שְׁיִגִיעַ שְׁלִיחַ צְבוּר
לְקְדוּשָׁה וְעוֹנָה קְדוּשָׁה עִם הַצְּבוּר וּמִתְּפִיל שְׁאֵר תְּפִלָּה לְעַצְמוֹ וְאִם הִתְחִיל
לְהַתְּפִיל קוֹדֵם שְׁלִיחַ צְבוּר וְהִגִּיעַ לְקְדוּשָׁה לֹא יִפְסוֹק וְלֹא יַעֲנֶה קְדוּשָׁה
עִמָּהּ. וְכֵן לֹא יַעֲנֶה אִמּוֹן יְהִי שְׁמִיָּה רַבָּא מְבָרַךְ וְהוּא בְּאִמְצַע הַתְּפִלָּה וְאִין

צְרִיד לומר בְּשֵׁאֵר הַבְּרָכוֹת: **ב.** כָּל מְקוֹם שְׁיֵשׁ בּוֹ עֲשֵׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל צְרִיד
לְהַכִּין לוֹ בֵּית שְׁיִכְנָסוּ בּוֹ לְתַפְלָה בְּכָל עֵת תְּפִלָּה וּמְקוֹם זֶה נִקְרָא בֵּית הַפְּנִסָּת,
וְכוּפִין בְּגִי הָעִיר זֶה אֶת זֶה לְבָנוֹת לָהֶם בֵּית הַפְּנִסָּת וְלִקְנוֹת לָהֶם סֵפֶר תּוֹרָה
וְנִבְיָאִים

מוסר

מספר חסידים סימן קי"ט ק"כ קכ"א

יש גוֹזֵל וְאִינוּ נִרְאָה זֶה הַדָּר עִם בְּנֵי אָדָם וְעֵינָיו רָעָה בְּשִׁלְהֵם: הַבּוֹשֵׁת
וְהַאֲמוּנָה נְצַמְדוֹת כְּשֶׁתִּסְתַּלַּק הָאֲחַת תִּסְתַּלַּק חֲבִירָתָהּ: שְׁנוֹ חֲכָמִים הָעוֹשֵׂה
מְלָאכָה בְּעָרְבֵי שַׁבָּתוֹת וּבְעָרְבֵי יָמִים טוֹבִים וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּתוֹת וּבְמוֹצָאֵי יָמִים
טוֹבִים וּבְחִנְכָּה וּבְפוּרִים וּבְכָל מְקוֹם שְׁיֵשׁ נְדָנוּד עֲבִירָה לְהַבִּיא תַעֲנִית צְבוּר
אִינָם רוֹאִים סִימָן בְּרָכָה לְעוֹלָם: מַעֲשֵׂה בְּאִשָּׁה אֲחַת שֶׁהִיָּתָה טוֹוֶה בְּעָרֵב
שַׁבָּת וְלֹא הִיָּתָה עוֹסְקָת בְּצָרְכֵי שַׁבָּת כְּרָאוּי וּמִתָּה. רָאָה אָחַד בְּחִלוּם שֶׁהָיוּ
שׁוֹרְפִים עֵינֵיהָ וְיָדֶיהָ בְּנְעוּרָתָהּ שֶׁל פְּשָׁתָהּ שָׁאֵל לָמָּה דִּינָהּ בְּכַךְ הִשִּׁיבוּ לוֹ מִפְּנֵי
שֶׁהִיָּתָה עוֹסְקָת בְּעָרֵב שַׁבָּת בְּפְשָׁתָהּ וְלֹא הִיָּתָה עוֹסְקָת בְּצָרְכֵי שַׁבָּת:

בלק יום חמישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה' אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח
יתרה משבת הבאה:

(כג) וַתֵּרָא הָאֱתוֹן אֶת-מִלְאֵךְ יְהוָה נֹצֵב בְּהָרָךְ
וּזְרָבוּ שְׁלוֹפָה בְּיָדוֹ וַתֵּט הָאֱתוֹן מִן-הָהָרָךְ

וַתֵּלֶךְ בַּשָּׂדֶה וַיִּף בְּלִעָם אֶת-הָאֶתוֹן לְהַטֹּתָהּ

הַתָּרָר: וַחֲזַת אֶתְנָא ית מְלָאכָא דַּיְיָ מְעַתְד בְּאַרְחָא וַחֲרַבִּיה שְׁלִיפָא בִּידֵיהּ וְסִטַּת אֶתְנָא מִן אוֹרְחָא וְאַזְלַת בְּחַקְלָא וּמְחָא בְּלִעָם ית אֶתְנָא לְאַסְטִיוּתָהּ לְאַרְחָא:

רס"י וּתְרַא הַאֲתוֹן. והוא לא ראה, שנתן הקדוש צרוך הוא רשות לזבחה לראות יותר מן האדם, שמתוך שיס צו דעת תטרף דעתו כשיראה מזיקין: וחרצו שלופה בידו. אמר רשע זה הניח כלי אמנותו, שכלי זינן של אמות העולם בחרב, והוא בא עליהם בפיו, שהוא אמנות שלהם, אף אני אתפוס את שלו ואתוצא עליו באמנותו. וכן היה סופו (במדבר לא, ח) ואת כלעם צן בעור הרגו בחרב:

(כד) וַיַּעֲמֹד מִלְּאָךְ יְהוָה בְּמִשְׁעוֹל הַכֹּרְמִים גָּדָר

בַּיָּהּ וְגָדָר בַּיָּהּ: וְקָם מְלָאכָא דַּיְיָ בְּשַׁבִּיל פְּרַמְיָא אֶתְרָא דְגַדִּירָא מְפָא וְגַדִּירָא מְפָא:

רס"י בַּמִּשְׁעוֹל. כתרגומו בשביל. וכן (מ"א כ, י) אם ישפק עפר שומרון לשעלים. עפר הגדצק בכפות הרגלים בהלכות, וכן (ישעיה מ, יב) מי מדד בשעלו מים, ברגליו ובהלכות: גדר מזה וגדר מזה. סתם גדר של אבנים הוא:

(כה) וַיִּתְּרָא הָאֶתוֹן אֶת-מִלְּאָךְ יְהוָה וַתִּכְלֹזֵן אֶל-

הַקִּיר וַתִּכְלֹזֵן אֶת-רֶגֶל בְּלִעָם אֶל-הַקִּיר וַיִּסָּף

לְהַכֹּתָהּ: וַחֲזַת אֶתְנָא ית מְלָאכָא דַּיְיָ וְאַדְחִיקַת לְכַתְלָא וְדַחִיקַת ית רְגֵלָא דְבְּלִעָם לְכַתְלָא וְאוּסִיף לְמַמְחָה:

רס"י וּתְלַחֵץ. היא ענמה: ותלחץ. את אחרים, את רגל כלעם:

(כו) וַיֹּסֶף מִלְאָךְ-יְהוָה עֲבוּר וַיַּעֲמֹד בְּמָקוֹם צָר
אֲשֶׁר אֵין-דֶּרֶךְ לְנִטּוֹת יַמִּין וַיִּשְׁמְאוּלָּ: וְאוֹסֶף מִלְאָכָא
דַּיִי לְמַעַבְר וְקַם בְּאַתְר עָק דִּי לֵית אַרְח לְמַסְטִי לְיַמִּינָא וְלִשְׂמְאֵלָא:

רס"י ויוסף מלאך ה' עבור. לעבור עוד לפניו להלך להיות לפניו במקום אחר, כמו (בראשית לג, ג) והוא עבר לפניכם. ומדרש אגדה יש בתנחומא מה ראה לעמוד בשלשה מקומות, סימני רצות הראהו:

(כז) וַיֵּרָא הָאֱתוֹן אֶת-מִלְאָךְ יְהוָה וַתִּרְבֵּץ תַּחַת
בְּלָעַם וַיִּזְר-אָף בְּלָעַם וַיִּף אֶת-הָאֱתוֹן
בְּמָקָל: וַחֲזַת אֶתְנָא ית מִלְאָכָא דַּיִי וַרְבַּעַת תַּחַת בְּלָעַם וַתְּקִיף רוּגְזָא
דְּבִלְעָם וּמְחָא ית אֶתְנָא בְּחֻטְרָא:

נביאים - מיכה - פרק ו

(ג) וְגַם-אֲנִי הִזְזִיתִי הַכּוֹתֶךָ הַשָּׁמַיִם עַל-
זַטְאֲתָךְ: וְאָף אֲנָא אֵיתִיתִי עֲלֶךָ מְרַע וּמְחָא אֶצְדִּינְךָ עַל חֻטְאֲתָךְ:

רס"י החליתי הכותך. האנשתי מכותיך חזקות וחולות ואנושו: השמש. להשמיע על חטאתיך:

(ד) אֶתָּה תֹאכַל וְלֹא תִשְׂבַּע וַיִּשְׁזַר בְּקֶרְבְּךָ
וַתִּסַּג וְלֹא תִפְלִיט וְאֲשֶׁר תִּפְלִט תִּפְלִט לְזֹרֵב אֶתָּן: אַתְּ

תיכול ולא תשבע ויהי לך למרע במעך ותדבק ולא תשיזיב ודתשיזיב לחרבא
אמסר :

קכ"י וישחד בקרבך . המאכל שתאכל אכנים זו מארה בתוך המעים ויגרום
לך חולי שתהא חולה והולך שחוח וכן מפרש אותו בספרי מניין אף בתוך
המעים ת"ל וישחד בקרבך בפרשת והיה עקב במדרש תמיד עיני ה' אלהיך
זה ואף יונתן תירגם כן ויהי לך למרע מתא במעיד : ותסג . את אויביך
המוליכים בניך ובנותיך בשבי ולא תפלטם ואם תפלטם סופם לחרב ומשמו
של ר' מנחם שמעתי ותסג לתאות תשמיש ולא תפליט לא יהי לך כח לפלוט
שכבת זרע ואם תפלטם סופה לחרב אתן אחכם וי"ת ל' הראשון :

(טו) אֶתְּהָ תִזְרַע וְלֹא תִקְצֹר אֶתְּהָ תִדְרֹךְ-וַיִּית' וְלֹא-תִסּוֹךְ שְׁמֶן וְתִירוֹשׁ וְלֹא תִשְׁתֶּה-מִיַּיִן : אֶתְּתִזְרַע
וְלֹא תִחְצוֹד אֶתְּ תִבְדֹּר זֵיתוֹן וְלֹא תִשּׁוֹף מִשַּׁח וְתִעְצֹר עֲנָבִין וְלֹא תִשְׁתִּי חֶמֶר : (טו)
וַיִּשְׁתַּבֵּר זִזְקוֹת עַבְרֵי וְכֹל בְּמַעֲשֵׂה בַיִת-אֲזֹאֲב
וְהִתְלָכוּ בְּבִמְעוֹתֵם לְבַמַּעַן תִּתִּי אֶתְּךָ לְשִׁמּוֹה
וַיִּשְׁבִּי'הָ לְשִׁרְקָהּ וְזִזְרַפַּת עַבְרֵי תִשְׁאוּ : (פ) וְעַל דִּי
נְטַרְתוֹן גְּזִירַת בַּיִת עֲמָרִי וְעַבְדְּתוֹן עוֹבְדֵי בַיִת אַחְאָב וְהִלְכְתוֹן בְּנִימוּסִיהוֹן בְּדִיל
לְמַמְסַר יָתֵךְ לְצַדּוֹ וְיִתְבַּהֵא לְאִשְׁתִּמְמוֹ וְחִסּוּדֵי עַמִּי תִקְבְּלוֹן :

קכ"י וישתמר חוקות עמרי . וידעתי כי לא תשמעו אלי כי ישתמר על
דיכם וזיניכם כל חוקות עמרי ואחאב : וחרפת עמי תשאו . אתם תקבלון
עון החרפה שהעכו"ם מחרפין את עמי שהעידה בהם תורה על כך (דברים
כה) לא יהיה לך איפ' ואיפה והם אינם שומרים :

(א) אֶכְלִי לִי כִּי הָיִיתִי כְּאֶסְפִּי-קָיִץ כְּעַלְלֹת
בְּצִיר אֵיזֶן-אֲשֻׁכּוֹל לְאֶכּוֹל בְּכוּרַת אֹתְתָה
נְפִשִׁי : אָמַר נְבִיא וַי לִי אֲרִי הַוִּיתִי כְּמִסֹּף טְבִיא בְּעֵדוֹן דְּאָבְדוֹ חִסִּידָא מוֹ אֲרַעָא
הָא כְּסִיּוּפֵי קִנְטָא כְּעוֹלְלוֹן בְּתַר קִטְף לִית גְּבַר דִּי בִיחַ עוֹבְדִין טְבִין לְטְבִיא חֲמַדַּת
נְפִשִׁי :

קפ"י אללי לי . הנביא מקונן על עצמו אוי לי שהועמדתי לנביא בעת הזאת שאין בנ"א לדיקים בדור : כאספי קיץ . נקוד חטף קמץ שאינו ל' פועל כמו יושב אומר אלל לשון מפעל כמו (ישעיה לג) אוסף החסיל כאסיפת קיץ והם סופי תאינים שהן רעות וכן תרגם יונתן כסופי קייטא : כעוללות בציר . ת"י כעוללן בתר קטוף : אין אשכול לאכול . כתרגומו לית גבר דביה עובדין טובין : זכורה . תאינה טובה המתבצלת בעתה כתרגומו לטביא חמדת נפשי :

כתובים - תהילים - פרק קז

(כא) יוֹדוּ לַיהוָה זִסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לְבָנֵי אָדָם : ?הודוון קדם יי מטול חסדיה ומשתען פרישותיה לבני נשא : (כב) וַיִּבְחֹזוּ וַיִּבְחֹזוּ תוֹרָה וַיִּסְפְּרוּ מַעֲשָׂיו בְּרָצָה : וַיִּכְסֹּן נֶכְסֵי תוֹדָתָא וַיִּשְׁתַּעֲוּ עוֹבְדוֹי בְּדַצְתָּא : (כג) יוֹרְדֵי הַיָּם בְּאַנְיֹת עֲשִׂי מְלֹאכָה בְּבָיִם רַבִּים : מליחא נחותי ימא באלפנא עבדי פולחנא במיין סגיעין : (כד) הִמְתָּ רֵא וּמַעֲשֵׂי יְהוָה וְנִפְלְאוֹתָיו בְּמִצְוֹתָהּ : הנון חמון עובדיא דיי ופרישותיה במצולתא : (כה) וַיֹּאמֶר וַיַּעֲבֹד רוּחַ סַעֲרָה וְתִרְוָמָם גָּלְיוֹ : וַאֲמַר בְּמִימְרֵיהּ וַאֲקִים זַעֲפָא וַעֲלֵעוּלָא וַאֲתִרוּמָמוּ גללוי :

א. הלוקח עֶבֶר חֲמוֹרוֹ שֶׁל נְכָרִי, וְהַמּוֹכֵר לוֹ אֶף עַל פִּי שְׂאִינוֹ רִשְׁאִי, וְהַמְשִׁיתָּפוּ לוֹ, וְהַמְקַבֵּל מִמֶּנּוּ, וְהַנּוֹתֵן לוֹ בְּקַבְּלָהּ, פֶּטוּר מִן הַבְּכוּרָה, שְׁנֵאֲמַר (במדבר א), בְּיִשְׂרָאֵל, אֲבָל לֹא בְאַחֲרֵימָם. כֹּהֲנִים וְלוֹיִם פֶּטוּרִין מִקָּל וְחֹמֶר, אִם פֶּטְרוּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר, דִּין הוּא שְׂיִפְטְרוּ שֶׁל עֶצְמוֹן:

בְּרֵטוּרָה (ה) הלוקח עובר חמורו של נכרי. כשהוא צמעי אמו וזכור הוא. ולהכי נקט עובר חמורו, שאין לך בהמה טמאה קדושה בצבורה אלא פטר חמור בלבד. ואידי דזוטרן מיליה דפטר חמור, פסיק ושרי ליה וכל הגך פרקי אחריני מיירו בצבור בהמה טהורה: אע"פ שאינו רשאי. למכור לנכרי בהמה גסה. מפני שנעשית בה מלחכה בשבת: והמשתתף לו. אפילו חלק הנכרי מסוים וידוע כגון ידו או רגלו של זכור, או של אמו, כל זמן שאם יחתך ממנו אותו חלק תשאר הבהמה בעלת מוס הרי זה שותפות נכרי ופטור: והמקבל ממנו. שהחמורה של נכרי, וישראל מקבלה ומטפל בה כדי שיהו חולקין בולדות. אבל גוף הבהמה של נכרי: פטור מן הבהמה. אותו עובר שקנה מן הנכרי או שמכר הוא לנכרי אינו קדוש, הואיל ויש לנכרי חלק בו או באמו, שנאמר (במדבר א) הקדשתי לי כל זכור בישראל, ולא נכרי: אם פטור את של ישראל במדבר. הלויים לא פטרו בהמתן של ישראל במדבר, דפטר בהמה, בהמה פטרה, כדכתיב (סג) ואת בהמת הלויים תחת בהמתם. אלא הכי קאמר, הלויים הפקיעו קדושת זכורי ישראל במדבר, כדכתיב (סג) קח את הלויים תחת כל זכור וגו', ואם הפקיעה קדושת הלויים את קדושתן של ישראל, דין הוא שתפקיע את של עצמן, ומאחר שלמדנו שהפקעה קדושת זכורה מעצמן של לויים, למדנו שפטרי חמוריהן פטורין מן הבהמה, כדכתיב (סג יח) אך פדה תפדה את זכור האדם ואת זכור הבהמה הטמאה תפדה, כל שישנו זכור אדם ישנו זכור בהמה טמאה, וכל שאינו זכור אדם אינו זכור בהמה טמאה. אבל מזכור בהמה טהורה לא נפטרו כהנים ולויים, כדלקמן:

ב. פָּרָה שְׂיִלְדָה כְּמִין חֲמוֹר, וְחֲמוֹר שְׂיִלְדָה כְּמִין סוּס, פֶּטוּר מִן הַבְּכוּרָה, שְׁנֵאֲמַר פֶּטֹר חֲמוֹר פֶּטֹר חֲמוֹר, שְׁנֵי פְעָמִים, עַד שְׂיֵהָא הַיּוֹלֵד חֲמוֹר וְהַנּוֹלֵד חֲמוֹר. וּמָה הֵם בְּאַכִּילָהּ. בְּהֶמָּה טְהוֹרָה שְׂיִלְדָה כְּמִין בְּהֶמָּה טְמֵאָה, מִתֵּר בְּאַכִּילָהּ. וּטְמֵאָה שְׂיִלְדָה כְּמִין בְּהֶמָּה טְהוֹרָה, אֲסוּר בְּאַכִּילָהּ, שְׁהַיּוֹצֵא מִהֶטְמֵא, טְמֵא. וְהַיּוֹצֵא מִן הַטְּהוֹר, טְהוֹר. דָּג טְמֵא שְׂבֻלַע דָּג טְהוֹר, מִתֵּר בְּאַכִּילָהּ. וְטְהוֹר שְׂבֻלַע דָּג טְמֵא, אֲסוּר בְּאַכִּילָהּ, לְפִי שְׂאִינוֹ גְּדוּלָּיו:

ברטנורה

(3) פרה שילדה כמין חמור וחמור שילדה כמין סוס פטור. אי תנא פרה שילדה כמין חמור ולא תנא חמור שילדה כמין סוס, הוה אמינא פרה שילדה כמין חמור הוא דפטור משום דלח דמו אהדדי כלל, דהא יש לה קרנים, והא אין לה קרנים, הא פרסותיה סדוקות, והא פרסותיה קלוטות. אבל חמור שילדה כמין סוס, אימא חמור אדום הוא וליחייב. ואי תנא סיפא ולא תנא רישא, הוה אמינא חמור שילדה כמין סוס הוא דפטור משום דסוס לא קדוש בצכורה, אבל פרה שילדה כמין חמור דתרווייהו קדשי בצכורה אימא ליחייב, לריכי: פטר חמור פטר חמור שני פעמים. חד בקדש לי כל בכור, וחד ברראה אתה אומר אלי: מהו באכילה. כלומה, בהמה שאין היולדת דומה לנוכל מהו באכילה: שהיולא מהטמא טמא. ודבש דבורים ורעין מותר ולא מקרי יולא מן הטמא, לפי שאין ממלאת אותו מבשרן אלא מכניסות אותו לגופן, שאוכלות מפרחי האילנות ומתן נעשה הדבש. וחלב האדם מותר כשפירש אבל לינק משדי האשה אסור. וכל שאר חלב של בהמה וחיה טמאה הוי יולא מן הטמא ואסור: דג טמא שבלע דג טהור. אע"ג דלח חזינן ליה שבלע, כיון דרוב דגים משריצים במינן, כמו שבלע בפנינו דמי:

ג. חמור שלא בקרה, וילדה שני זכרים, נותן טלה אחד לפהו. זכר ונקבה, מפריש טלה אחד לעצמו. שתי חמורים שלא בקרו, וילדו שני זכרים, נותן שני טללים לפהו. זכר ונקבה, או שני זכרים ונקבה, נותן טלה אחד לפהו. שתי נקבות וזכר או שני זכרים ושתי נקבות, אין קאן לפהו כלום:

ברטנורה

(ג) נותן טלה אחד לכהן. בפדיון. דממה נפשך חד מנייהו בכור: זכר ונקבה. ואין ידוע אם ילד זכר תחילה והוא בכור, או נקבה ילדה תחילה ואין כאן דין בכורה: מפריש טלה. משום ספק, ומפקיע עליו קדושת הפטר חמור: והוא לעצמו. שהוא עצמו יאכל הטלה ולא יתנו לכהן, דכהן הוי מוילא מחבירו, ועליו הראיה להביא עדים שהזכר ילד תחילה. ואיסורא ליכא, דאפילו פטר חמור גמור שפדאו בשה שוב אין קדושה לא בו ולא בפדיונו, אלא גזל הוא דאיכא אם אינו נותן הטלה לכהן, דממונו הוא, והכא ליכא גזל דספק הוא: שתי חמורות וילדו וכו'. זכר ונקבה. נותן טלה אחד לכהן בשביל הזכר. או שני זכרים ונקבה, דחדא ילדה זכר וחדא ילדה זכר ונקבה, או אי נמי חדא ילדה שני זכרים ואחת נקבה, נותנים טלה אחד לכהן, דהא חדא זכר איכא ודאי בכור. ואחידך דהוי ספק דשמא הנקבה ילדה תחלה, מפריש טלה והוא לעצמו: שני זכרים ושתי נקבות. ספק הן, דשמא כל חדא ילדה זכר ונקבה, ושמא הנקבות ילאו תחילה, הלכך אין לכהן כלום, אלא מפריש עליהם שני טללים לאפקועי לאיסורייהו והן לעצמו, כך פירשו רבותי. אבל רמב"ם סבר דאין כאן לכהן כלום ואפילו טלה לעצמו אינו צריך להפריש, משום דאיכא בכל חד מהגך ספיקי טובא כשילדו שתי נקבות וזכר, שמא אחת משתייהן ילדה שתי נקבות

והאחרת זכר, או שמא זו ילדה נקבה והאחרת זכר ואחריו נקבה או נקבה ואחריו זכר. וכן ספיקות הרבה יש בשני זכרים ושתי נקבות, הלכך אפילו טלה לעצמו אינו מפריש ופירוש רבותי עיקר:

ד. אחת בכרה ואחת שלא בכרה וילדו שני זכרים, נותן טלה אחד לפהו. זכר ונקבה, מפריש טלה אחד לעצמו, שפאמר (שמות לד), ופטר חמור תפדה בשה, מן הכבשים ומן העזים, זכר ונקבה, גדול וקטן, תמים ובעל מום. ופודה בו פעמים הרבה. נכנס לדיר להתעשר. ואם מת, נהנים בו:

ברטורה (7) זכר ונקבה מפריש טלה אחד לעצמו. דשמא אותה שלא זכרה ילדה את הנקבה: שנאמר ופטר חמור תפדה בשה. כל שה במשמע, שה כזשים או שה עזים, שה זכר או שה נקבה וכו': ופודה בו פעמים רבות. אם חזר כהן ונתנו לו: נכנס לדיר להתעשר. ישראל שהיו לו עשרה ספק פטרי חמורים והפריש עליהן עשרה שיין והן שלו, הרי אלו נכנסים לדיר למקום שמכניסים שם הבהמות להתעשר ומעשרן כדרך שמעשרים שאר בהמות. והוא הדין שאם היה לו ספק פטר חמור אחד או שנים [והפריש עליהן שהן אחד או שנים] שנכנס לדיר עם שאר כזשיו להתעשר: ואם מת נהנים בו. שה שהפרישו לפדיון פטר חמור, אם מת ביד בעלים קודם שיזוא ליד כהן נהנה בו הכהן אע"פ שלא הגיע לידו מחיים, דמעידנא דאפרסיה ברשותא דכהן קאי:

ה. אין פודים לא בעגל, ולא בחיה, ולא בשחוטא, ולא בטורפה, ולא בפלאים, ולא בכוי. רבי אלעזר מתיר בפלאים מפני שהוא ששה, ואוסר בכוי מפני שהוא ספק. נתנו לפהו, אין הפהו רשאי לקימו עד שיפריש

ברטורה (8) ולא בחיה. לבי ואיל: ולא בשחוטא. בשה שחוט: ולא בטורפה. כגון שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה: כלאים. תיש הבא על רחל: מפני שהוא שה. דבין רחל ובין עז קרויין שה. ואין הלכה כר' אלעזר: כוי. בריה בפני עצמה היא ספק חיה ספק בהמה נתנו לכהן. הפטר חמור עצמו: עד שיפריש שה תחתיו. והוא לעצמו. ואחר כך ישתמש בפטר חמור. ולפי שהנהנים חסודים לענין זה שלא להפריש שה תחתיו הלכך ישראל הנותן פטר חמור לכהן אינו זז משם עד שיפדנו הכהן בפניו:

ו. המפריש פדיון פטר חמור ומת, רבי אלעזר אומר, חיבין באחריותו, פחמש סלעים של בן. וחכמים אומרים, אין חיבין באחריותו, כפדיון מעשר שני. העיד רבי יהושע ורבי צדוק על פדיון

פֶּטֶר חֲמוֹר שְׁמֵת, שְׁאִין כָּאן לַכֹּהֵן כָּלוּם. מֵת פֶּטֶר חֲמוֹר, רַבִּי אֶלְיָעֶזֶר
אוֹמֵר, יִקְבֵּר, וַיִּמָּתֵר בַּהֲנָאָתוֹ שֶׁל טָלָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵינּוּ צָרִיךְ
לְהַקְבֵּר, וְהַטָּלָה לַכֹּהֵן:

ברטנורה (ו) **כחמש סלעים של פדיון הבן.** לחייב באחריותו: כפדיון מעשר שני.
לחם אבד אינו חייב באחריותו, דההוא כסף חייביה רחמנא לאכול בירושלים והא
אזל ליה, וטעמא דר' אליעזר, שכן מצינו שהקיש הכתוב פטר חמור לזכור אדם
שנאמר ופטר חמור תפדה בשה וגו' וכל זכור בניך תפדה. וחכמים אומרים אך פדה
תפדה את זכור האדם ואת זכור הבהמה הטמאה תפדה, לפדייה הקשתיו ולא לדבר
אחר: שאין כאן לכהן כלום. שאין חיב באחריותו, כרבנן. וכן הלכה: מת פטר חמור.
לאחר שהפריש הפדיון ועדיין לא נתנו לכהן: רבי אליעזר אומר יקבר. דהואיל והוא
חייב באחריות הטלה כמאן דלא אפרשיה דמי: ומותר. ישראל בהנאתו של טלה כמי
שלא הפרישו: אינו צריך להקבר. דמעידנא דאפרשיה לטלה קם ליה ברשות כהן
והפקעה קדושתו של פטר חמור. וכן הלכה:

❖ **לא רצה לפדותו, עורפו בקופיץ מאחריו וקוברו.** מצות פדיה
קודמת למצות עריפה, ששנאמר (שמות יג), ואם לא תפדה וערפתו.
מצות יעידה קודמת למצות פדיה, ששנאמר (שם כא), אשר לא יעדה
והפדה. מצות יבום קודמת למצות חליצה, בראשונה, שהיו
מתכוננין לשם מצוה. ועכשיו שאין מתכוננין לשם מצוה, אמרו מצות
חליצה קודמת למצות יבום. מצות גאלה באדון הוא קודם לכל
אדם, ששנאמר (ויקרא כז), ואם לא יגאל ונמכר בערפך:

ברטנורה (ז) **קופיץ.** [סכין גדול] כמין גרזן קטן שהקלבים מחתכים בו בשר: ועורפו.
היינו שחותך ראשו ממול ערפו: וקוברו. לפי שאסור בהנאה לאחר עריפה: מלות
יעידה. באמה העבריה: בראשונה שהיו מתכוונים לשם מלוה. והיו אומרים המיבם
לשם נוי לשם ממון הוי פוגע בערוה שלא במקום מלוה. ואין כן הלכה. אלא הואיל
ופקע איסור אשת אח מינה כשמת אחיו בלא בניס הרי הותרה לו לגמרי ואפילו
יבמה לשם נוי ולשם ממון: מלות גאולה באדון. המתפיש בהמה לבדק הבית, מלות
פדייתה באדון קודם לכל אדם, שהוא מוסיף את החומש:

גמרא בכורות דף י"ב ע"ב

רבי אליעזר אומר חייבים באחריותו אומר רב יוסף מאי טעמא דרבי אליעזר דכתוב (במדבר י"ח) אך פדה תפדה וגוי מה בכור אדם חייב באחריותו. אף בכור בהמה טמאה חייב באחריותו. אומר ליה אביי אי מה בכור אדם מותר בהנאה אף בכור בהמה טמאה מותר. וכי תימא הכי נמי והתנן מת פטר חמור רבי אליעזר אומר יקבר. מאי יקבר לאו דאסור בהנאה. לא. יקבר כבכור אדם. אלא אדם בכור הוא דבעי קבורה פשוט לא בעי קבורה. ועוד תניא מודה רבי אליעזר בישראל שיש לו ספק פטר חמור בתוך ביתו שמפריש טלה עליו והוא שלו. אלא אומר רבא אומר קרא אך פדה תפדה לפדייה הקשתינו ולא לדבר אחר. תנן התם הערכין בשעתן ופדיון הבן אחר שלשים יום. פדיון פטר חמור לא לתר. פדיון פטר חמור לא לתר ורמינהי אין בערכין ובפדיון הבן ובנזירות ובפטר חמור פחות משלשים יום ומוסיפין עד עולם. אומר רבי נחמן לומר שאם פדאו פדוי מכלל דבנו אם פדאו אינו פדוי והא איתמר הפודה את בנו בתוך שלשים יום רב אומר בנו פדוי לאו איתמר עלה אומר רבא דכולי עלמא מעכשיו אין בנו פדוי רב ששת אומר לומר שאינו עובר עליו מתיב רמי בר חמא מצותו כל שלשים יום מכאן ואילך או פודהו או עורפו מאי לאו מצוה לשהותו כל שלשים יום. לא מצוה לפדותו כל שלשים יום אי הכי מכאן ואילך או פודהו או עובר עליו מיבעי ליה. אלא אומר רבא לא קשיא הא רבי אליעזר דמקשי הא רבנן דלא מקשי:

רס"י חייב באחריותו. אם הפריש פדיונו ואכל: מותר בהנאה. קודם פדיונו: יקבר כבכור אדם. לא משום דאסור בהנאה אלא משום דאיתקש לבכור אדם וסתם בכור אדם ניתן לקבורה: מודה ר"א. אע"ג דבדלתי פטר חמור ס"ל דכל כמה דלא מטי פטר חמור ציד כהן לא מיפרק מודה הוא בספק שא"כ לתת פדיון לכהן אלא מפריש וכו' ומדמכריך לאפרוסי טלה לאפקועי איסורי' מכלל דס"ל פטר חמור אסור בהנאה: לפדייה הקשתינו. בכור בהמה טמאה לבכור אדם סיתחייב באחריות פדיונו. ולא לדבר אחר. להנאה: הערכין. בשעתן שאם היה מבן חדש עד חמש שנים בשעה שאמר ערכי עלי והמתין שלא נתנו עד שיהא בן שש שיש לו ערך אחר כדכתיב צפרשת ערכין אפילו הכי לא יהיב אלא כשעה שהעריך: אחר שלשים. כדכתיב ופדויו מבן חדש וגו': ופדיון פטר חמור לא לתר. בתמיה: אין בערכין פחות מבן שלשים. אינו נערך כדכתיב צפרשה: ובנזירות. סתם נזירות ל' יום כדכתיב קדש יהיה יהיה בגי' שלשים הו': ומוסיפין. שיש ערך לכל זמן שהוא עומד בו כדכתיב צפרשה וכן נזיר נודר בנזיר ארבע וחמש שנים ואם המתין מפדיון בנו ומפדיון פטר חמורו כמה שנים עדיין יכול לפדותו ואינו נותן יותר: לומר שאם פדאו פדוי. הא דקתני לעיל פדיון פטר חמור לא לתר שאם פדאו לא לתר פדוי אצל עיקר מכות פדי' לא מקיים: מכלל דבנו. מוקמית ליה דיעבד

וקתני הזן אחר שלשים מכלל דאם פדאו בחוד שלשים יום אינו פדוי: והא איתמר. צפרק יס צכור: דכ"ע מעכשיו. היכא דאמר ליה מעכשיו יחול פדיון זה אינו פדוי כי פליגי היכא דאמר עכשיו אני נותן מעות והפדיון לא יחול עד לאחר ל': רב שסת אמר. לעולם מצות פדיון לאלתר והאי דקתני אין בערכין ופטור חמור פחות משלשים שאינו עובר עליו עד ל' יום מכאן ואילך עובר: מאי לאו מצוה להשהותו. כר"נ וקשיא לר"ס: מצוה לפדותו. דמלאלתר עד ל' הוי זמן פדוי ומכאן ואילך עובר: אללא אמר רבא. לעולם מצוה לשהותו ואפ"ה כר"נ לא מתרינא ולא קשיא הא דקתני שלשים יום מצוה להשהותו ר' אליעזר הוא דמקיש צכור צהמה טמאה לצכור אדם והא דקתני לאלתר רבנן היא דמתניתין ללא מקשי:

זוהר בלק דף ר"ב ע"א

פתח ואמר (דברים כ) כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה כמה טבין אינון ארחין ושביילין דאורייתא דהא בכל מלה ומלה אית כמה עיטין כמה טבין לבני נשא כמה מרגלאן דקא מנהרן לכל סטר ולית לך מלה באורייתא דלית בה כמה בוצינין מנהרן לכל סטר האי קרא איהו כפום פשטיה. ואית ביה כפום מדרשיה. ואית ביה חכמתא עלאה לאזדהרא למאן דאצטריד. זכאה חולקיה מאן דאשתדל באורייתא תדיר. מאן דאשתדל בה מה כתיב ביה (תהלים א) כי אם בתורת יי חפצו ובתורתו יהגה יומם וליילה והיה כעץ. אמאי דא סמיך לדא. אלא מאן דאשתדל באורייתא יומם וליילה לא ליהוי כאעא יבישא אלא כעץ שתול על פלגי מים. מה אילן אית ביה שרשין ואית ביה קליפין ואית ביה מוחא ואית ביה ענפין ואית ביה טרפין ואית ביה פרחין ואית ביה איבא שבעת זינין אילן סלקין לשבעה עשר לשבעין. אוף מלין דאורייתא אית בהוא פשטי דקרא. דרשא. רמז דקא רמז חכמתא. גימטריאות. רזין טמירין. רזין סתימין אילן על אילן. פסול וכשר. טמא וטהור. אסור והתר מפאן ולהלאה מתפשטאן ענפין לכל סטר והיה כעץ ודאי ואי לאו לאו איהו חכם בחכמתא. תא חזי כמה חביבין אינון דמשתדלי באורייתא קמי קדשא בריך הוא דאפילו בזמנא דדינא תליא בעלמא ואתייהיב רשו למחבלא לחבלא קדשא בריך הוא פקיד ליה עלווייהו על אינון דקא משתדלי באורייתא והכי אמר ליה קדשא בריך הוא. כי תצור אל עיר בגין חוביהון סגיאיין דחטאן לקמאי ואתחייבו בדינא ימים רבים. מאי רבים. (תלתא יומין דא בתר דא אקרי ימים רבים אוף הקא כי תצור על עיר ימים רבים) תלתא יומין דא בתר דא דאשתמודעא דבר במתא מנלן דימיום רבים תלתא יומין אינון דכתיב (ויקרא טו) ואשה כי זזוב זוב דמה ימים רבים. וכי ימים רבים

אינון אלא תלתא יומין דא בתר דא אקרי ימים רבים. אוף הקא פי תצור אל עיר ימים רבים תלתא יומין דא בתר דא דאשתמודעא דבר במתא. תא ופקיד לך על כל בני ביתי. לא תשחית את עצה דא תלמיד חכם דא איהו במתא דאיהו אילנא דחיי אילנא דיהיב איבין. דבר אחר את עצה ההוא דיהיב עיטא למתא לאשתזבא מן דינא ואוליף לון ארחא דיהכון בה. ועל דא לא תשחית את עצה לנדוח עליו גרזן לנדחא עליה דינא ולא לאושטא עליה חרבא מלהטא. חרבא משננא ההיא דקטלא לשאר אינשי דעלמא. פי ממונו תאכל וכי ההוא מתבלא אכיל מניה. לא. אלא פי ממונו תאכל ההיא טנרא תקיפא ההיא דכל רוחין תקיפין וקדישין נפקין מנה דלית הנאה ותיאובתא לרוח קודשא בהאי עלמא אלא אורייתא דההוא זפאה פביכול איהו מפרנס לה ויהיב לה מזונא בהאי עלמא יתיר מכיל קרבניו דעלמא:

תרגום הזוהר פתח וחמר, פי תאור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה וגו'. פמה טובים הם הארחות והשצילים של התורה, פי בכל דבר ודבר יש פמה עלות, וכמה טובות לבני האדם, פמה מרגלויות המאירות לכל נד. ואין לך דבר בתורה, שאין זו פמה נרות המאירים לכל נד. מקרא זה הוא לפי פשוטו, ויש זו לפי הדרוש, ויש זו חכמה עליונה, להזהיר למי שארץ. אשתי חלקו של מי שמשפדל בתורה תמיד. מי שמשפדל בתורה, מה פתוב זו, פי אם בתורת ה' חפלו ובתורתו יתנה יומם ולילה והיה פעז. שאיל, לפמה נסמך, והיה פעז, לזה. ומשיב, אלא, מי שמשפדל בתורה יומם ולילה, לא יהיה פעז יבש, אלא פעז שתול על פלגי מים. מה אילו, יש זו שרשים, ויש זו קליפות, ויש זו מח, ויש זו ענפים, ויש זו עלים, ויש זו פרחים, ויש זו פרות, שבעה מינים אלו עולים לשבע פעמים עשר, שהם שבעים. אח דברי תורה יש צהם, פשט הפתוב, דרוש, רמז הרומז על חכמה, גימטריאות, סודות נסתרים, סודות סתומים אלו על אלו, פסול וכשר, טימא וטהור, אסור והתר. מפאן ולהלחה מתפשטים ענפים לכל נד. והיה פעז ודחי, ואם לא, אם אין לו כל אלו הענפים, אינו חכם צחכמה. צא וראה, פמה חציבים הם אותם העוסקים בתורה לפני הקדוש צרוף הוא, שאפלו צמון שהדין תלוי בעולם, ונתנה רשות למשחית להשחית, הקדוש צרוף הוא מכוה אותו על אלו העוסקים בתורה. וכך אומר לו הקדוש צרוף הוא, למשחית, פי תאור אל עיר, משום עונותיהם הרבים שחטאו לפני, ונתחייבו צדיו, ימים רבים, מהו רבים. הם שלשה ימים זה אחר זה שנודעת מגפה בעיר. מאין לנו שימים רבים הם שלשה ימים, שפתוב, ואשה פי יזב זוב דמה ימים רבים. וכי ימים רבים הם, אלא אם

רוֹאֵה דָם שְׁלֶסְהָ יָמִים זֶה אַחֲרֵי זֶה נִקְרָא יָמִים רַבִּים. אִף כֹּהֵן, כִּי תִלְוֶה אֶת
עֵיר יָמִים רַבִּים, הֵם שְׁלֶסְהָ יָמִים זֶה אַחֲרֵי זֶה, שְׁנוֹדֵעַת מִגִּפָּה צְעִיר. וְאוֹמֵר
הַקְדוּשׁ צְרוּךְ הוּא אֶת הַמִּסְחִית צֹא וְאֶלְוֶה לָךְ עַל צְנִי צִיִּיתִי, לֹא תִסְחִית אֶת
עֲלֶיךָ, זֶהוּ תִלְמִיד חָכֵם שֶׁהוּא צְעִיר, שֶׁהוּא עֵץ הַחַיִּים, עֵץ הַנּוֹתָן פְּרוֹת.
פְּרוֹשׁ אַחֲרַי, אֶת עֲלֶיךָ, הֵינּוּ אוֹתוֹ שְׁנוֹתָן עֲלֶיךָ לְצִנִּי הָעִיר לְהַנְכִּיל מִן הַדִּין,
וּמִלְמִד לָהֶם הַדְרֹךְ שְׁיִלְכוּ בָּהּ. וְעַל כֵּן לֹא תִסְחִית אֶת עֲלֶיךָ לְנִדוּחַ עָלָיו
גִּרְזוֹן, דְּהֵינּוּ לְנִדוּחַ עָלָיו דִּין, וְלֹא לְשִׁלוֹף עָלָיו חֶרֶב לוֹהֶטֶת, חֶרֶב שְׁנוֹנָה,
אוֹתָהּ הַחֶרֶב הַהוֹרֶגֶת שְׁאֵר צְנִי הָאֲדָם שְׁצֻעוֹלָם. כִּי מִמֶּנּוּ תֵאָכֵל. שׂוֹאֵל, וְכִי
אוֹתוֹ מִחֻבֵּל אוֹכֵל מִן הַתִּלְמִיד חָכֵם. וּמִשִּׁיב, לֹא, אֶלְוֶה כִּי מִמֶּנּוּ תֵאָכֵל פְּרוֹשׁוֹ,
אוֹתוֹ הַסֹּלֵעַ הַקָּסָה, אוֹתָהּ שְׁכָל הַרְוּחוֹת הַתְּקִיפִים וְהַקְדוּשִׁים יוֹרְאִים מִמֶּנּוּ,
שֶׁהֵי אֵי הַמְּלָכוֹת, הֵי אֵי תֵאָכֵל מִמֶּנּוּ, כִּי אֵין הַנְּאִה וְתִשׁוּקָה לְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהֵי אֵי
הַמְּלָכוֹת, צְעוֹלָם הָזֶה, אֶלְוֶה הַתּוֹרָה שֶׁל אוֹתוֹ הַלְדִּיקָה. כְּצִיכּוֹל הוּא מְפָרְנֵם
אוֹתָהּ, וְנוֹתָן לָהּ מְזוֹנוֹת צְעוֹלָם הָזֶה, יוֹתֵר מִכֹּל הַקְּדוּשׁוֹת שְׁצֻעוֹלָם.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם ה' תפלה פרק י"א

א. כְּשֶׁבוֹנֵין בֵּית הַכְּנֶסֶת אֵין בוֹנֵין אוֹתָהּ אֶלָּא בְּגִבְהָה שֶׁל עִיר שְׁנֶאֱמַר (משלי
א) בְּרֹאשׁ הוֹמִיּוֹת תִּקְרָא. וּמִגְבִּיהֵין אוֹתָהּ עַד שֶׁתִּהְיֶה גְבוּהַ מְכַל חֲצֵרוֹת הָעִיר
שְׁנֶאֱמַר (עזרא ט) לְרוּמִם אֶת בֵּית אֱלֹהֵינוּ. וְאֵין פּוֹתְחִין פְּתִיחַ הַכְּנֶסֶת אֶלָּא
בְּמִזְרַח שְׁנֶאֱמַר (במדבר ג) וְהַחֹנִיִּים לְפָנַי הַמְּשַׁכְּן קִדְמָה. וּבוֹנֵין בוֹ הַיֵּכָל
שְׁמִנִיחִין בוֹ סֵפֶר תּוֹרָה וּבוֹנֵין הַיֵּכָל זֶה בְּרוּחַ שְׁמֵתִפְלִלִין כְּנֶגְדּוֹ בְּאוֹתָהּ הָעִיר.

כְּדִי שְׁיִהְיוּ פְּנִיָהֶם אֶל מוֹל הַהֵיכָל כְּשֶׁיַּעֲמִדוּ לְתַפְלָה: **ב.** וּמַעֲמִידֵין בֵּימָה
בְּאֲמָצַע הַבַּיִת כְּדִי שְׁיַעֲלֶה עָלֶיהָ הַקּוֹרָא בְּתוֹרָה אוֹ מִי אֲשֶׁר אוֹמֵר לָעַם דְּבָרֵי
כִּיבוֹשִׁין כְּדִי שְׁיִשְׁמְעוּ בָּלָם. וְכִשְׁמַעְמִידֵין הַתִּיבָה שְׁיִשַׁבּ בָּהּ סֵפֶר תּוֹרָה
מַעֲמִידֵין אוֹתָהּ בְּאֲמָצַע וְאַחֲרֵי הַתִּיבָה כְּלָפֵי הַהֵיכָל וּפְנִיָה כְּלָפֵי הָעַם:

מוסר

מספרי חסידים סי' קכ"ג

שְׁנֵי הַרְהוּרִים יֵשׁ לוֹ לְאָדָם יוֹמָם וְלַיְלָה הַרְהוּרִי אֲשֶׁה וְהַרְהוּרִי מִמּוֹן
וּבְשִׁבִילָם הוּא נוֹתֵן נַפְשׁוֹ וְעוֹד הַרְהוּרִים אַחֲרֵים הַקְּנָאָה וְהַשְׁנָאָה וְהַנְּאָה
וְהַתְּאָה וְהַנְּאָת בְּנִים וְגַעְגּוּעַ בְּנִים וְנָשִׁים שְׁחוֹק חֲבָרִים וְטִיוִלִים וְחִידוּשֵׁי
דְּבָרִים בְּטָלִים. וְכָל אֵלֶּה גּוֹרְמִים לְבַטֵּל תּוֹרָה לְכַף נְאֻמָּר (דְּבָרִים ו) בְּכָל לְבָבָךְ
וּבְכָל נַפְשְׁךָ אֶצֶל הָעֲבוּדָה וְהָאֲהָבָה. כְּלוּמַר עֲבוֹד וְאֲהוּב אֶת הַמְּקוֹם. וּבְכָל
מְאֻדָּךְ וּבְכָל נְכֻסֶיךָ לֹא נְאֻמָּר אֶלָּא מְאֻדָּךְ בְּכָל מְדָה וּמְדָה שֶׁהוּא מוֹדֵד לָךְ.
גְּבַה מְמַד מִמּוֹן אֶל תִּהְרַהֵר אַחֲרָיו כִּי הַכֹּל לְטוֹבָה. וְזֶהוּ שְׁנֵי אֲמָר (תְּהִלִּים סב) לָךְ
ה' חֶסֶד כִּי אֲתָה תִשְׁלַם לְאִישׁ כְּמַעֲשָׂהוּ אֶל תִּקְרִי מַעֲשָׂהוּ אֶלָּא מְמַעֲשָׂהוּ אִם
בְּעַל בְּנִים הוּא גּוֹבֵה בְּנָיו. וְאִם הוּא עֹשֶׂי גּוֹבֵה אֶת עוֹשְׂרוֹ בְּחַיָּיו. וְזֶהוּ חֶסֶד
גְּדוֹל שְׁמִשְׁלָם לוֹ גְּמוּלוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה חַיִּי הַכֹּל כְּדִי לְהַבְיִאוֹ לְעוֹלָם הַבָּא. דְּבָר
אֲחֵר וּבְכָל מְאֻדָּךְ בְּכָל עֲמָקֵי מַחְשְׁבוֹתֶיךָ כְּמוֹ (שֵׁם צב) מְאֻד עֲמָקוֹ מַחְשְׁבוֹתֶיךָ:

בלק ליל שישי תורה

צרוף יהוה

וַיִּפְתַּח יְהוָה אֶת-פִּי הַאֲתוֹן וַתֹּאמֶר לְבַלְעָם
מָה-עָשִׂיתִי לָךְ כִּי הִכִּיתָנִי זֶה עָשִׂיתָ רַגְלִים:
וּפְתַח יְיָ ית פּוּמָא דְאֲתָנָא וְאֲמַרְתָּ לְבַלְעָם מָה עֲבַדִּית לָךְ אֲרִי מַחִיתָנִי דְּנֹן תִּלְת
זְמַנִּין:

רש"י זה שלש רגלים. רמז לו אתה מצקק לעקור אמה החוגגת שלש רגלים
בשנה:

וַיֹּאמֶר בְּלָעָם לְאֲתוֹן כִּי הִתְעַלְלָתָ בִּי לֹא
יֵשׁ-זָרֵב בְּיָדֵי כִּי עָתָה הֲרַגְתִּיךָ:
אֲרִי חִיִּיקָתָ בִּי אֶלּוּפוֹן אִית חֲרָבָא בְּיָדִי אֲרִי קָעוֹ קִטְלִיתִיךָ:

רס"י התעללת. כתרגומו לשון גנאי וזיון: לו יש חרב בידי. גנות גדולה
היה לו דבר זה בעיני השרים, זה הולך להרוג אמה שלמה צפיו, ולאתון זו
כריך לכלי זין:

(ט) וַתֹּאמֶר הָאֶתּוֹן אֶל-בְּלָעַם הַלּוֹא אֲנֹכִי אֶתְנֶךָ
אֲשֶׁר-רָכַבְתָּ עָלַי מִעֹדְךָ עַד-הַיּוֹם הַזֶּה
הֲהִסְכֵּן הִסְכַּנְתִּי לַעֲשׂוֹת לְךָ כֹּה וַיֹּאמֶר לֹא:
וַאֲמַרְתָּ אֶתְנָא לְבָלָעַם הֲלֹא אֲנִי אֶתְנָךְ דְּרָכַבְתָּ עָלַי מִדְּאִיתָךְ עַד יוֹמָא הַדִּין
הַמִּילָף אֶלְפָנָא לְמַעַבְדָּ לָךְ כְּדִין וַאֲמַר לֹא:

רס"י ההסכן הסכנתי. כתרגומו, וכן (חייב כב, ז) הלאל יסכן גבר. ורבותינו
דרשו מקרא זה בגמרא אמרו ליה, מאי טעמא לא רכבת אסוסיא. אמר להון
ברטיבא שדאי ליה וכו', כדאיתא במסכת עבודה זרה (ה, ז) :

(לא) וַיִּגַּל יְהוָה אֶת-עֵינָי בְּלָעַם וַיֵּרָא אֶת-
מִלְאָךְ יְהוָה נֹצֵב בַּדֶּרֶךְ וּזְרָבוֹ שְׁלֹפָה בְּיָדוֹ
וַיִּקְדֹּ וַיִּשְׁתַּחוּ וַיִּשָּׁפֹךְ לַאֲפִי: וַיִּגַּל יְיָ נֵת עֵינַי בְּלָעַם וַחֲזָא נֵת מִלְאָכָא דִּי
מַעַבְדָּ בְּאֶרְחָא וַחֲרַבְיָה שְׁלִיפָא בְּיַדְיָה וְכַרְע וַסְגִיד לְאִפּוּהִי: **(לב)** וַיֹּאמֶר
אֱלֹהֵי מִלְאָךְ יְהוָה עַל-מָה הַכִּיתָ אֶת-אֶתְנֶךָ
זֶה שְׁלוֹשׁ רְגָלִים הִנֵּה אֲנֹכִי יֵצְאָתִי לְשֹׁטָן כִּי-
יִרְטֵ הַדֶּרֶךְ לְנִגְדֵי: וַאֲמַר לִיה מִלְאָכָא דִּי עַל מָה מְחִיתָא נֵת אֶתְנָךְ
דְּנָן תִּלַּת זַמְנִין הָא אֲנִי נְפָקִית לְמִשְׁטַן אַרִי גְלִי קְדָמִי דְאַתְּ רָעִי לְמִיזַל בְּאֶרְחָא
לְקַבְלִי:

רס"י כי ירט הדרך לנגדי. רבותינו חכמי המשנה דרשוהו (שבת קה, א)
נטריקון יראה ראתה, נטתה, בשביל שהדרך לנגדי, כלומר להנאתי

ולהקניטני. ולפי משמעו כי חרד הדרך לנגדי לשון רטט, כי ראיתי בעל הדרך שחרד ומהר הדרך שהוא לכעסי ולהמרותי [ולהמראתי]. ומקרא קלך הוא, כמו (ש"ב יג, לט) ותכל דוד. ליסנא אחרינא ירט לשון רכון, וכן (איוב טז) ועל ידי רשעים ירטני, מפייס ומנחס אותי על ידי רשעים, שאינן אלא מקניטים:

(לג) וַתִּרְאַנִי הָאֲתוֹן וַתֵּט לִפְנֵי יְהוָה עֲשֵׂלְשׁ רֶגְלַי אֹכְלֵי זֶמְתָּהּ מִפְּנֵי כִי עֲתָה זָם - אֶתְכָה הָרְגֵתִי וְאוֹתָהּ הִזְזִיתִי: וְחִזַּנְתִּי אֶתְנָא וְסִטַּת מִן קָדְמֵי דְנָו תִּלַּת זְמַנִּין אֵילּוּפּוֹן לֹא סִטַּת מִן קָדְמֵי אֲרִי כְעוֹ אֲרִי יִתְדֵי קִטְלִית וְיִתָּה קַיִמִית:

רש"י אולי נטתה. כמו לולא, פעמים שאולי משמש בלשון לולא: גם אתה הרגתי. הרי זה מקרא מסורס, והוא כמו גם הרגתי אותך, כלומר לא העכזה בלבד קראתך על ידי, כי גם ההריגה: ואותה החייתי. ועתה מפני שדברה והוכיחתך ולא יכלת לעמוד בתוכחה, כמו שכתוב (פסוק ז) ויאמר לא. על כן הרגתיה, שלא יאמרו זו היא שסלקה את בלעם בתוכחה ולא יכול להשיב, שחס המקום על כבוד הבריות, וכן (ויקרא כ, טו. טז) ואת הבהמה תהרגו, וכן (שם) והרגת את האשה ואת הבהמה:

(לד) וַיֹּאמֶר בְּלָעָם אֵל - מִלֵּאךְ יְהוָה זָזְטָ אֶתִי כִי לֹא יִדְעֵתִי כִי אֶתָּה זָזְב לְקָרְאֶתִי בְּהֵרֵךְ: וְעֲתָה אִם - רַע בְּעֵינַיךָ אֲשׁוּבָה לִי: וַאֲמַר בְּלָעָם לְמִלְאָכָה דִּי חֲבִית אֲרִי לֹא יִדְעִית אֲרִי אֶת מַעֲתַד לְקָדְמוֹתֵי בְּאַרְחָא וְכְעוֹ אִם בֵּישׁ בְּעֵינְךָ אֵיתוּב לִי:

רש"י כי לא ידעתי. גם זה גנותו, ועל כרחו הודה, שהוא היה משתבח שידע דעת עליון, ופיו העיד לא ידעתי: אם רע בעיניך אשובה לי. להתרים נגד המקום היא תשובה זו. אמר לו הוא בעלמו כוני ללכת, ואתה מלאך מבטל את דבריו, למוד הוא בכך, שאמר דבר ומלאך מחזירו, אמר לאברהם

(בראשית כב, ז) קח נח את בנד וגו', ועל ידי מלאך בטל את דברו, אף אני אם רע בעיניך כריך אני לשוב:

(לח) וַיֹּאמֶר בְּמִלְאךְ יְהוָה אֶל-בְּלָעַם כֹּךְ עִם-
הָאֱנָשִׁים וְאָפַס אֶת-הַדָּבָר אֲשֶׁר-אָדַבֵּר
אֵלֶיךָ אֲתוּ תִדְבֹּר וַיִּכֹּךְ בְּלָעַם עִם-שָׂרֵי בָּלָק:
וַאֲמַר מִלְאָכָא דַּיָּי לְבִלְעָם אִיזִיל עִם גּוֹבְרָא וּלְחוּד ית פְּתִגְמָא דִּי אֲמַלִּיל עִמָּךְ
יְתִיחַ תְּמַלִּיל וְאִזֵּל בְּלָעַם עִם רַבְרָבֵי בָּלָק:

רש"י לך עם האנשים. בדך שאדם רוצה לילך בה, מוליכין אותו. לך עם האנשים. כי חלקך עמהם וסופך להאזד מן העולם: ואפס. על כרחך את הדבר אשר אדבר וגו': עם שרי בלק. שמח לקללם כמותם:

(לו) וַיִּשְׁמַע בָּלָק כִּי בָא בְּלָעַם וַיֵּצֵא לְקָרְאֲתוֹ
אֶל-עִיר מוֹאָב אֲשֶׁר עַל-גְּבוּל אֲרִנָּן אֲשֶׁר
בְּקֵצֵה הַגְּבוּל:
וַשְׁמַע בָּלָק אֲרִי אֲתָא בְּלָעַם וַנִּפְק לְקַדְמוּתָהּ לְקָרְתָא
דְּמוֹאָב דִּי עַל תְּחוּם אֲרִנָּן דִּי בְּסִטְר תְּחוּמָא:

רש"י ושמע בלק. שלח שלוחים לבשרו: אל עיר מואב. אל מטרופולין שלו, עיר החשובה שלו, לומר ראה מה אלו מבקשים לעקור:

(לז) וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל-בְּלָעַם הֲלֹא שָׁלוֹן שָׁלוֹן שְׁלוֹחֵי
אֵלֶיךָ לְקָרְא-כֹךְ לְבָמָה לָא-הִלַּכְתָּ אֵלַי
הָאֲמַנְתָּם לָא אוֹכַל כִּבְדְּךָ:
וַאֲמַר בָּלָק לְבִלְעָם הֲלֹא מְשַׁלַּח
שְׁלֹחֵי לְוַתְּךָ לְמַקְרִי לְךָ לְמָא לָא אֲתִיתָא לְוַתִּי הַבְּקוּשְׁטָא הַוִּיתָא אָמַר לִית אָנָּא
יְכִיל לְקָרוּתְךָ:

רש"י האמנם לא אוכל כדך. נתנבא סופו לראת מעמו בקלון:

(לח) וַיֹּאמֶר בְּלָעַם אֶל-בָּלָק הֲזֵה-בָאתִי אֵלֶיךָ
עֲתָתָה הֵיכֵל אוֹכֵל וְהִבֵּר מֵאוֹמֹת הַדְּבָר אֲשֶׁר
יֵשְׁיִים אֱלֹהִים בְּפִי אֲתוּ אֲדַבֵּר: וַאֲמַר בְּלָעַם לְבָלָק הֲאֵ
אֲתִיתִי לְוַתֵּךְ כָּעוֹן הַמִּיכָל יִכְלָנָא לְמַלְלָא מִדְעַם פְּתִגְמָא דִּי יִשְׁוֵי יְיָ בְּפוּמֵי יְתִיָּה
אֲמַלִּיל: (לט) &nbbrביעי - במחוברות ששי וַיִּכַּר בְּלָעַם עִם-
בָּלָק וַיֵּבְאוּ קָרִית זֹזְצוֹת: וַאֲזַל בְּלָעַם עִם בָּלָק וְאֲתוּ לְקָרִית
מְחוּזוֹהִי:

רס"י קרית חרות. עיר מלחה שוקים חנסים ונסים וטף בחורותיה, לומר
ראה ורחם שלא יעקרו חלו:

(מ) וַיִּזְבְּזוּ בָּלָק בְּבָקָר וַצֹּאֵן וַיִּשְׁלַח לְבְּלָעַם
וְלִשְׂרָיִם אֲשֶׁר אֵתוּ: וַנִּכְּסִים בָּלָק תּוֹרִין וְעֶאֱו וַשְּׁלַח לְבְּלָעַם
וְלָרְבִּיבָא דִּי עַמִּיָּה:

רס"י בקר וראו. דבר מועט, בקר אחד וראו אחד כלבד:

(מא) וַיְהִי בַּבֶּקֶר וַיִּקְחוּ בָּלָק אֶת-בְּלָעַם וַיַּעֲלֵהוּ
בְּמוֹת בַּעַל וַיֵּרָא מִשָּׁם קִצָּה הָעָם: וְהוּהוּ בְּצַפְרָא וְדַבֵּר
בָּלָק ית בְּלָעַם וְאַסְקִיָּה לְרַמַּת דְּחַלְתִּיָּה וְחִזָּא מִתְמֹן קִצַּת מֹן עֶמְא:

רס"י צמות בעל. כתרומו לרמת דחלתיה, סם עבודה זרה:

כג (א) וַיֹּאמֶר בְּלָעַם אֶל-בָּלָק בְּנֵה-לִי בָּזָה
שִׁבְעָה מִזְבֹּזוֹת וְהִכֵּן לִי בָּזָה שִׁבְעָה פָּרִים
וְשִׁבְעָה אֵילִים: וַאֲמַר בְּלָעַם לְבָלָק בְּנֵה לִי הֲכָא שִׁבְעָא מִדְּבַחִין

וְאַתְּקִין לִי הִקָּא שְׁבַעַא תּוֹרִין וְשְׁבַעַא דְכָרִין : (ב) וַיַּעַשׂ בְּלֹק בְּכַאשְׁרֵי
דְּבַר בְּלַעַם וַיַּעַל בְּלֹק וּבְלַעַם פֶּר וְאִיל

בְּמוֹבּוֹזֵי : וְעַבְד בְּלֹק כְּמָא דִּי מְלִיל בְּלַעַם וְאַסִּיק בְּלֹק וּבְלַעַם תּוֹר וּדְכַר עַל

כָּל מִדְּבַחָא : (ג) וַיֹּאמֶר בְּלַעַם לְבֹלֵק הִתְיַצֵּב עָלַי-

עַלְתֶּךָ וְאֶלְכָה אוֹכְלִי יִקְרָה יְהוָה לְקָרְאֲתִי

וּדְבַר בַּיָּהּ - יִרְאֵנִי וְהִגִּדְתִּי לְךָ וַיִּלֶּךְ שְׁפִי : וְאָמַר

בְּלַעַם לְבֹלֵק אֲתַעֲתֵד עַל עַלְתֶּךָ וְאִיהֵךְ מָאִים יַעֲרַע מִימַר מִן קָדָם יִי לְקַדְמוֹתִי
וּפְתַגְמָא דִּיחֲזַנְנִי וְאַחֲוִי לְךָ וְאַזֵּל יַחֲדָי :

רס"י אולי יקרה ה' לקראתי. אינו רגיל לדבר עמי ביום: וילך שפי. כתרנומו
יחיד, לשון שופי וסקט, שאין עמו אלא שתיקה:

(ד) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים אֶל-בְּלַעַם וַיֹּאמֶר אֲלֵיו אֶת-
שְׁבַעַת הַמּוֹבּוֹזֹת עֲרֹכְתִי וְאֶעַל פֶּר וְאִיל

בְּמוֹבּוֹזֵי : וְעַרַע מִימַר מִן קָדָם יִי לֹת בְּלַעַם וְאָמַר לִיה זַת שְׁבַעַא מִדְּבַחִין

סְדָרִית וְאַסְקִית תּוֹר וּדְכַר עַל כָּל מִדְּבַחָא :

רס"י ויקר. לשון עראי, לשון גנאי, לשון טמאת קרי, כלומר בקושי ובזיון,
ולא היה נגלה עליו ביום אלא בשביל להראות חבתן של ישראל: את שבעת
המזבחות. שבעה מזבחות ערכתי אין כתיב כאן, אלא את שבעת המזבחות,
אמר לפניו אבותיהם של אלו בנו לפניך שבעה מזבחות, ואני ערכתי כנגד
כלן. אברהם בנה ארבעה (בראשית יב, ז) ויצן שם מזבח לה' הנראה אליו, (שם
יב, ח) ויעתק משם ההרה וגו', (שם יג, יח) ויאהל אברהם וגו' ואחד בהר המוריה.
ויצחק בנה אחד (שם כו, כה) ויצן שם מזבח וגו'. ויעקב בנה שתיים, אחד בשכם
ואחד בבית אל: ואעל פר ואיל במזבח. ואברהם לא העלה אלא איל אחד:

(ה) וַיִּשְׂם יְהוָה דְּבַר בְּפִי בַלְעָם וַיֹּאמֶר שׁוּב
אֶל-בְּלָק וְכֹה תִדְבָר: וְשׁוּי יִי פִתְגָמָא בְּפִוּמָא דְּבַלְעָם וַאֲמַר
תַּנּוּב לְוֹת בְּלָק וּכְדִין תַּמְלִיל: (ו) וַיֵּשֶׁב אֵלָיו וְהִנֵּה נֹצֵב עַל-
עֵצָתוֹ הוּא וְכָל-שָׂרֵי מוֹאָב: וְתַב לְוֹתִיהָ וְהָא מְעַתֵּד עַל
עֲלִתִיהָ הוּא וְכָל רַבְרָבֵי מוֹאָב: (ז) וַיֵּשֶׂא מִשְׁכָּנוֹ וַיֹּאמֶר בֵּין-
אֲרָם יִנְזוּזֵי בְלָק מִקֶּךָ-מוֹאָב מִהָרִירִי-קָדָם
לְכֹה אָרָה-לִּי יַעֲקֹב וּלְכֹה זְעֵמָה יִשְׂרָאֵל: וְנִטַּל
מִתְלִיהָ וַאֲמַר מִן אֲרָם דְּבַרְנִי בְלָק מִלְפָּא דְּמוֹאָב מִטוּרֵי מִדְּנַחָא אִיתָא לוּט לִי
יַעֲקֹב וְאִיתָא תְּרִיזָא לִי יִשְׂרָאֵל:

רש"י ארה לי יעקב ולכה זעמה ישראל. בשני שמותיהם אמר לו לקללם,
שמח אחד מהם אינו מזהק:

(ח) מִה אֶקְבַּ לָא קִבְיָה אֶל וּמִה אֶזְעַם לָא זְעַם
יְהוָה: מַה אֶלוּטִיָּה דְּלָא לְטִיָּה אֶל וּמִה אֶתְרַכִּיָּה דְּלָא תְּרַכִּיָּה יִי:

רש"י מה אקב לא קבה אל. כשהיו ראויים להתקלל לא נתקללו, כשהזכיר
אזיהם את עונם, כי באפס הרגו איש. לא קלל אלח אפס, שנאמר (בראשית
מט) ארור אפס. כשנכנס אזיהם במרמה אלל אזיו היה ראוי להתקלל, מה
נאמר שם (שם כז, לג) גם ברוך יהיה. במזרכים נאמר (דברים כז, יב) אלה יעמדו
לברך את העם. במקללים לא נאמר ואלה יעמדו לקלל את העם, אלא על
הקללה, לא ראה להזכיר עליהם שם קללה: לא זעם ה'. אני אין כחי אלא
שאני יודע לכון השעה שהקדוש ברוך הוא כועס בה, והוא לא כעס כל
הימים הללו שבאתי אליך, וזהו שנאמר (מיכה ו, ה) עמי זכר נח מה יעז וגו'
ומה ענה אתו בלעם וגו' למען דעת לדקות ה':

(ט) כִּי-מֵרֵאשׁ צָרִים אָרְאָנוּ וּבִמְבַעֲוֹת אֲשׁוּרָנוּ

הֵן-עִם לְבָרֵד יִשְׁכֹּן וּבַגּוֹיִם לֹא יִתְוַשֵּׁב: אָרִי

מְרִישׁ טוֹרֵא חֲזִיתִיה וּמְרַמֶּתָּ סְכִיתִיה הָא עֲמָא בְּלַחֲוֹדִיהוֹן עֲתִידִין דִּיחֲסוֹנוֹ
עֲלָמָא וּבְעַמְמָא לֹא יִתְדַנוּ גְּמִירָא:

רס"י כי מראש צרים אראנו. אני מסתכל בראשיתם ובתחלת שרשיהם, ואני רואה אותם מיסדים וחזקים ככורים וגזעות הללו על ידי אצות ואמהות: הן עם לצדד ישכון. הוא אשר זכו לו אצותיו לשכון צדד, כתרגומו: ובגוים לא יתחשב. כתרגומו, לא יהיו נעשין כלה עם שאר האמות, שנאמר (ירמיה ל, יא) כי אעשה כלה בכל הגוים וגו' אינן נמנין עם השאר. דבר אחר כשהן שמחין אין אמה שמחה עמהם, שנאמר (דברים לב, יב) ה' צדד ינחנו. וכשהאמות בטובה, הם אוכלין עם כל אחד ואחד ואין עולה להם מן החשבון, וזהו, ובגוים לא יתחשב:

(י) מִי מִנָּה עֵפֶר יַעֲקֹב וּבִמְסַפֵּר אֶת-רֵבַע יִשְׂרָאֵל

תְּבִמֹת נַפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל וּתְהִי אֲזוּרִיתִי כְּמֹהוּ:

מִן יִיכֹל לְמַמְנִי דַעֲדַקְיָא דְבֵית יַעֲקֹב דְּאֲמִיר עֲלִיהוֹן יְסִגוֹן כְּעַפְרָא דְאַרְעָא אוּ
חֲדָא מְאַרְבַּע מְשַׁרְיָתָא דִּישְׂרָאֵל תְּבִמֹת נַפְשֵׁי מוֹתָא דְקִשְׁיטוּהִי וּתְהִי סוּפִי
כְּוִתְהוֹן:

רס"י מי מנה עפר יעקב וגו'. כתרגומו, דעדקיא לבית יעקב וכו' מארבע

משריתא, מארבע דגלים. דבר אחר עפר יעקב אין חשבון במלות שהם מקימין בעפר (דברים כב, י) לא תחרוש צפור ובחמור, (ויקרא יט, יט) לא תזרע כלאים, אפר פרה, ועפר סוטה וכיוצא בהם: ומספר את רבע ישראל. רביעותיהן, זרע היוצא מן התשמיש שלהם: תמת נפשי מות ישרים. שבהם:

(יא) וַיֹּאמֶר בְּלֶק אֶל-בְּלָעַם בְּמַה עָשִׂיתָ לִּי לְקַב

אֵיבִי לְקַזְזוֹתִיךָ וְהִנֵּה בִּרְכַת בְּרַךְ: וַאֲמַר בְּלַק לְבָלָעַם

מַה עֲבַדְתָּא לִּי לְמִילַט סְנְאִי דְבִרְתִּיךָ וְהָא בְּרַכָּא מְבִרְכַת לְהוֹן: (יב) וַיַּעַן

וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֵת אֲשֶׁר יִשְׁעִים יְהוָה בְּפִי אֶתוֹ
אֲשַׁמֵּר כְּדַבָּר: וְאַתִּיב וְאָמַר הֲלֹא יָת דִּי יִשְׁוִי יְיָ בְּפִי וְתִיב אֶטֶר
לְמַלְאָ:

בלק יום שישי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

(יג) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי בְּלָק לְךָ-יְיָ אֱלֹהֵי אֶל-
מִקְוֹם אֲזֹזֵר אֲשֶׁר תִּרְאֶנּוּ מִשָּׁם אֶפֶס קָצְהוּ
תִּרְאֶה וְכֻלּוֹ לֹא תִרְאֶה וְקִבְּנוּ-לִי מִשָּׁם: וְאָמַר
לִי בְּלָק אֵימָה כְּעַן עָמִי לְאַתֵּר אוֹחֲרָו דְּתַחֲזִיגִיה מִתַּמָּן לְחוּד קָצְתִיחַ תַּחֲזִי
וְכוּלִיחַ לֹא תַחֲזִי וְתַלוּטִיחַ לִי מִתַּמָּן:

רש"י וקבנו לי. לשון צווי, קללה לי:

(יד) וַיִּקְוֶהוּ שְׂדֵה צַפִּים אֶל-רֵאשׁ הַפְּסָגָה וַיִּבֶן
שֶׁבַע מוֹבְזוֹת וַיַּעַל פֶּר וְאֵיל בְּמוֹבְזוֹ: וְדַבְּרִיה לְחַקל
סְכוּתָא לְרִישׁ רְמָתָא וּבְנָא שְׁבַע מְדַבְּחִין וְאַסִּיק תוֹר וּדְכַר עַל כָּל מְדַבְּחָא:

רש"י שדה רופים. מקום גבוה היה ששם הרופה עומד לשמור אם יבא חיל
על העיר: ראש הפסגה. בלעם לא היה קוסם כבלק, ראה בלק שעתידה
פרעה להפרץ בישראל משם ששם מת משה. כסבור ששם תחול עליהם
הקללה, וזו היא הפרעה שאני רואה:

(טו) וַיֹּאמֶר אֱלֹ-בְלֶק הַתִּיִצְבַּ כֹּה עַל-עַלְתָּךְ

וְאַנְכִי אֶקְרָה כֹּה: וַאֲמַר לְבֶלֶק אֲתַעֲתֵד הֲכֹא עַל עַלְתָּךְ וְאַנָּא אֲתַמְטִי
עַד פֶּא:

רש"י אקרה כה. מאת הקדוש צרוך הוא: אקרה. לשון חתפעל:

(טז) וַיִּקָּר יְהוָה אֱלֹ-בְלַעַם וַיִּשֶׁם דָּבָר בְּפִיו

וַיֹּאמֶר עֲשׂוּב אֱלֹ-בְלַק וְכֹה תִדְבָּר: וְעָרַע מִימַר מִן קָדָם
יְי לְבַלַּעַם וְשׁוּי פְתִגְמָא בְּפּוּמִיָּה וְאַמַּר תּוֹב לָוֹת בְּלַק וּכְדִין וְתַמְלִיל:

רש"י וישם דבר בפיו. ומה היא השימה הזאת, ומה חסר המקרא באמרו

שוב אל בלק וכה תדבר, אלא כשהיה שומע שאינו נרשה לקבל, אמר מה אני
חוזר אל בלק לאערו. ונתן לו הקדוש צרוך הוא רסן וחכה בפיו כאדם הפוקם
בהמה בחכה להוליכה אל אשר ירצה. אמר לו על כרחך תשוב אל בלק:

(יז) וַיָּבֵא אֵלָיו וְהִנֵּו נִצְבַּ עַל-עַלְתּוֹ וְשָׂרֵי מוֹאָב

אַתָּו וַיֹּאמֶר לוֹ בְּלַק בַּמָּה-דָּבָר יְהוָה: וְאַתָּא לְוִתִּיָּה
וְהוּא מַעֲתֵד עַל עַלְתִּיָּה וְרַבְרַבִּי מוֹאָב עֲמִיָּה וְאַמַּר יִיָּה בְּלַק מָה מַלִּיל יְי:

רש"י ושרי מואב אתו. ולמעלה הוא אומר וכל שרי מואב, כיון שראו שאין

בו תקוה הלכו להם מקאתם, ולא נשארו אלא מקאתם: מה דבר ה'. לשון
רחוק הוא זה, כלומר אינך צרוך:

(יח) וַיִּשָּׂא מִשְׁכּוֹ וַיֹּאמֶר קוּם בְּלַק וְשִׁמְעֵ הָאֲוִיָּה

עָרִי בְּלוֹ צַפֵּר: וְנִטַּל מִתְּלִיָּה וְאַמַּר קוּם בְּלַק וְשִׁמְעֵ אָצִית לְמִימַרִי בַר
צַפֵּר:

רש"י קום בלק. כיון שראהו מלחק בו, נתכון ללערו עמוד על רגליך, אינך רשאי ליטב ואני שלוח אליך בשליחותו של מקום: בנו צפר. לשון מקרא הוא זה, כמו (תהלים קד, ט) חיתו יער, (בראשית א, כד) וחיתו ארץ, (תהלים קיד, ח) למעינו מים:

(יט) **לֹא אִישׁ אֶל וַיִּכָּבֵב וּבֶן-אָדָם וַיִּתְנַזְּזוּם הֲהוּא אָמַר וְלֹא יַעֲשֶׂה וְדַבֵּר וְלֹא יִקְיַמְנָה:** לא כמלי בני אֲנָשָׁא מִימַר אֱלֹהָא בְּנֵי אֲנָשָׁא אָמְרִין וּמְכַדְבִּין וְאִף לֹא כְעוֹבְדֵי בְּנֵי בִשְׂרָא דְאִינוּן גְּזָרִין לְמַעַבְדַּ וְתִיבִין וּמִתְמַלְכִין דְּהוּא אָמַר וְעָבִיד וְכָל מִימְרָה מִתְקִים:

רש"י לא איש אל וגו'. כבר נשבע להם להביאם ולהוריסם ארץ שבעה אמות, ואתה סבור להמיתם במדבר: ההוא אמר וגו'. בלשון תמה, ותרגומו תיבין ומתמלכין, חוזרים ונמלכין לחזור בהם:

(כ) **הִנֵּה בָרֶךְ לְקִזְזוֹתַי וַיְבָרֶךְ וְלֹא אֲשִׁיבָנָה:** הא בָּרֶכְו קְבִילִית וְאַבְרָכִינִיָּה לְיִשְׂרָאֵל וְלֹא אָתַב בְּרַפְתִּי מִינִיָּה:

רש"י הנה ברך לקחתי. אתה שואלני מה דבר ה', קבלתי ממנו לברך אותם: וברך ולא אשיבנה. הוא ברך אותם ואני לא אשיב את ברכתו: וברך. כמו וברך וכן הוא גזרת רי"ט, כמו (תהלים עד, יח) אויב חרף, כמו חרף, וכן (שם י, ג) וכולע ברך, המהלל ומברך את הגוזל ואומר, אל תירא כי לא תענש, שלום יהיה לך, מרגיז הוא להקדוש ברוך הוא. ואין לומר ברך שם דבר, שאם כן היה נקוד בפתח קטן וטעמו למעלה, אבל לפי שהוא לשון פעל הוא נקוד קמץ, וטעמו למטה:

(כא) **לֹא-הִבֵּיט אֵוֹן בֵּיעֶקֶב וְלֹא-רָאָה עַמּוּל בְּיִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהָיו עֲלָמוֹ וַתִּרְוַעַת מֶלֶךְ בּוֹ:** אֲסִתְפַּלִּית לִית פְּלַחֵי גְלוּלִין בְּדָבָרִית יַעֲקֹב וְאִף לֹא עָבְדֵי לִיאֹת שְׂקֹר בְּיִשְׂרָאֵל מִימְרָא דִּינֵי אֱלֹהֵהוּן בְּסַעְדָּהוּן וּשְׂכִינַת מְלָכָהוּן בְּיַנְיָהוּן:

רש"י לא הביט און זיעקב וגו'. כתרגומו. דבר אחר אחרי פשוטו הוא נדרש מדרש נאה. לא הביט. הקדוש ברוך הוא און שזיעקב, כשהן עוברין על דבריו אינו מדקדק אחריהם להתבונן באוניות [באון] שלהם ובעמלן שהן עוברין על דתו: עמל. לשון עזרה, כמו והרה עמל (תהלים ז, טו), כי אתה עמל וכעס תזיט (שם י, יד) לפי שהעזרה היא עמל לפני המקום: ה' אלהיו עמו. אפלו מכעיסין וממרים לפניו אינו זז מתוכו: ותרועת מלך זו. לשון חבה ורעות כמו רעה דוד (שמואל ב' טו, לו) אהב דוד, ויתנה למרעהו (שופטים טו, ו) וכן תרגם אנקלוס ושכינת מלכהון ביניהון:

אֵל מוֹצִיָאֵם מִמִּצְרַיִם כְּתוּעָפוֹת רָאִם לוֹ: אֶלְהָא (כב)
דאפקנון ממצרים תוקפא ורומא דיליה:

רש"י אל מוציאם ממצרים. אתה אמרת הנה עם יצא ממצרים, לא יצא מעמנו אלא האלהים הוציאם: כתועפות ראם לו. כתוקף רוס וגובה שלו, וכן וכסף תועפות (איוב כב כה), לשון מעוז המה, ואומר אני שהוא לשון ועוף יעופף (בראשית א כ), המעופף ברום וגובה ותקף רב הוא זה ותועפות ראם עפירת גובה. דבר אחר, תועפות ראם. תקף ראמים, ואמרו רבותינו אלו השדים:

כִּי לֹא-נִזְזַשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא-קָסָם בְּיִשְׂרָאֵל כָּעֵת יֹאמַר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מַה-פָּעַל אֵל: אַרִי לֹא נַחֲשָׂא צָבֹן דְּיִיטֵב לְדַבְּיֵת יַעֲקֹב וְאַף לֹא קִסְמִיָּא רְעֹן בְּרַבּוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל כְּעָדוּ יִתְאַמַּר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מַה עָבַד אֶלְהָא:

רש"י כי לא נחש זיעקב. כי ראויים הם לצרכה שאין בהם מנחשים וקוסמים: כעת יאמר ליעקב וגו'. עוד עתיד להיות עת כעת הזאת אשר תגלה חזתן לעין כל שהן יושבין לפניו ולומדים תורה מפיו ומחלתן לפנים ממלאכי השרת, והם ישאלו להם מה פעל אל, וזהו שנאמר והיו עיניך רואות את מוריך (ישעיה ל, ט). דבר אחר יאמר ליעקב אינו לשון עתיד, אלא לשון הוה, אינו צריכין למנחש וקוסם כי בכל עת שצריך להאמר ליעקב ולישראל

מה פעל הקדוש צרוך הוא ומה גזרותיו צמרום, אינן מנחשים וקוסמים אלא נאמר להם על פי נביאייהם מה היא גזרת המקום, או אורים ותמים מגידים להם, ואונקלוס לא תרגם כן:

(כד) הֵן-עַם כָּלְבִיָּא יְקוּם וְכַאֲרֵי יִתְנַשֵּׂא לֹא יִשְׁכַּב עַד-יֵאכַל טָרֶף וְדָם-וְזֻלְתִּים יִשְׁדָּתָה: ^{הא} עמא פליתא שרי וכארץא יתנטל לא שרי בארעיה עד דיקטול קטול ונכסי עממיא יירת:

רש"י הן עם כלביא יקום וגו'. כשהן עומדים משנתם שחרית, הן מתגברין כלביא וכארי לחטוף את המעות, ללבוש טלית לקרוא את שמע ולהניח תפלין: לא ישכב. כלילה על מטתו עד שהוא אוכל ומחבל כל מזיק הבא לטרפו. כיצד, קורא את שמע על מטתו ומפקיד רוחו ביד המקום, בא מחנה וגיס להזיקם, הקדוש צרוך הוא שומרם ונלחם מלחמותם ומפילם חללים. דבר אחר הן עם כלביא יקום וגו'. כתרגומו: ודם חללים ישתה. נתנבא שאין משה מת עד שיפיל מלכי מדין חללים ויהרג הוא עמהם, שנאמר (יהושע יג, כג) ואת כלעם בן בעור הקוסם הרגו בני ישראל בחרב אל חלליהם:

(כה) וַיֹּאמֶר בְּלֶקְ אֵל-בְּלָעִם גַּם-קָב לֹא תִקְבְּנֻוּ גַם-בְּרַךְ לֹא תִבְרַכְנֻוּ: ^{הא} ואמר בלק לבלעם אף מילט לא תלוטינון אף ברכא לא תברכינו ו:

רש"י גם קב לא תקבנו. גם ראשון מוסיף על גם השני, וגם השני על גם ראשון, וכן גם לי גם לך לא יהיה (מלכים א' ג, כו), וכן גם בחור גם בתולה (דברים לב, כה):

(כו) וַיַּעַן בְּלָעִם וַיֹּאמֶר אֵל-בְּלָק הֲלֹא דִבַּרְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר כֹּל אֲשֶׁר-יִדְבַּר יְהוָה אֶתּוֹ אֶעֱשֶׂה: ^{הא} ואתיב בלעם ואמר לבלק הלא מלילית עמך למימר כל די ימלל

?? תִּיהָ אֶעְבֵּד : (כו) שִׁישִׁי - במחוברות שביעי וַיֹּאמֶר בְּלֶק
אֶל-בְּלָעַם לְכֵת-נָא אֶקְוֹזְךָ אֶל-מְקוֹם אַוּוֹר
אוֹלֵי יִישָׁר בְּעֵינַי הָאֵלֹהִים וְקִבַּתוֹ לִי מִשָּׁם:
וַאֲמַר בְּלֶק לְבָלַעַם אֵיתָא פְּעוֹ אַדְבָּרִינָךְ לְאַתֵּר אַחֲרוֹ מָאִים יְהִי רַעְוָא מִן קָדָם יי
וּתְלוּטִיָּה לִי מִתְּמוֹן :

רס"י וקצותו לי. חין זה לשון אוו, כמו וקצנו, חלח לשון עתיד, חולי יישר
בעיניו ותקצנו לי משם, מלדי"רס מי"י בלע"ז ותקלל אותן :

(כח) וַיִּקְוֹז בְּלֶק אֶת-בְּלָעַם רֹאשׁ הַפְּעוֹר הַנְּשֻׁקָה
עַל-פְּנֵי הַיְשִׁימוֹן: וַדְּבַר בְּלֶק יַת בְּלָעַם רִישׁ רָמְתָא דְּמִסְתַּפְּנָא עַל אַפֵּי
בֵּית יְשִׁימוֹן:

רס"י ראש הפעור. קוסם היה בלק וראה שהן עתידין ללקות על ידי פעור
ולח היה יודע צמה, אמר שמח הקללה תחול עליהם משם, וכן כל החוזים
בכוכבים רואים ואינם יודעים מה רואים:

(כט) וַיֹּאמֶר בְּלָעַם אֶל-בְּלֶק בְּנֵה-לִי בָּוֶה
שְׂבָעָה מִזְּבוּזוֹת וְהִכֵּן לִי בָּוֶה שְׂבָעָה פָּרִים
וְשְׂבָעָה אֵילָם: וַאֲמַר בְּלָעַם לְבָלַק בְּנֵה לִי הֲכָא שְׂבָעָא מִדְּבַחִין וְאַתְקִין
לִי הֲכָא שְׂבָעָא תוֹרִין וְשְׂבָעָא דְּכָרִין: (ט) וַיַּעַשׂ בְּלֶק כַּאֲשֶׁר
אָמַר בְּלָעַם וַיַּעַל פָּר וְאֵיל בַּמִּזְבוֹז: וַעֲבַד בְּלֶק כְּמָא
דִּי אָמַר בְּלָעַם וְאַסִּיק תוֹר וְדָכַר עַל כָּל מִדְּבַחָא: כד (א) וַיִּרָא בְּלָעַם
כִּי טוֹב בְּעֵינַי יְהוָה לְבָרַךְ אֶת-יִשְׂרָאֵל וְלֹא-
הָלַךְ כְּפַעַם-בְּפַעַם לְקַרְאֵת זְוֹזְשִׁים וַיַּנְשִׁית

אֶל-הַמִּדְבָּר פָּנִיו: וַחֲזָא בְלָעַם אֲרִי תַקִּין קָדָם יְיָ לְבָרְכָא יִתְּ יִשְׂרָאֵל
וְלֹא הִלֵּךְ כְּזֶמֶן בְּזֶמֶן אֱלֹהֵינוּ לְקַדְמוֹת נְחֻשָׁא וְשׁוּי לְקַבִּיל עֲגֵלָא דְעֵבְדוּ יִשְׂרָאֵל
בְּמִדְבָּרָא אַפּוּהֵי:

רס"י וירא בלעם כי טוב וגו'. אמר איני צריך לבדוק בהקדוש צדוק הוא
כי לא יחפוץ לקללם: ולא הלך כפעם בפעם. כאשר עשה שתי פעמים:
לקראת נחשים. לנחש אולי יקרה ה' לקראתו כראונו, אמר רובה ואינו רובה
לקללם, אזכיר עונותיהם, והקללה על הזכרת העברה תחול: וישת אל המדבר
פניו. כתרגומו:

(ב) **וַיֵּשֶׁא בְלָעָם אֶת-עֵינָיו וַיֵּרֶא אֶת-יִשְׂרָאֵל**
שֹׁכֵן לְשֶׁבֶטָיו וְהִתְהַי עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים: וַיִּזְקַף בְּלָעָם
יֵת עֵינָוְהֵי וַחֲזָא יֵת יִשְׂרָאֵל שְׁרוֹן לְשֶׁבֶטוֹהֵי וּשְׁרֵת עֲלוּהֵי רוּחַ נְבוּאָה מִן קָדָם יְיָ:

רס"י וישא בלעם את עיניו. בקש להכניס בהם עין רעה, והרי יש לך שלש
מדותיו עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה האמורים למעלה: שוכן לשבטיו.
ראה כל שבט ושבט שוכן לעצמו ואינו מעורבין, ראה שאין פתחיהם מכוונין
זה כנגד זה, שלא יאיץ לתוך אהל חבירו: ותהי עליו רוח אלהים. עלה בלבו
שלא יקללם:

(ג) **וַיֵּשֶׁא מִשְׁכּוֹ וַיֹּאמֶר זָאֵם בְּלָעָם בְּנוֹ בְּעֹר**
וַזָּאֵם הִגְבֵּר עֲזָתָם הָעֵינַן: וַיִּטַּל מִתְּלִיָּה וַאֲמַר אֵימַר בְּלָעָם בְּרִיָּה
בְּעֹר וַאֲימַר גְּבָרָא דְשִׁפִּיר חָזִי:

רס"י בנו בער. כמו למעינו מים (תהלים קיד, ח). ומדרש אגדה שניהם היו
גדולים מאבותיהם, בלק בנו כפור, אביו בנו הוא במלכות, ובלעם גדול מאביו
בנביאות, מנה בן פרס היה: שחם העין. עינו נקורה ומואלת לחוץ וחור שלה
נראה פתוח, ולשון משנה הוא כדי שישתום וישתום ויגוב (ע"ז סט). ורבותינו
אמרו לפי שאמר ומספר את רבע ישראל, שהקדוש צדוק הוא יושב ומונה
רביעיותיהן של ישראל מתי תבא טפה שנלד הצדיק ממנה, אמר בלבו מי

ואהלות (תהלים מה, ט) : נטע ה'. בגן עדן. לשון אחר כאהלים נטע ה', כשמים המתוחזין כאהל: נטע ה'. לשון נטיעה מזינו כאהלים, שנאמר ויטע אהלי אפדנו (דניאל יא, מה) :

(ו) יִזְלֹ-בַיִם מִדְּלִיּוֹ וְזָרְעוּ בְּבַיִם רַבִּים וְיָרֵם
מֵאַגַּג מִלְכּוֹ וְתִשָּׂא מִלְכּוֹתָיו: יְסֻגֵי מִלְכָּא דִּיתְרַבָּא מִפְּנוּהֵי
וְיִשְׁלוּט בְּעַמְּמִין סְגִיאוֹן וְיִתְקוּף מֵאַגַּג מִלְכֵיהָ וְתִתְנַטֵּל מִלְכוּתֵיהָ :

רס"י מדליו. מבארותיו. ופירושן כתרגומו: וזרעו במים רבים. לשון הכלחה הוא זה, כזרע הזרוע על פני המים: וירם מאגג מלכו. מלך ראשון שלהם יכבוש את אגג מלך עמלק: ותנשא מלכותו. של יעקב יותר ויותר, שיבא אחריו דוד ושלמה:

(ח) אֵל מוֹצִיאוֹ מִמִּצְרַיִם כְּתוּעֵפֹת רְאִים לוֹ יֵאכֹל
זָנוּיִם צָרִיו וְעַצְמוֹתֵיהֶם יִגָּרֵם וְזוֹצִיו יִמְוֹזֵץ: אֵלֵהָא
דְּאַפְקִינוּן מִמִּצְרַיִם תּוּקְפָא וְרוּמָא דִּילֵיהָ יִיכְלוּן בְּגִי יִשְׂרָאֵל נְכֻסֵי עַמְּמִינָא
סְנְאִיהוֹן וּבְבִזָּת מִלְכֵיהוֹן יִתְפַּנְקוּן וְאַרְעֵתְהוֹן יִחְסָנוּן :

רס"י אל מוציאו ממצרים. מי גורם להם הגדלה הזאת, אל המוציאם ממצרים, בתוקף ורום שלו יאכל את הגוים שהם צרי: ועלמותיהם. של צרים: יגרם. מנחם פתר בו לשון שבירה, וכן (פפניה ג, ג) לא גרמו לבקר, וכן (יחזקאל כג, לד) את חרשיה תגרמי, ואני אומר לשון עצם הוא שמגרר הבשר בשניו מסביב והמוח שבפנים, ומעמיד העצם על ערמימותה: וחליו ימחץ. אנקלוס תרגם חליו של צרים, חלוקה שלהם כמו (בראשית מט, כג) בעלי חלים, מרי פלוגתא, וכן ימחץ, לשון (שופטים ה, כו) ומחלה וחלפה רקתו, שיחלו את ארצם. ויש לפתור לשון חלים ממש, חליו של הקדוש צרוך הוא ימחץ בדמם של צרים, יטבול ויטבוע בדמם, כמו (תהלים סח, כד) למען תמחץ רגלך בדם. ואינו זו מלשון מכה, כמו מחלתי, שהצבוע בדם נראה כאלו מחוץ ונגוע:

(ט) כָּרַעַ שָׁכַב כַּאֲרֵי וּכְלָבִיא מִי יְהִי מִנּוֹ

מִבְּרַכִּיךָ בָרוּךְ וְאַרְרִיךָ אָרוּר: יְנוּחַ יִשְׂרָי בְתַקּוּף כְּאַרְיָא
וּכְלָתָא לִית מַלְכוּ דְתַזְעֲזַעִינִיה בְּרִיכָךָ יְהוֹן בְּרִיכּוֹ וְלִיטָךָ יְהוֹן לִיטִין:

רס"י כרע שכב כארי. כתרגומו, יתישבו צארכס זכח וגזורה:

(י) וַיִּזְזַר-אֶף בָּלְקָ אֶל-בְּלָעָם וַיִּסְפֹּק אֶת-כַּפָּיו

וַיֹּאמֶר בָּלְקָ אֶל-בְּלָעָם לָקַב אֵיבִי קָרְאתִיךָ

וְהִנֵּה בִּרְכַת בָּרַךְ זֶה שְׁלֹשׁ פְּעָמִים: וַתְּקִיף רוּגְזָא

דְּבָלַק בְּבִלְעָם וּשְׁקַפִּינוּן לִידוּהִי וַאֲמַר בָּלַק לְבִלְעָם לְמִילַט סַנְאֵי קָרִיתְךָ וְהָא
בְּרָכָא מְבָרַכַת לְהוֹן דְּנָן תְּלַת זְמָנִין:

רס"י ויספק. הכה זו על זו:

(יא) וְעַתָּה בְּרוּז-לָךְ אֶל-מִקּוֹמְךָ אֲמַרְתִּי כְּבֹד

בְּאִכְבָּדְךָ וְהִנֵּה מִנְעֶךָ יְהוּה בְּמִכְבּוֹד: וּכְעַן אֲזִיל לָךְ

לְאַתְרָךְ אֲמַרִית יְקָרָא אֲנִיקְרִינָךְ וְהָא מְנַעַךְ יְיָ מִן יְקָר: (יב) וַיֹּאמֶר

בְּלָעָם אֶל-בָּלְקָ הֲלֹא גָם אֶל-מִלְאֲכִיךָ

אֲנִשֶׁר-שְׁלֹזַת אֵלַי דְּבִרְתִי לֵאמֹר: וַאֲמַר בְּלָעָם לְבָלַק

הֲלֹא אֶף לְאַזְגָדָךְ דִּי שְׁלַחַת לְנֹתִי מִלִּילִית לְמִימָר: (יג) אִם-יִתֶן-לִי

בָּלְקָ מִלָּא בֵּיתוֹ כְּסָף וְזָהָב לֹא אוֹכַל לְעֵבֶר

אֶת-פִּי יְהוּה לְעֵשׂוֹת טוֹבָה אִו רַעָה מִלְּבִי

אֲנִשֶׁר-יְדַבֵּר יְהוּה אֶתוֹ אֲדַבֵּר: אִם יִתֶן לִי בָלַק מְלִי

בֵּיתִיהָ כְּסָף וְזָהָב לִית לִי רְשׁוֹ לְמַעְבֵּר עַל גְּזִירַת מִימָרָא דִּי לְמַעְבֵּד טַבְתָּא אוֹ
בִּישְׁתָּא מִרְעוּתִי דִּי יְמַלֵּל יְיָ יְתִיהָ אֲמַלִּיל:

רס"י לעבר את פי ה'. כאן לא נאמר אלהי, כמו שנאמר בראשונה, לפי שידע שנבאש בהקדוש ברוך הוא ונטרד:

(יד) וְעָתָה הִנְנִי הוֹלֵךְ לְעַמִּי לְכֹה אִיעָצְךָ אֱשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעַם הַזֶּה לְעַמְּךָ בְּאֶזְרִית הַלְּבָבִים: וְכַעַן הֵא אָנֹכִי לְעַמִּי אֵינְתָא אֲמַלְכִינָךְ מִה דְתַעֲבִיד וְאַחֲרֵי לָךְ מִא דְיַעֲבִד עֲמָא הָדִין לְעַמְּךָ בְּסוּף יוֹמִיָא:

רס"י הולך לעמי. מעתה הריני כשאר עמי, שנסתלק הקדוש ברוך הוא מעליו: לכה איעצך. מה לך לעשות. ומה היא העצה, אלהיהם של אלו שונא זממה הוא כו', כדאיתא בחלק (סנהדרין קו). תדע שבלעם השיא עשה זו להכשילם בזממה, שהרי נאמר הן הגה היו לבני ישראל בדבר בלעם (לקמן לא, טז): אשר יעשה העם הזה לעמך. מקרא קצר הוא זה, איעצך להכשילם, ואומר לך מה שהן עתידין להרע למואב באחרית הימים:

(טו) וַיֵּשֶׂא מִשְׁכּוֹ וַיֹּאמֶר נָאִם בְּלָעַם בְּנֹו בְעֹר וְנָאִם הַגָּבֵר שְׂדֵתֵם הָעֵינִן: וְנָטַל מִתְּלִיָּה וַאֲמַר אֵימַר בְּלָעַם בְּרִיָּה בְעֹר וַאֲימַר גְּבֵרָא דְשִׁפִּיר חֲזִי: (טז) נָאִם שִׁמְעֵ אֲמִירִי—אֵל וַיִּדְעַ דְּעַת עֲלִיוֹן בְּיַזּוּזָה שְׂדֵי יַזּוּזָה נָפַל וְגָלִוי עֵינָיִם: אֵימַר דְּשִׁמְעַ מִימַר מִן קָדָם אֵל וַיִּדְעַ מִדְּעַ מִן קָדָם עֵילָאָה חִיזוּ מִן קָדָם שְׂדֵי חֲזִי שְׂכִיב וּמִתְּגַלִּי לִיָּה:

רס"י וידע דעת עליון. לכוון השעה שכועס בה:

(יז) אֲרֹאֲנֹו וְלֹא עָתָה אֲשׁוּרֵנֹו וְלֹא קָרוֹב דְּרֹךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב וְקָם שִׁבְטֵ מִיִּשְׂרָאֵל וּבְיַזּוּזֵן

פָּאָתִי מוֹאֵב וְקָרָקֶר כָּל-בְּנֵי-שֵׁת: חֲזִיתִיה וְלֹא כָעוֹ סְכִיתִיה וְלֹא אֵיתוּהִי קָרִיב פֶּד יְקוּם מִלְכָּא מִיַּעֲקֹב וְיִתְרַבָּא מְשִׁיחָא מִיִּשְׂרָאֵל וְיִקְטוּל רַבְרָבִי מוֹאֵב וְיִשְׁלוּט בְּכָל בְּנֵי אֲנָשָׁא:

רס"י ארחנו. רואה אני שזחו של יעקב וגדלתו, אך לא עתה היא, אלא לאחר זמן: דרך כוכב. כתרגומו, לשון דרך קשתו (איכה ב, 7), שהכוכב עובר כחץ, ובלע"ז דיסטנ"ט [מזנק] כלומר יקום מזל: וקם שבט. מלך רודה ומושל: ומחץ פאתי מואב. זה דוד, שנאמר בו השכב אותם ארצה וימדד שני חבלים להמית וגו' (שמואל ב' ח, 3): וקרקר. לשון קורה כמו אני קרתי (מלכים ב' יט, 7) מקצת צור נקרתם (ישעיה נא, א) יקרוה עורכי נחל (משלי ל, יז) פורי"ר בלע"ז [לנקב]: כל בני שת. כל האמות, שכלם ילאו מן שת בנו של אדם הראשון:

וְהָיָה אֲדוֹם יִרְשָׁה וְהָיָה יִרְשָׁה שֵׁעִיר אִיבִיו וְיִשְׂרָאֵל עֲשֵׂה זָוִיל: ויהי אדום ירופתא ויהי ירופתא שעיר לבגלי דבבוהי וישראל יצלח בנקסין:

רס"י והיה ירסה שעיר איביו. ישראל:

וַיֵּרֶד מִיַּעֲקֹב וְהָאֲבִיד שָׂרִיד בְּמֵעִיר: ויחיות חד מדבית יעקב ויבדד משיזיב מקרית עממא:

רס"י וירד מיעקב. ועוד יהיה מושל אחר מיעקב: והאבד שריד מעיר. מעיר החסובה של אדום והיא רומי, ועל מלך המשיח אומר כן, שנאמר בו וירד מים עד ים (תהי עב) ולא יהיה שריד לבית עשו (עוב' א):

וַיִּרְא אֶת-עַמְלֵק וַיֵּשָׂא בְּנִשְׁכּוֹ וַיֹּאמֶר רֵאשִׁית גְּזֵימָם עַמְלֵק וְאַזְזַרְתּוּ עֲלַי אֲבָד: ויחזא את עמלקאה ונטל מתליה ויאמר ריש קרבנא דישראל הוה עמלקאה וסופיה לעלמא יבדד:

רס"י וירא את עמלק. נסתכל צפרענותו של עמלק: ראשית גויים עמלק. הוא קדם את כלם להלחם בישראל, וכך תרגם אנקלוס ואחריתו לאבד צידם, שנאמר תמחה את זכר עמלק (דברים כה, יט) :

(כא) **וַיֵּרָא אֶת-הַקִּינִי וַיֵּשָׂא מִשְׁכּוֹ וַיֹּאמֶר אֵיתָן**

מִזֶּשְׁבֶּךָ וְשֵׁים בַּסֵּלַע קִנְיָה: וַחֲזָא ית שלמאָה ונטל מתליה וַאֲמַר תַּקִּיף בֵּית מוֹתְבָךְ וְשׁוּי בְּכַרְךָ תַּקִּיף מְדוֹרְךָ :

רס"י וירא את הקיני. לפי שהיה קיני תקוע אצל עמלק, כענין שנאמר ויאמר שאול אל הקיני וגו' (שמואל א' טו, ו) הזכירו אחר עמלק, נסתכל בגדלתן של בני יתרו שנאמר בהם תרעתים שמעתים שוכתים (דברי הימים א' ב, נה) : איתן מושבך. תמה אני מהיכן זכית לכך הלך אתה עמי היית בעלת הבה נתחכמה לו (שמות א, י) , ועתה נתישבת באיתן ומעוז של ישראל:

(כב) **כִּי אִם-יְהִיָּה לְבַעַר קִיִּין עַד-בְּמַה אֲשׁוּר**

תְּשַׁבֵּךְ: אַרִי אִם יְהִי לְשִׁיֲצָאָה שְׁלֻמָּאָה עַד מָה אֲתוֹרָאָה ?שְׁבִינָךְ :

רס"י כי אם יהיה לבער קיין וגו' . אשרך שנתקעת לתוקף זה שאינך נטרד עוד מן העולם, כי אף אם אתה עתיד לגלות עם עשרת השבטים ותהיה לבער ממקום שנתישבת שם, מה בכך: עד מה אשור תשכך. עד היכן הוא מגלה אותך, שמא ללחלח וחזור, אין זה טרוד מן העולם, אלא טלטול ממקום למקום ותשוב עם שאר הגלויות:

(כג) **וַיֵּשָׂא מִשְׁכּוֹ וַיֹּאמֶר אֹי בְּמִי יוֹזִיָּה מִשְׁבּוֹ אֵל:**

וַנטל מתליה וַאֲמַר וַי לְחִיבָא דִיחֹון בַּד נַעֲבַד אֶלְהָא ית אֵלִין :

רס"י וישא משלו וגו' . כיון שהזכיר את שבית אשור אמר, אוי מי יחיה

משמו אל. מי יכול להחיות את עצמו משמו את אלה שלא ישים עליו הגוזר את אלה, שיעמוד סנחריב ויבלבל את כל האמות, ועוד יבואו:

וְצִיִּים בְּיַד כְּתִיִּים וְעֵזוֹ אֲשׁוּר וְעֵזוֹ-עֵבֶר וְגַם-

הָיָא עֲרֵי אֲבָד: וְסִיעוּ יִצְטָרְחוּ מִרוֹמְאֵי וְיַעֲנוּן לְאַתּוּר וְיִשְׁתַּעֲבְדוּן לְעֵבֶר פֶּרֶת וְאַף אֵינוֹן לְעֵלְמָא יִיבְדוּן:

רש"י ואים מיד כתיים. ויעצרו כתיים שהן רומיים צבירניות גדולות על אשור: וענו עזר. וענו אותם שבעזר הנהר: וגם הוא עדי אצל. וכן פרס דניאל עד די קטילת חיותא והוצד גשמה (דניאל ז, יא): ואים. ספינות גדולות, כדכתיב ולי אדיר (ישעיה לג, כא) תרגומו ובורני רבתא:

וַיָּקָם בְּלָעָם וַיִּלְךָ וַיֵּשֶׁב לְמִקְמוֹ וְגַם-בְּכָל

הָאֲרָץ לְדַרְכוֹ: (א) וְקָם בְּלָעָם וְאַזַּל וְתֵב לְאַתְרֵיהּ וְאַף בְּכָל אֲזַל

לְאַזְרַחֲיָהּ: **כֹּה** (א) וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁטִיִּים וַיִּזְזַל הָעָם

לְזָנוֹת אֶל-בָּנוֹת מוֹאָב: וַיִּתֵּיב יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁיטִין וּשְׂרֵי עֲמָא לְמִטְעֵי בְּתַר בְּנַת מוֹאָב:

רש"י בשטים. כך שמה: לזנות אל בנות מואב. על ידי ענת בלעם כדאיתא בחלק:

וַתִּקְרָא אֲזַל לָעָם לְזָנוֹת אֶל־הֵיחָן וַיֹּאכַל הָעָם

וַיִּשְׁתַּזְזוּן לְאֶל־הֵיחָן: וַיִּקְרְאוּ לְעֲמָא לְדַבְּחֵי טַעֲוֹתֵהוֹן וְאַכְל עֲמָא וְסִגִּידוֹ לְטַעֲוֹתֵהוֹן:

רש"י וישתחוו לאלהיהן. כשתקף יצרו עליו ואמר לה השמע לי, והיא מוציאה לו דמות פעור מחיקה ואומרת לו השתחוה לזה:

(ג) וַיִּצְמַד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעֹר וַיִּזְזֶר-אֶף יְהוָה
בְּיִשְׂרָאֵל: וְאֶתְחַבֵּר יִשְׂרָאֵל לְבַעְלָא פְעֹר וּתְקוֹף רוּגְזָא דִּינִי בְּיִשְׂרָאֵל:

רש"י פעור. על שם שפוערין לפניו פי הטבעת ומוציאין רעי, וזו היא
עבודתו: ויחר אף ה' בישראל. שלח בהם מגפה:

(ד) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה קוּז אֶת-כָּל-רְאֵשֵׁי
הָעָם וְהוֹקַע אֹתָם לַיהוָה נֹגֵד הַשְּׂמֵשׁ וַיַּעֲב
זִזְרוֹן אֶף-יְהוָה מִיִּשְׂרָאֵל: וְאָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה דַּבֵּר ית פֶּל רִישֵׁי
עָמָא וְדוֹן וְקִטּוֹל דְּחִיב קִטּוֹל קָדָם יְיָ לְקַבֵּל שְׂמֵשָׁא וַיִּתְּנוּב תְּקוּפוֹ רוּגְזָא דִּינִי
מִיִּשְׂרָאֵל:

רש"י קח את כל ראשי העם. לשפוט את העובדים לפעור: והוקע אותם.
את העובדים: והוקע. היא תליה, כמו שמנינו צני שחול והוקענום לה'
(שמואל ב' כא, ו) ושם תליה מפורשת בעבודה זרה בסקילה, וכל הנסקלין נתליו:
נגד השמש. לעין כל. ומדרש אגדה השמש מודיע את החוטאים, הענן נקפל
מכנגדו והחמה זורחת עליו:

(ה) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-שָׁפְטָי יִשְׂרָאֵל הֲרָגוּ אִישׁ
אֶנְשָׁיו הַנִּצְמָדִים לְבַעַל פְּעֹר: וְאָמַר מֹשֶׁה לְדִינִי יִשְׂרָאֵל
קִטְלוּ גְבַר גְּבוּרָהּ דְּאֶתְחַבְּרוּ לְבַעְלָא פְעֹר:

רש"י הרגו איש אנשיו. כל אחד ואחד מדיני ישראל היה הורג שנים, ודיני
ישראל שמונת רבוא ושמונת אלפים, כדאיתא בסנהדרין (יח):

(ו) וְהִיָּדָה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא וַיִּקְרַב אֶל-אֶזְזוֹ
אֶת-הַבְּוֹדִינִית לְעֵינָי מִשֵּׁה וּלְעֵינָי כָּל-עֲדַת

בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וְהַמָּוֶה בָּכִים פָּתְחוּ אֶת-לִבָּם בְּיָמֵי מֹשֶׁה: וְהָא
גְּבָרָא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲתָא וְקָרַב לְוַת אַחוּהִי יַת מְדִינִיתָא לְעֵינֵי מֹשֶׁה וּלְעֵינֵי כָּל
כְּנֻשְׁתָּא דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵינוּן בְּכוּן בְּתִרְעָה מִשְׁפּוֹן זְמַנָּא:

רס"י והנה איש מבני ישראל בא. נתקבצו שבטו של שמעון אל זמרי שהיה נשיא שלהם, אמרו לו אנו נדונין במיתה ואתה יושב וכו', כדאיתא באלוהן הנשרפין (סנהדרין 97 פב, א) : את המדינית. כזבי בת אור: לעיני משה. אמרו לו משה, זו אסורה או מתרת, אם תאמר אסורה, בת יתרו מי התירה לך וכו', כדאיתא התם: והמה זוכים. נתעלמה ממנו הלכה כל הזעל ארמית קנאים פוגעים זו געו כלם בצכיה. בעגל עמד משה כנגד ששים רבוא, שנאמר (שמות לב, ט) ויטחן עד אשר דק וגו' וכאן רפו ידיו, אלא כדי שיבא פנחס ויטול את הראוי לו:

וַיִּירָא פִּינְחָס בֶּן-אֶלְעָזָר בֶּן-אֶהֱרֹן (ו) **וַיִּקָּם וַיִּתְּנֶה בְּיָדוֹ הַיָּדָא וַיִּקְחוּ רַב־מוֹז בְּיָדוֹ:** וְחִזָּא
פִּינְחָס בֶּר אֶלְעָזָר בֶּר אֶהֱרֹן כְּנֻשְׁתָּא וְקָם מְגוֹ כְּנֻשְׁתָּא וַיִּסֵּיב רֹמְחָא בְּיַדְיָהּ:

רס"י וירא פנחס. ראה מעשה ונזכר הלכה, אמר לו למשה מקבלני ממך הזעל ארמית קנאין פוגעין זו, אמר לו קריינא דאגרתא איהו ליהוי פרוונקא, מיד ויקח רמח צידו וגו' :

וַיָּבֵא אֲזֹר אִישׁ-יִשְׂרָאֵל אֶל-הַקָּבָה וַיִּדְקֹר (ח) **אֶת-שִׁנְיֵיהֶם אֶת אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת-הָאִשָּׁה**
אֶל-קַבְּתָהּ וַתִּקְעֶצֶר הַבְּמִצָּה מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
וְעַל בְּתֵר גְּבָרָא בֶר יִשְׂרָאֵל לְקוּבְתָא וּבְזַע יַת תְּרוּיָהוֹן יַת גְּבָרָא בֶר יִשְׂרָאֵל וַיַּת
אֲתָתָא לְמַעְהָא וְאֲתְּפְלִי מוֹתְנָא מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

רס"י אל הקבה. אל האהל: אל קבתה. [אל הקבה] כמו הלחיים והקובה

כּוֹן צְחוּךְ זְכוּת שֶׁל זְמַרֵי וּנְקֻצוֹת שְׁלֵה, וּרְאוּ כֹלֵם שֶׁלֹא לְחַנֵּם הִרְגַם, וְהִרְצֵה נִסִּים נַעֲשׂוּ לוֹ כּו', כְּדֹלֵיתָא הֵתֵם (סְנֵהד' פּנּ:):

(ט) וַיְהִי־לֵוֹ הַיְמִוֹתַיִם בַּמִּצֵּפָה אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים
אַלְפֵי: (פּפּ) וְהוּוֹ דְּמִיתוּ בְּמוֹתְנָא עֶשְׂרִין וְאַרְבָּעָה אַלְפִין: פּפּ:

הַפְטֵרַת בַּלֵּק - מִיכָה ה

(א) וְהָיָה | שְׂאֵרִית יַעֲקֹב בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים כְּטֹל מֵאֵת
יְהוָה כְּרַבִּיבִים עָלַי-עָשָׂב אֲשֶׁר לֹא-יִקְוָה לְאִישׁ
וְלֹא יִיזוּל לְבַגְי אָדָם: (ב) וְהָיָה שְׂאֵרִית יַעֲקֹב בְּגוֹיִם
בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים כְּאֵרִיָּה בְּבֵהֲמוֹת יַעַר כְּכַפִּיר
בְּעֵדְרֵי-צֹאן אֲשֶׁר אִם עָבַר וּרְמַס וְטָהַף וְאִין מִצִּיל:
(ג) תָּרַם יְדָךְ עַל-צָרֶיךָ וְכָל-אֵיבֶיךָ יִכְרְתוּ: (ד) וְהָיָה
בַּיּוֹם-הַהוּא נָאִם-יְהוָה וְהִכְרַתִּי סוּסֶיךָ מִקְּרָבֶךָ
וְהִאֲבֹדְתִי מִרְכַּבְתֶּיךָ: (ה) וְהִכְרַתִּי עָרֵי אֲרֻצֶּךָ וְהִרְסֹתִי
כָּל-מִבְצָרֶיךָ: (ו) וְהִכְרַתִּי כְּשָׁפִים מִיַּדְךָ וּבְמַעוֹנָנִים לֹא
יִהְיוּ-לָךְ: (ז) וְהִכְרַתִּי פְּסִילֶיךָ וּבְמִצְבּוֹתֶיךָ מִקְּרָבֶךָ
וְלֹא-תִשָּׁתַּחֲוֶה עוֹד לְבֹעֲשֵׁה יְדֶיךָ: (ח) וְנָתַתִּי אֲשִׁירֶיךָ
מִקְּרָבֶךָ וְהִשְׁמַדְתִּי עָרֶיךָ: (ט) וְעָשִׂיתִי בְּאֶף וּבַיּוֹזְמָה
נְזָקִים אֶת-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא שָׂמְעוּ: ו (י) שְׂמְעוּ-נָא אֶת
אֲשֶׁר-יְהוָה אֹמֵר קוֹם רִיב אֶת-הַתְּרִים וְתִשְׁמַעְנָה
הַגְּבֻעוֹת קוֹלְךָ: (יא) שְׂמְעוּ הַתְּרִים אֶת-רִיב יְהוָה

וְהָאֲתָנָיִם מִסְדֵי אֶרֶץ כִּי רִיב לִיהוָה עִם-עַמּוֹ וְעִם-
 יִשְׂרָאֵל יִתְכַזּוּ: ^(ט) עַמִּי בַּמָּה-עָשִׂיתִי לָךְ וּבַמָּה הִלְאִיתִיךָ
 עֲנֵה בִי: ^(י) כִּי הֶעֱלִיתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּבְמִית עֲבָדִים
 פְּדִיתִיךָ וְאַשְׁלֹז לְפָנֶיךָ אֶת-מִשְׁה אֲהָרֹן וּבְמַרְיָם: ^(יא)
 עַמִּי זָכַר-נָא בַּמָּה-יָעֵץ בְּלֶכֶךְ בְּמֶלֶךְ מוֹאָב וּבַמָּה-עָנָה
 אֲתוֹ בַלְעָם בֶּן-בְּעֹר מִן-הַשִּׁטִּים עַד-הַגְּלָגָל לְמַעַן
 הָעֵת צַדִּיקוֹת יְהוָה: ^(יב) בַּמָּה אֶקְדָּם יְהוָה אֶכֶף לֹאֲלֹהֵי
 מְרוֹם הָאֶקְדָּמְנוּ בְּעוֹלוֹת בַּעַזְלִים בְּנֵי שְׁנָה: ^(יג) הִירְצָה
 יְהוָה בְּאֶלְפֵי אֵילִים בְּרִבְבוֹת גְּזוֹלֵי-שֶׁמֶן הָאֲתָן
 בְּכוֹרֵי פִשְׁעֵי פְרִי בְטָנֵי זֹטָאֵת נִפְשֵׁי: ^(יד) הִגִּיד לָךְ אָדָם
 בַּמָּה-טוֹב וּבַמָּה-יְהוָה דּוֹרֵשׁ בְּמֶלֶךְ כִּי אִם-עֲשׂוֹת
 מִשְׁפָּט וְאֲהַבֵּת זֹסֵד וְהֶעֱצָע לָכֶת עִם-אֱלֹהֶיךָ:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

משנה אהלות פרק יד

א. הָזִיז מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה כָּל שֶׁהוּא. הַגְּזָרָה וְהַגְּבֻלִית, בְּפוֹתֶחַ טַפַּח. אֵיזָהוּ הָזִיז, שֶׁפָּנִיו לְמַטָּה. וְהַגְּזָרָה, שֶׁפָּנֶיהָ לְמַעְלָה. וּבְמָה אָמְרוּ הָזִיז מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה כָּל שֶׁהוּא, בְּזִיז שֶׁהוּא גְבוּהַ מִן הַפֶּתַח שֶׁלְשָׁה נְדָבָכִין, שֶׁהֵם שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי טַפַּח. יֵתֵר מִכָּאן, מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה בְּפוֹתֶחַ טַפַּח. הָעֵטְרוֹת וְהַפְּתוּחִים מְבִיאִין אֶת הַטְּמֵאָה בְּפוֹתֶחַ טַפַּח:

בְּרֵטוּרָה ^(טו) הַזִּיז. שֶׁפָּנֵינוּ לְמַטָּה. כַּמִּין לֹחַ יוֹלֵא מִן הַכּוֹתֵל לְחוּץ וְרָאָשׁוּ כַּפּוֹף לְמַטָּה לְאַרְץ לְכַד הַפֶּתַח, הַלְכָד מִכְּתָרָף אֲהֵלוּ עִם הַפֶּתַח וּמִצִּיא אֶת הַטּוֹמֵאָה זְכָל שֶׁהוּא, וְחִסֵּב כִּאִילוֹ יֵשׁ זֹ פוֹתַח טַפַּח, וְאִם טּוֹמֵאָה תַּחְתּוֹ הַבַּיִת טּוֹמֵא, שְׂרוֹאִין רָאָשׁוּ הַכּוֹפּוֹ

למטה כאילו הגיע לארץ, ומביא טומאה שתחתיו לכל הבית: וגיזרה שפניה למעלה. ראשה כפוף למעלה ואין אוהל שלה מלטרף עם הפתח, הלכך צעיר פותח טפח: וגבליה. מפרש בתוספתא, כלי שמניקה מכאן ומכאן, ומשייר מן האמלע: שנים עשר טפחים. דשיעור כל נדבך ארבעה טפחים. ונדבך הוא שורה של בנין אבנים: והעטרות. אבנים סדורות בעיגול בולטות מן הקיר למעלה מן הפתח כעין כיפה לנוי, והיינו עטרה: והפתוחים. שעושים מאבן על [גבין] הפתח או על [גבין] החלום לנוי. ופעמים שבולטים מן מהחלון ומן הפתח טפח או יותר:

ב. זִיז שְׁעַל גְּבֵי הַפֶּתַח, מְבִיא אֶת הַטְּמְאָה בְּפוֹתַח טַפָּח. שְׁעַל גְּבֵי הַחֲלוֹן, רוּם אֲצַבְעַיִם, שְׁעַל גְּבֵי מְלֵא מְקַדָּח, כָּל שְׁהוּא. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, מְלוּאוּ:

דרטורה (ב) זיז שעל גבי הפתח וכו'. הכא מיירי שנסתם הפתח, ומשום הכי צעינן שיהא בזיז פותח טפח, והכי משמע בתוספתא: ושעל גבי החלון רוּם אצבעיים. כלומר בין חלון ששיעורו רוּם אצבעיים כגון שיירי המאור, בין חלון ששיעורו מלוא מקדח כגון העושה מאור בתחלה, זיז שעל גבי שניהם, בכל שהוא: ור' יוסי אומר מלואו. חלון ששיעורו רוּם אצבעיים, זיז שלו שיעורו באצבעיים. וחלון ששיעורו מלוא מקדח, זיז שלו נמי משערינן במלוא מקדח. ואין הלכה כר' יוסי:

ג. קָנָה שְׁעַל גְּבֵי הַפֶּתַח, אֶפְלוּ גְבוּהַ מְאָה אַמָּה, מְבִיא אֶת הַטְּמְאָה כָּל שְׁהוּא, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר, אֵל יַחְמִיר זָה מִן הַזִּיז:

דרטורה (ג) אפילו גבוה מאה אמה. אע"ג דזיז שיעור גבהו מן הפתח שנים עשר טפחים, בקנה החמירו משום דמיטלטל. ור' יוחנן בן נורי סבר דאין להחמיר בקנה יותר מן הזיז, ולמעלה משנים עשר טפחים שיעורו צפותח טפח. והלכה כר' יוחנן בן נורי:

ד. זִיז שְׁהוּא סוֹבֵב אֶת כָּל הַבַּיִת וְאוֹכֵל בְּפֶתַח שְׁלֹשׁ אֲצַבְעוֹת, טְמְאָה בְּבַיִת, כָּלִים שֶׁתְּחַתְּיוּ טְמְאִים. טְמְאָה תְּחַתְּיוּ, רַבִּי אֶלְיעָזָר מְטַמֵּא אֶת הַבַּיִת. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מְטַהֵר. וְכֵן בְּחֶצֶר שְׁהִיא מְקַפֶּת אַכְסַדְרָה:

דרטורה (ד) זיז. שהוא רחב טפח, וסובב את כל כותלי הבית מבחוץ, וכנגד הפתח אוכל שלש אצבעות ועל שאר הפתח אין זיז. שאם היה אוכל כנגד טפח, היה הבית טמא לדברי הכל: כלים שתחתיו טמאים. ובהא לא פליג ר' יהושע כדפליג בסיפא, לפי שדרך טומאה ללאת: ר' אליעזר מטמא את הבית. כיון דזיז חמור שמטמא בכל

שהוא, מביא את הטומאה לבית שלש אלצעות: וכן בחצר שהיא מוקפת אכסדרה. והאכסדרה אוכלת בפתח שלש אלצעות, טומאה צבית, כלים שאכסדרה טמאים. טומאה באכסדרה, רבי אליעזר מטמא הבית, ור' יהושע מטהר. והלכה כר' יהושע:

ה. שְׁנֵי זִיזִין זֶה עַל גְּבִי זֶה וַיֵּשׁ בָּהֶן פּוֹתֵחַ טַפַּח וּבִינֵיהֶן פּוֹתֵחַ טַפַּח, טַמְאָה תַּחְתֵּיהֶן, תַּחְתֵּיהֶן טַמְא. בִּינֵיהֶם, בִּינֵיהֶן טַמְא. עַל גְּבִיָּהֶן, כְּנָגְדוֹ עַד לְרַקִּיעַ טַמְא. הָיָה הָעֲלִיּוֹן עוֹדֵף עַל הַתַּחְתּוֹן פּוֹתֵחַ טַפַּח, טַמְאָה תַּחְתֵּיהֶן אוֹ בִּינֵיהֶן, תַּחְתֵּיהֶן וּבִינֵיהֶן טַמְא. עַל גְּבִיָּהֶן, כְּנָגְדוֹ עַד לְרַקִּיעַ טַמְא. הָיָה הָעֲלִיּוֹן עוֹדֵף עַל הַתַּחְתּוֹן פְּחוֹת מְטַפַּח, טַמְאָה תַּחְתֵּיהֶן, תַּחְתֵּיהֶן וּבִינֵיהֶן טַמְא. בִּינֵיהֶן אוֹ תַּחַת הַמּוֹתֵר, רַבִּי אֶלְיָעֶזֶר אוֹמֵר, תַּחְתֵּיהֶן וּבִינֵיהֶן טַמְא. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, בִּינֵיהֶן וְתַחַת הַמּוֹתֵר, טַמְא, וְתַחְתֵּיהֶן, טָהוֹר:

ברטנורה (ה) שני זיזין זה על גבי זה. ומכוונים זה כנגד זה: יש בהן פותח טפח. שכל אחד מן הזיזים רחבו טפח על טפח: וביניהן פותח טפח. התחתון גבוה מן הארץ טפח והעליון גבוה מן התחתון טפח: וטומאה תחתיהן. תחת התחתון. כל מה שתחתיו טמא. ומה שעל גביו טהור, דחולץ בפני הטומאה: ביניהן. אם טומאה בין תחתון לעליון, כל מה שביניהן טמא. אבל מה שתחת התחתון ושעל העליון, טהור, דחולצים: על גביהן. על גבי העליון. כנגד הטומאה עד הרקיע טמא, וכל השאר טהור: היה העליון עודף על התחתון כו': תחתיהן וביניהן טמא. לבין שהטומאה תחת התחתון בין שהטומאה ביניהן, אותו העודף שהעליון יתר על התחתון טפח, מערב את הטומאה בכל מקום. אבל מה שעל העליון, טהור, דחולץ: על גביהן. על גבי העליון: היה העליון עודף על התחתון וכו': טומאה תחתיהן. תחת התחתון: תחתיהן וביניהן טמא. דאותו עודף מערב את הטומאה ביניהן ומביא את הטומאה למה שתחתיו: ביניהן. אם הטומאה ביניהן או למטה בארץ תחת המותר דהיינו כנגד העודף ולא תחת התחתון: ר' אליעזר אומר תחתיהן וביניהן טמא. דאע"ג דליכא טפח בעודף, מביא את הטומאה לתחת התחתון הואיל ועודף עליו: ביניהן ותחת המותר טמא. מה שתחת התחתון. לכיון לאין צמותר טפח, אין הטומאה באה תחת התחתון. והלכה כר' יהושע:

ו. יֵשׁ בָּהֶן פּוֹתֵחַ טַפַּח וְאֵין בִּינֵיהֶן פּוֹתֵחַ טַפַּח, טַמְאָה תַּחְתֵּיהֶן, (תַּחְתֵּיהֶן טַמְא. בִּינֵיהֶן אוֹ עַל גְּבִיָּהֶן, כְּנָגְדוֹ עַד הָרַקִּיעַ טַמְא):

ברטנורה (ו) ואין ביניהם פותח טפח. שאין התחתון גבוה מן הארץ טפח ואין העליון גבוה מן התחתון טפח: ביניהן ותחתיהן טמא. לאין התחתון חולץ כיון לאין תחתיו פותח טפח ולא על גביו פותח טפח, והעליון מביא את הטומאה לכל מה שתחתיו ותחת התחתון, וחולץ למה שעל גביו, כיון דעליון גבוה מן הארץ טפח: כנגדו עד

הרהייע טמאל. ומה שתחתיו טהור, לאע"ג לאין גבוה מחזרו טפח הרי גבוה מן
הארץ טפח וחולץ:

אין בקו פותח טפח, בין שיש ביניהן פותח טפח בין שאין ביניהן
פותח טפח, טמאה תחתיקה, ביניהן או על גביהן, טמאה בוקעת
ועולה, בוקעת ויורדת. וכן שתי יריעות שהן גבוהות מן הארץ פותח
טפח:

ברטורה (ז) אין בהם פותח טפח. שהזיזים אין צרחנן טפח, הלכך בין שהטומאה
למטה בין שהטומאה למעלה, לא חייצי כלל: וכן שתי יריעות שהן גבוהות מן הארץ
צפותח טפח. וגבוהות זו מזו טפח, לינן כשני זיזין:

גמרא נדה דף כ"ג ע"ב

וחכמים אומרים כל שאין בו וכו' אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב הכל
מוזים גופו תיש ופניו אדם אדם. גופו אדם ופניו תיש ולא כלום. לא
נחלקו אלא שפניו אדם ונברא בעין אחת כבהמה שרבי מאיר אומר
מצורת אדם וחכמים אומרים כל צורת אדם. אמרו לו לרב ירמיה בר
אבא והא איפקא תניא. רבי מאיר אומר כל צורת וחכמים אומרים
מצורת אמר להו אי תניא תניא:

כ"ז גופו תיש ופניו אדם אדם. הוא דבחר כורת פנים אזלינן: בעין אחת כבהמה.
אחת מעיניו דומה לבהמה: ה"ג. רמ"א מצורת וחכ"א כל כורת. שרמ"א כיון שיש
בו מצורת אדם הוא ולד ואע"ג לאין כל כורתו כורת אדם: והא איפכא תניא.
שרמ"א כל כורת והאי כל כורת דר"מ ה"ק כל שהוא כורת אדם שבו הוא ולד
ואפילו כל פניו תיש אלכא שנברא בעין אחת או בלסת אחד הדומה לאדם: וחכ"א
מצורת. עד שיהא בו מקלת כורה ניכרת כגון חלי הפרטוף דומה לאדם: אי תניא
תניא. שמעתי אני מרב מה שאמרתיו אבל אתם הואיל ויש משנה בידכם לכו
אחריה:

זוהר ויקהל דף ר"ג ע"א

תא חזי אית ימים ואית ימים. ימי חול כמה דאתמר ואלין קיימין לבר לעמין. ימי השבת דאינון ימי השבוע קיימין לישראל. וכד סלקא האי נקודה כלא אתגניז ואיהי סלקא. כיון דאיהי סלקא אתקרי שבת. מהו שבת. אי תימא בגין שביתה דכתיב כי בו שבת יאות הוא. אבל רזא דמלה כיון דסלקא האי נקודה ונהורא נהיר כדיון מתעטר איהי באבהו כיון דמתעטר איהי באבהו כדיון אתחברת ואתאחדת בהו למהוי חד ואקרי כלא שבת. שבת ש' בת. ש' הא אוקמוה רזא דתלת אבהו דמתאחדו בבת יחידא ואיהי מתעטר בהו ואינון בעלמא דאתי וכלא איהו חד ודא איהו ש' בת למהוי כלא חד. ואי תימא שבת הגדול ואיהו לעילא אמאי אקרי שבת. אלא ודאי הכי הוא. ורזא דמלה בכל אתר נקודה דאיהי עיקרא דכל עינא אקרי בת. כדאמר שמרני פאישון בת עון בגין דאיהי (נקודה) עיקרא דכל עינא אקרי בת :

תרגום הזוהר ברא וראה, יס ימים ויס ימים, יס ימי חול, כמו סלמנו לעיל, שהם חג"ת נה"י דס"א, והם עומדים לחוץ, אל העמים. ימי השבת, שהם שבת ימי השבוע, ועומדים לישראל, שהם חג"ת נה"י דמלכות פנזפר לעיל. וכשעולה הנקודה הזו, שהיא מלכות דמלכות, דהינו המלכות מצחינתה עלמה, הפל נגנז, דהינו כל שש הספירות חג"ת נה"י שפה נגנזות והיא עולה, פנזפר לעיל בדבור הסמוך. כיון שהיא עולה, נקראת שבת. שואל, מהו שבת, דהינו לפנה נקראת צ"ס שבת. אם תאמר משום השביתה, שבתוב, כי זו שבת, יפה הוא. אלא, סוד הדבר, כיון שעלתה נקודה זו ואורה מאיר, אז היא מתעטרת צאבות, שהם חג"ת דז"א. כיון היא מתעטרת צאבות, אז היא מתחברת ומתאחדת צהם להיות אחד, ונקרא הפל שבת, דהינו המלכות עם הצאבות ציחד נקראים שבת, שבת, היא אותיות ש' בת, ש' הרי העמידוה שה"ס שלשה אבות המתאחדים צבת יחידה שהיא המלכות. כי שלש ווין שצ"ס רומזין על שלשה אבות, חג"ת. והיא שנקראת צת ומתעטרת צהם. והם, הצאבות מתעטרים צעולם הצא, שהיא צינה. והפל הוא אחד. וזהו ש' בת, שיהיו הפל אחד. ואם תאמר, שבת הגדול, שהוא צינה הנקראת גם כן שבת, והיא למעלה, ששם החכמה נסתרת ואינה מוגלה, לפנה נקראת היא שבת. ומשיב, אלא ודאי כך הוא, שנקראת שבת. וסוד הדבר, כי נקודה, צכל מקום שהיא, היא עקר העיון,

כְּלוּמָר, שֵׁיטָה זֶה חֲכָמָה הַמְכוּנָה עֵינִים. הִיא נִהְרָאת צֵת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר שְׂמֵרְנִי
כְּאִישׁוֹן צֵת עֵין. כִּי מִשּׁוֹם שֶׁהִיא הֶעָקָר שֶׁל כָּל הָעֵין, הִיא נִהְרָאת צֵת.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות שבת פרק ט'

א. הַמְנַפֵּץ אֶת הַצֶּמֶר אוֹ אֶת הַפִּשְׁתָּן אוֹ אֶת הַשֵּׁנִי וְכִיוּצָא בָהֶן חֵיב וְכִמָּה
שִׁיעוּרוֹ כְּדֵי לְטוֹת מִמֶּנּוּ חוּט אֶחָד אֲרָכּוֹ אֲרַבְעָה טַפְחִים וְהַמְנַפֵּץ אֶת הַגִּידִים
עַד שִׁיעֵשׂוּ כְּצֶמֶר כְּדֵי לְטוֹת אוֹתָן הֵרִי זֶה תוֹלְדֵת מְנַפֵּץ וְחֵיב: **ב.** הַצּוֹבֵעַ
חוּט שְׂאֲרָכּוֹ אֲרַבְעָה טַפְחִים אוֹ דָּבָר שֶׁאֲפָשֶׁר לְטוֹת מִמֶּנּוּ חוּט כְּזֶה חֵיב.
וְאִין הַצּוֹבֵעַ חֵיב עַד שִׁיְהֵא צָבַע הַמְתַקֵּיִם אֲבָל צָבַע שְׂאִינוֹ מְתַקֵּיִם כָּלֵל
כְּגוֹן שֶׁהֶעֱבִיר סָרֶק אוֹ שֶׁשָּׂרַע עַל גְּבִי בְרִזָּל אוֹ נַחֲשֵׁת וְצָבַעוּ פְּטוּר. שֶׁהֵרִי אֶתָּה
מִעֲבִירוֹ לְשַׁעֲתוֹ וְאִינוֹ צוֹבֵעַ כְּלוּם וְכָל שְׂאִין מְלֹאכְתּוֹ מְתַקֵּיִם בְּשֶׁבֶת פְּטוּר:

מוסר

מספר חסידים סימן קכ"ד קכ"ה

אֵל יַעֲמוּד אָדָם לְדַבֵּר עִם מְלַמְדֵי תִינוּקוֹת פֶּן יִבְטְלִם בְּדַבְרֵי צָרָה וְלִמַּד מֵאֲבָא
חֲלֻקָּה בַר בְּרִיה דְּחוּנִי הַמְעַגֵּל שֶׁלֹּא רָצָה לְהִשָּׁיב בְּמִלְאכָה אֶפְלוֹ שְׁלוּם
כְּדֹאִיתָא בְּתַעֲנִית כְּשֶׁנִּתְּנוּ לוֹ שְׁלוּם זֹגָא דְרַבָּנָן לֹא הִשָּׁיב שְׁלוּם כָּל שְׁכָן
בְּמִלְאכָת שְׂמִים אַרְוֵר עוֹשֶׂה מְלֹאכָת שְׂמִים בְּרַמְיָה: מִי שְׂאִינוֹ צָרִיךְ לְבָרִיּוֹת
וְהוּא לֹקֵחַ מֵהֶם נִפְטָר מִן הָעוֹלָם עַד שֶׁיִּצְטָרֵךְ וְכֵן הַמְפַסֵּחַ אֶת שׁוֹקֵיו
וְהַמְסַמָּא אֶת עֵינָיו לֹא יֵצֵא מִן הָעוֹלָם עַד שֶׁיִּבְאֵא לִידֵי מְדָה זֹו:

פרשת פינחס

פינחס יום ראשון תורה

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד 12 דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה:

(י) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמְלִיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימָר: (יא) פִּינְחָס בֶּן-אֶלְעָזָר בֶּן-אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הַנְּשִׁיב אֶת-זֹמַתִּי בְיַעַל בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בְּקִנְיָאוֹ אֶת-קִנְיָאֹתֵי בְּתוּכֶם וְלֹא-כִלִּיתִי אֶת-בְּנֵי-

יִשְׂרָאֵל בְּקִנְיָאֹתַי: פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן כֹּהֵן אֲתִיב ית חמתי מעל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדִקְוֵי ית קנאתי בִּינְיָהוֹן וְלֹא שִׁיַּצִּיתִי ית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְיָאֹתַי:

רש"י פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן. לפי שהיו השבטים מצזים אותו, הראיתם בן פוטי זה שפטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן: בקנאו את קנאתי. צנקמו את נקמתו, בקצפו את הקצף שהיה לי לקצוף. כל לשון קנאה הוא המתחרה לנקום נקמת דבר, אנפרימנ"ט בלע"ז:

(יב) לָכֵן אֶמַר הַנְּשִׁיב לֹא-בְרִיתִי שָׁלֵם: בְּכֹן אִמַר הָא אָנָּה גִזַּר לִי ית קִנְיָאֵי שָׁלֵם:

רש"י את בריתי שלום. שתהא לו לברית שלום, כאדם המחזיק טובה וחנות למי שעשה עמו טובה, אף כאן פרש לו הקדוש ברוך הוא שלמותו:

(יג) וְהִיָּתָה לָּךְ וּלְאֶרְעֹךָ אֲזוּרָיו בְּרִית כְּהֻנָּת עוֹלָם
תְּנוּחַת אֲשֶׁר קָיָם לְאֱלֹהֵיוּ וַיְכַפֵּר עַל-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל: וַתְּהִי לִיָּה וּלְבִנוּהִי בְּתְרוּהִי קָנִים פְּהִנַּת עֲלָם חֲלָף דִּי קִנֵּי קָדָם
אַלְהָהּ וְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

רס"י והיתה לו. בריתי זאת: ברית כהנת עולם. שאף על פי שכבר נתנה
כהנה לזרעו של אהרן, לא נתנה אלא לאהרן ולבניו, שנמשחו עמו
ולתולדותיהם שיולידו אחר המשחתו, אבל פנחס שנלד קודם לכן ולא נמשח,
לא בא לכלל כהנה עד כאן. וכן שנינו בזבחים (קא, ב) לא נתכהן פנחס עד
שהרגו לזמרי: לאלהיו. בשביל אלהיו, כמו (במד' יא) המקנא אתה לי, (זכר' ח)
קנאתי לציון, בשביל ציון:

(יד) וַיִּשֶׂם אֱלֹהִים יִשְׂרָאֵל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר הִכָּה אֶת-
הַמִּדְיָנִית וְאָמַר בֶּן-סֵלֹוֹא זָשִׂיא בְּיַת-אָב
לְשִׁמְעֹנִי: וְשׁוֹם גְּבָרָא בַר יִשְׂרָאֵל קִטִּילָא דִּי אֲתִקְטַל עִם מְדִינִיתָא זָמְרִי
בַר סֵלֹוֹא רַב בְּיַת אָבָא לְבֵית שְׁמַעוֹן:

רס"י וסם איש ישראל וגו'. במקום שייחס את הצדיק לשבח יחס את הרשע
לגנאי: נשיא בית אב לשמעני. לאחד מחמשת בתי אבות שהיו לשבט שמעון.
דבר אחר להודיע שבו של פנחס, שאף על פי שזה היה נשיא, לא מנע את
עלמו מלקנא לחלול השם, לכך הודיע הכתוב מי הוא המכה:

(טו) וַיִּשֶׂם הָאֱלֹהִים הַמִּזְבֵּחַ הַמִּדְיָנִית כְּזָבִי בַּת-צֹר
רֵאשִׁי אֲמוֹת בְּיַת-אָב בְּמִדְיָן הוּא: (פ) וְשׁוֹם אֲתִתָּא
דְּאֲתִקְטִילַת מְדִינִיתָא כְּזָבִי בַת צֹר רִישׁ אֲוִמֵי בְּיַת אָבָא בְּמִדְיָן הוּא:

רס"י וסם האשה המכה וגו'. להודיע שנתתם של מדינים שהפקירו את
מלך לזנות, כדי להחטיא את ישראל: ראש אמות. אחד מחמשת (במד' לא) מלכי

מדיון את אוי ואת רקס ואת כור וגו' , והוא היה חשוב מכלם, שנאמר ראש
אמות, ולפי שנהג בזיון בעלמו להפקיר בתו מנאו שלישי: בית אב. חמשה
בתי אבות היו למדיו עיפה ועפר וחנוך ואבידע ואלדעה, וזה היה מלך לאחד
מהם:

נביאים - מלכים א - פרק יח

(מו) וַיֵּד-יְהוָה הַיְתֵהּ אֶל-אֱלֹהֵהוּ וַיִּשְׁעֶס מִתַּנְיִו
וַיִּרְץ לִפְנֵי אֲזֹאב עַד-בְּאֶכָה יִירַעַאָלָה: וְרוּחַ
גְבוּרָה מִן קָדֶם יֵי הוֹת עִם אֱלֹהֵהוּ וְזָרִיו מִרְצִיָּה וַיִּרְהֹט קָדֶם אֲחָאָב עַד דְּאָתָא
לְיִזְרְעָאֵל :

רס"י ויד ה' . (תרגום :) רוח גבורה מן קדם ה' נתלבש כח לרוץ לפני
המרכבה ברגליו , שלא ילך אחאב יחידי , שחלק כבוד למלכות (מכילתא ,
ילקוט שמעוני רמז ריז) : וישנס מתניו . כמו ויאזור , ואין לו דמיון , ואף הוא
לא בא אלא ללמד לשון זירוז , נזדרז כגבור :

יט (א) וַיִּגְדֵּ אֲזֹאב לְאִיזְבֵּל אֶת כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה
אֱלֹהֵהוּ וְאֶת כָּל-אֲשֶׁר הָרַג אֶת-כָּל-הַנְּבִיאִים
בְּזֹזְרָב: וְחוּי אֲחָאָב לְאִזְבֵּל יַת כָּל דִּי עֲבַד אֱלֹהֵהוּ וַיַּת כָּל דְּקָטִיל יַת כָּל נְבִיֵי
שְׁקָרָא בְּמִרְבָּא : (ב) וַתִּשְׁלַח אִיזְבֵּל מִלְאָךְ אֶל-אֱלֹהֵהוּ
לְאָמֹר כָּה-יַעֲשֶׂוּן אֱלֹהִים וְכָה יוֹסְפוּן כִּי-
כָעַת מְזֹזֵר אֲשֶׁים אֶת-נְפִשְׁךָ כְּנִפְשֵׁ אֲזֹזֵר

מִהֵמָּה: וּשְׁלַחַת אֵיזָבֵל אֲזַגְדָּא לְוַת אֶלְיָהוּ לְמִימְרָא פְּדִין יַעֲבֹדוּן דְּחַלְתָּאֵי וּכְדִין יוֹסְפוּן אֶלְהִין פְּעַדְנָא הַדִּין מְחַר אֲשׁוּי יַת נַפְשָׁךְ כְּנַפְשָׁא דְּחַד מִנְהוֹן :

רש"י כה יעשון אלהים . כמו שעשית לנביאי הצעל :

(ג) וַיֵּרָא וַיִּקְרָם וַיִּלְכְּ אֶל-נַפְשׁוֹ וַיָּבֵא בְּאֵר שֶׁבַע אֲשֶׁר לַיהוּדָה וַיַּזּוּז אֶת-נַעֲרֵי שָׁם: וְחִזָּא וְקָם וְאָזַל לְשִׁיזְבָּא נַפְשִׁיהּ וְאֶתָּא לְבְּאֵר שֶׁבַע דִּי לְשֶׁבֶט אִי הוּדָא וְשָׁבַק יַת עוֹלִימִיה תַּמָּן : (ד) וְהוּא-הֶלְךְ בַּמִּדְבָּר דְּרַךְ יוֹם וַיָּבֵא וַיִּשְׁכַּב תַּחוֹת רַתֵּם (אזות) אֶזְזוּד וַיִּשְׁאַל אֶת-נַפְשׁוֹ לְמוֹת וַיֹּאמֶר אֲרַב עֵתָה יְהוָה קִזּוּ נַפְשֵׁי כִּי-לֹא-טוֹב אֲנֹכִי

מִמַּבְּתֵי: וְהוּא הִלִּיךְ בְּמִדְבָּרָא מִהַלְדֵי יוֹמָא וְאֶתָּא וַיִּתִּיב תַּחוֹת רַתְמָא חַד וּשְׁאִיל יַת נַפְשִׁיהּ לְמוֹת וְאָמַר סְגִי לִי אֶרְכָּא עַד אִימְתִי אֲנָא מְטָרַר פְּדִין כְּעוֹן יְיָ סַב נַפְשֵׁי אֲרִי לֹא טַב אֲנָא מִמַּבְּתֵי :

רש"י רותם . יוניצר"א צלע"ז : ויאמר רב . (תרגום :) סגִי לִי אֶרְכָּא , עַד אִימְתִי אֲנָא מְטָרַר כְּדִין :

(ה) וַיִּשְׁכַּב וַיִּישָׁן תַּחוֹת רַתֵּם אֶזְזוּד וְהִגְּהַ-זֶּה מִלְּאָרְזֵי נִגְעַת בּוֹ וַיֹּאמֶר כּוֹ קוֹם אֲכֹל: וְשָׁכַיב וּדְמוּדֵי תַּחוֹת רַתְמָא חַד וְהָא דִּין מִלְּאָכָא קָרִיב בֵּיהּ וְאָמַר לִיהּ קוֹם אֲכֹל :

(ד) וידעו כי-הפלה יהוה וזסיד לו יהוה ישמע
בְּקִרְאֵי אֱלֹהֵי: וידעו ארום פריש יי זכאה ליה יי יקבל צלותיה דדוד
במקרי לותיה :

רש"י הפלה . הדליל :

(ה) רגזו ואל-תזוטאו אמרו בלבבכם על-
מושכבכם ודמו סלה: זעו מניה ולא תחטיו אמרי בעותכון
בפומכון ושילתכון בלבבכון וצלו על שוויכון ואדפרו יום מיתותא לעלמין :

רש"י רגזו . חרדו מלפני הקב"ה ואל תחטאו : אמרו בלבבכם על משכבכם
. השיבו על לבבכם שהזהיר הקב"ה על כך :

(ו) זבזו זבזוי-צדק ובטזו אל-יהוה: פבשו יצרכו
ויתחשיב לכוון פנקסת צדקא וספרו על יי :

רש"י זבחו זבחי לדה . הלדיקו מעשיכם והרי אתם כמקריבים זבחים :
ובטחו אל ה' . שישפיע לכם טובה ואל תחטאו לו בשביל ממון שאתם
מלפנים להקבל שכר מאת שאלו :

(ז) רבים אמורים בי-יראנו טוב נסה-עלינו
אור פניך יהוה: סגיאין דאמרין מו יחמיננא טבא נשא עלנא נהור סבר
אפד יי :

רש"י רבים אומרים מי יראנו טוב . רבים מישראל יש שרואין רעים
בעושר ובשלוה ואומרים מי יראנו טוב להיות עשירים ומשיגי תאוה כאלו :
נסה עלינו . הרם עלינו לנס את אור פניך לשון הרימו נס (ישעי' סב) ארים
ניסי ל"א נסה עלינו רפנבל"ר בלעז כמו (זכרי' ט) אבני נזר מתנוססות אצל

אני איני מקנא בהם כי שמחה נתונה בלבי מעתה דגנס ותירוס רבו בטוח
אני אם למכעיסים כך לעושי ראונו על אחת כמה וכמה לעתיד לבא שהוא
יום קבול פכרם :

(ח) **נְתַתָּהּ שְׂמִינָה בְּלִבִּי מֵעַתָּה דִּגְנָם וְתִירוֹשָׁם**

רבו: יִהְיֶה חֲדוֹתָא בְּלִבִּי מִן עֵדוּ דְעִבּוּרָהוֹן וְחִמְרָהוֹן סְגִיאוּ : (ט)

בְּשִׁלּוֹם יִזְדְּרוּ אֲשֶׁכְּבָהּ וְאִישָׁן כִּי-אֶתָּה יְהוָה

לְבַדְדִּי לְבָטוֹחַ תּוֹשִׁיבֵנִי: בְּשִׁלְמָא פְּחֻדָא אֲשֶׁכּוּב וְאֲדַמּוּד מִן בְּגִלְל

דְּאַנְתָּהּ הוּא יְיָ בְּלַחֲדוּי בְּסִבְרָא תּוֹתְבַנְנִי :

רס"י בְּשִׁלּוֹם יִזְדְּרוּ אֲשֶׁכְּבָהּ וְאִישָׁן . אִם הוּא יִשְׂרָאֵל בְּשִׁלּוֹם יִזְדְּרוּ עַמִּי הַיִּיחִי
שׁוֹכֵב וַיִּשָׁן בְּטַח וְלֹא הַיִּיחִי יִרְאֵה מִכָּל כֹּחַ וְאוֹיֵב : לְבַדְדִּי לְבָטוֹחַ . כְּמוֹ (דְּכָרִים לֵב
(בְּטַח דְּדַעַן יַעֲקֹב לִשְׁוֹן מְבַטַח וְשִׁקְטָה הוּא שְׁאִינוּ כְּרִיד לְהוֹסִיב גַּיִסוֹת
עַמּוֹ :

משנה שביעית פרק ח

א. כָּל גְּדוֹל אָמְרוּ בְּשִׁבְעִיעִית. כָּל הַמִּיחָד לְמֵאֲכָל אָדָם, אִין עוֹשִׂין
מִמְנוּ מְלוּגְמָא לְאָדָם, וְאִין צָרִיד לּוֹמַר לְבִהְמָה. וְכָל שְׂאִינוּ מִיחָד
לְמֵאֲכָל אָדָם, עוֹשִׂין מִמְנוּ מְלוּגְמָא לְאָדָם, אֲבָל לֹא לְבִהְמָה. וְכָל
שְׂאִינוּ מִיחָד לֹא לְמֵאֲכָל אָדָם וְלֹא לְמֵאֲכָל בְּהֵמָה, חֲשַׁב עָלָיו לְמֵאֲכָל
אָדָם וְלְמֵאֲכָל בְּהֵמָה, נוֹתֵנִין עָלָיו חֲמָרֵי אָדָם וְחֲמָרֵי בְּהֵמָה. חֲשַׁב
עָלָיו לְעֵצִים, הָרִי הוּא כְּעֵצִים, כְּגוֹן הַסִּיאָה וְהָאֲזוּב וְהַקּוֹרְנִית :

בבבורה (א) כָּלל גְּדוֹל. מְלוּגְמָא תַּחְבוּסָת וְרַטִּיָּה וּפִירוּשׁ מְלוּגְמָא, מִלָּא לּוּגְמָא,
שְׂדֵדְךָ אֲדָם לְלַעוֹם מִלָּא לּוּגְמִי חֲטִיָּים אוֹ תַּחְנִיָּים וְנוֹתָן עַל גְּבִי מַכְתּוֹ: אִין עוֹשִׂים
מִמְנוּ מְלוּגְמָא. דְּכַתִּיב (וַיִּקְרָא כה) וְהִיטָה שְׂבַת הָאָרֶץ לְכֶם לְאֲכֹלָהּ, מֵה שְׁהוּא מִיּוּחַד
לְכֶם דְּהַיִּינוּ לְמֵאֲכָל אֲדָם יִהְיֶה לְאֲכֹלָהּ וְלֹא לְמֵאֲכָל אֲבָל מֵה שְׁאִינוּ מִיּוּחַד לְכֶם

יהיה בין לאכלה בין למלוגמא, הלכך כל שאינו מאכל אדם עושין ממנו מלוגמא לאדם: עושין ממנו מלוגמא לאדם אבל לא לבהמה. דכתיב (ס) ולבהמתך ולחיה אשר בארץ תהיה כל תבואתה לאכול, דבר הראוי לחיה ולבהמה תהיה לאכול לבהמה ולא לעשות לה מלוגמא: חומרי אדם. שאין עושין מהן מלוגמא: וחומרי בהמה. שאסור לשלקן: הסיאה. עשב שקורין לו בערבי אידר"ג, ואיזוב אעת"ר בערבי, ובלע"ז קיספ"ו: וקורנית. בערבי חס"א, ובלע"ז אדריע"א:

ב. שביעית, נתנה לאכילה ולשתיה ולסיכה, לאכל דבר שדרכו לאכל, ולסוד דבר שדרכו לסוד. לא יסוד יין וחמץ, אבל סוד הוא את השמן. וכן בתרומה ובמעשר שני. קל מהם, שביעית, שנתנה להדלקת:

ברטורה (ג) לאכילה ושתיה וסיכה. בענבים וזיתים מיירי שיש בהם אכילה ושתיה וסיכה: לאכול דבר שדרכו לאכול. אף על גב דאמרה תורה לאכלה ולא להפסד, אין מחייבים אותו לאכול דבר שאין דרך בני אדם לאכלו, כגון תבשיל שנתקלקל, ולא חיישין אם הולך לאבוד, וכן דבר שאין דרך בני אדם לאכלו אלא על ידי תיקון וצא הוא לאכלו כמות שהוא בלא תיקון, כגון לאכול תרדין חיים או לכוס חטין חיים, אין שומעין לו: וכן בתרומה וכן במעשר שני. לא ניתנו אלא לאכילה ושתיה וסיכה: שניתנה להדלקת הנר. מה שאין כן בתרומה טהורה, אבל תרומה טמאה מדליקין בה את הנר, ובמעשר שני כתיב (דברים כו) ולא בערתי ממנו בטמא, אבל בטמא מותר לבער, ובשביעית בין בטמא בין בטמא מותר:

ג. אין מוכרין פרות שביעית, לא במדה, ולא במשקל, ולא במנין, ולא תאנים במנין, ולא ירק במשקל. בית שמאי אומרים, אף לא אגדות. ובית הלל אומרים, את שדרכו לאגוד בבית, אוגדין אותו בשוק, כגון הכרשין ונץ הקלב:

ברטורה (ד) לא במדה ולא במשקל ולא במנין. כדי שימכרו בזול. אי נמי, מתוך שאין מוכרין אותן כדרך שמוכרים בשאר שנים, ינהגו בהם קדושת שביעית ולא אחי לזלזולי בהם: אף לא אגדות. שלא ימכור כדרך שמוכרים בשאר שנים: ונץ חלב. מפורש בפרקין דלעיל:

ד. האומר לפועל, הא לך אסר זה ולקוט לי ירק היום, שכרו מתר. לקוט לי בו ירק היום, שכרו אסור. לקח מן הנתתום כפר בפונדיון, כשאלקוט ירקות שדה אביא לך, מתר. לקח ממנו סתם, לא ישלם לו מדמי שביעית, שאין פורעין חוב מדמי שביעית:

ברטנורה (ה) שכרו מותר. ואין בו קדושת שביעית. ואף על גב דשביעית תופסת דמיה, האי לאו דמי שביעית הוא: לקוט לי בו ירק. לשון מכר הוא, דמשמע לקוט לי שוויו ירק, אבל לקוט לי לשון שכירות הוא ולא לשון מכר: ככר בפונדיון. לא שאמר לו אתן לך פונדיון, רק ככר שזה פונדיון: כשאלקוט ירקות שדה אביא לך מותר. משום דמתנת חנם יהבי זה לזה, לפי שירקות שדה מצויין: לקח ממנו בסתם. בהקפה כדרך מוכרים בחנות: לא יסלם לו מדמי שביעית. דהוי כסחורה:

ה. אין נותנים, לא לביר, ולא לבלן, ולא לספר, ולא לספן. אבל נותן הוא לביר לשמות. ולכלן, הוא נותן מתנת חנם:

ברטנורה (ה) בייר. חופר בורות ומספיק מים לבני העיר לא יתן לו מדמי שביעית להספיק לו מים לכל תשמישו: ולא לבלן. מחמם מרחלחות: ולא לספר. שכר התספורת: ולא לספן. שכר הספינה: ולכולן. לכל הני דתנינן במתניתין יכול ליתן מתנת חנם שלא לשם שכרן, ואף על פי שידע שבשכר שנתן לו מתנה לא יתבע ממנו שכר:

ו. תאנים של שביעית, אין קוצין אותן במקצה, אבל קוצה אותם בחרפה. אין דורכין ענבים בגת, אבל דורך הוא בערפה. ואין עושין זיתים בביד ובקטב, אבל פותש הוא ומכניס לבודידה. רבי שמעון אומר, אף טוחן הוא בבית הבד ומכניס לבודידה:

ברטנורה (ו) במוקלה. כלי המיוחד לקוץ בו תאנים קרוי מוקלה: בחרפה. סכין לשון חרב, וטעמא משום דכתיב (ויקרא כה) ואם ענבי נזירך לא תבזר, כדרך הבזרים: עריבה. שלשים זה את העיסה: ובקוטב. עץ גדול וכבד ובראשו אבן גדולה שנותנים על הזיתים בבית הבד נקרא קוטב: בודידה. בית הבד קטן כעין עריבה: ר"ש אומר כו'. והלכה כר"ש:

ז. אין מבשלין ירק של שביעית בשמן של תרומה, שלא יביאנו לידי פסול. רבי שמעון מתיר. ואחרון אחרון, נתפש בשביעית. והפרי עצמו, אסור:

ברטנורה (ז) שלא יביאנו לידי פסול. שאם נפסל בשביל שמן של תרומה, יסרף הכל, ונמצא גורם לפירות שביעית שלא יאכלו: ור"ש מתיר. להביא קדשים לבית הפסול. ואין הלכה כר"ש: והאחרון אחרון נתפש בשביעית. כיצד, לקח בפירות שביעית בשר, הבשר והפירות מתבערין בשביעית. לקח בבשר דגים ילא בשר ונתפס דגים. לקח

בדגים שמן, ילאו דגים ונתפס השמן, וחייב לבער הפירות והשמן. נמלא אחרון אחרון נתפס. והפרי של שביעית עלמו אסור לעולם, ומפקינן לה מדכתיב (סג) כי יוצל היא קודש, מה קודש תופס את דמיו, אף שביעית תופסת את דמיה, אי מה קודש תופס את דמיו ויולא לחולין, אף שביעית תופסת דמיה ויולא לחולין, תלמוד לומר (סג) תהיה, **בהוייתה** תהא:

ח. אין לוקחים עבדים וקרקעות ובהמה טמאה מדמי שביעית. ואם לקח, יאכל כנגדו. אין מביאין קני זבים וקני זבות וקני יולדות מדמי שביעית. ואם הביא, יאכל כנגדו. אין סכין פלים בשמן של שביעית. ואם סד, יאכל כנגדו:

ברטורה (ח) יאכל כנגדו. כנגד אותן דמים יקנה משלו דברים לכורך אכילה ויאכל בקדושת שביעית: קני זבים וקני זבות. שתי תורים או שני בני יונה שחייבין להביא הזבים והזבות והיולדות:

ט. עור שסכו בשמן של שביעית, רבי אליעזר אומר, ידלק. וחכמים אומרים, יאכל כנגדו. אמרו לפני רבי עקיבא, אומר היה רבי אליעזר, עור שסכו בשמן של שביעית, ידלק. אמר להם, שתוקו. לא אומר לכם מה שרבי אליעזר אומר בו:

ברטורה (ט) שתוקו לא אומר לכם מה שרבי אליעזר אומר בו. רבי עקיבא קיבל מר' אליעזר רבו דמיקל טפי בסיכה, וכשאמרו לו שהיה רבי אליעזר אומר ידלק, אמר להם שתוקו, שאינו ראוי לפרש כמה היה ר' אליעזר מיקל בו, והלכה כחכמים:

י. ועוד אמרו לפניו, אומר היה רבי אליעזר, האוכל פת פותים פאוכל בשר חזיר. אמר להם, שתוקו, לא אומר לכם מה שרבי אליעזר אומר בו:

ברטורה (י) כאוכל בשר חזיר. לאו דוקא, שאין האוכל פת כותי לוקה מן התורה אללא מכת מרדות מדרבנן: מה שר' אליעזר אומר בו. דמיקל בו טפי:

יא. מרחץ שהסקה בתבן או בקש של שביעית, מתר לרחוץ בה. ואם מתחשב הוא, הרי זה לא ירחוץ:

ברטורה (יא) ואם מתחשב הוא. אם אדם חשוב הוא שני אדם למדים ממנו, כריך להחמיר על עמו:

גמרא ברכות דף מ"ג ע"ב

תנו רבנן ששה דברים גנאי לו לתלמיד חכם. אל יצא כשהוא מבושם לשוק. ואל יצא יחידי בלילה. ואל יצא במנעלים המטולאים. ואל יספר עם אשה בשוק. ואל יסב בחבורה של עמי הארץ. ואל יפנס באחרונה לבית המדרש. ויש אומרים אף לא יפסיע פסיעה גסה. ואל יהלך בקומה זקופה. אל יצא כשהוא מבושם לשוק אמר רבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן במקום שחשודין על משכב זכור אמר רב ששת לא אמרו אלא בבגדו אבל בגופו זיעה מעברת ליה. אמר רב פפא ושערו כבגדו דמי. ואמרי לה בגופו דמי. ואל יצא יחידי בלילה משום חשדא. ולא אמרו אלא דלא קביע ליה עידנא אבל קביע ליה עדנא מידע דיע דלעידניה קאזיל. ואל יצא במנעלים המטולאים מסייע ליה לרב חייא בר אבא דאמר רב חייא בר אבא גנאי הוא לתלמיד חכם שיצא במנעלים המטולאים. איני והא רבי חייא בר אבא נפיק. אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן בטלאי על גבי טלאי. ולא אמרו אלא בפנתא אבל בגילדא לית לן בה ובפנתא לא אמרו אלא באורחא אבל בביתא לית לן בה. ולא אמרו אלא בימות החמה אבל בימות הגשמים לית לן בה. ואל יספר עם אשה בשוק. אמר רב חסדא ואפילו היא אשתו. תנאי נמי הכי אפילו היא אשתו ואפילו היא בתו ואפילו היא אחותו לפי שאין הכל בקיאים בקרובותיו. ואל יסב בחבורה של עמי הארץ מאי טעמא דילמא אתי לאמשוכי בתרייהו. ואל יפנס באחרונה לבית המדרש משום דקרו ליה פושע. ויש אומרים אף לא יפסיע פסיעה גסה דאמר מר פסיעה גסה נוטלת אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם מאי תקנתיה ליהדריה בקדושא דבי שמשי ואל יהלך בקומה זקופה דאמר מר המהלך בקומה זקופה אפילו ארבע אמות כאילו דוחק רגלי שכינה דכתיב (ישעי' ו') מלא כל הארץ כבודו:

רס"י שחשודים על משכב זכור. מבשמים עצמן כדי שיתאוו להם: ושערו כבגדו דמי. ללא שכיה ביה זיעה: ואמרי לה כגופו דמי. דשכיה ביה זיעה: משום חשדא. של זנות: ללא קביע ליה עידנא. שלח קבע לו רבו קביעות ללמדו כלילה: בפנתא. כלפינו"א כלע"ז שעל גבי הרגל: גילדא. עקב שקורין שול"א: בימות הגשמים. הטיט מכסהו: אפילו היא אשתו. שאין הכל מכירין בה וחושדין אותה: דקרי ליה פושע. מתעלל: בקדושא דבי שמשי. שטתה כוס של קדוש בשבת כלילה:

זוהר פנחס דף רי"ג ע"א

וידבר יי אל משה לאמר פנחס בן אלעזר וגומר. רבי אלעזר פתח ואמר (משלי א') שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמוך. שמע בני מוסר אביך דא קדשא בריך הוא. ואל תטוש תורת אמוך דא כנסת ישראל. מאי מוסר אביך מוסר דאורייתא דאית בה כמה תוכחין כמה עונשין כמה דאת אמר (שם ג') מוסר יי בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו ובגין דכל מאן דאשתדל באורייתא בהאי עלמא זכי דיפתחון ליה כמה תרעין לההוא עלמא כמה נהורין בשעתא דינפוק מהאי עלמא היא אקדימת קמיה ואזלא לכל נטורי תרעין מברות ואומרת (ישעיה כ"ו) פתחו שערים ויבא גוי צדיק אתקינו כרסין לפלגניא עבדא דמלכא דלית חדו לקדשא בריך הוא אלא מאן דאשתדל באורייתא כל שכן בר נש דמתער בליליא לאשתדלא באורייתא דהא כל צדיקייא דבגנתא דעדן צייתין לקליה וקדשא בריך הוא משתכח בינייהו כמה דאוקמוה (שיר ה') היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני. רבי שמעון אמר האי קרא רזא דחכמתא אית ביה. היושבת בגנים דא כנסת ישראל דאיהי בגלותא עם ישראל ואזלא עמהון בעקתייהו. חברים מקשיבים לקולך. משרין עלאין כלהו צייתין לקולך לקול תושבחתך בגלותא. השמיעני כמה דאת אמר (שם ב') הראני את מראיך השמיעני את קולך. השמיעני קלא דאינון חברייא דמשתדלי באורייתא דהא לית תושבחתא קמאי פאינון דמשתדלי באורייתא. אמר רבי שמעון פביכול כל אינון דזכאן לאשתדלא באורייתא ומכד פליג ליליא ואתין במטרוניתא כד נהיר יממא לקבלא אנפי מלכא אתקיף ואחסין בשכינתא ולא עוד אלא דשרייא ביה חוט של חסד כמה דאוקימנא. תא חזי כל מאן דזכי לאתתקף בשכינתא יסתמר גרמוהי מאינון מלין דאחידו לקבלה פגון מאן אינון דלא משקרי באת קדישא פגון בת אל נכר וכל מאן דנטיר גרמיה פביכול כנסת ישראל אחידא ביה ונטרא ליה והיא אקדימת ליה שלם וכל שכן אי זכי וקני להאי. ואמר רבי שמעון אתחזין ישראל לאשתצאה בההיא שעתא בר דאקדים פינחס להאי עובדא ושכיף רוגזא הדא הוא דכתיב פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן :

תרגום זוהר וידבר יי אל משה לאמר פנחס בן אלעזר וגו'. רבי אלעזר פתח ואמר, שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמוך. שמע בני מוסר אביך, זהו הקדוש ברוך הוא. ואל תטוש תורת אמוך, זו היא כנסת ישראל. מהו מוסר אביך, מוסר, זהו התורה, שיש בה כמה תוכחות, כמה עונשים. כמו שנאמר מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו. ומשום שכל מי

שְׁעוֹסָה בְּתוֹרָה בְּעוֹלָם הַזֶּה, זֹכֶה שְׂיִפְתָּחוּ לוֹ בַּמָּה שְׁעָרִים, בַּמָּה אִוְרוֹת
לְעוֹלָם הַהוּא. עַל כֵּן בְּשָׁעָה שְׁנִפְטָר מִהָעוֹלָם הַזֶּה, הַתּוֹרָה מְקַדְיָמָה לְפָנָיו
וְהוֹלֶכֶת לְכָל שׂוּמְרֵי הַשְּׁעָרִים, מְכַרְזֶת וְאוֹמְרָת, פְּתָחוּ שְׁעָרִים וַיִּבְחַ גּוֹי לְדָיָה,
הַתְּקִינוּ כִּסֵּא לְפָלוֹנִי עֶבֶד הַמֶּלֶךְ. כִּי אִין שְׁמַחָה לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲלֹא
בְּמֵי שְׁעוֹסָה בְּתוֹרָה, כִּי כָּל הַלְדֵי־קִיָּם שְׁצַגּוּ יַעֲדוּ מִהַשְּׂיבִים לְקוֹלוֹ וְהַקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא נִמְלָא בְּיַגְיָהֶם. כְּמוֹ שְׁהַעֲמִידוּהוּ, הַיּוֹשֶׁבֶת בְּגַנְיָם חֲבָרִים מִהַשְּׂיבִים
לְקוֹלָהּ הַשְּׂמִיעֵנִי. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, הַמְּקָרָא הַזֶּה יֵשׁ בּוֹ סוּד הַחֲכָמָה.
הַיּוֹשֶׁבֶת בְּגַנְיָם, זֹה הֵיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, דְּהִינּוּ הַמְּלָכוֹת, שְׁהֵיא בְּגַלוּת עִם
יִשְׂרָאֵל, וְהוֹלֶכֶת עִמָּהֶם בְּלָרְתָם. חֲבָרִים מִהַשְּׂיבִים לְקוֹלָהּ, לְקוֹל הַתְּשַׁבְּחוֹת
שְׁלָהּ בְּגַלוּת. הַשְּׂמִיעֵנִי, הוּא כְּמוֹ שְׁנִאָמַר, הִרְאִינוּ אֶת מַרְאִיָּהּ הַשְּׂמִיעֵנִי אֶת
קוֹלָהּ. הַשְּׂמִיעֵנִי הַקּוֹל שֶׁל אֲלוֹ הַחֲבָרִים הָעוֹסְקִים בְּתוֹרָה, כִּי אִין שְׁבַח
לְפָנָיו כְּאֲלוֹ הָעוֹסְקִים בְּתוֹרָה. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּבִיכּוֹל כָּל אֲלוֹ הַזּוֹכִים
לְעִסּוּק בְּתוֹרָה, וּבְשָׁעָה שְׁמַתְחַלֵּק הַלְיָלָה, וּבְשִׁמְאִיר הַיּוֹם הֵם בְּחָיִים עִם
הַמְּלָכָה לְקַבֵּל פְּנֵי הַמֶּלֶךְ, הוּא מַתְחַזֵּק וְנוֹחֵל בְּהַשְּׂכִינָה. וְלֹא עוֹד, אֲלֹא
שְׁאוּרָה עָלָיו חוּט שֶׁל חֶסֶד כְּמוֹ שְׁהַעֲמִדּוּ. בָּא וּרְאֵה כָּל מִי שְׂזָכָה לְהַתְחַזֵּק
בְּשְׂכִינָה, יִשְׁמֹר עַלְמוֹ מֵאֲלוֹ הַדְּבָרִים הַאֲחוּזִים כְּנֶגֶד הַשְּׂכִינָה. דְּהִינּוּ מֵה,
הִינּוּ אֲלוֹ שְׂאִינָם מְשַׁקְרִים בְּחַוֹת בְּרִית קִדְשׁ לְהַתְחַזֵּר בְּצַת אֵל נֶכֶר. וְכָל מִי
שְׁשׂוּמֵר עַלְמוֹ, בְּבִיכּוֹל, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֲחוּזָה בּוֹ וְשׂוּמְרָת אֲחוּתוֹ. וְהֵיא מְקַדְמַת
לוֹ שְׁלוֹם. וְכָל שְׂפָן, אִם זָכָה וְקָנָה לָזֶה, לְחַוֹת בְּרִית קִדְשׁ. וְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן,
רְאוּיִים הָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּחַוֹתָהּ שְׁעָה, שְׂיִכְלוּ מִן הָעוֹלָם, אֲלֹא שְׁהַקְדִּים פְּנִיחָם
אֲחוּתוֹ מֵעַשָׂה, שְׁהַרְגוּ אֶת זְמֵרֵי וְכִזְבֵי, וְנִשְׁקָט הַפַּעַם. זֶה שְׁפַתּוֹב פְּנִיחָם בְּן
אֲלַעֲזָר בְּן אֲהֵרֹן הַכֹּהֵן הַשֵּׁיב אֶת חֲמָתִי וְגו'.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק י"א

א. כִּיצַד הָעָם יוֹשְׁבֵי בַּיִת הַכְּנֻסֶת הַזְּקֵנִים יוֹשְׁבֵי וּפְגִיָּהוּ כְּלָפֵי הָעָם
וְאַחֲוֵרֵיהֶם כְּלָפֵי הַהִיכָל. וְכָל הָעָם יוֹשְׁבֵי שׁוּרָה לְפָנָי שׁוּרָה וּפְגִי הַשׁוּרָה
לְאַחֲוֵרֵי הַשׁוּרָה שְׁלִפְגִיָּה עַד שְׂיִהְיוּ פְּנֵי כָּל הָעָם כְּלָפֵי הַקִּדְשׁ וְכְּלָפֵי הַזְּקֵנִים

וּכְלָפִי הִתִּיבָהּ. וּבָעֵת שֶׁשְׁלִיחַ צְבוּר עוֹמֵד לְתַפְלָה עוֹמֵד בְּאַרְץ לְפָנֵי הִתִּיבָהּ
וּפָנָיו לְפָנֵי הַקֹּדֶשׁ כְּשֶׁאֵר הָעַם: **ב**. בְּתֵי כְּנִסְיוֹת וּבְתֵי מִדְרָשׁוֹת נוֹהֲגִין בְּהוֹ
כְּבוֹד וּמְכַבְּדִין אוֹתָן וּמְרַבִּיצִין אוֹתָן. וְנוֹהֲגִין כָּל יִשְׂרָאֵל בְּסִפְרָד וּבְמַעְרָב
וּבְשֹׁנֵי וּבְאַרְץ הַצְּבִי לְהַדְלִיק עֲשָׂשִׁיּוֹת בְּבֵיתֵי כְּנִסְיוֹת וּלְהַצִּיעַ בְּקִרְקָעוֹ
מִחֲצָלוֹת כְּדִי לִישֵׁב עֲלֵיהֶם וּבְעָרֵי אֲדוּם יוֹשְׁבֵינָם בְּהַ עַל הַכְּסָאוֹת:

מוסר

מספר חסידים ס"י קכ"ו קכ"ז

אֵל תְּהִי צְדִיק הַרְבֵּה הָרִי שֶׁהִיְתָה אֲשֶׁה טוֹבַעַת בְּנֶהָר וּבְיַדָּהּ לְהַצִּיל אֶל תְּאֵמֶר
אֲנִי מְנִיחָה לְטְבוֹעַ כִּי אֵיךְ אֵלֶּךְ וְאַרְאֶה אֶת עֲרוֹתָהּ לְמָה תְּשׁוּמָם וְיִחַשְׁבֵּן לָךְ
עוֹן וְתַעֲנֶנְשׁ. צֵא וּלְמַד מִשְׂאוֹל שֶׁחִמַּל עַל אֲגַג וְעָשָׂה קַל וְחוֹמֶר שֶׁל שְׁטוּת וְעַל
דָּבָר זֶה נִטְרָד וְכֵן אִישׁ אֶחָד מִבְּנֵי הַנְּבִיאִים אָמַר אֶל רֵעֵהוּ בְּדָבָר אֱלֹהִים הַכְּנִי
נָא וְיִמְאֵן הָאִישׁ לְהַכּוֹתוֹ וְעַל יָדֵי כֵן נֶעֱנַשׁ וְהִכְהוּ הָאֲרִיָּה וְיִמִּיתָהּ: לֹא יֵאָכֵל
אֲדָם אֶלָּא אִם כֵּן יִרְעֵב וְלֹא יִשְׁתֶּה אֶלָּא אִם כֵּן יִצְמָא וְאֵל יִשְׁהָא נִקְבִּי אֶפְלוּ
שְׁעָה אַחַת שְׁכָל זְמַן שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְהִשְׁתַּיֵּן וּלְהִסָּדֵף אֶת רַגְלָיו וְיַעֲמֹד נִקְבִּי
מִיָּד יִסְתַּכֵּן וְיִפּוֹל לִיָּדֵי חוֹלֵי הַדְּרוֹקוֹן וְהָאָדָם חַיִּיב לְהַבְרִיא אֶת עַצְמוֹ כְּדִי
שְׂיִכַל לְעַבּוֹד אֶת בּוֹרְאוֹ. וְעוֹד יַעֲבֹר עַל בַּל תִּשְׁקָצוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם:

פינחס יום שני תורה

יכוין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד ך דמילוי יו"ד דשם בין להשאר בו הארה מתוספת
הרוח משבת שעברה:

(טו) וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה

לְמִימָר: (יז) צָרוּר אֶת-הַבְּדִילִים וְהַכִּיתֶם אוֹתָם: אַעֲקֹ
ת מִדְּיָנָאֵי וְתִקְטְלוּן יְתָהוֹן:

רס"י כרור. כמו זכור, שמור, לשון הוה. עליכם לאייב אותם:

כִּי צָרִים הֵם לָכֶם בְּנִכְלֵיהֶם אֲשֶׁר-נִכְלֹו לָכֶם עַל-דְּבַר-פְּעֹור וְעַל-דְּבַר כְּזָבִי בַת-נְשִׂיא מְדִיָן אֲזוּזָתָם הַמַּגֵּפָה בְּיוֹם-הַמַּגֵּפָה עַל-

דְּבַר-פְּעֹור: אַרְי מְעִיקוּ אֵינֶנוּ לָכוֹן בְּנִכְלֵיהוֹן דִּי נִכְלֹו לָכוֹן עַל עֵיסֵק פְּעֹור וְעַל עֵיסֵק פְּזָבִי בַת רַבָּא דְּמְדִיָן אַחְתְּהוֹן דְּאֲתַקְטִילַת בְּיוֹמָא דְּמוֹתָנָא עַל עֵיסֵק פְּעֹור:

רס"י כי נוררים הם לכם וגו' על דבר פעור. שהפקירו צנותיהם לזנות, כדי להטעותכם אחר פעור. ואת מואב לא אה להשמיד, מפני רות שהיתה עתידה ללדת מהם, כדאמרינן בצבא קמח (לה, ב) :

כֹּו (א) וַיְהִי אֲזוּזֵי הַמַּגֵּפָה (פ) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן לֵאמֹר: וְהָיָה בְּתֵר מוֹתָנָא וְאָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה וּלְאֶלְעָזָר בְּרֵ אֶהֱרֹו פְּהָנָא לְמִימָר:

רס"י והי אחרי המגפה וגו'. משל לרועה שנכנסו זאבים לתוך עדרו והרגו בהן והוא מונה אותן לידע מנין הנותרות. דבר אחר כשיאלאו ממכרים ונמסרו למשה, נמסר לו במנין, עכשו שקרב למות ולהחזיר לאנו, מחזירם במנין:

נביאים - מלכים א - פרק יט

(ו) וַיִּבֶטְו וְהִגִּיתָ בְּרֵ אֲשֶׁתִּי עֵגֶת רִצְפִים וְצַפּוֹזֹת

מִיָּמִים וַיֹּאכַל וַיִּשְׂתֶּה וַיִּשְׁכַּב וַיִּשְׁכַּב : וְאַסְתְּכִי וְהָאֵיסְדוּחִי
חֲרָא מְעוּפָא וְצִלּוּחִיתָא דְמָנָא וְאַכַּל וְשָׂתִי וְתָב וְשָׁכִיב :

רס"י לפנים . פחמים , וכן (שעי"ו ו) : וזילו לפה :

(ו) וַיִּשְׁכַּב מִלְאָךְ יְהוָה | שֵׁנִית וַיִּגַּע - בּוֹ וַיֹּאמֶר
קוּם אֲכַל כִּי רַב מִמָּךְ הַדָּרָךְ : וְתָב מִלְאָכָא דִּי תַנְיָנוּת
וְקָרִיב בֵּיהּ וְאָמַר לִיהּ קוּם אֲכוּל אַרִי סְגִי מִנְדָּא אֲוֶרְחָא : (ח) וַיִּקָּם וַיֹּאכַל
וַיִּשְׂתֶּה וַיִּלְךָ בְּכוֹז | הָאֲכִילָה הֵהִיא אַרְבָּעִים
יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה עַד הָרְ הָאֲלֵהִים זֹרֵב :
וְקָם וְאַכַּל וְשָׂתִי וְאַזַּל בְּחִילָא דְאֲכִילְתָא הֵהִיא אַרְבָּעִין יָמִין וְאַרְבָּעִין לַיְלָו עַד
דְאָתָא לְטוּרָא דְאֶתְגְּלִי עֲלוּהִי יְקָרָא דִּי לְחֹרֵב : (ט) וַיִּבֵּא - שָׁם אֶל -
הַמְעָרָה וַיִּלֵּךְ שָׁם וְהִנֵּה דְבַר - יְהוָה אֵלָיו
וַיֹּאמֶר לּוֹ בַּיָּת - לְךָ פֶּה אֵלֵהוּ : וְעַל תַּמּוֹן לְמַעַרְתָּא וּבַת תַּמּוֹן
וְהָא פְתִיגְמָא דִּי עָמִיָּה וְאָמַר לִיהּ מַה לָּךְ פֶּה אֵלֵהוּ :

רס"י אל המערה . היא נקרת כור (שמות לג כב) שעמד בה משה (ראה מגילה
יט ב) :

כתובים - תהילים - פרק מד

(ד) כִּי לֹא בְּזֹרֵבָם יִרְשׁוּ אֶרֶץ וְזִרְעָם לֹא -
הוֹשִׁיעֵהָ לָמוֹ כִּי - יִבְיִזְךָ וְזִרְעֶךָ וְאֹר פִּזְיֶךָ כִּי

רְצִיתֶם: אַרוּם לֹא בַגְבוּרַת סִיפֵהוֹן יָרִיתוּ אַרְעָא וּתְקוּף אֲדַרְעֵיהוֹן לֹא פִרְקַת לְהוֹן אַרוּם יִמְיִנְדָּ וְאֲדַרְעֵ גְבוּרַתְדָּ וְיִהוּר זִיו יִקְרָדָּ אַרוּם כָּל זְמוֹן דְעֵסִיקוּ בְאוּרֵינְתָא אֲתַרְעִיתָא בְהוֹן :

רש"י **לחיתס . לשון רצון :**

(ה) **אַתָּה-הוּא מַלְכֵי אֱלֹהִים 'צוּה' יְשׁוּעוֹת**

יעקב: אַנְתָּה הוּא מַלְכֵי אֱלֹהֵא בְעֵדְנָא הֲדָא פִקְד פּוּרְקָנוֹת דְבֵית יַעֲקֹב :

רש"י **למה ישועות יעקב . גם לבאים אחרינו :**

(ו) **בְּךָ צָרֵינוּ נִנְגָזוּן בְּשִׁמְךָ נִבְוֵס קְבִינְוֵו:** בְּמִימְרָדָּ מְעִיקָנָא נִנְגַח בְּשִׁמְדָּ נְכַבּוּשׁ כָּל דְקִימִין עֲלָנָא :

רש"י **נבוס קמינו . נרמס ונרפוס אויבינו לשון מתבוססת בדמיון (יחזקאל ט"ז) תבוס נופת (משלי כ"ז) והיו כגבורים בוסים בטיט חולות (זכריה י') :**

(ז) **כִּי לֹא בִקְשִׁיתִי אֲבִטּוֹן וְזִזְרֵבִי לֹא תוֹשִׁיעֵנִי:** אַרוּם לֹא בְקִשְׁתִּי אֲנָא רְחִיץ וְסִיפִי לֹא תִפְרוֹק יָתִי :

משנה פסחים פרק ז

א. פִּיֶצֶד צוֹלִין אֶת הַפֶּסַח, מְבִיאִין שְׂפוּד שֶׁל רֶמוֹן, תּוֹחְבוּ מִתּוֹךְ פִּי עַד בֵּית נְקוּבָתוֹ, וְנוֹתְנוּ אֶת כַּרְעֵיו וְאֶת בְּנֵי מַעְיו לְתוֹכוֹ, דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי הֶגְלִילִי. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, כְּמִין בְּשׂוּל הוּא זֶה, אֶלָּא תוֹלִין חוּצָה לוֹ :

ברטורה (ח) **כיצד צולין. שפוד של רמון. ולא שאר עצים דמפקי מיא והוי ליה בשל**

מבושל במים, ורמזן לא מפיק מים. ובשפוד של מתכת לא, כדלקמן, דחס מקלחו חס כולו ונכלה מחמת שפוד, ורחמנא אמר עלי אש ולא עלי דבר אחר: כמין זישול הוא זה. שמתבטלן בני מעיו לתוכו כבתוך הקדירה: תולין חולה לו. תוחזו בשפוד למעלה מפיו של טלה והלכה כר' עקיבא:

ב. אין צולין את הפסח לא על השפוד ולא על האסקלא. אמר רבי צדוק, מעשה ברבן גמליאל שאמר לטבי עבדו, צא וצלה לנו את הפסח על האסקלא. נגע בחרסו של תנור, יקלוף את מקומו. נטף מרטבו על החרס וחרע עליו, יטול את מקומו. נטף מרטבו על הסלת, יקמוץ את מקומו:

ברטורה (5) אמר ר' לודק וכו'. מתניתין חסורי מחסרא והכי קתני, ואם אסכלה מנוקבת היא כשרה ואמר ר' לודק וכו'. והלכה כר' לודק: נגע. הפסח: בחרסו של תנור יקלוף. מן הפסח מקום הנוגע בתנור, שנכלה שם מחוס חרס התנור ולא עלי אש הוא: נטף מרטבו על החרס וחרע עליו. שחזר שומן שנתחמם מן החרס ונבלע בפסח: יטול את מקומו. ולא סגי בקליפה אלא בנטילה כעובי אצבע דשומן נבלע בתוכו הרבה, ואותו שומן עלי מן החרס הוא: נטף מרטבו על הסולת. והסולת רותחת דנכלה רוטב מחמת סולת, וההוא רוטב שבתוך הסולת אסור למיכליה דהוי ליה עלי מחמת דבר אחר, הילכך יקמוץ את מקומו וישרוף אותו קומץ כשאר קדשים הפסולים:

ג. סכו בשמן תרומה, אם חבורת פהנים, יאכלו. אם ישראל, אם חי הוא, ידיחנו. ואם צלי הוא, יקלוף את החיצון. סכו בשמן של מעשר שני, לא יעשנו דמים על בני חבורה, שאין פודין מעשר שני בירושלים:

ברטורה (6) סכו בשמן תרומה. שנותר לסוד הפסח במי פירות: אם חי ידיחנו. ללא בלע: ואם עלי הוא. בעי קליפה משום דבלע: שאין פודים. מוכרים:

ד. חמשה דברים באין בטמאה ואינן נאכלין בטמאה, העמר, ושתי הלחם, ולחם הפנים, וזבחי שלמי צבור, ושעירי ראשי חדשים. הפסח שבא בטמאה, נאכל בטמאה, שלא בא מתחלתו אלא לאכלה:

ברטורה (7) חמשה דברים. אין לך בצבור קרבן נאכל אלא אלו, וקרבן צבור דוחה את הטומאה דילפינן מפסח דכתיב ביה צמועדו, ודוחה את הטומאה כשרוב הקהל טמאים, דהכי אמרינן איש כי יהיה טמא וגו', יחיד נדחה ואין צבור נדחין, ובקרבנות

לצור כתיב (במדבר כט) אלה תעשו לה' במועדיכם כמו שנאמר בפסח במועדו, ואשמועינן מתניתין דאע"ג דקרבינן בטומאה לאפוקי לצור ידי חובתו, אין נאכלין בטומאה. והא דתני חמשה דברים, ולא תני קרבנות לצור כו', מנינא למעוטי חגיגת הרגלים כולם, דדמו לקרבן לצור משום דאתו בכנופיא באסיפת חברים לרגל ואינם דוחים את הטומאה כדרך שאין דוחים את השבת: זבחי שלמי לצור. כבשי עזרת, שאין שלמים אחרים לצור: ושעירי ראשי חדשים. ולא תני שעירי רגלים, דכיון דאשמועינן זבחי שלמי לצור שהם מיני דמים ואין נאכלין בטומאה הוא הדין לכל שאר מיני דמים, ולא אכטריד למיתני שעירי ראשי חדשים אלא משום דלא כתיב בהו מועד וסלקא דעתך אמינא לא לדחו את הטומאה דהא כל קרבנות לצור ממועד נפקא לן דכתיב בכולהו אלה תעשו לה' במועדיכם: שלא בא מתחלתו אלא לאכילה. שכן נלטה עיקר מצות פסח לאכילה נלטה דכתיב (שמות יב) לפי אכלו, וכי שרייה רחמנא לאתויי בטומאה, מאיך נדחה ואין לצור נדחין, אדעתא למיכליה שרייה:

ה. נטמא הבשר והחלב קים, אינו זורק את הדם. נטמא החלב והבשר קים, זורק את הדם. ובמקדשין אינו כן, אלא אף על פי שנטמא הבשר והחלב קים, זורק את הדם:

ברטורה (ה) נטמא בשר וחלב קיים אינו זורק את הדם. דעיקר פסח לאכילת אדם אתי: ובמוקדשים אינו כן. שאפילו נטמא בשר וחלב קיים זורק את הדם:

ו. נטמא הקהל או רבו, או שהיו הפהנים טמאים והקהל טהורים, יעשה בטמאה. נטמא מעוט הקהל, הטהורין עושין את הראשון, והטמאין עושין את השני:

ברטורה (ו) נטמא הקהל. בטומאת מת, שאין פסח נדחה מפני הטומאה אלא מטומאת מת: יעשה בטומאה. ואפילו טמאים יחידים, דהא [פסח] דטהורים גופייהו בטומאה אתו משום כהנים, שאין קרבן לצור הבא בטומאה חלוק, מאחר שקרבן רובם בא בטומאה אף היחידים עושים בטומאה:

ז. הפסח שזרק דמו, ואחר כך נודע שהוא טמא, הציץ מרצה. נטמא הגוף, אין הציץ מרצה, מפני שאמרו, הנזיר ועושה פסח, הציץ מרצה על טמאת הדם, ואין הציץ מרצה על טמאת הגוף. נטמא טמאת התהום, הציץ מרצה:

ברטורה (ז) ואחר כך נודע שהוא טמא. הפסח או הדם: הציץ מרצה. ופטור מפסח שני: נטמא. בעליו טומאת הגוף במת: אין הציץ מרצה. וחייב בפסח שני, דהא בשעת

זריקה לאו בר מעבד פסח הוא, לרחמנא דחייה: הנזיר. לכתוב (במדבר ו) וכי ימות מת עליו [וגו'] והימים הראשונים יפלו, לאם נטמא במת קודם הבאת קרבנותיו סותר: הניץ מרצה על טומאת הדם. ותגלחתו כשרה ומותר לשחות יין וליטמא למתים: ואין הניץ מרצה על טומאת הגוף. ואם [טמא] בשעת הבאת קרבנותיו סותר הכל: נטמא גופו בטומאת התהום. כל טומאת מת שלא ידע בה אדם קודם לכן נקראת טומאת התהום: הניץ מרצה. דהלכה למשה מסיני שהותר טומאת התהום להם, כיון שלא הכיר בה אדם בטומאה זו מעולם, ואם נודע לו בטומאה זו אחר שהקריב פסחו אין צריך לעשות פסח שני. וכן נזיר שנודע לו בטומאת התהום לאחר שהביא קרבנותיו אין צריך להביא קרבן טומאה. ולא אמרו טומאת התהום אלא בטומאת מת

ח. נְטָמָא שְׁלַם או רְבו, שׁוֹרְפִין אוֹתוֹ לְפָנֵי הַבִּירָה מְעַצֵּי הַמְעַרְכָּה. נְטָמָא מְעוּטוֹ, וְהַנוֹתֵר, שׁוֹרְפִין אוֹתוֹ בְּחִצְרוֹתֵיהֶן אוֹ עַל גְּבוּלֵיהֶן מְעַצֵּי עֶצְמוֹ. הַצִּיקְנִין שׁוֹרְפִין אוֹתוֹ לְפָנֵי הַבִּירָה בְּשָׁבִיל לְהַנּוֹת מְעַצֵּי הַמְעַרְכָּה:

דרטורה (ח) לפני הבירה. כל המקדש כולו קרוי בירה. ושורפין אותו שם כדי לביישן שיזהרו שלא יבואו עוד לידי טומאה: מעלי המערכה. שלא לבייש את מי שאין לו עלים: נטמא מיעוטו. וכן נותר של פסח טהור: הציקנין. הערנין. כרי עין שורפין אותו מיעוט שנטמא, והנותר מפסח טהור, לפני הבירה:

ט. הַפֶּסַח שְׁיֻצָּא אוֹ שְׁנִטְמָא, יִשְׂרָף מִיָּד. נְטָמָאוּ הַבְּעָלִים אוֹ שְׁמֵתוֹ, תַּעֲבֹר צוֹרְתוֹ וְיִשְׂרָף בְּשֵׁשֶׁה עֶשֶׂר. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אוֹמֵר, אִף זֶה יִשְׂרָף מִיָּד, לְפִי שְׂאִין לוֹ אוֹכְלִין:

דרטורה (ט) הפסח שילא. חוץ לחומה: ישרף מיד. בארבעה עשר, ולא צריך לאשהווי עד הבוקר של חמשה עשר כדי שתעובר אורתו דהיינו שיבא לידי נותר. ומיהו ביום טוב לא מצי שריף ליה דאין שורפין קדשים ביום טוב: נטמאו בעלים או שמתו. אין פסולו בגופו אלא מחמת דבר אחר: תעובר אורתו. ימתין עד שיבא לידי נותר ואחר כך ישרפנו: אף זה ישרף מיד. ר' יוחנן בן ברוקא לא פליג אתנא קמא אלא כשנטמאו הבעלים או מתו קודם זריקת הדם ללא איחזי בשר באכילה והוה ליה כפסולו בגופו. ואין הלכה כר' יוחנן בן ברוקא:

י. הַעֲצָמוֹת, וְהַגִּידִין, וְהַנוֹתֵר, יִשְׂרְפוּ בְּשֵׁשֶׁה עֶשֶׂר. חָל שֵׁשֶׁה עֶשֶׂר לְהֵיוֹת בְּשֵׁבֶת, יִשְׂרְפוּ בְּשֵׁבַע עֶשֶׂר, לְפִי שְׂאִינָן דּוֹחִין לֹא אֶת הַשֵּׁבֶת וְלֹא אֶת יוֹם טוֹב:

דרטורה (י) העלמות. שאינו יכול לשכרן מפני שנאסרה שבירת עלם, ונותר בהן מוח וטעון שריפה: והגידין. שהן אסורין באכילה ואין חייבין עליהן מן התורה, כגון שומנו של גיד הנשה שהוא מותר אלא שישראל קדושים נהגו בו איסור. אי נמי, הגיד החילון הסמוך לבשר שהוא אסור ואין חייבין עליו. ומן התורה הוא נותר. ולאכלו אי אפשר לרצון אסרוהו: והנותר. בשר פסח שנתעללו באכילתו ונתותר: בששה עשר. שהוא חולו של מועד. אע"פ שנפסל בבוקר ראשון, אין רשאי לשרפו ביום טוב, דשריפת קדשים עשה, ויום טוב עשה ולא תעשה ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה:

יא. כָּל הַנֶּאֱכָל בְּשׁוֹר הַגָּדוֹל, יֵאָכֵל בְּגֵדֵי הָרֶדֶךְ, וְרֵאשֵׁי כְּנָפִים וְהַסְּחוּסִים. הַשׁוֹבֵר אֶת הָעֶצֶם בַּפֶּסַח הַטְּהוֹר, הָרִי זֶה לֹקֵה אַרְבָּעִים. אֲבָל הַמּוֹתִיר בְּטְהוֹר וְהַשׁוֹבֵר בְּטָמֵא, אֵינוֹ לֹקֵה אֶת הָאַרְבָּעִים:

דרטורה (יא) כל הנאכל בשור הגדול. שכבר הוקשה כל העתיד להקשות בו: יאכל בגדי הרך. ראוי לאכילה בפסח בן שמונה ימים אבל מה שאין נאכל בשור הגדול אין נמנין עליו בפסח אע"פ שעכשיו הוא רך, הואיל וסופו להקשות: וראשי כנפים והסחוחים. הכי קאמר, ומהו הנאכל בשור הגדול, ראשי כנפים, הסחוס שקורין טנרו"ס בלע"ז שבראש כף הכתף ושאר סחוסים כגון תנוך האוזן וסחוס החזה והלעות הקטנות שבסוף השדרה, הואיל ובשור הגדול נאכלים על ידי סליקה, יאכלו בגדי הרך, כל: אבל המותיר בטהור וכו'. דכתיב (שמות יב) לא תותירו ממנו עד הבוקר והנותר ממנו עד בוקר באש תשרפו, בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה, לומר, אם עזרת על לאו, קיים עשה שבו ואינך לוקה. אי נמי, דהוי לאו שאין בו מעשה, וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו: והשובר בטמא וכו'. דכתיב (ספ) ועלם לא תשברו בו, בכשר מזהר על שבירת עלם, ואינו מזהר על שבירת עלם בפסול:

יב. אֲבָר שְׂיֻצָא מִקְצָתוֹ, חוֹתֵךְ עַד שְׂמִינִיעַ לְעֶצֶם, וְקוֹלֵף עַד שְׂמִינִיעַ לְפָרֶק, וְחוֹתֵךְ. וּבִמְקַדְשֵׁי קוֹצֵץ בְּקוֹפֵיץ, שְׂאִין בּוֹ מְשֻׁים שְׂבִירַת הָעֶצֶם. מִן הָאֶגֶר וְלִפְנֵים כְּלִפְנֵים, מִן הָאֶגֶר וְלַחוּץ כְּלַחוּץ. הַחֲלוּנוֹת, וְעוֹבֵי הַחוּמָה, כְּלִפְנֵים:

דרטורה (יב) אבר. מן הפסח: שיצא מקצתו. חוץ למחירתו. ונריך לחתוך את היוצא, דכתיב (שמות כב) ובשר בשדה טריפה לא תאכלו, ודרשינן ביה, כל בשר שיצא בשדה כלומר שיצא חוץ למחירתו, כגון קדשי קדשים שיצאו חוץ לעזרה וקדשים קלים שיצאו חוץ לירושלים, אותו בשר היוצא, טריפה הוא ולא תאכלו: חותך. את הבשר היוצא סביב עד שמגיע לעלם: וקולף. את הבשר שלא יצא לחוץ עד שמגיע לפרק

שמתחזרים שם שני עצמות, ואוכל את הבשר שקלף שהרי לא ילא, וחותר את הפרק ומשליך כל העצם שילא מקלתו: ובמוקדשים. בשאר קדשים חוץ מן הפסח: קולץ בקופיץ. אותו מקלת האבר שילא. ובפסח אינו יכול לעשות כן מפני שהוא מוזהר על שבירת עצם: מן האגף ולפנים כלפנים. אגף קרי כל מקום הגפת הדלתות שהוא חופף ונוקש שם כססוגרים (דהיינו משפת הפנימית של עובי הפתח עד מקום הנקישה. מן האגף ולפנים), דהיינו תוך העיר ממס, כלפנים, ואוכלים שם קדשים קלים: מן האגף ולחוץ. דהיינו ממקום הנקישה ולחוץ כלחוץ: החלונות. שבחומת ירושלים ועובי ראש החומה בגנה כלפנים:

יג. שְׁתֵּי חֲבוּרוֹת שֶׁהָיוּ אוֹכְלוֹת בְּבֵית אֶחָד, אֵלּוּ הוֹפְכִין אֶת פְּנֵיהֶם הִילָךְ וְאוֹכְלִין, וְאֵלּוּ הוֹפְכִין אֶת פְּנֵיהֶם הִילָךְ וְאוֹכְלִין, וְהִמָּחֵם בְּאֶמְצֵעַ. וְכִשְׁהַשְּׁמֵשׁ עוֹמֵד לְמִזְוֵג, קוֹפֵץ אֶת פִּיו וּמְחַזֵּיר אֶת פְּנָיו עַד שֶׁמִּגִּיעַ אֶצֶל חֲבוּרָתוֹ וְאוֹכֵל. וְהַפְּלָה, הוֹפְכֵת פְּנֵיהָ וְאוֹכֵלָת:

ברטנורה (יג) שתי חבורות שהיו אוכלות. פסח אחד: אלו הופכים פניהם הילך ואלו הופכים פניהם הילך. ואפילו נראים כשתי חבורות על פסח אחד לא אכפת לן, דרחמנא אמר (פס יב) על הבתים אשר יאכלו אותו, דמשמע שני בני אדם אוכלין פסח אחד בשני בתים דכתיב יאכלו [שנים], אותו חד פסח, [בתים] שנים. אבל אדם אחד אינו אוכל בשני מקומות, ולהכי מוקי בבית אחד יאכל, שאין אחד אוכל בשני בתים. ושתי חבורות ההופכות פניהם כשני בתים דמי: והמיחס. שמחממין בו את החמין שמוזגים בו היין, ראוי ליתן באמצע כדי שיהא נוח לשתייהן למזוג לכאן ולכאן. ואע"פ שמפסיק בין החבורות, לא אכפת לן: וכשהשמש. המשמש לשתייהן עומד מחבורה אחת שהתחיל לאכול הפסח עמה ומוזג לחבורה האחרת: קופץ את פיו. סוגר ובולם את פיו ומחזיר את פניו לאד חבורתו, שלא יחשדוהו שהוא אוכל עם החבורה האחרת, דאין אדם אוכל בשתי חבורות כדאמרן: והכלה שהיא בוסה, ראשה להפוך פניה לאד אחר ולאכול, דפסח נאכל בשתי חבורות:

גמרא פסחים דף פ"ו ע"ב

הפלה הופכת את פניה וכו'. מאי טעמא אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מפני שהיא בוסה. רב הונא בריה דרב נתן איקלע לבי רב נחמן בר

יִצְחָק אָמְרוּ לִיּהּ מַה שֶּׁמָּדָּ אָמַר לְהוּ רַב הוֹנָא אָמְרוּ גִיתִיב מֵר אַפּוֹרָיָא יִתִּיב יְהִיבוּ לִיּהּ פְּסָא קַבְלִיָּה בְּחַד זִימְנָא וְשִׁתִּיָּה בְּתַרִּי זִימְנִי וְלֹא אֶהְדֵּר אֶפִּיָּה. אָמְרוּ לִיּהּ מָאִי טַעְמָא קָרִית לָךְ רַב הוֹנָא אָמַר לְהוּ בְּעַל הַשֵּׁם אֲנִי מָאִי טַעְמָא כִּי אָמְרוּ לָךְ גִּיתִיב אַפּוֹרָיָא יִתְבַּת אָמַר לְהוּ כָּל מַה שְּׂיֵאמֵר לָךְ בְּעַל הַבֵּית עֲשֵׂה חוּץ מִצָּא. מָאִי טַעְמָא כִּי יְהִיבוּ לָךְ פְּסָא קַבְלִתָּ בְּחַד זִימְנָא אָמַר לְהוּ מְסַרְבִּין לְקָטָן וְאִין מְסַרְבִּין לְגָדוֹל. מָאִי טַעְמָא אֲשֶׁרִיתִיָּה בְּתַרִּי זִימְנִי אָמַר לְהוּ דְתַנְיָא הַשּׁוֹתָה כּוֹסוּ בְּבֵת אַחַת הָרִי זֶה גְרַגְרָן. שְׁנַיִם דְרָךְ אֶרְץ שְׁלֹשָׁה מַגְסִי הָרוּחַ. מָאִי טַעְמָא לֹא אֶהְדֵּרְתָּ אַפְּךָ אָמַר לְהוּ כְּלָה הוֹפְכַת פְּנֵיָה תִנּוּ. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל בְּרַבִּי יוֹסִי אֶקְלַע לְבִי רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַבִּי יוֹסִי בֶן לְקוֹנִיָּא יְהִיבוּ לִיּהּ פְּסָא קַבְלִיָּה בְּחַד זִימְנָא וְשִׁתִּיָּה בְּחַד זִימְנָא אָמְרִי לִיּהּ לֹא סִבֵּר לָהּ מֵר הַשּׁוֹתָה כּוֹסוּ בְּבֵת אַחַת הָרִי זֶה גְרַגְרָן אָמַר לְהוּ לֹא אָמְרוּ בְּכוֹסְךָ קָטָן וְיִינְךָ מְתוֹק וְכִרְיִסִי רְחֻבָּה. אָמַר רַב הוֹנָא בְּנִי חֲבוּרָה נְכַנְסִין בְּשִׁלְשָׁה וְיוֹצְאִין אֶפִּילוּ בְּאַחַד. אָמַר רַבָּה וְהוּא דְעִיִּל בְּעִידְנָא דְרַגְלִי לְמִיעַל וְהוּא דְרַגְשׁ בְּהוּ דְיִילָא. אָמַר רַבִּינָא וְנוֹתְנִין שְׁכַר דְמִים וְצָרִיךְ הָאֲחֵרוֹן לְהוֹסִיף דְמִים. וְלִית הִלְכְתָּא פְּוִתִּיָּה:

רס"ז מפני שהיא בוסה. לאכול לעיני האנשים על ידי שמסתכלים בה: יתיב. ומטה מקום מסב תשובים היא והקטנים יושבים על ספסליו ונהג עמנו בחשיבות: קבלה בחד זימנא. ולא סירב עד שיפלאו בו: ושתיה בתרי זימני. הפסיק בו: ולא אהדר אפיה. לזכר אחר אלא שמה לעיניהן: בעל השם אני. מקטנותי כך קוראים לי רב הונא: מ"ט כי אמרי לך תיב אפוריא יתבת. ולא ישבת ע"ג קרקע ולא ע"ג ספסל ולהכי בעי ליה שלא היה מנהגם כך ותמיה ליה: כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה. מתניתא היא במסכת דרך ארץ בפרק בן עזאי: מסרבין לקטון. מלקבל דבריו עד שיפלאו בו ואין מסרבין לגדול, שכן במלכים שאמרו לאברהם כן תעשה ולא סרבו בו וללוט אמרו כי ברחוב נלין עד ויפלאו בם מאוד: כלה הופכת פניה תנו. ואין דרך האיש להפוך פניו: רבי ישמעאל ברבי יוסי. כריסו רחבה הוה כדאמרין בהסוכה את הפועלים: בני חבורה. לאו בפסח קאי בני חבורה שמס המשמש בסעודתו נכנסים בשלשה להסב ישמש ואם בא יחיד או שנים והסבו אין על השמש לשמש עליהו: יוצאין אחד אחד. כל מי שסיים אכילתו קודם אם בא ללכת יצא אף ע"פ שהקה לשמש לשרת היחידים הנשארים: והוא דעיילי בעידנא. דעיילי אינסי שאין האחרון מאריך יותר משעת סעודת האחרים: והוא דרגש בהו דיילא. שהודיעו לשמש שזה דרכם ללכת אחד אחד לפי שטורח הוא לו לשמש היחידים: ואריך אחרון להוסיף דמים. לשמש:

רבי יהודה פתח ואמר (תהלים פ"ו) שְׁמֶרָה נַפְשִׁי כִּי חָסִיד אֲנִי הוֹשַׁע עַבְדְּךָ וְגוֹמֵר. סוֹפִיָּה דִקְרָא אֵית לְאַסְתִּכְלָא וּלְבַתֵּר קָרָא כְּלָא. סוֹפִיָּה דִקְרָא כְּתִיב הַבּוֹטֵחַ אֵלֶיךָ הַבּוֹטֵחַ בְּךָ מִבְּעֵי לִיָּה מָאִי הַבּוֹטֵחַ אֵלֶיךָ אֵלָא כְּבִיכּוֹל דְּוֹד מִבְּטַח לִיָּה דְלֹא יַעֲבֵר לִיָּה פְּלִגּוֹת לִילֵיא בְּשִׁנְתָּא כְּמָה דְכְּתִיב (שם קי"ט) חֲצוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לְךָ. קִמְתִּי מִבְּעֵי לִיָּה אֵלָא אָקוּם וְאַתְקַשֵּׁר בְּךָ לְעֵלְמִין. שְׁמֶרָה נַפְשִׁי שְׁמור מִבְּעֵי לִיָּה וְהָא תְּנִינָן דְלִית אֶת בְּאוּרֵייתָא דְלֹא אֵית בְּהָ רְזִין עֲלֵאִין וְיִקְרִין שְׁמֶרָה לְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קְאָמַר שְׁמֶרָה לְהוּא חוּלְקָא דְאַתְאַחַד בֵּיה נֶפֶשׁ דְכַד נֶפֶשׂא נִפְקַת מִהָאִי עֲלֵמָא אֶתְנָא לְמִירַת עֲלֵמָא אִי זְכִי כְּמָה חִילִין עֲלֵאִין נִפְקִין לְקַבְלָה וּלְנִטְרָא לָהּ וּלְאַעֲלָא לָהּ בְּמִדּוּרָא דְדוּכְתָהָא וְהָאִי ה' נְטִיר לָהּ לְאַתְאַחַדָּא עֲמָה בְּרִישׁ יְרַחֵי וְשַׁבְתִּי וְאִי לֹא זְכִי כְּמָה גְרִדִּינִי טְהִירִין אֲזִדְמָנָן לְקַבְלָה וְדַחוּ לָהּ לְבַר וּוִי לְהֵהִיא נֶפֶשׂא דְמִתְגַּלְגְּלָא בְּרִיקְנֵיָא כְּאַבְנָא בְּקוּסְפִיתָא הֵדָּא הוּא דְכְּתִיב (שמואל א' כ"ה) וְאַתְ נֶפֶשׂ אֹיִבֶיךָ יִקְלַעְנָה בְּתוֹךְ כַּף הַקַּלַּע. וְדוֹד בְּעֵי בְּעוֹתִיָּה קִמְי קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאָמַר שְׁמֶרָה נַפְשִׁי דְלֹא יְדַחוּן לָהּ לְבַר וְכַד מְטִי לְקַבְלָהּ יִפְתַּחוּן לָהּ פְּתַחוּן וְתַקְבַּל לָהּ קִמְךָ. כִּי חָסִיד אֲנִי וְכִי חָסִיד אֶקְרִי אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אִין דְכְּתִיב (ישעיה נ"ח) חָסִידֵי דְוֹד הִנְאֻמְנִים בְּגִין כְּךָ שְׁמֶרָה נַפְשִׁי דְלֹא תִשְׁבּוֹק לָהּ לְמַהֲךָ לְבַר. רַבִּי יִצְחָק אָמַר כָּל בַּר נֶשׁ דְאֵית לִיָּה חוּלְקָא כְּצַדִּיק יְרִית לְהָאִי אַרְצָא כְּמָה דְכְּתִיב (שם ס') וְעַמְךָ כָּלֻם צַדִּיקִים וְגוֹמֵר וְהָאִי צַדִּיק חָסִיד אֶקְרִי אָמַר דְּוֹד בְּתַר דְּהָאִי אֶתֵּר אֶחֱיִדְנָא חָסִיד אֲנִי. וּבְגִין כְּךָ שְׁמֶרָה נַפְשִׁי לְאַתְקַשֵּׁרָא בְּךָ. רַבִּי חֵיָּיא פְּתַח (תהלים פ"א) עֲדוֹת בֵּיהוֹסֵף שְׁמוֹ. הָא אוּקְמוּהָ דְאוּלְפִין שְׁבַעִין פְּתַקִּין וְלָשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ יִתֵּיר הֵדָּא הוּא דְכְּתִיב (תהלים פ"א) שְׁפַת לֹא יִדְעַתִּי אֶשְׁמַע. אֲבַל מָאִי עֲדוֹת. תָּא חֲזִי בְּשַׁעֲתָא דְאַתְתִּיָּה דְפוֹטִיפֵר הָוֹת אֶחֱיִדָּא בֵּיה לְהֵהִיא מְלָה הָוֹה יוֹסֵף עֲבִיד גְּרַמִּיָּה כְּמָאן דְלֹא יָדַע לִישְׁנָא דִילָהּ וְכוּן בְּכָל יוֹמָא עַד הֵהִיא שַׁעֲתָא בְּתַרִּיתָא דְכְּתִיב (בראשית ט"ל) וְתַתְּפִשְׁהוּ בְּבִגְדוֹ מָאִי וְתַתְּפִשְׁהוּ אֵלָא בְּגִין דְעֲבִיד גְּרַמִּיָּה כְּמָאן דְלֹא יָדַע לִישְׁנָא וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ צוּחַ לְקַבְלִיָּה (משלי ז') לְשִׁמְרָךְ מֵאִשָּׁה זָרָה מִנְכַרְיָה אֶמְרִיָּה הַחֲלִיקָה. מָאִי קִמְשַׁמַּע לָן אֵלָא כָּל מָאן דְנִטִּיר גְּרַמִּיָּה מִהָאִי אֶתְקַשֵּׁר בְּהָ בְּשַׁכִּינְתָּא וְאַחִיד בְּהוּא עֲדוֹת וּמָאִי הוּא ה' דְאַתּוֹסֵף בֵּיה. דְכְּתִיב עֲדוֹת בֵּיהוֹסֵף שְׁמוֹ אוּף הָכָא י' אֶתּוֹסֵף בְּפִנְחָס עַל דְקִנֵּי בְּהָאִי :

תרגום זוהר רבי יהודה פתח ואמר, שמרה נפשי כי חסיד אני הושע עבדך וגו'. יש להסתכל בסוף הפסוק, ואחר כך בכל הפסוק. בסופו של הפסוק פתוב, הצוטח חליף. שואל, הצוטח בך הנה לריף לומר, מהו הצוטח חליף. ומשיב, חלף כביכול דוד הנה מבטיח שלא יעבור עליו חלות לילה צנינה. כמ"ס חלות לילה חקום להודות לך. הנה לריף לומר קמתי. חלף הפרוץ הוא, חקום ואתהשר בך לעולם. שמרה נפשי וכו': שואל, שמור הנה לריף לומר. והרי למדנו, שאין חות צפורה שלא יהיו צה סודות עליונים ויקרים.

וּמַשִּׁיב, שְׁמֵרָה, הֵינוּ שְׂאוֹמֵר אֶל הַקְּדוֹשׁ צְרוּךְ הוּא, שְׁמֵרָה, הֵינוּ שְׂמוֹר ה',
 שְׁהִיא אוֹתוֹ הַחֶלֶק שֶׁהִנֵּפֵשׁ נֶאֱחָזֶת צוֹ. כִּי כִּשְׁהִנֵּפֵשׁ יוֹרֵאֵת מִהָעוֹלָם הַזֶּה, הִיא
 צָרָה לְרֵשֶׁת הָעוֹלָם הַזֶּה. אִם זָכְתָה, כִּמָּה לְבָחוֹת עַל־יוֹנִים יוֹרֵאִים לְהַצִּילָה
 וּלְשִׁמְרָה וּלְהַכְנִיכָה אֶל הַמְּדוּר שֶׁלָּהּ צְמֻקוֹמָה. וְאוֹתָהּ ה', שְׁהִיא הַמְּלֻכּוֹת,
 שְׂאוֹמֵרֵת אוֹתָהּ, לְהַתְּאָחֵד עִמָּה צְרָאִי חֲדָשִׁים וְשִׁצְחוֹת. וְאִם לֹא זָכְתָה, כִּמָּה
 מְלַאכֵי חֲצִלָה מוֹכְנִים פְּנֻגָדָה, שְׂדוּחִים אוֹתָהּ לַחוּץ. אוֹי לְאוֹתָהּ הִנֵּפֵשׁ
 הַמְּתַגַּלְגֶּלֶת לְרִיק כְּאֶבֶן צֶכֶף הַקֹּלֵעַ. ז"ש וְאֵת נֶפֶשׁ אוֹיְבָהּ יִקְלַעְנָה צְחוּף כִּי
 הַקֹּלֵעַ. וְדוּד צִקָּשׁ צִקָּשׁתוֹ לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ צְרוּךְ הוּא. וְאִמֵּר, שְׁמֵרָה נֶפֶשׁ, שְׁלֹא
 יִדְחוּ אוֹתָהּ לַחוּץ. וְכִשְׁיִגְיֵעוּ פְּנֻגָדָה, יִפְתָּחוּ לָהּ הַפְּתָחִים וְתִקְצִלָה לְפָנֶיהָ. כִּי
 חֲסִיד אֲנִי, שׂוֹאֵל, וְכִי חֲסִיד נִקְרָא דוּד, הֲלֹא הוּא מְלֻךְ וּמְדִתּוֹ הִיא מְלֻכּוֹת.
 אִמֵּר רַבִּי יְהוּדָה, בֵּן, שְׁנִקְרָא חֲסִיד, שְׂפִתוֹב, חֲסִידֵי דוּד הַנֶּאֱמָנִים. דְּהֵינוּ,
 שְׂמֵשׂוֹם שְׂמֻקְצֵל חֲסִידִים הַנֶּאֱמָנִים, נִקְרָא חֲסִיד. וּמֵשׂוֹם זֶה שְׁמֵרָה נֶפֶשׁ שְׁלֹא
 תִעֲזוֹב אוֹתָהּ לְלַכֵּת לַחוּץ. רַבִּי יִנְחָק אִמֵּר, כָּל אֶדָם שֵׁיט לֹא חֶלֶק צְרָדִיקָה,
 דְּהֵינוּ שְׂאוֹמֵר צְרִיתוֹ, יוֹרֵשׁ אֶרֶץ זוֹ, שְׁהִיא הַמְּלֻכּוֹת, כִּמְ"ש, וְעַמּוּד פְּלִס
 רְדִיקִים לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ. וְהַרְדִּיקָה הַזֶּה, שְׁהִיא יְסוּד, נִקְרָא חֲסִיד, מֵשׂוֹם
 שְׂמֵשׂוֹפִיעַ חֲסִידִים. וְעַל בֵּן אִמֵּר דוּד, מֵאֲחֵר שְׂחָנִי אֲחוּז צְאוֹתוֹ הַמְּקוּם,
 צְרָדִיקָה, עַל בֵּן חֲסִיד אֲנִי, וּבְשִׁבִיל זֶה שְׁמֵרָה נֶפֶשׁ לְהַתְּקַשֵּׁר בָּהּ. רַבִּי חִיָּא
 פִּתְחָה, יַעֲדוּת צִיְהוּסָף שְׂמוֹ צְרָאֵתוֹ עַל אֶרֶץ מִנְרָים שְׂפִת לֹא יִדְעָתִי אֶשְׂמַע
 וְגו'. הָרִי לְמִדְנָה, שְׁהַמְּלֻאָה לְמִדּוֹ שְׂבַעִים לְשׁוֹן, כִּמּוֹ שְׂיִדַע פְּרַעָה, וּבְצִלְשׁוֹן
 הַקֹּדֶשׁ הָיָה גָדוֹל יוֹתֵר מִפְּרַעָה, שְׂפִרְעָה לֹא הָיָה יוֹדַע לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ (סוּטָה ל:).
 ז"ש, שְׂפִת לֹא יִדְעָתִי אֶשְׂמַע, שְׂלִמְדָהוּ שְׂפּוֹת, שְׁלֹא שְׂמַע אוֹתוֹ מְקוּדָם. אֲבָל
 לְפִי זֶה, מֵהוּ יַעֲדוּת. וּמַשִּׁיב, צֹא וּרְאֵה, צְשַׁעָה שְׂאִשְׁת פּוֹטִיפֵר אֲחִזְתּוֹ לְאוֹתוֹ
 הַדְּבָר עָשָׂה עֲלָמוֹ יוֹסֵף כִּמִּי שְׂחָיִנוּ יוֹדַע הַשְּׂפָה שְׁלָהּ, וְכֵן צְכָל יוֹסֵף, עַד
 הַשְּׂפָה הִיא הַאֲחֵרוֹנָה שְׂפִתוֹב, וְתִתְפָּשֶׂהוּ בְּצִבְרוֹ. מֵהוּ וְתִתְפָּשֶׂהוּ. אֲלֹא,
 מֵשׂוֹם שְׂעַד אֲז, עָשָׂה עֲלָמוֹ כִּמִּי שְׂחָיִנוּ יוֹדַע הַלְּשׁוֹן, וְאֲז הַבִּירָה צוֹ, שְׁהִיא
 יוֹדַע הַלְּשׁוֹן, כְּלוֹמֵר שְׂמִבִּין בְּוִנְתָּהּ. וְזֶהוּ וְתִתְפָּשֶׂהוּ, שְׂתִפְשָׁה הַרְּמָאוֹת שְׁלֹו.
 בְּצִבְרוֹ, הוּא לְשׁוֹן צְגִידָה וְרַמְאוֹת. וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, שְׁהִיא הַמְּלֻכּוֹת, לוֹוֹחַת פְּנֻגָדוֹ,
 לְשְׂמֵרָהּ מֵאִשָּׁה זָרָה מְנַכְרִיָּה אֲמֵרִיָּה הַחֲלִיקָה. מֵהּ מֵשְׂמִיעֵנוּ. אֲלֹא כָּל מִי
 שְׂאוֹמֵר עֲלָמוֹ מִזֶּה, כִּמּוֹ יוֹסֵף, הוּא מִתְּקַשֵּׁר צְשַׁכִּינָה, וְאוֹחֵז צְעֵדוֹת הַזֶּה,
 וְמֵהּ הִיא, הִיא הַה' שְׂנִתּוֹסְפָה צוֹ, שְׂפִתוֹב יַעֲדוּת צִיְהוּסָף שְׂמוֹ וְגו'. אֵף כְּאוֹ,
 י' נִתּוֹסְפָה צְפִינְחָם עַל שְׂקִינָא צְזָה.

הלכה

פסוקה

הרמב"ם ה' תפלה פי"א

א. בתי כנסיות וברייתו מדרשות אין נוהגין בהן קלות ראש כגון שחוק והיתול ושיחה בטלה ואין אוכלין בהן ואין שותין בהן ואין נאותין בהן ואין מטילין בהן ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים. ונחמים ותלמידיהם מותרין לאכול ולשתות בהן מדוחק: **ב.** ואין מחשבין בהן חשבונות אלא אם כן היו חשבונות של מצוה כגון קופה של צדקה ופדיון שבוים וכיוצא בהן. ואין מספידין בהן אלא הספד של רבים כגון שיהיה שם הספד גדולי חכמי אותה העיר שכל העם מתקבצין ובאין בגללן:

מוסר

מספר חסידים סימן קכ"ח קכ"ט

מעשה ברבנו יעקב ברבי יקר שהיה מכבד בזקנו לפני ארון הקודש וכשהיו הקהל הולכים לפני המלך או לפני השלטון אז חולץ מנעליו ואומר אני עני הם בכספים ואני ברחמים ובתחנונים נמצא הם בשלהם ואני בשלי וכן נהגו הקהל אחריו: כבד את ה' מהונך אתה קונה ארנז לשמור כסף וזהב יש לך לקנות ארנז נאה להצניע ספרך ותפליו. כבד ה' מהונך ממה שהנאף יש לך קול ערב מצוה להתפלל. זה אלי ואנוהו התנאה לפניו במצות אחרוג נאה ולולב נאה וסופה נאה וטלית נאה כן תעשה לכל חפצי ה':

פינחס יום שלישי תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה ראשונה דשם ב'ין להשאר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

(ב) שֵׁאוּ אֶת-רֹאשׁוֹ | כָּל-עֵדוּת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מִבֶּן
עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמֵעַלָּה לְבַיִת אֲבוֹתָם כָּל-יֵצֵא
צֵבָא בְּיִשְׂרָאֵל: קבילו ית חושבו פל פנשתא דבני ישראל מבר עשרין
שנין ולעילא לבית אבתהון כל נפיק חילא בישראל:

רס"י לבית אבתם. על שצט האב יתיחסו, ולא אחר האם:

(ג) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן אֹתָם בְּעֵרְבַת
מוֹאָב עַל-יַרְדֵּן יְרֵחוֹ לֵאמֹר: ומליל משה ואלעזר פהנא
ואמרו לממני יתהון במישרא דמואב על ירדנא דיריחו למימר:

רס"י וידבר משה ואלעזר הכהן אתם על זאת שזוה המקום
למנותם: לאמר. אמרו להם כריכים אתם להמנות:

(ד) מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמֵעַלָּה כָּאִשׁוֹ צֹוֶה יְהוָה
אֶת-מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיְצֵאִים מֵאֶרֶץ
מוֹצְרִים: מבר עשרין שנין ולעילא כמא דפקיד ית משה ובני ישראל
דנפקו מארעא דמצרים:

רס"י מבן עשרים שנה ומעלה כאשר צוה וגו'. שיהא מנינס מבן עשרים
שנה ומעלה, שנאמר (שמות ל, יג) כל העבר על הפקדים וגו':

(ה) רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל בְּנֵי רְאוּבֵן זִזְנוּ
מִשְׁפּוֹזוֹת הַזִּזְנִי לְפָלוֹא מִשְׁפּוֹזוֹת הַפְּלֵאִי: ראוּבן
בוכרא דישראל בני ראוּבן חנוך זרעית חנוך לפלוא זרעית פלוא:

רס"י משפחת החנכי. לפי שהיו האמות מבזין אותם ואומרים מה אלו מתיחסין על שצטיהם, סבורין הם שלא שלטו המצריים באמותיהם, אם בגופם היו מושלים קל וחומר בנשותיהם, לפיכך הטיל הקדוש ברוך הוא שמו עליהם, ה"א מלד זה ויו"ד מלד זה, לומר, מעיד אני עליהם שהם בני אבותיהם. וזהו הוא שמפורש על ידי דוד (תהלים קכב, 7) שצטי יה עדות לישראל. השם הזה מעיד עליהם לשצטיהם, לפיכך בכלם כתיב החנכי הפלאי, אבל בימנה לא הרכיב לומר משפחת הימני, לפי שהשם קבוע בו ויו"ד בראש וה"א בסוף:

לְיוֹצֵרֶן מִשְׁפּוֹת הַיּוֹצְרוֹנִי לְכַרְמֵי מִשְׁפּוֹת הַכַּרְמֵי:
לְחָצְרוֹן זָרְעִית חָצְרוֹן לְכַרְמֵי זָרְעִית פְּרָמִי:

נביאים - מלכים א - פרק יט

ויאמר קנא קנאתי ליהוה | אלהי צבאות כִּי-עֲזָבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-מִזְבְּחוֹתֶיךָ הָרְסוּ וְאֶת-זְבֻיֹתֶיךָ הָרְסוּ בְּזוֹרֵב וְאוֹתָר אֲנִי לְבָדִי וַיִּבְקְשׂוּ אֶת-נַפְשִׁי לְקִזְזוֹתָהּ:
קדם יי אלקה צבאות ארי שבקו קלמך בני ישראל ית מדבךך פגרו וית נבניךך קטלו בחרבא ואשתארית אנא בלחודי ובעו ית נפשי למקטלה :

רס"י את מזבחותיך הרסו . צמות יחיד הנעשות לשם שמים , שהרי מזבח בית הבחירה צירוסלים היה :

(יא) וַיֹּאמֶר צֵא וְעַמִּדַת בְּהָר לְפָנַי יְהוָה וְהָגַת
יְהוָה עִבֵר וְרוּחַ גְּדוּלָה וּזְזוּק מִפָּרֶקֶת הָרִים
וּבְשֵׁבֶר סִלְעִים לְפָנַי יְהוָה לֹא בָרוּחַ יְהוָה
וְאַזְזֹר הָרוּחַ רַעֵשׁ לֹא בְרַעֵשׁ יְהוָה: וְאָמַר פּוֹק וּתְקוּם

בְּטוֹרָא קָדָם יי וְהָא מִתְגַּלִּי וְקַדְמוּהִי מְשִׁירֵית מְלַאכֵי רוּחָא מִפָּרֶקֶין טוֹרָא
וּמִתְבָּרִין פִּיפִיָא קָדָם יי וְלֹא בְּמְשִׁירֵית מְלַאכֵי רוּחָא שְׂכִינְתָא דִּינָּי וּבִתְרַ מְשִׁירֵית
מְלַאכֵי רוּחָא מְשִׁירֵית מְלַאכֵי זִיעָא וְלֹא בְּמְשִׁירֵית מְלַאכֵי זִיעָא שְׂכִינְתָא דִּינָּי :

רס"י **רוח גדולה** . (תרגום :) **משרית מלאכי רוחא : ברעש** . (תרגום :)
משרית מלאכי זיעא :

(יב) וַאֲזֹר הָרַעֵשׁ אֵשׁ לֹא בְּאֵשׁ יְהוָה וְאַזְזֹר

הָאֵשׁ קוֹל דְּמַמְה דַּקָּה: וּבִתְרַ מְשִׁירֵית מְלַאכֵי זִיעָא מְלַאכֵי
אַשְׁתָּא וְלֹא בְּמְשִׁירֵית מְלַאכֵי אַשְׁתָּא שְׂכִינְתָא דִּינָּי וּבִתְרַ מְשִׁירֵית מְלַאכֵי אַשְׁתָּא
קַל דְּמִשְׂבָּחִין בְּחִשָּׁאֵי :

רס"י **אש** . (תרגום :) **משרית מלאכי אשתא : קול דממה דקה** . (תרגום :)
קַל דְּמִשְׂבָּחִין בְּחִשָּׁאֵי , אַבְל בְּנִבְיָאֵי אֲוֹמֹת הָעוֹלָם אֲוֹמַר (אִיּוֹב 7 טו) : דְּמַמְה
וְקוֹל אַשְׁמַע , דְּמַמְה הִיתָה לְשַׁבַּח . וְאֲנִי שְׁמַעְתִּי קוֹל הַבַּח מִתּוֹךְ הַדְּמַמְה ,
דְּטוֹיִנְטִישְׁמַנ"ט בְּלַע"ז , וְאִין שׁוֹמְעִין הַקוֹל מִמַּשׁ :

(יג) וַיְהִי אֲכִשְׁמוּעַ אֶלְיָהוּ וַיִּכְּטַ פָּנָיו בְּאַדְרָתוֹ וַיֵּצֵא
וַיַּעֲמֹד בְּתוֹז הַבְּעֵרָה וְהָגַת אֶלְיֹו קוֹל וַיֹּאמֶר

בַּה-כָּךְ פֹּה אֶלְיָהוּ: וְהוּהָ כַד שְׁמַע אֶלְיָהוּ וּפְרִידָ אַפּוּהִי בְּשׁוֹשְׁפִיָה
וּנְפַק וְקָם בְּתַרְעַ מְעַרְתָּא וְהָא עֲמִיָה קָלָא וְאָמַר מַה לָּךְ כָּא אֶלְיָהוּ :

רס"י **וילט פניו** . (תרגום :) **וכריד אפוהי , וכן הוא אומר (שמואל א כא י) :**
לוטה בשמלה :

(ד) וַיֹּאמֶר קָנָא קִנְיַתִּי לִיהוָה | אֱלֹהֵי צְבָאוֹת
כִּי-עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-מִזְבְּחוֹתֶיךָ
הָרְסוּ וְאֶת-נְבִיאֶיךָ הָרְגוּ בְּזוֹרֵב וְאוֹתָר אֲנִי
לְבָבֵי וַיִּבְקְעוּ אֶת-נַפְשֵׁי לְקַזְזוֹתָהּ: (ס) וַאֲמַר קִנְיָה
קִנְיַתִּי קָדָם ?? אֱלֹהֵי צְבָאוֹת אֲרִי שְׂבָקוּ קִימָה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ית מִדְּבַחְךָ פָּגְרוּ וְיִת
נְבִיָךְ קָטְלוּ בְּחֶרֶב וְאֲשֶׁתְּאֲרִית אֲנָא בְּלַחֲדֵי וּבְעוּ ית נַפְשֵׁי לְמַקְטָלָה :

כתובים - תהילים - פרק עג

(כו) כָּלָה עֲשֵׂאֲרִי וּלְבָבִי צוֹר-לְבָבִי וַיִּזְכַּקְנִי
אֱלֹהִים לְעוֹלָם: אֲשֶׁתִּי צָא גוֹשְׁמִי וְלִבִּי תִקְיָא דְבַחִין לְבָבִי וְחוֹלְקִי
אֱלֹהֵי לְעִלְמָא :

רס"י כלה שארי . נתאוה צארי ולבבי לך : כלה שארי . ל' תאוה כמו (לקמן קי"ט) כלתה לתשועתך נפשי :

(כו) כִּי-הִגַּדְתָּ רִזְזֻקֶיךָ יֵאבְדוּ הַצְּמִוֹתָה כָּל-זֹנֶה
בְּמִוְךָ: אַרום הָא רְשִׁיעָא דִּי מִתְרַחֲקִין מִנְךָ יֵאבְדוּן שִׁי צִי תָא כָּל דְטַעֲי מִן בְּתַר
דְחִלְתָּךְ :

רס"י זונה ממך . נפרד ממך :

(כח) וְאֲנִי | קִרְבַּת אֱלֹהִים לִי-טוֹב שִׁתִּי | בַּאֲדָנִי
יְהוָה בְּמוֹזְסִי לְסִפּוּר כָּל-מַלְאָכוֹתֶיךָ: וְאֲנִי לְמִקְרַב בְּנִי
לִי טוֹב שׁוֹנֵת בְּנֵי אֱלֹהִים רוֹחֲצֵנִי לְאִשְׁתַּעֲבָא לְצַדִּיקָא כּוֹלְהוֹן פְּקוּדֵי שְׁלִיחוּתְךָ :

רס"י מלאכותיך . שליחותיך רוח הקודש הבא בלבי לאמר :

עד (א) בִּישְׁכִּיל לְאָסַף לְבָמָה אֱלֹהִים וְנִזְוֹת לְנִצּוֹן
יַעֲשֶׂן אִפְךָ בְּצֵאן מִרְעִיתְךָ: שְׁכָלָא טְבָא עַל יְדוּי דְאָסַף לְמָה
אֱלֹהָא רְחֻקָתָא לְעִלְמִין יִתְקַף רוּגְזָךְ בְּעֵאן רַעֲיָתְךָ :

רס"י יעשן אפך . כל הכועס נחיריו מוויחין עשן :

(ב) זְכוֹר עֲדִיתְךָ | קְנִיתְךָ קְדָם גְּאֻלָּתְךָ שֶׁבֵט נִזְוֹתְךָ
הָר-צִיּוֹן זֶה | שְׁכִנְתְּךָ בּוֹ: אֲדַפֵּר כְּנִשְׁתְּךָ דְקְנִיתָ מִלְקַדְמִין פְּרַקְתָּ
מִמְצָרִים שְׁבִטִי אֲחִסְנִתְךָ טוֹר דְצִיּוֹן דְגַן דִּי שְׁרִיתָ שְׁכִנְתְּךָ בֵּיה :

רס"י קנית קדם . לפני זריית עולם שנאמר (להמנ') מעון אתה היית לנו
בטרם הרים יולדו : זה שכנת בו . תקון לשון הוא כמו (ישעיה מ"ד) זו חטאנו
לו והוא כמו אשר שכנת בו :

משנה גיטין פרק ח

א. הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצר, הרי זו מגרשת. זרקו לה בתוך ביתו או בתוך חצרו, אפלו הוא עמה במטה, אינה מגרשת. לתוך חיקה או לתוך קלתה, הרי זו מגרשת:

ברטנורה (א) הזורה. הרי זו מגורשת. לכתיב (דברים כ"ד) ונתן בידה, ומלכל כתיב ובידה יתננו, משמע ונתן מכל מקום. בין בחלצה בין בגנה בין בקרפיה. והוא שתהא עומדת כלל ביתה או כלל חלצה: קלתה. כלי שהנשים נותנות בו מטוה ומחטין: הרי זו מגורשת. ואפילו היא בתוך ביתו, דמקום חיקה וקלתה קנוי לה, שאין אדם מקפיד לא על מקום חיקה ולא על מקום קלתה:

ב. אמר לה פנסי שטר חוב זה או שפצאתו מאחוריו, קוראה וְהָרִי הוא גטה, אינו גט, עד שיאמר לה הא גטך. נתן בידה והיא ישנה, נעורה, קוראה וְהָרִי הוא גטה, אינו גט, עד שיאמר לה הרי זה גטך. היתה עומדת ברשות הרבים וזרקו לה, קרוב לה, מגרשת. קרוב לו, אינה מגרשת. מחצה על מחצה, מגרשת ואינה מגרשת:

ברטנורה (ב) או שמלחתו מאחוריו. שהיה הגט על גבו ועקם גבו לה כדי שתטלנו: אינו גט עד שיאמר טלי גטך. ולכי אמר טלי גטך מיהת הוי גט. אבל אם היה הגט על גבי קרקע, או על גבו או בגופו ולא עקם גבו או לא המליא גופו לה כדי שתטלנו, אפילו אמר טלי גטך אינו גט: קוראה והרי היא גיטה. כשהיא קוראה בו רואה שהוא גטה: קרוב לה מגורשת, קרוב לו אינה מגורשת. כל שהיא יכולה לשמרו והוא אינו יכול לשמרו, זהו קרוב לה. וכל שהיא אינה יכולה לשמרו והוא יכול לשמרו זהו קרוב לו. שניהם יכולים לשמרו או שניהם אינם יכולים לשמרו, זהו מחלה על מחלה. ולענין פסק הלכה אינה מגורשת עד שיגיע גט לידה או לרשותה:

ג. וכן לענין קדושין. וכן לענין החוב. אמר לו בעל חובו, זרוק לי חובי וזרקו לו, קרוב למלוה, זכה הלוח. קרוב לפוה, הלוח חייב. מחצה על מחצה, שניהם יחלקו. היתה עומדת על ראש הגג וזרקו לה, פיון שהגיע לאויר הגג, הרי זו מגרשת. הוא מלמעלה והיא מלמטה וזרקו לה, פיון שפצא מרשות הגג, נמחק או נשרף, הרי זו מגרשת:

ברטנורה (ג) אמר לו בעל חובו זרוק לי חובי. בגמרא מוקמינן לה באומר זרוק לי חובי בתורת גטין, דכיון דא"ל הכי הוה ליה לחוב זה דין גט, ואם זרק אותו הלוח קרוב למלוה ואבד, זכה הלוח ואינו חייב לשלם. ואם קרוב ללוה, הלוח חייב וכו'. אבל אם אמר לו זרוק לי חובי והפטר, מכיון שזרקו לו בכל ענין, פטור: לאויר הגג. לפחות משלשה סמוך לקרקעית הגג, דכלבוד דמי: מרשות הגג. ילא ממחילת הגג ונכנס לתוך מחילת המקום שהיא עומדת בו: או נשרף הרי זו מגורשת. והוא שקדמה זריקת הגט בחצר קודם שתהא הדליקה באויר החצר. שאם היתה הדליקה בחצר תחלה, מעיקרא לשריפה קאזיל ואינה מגורשת:

ד. בַּיַּת שְׂמַאי אוֹמְרִים, פּוֹטֵר אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט יֶשֶׁן. וּבֵיַת הֵלֵל אוֹסְרִין. וְאִיזְהוּ גֵט יֶשֶׁן, כָּל שֶׁנִּתְיַחַד עִמָּה אַחַר שֶׁכָּתְבוּ לָהּ:

דרטורה (ה) **בגט ישן.** שכתב לגרש את אשתו ואחר שנכתב הגט נתייחד עמה. ב"ס סברי לא אמרין גזירה שמא יאמרו גטה קודם לבנה שמא ישהה את הגט שנה או שנתים בין כתיבה לנתינה ויהיו לה בנים ממנו בתוך זמן זה ואח"כ יגרסנה בו וכשיראו זמן הגט קודם ללידת הבן יהיו סבורים שנתן לה גט משעת כתיבה והוי פגם שיאמרו מן הפנויה נולד. ופסק ההלכה לא יגרש אדם את אשתו בגט ישן. ואם גרש והלך הבעל למדינה אחרת, תנשא בו לכתחלה:

ה. כָּתַב לְשׁוּם מַלְכוּת אַחֲרַת, לְשׁוּם מַלְכוּת מְדִי, לְשׁוּם מַלְכוּת יוֹן, לְבָנֵן הַבַּיִת, לְחַרְבּוֹ הַבַּיִת, הִזָּה בְּמִזְרַח וְכָתַב בְּמַעְרָב, בְּמַעְרָב וְכָתַב בְּמִזְרַח, תִּצַּא מִזָּה וּמִזָּה, וְצָרִיכָה גֵט מִזָּה וּמִזָּה, וְאִין לָהּ לֹא כְּתִיבָה וְלֹא פְרוֹת וְלֹא מְזוֹנוֹת וְלֹא בְלָאוֹת, לֹא עַל זֶה וְלֹא עַל זֶה. אִם נִטְלָה מִזָּה וּמִזָּה, תַּחֲזִיר. וְהוֹלֵךְ מִמִּזְרַח מִזָּה וּמִזָּה, וְלֹא זֶה וְזֶה מִטְּמֵאִין לָהּ, וְלֹא זֶה וְזֶה זָכָאִין לֹא בְּמִצִּיאָתָהּ וְלֹא בְּמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ וְלֹא בְּהַפְרַת נְדָרֶיהָ. הִיָּתָה בֵּת יִשְׂרָאֵל, נִפְסְלַת מִן הַכְּהֻנָּה. בֵּת לוֹי, מִן הַמַּעֲשֵׂר. בֵּת כֹּהֵן, מִן הַתְּרוּמָה. וְאִין יוֹרְשָׁיו שֶׁל זֶה וְיוֹרְשָׁיו שֶׁל זֶה יוֹרְשִׁין כְּתִיבָתָהּ. וְאִם יָמוּ, אָחִיו שֶׁל זֶה וְאָחִיו שֶׁל זֶה חוֹלְצִין וְלֹא מִיָּבָמִין. שָׁנָה שָׁמוּ וְשָׁמָּה, שֵׁם עִירוֹ וְשֵׁם עִירָהּ, תִּצַּא מִזָּה וּמִזָּה, וְכָל הַדְּרָכִים הָאֵלוֹ:

דרטורה (ו) **כתב לשם מלכות שאינה הוגנת.** אם היה צבבל וכתב לחשבון שנות מלכות אדום, שאין להם מלכות במקום כתיבת הגט, תלא מזה ומזה. ונקראת מלכות [אדום] מלכות שאינה הוגנת שאין לה לא כתב ולא לשון: או שכתב לשם מלכות מדי. לפי שצריך לכתוב לשם המלכות של מדינה שהגט נכתב בה, משום שלום מלכות, שיאמרו חסודים אנו בעיניהם שכותבים שטרותיהם בשמינו: תלא מזה ומזה. אם נשאת בגט זה תלא מן הראשון ומן השני: ואין לה לא פירות ולא בלאות וכו'. כולה מתניתין מפרשה ביצמות פרק האשה רבה: והולך ממזר מזה ומזה. מתניתין ר"מ היא דאמר כל המשנה ממתבע שטבעו חכמים בגטין הולך ממזר. ואינה הלכה:

ו. כָּל הָעֵרִיּוֹת שֶׁאָמְרוּ צְרוּתֵיהֶן מִתְרוֹת, הִלְכוּ הַצְּרוֹת הָאֵלוֹ וְנִשְׂאוּ וְנִמְצְאוּ אֵלוֹ אֵילוֹנִיּוֹת, תִּצַּא מִזָּה וּמִזָּה וְכָל הַדְּרָכִים הָאֵלוֹ: בָּהּ:

דרטורה (ז) **כל העריות שאמרו כרותיהן מותרות.** חמש עשרה עריות שאמרו חכמים שרותיהן מותרות לינשא לשוק בלא חליצה: הלכו הלכות. של עריות: ונשא. לשוק: ונמלאו. העריות אילוניות, ואיגלאי מלתא שהיו קדושי המת בטעות, ונמלא שלא היו

אלו כרותיהן ולא פטרום העריות האלו מן החליצה: תלך מזה. מצעל שנישאת לו. ומן היבס: וכל הדרכים האלו זה. וביצמות מוקמינן לה כר' עקיבא דאמר יך ממזר מחייבי לחוין, ואינה הלכה: הלכה:

ז. הפונס את יבמתו והלקה צרתה ונשאת לאחר ונמצאת זאת שהיא אילונית, תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה:

דרטורה (ז) ונשאת לאחר. דקיי"ל ביאת האחת פוטרת כרתה: ונמלאת זו. שנתבמה אילונית, ואין יבומיה יבומין. ונמלך שלך נפטרה כרתה ונשאת לשוק בלא חליצה: תלך מזה ומזה. מצעל זה ומיבמה הראשון:

ח. כתב סופר גט לאיש ושובר לאשה, וטעה ונתן גט לאשה ושובר לאיש, ונתנו זה לזה, ולאחר זמן הרי הגט יוצא מיד האיש, ושובר מיד האשה, תצא מזה ומזה, וכל הדרכים האלו בה. רבי אליעזר אומר, אם לא לתר יצא, אין זה גט. אם לאחר זמן יצא, הרי זה גט. לא כל הימנו מן הראשון לאבד זכותו של שני. כתב לגרש את אשתו ונמלך, בית שמאי אומרים, פסלה מן הכהנה. ובית הלל אומרים, אף על פי שנתנו לה על תנאי ולא נעשה התנאי, לא פסלה מן הכהנה:

דרטורה (ח) כתב סופר גט לאיש. לגרש בו אשתו: ושובר לאשה. שתמסור לבעלה כפיפוע לה כתובתה: וטעה הסופר. כשמסר להן השטרות: ונתן גט לאשה ושובר לאיש. והם מסרו זה לזה. והלכה זו ונשאת כסבורה קזה גט שמסר לה בעלה וזה סבור שמסרה לו אשתו שובר. ורמב"ם גרים ונתן גט לאיש ושובר לאשה. ופירש ונתן, שחשב שנתן גט לאיש ושובר לאשה, אבל הוא לא עשה אלא בהפך. ודחוק הוא: אם לא לתר. כל זמן שלך נשאת יצא גט מתחת יד הבעל: אינו גט. ולריכה גט אחר: ואם לאחר שנשאת. הרי זה גט: לא כל הימנו. אין הכל כדבריו של זה הראשון להאמינו: לאבד זכותו של שני. שנשאה. דאמרינן קנויאל היא ביניהם והחליפו השטרות לאחר שנשאת. והלכה כרבי אליעזר:

ט. המגרש את אשתו ולנה עמו בפנדקי, בית שמאי אומרים, אינה צריכה הימנו גט שני. ובית הלל אומרים, צריכה הימנו גט שני. אימתי, בזמן שנתגרשה מן הנשואין. ומודים בנתגרשה מן הארוסין שאינה צריכה הימנו גט שני, מפני שאין לבו גס בה. כנסה בגט קרח, תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה:

דרטורה (ט) ולנה עמו בפונדקי. ויש קס עדי יחוד ואין קס עדי ביאה. בית הלל

סברי הן עדי יחוד הן עדי ביאה, ואין אדם עושה בעילתו בעילת זנות והרי קידשה בביאה. וז"ש סברי לא אמרינן הן עדי יחוד הן עדי ביאה עד שיראוה שנבעלה: גט קרח. שקשריו מרובין מעדיו. לתקון רבנן גט מקושר משום כהנים הפדנים שהיו כותבים גט פתאום לנשותיהם ומתחרטים ולא היו יכולים להחזירן, ותקנו להם גט מקושר שאינו נוח ליכתב מהרה, שמא בתוך כך יתפייס. וכותב שטה אחת או שתיים וכורכן על החלק ותופר ועד אחד חותם על הכרך מבחוץ, וחוזר וכותב שני שיטין או יותר מצפנים וכורכן על החלק וחותם עד שני על הכרך מבחוץ, וכן עד שלישי. ואם יש קשר כרוך ואין עד חתום מאחוריו, זהו קרח ופסול. דמסתמא למנין קשריו היו עדי מתחלה, וחיישינן דלמא הבעל אמר להו כולכם חתומן, והרי אחד שלא חתם. ואם נשאת אשה בגט זה, תלא מזה ומזה, וכל הדרכים האלו בה. ומתניתין רבי מאיר היא, דאמר כל המשנה ממתבע שטבעו חכמים בגטין הולד ממזר. ואינה הלכה:

י. גט קרח, הכל משלימין עליו, דבגרי בן ננס, רבי עקיבא אומר, אין משלימין עליו אלא קרובים הראויין להעיד במקום אחר. ואיזהו גט קרח, כל שקשריו מרובין מעדיו:

ברטורה (י) הכל משלימין עליו. ואפילו עבד, ואפילו פסול לעדות מחמת עבירה: אלא קרוב שהוא ראוי להעיד בעדות אחרת. שאין עליו פסול עדות אלא קורבה. אבל עבד או גזלן לא. עבד דלמא אתי לאסוקי ליוחסין. וגזלן דלמא אתו למימר עבד תשובה. אבל קרוב, כולי עלמא ידעי ליה דקרוב הוא. והלכה כבן ננס שהכל משלימין עליו. ומ"מ אין חותם עליו אלא ע"א פסול בלבד, והשאר כריד שיהיו כלם כשרים:

גמרא גיטין דף מ"ט ע"ב

תנא אמר רבי שמעון מפני מה אמרו הניזקין שמין להם בעידית מפני הגזלנין ומפני החמסנין כדי שיאמר אדם למה אני גוזל ולמה אני חומס למחר בית דין יורדין לנכסי ונוטלין שדה נאה שלי וסומכים על מה שכתוב בתורה (שמות כ"ט) מיטב שדהו ומיטב פרמו ישלם לפיכך אמרו הניזקין שמין להם בעידית ומפני מה אמרו בעל חוב בבינונית כדי שלא

יִרְאֶה אָדָם לְחַבְּירוֹ שָׂדֶה נָאָה וְדִירָה נָאָה וַיֹּאמֶר אֶקְפוֹץ וְאֶלְוֶנוּ כְּדֵי שְׂאֲגִבְנוּ בְּחוּבֵי לְפִיכֶךְ אָמְרוּ בְּעַל חוּב בְּבִינּוֹנִית. אֶלָּא מַעַתָּה יְהִי בְּזַבּוּרִית אִם כֵּן אַתָּה נוֹעַל דָּלֶת בְּפָנַי לוֹוִין. כְּתוּבָת אִשָּׁה בְּזַבּוּרִית דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר בְּבִינּוֹנִית. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ כְּתוּבָת אִשָּׁה בְּזַבּוּרִית שְׁיֹוֹתֵר מִמָּה שְׁהָאִישׁ רוֹצֶה לִישָׂא הָאִשָּׁה רוֹצֶה לִינְשָׂא. דְּבַר אַחַר אִשָּׁה יּוֹצֵאָה לְרִצּוֹנָה וְשָׂלָא לְרִצּוֹנָה וְהָאִישׁ אֵינוֹ מוֹצִיא אֶלָּא לְרִצּוֹנוֹ. מֵאִי דְּבַר אַחַר וְכִי תִימָא כִּי הֵכִי דְכִי מִפִּיק לָהּ אִיהוּ תִקְיֵנוּ לָהּ רַבְּנָן כְּתוּבָה מִינֵיהּ. כִּי נִפְקָא אִיהִי נְמִי לִיתְקֵנוּ לִיהּ רַבְּנָן כְּתוּבָה מִינֵיהּ. תָּא שְׁמַע אִשָּׁה יּוֹצֵאָה לְרִצּוֹנָה וְשָׂלָא לְרִצּוֹנָה וְהָאִישׁ אֵינוֹ מוֹצִיא אֶלָּא לְרִצּוֹנוֹ אֶפְשֵׁר דְּמִשְׁהִי לָהּ בְּגִיטָא. כְּתוּבָת אִשָּׁה בְּזַבּוּרִית אָמַר מֵר זוטֵרָא בְּרִיה דְּרַב נַחֲמָן לֹא אָמְרוּ אֶלָּא מִיִּתְמֵי אֶבֶל מִינֵיהּ דִּידֵיהּ בְּבִינּוֹנִית מִיִּתְמֵי מֵאִי אִירִיָּא כְּתוּבָת אִשָּׁה אֶפִּילוּ כָּל מִילֵי נְמִי דְהָא תְּנֹן אֵין נִפְרָעִין מִנְכֶסִי יִתּוּמִים אֶלָּא מִן הַזִּבּוּרִית אֶלָּא לֹאוּ מִינֵיהּ לְעוֹלָם מִיִּתְמֵי וְכְתוּבָת אִשָּׁה אֶצְטְרִיכָא לִיהּ סְלָקָא דְעֵתָךְ אֶמִינָא מְשׁוּם חִינָא אֶקִּילוּ רַבְּנָן גְּבַה קָא מְשַׁמַּע לָן :

רס"י גזלן. לא יהיב דמי חמסן יהיב דמי: יולאת לרלונה וכו'. ע"כ בעל מגרסה: מאי דבר אחר. היכי הוי טעמא לכתובה למסקל בזבורי: וכי תימא. כלו' מלתא אחריתא קאמר ולא טעמא לזבורית הוא: אפשר דמשהי לה. ולא יהיב לה גיטה וכיון דלא אשה מדעתיה גרסה: אלא מיתמי. כגון כתובת אלמנה: משום חנאל. שיהיו אנשים נוסאים חן בעיני הנשים וינשאו להם:

זוהר פנחס דף רי"ד ע"א

רַבִּי אֶלְעָזָר פֶּתַח וְאָמַר (זכריה א) וַיִּרְאֵנִי אֶת יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עוֹמֵד לִפְנֵי מַלְאָךְ יְיָ וְגוֹמֵר. תָּא חֲזִי וְוִי לְאִינוּן בְּנֵי נָשָׂא דְלָא מְסִתְפְּלָאן בִּיקְרָא דְמֵאֲרִיהוֹן וְכָל יוֹמָא וַיּוֹמָא כְּרוּזָא קֶאֱרִי עֲלֵיהּ וְלָא מְשַׁגְּיַחִין אֶתָּא בְּרַ נֶשׁ לְאֶסְתְּפְּלָא בְּפִקוּדֵי אֲוִרִיתָא כְּמָה סְנִיגוּרִין קִיִּימִין לְאֶדְפְּרָא עֲלֵיהּ לְטַב. אֶתָּא בְּרַ נֶשׁ וְאֶעֱבֵר עַל פִּקוּדֵי אֲוִרִיתָא אִינוּן עוֹבְדִין קְטִיגוּרִין עֲלֵיהּ לְבִישׁ קָמִי קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְהוֹשֻׁעַ פֶּהוּ גְדוֹל הֵוָה וְאוּקְמוּהָ מַה כְּתִיב בֵּיהּ וְהִשְׁטֹן עוֹמֵד עַל יְמִינוֹ לְשֹׁטְנוֹ. וּמָה בְּהָאִי כֶּךְ בְּשָׂאָר בְּנֵי עֲלָמָא דְלָא מְסִתְפְּלִי בִיקְרָא דְמֵאֲרִיהוֹן עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה. חֲמִי מַה כְּתִיב וַיְהוֹשֻׁעַ הָיָה לְבוּשׁ בְּגָדִים צוּאִים וְאוּקְמוּהָ. אֶבֶל בְּגָדִים צוּאִים וְדָאִי אִינוּן לְבוּשֵׁין דְּאֶתְלַבְּשָׂא בְּהוּ רוּחָא בְּהֵוָה עֲלָמָא וְזָפָא חוּלְקִיָּה דְמָאן דְּלְבוּשׁוּי מִתְתְּקִינִין וְשְׁלָמִין בְּהֵוָה עֲלָמָא וְהָא אֶתְמַר כָּל מָאן דְּבַעֲיִין לְאֶעֱלָא לְגִיְהֵנִם אִינוּן לְבוּשֵׁין דְּמִלְבָּשֵׁין לִיהּ הִיךְ אִינוּן מַה כְּתִיב הֲכָא וַיְהוֹשֻׁעַ הָיָה לְבוּשׁ בְּגָדִים צוּאִים וְעוֹמֵד לִפְנֵי הַמַּלְאָךְ. מָאן מַלְאָךְ דָּא מַלְאָךְ דְּמִמְנָא עַל

גְּהִינָם וּמִמָּנָא עַל מָאן דְּחָמֵי בְּאִינוּן לְבוּשֵׁין עַד דְּאֲתִיב קֵלָא וְאָמַר הִסִּירוּ הַבְּגָדִים הַצּוֹאִים מֵעֲלֵיו. מִהֲקָא אֵית לְאֶסְתִּיפְלָא דְּעוּבְדִין בִּישׁוּן דְּבֵר נֶשׁ עֲבָדִין לִיָּה אִינוּן לְבוּשִׁים צוֹאִים. וַיֹּאמֶר אֵלָיו רֵאָה הָעֵבֶרְתִּי מֵעֲלִידָ עוֹנֵדָ וְהַלְבַּשׁ אוֹתָדָ מַחְלָצוֹת. אֲלֵבִישׁינִיָּה לְבוּשֵׁין אַחֲרָנִין מִתְתַּקְּנָן דְּבָהוּ אֶסְתַּכַּל בַּר נֶשׁ בְּזִיו יִקְרָא דְּמֵאֲרִיָּה. תָּא חֲזִי כְּגוֹוְנָא דָּא פְּנָחַס דְּלָא אֶסְתַּלַּק מֵעֲלֵמָא עַד דְּאֲתַתְּקֵנוּ קַמִּיָּה לְבוּשֵׁין אַחֲרָנִין דְּרוּחָא אֲתַהֲנִי בְּהוּ לְעֲלֵמָא דְּאֲתִי בְּשַׁעֲתָא חָדָא אֲתַפְּשֵׁט מֵאֵלִין וְאֲתַלְבֵּשׁ מֵאֵלִין וְאֲתַלְבֵּשׁ בְּאֵלִין לְקִיָּמָא דְּכַתִּיב הִנְנִי נוֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם, עַד דְּהוּ אֲזִלִּי שְׁמַשָּׂא הָוָה תְּקִיפָא וַיִּתְּבוּ תַחֲוֹת צֵלָא דְּחָד טַנְרָא דְּמַדְבְּרָא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר וְדָאִי צֵלָא חֲדוּוֹתָא דְּנַפְשָׁא הוּא:

תרגום הזהר רַבִּי אֶלְעָזָר פִּתַּח וְאָמַר, וַיִּרְאֵנִי אֶת יְהוֹשֻׁעַ הַפֶּהַן הַגָּדוֹל עוֹמֵד לְפָנַי מִלְּאָדָּהּ ה' וְגו'. זָח וּרְאָה, חוּי לְבָנֵי הָאָדָם שְׂחִינָם מִסְתַּפְּלִים בְּכַזּוֹד אֲדוֹנָם וְכָל יוֹם וַיּוֹם קוֹרָא עֲלֵיהֶם כְּרוּז, וְחִינָם מְסַגְּיָחִים. זָח הָאָדָם לְהַסְתַּפֵּל בְּמַאֲוֹת הַתּוֹרָה, כְּפָמָה מְלִיָּאִים יִשְׁרִים עוֹמְדִים לְהַזְכִּיר עֲלָיו לְטוֹב. זָח הָאָדָם וְעַבֵּר עַל מַאֲוֹת הַתּוֹרָה, אֲלֹו הַמַּעֲשִׂים מְקַטְרָגִים עֲלָיו לְרַע לְפָנַי הַקְּדוֹשׁ כְּרוּזָּה הוּא יְהוֹשֻׁעַ פֶּהַן גָּדוֹל הָיָה, וְהַעֲמִידוּהוּ. מַה כְּתוּב זוֹ, וְהַשְׁטָן עוֹמֵד עַל יָמִינוֹ לְשַׁטְנוֹ. וְחַס זָזָה כְּדָּ, בְּשָׂחַר בְּנֵי הָעוֹלָם שְׂחִינָם מִסְתַּפְּלִים עַל כְּזוֹד אֲדוֹנָם, עַל אַחַת כְּפָמָה וְכָמָה. רְאָה, מַה כְּתוּב, וַיְהוֹשֻׁעַ הָיָה לְבוּשׁ בְּגָדִים לוֹאִים. וְהַעֲמִידוּהוּ. חָבַל בְּגָדִים לוֹאִים, יֵם וְדָחִי הַלְּבוּשִׁים שְׁהָרוּחַ נִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם צְעוֹלָם הַהוּא. אֲשַׁרְי חֲלָקוּ שָׁל מִי שְׁלְבוּשָׁיו מִתּוֹקְנִים וְשְׁלֵמִים צְעוֹלָם הַהוּא. וְהִנֵּה לְמַדְנָה, כָּל מִי שְׁרוּאִים לְהַכְנִיסוֹ בְּגִיָּהֶנֶם, חִידָּהִם הַלְּבוּשִׁים שְׁמַלְבוּשִׁים אֹתוֹ וּמַשִּׁיב, כְּתוּב כָּחוֹן וַיְהוֹשֻׁעַ הָיָה לְבוּשׁ בְּגָדִים לוֹאִים וְעוֹמֵד לְפָנַי הַמְּלָאָךְ. מִי הוּא הַמְּלָאָךְ. זֶה הוּא הַמְּלָאָךְ הַמְּמוּנָה עַל הַגִּיָּהֶנֶם, וְהוּא מְמוּנָה עַל כָּל מִי שְׁרוּאִהוּ בְּאֲלֹו הַלְּבוּשִׁים. עַד שְׁהַשִּׁיב הַקּוֹל, וְאָמַר, הִסִּירוּ הַבְּגָדִים הַלוֹאִים מֵעֲלָיו. מִכָּחוֹן יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּל שְׁהַמַּעֲשִׂים הַרְעִים שָׁל הָאָדָם עוֹשִׂים לוֹ יֲלֹו לְבוּשִׁים הַלוֹאִים. וַיֹּאמֶר יֵלָיו רְאָה הָעֵבֶרְתִּי מֵעֲלִידָ עוֹנֵדָ וְהַלְבֵּשׁ אוֹתָדָ מַחְלָצוֹת. כִּי הַלְּבוּשָׁהוּ לְבוּשִׁים אַחֲרִים מִתּוֹקְנִים שְׂצָהֶם מִסְתַּפֵּל הָאָדָם בְּזִיו יִקְרוּ שָׁל אֲדוֹנוֹ. זָח וּרְאָה, כְּעֵין זֶה, פְּנָחַס, שָׁלָא נִסְתַּלַּק מִן הָעוֹלָם עַד שְׁנַתְּתַקְּנוּ לְפָנָיו לְבוּשִׁים אַחֲרִים, שְׁהָרוּחַ נִיָּהֶה מֵהֶם לְעוֹלָם הַזָּח. בְּשַׁעֲתָא אַחַת נִתְפַּשֵׁט מֵאֲלֹו וְנִתְלַבֵּשׁ בְּאֲלֹו. לְהִיָּם מַה שְׁכְּתוּב, הִנְנִי נוֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם. בְּעוֹד שְׁהִיוּ הוֹלְכִים, הָיָה אֹור הַשְּׁמַשׁ חֲזָה, וַיִּשְׁבּוּ תַחַת כָּל שָׁל סְלַע אַחַד בְּמַדְבְּרָא. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַכָּל, הוּא וְדָחִי שְׁמַחַת הַנְּפֵשׁ.

הלכה

פסוקה

הרמב"ם ה' תפלה פרק י"א

א. הִיָּה לְבֵית הַכֶּנֶסֶת אוֹ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ שְׁנֵי פְתָחִים לֹא יַעֲשֶׂנוּ קַפְנִדְרָא כְּדִי שְׂיִכְנֶס בְּפֶתַח זֶה וַיֵּצֵא בְּפֶתַח שְׂכַנְגְדוֹ לְקֶרֶב הַדְרָךְ. שְׂאָסוּר לְהַכְנִס בְּהוֹן אֶלֶּא לְדַבֵּר מִצְוָה: **ב.** מִי שְׂצָרִיךְ לְהַכְנִס לְבֵית הַכֶּנֶסֶת לְקֶרֶב תִּינוּק אוֹ חֲבִירוֹ יִכְנֶס וַיִּקְרָא מְעַט אוֹ יֹאמֶר שְׂמוּעָה וְאַחַר כֵּן יִקְרָא חֲבִירוֹ כְּדִי שְׂלֹא יִכְנֶס בְּשִׁבִיל חֲפְצוֹ בְּלֶבֶד. וְאִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ יֹאמֶר לְתִינוּק מִן הַתִּינוּקוֹת קְרָא לִי הַפְּסוּק שְׂאֵתָה קוֹרָא בּוֹ אוֹ יִשְׁהָא מְעַט בְּבֵית הַכֶּנֶסֶת וְאַחַר כֵּן יֵצֵא שְׂהִישִׁיבָה שְׂם מְעַסְקֵי הַמִּצְוֹת הִיא שְׂנַאָמֶר (תהלים פד) אֲשֶׁרִי יוֹשְׁבֵי בֵיתְךָ וְכוּ':

ג. מִי שְׂנִכְנֶס לְהַתְּפִיל אוֹ לְקֶרֶב מוֹתֵר לוֹ לְצֵאת בְּפֶתַח שְׂכַנְגְדוֹ כְּדִי לְקֶרֶב אֶת הַדְרָךְ וּמוֹתֵר לְאָדָם לְהַכְנִס לְבֵית הַכֶּנֶסֶת בְּמַקְלוֹ בְּמַנְעֵלוֹ וּבְאַפּוֹנְדוֹתוֹ וּבְאַבְקָה שְׂעַל רַגְלָיו וְאִם הִיָּה צָרִיךְ לְרוֹק לְרוֹק בְּבֵית הַכֶּנֶסֶת:

מוסר

מספר חסידים סימן ק"ל קל"א קל"ב

יֵאָחַז צְדִיק דְּרַכּוֹ יֵשׁ אָדָם שְׂאֵינוֹ זִכָּאֵי שְׂיִקְבֵּל הַמָּקוֹם תְּפִלְתּוֹ אֶלֶּא בְּעִבּוֹר תּוֹקֵף תְּחַנּוּנִים וְדַמְעַת עֵינָיו אֲשֶׁר תְּמִיד בּוֹכָה וּמִתְחַנֵּן אֵף עַל פִּי שְׂאֵין בְּיָדוֹ זְכוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים מְקַבֵּל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא תְּפִלְתּוֹ וְעוֹשֶׂה חֲפְצוֹ: אִם יִשְׁאַל אָדָם דְּבָר שְׂהוּא שְׂבַח לְבוֹרָאוֹ כְּגוֹן עַל לְמוֹד תּוֹרָה אוֹ דְּבָר אֶחָד מִחֲפְצֵי שְׂמַיִם וְשׂוֹפֵךְ אֶת נַפְשׁוֹ עָלָיו הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שׂוֹמֵעַ תְּפִלְתּוֹ אֵף עַל פִּי שְׂאֵין בְּיָדוֹ מַעֲשִׂים טוֹבִים: אִם יִשְׁאַל אָדָם עֲצָה מִמֶּנּוּ. אִם יִדְעֵת הַדְּרִיכָהוּ בְּדְרָךְ יִשְׂרָאֵל לְפִי מַה שְׂנִרְאָה בְּעֵינֶיךָ בְּרִצּוֹן חֲכָמִים אֲבָל לֹא לְפִי דְּרַכּוֹ כְּנֶגֶד הַבוֹרָא וְאִם תְּשִׁתּוֹק וְאַתָּה יוֹדֵעַ לְהַדְרִיכּוֹ פֶּן יִשְׁאַל מֵאַחַר וְיִתֵּן לוֹ עֲצָה שְׂאֵינָה הוֹגֵנֶת לוֹ כְּמוֹ שְׂעֲשֶׂה אֲבִשְׁלוֹם שְׂשִׂאֵל עֲצָה מֵאַחִיתוֹפֵל וְנָתַן לוֹ חוּשֵׁי עֲצָה וְנִפְּל בְּיָד דָּוָד:

פינחס יום רביעי תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי וו דשם ב״ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה :

(ו) אֱלֹהִים מִשְׁפּוֹזֹת הָרְאוּבֵנִי וַיְהִי פִקְדֵיהֶם
שְׁלֵשָׁה וְאַרְבַּעִים אֲלֹהִים וּשְׁבַע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים:
אליו זרעית ראובן והווי מנגניחון ארבעין ותלתא אלפין ושבע מאה ותלתין : (ח)
וּבְנֵי פְלֹא אֱלִיאָב: וּבְנֵי פְלֹא אֱלִיאָב: (ט) וּבְנֵי אֱלִיאָב
נְמוּאֵל וְדָתָן וְאַבִּירָם הוּא-דָתָן וְאַבִּירָם (קרואי)
קריאי העדה אשר הצו על-משה ועל-אהרן
בְּעֵדֹת-קָרוֹז בְּהִצְוֹתָם עַל-יְהוָה: וּבְנֵי אֱלִיאָב נְמוּאֵל
וְדָתָן וְאַבִּירָם הוּא דָתָן וְאַבִּירָם מְעֲרָעֵי כְּנֻשָׁתָא דְאַתְּכַנְשׁוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהְרֹן
בְּכַנְשָׁתָא דְקָרַח בְּאַתְּכַנְשׁוּשִׁיהוֹן עַל יְיָ:

רס"י אשר האו. את ישראל על משה: בהתם. את העם על ה': האו. השיאו
את ישראל לריב על משה, לשון הפעילו:

(ו) וּתְפִתְזוּ הָאָרֶץ אֶת-פִּיהָ וּתְבַלַּע אֹתָם וְאֶת-
קָרוֹז בְּמוֹת הָעֵדָה בְּאֲכֹל הָאִישׁ אֶת זֵז מִשְׁשִׁים
וּבְמֵאֲתֵיב אִישׁ וַיְהִי לָנֶס: וּפְתַחַת אֶרְעָא ית פוימה וּבְלַעַת יתהוון
וְיַת קָרַח בְּמוֹתָא דְכְּנֻשָׁתָא כַּד אַכְלַת אֲשַׁתָּא ית מאתן וְחִמְשִׁין גְּבָרָא וְהוּוּ לְאֶת:

רס"י והיו לנס. לאות ולזכרון (במדבר יז, ה) למען אשר לא יקרב איש זה,
לחלוק עוד על הכהנה:

(יא) וּבְנֵי-קָרָח לֹא-בָּמֹתוֹ: (ס) וּבְנֵי קָרַח לֹא מִיתוּ:

רס"י **ובני קרח לא מתו.** הם היו בעלה תחלה, ובשעת המחלוקת הרהרו תשובה בלזם, לפיכך נתזכר להם מקום גבוה בגיהנם ושבו פס:

(יב) בְּנֵי שִׁמְעוֹן לְמִשְׁפַּחַתְּם לְנֹמֹאֵל מִשְׁפַּחַת הַנֹּמֹאֵל לִימִין מִשְׁפַּחַת הַיְּמִינִי לְיָמִין מִשְׁפַּחַת הַיְּמִינִי: בְּנֵי שִׁמְעוֹן לְזָרְעֵינָהוּ לְנֹמֹאֵל זָרְעִית נֹמֹאֵל לְיָמִין זָרְעִית זָרְעִית לְיָמִין:

נביאים - מלכים א - פרק יט

(טו) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו לֵךְ שׁוּב לְדָרְכְךָ מִדְּבָרָה דְּמִשְׁכָּךְ וּבָאתָ וּמִשְׁפָּחַתְּ אֶת-זוֹאֵל לְמַלְכָּךְ עַל-

אָרְם: וַאֲמַר יְיָ לִיהוֹאָזִיל תֹּב לְאֹרְחָךְ לְמִדְּבָרָא דְּמִשְׁכָּךְ וּתְהִי דְּתַמְשֻׁךְ יַת חַזְאֵל

לְמַהְוֵי מַלְכָּא עַל אָרְם: (טז) וַאֲתָּ יְהוֹאָזִיל בֶּן-נְבוֹשֶׁי תַּמְשֻׁךְ

לְמַלְכָּךְ עַל-יִשְׂרָאֵל וְאֶת-אֱלִישֶׁעַ בֶּן-שַׁפְטָ

מַאֲבָל מוֹזוּלָה תַּמְשֻׁךְ לְנַבִּיא תַּזְוֵתִיךָ: וְיַת יְהוֹאָזִיל בֶּן

נְבוֹשֶׁי תַּמְשֻׁךְ לְמַהְוֵי מַלְכָּא עַל יִשְׂרָאֵל וְיַת אֱלִישֶׁעַ בֶּן שַׁפְטָ מְמִישֵׁר מְחוּלָה תַּמְשֻׁךְ לְמַהְוֵי נַבִּיא תַּחֲוֵתִךְ:

רס"י **תמשח לנביא תחתיך.** אי חיפסי בנביאותך, מאחר שאתה מלמד קטיגוריא על בני:

(ז) וְהָיָה הַזְּמַלְט מִזּוֹרֵב זֹזְאֵל יְמִית יְהוּא
וְהַזְּמַלְט מִזּוֹרֵב יְהוּא יְמִית אֱלִישָׁע: ויהי דִּשְׁתִּיזִיב
מִחֲרָבָא דְחִזְאֵל יְקִטוּל יְהוּא וְדִשְׁתִּיזִיב מִחֲרָבָא דִּיהוּא יְקִטוּל אֱלִישָׁע :

רס"י ימית אלישע . לא מצינו שהמית חלח ארבעים ושנים ילדים על ידי
הדוצים ביריחו (מלכים ב 3 כד) :

(ח) וְהִשְׁאֲרֵתִי בְּיִשְׂרָאֵל שִׁבְעַת אֲלָפִים כָּל-
הַבְּרָכִים אֲשֶׁר לֹא-כָרְעוּ לַבַּעַל וְכָל-הַפֹּה
אֲשֶׁר לֹא-נָשָׁק לּוֹ: וְאִשָּׁאֵר בְּיִשְׂרָאֵל שִׁבְעָא אֲלָפִין כָּל רְכוּבָא דְלֹא
כָרְעוּ לַבַּעַל וְכָל פּוּמָא דְלֹא נָשָׁק לִיה : (יט) וַיִּכַּר בְּמִשָּׁם וַיְמַצֵּא
אֶת-אֱלִישָׁע בֶּן-שַׁפְטָה וְהוּא זֹרֵשׁ שְׁנַיִם-עָשָׂר
צִמְדִים לְפָנָיו וְהוּא בְּשְׁנַיִם הָעָשָׂר וַיַּעֲבֹר
אִלְיָהוּ אִלָּיו וַיִּשְׁכַּר אֶדְרֵתוֹ אִלָּיו: וְאִזַּל מִתַּמּוֹן וְאִשְׁכַּח נֵת
אֱלִישָׁע בַּר שַׁפְטָה וְהוּא רַדִּי בְּתַרִּי עֶשֶׂר פְּדָנִין דְּתוֹרָא צְמִידִין קְדָמוּהִי וְהוּא בְּחַד
מִתַּרִּי עֶסְרָא וַעֲבַר אֶלְיָהוּ לְוַתִּיה וּרְמָא שׁוֹשְׁפִיה עֲלוּהִי : (כ) וַיַּעֲזֹב אֶת-
הַבְּקָר וַיֵּרֶץ אַזְזָרִי אִלְיָהוּ וַיֹּאמֶר אֲשַׁקֶּה-נָּא
לְאָבִי וּלְאִמִּי וְאֶלְכָה אַזְזָרִי וַיֹּאמֶר לּוֹ קָךְ
נָשׁוּב כִּי מָה-עָשִׂיתִי לָךְ: וְשָׁבַק נֵת תּוֹרָא וּרְחַט בְּתַר אֶלְיָהוּ
וְאִמַּר אֲנִשׁוּק כָּעַן לְאָבָא וּלְאִמָּא וְאִיחָד בְּתַרְךָ וְאִמַּר לִיה אֲזִיל תּוֹב אָרִי מָה עֲבַדִּית
לָךְ :

רס"י לך שוב . מאחרי : כי מה עשיתי לך . שתבא אחרי :

כתובים - תהילים - פרק צא

(יד) כִּי בִי זָזַשְׁתָּ וְאֶפְסָלְתָהּ אֲשַׁבְּחָהּ כִּי-יָדַעַתְּ

שְׁמִי: מְטוּל דִּי בְּמִימְרֵי אֲתָרְעִי וְאֲשַׁבְּחֶנְיָה אֲשַׁבְּחֶנְיָה מְטוּל דִּידַע שְׁמִי : (טו)

יִקְרָאֵנִי וְאֶעֱנֶהוּ עִמּוֹ-אֲזַכֵּר בְּצָרָה אֲזַכֵּרְהוּ

וְאֶכְבֹּדְהוּ: יִצְלִי קִדְמִי וְאֶנָּה עֲנֵי יְתִיבָה עֲמִיָּה אֶנָּה בְּעַקְתָּא אֶפְצַנְיָה

וְאֶיִּקְרַנְיָה : (טז) אֶרְךְ יָמִים אֲשַׁבְּיַעְהוּ וְאֶרְאֶהוּ

בְּיִשׁוּעָתִי: אֲוִרִיכוֹת יוֹמִין אֶסְבְּעֶנְיָה וְאֶחְמַנְיָה בְּפוֹרְקָנִי : צב (א)

מִזְמוֹר שְׁשִׁיר לַיּוֹם הַשַּׁבָּת: שְׁבַחְתָּא וְשִׁירָא דִּי אָמַר אָדָם קִדְמָאָה

עַל יוֹמָא דְשַׁבְּתָא :

רש"י מוזמור שיר . של לויס (נביאים) : ליום השבת . שאומרי' אותו בשבתות

והוא מדבר בענין העולם הבא שכולו שבת :

(ב) טוֹב לְהַזְרוֹת לַיהוָה וּלְאָמַר לְשִׁמְךָ עֲלֵיוֹן: טב

לְאוֹדָאָה קִדְם יי וְלִשְׁבַחְתָּא שְׁמִךְ עֲלֵמָה : (ג) לְהַגִּיד בְּבִקְרָה זִסְדָּרְךָ

וְאֶבְיָרְךָ בְּלִילוֹת: לְתַנְּאָה בְּצַפְרָא טוֹבָךְ וְקוֹשְׁטֶךָ בְּלִילוֹן :

רש"י להגיד צבקר חסדך . בעת הגאולה : ואמונתך בלילות . ובעוד ארת

הגלות להאמין כך שתשמור הבטחתך כל זה נאה וטוב :

א. אלו הן הנחנקין, המכה אביו ואמו, וגויב נפש מישראל, וזקן ממרא על פי בית דין, ונביא השקר, והמתנבא בשם עבודה זרה, והבא על אשת איש, וזוממי בת כהן ובועלה. המכה אביו ואמו אינו חיב עד שיעשה בהן חבורה. זה חמר במקלל מבמכה, שהמקלל לאחר מיתה חיב, והמכה לאחר מיתה פטור. הגויב נפש מישראל אינו חיב עד שיכניסנו לרשותו. רבי יהודה אומר, עד שיכניסנו לרשותו וישתמש בו, שנאמר (דברים כד) והתעמר בו ומכרו. הגויב את בנו, (רבי ישמעאל בנו של) רבי יוחנן בן ברוקה מחיב, וחכמים פוטרין. גיב מי שחציו עבד וחציו בן חורין, רבי יהודה מחיב, וחכמים פוטרין:

בבבורה (א) אלו הן הנחנקין. ממרא ע"פ בית דין. שמסרב על דברי בית דין הגדול שבלשכת הגזית: וזוממי בת כהן. אף על פי שהם צאים לחייבה שרפה אין נדונים אלא במיתה שהיו מחייבים את בועלה שהוא בחנק. כשאר הבא על א"א דכתיב (ויקרא כא) היא באש תשרף היא ולא בועלה וזוממיה ילפינן מכאשר זמם לעשות לאחיו ולא לאחותו: ובעלה. לבת כהן כשהיא נשואה אבל ארוסה היא ובעלה בסקילה: שהמקלל לאחר מיתה חייב. דכתיב (שם ט) אביו ואמו קלל וקרא יתירא הוא לרבות לאחר מיתה: והמכה לאחר מיתה פטור. דהא לא מחייב עד שיעשה בו חבורה ואין חבורה לאחר מיתה: עד שיכניסנו לרשותו. דכתיב (שמות כא) ונמלא בידו ואין ידו אלא רשותו. וכן הוא אומר (במדבר כא) ויקח את כל ארצו מידו: וישתמש בו. תשמיש שיש בו שיה פרוטה. ות"ק מחייב אפילו בתשמיש שהוא פחות מש"פ והלכתא כת"ק: הגוני' את בנו. טעמייהו דרבנן דפטרי דכתיב ונמלא בידו. וקרא יתירה הוא דהא כתיב (דברים כז) כי ימלא איש אלא למדרש מיניה פרט לזה שהוא מצוי והלכה כחכמים: ר' יהודה מחייב. דכתיב (שם) מאחיו מצני ישראל. מאחיו למעוטי עבדים. מצני ישראל אי כתב בני ישראל הוה ממעטינן מי שחליו עבד וחליו בן חורין השתא דכתיב מצני ישראל מעוטא אחרינא ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות. ורבנן סברי מאחיו לאו למעוטי עבדים דהא אחים הם במנות אלא בני ישראל למעוטי עבדים. מצני ישראל למעוטי מי שחליו עבד וחליו ב"ח והלכה כחכמים:

ב. זקן ממרא על פי בית דין, שנאמר (שם יז) כי יפלא ממך דבר למשפט וגו'. שלשה בתי דינים היו שם, אחד יושב על פתח הר הבית, ואחד יושב על פתח העזרה, ואחד יושב בלשכת הגזית. באים לזה שעל פתח הר הבית, ואומר, כך דרשתי וכך דרשו חברי, כך למדתי וכך למדו חברי. אם שמעו, אומרים להם. ואם לאו, באין להן לאותן שעל פתח העזרה, ואומר, כך דרשתי וכך דרשו חברי כך

לְמִדְתֵּי וְכָךְ לְמַדּוּ חֲבָרֵי. אִם שָׁמְעוּ, אֹמְרִים לָהֶם. וְאִם לֹא, אֵלּוּ
וְאֵלּוּ בָּאִים לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁבְּלִשְׁכַּת הַגְּזִית, שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצֵאת תּוֹרָה
לְכָל יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר (ש) מִן הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר ה'. חֲזַר לְעִירוֹ
וְשָׁנָה וְלָמַד כְּדָרְךָ שֶׁהִיָּה לְמַד, פְּטוּר. וְאִם הוֹרָה לַעֲשׂוֹת, חֲיִב, שֶׁנֶּאֱמַר
(ש) וְהָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בְּדוֹן, אֵינּוּ חֲיִב עַד שִׁיּוֹרָה לַעֲשׂוֹת. תְּלַמִּיד
שֶׁהוֹרָה לַעֲשׂוֹת, פְּטוּר, נִמְצָא חֲמָרוֹ קָלוּ:

דרטורה (ב) ג' בתי דינין היו פס. בירושלים דמשתעי בה קרא וקמת ועלית: אחד
יושב על פתח הר הבית. הוא שער מזרחי שלפנים מן החיל לפני עזרת נסים: ואחד
יושב. למעלה הימנו כשעברו עזרת נסים וצאים לפתח עזרת ישראל: ואחד יושב
בלשכת הגזית. שהיא בנויה בתוך העזרה חליה בקדש וחליה בחול: צאים לזה שעל
פתח הר הבית. זקן זה שהורה בעירו ונחלקו בית דין שבעירו עליו והזקיקו הכתוב
לעלות לירושלים. צאים הוא ובית דין שבעירו לזה צ"ד שעל פתח הר הבית שהרי
בו פוגעים תחלה: תלמיד שהורה לעשות. תלמיד שלא הגיע להוראה ונחלק על בית
דין שבעירו. וצאו לבית דין הגדול ושאלו וחזר לעירו והורה כבתחלה פטור. שאין
להם לסמוך על ההוראתו והתורה לא חייבה אלא מופלא ומומחה לב"ד כדילפינן
מכי יפלא ממך במופלא שבב"ד הכתוב מדבר: נמצא חומר קולו. חומר העבירה
שעבר והורה אף על פי שלא הגיע להוראה מוסף על ההמרה' שהמרה ע"פ בית
דין. היא נעשית לו קולא לפוטרו מן המיתה. שאם היה זקן שהגיע להוראה והמרה
על פי בית דין היה חייב מיתה:

**ג. חמר בדברי סופרים מדברי תורה, האומר אין תפלין, פדי לעבור
על דברי תורה, פטור. חמש טוטפות, להוסיף על דברי סופרים,
חייב:**

דרטורה (ג) האומר אין תפלין כו' פטור. שאין זו הוראה. דזיל קרי בי רב הוא:
חמשה טוטפות. יס הוראה ואף על פי שאין דבר זה אלא להוסיף על ד"ס חייב
שבמדרש סופרים (לטטפת לטטפת) לטוטפת כתיב. הרי כאן ד' פרשיות:

**ד. אין ממיתין אותו לא בבית דין שבעירו ולא בבית דין שביבנה,
אלא מעלין אותו לבית דין הגדול שבירושלים, ומשמרין אותו עד
הרגל וממיתין אותו ברגל, שנאמר (דברים יז) וכל העם ישמעו ויראו
ולא יזידון עוד, דברי רבי עקיבא. רבי יהודה אומר, אין מענין את
דינו של זה, אלא ממיתין אותו מיד, וכותבין ושולחין שלוחים בכל
המקומות, איש פלוני בן איש פלוני נתחייב מיתה בבית דין:**

דרטורה (ד) ולא בבית דין שביבנה. שאלו לבית דין שבלשכת הגזית ואמרו לו וחזר

לעירו וקהה קס ימים רבים עד קגלתה סנהדרי גדולה ליזנה. וחר כד הורה כזתחלה. אין ממתין אותו זיזנה אף על פי סנהדרי גדולה קס ואף על פי סעדיין הבית קיים כיון סנהדרי גדולה אינה יוסזת זמקומה כלקכת הגזית:

ה. נביא השקר המתנבא על מה שלא שמע ומה שלא נאמר לו, מיתתו בידי אדם. אבל הכובש את נבואתו, והמותר על דברי הנביא, ונביא שעבר על דברי עצמו, מיתתו בידי שמים, שנאמר (שם יח) **אנכי אדרש מעמו:**

זרטורה (ה) מה שלא שמע. מה שלא נאמר זנזואה לקום נזיא זעולם. ומה. שנאמר לחזרו ולא לו. ושמעה מפי חזרו. וזא ואמר שנאמרה לו. קני אלו נזיאי השקר הם ומיתתן זחנה. דכתיב (דברים יח) אך הנזיא אשר יזיד לדבר זכר זקמו. זה המתנבא מה שלא שמע מעולם. אשר לא כויתו הא לחזרו כויתו. זה המתנבא מה שלא נאמר לו. ונאמר לחזרו ומת הנזיא ההוא. וכל מיתה האמורה זתורה סתם אינה אלא חנה: מיתתו בידי שמים. דכתיב (סג) והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי קרי זיה לא ישמע. וקרי זיה לא ישמע. הוא עצמו אל דברי הרי שלקתן זכלל וכתוב (סג) אנכי אדרש מעמו. בידי שמים:

ו. המתנבא בשם עבודה זרה ואומר כד אמרה עבודה זרה, אפלו פנו את ההלכה לטמא את הטמא ולטהר את הטהור. הבא על אשת איש, פיון שנכנסה לרשות הפעל לנשואין אף על פי שלא נבעלה, הבא עליה הרי זה פחנק. וזוממי בת פהו ובועלה, שקל הזוממין מקדימין לאותה מיתה, חוץ מזוממי בת פהו ובועלה:

זרטורה (ו) לרשות הבעל. כגון שמסר האז לזלוחי הבעל. ועדיין היא זדך. תו לא קרינא זבה בית אביה:

גמרא סנהדרין דף פ"ט ע"ב

המותר על דברי נביא מנא ידע דאינש דיהב ליה אות וקא מיכה דלא ייהב ליה אות ואינש היכא דמוחזק שאני דאי לא תימא הכי אברקם

אמר רבי אלעזר תנינן כל מאן דאמר תהלה לדוד בכל יום תלת זמנין איהו בר עלמא דאתי. והא אתמר טעמא. אי בגין פּרנְסָה ומזונא דכל עלמא תרין זמנין אינון בכל יומא בצפרא ובפנייא דכתיב (שמות י"ג) בתת יי לכם בערב בשר וגומר. אמאי תלת זמנין בכל יומא אלא תרין למזונא דבני אנשי ודכל עלמא וחד למיהב תוקפא לההוא אתר דפתיחו ידוי. ותרין מזונין אליו משניין דא מן דא וכלהו תלת מזוני כתיבי הקא (תהלים קמ"ה) ואתה נותן להם את אכלם בעתו. דא מזונא דעתירי דיהיב מיכלא סגי בעתו הא חד תרין דכתיב ומשביע לכל חי רצון דא מזונא דמספני דאינון שבעין מרצון ולא מגו מיכלא סגי תלת דכתיב פותח את ידך דא תוקפא לההוא אתר דבפתיחו ידוי נפקת רצון ושבעא לכלא. תו הכי אוליפנא דלא איהו אלא תרי זמני בגין מזונא ופרנְסָה בכל יומא דאליו חיובא על בר נש ואי אמר יתיר לאו בגין חובה איהו אלא בגין שבחא גו תושבחן דזמירות דדוד מלכא מאי טעמא בגין דפרנְסָה לא חזי למשאל אלא בתר צלותא ופרנְסָה דמאריה (ס"א דנפיק ידוי דקדשא בריה הוא ובריך ושבעין מרצון ועל דא לאו חיובא הוא אלא תרי זמני ביומא ושבחא איהו לקדשא בריך הוא לתת לו זמירות דדוד מלכא) מלכא ייכול בקדמיתא ולבתר ייכלון עבדוי הדא הוא דכתיב (שיר ח') באתי לגני אחותי כלה אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי לבתר אכלו רעים. אכלתי יערי דא צלותא דמיושב. עם דבשי דא קרית שמע. אכלתי יערי דא צלותא דמיושב ההוא יער לבנון יוצר (ס"א משרתים) והאופנים וחיות הקדש (פלים קדושים) כל הני אקרון יער אילנין ונציבין דביה. עם דבשי דא קרית שמע דאיהו מתיקו דכלא בכמה צופין ומתיקין. שתיתי ייני. דא צלותא דמעומד מטיבו דיינא עלאה דאתנטר ודא בשלש ברכות ראשונות. עם חלבי אליו אינון שלשה ברכות אחרונות. ואתכלילן אליו באליו. עד כאן מיכלא דמלכא. לבתר דאכל מלכא אכלו רעים לעילא שתו ושכרו דודים לתתא ועל דא לית חיובא דמזונא אלא לבתר צלותא בצלותא דמנחה (בערב) קודם צלותא מאי טעמא בגין דעד לא אשתכח דינא קשיא בעוד דאנפין דמלכא נהירין יימא תהלה לדוד בהאי סדורא דמזונא דלבתר דדינא שריא ותלי על עלמא לא שעתיא איהו. אתא רבי פנחס ונשקיה :

תרגום הזוהר אמר רבי אלעזר, למדנו, כל מי שאומר תהלה לדוד בכל יום שלש פעמים הוא צן העולם הבא. וכבר למדנו הפעם, שהוא משום שפתוב צה פותח את ידיך שהוא תפלה על מזון. ושואל, אם הפעם הוא משום פרנְסָה ומזון של כל העולמות, היה צריך לומר שני פעמים, פי שני פעמים הם בכל יום, בצקר ובערב. שפתוב, צתת ה' לכם בערב צקר וגו', למה צריך לומר שלש פעמים בכל יום. ומשיב, אלא שני פעמים בצביל מזון צני אדם, ושל כל העולם, ופעם אחת הוא, לתת תוקף למקום ההוא שידיו פתוחות. ושתי מזונות אלו של צני האדם, הם משונים זה מזה. פי אחד הוא לעשירים ואחד לעניים. וכל שלש המזונות פתובים פאן, צתהלה לדוד. א', ואתה נותן להם את אכלם בעתו, הרי א'. ב', שפתוב, ומשביע לכל חי

לָאוּן. זֶהוּ מִזוֹן שֶׁל עֲנִיִּים, שֶׁהֵם שְׂבָעִים מִרְאוֹן, וְלֹא מִמְּאֻכָּל מְרוֹצָה. ג'
שְׂבָעוּב, פּוֹתַח אֶת יָדָי, זֶהוּ תּוֹקֵף לְמִקּוֹם הַהוּא, שְׂבָעֲתִיחַת יָדָיו יוֹרֵא לָאוּן
וְשָׂבַע לְכָל. עוֹד, כִּד לְמִדְתִּי, שְׂאִינוּ כָּרִיד לֹאמַר אֲלֹא שְׂתִי פְעָמִים תְּהִלָּה
לְדוֹד, בְּשָׂבִיל מִזוֹן וּפְרִנָּסָה שְׂבָבֵל יוֹם. וְאֵלּוּ שְׂתִי הַפְּעָמִים הֵן חוֹצָה עַל
הָאָדָם וְאִם אָמַר יוֹתֵר אִינוּ בְּשָׂבִיל חוֹב, אֲלֹא בְּשָׂבִיל שְׂבַח צְתוּדָה הַתְּשָׁבָחוֹת
שֶׁל הַזְּמִירוֹת שֶׁל דּוֹד הַמְּלֶכֶה. מֵהוּ הַטַּעַם, הוּא מִשּׁוֹם שְׂאִינוּ רָאוּי לְבָקֵשׁ עַל
פְּרִנָּסָה, אֲלֹא אַחֲרֵי הַתְּפִלָּה, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא פְּרִנָּסַת חֲדוֹנוֹ, וְהַמְּלֶכֶה יֹאכֵל
תְּחִלָּה וְאַחֲרַי כִּד יֹאכְלוּ עֲבָדָיו. זֶה שְׂנֵאָמַר צְחָתִי לְגַנִּי חֲחוּתִי כֹּלָה אֲכַלְתִּי
יַעֲרִי עִם דְּבָשִׁי שְׂתִיתִי יַיִנִי עִם חֶלְבִּי. וְאַחֲרַי כִּד אֲכָלוּ רַעִים. אֲכַלְתִּי יַעֲרִי,
הוּא תְּפִלָּה דְּמִיּוֹשָׁב, דְּהִינוּ מִיּוֹרֵךְ אֹרֶךְ עַד קְרִיאת שְׁמַע. עִם דְּבָשִׁי, הוּא
קְרִיאת שְׁמַע. וּמִפְּרָשׁ, אֲכַלְתִּי יַעֲרִי הוּא תְּפִלָּה דְּמִיּוֹשָׁב, כִּי יַעֲרֵי הַלְּבָבוֹן
הַהוּא, שֶׁהוּא עוֹלָם הַצְּרִיחָה כּוֹלֵל יוֹרֵךְ אֹרֶךְ, וְהָאוֹפְנִים וְחִיּוֹת הַקֹּדֶשׁ, כֹּל
אֵלּוּ נִקְרָאִים יַעֲרֵי אֵילָנוֹת, וְהַנְּטִיעוֹת שָׂבוּ. עִם דְּבָשִׁי, הוּא קְרִיאת שְׁמַע,
שֶׁהִיא מִתּוֹקָה מְכֹל, בְּכַמָּה רוֹפִים וּמִתִּיקוֹת. שְׂתִיתִי יַיִנִי: הוּא תְּפִלָּה
דְּמִעוֹמֵד, שֶׁהִיא הַמְּשָׁכָה שֶׁל הַיַּיִן הַעֲלִיּוֹן הַמְּשֻׁמֵּר, שֶׁהוּא הָאֲרֶת הַחֲכָמָה
שְׂבָבִינָה וְעַל כֵּן נֹאמַר עֲלֶיהָ שְׂתִיתִי יַיִנִי. וְזֶהוּ בְּשֵׁלֶשׁ צְרָכוֹת רִאשׁוֹנוֹת
שְׂבָעֲתִיחַת הָעֲמִידָה שֶׁהֵן פְּנֵגֶד חב"ד. עִם חֶלְבִּי, אֵלּוּ הֵן שְׁלֹשׁ צְרָכוֹת
אֲחֵרוֹנוֹת, שֶׁהֵן פְּנֵגֶד נה"י. וְהָאֲרֶת הַחֲסָדִים מְכוּנָים חֶלֶב. וְנִכְלָלוּ אֵלּוּ בְּאֵלּוּ,
דְּהִינוּ הָאֲרֶת הַחֲכָמָה וְהַחֲסָדִים נִכְלָלִים זֶה בְּזֶה. עַד כַּאֲזַי הוּא מִאֲכָל הַמְּלֶכֶה.
וְאַחֲרַי שְׂאֲכָל הַמְּלֶכֶה, אֲכָלוּ רַעִים לְמַעְלָה, דְּהִינוּ הַמְּלָאָכִים. שְׂתוּ וְשָׂכְרוּ
דוֹדִים לְמַטָּה, דְּהִינוּ הַנְּשָׁמוֹת. וְעַל כֵּן, אֵין חִיּוֹב לְשָׂבַח עַל הַמְּזוֹנוֹת אֲלֹא
לְאַחֲרֵי הַתְּפִלָּה. דְּהִינוּ לְאַחֲרֵי שְׂאֲכָל הַמְּלֶכֶה פְּנֵגֶד לְעִיל. וּמֵהוּ הַטַּעַם,
שְׂבָעֲתִיחַת הַמְּנַחָה אֹמְרִים תְּהִלָּה לְדוֹד לְפָנָי הַתְּפִלָּה. הוּא מִשּׁוֹם שְׂבָעֲתִיחַת
הַמְּנַחָה הִיא פְּנֵגֶד יִרְחַק שֶׁהוּא דִּין, וְעַל כֵּן מְטָרֵם שְׂנֵמְרָא הַדִּין הַקָּשָׁה,
דְּהִינוּ קוֹדֵם הַתְּפִלָּה, בְּעוֹד שְׂפָנֵי הַמְּלֶכֶה מְאִירִים בְּחֶסֶד, יֹאמַר תְּהִלָּה לְדוֹד
בְּסֻדָּר הַהוּא שֶׁל מְזוֹנוֹת בְּשֵׁלֶשׁ צְחִינּוֹת, כִּי אַחֲרֵי הַתְּפִלָּה שֶׁהַדִּין שׂוֹרֵה וְתָלוּי
עַל הָעוֹלָם, אִינוּ הַזְּמַן לָזֶה. צָא רַבִּי פְּנַחֵם וּנְשָׁקוּ.

הרמב"ם ה' תפלה פרק י"א

א. בתי כנסיות ובתי מדרשות שחרבו בקדושתן הן עומדין שנאמר (ויקרא כ"ו ל"א) והשמותי את מקדשיכם אף על פי שהן שוממין בקדושתן הן עומדין. וכשם שנוהגין בהן כבוד ביישובן כך נוהגין בהן בחורבנם חוץ מכבוד ורבוץ שאין מכבדין אותן ואין מרביצין אותן עלו בהן עשבים תולשין אותם ומניחין אותן במקומן כדי שיראו אותן העם ותעור רוחם ויבנום: **ב.** אין סותרין בית הכנסת כדי לבנות אחר במקומו או במקום אחר. אבל בונין אחר ואחר כך סותרין זה שמא יארע להם אוינס ולא יבנו. ואפלו כותל אחד ממנו בונה החדש בצד הישן. ואחר כך סותר הישן. במה דברים אמורים שלא חרבו יסודותיו או שלא נטו כותליו לנפול אבל אם חרבו יסודותיו או שנטו כותליו לנפול סותרין אותו מיד ומתחילין לבנות במהרה ביום ובלילה שמא תדחק השעה וישאר חרב:

מוסר

מספר חסידים סימן קל"ג קל"ד

אל תבא לקחת עצה ממני שאתה חושדו שמא יעצך לפי דעתו וטוב לו ולא תצלח בדבר ועל ידי כן תחשוד אותו ותאמר לו לדעתו יעצני רע ושמא נקי הוא בזה הדבר ואז יחשב לך העון כי חשדת בכשרים: אמר החכם תן עצה טובה ונכונה לכל אדם אשר יבא אצלך להתייעץ. ואפלו לשונאך משני טעמים אחד אשר תצא מדין שמים ולא יהיה בך חטא. ועוד כי בזה תתנקה משונאך. כי שונאך יחשוב בלבבו ודאי זה שונא אותי לא יעצני טובה ויניח דעתך ויעשה דבר אחר אשר יהיה לו למכשול:

(יג) לְאִרְזוֹ מִשְׁפּוֹזוֹת הַזְּרוּזִי לְשֹׂאוֹל מִשְׁפּוֹזוֹת הַשָּׂאוֹלִי: לְזָרַח זְרָעִית זָרַח לְשֹׂאוֹל זְרָעִית שָׂאוֹל:

רס"י לזרח. הוא כוח, לשון כוהן. אבל משפחת אהרן בטלה, וכן חמשה משבט בנימין, שהרי בעשרה בנים ירד למצרים וכאן לא מנה אלא חמשה, וכן ארבעון לגד, הרי שבע משפחות. ומלאתי בגמרא ירושלמית, שכשמת אהרן נסתלקו ענני כבוד וצאו הכנענים להלחם בישראל ונתנו לב לחזור למצרים וחזרו לאחוריהם שמנה מסעות מהר ההר למוסרה, שנאמר (דברים י, ו) ובני ישראל נסעו מבצרות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן, והלא זהר ההר מת, וממוסרה עד הר ההר שמונה מסעות יש למפרע, אלא שחזרו לאחוריהם ורדפו בני לוי אחריהם להחזירם, והרגו מהם שבע משפחות, ומבני לוי נפלו ארבע משפחות משפחת שמעי ועזיאל, ומבני יהר לא נמנו כאן אלא משפחת הקרחי, והרביעית לא ידעתי מה היא. ורבי תנחומא דרש שמתו במגפה בדבר בלעם, אבל לפי החסרון שחסר משבט שמעון במנין זה ממנין הראשון שבמדבר סיני, נראה שכל עשרים וארבעה אלף נפלו משבטו של שמעון:

(יד) אֵלֶּה מִשְׁפּוֹזוֹת הַשְּׂמֵעִי שְׂעִים וְעֵשְׂרִים אֶלֶף וּבְמֵאֲתָיִם: (ט) אֵלֶּיךָ זְרָעִית שְׂמֵעוֹן עֲשָׂרִין וַיִּתְּרִין אֶלְפִין וּמֵאֲתָן: (טו) בְּנֵי גָד לְבִמְשִׁפּוֹזוֹתָם לְצִפּוֹן מִשְׁפּוֹזוֹת הַצְּפוֹנִי לְזוֹגִי מִשְׁפּוֹזוֹת הַזּוֹגִי לְשׁוֹנִי מִשְׁפּוֹזוֹת הַשּׁוֹנִי: בְּנֵי גָד לְזְרָעִיתָהוֹן לְצִפּוֹן זְרָעִית צִפּוֹן לְחֲגִי זְרָעִית חֲגִי לְשׁוֹנִי זְרָעִית שׁוֹנִי: (טז) לְאִזְנֵי מִשְׁפּוֹזוֹת הָאִזְנֵי לְעָרֵי מִשְׁפּוֹזוֹת הָעָרֵי: לְאִזְנֵי זְרָעִית אִזְנֵי לְעָרֵי זְרָעִית עָרֵי:

רס"י לאזני. אומר אני שזו משפחת ארבעון, ואיני יודע למה לא נקראה משפחתו על שמו:

(יז) לְאֶרֶד מִשְׁפּוֹזֹת הָאָרֶדִי לְאֶרְאֵלִי מִשְׁפּוֹזֹת
הָאֶרְאֵלִי: לְאֶרֶד זְרַעִית אֶרֶדִי לְאֶרְאֵלִי זְרַעִית אֶרְאֵלִי:

נביאים - מלכים א - פרק יט

(כא) וַיֵּשֶׁב בַּמְּאֲזָרִי וַיִּקְחוּ אֶת-צֶמֶד הַבָּקָר
וַיִּזְבְּזוּהוּ וּבְכָלִי הַבָּקָר בְּשָׁלֹם הַבָּשָׂר וַיִּתֵּן
לָעַם וַיֹּאכְלוּ וַיִּקֶּם וַיִּכֹּךְ אֲזַזְרִי אֶלֵיהֶוּ

וַיִּשְׁרַתְהוּ: (פ) וַתֵּב מִבְּתְרוּהִי וַנְּסִיב נֵת פֶּדֶן תִּנְרָא וְהִדְמִיָּה וּבְמִנֵי תִנְרָא
בְּשִׁיל לַחֹן בְּשָׂרָא וַיְהִי לְעַמָּא וַאֲכָלוּ וַקִּם וַאֲזַל בְּתַר אֶלְיָהוּ וְשִׁמְשִׁיָּה :

הש"י בשלם הבשר . בשל להם את הבשר , כך פירשו דונ"ש ומנחם , וכן
תרגמו יונתן בשתי תיבות (בשיל להון) . ואני אומר , אין כריך לחלקו לשתי
תיבות , ומהו בשלם הבשר , בשלם לשני השוורים את הבשר שלהם , שהאמד
אין פחות משנים : ויתן לעם . מרוב שמחה עשה משתה . (ה) כי שלחתי
אלוהי וגו' לי תתן . ידעתי כי תתנם לי , אבל אחרת אני גוזר עליך :

כ (א) וּבֶן-הַדָּד מֶלֶךְ-אֲרָם קָבַע אֶת-כָּל-זֵוִיָּלוֹ
וַיִּשְׁלַח עֲלֵיהֶם וַיִּשְׁלַח אֶתְּוֹ וְסוּס וְרֶכֶב וַיַּעַל
וַיִּצַר עַל-שׁוֹמְרוֹן וַיִּקְלְוּם בָּהּ: וְבַר הַדָּד מֶלֶךְ אֲרָם פָּנַשׁ נֵת
כָּל מִשְׁרָתִיָּה וַתִּלְתֵּן וַתִּרְיוּ מֶלְכִינוּ עֲמִיָּה וְסוּסוֹן וַתִּתְּכִינוּ וְסָלִיק וְצַר עַל שׁוֹמְרוֹן
וַאֲגִית קִרְבָּא בָּהּ : (ב) וַיִּשְׁלַח מֶלְכִים אֶל-אֲזַזְבָּב

מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל הָעִירָה: וַשְּׁלַח אֲזַגְדִּין לְנֹת אַחָאָב מֶלֶךְ דִּישְׂרָאֵל

לקרוא : (א) וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה אָמַר בֶּן-הַדָּד כִּסְפֹךָ
וְזֶהְבֶּךָ לִי-הוּא וְנִשְׁיֶךָ וּבְנֵיךָ הַטּוֹבִים לִי-הֵם:
וַאֲמַר לִיה כַּדְּנֹן אָמַר בֶּר הַדָּד כִּסְפֹךָ וְזֶהְבֶּךָ דִּילִי הוּא וְנִשְׁיֶךָ וּבְנֵיךָ שְׁפִירָא דִּילִי אֵינוֹן
: (ד) וַיַּעַן בְּמִלָּה-יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר כְּדַבְּרֶךָ אֲדֹנָי
הַמֶּלֶךְ לְךָ אֲנִי וְכֹל-אֲשֶׁר-לִי: וְאַתִּיב מִלְכָּא דְיִשְׂרָאֵל וַאֲמַר
כְּפִתְגָמְךָ רַבּוּנִי מִלְכָּא דִּילְךָ נַפְשִׁי וְכֹל דִּילִי :

כתובים - תהילים - פרק קז

(כו) יַעֲלוּ שָׁמַיִם יִרְדּוּ תְהוֹמוֹת נִפְשָׁם בְּרָעָה
תִּתְמוּנָה: סְלִקִּין צִית שְׁמַיָּא נְחֲתִין עִמְקֵי תְהוֹמֵינָא נִפְשֵׁיהוֹן בְּבִישָׂא תִתְמוּנָה
: (כו) יִזְוָגוּ וַיִּזְוְעוּ כִּשְׁכוֹר וְכֹל-זֹכְמוֹתָם תִּתְבַּלְעַ:
יִרְתָּנוּ יְנוּעוֹן הַיָּד רִנָּא דְחַמַּר וְכֹל חוֹכְמַתְהוֹן מִסְתַּלְעָמָא :

רש"י יחוגו . לשון שזר הוא וכן בחגוי הסלע (שה"ש ב') וכן והיתה אדמת
יהודה למכרים לחגא (ישעיה י"ט) :

(כח) וַיִּצְעְקוּ אֶל-יְהוָה בַּצָּר לָהֶם וּבְמִצְוֹקֵיהֶם
יִזְצִיאוֹם: וְצִלוּ קָדָם יְיָ כַּד עֵינֵי לְהוֹן וּמִמְעִיקַתְהוֹן נִפְקַתְהוֹן : (כט) יִקָּם
סְעָרָה לְדַמְמָה וַיִּזְוְעוּ עֲלֵיהֶם: יְקִים עֲלֵהוּלָא לְשִׁתְּקוּתָא
וַיִּשְׁתְּקוּן גְּלִיחִיוֹן : (ל) וַיִּשְׁבְּחוּ כִי-יִשְׁתַּכֵּן וַיִּזְוָם אֶל-
מִזְוֹן זִפְצָם: וְחֲדוֹן אַרוּם שְׁתַּקִּין וְדַבְּרָנוּן לְמַחוּז רַעֲיָתְהוֹן :

רס"י וישמחו כי יסתקו . הגלים : וינחם . וינהגם : מחוז . לשון גבול , ומנחם חזרו עם וחזותכם את שאלו (שם כ"ח) גבולינו שלא יכנס בגבולינו וכן מחזה אל מחזה שלש פעמים (מלכים א' ז') בתנחומא , מלאתי :

משנה בכורות פרק ב

א. הלוקח עבר פרתו של נכרי, והמוכר לו אף על פי שאינו רשאי, המשתתף לו, והמקבל ממנו, והנותן לו בקבלה, פטור מן הבכורה, שנאמר (במדבר ג'), בישראל, אבל לא באחרים. כהנים ולוים חיבין. לא נפטרו מבכור בהמה טהורה, (ולא נפטרו) אלא מפדיון הבן ומפטור חמור :

דרטורה (א) הלוקח עובר פרתו. אע"פ שאינו רשאי. למכור לו בהמה גסה:

ב. כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשו, ונפדו, חיבים בבכורה ובמתנות, ויוצאין לחלין לגזז ולהעבד, וילדו וחלבן מתר לאחר פדיונו, והשוחטן בחוץ פטור, ואין עושים תמורה, ואם מתו יפדו, חוץ מן הבכור ומן המעשר :

דרטורה (ב) כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן וכו':

ג. כל שקדם הקדשו את מומו, או מום עובר להקדשו, ולאחר מפאן נולד להם מום קבוע (ונפדו), פטורין מן הבכורה ומן המתנות, ואין יוצאין לחלין לגזז ולהעבד, וילדו וחלבן אסור לאחר פדיונו, והשוחטן בחוץ חיב, ועושין תמורה, ואם מתו יקברו :

דרטורה (ג) וכל שקדם הקדשן את מומו. הנך תרתי צבי פירשנו לעיל במס' חולין:

ד. המקבל צאן ברזל מן הנכרי, ולדות פטורין, וילדי ולדות חיבין. העמיד ולדות תחת אמותיהם, ולדי ולדות פטורין, וילדי ולדי ולדות חיבין. רבן שמעון בן גמליאל אומר, אפלו עד עשרה דורות,

דרטורה (ז) המקבל לאן ברזל מן הנכרי. שָׁס לֹא הַנְּכָרִי בְּהַמּוֹתָיו בְּדַמִּים קְלוּבִים וְלֹתֵת לֹא אֹתָן דָּמִים עַד עֶשֶׂר שָׁנִים בֵּין מֵתוֹ בֵּין הוֹזְלוֹ, וְאֹתָן וְלֹדוֹת שִׁיחֵיו לֹהֵן עַד אֹתוֹ זְמַן יִהְיֶה בִּינֵיהֶן: וְלֹדוֹת פְּטוּרֵינוּ. מִן הַבְּכוּרָה. וְלֹדוֹתֵיהֶן שֶׁל אֹתָן לֹאן כְּשִׁיגְדְּלוּ וַיִּבְכְּרוּ יִפְטוּרוֹ מִן הַבְּכוּרָה. דְּאִי לֹא יִהְיֶה זֹזִי לְנֶכְרֵי, תִּפְסִי בְּהֵמָה. וְאִי לֹא מִשְׁכַּח בְּהֵמָה, תִּפִּים וְלֹדוֹת, אֲשֶׁתִּכַּח דְּשִׁיכָא יַד נֶכְרֵי בּוֹלְדוֹת, הַלֵּכֶךְ וְלֹדוֹת בְּכוּרוֹת שִׁיחֵיו לְאֹתָן וְלֹדוֹת פְּטוּרוֹת מִן הַבְּכוּרָה דְּכָל דְּשִׁיכָא יַד נֶכְרֵי בְּאִמּוֹ, הוּא פְּטוּר מִן הַבְּכוּרָה. אֲבָל מָה שִׁיבְכְרוּ וְלָדֵי וְלֹדוֹת, דְּהֵינּוּ רַבִּיעֵי לְאֹן בְּרִזֵּל, יִתְנוּ לְכַהֵן, דְּכוּלֵי הָאִי לֹא שִׁיכָא יַד נֶכְרֵי לְמִתְפָּס וְלָדֵי וְלֹדוֹת: הַכִּי גְרַסִּינָן, הַעֲמִיד וְלֹדוֹת תַּחַת אֲמוֹתֵיהֶן וְלָדֵי וְלֹדוֹת פְּטוּרֵינוּ וְלָדֵי וְלֹדוֹת חֵיבִים. הַעֲמִיד וְלֹדוֹת תַּחַת אֲמוֹתֵיהֶן, שְׁפַתַּח לֹא פִתַּח לְנֶכְרֵי לְהִיּוֹת לֹא כַח בּוֹלְדוֹת וְאִמֵּר לֹא אִם יִמּוּתוּ הַבְּהֵמוֹת תְּטוּל וְלֹדוֹת הַמְּגִיעוֹת לְחֻלְקֵי, הִשְׁתָּא אֲלִימָא יַד נֶכְרֵי טְפִי וְשִׁיכָא בְּדוֹר אַחַר טְפִי מִשְׁלֵה הַרְאָשׁוֹן הַלֵּכֶךְ וְלָדֵי וְלֹדוֹת שֶׁל בְּהֵמוֹת לֹאן בְּרִזֵּל כְּשִׁבְכְרוּ פְּטוּרוֹת מִן הַבְּכוּרָה, הוּאִיל וְשִׁיכָא יַד הַנְּכָרִי בְּדִידָהוּ. וּוְלָדֵי וְלֹדוֹת שֶׁל וְלֹדוֹת כְּשִׁבְכְרוּ דְּהֵינּוּ חֲמוּסֵי לְאֹן בְּרִזֵּל יִתְנוּ לְכַהֵן: שְׂאֵחָרִיתוֹן לְנֶכְרֵי. דְּלַעוֹלָם כָּל מָה דְּמִשְׁכַּח נֶכְרֵי תִּפִּים. וְאִין הַלֵּכָה כְּרַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל:

ה. רַחֵל שְׂיִלְדָה כְּמִין עֵז, וְעֵז שְׂיִלְדָה כְּמִין רַחֵל, פְּטוּר מִן הַבְּכוּרָה. וְאִם יֵשׁ בּוֹ מְקַצֵּת סִימָנִין, חֵיב:

דרטורה (ח) רחל שילדה כמין עז. אַע"ג דְּתַרְוִייהוּ מֵינִים חֵיבִים בְּכוּרָה, אֲפִילוּ הַכִּי אִם אֵינוֹ דוֹמֵה לְאִמּוֹ פְּטוּר מִן הַבְּכוּרָה, דְּכַתִּיב אֵךְ בְּכוֹר שׁוֹר, עַד שִׁיחָא הוּא [שׁוֹר] וְבְכוֹרוֹ שׁוֹר: וְאִם יֵשׁ בּוֹ מִקְלַת סִימָנִים. שְׁדוּמָה לְאִמּוֹ עַד שֶׁהוּא נִיכַר בְּהֵן שְׁהוּא מֵאוֹתוֹ חֵיב, הַמִּין,

ו. רַחֵל שְׂלֵא בְּכָרָה וְיִלְדָה שְׁנֵי זְכָרִים וְיִצְאוּ שְׁנֵי רֵאשִׁיחֵן כְּאֶחָד, רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי אוֹמֵר, שְׁנֵיחֵן לְכַהֵן. שְׁנַאמֵר (שְׁמוֹת יג), הַזְּכָרִים לֵהִי. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, אִי אֶפְשָׁר, אֶלְא אֶחָד לֹא וְאֶחָד לְכַהֵן. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר, הַכַּהֵן בּוֹרֵר לֹא אֶת הַיָּפֶה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, מְשַׁמְנִים בֵּינֵיהֶן, וְהַשְּׁנֵי יִרְעֶה עַד שְׁיִסְתַּבֵּא. וְחֵיב בְּמִתְנֹת. רַבִּי יוֹסִי פּוֹטֵר. מִת אֶחָד מֵהֶן, רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר, יִחְלוֹקוּ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, הַמוֹצִיא מִחֲבֵרוֹ עָלָיו הִרְאָיָה. זְכָר וְנִקְבָּה, אִין קָאן לְכַהֵן כְּלוּם:

דרטורה (י) שנאמר הזכרים. מִשְׁמַע שָׁנִים: אִי אֶפְשָׁר. לְאַמַּסְס שִׁיחֵאוֹ שְׁנֵי רֵאשִׁיחֵן כְּאֶחָד אֲלֵלָא הָאֶחָד יֵלֵא תַחִילָה וְלֹא יִדְעִינָן הִי מְנִייהוּ: בּוֹרֵר לֹא אֵת הַיָּפֶה. דְּמִסְתַּמָּא הַיָּפֶה וְהַבְּרִיא נִפְקַ בְּרִישָׁא: מִשְׁמָנִים בִּינֵיהֶן. הַבְּעֵלִים וְהַכַּהֵן אִין לֵהֶם יִתְרוֹן זֶה עַל

זה בחלוקתן אללל השומן, שהישראל נוטל השומן ומניח הכחוש לכהן, שהמוזיא מחזירו עליו הרחיה. והלכה כר' עקיבא: והשני. שנשאר לישראל ירעה עד שיפול בו מום ואחר כך יאכל, לספק בכור הוא, הלכך אינו נשחט תמים. וזאתו של כהן לא היה לריך למימר דודאי אינו שוחטו עד שיהא בו מום, דבזמן הזה קמיירי וחייב במתנות. הישראל כשישחטנו יתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה, ממה נפשך, אי בכור הוא כולו לכהן, אי לאו בכור הוא חייב במתנות: ור' יוסי פוטר. דהוי כאילו זכה בו כהן והגיע לידו וכשנפל בו מום נתנו לישראל, ונמלא שהוא פטור מן המתנות הואיל וחשבינן ליה כאילו בא מיד כהן לישראל. והלכה כר' יוסי: ר' טרפון אומר יחלוקו. דהדר ביה ר' טרפון ממאי דאמר לעיל דכהן זורר לו את היפה, וסבר דמחיים נמי שמיז את שניהם בדמים וחולקים את הדמים, דלשניהן יש חלק בשניהם הלכך מת אחד מהם יחלוקו את החי: ר' עקיבא אומר המוזיא מחזרו עליו הרחיה. והלכה כרבי עקיבא: זכר ונקבה אין לכהן כלום. דשמא נקבה ילאתה תחלה והמוזיא מחזרו עליו הרחיה. והכא אפילו רבי טרפון מודה דהתם הוא דקא פליג משום דודאי הוי חד לכהן הלכך יפה כחו לחלק בשוה, אבל הכא הורע כחו, דשמא לא שייכא בכורה כלל. ומיהו ירעה עד שישתאב ואחר כך יאכלנו לספק הוא:

ז. שְׁתֵּי רְחִלוֹת שְׁלֹא בְּכָרוֹ, וַיִּלְדוּ שְׁנֵי זָכָרִים, נוֹתֵן שְׁנֵיהֶם לַכֹּהֵן. זָכָר וּנְקֵבָה, הַזָּכָר לַכֹּהֵן. שְׁנֵי זָכָרִים וּנְקֵבָה, אֶחָד לוֹ וְאֶחָד לַכֹּהֵן. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר, הַכֹּהֵן בּוֹרֵר לוֹ אֶת הַיֶּפֶה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, מִשְׁמָנִים בֵּינֵיהֶן, וְהַשְּׁנֵי יֶרְעָה עַד שְׁיִסְתָּאֵב. וְחַיִּב בַּמִּתְּנוֹת. רַבִּי יוֹסִי פוֹטֵר. מֵת אֶחָד מֵהֶן, רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר, יִחְלוּקוּ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, הַמוֹצֵיא מִחֲבָרוֹ עָלָיו הָרֶאִיָּה. שְׁתֵּי נְקֻבוֹת וְזָכָר, אוֹ שְׁנֵי זָכָרִים וְשְׁתֵּי נְקֻבוֹת, אֵין כָּאֵן לַכֹּהֵן כָּלוּם: **ח**. אַחַת בְּכָרָה וְאַחַת שְׁלֹא בְּכָרָה וַיִּלְדוּ שְׁנֵי זָכָרִים, אֶחָד לוֹ וְאֶחָד לַכֹּהֵן. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר, הַכֹּהֵן בּוֹרֵר לוֹ אֶת הַיֶּפֶה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, מִשְׁמָנִין בֵּינֵיהֶן, וְהַשְּׁנֵי יֶרְעָה עַד שְׁיִסְתָּאֵב. וְחַיִּב בַּמִּתְּנוֹת. רַבִּי יוֹסִי פוֹטֵר, שְׁהֵיָה רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, כֹּל שְׁחֲלִיפִיו בְּיַד כֹּהֵן, פְּטוֹר מִן הַמִּתְּנוֹת. רַבִּי מֵאִיר מְחַיֵּב. מֵת אֶחָד מֵהֶן, רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר, יִחְלוּקוּ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, הַמוֹצֵיא מִחֲבָרוֹ עָלָיו הָרֶאִיָּה. זָכָר וּנְקֵבָה, אֵין כָּאֵן לַכֹּהֵן כָּלוּם: **ט**. יוֹצֵא דָפֵן וְהֵבֵא אַחֲרָיו, רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר, שְׁנֵיהֶם יֶרְעוּ עַד שְׁיִסְתָּאֵבוּ וַיֵּאָכְלוּ בְּמוֹמָן לַבְּעָלִים. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, שְׁנֵיהֶן אֵינָן בְּכוֹר, הָרֶאֱשׁוֹן מְשׁוּם שְׁאֵינוֹ פֶּטֵר רְחִים, וְהַשְּׁנֵי מְשׁוּם שְׁקָדְמוֹ אַחֵר:

ברטורה (ט) יולא דופן. שנקרעה אמו והוליאו העובר דרך דפנותיה: והבא אחריו. הנולד אחריו דרך הרחם: ירעו עד שישתאבו. דמספקא ליה לר' טרפון אי בכור לולדות קדיש אע"פ שאינו בכור לרחמים כגון יולא דופן שהוא הראשון שנולד אע"פ

שלא פטר הוא את הרחם, אי זכור לרחמים קדיש אע"פ שאינו זכור לולדות כגון
הזא אחר יולא דופן שהוא הראשון שפטר את הרחם אזל אינו זכור לולדות שהרי
יולא דופן קדמהו, ומספיקא שניהם ירעו עד סיסתאזבו ויאכלו זמומן לזעלים, דשמא
תרתו זעין זכור לולדות ולרחמים ואין שום אחד מהן קדוש והמוציא מחזירו עליו
הראיה. ור' עקיבא פשיטא ליה דתרווייהו זעין ואין שום אחד מהן קדוש. והלכה
כרבי עקיבא:

גמרא בכורות דף ל' ע"ב

תנו רבנן הפא לקבל דברי חברות צריך לקבל בפני שלשה חברים ואפילו
תלמיד חכם צריך לקבל בפני שלשה חברים. זקן ויושב בישיבה אינו צריך
לקבל בפני שלשה חברים שכבר קיבל עליו משעה שישב. אבא שאול אומר
אף תלמיד חכם אינו צריך לקבל בפני שלשה חברים ולא עוד אלא
שאחרים מקבלים לפניו. אמר רבי יוחנן בימי בנן של רבי חנינא בן
אנטיגנוס נשנית משנה זו. רבי יהודה ורבי יוסי איסתפק להו מילתא
בטהרות שדרו רבנן לגבי בנן של רבי חנינא בן אנטיגנוס אזילו אמרו ליה
לעין בה אשכחוהו דקא טעין טהרות אותיב רבנן מדידיה לגבייהו וקאי
איהו לעיוני בה אתו אמרו ליה לרבי יהודה ורבי יוסי אמר להו רבי יהודה
אביו של זה ביזה תלמידי חכמים אף הוא מבזה תלמידי חכמים אמר לו
רבי יוסי כבוד זקן יהא מונח במקומו אלא מיום שחרב בית המקדש נהגו
כהנים סלסול בעצמן שאין מוסרין את הטהרות לכל אדם. תנו רבנן חבר
שמת אשתו ובניו ובני ביתו הרי הן בחזקתן עד שיחשדו. וכן חצר
שמוכרין בה תכלת הרי היא בחזקתה עד שתפסל:

כ"י נשנית משנה זו. דאפילו תלמיד חכם צריך לקבל: בטהרות. בסדר טהרות
לא גרסינן שבטהרות עצמן אירע להם מעשה ונסתפקה הלכה: שדרו רבנן. שדרו
זוג דרבנן: אותיב רבנן מדידיה. מתלמידיו שקבלו עליהם דברי חזרות אותיב
בהדי הנך שלוחין וקאי איהו לעיוני בשאלתם: אביו של זה כו'. אגב ריתחיה
קאמר ולא הוא: כבוד זקן. האז והבן: סלסול. מעלה רבי חנינא בן אנטיגנוס כהן
היה: בחזקתו עד שתפסל. שימכרו זה קלא אילן לשם תכלת:

זוהר פנחס דף רמ"ו ע"א

תלת אינון דגרימין ביש לגרימיהו תרין בהאי עלמא וחד בעלמא אחרא ואלין אינון. מאן דלייט גרימיה דתנינו חד ממנא אתפקד קמיה דבר נש ובשעתא דלייט גרימיה ההוא בר נש האי ממנא ושבעין אחרנין דממנו תחותיה נטליו ההיא מלה ואמרי אמן וסלקי לה לעילא ודיינון לה ואיהו רדיף אבתריה עד דעביד ליה ואשלים ליה ההיא מלה. מאן לן רב מפשה דאמר (שמות לב) ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת ואמר לצורך ואף על גב דקדשא בריך הוא עביד רעותיה עם כל דא לא אשתזיב מעונשא והא אתמר דלא אדכר בפרשת ואתה תצוה ואתמחי מתמן. והא אוקמוה מאן לן רב מדוד מלכא דאמר (תהלים לט) אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי. מאי בעוד רשע לנגדי ההוא ממנא דאתפקד על דא ונטיל ההיא מלה לאבאשא ליה לבר נש. וחד מאן דזריק נהמא או פירורין דנהמא בארעא וקא עביד ביה זלולא כמה דאתמר הני תרי בהאי עלמא. וחד בההוא עלמא מאן דאוקיד שרגא במוצאי שבת עד לא מטו ישראל לקדושה דסדרא בגין דקא מחלל שבתא וגרים לנורא דגהינם לאתוקדא עד לא מטא זמניה. חד דוכתא אית בגהינם לאינון דקא מחללי שבתא. פיון דאיהו אוקיד שרגא עד לא מטא זמניה חד ממנא אית בגהינם במוצאי שבת ואוקיד בקדמיתא לההוא דוכתא ואמר האי דוכתא דפלגיא. וכל חייבין דגהינם מסייעי לאוקדא ההוא דוכתא ההוא ממנא קארי ואמר (ישעיה כ"ב) הנה יי מטלטלך טלטלה גבר ועטף עטה. חייבין דגהינם אמרי כדור אל ארץ רחבת ידים שמה תמות וגומר. בגין דאיהו גרים לון לאתוקדא עד לא מטא זמניהו. הא לן תלתא דגרימי ביש לגרימיהו כמה דאתמר:

תרגום הזוהר שלשה הם הגורמים רעה לעלמא. שנים הם צעולם הזה, ואחד צעולם האחר. ואלו הם, מי שמהלל את עצמו שלמדנו, ממונה אחד נתמנה לפני האדם, ובשעה שהאדם מהלל את עצמו, הממונה הזה ושבעים אחרים הממונים תחתיו, לוקחים המלה ההיא ואומרים אמן, ומעלים אותה למעלה ודנים אותו. והממונה ההוא רודף אחריו עד שעושה ומשלים לו הקללה של המלה ההיא שאמר. מי לנו גדול מפשה, שאמר, ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת, שאמר זה לכורך ושראל, ואף על פי שהקדוש צרוף הוא עשה לנו ומחל לישראל, עם כל זה, לא נכל מעונש. והרי אמרו, שלא נזכר שמו בפרשת ואתה תצוה, ונמחה משם. וכבר העמידוהו. ומי לנו גדול מדוד המלך שאמר, אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי. מהו בעוד רשע לנגדי. הינו אותו

הַמְמוּנָה שֶׁנִּתְמַנֶּה עַל זֶה שֶׁמִּהְלָל עַלְמוֹ, וְלוֹקַח הַמְּלָה הַיָּחַד לְהַיָּק לְאָדָם, כַּנִּזְכָּר לְעֵיל. וְאַחַד, שְׁעוֹשֶׂה רְעָה לְעַלְמוֹ, הוּא, מִי שֶׁאֲזַרְק לְחַס, אוֹ פְּרוּרֵי לְחַס, לְאָרֶץ וְעוֹשֶׂה צוֹ בְּצִיּוֹן, כְּמוֹ שֶׁלְמַדְנוּ. יֵאלֹו הַשָּׁנִים מְקַבְּלִים עוֹנֵנָיִם צְעוּלָם הַזֶּה. וְאַחַד, עוֹשֶׂה רְעָה לְעַלְמוֹ צְעוּלָם הַאֲחֵר, וְהוּא מִי שֶׁמְדַלֵּיק נֶר צְמוּלָאֵי שְׂצַת צְטָרָם שְׁמַגִּיעִים יִשְׁרָאֵל לְקִדּוּשׁ דְּסִדְרָא, דְּהֵינּוּ צְוֹאֲתָה קְדוּשָׁ וְכוּ' שְׁאוּמְרִים צְמוּלָאֵי שְׂצַת. וְהוּא שֶׁנִּפְחָט לְמַחְלָל שְׂצַת, פִּי גוֹרָם שֶׁאֵל הַגִּיהֵנָס תְּדַלֵּק קוֹדֵם זְמַנָּה. מִקּוֹם אֶחָד יֵשׁ צְגִיהֵנָס לְאֵלֹו שְׁמַחְלָלִים שְׂצַת. כִּיּוֹן שֶׁהוּא הַדְּלִיק נֶר קוֹדֵם זְמַנּוֹ, מְמוּנָה אֶחָד יֵשׁ צְגִיהֵנָס צְמוּלָאֵי שְׂצַת וּמְדַלֵּיק תְּחִלָּה אוֹתוֹ הַמְּקוֹם, וְאוּמֵר מִקּוֹם זֶה הוּא שֶׁל פְּלוּנִי. וְכָל הַרְשָׁעִים שֶׁצְגִיהֵנָס עוֹזְרִים לוֹ לְהַדְּלִיק אוֹתוֹ הַמְּקוֹם. אוֹתוֹ הַמְמוּנָה קוֹרָא וְאוּמֵר, הִנֵּה ה' מְטַלְטֵלָךְ טַלְטֵלָה גְּבֵר וְעֵטוֹף עֵטוּה. הַרְשָׁעִים שֶׁצְגִיהֵנָס אוּמְרִים, כְּדוּר אֵל אֶרֶץ רַחֲבַת יָדַיִם שְׁמָה תָּמוּת וְגו'. מִשּׁוּם שֶׁהוּא גָּרָם לָהֶם לְהַדְּלִיק לְפָנַי זְמַנָּס. הֲרֵי לָךְ שְׁלָטָה שְׁגוֹרְמִים רְעָה לְעַלְמָם, כְּמוֹ שֶׁלְמַדְנוּ.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם ה' תפלה פרק י"א

א. מוֹתֵר לַעֲשׂוֹת בַּיִת הַכְּנֻסֵת בַּיִת הַמְּדַרְשׁ אֲבָל בַּיִת הַמְּדַרְשׁ אֲסוּר לַעֲשׂוֹת בַּיִת הַכְּנֻסֵת שֶׁקְדוּשַׁת בַּיִת הַמְּדַרְשׁ יִתִּירָה עַל קְדוּשַׁת בַּיִת הַכְּנֻסֵת וּמַעֲלִין בְּקִדְשׁ וְלֹא מוֹרִידִין. בְּנֵי עִיר שֶׁמְכָרוּ בַּיִת הַכְּנֻסֵת יֵשׁ לָהֶן לִיקַח בְּדָמָיו תִּיבָה. מְכָרוּ תִיבָה יֵשׁ לָהֶן לִיקַח בְּדָמָיָה מְטַפְּחוֹת אוֹ תִיק לְסִפֵּר תוֹרָה מְכָרוּ מְטַפְּחוֹת אוֹ תִיק לּוֹקַחִין בְּדָמָיו חוּמְשֵׁין מְכָרוּ חוּמְשֵׁין לּוֹקַחִין בְּדָמָיו סִפֵּר תוֹרָה אֲבָל אִם מְכָרוּ סִפֵּר תוֹרָה אֵין לּוֹקַחִין בְּדָמָיו אֲלֵא סִפֵּר תוֹרָה אַחֵר שֶׁאֵין שָׁם קְדוּשָׁה לְמַעֲלָה מִקְדוּשַׁת סִפֵּר תוֹרָה וְכוּן בְּמוֹתְרֵיהֶן: **ב.** וְכוּן אִם גָּבוּ הָעַם מַעוֹת לְבָנוֹת בַּיִת הַמְּדַרְשׁ אוֹ לְבַיִת הַכְּנֻסֵת לְקִנּוּת תִּיבָה אוֹ מְטַפְּחוֹת וְתִיק אוֹ סִפֵּר תוֹרָה וְרָצוּ לְשַׁנוֹת כָּל מָה שֶׁגָּבוּ אֵין מְשַׁנִּין אוֹתָן אֲלֵא מִקְדוּשָׁה קֵלָה לְקְדוּשָׁה חֲמוּרָה מְמַנָּה. אֲבָל אִם עָשׂוּ מָה שֶׁגָּבוּ לַעֲשׂוֹת וְהוֹתִירוּ מְשַׁנִּין הַמוֹתֵר לְכָל מָה שֶׁיִּרְצוּ. וְכָל כְּלֵי בַיִת הַכְּנֻסֵת כְּבַיִת הַכְּנֻסֵת. פְּרוּכַת שְׁעַל הָאָרוֹן שֶׁמְנִיחִים בוֹ הַסְּפָרִים, כְּמְטַפְּחוֹת הַסְּפָרִים וְאִם הִתְנוּ עֲלֵיהֶם הָרִי הוּן כְּפִי הַתְּנָאֵי: **ג.** בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים שְׁמוֹתֵר לְמַכּוֹר בַּיִת הַכְּנֻסֵת בְּבַיִת הַכְּנֻסֵת שֶׁל כְּפָרִים שֶׁלֹּא עָשׂוּ אוֹתָהּ אֲלֵא עַל דַּעַת בְּנֵי הַכְּפָר

לְבַדָּם שֶׁתְּהִיָּה לָהֶם לְהִתְפַּלֵּל בָּהּ שְׂאֵם רָצוּ כֻלָּם לְמוֹכְרָה מוֹתָרִין. אָבֵל בֵּית
הַכְּנֶסֶת שֶׁל כְּרִפְיוֹ הוֹאִיל וְעַל דַּעַת כָּל אַנְשֵׁי הָעוֹלָם נַעֲשֶׂה שְׂיָבוֹא וְיִתְפַּלֵּל בּוֹ
כָּל הַבָּא אֶל הַמִּדְיָנָה נַעֲשֶׂה שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִין מוֹכְרִין אוֹתוֹן לְעוֹלָם:

מוסר

מספרי חסידים סי' ל"ה ל"ו

כָּל חֲסִיד יִתְפַּלֵּל אֶלְיָךְ לְעֵת מְצֵא וְדַרְשׁוֹ חֲכָמִים לְעֵת מְצֵא זֹ אִשָּׁה שְׂיִזְמִין לוֹ
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אִשָּׁה טוֹבָה כִּי מֵה' אִשָּׁה מְשַׁכֶּלֶת בְּנוֹהֵג שְׂבֻעוֹלָם הָאִישׁ
כְּרוּךְ אַחֲרֵי הָאִשָּׁה שְׂנֵאָמֵר בְּאַחֲבָב אֲשֶׁר הִסְתַּה אֹתוֹ אִיזְבֵּל אֲשֶׁתוֹ. וּמַעֲשֶׂה

בְּחֲסִיד אֶחָד (ב"ר פ"י ו' ע"ש **כל**. המעשה) שְׂנֵאָמֵר אִשָּׁה חֲסִידָה גְמוּרָה לְיָמִים נָתַן
לָהּ גִט הַלֵּךְ וְנִשְׂאָ אִשָּׁה רָעָה בֵּת בְּלִיעֵל וְזֹאת הִלְכָה וְנִשְׂאָת לְרָשָׁע גְמוּר
הַחֲסִיד עָזַב מִדְּתוֹ וְנִהְפָּךְ בַּעֲצַת הַרְעָה וְהִרְשָׁע שֶׁב מִרְשָׁעוֹ וְנַעֲשֶׂה חֲסִיד גְמוּר
עַל יְדֵי אֲשֶׁתוֹ לְכֹן כָּל יָרָא ה' אֵל יִקַּח עֲצָה מֵאֲשֶׁתוֹ מְדַבֵּר מְצוּה מִפְּנֵי שְׂעִינִיָּהֶם
צָרָה וְאֶפְלוּ הִיא יִרְאֵת שְׂמִים מִי לָנוּ גְדוּלָה בִּירְאֵת שְׂמִים יוֹתֵר מִשְׂרָה אִמְנוּ.
אֵף עַל פִּי שְׂאָמֵר לָהּ אֲבָרְהָם מִהָרִי שֶׁלֵּשׁ סָאִים קָמַח עַד שְׂצוּהָ לָהּ סוּלָת
וְדַרְשׁוֹ חֲכָמִים מִכָּאן שֶׁהָאִשָּׁה עֵינִיָּה צָרָה בְּאוֹרְחִים יוֹתֵר מִן הָאִישׁ אָבֵל
בְּדַבְרֵי הָעוֹלָם אֲתַתָּךְ גּוֹצָא גְחִין וְלַחִישׁ לָהּ: (משלי י) שֶׁם רְשָׁעִים יִרְקֹב אֱלוֹ
הַסּוֹפְרִים הַמוֹסִיפִים תִּיבּוֹת אוֹ מְחַסְרִים תִּיבּוֹת וּמְכֻוֹנִים לְרְמוֹז שְׂמִם
בְּרָאשֵׁי שִׁטוֹת וְכִי בְשָׁבִיל שְׂמִם הַנְּמָאָס יִחְסְרוּ תִיבּוֹת אוֹ יוֹסִיפוּ אוֹ יִהְפְּכוּ
עֲלֵיהֶם נֵאָמֵר (תהלים ט) שְׂמִם מְחִית לְעוֹלָם וְעַד:

פינחס ליל שישי תורה

צרוף יהוה

אֵלֶּה מִשְׁפּוֹנוֹת בְּנֵי-גֵד לְפָקֵדֵיהֶם אַרְבָּעִים (יח)
אֵלֶּף וְזֹמַשׁ מֵאוֹת: (ס) אֵלֶּין זְרַעֲנֵת בְּנֵי גֵד לְמַנְגִּהוֹן אַרְבָּעִין אֵלֶּפִין

וחמש מאה: (יט) בְּנֵי יְהוּדָה עַר וְאוֹנָן וַיָּמִית עַר וְאוֹנָן
 בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: בְּנֵי יְהוּדָה עַר וְאוֹנָן וַיָּמִית עַר וְאוֹנָן בְּאֶרֶץ דְּכָנָן: (כ)
 וַיְהִיו בְּנֵי-יְהוּדָה לְבִשְׁפוֹזוֹתָם לְשִׁלָּה
 מִשְׁפּוֹזוֹת הַשְּׁלֵלִי לְפָרֵץ מִשְׁפּוֹזוֹת הַפְּרָצִי לְאֵרוֹז
 מִשְׁפּוֹזוֹת הַאֵרוֹזִי: וְהוּוּ בְנֵי יְהוּדָה לְזַרְעִיתָהוּן לְשִׁלָּה זַרְעִית שְׁלָה לְפָרָץ
 זַרְעִית פָּרָץ לְזָרַח זַרְעִית זָרַח: (כא) וַיְהִיו בְּנֵי-פָרֵץ לְזוֹצָרוֹן
 מִשְׁפּוֹזוֹת הַזּוֹצָרִי לְזוֹבְמוֹל מִשְׁפּוֹזוֹת הַזּוֹבְמוֹלִי: וְהוּוּ
 בְנֵי פָרָץ לְחָצְרוֹן זַרְעִית חָצְרוֹן לְחַמוֹל זַרְעִית חַמוֹל: (כב) אָכְלָה מִשְׁפּוֹזוֹת
 יְהוּדָה לְפִקְדֵיהֶם שִׁשָּׁה וְשִׁבְעִים אָכַף וְזוֹמֵשׁ
 מֵאוֹת: (ס) אֵלִין זַרְעִית יְהוּדָה לְמַנְיָנִיהוּן שִׁבְעִין וְשִׁתָּא אֵלְפִין וְחֲמֵשׁ מֵאָה:
 (כג) בְּנֵי יִשְׁשָׁכָר לְבִשְׁפוֹזוֹתָם תוֹלַע מִשְׁפּוֹזוֹת
 הַתוֹלַעִי לְפוֹה מִשְׁפּוֹזוֹת הַפוֹנִי: בְּנֵי יִשְׁשָׁכָר לְזַרְעִיתָהוּן תוֹלַע
 זַרְעִית תוֹלַע לְפוֹה זַרְעִית פּוֹנִי: (כד) לִישׁוֹב מִשְׁפּוֹזוֹת הַיִּשְׁבִּי
 לְשִׁמְרוֹן מִשְׁפּוֹזוֹת הַשִּׁמְרוֹנִי: לְיִשׁוֹב זַרְעִית יִשׁוֹב לְשִׁמְרוֹן זַרְעִית
 שִׁמְרוֹן:

רס"י לישוב. הוא יוב האמור ציורדי מצרים, כי כל המשפחות נקראו על
 שם יורדי מצרים. והנלדין משם והלאה לא נקראו המשפחות על שם, חוץ
 ממשפחות אפרים ומנשה שנלדו כלם במצרים, וארד ונעמן בני בלע בן
 בנימין. ומלאתי ביסודו של רבי משה הדרשן שירדה אמן למצרים כשהיתה
 מעברת מהם, לכך נחלקו למשפחות, כחצרון וחמול, שהיו בני בנים ליהודה,
 וחבר ומלכיאל שהיו בני בנים של אשר. ואם אגדה היא הרי טוב, ואם לאו,
 אומר אני, שהיו לבלע בני בנים הרבה, ומשנים הללו ארד ונעמן יראה מכל
 אחד משפחה רבה ונקראו תולדות שאר הבנים על שם בלע, ותולדות השנים

הללו נקראו על שם. וכן אני אומר בצני מכיר, שנחלקו לשתי משפחות, אחת נקראת על שמו ואחת נקראת על שם גלעד בנו. חמש משפחות חסרו מצניו של בנימין, כאן נתקימה מקלת נבואת אמו שקראתו בן אוני, בן אניותי ובפלאש בגבעה נתקימה כלה. זו מלאתי ביסודו של ר' משה הדראן:

אֶלֶּה מִשְׁפּוֹזוֹת יִשְׁשָׁכָר לְפִקְדֵיהֶם אַרְבַּעַה (כה)

וְשֵׁשִׁים אֶלֶף וְשִׁלְשֵׁ מֵאוֹת: (ס) אליו זרעית יששכר למנציחהו

שתין וארבעה א: לפין ותלת מאה: (כו) **בְּנֵי זְבוּלֹן**

לְמִשְׁפּוֹזוֹתָם לְסֹרֵד מִשְׁפּוֹזוֹת הַסֹּרְדִי לְאֶלֶן

מִשְׁפּוֹזוֹת הָאֶלְנֵי לְיִזּוּלְאֵל מִשְׁפּוֹזוֹת הַיִּזּוּלְאֵלִי:

בני זבולון לזרענתהו לסרד זרעית סרד לאלון זרעית אלון לחלאל זרעית נחלאל: (כז) **אֶלֶּה מִשְׁפּוֹזוֹת הַזְּבוּלֹנִי לְפִקְדֵיהֶם**

שֵׁשִׁים אֶלֶף וְזֹמֶשׁ מֵאוֹת: (ס) אליו זרעית זבולון למנציחהו

שתין אלפין וזמש מאה: (כח) **בְּנֵי יוֹסֵף לְמִשְׁפּוֹזוֹתָם מִנִּשְׁה**

וְאֶפְרַיִם: בני יוסף לזרענתהו מנשה ואפרים: (כט) **בְּנֵי מְנַשֶּׁה**

לְמַכִּיר מִשְׁפּוֹזוֹת הַמַּכִּירִי וּמַכִּיר הוֹלִיד אֶת-

גְּלָעָד לְגָלָעָד מִשְׁפּוֹזוֹת הַגְּלָעָדִי: בני מנשה למכיר זרעית

מכיר ומכיר אוליד זת גלעד לגלעד זרעית גלעד: (ל) **אֶלֶּה בְּנֵי גְלָעָד**

אֵיעֶזֶר מִשְׁפּוֹזוֹת הָאֵיעֶזְרִי לְזוּלָק מִשְׁפּוֹזוֹת

הַזּוּלָקִי: אליו בני גלעד איעזר זרעית איעזר לחלק זרעית חלק: (לא)

וְאֲשֶׁרִיאֵל מִשְׁפּוֹזוֹת הָאֲשֶׁרִיאֵלִי וְשָׁכֶם מִשְׁפּוֹזוֹת

הַשָּׁכֶמִי: ואשריאל זרעית אשריאלי ושכם זרעית שכם: (לב)

וְשִׁמְיֵדֵעַ מִשְׁפּוֹזוֹת הַשִּׁמְיֵדֵעִי וְזוֹפָר מִשְׁפּוֹזוֹת

הַזֹּפְרִי: וּשְׂמִידַע זְרָעִית שְׂמִידַע וְחֶפֶר זְרָעִית חֶפֶר: (לג) וּצְלָפוֹזֹד
 בֶּן-זֹפֶר לֹא-הָיוּ לוֹ בָּנִים כִּי אִם-בָּנוֹת וְשֵׁם
 בָּנוֹת צְלָפוֹזֹד מִזֹּלָה וְנָעָה זֹלָלָה מִלְכָּה
 וְתִרְצָה: וּצְלָפְחָד בֶּר חֶפֶר לֹא הָיוּ לִיה בָּנִים אֱלֹהֵינוּ בָּנָו וְשֵׁם בְּנַת צְלָפְחָד
 מַחְלָה וְנוֹעָה חֲגֵלָה מְלָכָה וְתִרְצָה: (לד) אֵלֶּה מִשְׁפּוֹזֹת מִנְּשֵׂה
 וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וְזֹמְשִׁים אֶלֶף וְשִׁבְעַת מֵאוֹת: (ט)
 אֵלֶינוּ זְרָעִית מְנַשֶּׁה וּמְנַגְיָהוֹן חֲמָשִׁין וְתָרִין אֶלְפִין וְשִׁבְעַת מֵאָה: (לה) אֵלֶּה
 בְּנֵי-אֶפְרַיִם לְמִשְׁפּוֹזֹתָם לְשֵׁוֹת־לָזוּ מִשְׁפּוֹזֹת
 הַשֵּׁת־לָזוּי לְבָכָר מִשְׁפּוֹזֹת הַבְּכָרִי לְתַזּוֹן
 מִשְׁפּוֹזֹת הַתַּזּוֹנִי: אֵלֶינוּ בְּנֵי אֶפְרַיִם לְזְרָעִיתָהוֹן לְשֵׁוֹת־לַח זְרָעִית
 שֵׁוֹת־לַח לְבָכָר זְרָעִית בְּכָר לְתַחַן זְרָעִית תַּחַן: (לו) וְאֵלֶּה בְּנֵי שֵׁוֹת־לָזוּ
 לְעֶרְן מִשְׁפּוֹזֹת הָעֶרְנִי: וְאֵלֶינוּ בְּנֵי שֵׁוֹת־לַח לְעֶרְן זְרָעִית עֶרְן:

רש"י ואלה בני שותלח וגו'. שאר בני שותלח נקראו תולדותיהם על שם שותלח. ומערן יראה משפחה רבה ונקראת על שמו. ונחשבו בני שותלח לשתי משפחות. לא וחשוב ותמלא צפרקה זו חמשים ושבע משפחות, ומבני לוי שמונה, הרי ששים וחמש, וזה שנאמר (דברים ז, ז) כי אתם המעט וגו', ה"א מעט, חמשה אתם חסרים ממשפחות כל העמים, שהן שבעים, אף זה הבנתי מייסודו של ר' משה הדקן. אך הארכתי לפחות ולהוסיף בדבריו:

(לז) אֵלֶּה מִשְׁפּוֹזֹת בְּנֵי-אֶפְרַיִם לְפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם
וְשִׁלְשִׁים אֶלֶף וְזֹמְשִׁים מֵאוֹת אֵלֶּה בְּנֵי-יוֹסֵף
לְמִשְׁפּוֹזֹתָם: (ט) אֵלֶינוּ זְרָעִית בְּנֵי אֶפְרַיִם לְמְנַגְיָהוֹן תְּלַתִּין וְתָרִין אֶלְפִין

וְחָמֵשׁ מֵאָה אֱלֹוּן בְּנֵי יוֹסֵף לְזַרְעֵתְהוֹן: (לח) בְּנֵימוֹן
לְמִשְׁפּוֹתָם לְכָל מִשְׁפּוֹת הַבְּלָעִי לְאִשְׁבֵּל
מִשְׁפּוֹת הָאִשְׁבֵּל לְאֹזִירָם מִשְׁפּוֹת
הָאֹזִירָמוֹ: בְּנֵי בְנָמִין לְזַרְעֵתְהוֹן לְכָל זָרְעִית בְּלַע לְאִשְׁבֵּל זָרְעִית אִשְׁבֵּל
לְאַחִירָם זָרְעִית אַחִירָם:

רס"י לְאַחִירָם. הוּא אַחֵי שִׁירָד לְמַזְרֵים, וְלִפִּי שְׁנַקְרָא עַל סָם יוֹסֵף שָׁהִי
אַחֵי וְרָם מִמֶּנּוּ נִקְרָא אַחִירָם:

לט) לְשִׁפּוֹתָם מִשְׁפּוֹת הַשִּׁפּוֹתָמוֹ לְזוֹפָם מִשְׁפּוֹת
הַזּוֹפָמוֹ: לְשִׁפּוֹתָם זָרְעִית שְׁפּוֹתָם לְחוֹפָם זָרְעִית חוֹפָם:

רס"י לְשִׁפּוֹתָם. הוּא מִפִּים, עַל שָׁהִי יוֹסֵף שְׁפּוֹתָמוֹ זִין הַאֲמוֹת:

מ) וַיְהִי בְנֵי-בְלָע אֶרְדָּ וְנַעֲמֹן מִשְׁפּוֹת הָאֶרְדָּי
לְנַעֲמֹן מִשְׁפּוֹת הַנַּעֲמִי: וְהוּוּ בְנֵי בְלַע אֶרְדָּ וְנַעֲמֹן זָרְעִית הָאֶרְדָּי
לְנַעֲמֹן זָרְעִית נַעֲמִי: (מא) אֶלֶּה בְנֵי-בְנֵימוֹן לְמִשְׁפּוֹתָם
וּפְקֻדֵיהֶם זֹמֶשֶׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶּף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת:
ס) אֱלֹוּן בְּנֵי בְנָמִין לְזַרְעֵתְהוֹן וּמִנְגִּיָהוֹן אַרְבָּעִין וְחֲמִשָּׁא אֶלְפִין וְשִׁית מֵאָה:
מב) אֶלֶּה בְנֵי-דָן לְמִשְׁפּוֹתָם לְשׁוֹזָם מִשְׁפּוֹת
הַשׁוֹזָמוֹ אֶלֶּה מִשְׁפּוֹת דָּן לְמִשְׁפּוֹתָם: אֱלֹוּן בְּנֵי
דָן לְזַרְעֵתְהוֹן לְשׁוֹחָם זָרְעִית שׁוֹחָם אֱלֹוּן זָרְעִית דָּן לְזַרְעֵתְהוֹן:

רס"י לְשׁוֹחָם. הוּא חָשִׁים:

(מג) כָּל-מוֹשְׁפּוֹזוֹת הַשְּׁוֹזָזִי לְפָקְדֵיהֶם אַרְבַּעַת
וְשָׁנָיִם אֶלֶף וְאַרְבַּעַת מֵאוֹת: (ס) כָּל זָרְעִית שׁוֹחֵם לְמַנְגִּיחוֹן
שְׁתֵּינָן וְאַרְבַּע אֶלְפִין וְאַרְבַּע מֵאָה:

פינחס יום שישי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

(מד) בְּנֵי אֱשֶׁר לְמוֹשְׁפּוֹזוֹתָם לְיִמְנָה מוֹשְׁפּוֹזוֹת
הַיִּמְנָה לְיִשְׁוִי מוֹשְׁפּוֹזוֹת הַיִּשְׁוִי לְבְרִיעָה
מוֹשְׁפּוֹזוֹת הַבְּרִיעִי: בְּנֵי אֱשֶׁר לְזָרְעִיתָהוֹן לְיִמְנָה זָרְעִית יִמְנָה לְיִשְׁוִי
זָרְעִית יִשְׁוִי לְבְרִיעָה זָרְעִית בְּרִיעָה: (מה) לְבְנֵי בְרִיעָה לְזֹזָבָר
מוֹשְׁפּוֹזוֹת הַזֹּזָבָר לְמוֹלְכֵי־אֵל מוֹשְׁפּוֹזוֹת
הַמוֹלְכֵי־אֵלִי: לְבְנֵי בְרִיעָה לְחֶבֶר זָרְעִית חֶבֶר לְמוֹלְכֵי־אֵל זָרְעִית מְלֻכֵי־אֵל:
(מו) וְשֵׁם בֵּית-אֱשֶׁר עָרְוֹז: וְשׁוֹם: בֵּית אֱשֶׁר סָרַח:

כ"י וסס צת חקר סרת. לפי שהיתה קיימת בחיים מנחה כאן:

(מז) אֵלֶּה מוֹשְׁפּוֹזוֹת בְּנֵי-אֱשֶׁר לְפָקְדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה
וְזוֹמוֹשֵׁיִם אֶלֶף וְאַרְבַּעַת מֵאוֹת: (ס) אֵלֶּן זָרְעִית בְּנֵי אֱשֶׁר
לְמַנְגִּיחוֹן חֲמִשִּׁין וּתְלָתָא אֶלְפִין וְאַרְבַּע מֵאָה: (מח) בְּנֵי זְפָתְכִי
לְמוֹשְׁפּוֹזוֹתָם לְיִזְעָאֵל מוֹשְׁפּוֹזוֹת הַיִּזְעָאֵל לְגוֹנֵי

בצבא בתרא (הכב, א) אלעזר הכהן היה מלצבא באורים ותמים, ואומר ברוח הקדש אם שבט פלוני עולה, תחום פלוני עולה עמו. והשבטים היו כתובים בשנים עשר פתקין, ושנים עשר גבולים בשנים עשר פתקין, ובללום בקלפי והנשיא מכניס ידו לתוכה ונוטל שני פתקין, עולה בידו פתק של שם שבטו, ופתק של גבול המפורש לו, והגורל עצמו היה כוח ואומר אני הגורל עליתי לגבול פלוני, לשבט פלוני, שנאמר על פי הגורל, ולא נתחלקה הארץ במדה, לפי שיש גבול משבח מחברו, אלא בשומא, בית כור רע כנגד בית סאה טוב, הכל לפי הדמים:

(נה) אַךְ-בְּגוֹרֵל יוֹזֵק אֶת-הָאָרֶץ לְשִׁבּוֹת

מִטּוֹת-אֲבֹתָם יִזְזוּלוּ: בְּרַם בְּעִדָּבָא תִתְפְּלִיג יַת אַרְעָא לְשִׁמְחָו שְׁבִיטֵי אֲבָהֵתְהוֹן יְחִסְנוּן:

רש"י לשמות מטות אבתם. אלו יוצאי מצרים. שנה הכתוב נחלה זו מכל הנחלות שבחורה, שכל הנחלות החיים יורשים את המתים וכאן מתים יורשים את החיים. כיצד, שני אחים מיוצאי מצרים, שהיו להם בנים צבאי הארץ, לזה אחד ולזה שלשה, האחד נטל חלק אחד, והשלשה נטלו שלשה, שנאמר לאלה תחלק הארץ, חזרה נחלתן אלל אבי אביהן וחלקו הכל בשוה. וזה שנאמר לשמות מטות אבתם ינחלו. שאחר שנטלו הבנים חלקוה לפי האבות שיצאו ממצרים, ואלו מתחלה חלקוה למנין יוצאי מצרים לא היו נוטלין אלו הארבעה, אלא שני חלקים, עכשן נטלו ארבעה חלקים: אך בגורל. יצאו יהושע וכלב, וכן הוא אומר (שופ' א) ויתנו לכלב את חברון כאשר דבר משה, ואומר (יהושע יט) על פי ה' נתנו לו את העיר אשר שאל: מטות אבתם. יצאו גרים ועבדים:

(נו) עַל-פִּי הַגּוֹרֵל תִּזְזַלְקָה גְּזוּלָתוֹ בֵּין הַבָּ לְמַעֲט:

(ס) על פנים עִדָּבָא תִתְפְּלִיג אֲחִסְנִתְהוֹן בֵּין סְגִיאי לְעִירֵי:

רש"י על פי הגורל. הגורל היה מדבר, כמו שפרשתי, מגיד שנתחלקה ברוח הקדש, לכך נאמר על פי ה':

(נז) וְאֵלֶּה פְּקוּדֵי הַלֵּוִי לְמִשְׁפּוֹתָם לְגֶרְשׁוֹן
 מִשְׁפּוֹת הַגֵּרְשֵׁי לְקָהָת מִשְׁפּוֹת הַקָּהָתִי
 לְמִרְרֵי מִשְׁפּוֹת הַמִּרְרֵי: וְאֵלֶּיךָ מִנִּיגֵי לְוָאֵי לְזִרְעֵיךָ לְגֶרְשׁוֹן
 זִרְעֵיךָ גֶרְשׁוֹן לְקָהָת זִרְעֵיךָ קָהָת לְמִרְרֵי זִרְעֵיךָ מִרְרֵי: (נח) אֵלֶּה |
 מִשְׁפּוֹת כְּלֵי מִשְׁפּוֹת הַלְּבָבִי מִשְׁפּוֹת הַזֶּזְבֵּרִי
 מִשְׁפּוֹת הַמִּזְזָלִי מִשְׁפּוֹת הַמִּזְזָלִי מִשְׁפּוֹת
 הַקָּרְוֵי וְקָהָת הַזֶּזְבֵּרִי אֶת-עֲמֶרְם: אֵלֶּיךָ זִרְעֵיךָ לְוָאֵי זִרְעֵיךָ
 לְבָנֶיךָ זִרְעֵיךָ חֲבֵרוֹן זִרְעֵיךָ מַחְלֵי זִרְעֵיךָ מוֹשֵׁי זִרְעֵיךָ קָרַח וְקָהָת אוֹלִיד זֶת
 עֲמֶרְם:

רש"י אלה משפחת לוי. חסר כאן משפחות השמעני והעזיאל וקצת מן
 היצהרי:

(נט) וְשֵׁם | אִשֶּׁת עֲמֶרְם יוֹכָבֵד בַּת-לְוִי אִשֶּׁר
 יָלְדָה אֹתָהּ לְלֵוִי בְּמִצְרַיִם וְהַזֶּזְבֵּרִי לְעֲמֶרְם אֶת-
 אֶהֱרֹן וְאֶת-מֹשֶׁה וְאֶת מִרְיָם אֲזוֹתָם: וְשׁוֹם אֶת
 עֲמֶרְם יוֹכָבֵד בַּת לְוִי דִילְדָת זֶתָה לְלֵוִי בְּמִצְרַיִם וַיִּלְדָת לְעֲמֶרְם זֶת אֶהֱרֹן וְזֶת
 מֹשֶׁה וְזֶת מִרְיָם אַחֲתָהוֹן:

רש"י אשר ילדה אתה ללוי במצרים. לידתה במצרים ואין הורחה במצרים.
 כשנכנסו לתוך החומה ילדתה, והיא השלימה מנין שבעים, שהרי צפרטון אי
 אתה מוצא אלא ששים ותשע:

(ס) וַיִּוָּלֵד לְאֶהֱרֹן אֶת-נָדָב וְאֶת-אַבְיָהוּא אֶת-
 אֶלְעָזָר וְאֶת-אִיתָמָר: וְאֶתְּלִיד לְאֶהֱרֹן זֶת נָדָב וְזֶת אַבְיָהוּא זֶת
 אֶלְעָזָר וְזֶת אִיתָמָר: (סא) וַיָּמָת נָדָב וְאַבְיָהוּא בְּהַקְרִיבָם

אִשׁ-זָרָה לִפְנֵי יְהוָה: ומית נדב ואביהוא בקרוביהון אשתא
נוכריתא קדם יי: (סב) וַיְהִי פִקְדֵיהֶם שְׁלֵשָׁה וְעֶשְׂרִים
אֶלֶף כָּל-זָכָר מִבֶּן-זוֹדֵשׁ וּמַעֲלָה כִּי לֹא
הִתְפַּקְדּוּ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי לֹא-נָתַן לָהֶם
נְזוּזָה בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: והוּוּ מַנְיָנִיהוּן עֲשָׂרִין וּתְלָתָא אֶלְפִין
כָּל דְּכוּרָא מִבְּר גְּרָחָא וּלְעֵילָא אַרְי לֹא אֲתַמְנִיאוּ בְּגוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אַרְי לֹא
אֲתִיחִיבַת לְהוּן אַחְסָנָא בְּגוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

רש"י כי לא התפקדו בתוך בני ישראל. להיות נמנין בני עשרים שנה, ומה
טעם: כי לא נתן להם נחלה. והנמנין מנן עשרים שנה היו בני נחלה, שנאמר
איך לפי פקדיו יתן נחלתו:

(סג) אֵלֶּה פְּקוּדֵי מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר
פָּקְדוּ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל
יַרְדֵּן יְרוּזוּ: אליו מנני משה ואלעזר כהנא די מנו ית בני ישראל
במישריא דמואב על ירדנא דיריחו: (סד) וּבְאֵלֶּה לֹא-הָיָה אִישׁ
בְּמִפְקוּדֵי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֲשֶׁר פָּקְדוּ אֶת-
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבַר סִינַי: ובאליו לא הוה גבר ממנני משה
ואהרון כהנא די מנו ית בני ישראל במדברא דסיני:

רש"י ובאלה לא היה איש וגו'. אצל על הנשים לא נגזרה גזרת המרגלים,
לפי שהן היו מחזקות את הארץ. האנשים אומרים (במדבר יז, ז) נתנה ראש
ונסובה מלרימה, והנשים אומרות (במד' כז) תנה לנו אחזה. לכך נסמכה פרשת
צנות כלפחד לכאן:

(סח) כִּי-אָמַר יְהוָה לָהֶם מוֹת יָמֹתוֹ בַּמִּדְבָּר
 וְלֹא-זוֹתָר מֵהֶם אִישׁ כִּי אִם-כָּלֵב בֶּן-יִפְתָּה
 וַיְהוֹשִׁעַ בֶּן-נֹון: (ס) אָרִי אָמַר יי להון מימת ימותיו במדברא ולא
 אשתאר מנהון אנש אלהן פלב בר יפנה ויהושע בר נון: כז (א)
 וַתִּקַּר בְּנֵה בְּנוֹת צִלְפוֹזָד בֶּן-זֹפֹר בֶּן-גִּלְעָד
 בֶּן-מְכִיר בֶּן-מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפּוֹזֹת מְנַשֶּׁה בֶּן-
 יוֹסֵף וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֹתָיו מִזֹּכֶה זַעֲה וְזֹגְלָה
 וּמִלְכָּה וְתַרְצָה: וְקַרְיָבָא בְּנֵת צִלְפֹּחַד בְּרַ חֲפָר בְּרַ גִּלְעָד בְּרַ מְכִיר בְּרַ
 מְנַשֶּׁה לְזַרְעֵנָת מְנַשֶּׁה בְּרַ יוֹסֵף וְאֵלִין שְׁמֹת בְּנֵתֵיהָ מִחֲלָה נוּעָה וְחֲגִלָּה וּמִלְכָּה
 וְתַרְצָה:

רש"י למשפחת מנשה בן יוסף. למה נאמר, והלא כבר נאמר בן מנשה, אלא
 לומר כך יוסף חבב את הארץ, שנאמר (בראשית נ, כה) והעליתם את עלמתי וגו'
 , ובנותיו חבבו את הארץ, שנאמר (במדבר כז, ז) תנה לנו אחזה. וללמדך שהיו
 כלם לדיקים, שכל מי שמעשיו ומעשה אבותיו סתומים ופרטו כך הכתוב
 באחד מהם ליחסו לשבת, הרי זה לדיק בן לדיק. ואם יחסו לגנאי כגון (מלכים
 ב' כה, כה) בא ישמעאל בן נתניה בן אלישמע, בידוע שכל הנזכרים עמו רשעים
 היו: מחלה נעה וגו'. ולהלן הוא אומר (במדבר לו, יא) ותהיינה מחלה תרצה,
 מגיד שכלן שקולות זו כזו, לפיכך שנה את סדרן:

(ב) וַתַּעֲבֹדָה לְפָנַי מִשֶּׁה וְלְפָנַי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן
 וְלְפָנַי הַנְּשִׂיָאִם וְכָל-הָעֵדָה פָּתְחוּ אֹהֶל-מוֹעֵד
 לְאָמֹר: וְקָמוּ קָדָם מֹשֶׁה וְקָדָם אֶלְעָזָר פְּתָחָא וְקָדָם רַבְרַבָּא וְכָל כְּנִשְׁתָּא
 בְּתַרְע מִשְׁכַּן זְמַנָּא לְמִימָר:

רש"י לפני משה ולפני אלעזר. מגיד שלא עמדו לפנייהם אלא בשנת
 הארבעים, אחר שמת אהרן: לפני משה. ואחר כך לפני אלעזר, אפשר אם

משה לא ידע אלעזר יודע, אלא סרס המקרא ודרכהו, דברי רבי יאשיה.
אזא חנו מקום רבי אלעזר אומר צבית המדרש היו יושבים, ועמדו לפני
כלם:

(ג) אָבִינוּ מֵת בַּמִּדְבָּר וְהוּא לֹא-הָיָה בְּתוֹךְ
הַעֲדָה הַזֹּעֲדִים עַל-יְהוָה בְּעֵדֶת-קְרוֹז כִּי-
בְּזוֹטָאוֹ מֵת וּבְצִיָּם לֹא-הָיוּ לוֹ: אָבוֹנָא מֵיִת בְּמִדְבָּרָא וְהוּא
לֹא הָוָה בְּגוֹ כְּנִשְׁתָּא דְאַזְדַּמְנוּ עַל יְיָ בְּכְנִשְׁתָּא דְקִרְח אַרְי בְּחוּבִיָּה מֵיִת וּבְגִין לֹא
הָוָה לֵיהּ:

רס"י והוא לא היה וגו'. לפי שהיו צאות לומר צחטאו מת, נזקו לומר
לא צחטאו מתלוננים ולא בעדת קרח שהלו על הקדוש צרוך הוא, אלא צחטאו
לצדו מת, ולא החטיא את אחרים עמו. ר' עקיבא אומר מקושא עלים היה.
ור' שמעון אומר מן המעפילים היה:

(ד) לָמָּה יִגָּרַע יְשָׁם-אָבִינוּ מִתּוֹךְ מִשְׁפּוֹזוֹתָיו כִּי
אֵין לוֹ בֶּן תִּנָּה-לָנוּ אֲזוּזָה בְּתוֹךְ אֲזוּזֵי אָבִינוּ:
לְמָא יִתְמַנַּע שְׂמָא דְאַבוֹנָא מְגוֹ זְרַעִיתִיָּה אַרְי לֵית לֵיהּ בֶּרֶ הַב לָנָא אַחְסָנָא בְּגוֹ
אַחֵי אָבוֹנָא:

רס"י למה יגרע שם אבינו. אנו במקום בן עומדות, ואם אין הנקבות
חשובות זרע, תתיבס אמנו ליבס: כי אין לו בן. הא אם היה לו בן לא היו
תוצעות כלום. מגיד שחכמניות היו:

(ה) וַיִּקְרַב מִשְׁעָה אֶת-מִשְׁפָּטָן לְפָנָי יְהוָה: (ו) וְקָרַב
מִשְׁעָה יֵת דִּינְהוֹן קָדָם יְיָ:

רס"י ויקרב משה את משפטון. נתעלמה הלכה ממנו וכאן נפרע על שנטל
עטרה לומר (דברים א, יז) והדבר אשר יקשה מכס תקרבון אלי. דבר אחר ראוי
היתה פרשה זו להכתב על ידי משה, אלא שזכו צנות כלפחד ונכתבה על ידו:

(ו) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: וְאָמַר יי
לְמֹשֶׁה לְמִימָר: (ז) כִּן בְּנוֹת צִלְפוּחַד דְּבַרְתָּ נָתַן וְנָתַן
לָהֶם אֲזוּזֹת גְּזוּזָה בְּתוֹךְ אֲזוּזֵי אֲבֵיהֶם וְהֶעֱבַרְתָּ
אֶת-גְּזוּזַת אֲבֵיהֶן לָהֶן: יאות בַּגֵּת צִלְפוּחַד מִמְלָכוֹ מִפְּנֵי וַתִּפְּנֵן
לְהוֹן אַחֲדַת אַחְסָנָא בְּגוֹ אַחֵי אַבְיָהוֹן וְתַעֲבַר וְתִּאֲחַסְנַת אַבְיָהוֹן לָהֶן:

רס"י כן בנות כלפחד דברת. כתרגומו יאות, כך כתובה פרשה זו לפני
במרום, מגיד שראתה עיני מה שלא ראתה עינו של משה: כן בנות כלפחד
דברת. יפה תבעו. אשרי אדם שהקדוש ברוך הוא מודה לדבריו: נתן נתן. שני
חלקים, חלק אביהן, שהיה מיוצאי מצרים, וחלקו עם אחיו בנכסי חפר:
והעברת. לשון עברה הוא צמי שאינו מניח בן לירשו. דבר אחר על פס שהבנת
מעברת נחלה משצט לשצט שצנה ובעלה יורשין אותה. שלא תסוב נחלה לא
נכסיה אלא לאותו הדור בלבד וכן והעברתם את נחלתו לבתו, בכלן הוא
אומר ונתתם, ובצת הוא אומר והעברתם:

(ח) וְאֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּדְבָר לֵאמֹר אִישׁ כִּי-
יָמוּת וּבֶן אֵיִן לוֹ וְהֶעֱבַרְתֶּם אֶת-גְּזוּזַתוֹ לְבִתּוֹ:
ועם בני ישראל תמליל למימר גבר ארי ימות ובר לית ליה ויתעברון וְתִּאֲחַסְנַתִּיהָ לְבַרְתֶּיהָ: (ט) וְאִם-אֵיִן לוֹ בֵּת וְנָתַתֶּם אֶת-
גְּזוּזַתוֹ לְאֲזוּזָיו: וְאִם לִיהָ בְּרָתָא וְתִתְּנוּן וְתִּאֲחַסְנַתִּיהָ לְאֲחוּהִי: (י)
וְאִם-אֵיִן לוֹ אֲזוּזִים וְנָתַתֶּם אֶת-גְּזוּזַתוֹ לְאֲזוּזֵי
אָבִיו: וְאִם לִיהָ אַחִין וְתִתְּנוּן וְתִּאֲחַסְנַתִּיהָ לְאֲחֵי אַבְיָהִי: (יא) וְאִם-
אֵיִן אֲזוּזִים לְאָבִיו וְנָתַתֶּם אֶת-גְּזוּזַתוֹ לְשֵׁאֲרֵי
הַקָּרֵב אֵלָיו מִבְּשֵׁפוּזוֹתָיו וְיִרְשׁ אֶתְהָ וְהִיתָה
לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְזִקְתָּ מִשְׁפָּט כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה

אֶת-מוֹשֶׁה: (פ) וְאִם יֵית אַחִין לְאַבוּהִי וְתִתְנֶנּוּ יֵת אַחְסַנְתִּיהָ לְקָרִיבֶיהָ דְקָרִיב לִיהָ מְזַרְעֵיתֶיהָ וְגֵרֵת יְתֵהּ וְתֵהִי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְגִזְרֵת דִּין כְּמָא דִּי פְקִיד יֵי יְת מוֹשֶׁה :

רס"י לשארו הקרב אליו ממשפחתו. ואין משפחה קרויה אלא משפחת האב:

(יב) **וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מוֹשֶׁה עֲלֵה אֶל-הָר־הַעֲבָרִים הַיְהוּה וּרְאֵה אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:** וַאֲמַר יֵי לְמוֹשֶׁה סַק לְטוֹרָא דְעֵבְרָאֵי הַדִּין וְחֲזִי יְת אַרְעָא דִּי יְהֻבִית לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל :

רס"י עלה אל הר העברים. למה נסמכה לכאן, כיון שאמר הקדוש ברוך הוא נתן תתן להם, אמר אותי למה המקום להנחיל, שמא התרה הגזרה ואכנס לארץ. אמר לו הקדוש ברוך הוא גזרתי במקומה עומדת. דבר אחר כיון שנקנס משה לנחלת בני גד ובני ראובן שמח ואמר כמדמה שהתן לי נדרי, משל למלך שגזר על בנו שלא יכנס לפתח פלטין שלו, נכנס לשער והוא אחריו, לחצר והוא אחריו, לטרקלין והוא אחריו, כיון שבא לכנס לקיטון, אמר לו בני מכאן ואלך אתה אסור לכנס:

(יג) **וּרְאִיתָהּ אֶתְהָ וְנָאֶסְפָתָ אֶל-עַמִּיךָ גַם-אֶתְהָ כַּאֲשֶׁר נָאֶסַף אֶהְרֹן אֶזְזִיךָ:** וְתִחֲזִי יְתֵהּ וְתִתְכַנְּשׁ לְעַמִּיךָ אַף אֶת כְּמָא דִּי אֶתְכַנְּשׁ אֶהְרֹן אֶחָד:

רס"י כאשר נאסף אהרן אחיד. מכאן שנתאוו משה למיתתו של אהרן. דבר אחר אין אתה טוב ממנו, (דברים לב, נא) על אשר לא קדשתם, הא אם קדשתם אותי עדין לא הגיע זמנכם להפטר. בכל מקום שכתב מיתתם כתב סרחונם, לפי שנגזרה גזרה על דור המדבר למות במדבר בעון שלא האמינו, לכך בקש משה שיכתב סרחונו, שלא יאמרו אף הוא מן הממרים היה. משל לשתי נשים

שְׁלוֹקוֹת צְבִית דִּין אַחַת הַקְּלָה וְאַחַת אַכְלָה פְּגִי שְׂבִיעִית וְכוּ', אָף כֹּאן בְּכֹל מִקּוּם שֶׁהַזְכִּיר מִיִּתְתֵּן הַזְכִּיר סְרַחֲוֹנִים, לְהוֹדִיעַ שֶׁלֹּא הִיִּתָּה בָּהֶם אֲלֹא זֶה בְּלִבָּד:

(יד) כִּפְּאֲשֶׁר בְּמִרְיָתֶם פִּי בְּמִדְבַר-צֶן בְּמִרְיַבַּת הָעֵדוּת לְהַקְדִּישֵׁנִי בַּמַּיִם לְעֵינֵי־הֵם הֵם בְּמִי- בְּמִרְיַבַּת קָדֵשׁ מִדְבַר-צֶן: (ט) כְּמָא דְסָרְיַבְתּוּן עַל מִימְרֵי בְּמִדְבָּרָא דְצֶן בְּמִצֻּת פְּנִשְׁתָּא לְקַדְשֻׁתֵי בְּמִנָּא לְעִינֵיהוֹן אֲנוּן מִי מִצֻּת רְקָם מִדְבָּרָא דְצֶן:

רש"י הם מי מריבת קדש. הם לצדם אין בהם עון אחר. דבר אחר הם שהמרו במרה, הם היו שהמרו בים סוף, הם עצמם שהמרו במדבר אין:

(טו) וַיִּדְבַּר בְּיַד אֱלֹהִים-יְהוָה לְאֹמֹר: וּמְלִיל מִשָּׁה קָדָם יֵי לְמִימְרֵי:

רש"י וידבר משה אל ה' וגו'. להודיע שצחן של לדיקים שכשנפטרין מן העולם מניחין כרכן ועוסקין בצרכי צבור: לאמר. אמר לו השיבני אם אתה ממנה להם פרנס אם לאו:

(טז) וַיִּפְקֹד יְהוָה אֱלֹהֵי הָאֲרוּזוֹת לְכָל-בֶּשֶׂר אִישׁ עַל-הָעֵדוּת: יִמְנִי יֵי אֶלְהָא רִיחָא לְכָל בְּשָׂרָא גְבַר עַל פְּנִשְׁתָּא:

רש"י יפקד ה'. כיון ששמע משה שאמר לו המקום תן נחלת כלפחד לצנותיו אמר הגיע שעה שאתבע צרכי שירשו בני את גדלתי. אמר לו הקדוש צרוך הוא לא כך עלתה במחשבה לפני, כדאי הוא יהושע לטול שכר שמושו שלא מש מתוך האהל. וזהו שאמר שלמה (משלי כז, יח) נכר תאנה יאכל פריה: אלהי הרוחת. למה נאמר, אמר לפניו: רבונו של עולם, גלוי וידוע לפניך דעתו של כל אחד ואחד ואינן דומין זה לזה, מנה עליהם מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו:

(ז) אֲשֶׁר-יֵצֵא לְפָנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יבא לְפָנֵיהֶם
וְאֲשֶׁר יוֹצִיאוֹם וְאֲשֶׁר יבִיאוֹם וְלֹא תִהְיֶה עֲדַת
יְהוָה כִּצְאֵן אֲשֶׁר אֵין-לָהֶם רֵעָה: די יפוק קדמיהון ודי
יעול קדמיהון ודי יפקנון ודי יעלינון וְלֹא תְהִי כְּנִשְׁתָּא דִּי כְּעָנָא די לית להו
רעי:

רס"י אַסר יכא לפניהם. לא כדרך מלכי האמות שיושבים בצתיים ומסלחין
את חילותיהם למלחמה, אלא כמו שעשיתי אני שנלחמתי בסיחון ועוג,
שנאמר אל תירא אתו. (במדבר כא, לד) וכדרך שעשה יהושע, שנאמר (יהושע ה, יג)
וילך יהושע אליו ויאמר לו הלנו אתה וגו'. וכן בדוד הוא אומר (ש"א יח, טז)
כי הוא יורא וצא לפניהם, יורא בראש ונכנס בראש: ואשר יוציאם. בזכותיו:
ואשר יוציאם. בזכותיו. דבר אחר ואשר יוציאם שלא תעשה לו כדרך שאתה
עושה לי, שאני מכניסן לארץ:

(ח) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה קוּז-כָּלְךָ אֶת-יְהוֹשֻׁעַ
בֶּן-נֹון אִישׁ אֲשֶׁר-רוּחוֹ בּוֹ וְסַמַּכְתָּ אֶת-יָדְךָ
עָלָיו: וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה דַּבֵּר לְךָ יְת יהושע בר נון גבר די רוח נבואה ביה
ותסמוך ית ידך עלוהי:

רס"י קח לך. קחנו בדברים אשריך שזכית להגהיג בניו של מקום: לך. את
שדדוק לך את זה אתה מכיר: אשר רוח בו. כאשר שאלת שיוכל להלך כנגד
רוחו של כל אחד ואחד: וסמכת את ידך עליו. תן לו מתרגמן שידרוש בחיידך,
שלא יאמרו עליו, לא היה לו להרים ראש בימי משה:

(ט) וְהָעֲמִידַת אֹתוֹ לְפָנַי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְלְפָנַי כָּל-
הָעֲדָה וְצוֹיִתָּה אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם: ויתקיים יתיה לקדם אלעזר
כהנא ולקדם כל כנשתא ויתפקד יתיה לעיניהון:

רס"י ולויתהה אהו. על ישראל, דע שטרחנין הם סרזניס הם, על מנת שתקבל עליך:

(כ) וְנִתְּתָהּ בַּיהוָה עָלָיו לְבַמֵּעַן יִשְׁמְעוּ כָּל-עַדְתֵּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְתִתֶּן מִזִּינֶךָ עֲלוֹהֵי בְּדִיל דִּי יִקְבְּלוּן מִנִּיהָ כָּל פְּנִשְׁתָּא דְבְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

רס"י ונתתה מהודך עליו. זה קרון עור פנים: מהודך. ולא כל הודך נמצינו למדין פני משה כחמה פני יהושע כלבנה: למען ישמעו כל עדת בני ישראל. שיהיו נוהגין בו כבוד ויראה כדרך שנוהגין בד:

(כא) וּלְפָנַי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן יַעֲבֹד וְשָׂאֵל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוֹרָיִם לְפָנַי יְהוָה עַל-פִּיו יֵצְאוּ וְעַל-פִּיו יָבֹאוּ הוּא וְכָל-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲתוּ וְכָל-הָעֵדָה: וְלִקְדָּם אֶלְעָזָר פְּהִנָּא יְקוּם וְיִשְׂאֵל לִיהָ בְּדִין אֹרִינָא קְדָם יְיָ עַל מִימְרֵיהָ יְהוֹן נְפָקִין וְעַל מִימְרָא יְהוֹן עָאֲלוּן הוּא וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עִמֵּיהָ וְכָל פְּנִשְׁתָּא:

רס"י ולפני אלעזר הכהן יעמד. הרי שאלתך שאלת שאין הכבוד הזה זמנית אבד, שאף יהושע יהא נריך לאלעזר: ושאל לו. כשיאמר ללכת למלחמה: על פיו. של אלעזר: וכל העדה. סנהדרין:

(כב) וַיַּעַשׂ בַּיּוֹם הַהוּא כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַיִּקְּחוּ אֶת-יְהוֹשֻׁעַ וַיַּעֲבֹדְהוּ לְפָנַי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וּלְפָנַי כָּל-הָעֵדָה: וַעֲבַד מֹשֶׁה כְּמָא דִּי פִקִּיד יְיָ יְתִיב וְדַבֵּר יְתִיב וְיִהְיֶה וְאֶקִּימֶיהָ קְדָם אֶלְעָזָר פְּהִנָּא וְקְדָם כָּל פְּנִשְׁתָּא:

רס"י ויקח את יהושע. לקחו בדברים והודיעו מתן שכר פרנסי ישראל לעולם הבא:

(כג) **וְיִסְמְךָ אֶת-יָדָיו עַלְיוֹ וַיִּצְוֶהוּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד-מֹשֶׁה:** (פ) ויסמך ית ידוהי עלוהי ופקדיה כמא די מליל יי בידא דמשה:

רס"י ויסמך את ידיו עליו. בעין יפה יותר ויותר ממה שנכתבה. שהקדוש ברוך הוא אמר לו וסמכת את ידך, והוא עשה בשתי ידיו, ועשאו ככלי מלא וגדוש ומלאו חכמתו בעין יפה: כאשר דבר ה'. אף לענין ההוד נתן מהודו עליו:

כח (א) &חמישי וַיִּדְבֶּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: ומליל יי עם משה למימר: (ב) **צוּ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת-קִרְבָּנֵי לַחֲמֵי לֶחֶם רִיזוּ זִיזוּזֵי תִשְׁבְּרוּ לְהַקְרִיב לִי בַּמוֹעֵד:** פקיד ית בני ישראל ותימר להון ית קורבני לחם סדור לקורבני לאתקבלא ברענא תטרון לקרבא קדמי בזמניה:

רס"י או את בני ישראל. מה אמור למעלה (כז, טז) יפקד ה'. אמר לו הקדוש ברוך הוא עד שאתה מאוני על בני, אזה את בני עלי. משל לבת מלך שהיתה נפטרת מן העולם והיתה מפקדת לבעלה על בניה וכו', כדאיתא בספרי: קרבני. זה הדם: לחמי. אלו אמורין, וכן הוא אומר (ויקרא ג, טז) והקטירם הכהן המזבחה לחם אשה: לחמי. הנתנין לחמי מזבחי: תשמרו. שיהיו כהנים ולוים וישראלים עומדין על גביו מכאן למדו ותקנו מעמדות: צמועדו. ככל יום הוא מועד התמידים:

(ג) וְאָמַרְתָּ לָהֶם, זֶה הָאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לִיהוָה כְּבָשִׂים בְּנֵי-שָׁנָה תְּמִימִם שְׁנַיִם לַיּוֹם עֹלָה תִמְיֵד: וְתִימַר לְהוֹן דִּין קוֹרְבָנָא דִּי תִקְרְבוּן קָדָם יְיָ אִימְרוּן בְּנֵי שָׁנָא שְׁלָמִין תְּרִין לְיוֹמָא עֲלֵתָא תְּדִירָא:

רס"י ואמרת להם. אזהרה לצית דין: שנים ליום. כפשוטו ועיקרו צא ללמד שיהיו נשחטין כנגד היום, תמיד של שחר במערב ושלצין הערבים במזרחן של טבעות:

(ד) אֶת-הַכֹּבֵשׁ אֲזוֹר תַּעֲשֶׂה בַבֶּקֶר וְאֵת הַכֹּבֵשׁ הַשְּׂנַיִ תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרֵבִים: וְיָת אִמְרָא חָד תַּעֲבֵד בְּצַפְרָא וְיָת אִמְרָא תִנְיָנָא תַּעֲבֵד בֵּין שְׁמֹשָׁא:

רס"י את הכבש אחד. אף על פי שכבר נאמר בפרשת ואתה תראה, וזה אשר תעשה וגו' (שמות כט, לח), היא היתה אזהרה לימי המלואים, וכאן אה לדורות:

(ה) וְעֵשִׂירִית הָאֵיפָה סֹלֶת לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כֶּתִיב רַבִּיעֵת הַהֵינִן: וְחָד מִן עֲשָׂרָא בְתַלַּת סָאִין סוּלְתָא לְמִנְחָתָא דְפִילָא בְּמִשַׁח כֶּתִישָׁא רַבְעוֹת הֵינָא:

רס"י סלת למנחה. מנחת נסכים:

(ו) עֹלֹת תִמְיֵד הַעֲשִׂיהָ בְּהָרְ סִינַי לְרִיזֵן זִיזוֹן אִשָּׁה לִיהוָה: עֲלֵתָא תְּדִירָא דְאִתְעֵבִידָא בְּטוֹרָא דְסִינַי לְאִתְקַבְּלָא בְּרַעֲוָא קוֹרְבָנָא קָדָם יְיָ:

רס"י העסיה זהר סיני. כאותן שנעשו בימי המלואים. דבר אחר העסיה

זהר סיני, הקיץ עולת תמיד לעולת הר סיני אותה שנתקרבה לפני מתן תורה שכתוב בה (שמות כד, ו) וישם באגנות מלמד שטעונה כלי:

(ד) וְנִסְכּוֹ רְבִיעֵת הַהֵיזֵן לְכַבֵּשׁ הָאֶזְזָד בַּקֹּדֶשׁ
הַסֵּךְ צֶסֶךְ שֶׁכָּר לַיהוָה: וְנִסְפִיָּה רְבָעוֹת הֵינָא לְאִמְרָא חָד
בְּקוּדְשָׁא וְתַנְסֵךְ נִסוּךְ דְחָמַר עֲתִיק קָדָם יי:

רס"י ונסכו. יין: בקדש הסך. על המזבח יתנסכו: נסך שר. יין המשכר פרט ליין מגתו:

(ח) וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשְּׂנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרֵבִים
כְּמִנְזוֹת הַבֶּקָר וְכִנְסֵכּוֹ תַעֲשֶׂה אִשָּׁה רִיזוֹ מִיזוֹז
לַיהוָה: (פ) וְיֵת אִמְרָא תַנְנָנָא תַעְבִּיד בֵּין שְׁמִשָּׂא פְּמִנְחַת צְפָרָא וְכִנְסִפִּיָּה
תַעְבִּיד קוּרְבָן דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעְוָא קָדָם יי:

רס"י ריח ניחה. נחת רוח לפני שאמרת ונעשה לרונני:

(ט) וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיט פְּעִי-כֶּבֶשִׂים בְּנֵי-שָׁנָה
תְּבַיְמָם וּשְׂנֵי עֶשְׂרִים סֶלֶת מִנְזוֹה בְּלוּלָה
בְּשֶׁמֶן וְנִסְכּוֹ: וּבַיּוֹמָא דְשַׁבְּתָא תִרְוֵן אִימְרוּן בְּנֵי שָׁנָה שְׁלָמִין וְתִרְוֵן
עֶשְׂרִינֵן סוּלְתָא דְּמִנְחָתָא דְּפִילָא בְּמִשַׁח וְנִסְפִיָּה: (י) עֶלְתַּת שְׁבִיט
בְּשֶׁבֶתוֹ עַל-עֶלְתַּת הַתְּבִיֵד וְנִסְכָּה: (פ) עֶלְתַּת שַׁבְּתָא
דְּתַתְּעִבִיד בְּשַׁבְּתָא עַל עֶלְתָא תְּדִירָא וְנִסְכָּה:

רס"י עלת שבת בשבתו. ולא עולת שבת זו בשבת אחרת, הרי שלא הקריב בשבת זו קומע חני יקריב שתיים לשבת הבאה, תלמוד לומר בשבתו, מגיד שאם עזר יומו בטל קרבנו: על עלת התמיד. אלו מוספין, לצד אותן שני

כבשים של עולת התמיד. ומגיד שאין קרבין אלא בין שני התמידין, וכן בכל המוספין נאמר על עולת התמיד לתלמוד זה:

(יא) וּבָרְאֵשִׁי זֶדְדֵי־שֵׁיכֶם תִּקְרִיבוּ עֹלָה לַיהוָה
פָּרִים בָּנִי-בֶקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶזְזֹד כִּבְשִׁים
בָּנִי-שְׁנָה שְׁבַעַה וְתַבְיָבָם: וּבְרִישֵׁי יְרַחֲכוּן תִּקְרְבוּן עֲלֵתָא
קָדָם יי תורין בני תורי תרין וידכר חד אימרין בני שְׁנָה שְׁבַעַה שלמין: (יב)
וּשְׁלֵשָׁה עֶשְׂרִים סֶלֶת מִנְזוֹהַּ בְּלוּלָה בַּשֶּׁמֶן
לְפָר הָאֶזְזֹד וּשְׁנַיִם עֶשְׂרִים סֶלֶת מִנְזוֹהַּ בְּלוּלָה
בַּשֶּׁמֶן לְאֵיל הָאֶזְזֹד: וּתְלָתָא עֶשְׂרֹנִין סוּלְתָא מִנְחָתָא דְפִילָא
בְּמִשַׁח לְתוֹרָא חָד וּתְרִין עֶשְׂרֹנִין סֶלְתָא מִנְחָתָא דְפִילָא בְּמִשַׁח לְדְכָרָא חָד:

רס"י וּשְׁלֵשָׁה עֶשְׂרֹנִים. כַּמִּשְׁפֵּט נִסְכֵי פֶה, שְׁכֵן הֵן קְלוּזִין צִפְרָסַת נִסְכִים:

(יג) וְעֶשְׂרֹן עֶשְׂרֹן סֶלֶת מִנְזוֹהַּ בְּלוּלָה בַּשֶּׁמֶן
לְכַבֵּשׁ הָאֶזְזֹד עֹלָה רִיזוּ זִיזוֹזוּ אֲשֶׁה לַיהוָה:
וְעֶשְׂרֹנָא עֶשְׂרֹנָא סֶלְתָא מִנְחָתָא דְפִילָא בְּמִשַׁח לְאֶמְרָא חָד עֲלֵתָא לְאַתְקַבְּלָא
בְּרַעֲנָא קוּרְבָנָא קָדָם יי: (יד) וְנִסְכֵיהֶם זֹזְצִי הַהִיזִן יְהִיָה לְפָר
וּשְׁלֵשָׁת הַהִיזִן לְאֵיל וּרְבִיעֵת הַהִיזִן לְכַבֵּשׁ יִיזִן
זֵאת עֹלָת זֶדְדֵי בְּזֶדְדֵי לְזֶדְדֵי הַשְּׁנָה: וְנִסְפִיהוּן
פְּלָגוֹת הִינָא יְהִי לְתוֹרָא וְתְלָתוֹת הִינָא לְדְכָרָא וּרְבַעוֹת הִינָא לְאֶמְרָא חֲמָרָא דָא
עֲלֵת רִישׁ יְרַחָא בְּאַתְחַדְתִּיתִיהּ כֹּן לְכָל רִישֵׁי יְרַחֵי שְׁתָּא:

רס"י זֵאת עֹלָת חֲדָשׁ צַהֲדָסוּ. שֶׁחַס עֲבַר יוֹמוֹ צַטֵּל קִרְבָּנוֹ וְשׁוֹב אֵין לוֹ
חֲשׁוּמִין:

(טו) וישׁעִיר עֲזִים אֶזְזֹד לְזֹטָאת לִיהוָה עַל-עֹלֹת

הַתְּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ: (ט) וְצִפִּיר בַּר עֲזִין חֵד לְחִטָּאתָא קָדָם יְיָ
עַל עֹלֹתָא תְדִירָא יִתְעַבֵּד וְנִסְכֵיהּ:

רש"י וְשַׁעִיר עֲזִים וְגו'. כֹּל שְׁעִירֵי הַמוֹסָפִין צָאִין לְכַפֵּר עַל טַמְאָת מִקְדָּשׁ
וְקִדְשֵׁי, הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁמְפֹרָשׁ בְּמִס' שְׁבוּעוֹת (דף ט, א). וְנִשְׁתַּנֵּה שְׁעִיר רֹאשׁ חֹדֶשׁ
שֶׁנֶּאֱמַר צוֹ לֵה', לְלַמֵּד שֶׁמִּכְפָּר עַל שֶׁאִין צוֹ יָדִיעָה לֹא צַחֲלָה וְלֹא בְּסוּף,
שֶׁאִין מְכִיר בַּחֲטָא אֲלֹא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּלִבָּד, וְשֶׁאֵיךְ הַשְׁעִירִין לְמִדִּין מִמֶּנּוּ.
וּמִדְרָשׁוֹ בְּאִגְרָה אֵמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הַצִּיָּחוֹ כִּפְרָה עָלָיו עַל שֶׁמִּעֲטָתִי אֵת
הִירַח: עַל עֹלֹת הַתְּמִיד יַעֲשֶׂה. כֹּל הַקְּרָבָן הַזֶּה: וְנִסְכוֹ. אִין וְנִסְכוֹ מוֹסֵב עַל
הַשְׁעִיר, שֶׁאִין נִסְכִים לְחִטָּאת:

(טז) וּבַזֹּזְדֵשׁ הִרְאִישׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר

יּוֹם לְזֹזְדֵשׁ בְּסִזָּז לִיהוָה: וּבִירְחָא קְדָמָא בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹמָא
לִירְחָא פְּסָחָא קָדָם יְיָ: (יז) וּבַזֹּזְבֻשָׁה עָשָׂר יּוֹם לְזֹזְדֵשׁ
הַיְהִי זֶזַג שְׁבַעַת יָמִים מִצֹּת יֵאָכֵל: וּבְחִמְשַׁת עָשָׂר
יוֹמָא לִירְחָא הַדִּין חֲגָא שְׁבַעַת יוֹמִין פְּטִיר יִתְאַכֵּל: (יח) בְּיּוֹם הִרְאִישׁוֹן
בְּמִקְרָא-הַקָּדֵשׁ כָּל-מִלְּאָכְת עֲבָדָה לֹא תַעֲשׂוּ:
בְּיוֹמָא קְדָמָא מְעָרַע קְדִישׁ כָּל עֲבִידַת פּוֹלְחֵן לֹא תַעֲבִדוּן:

רש"י כֹּל מִלְּאָכְת עֲבָדָה. אֲפֹלוֹ מִלְּאָכְת הַאֲרִיכָה לְכַס, כְּגוֹן דְּבַר הַאֲבָד
הַמִּתְרַת בְּחֹלוֹ שֶׁל מוֹעֵד אֲסוּרָה צִיּוֹם טוֹב:

(יט) וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה עֹלָה לִיהוָה פָּרִים בָּנִי-
בְּקָר עֲזִים וְאֵיל אֶזְזֹד וְשְׁבַעַת כִּבְשִׁים בָּנִי

שָׁנָה תְּמִימָם יִהְיוּ לָכֶם: וּתְקַרְבוּן קוֹרְבָנָא עֲלֵתָא קָדָם יי תּוֹרִין
בְּגִי תוֹרֵי תְּרִין וּדְכַר חֵד וְשִׁבְעָא אֵימְרִין בְּגִי שְׁנָא שְׁלָמִין יְהוֹן לְכוּן:

רס"י פריס. כנגד אזרהס, שנאמר (בראשית יח, ז) ואל הזקר רץ אזרהס: ואיל.
כנגד אילו של יצחק: כזשים. כנגד יעקב שנאמר (בראשית ל, מ) והכזבים הפריד
יעקב. זיסודו של רבי משה הדרשן ראיתי זאת:

(כ) **וּבְמִזְזוֹתָם סִלַּת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן עֲשֵׂה
עֲשָׂרִים לֶפֶר וּשְׁנַי עֶשְׂרִים לְאֵיל תַּעֲשׂוּ:**
וּמִנְחַתְהוֹן סוּלְתָא דְפִילָא בְּמִשַׁח תִּלְתָּא עֲשָׂרִין לְתוֹרָא וּתְרִין עֲשָׂרִין לְדְקָרָא
תַּעֲבָדוּן: (כא) **עֲשָׂרוֹן עֲשָׂרוֹן תַּעֲשֵׂה לְכַבֵּשׁ הָאֶזוּד
לְשִׁבְעַת הַכֹּבְשִׁים:** עֲשָׂרֹנָא עֲשָׂרֹנָא תַּעֲבִיד לְאִמְרָא חֵד פִּן
לְשִׁבְעָא אֵימְרִין: (כב) **וּשְׁעִיר זֹטָאֵת אֶזוּד לְכֹפֵר
עֲלֵיכֶם:** וְצַפִּירָא דְחֹטָאֵתָא חֵד לְכַפָּרָא עֲלֵיכוּן: (כג) **בְּמִלְכָד עֲלַת
הַבֶּקֶר אֲשֶׁר לְעֹלַת הַתְּמִיד תַּעֲשׂוּ אֶת-אֶלֶה:
בַּר מַעֲלַת צִפְרָא דְהִיא עֲלַת תְּדִירָא תַּעֲבָדוּן יְת אֵלִין: (כד) כֹּאֶלֶה תַּעֲשׂוּ
לְיוֹם שִׁבְעַת יָמִים לְזֶחַם אִשָּׁה רִיזוּ-לְיִזְזוּ
לְיִהוּדָה עַל-עוֹלַת הַתְּמִיד יַעֲשֵׂה וְנִסְכּוֹ: פְּאֵלִין
תַּעֲבָדוּן לְיוֹמָא שִׁבְעָא יוֹמִין לְחַם קוֹרְבָנִין דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעְוָא קָדָם יי עַל עֲלֵתָא
תְּדִירָא וְתַעֲבִיד וְנִסְפִיָּה:**

רס"י כאלה תעשו ליום. שלא יהיו פוחתין והולכין כפרי החג:

(כה) **וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקָּרָא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם
כָּל-מִלְאֲכַת עֲבָדָה לֹא תַעֲשׂוּ:** (ס) וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָא

מְעַרַע קָדִישׁ יְהִי לְכוֹן כָּל עֵיבִידַת פּוֹלְחַן לֹא תַעֲבֹדוּן: (כו) וּבַיּוֹם
הַבְּכוֹרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְזוֹת וְזֹרְעֵה לִיהוָה
בְּשִׁבְעַתֵיכֶם מִקְרָא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל-
מִלְאכַת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: וּבַיּוֹמָא דְבְכוּרֵיָא בְּקִרְוּבֵיכוֹן
מִנְחָתָא חֲדָתָא קָדָם יִי בְּעֶצְרֵתֵיכוֹן מְעַרַע קָדִישׁ יְהִי לְכוֹן כָּל עֵיבִידַת פּוֹלְחַן לֹא
תַעֲבֹדוּן:

רס"י וזיוס הזכורים. חג השבועות קרוי זכורי קליר חטים על סם שתי
הלחם, שהם ראשונים למנחת חטים הזאים מן החדש:

(כו) וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה לְרִיזוֹ זִיזוֹן לִיהוָה פָּרִים
בְּנֵי-בָקָר שְׁנַיִם אֵיל אֶזוֹד שִׁבְעָה כִּבְשִׂים בְּנֵי
שְׁנָה: וְתִקְרְבוּן עֲלֵתָא לְאַתְקַבְּלָא בְּרַעְנָא קָדָם יִי תוֹרִין בְּנֵי תוֹרֵי תְרִין וּדְכָר
חַד שִׁבְעָא אִימְרִין בְּנֵי שְׁנָא: (כז) וּבִמְנֹזְתָם סִלַּת בְּלוֹלָה
בְּשֶׁמֶן שְׁלֵשָׁה עֶשְׂרִים לִפְרֵי הָאֶזוֹד שְׁנַיִ
עֶשְׂרִים לְאֵיל הָאֶזוֹד: וּמִנְחָתְהוֹן סִלַּתָא דְפִילָא בְּמִשַׁח תִּלְתָּא
עֶשְׂרֹנִין לְתוֹרָא חַד תְּרִין עֶשְׂרֹנִין לְדְכָרָא חַד: (כט) עֶשְׂרֹן עֶשְׂרֹן
לְכִבְשֵׁי הָאֶזוֹד לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׂים: עֶשְׂרֹנָא עֶשְׂרֹנָא
לְאִמְרָא חַד לְשִׁבְעָא אִימְרִין: (ל) שְׁעִיר עֲזִים אֶזוֹד לְכֹפֵר
עֲלֵיכֶם: צִפִּיר בַּר עֲזִין חַד לְכֹפֵרָא עֲלֵיכוֹן: (לא) מִלְּבַד עֲלֵת
הַתְּמִיד וּבִמְנֹזְתוֹ תַעֲשׂוּ תְּבִימָם יִהְיוּ-לָכֶם
וְנִסְכֵיהֶם: (לז) בַּר מַעֲלַת תְּדִירָא וּמִנְחָתָהּ תַעֲבֹדוּן שְׁלֹמִין יְהוֹן לְכוֹן
וְנִסְכֵיהוֹן:

רס"י תמימים יהיו לכם ונסכיהם. אף הנסכים יהיו תמימים. למדו רבותינו
מכאן שהיין שהעלה קמחין פסול לנסכים:

כט (א) ובזֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶזְדֹּךְ לֹזְדֶשׁ מִקָּרָא -
קָדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל-מִלְאכַת עֲבֹדָה לֹא

תַּעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם: ובירחא שביעאה בחד
לירחא מערע קדיש יהי לכוון כל עבידת פולחן לא תעבדון יום גבא יהי לכוון:

(ב) וַעֲשִׂיתֶם עֹלָה לְרִיזֹן זִיזוֹן לִיהוָה פֶּר בָּן -
בֶּקֶר אֶזְדֹּךְ אֵיל אֶזְדֹּךְ כְּבָשִׂים בְּנֵי-שָׁנָה

שִׁבְעָה תְּמִימִם: ותעבדון עלתא לאתקבלא ברענא קדם יי תור פר

תורי חד דכר חד אימרין בני שנה שבעא שלמין: (ג) ובמזוזתם סלת

בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים לֶפֶר שְׁנַי

עֶשְׂרִים לְאֵיל: ומנחתהון סולתא דפילא במשח תלתא עשרונין

לתורא תרין עשרונין לדכרא: (ד) וְעֶשְׂרוֹן אֶזְדֹּךְ לְכֹבֶשׂ

הָאֶזְדֹּךְ לְשִׁבְעַת הַכְּבָשִׂים: ועשרונא חד לאימרא חד לשבעא

אימרין: (ה) וְשֵׁעִיר-עֲזִים אֶזְדֹּךְ זֹטָאת לְכֹפֶר

עֲלֵיכֶם: וצפיר בר עזין חד לחטאתא לכפרא עליכון: (ו) בְּמִלְכָּד

עֹלֹת הַזֹּדֶשׁ וּבְמִזְזוֹתָהּ וְעֹלֹת הַתְּמִיד וּבְמִזְזוֹתָהּ

וְנִסְכֵיהֶם כְּמִשְׁפָּטָם לְרִיזֹן זִיזוֹן אֲשֶׁה לִיהוָה:

(ז) בר מעלת גרמא ומנחתה ועלת תדירא ומנחתה ונסכיהון פדמי להון
לאתקבלא ברענא קורבנא קדם יי:

רס"י מלבד עלת החדש. מוספי ראש חדש שהוא ציוס ראש השנה:

(ו) וּבַעֲשׂוֹר לַזֹּזֵר הַשְּׂבִיעִי הַזֶּה מִקָּרָא-קִדְשׁ
 יִהְיֶה לָכֶם וְעֲנִיתֶם אֹת-נַפְשֵׁיכֶם כֹּל-
 מִלֵּאכָה לֹא תַעֲשׂוּ: וּבַעֲשָׂרָא לְיִרְחָא שְׂבִיעָא הַדִּין מְעַרַע קִדְשׁ
 יְהִי לָכוֹן וּתְעַנּוּ יַת נַפְשֵׁיכֶם כֹּל עֲבִידְתָּא לֹא תַעֲבִדוּ: (ז) וְהִקָּרְבֹתֶם
 עִלָּה לִיהוָה רִיזוּ זִיזוּזוּ פֶר בֶּן-בֶּקָר אֶזְזֹד אִיל
 אֶזְזֹד כִּבְשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה שְׂבָעָה תְּמִימִם יִהְיוּ
 לָכֶם: וּתְקַרְבוּן עֲלֵתָא קָדָם יִי לְאִתְקַבְּלָא בְרַעְנָא תוֹר בֶּר תוֹרֵי חַד דְּכַר חַד
 אִימְרוּן בְּנֵי שָׁנָה שְׂבָעָא שְׁלָמִין יְהוּן לָכוֹן: (ח) וּבְזִזוּזֹתֶם סִלְתָּ
 בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים לְפָר שְׁנֵי
 עֶשְׂרִים לְאִיל הָאֶזְזֹד: וּמִנְחָתְהוֹן סִלְתָּא דְפִילָא בְּמִשַׁח תִּלְתָּא
 עֶשְׂרוֹנִין לְתוֹרָא תְּרִין עֶשְׂרוֹנִין לְדִקְרָא חַד: (ט) עֶשְׂרוֹן עֶשְׂרוֹן
 לְכַבֵּשׁ הָאֶזְזֹד לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׁים: עֶשְׂרוֹנָא עֶשְׂרוֹנָא
 לְאִימְרָא חַד לְשִׁבְעָא אִימְרוּן: (י) שְׁעִיר-עֲזִים אֶזְזֹד זֹטָא
 מִכֶּבֶד זֹטָא הַכִּפָּרִים וְעִלְתָּ הַתְּמִיד
 וּבְזִזוּזֹתָהּ וְנִסְכֵיהֶם: (יא) צֶפִיר בֶּר עֲזִין חַד חֲטָאָתָא בֶּר מִחֲטָאָתָא
 דְּכַפּוּרָא וְעִלְתָּ תְּדִירָא וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵיהוֹן:

רס"י מלכד חטאת הכפרים. שעיר הנעשה בפנים האמור באחרי מות, שגם הוא חטאת: ועלת התמיד. ומלכד עולת התמיד תעשו עולות הללו: ונסכיהם. מוסב על המוספין הכתובים ועל תעשו והוא לשון כוון מלכד עולת התמיד ומנחתה תעשו את אלה ונסכיהם. וכן כל ונסכיהם האמורים בכל המועדות חוץ משל קרבנות החג שכל ונסכה ונסכיהם ונסכיה שבהם מוסבים על

התמיד ואינו לשון כווי, שהרי נסכיהם של מוספין כתוזין לעאמן בכל יום ויום:

וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי (יב) וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
מִקְרָא - קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל-מִלְאכַת עֲבֹדָה
לֹא תַעֲשׂוּ וְזִזְתֶּם זֶזְג לִיהוָה שְׁבַעַת יָמִים:
וּבְחֻמַּשַׁת עֶשְׂרָא יוֹמָא לְיִרְחָא שְׁבִיעָא מְעַרַע קַדִּישׁ יְהִי לְכוּן כָּל עֲבִידַת פּוֹלְחָן
לֹא תַעֲבֹדוּן וּתְחַגּוּן חֲנָא קָדָם יְיָ שְׁבַעַת יוֹמִין: (יג) וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה
אִשָּׁה רִיזוֹן נִיזוֹזוֹן לִיהוָה פָּרִים בָּנִי-בֶקָר
שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵי אֵילִם שְׁנַיִם כֹּבְשִׁים בָּנִי-שְׁנַיִם
אַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי תְּמִימִם יִהְיוּ: וּתְקַרְבוּן עֲלֵתָא קוֹרְבָן דְּמִתְקַבֵּל
בְּרַעֲוָא קָדָם יְיָ תּוֹרִין בָּנִי תּוֹרִי תֵּלַת עֶשְׂרֵי דְכָרִין תְּרִין אֵימְרִין בָּנִי שְׁנָא אַרְבַּעַת
עֶשְׂרֵי שְׁלָמִין יְהוּן: (יד) וּבְנִזְזוֹתֶם סִכַּת בְּלוֹלָה בְּשִׁמּוֹן
שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵי לְפָר הָאֶזְזוֹד לְשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵי
פָּרִים שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי לְאֵיל הָאֶזְזוֹד לְשְׁנַיִם
הָאֵילִם: וּמִנְחַתְהוֹן סוּלְתָא דְפִילָא בְּמִשַׁח תִּלְתָּא עֶשְׂרֹנִין לְתוֹרָא חֵד לְתֵּלַת
עֶשְׂרֵי תּוֹרִין תְּרִין עֶשְׂרֹנִין לְדְכָרָא חֵד לְתֵּרִין דְכָרִין: (טו) וְעֶשְׂרֹן
עֶשְׂרֹן לְכֹבֶשׂ הָאֶזְזוֹד לְאַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי
כֹּבְשִׁים: וְעֶשְׂרֹנָא עֶשְׂרֹנָא לְאֵימְרָא חֵד לְאַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי אֵימְרִין: (טז)
וּשְׁעִיר-עֲזִים אֶזְזוֹד זֹטָאֵת מִכְּלָבֵד עֹלָת
הַתְּמִיד בְּנִזְזוֹתָהּ וְנִסְכָּהּ: (טז) וְצִפִּיר בֵּר עֲזִין חֵד חֲטָאֵתָא בֵּר
מִעֲלַת תְּדִירָא מִנְחַתָּה וְנִסְכָּה: (יז) וּבַיּוֹם הַשְּׁנַיִם פָּרִים בָּנִי-
בֶּקָר שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי אֵילִם שְׁנַיִם כֹּבְשִׁים בָּנִי-

שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימָם: וּבִיּוֹמָא תִּנְנָא תּוֹרִין בְּגֵי תּוֹרֵי
 תְּרֵי עֶשֶׂר דְּכָרִין תְּרֵי אֵימָרִין בְּגֵי שָׁנָא אַרְבָּעָא עֶשֶׂר שְׁלָמִין: (יח) **וּבְמִנְזוֹתָם**
וְנִסְכֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילָם וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם
כְּמוֹשֶׁפֶט: וּמִנְחָתָהוֹן וְנִסְכֵיהוֹן לְתוֹרִין לְדְכָרִין וּלְאֵימָרִין בְּמִנְגִיחָהוֹן
 בְּדָחֲזִי:

רס"י ומנחתם ונסכיהם לפרים. פרי החג שצעים הם. כנגד שצעים אמות
 שמתמעטים והולכים, סימן כליה להם, ובימי המקדש היו מגינין עליהם מן
 היסורין: ולכבשים. כנגד ישראל שנקראו (ירמיה ג, יז) שֶׁה פְּזוּרָה, והם קבועים
 ומנינם תשעים ושמונה לכלות מהם תשעים ושמונה קללות שצמסנה תורה.
 בשני נאמר ונסכיהם על שני תמידי היום ולא שנה הלשון אלא לדרוש, כמו
 שאמרו רבותינו זכרונם לברכה בשני ונסכיהם, בששי ונסכיה, בשביעי
 כמשפטם, מ"ס יו"ד מ"ס, הרי כאן מים, רמז לנסוך המים מן התורה בחג:

(ט) **וּשְׁעֵיר-עֲזִים אָזוּד מִלְּבַד עֹלֹת**
הַתְּבִיד וּבְמִנְזוֹתָהּ וְנִסְכֵיהֶם: (ס) וּצְפִיר בַּר עֲזִין חֵד חֲטָאָתָא
 בַּר מַעֲלַת תְּדִירָא וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵיהוֹן: (כ) **וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פָּרִים**
עֲשִׂיתִי-עֶשֶׂר אֵילָם שְׁנַיִם כְּבָשִׁים בְּגֵי-שָׁנָה
אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימָם: וּבִיּוֹמָא תְּלִיתָא תּוֹרִין חֵד עֶשֶׂר דְּכָרִין
 תְּרֵי אֵימָרִין בְּגֵי שָׁנָא אַרְבָּעָא עֶשֶׂר שְׁלָמִין: (כא) **וּבְמִנְזוֹתָם וְנִסְכֵיהֶם**
לְפָרִים לְאֵילָם וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם כְּמוֹשֶׁפֶט:
 וּמִנְחָתָהוֹן וְנִסְכֵיהוֹן לְתוֹרִין לְדְכָרִין וּלְאֵימָרִין בְּמִנְגִיחָהוֹן בְּדָחֲזִי: (כב) **וּשְׁעֵיר**
זֹטָאָת אָזוּד מִלְּבַד עֹלֹת הַתְּבִיד וּבְמִנְזוֹתָהּ
וְנִסְכֵיהֶם: (כג) וּצְפִירָא דְחֲטָאָתָא חֵד בַּר מַעֲלַת תְּדִירָא וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵיהֶם: (כג)

וּבַיּוֹם הַרְבִּיעִי פָּרִים עֲשֶׂה אֵילָם שְׁנַיִם

כֹּבְשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה אַרְבַּעַת עֲשָׂר תַּבְּיָמָם: וּבַיּוֹמָא

רְבִיעָא תּוֹרִין עֲשָׂרָא דְכָרִין תְּרִין אִמְרִין בְּנֵי שָׁנָא אַרְבַּעַת עֲשָׂר שְׁלָמִין: (כד)

בְּמִנְזוֹתָם וְנִסְכֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילָם וְלִכְבָּשִׁים

בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט: מִנְחָתָהוֹן וְנִסְכֵיהוֹן לְתוֹרִין לְדְכָרִין וּלְאִמְרִין

בְּמִנְגִיָּהוֹן כְּדָחֲזִי: (כה) וְשִׁעִיר-עֲזִים אֶזְזָד זֹטָא תּוֹטָא מִלְּבַד

עֲלַת הַתְּמִיד בְּמִנְזוֹתָהּ וְנִסְכָּהּ: (ס) וְצִפִּיר בַּר עֲזִין חָד

חֲטָאָתָא בַּר מַעֲלַת תְּדִירָא מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: (כו) וּבַיּוֹם הַחֲמִישִׁי

פָּרִים תִּשְׁעָה אֵילָם שְׁנַיִם כֹּבְשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה

אַרְבַּעַת עֲשָׂר תַּבְּיָמָם: וּבַיּוֹמָא חֲמִישָׁא תּוֹרִין תִּשְׁעָה דְכָרִין

תְּרִין אִמְרִין בְּנֵי שָׁנָא אַרְבַּעַת עֲשָׂר שְׁלָמִין: (כז) וּבְמִנְזוֹתָם וְנִסְכֵיהֶם

לְפָרִים לְאֵילָם וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט:

וּמִנְחָתָהוֹן וְנִסְכֵיהוֹן לְתוֹרִין לְדְכָרִין וּלְאִמְרִין בְּמִנְגִיָּהוֹן כְּדָחֲזִי: (כח)

וְשִׁעִיר זֹטָא תּוֹטָא אֶזְזָד מִלְּבַד עֲלַת הַתְּמִיד

וּבְמִנְזוֹתָהּ וְנִסְכָּהּ: (ס) וְצִפִּירָא דְחֲטָאָתָא חָד בַּר מַעֲלַת תְּדִירָא

וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: (כט) וּבַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי פָּרִים שְׁבַעַת אֵילָם

שְׁנַיִם כֹּבְשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה אַרְבַּעַת עֲשָׂר

תַּבְּיָמָם: וּבַיּוֹמָא שְׁתִּיתָא תּוֹרִין תְּמַנְנָא דְכָרִין תְּרִין אִמְרִין בְּנֵי שָׁנָא

אַרְבַּעַת עֲשָׂר שְׁלָמִין: (ל) וּבְמִנְזוֹתָם וְנִסְכֵיהֶם לְפָרִים

לְאֵילָם וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט: וּמִנְחָתָהוֹן

וְנִסְכֵיהוֹן לְתוֹרִין לְדְכָרִין וּלְאִמְרִין בְּמִנְגִיָּהוֹן כְּדָחֲזִי: (לא) וְשִׁעִיר

זֹטָאֵת אַזְזוֹד מִלְבָּד עֲלֵת הַתְּמִיד מִזֹּזוֹתָהּ

וְנִסְכֵיהֶּ: (ס) וְצִפְרָא דְחֻטְאֵתָא חֵד בַּר מַעֲלַת תְּדִירָא מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהָ: (לב)

וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי פָרִים שִׁבְעָה אֵילִם שְׁנַיִם

כֹּבֵשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם: וּבְיוֹמָא

שְׁבִיעָאָה תּוֹרִין שִׁבְעָא דְכָרִין תְּרִין אִימְרִין בְּנֵי שָׁנָא אַרְבַּעַא עֶשֶׂר שְׁלָמִין: (נג)

וּמִזֹּזוֹתָם וְנִסְכָּהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וְלִכֹּבֵשִׁים

בְּמִסְפָּרָם כְּמִשְׁפָּטָם: וּמִנְחָתָהוֹן וְנִסְפִיהוֹן לְתוֹרִין לְדְכָרִין

וּלְאִימְרִין בְּמִנְגִיחָהוֹן כְּדִחְזֵי לְהוֹן: (נד) וְשִׁעִיר זֹטָאֵת אַזְזוֹד

מִלְבָּד עֲלֵת הַתְּמִיד מִזֹּזוֹתָהּ וְנִסְכָּהּ: (ס) וְצִפְרָא

דְחֻטְאֵתָא חֵד בַּר מַעֲלַת תְּדִירָא מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: (לה) מִפְטִיר בַּיּוֹם

הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תְּהִיָּה לָכֶם כָּל-מִלְאֲכַת

עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: בְּיוֹמָא תְּמִינָאָה פְּנִישֵׁין תְּהֵא לְכוּן כָּל עֲבִידַת

פּוֹלְחָן לֹא תַעֲבֹדוּן:

רס"י עֲצֶרֶת תְּהִיָּה לָכֶם. עֲצֻרִים זַעֲסִית מִלְאֲכָה. דְּזַר אַחַר עֲצֶרֶת עֲצֻרֵי

מִלְאֲכָתָהּ, מִלְמַד שְׁטַעוֹן לִינָה. וּמְדַרְשׁוֹ זַאֲגֻדָּה לְפִי שְׂכַל יְמוֹת הַרְגֵל הַקְּרִיבִין

כְּנִגְדֵי שְׁזַעִים אַמּוֹת וְכַשְׂזַאֲיִן לְלַכְתָּ, אַמַר לְהֵם הַמְּקוֹם זַזְקָשָׁה מִכֶּם עֲשׂוּ לִי

סַעוּדָה קַטְנָה כְּדִי שְׂאֲהֵנָה מִכֶּם:

לז) וְהִקְרַבְתֶּם עֲלֵהּ אִשָּׁה רִיזוֹן זִיזוֹזוֹן לְיִהוָה פֶּרֶר

אַזְזוֹד אֵיל אַזְזוֹד כֹּבֵשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה שִׁבְעָה

תְּמִימִם: וְתִקְרַבּוּן עֲלֵתָא קוֹרְבָן דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעְנָא קָדָם יְיָ תוֹר חֵד דְּכָר חֵד

אַמְרִין בְּנֵי שָׁנָא שִׁבְעָא שְׁלָמִין:

רס"י פר אחד איל אחד. אלו כנגד ישראל, התעכבו לי מעט עוד. ולשון חזה הוא זה, כזנים הנפטרים מאזיהם והוא אומר להם קשה עלי פרידתכם עכבו עוד יום אחד. משל למלך שעשה סעודה וכו', כדאיתא במסכת סכה (דף נה, ב) ובמדרש רבי תנחומא למדה תורה דרך ארץ, שמי שיס לו אכסנאי יום ראשון יאכילו פטומות, למחר מאכילו דגים, למחר מאכילו בשר בהמה, למחר מאכילו קטניות, למחר מאכילו ירק, פוחת והולך כפרי החג:

**לז) מִנְזוֹתָם וְנִסְכֵיהֶם לִפְרֵי לֵאיל וְלִכְבָּשִׁים
בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט: מְנַחֲתָהוֹן וְנִסְפִיהוֹן לְתוֹרָא לְדַכָּרָא וְלֵאִימְרִין
בְּמִנְגִיָּהוֹן בְּדַחֲזִי: (לח) וְשִׁיעִיר זֹטָאֵת אֶזְזָד בְּמִלְבָּד עֵלְת
הַתְּבִיֵד וּבְמִנְזוֹתָהּ וְנִסְכָּהּ: וְצִפִּירָא דְחִטָּאֵתָא חֵד בַּר מְעַלְת
תְּדִירָא וּמְנַחֲתָהּ וְנִסְכָּהּ: (לט) אֵלֶּה תַעֲשׂוּ לַיהוָה
בְּמוֹעֲדֵיכֶם לְבָד בְּמִנְדְּרֵיכֶם וְגָד בְּתֵיכֶם
לְעֵלְתֵיכֶם וְלְבְּמִנְזוֹתֵיכֶם וְלִנְסְכֵיכֶם
וְלִשְׁלֵבֵיכֶם: אֵלִין תַעֲבָדוּן קָדָם יְיָ בְּמוֹעֲדֵיכֶם בַּר מְנַדְּרֵיכֶם וְנִדְבּוֹתֵיכֶם
לְעֵלְוֹתְכֶם וְלְמְנַחֲתְכֶם וְלִנְסְפֵיכֶם וְלִנְכָסֵת קוּדְשֵיכֶם:**

רס"י אלה תעשו לה' צמועדיכם. דבר הקלוב לחובה: לצד מנדריכם. אם באתם לדור קרצנות ברגל, מזהה היא צידכם או נדרים או נדבות שנדרתם כל השנה תקריבום ברגל, שמא יקשה לו לחזור ולעלות לירושלים ולהקריב נדריו, ונמלא עובר צבל תאחר:

**ל (א) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כֹּכֵל אֲשֶׁר-
צָוָה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה: (פפ) וַאֲמַר מֹשֶׁה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל כֹּכֵל דִּי
פְקִיד יְיָ יְתַּ מֹּשֶׁה: פפ:**

רפ"י ויאמר משה אל בני ישראל. להפסיק הענין, דברי רבי ישמעאל, לפי שער כאן דבריו של מקום ופרשת נדרים מתחלת בדבורו של משה, הלכך להפסיק תחלה ולומר שחזר משה ואמר פרשה זו לישראל, שאם לא כן יש במשמע שלא אמר להם זו אלא בפרשת נדרים התחיל דבריו:

פינחס

הפטרות

(בשנה שפרשיות מטות ומסעי מחוברות מפטירין כאן "דברי ירמיהו" שהיא הפטרות מטות להלן)

(מו) וַיֵּד-יְהוָה הַיְתֵהּ אֶל-אֱלֹהֵיוּ וַיִּשְׁנֹס מִתְנַנְיוּ וַיִּרְץ לִפְנֵי אֲזֹאֲב עַד-בְּאֶכָּה יִזְרַעְאֱלָהּ: יט (נ) וַיִּגְדֹּ אֲזֹאֲב לְאִיזָבֵל אֵת כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהֵיוּ וְאֵת כָּל-אֲשֶׁר הָרָג אֶת-כָּל-הַגִּבֹּיִּים בְּזוֹרֵב: (ב) וַתִּשְׁלַח אִיזָבֵל בַּמֶּלֶךְ אֶל-אֱלֹהֵיוּ לֵאמֹר כֹּה-יַעֲשֶׂוּן אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסְפוּן כִּי-כָעַת מוֹזֵר אֲשֵׁים אֶת-זִפְשָׁה בְּזִפְשֵׁי אֲזֹד בֵּיהֶם: (ג) וַיֵּרָא וַיִּקָּם וַיִּלְךָ אֶל-זִפְשֵׁוּ וַיִּבֵּא בְּאֵר שֶׁבַע אֲשֶׁר לִיהוֹדָה וַיִּנְזֹח אֶת-זִעְרוּ שָׁם: (ד) וְהוּא-הֵלֵךְ בַּמִּדְבָּר הַרְרָה יוֹם וַיִּבֵּא וַיִּשָׁב תַּנּוֹת רָתֵם (אזרח) אֲזֹד וַיִּשְׁאַל אֶת-זִפְשֵׁוּ לָמוֹת וַיֹּאמֶר א רַב עַתָּה יְהוָה קָזַח זִפְשֵׁי כִי-לֹא-טוֹב אָנֹכִי מֵאֲבֹתַי: (ה) וַיִּשְׁכַּח וַיִּישָׁן תַּנּוֹת רָתֵם אֲזֹד וְהִגְּהָ-זֹה בַּמֶּלֶךְ נִגְעָ בּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ קוּם אֲכֹל: (ו) וַיִּבֵט וְהִגְּהָ מִרְאֲשֹׁתָיו עֲגַת רִצְפִים וְצִפּוֹת בָּיִם וַיֹּאכֵל וַיִּשְׁתַּי וַיִּשָׁב וַיִּשְׁכַּח: (ז) וַיִּשָׁב בַּמֶּלֶךְ יְהוָה א שִׁנִּית וַיִּגְעָ-בּוֹ וַיֹּאמֶר קוּם אֲכֹל כִּי רַב בַּמֶּךְ הַהַרְרָה:

(ח) וַיִּקְרָא וַיֹּאכַל וַיִּשְׂתֶּה וַיִּלְךָ בְּכוֹז | הָאֲכִילָה הַהִיא
אֲרַבְעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה עַד הָרַ הָאֱלֹהִים זֹרֵב:
(ט) וַיָּבֵא-שָׁם אֶל-הַמַּעְרָה וַיִּלֵּן שָׁם וְהִגִּיד דְבַר-יְהוָה
אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ מִה-כָּךְ פֶּה אֲלִיהוּ: (י) וַיֹּאמֶר קָנָא
קָנֵאתִי לַיהוָה | אֱלֹהֵי עֲבָאוֹת כִּי-עֲזָבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל אֶת-מִזְבְּחוֹתֶיךָ הָרְסוּ וְאֶת-גְּבִיֹאֶיךָ הָרְגוּ
בְּזוֹרֵב וְאוֹתֶךָ אֲנִי לְבַדִּי וַיִּבְקְשׂוּ אֶת-גִּפְשֵׁי לְקַוְוֹתֶיהָ:
(יא) וַיֹּאמֶר צֵא וְעַמְדַת בְּהָר לִפְנֵי יְהוָה וְהִגִּיד יְהוָה עֵבֶר
וְרוּז גְּדוּלָה וְזֹזֶק מְפָרֵק הָרִים וּמִשְׁבֵּר סְלַעִים לִפְנֵי
יְהוָה לֹא בְרוּז יְהוָה וְאוֹזֵר הָרוּז רָעַשׁ לֹא בָרַעַשׁ
יְהוָה: (יב) וְאוֹזֵר הָרַעַשׁ אִישׁ לֹא בָאִשׁ יְהוָה וְאוֹזֵר הָאִשׁ
קוֹל דְּמַמָּה דַּקָּה: (יג) וַיְהִי | כִּשְׂמַע אֲלִיהוּ וַיִּלְט פָּנָיו
בְּאֲדָרְתוֹ וַיֵּצֵא וַיַּעֲמֵד פְּתוֹז הַמַּעְרָה וְהִגִּיד אֵלָיו קוֹל
וַיֹּאמֶר מִה-כָּךְ פֶּה אֲלִיהוּ: (יד) וַיֹּאמֶר קָנָא קָנֵאתִי
לַיהוָה | אֱלֹהֵי עֲבָאוֹת כִּי-עֲזָבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אֶת-מִזְבְּחוֹתֶיךָ הָרְסוּ וְאֶת-גְּבִיֹאֶיךָ הָרְגוּ בְּזוֹרֵב
וְאוֹתֶךָ אֲנִי לְבַדִּי וַיִּבְקְשׂוּ אֶת-גִּפְשֵׁי לְקַוְוֹתֶיהָ: (טו)
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו כֹּךְ שׁוֹב לְדַרְכְּךָ מִדְּבָרָה דְּמִשְׁקָ
וּבָאת וּמִשְׁזוֹת אֶת-זוֹזָאֵל לְמִכָּךְ עַל-אַרְס: (טז) וְאֵת
יְהוָה בֶּן-גְּמִשֵׁי תַמְשִׁיז לְמִכָּךְ עַל-יִשְׂרָאֵל וְאֵת-
אֱלִישַׁע בֶּן-שָׁפַט מֵאֲבָל מוֹזוֹלָה תַמְשִׁיז לְנָבִיא
תַזוֹתֶיךָ: (יז) וְהָיָה הַגְּמִלָּט מוֹזֵרֵב זוֹזָאֵל יְמִית יְהוָה
וְהַגְּמִלָּט מוֹזֵרֵב יְהוָה יְמִית אֱלִישַׁע: (יח) וְהִשְׁאֲרֵתִי
בְּיִשְׂרָאֵל עֹשֶׂת אֲלָפִים כָּל-הַבְּרָכִים אֲשֶׁר לֹא-

כָּרְעוּ לַבַּעַל וְכָל-הַנָּחַה אֲשֶׁר לֹא-נָשָׂק לָו: (ט) וַיִּלְךָ
 בְּמִשָּׁם וַיִּבְמָצָא אֶת-אֱלֹהֵי שָׁעַ בֶּן-שָׁפַט וְהוּא זֹרֵעַ
 שָׁנִים-עֶשְׂרִים צְמֻדִים לְפָנָיו וְהוּא בְּשָׁנִים הָעֶשְׂרִים וַיַּעֲבֹר
 אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵי וַיִּשְׁלַךְ אֲדָרְתוֹ אֵלָיו: (כ) וַיַּעֲזֹב אֶת-הַבָּקָר
 וַיֵּרֶץ אַזְוָרֵי אֱלֹהֵיו וַיֹּאמֶר אֲשַׁקֶּה-נָּא לְאָבִי וּלְאִמִּי
 וְאֶלכָּה אַזְוָרֵי וַיֹּאמֶר לוֹ לָךְ עֹשֶׂב כִּי מֵה-עָשִׂיתִי לָךְ:
 (כא) וַיֵּשֶׁב בַּמַּאזְזָרִיו וַיִּקְחֹז אֶת-צְמֻד הַבָּקָר וַיִּזְבְּזוּהוּ
 וּבְכָלִי הַבָּקָר בְּשִׁלְמֵם הַבָּשָׂר וַיִּתֵּן לָעָם וַיֹּאכְלוּ וַיִּקְּם
 וַיִּלְךָ אַזְוָרֵי אֱלֹהֵיו וַיִּשְׁרֹתוּהוּ:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

משנה אהלות פרק טו

א. סגוס עֵבָה וְכַפֶּת עֵבָה, אֵינָן מְבִיאִין אֶת הַטְּמֵאָה, עַד שְׂיָהוּ
 גְבוּהֵין מִן הָאָרֶץ פּוֹתַח טַפַּח. קְפוּלִין זֹו עַל גְּבִי זֹו, אֵינָן מְבִיאִוֹת אֶת
 הַטְּמֵאָה, עַד שְׂתֵהָא הָעֲלִיּוֹנָה גְבוּהָה מִן הָאָרֶץ פּוֹתַח טַפַּח. טְבֻלִיוֹת
 שֶׁל עֵץ זֹו עַל גֵּב זֹו אֵינָן מְבִיאִוֹת אֶת הַטְּמֵאָה, עַד שְׂתֵהָא הָעֲלִיּוֹנָה
 גְבוּהָה מִן הָאָרֶץ פּוֹתַח טַפַּח. וְאִם הָיוּ שֶׁל שִׁישׁ, טְמֵאָה בּוֹקְעֵת
 וְעוֹלָה, בּוֹקְעֵת וַיּוֹרְדֵת:

זרמורה (6) סגוס עבה. הך מתניתין פירשנוה לעיל צפרק הבית סנסדק ומשנה ג.
 ואידי דבעי למתני טבוליות, הדר תניה הכא: ואם היו של שיש. אפילו עליונה גבוהה
 מן הארץ טפח לא חשיבא אהל להביא את הטומאה, כיון דהתחתונה ממעטת את
 האויר לפי שהן נחשבים כארץ. אבל טבוליות של עץ אינן חשובות כהרקה, בזמן
 שהעליונה גבוהה מן הארץ טפח, אע"פ שהתחתונה ממעטת את האויר, העליונה
 מביאה את הטומאה:

ב. טְבִלּוֹת שֶׁל עֵץ שֶׁהֵן נוֹגְעוֹת זֶז בְּזוֹ בְּקִרְנוֹתֵיהֶם וְהֵן גְּבוּהוֹת מִן הָאָרֶץ פּוֹתֵחַ טֶפַח, טְמֵאָה תַּחַת אַחַת מֵהֶן, הַנוֹגֵעַ בְּשִׁנְיָהּ, טְמֵאָה טְמֵאָת שְׂבָעָה, כָּלִים שֶׁתַּחַת הָרֵאשׁוֹנָה טְמֵאִים, וְשֶׁתַּחַת הַשְּׁנִיָּה טְהוֹרִין. הַשְּׁלָחַן אֵינוֹ מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה, עַד שֶׁיְהֵא בּוֹ רְבוּעַ בְּפוֹתֵחַ טֶפַח :

דרטורה (ג) טבילות של עץ. שהן סמוכות זו אל זו וכל אחת המן גבוהה מן הארץ טפח ונוגעות בקרנותיהן כל אחת בחברתה שאכלה, ודרך קרני הטבלאות שאין ברחבן טפח, הלכך כלים שתחת הראשונה שהטומאה תחתיה טמאים, ושתחת השניה טהורים: הנוגע בשניה טמא טומאת שבעה. ואע"ג דתנן בפרק קמא כלים הנוגעים צמת וכלים בכלים, טמאים טומאת שבעה, השלישי צין אדם צין כלים טמאים טומאת ערב, הא תנן התם אין האוהל מתחשב, הלכך טבלא שהטומאה תחתיה אינה מן המנין: עד שיהא בו ריבוע בפותח טפח. כמין תיבה פרוכה שיש לה ארבע דפנות היו עושים לשלחן שהשלחן יושב עליה, ואותה תיבה פרוכה קרויה ריבוע, ופעמים שהשלחן בולט ויואל חוץ מאותו ריבוע טפח או פחות או יותר, והשתא קאמר לכריך שיהא השלחן בולט חוץ מאותו ריבוע בפותח טפח, דמה שבתוך הריבוע אינו מאכרך. ואם טומאה נמי בתוך הריבוע מצפנים, הריבוע חוץ ומונע הטומאה מלעבור לחוץ:

ג. חֲבִיּוֹת שֶׁהֵן יּוֹשְׁבוֹת עַל שׁוּלְיָהֶן אִז מְטוֹת עַל צְדֵיהֶן, בְּאֹוִיר, וְהֵן נוֹגְעוֹת זֶז בְּזוֹ בְּפוֹתֵחַ טֶפַח, טְמֵאָה תַּחַת אַחַת מֵהֶן, טְמֵאָה בּוֹקְעַת וְעוֹלָה, בּוֹקְעַת וְיּוֹרְדָת. בְּמָה דְבָרִים אָמוּרִים, בְּטְהוֹרוֹת. אָבֵל אִם הָיוּ טְמֵאוֹת אִז גְּבוּהוֹת מִן הָאָרֶץ פּוֹתֵחַ טֶפַח, טְמֵאָה תַּחַת אַחַת מֵהֶן, תַּחַת כָּלִים טְמֵאָה :

דרטורה (ג) חביות. שורות הרבה של חביות זו אחר זו, וזו על זו: שהן יושבות על שוליהן. ופיהן למעלה: או מוטות על לדיהן. ופיהן מן הצד: באויר. בגינה או בחצר: בפותח טפח. ברוחב טפח נוגעות זו בזו: טומאה בוקעת ועולה. לכדדין קתני לה. דמוטות על לדיהן אפילו כנגד הטומאה אין טמא אלא מה שתחתיהן ועל גביהן, אבל מה שבתוכן טהור, כיון דאין כלי חרס מיטמא מגבו על מה שבתוכו מזיל, ומה שאינו כנגד הטומאה אפילו שתחתיהן ועל גביהן טהור. וביושבות על שוליהן אפילו על מה שבתוכה אין מזילות, כיון שאין הפסק מאויר תוכה לאויר שחוצה לה, וחבית עצמה נטמאה ונטמאו כל כלים שבתוכה ואפילו שלא כנגד הטומאה, כדאמרין טעמא בסוף פרק כוורת: צמה דברים אמורים בטוורות. לכיון דטהורות הן, דמו לטבלאות של שיש שהתחתונות סותמות את חלל טפח וטומאה בוקעת ועולה: אבל אם היו טמאות. אפילו אין גבוהות מן הארץ, העליונות שגבוהות מן הארץ טפח מביאות את הטומאה, שאין התחתונות סותמות, כיון דטמאות, מידי דהוה אקפולין

זו על זו ומבבלאות זו על זו: או גבוהות מן הארץ פותח טפח. מביאות את הטומאה, ואפילו טהורות, כיון לנוגעות זו בזו כרוחב טפח, נחשבות כולן כאוהל אחד:

ד. בית שחצו בנסרים או ביריעות מן הצדדים או מן הקורות, טמאה בבית, פלים שבחצץ טהורים. טמאה בחצץ, פלים שבבית טמאין. פלים שבחצץ, אם יש שם פותח טפח, טמאים. ואם לאו, טהורים:

דרטורה (ה) שחללו. שעשה בו מחילה: מן הלדין. שהיריעות והנסרים נתונות כנגד הכתלים של הבית: או מן הקורות. שנתונות תחת תקרת הבית: כלים שבחצץ טהורים. דיריעות ונסרים חולאים, ונחשבים ככלים שעל הגג וככלים שחוץ לכותל: כלים שבבית טמאים. דאין חליפה לטומאה, מידי דהוה אכלי חרס המוקף למיד פתיל, דאם טומאה בבית מליל על מה שבתוכו, ואם טומאה בתוכו אין למיד פתיל לטומאה: כלים שבחצץ. הכלים שעם הטומאה בתוך המחילה: אם יש שם פותח טפח. שיש שם חלל רחב טפח: ואם לאו טהורים. הכלים שבחצץ. אצל הבית מיהא טמא:

ה. חצו מארצו, טמאה בחצץ, פלים שבבית טמאים. טמאה בבית, פלים שבחצץ, אם יש במקומן טפח על טפח על רום טפח, טהורים. ואם לאו, טמאין, שארצו של בית פמוהו עד התהום:

דרטורה (ה) חללו מארצו. שכיסה קרקעית הבית בנסרים או יריעות: טומאה בחצץ. אפילו יש בו טפח על טפח ברום טפח: כלים שבבית טמאים. כביז שהוא קמור תחת הבית, לתנן לעיל בפרק ג', יש בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח, טומאה בתוכו הבית טמא, טומאה בבית מה שבתוכו טהור: שארצו של בית כמוהו. כשאין

בו	פותח	טפח:
----	------	------

ו. בית שהוא מלא תבן ואין בינו לבין הקורות פותח טפח, טמאה בפנים, פלים שפנגד יציאה טמאים. טמאה בחוץ, פלים שבפנים, אם יש במקומם טפח על טפח על רום טפח, טהורים. ואם לאו, טמאים. אם יש בין תבן לקורות פותח טפח, בין פד ובין פד טמאים:

דרטורה (ו) טומאה בפנים. במקום התבן: שכנגד היציאה. מקום פנוי יש כרוחב אמה מן הפתח עד הכותל שכנגדו, שנכנסים ויוצאים דרך שם להוציא התבן ולהכניס, וכלים שבאותו מקום הפנוי טמאים, מידי דהוה אטומאה בחצץ דכלים שבבית

טמאים: טומאה בחוץ. היינו במקום הפנוי מן הפתח עד הכותל שכנגדו: כלים שצפנים. במקום התבן: אם יש במקומן טפח על טפח צרום טפח טהורים ואם לאו טמאים. דבחכך נמי אם טומאה צבית כלים שחכך שאין במקומן טפח טמאים: ואם יש בין התבן ולקורות פותח טפח. לא נתבטל התבן ההוא ליחשב כחכך והרי הוא כשאר חפצים שצבית ואין מזיל על מה שבתוכו בין שיש במקומו טפח בין אין במקומו טפח:

ז. בֵּית שְׁמֵלָאוּ עֶפֶר או צְרוּרוֹת, וּבִטְלוֹ, וְכֵן פְּרִי שֶׁל תְּבוּאָה, או גֵּל שֶׁל צְרוּרוֹת, אֶפְלוּ כְּגֵלוֹ שֶׁל עֶפֶן, וְאֶפְלוּ טְמֵאָה בְּצַד הַכְּלִים, טְמֵאָה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה, בּוֹקֵעַת וְיִזְרְדָת:

זכרונות (ו) וכן כרי של תבואה. שביטלו: אפילו טומאה בכל הכלים. שהיתה הטומאה בתוך הגל וכלים שם סמוכים לטומאה בתוך הגל, אבל אינו נוגעים בטומאה: טומאה בוקעת ועולה. ומה שצלדה טהור. ואם יש במקום הטומאה טפח על טפח צרום טפח, הרי הוא כקבר סתום ומטמא על סביביו:

ח. חֲצַר הַקֶּבֶר, הַעוֹמֵד בְּתוֹכָהּ טְהוֹר, עַד שְׂיֵהָא בָּהּ אַרְבַּע אַמּוֹת, כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׁמַאי. בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים, אַרְבָּעָה טַפְחִים. קוֹרָה שְׁעֵשְׂאָה גוֹלֵל לְקֶבֶר, בֵּין עוֹמְדָת בֵּין מְטָה עַל צְדָה, אֵין טְמֵא אֶלָּא כְּנֶגֶד הַפֶּתַח. עֲשֵׂה רֵאשָׁה גוֹלֵל לְקֶבֶר, אֵין טְמֵא אֶלָּא עַד אַרְבָּעָה טַפְחִים. וּבְזִמָּן שֶׁהוּא עֲתִיד לָגוֹד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, פְּלָה חִבּוּר:

זכרונות (ח) חצר הקבר. חצר המוקפת מארבע רוחותיה ארבע מערות של קברות: טהור עד שיהא זה ארבע אמות. כל זמן שיש זה ארבע אמות טהור העומד בה. אבל פחותה מארבע אמות, טמא העומד בה. ואם אין שם אלא שלש מערות משלש רוחות, ורוח רביעית של החצר פתוחה לאויר העולם, אפילו אינו מרוחק מפתח המערה אלא כל שהוא, טהור, ובלבד שלא יגע במשקוף של פתח המערה. והני מילי, חצר הקבר דמסיימא מחילתה, אבל מת בעלמא תופס ארבע אמות לטומאה: גולל לקבר. כיסוי על פתח הקבר: אלא כנגד הפתח. של הקבר. והנוגע בקצה המונחת חוץ לקבר, טהור: עשה ראשה גולל לקבר. והרי היא עומדת על הקבר כמו אילן, הנוגע ממנה בארבעה טפחים סמוך לקבר, טמא משום גולל. ומארבעה ולמעלה טהור: בזמן שהוא עתיד לגוד. לקוץ. ואע"פ שלא קצץ עדיין. לגוד, כמו גודו אילנא (מניאל ז): כולה חיבור. כל זמן שלא קצץ, ואע"פ שעתיד לקוץ. ואין הלכה כרבי יהודה:

ט. חֲבִית שֶׁהִיא מְלֵאָה מִשְׁקִים טְהוֹרִים וּמְקַפֶּת צְמִיד פְּתִיל,

וְעִשְׂאָה גוֹלָל לְקָבֶר, הַנוֹגֵעַ בָּהּ, טָמֵא טָמְאָת שְׂבָעָה, וְהַחֲבִית
וְהַמְשָׁקִין טְהוֹרִין. בְּהִמָּה שְׂעִשְׂאָה גוֹלָל לְקָבֶר, הַנוֹגֵעַ בָּהּ, טָמֵא
טָמְאָת שְׂבָעָה. רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר, כֹּל שֵׁישׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים אֵינוֹ מְטַמֵּא
גוֹלָל: מְשוּם

דרטורה (ט) הנוגע בה. כל זמן שהיא גולל: טמא טומאת שבעה. לכתוב (במדבר יט)
וכל אשר יגע על פני השדה, לרבות גולל ודופק: והחבית והמשקין טהורים. לכלי
חרס המוקף כמיד פתיל טהור מליטמא באוהל המת, שנאמר (סג) וכל כלי פתוח
אשר אין כמיד פתיל עליו טמא הוא, הא יש כמיד פתיל עליו טהור, ובכלי חרס
הכתוב מדבר שאינו מקבל טומאה מגבו: ר' מאיר אומר וכו'. ואין הלכה כר' מאיר.
אלא אע"פ שאין לך דבר שיש בו רוח חיים ומטמא חוץ מאדם, מכל מקום מטמאים
הן משום גולל כל זמן שהן גולל לקבר:

• הנוגע במת והנוגע בפלים, המאהיל על המת והנוגע בפלים,
טמאין. מאהיל על המת ומאהיל על הפלים, הנוגע במת ומאהיל על
הפלים, טהורים. אם יש בגידו פותח טפח, טמאין. שני בתים ובהן
פשיט חצאי זיתים, פשיט את שתי ידיו להן, אם יש בגידו פותח טפח,
מביא את הטמאה. ואם לאו, אינו מביא את הטמאה:

דרטורה (י) המאהיל על המת ונוגע בכלים. הכלים טמאים טומאת שבעה מטעם
חיבורין, כגון דבשעה שנגע במת או מאהיל עליו, נוגע כמו כן בכלים: ואם יש בידו
פותח טפח טמאים. כיון דידיו מאהילות על המת ועל הכלים, מביאות את הטומאה:
שני בתים. ופתחיהן מכוונים זה כנגד זה: מביא את הטומאה. ונשאר שני הבתים
טמאים, דאוהל של ידיו מנרף את הטומאה כאילו שני החלאים מונחים בזה וצזה:
ואם לאו. דאין בידו פותח טפח, גברא מיהא טמא הוי כדתנן לקמן ועל עצמן בכל
שהן, אבל שני הבתים טהורים:

גמרא נדה דף כ"ג ע"ב

אמר רבי ירמיה בר אבא אמר רבי יוחנן מצח והגבינים והעינים והלסתות
וגבות הזקן עד שיהיו כלם פאחד רבא אמר חסא מצח והגבו והעין

וְהִלָּסְתָּ וְגִבַּת הַזָּקֵן עַד שְׂיֵהוּ כָּלָם כְּאֶחָד וְלֹא פְּלִיגִי הָא כְּמָאן דְּאָמַר כָּל צוּרְתָּ הָא כְּמָאן דְּאָמַר מְצוּרְתָּ מִיִּתְיָבִי צוּרְתָּ פְּנִים שְׂאָמְרוּ אֶפִּילוּ פְּרָצוּף אֶחָד מִן הַפְּרָצוּפִין חוּץ מִן הָאוּזוֹן לְמִימְרָא דְּבַחַד נְמִי סְגִי אָמַר אֶפִּי כִּי תִנְיָא הֵהִיא לְעַבְבִּי תִנְיָא וְכְמָאן דְּאָמַר כָּל צוּרְתָּ וְאִיבְעִית אִימָא לְעוֹלָם כְּמָאן דְּאָמַר מְצוּרְתָּ וּמְאִי אֶחָד אֶחָד אֶחָד אָמַר רְבָא נְבָרָא בְּעֵין אֶחָת וּבִירְדָּ אֶחָד מִן הַצַּד אִמּוֹ טְמֵאָה בְּאֶמְצַע אִמּוֹ טְהוּרָה. אָמַר רְבָא וְשִׁטּוֹ נְקוּב אִמּוֹ טְמֵאָה וְשִׁטּוֹ אִטּוּס אִמּוֹ טְהוּרָה :

כ"ז הגבינים. גבות עינים שורכ"ל וגבות הזקן סנט"ר שקורין מנטי"ן: עד שיהו כולם כאחד. לרבנן כדמפרש בסמוך דר' ירמיה כרבנן וכדפירשה רב לפלוגתא דרב תנא הוא ופליג ולא הדך ביה ממאי דאמר לרבנן דבעי כל כורת האדם והא דקחשיב ר' ירמיה ואזיל הא קמ"ל דאפי' לרבנן ארזנים לא קפדינן והא דחסא נמי כרבנן ואליבא דתנא דברייתא דאמר לא בעי אלא מצורת וקמ"ל דבחד נד בעי כורת שלימות וארזן לא קא קפיד: אפילו פרטוף אחד. אבר אחד כגון עינו או מלחו או לסת אחד דדומה לאדם הוה ולד: חוץ מן הארזנים. ארזניו כשל אדם ושאר כורתו כבהמה לא חשיב פרטוף אלמא למ"ד מצורת בחד סגי וקשיא לרבא דאמר חסא: אמר אבוי כי תניא הדין לעכב תניא. כלומר כורת פנים שאמרו חכמים דמעכבים אפי' אבר אחד כבהמה מעכבת חוץ מן הארזן דלא מעכבת וכמ"ד לרבנן כל כורת מיתוקמה ואף ע"ג דמצי לאוקמי כדאיתא וכד"מ דאמר כל דהו כורת ניחא ליה לאוקמי כרבנן: ואבע"א לעולם כמ"ד מצורת. ולא קשיא לחסא: ומאי אחד אחד אחד. כלומר מכל ראשי אברים יהיה אחד דומה לאדם כחסא דאמר העין והלסת וכו' כמאן דאמר מצורת: מן הלד. שעינו בלדו וירכו בלדו כשאר בני"א: ושטו נקוב אמו טמאה. קסבר טרפה חיה: ושטו אטוס. סתום:

זוהר ויקהל דף ר"ד ע"א

עלמא דאתי איהו היכלא לההיא נקודה עלאה. וכד איהי קיימא ונטלא בגדפהא לאבנהו לאתעטרא לעילא אקרי פלא שבת וכד אבנהו מתעטרן לעילא בגו נקודה עלאה אקרי שבת. נקודה תתאה פד מתעטרא באבנהו אקרי שבת. האי נקודה תתאה סלקא ואתחזיית ואתקשיטת. (ס"א האי נקודה תתאה פד סלקא לאתעטרא באבנהו) פדין כל חדוה אשתכח לעילא ותתא ועלמין פלהו בחדוה. ובהאי ליליא האי נקודה אתפשט נהורא ופריש גדפוי על עלמא וכל שלטונין אחרנין מתעברו ונטירו אשתכח על עלמא

וְכִדְיוֹ אֶת־וְסוֹף רוּחַ נְשֻׁמָּתָא בְּיִשְׂרָאֵל עַל כָּל חַד וְחַד. וּבַהֲהִיא נְשֻׁמָּתָא יְתִירָא נְשֻׁיָּין כָּל עֲצָבָא וְחִימָתָא וְלֹא אֲשַׁתְּכַח בְּרַחֲמֵיהּ לְעִילָא וְתַתָּא :

תרגום הזוהר עולם הָצֵא, שָׁהוּא בְּיָנָה, הוּא הַיִּכָּל לְנִקְוָה הַהִיא הָעֲלִיּוֹנָה, דְּהִינּוּ לְחֻכְמָה הָעֲלִיּוֹנָה. וּכְשֶׁהִיא עוֹמֶדֶת וְלוֹקַחַת צְכָנְפִיָּה אֶת הָאֲצוּת, לְעִטְרָם לְמַעְלָה, אִזְ נִקְרְאִים הַכָּל שְׂצֵת. בְּאוֹפֵן, כְּשֶׁהָאֲצוּת מְתַעֲטְרִים לְמַעְלָה צְנִקוּדָה הָעֲלִיּוֹנָה, נִקְרְאִים שְׂצֵת, וּכְשֶׁהִנְקוּדָה הַתַּחְתּוֹנָה, מְלַכּוֹת, מְתַעֲטְרַת צְאוֹת, נִקְרְאֵת שְׂצֵת. הִנְקוּדָה הַתַּחְתּוֹנָה הַזֹּאת, שָׁהִיא מְלַכּוֹת, כְּשֶׁעוֹלָה וְנִרְאִית, דְּהִינּוּ שְׂמַחְצֵלֶת חֻכְמָה, הַנִּקְרְאֵת רְאִיָּה, וּמְתַקְשֶׁטֶת צְמוּחִין הָעֲלִיּוֹנִים, אִזְ כָּל חֻדוֹה נִמְאָרֶת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהָעוֹלָמוֹת כָּלֵם הֵם בְּשִׁמְחָה. וּבְלִילָה הַזֶּה שָׁל שְׂצֵת, מְתַפְשֶׁטֶת הִנְקוּדָה הַזֹּאת צְאוֹרוֹתֶיהָ, וּפּוֹרְשֶׁת כְּנַפֶּיהָ עַל הָעוֹלָם, וְכָל שְׂלִיטִים אַחֲרִים נִעְצְרִים, וְשִׁמְיָרָה נִמְאָרֶת עַל הָעוֹלָם. וְאִזְ נְתוּסָף רוּחַ הַנְּשֻׁמָּה צְיִנְרָאֵל, עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וּבְנִשְׁמָה יְתִרָה הַהִיא שׁוֹכְחִים כָּל עֲרֵב וְחִימָה, וְלֹא נִמְאָר לְמַעְלָה וּלְמַטָּה אֶלָּא שְׂמַחָה.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות שבת פרק ט'

א. העושה עין הצבע הרי זה תולדת צובע וְחַיִּיב. כִּי צָד כְּגוֹן שְׁנֵתוֹ קִנְקִנְתוֹם. לְתוֹךְ מִי עֲפָצָא שְׁנַעֲשָׂה הַכָּל שְׁחוֹר אוֹ שְׁנֵתוֹ אִיסְטִיס לְתוֹךְ מִי כְּרָפוֹם שְׁנַעֲשָׂה הַכָּל יָרוֹק וְכֵן כָּל כִּיּוֹצָא בָּזָה. וְכִמָּה שִׁיעוּרוֹ כְּדִי לְצָבוֹעַ בּוֹ חוּט שְׂאֲרָפוֹ אַרְבָּעָה טַפָּחִים : **ב.** הַטּוֹו אוֹרְךָ אַרְבָּעָה טַפָּחִים מְכַל דְּבַר הַנְּטוּוה חַיִּיב. אֶחָד הַטּוּוה אֶת הַצֶּמֶר אוֹ אֶת הַפְּשֵׁתוֹ אוֹ אֶת הַנוֹצָה אוֹ אֶת הַשֶּׁעַר אוֹ אֶת הַגִּידִין וְכֵן כָּל כִּיּוֹצָא בָּהוֹן. הָעוֹשֶׂה אֶת הַלְבָד הַרִי זֶה תוֹלְדֵת טוּוה וְחַיִּיב. וְהוּא שְׂיִלְבֵד דְּבַר שְׂאֲפֶשֶׁר לְטוּוֹת מִמֶּנּוּ, חוּט אוֹרְךָ אַרְבָּעָה טַפָּחִים בְּעוֹבֵי בִינּוּנֵי :

מוסר

מספר חסידים סימן קל"ז קל"ח

בְּכָל דְרָכֶיךָ דַּעְהוּ כָּל אָדָם יִרְאֵהוּ שְׁמַיִם כְּשֶׁהוּא כוֹעֵס עַל עוֹבְרֵי עֲבִירָה יִשְׁקוֹל
כְּעֵסוֹ כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה דַּעְתּוֹ מְיוֹשֶׁבֶת עָלָיו בֵּינוּ לְבֵין עֲצָמוֹ וְיִלְיָף מִמּוֹשֶׁה רַבֵּינוּ עָלָיו
הַשְּׁלוֹם כְּשֶׁכָּעַס עַל בְּנֵי רְאוּבֵן אָמַר תִּרְבּוּת אֲנָשִׁים חֲטָאִים לְפִיכָךְ בֶּן בְּנוֹ
נִעְשָׂה עֶבֶד לְפֶסֶל מִיכָה אֵף עַל פִּי שְׁלֹשׁ שְׁמַיִם הוּא כָּעַס וְכֵן בְּשַׁחֲוֹק שֶׁל
מִצְוָה לֹא יִכְעֹס עֲלֵיהֶם: בְּכָל דְרָכֶיךָ שֶׁל אָדָם יִרְאֶה הֵיאָךְ יַעֲשֶׂה מִצְוָה בֵּין
בְּשַׁחֲוֹק בֵּין בְּכָעֵסוֹ. אֵיךְ יִתְכַּן לְמֹשֶׁה לְשַׁבֵּר אֶת הַלּוּחֹת הַכְּתוּבִים בְּאֶצְבַּע
אֱלֹהִים. אֶלָּא לְתַקְנַת יִשְׂרָאֵל עֲשֵׂה אָמַר. מוֹטֵב שְׂאֵהֶיָה חֲיִיב וְאֵל יִהְיוּ כָּל
יִשְׂרָאֵל חֲיִיבִים וְכִינּוֹן שְׁחָרָה אִפּוֹ לְשֵׁם שְׁמַיִם הַסְּכִיִּם עֲמוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
וְאָמַר לוֹ יִשְׂרָאֵל כְּחָד שְׂשַׁבְרָת:

פרשת מטות

מטות יום ראשון תורה

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד 6 דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת
נשמה משבת שעברה:

(ב) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל-רְאִשֵׁי הַמִּטּוֹת לְבְנֵי
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה: וּמִלֵּיל
מִשָּׁה עִם רִישֵׁי שְׁבֻטָא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימְרֵי דִין פְּתִיגְמָא דִּי פְקִיד יְיָ:

רש"י חלק כבוד לנשיאים ללמדם תחלה ואחר כך לכל בני
ישראל. ומנין שאף שאר הדברות כן, תלמוד לומר (שמות לה, לא. לב) וישבו אליו
אהרן וכל הנשאים בעדה וידבר משה אליהם ואחרי כן נגשו כל בני ישראל.
ומה ראה לאמרה כאן, למד שהפרת נדרים ביחיד ממחה ואם אין יחיד

ממחה מפר בשלשה הדיוטות. או יכול שלא אמר משה פרשה זו אלא לנשיאים בלבד, נאמר כאן זה הדבר, ונאמר בשחוטאי חוץ (ויקרא יז, ב) זה הדבר, מה להלן נאמרה לאהרן ולבניו ולכל בני ישראל, שנאמר דבר אל אהרן וגו', אף זו נאמרה לכלן: זה הדבר. משה נתנבא (שמות יא, ד) בכה אמר ה' כחכות הלילה, והנביאים נתנבאו בכה אמר ה', מוסף עליהם משה שנתנבא בלשון זה הדבר. דבר אחר זה הדבר מעוט הוא, לומר שהחכם בלשון התרה ובעל בלשון הפרה, כלשון הכתוב כאן, ואם חלפו אין מתר ואין מופר:

(ו) אִינֶשׁ כִּי-יִדָּר נְדָר לַיהוָה אִו-הִפְשַׁע עֲשִׂיָּעָה לְאָסֵר אָסֵר עַל-נַפְשׁוֹ לֹא יִזְזַל דְּבָרוֹ כְּכֹל-

הַיֵּצֵא בְּפִיו יַעֲשֶׂה: גְּבַר אָרִי יִדָּר נְדָר קָדָם יי או יקיים קים למיסר אסר על נפשיה לא יבטל פתגמיה ככל די יפוק מפומיה יעבד:

רס"י נדר. האומר הרי עלי קנס שלא אוכל או שלא אעשה דבר פלוני, יכול אפלו נשבע שיאכל נבלות אני קורא עליו ככל היוצא מפיו יעשה, תלמוד לומר לאסר אסר את המתר ולא להתיר את האסור: לא יחל דברו. כמו לא יחלל דברו, לא יעשה דבריו חלין:

(ד) וְאִנֶּשֶׁה כִּי-תִדָּר נְדָר לַיהוָה וְאָסְרָה אָסֵר

בְּבֵית אָבִיהָ בְּנִעְרֶיהָ: וְאִתְּתָא אָרִי תִדָּר נְדָר קָדָם יי ותיסר אסר בבית אבוקא ברביותהא:

רס"י צבית אביה. צרקות אביה ואפלו אינה צביתו: צנעריה. ולא קטנה ולא בוגרת, שהקטנה אין נדרה נדר והבוגרת אינה צרקותו של אביה להפר נדריה. ואי זו היא קטנה, אמרו רבותינו בת אחת עשרה שנה ויום אחד נדריה נבדקין. אם ידעה לשם מי נדרה ולשם מי הקדישה נדרה נדר. בת שתים עשרה שנה ויום אחד אינה כריכה להצדק:

(ה) וְשָׁמַע אָבִיָּהּ אֶת-נְדָרָהּ וְאַסְרָהּ אֲשֶׁר
אָסְרָה עַל-נַפְשָׁהּ וְהַזְוִירִישׁ לָהּ אָבִיָּהּ וְקָמוּ
כָּל-נְדָרֶיהָ וְכָל-אָסֵר אֲשֶׁר-אָסְרָה עַל-

נַפְשָׁהּ יִקְוֹם: וְשָׁמַע אָבוּהָא יְת נְדָרָהּ וְאַסְרָהּ דִּי אָסְרַת עַל נַפְשָׁהּ וְיִשְׁתַּוֵּךְ
לָהּ אָבוּהָא וְיִקְוֹמוּן כָּל נְדָרָהּ וְכָל אָסְרֵי דִי אָסְרַת עַל נַפְשָׁהּ יִקְוֹמוּן: (ו)
וְאִם-הִזְיָא אָבִיָּהּ אֶתָּהּ בְּיוֹם שְׁמִיעוֹ כָּל-
נְדָרֶיהָ וְאַסְרֶיהָ אֲשֶׁר-אָסְרָה עַל-נַפְשָׁהּ לֹא
יִקְוֹם וַיהוָה יִסְלֹחַ-לָּהּ כִּי-הִזְיָא אָבִיָּהּ אֶתָּה:
וְאִם אַעְדִּי אָבוּהָא יְתָהּ בְּיוֹמָא דְשָׁמַע כָּל נְדָרָהּ וְאַסְרָהּ דִּי אָסְרַת עַל נַפְשָׁהּ
לֹא יִקְוֹמוּן וּמִן קִדְּם יִי יִשְׁתַּבֵּק לָהּ אַרְי אַעְדִּי אָבוּהָא יְתָהּ:

רס"י ואם הניח חזיה חתה. אם מנע אותה מן הנדר, כלומר שהפר לה. הנאה זו אינו יודע מה היא, כשהוא אומר ואם ציוס שמע אישה יניח אותה והפר, הוא אומר הנאה זו הפרה. ופשוטו לשון מניעה והסרה וכן (במדבר לב, ז) ולמה תניחון, וכן (תהלים קמא, ה) שמן ראש אל יני ראשי, וכן (במדבר יד, לד) וידעתם את תנואתי, את אשר סרתם מעלי: וה' יסלח לה. במה הכתוב מדבר באשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה והפר לה והיא לא ידעה ועוברת על נדרה ושותה יין ומטמאה למתים, זו היא שצריכה סליחה, ואף על פי שהוא מופר. ואם המופרים צריכים סליחה, קל וחמר לשאינן מופרים:

(ו) וְאִם-הָיוּ תְהִיָּה לְאִישׁ וְנְדָרֶיהָ עָלֶיהָ אִו
בְּבִטָּא שְׁפָתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל-נַפְשָׁהּ: וְאִם
מְהוּהָ תְהִי לְגִבְרָה וְנְדָרָהּ עָלָהּ אִו פִּירוּשׁ סְפֻרָתָהּ דִּי אָסְרַת עַל נַפְשָׁהּ:

רס"י ואם היו תהיה לאיש. זו ארוסה או אינו חלח נשואה, כשהוא אומר ואם בית אישה נדרה, הרי נשואה אמור וכו' בארוסה, וזו לחלק בה, שאזיה ובעלה מפירין נדרה. הפר האב ולא הפר הבעל או הפר הבעל ולא הפר האב, הרי זה אינו מופר, ואין צריך לומר אם קים אחד מהם: ונדריה עליה.

סנדרה צבית אביה ולא שמע בהן אביה ולא הופרו ולא הוקמו:

נביאים - יהושע - פרק יג

(טו) וַיִּהְיֶה מִנְּשֵׂה לְמִטָּה בְּנֵי-רְאוּבֵן לְמִשְׁפּוֹזֹתָם:
וַיִּהְיֶה מִשֵּׁה לְשִׁבְטָא דְבְנֵי רְאוּבֵן לְזַרְעֵיתָהוּן : (טו) וַיְהִי לָהֶם הַגָּבוֹל
מִמְּרוֹעַר אֲשֶׁר עַל-שְׂפֹת-גִּזְזוֹל אֶרְצוֹן וְהָעִיר
אֲשֶׁר בְּתוֹךְ-הַגִּזְזוֹל וְכָל-הַמִּישָׁר עַל-מִידְבָּא:
וְהָיָה לְהוֹן תְּחוּמָא מִמְּרוֹעַר דִּי עַל פִּיף נַחְלָא דְאַרְנוֹן וְקָרְתָא דִּי בְּגוֹ נַחְלָא וְכָל
מִישָׁרָא עַד מִידְבָּא : (יז) זֶזְשִׁבּוֹן וְכָל-עָרֵיהָ אֲשֶׁר
בְּמִישָׁר דִּיבּוֹן וּבְמֹת בַּעַל וּבֵית בַּעַל מְעוֹן:
חֲשִׁבוֹן וְכָל קְרוּחָא דִּי בְּמִישָׁרָא דִּיבּוֹן וּבְמֹת בַּעַל וּבֵית בַּעַל מְעוֹן : (יח) וַיְהִי
וּקְרָתָא וּבְמֹת וּבְמֹת וּבְמֹת וּבְמֹת : (יט) וּקְרָתָא
וּשְׁבָמָה וּצָרַת הַשְּׁזוֹר בְּהַר הָעֵמֶק : וּקְרָתָא וּשְׁבָמָה
וּצָרַת הַשְּׁחַר בְּטוֹרָא דְּמִישָׁרָא :

רס"י **זהר העמק . בטורח דמיסרא :**

(כ) וּבֵית פְּעוֹר וְאַשְׁדּוֹת הַפְּסָגָה וּבֵית הַיְשָׁמוֹת:
וּבֵית פְּעוֹר וּמִשְׁפָּד מְרַמְתָא וּבֵית יְשִׁמוֹת :

כתובים - תהילים - פרק ה

ה (א) לְמַנְצֵיזוֹן אֶל-הַנְּזוּיִלוֹת בְּזִמּוֹר לְדָוִד: לְשִׁבְחָא עַל חֲנִיּוֹן תְּשׁוּבָתָא לְדָוִד :

רס"י אל הנחילות . מנחם פתר בכולן נחילות ועלמות גיתות ידותון כלם שמות כלי זמר הם ונעימות המזמור היתה לפי שיר הראוי לאותו כלי ומדרך אגדה יש מפרשים נחילות לשון נחלה ואין זה משמעות התיבה וגם ענין המזמור אינו מדבר בנחלה ויתכן לפתור נחילות גייסות כמו נחיל של דבורים וכמו (תהלים יח) ונחלי בליעל ות"י סיעת חייבין תפלה בשביל גייסות אויבים הבאים על ישראל ואומר המשורר מזמור הזה בשביל כל ישראל :

ב) אֲמַרִי הַאֲזִינָה | יְהוָה בְּיָנָה הַגִּיטָה : מִימְרֵי אֲצִית יי אֲתַבִּין רְנוּנֵי :

רס"י אמרי האזינה ה' . כשיש בי כח לשאול נרכי לפניך וכשאין בי כח להתפלל לפניך והדאגה עאורה בלבי בינה הגיגי הבן הגיון לבי כך מפורש במדרש כל בינה שבמקרא הטעם תחת הנון חוץ מזה וחבירו (באיוב לה) ואם בינה שמעה זאת שאינו שם דבר אלא לשון הבן כמו (משלי כג) בין תבין את אשר לפניך לפיכך הטעם תחת הבי"ת :

ג) הַקְשִׁיבָה | לְהִקּוֹל שִׁוְעֵי בְּמִלְכֵי וְאֱלֹהֵי כִּי-
אֵלֶיךָ אֲתַפְּלֵל: צִית לְקַל בְּעוֹתֵי מִלְכֵי וְאֱלֹהֵי אַרוּם קִדְמָךְ אֲצִלִי : (ד)
יְהוָה בְּקֶרֶת תִּשְׁמָע קוֹלִי בְּקֶרֶת אֲעִרָךְ-לִי
וְאֲצַפְּתָה: יי בַּצַּפְרָא שְׁמַע קוֹלִי בַּצַּפְרָא אֲסַדֵּר קִדְמָךְ וְאֲסַתְּכֵי :

רס"י בקר תשמע קולי . בבוקר אני קורא לך עליהם שהוא עת משפט ברשעי' כמו שנאמר לבקרים ארמית כל רשעי ארץ (לקמן קא) היה זרועם

לצקרים (יסעי' לג) כי צקקר צקקר יעצור (סס כח) : צקר אערך לך . תפלתו על זאת , אערך ל' מערכה הוא כך חצרו מנחס : ואלפה . שתעשה צהס משפטים :

(ה) כִּי אֵל לֹא אֵל-זֹפֵן רִשָׁע | אֶתְּהָ לֹא יִגְרַר רֵעִי :
מטול דלא אלהא רעי רשעא אנת לא אתותב עמד בישא :

רש"י כי לא אל חפץ רשע אתה . ונאה לך לאבד הרשעה מן העולם : לא יגורך רע . לא יגור אצלך :

(ו) לֹא-יִתְיַצְּבוּ הַוֹּלְלִים לְצַדִּיק עֵינֶיךָ שֶׁזָּאת כָּל-
פְּעֻלֵי אֱוֹן : לא יתעתדון מתלעבין קבל עינד סניתא כל עובדי שקר :

רש"י הוללים . משתטים ובלשון משנה מעורבצין :

משנה שביעית פרק ט

א. הפיגם, והירבוזין השוטים, והחלגלוגות, פספר שפוקרים, והכרפס שבנהרות, והגרגר של אפר, פטורין **מן**. המעשרות, ונלקחים מכל אדם בשביעית, שאין פיוצא בהם נשמר. רבי יהודה אומר, ספיחי חרדל, מתרין, שלא נחשדו עליהן עוברי עברה. רבי שמעון אומר, כל הספיחים, מתרים, חוץ מספיחי כרוב, שאין פיוצא בהם בירקות שדה. וחכמים אומרים, כל הספיחים אסורים :

ברטורה (ה) הפיגם. עשב שקורין רוט"א בלע"ז: והירבוזין. אספרג"י בלע"ז, והשטים הם אספרג"י של שדות, אותן שאינן של גנות: והחלגלוגית. בערבי רגל"א, ובלעז וירדולאג"ש, וכוסבר קוליאנד"ר בלעז. ודוקא של הרים, אבל של גינה חשוב

הוא: וכן כרפס. של נהרות דוקא, אבל לא של גינה: כרפס. אפוי"ו בלע"ז: גרגיר. אוריג"א בלעז. שבאפר. הגדל באחו, אבל של גינה חשוב הוא: פטורים מן המעשר. בכל השנים, כדמפרש טעמא שאין כיוצא בהם נשמר, שאין נחשבין בעיני בעליהן ומפקירין אותן, והפקר פטור מן המעשר כדכתיב (דברים יז) וצא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך, בדבר שאין לו חלק ונחלה עמך יכול מעשרותיו, יצא הפקר לקט שכחה ופאה שיש לו חלק עמך: ונלקחים מכל אדם בשביעית. לפי שאין דרך לשמרן דכל דבר שדרך לשמרו אסור לקנות אותו מעם הארץ בשביעית שהוא חשוד לשמור הפירות ושלל להפקירן, והלוקח מן המשומר אפילו כחצי איסר אסור, וכל הגך דמתניתין, שחזקתן שאין משמרין אותן מותר ליקח מהן מעם הארץ כדי מזון שלש סעודות בלבד ולא יותר, שאין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ, אף על פי שהפירות הן מן ההפקר, יותר ממזון שלש סעודות, מפני שהוא חשוד לאכור הדמים ואינו נוהג בהם קדושת שביעית: שלא נחשדו עליהם עוברי עזירה. להביאם מן המשומר. ואין הלכה כר' יהודה: כל הספיחין מותרין. לקחת מכל אדם דמחזקינן להו שאינם מן השמור: חוץ מספיחי כרוב. שחזקתן מן השמור לפי שאין כיוצא בהם בירקות שדה, שאין גדילים כמותן במדבר, ואין הלכה כרבי שמעון:

ב. שלש ארצות לבעור, יהודה, ועבר הירדן, והגליל. ושלש שלש ארצות לכל אחת ואחת. גליל העליון, וגליל התחתון, והעמק. מכפר חנניה ולמעון, כל שאינו מגידל שקמין, גליל העליון, ומכפר חנניה ולמטון, כל שהוא מגידל שקמין גליל התחתון. ותחום טבריא, העמק. וביהודה, החר והשפלה והעמק. ושפלת לוד כשפלת הדרום, והחר שפלה פחר המלך. מבית חורון ועד הים מדינה אחת:

ברטורה (ג) שלש ארצות. בארץ ישראל חלוקות זו מזו לענין בעור, ובעור האמור בכל מקום בשביעית הוא שכל זמן שאין נמצא בשדה מאותו המין שאסף אליו בבית, חייב לבער אותו המין מן הבית מיד, כגון אם לקח תאנים ועשה מהן גרוגרות, אינו יכול לאכול מאותם גרוגרות אפילו בשנה השביעית, אלא כל זמן שנמצאים תאנים מחוברות לאילן, וכשכלו התאנים מן האילנות חייב לבער הגרוגרות שצביתו, או לאכלן כולן מיד, או להפקירן, עד שלא ישאר מהם צביתו, דכתיב (ויקרא כה) ולבהמתך ולחיה, כל זמן שחיה אוכלת בשדה, האכל לבהמתך מן הבית. כלה לחיה מן השדה, כלה לבהמתך מן הבית. והשתא קאמר שארץ ישראל כולה נחלקת לשלשה חלקים לענין בעור וכל חלק וחלק ממנה נחלק לשלשה חלקים: כל שאינו מגדל שקמים גליל העליון. שהשקמים אין גדילים אלא בשפלה, וסימן לדבר כשקמים אשר בשפלה (מלכים א' ו). ותחום טבריא. הוא העמק, אלו השלשה הם מהגליל: החר והשפלה והעמק. הם שלשה חלקים של ארץ יהודה: שפלת לוד, והר [שלה לוד, ומבית חורון עד הים, הם שלש חלוקות של עבר הירדן, ושפלת לוד כשפלת הדרום דכל זמן שאוכל

בשפלת [הדרוס] אוכל בשפלת [לוד], וההר של שפלת לוד אוכלים בו כל זמן שאוכלים
זהר המלך: מזית חורון ועד הים מדינה אחת. וכל זמן שלא כלה לחיה מאחת מן
המקומות שביניהם יכולים כל אנשי הגבול ההוא לאכול על ידי המקום האחד שלא
כלה בו לחיה מן הקדה:

ג. וְלָמָּה אָמְרוּ שְׁלֹשׁ אֲרָצוֹת. שִׁיְהִיוּ אוֹכְלִין בְּכָל אַחַת וְאַחַת, עַד
שִׁיכָּלָה הָאֲחֵרוֹן שְׂבֵה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, לֹא אָמְרוּ שְׁלֹשׁ אֲרָצוֹת אֶלָּא
בִּיהוּדָה. וְשָׂאֵר כָּל הָאֲרָצוֹת, כְּהַר הַמֶּלֶךְ. וְכָל הָאֲרָצוֹת, כְּאַחַת
לְאִיתִים וְלִתְמָרִים:

בבבבב (ג) ולמה אמרו שלש ארצות. הואיל ושלש ארצות בכל אחת הרי כאן תשע
ארצות למאי הלכתא אמרו שלש ארצות לביעור ותו לא: שיהיו אוכלים. ביהודה עד
שיכלה האחרון שבשלש ארצותיה, וכן בגליל וכן בעבר הירדן, אבל אין אוכלים
ביהודה על ידי אותן שבגליל ולא בגליל על ידי אותן שביהודה דגמירי שאין חיה
שביהודה מתרחקת לנאת מיהודה לגליל ומגליל ליהודה, אבל יולאה היא מגליל
לגליל ומיהודה ליהודה: ושאר כל הארצות כהר המלך. שאר כל הארצות שבארץ
ישראל אוכלים על ידי הפירות הנמצאים בהר המלך והוא רב הפירות ואחרון
מכל שאר ארצות שבארץ ישראל: וכל הארצות כאחת לזיתים ולתמרים. כל הארצות
שבארץ ישראל אוכלים זיתים ותמרים על ידי ארץ אחת שלא כלו זה הזיתים
והתמרים לחיה מן הקדה, בין שתהיה הארץ ההיא ביהודה או בעבר הירדן או בגליל.
ואין הלכה כרבי שמעון:

ד. אוֹכְלִין עַל הַמִּפְקָר, אֲבָל לֹא עַל הַשְּׂמוֹר. רַבִּי יוֹסִי מִתִּיר אֶף עַל
הַשְּׂמוֹר. אוֹכְלִין עַל הַטְּפִיחִין וְעַל הַדּוּפְרָא, אֲבָל לֹא עַל הַסְּתוֹנְיִוֹת.
רַבִּי יְהוּדָה מִתִּיר כָּל זֶמֶן שֶׁבִּפְרוֹ עַד שֶׁלֹּא יִכָּלָה הַקֵּץ:

בבבבב (ד) אוכלים על המופקר. אוכלים ממה שבזית על ידי שמאוי מאותו המין
במקום המופקר, אבל אם פסק וכלה אותו המין ממקום המופקר, אף על פי שנמצא
ממנו במקום השמור צבתיים או בגנות חייב לבער, כדאמרן, כלה לחיה מן הקדה
כלה לבהמתך מן הבית: רבי יוסי מתיר אף על השמור. ואין הלכה כר' יוסי: אוכלים
על הטפיחים. על מה שמסימים העופות בטפיחים שהן כלי חרס הבנויים בזכות
אשר קפריס יקננו, ואוכלים ממה שבזית כל זמן שמאוי מאותו המין בטפיחים:
ועל הדופרא. אילן שעושה פירות שתי פעמים בשנה אוכלים בראשון עד שיכלה
האחרון שבמינם: אבל לא על הסתונויות. אין אוכלין בענבים על ידי הענבים
הגדילים בימות הסתיו: רבי יהודה מתיר. לאכול בענבים על ידי הסתונויות כל זמן
שבכרו קודם שיכלה הקיץ. ואין הלכה כר' יהודה:

ה. הכּוּבֵשׁ שֶׁלֶשָׁה כְּבָשִׁים בְּחֻבֵּית אַחַת, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אוֹכְלֵין עַל הָרֵאשׁוֹן. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, אֵף עַל הָאַחֲרוֹן. רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, כָּל שְׂפָלָה מֵינּוּ מִן הַשְּׂדֵה, יִבְעַר מֵינּוּ מִן הַחֻבֵּית, וְהִלְכָה כְּדַבְּרֵיו. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, כָּל יָרֵק, אֶחָד לְבַעוֹר. אוֹכְלֵין בְּרִגְלָהּ עַד שְׂיִכְלוּ סִגְרִיּוֹת מִבְּקֻעַת בֵּית נְטוּפָה:

דרטורה (ה) הכּוּבֵשׁ שֶׁלֶשָׁה כְּבָשִׁים. שֶׁלֶשָׁה מֵינֵי יֵרֵק: בְּחֻבֵּית אַחַת. שֶׁל חוּמָץ אוֹ שֶׁל יֵרֵק כְּדֵי שִׁיתְקַיְימוּ שֶׁלֶשֶׁת מֵינֵי הַיֵּרֵק יַחַד: ר' אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אוֹכְלִים עַל הָרֵאשׁוֹן. וְכִיּוֹן דְּכֹלָה מִיֵּן אֶחָד מֵהֵן מִן הַשְּׂדֵה נֹאסְרוּ כּוֹלֵם וְחַפְּיֵלוּ אוֹתָן שֶׁלֹּא כֹלּוּ, שְׂאוֹתוֹ מִיֵּן שְׂכֹלָה נִתֵּן טַעַם בְּאוֹתָן שֶׁלֹּא כֹלּוּ וְחֹסְרוֹן. דִּתְנִן לְעֵיל בְּפֵרָק ז' שְׂבִיעִית אוֹסֵרֶת בְּמֵינָה בְּמַשְׁהָ, וְשֶׁלֹּא בְּמֵינָה בְּנוֹתָן טַעַם: ר' יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר אֵף עַל הָאַחֲרוֹן. עַל סַמֵּךְ מִיֵּן הַכֹּלָה אַחֲרוֹן יֹאכֵל מִשְׁלֶשֶׁתָן, אֵף עַל פִּי שְׂכַבְר כֹּלּוּ הַשְּׂנִים לַחִיָּה שְׂבִשְׂדָה. וְטַעַמָּא דִּר' יְהוֹשֻׁעַ הוֹאִיל וְחֹלּוּ שְׂכֹלּוּ בְּלוּעִים מִטַּעַם אוֹתוֹ שֶׁלֹּא כֹלָה דֹּאמֵר קֵרָא (וַיִּקְרָא כֹה) מִן הַשְּׂדֵה תֹאכְלוּ אֶת תְּבוּאֹתָהּ, כֹּל זְמַן שֶׁאֵתָהּ אוֹכֵל מִן הַשְּׂדֵה אֵתָהּ אוֹכֵל מִן הַבַּיִת, וְהֵאִי קֵרָא יִתִּירָא הוּא דֵּהָא דִּרְשִׁינָן לֵה מִן וְלְבַהֲמַתָּךְ וְלַחִיָּה אֲשֶׁר בְּאַרְלָךְ, כֹּל זְמַן שֶׁחִיָּה אוֹכֵלֶת בְּשָׂדֵה הָאֵכֵל לְבַהֲמַתָּךְ מִן הַבַּיִת וְכו', אֵלֶּל קֵרָא לְכַבּוּשִׁים הוּא דֹּאֲתָא וְהֵכִי קֹאֲמֵר מִן הַשְּׂדֵה תֹאכְלוּ אֶת תְּבוּאֹתָהּ, אִם יֵשׁ בְּשָׂדֵה מִקְלָת מִן הַדְּבַר הַנִּכְבָּשׁ בְּבֵית שְׂהַטַּעַם הַבְּלוּעַ בְּדַבַּר הַנִּכְבָּשׁ יֵשׁ בְּמֵינּוּ עַדִּיין בְּשָׂדֵה, שְׂעַדִּיין לֹא כֹלָה, אֵף עַל פִּי שְׂעִיקָר הַפְּרִי כֹלָה, אֵף עַל פִּי כֵּן תֹּאכְלוּ אֶת תְּבוּאֹתָהּ וְחֵינּוּ זְקוּק לְבַעַר: כֹּל יֵרֵק אֶחָד הוּא. לֹא נִתְּנוּ חֲכָמִים שִׁיעוֹר לְכֹל יֵרֵק וְיֵרֵק בְּפָנֵי עֲלָמוֹ אֵלֶּל אֵף עַל פִּי שְׂשֶׁלֶשֶׁתָן כֹּלּוּ מִן הַשְּׂדֵה הוֹאִיל וְחֵיכָא שְׂאֵר יֵרֵקוֹת שֶׁלֹּא כֹלּוּ אוֹכֵל עַל יְדוֹ שְׂאֵר יֵרֵקוֹת, וְלֹא יִבְעַרֵם מִן הַחֻבֵּית עַד שִׂיכְלוּ כֹּל הַיֵּרֵקוֹת כּוֹלֵן מִן הַשְּׂדֵה. וְהִלְכָה כְּרַבֵּן גַּמְלִיאֵל, דְּכֹל שְׂכֹלָה מֵינּוּ מִן הַשְּׂדֵה יִבְעַר מֵינּוּ מִן הַחֻבֵּית וְאוֹכֵל אֶת הַשְּׂאֵר:

ו. הַמְּלַקֵּט עֲשָׂבִים לְחַיִּים, עַד שְׂיִיבֵשׁ הַמְּתוֹק. וְהַמְּגַבֵּב בִּיבֵשׁ, עַד שְׂתִירַד רְבִיעָה שְׁנִיָּה. עָלֵי קָנִים וְעָלֵי גְפְנִים, עַד שְׂיִשְׁרוּ מֵאֲבִיָּהּ. וְהַמְּגַבֵּב בִּיבֵשׁ, עַד שְׂתִירַד רְבִיעָה שְׁנִיָּה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, בְּכֶלֶן עַד שְׂתִירַד רְבִיעָה

דרטורה (ו) הַמְּלַקֵּט עֲשָׂבִים לְחַיִּים. אוֹכְלֵן בִּלְאֵל בִּיעוֹר עַד שְׂיִבֵּשׁ לַחְלוּחִית הָאֲרֵץ הַמְּמַתֵּק אֶת הַפִּירוֹת, מַסָּם וְחֵילֵךְ חֵיִיב לְבַעַר: הַמְּגַבֵּב בִּיבֵשׁ. הַמְּלַקֵּט בְּעֲשָׂבִים יִבְשִׁים אוֹכְלֵן בִּלְאֵל בִּיעוֹר: עַד שְׂתִירַד רְבִיעָה שְׁנִיָּה. שְׂהִיא בְּשָׁנָה בִּינוֹנִית בְּעֲשָׂרִים וְשֶׁלֶשָׁה בְּמַרְחָשׁוֹן, מַסָּם וְחֵילֵךְ חֵיִיב לְבַעַר: מַגְבֵּב. תְּרַגּוּם לְקוּשָׁק קַס, לְגַבְזָא: רְבִיעָה. עַל סָם שְׂהַמְטֵר רוֹבַע אֶת הָאֲרֵץ וּמוֹלִידָה כֹּזְכֵר זֶה שְׂרוֹבַע אֶת הַנִּקְבָּה. פִּירוּשׁ אַחֵר, שְׂמַרְבִּיז הַעֵפֵר וּמַשְׂכִּיבּוֹ. תְּרַגּוּם רוֹבֵז, רְבִיעַ: וְעָלֵי גְפְנִים. לְחַיִּים, אוֹכְלִים בֵּהֵן כֹּל

זמן שנמלאים באזניהן, כלומר, במחוצר לאילן: שישרו. שיפלו: והמגבב ביבש. בעלי
הנים וגפנים יבשים, אוכל עד שתד רביעה שניה ואחר כך יבער: ככולן. בין עשבים
בין הנים וגפנים בין לחים בין יבשים. ואין הלכה כר' עקיבא:

ז. פיוצא בו, המושפיר בית לחברו עד הגשמים, עד שתד רביעה
שניה. המדר הנאה מחברו עד הגשמים, עד שתד רביעה שניה. עד
אימתי עניים נכנסים לפרדסות, עד שתד רביעה שניה. מאימתי
נהניו ושורפין בתבן ובקש של שביעית, משתד רביעה שניה:

ברטורה (ז) עניים נכנסים לפרדסאות. בשאר שני שבע, ליטול לקט שכחה ופאה.
וכן נכנסים לגנות במוצאי שביעית: עד שתד רביעה שניה. מפני מותרות פירות
שביעית שנשאר בה: בתבן ובקש של שביעית. דסתם תבן וקש חזי למאכל בהמה,
ויש בו קדושת שביעית, ואסור לשרפו ולהנות בו הנאה של ואבוד, משום דדרשין
לאכלה ולא להפסד, אבל כשנתבטל מה שבשדה ממאכל חיה, פקעה קדושת שביעית
ממה
שבית:

ח. מי שהיו לו פרות שביעית והגיע שעת הבעור, מחלק מזון שלש
סעודות לכל אחד ואחד. ועניים אוכלין אחר הבעור, אבל לא
עשירים, דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר, אחד עניים ואחד
עשירים אוכלין אחר הבעור:

ברטורה (ח) והגיע שעת הבעור. זמן בעור הפירות לפי מקומם כדתנן לעיל שלש
ארוכות לבעור, ובבביתא שנינו אוכלין בענבים עד הפסח, בזיתים עד העלאת,
בגרוגרות עד החנוכה, בתמרים עד הפורים, וכולן של שנה השמינית, וזמנים הללו
בסתם שאין ידוע אם כלה לחיה מן השדה אם לאו. אבל בידוע הכל לפי מה שכלו:
מחלק מזון שלש סעודות לכל אחד ואחד. מאנשי ביתו ואחר כך מחלק לשכיניו
ולקרוביו ומיודעיו, ומוציא ומניח על פתח ביתו ואומר אחינו בית ישראל מי שרריך
לטול יטול: ועניים אוכלים אחר הבעור אבל לא עשירים. דכתיב (שמות כג) ואכלו
אציוני עמך ויתרם תאכל חית השדה, אציוני עמך ולא עמך: אחד עניים ואחד
עשירים. קרי ביה ואכלו אציוני וגם עמך. והלכה כר' יוסי:

ט. מי שהיו לו פרות שביעית שנפלו לו בירשה או שנתנו לו במתנה,
רבי אליעזר אומר, ינתנו לאוכליהן. וחכמים אומרים, אין החוטא
נשפר, אלא ימכרו לאוכליהן, ודמיהם יתחלקו לכל אדם. האוכל
מעט שביעית עד שלא הורמה חלתה, חייב מיתה:

(ט) ר' אליעזר אומר יתנו לאוכליהו. אף על פי שפירות הללו זהיתר נלקטו לאכלן בקדושת שביעית, מכל מקום סבר ר' אליעזר דאסור לזה שנתנו לו פירות הללו לאכלן לבדו אלא ינתנו לו שיאכלם הוא עם אחרים, דר' אליעזר לטעמיה דסבר כבית שמאי דאמרי (לעיל מ"ג פ"ד), אסור לאכול פירות שביעית בטובה, כלומר להחזיק טובה למי שנתן לו פירות שביעית דרחמנא אפקרינהו, הלכך זה שנתנו לו פירות שביעית צמתנה או נפל לו בירושה אסור שיאכלם לבדו, שלא יחזיק טובה למי שהוריקס לו או שנתנם לו צמתנה, אלא יאכל אותם עם אחרים כדי שלא יהא אוכל פירות שביעית בטובה: וחכמים אומרים אין החוטא נשכר. חכמים לדבריו דרבי אליעזר האמרי ליה, לדין מותר לאכול פירות שביעית בין בטובה בין שלא בטובה, אלא לדידך דאמרת אסור לאכול פירות שביעית בטובה, היכי דאמרת ינתנו לאוכליהו ושרית למי שנתנו לו פירות שביעית צמתנה לאוכלן עם אחרים, והלא מצינו חוטא נשכר שאוכל אותן עם כל בני אדם, והדין נותן לפי דבריהם שימכרו לאוכליהו שיפרע אותם מה שהן שוין כדי שלא יהא חוטא נשכר והדמים יתחלקו לכל אדם. ואין הלכה כרבי אליעזר: האוכל מעיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה חייב מיתה. דלא תימא אין חלה בשביעית, משום דכתיב לאכלה ולא לשרפה, וחלה אם נטמאת טעונה שריפה, קא משמע לן, דראשית עריסותיכם אמרה תורה, מאיזו עיסה שתייה, חלה תרימו:

גמרא ברכות דף מ"ו ע"א

רבי זירא חלש על גביה רבי אבהו קביל עליה אי מתפח קטינא חריף שקי עבידנא יומא טבא לרבנן אתפח. עבד סעודתא לכלהו רבנן. פי מטא למשרי אמר ליה לרבי זירא לישרי לן מר. אמר ליה לא סבר לה מר להא דרבי יוחנן. דאמר בעל הבית בוצע שרא להו פי מטא לברוכי אמר ליה נברך לן מר אמר ליה לא סבר לה מר להא דרב הונא דמן בבבלי דאמר בוצע מברך. ואיהו כמאן סבירא ליה פי הא דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי בעל הבית בוצע ואורח מברך. בעל הבית בוצע פדי שיבצע בעין יפה. ואורח מברך פדי שיבברך לבעל הבית. מאי מברך? הוי רצון שלא יבוש בעל הבית בעולם הזה ולא יפלים לעולם הבא. ורבי מוסיף בה דברים ויצלח מאד בכל נכסיו. ויהיו נכסיו ונכסינו מוצלחים וקרובים לעיר. ואל ישלוט שטן לא במעשי ידיו ולא במעשי ידינו ואל יזדקק לא לפניו ולא לפנינו שום דבר הרהור חטא ועבירה ועון מעתה ועד עולם:

רש"י קטינא וכו'. כך היו קורין לרבי זירא וטעמא מפרש בצבא מליעא בהסוכר את הפועלים: כי מטא למשרי. לשנא דזירותא כלומר לפרוס ברכת המואיל ולאכול: רב הונא דמן צבל. היינו רב הונא סתמא ולפי שעכשו היה רבי זירא בא"י במקום רבי אבהו והיה עולה מצבל קאמר הכי: קרובים לעיר. שיכול לראותן צעה"ב תמיד ולדעת מה הן פריכים: נכסיו. קרקעותיו:

זוהר תרומה דף קנ"ב ע"ב

רבי יצחק פתח ואכלת ושבעת וברכת את יי אלהיך וגומר כמה זכאין אינון ישראל דקדשא בריך הוא אתרעי בהו וקריב לון לגביה מכל עמין ובגיניהון דישראל יהיב מזונא ושבעא לכל עלמא ואלמלא ישראל לא יהיב קדשא בריך הוא מזונא לעלמא והשתא דישראל אינון בגלותא על אחת כמה דנטלי מזונא על חד תרין. בזמנא דהווי ישראל בארעא קדישא הוה נחית לון מזונא מאתר עילאה ואינון יהבי חולק תמצית לעמין עובדי עבודה זרה ועמין כלהו לא אתזנו אלא מתמצית והשתא דישראל אינון בגלותא אתהפך פגוונא אחרא. מתל למלכא דאתקין סעודתא לבני ביתיה כל זמנא דעבדי רעותיה אכלי סעודתא עם מלכא ויהבי לכלבי חולק גרמין למגרר בשעתא דבני ביתיה לא עבדי רעותא דמלכא מלכא יהיב כל סעודתא לכלבי וסליק לון גרמי. פגוונא דא כל זמנא דישראל עבדי רעותא דמאריהון הא על פתורא דמלכא אינון אכלי וכל סעודתא אתתקן להון. ואינון מההוא חדוה דילהון יהבי גרמי דאיהו תמצית לעובדי עבודה זרה וכל זמנא דישראל לא עבדי רעותא דמאריהון אזלי בגלותא והא סעודתא לכלבי ואסתלק לון תמצית (יחזקאל ד') פכה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא בגוים דהא תמצית דגעוליהון אכלי ווי לברא דמלכא דיתבי ומצפה לפתורא דעבדא ומה דאשתאר מגו פתורא איהו אכיל. דוד מלכא אמר (תהלים כ"ג) תערך לפני שלחן נגד צררי דשנת בשמן ראשי פוסי רוגה. תערך לפני שלחן דא סעודתא דמלכא נגד צררי אינון כלבי דיתבי קמי פתורא מצפאן לחולק גרמין ואיהו יתיב עם מלכא בענוגא דסעודתא בפתורא. דשנת בשמן ראשי דא רישא דסעודתא דכל משחא ושמונא ותקון סעודתא אתייהיב בקדמיתא לרחימא דמלכא ומה דאשתאר לבתר אתייהיב לכלבי ולאינון פלחי פתורא. פוסי רוגה מליא פסא קמי רחימא דמלכא תדיר דלא יצטריך למשאל. ועל רזא דא הווי ישראל תדיר עם שאר עמין:

רְבִי יִלְחַק פְּתַח, וְאֶחְכַּלֶּת וְשָׂבַעְתָּ וּבִרְכַּת אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ וְגו'.
 פֶּמָה מְאוּשָׁרִים הֵם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַקְּדוּשָׁ זָרוּךְ הוּא רָלָה זָהֵם, וְקִרְבֵּ אֹתָם אֲלִיו
 מִכָּל הָעַמִּים. וּבְזָכוֹת יִשְׂרָאֵל הוּא נוֹתֵן מְזוּן וְשָׂבַע לְכָל הָעוֹלָם, וְחָם לֹא
 יִשְׂרָאֵל, לֹא הָיָה הַקְּדוּשָׁ זָרוּךְ הוּא נוֹתֵן מְזוּנוֹת לְעוֹלָם. וְעַתָּה שֵׁיִשְׂרָאֵל הֵם
 זְגָלוֹת, עַל אַחַת פֶּמָה וְכַמָּה שָׂכַל הָעוֹלָם מְקַבְּלִים מְזוּנוֹת וְשָׂבַע פְּכָלִים,
 כְּדֵי שֶׁהַתְּמִיִּית מֵהֵם יִסְפִּיק לְיִשְׂרָאֵל. בְּזִמְנֵן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל זְבָרְזֵן הַקְּדוּשָׁה,
 הָיָה יוֹרֵד לָהֶם מְזוּן מִמַּקְוֹם עֲלִיוֹן, וְהֵם נִתְּנוּ חֵלֶק תְּמִיִּית לְעַמִּים עוֹבְדֵי
 פּוֹכְזִים, וְהָעַמִּים כָּלָם לֹא נִזְוֵנוּ אֲלָח מֵהַתְּמִיִּית. וְעַתָּה שֵׁיִשְׂרָאֵל זְגָלוֹת,
 נִהְפָּה הַדְּבָר זְבָרְזֵן אַחֲרֵי, שֶׁהַמְּזוּן מִגִּיעַ לְאוֹמוֹת הָעוֹלָם וְהֵם מְקַבְּלִים מֵהֵם
 תְּמִיִּית. מִשָּׁל לְמִלְכָּה שֶׁהָיָה סְעוּדָה לְבָנֵי זֵיתוֹ. כָּל זִמְנֵן שֶׁהֵם עוֹשִׂים רָאוֹנוּ,
 אֲוֹכְלִים זְסִעוּדָה עִם הַמִּלְכָּה, וְנוֹתְנִים לְכָלִּים חֵלֶק שָׁל עֲצָמוֹת לְגִרוֹ. זְסִעָה
 שֶׁבָנֵי זֵיתוֹ אֵינָם עוֹשִׂים רָאוֹנוּ שָׁל הַמִּלְכָּה נוֹתֵן כָּל הַסְּעוּדָה לְכָלִּים, וְנוֹתֵן
 לָהֶם הָעֲצָמוֹת. כֵּינֵן זֶה, כָּל זִמְנֵן שֵׁיִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים רָאוֹנוּ שָׁל אֲדוֹנָם, הֵינָה עַל
 שְׁלַחֵן הַמִּלְכָּה הֵם אֲוֹכְלִים וְכָל הַסְּעוּדָה הוֹכְנָה זְסִבִּילָם, וְהֵם, מֵהַשְּׂמַחָה
 הַהִיא שְׁלָהֶם, נוֹתְנִים הָעֲצָמוֹת שֶׁהוּא תְּמִיִּית, לְעוֹבְדֵי פּוֹכְזִים. וְכָל זִמְנֵן
 שֵׁיִשְׂרָאֵל אֵינָם עוֹשִׂים רָאוֹנוּ שָׁל אֲדוֹנָם, הוֹלְכִים לְגָלוֹת, וְהַסְּעוּדָה נִתְּנָה
 לְכָלִּים, וְלָהֶם נִתְּנָה הַתְּמִיִּית. שֶׁפְּתוּב, כִּכָּה יֵאָכְלוּ בָנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת לַחֲמֵם
 טַמֵּחַ זְגוּים, כִּי אֲוֹכְלִים הַתְּמִיִּית מֵהַגְּעוּל שְׁלָהֶם, דְּהֵינּוּ מִמְּזוּנָם הַמְּאוּם.
 אוֹי לְבָן מִלְכָּה שֵׁיִשְׂבַּע וּמְרַפָּה לְשַׁלְּחָנוּ שָׁל הָעֵבֶד, שֶׁמָּה שֶׁנִּשְׂאָר מִשְׁלַחֵנוּ הוּא
 אוֹכֵל. דָּוִד הַמִּלְכָּה אָמַר, תַּעֲרוֹךְ לְפָנַי שְׁלַחֵן נֶגֶד לוֹרְרֵי דִשְׁנֵת זְסִמְנֵן רֵאשֵׁי
 פּוֹסֵי רוּיָה. תַּעֲרוֹךְ לְפָנַי שְׁלַחֵן, הֵינּוּ סְעוּדַת הַמִּלְכָּה. נֶגֶד לוֹרְרֵי, הֵם הַכָּלִּים
 הַיּוֹשָׁבִים תַּחַת הַשְּׁלַחֵן וּמְרַפִּים לְחֵלֶק הָעֲצָמוֹת, וְהוּא יוֹשָׁב עִם הַמִּלְכָּה עַל
 שְׁלַחֵנוּ זְעוּנָה הַסְּעוּדָה. דִּשְׁנֵת זְסִמְנֵן רֵאשֵׁי: זֶהוּ רֵאשׁ הַסְּעוּדָה, שְׂכָל הַשְּׁמֵן
 וְהַשְּׂמֵנוּגִית, וְתַקּוֹן הַסְּעוּדָה, נִתֵּן זְרֵאשׁ לְאוֹהָבוֹ שָׁל הַמִּלְכָּה. מָה שֶׁנִּשְׂאָר נִתֵּן
 אַחֲרֵי כֵּן לְכָלִּים, וְלֵאחַר הַמְּשַׁמְשֵׁים אֶת הַשְּׁלַחֵן. פּוֹסֵי רוּיָה, הֵינּוּ, שֶׁהַכּוֹס
 תְּמִיד מִלְּא לְפָנַי אוֹהָבוֹ שָׁל הַמִּלְכָּה, וְאֵינּוּ כְּרִיךְ לְבִיָּשׁ. וְעַל הַסּוּד הַזֶּה הָיוּ
 יִשְׂרָאֵל תְּמִיד זֵיחַם עַם שְׂאָר הָעַמִּים.

הרמב"ם הלכות תפלה פרק י"א

א. בְּנֵי הַכֹּפֵר שֶׁרָצוּ לְמַכּוֹר בֵּית הַכֶּנֶסֶת שֶׁלָּהֶן אוֹ לְבָנוֹת בְּדַמְיָהּ בֵּית הַכֶּנֶסֶת אַחֵר אוֹ לְקִנּוֹת בְּדַמְיָהּ תֵּיבָה אוֹ סֵפֶר תּוֹרָה צָרִיכִין לְהַתְּנוֹת עַל הַלּוֹקַח שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ לֹא מְרַחֵץ וְלֹא בּוֹרְסָקִי וְהוּא הַמְּקוֹם שֶׁמַּעֲבִידִין בוֹ אֶת הָעוֹרוֹת וְלֹא בֵּית הַטְּבִילָה וְלֹא בֵּית הַמַּיִם וְאִם הִתְּנוּ שֶׁבָּעָה טוֹבֵי הָעִיר בְּמַעֲמַד אֲנָשִׁי הָעִיר בְּשַׁעַת מְכִירָה שֶׁיְהֵא הַלּוֹקַח מוֹתֵר לַעֲשׂוֹת בוֹ כָּל אֵלּוּ מוֹתֵר : **ב.** וְכֵן אִם הִתְּנוּ שֶׁבָּעָה טוֹבֵי הָעִיר בְּמַעֲמַד אֲנָשִׁי הָעִיר עַל מוֹתֵר הַדְּמַיִם שֶׁיְהִיו חוֹלִין הָרִי הֵם חוֹלִין וְכִשְׁלֹקְחִין הַדְּמַיִם וּבּוֹנִין מֵהֶן בֵּית הַכֶּנֶסֶת אַחֵר אוֹ שִׁיקְנוּ מֵהֶם תֵּיבָה אוֹ מִטְּפָחוֹת וְתִיק אוֹ חוֹמְשִׁין אוֹ סֵפֶר תּוֹרָה הַשָּׂאֵר יְהֵא חוֹלִין כְּמוֹ שֶׁהִתְּנוּ וַיַּעֲשׂוּ בָּהֶן מָה שֶׁרָצוּ. וְכֵן אִם קִבְּלוּ עָלֶיהֶן כָּל אֲנָשִׁי הָעִיר אוֹ רוֹבָם אָדָם אֶחָד כָּל מָה שֶׁעָשָׂה עֲשׂוּי וְהוּא מוֹכֵר וְנוֹתֵן לְבִדּוֹ כְּפִי מָה שֶׁיִּרְאֶה וְיִתְּנָה כְּפִי מָה שֶׁיִּרְאֶה :

מוסר

מספר חסידים סי' קל"ט ק"מ קמ"א

אִם שָׁמַעְתָּ אִישׁ אֶחָד מְלַמֵּד טְעוֹת לְתַלְמִידוֹ לֹא תֹאמַר טְעוֹת אֵתָה אוֹמֵר אֶלָּא תוֹדִיעֵהוּ לְאֶחָד מִקְרוֹבָיו אוֹ לְאוֹהָבוֹ וְאֵל תִּשְׁפּוֹד דָּמוֹ. לֹא יֹאמַר אָדָם לְחַבְרֵי בִקְשׁ אִישׁ פְּלוֹנִי בְּתִי לְבָנוּ מִפְּנֵי שֶׁמִּתְבַּיֵּשׁ הָאֲחֵר וְזֶה מִתְּנַאֵה וְנִהְיֶה לְבוֹ : מִי שֶׁעוֹצֵר רוּחוֹ וּמִשְׁפִּיל עֵינָיו וְרוּחוֹ מִהַבִּיט אֶל נָשִׁים וְאִינוּ דוֹבֵר דְּבָרִים בְּטָלִים וְסוֹבֵל כְּעָסוּ וְאִינוּ מִתְּנַאֵה וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה וּבְמַעֲשֵׂים טוֹבִים. לְעֵתִיד לְבֹא יִהְיֶה לְפָנִים מִמְּלֶאכִי הַשָּׁרֵת עָלֵיהֶם נֹאמַר (בַּמִּדְבָר כ"ג) כָּעֵת יֹאמַר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מָה פָּעַל אֵל : מִי שֶׁאַבֵּד קוֹנִטְרִיס אוֹ חוֹמֵשׁ אוֹ כְּתוּבִים אוֹ נְבִיאִים וְהִתְחִיל לְכַתּוֹב אַחֵר. וְכִשְׁנֹכְתֵב חָצִיו נִמְצָא הָרֵאשׁוֹן. אֶסוּר לְכַתּוֹב בְּחֶלֶק הַנִּשְׁאָר דְּבָרִים אַחֲרֵים גַּם מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים לְפִי שָׂאז יִהְיֶה עֵיקַר הַחֲדָשׁ וְהַחוֹמֵשׁ טָפַל. וְכֵן אֵל יִשִׁים סִפְרֵי תַלְמוּד עַל סִפְרֵי מִקְרָא וְכֵן אֵל יִכְסֶה אֶת סִפְרוֹ בְּקַלְפִים הַכְּתוּבִים בָּהֶם לְשׁוֹן לְעַז אוֹ יוֹנִי. וּמַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁפִּיסָה חוֹמֵשׁ שְׁלוֹ בְּעוֹר וְהָיָה כְּתוּב בוֹ לוֹעֲזִים שֶׁל דְּבָרֵי הַבְּאִי תִגְרִי מְלָכֵי הָאוֹמוֹת וּבֹא צְדִיק וְקָרְעוּ וְהִסִּירוּ :

מטות יום שני תורה

יכוין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד ד' דמילוי יו"ד דשם בין להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

(ח) וְשָׁמַעַי אִישָׁהּ בְּיוֹם שָׁמַעַי וְהִזְזִירִישׁ לָהּ וְקָמוּ
נְדָרֶיהָ וְאָסְרָהּ אֲשֶׁר-אָסְרָהּ עַל-נְפִשָׁהּ יִקְמוּ:
וְיִשְׁמַע בְּעֵלָה בְּיוֹמָא דְשָׁמַע וְיִשְׁתַּוֵּק לָהּ וְיִקְוִמוּן נְדָרָהּ וְאָסְרָהּ דִּי אָסְרַת עַל
נְפִשָׁהּ יִקְוִמוּן:

רס"י ושמע אישה וגו'. הרי לך שאם קיים הצעל שהוא קיים:

(ט) וְאִם בְּיוֹם שָׁמַעַי אִישָׁהּ יֵינֵי אֹתָהּ וְהִפְרָה
אֶת-נְדָרָהּ אֲשֶׁר עָלֶיהָ וְאֵת מִבְּטָא שְׁפֹתֶיהָ
אֲשֶׁר אָסְרָהּ עַל-נְפִשָׁהּ וְיִהְיֶה יִסְכָּלוּ-לָהּ: וְאִם
בְּיוֹמָא דְשָׁמַע בְּעֵלָה אַעְדִּי יְתָה וְיִבְטַל יְתָה נְדָרָהּ דִּי עֵלָה וְיִתְּ פִירוּשׁ סְפֹתָהּ דִּי
אָסְרַת עַל נְפִשָׁהּ וּמִן קָדָם יִי שְׁתַּבַּק לָהּ:

רס"י והפר את נדרה אשר עליה. יכול אפלו לא הפר האב, תלמוד למר
בנעריה בית אביה, כל שבנעוריה ברכות אביה היא:

(י) וְנָדַר אֶלְמִנָּה וְגָרוּשָׁה כָּל אֲשֶׁר-אָסְרָהּ עַל-
נְפִשָׁהּ יִקְוִמוּ עָלֶיהָ: וְנָדַר אֶרְמְלָא וּמִתְרַכָּא כָּל דִּי אָסְרַת עַל נְפִשָׁהּ
יִקְוִמוּ עֵלָה:

רס"י כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה. לפי שאינה לא ברכות אב ולא
ברכות בעל, ובאלמנה מן הגסוואין הכתוב מדבר, אבל אלמנה מן האירוסין,
מת הצעל נתרוקנה וחזרה לרשות האב:

(יא) וְאִם-בַּיִת אִישָׁה נְדָרָה אִו-אֶסְרָה אֶסֶר
עַל-נַפְשָׁהּ בְּשִׁבְעָה: וְאִם בַּיִת בְּעֵלָה נְדָרָה אוֹ אֶסְרָה אֶסֶר עַל
נַפְשָׁהּ בְּקִיּוֹם:

רס"י ואם בית אישה נדרה. בנשואה הכתוב מדבר:

נביאים - יהושע - פרק יג

(כא) וְכָל עָרֵי הַבְּמִישָׁר וְכָל-בְּמִלְכוֹת סִיזוֹן מִכָּרְךָ
הָאֵמֹרִי אֲשֶׁר מִכָּרְךָ בְּזוֹשְׁבוֹן אֲשֶׁר הִכָּה מִשָּׁה
אֶתְּוֹ | וְאֶת-נְשֵׁיאֵי מִדְיָן אֶת-אֹוִי וְאֶת-רָקֶם
וְאֶת-צֹר וְאֶת-זֹזֹר וְאֶת-רְבִיעַ נְסִיכֵי סִיזוֹן

יִשְׁבְּי הָאָרֶץ: וְכָל קְרוֹי מִיִּשְׂרָאֵל וְכָל מְלָכוֹת סִיחֹן מִלְּפָא דְאִמֹרָא דִּי
מִלְּךָ בְּחִשְׁבוֹן דְּמָחָא מִשָּׁה יִתִּיָּה וְנִת רַבְרָבִי מִדְּגֹן יִת אֹוִי וְנִת רָקֶם וְנִת צֹר וְנִת חוֹר
וְנִת רְבִיעַ וְנִת רַבְרָבִי סִיחֹן יִתְבִּי אֶרְעָא : (כב) וְאֶת-בְּלַעַם בֶּן-בְּעוֹר

הַקּוֹסֶם הָרְגֹוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בְּזוֹרֵב אֵל-
זוֹלְלֵיהֶם: וְנִת בְּלַעַם בְּרַעוֹר קִסְמָא קִטְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּחִרְבָא עַל קִטְלֵיהוֹן

: (כג) וַיְהִי גְבוּל בְּנֵי רְאוּבֵן הַיַּרְדֵּן וְגְבוּל זְאֵת
זְוֹזְלַת בְּנֵי-רְאוּבֵן לְמִשְׁפּוֹזֹתָם הָעָרִים

וְזוֹזְרֵיהֶן: (כד) וְהוּא תַחֲוִים בְּנֵי רְאוּבֵן יִרְדְּנָא וְתַחֲוִמִּיהָ דָא אַחְסָנַת בְּנֵי רְאוּבֵן
לְזַרְעֵיהֶן קְרוּנָא וּפְצַחִיקוֹן : (כה) וַיִּתֵּן מִשָּׁה לְבַמִּטָּה-גֹּד

לְבַנְיָ-גֵד לְבוּשׁ פְּזוּזוֹתָם: ויהב משה לשבטא דגד לבני גד לזרעיתיהון
:

כתובים - תהילים - פרק מד

(ח) כִּי הוֹשַׁעְתָּנוּ מוֹצְרֵינוּ וּמִשִּׁנְאֵינוּ הִבִּישׁוֹתָ: אָרוּם
פְּרָקְתָנָא מִמְעִיקָנָא וּמִשִּׁנְאָנָא אִיתִיתָא עֲלוּיְהוֹן בְּהִתָּא : (ט) בְּאֱלֹהִים
הִלְלָנוּ כָּל-הַיּוֹם וְשִׁמְךָ | לְעוֹלָם זִוְדָה סִלָּה:
בְּמִימְרָא דַּיְי אֲנִי מְשַׁבְּחִין כָּל יוֹמָא וְשִׁמְךָ נוֹדִי לְעַלְמֵי עֲלָמִין : (י) אֶף-אֲזוּזוֹת
וְתַכְלִימָנוּ וְלֹא-תִצָּא בְּצַבְאוֹתֵינוּ: לחוד אשלייתא
וְאֶכְסְפְתָנָא וְלֹא תִשְׁרִי שְׁכִנְתְּךָ בְּחִלּוֹנָא :

רס"י אף זנחת ותכלימנו . אף אם אתה תכלימנו אנו שמך לעול' נודה :

(יא) וְתִשְׁיִבְנוּ אֲזוּזֵי מַזְיָ-צָר וּמִשִּׁנְאֵינוּ עָסוּ לָמוֹ:
אחזרתנא קדל קדם מעיקא ומשנאנא כבשו לנא :

רס"י תשיבנו אחור . לשון הוה הוא : עסו למו . בזזו נכסינו איש לו :

משנה פסחים פרק ח

א. הָאִשָּׁה בְּזִמְנָן שֶׁהִיא בְּבֵית בַּעֲלָהּ, שָׁחַט עָלֶיהָ בַּעֲלָהּ וְשָׁחַט עָלֶיהָ אָבִיהָ, תֹּאכַל מִשָּׂל בַּעֲלָהּ. הִלְכָה רֶגֶל רִאשׁוֹן לַעֲשׂוֹת בְּבֵית אָבִיהָ, שָׁחַט עָלֶיהָ אָבִיהָ וְשָׁחַט עָלֶיהָ בַּעֲלָהּ, תֹּאכַל בְּמִקּוֹם שֶׁהִיא רוֹצָה. יְתוֹם שֶׁשָּׁחַטוּ עָלָיו אֶפְטָרוֹפְסִים, יֹאכַל בְּמִקּוֹם שֶׁהוּא רוֹצָה. עֶבֶד שֶׁל שְׁנֵי שְׂתָפִין לֹא יֹאכַל מִשָּׂל שְׁנֵיהֶן. מִי שֶׁשָּׁחַטוּ עֶבֶד וְחָצִיו בֶּן חוֹרִין, לֹא יֹאכַל מִשָּׂל רַבּוֹ:

דרטורה (א) האשה. תאכל משל בעלה. כל זמן שלא פירשה שדעתה בשל אביה, דמסתמא דעתה למנות על של בעלה: רגל הראשון. שלאחר נשואיה, שכך דרך הנשואות ללכת לבית אביהן: תאכל במקום שהיא רוצה. וכגון שאינה רדופה עד הנה לילך לבית אביה תדיר, הלכך מספקא לן בהי ניחא לה: אפטרופסים. יתום שהיו לו שני אפטרופסין והמנוהו זה על פסחו וזה על פסחו: לא יאכל משל שניהם. לא מפסחו של זה ולא מפסחו של זה, דמי נתן רשות לחלק האחד להמנות עם זה. ואין לו תקנה אלא אם כן ראו שניהם שימנה עם האחד: לא יאכל משל רבו. אצל משל עצמו אוכל, דכיון דדינא הוי דכופין את רבו וכותב לו גט שחרור, אף על פי שעדיין לא נשתחרר, הרי הוא כבן חורין, הלכך אוכל משל עצמו:

ב. הָאוֹמֵר לְעֶבֶדּוֹ, צֵא וּשְׁחוּט עָלַי אֶת הַפֶּסֶח, שָׁחַט גְּדִי, יֹאכַל. שָׁחַט טֶלֶה, יֹאכַל. שָׁחַט גְּדִי וְטֶלֶה, יֹאכַל מִן הָרִאשׁוֹן. שָׁכַח מָה אָמַר לוֹ רַבּוֹ, כִּי צֵד יַעֲשֶׂה, יִשְׁחוּט טֶלֶה וְגְדִי וְיֹאמַר, אִם גְּדִי אָמַר לִי רַבִּי, גְּדִי שָׁלוּ וְטֶלֶה שְׁלִי. וְאִם טֶלֶה אָמַר לִי רַבִּי הִטְלָה שְׁלוֹ וְגְדִי שְׁלִי. שָׁכַח רַבּוֹ מָה אָמַר לוֹ, שְׁנֵיהֶם יֵצְאוּ לְבֵית הַשְּׂרָפָה, וּפְטוּרִין מִלַּעֲשׂוֹת פֶּסֶח שְׁנֵי:

דרטורה (ב) שחט גדי יאכל רבו ממנו. ואע"ג דבכל שאר פסחים רגיל תדיר בטלה, כיון דלא פירש לו, עליה סמיה: יאכל מן הראשון. כיון דליכא קפידא, דבראשון ילאו ידי חובתו. אצל אינשי דעלמא דקפדי, לא יאכל מן הראשון ולא מן השני, דקיימא לן אין נמנין על שני פסחים כאחד לאכול איזה מהם שירצה, דאין ברירה, וכי בעי למיכל מהאי, דלמא בשעת שחיטה לא הוה דעתיה עליה: שכח מה שאמר. שפירש לו גדי או טלה. וזה שכח: וטלה שלי. בגמרא מוקי לה כגון שהלך העבד אל רועה הרגיל אל רבו ורוצה בתקנתו, ואומר לו, אם גדי אמר לך רבך גדי שלו וטלה שלך על מנת שאין לרבך רשות בו דכהאי גוונא קנה העבד. דאי לאו הכי מה שקנה עבד קנה רבו ונמלאו שניהם של רבו: ופטורים מלעשות פסח שני. דאע"ג דשניהם יוצאים לבית השריפה ואינן נאכלין מפני שאין המנויין ניכרים, מיהו שחיטה וזריקה מעלייתא היא, חדא אהאי וחדא אהאי דקמי שמיא גליא:

ג. האומר לבניו, הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכם ראשון לירושלים, כיון שהכניס הראשון ראשו ורבו, זכה בחלקו ומזכה את אחריו עמו. לעולם נמנין עליו עד שיהא בו כזית לכל אחד ואחד. נמנין ומושכין את ידיהן ממנו עד שישחוט. רבי שמעון אומר, עד שיזרוק עליו את הדם:

דרטורה (ג) על מי שיעלה ראשון לירושלים. כדי לזרזו קאמר שיזדרז כל אחד להיות ראשון ומיהו כל בניו המנה על הפסח, אללא שאותו שיעלה ראשון יזכה ראשון וכל אחריו יזכו אחריו על ידו: עד שיזרק הדם. לעולם יכול לימשך אפילו אחר שחיטה עד שיזרק הדם. ומודה ר' שמעון דאין נמנין אללא עד שישחוט ואין הלכה כרבי שמעון:

ד. הממנה עמו אחרים בחלקו, רשאי בני חבורה לתן לו את שפלו, והוא אוכל משפלו, והן אוכלין משפלו:

דרטורה (ד) הממנה אחרים על חלקו. אחד מבני חבורה שהמנה אחרים על חלקו, בלא דעת חבורה: רשאי בני חבורה לומר לו. טול את שלך ולא ואכול אתה וחבריך, שאין בני חבורה מתרצים להיות כל אלו הדעות בחבורתן. ואית ליה להאי תנא פסח נאכל בנתי

ה. זב שראה שתי ראיות, שוחטין עליו בשביעי. ראה שלש, שוחטין עליו בשמיני שפלו. שומרת יום כנגד יום, שוחטין עליה בשני שפלה. ראתה שני ימים, שוחטין עליה בשלישי. והזבה שוחטין עליה בשמיני:

דרטורה (ה) זב שראה שתי ראיות. שטמא טומאת שבעה ואין טעון קרבן: שוחטין עליו. ואע"פ שלא העריב שמסו. והוא שטבל בשעת השחיטה דהא חזי למיכל לאורתא. דדוקא טמא מת שחל שביעי שלו בארבעה עשר נדה לפסח שני אף על גב דחזי למיכל לאורתא, כדכתיב (במדבר ט) ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא, ביום ההוא לא היו יכולים, הא לערב היו יכולים לאכול בפסח, ונדחו לפסח שני. אבל שאר טומאות אי חזי למיכל לאורתא שוחטין עליו ואע"פ שלא העריב שמסו: ראה שלש. לא חזי למיכל עד דמייתי כפרה: שוחטין עליו אם חל שמיני שלו בערב פסח אפילו לא הביא כפרתו, והוא שנתן קרבנותיו לבית דין: שומרת יום כנגד יום. הרואה תוך אחד עשר יום שבין נדה לנדה, דבעיא לספור יום המחרת. שוחטין עליה ביום הספירה, דכיון שספרה מקלת היום מותרת לטבול, ואע"פ שמחוסרת הערב שמש שוחטין עליה: והזבה. שראתה שלשה ימים

לרופים בתוך אחד עשר יום, ולרכיבה לספור שבעה נקיים ולהציא קרבן, שוחטין עליה

ו. האונן, והמפקח את הגל, וכן מי שהבטיחוהו להוציאו מבית האסורים, והחולה והזקן שהן יכולין לאכול פזית, שוחטין עליהן. על פלו אין שוחטין עליהן בפני עצמן, שמא יביאו את הפסח לידי פסול. לפיכך אם ארע בהן פסול, פטורין מלעשות פסח שני, חוץ מן המפקח בגל שהוא טמא מתחלתו:

דרטורה (ו) האונן. כל זמן שלא נקבר המת קרוי אונן, ולאחר שנקבר כל יום המיתה הוא קרוי אונן ולילה שלאחריו הוא אונן מדרבנן, ולא העמידו דבריהם במקום כרת גבי פסח, הלכך שוחטין עליו דלאורתא חזי: והמפקח בגל. שנפל על אדם ואין ידוע אם ימלאנו חי או מת. שוחטין עליו דבחזקה טהרה עומד עד שיוודע שנטמא: שוחטין עליהם. בחזרת אחרים: שמא יביאוהו לידי פסול. שמא יטמא אונן למתו מתוך טרדו ומפקח גל שמא ימלאנו מת ונמלא שההייל על הטומאה. והחבוס שמא לא ילא. ובחבוס צבית האסורים של נכרים מיירי שאע"פ שהבטיחוהו, שמא לא יולאוהו. אבל חבוס על ידי ישראל כגון לכופו להוליא אשה פסולה או לשלם ממון, שוחטין עליהם אפילו בפני עצמן, אם הבטיחוהו להוליא, דשארית ישראל לא ידברו כזב. ואם בית האסורים בתוך ירושלים אפילו בידי נכרים שוחטין עליהם בפני עצמן, דאפשר דמעיילי לפסח צבית האסורים ואכלי ליה התם. וחולה וזקן אין שוחטים עליהם בפני עצמן, שמא יכבד עליהם החולי ולא יוכלו לאכול כזית: לפיכך. הואיל ובשעת שחיטה ראויין היו ונזרק הדם עליהם, אם אירע בהם פסול כמו שאמרנו, פטורים מלעשות פסח שני: חוץ מן המפקח בגל. ונמלא מת תחתיו, שצריך לעשות פסח שני: שהיה טמא מתחלתו. קודם שחיטה, שהרי האהיל על הטומאה משעה שהתחיל לפקח. והוא שהיה הגל עגול דודאי האהיל עליו מתחלה, אבל אם היה הגל ארוך שמא בשעת שחיטה עדיין לא האהיל על הטומאה ופטור מלעשות פסח שני:

ז. אין שוחטין את הפסח על היחיד, דבברי רבי יהודה. ורבי יוסי מתיר. אפלו חבורה של מאה שאין יכולין לאכול פזית, אין שוחטין עליהן. ואין עושין חבורת נשים ועבדים וקטנים:

דרטורה (ז) אין שוחטין את הפסח ביחיד. דכתיב (דברים טז) לא תוכל לזבח את הפסח וגו', כלומר ביחיד אפילו חבורה של מאה. ר' יוסי קאמר לה. כלומר לא תליא מלתא אלא באכילה, יחיד ויכול לאכול כזית שוחטין עליו. מאה ואין כל אחד מהם יכולין לאכול כזית, אין שוחטין עליהם. והלכה כר' יוסי: אין עושין חבורת נשים ועבדים. לשחוט פסח. נשים ועבדים בחבורה אחת משום הרגל עבירה. ולא קטנים

ועבדים בחצורה אחת משום פריכותא למשכב זכור. אבל נשים ועבדים, כל חדא
בחנפי נפשה עושין:

ח. אוּן טוּבַל וְאוֹכַל אֶת פֶּסַחֹ לְעֶרְב, אָבַל לֹא בִקְדָשִׁים. הַשּׁוֹמֵעַ עַל
מִתּוֹ, וְהַמְלַקֵּט לוֹ עֲצָמוֹת, טוּבַל וְאוֹכַל בִּקְדָשִׁים. גַּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר בְּעֶרְב
פֶּסַח, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, טוּבַל וְאוֹכַל אֶת פֶּסַחֹ לְעֶרְב. וּבֵית הַלֵּל
אוֹמְרִים, הַפּוֹרֵשׁ מִן הָעֶרְלָה כְּפוֹרֵשׁ מִן הַקֶּבֶר:

ברטנורה (ח) אונן טובל ואוכל פסחו לערב. דאין חנינות מן החורה חלל ציום,
שנאמר (ויקרא י) ואכלתי חטאת היום, יום אסור, לילה מותר. וטבילה זעי, מתוך
שנאסר עד עכשיו בקדשים אכרכוהו רבנן טבילה. אבל לא חכיל אונן בשאר קדשים
לערב, דאחנינות לילה אסורה מדרבנן. ולגבי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת.
אבל אכילת שאר קדשים עשה בעלמא הוא, ואכלו אותם אשר כופר בהם (שמות כט):
השומע על מתו. יום שמועה הוי אונן דרבנן. וכן מי שלקטו לו עצמות אביו ואמו
אמרינן במסכת מועד קטן, מתאבל עליהם כל אותו היום ולערב אין מתאבל עליהם:
טובל ואוכל בקדשים לערב. דאפילו יום גופיה מדרבנן הוא: כפורש מן הקבר. ורבי
הזאה שלישי ושביעי. ולא נחלקו בית שמאי ובית הלל אלא בערל נכרי שמל ציום
ארבעה עשר, דבית הלל סברי גזירה שמה יטמא לשנה הבאה ויאמר אשתקד לא
טהרתי מכל טומאה עד יום ערב פסח שטבלתי ואכלתי, השתא נמי אטבול ואוכל,
ולא ידע דאשתקד נכרי הוה ולא מקבל טומאה, עכשיו ישראל הוא ומקבל טומאה
ובית שמאי סברי לא גזרינן. אבל ערל ישראל כגון שמתו אחיו מחמת מילה, דברי
הכל טובל ואוכל פסחו לערב, ולא גזרינן ערל ישראל אטו ערל נכרי:

גמרא פסחים דף פ"ז ע"א

תאכל במקום שהיא רוצה. שמעת מינה יש ברירה מאי רוצה בשעת
שחיטה ורמינהי אשה רגל הראשון אוכלת משל אביה מפאן ואילך רוצה
אוכלת משל אביה רוצה משל בעלה. לא קשיא פאן ברדופה לילך פאן
בשאינה רדופה דכתוב (שה"ש ח) אז היתי בעיניו כמוצאת שלום. ואמר
רבי יוחנן פכלה שנמצאת שלימה בבית חמיה. ורדופה לילך להגיד שבחה
בבית אביה פדכתיב (הושע ב) והיה ביום ההוא נאם ה' תקראי אישי ולא

תקראי לי עוד בעלי. אמר רבי יוחנן ככלה בבית חמיה ולא ככלה בבית אביה (שה"ש ה) אחות לנו קטנה ושדים אין לה אמר רבי יוחנן זו עילם שזכתה ללמוד ולא זכתה ללמד (ש) אני חומה ושדי פמגדלות אמר רבי יוחנן אני חומה זו תורה ושדי פמגדלות אלו תלמידי חכמים. ורבא אמר אני חומה זו כנסת ישראל ושדי פמגדלות אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות. אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב מאי דכתיב (תהלים קמד) אשר בנינו כנטיעים מגודלים בנעוריהם בנותינו כזויות מחוטבות תבנית היכל. אשר בנינו כנטיעים אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא. בנותינו כזויות אלו בתולות ישראל שאוגדות פתחיהן לבעליהן. וכן הוא אומר (זכרי" טו) ומלאו פמזרק כזויות מזבח. איבעית אימא מהכא (תהלים קמד) מזונינו מלאים מפיקים מזן אל זן מחוטבות תבנית היכל אלו ואלו מעלה עליהם הפתוב באילו נבנה היכל בימיהם :

דס"י שמעת מינה יס ברירה. קס"ד ממקום שהיא רוכה בשעת אכילה קאמר ואמרינן הוצרך דשחיטה וזריקה דהאי פסח שפיר איזדריק עלה דהאי אתתא: בשעת שחיטה. שאלו את פיה בשעת שחיטה ואמרה בזה אני רוכה: אוכלת משל אביה. מן הסתם: מתני' בשאינה רדופה. לילך תמיד לבית אביה דבית בעלה חביב לה הלכך כל שאר הרגלים ודאי שייכא בתריה ורגל ראשון ספק: וברייתא ברדופה. הלכך רגל הראשון ודאי לבית אביה מכאן ואילך ספק: כמואלת שלום. נתחבבתי עליו ונמאלתי שלמה לו: להגיד שבה. היאך מקובלת היא לבית חמיה: ושדים. להניק אחרים: אין לה. שאין הנאה ממנה: זו עילם. שהיה זה דניאל שנאמר ואני דניאל הייתי בשושן אשר בעילם המדינה וזכה ללמוד ולא רבץ תורה בישראל אבל בכל גידלה עזרא הסופר דכתיב הוא הכין לבבו לדרוש בתורת ה' וללמד חק ומשפט בישראל: ושדי. אלו תלמידי חכמים המניקים אחרים כשדים הללו: כמגדלות. שמגינים על הדור: כנטיעים. נטיעות ויונקות שלא נתקלקלו עדיין ולא אירע בהן שבר: שאוגדות פתחיהן לבעליהן. סותמות פתחיהן עד שמזדקקות לבעליהן ואינן נבעלות לאחרים. לשון אחר שמגידות פתחיהן של נדה לבעליהן לפרוש מהן ואע"פ שתאוותן רבה: וכה"א ומלאו כמזרק כזויות מזבח. מה זויות דהתם כתיב בהו ומלאו ה"נ בנותינו כזויות עי שמתמלאות תאוה ואין נזקקות אלא עד שיבואו בעליהן: כאלו נבנה היכל בימיהן. דהכי משמע מחוטבות בזנין היכל תבנית לשון בנין:

רבי חייא פתח (ישעי' ס"ו) שמחו את ירושלים וגילו בה כל אהביה שישו אתה משוש וגומר תא חזי כד אתחרב בי מקדשא וגרמו חובין ואתגלו ישראל מארעא אסתלק קדשא בריד הוא לעילא לעילא ולא אשגח על חרוב בי מקדשא ועל עמיה דאתגלי וכדין שכינתא אתגלייא עמהון כד נחת אשגח על ביתיה דאתוקד. אסתפל על עמיה והא אתגלי. שאל על מטרוניתא ואתתרכת כדין (שם כב) ויקרא אדני יהוה צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרחה ולחגור שק והיא גם היא מה כתוב בה (יואל א) אלי כבתולה חגרת שק על בעל נעוריה כמה דכתיב (ירמ' לא) כי איננו בגין דאסתלק מינה ואשתכח פרודא. ואפילו שמיא וארעא כלהו אתאבלו דכתיב (ישעי' ט) אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם מלאכי עלאי כלהו אתאבלו עליה דכתיב (שם לג) הן אראלם צעקו חצה מלאכי שלום מר יבקיון שמשא וסיהרא אתאבלו וחשכו נהוריהון דכתיב (שם יג) חשך השמש בצאתו וגומר. וכלא עלאי ותתאי בכו עלה ואתאבלו מאי טעמא בגין דשלטא עלה סטרא אחרא דשלטא על ארעא קדישא ובגין כד בגין דמלכו קדישא מלכות שמים אתכפייא ומלכות חייבא (אחרא) אתגברת (כדין) אית ליה לכל בר נש לאתאבלא עמה ולא אתכפייא עמה בגין דכד איהי אזדקפא ועלמא יתחדי יתחדי איהו בהדה דכתיב (שם ס) שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה:

תרגום זוהר רבי חייא פתח, שמחו את ירושלים וגו'. צח ורחא, כשנחרב בית המקדש, והחטאים גרמו שהגלו ישראל מן הארץ, נסתלק הקדוש צרוף הוא, למעלה למעלה, ולא השגיח על החורבן של בית המקדש ועל עמו שהגלו, ואז השכינה הגלתה עמהם. פאשר ירד, השגיח על ביתו והנה נשרף, הסתפל על עמו והנה הגלו, שאל על הגבירה, דהינו השכינה, והיא הגלתה. אז ויקרא ה' חלקים לצבאות ציון ההוא לבכי ולמספד ולקרחה ולחגור שק. והיא גם היא, השכינה, מה פתוב צה, אלי כבתולה חגורת שק על בעל נעוריה, כמו שאתה אומר, כי איננו, דהינו צעלה פנזפר לעיל, משום שנסתלק ממנה, ונעשה פרוד. ואפלו השמים והארץ התאבלו כלם, שפתוב, אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם. מלאכים העליונים כלם, התאבלו עליה, שפתוב הן אראלם לעקו וגו'. השמש והלבנה התאבלו ונחשכו אורותיהם, שפתוב, חשך השמש צלחתו וגו'. וכל העליונים והתחתונים צכו עליהם, והתאבלו. מהו הטעם, משום שהסטרא אחרא שלטה עליה, שלטה על הארץ הקדושה. ומשום זה, פיון שהמלכות הקדושה, מלכות שמים הושפלה, והמלכות הרשעה התגברה, יש לכל אדם

לְהִתְחַבֵּל עִמָּהּ, עִם הַמַּלְכוּת הַקְּדוּשָׁה, וְלִהְיוֹת מוֹשְׁפָל עִמָּהּ. וּבְצִדֵּי זֶה,
כְּאִשֶּׁר תִּקְרָא הַמַּלְכוּת הַקְּדוּשָׁה, וְהָעוֹלָם יִהְיֶה עִמָּהּ, יִשְׁמַח גַּם הוּא עִמָּהּ,
שְׂכָחוּב שִׁישׁוּ אַתָּה מְשׁוּשׁ כָּל הַמִּתְחַבְּלִים עִלְיָהּ.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם ה' תפלה פי"א

א. כָּשֶׁם שֶׁמוֹתָר לָהֶם לְמַכּוֹר בֵּית הַכְּנֶסֶת כִּי נִוְתַנִּין אוֹתוֹ בְּמִתְנָה שְׁאִילוֹ
לֹא הָיָה לָהֶם לְצַבּוֹר הַנְּיָה בְּמִתְנָה זֶה לֹא נִתְנוּהוּ אֲבָל לֹא שׁוֹכְרִין אוֹתָהּ וְלֹא
מִמְשַׁכְּנִין אוֹתָהּ. וְכֵן כְּשֶׁסּוֹתְרִין בְּתֵי כְּנִסְיוֹת לְבִנוֹתָן מוֹתְרִין לְמַכּוֹר וְלִהְחַלִּיף
וְלִתֵּת בְּמִתְנָה הַלְּבָנִים וְהַעֲצִים וְהַעֲפָר שֶׁלָּהוּ אֲבָל לְהַלוֹתָן אֶסוּר שְׁאִין
הַקְּדוּשָׁה עוֹלָה מֵהוּ אֶלָּא בְּדָמִים אוֹ בְּהִנְיָה שֶׁהִיא כְּדָמִים: **ב.** רְחוּבָה שֶׁל
עִיר אֶף עַל פִּי שֶׁהָעָם מִתְפַּלְּלִין בּוֹ בְּתַעֲנִיּוֹת וּבְמַעֲמָדוֹת מִפְּנֵי שֶׁהִקִּיבוּ רַב
וְאִין בְּתֵי כְּנִסְיוֹת מְכִילִין אוֹתָן אִין בּוֹ קְדוּשָׁה מִפְּנֵי שֶׁהוּא עָרָאִי וְלֹא נִקְבַּע
לְתַפְּלָה וְכֵן בְּתֵים וְחֲצִירוֹת שֶׁהָעָם מִתְקַבְּצִים בָּהֶם לְתַפְּלָה אִין בָּהֶם קְדוּשָׁה
מִפְּנֵי שֶׁלֹּא קָבְעוּ אוֹתָם לְתַפְּלָה בְּלִבָּד אֶלָּא עָרָאִי מִתְפַּלְּלִים בָּהֶן כְּאִדָּם
שְׁמִתְפַּלֵּל בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ:

מוסר

מספר חסידים סימן קמ"ב קמ"ג

אִם אַתָּה מִתְנוּכָח עִם חָכָם אֶל יְהִי לָךְ לְצַעַר אִם נִצְחָךְ כִּי מִמְּנוּ תִלְמוּד
וְתוֹסִיף חֲכָמָה. אִם תִּנְצַח אוֹתוֹ מֵה תְרוּיָח אֲבָל אִם נִצְחָךְ בְּזֶה הַרְוַחְתָּ אֲשֶׁר
יִדְעָתָ עִתָּה מֵה שֶׁלֹּא יִדְעָתָ קוֹדֵם לָכֵן: אִין גּוֹזְרִין ב' חֲרָמוֹת בְּיוֹם אֶחָד שֶׁנֶּאֱמַר
(בראשית א') לֹא אוֹסִיף עוֹד לְקַלֵּל לֹא אוֹסִיף עוֹד לְהַכּוֹת. וְכִתִּיב בְּתַרְי עֲשֹׂר
בְּסִפָּר מִלְאָכִי (ג) כִּי אֲנִי ה' לֹא שְׁנִיתִי וְסָמִיךְ לִי בַּמַּאֲרָה אַתָּם נֶאֱרָאִים בַּמַּאֲרָה
בְּגִימְטְרִיא חָרָם וְכִתִּיב לֹא תִקּוּם פְּעָמִים צָרָה. וְאִין גּוֹזְרִין חָרָם אֶלָּא בְּיוֹם
שֶׁנֶּאֱמַר (איוב ג) וַיִּקְלַל אֶת יוֹמוֹ אֶרְוֹר הַיּוֹם:

מטות יום שלישי תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה ראשונה דשם ב'ין להשאר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה :

(יב) וְשָׁמַעַי אִישָׁהּ וְהִזְזַרְשִׁי לָהּ לֹא הִנֵּינִי אֹתָהּ
וְקָמוּ כָל-נְדָרֶיהָ וְכָל-אֶסֶר אֲשֶׁר-אָסְרָה
עָלַי-נִפְשָׁהּ יִקְוּם:

וְשָׁמַעַי בְּעֵלָה וְשִׁתְּנוֹק לָהּ לֹא אֶעֱדִי יָתָה וְיִקְוּמוּן
כָּל נְדָרָהּ וְכָל אֶסְרֵי דִי אֶסְרֵת עַל נִפְשָׁהּ יִקְוּמוּן: (יג) וְאִם-הִפְרָה יִפְרָה
אֹתָם | אִישָׁהּ בְּיוֹם שָׁמַעֶיהָ כָּל-מוֹצֵא שְׁפָתֶיהָ
לְנְדָרֶיהָ וְלֹא-אֶסֶר נִפְשָׁהּ לֹא יִקְוּם אִישָׁהּ הִפְרָהּ

וְיִהְיֶה יִסְלֹז-לָהּ: וְאִם בְּטָלָהּ יִבְטַל יָתָהוֹן בְּעֵלָה בְּיוֹמָא דְשָׁמַעַי כָּל
אֶפְקוּת סְפִינְתָהּ לְנְדָרָהּ וְלֹא-אֶסֶר נִפְשָׁהּ לֹא יִקְוּמוּן בְּעֵלָה בְּטָלִינוּן וּמִן קָדָם יִי
יִשְׁתַּבֵּק לָהּ: (יד) כָּל-נְדָר וְכָל-שְׁבִיעֹת אֶסֶר לְעֵצָה

נִפְשָׁהּ אִישָׁהּ יִקְוּמוּן וְאִישָׁהּ יִפְרָהּ: כָּל נְדָר וְכָל קִיּוּמַת אֶסֶר
לְסַגְפָּא נִפְשָׁהּ בְּעֵלָה יִקְוּמוּן וּבְעֵלָה יִבְטַלִּינוּן:

רס"י כל נדר וכל שבועת אסר וגו'. לפי שאמר שהבעל מפר, יכול כל נדרים במשמע, תלמוד לומר לענות נפש, אינו מפר אלא נדרי ענוי נפש בלבד. והם מפורקים במסכת נדרים (דף עט, א) :

(טו) וְאִם-הִזְזַרְשִׁי יִזְזַרְשִׁי לָהּ אִישָׁהּ בְּיוֹם אֶל-
יוֹם וְהִקִּים אֶת-כָּל-נְדָרֶיהָ אִו אֶת-כָּל-
אֶסְרֵיהָ אֲשֶׁר עָלֶיהָ הִקִּים אֹתָם כִּי-הִזְזַרְשִׁי

לֵאלֹהֵי בְּיָוִם שְׁמָעוּ: וְאִם מִשְׁתַּק יִשְׁתַּזְק לֵה בְעֵלְהָ מִיּוֹם לְיוֹם וַיִּקְיִים
יֵת כָּל נְדָרָהּ אִו יֵת כָּל אֲסָרָהּ דִּי עֲלָה קִיִּים יִתְהוֹן אֲרִי שְׁתַּק לֵה בְיּוֹמָא
דְּשָׁמַע:

רס"י מיוס אל יוס. שלח תאמר מעת לעת, לכך נאמר מיוס אל יוס, ללמדך
שאין מפר חלא עד שתחשך:

(טו) וְאִם-הִפֵּר יִפֵּר אֶתְּם אֲזִזְרִי שְׁמָעוּ וְנִשְׂא
אֶת-עֹנֵה: וְעַם בְּטָלָא בְּטָל יִתְהוֹן בְּתַר דְּשָׁמַע וַיִּקְבֵּל יֵת חוּבָה:

רס"י אחרי שמעו. אחרי שמע וקיס, שאמר אפסי בו, וחזר והפר לה אפלו
בו ציוס: ונשא את עונה. הוא נכנס תחתיה. למדנו מכאן שהגורם תקלה
לחברו הוא נכנס תחתיו לכל ענשין:

נביאים - יהושע - פרק יג

(כה) וַיְהִי לָהֶם הַגְּבוּל יַעֲזָר וְכָל-עָרֵי הַגְּלָעָד
וְזִזְיֵי אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן עַד-עָרוֹעֵר אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי
רְבָה: וַחֲוָה לְהוֹן תְּחוּמָא יַעֲזָר וְכָל קַרְוֵי גִלְעָד וּפְלָגוֹת אֶרֶעָא בְּנֵי עַמּוֹן עַד
עָרוֹעֵר דִּי עַל אֶפִּי רְבָה:

רס"י וחזי ארץ בני עמון. חזי מה שכבשו מארץ בני עמון ומסיחון:

(כו) וּמִזֹּשְׁבוֹן עַד-רֵמֶת הַבְּצִפָּה וּבְטַנָּיִם
 וּמִמִּזְזָנָיִם עַד-גְּבוּל כְּדָבָר: וּמִחֲשָׁבוֹן עַד רֵמֶת מִצְפָּנָא
 וּבְטוֹנָיִם וּמִמְחַנְנִים עַד תְּחוּם לְדָבִיר : (כז) וּבְעֵמֶק בֵּית הָרָם
 וּבֵית נְמָרָה וְסִכּוֹת וְצָפוֹן יֵתֵר בַּמְּלָכוֹת סִיזוּן
 מִלֶּךְ זֹשְׁבוֹן הַיְרֵדָן וְגַבֵּל עַד-קֵצֶה יָם-כְּנָרֶת
 עֵבֶר הַיְרֵדָן בְּזֵרְזָה: וּבְמִישְׁרָא בֵּית הָרָם וּבֵית נְמָרָה וְסִכּוֹת
 וְצָפוֹנָא שְׂאֵר מְלָכוֹת סִיחוּן מִלְּפָא חֲשָׁבוֹן יִרְדְּנָא וּתְחוּמִיָּה עַד סִיפֵי יָם גִּינוֹסָר עֵבֶרָא
 דִּירְדְּנָא מְדִינְחָא :

רס"י הירדן וגבל . ירדנא ותחומיה , הערים על שפתו :

(כח) וְאֵת זֵזוּלָת בְּנֵי-גָד לְבִישְׁפּוֹזוֹתָם הָעָרִים
 וְזֵזְרִיָּהֶם: דָּא אַחְסַנְת בְּנֵי גָד לְזַרְעִיתְהוֹן קְרוּנָא וּפְצַחִיקוֹן :

רס"י הערים וחלריהם . הערים המוקפות חומה : וחלריהם . ערי הפרזי
 בלא חומה :

(כט) וַיִּתֵּן מִשָּׁה לְזִזְרִי שַׁבָּט מִנְּשָׂה וַיְהִי לְזִזְרִי
 מִנְּשָׂה בְּנֵי-מִנְּשָׂה לְבִישְׁפּוֹזוֹתָם: וַיְהִי מִשָּׁה לְפִלְגוֹת שְׁבָטָא
 דְּמִנְּשָׁה וַהוּהוּ לְפִלְגוֹת שְׁבָטָא דְּבְנֵי מִנְּשָׁה לְזַרְעִיתְהוֹן :

כתובים - תהילים - פרק עד

(ג) הָרִימָהּ פְּעָמֶיךָ לְבִישׂוֹת נֶצֶז כָּל-הָרַע

אָזִיב בְּקֶדֶשׁ: אָרִים אֶסְתַּוְּרָה לְמִשְׁוֹק אֹמִיָּא לְעִלְמִין דְּבְּכָל חֵילֵיהּ
אֲבֵאִישׁ בְּעַל דְּבָבָא בְּקוּדְשָׁא :

רש"י הרימה פעמך למשואות נח. הגבה פעימות ובהלות שלך שיהו לאויבך למשואות נח על כל אשר הרע האויב צבית המקדש, כן חזרו מנחם עם ותפעם רוחו, למשואות לשון חורבן כמו שאיה (ס"ו), תשאה שממה (ס"א) :

(ד) שְׂאֵנוּ צִרְרִיךָ בְּקָרְבַּ מוֹעֲדֶךָ שְׂמוֹ אֹתוֹתָם

אֹתוֹת: אֲכַלִּין מְעִיקָה בְּמַצַּע זְמַנֵּיהּ שׁוּוֹן אֶתְנַתְּהוֹן אֶתְנָא :

רש"י מועדך. הוא בית המקדש אשר נאמר בו ונועדתי לך שם: שמו אותותם. כשגברה ידם להחריבו אז שמו להם את אותות קסמיהם שהם אותות אמת ומה הם הקסמים הקלל בחלים שאל בתרפים:

(ה) יוֹדַע כְּמֹבִיא לְמַעְלָה בְּסִבְךָ-עֵץ קַרְדָּמוֹת:

נְצַלֵף בְּקוּרְנִסָּא הֵיךְ גִּבְר דְּמָרִים יְדִי בְּסִבִּיךָ קִיסְנָא לְמִקְטַע בְּכוּלְבְּנָא :

רש"י יודע כמביא למעלה בסבך עץ הקרדומות. יודע האויב כשהיה מכה בשערי פתחי המקדש שהוא כמביא מכותיו למעלה ברחיק ומנין היה יודע שהרי היה רואה שהיה העץ מסבך ואוחז את הקרדומות וכולען כמו שאמרו רבותינו כולהו בלעתניהו חד תרעא דירושלים, בסבך עץ הקרדומות לשון נאחז בסבך (בראשית כ"ב), העץ סובך אותם והם נסבכין בו:

(ו) וְעַתָּה פְּתוּזָיָהּ יוֹזֵד בְּכַשְׂיֵל וְכִילְפֹת

יְהִלְמוּן: וְכַדִּין גְּלִיפְיָהּ גִרְרִין פְּתָדָא בְּקוּפִיץ וּבְמַפְסֶלֶת דְּיוֹסְטֶר מְחִנֵּן
בְּמַרְזוּפִין :

רס"י ועתה . אע"פ שהיה רואה שלפני הקב"ה קשה לא נמנע מלהלום כל פתחיה וכל שעריה יחד : בכשיל וכילפות . כלי משחית של נגרים הם ובקרדומות בלאו לה תרגום יונתן בכשיליא , כילפות לשון ערבי הוא כך פירש דונש והוא מכלי הנגרים : יהלומון . האויזים :

שְׁלִיזוּ בַּאֵשׁ מִקֶּדְשֵׁךָ לְאֶרֶץ זֹלָלָה מִשְׁכָּן-

שְׁמֶךָ : אדליקו בגורא בית מקדשא לארעא אפיסו משכו דאתקרי ביה שמו :

משנה גיטין פרק ט

א. המגרש את אשתו ואמר לה הרי את מתרת לכל אדם אלא לפלוני, רבי אליעזר מתיר. וחכמים אוסרין. כיצד יעשה, יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר לה הרי את מתרת לכל אדם. ואם כתבו בתוכו, אף על פי שחזר ומחקו, פסול :

ברטנורה (א) המגרש. רבי אליעזר מתיר. טעמא דר"א, דכתיב (ויקרא כ"א). ואשה גרושה מאישה לא יקחו, אפילו לא נתגרשה אלא מאישה, דאמר לה הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם, פסולה לכהונה. אלמא גט הוא והכא דשרייה לכל אדם חוץ מזה, מותרת לאחרים: וחכמים אוסרים. דאמרי איסור כהונה שאני, שריבה בהם הכתוב מצות יתירות, ואע"ג דהוה גט לפסלה לכהונה, לא הוי גט להתירה לאחרים. והלכה כחכמים. ולא אסרי רבנן אלא כשאמר הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני, או חוץ מפלוני. אבל אי אמר לה הרי זה גטך על מנת שלא תנשאי לפלוני, מודו רבנן דהוי גט, שהרי התירה לכל אדם במסירת הגט אלא שהתנה עמה שלא תנשאי לאותו פלוני, והוה כשאר תנאי בעלמא. ואסרי רבנן למגרש לומר הרי זה גטך על מנת שתנשאי לפלוני, שלא יאמרו נשותיהן נותנים זה לזה במתנה. וכל תנאי שמתנה אדם בגט קודם כתיבת הגט, אע"פ שלא נכתב התנאי בתוכו, הגט פסול. אלא אחר שנתנו לידה מתנה מה שהוא רואה להתנות:

ב. הָרִי אֶת מִתְּרַת לְכָל אָדָם אֶלָּא לְאַבָּא וּלְאַבְיָדָא לְאַחֵי וּלְאַחִיָּדָא לְעֵבֶד וּלְנִכְרֵי וּלְכָל מִי שְׁאַיִן לָהּ עָלָיו קְדוּשָׁיוֹן, כְּשֶׁר. הָרִי אֶת מִתְּרַת לְכָל אָדָם, אֶלָּא אֶלְמָנָה לְכֹהֵן גְּדוּל, גְּרוּשָׁה וְחַלּוּצָה לְכֹהֵן הַדְּיוּט, מִמְּזֻרַת וּנְתִינָה לְיִשְׂרָאֵל, בֵּת יִשְׂרָאֵל לְמִמְזָר וּלְנִתְיוֹן, וּלְכָל מִי שְׁיֵשׁ לָהּ עָלָיו קְדוּשָׁיוֹן אֶפְלוּ בְּעֵבְרָה, פְּסוּל:

דרטורה (ב) אלמנה לכהן גדול. כיון דקדושין תופסים בחייבי לאוין, ולהאי לא תפסי משום איסור אישות שבה, אשתכח דשייר בגיטא:

ג. גופו של גט, הָרִי אֶת מִתְּרַת לְכָל אָדָם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, וְדִין דְּיָהוּי לִיכִי מִנְּאִי סִפֵּר תְּרוּכִין וְאַגְרָת שְׁבוּקִין וְגִט פְּטוּרִין לְמִהָדָא לְהַתְּנִסְבָּא לְכָל גְּבֵר דְּתַצְבִּין. גופו של גט שחרור, הָרִי אֶת בֵּת חוֹרִין, הָרִי אֶת

דרטורה (ג) גופו של גט. עיקר כתב הגט, כך יכתבו בו: ודין די יהוי ליכי מינאי. שפיריך להוכיח בתוכו שעל ידי ספר זה הוא מגרשה. ואי לא כתב ביה הכי, אתו למימר דדליבור בעלמא גירסה ושטר רחיה בעלמא. והלכה כרבי יהודה:

ד. שְׁלֹשָׁה גִטִּין פְּסוּלִין, וְאִם נִשְׂאֵת, הַנִּלְד כְּשֶׁר. כָּתַב בְּכַתֵּב יָדוֹ וְאִין עָלָיו יְעָדִים, יֵשׁ עָלָיו יְעָדִים וְאִין בּוֹ זָמֵן, יֵשׁ בּוֹ זָמֵן וְאִין בּוֹ אֶלָּא יַעַד אֶחָד, הָרִי אֶלּוֹ שְׁלֹשָׁה גִטִּין פְּסוּלִין, וְאִם נִשְׂאֵת, הַנִּלְד כְּשֶׁר. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר, אִף עַל פִּי שְׁאַיִן עָלָיו יְעָדִים אֶלָּא שְׁנִיתָנוּ לָהּ בְּפִי יְעָדִים, כְּשֶׁר וְגוּבָה מִשְׁעֵבְדִּים, שְׁאַיִן הַיְעָדִים חוֹתְמִין עַל הַגִּט אֶלָּא מִפְּנֵי תַקּוּן הָעוֹלָם:

דרטורה (ד) כתב בכתב ידו ואין עליו עדים. לרבי מאיר דאמר עדי חתימה כרתו, כתב ידו כמאה עדים דמי. ולר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתו, הואיל וכתב ידו הוא, וכתב ונתן קרינן ביה, ואע"ג דליכא עדי מסירה כשר מדאורייתא, וחכמים פסלוהו דלמא אחי לאכשורי בכתב סופר: ואין בו זמן. דזמן תקנתא דרבנן הוא. אי משום פירות, אי משום שמא יחפה על בת אחותו, כדאמרינן בפרק שני: ואין בו אלא עד אחד. איכא למ"ד אכתב ידו קאי, ורישא אשמעינן דאפילו אין בו עד, הולד כשר. והכא אשמעינן דאפילו יש בו עד אחד לכתחלה לא. ואיכא למ"ד אכתב סופר קאי, ואפ"ה הולד כשר, דסופר הוא ליה במקום עד שני: תקון העולם. שמא ימותו עדי מסירה ויבא הבעל ויערער לומר לא גרשתיה. והלכה כרבי אלעזר:

ה. שְׁנַיִם שֶׁשְׁלָחוּ שְׁנֵי גִיטִין שְׁוִין וְנִתְעָרְבוּ, נוֹתְנוּ שְׁנֵיהֶם לָזוֹ וּשְׁנֵיהֶם

לְזוֹ. לְפִיכָךְ, אֲבַד אֶחָד מֵהוֹ, הָרִי הַשְּׁנִי בְּטַל. חֲמִשָּׁה שְׁפָתָבוּ כָּלֵל
בְּתוֹךְ הַגֵּט, אִישׁ פְּלוֹנִי מְגַרֵשׁ פְּלוֹנִית וּפְלוֹנִי פְּלוֹנִית, וְהַעֲדִים
מִמָּטָה, כִּלְכֵן כְּשֶׁרִיו וַיִּנְתֵּן לְכָל אַחַת וְאַחַת. הָיָה כְּתוּב טַפָּס לְכָל
אַחַת וְאַחַת וְהַעֲדִים מִמָּטָה, אֶת שְׁהַעֲדִים נִקְרִין עֲמוֹ, כְּשֶׁר:

דרטורה (ה) שני גיטין שוין. בשמותיהם: הרי השני בטל. ללא ידעינן דמאן ניהו:
כלל. זמן אחד לכולן, בכך בשבת גירש פלוני פלונית ופלוני פלונית: טופס לכל אחת.
זמן לכל אחת ואחת, בכך בשבת גירש פלוני לפלונית, והשלים הגט. ובכך בשבת גירש
פלוני לפלונית, והשלים הגט, וכן כולם. והעדים מלמטון:

ו. שְׁנֵי גִטִּין שְׁפָתָבוּ זֶה בְּצַד זֶה וּשְׁנֵי עֲדִים עֲבָרִים בְּאִים מִתַּחַת זֶה
לְתַחַת זֶה וּשְׁנֵי עֲדִים יוֹנִים בְּאִים מִתַּחַת זֶה לְתַחַת זֶה, אֶת שְׁהַעֲדִים
הָרִאשׁוֹנִים נִקְרְאוּ עֲמוֹ, כְּשֶׁר. יַעַד אֶחָד עֲבָרִי וְיַעַד אֶחָד יוֹנִי וְיַעַד אֶחָד
עֲבָרִי וְיַעַד אֶחָד יוֹנִי בְּאִין מִתַּחַת זֶה לְתַחַת זֶה, שְׁנֵי הֵן פְּסוּלִין:

דרטורה (ו) שני גיטין שכתבו. בשני דפין זה כלל זה, ושני עבדים חתומים מתחת
הגט הראשון לתחת השני, שם העד תחת הראשון ושם אביו תחת השני. וכן עד שני
תחתיו, וחזרו וחתמו תחתיהם שני ישראלים הדרים בארץ יון, וחתמו בכתב יוני,
ודרך הכתב יוני שהולך מן השמאל אל הימין, נמצא שם העד תחת הגט שני, ושם
אביו תחת הראשון: את שהעדים הראשונים נקראים עמו כשר. אם העבדים חתומים
למעלה, סדרך כתב עברי שהולך מן הימין אל השמאל, ונמצא שם העד תחת הגט
הימני, ושם אביו תחת הגט השמאלי, הימני כשר. ואם היונים חתומים למעלה,
השמאלי כשר. ששמות העדים תחת השמאלי הם. וטעמא, דחיישינן שמא העדים
האחרונים הפכו את כתבם לסדר שכתבו העדים הראשונים, שאם העבדים היו
חתומים למעלה שהם הולכים מן הימני אל השמאלי וחתמו על הגט הימני, כשצאו
שני היונים לחתום תחתיהם הלכו גם הם מן הימני אל השמאלי כסדר כתיבת
העבדים, ונמצא שארבעתם חתמו על הגט הימני. וכן אם היונים חתומים למעלה,
שמא הפכו העבדים צבאו אחריהם סדר כתב עברי, והלכו מן השמאלי אל הימני
ונמצאו ארבעתם חתומים על השמאלי: ה"ג עד אחד עברי ועד אחד יוני, ועד אחד
עברי ועד אחד יוני באים מתחת זה לתחת זה שניהם פסולין. וטעמא, דחיישינן שמא
העד עברי הראשון חתם על הגט הימני הראשון כפי סדר כתב עברי, והעד היוני
השני חתם על הגט השמאלי השני כפי סדר כתב יוני שמתחילין מן השמאל, והעד
השלישי העברי הפך כתב העברי והתחיל גם הוא מהשמאל כמו היוני שלפניו, ונמצא
גם הוא חתום על הגט השמאלי, והעד היוני האחרון חתום כדרכו מן השמאל אל
הימין וגם הוא חתום על השמאלי, ונמצאו ג' עדים חתומים על השמאלי, ואחד
כלכל חתום על הימני. או בהפך שהעד השני היוני הפך כתבו לסדר כתב עברי
והתחיל מן הימין אל השמאל כמו שחתם העד עברי הראשון, והעד עברי השלישי

חתם כדרכו מן הימין, ונמצאו שלשתן חתומים על הגט הימני הראשון, והעד היוני האחרון לבדו חתם כדרכו על הגט השמאלי. ומקום ללא ידעין זה מינייהו חתימו תלתא ובהי מינייהו לא חתים אלא חד, שניהם פסולין:

ז. שִׁיר מְקַצֵּת הִגִּט וּכְתָבוּ בְּדֵף הַשְּׁנִי, וְהֵעֲדִים מִלְמָטָה, כְּשֶׁר. חֲתָמוּ עֲדִים בְּרֹאשׁ הַדֵּף, מִן הַצֵּד, אוּ מֵאַחֲרָיו בְּגִט פְּשוּט, פְּסוּל. הַקִּיף רֹאשׁוֹ שֶׁל זֶה בְּצֵד רֹאשׁוֹ שֶׁל זֶה, וְהֵעֲדִים בְּאֶמְצַע, שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִין. (סופו של זה בצד סופו של זה, והעדים באמצע, את שהעדים נקרו עמו, כְּשֶׁר). רֹאשׁוֹ שֶׁל זֶה בְּצֵד סוּפוֹ שֶׁל זֶה, וְהֵעֲדִים בְּאֶמְצַע, אֶת שְׁהֵעֲדִים נִקְרִין בְּסוּפוֹ, כְּשֶׁר:

דרטורה (ז) **בדף השני.** שאלו ברוחב המגילה: מן הצד. בגליון של ימין הגט. או בגליון השמאלי: או מאחוריו בגט פשוט. שעדיו בתוכו: הקיף. חיבר זה אלא זה: שניהם פסולים. שאין נקראת החתימה לא עם זה ולא עם זה: את שהעדים נקרו בסופו. סגג חתימה כלפי סופו, ולא סרגלי חתימה כלפי ראשו, כשר:

ח. גִּט שֶׁכְּתָבוּ עֵבְרִית וְעֵדָיו יְוֹנִית, יְוֹנִית וְעֵדָיו עֵבְרִית, עַד אֶחָד עֵבְרִי וְעַד אֶחָד יְוֹנִי, כְּתַב סוּפֵר וְעַד, כְּשֶׁר. אִישׁ פְּלוֹנִי עַד, כְּשֶׁר. (בן איש פלוני עַד, כְּשֶׁר. אִישׁ פְּלוֹנִי בֶן אִישׁ פְּלוֹנִי), וְלֹא כְּתַב עַד, כְּשֶׁר. וְכֵן הָיוּ נִקְיֵי הַדַּעַת שְׁבִירוֹשָׁלַיִם עוֹשִׂין. כְּתַב חֲנִיכְתּוֹ וְחֲנִיכְתָּהּ, כְּשֶׁר, גִּט מְעֵשָׂה, בְּיִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁר. וּבְגוֹיִם, פְּסוּל. וּבְגוֹיִם, חוֹבְטִין אוֹתוֹ וְאוֹמְרִים לוֹ עֲשֵׂה מֵה שִׁישְׂרָאֵל אוֹמְרִים לָךְ, וְכִשֶׁר:

דרטורה (ח) **כתב סופר ועד.** חתם סופר ועד. להו שני עדים. ואשמעין מתניתין דלא חייסין שמה הצעל לא ליה לחתום לסופר, אלא אמר לשנים אמרו לסופר ויכתוב, ולפלוני ופלוני עדים ויחתומו, וחשו הגך עדים לכסופא דספרא שיאמר איני זעניו כשר לעדות, ואחתמוהו בלא רשותו דצעל. להא לא חייסין: חניכתו. שם לוי של משפחה: מעושה. בחזקה: בישראל כשר. אם אנסוהו דדין. כגון כל הגך דכופין להוליא, או שהיתה אסורה לו. ואם אנסוהו שלא כדין, פסול. ופוסל מן הבהונה, מקום ריח גט: ובנכרי. כדין, פסול, ופוסל מן הבהונה. שלא כדין, אפילו ריח גט אין בו. ומי שחייב ליתן גט מן הדין ואין כח בדייני ישראל לכופו, חובטין אותו ע"י נכרים, שאומרים עשה מה שישראל אומר לך, ונותן הגט על פי דייני ישראל:

ט. יָצָא שְׁמָה בְּעִיר מְקַדְּשֶׁת, הָרִי זֹו מְקַדְּשֶׁת. מְגֵרֶשֶׁת, הָרִי זֹו מְגֵרֶשֶׁת. וּבִלְבָד שְׁלֹא יְהֵא שָׁם אֶמְתָּלָא. אִיזוּ הִיא אֶמְתָּלָא, גֵּרֶשׁ אִישׁ פְּלוֹנִי אֶת אִשְׁתּוֹ עַל תְּנָאִי, זָרַק לָהּ קְדוּשִׁיהָ סָפֵק קָרוֹב לָהּ סָפֵק קָרוֹב לוֹ, זֹו הִיא אֶמְתָּלָא:

ברטורה (ט) ילא שמה בעיר מקודשת. פנויה שינא עליה קול, פלונית נתקדשה היום לפלוני. ולא קול הצרה בלבד, אלא כגון שהיו נרות דולקות ומטות מולעות, וזני אדם נכנסים ויואלים ואומרים פלונית נתקדשה היום: מגורשת הרי זו מגורשת. ארישא קאי, האי איתתא דינא עליה קול מקודשת וחיישין ליה ואסרונה לינשא אלא לחותו האינש, אם חזר וינא עליה קול מגורשת שגרסה אותו פלוני שינא לה קול קדושין ממנו, הרי זו מגורשת ומותרת לכל, שהרי קול שהשקנו לו תחלה שזכרו עמו: ובלבד שלא יהא עם המתלא. שלא יהא עם הקול של קדושין או של גרושין המתלא, טעם שהוא שזכר את כח הקול:

• בית שמאי אומרים, לא יגרש אדם את אשתו אלא אם כן מצא בה דבר ערוה, שנאמר (דברים כד) כי מצא בה ערות דבר. ובית הלל אומרים, אפלו הקדיחה תבשילו, שנאמר (שם) כי מצא בה ערות דבר. רבי עקיבא אומר, אפלו מצא אחרת נאה הימנה, שנאמר (שם) והיה אם לא תמצא חן בעיניו:

ברטורה (י) אפילו הקדיחה תבשילו. סרפתהו ע"י האור או ע"י מלח. דרשי בית הלל ערות דבר, או ערוה או דבר, כלומר שאר דבר סרחון שאינו ערוה: רבי עקיבא אומר אפילו מלא אחרת נאה ממנה. ודריש קרא הכי, אם לא תמצא חן של נוי בעיניו, או אם מלא צה ערוה, או דבר של סרחון, על כל אחד משלשה דברים הללו יכול לגרש. והלכה כבית הלל:

גמרא גיטין דף צ' ע"א

רבי עקיבא אומר אפילו מצא אחרת במאי קא מיפלגי בדריש לקיש. דאמר ריש לקיש כי משמש בארבע לשונות: אי, דלמא, אלא, דהא. בית שמאי סברי כי מצא בה ערות דבר דהא מצא בה ערות דבר. ורבי עקיבא סבר כי מצא בה ערות דבר אי נמי מצא בה ערות דבר אמר ליה רב פפא לרבא לא מצא בה לא ערוה ולא דבר מהו. אמר ליה מדגלי רחמנא גבי אוניס (דברים כב) לא יוכל לשלחה כל ימיו. כל ימיו בעמוד והחזר קאי התם הוא דגלי רחמנא אבל הכא מאי דעבד עבד. אמר ליה רב משרשיא לרבא אם לבו לגרשה והיא יושבת תחתיו ומשמשתו מהו. קרי עליה (משלי ג) אל

תַּחֲרוֹשׁ עַל רַעַף רַעַה וְהוּא יוֹשֵׁב לְבִטַח אֶתְּךָ. תִּנְיָא הִיָּה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר
כְּשֶׁם שֶׁהַדְּעוֹת בְּמֵאֲכָל כֶּךָ דְּעוֹת בְּנִשְׁיָם יֵשׁ לָךְ אָדָם שְׂזָבוּב נוֹפֵל לְתוֹךְ כּוֹסוֹ
וְזוֹרְקוֹ וְאֵינוֹ שׁוֹתֵהוּ זֶה הִיא מִדַּת פְּפוּס בֶּן יְהוּדָה שֶׁהִיָּה נוֹעַל בְּפָנָי אֲשֶׁתּוֹ
וְיוֹצֵא וְיֵשׁ לָךְ אָדָם שְׂזָבוּב נוֹפֵל לְתוֹךְ כּוֹסוֹ וְזוֹרְקוֹ וְשׁוֹתֵהוּ וְזֶה הִיא מִדַּת
כָּל אָדָם שֶׁמִּדְּבַרְתָּ עִם אַחִיָּה וְקִרְוּבִיָּה וּמְנִיחָהּ. וְיֵשׁ לָךְ אָדָם שְׂזָבוּב נוֹפֵל
לְתוֹךְ תִּמְחוּי מוֹצָצוֹ וְאוֹכְלוֹ וְזֶה הִיא מִדַּת אָדָם רַע שְׂרוּאָה אֶת אֲשֶׁתּוֹ
יוֹצֵאָה וְרֵאשֶׁה פְּרוּעַ. וְטוֹוָה בְּשׁוּק. וּפְרוּמָה מְשֻׁנֵי צְדָדִיָּה. וְרוֹחֶצֶת עִם בְּנֵי
אָדָם. עִם בְּנֵי אָדָם סִלְקָא דְעֶתְךָ אֶלְפָא בְּמִקּוּם שֶׁבְּנֵי אָדָם רוֹחֶצִין זֶה מִצְוָה
מִן הַתּוֹרָה לְגַרְשָׁה שְׂנֵאָמֵר (דְּבָרִים כד) כִּי מִצָּא בָּהּ עֵרֹת דְּבַר וְגוֹמֵר. כִּי שְׂנֵא
שֶׁלַח רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם שְׂנֵאֲתָ שְׁלַח. רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר שְׂנֵאֲוֵי הַמְּשַׁלַּח
וְלֹא פְּלִיגֵי הָא בְּזוּיָג רֵאשׁוֹן הָא בְּזוּיָג שְׁנֵי דְאָמֵר רַבִּי אֶלְעָזָר כָּל הַמְּגַרְשׁ
אֲשֶׁתּוֹ רֵאשׁוֹנָה אֶפִּילוֹ מְזַבַּח מוֹרִיד עָלָיו דְּמַעוֹת שְׂנֵאָמֵר (מִלְאכֵי ב) וְזֹאת
שְׁנֵית תַּעֲשׂוּ כִּסּוֹת דְּמַעָּה אֶת מְזַבַּח ה' בְּכִי וְאֶנְקָה מֵאִין פְּנוֹת אֶל הַמְּנַחָה
וְלִקְחַת רְצוֹן מֵיְדָכֶם וְאֶמְרַתֶּם עַל מָה עַל כִּי ה' הֵעִיד בֵּינָךְ וּבֵין אֲשֶׁת נְעוּרֶיךָ
אֲשֶׁר אֶתָּה בְּגִדְתָּ בָּהּ וְהִיא חִבְּרָתְךָ וְאֲשֶׁת בְּרִיתְךָ:

רס"י **כי משמש בד' לשונות.** במקום ד' לשונות הללו נכתב כי בתורה במקום אם
במקום פן במקום אלח במקום אשר וכו' (ועיין ברש"י בגמרא באורכי): **דהא מלא ביה.** מפני
שמלא ביה הא לאו הכי לא יגרסנה וכו"ה נמי הכי משמע להו ל' מפני מפני שמלא
בה או ערוה או דבר ואם לאו לא יגרסנה הלכך לא תמלא חן דקאמר קרא היינו
מפני שמלא ביה כדמפרש ביה ולא משום חן של נוי: ור"ע. מפרש ליה להאי כי
בלשון אם הלכך תרי מיילי ננהו אם לא תמלא חן של נוי בעיניו ואם מלא ביה
ערוה דבר: לא מלא ביה לא ערוה ולא דבר. לכו"ה וגרסה: מהו. מי כייפינן ליה
לאהדורה או לא: גבי אונס. האונס את הנערה בתולה: לא יוכל לשלחה כל ימיו.
ואמרינן במס' מכות דהאי כל ימיו קרא יתירא הוא וצא ללמדך לא יוכל לשלחה
ואם שלח לא יהא צטילוחה כל ימיו שביט דין כופין אותו להחזירה ואינו לוקה
על צילוחו שנתקו הכתוב לעשה של עמוד והחזר מכלל דכל המגרשים אינן בעמוד
והחזר דאי כל מגרשי נשותיהן בעמוד וחזר למה לי לגלויי בהאי: מהו. יס עונש
בדבר או לא: יס דעות במאכל. דעות בני אדם חלוקות באסטנים של מאכל
ומסתה יס שהוא אסטנים וקץ במאכל מחמת מיאוס מועט ויס שאינו אסטנים
כו"כ ויס שאינו אסטנים כלל כך דעות בני אדם חלוקות בפריאות יס מקפיד על
פריאות מועט ויס שאינו מקפיד כל כך ויס שאינו מקפיד כלל: פפוס בן יהודה.
בעל של חשה אחת היה וכשיצא מביתו לשוק נועל דלת בפניה שלח תדבר לכל
אדם מדה שאינה הוגנת היא זו שמתוך כן איבה נכנסת ביניהם ומזנה תחתיו:
ופרומה משני לדדיה. אלל אילוי ידיה כדרך אדומיות שבזרפת שבזרן נראה
מלידיהן: עם בני אדם סלקא דעתך. אם כן רגלים לדבר שזונה היא ואסורה לו:
במקום שבני אדם רוחאים. והיא נכנסת לעיניהם לאחר יציאתן כשהן לובסין
בגדיהן: כי שנא שלח. פסוק הוא בנבואת מלאכי: אם שנאת שלח. כר"ע אם

שְׁנוּאָה הִיא לִפְנֵי הַמָּקוֹם שֶׁלַח כַּז"ש. וְהִיא דִגְרָם שְׁנוֹי הַמַּשְׁלַח וְזוֹ שְׁמַעְתִּי שְׁנוֹי
הַמַּשְׁלַח לִפְנֵי הַמָּקוֹם וְהִיא לַז"ה נִהֵי לֹלָא כִּי־פִינָן שֶׁלַח לְהוֹרִיא מִיְהוּ שְׁנוֹי הוּא:
זוּג רֵאשׁוֹן. אֶשְׁתֵּי נַעֲוִירִים וְזֶה מִשְׁתַּעֲנֵי קִרְא כִּדְכַתִּי בְּתַרְיָה אֶשְׁתֵּי נַעֲוִירִךְ וְכַתִּי
וְנִשְׁמַרְתָּם בְּרוּחָם וְזֶה אֶשְׁתֵּי נַעֲוִירִךְ אֶל יַבְגּוּד:

זוהר ויגש דף ר"ט ע"ב

פֶּתַח וְאָמַר (שִׁיר ד) כְּמִגְדַל דְּדוּד צְוֹאֲרֵךְ בְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת אֶלְף הַמְּגוֹן תְּלוּי עֲלוּי
כָּל שְׁלֹטֵי הַגְּבוּרִים. כְּמִגְדַל דְּדוּד מֵאֵן מִגְדַל דְּדוּד דָּא מִגְדַל דְּדוּד וְדָאִי דְּבִנְה
לִיה דְּדוּד וְסִלִּיק לִיה גּוּ יְרוּשָׁלַיִם אֶלָּא כְּמִגְדַל דְּדוּד דָּא יְרוּשָׁלַם דְּלַעֲיָלָא
דְּכְתִיב בֵּיה (מִשְׁלֵי יח) מִגְדַל עֵז שֵׁם יְיָ בּוֹ יְרוּץ צְדִיק וְנִשְׁגָּב. מֵאֵן נִשְׁגָּב אֶלָּא
הֵהוּא מִגְדַל נִשְׁגָּב בְּגִין דְּבִיה יְרוּץ צְדִיק. צְוֹאֲרֵךְ דָּא בֵּית מִקְדָּשָׁא דְּלַתְתָּא
דָּאִיהוּ קָאִים בְּתַקּוּנָא דְּשְׁפִירוּ כְּקִדְלָא לְגוּפָא. מָה צְוֹאֲרֵךְ אִיהוּ שְׁפִירוּ דְּכָל
גּוּפָא הִכִּי נְמִי בִּי מִקְדָּשָׁא אִיהוּ שְׁפִירוּ דְּכָל עֲלָמָא. בְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת תֵּל דְּכָל
בְּנֵי עֲלָמָא הִיוּ מִסְתַּכְּלִין בֵּיה וְהִכִּי אִוְקְמוּהוּ תַלְפִּיּוֹת תֵּל דְּכָל פִּיּוֹת דְּעֲלָמָא
מִשְׁבַּחַן וּמְצַלָּן לְגַבִּיה. אֶלְף הַמְּגוֹן תְּלוּי עֲלוּי אֶלְפִין אֶלְף תַּקּוּנִין דְּמִתְקַנְּן
בֵּיה כְּדָקָא יְאוּת. כָּל שְׁלֹטֵי הַגְּבוּרִים דְּכָלְהוּ קָא אֲתִיּוּן מִסְטָרָא דְּדִינָא
קִשְׂיָא מָה צְוֹאֲרֵךְ כָּל תַּקּוּנִין דָּאֲתַתָּא בֵּיה תַלְפִּין כִּד בְּמִקְדָּשָׁא כָּל תַּקּוּנִין
דְּעֲלָמָא בֵּיה תַלְפִּין וְשִׁרְיִין. וְהָא אִוְקְמוּהוּ דְּכְתִיב (אִיכָה ה) עַל צְוֹאֲרֵךְ נִרְדְּפִנוּ
עַל בֵּי מִקְדָּשָׁא דָּאִיהוּ צְוֹאֲרֵךְ וְשְׁפִירוּ דְּכָל עֲלָמָא נִרְדְּפִנוּ יִגְעֵנוּ לְמַבְנֵי לִיה
תְּרִין זְמַנִּין וְלֹא הוּנַח לָנוּ דְּהָא לֹא שְׁבַקוּהוּ לָן וְאֲתַחֲרַב וְלֹא אֲתַבְּנֵי לְבַתֵּר.
מָה צְוֹאֲרֵךְ כִּיּוֹן דָּאֲשַׁתְּצִי כָּל גּוּפָא אֲשַׁתְּצִי עֲמִיה הִכִּי נְמִי בִּי מִקְדָּשָׁא כִּיּוֹן
דָּאִיהוּ אֲשַׁתְּצִי וְאֲתַחֲשֵׁךְ. כָּל עֲלָמָא הִכִּי נְמִי אֲתַחֲשֵׁךְ וְלֹא נְהִיר שְׁמֵשָׁא וְלֹא
שְׁמֵיָא וְאַרְעָא וְכַבְּיָא. בְּגִין כִּד בְּכָה יוֹסֵף עַל דָּא וְלְבַתֵּר דְּבְכָה עַל דָּא בְּכָה
עַל שְׁבָטִין דָּאֲתַגְלוּ. כִּד אֲתַחֲרִיב בִּי מִקְדָּשָׁא כְּלָהוּ שְׁבָטִין אֲתַגְלוּ מִיַּד
וְאֲתַבְּדְרוּ בִּינֵי עַמְמֵיָא. הָדָא הוּא דְּכְתִיב (בְּרֵאשִׁית מ) וַיִּנְשַׁק לְכָל אָחִיו וַיִּבְרַךְ
עֲלֵיהֶם וְדָאִי. עַל כָּלִם בְּכָה עַל בִּי מִקְדָּשָׁא דָּאֲתַחֲרִיב תְּרִין זְמַנִּין. וְעַל אָחִיו
עֲשָׂרֵת הַשְּׁבָטִים דָּאֲתַגְלוּ בְּגִלוּתָא וְאֲתַבְּדְרוּ בִּינֵי עַמְמֵיָא. וְאַחֲרֵי כֵן דְּבָרוּ
אָחִיו אֶתְּוּ וְלֹא כְּתִיב וַיִּבְכּוּ דְּהָא אִיהוּ בְּכָה דְּנַצְנָצָה בֵּיה רוּחָא קְדִישָׁא
וְאִינוּן לֹא בְּכוּ דְּלֹא שָׂרָא עֲלֵיהֶוּ רוּחָא קְדִישָׁא :

תרגום הזוהר פֶּתַח וְאָמַר כְּמִגְדַל דְּדוּד לְוֹאֲרֵךְ וְגו': שׁוֹאֵל, מִגְדַל דְּדוּד, מָה הוּא
מִגְדַל דְּדוּד. מִגְדַל דְּדוּד זֶה הַנְּמַלְכָא בִּירוּשָׁלַיִם, וְדָאִי שְׁבָנָה אֲוֹתוּ דְּדוּד וְהַעֲלָה
אֲוֹתוּ, כְּלֹמֶר, שְׁהוּא עוֹמֵד, בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם. אֶלָּא, כְּמִגְדַל דְּדוּד שְׁאוּמֵר
הַכְּתוּב, אִינוּן מִגְדַל דְּדוּד הָזֶה, אֶלָּא זֶה הוּא יְרוּשָׁלַיִם שְׁל מַעֲלָה, דְּהִינוּ

הנוקבא, שפּתּוּב צו, מְגַדֵּל עוֹז עַם ה' צו ירוּץ לְדִיק וּנְשָׂגָב. שׂוֹאֵל, מִי הוּא נְשָׂגָב, אִם סוֹבֵב עַל הַלְדִיק אוּ עַל הַמְגָדֵל. וּמַשִּׁיב, אֲלֵךְ הַמְגָדֵל נְשָׂגָב, מִשׁוּם שֶׁצּוּ ירוּץ לְדִיק, שֶׁהוּא יְסוּד. לְוֹאֲרֵךְ, הֵינּוּ צִית הַמְקַדֵּשׁ שֶׁל מְטָה, הַדּוֹמָה לְמִגְדֵּל דָּוִד שֶׁהוּא הַנוֹקְבָא, וְנִקְרָא כִּי מִשׁוּם שֶׁהוּא נִמְאָר צִתְקוֹן הַיּוֹפִי, כְּמוֹ הַלְוֹאֲרֵךְ שֶׁהוּא הַיּוֹפִי שֶׁל הַגּוֹף. מֵה לְוֹאֲרֵךְ הוּא הַיּוֹפִי שֶׁל כָּל הַגּוֹף, כִּן צִית הַמְקַדֵּשׁ הוּא הַיּוֹפִי שֶׁל כָּל הָעוֹלָם. צְנוּי לְתַלְפִּיּוֹת: פִּירוּשׁוֹ, תֵּל שֶׁכָּל צְנוּי הָעוֹלָם מְסַתְּפָלִים צו, לְשַׂבַּח וּלְהַתְּפַלֵּל. וְכִי צִחְרוּהוּ, תַלְפִּיּוֹת, הוּא אֲוִתִּיּוֹת תֵּל פִּיּוֹת, תֵּל שֶׁכָּל פִּיּוֹת הָעוֹלָם מְשַׂבְּחִים וּמַתְּפַלְלִים יֵלְוּ. אֲלֵךְ הַמְּגוֹן תְּלוּי עֲלוּי: יֵלְוּ הֵם אֲלֵךְ תְּקוּנִים הַמְּתוֹקְנִים צו כְּרֹאֵי, דְּהֵינּוּ הַאֲרֵת הַחֲכָמָה הַמְּרוּמָזָת צִמְסֵפֶר אֲלֵךְ. כָּל שְׁלֵטֵי הַגְּבוּרִים, שֶׁכָּלֵם צִחִים מֵאֵד הַדִּין הַקָּשָׁה, עַל כִּן נִקְרָאִים גְּבוּרִים. פִּירוּשׁ, הַאֲרֵת חֲכָמָה זו, נִמְסַכֵּת מְצִינָה שְׁחִזְרָה לְהִיּוֹת חֲכָמָה, וּמִקּוֹ שֶׁמֵּאֵל שְׁלָה, שֶׁנִּקְרָא יִלְחָה, שֶׁהוּא דִינָא קִשְׂיָא, כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב לְעֵיל. מֵה לְוֹאֲרֵךְ, כָּל תְּקוּנֵי הָאִשָּׁה תְּלוּים צו, כִּי צִית הַמְקַדֵּשׁ כָּל תְּקוּנֵי הָעוֹלָם תְּלוּים וְשׁוֹרִים צו. וּצִחְרוּהוּ, שֶׁפְּתוּב, עַל לְוֹאֲרֵינוּ נִרְדְּפֵנוּ, פִּירוּשׁוֹ, עַל צִית הַמְקַדֵּשׁ, שֶׁהוּא לְוֹאֲרֵךְ, וְהַיּוֹפִי שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, נִרְדְּפֵנוּ. יִגְעֵנוּ וְלֹא הוֹנַח לָנוּ, פִּירוּשׁוֹ יִגְעֵנוּ לְבָנוֹת אֲוִתוֹ שְׁתֵּי פְעָמִים, דְּהֵינּוּ צִית מְקַדֵּשׁ רִאשׁוֹן וְהַשְּׁנִי, וְלֹא הוֹנַח לָנוּ, כִּי לֹא הִנְיַחוּהוּ לָנוּ, וְנִחְרָבוּ, וְלֹא נָבְנוּ אַחֲרֵי כֵּן. מֵה לְוֹאֲרֵךְ, כִּיּוֹן שֶׁנִּשְׁחַתְתָּ, נִשְׁחַתְתָּ עִמּוֹ כָּל הַגּוֹף, כִּי צִית הַמְקַדֵּשׁ, כִּיּוֹן שֶׁהוּא נִשְׁחַת וְנִחְשָׁד, נִחְשָׁד גַּם כִּן כָּל הָעוֹלָם, וְהַשְּׁמַשׁ יֵינּוּ מֵאִיר, וְלֹא הַשְּׁמִים וְהָאָרֶץ וְהַפּוֹכְצִים. מִשׁוּם כִּי צָכָה יוֹסֵף עַל זֶה, דְּהֵינּוּ עַל שְׁתֵּי מְקַדֵּשִׁים שֶׁנִּהְרָסוּ, וְאַחֲרֵי שֶׁצָּכָה עַל זֶה, צָכָה עַל הַשְּׂבָטִים שֶׁגָּלוּ. כִּי כִּשְׁנַחְרָב צִית הַמְקַדֵּשׁ, גָּלוּ מִיַּד כָּל הַשְּׂבָטִים, וְנִתְפָּזְרוּ צִין הָעַמִּים. וְזֶהוּ שֶׁפְּתוּב וַיִּנְשֵׁק לְכָל אֲחָיו וַיִּצְדַּק עֲלֵיהֶם, עֲלֵיהֶם וְדָחִי, דְּהֵינּוּ עַל שֶׁגָּלוּ. עַל כָּלֵם צָכָה, עַל צִית הַמְקַדֵּשׁ שֶׁנִּחְרָב שְׁתֵּי פְעָמִים, וְעַל אֲחָיו, שֶׁהֵם עֲשָׂרַת הַשְּׂבָטִים שֶׁיֵּלְאוּ לְגִלוֹת, וְנִתְפָּזְרוּ צִין הָעַמִּים. וְאַחֲרֵי כֵּן דְּבָרֵי אֲחָיו אֲתוּ וְלֹא כְּתוּב צָכָה וַיִּצְבּוּ, כִּי הוּא צָכָה מִשׁוּם שֶׁהוֹפִיעָה עֲלָיו רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְרָאָה אֶת כָּל זֶה, וְהֵם לֹא צָכוּ, כִּי לֹא שָׂרְתָה עֲלֵיהֶם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְלֹא רָאוּ אֶת זֶה:

הרמב"ם ה' תפלה פרק י"ב

א. משה רבינו תיקן להם לישראל שיהיו קורין בתורה ברבים בשבת ובשני
ובחמישי בשחרית כדי שלא יהיו ג' ימים בלא שמיעת תורה. ועזרא תיקן
שהיו קורין כן במנחה בכל שבת משום יושבי קרנות. וגם הוא תיקן שיהיו
קורין בשני ובחמישי שלשה בני אדם ולא יקראו פחות מעשרה פסוקים:

ב. ואלו הן הימים שקורין בהן בתורה בצבור. בשבתות ובמועדים ובראשי
חודשים ובתעניות ובחנוכה ובפורים ובשני ובחמישי שבכל שבוע ושבוע ואין
מפטירין בנביאים אלא בשבתות וימים טובים ותשעה באב בלבד:

מוסר

מספר חסידים סימן קמ"ד

הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ובחנוני נא בזאת (מלאכי ג) גדול הפרשת
מעשר שאמר הקדוש ברוך הוא בחנוני מכל דברים אחרים שאסור לנסותו
שנאמר (דברים) לא תנסו את ה' אלהיכם. אותו המעשר הוא מעשר עני לתת
מעשר לעניים מכל אשר ירויח אדם הן ברבית הן להשפיר את עצמו הן מכל
דברים אשר בא ליד אדם בריוח אם מצא מציאה או הביאו לו מציאה צריך
לעשר ולהפריש באשר נכתב בפסוק כי עדיין היו ישראל לבין האומות
העולם ומליון ברבית. ואוי להם המעבדים מעשרותיהם כי לסוף לא שאר
להם בידם כי אם המעשר והיינו דכתיב (במדבר ה) ואיש את קדשו לו יהיו:

מטות יום רביעי תורה

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד דמילוי וו דשם ב"ן לקנות הארת מתוספת נפש יתרה
משבת הבאה:

(יז) אֵלֶּה הַזִּוְנִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מוֹשֶׁה בֵּין
אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין-אָב לְבִתּוֹ בְּנִעֻרֶיהָ בֵּית

אָבִיהָ: (פ) אֵלִין קִימָא די פִּקִּיד יי זַת מֹשֶׁה בֵּין גִּבֵּר לְאִתְתִּיהָ בֵּין אָבָא

לְבִרְתִּיהָ בְּרַבִּיּוּתָהָא בֵּית אָבוּהָא: לא (א) וַיִּדְבֹּר יְהוָה

אֶל-מוֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמְלִיל יי עִם מֹשֶׁה לְמִימָר: (ב) זִכָּרְכֶם

זִקְבֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַבְּדִילִים אֲזָזר הַתְּאִסָּף

אֶל-עַבְדֵי: אַתְּפֹרַע פְּרַעֲנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן מִדְּנָאֵי בְּתַר כֹּן תִּתְפְּנִישׁ

לְעַמּוּד:

רס"י מחאת המדינים. ולא מחאת המואבים, שהמואבים נכנסו לדבר מחמת

יראה שהיו יראים מהם, שיהיו שוללים אותם, שלא נאמר אלא (דברים ג, ט)

אל תחגר צם מלחמה. אבל מדינים נתעזרו על ריב לא להם. דבר אחר מפני

שתי פרידות טובות שיש לי להוציא מהם, רות המואביה ונעמה העמונית:

(ט) וַיִּדְבֹּר מוֹשֶׁה אֶל-הָעָם לֵאמֹר הַזִּזְלֶצְלוּ

מֵאֵתְכֶם אֲנָשִׁים לְצַבָּא וַיְהִיוּ עַל-בְּדִילִין לְתֵת

זִקְבֹת-יְהוָה בְּבְדִילִין: וּמְלִיל מֹשֶׁה עִם עֲמָא לְמִימָר זְרִיזוּ מִנְכוֹן

גְּבִרִין לְחִילָא וַיְהִיוּ עַל מִדְּנָן לְמִתְּנִין פּוּרְעָנוֹת דִּין עֲמָא דִּי בְּמִדְּנָן:

רס"י וידבר משה וגו'. אף על פי ששמע שמיתתו תלויה בדבר עשה בשמחה

ולא אחר: החלצו. כהרגומו לשון חלוצי צבא מזינים: אנשים. לדיקים, וכן (שמות

יז, ט) בחר לנו אנשים, וכן (דברים א, טו) אנשים חכמים וידעים: נקמת ה'.

שהעומד כנגד ישראל, כאלו עומד כנגד הקדוש צרוך הוא:

(ד) אָלֶּךָ לַמִּטָּה אָלֶּךָ לַמִּטָּה לְכֹל מִטּוֹת יִשְׂרָאֵל

תְּשַׁלְּחוּן לְצַבָּא: אֶלְפָּא לְשַׁבְּטָא אֶלְפָּא לְשַׁבְּטָא לְכֹל שְׁבַטֵּי דְיִשְׂרָאֵל
תְּשַׁלְּחוּן לְחִילָא:

רס"י לכל מטות ישראל. לרבות שבט לוי:

(ה) וַיִּמְסְרוּ מֵאֲלֹפֵי יִשְׂרָאֵל אֶלְּךָ לַמִּטָּה שְׁנַיִם-

עֶשְׂרֵי אֶלְּךָ זְלוּצֵי צַבָּא: וְאֶתְבַּחְרוּ מֵאֶלְפֵי דְיִשְׂרָאֵל אֶלְפָּא
לְשַׁבְּטָא תְּרֵי עֶשְׂרֵי אֶלְפִין מְזֻרְזֵי חִילָא:

רס"י וימסרו. להודיעך שבחן של רועי ישראל כמה הם חזיבים על ישראל, עד שלא שמעו במיתתו מה הוא אומר (שמות יז, ד) עוד מעט וסקלני, ומשמעו שמיתת משה תלויה בנקמת מדיון, לא ראו ללכת עד שנמסרו על כרחן:

נביאים - יהושע - פרק יג

(ו) וַיְהִי גְבוּלָם מִמּוֹזָזִים כָּל-הַבָּשָׁן כָּל-

מִמְּלָכּוֹת | עֹג | מִכָּר-הַבָּשָׁן וְכָל-זֹזוֹת יֵאִיר

בְּאֶשֶׁר בַּבָּשָׁן שְׁשִׁים עֵיר: וְהָיָה תְּחִימֵיהֶן מִמְּחַנֵּים כָּל מִתְּנֶן כָּל

מְלָכֹתֶיהָ דְעֹג מִלְּפָא דְמִתְּנֶן וְכָל כְּפָרְנֵי יֵאִיר דְּבִמְתְּנֶן שְׁתֵּין קָרוּן: (לא) וְזֹזֵי

הַגְּלָעָד וְעִשְׂתָּרוֹת וְאֶדְרָעֵי עָרֵי מִמְּלָכּוֹת עֹג

בַּבָּשָׁן לְבָנֵי מַכִּיר בֶּן-מִנְפֶּשֶׁה לְזֹזֵי בָנֵי-מַכִּיר

לְמִשְׁפּוֹזוֹתָם: וּפְלָגוֹת אֶרֶץ דָּגְלָעַד וְעִשְׁתְּרוֹת וְאֶדְרָעִי קְרוּיָא מַלְכוּתִיָּה
 דְּעוּג בְּמִתְנַן לְבְנֵי מַכִּיר בַּר מְנַשֶּׁה לְפְלָגוֹת בְּנֵי מַכִּיר לְזַרְעֵינְתָהוֹן : (לב) **אֵלֶּה**
אֲשֶׁר-זָזְלוּ מִשָּׁה בְּעַרְבוֹת מוֹאָב מִעֶבֶר
לְיַרְדֵּן יְרִיזוּ מִזְרָזָה: (ס) אֵלֶּיךָ דִּי אַחְסִין מִשָּׁה בְּמִישְׁרָיָא דְמוֹאָב
 מִעֵבְרָיָא לְיַרְדֵּנָא דִּירִיחוֹ מְדִינָחָא : (לג) וּלְשִׁבְטֵי הַלְוִי לֹא-זָתָן
מִשָּׁה זָזְלוּ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוּא זָזְלוֹתָם
כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם: וּלְשִׁבְטֵי דְלוִי לֹא יָהֵב מִשָּׁה אַחְסָנָא מִתְנַן דִּיהֵב
 לְהוֹן ?? אֶלְהָא דְיִשְׂרָאֵל אֵינּוּן אַחְסָנְתָהוֹן כְּמָא דְמַלִּיל לְהוֹן : **יֵד** (א) **וְאֵלֶּה**
אֲשֶׁר-זָזְלוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר
זָזְלוּ אוֹתָם אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וַיהוֹשֻׁעַ בֶּן-נּוֹן
וְרֵאשֵׁי אָבוֹת הַמַּטּוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: (פ) וְאֵלֶּיךָ
 דְאַחְסִינוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ דְכְנָעַן דְאַחְסִינוּ יְתָהוֹן אֶלְעָזָר כְּהֵנָּא וַיהוֹשֻׁעַ בַּר נּוֹן
 וְרֵשֵׁי אָבֹתָת שְׁבֻטֵי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל :

רס"י אֲשֶׁר נָחְלוּ אוֹתָם . אֲשֶׁר הִנְחִילוּ אוֹתָם :

בְּגֹזְרֵי זָזְלוֹתָם כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בְּיַד-מִשָּׁה
לְתַשְׁעַת הַמַּטּוֹת וְזֹצֵי הַמַּטָּה: בְּעַדְבָּא אֵיתְפַּלְגַת לְהוֹן
 אַחְסָנְתָהוֹן כְּמָא דְפִקִּיד ?? בִּידָא דְמִשָּׁה לְתַשְׁעַת שְׁבֻטֵין וּפְלָגוֹת שְׁבֻטָא :

כתובים - תהילים - פרק צב

(ד) עָלַי-עֲשׂוֹר וְעָלַי-נָבֵל הַגָּיוֹן בְּכִזּוֹר: על פּוּם
פּוּרָא דְעֲשָׂרְתֵי נִימִין וְעַל פּוּם נְבֵלָא עָלַי רִנַּת כְּנַרְיָא :

רש"י **עלוי עשור ועלוי נבל . כנור של עשרה נימין :**

(ה) כִּי שְׂמוֹזַתְנִי יְהוָה בְּפַעְלָךְ בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ
בְּאַרְגָּן: אָרוּם אַחְדִּיתְנִי יי בְּעוֹבָדָךְ בְּעוֹבְדֵי אֲיָדָךְ אָבוּעַ : (ו) בַּה-גָּדְלוֹ

בְּמַעֲשֵׂיךָ יְהוָה בְּמַאֲד עֲמִקּוֹ מִזִּשְׁבֹּתֶיךָ: כְּמָה רַבְרַבִּין
עוֹבָדָךְ יי לַחֲדָא עֲמִיקוֹן מִחֲשֻׁבְתֶּיךָ : (ז) אִישׁ-בַּעַר לֹא יֵדַע

וְכֹסִיל לֹא-יִבִּין אֶת-אֶת: בַּר נֶשׁ שְׂטָיָא לָא יָדַע וְכֹסִילָא לֹא
יִתְבִּין יַת דָּא :

רש"י **איש בער לא ידע . את האמור למטה :**

(ח) בְּפָרוֹז רַשְׁעִים | כְּמוֹ עֹשֵׁב וַיִּצְיָצוּ כָל-פְּעָלַי
אֲוֹן לְהַשְׁמֵדָם עֲדִי-עַד: כַּד מִתְלַבְּלְבִין רַשִׁיעֵינָא הֵיךְ עֲסָבָא
וְנִצְצִין כָּל עֲבָדֵי שְׁקֵר וְעַתִּיד דִּישְׁצִינּוּן אֶלְהָא עַד עַלְמָא :

רש"י **בפרח רשעים כמו עשב . אינם יודעי' שהפרכת' אינה אלא להשמידם
עדי עד שמשלם לשונאיו על פניהם להאבדים :**

(ט) וְאַתָּה מָרוֹם לְעַלְמָא יְהוָה: וְאַתָּה רָמָא וְעַלְמָא בְּעַלְמָא הָדִין
יי וְאַתָּה רָמָא וְעַלְמָא לְעַלְמָא דְאַתָּה :

רש"י **ואתה מרום . בכל משפטיך ידך על העליונה שהכל מזדיקיס עליהם
את**

משנה עבודה זרה פרק א

א. לפני אידיהן של גוים שלשה ימים אסור לשאת ולתת עמהן, להשאילן ולשאול מהן, להלוותן וללוות מהן, לפרען ולפרע מהן. רבי יהודה אומר, נפרעין מהן מפני שהוא מצר לו. אמרו לו, אף על פי שמצר הוא עכשיו, שמח הוא לאחר זמן:

דרטורה (ה) לפני אידיהן של עו"ג. אם כנוי לחגייהם ולמועדיהם: לשאת ולתת. למכור ולקנות משום דאזלי ומודו לע"ג ביום אידם: להשאילן. בהמה וכלים. מידי דהדרא בעינא: להלוותם. מעות. דלא הדרי בעין. דמלוה להוצאה נתנה: לפורען. כשהן נפרעים אזלי ומודו לע"ג ביום אידם: מפני שהוא מיצר. על מעותיו שאינם חוזרים לו. ולא אזיל ומודה: שמח הוא לאחר זמן. למחר ביום אידו ואזיל ומודה. ואין הלכה כר"י. ודוקא במלוה בטרם אסור להפרע מהם. אבל במלוה על פה שרי. מפני שהוא כמאיל מידם:

ב. רבי ישמעאל אומר, שלשה ימים לפנייהם ושלשה ימים לאחריהם אסור. וחכמים אומרים, לפני אידיהן אסור, לאחר אידיהן מתיר:

דרטורה (ו) לאחר אידיהן מותר. וכן הל' ובגולה שאין לנו יכולים להעמיד עצמנו מלישא וליתן עמהם פעיקר פרנסתנו מהם. ועוד משום יראה. אינו אסור אלא יום אידם בלבד. והאידינא נהוג עלמא היתר אפילו בכל יום אידם משום דקיים להו לרבנן בגווייהו דלא אזלי ומודו דכל הני דאתסרי בזו המסכת מיירי בעו"ג וע"ג ממש:

ג. ואלו אידיהן של גוים, קלנדא, וסטרונורא, וקרטיסים, ויום גנוסיא של מלכים, ויום הלדה, ויום המיתה, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, כל מיתה שיש בה שרפה, יש בה עבודה זרה. ושאין בה שרפה, אין בה עבודה זרה. [אבל] יום תגלחת זקנו ובגלוריתו, יום שעלה בו מן היס, ויום שיצא (ב) מבית האסורים, וגוי שעשה משתה לבנו, אינו אסור אלא אותו היום ואותו האיש (בבבד):

דרטורה (ז) קלנדא. שמנה ימים אחר תקופת טבת: סטרנורא. ה' ימים קודם

התקופה. לפי שרצה אדם הראשון יום שהיה מתמעט והולך. אמר אוי לי שמא כשזיל סררתי חוזר העולם לתהו ובהו עמד וישב ח' ימים בתענית [ובתפלה] כיון שנפלה התקופה. וראה יום שמאריך והולך אמר מנהגו של עולם הוא ועמד ועשה ח' ימים טובים. לשנה אחרת. עשאן אלו ואלו ימים טובים. הוא קבעם לשמים. והם קבעום לע"ג: קרטיסים. יום תפיסת בו מלכות וקבעום יום איד: גינוסיא. יום שמעמידן בו מלך: יום הלידה. יום שנולד בו מלך: שרפה. ששרפו עליו כל תשמישו כדרך ששורפין על המלכים: יש בה ע"ג. כלומר אותו היום יש להם איד לע"ג. וכן משנה לשנה כל ימי בנו. וכל הגך דחשבינן עד השתא חשיבי להו ואסורים ג' ימים לפניהם: אבל יום תגלחת זקנו. שאינו זמן הקבוע לרבים. אלא כל אחד כשמגלח עושה יום איד: ובלוריתו. שהניח בלורית מאחריו כל השנה כולה ואינו מגלחה אלא משנה לשנה ויום שמגלחה עושה יום איד: ויום שעלה מן היס. ומקריב זבחים לע"ג על שנטול בכל הגך אינו אסור אלא אותו היום ולא לפניו. דלא חשיבי כולי האי:

ד. עיר שיש בה עבודה זרה, חוצה לה מתר. הנה חוצה לה עבודה זרה, תזכה מתר. מהו לילך לשם, בזמן שהדרך מיוחדת לאותו מקום, אסור. ואם הנה יכול להלך בה למקום אחר, מתר. עיר שיש בה עבודה זרה והיו בה חנויות מעטרות ושאין מעטרות, זה הנה מעשה בבית שאן, ואמרו חכמים, המעטרות אסורות ושאין מעטרות:

ברטורה (ה) עיר שיש בה ע"ג. וביום איד שיש לבני העיר היום לע"ג שבעיר: חולה לה. ואפילו סמוך לעיר מאוד מותר לשאת ולתת עם היושבים חוץ לעיר שאין נמשכים אחר אותה ע"ג. שכן מנהגם יום איד של אלו אינו כיום איד של אלו: מהו לילך לשם. באותה העיר ביום ע"ג שלהם: בזמן שהדרך מיוחדת לאותה העיר. שהדרך הכבוס מכאן לאותה העיר מיוחדת לאותה העיר לבדה. אסור לילך שם מפני שנראה כמהלך שם לעבוד ע"ג. ואם היה דרך מסלול הולך גם לעיר אחרת מותר שהרואה אומר למקום אחר הוא הולך: היו בה חנויות מעטרות. וסימן הוא להם שאותם חנויות של עבודת כוכבים לטול הכומרים מהם מכס: ושאין מעטרות מותרות. דבאותם שאינם מעטרות. לא שקלי מיניה מכס לע"ג ולא מטא לע"ג הנאה מנייהו. ולמזבן מנייהו דבר המתקיים שרי ביום אידם. שסתמו המוכר עלב ולא

ה. אלו דברים אסורים למכור לגוים, אצטרוֹפֶלִין, ובנות שוח ופטוטרותיהן, ולבונה, ותרגול הלכן. רבי יהודה אומר, מתר למכור לו תרגול לכן בין התרגולין. ובזמן שהוא בפני עצמו, קוטע את אצבעו ומוכרו לו, לפי שאין מקריבין חסר לעבודה זרה. ושאר

כָּל הַדְּבָרִים, סִתְּמוֹן מִתֵּר, וּפְרוֹשׁוֹן אֲסוּר. רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר, אִף דָּקֵל
טַב וְחָצֵב וְנִקְלִיבָם אֲסוּר לְמַכּוֹר לְגוֹיִם:

דרטורה (ה) אֲלֵטְרוּבְלִין. פִּירָא דֵאֲרִזָּא: בְּנוֹת שׁוּחַ. מִיִּן מַמְיָנִי הַתְּאֲנִים הַגְּדוּלִים
הַלְּבָנִים אֲסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְמַכּוֹר אֲלוֹ לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים: פְּטוּטְרוֹת. בְּפִטוּטְרוֹתֵיהֶם קֵאֲמַר
כְּלוּ' צַעֲוִקְלִין שְׁהֵם נִתְלִין צוֹ. דְּמִסְתַּמָּא הַעו"ג רֹוֹה לְהַקְרִיבֻ תְּקֻרְבַת לַע"ג: תְּרַנְגוּל
לְצִן צִין הַתְּרַנְגוּלִין. לְהַח עו"ג מִיִּשְׂרָאֵל תְּרַנְגוּלִים הַרְבֵּה מוֹתֵר לְמַכּוֹר צִינֵיהֶם תְּרַנְגוּל
לְצִן לְכִיוֹן דְּשִׁקִּיל אַחֲרֵינִי לְאוֹ לַע"ג צַעֲי לְהוֹ: וּפִירוּשׁוֹן אֲסוּר. אִם פִּירֵשׁ לַע"ג צַעֲי
לְהוֹ אֲסוּר וְאַלְטֵרִיךְ לְמַתְנֵי דַס"ד אֲמִינָא הֵאִי גְבַרָא לְאוֹ לַע"ג צַעֲי לְהוֹ. וְהֵאִי דְקֵאֲמַ'
הֵכִי סַבֵּר כִּי הֵיכִי שְׁהוּא גְבַרָא אֲבִיקָה בַּה. כ"ע נְמִי אֲבִיקָה. וְאִימָא הֵכִי. כִּי הֵיכִי לְדִיתְבו
לִי קַמ"ל: דְּקַל טַב. פִּירוֹת דְּקַל מְשׁוּבַח שְׁפִירוֹתֵיו רְגִילִין לְהַקְרִיב מֵהֵן לְעַבּוֹדַת
כּוֹכָבִים: וְחֵלְצַב. קֵנִים שְׁעוּשִׁין מֵהֵן הַלְּקֻרָא:

ו. מְקוּם שְׁנִיגוֹ לְמַכּוֹר בְּהֶמָּה דְּקָה לְגוֹיִם, מוֹכְרִין. מְקוּם שְׁנִיגוֹ
שְׁלֵא לְמַכּוֹר, אִין מוֹכְרִין. וּבְכָל מְקוּם אִין מוֹכְרִין לְהֵם בְּהֶמָּה גְּסָה,
עֲגָלִים וְסִיָּחִים, שְׁלֵמִים וְשְׁבוּרִין. רַבִּי יְהוּדָה מְתִיר בְּשְׁבוּרָה. וּבִן
בְּתִירָא מְתִיר בְּסוּס:

דרטורה (ו) אִין מוֹכְרִין בְּהֶמָּה גְּסָה. דְּגַזְרִינַן מְכִירָה אֲטוֹ שְׁכִירוֹת וְהַשְׁאֲלָה. שְׁהוּא
בְּהַמְתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲשֶׂה בַּה הַעוֹבֵד כּוֹכָבִים מְלַאכְהָ בְּשַׁבָּת. וַע"י סְרַסוֹר לְדִיכָא
לְאַחְלוּפֵי בְּשְׁכִירוֹת שְׁאִין הַסְרַסוֹר מְשַׁכֵּי. שְׂרִי לְמוֹכְרָה: שְׁלָמִים וְשְׁבוּרִים. שְׁאִף
הַשְׁבוּרִים חֲזוֹ לְמַלְאכְהָ. שְׁטוּחָנִים בַּה: ר' יְהוּדָה מְתִיר בְּשְׁבוּרָה. וְאִין הַלְּכָה כְּר'
יְהוּדָה: בִּן בְּתִירָא מְתִיר בְּסוּס. וְאִפִּילוֹ הַסוּס שְׁהַלְיִידִים מְצִיָּאִים עֲלֵיו הַעוֹפּוֹת שְׁלִדִין
בַּה. קַסְבֵּר הֵחִי נוֹשָׂא אֶת עֲלָמוֹ. וְרַבֵּן סַבְרֵי דוּקָא אֲדַם נוֹשָׂא אֶת עֲלָמוֹ. הַלְּכָךְ אִם
לֹא הִיָּה מִיּוּחַד אֲלֵא לְרַכּוּב עֲלֵיו מוֹתֵר. אֲבָל לְהַצִּיא בְּעַל חַי אַחַר חוּץ מֵאֲדַם אֲסוּר.
וְאִין הַלְּכָה כְּבִן בְּתִירָא:

ז. אִין מוֹכְרִין לְהֵם דְּבִין וְאַרְיֹות וְכָל דְּבָר שְׁיֵשׁ בּוֹ נְזֶק לְרַבִּים. אִין
בוֹנִין עֲמָהֶם בְּסִילְקֵי, גְּרִדוּם, וְאַיִצְטִדְיָא, וּבִימָה. אֲבָל בוֹנִים עֲמָהֶם
בְּיִמוּסִיָּאוֹת וּבֵית מְרַחְצָאוֹת. הִגִּיעוּ לְכַפָּה שְׁמַעְמִידִין בְּהַ עֲבוּדָה
זָרָה, אֲסוּר לְבָנוֹת:

דרטורה (ז) כָּל דְּבַר שֵׁיֵשׁ צוֹ נֹזֵק לְרַבִּים. כְּגוֹן כְּלֵי מְלַחְמָה חֲרָבוֹת וְרַמְחִים: בְּסִילְקֵי.
טִירָה גְבוּהָ וְסֵם יוֹשָׁבִים לְדוֹן בְּנֵי אֲדַם וּמְפִילִין אוֹתָם מִסָּם וּמִתִּים: גְּרִדוּם. בְּנִין אַחַד
וְהוּא עֲשׂוֹי לְדוֹן דִּינֵי נְפִשׁוֹת: אִיִּלְטִיָּא. מְקוּם שְׁחוּק שְׁמַצִּיָּאִים שׁוֹר נִגַח וְהוֹרַג אֶת
הָאֲדַם: צִימָה. כְּעִין מַגְדֵּל קֶרֶךְ וּגְבוּהָ. עֲשׂוֹי כְּדִי לְדַחוּף אַרְקוּוּלְט"ו צַלְע"ז. לְדַךְ
עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים לְהַעֲמִיד עַבּוֹדַת כּוֹכָבִים בְּצִית מְרַחֲלוֹתֵיהֶם:

ח. (וְאִין עוֹשִׂין תְּכַשִּׁיטוּן לְעִבּוּדָה זָרָה, קִטְלָאוֹת וְנִזְמִים וְטַבְעוֹת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, בְּשֹׁכֵר מִתָּר.)
 אִין מוֹכְרִין לָהֶם בְּמַחְבֵּר לְקַרְקַע, אֲבָל מוֹכֵר הוּא מְשִׁיקָצֵי. רַבִּי
 יְהוּדָה אוֹמֵר, מוֹכֵר הוּא לֹו עַל מְנַת לְקוֹץ, אִין מְשִׁפִּירִין לָהֶם בְּתִים
 בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאִין צָרִיךְ לוֹמַר שְׁדוֹת. וּבְסוּרְיָא מְשִׁפִּירִין לָהֶם
 בְּתִים, אֲבָל לֹא שְׁדוֹת. וּבְחוּץ לְאֶרֶץ מוֹכְרִין לָהֶם בְּתִים וּמְשִׁפִּירִין
 שְׁדוֹת, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מְשִׁפִּירִין לָהֶם
 בְּתִים, אֲבָל לֹא שְׁדוֹת. וּבְסוּרְיָא מוֹכְרִין בְּתִים וּמְשִׁפִּירִין שְׁדוֹת.
 וּבְחוּצָה לְאֶרֶץ מוֹכְרִין אֵלּוּ וְאֵלּוּ:

זרמנורה (ח) **אבל מוכר הוא משיקצץ.** שלא יהא מוכר לו המחובר ללא לאחר
 שיקצץ. אבל כל זמן שהוא במחובר לא שנמלא נותן לו חנייה בקרקע. והתורה אמרה
 (דברים ז) לא תחנם. לא תתן לו חנייה בקרקע: אין משכירין להם בתים. גזירה משום
 מכירה דאיסורא דאורייתא הוא: ואין צריך לומר שדות. דאיכא תרתי דאיסורא חנייה
 בקרקע ומפקיען מן המעשרות: ובסוריא. ארס לובה שכבש דוד ואינה קדושה
 כקדושת הארץ: משכירין להם בתים. ולא גזרינן אטו מכירה דאי נמי אחי לדי
 מכירה לא עבר דאורייתא. דכי כתיב לא תתן להם חניה בארץ ישראל כתיב. ומיהו
 מכירה לכתחלה לא משום מכירה דא"י אבל לא שדות דאיכא תרתי דאיסורא: בחולה
 לארץ. דמרחק וליכא למגזר מכירה דהתם אטו מכירה דא"י: מוכרין להם בתים
 ומשכירין שדות. אבל מכירה דשדות לא כיון דאיכא תרתי: ר' יוסי אומר כו'. והלכה
 כר' יוסי. ובלבד שלא ישכיר בא"י לשלשה עו"ג ביחד שלא יעשה שכונה של עו"ג:

ט. אף במקום שאמרו להשפיר, לא לבית דירה אמרו, מפני שהוא
 מכניס לתוכו עבודה זרה, שפאמר (דברים ז) ולא תביא תועבה אל
 ביתך. ובכל מקום לא ישפיר לו את המרחץ, מפני שהיא נקראת על
 שמו:

זרמנורה (ט) **אף במקום שאמרו להשכיר.** לר"מ בסוריא דוקא ולא בא"י ולר' יוסי
 אפילו בא"י: לא לבית דירה אמרו. ללא להכניס שם תבן ועלים וכיוצא בזה: מפני
 שהיא נקראת על שמו. והעו"ג מחממה בשבת ויאמרו מרחץ של פלוני יהודי רוחלים
 בה בשבת ולא דמי לשדה של ישראל שארס עו"ג עושה בה מלאכה בשבת דשדה
 לאריסות עבדא והעובד כוכבים אריסותא דנפשיה קא עבד. אבל מרחץ לאו
 לאריסותא קא עבדא ואין הכל יודעים שהישראל השכירה לעו"ג ולכך אסור. ובזמן
 הזה שדרך להוריד ארס למרחץ לשנה. למחלה לשליש ולרביעי. כדרך שמורידין
 לשדות. שרי להשכיר מרחץ לעו"ג ואף על פי שהעו"ג עושה בה מלאכה בשבת
 מידע ידעי שהעו"ג ארס בה. ואריסותא דנפשיה קא עבד:

גמרא ע"ז דף ב' ע"א

לפני אידיהן רב ושמואל חד תני אידיהן דכתביב (דברים לב) כי קרוב יום
אידם. וחד תני עידיהן דכתביב (ישעי' מג) ותנו עידיהן ויזדקו. אמר רבי
יהושע בן לוי כל מצות שישאל עושין בעולם הזה באות ומעידות להן
בעולם הבא שנאמר (שם) ותנו עידיהן ויזדקו אלו ישראל ישמעו ויאמרו
אמת אלו עובדי עבודה זרה. ואמר רבי יהושע בן לוי כל מצות שישאל
עושין בעולם הזה באות וטורפות לפותים על פניהם לעולם הבא שנאמר
(דברים ד) ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים נגד
העמים לא נאמר אלא לעיני העמים מלמד שבאות וטורפות אותם על
פניהם. ואמר רבי יהושע בן לוי לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון
פה לבעלי תשובה שנאמר (שם ה) מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אתי
כל הימים. והיינו דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי לא היה דוד
ראוי לאותו מעשה. ולא היו ישראל ראויין לאותו מעשה. לא דוד ראוי
דכתביב (תהלים קט) ולבי חלל בקרבי. ולא ישראל ראויים דכתביב מי יתן והיה
לבבם זה להם. ולמה עשו לומר לך שאם חטא יחיד אומרים לו כלך אצל
יחיד. ואם חטא צבור אומרים לו כלך אצל צבור. וצריכא דאי אשמעינן
יחיד משום דלא מפרסם חטאיה אבל צבור דמפרסם חטאיהן אימא לא
ואי אשמעינן צבור משום דנפיש רחמייהו אבל יחיד דלא אלימא זכותיה
אימא לא צריכא. והיינו דרבי שמואל בר נחמני דאמר רבי שמואל בר
נחמני מאי דכתביב נאם הגבר הוקם על נאם דוד בן ישי שהקים עולה של
תשובה. ואמר רבי שמואל בר נחמני כל העושה מצוה אחת בעולם הזה
מקדמתו והולכת לפניו לעולם הבא שנאמר (ישעי' נח) והלך לפניך צדקה וכל
העובר עבירה אחת מלפפתו ומוליכתו ליום הדין שנאמר (איוב ו) ולפתו
ארחות דרכם. רבי אליעזר אומר קשורה עמו כפלב שנאמר (בראשית ט)
ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה לשכב אצלה בעולם הזה להיות
עמה לעולם הבא:

רש"י לא עשו ישראל את העגל כו'. כלומר גבורים וסליטים ביצרים היו ולא היה
ראוי להתגבר יצרים עליהם אלא גזרת המלך היתה כדי ליתן פתחון פה לבע"ת:
ולבי חלל. יצר הרע חלל בקרבי ואין לו כח לשלוט ב: דמפרסם חטאיהון. ואיכא
חיוב ה' אימא לא יתקבלו: מלפפתו. מעטפתו לשון מלבוש:

זוהר נח דף ס"א ע"ב

רבי אלעזר אזל לגבי דרבי יוסי ברבי שמעון בן לקוננא חמוי כיון דחמא ליה אתקיל ליה תופסיתה (ס"א טופסיסא) דקומרא במטון דקולפא ויתיבו אמר ליה חמוי אפטר דשמעת מאבוך האי דכתיב (איכה ב) עשה ה' אשר זמם בצע אמרתו אשר צנה מימי קדם אמר ליה הא אוקמוה חבריא בצע אמרתו דבזע פורפירא דיליה. אשר צנה מימי קדם. דהא פורפירא פקיד לה מאינון יומי קדמאי עלאי וביומא דאתחריב בי מקדשא בזע לה בגין דהאי פורפירא איהי יקרא דיליה ותיקונא דיליה ובזע ליה. אמר ליה (שם) עשה ה' אשר זמם. וכי מלכא חשיב (קודם) לאבאשא לבנוי עד לא ייתון למחטוי אמר ליה למלכא דהוה ליה מאן יקר ובכל יומא הוה דחיל עליה דלא יתבר והוה מסתפל ביה ותקין בעינוי. ליומין אתא בריה וארגיז ליה למלכא נטל מלכא ההוא מאן יקר ותבר ליה הדא הוא דכתיב עשה ה' אשר זמם תא חזי מן יומא דאתבני בי מקדשא הוה קב"ה מסתפל ביה וחביב עליה סגי והוה דחיל עליהו דישראל דיחטון ויחרב בי מקדשא וכן בכל זמנא דהוה אתי לגבי בי מקדשא הוה לביש ההוא פורפירא לבתר דגרמו חובין וארגיזו קמי מלכא אתחריב בי מקדשא ובזע ההוא פורפירא (ד"א גריס הכי בזע ההוא פורפירא ואתחריב בי מקדשא) היינו דכתיב (שם) עשה ה' אשר זמם בצע אמרתו וגומר האי אמרתו בקדמיתא יתבא בראש אמיר והא אתעטרו עטרא לרישא ואילן נאה לפניו ואיהי מימי קדם ודאי וכדין עציבו קמיה בבתי בראי ודאי והו (ישעיה לג) אראלם צעקו חוצה (שם כב) ויקרא ה' צבאות ביום ההוא וגומר היינו בזמנא דאתחריב בי מקדשא אבל בזמנא אחרא לית חדוה קמי קדשא בריך הוא בזמנא דאתאבידו חייבי עלמא ואינון דארגיזו קמיה הדא הוא דכתיב (משלי יא) ובאבוד רשעים רנה. וכן בכל דרא ודרא דעביד דינא בחייבי עלמא חדוה ותושבתא קמי קדשא בריך הוא ואי תימא הא תנינן דלית חדוה קמי קדשא בריך הוא כד איהו עביד דינא בחייביא. אלא תא חזי בשעתא דאתעביד דינא בחייביא חדוון ותושבתון קמיה על דאתאבידו מעלמא והני מילי כד מטא ההוא זמנא דאוריך לון ולא תאבון לגביה מחובייהו. אבל אי אתעביד בהו דינא עד לא מטא זמנייהו (ועד) דלא אשתתלים חובייהו כמה דאת אמר כי לא שלם עון האמורי עד הנה כדין לית חדוה קמיה ובאיש קמיה על דאתאבידו. ואי תימא איהו עד לא מטו זמנייהו אמאי עביד בהו דינא. אלא אינון גרמין בישא לגרמייהו דהא קודשא בריך הוא לא עביד בהו דינא עד לא מטא זמנייהו אלא בגין דמשתתפי בהדייהו דישראל לאבאשא לון ובגין כן עביד דינא ואוביד לון מעלמא בלא זמנא ודא הוא דאבאיש קמיה ובגין כן אטבע מצראי בימא ואוביד שונאייהו דישראל בימי יהושפט וכן פלהו דהא בגינייהו דישראל אתאבידו בלא זמנא אבל כד אשתתלים זמנא דאוריך לון ולא תבו כדין

חֲדוּה וְתוֹשֵׁב־חַתָּא קַמִּיה עַל דְּאַתְאֲבִידוּ מְעַלְמָא בְּר בְּזַמְנָא דְאַתְחַרִּיב בִּי
מִקְדָּשָׁא דְאָף עַל גַּב דְּאַשְׁתַּלִּים זְמַנָּא דְלַחוּן דְאַרְגִּיזוּ קַמִּיה לָא הָוּה חֲדוּה
קַמִּיה וּמַהֲוֵא זְמַנָּא לָא הָוּה חֲדוּה לְעֵילָא וְתַתָּא :

תרגום הזהר רַבִּי אֲלֵעָזַר הֵלֵךְ אֶל רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לְקוּנִיא חוֹתְנוֹ.
בִּיּוֹן שְׁרָחָה אוֹתוֹ. תִּקְוָן לֹא שְׁטִיחִים שָׁל מְכֶסֶה עַל מוֹטוֹת עַז, וַיִּשְׁבּוּ. אָמַר
לוֹ חוֹתְנוֹ, אֲפֹשֶׁר שְׁשַׁמְעַתָּ מֵאֲבִיךָ זֶה שְׁפִתוֹב, עָשָׂה ה' אֲשֶׁר זָמַם בָּרַע אֲמַרְתּוּ
אֲשֶׁר כָּוֵה מִימֵי קֹדֶם. אָמַר לוֹ הֲרֵי פִרְשׂוּהוּ הַחֲזָרִים בָּרַע אֲמַרְתּוּ, שְׁקַרְע
הַלְבֹּוֹשׁ הַיָּקָר שָׁלוֹ שְׁנִקְרָא פּוֹרְפִירָא. אֲשֶׁר כָּוֵה מִימֵי קֹדֶם, פּוֹרְפִירָא זֹו כָּוֵה
אוֹתָהּ מֵאֲלוֹ יְמֵי קֹדֶם הָעֲלִיּוֹנִים, הֵינּוּ מֵהַסְּפִירוֹת דְּפִרְאָוִף עַתִּיק הַנִּקְרָאוֹת
יְמֵי קֹדֶם. וּבִיּוֹם שְׁנִחְרַב צֵית הַמְּקֻדָּשׁ קָרַע אוֹתָהּ. בְּאֲשֶׁר פּוֹרְפִירָא זֹו הִיא
הַפְּבֹוד שָׁלוֹ וְהַפְּקוֹן שָׁלוֹ, דְּהֵינּוּ הַמַּלְכוּת הַנִּקְרָאת פְּבֹוד ה'. וְהִיא תְּקוּנוֹ, בִּי
הוּא מִתְּתַקֵּן עַל יְדֵהּ צְמוּחִין דְּהִחְרַת הַחֲכָמָה, וְקָרַע אוֹתָהּ, דְּהֵינּוּ שְׁנַסְתַּלְּקוּ
מִמֶּנָּה ט' סְפִירוֹת רַאשׁוֹנוֹת וְלֹא נִשְׁאָר צָה בִּי אִם חֵלֶק הָעֵשִׂירִית מִמֶּנָּה.
הַקָּשָׁה לוֹ, עָשָׂה ה' אֲשֶׁר זָמַם, הֲכִי דִרְפּוֹ שָׁל הַמְּלֶכֶךְ לַחֲשׂוֹב לְהַרְע לְבַנָּיו עוֹד
קוֹדֶם שְׁצִאִים לַחֲטוּא. וְהַשִּׁיב לוֹ, זֶה דּוּמָה, לְמַלְכָּה שְׁהִיה לוֹ פְּלִי יָקָר וּבְכַל
יוֹם הָיָה מִפִּיחַד עָלָיו שְׁלֹא יִשְׁצַר, וְהָיָה מְסַתְּפֵל צוֹ, וְהָיָה יִשָּׁר צְעִינָיו. לְיָמִים
צָח הֵבִין וְהַכְּעִים אֶת הַמְּלֶכֶךְ, לְקַח הַמְּלֶכֶךְ אֶת פְּלִי הַיָּקָר וְשָׁצַר אוֹתוֹ. זֶהוּ
שְׁפִתוֹב, עָשָׂה ה' אֲשֶׁר זָמַם. צָח וּרְחָה, מִיּוֹם שְׁנַבְּנָה צֵית הַמְּקֻדָּשׁ, הָיָה
הַקְּדוּשׁ צְרוּף הוּא מְסַתְּפֵל צוֹ, וְהָיָה חֲזִיב עָלָיו מֵאֵל. וְהָיָה מִפִּיחַד עַל יִשְׁרָאֵל
שְׁלֹא יַחֲטֹאוּ וַיַּחְרַב צֵית הַמְּקֻדָּשׁ. וְכֵן בְּכַל פְּעַם שְׁהִיה צָח לְצֵית הַמְּקֻדָּשׁ,
הָיָה לוֹבֵשׁ פּוֹרְפִירָא הַזֶּה, דְּהֵינּוּ שְׁהִיה מְזִדּוּג עִם הַמַּלְכוּת. וְאַחַר שְׁגַרְמוּ
הַחֲטֹאִים וְהַכְּעִיסוּ אֶת הַמְּלֶכֶךְ, נַחְרַב צֵית הַמְּקֻדָּשׁ וְקָרַע אֶת אוֹתָהּ פּוֹרְפִירָא.
הֵינּוּ שְׁפִתוֹב, עָשָׂה ה' אֲשֶׁר זָמַם. בָּרַע אֲמַרְתּוּ: אֲמַרְתּוּ זֹו, שְׁהִיא הַמַּלְכוּת,
מִתְּחִלָּה הִיְתָה יוֹשְׁבַת צְרָאֵשׁ אֲמִירָה, וּמִתְעַטֵּר צָה הַמְּלֶכֶךְ עֵטְרָה לְרַאשׁוֹ,
וְאֵילָן נָחָה לְפָנָיו, הֵינּוּ אֵילָן הַנְּשָׁמוֹת מִטְּוֶרֶם שְׁצִאִים לְעוֹלָם. וְעַתָּה, בְּשִׁנְחָרַב
צֵית הַמְּקֻדָּשׁ, קָרַע אוֹתָהּ, דְּהֵינּוּ שְׁנַסְתַּלְּקוּ מִמֶּנָּה ט' סְפִירוֹת רַאשׁוֹנוֹת
וְנִשְׁחָרָה צְאוֹר הַנֶּפֶשׁ בְּלִבָּהּ. וְאַז, בְּשִׁנְחָרַב צֵית הַמְּקֻדָּשׁ, נִעְשָׂה עַלְצוֹת לְפָנָיו
בְּצַתִּים הַחִילוֹנִים צּוֹדְחִי, וְלֹא בְּפָנִימִיִּים, פָּמוּ שְׁנִחְמַר הֵן אֲרַחֵלְס לְעָקוּ
חוּלָהּ, דְּהֵינּוּ רַק בְּחִילוֹנִיּוֹת. וַיִּקְרָא ה' לְבָאוֹת וְכוּ': הֵינּוּ רַק בְּזַמְּן שְׁנִחְרַב
צֵית הַמְּקֻדָּשׁ, קָרַח לְבָבִי וּמִסְפַּד, אֲבַל בְּזַמְּן אַחַר, יֵאִין שְׁמַחָה לְפָנֵי הַקְּדוּשׁ
צְרוּף הוּא, בְּבְזַמְּן שְׁרַשְׁעֵי הָעוֹלָם וְהַמְּכַעִיסִים אוֹתוֹ נִחְצָדִים מִהָעוֹלָם, וְז"ל
וּבְחִבּוֹד רְשָׁעִים רָנָה. וְכֵן בְּכַל דּוֹר וְדוֹר, צָעַת שְׁעוֹשָׂה דִין בְּרַשְׁעֵי הָעוֹלָם,

שְׁמַחָה וְרִנָּה לְפָנַי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְאִם תֹּאמַר, אִם הוּא מְטוֹרֵם שֶׁהִגִּיעַ זְמַנּוֹ, לָמָּה עוֹשִׂים צְדָקָה דִּין. אֲלֹכָה הִם גָּרְמוּ רָעָה לְעַלְמָנוּ, כִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא הִיָּה עוֹשֶׂה צְדָקָה דִּין מְטוֹרֵם שֶׁהִגִּיעַ זְמַנּוֹ, אֲלֹכָה מִשּׁוּם שְׂנֵאתְחַצְרוֹ לְיִשְׂרָאֵל לְהַרְעֵ לָהֶם, מִשּׁוּם זֶה עָשָׂה צְדָקָה דִּין וְהִצְדִּיק אֹתָם מִהָעוֹלָם לְפָנָי זְמַנּוֹ. וְלָכֵן רַע לְפָנָיו לְהִצְדִּיק לְפָנָי זְמַנּוֹ. וּמִשּׁוּם זֶה הִטְבִּיעַ אֶת הַמַּלְאָכִים בָּיָם, וְהִצְדִּיק שׁוֹנְאֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּיָמָיו יְהוֹשִׁפֶט, וְכֵן כָּלֵם. כִּי בְּצִדִּיל שֶׁהִרְעוּ לְיִשְׂרָאֵל נִחַצְדוּ לְפָנָי זְמַנּוֹ. אֲבָל כְּשֶׁנִּשְׁלַם הַזְמַן שֶׁהִמְתִּין לָהֶם וְלֹא שָׁבוּ בְּתַשׁוּבָה, אִזּוֹ שְׁמַחָה וְרִנָּה לְפָנָיו עַל שֶׁנִּחַצְדוּ מִהָעוֹלָם, חוּץ מִבְּזַמַּן שֶׁנִּחַצְדוּ בְּיַת הַמִּקְדָּשׁ, שְׁאֵף עַל פִּי שֶׁכָּבַד נִשְׁלַם זְמַנּוֹ שֶׁהִכְעִיסוּ לְפָנָיו, מִכָּל מְקוֹם לֹא הִיָּתָה שְׁמַחָה לְפָנָיו, וּמִהַעֲתָה הֵיחָד וְאֵילָנָה, יֵאֵן שְׁמַחָה לְמַעַלָּה וּלְמַטָּה:

פסוקה

הלכה

הרמב"ם ה' תפלה פרק י"ב

א. יֵאֵן קוֹרִין בְּתוֹרָה בְּצַבּוֹר בְּפָחוֹת מִעֲשָׂרָה אֲנָשִׁים גְּדוֹלִים בְּנֵי חוֹרִין. וְאֵין קוֹרִין פָּחוֹת מִעֲשָׂרָה פְּסוּקִים. וַיִּדְבֵּר עוֹלָה מִן הַמִּנְיָן. וְלֹא יִהְיוּ הַקּוֹרִין פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים. וְאֵין מִתְחִילִין בְּפִרְשָׁה פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה פְּסוּקִים. וְאֵין מְשַׁיְרִין בְּפִרְשָׁה פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה פְּסוּקִים. וְלֹא יִקְרָא הַקּוֹרֵא פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה פְּסוּקִים: **ב.** שְׁלֹשָׁה שְׁקָרָאוּ עֲשָׂרָה פְּסוּקִים שְׁנַיִם קוֹרְאִין שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה וְאַחַד אַרְבָּעָה וּבֵין שְׁהִיָּה הַקּוֹרֵא אַרְבָּעָה רֵאשׁוֹן אוֹ אַחֲרוֹן אוֹ אֶמְצָעִי הָרִי זֶה מְשׁוּבָח:

מוסר

מספר חסידים סימן קמ"ה

פֶּעַס בְּחִיק פְּסִילִים יְנוּחַ הַפֶּעַס רַע מְאֹד וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ עַד קִצָּה הָאֲחֵרוֹן וְיִלְמַד כָּל אָדָם לְעַצְמוֹ כָּל שְׂעָה וְשְׂעָה שֶׁלֹּא יִכְעֹס כְּלָל וְאַפְלוּ עַל דָּבָר שְׂרָאוּי לְכַעֹס עָלָיו וְאִם רוּצָה לְהִטִּיל אִימָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ אוֹ עַל הַצְּבוּר אִם הוּא פְּרָנָס יִרְאֶה בְּפָנֵיהֶם שֶׁהוּא כּוֹעֵס וְתִהְיֶה דַעְתּוֹ מְיוֹשֶׁבֶת עָלָיו בֵּינוּ לְבִין עַצְמוֹ כְּאָדָם שֶׁהוּא מִרְאֶה פָּנִים שֶׁל פֶּעַס וּבִלְבוֹ אֵינוֹ כּוֹעֵס כִּי הַפֶּעַס מֵבִיא לְכָלֵל טְעוּת. וְאַמְרוּ חֲכָמִים כָּל הַכּוֹעֵס אִם חָכֵם הוּא חֲכָמְתּוֹ מְסִתְּלֶקֶת מִמֶּנּוּ וּבְעֲלֵי פֶעַס חִיֵּיהֶם אֵינָם חַיִּים וְגַם מֵתִים קוֹדֵם זְמַנָּם. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (אִיּוֹב ה) כִּי לְאֹוִיל יִהְרַג פֶּעַס. לְפִיכָךְ נֶאֱמַר מְאֹד לְהִתְרַחֵק מִן הַפֶּעַס וּלְהִנְהִיג בְּעַצְמוֹ שֶׁלֹּא יִרְגִּישׁ אֶף בְּדַבְרֵי הַמְּכַעִיסוֹ וְזוֹ הִיא דְרָךְ הַטּוֹבָה:

מטות יום חמישי תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה:

(ו) וַיִּשְׁלַח אֶת־מֹשֶׁה אֶת־אֶלְעָזָר בֶּן־אֶלְעָזָר לְצַבֵּא אֶת־מִשְׁכַּן עֵדוּת יְהוָה וְאֶת־פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן לְצַבֵּא וְכָלֵי

הַקֹּדֶשׁ וְזוֹצְצוֹת הַתְּרוּעָה בֵּינֵיהֶם: וַיִּשְׁלַח יְתָהוֹן מִשְׁחָה אֶלְפָּא לְשִׁבְטָא לְחִילָא יְתָהוֹן וְיַת פִּינְחָס בֶּר אֶלְעָזָר פְּהִנָּא לְחִילָא וּמְנִי דְקוֹדֶשְׁא וְחֻצוֹצְרוֹת גְּבַתָּא בֵּינֵיהֶם:

רש"י אתם ואת פנחס. מגיד שהיה פנחס שקול כנגד כלם. ומפני מה הלך פנחס ולא הלך אלעזר. אמר הקדוש צרוך הוא מי שהתחיל במצוה, שהרג כזבי צת אור, יגמור. דבר אחר שהלך לנקום נקמת יוסף אבי אמו, שנאמר (בראשית לז, לו) והמדנים מכרו אתו. ומנין שהיתה אמו של פנחס משל יוסף, שנאמר (שמות ו, כה) מצנות פוטיאל, מזרע יתרו שפטם עגלים לעבודה זרה ומזרע יוסף שפטפט ביצרו. דבר אחר שהיה משוח מלחמה: וכלי הקדש. זה הארון והאיץ. שהיה בלעם עמהם ומפריח מלכי מדין בכשפים, והוא עצמו פורח עמהם. הראה להם את האיץ, שהשם חקוק בו, והם נופלים, לכך נאמר על חלליהם במלכי מדין, שנופלים על החללים מן האויר, וכן בבלעם כתיב

(יהושע יג, כג) אל חלליהם: בידו. ברשותו וכן (במדבר כא, כז) ויקח את כל ארצו מידו:

**וַיֵּצְבְּאוּ עַל-מִדְיָן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-
מֹשֶׁה וַיַּהַרְגוּ כָּל-אָכָר: וְאֶת-חֲנִילֹו עַל מִדְּוֹן כְּמֵא דְפָקִיד וְיָת
מֹשֶׁה וַיִּקְטְלוּ כָּל דְּכוּרָא: (ח) וְאֶת-מַלְכֵי מִדְיָן הָרְגוּ עַל-
זִלְלֵיהֶם אֶת-אָוִי וְאֶת-רָקֶם וְאֶת-צֹר וְאֶת-
זֹזֹר וְאֶת-רַבֵּעַ זִמְזִישֵׁת מַלְכֵי מִדְיָן וְאֶת בְּלָעַם
בֶּן-בְּעֹר הָרְגוּ בְּזֹרֵב: וְיָת מַלְכֵי מִדְּוֹן קִטְלוּ עַל קִטְלֵיהוֹן יָת
אָוִי וְיָת רָקֶם וְיָת צֹר וְיָת חוֹר וְיָת רַבֵּעַ חֲמִשָּׁא מַלְכֵי מִדְּוֹן וְיָת בְּלָעַם בְּרַבֵּעַ
קִטְלוּ בְּחַרְבָּא:**

רס"י חמשת מלכי מדין. וכי איני רואה שחמשה מנה הכתוב, למה הזקק לומר חמשת, אלא ללמדך ששון כלם בענה והשון כלם צפרענות. בלעם הלך שם לטול שכר עשרים וארבעה אלף שהפיל מישראל בענתו, ויאלץ ממדין לקרואת ישראל ומשיאן ענה רעה. אמר להם אם כשהייתם ששים רבוא לא יכלתם להם, ועכשיו בשנים עשר אלף אתם באים להלחם. נתנו לו שכרו משלם ולא הפחווהו: בחרב. הוא בא על ישראל, והחליף אמנותו באמנותם, שאין נושעים אלא בפיהם על ידי תפלה ובקשה. ובא הוא ותפס אמנותם לקללם בפיו, אף הם באו עליו והחליפו אמנותם באמנות האמות, שבאין בחרב, שנאמר (בראשית כז, מ) ועל חרבך תחיה:

**וַיֵּשְׁבוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-נְשֵׁי מִדְיָן וְאֶת-טַבָּם
וְאֶת כָּל-בְּהֵמָתָם וְאֶת-כָּל-מִקְנֵיהֶם וְאֶת-
כָּל-זֵזִילָם בְּזֹזוֹ: וַיֵּשְׁבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָת נְשֵׁי מִדְּוֹן וְיָת טַפְלָהוֹן וְיָת כָּל
בְּעִירָהוֹן וְיָת כָּל גִּיתֵיהוֹן וְיָת כָּל נִכְסֵיהוֹן בְּזוֹ: (י) וְאֶת כָּל-עֲרֵיהֶם**

בְּמוֹשְׁבוֹתָם וְאֵת כָּל-טִירְתָּם שָׂרְפוּ בְּאֵשׁ: וְגַת
כָּל קְרוֹיָהוֹן בְּמוֹתְבְּנֵיהוֹן וְגַת כָּל בֵּית סִגְדָתְהוֹן אוֹקִידוּ בְּנוֹרָא:

רש"י טירתם. מקום פלטרין שלהם, שהוא לשון מושב כומרים יודעי חקיהם. דבר אחר לשון מושב שריהם, כמו שמתרגם סרני פלשתים טורני פלשתאי:

נביאים - יהושע - פרק יד

(א) כִּי-נָתַן מִשֶּׁה זַוְזָלָת שְׁעֵי הַמִּטּוֹת וְזוֹצֵי הַמִּטָּה
מֵעֶבֶר לַיַּרְדֵּן וְלָלוֹיִם לֹא-נָתַן זַוְזָלָה בְּתוֹכָם:
אֲרִי יֵהָב מִשֶּׁה אַחְסַנַת תְּרִין שְׁבִטִין וּפְלָגוֹת שְׁבִטָא מֵעֲבָרָא לְיַרְדֵּנָא וּלְלוֹיָאֵי לֹא יֵהָב
אַחְסַנָא בִּינֵיהוֹן : (ד) כִּי-הָיוּ בְנֵי-יוֹסֵף שְׁעֵי מִטּוֹת
מִנְשֵׁה וְאַפְרַיִם וְלֹא-נָתַנוּ זֹזְלָה לָלוֹיִם בְּאֶרֶץ
כִּי אִם-עָרִיִם לְשֹׁבֵת וּבְמִגְרֵשֵׁיהֶם לְמִקְדְּשֵׁיהֶם
וְלִקְדֵישָׁם: אֲרִי הָיוּ בְנֵי יוֹסֵף תְּרִין שְׁבִטִין מִנְשֵׁה וְאַפְרַיִם וְלֹא יֵהָבוּ חוֹלֵק
לְלוֹיָאֵי בְּאַרְעָא אֲלֵהוֹן קְרוֹיִן לְמַתְבַּ וּרְנֻחֵיהוֹן לְבַעֲיָרְהוֹן וּלְגִיתֵיהוֹן :

רש"י כי היו בני יוסף שני מטות. תחת שבט לוי :

(ה) כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מִשֶּׁה כִּן עָשׂוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל וַיִּזְזְלוּ אֶת-הָאָרֶץ: (ו) כְּמָה דְפַקִּיד יְיָ אֵת מִשֶּׁה כִּן
עֲבָדוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וּפְלִיגוּ אֵת אֶרְעָא : (ז) וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי-יְהוּדָה אֶל-

יְהוֹשִׁעַ בַּגִּלְגָּל וַיֹּאמֶר אֲלֵיו כָּל־בֶּן-יִשְׂרָאֵל
הַקָּנָנִי אֶתְּהָ יַדְעֶתָ אֶת-הַדָּבָר אֲשֶׁר-דִּבֶּר
יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה אִישׁ-הָאֱלֹהִים עַל אֲדֹתַי

וְעַל אֲדֹתַיךָ בְּקִדְשׁ בְּרִנֵּעַ: וְקָרִיבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְנֹת יְהוֹשִׁעַ
בְּגִלְגָּל וַאֲמַר לִיה כָּל־בֶּן יִשְׂרָאֵל קִנְיָא אֶת יַדְעֶתָ יְת פִּתְגָמָא דְמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה

נְבִיא דְיְיָ עַל עֵסֶק דִּילֵי וְעַל עֵסֶק דִּילְךָ בְּרַקִּס גָּאָה : (א) בֶּן-אֶרְבָּעִים

שָׁנָה אָנֹכִי בְּשִׁלּוֹן מֹשֶׁה עֶבֶד-יְהוָה אֹתִי
מִקִּדְשׁ בְּרִנֵּעַ לְרַגְלֵךָ אֶת-הָאָרֶץ וְאָשֶׁב אֹתוֹ

דִּבֶּר כְּאֲשֶׁר עָם-לְבָבִי: בְּרַ אַרְבַּעִין שָׁנִין אָנָּא פִּד שְׁלַח מֹשֶׁה
עֶבְדָּא דְיְיָ יְתֵי מְרַקִּס גָּאָה לְאֱלָלָא יְת אֶרְעָא וְאֶתִּיבַת יְתִיהָ פִּתְגָמָא כְּמָה דְחֹה עִם
לְבִי :

הַקָּנָנִי כאשר עם לבבי . ולא כאשר עם פי , שהמרגלים היו בענה אחת ,
וירא כלל לומר להם שלא יאמרו כמותם , וכשכח , הכחישם , וזה שנאמר
שם (במדבר יד כד) : עקב היתה רוח אחרת עמו , שהיה אומר להם אחד צפה
ואחד כלל :

כתובים - תהילים - פרק קז

(לא) יוֹדוּ לַיהוָה זִסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לְבַנְיָ אָדָם: הַיְהוּדוֹן

קָדָם יְיָ מְטוּל חֲסִדִּיהָ וּמִשְׁתַּעַן פְּרִישׁוֹתֶיהָ לְבַנְיָ נְשָׂא : (לב) וַיִּרְמְמוּהוּ

בְּקִהְלָם-עִם וּבְמוֹשֶׁב זְקֵנִים יִהְלְלוּהוּ: וּמְרוֹמְמִין יְתִיהָ

בְּכַנְיִשֶׁת עֲמָא בֵּית יִשְׂרָאֵל וּבְסִנְהֶדְרֵין דְּחַפְיָמָא יִשְׁבְּחוּן יְתִיהָ :

רס"י וירוממוהו בקהל עם . כריך לאודוויי באפי צי עשרה : ובמושב זקנים . ותריז מנייהו כורבא מרבנן :

(לג) **ישם נהרות למדבר ומצאי במים לצמאון** : שוי נהרותא היד מדברא ומפקנות מיא היד צחותא :

רס"י יאס נהרות למדבר . כלומר נותן יישובי האומות לחרבן :

(לד) **ארץ פרי למלוזה מרעת ישבי בה** : ארעא דישראל דעבדא פרי צדא היד סדום דאתהפכת מן בישות יתבין בה :

רס"י למלחה . להיות כארץ מלחה מעקות פרי :

(לה) **ישם מדבר לאגם-מים וארץ ציה למצאי** : כד תבו לאורייתא שוי מדברא היד אריתא דמיא וארע ציחיא למפקנות מיא :

רס"י יאס מדבר לאגם מים . נותן יישוב חרב לצניין ומחזירו לקדמותו :

משנה בכורות פרק ג

א. הלוקח בהמה מן הנכרי ואין ידוע אם בכרה ואם לא בכרה, רבי ישמעאל אומר, עז בת שנתה ונדאי לפהו, מכאן ואילך ספק. רחל בת שתיים ונדאי לפהו, מכאן ואילך ספק. פרה וחמור בנות שלש ונדאי לפהו, מכאן ואילך ספק. אמר לו רבי עקיבא, אלו בולד בלבד בהמה נפטרת, הנה כדבריה, אלא אמרו, סימן הולד בבהמה דקה,

טנוף. ובגסה, שליא. ובאשה, שפיר ושליא. זה הפלל, כל שידיוע שבפרה, אין פאן לפהן פלום. וכל שלא בפרה, הרי זה לפהן. אם ספק, יאכל במומו לבפלים. רבי אליעזר בן יעקב אומר, בהמה גסה ששפעה חררת דם, הרי זו תקבר, ונפטר מן הבכורה:

זרמורה (א) הלוקח. עז בת שנתה. שילדה בתוך שנתה: ודאי. אותו הולד לכהן, דקודם לכן לא ילדה: ספק. ירעה עד שיפול בו מום ויאכל במומו לבעלים. ואם ספק פטר חמור הוא, מפריש טלה והוא שלו: טנוף. אבעבועות של דם שפולטת הבהמה ומראים אותן לרועה חכם ומכיר בהן אם הן מחמת הריון שהפילה ושמא טנפה בתוך שנתה דהוי ספק ולד ונפטרה מן הבכורה, הלכך אפילו עז בת שנתה ספק הוא: שליא. כמין כיסוי על העובר שהעובר מונח בה: שפיר. למעלה מן השליא קרום שיש בו דם נקרא והוא קרוי שפיר. ורבותי פירשו, חתיכה של בשר שיש בה צרת אדם. ויש אומרים לפיכך נקראת שפיר לפי שעשויה כשפופרת: ששפעה חררת דם. שהפילה חתיכת דם: הרי זו תקבר. להודיע שנפטרה מן הבכורה. שהרואה שקוצרים אותה יודע שהבא אחריו אינו קדוש בבכורה. והלכה כר' עקיבא וכר' אליעזר

בן יעקב:

ב. רבן שמעון בן גמליאל אומר, הלוקח בהמה מניקה מן הנכרי, אינו חושש שפמא בנה של אחרת היתה. נכנס לתוך עדרו וראה את המבכירות מניקות ואת שאינן מבכירות מניקות, אינו חושש שפמא בנה של זו אצל זו, או שפמא בנה של זו בא לו אצל זו:

זרמורה (ב) אין חוששין שמא בנה של אחרת היה. שיהא הבא אחריו בכור ספק דנימא הדך בהמה לא ילדה מעולם אללא שאהבה את זה בן חזרתה, ואי משום דאית לה חלב הא איכא מיעוטא דחולצות אע"פ שאינן יולדות, הא ודאי לא אמרינן, אללא בנה הוא ופטורה מן הבכורה: מבכירות. בחורות שלא ילדו עד עכשיו: אין חוששין שמא בנה של זו בא אלל זו. דליחוש לכולהו בספק בכורות, אללא ודאי אותן הכרוכין אחר המבכירות הוו בכורות ודאין, והכרוכין אחר שאין מבכירות הוו פשוטין ודאין. והלכה כרבן שמעון בן גמליאל:

ג. רבי יוסי בן משלם אומר, השוחט את הבכור, עושה מקום בקופיץ מפאן ומפאן ותולש השער, ובלבד שלא יזיזנו ממקומו. וכן התולש את השער לראות מקום המום:

זרמורה (ג) עושה מקום בקופיץ. גרסינן. ובגמרא מפרש, תני לקופיץ, כלומר לזרד מקומו של קופיץ תולש שער של אחר. ואין כאן משום לא תגוז בכור לאנך דתלישה ציד לאו גזיזה היא. אבל בכלי ודאי אסור: וכן מותר לתלוש את השער.

ואפילו לכתחלה, להראות צו לחכם מקום המום. והלכה כר' יוסי בן משולם:

ד. שְׁעַר בְּכוֹר בְּעַל מוֹם שֶׁנֶּשֶׁר וְהֵנִיחוּ בַחֲלוֹן וְאַחַר כֶּף שֶׁחָטוּ, עֶקְבֵיָא בְּן מְהַלְלָאֵל מִתִּיר, וְחֲכָמִים אוֹסְרִין, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, לֹא בָּזָה הַתִּיר עֶקְבֵיָא, אֶלָּא בְשֶׁעַר בְּכוֹר בְּעַל מוֹם שֶׁנֶּשֶׁר וְהֵנִיחוּ בַחֲלוֹן וְאַחַר כֶּף מֵת, בָּזָה עֶקְבֵיָא בְּן מְהַלְלָאֵל מִתִּיר, וְחֲכָמִים אוֹסְרִין. הַצָּמֵר הַמְדַבֵּל בַּבְּכוֹר, אֶת שֶׁהוּא נִרְאָה מִן הַגְּזָה, מִתֵּר. וְאֵת שְׂאִינוֹ נִרְאָה מִן הַגְּזָה, אָסוּר:

ברטורה (ו) עקביא בן מהללאל מתיר. הזמר בהנאה לכהן: וחכמים אוסרים. דאי שריית ליה אמר הנושר מחיים, אתי לאשהווי לזכור כדי שישיר אמרו כל שעה ואתי ביה לדי תקלה שיגוזז ויעבוד צו, ופסולי המוקדשים אסירי בגיזה ועבודה דכתיב תזבח ואכלת בשר, תזבח ולא גיזה: לא בזה התיר עקביא. כלומר לא בזה עקביא מתיר וחכמים אוסרים, דבשחטו דברי הכל שרי, דמגו דמהניא שחיטה לאמר המחובר צו להתירו לאחר שחיטה, מהני נמי לתלוש ומונה בחלון. ולא נחלקו אלא במת, דאותו אמר המחובר צו טעון קבורה, עקביא מתיר לאמר שנסר ממנו כשהוא בחיים, וחכמים אוסרים, גזירה שמא ישהנו כדי ליהנות בצמר הנושר ממנו כל שעה ואתי למעבד ביה גיזה ועבודה. ופסק ההלכה, דאפילו לאחר שחיטה אמר שנסר ממנו בחיים אסור: אמר המדובלב. שלא נתלש לגמרי אצל מחובר הוא עם הזמר ואינו נופל: את שנראה עם הגיזה. כששחטנו וגוזזו לאחר שחיטה, ויהא הזמר המדובלב נראה עם שאר הגיזה ואינו נראה כמופרש ממנו, מותר כשאר הגיזה: ושאינו נראה עם הגיזה. שילא חוץ יותר מדאי וניכר לכל (שמדובלב) [שמדובלב] מן הגיזה: אסור. כמי שנסר לגמרי קודם שחיטה. וסתמא כרצונן דפליגי עליה דעקביא, דהלכתא כוותייהו:

גמרא בכורות דף כ"ד ע"א

תניא הלוקח בהמה מניקה מן הנכרי הפא אחריו בכור מספק מפני שמרחמת אף על פי שאינה יולדת. רבן שמעון בן גמליאל אומר דבר בחזקתו. וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר הנכנס לתוך עדרו בפילה וראה כעשר כחמש עשרה מבפירות ושאינו מבפירות יולדות. למחר

השָׁפִים וּמִצָּא זְכָרִים תְּלוּיִן בְּשָׂאִין מִבְּפִירוֹת וּנְקֻבוֹת תְּלוּיֹת בְּמִבְּפִירוֹת
אֵינֹ חוֹשֵׁשׁ שְׁמָא בְּנָה שֶׁל זֹו בָּא לוֹ אֲצֵל זֹו. אֵיבְעִינָא לְהוּ דְּבַר בְּחֻזְקָתוֹ
דְּקֶאָמַר רַבּוֹן שְׁמַעוֹן בְּוֹ גְּמִלְיָאֵל דְּאֵינָה מְרַחֲמַת אֶלְא אִם כֹּן יוֹלְדַת הָא
אִיכָּא דְּאוּלִיד חֵיִישִׁינָן לְרַחוּמֵי אוֹ דִּילְמָא דִּידָה מְרַחֲמָא דְּלָא דִּידָה לָּא
מְרַחֲמָא. לְמָאֵי נִפְקָא מֵינָה לְמִילְקָא עֲלָה מְשׁוּם אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ אִם אֲמַרְתָּ
דִּידָה מְרַחֲמָא דְּלָא דִּידָה לָּא מְרַחֲמָא לְקֵי וְאֵי אֲמַרְתָּ דְּלָא דִּידָה נְמִי
מְרַחֲמָא לָּא לְקֵי. מָאֵי. תָּא שְׁמַע רַבּוֹן שְׁמַעוֹן בְּוֹ גְּמִלְיָאֵל אוֹמַר הַלּוֹקַח
בְּהֶמָּה מִן הַנְּכָרֵי אֵינֹ חוֹשֵׁשׁ שְׁמָא בְּנָה שֶׁל אַחֲרַת הִיָּה מִי קַתְּנִי הוּא הִיָּה
קַתְּנִי הִכִּי קֶאָמַר אֵינֹ חוֹשֵׁשׁ שְׁמָא בְּנָה שֶׁל אַחֲרַת אֶלְא אִם כֹּן הִיָּה לָּהּ וְלֹד
מְעִיקְרָא. תָּא שְׁמַע נְכֻנְס בְּתוֹד עֲדָרוֹ וְרָאָה אֵת הַמְּבִפִּירוֹת מִנִּיקוֹת וְאֵת
שְׂאֵינָן מִבְּפִירוֹת מִנִּיקוֹת אֵינֹ חוֹשֵׁשׁ שְׁמָא בְּנָה שֶׁל זֹו בָּא לוֹ אֲצֵל זֹו אוֹ
שְׁמָא בְּנָה שֶׁל זֹו בָּא לוֹ אֲצֵל זֹו אֲמָאֵי לִיחוּשׁ דִּילְמָא רַחוּמֵי רַחִים בְּמִקּוּם
דִּידָה לָּא שְׁבָקָה דִּידָה וּמְרַחֲמָא דְּלָא דִּידָה. תָּא שְׁמַע דְּבַר בְּחֻזְקָתוֹ וְכוּ'
מָאֵי לָּאוּ רִישָׁא דְּסִיפָא מַה סִּיפָא וְדָאֵי דִּידָה אֶף רִישָׁא וְדָאֵי דִּידָה
מִיָּדֵי אִירָאָה הָאֵי כְּדָאֵיתָא וְהָאֵי כְּדָאֵיתָא וּמָאֵי וְכוּן אֶפִּיטוּרָא דְּבִכּוּרָה :

רס"י מרחמת. אוהבת בן חברתה: ומלא זכרים. שנולים עכשיו תלויין וכרוכין
ויונקין מן הזקנות שנפטרו כבר מן הזכורה והנקבות הנולדות עכשיו מלא תלויות
במזכירות להשתא אין כאן לכהן כלום בזכרים אין קום זכור שהרי בני הזקנות
הן ונקבות התלויות במזכירות אין דין זכורות נוהגת בהן: אין חוששין. להחמיר
ולספק בספק זכורות ולומר שמא זנה של זו זא לו אלל זו זכרים הן בני
המזכירות: שאינה מרחמת ולד בהמה אחרת. אלל א"כ יולדת אם היה לה וולד
מתחלה דהא ודאי אי נמי לא הוי האי וולד לידה פטורה מן הזכורה דהא הו"ל
אחרינא ומיהו היכא לילדה חיישין לרחומי שמרחמת וולד בהמה אחריתי: למאי
נ"מ. הא לענין זכורה ממה נפשך פטורה דאי האי לאו לידה הא הו"ל אחרינא:
למלקי עליה. דהאי שכוך אחריה משום אותו ואת בנו: לא לקי. דלמא לאו
לידה הוא: אין חוששין וכו'. אלמא ודאי לילה מחזיק ליה ללא מרחמא אלל
לידה: מי קתני. אין חוששין שמא זנה של אחרת הוא היה קתני והכי קאמר ממה
נפשך פטורה מן הזכורה דאין חוששין שמא מרחמה בן חברתה אלל א"כ היה
לה ולד אחר מעיקרא הילכך לענין זכורה ודאי פטורה אלל לענין אותו ואת בנו
ספיקא הוא: דילמא רחימא רחים. הואיל ולכולן הוי ולדות אלל ודאי אפילו ילדה
אינה מרחמת אלל על שלה ומשני במקום לידה וכו': הדבר בחזקתו. וכן כלומר
דקתני סיפא וכן היה רסב"ג אומר הנכנס וכו' מאי לאו מדסיפא וכו' מדקתני וכן
וכו': ודאי לידה. לכל חדא וחדא התלוי בה לידה הויא דהא אמרת במקום לידה
לא שבקה לידה ומרחמה ללאו לידה רישא נמי דקתני הדבר בחזקתו זולדאי לידה
מחזיק לה ולענין אותו ואת בנו נמי לקי: הא כדאיתא. וסיפא ודאי רישא ספק:
ומאי וכן. הואיל ולא דמי: ומשני לפטורא. להא דמי דכי היכי דסיפא פטורות
ודאי דהא ודאי נקבות תלויות במזכירות ללא שבקה לידה דקאי קמה ומרחמא

לכל דידה רישא נמי פטורות מן הזכרות ודאי דאי נמי לא דידה היא ילדה
אחרינא ואינה מרחמת אלא א"כ יולדת ולעולם לענין אוחו ואתו בנו הוי ספק:

זוהר חיי שרה דף קל"ג ע"ב

רבי חזקיה פתח ואמר (ישעיה מב) מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים
הלא יי וגומר. תא חזי מזמנא דאתחרב בי מקדשא ברכאן לא שריין
בעלמא ואתמנעו כבכול אתמנעו מעילא ותתא וכל אינון שאר דרגין
תתאין מתתקפי ואזלי ושלטי עליהו דישראל בגין דאינון גרמו
בחובייהו. האי קרא לא אתנישבון מליה דכתיב (שם) מי נתן למשיסה יעקב
כיון דאמר (שם) מי נתן למשיסה יעקב וישראל מהו חטאנו לו מאי חטאו
לו מפעי ליה ואי אמר חטאנו לו ולא אבו ולא אבינו מפעי ליה. אלא
בשעתא דאתחרב מקדשא ואתוקד היכלא ועמא אתגלי בעי שכונתא
לאתעקרא מדיכתה ולמיהד עמהון בגלותא אמרה איהד בקדמיתא
למחמי ביתאי והיכלאי ואפקוד על דוכתי דכהני וליואי דהו פלחין
בביתאי אמר רבי אלעזר בההיא שעתא אסתכלא כנסת ישראל לעילא
וחמאת דבעלה אסתלק מנה לעילא לעילא נחתת לתתא עאלת בביתא
ואסתכלת בכל אינון דוכתי ואשתמע קלא לעילא לעילא ואשתמע קלא
לתתא הך הוא דכתיב (ירמיה לא) קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל
מבכה על בניה וגומר ואוקמוה. כיון דעאלת בגלותא אסתכלת בעמא
וחמאת דדחקי לון ורמסי לון בגלותא בין רגליהו דשאר עמין פדין
אמרת מי נתן למשיסה יעקב וגומר. ואנון אמרין הלא יי זו חטאנו לו
והיא אמרת ולא אבו בדרכיו הלוד ולא שמעו בתורתו. ובשעתא דזמין
קודשא בריה הוא למפקד על עמיה כנסת ישראל תיתוב מן גלותא
בקדמיתא (אמר ליה קודשא בריה הוא) תהד לביתא בגין דבית המקדש יתבני
בקדמיתא ויימא לה קודשא בריה הוא קומי מעפרא. היא תבת ואמרת
לאן אתר איהד ביתאי חרב היכלי אתוקד בנורא עד דקודשא בריה הוא
יבני בי מקדשא בקדמיתא ויתקין היכלא ויבני קרתא דירושלם ולבתר
יוקיס לה מעפרא הך הוא דכתיב בונה ירושלים יי וגומר בונה ירושלים
בקדמיתא ולבתר נדחי ישראל יכנס ויימא לה התנערי מעפר קומי שבי
ירושלם וגומר. ויתכניש גלותהון דישראל הך הוא דכתיב בונה ירושלים
יי בקדמיתא ולבתר נדחי ישראל יכנס וכדין הרופא לשבורי לב ומחפש
לעצבותם דא תחיית המתים. וכתיב ואת רוחי אתו בקרבכם ועשיתי את
אשר בחקי תלכו וגומר בריה יי לעולם אמן ואמן:

רַבִּי חֲזַקְיָה פִּתַּח וְאָמַר, מִי נִתֵּן לְמַשִּׁיסָה יַעֲקֹב וַיִּשְׁרָאֵל לְבוֹזִים
 וְגו'. בָּא וּרְאֵה, מִזְמַן שֶׁחָרַב צֵית הַמְּקֻדָּשׁ, אֵין צְרָכֹת שׁוֹרוֹת צְעוּלָם וְנַעֲרָרוּ.
 בְּצִיכּוּל שְׁנַמְנָעוּ מְלַמְעָלָה, מִהָעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים, וּמְלַמְטָה, מִהַתְּחַתּוֹנִים.
 וְכָל יֵלְפוּ הַמְּדַרְגּוֹת הַתְּחַתּוֹנוֹת מִתְּגַצְרוֹת וְהוֹלְכוֹת, וְשׁוֹלְטוֹת עַל יִשְׂרָאֵל,
 מִשׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל גָּרְמוּ זֹאת צְעוֹנוֹתֶיהֶם. וְעַנְיָן חִסְרוֹן הַצְּרָכֹת עוֹלָמוֹת
 הָעֲלִיוֹנִים, הוּא מִשׁוּם שֶׁהַתְּחַתּוֹנִים אֵינֶם רְאוּיִם לְקַבֵּל מֵהֶם, וְכָל הַשְּׁפַע
 שֶׁהֵם כְּרִיכִים לְהַשְּׁפִיעַ לַתְּחַתּוֹנִים נִמְנַע מֵהֶם, כִּי אֵין לָהֶם לְמִי לְהַשְּׁפִיעַ.
 מִקְרָא זֶה, דְּצָרְיוֹ אֵינֶם מִיּוֹשָׁבִים. כִּי פִתּוּב, מִי נִתֵּן לְמַשִּׁיסָה יַעֲקֹב וַיִּשְׁרָאֵל
 לְבוֹזִים הֲלֹא ה' זֶה חֲטָאֲנוּ לוֹ. כִּיּוֹן שֶׁאָמַר, מִי נִתֵּן לְמַשִּׁיסָה יַעֲקֹב וַיִּשְׁרָאֵל,
 מָה הוּא שְׁאוּמֵר חֲטָאֲנוּ לוֹ, חֲטָאוּ לוֹ, הָיָה כְּרִיף לוֹמֵר. דְּהֵינּוּ לָשׁוֹן נִסְתָּר
 וְלֹא כְּמִדְּבָרִים צְעָדִים. וְאִם כְּבָר אוֹמֵר, חֲטָאֲנוּ לוֹ, דְּהֵינּוּ מִדְּבָרִים צְעָדִים,
 מָה הוּא שְׁאוּמֵר שׁוֹב וְלֹא אָבִו דְּהֵינּוּ שׁוֹב לָשׁוֹן נִסְתָּר, וְלֹא אָבִינוּ הָיָה כְּרִיף
 לוֹמֵר, שֶׁהוּא כְּמִדְּבָרִים צְעָדִים. וּמִשִּׁיב, אֲלֹא צְשָׁעָה שְׁנַחֲרַב צֵית הַמְּקֻדָּשׁ
 וְנִשְׁרָף הָהֵיכָל, וְהָעַם הִלְךְ לְגֹלוּת, רְלָתָהּ הַשְּׁכִינָה לְעַקּוֹר מִמְּקוֹמָהּ וְלָלַכְתָּ
 לְגֹלוּת עַמָּהּ. אֲמַרְהָ הַשְּׁכִינָה, אֲלֹף תְּחַלָּה לְרֵאוֹת אֶת צֵיתִי וְהֵיכְלִי, וְאִפְקוֹד
 אֶת הַמְּקוֹמוֹת שֶׁל הַכְּהֵנִים וְהַלְוִיִּם, שֶׁהֵיוּ עוֹבְדִים צְבִיתִי. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר:
 צְאוּתָהּ שָׁעָה נִסְתַּפְּלָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, הִיא הַשְּׁכִינָה, לְמַעְלָה, וּרְחֵתָהּ
 שְׁצַעְלָה, ז"א, נִסְתַּלַּק מִמָּנָהּ וְעָלָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה. יִרְדָּה לְמַטָּה וְנִכְנְסָה
 לְצֵית הַמְּקֻדָּשׁ, וְהִסְתַּפְּלָה צְכָל הַמְּקוֹמוֹת, וּבְכַתָּהּ, וְנִשְׁמַע הַקּוֹל לְמַעְלָה
 לְמַעְלָה צְשָׁמִים, וְנִשְׁמַע הַקּוֹל לְמַטָּה צְאָרָז. וְזֶהוּ שֶׁפִּתּוּב, קוֹל צְרָמָה נִשְׁמַע
 נְהִי צְכִי תְּמַרוּרִים רְחַל מְצַפָּה עַל צְנִיָּה וְגו' וּבְאֵרוּהוּ. כִּיּוֹן שֶׁצְּבָחָה לְגֹלוּת,
 הִסְתַּפְּלָה צְעָם, וּרְחֵתָהּ, אֵיף שְׁדוּחִיקִים אוֹתָם וְרוּמָסִים אוֹתָם צִין רְגִלִיָּהֶם
 שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, צְגֹלוּת, אִז אֲמַרְהָ, מִי נִתֵּן לְמַשִּׁיסָה יַעֲקֹב וְגו'. וַיִּשְׁרָאֵל
 אָמַר, הֲלֹא ה' זֶה חֲטָאֲנוּ לוֹ, וּמִיּוֹשָׁב צְזָה מָה שֶׁפִּתּוּב כְּעַד. וְהַשְּׁכִינָה
 אָמַרְהָ, וְלֹא אָבִו צְדָרְכִיו הִלּוֹף וְלֹא שְׁמַעוּ צְתוֹרְתוֹ. וּמִיּוֹשָׁב צְזָה, מָה שֶׁשׁוֹב
 אוֹמֵר הַפִּתּוּב צְלָשׁוֹן נִסְתָּר. וּבְשָׁעָה שְׁעַתִּיד הַקְּדוּשׁ צְרוּף הוּא לְפָקוֹד אֶת
 עַמּוֹ, לְהוֹרִיחֵם מִהַגְּלוּת, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה, תִּשׁוֹב תְּחַלָּה
 מִהַגְּלוּת, וְתִלְכֵךְ לְצֵית הַמְּקֻדָּשׁ, מִטּוֹעַם שֶׁצֵּית הַמְּקֻדָּשׁ יִצְנָה תְּחַלָּה לְקַבּוֹץ
 הַגְּלוּיּוֹת, שֶׁשָּׁם הַשְּׁרָחַת הַשְּׁכִינָה, וְעַל כֵּן גַּם הַשְּׁכִינָה מִקְדִּימָה לְלָחַת
 מִהַגְּלוּת. וַיֹּאמֵר לָהּ הַקְּדוּשׁ צְרוּף הוּא, קוּמִי מִעַפְרָ. וְהַשְּׁכִינָה מִשִּׁיבָה
 וְאוּמַרְתָּ, לְאִיזָה מְקוֹם אֲלֹף, הֲרִי צֵיתִי חָרַב, הֵיכְלִי נִשְׁרָף צְאֵשׁ. עַד שֶׁהַקְּדוּשׁ
 צְרוּף הוּא יִצְנָה אֶת צֵית הַמְּקֻדָּשׁ, תְּחַלָּה, וְיִתְקַן הָהֵיכָל, וְיִצְנָה אֶת הָעִיר

יְרוּשָׁלַיִם, וְאַחֲרַיִךְ זֶה יְקִים אֶת הַשְּׂכִינָה מֵעַפְרָה. וְזוֹ"שׁ, צוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם ה' וְגו', מִתְחַלֵּה צוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם, וְאַחֲרַיִךְ כָּךְ נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל יִכְנָסוּ, וְיֵאמַר לָהּ הַתְּנַעֲרֵי מֵעַפְרָה קוֹמִי סְבִי יְרוּשָׁלַיִם וְגו'. וְאַחֲרַיִךְ כָּךְ יִקְבְּצוּ גְלוּיֹת יִשְׂרָאֵל. וְזוֹ"שׁ מִתְחַלֵּה, צוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם ה', וְאַחֲרַיִךְ כָּךְ נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל יִכְנָסוּ. וְאַז, הַרֹפֵא לְסַבְרֵי לְבָב וּמְחַצֵּץ לְעַלְצוֹתָם, שְׂאֵהֵי תְחִית הַמֵּתִים. וְכַתוּב, וְאֵת רוּחֵי אֲפֹן צְהַרְצְכֶם וְעִשְׂתֵי אֵת אֲשֶׁר צְחַקֵי תִלְכוּ וְגו'. צְרוּף ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

פסוקה

הלכה

הרמב"ם ה' תפלה פרק י"א

א. כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִן הַקּוֹרִין פּוֹתֵחַ סֵפֶר תּוֹרָה וּמְבִיט לְמָקוֹם שֶׁהוּא קוֹרֵא בוֹ. וְאַחֲרַיִךְ כָּךְ אֹמֵר בְּרַכּוּ אֶת ה' הַמְּבֹרָךְ וְכָל הָעָם עוֹנִין בְּרוּךְ ה' הַמְּבֹרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד וְחוֹזֵר וּמְבָרֵךְ בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מִלְּךָ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוֹ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ בְּרוּךְ אַתָּה ה' נוֹתֵן הַתּוֹרָה. וְכָל הָעָם עוֹנִין אָמֵן וְאַחֲרַיִךְ כָּךְ קוֹרֵא עַד שֶׁיִּשְׁלִים לְקִרְוֹת וְגוֹלָל הַסֵּפֶר וּמְבָרֵךְ בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מִלְּךָ הָעוֹלָם אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ תּוֹרָתוֹ וְנִתְּנָה אֶמֶת וְחַיֵּי עוֹלָם נִטַע בְּתוֹכֵנוּ בְּרוּךְ אַתָּה ה' נוֹתֵן הַתּוֹרָה: **ב.** אֵין הַקּוֹרֵא בְּתוֹרָה רִשְׁאֵי לְקִרְוֹת בְּתוֹרָה עַד שֶׁיִּכְלֶה אָמֵן מִפִּי הַצָּבוּר קָרָא וְטָעָה אֶפְי' בְּדִקְדוּקָה אֹת אַחַת מִחֲזִירֵי אֹתוֹ עַד שֶׁיִּקְרָאנָה בְּדִקְדוּקָה וְלֹא יִקְרָאוּ שְׁנַיִם בְּתוֹרָה אֶלָּא הָאֶחָד לְבַדּוֹ. קָרָא וְנִשְׁתַּתַּק יַעֲמוֹד אַחֲרַיִךְ תַּחֲתָיו וְיִתְחִיל מִמָּקוֹם שֶׁהִתְחִיל הָרִאשׁוֹן שֶׁנִּשְׁתַּתַּק וּמְבָרֵךְ:

מוסר

מספרי חסידים סימן קנ"ג

רְגֵזוֹן לֹא עָלָה בְּיָדוֹ כִּי אִם רְגֵזוֹתוֹ וְגוֹרֵם לְהוֹצִיא מִפִּיו דְּבָרִים שֶׁלֹּא כְהוֹגֵן אָף כְּלָפֵי מַעֲלָה וְעִזְיַבֶת הַפֶּעַס מְבִיאָתוֹ לְכַנֵּס בְּדֶרֶךְ הָעֲנָוָה. צֵא וּלְמַד מֵהַלֵּל שֶׁלֹּא

הִיָּה כְּמוֹהוּ אָדָם עֲנִיּוֹ מַעֲוָלָם עֲנֻתְנֹתוֹ גָּרַם לְהִכָּנִיס שְׁלֹשָׁה גְּרִים תַּחַת כַּנְּפֵי
הַשְּׂכִינָה. וְאֵל יִטִּיל אָדָם אִימָה יְתִירָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ פֶּן יֶאֱכִילוּהוּ עֲבָדָיו דָּבָר
אֲסוּר כְּאֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה הַמֵּאֲכָל מִתּוֹקָן אוֹ כֶּמֶה עֲנִינִים מִיִּרְאָתוֹ יִלְכוּ וַיִּקְנוּ
דָּבָר אִיסוּר וְזֶה לֹא יָדַע וְכָל הַמֵּטִיל אִימָה יְתִירָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ סוּף בָּא לִיְדֵי
שְׁלֹשׁ עֲבִירוֹת גִּילּוּי עֲרִיוֹת וְחִילוּל שֵׁבֶת וְשִׁפְיַכַת דָּמִים תִּשְׁמַשׁ אֲשֶׁתוֹ נָדָה
מִיִּרְאָתוֹ תִּבְשֵׁל לוֹ תִּבְשֵׁל בְּשֵׁבֶת אוֹ אִם הִיָּה רָגִיל בֵּינָר בְּחֹדֶר מְשַׁכְּבוֹ לְהַדְלִיק
אוֹתָהּ שֶׁם מִבְּעוֹד יוֹם וְשִׁכְחָה לְשׁוּמָה שֶׁם תִּדְלִיק מִפְּנֵי אִימָתוֹ בְּשֵׁבֶת אוֹ
תִּבְרַח אֲשֶׁתוֹ אוֹ אֶחָד מִבָּנָיו בְּלִילָהּ בְּחֻשְׁכָּה וַיִּפְּלוּ בְּאַחַר הַפְּחָתִים הָרִי זֶה
שִׁפְיַכוֹת דָּמִים:

מטות ליל שישי תורה

צרוף יחנה

(יא) וַיִּקְחוּ אֶת-כָּל-הַשֵּׁלֶל וְאֶת-כָּל-הַמִּלְקָחוֹת

בְּאֶדְם וּבְבֵהֵמָה: וַיִּנְסִיבוּ יָת כָּל עֲדָאָה וַיָּת כָּל דְּבַרְתָּא בְּאַנְשָׁא
וּבְבַעִירָא:

רש"י ויקחו את כל השלל וגו'. מגיד שהיו כשרים ולדיקים ולא נחשדו על הגזל לשלוח יד בצזה שלא ברשות, שנאמר את כל השלל וגו', ועליהם מפורש בקבלה שניד כעדר הרחלים וגו', אף אנשי המלחמה שניד כלם לדיקים: שלל. הן מטלטלין של מלבוש ותכשיטין: בז. הוא בזת מטלטלין שאינם תכשיטין: מלקוח. אדם ובהמה. ובמקום שכתוב שזי אלל מלקוח, שזי באדם ומלקוח ובהמה:

(יב) וַיָּבֹאוּ אֶל-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וְאֶל-אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל-
עֲדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-הַשְּׂבִי וְאֶת-הַמִּלְקָחוֹת
וְאֶת-הַשֵּׁלֶל אֶל-הַמִּזְבֵּחַ אֶל-עֲרֹבַת מוֹאָב
אֲשֶׁר עַל-יַרְדֵּן יְרֵחוֹ: (ס) וַאֲנִיתִי לְוָת מִשָּׁה וְלְוָת אֶלְעָזָר כְּהֵנָּה

ולות כְּנִשְׁתָּא דְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יֵת שְׁבָנָא וְיֵת דְּבִרְתָּא וְיֵת עֲדָא לְמִשְׁרִיתָא לְמִיִּשְׂרָאֵל
דְּמוֹאֵב דִּי עַל יִרְדְּנָא דִּירְחוּ: (יג) שלישי - במחוברות שני וְיֵצְאוּ
מִיִּשְׂרָאֵל וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן וְכָל־זְשִׁיאֵי הָעֵדוּת
לְקָרְאתֶם אֶל־מִזְזוּיָן לְמוֹזְנָה: וּנְפָקוּ מִשָּׁה וְאַלְעָזָר פְּהִנָּא
וְכָל רַבְרְבֵי כְּנִשְׁתָּא לְקַדְמוּתְהוֹן לְמִבְרָא לְמִשְׁרִיתָא:

רס"י ויאלו משה ואלעזר הכהן. לפי שראו את נערי ישראל יוצאים לחטף
מן הבזה:

(יד) וַיִּקְצֹף מִיִּשְׂרָאֵל עַל פְּקוּדֵי הַזֹּזִיל שְׂרֵי הָאֱלֹפִים
וְשְׂרֵי הַמְּאֹת הַבָּאִים מִצָּבָא הַמְּלֻזָּמָה: וְרַגְזוּ
מִשָּׁה עַל דְּמַמְנֹן עַל חִילָא רַבְנֵי אֱלָפִין וְרַבְנֵי מְאֹנוּתָא דְּאִתּוּ מִחִיל קָרְבָּא:

רס"י ויקאף משה על פקודי החיל. ממניס על החיל, ללמדך שכל סרחון
הדור תלוי בגדולים שיש כח בידם למחות:

(טו) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מִיִּשְׂרָאֵל הַזֹּזִייתֶם כָּל־נְקָבָה:
וַאֲמַר לְהוֹן מִשָּׁה הַקְּיָמְתוֹן כָּל נֹקְבָא: (טו) הֵן הַגָּזָה הָיָה לְבַגְיָי
יִשְׂרָאֵל בְּדָבָר בְּלָעָם לְמִסָּר־מַעַל בְּיַהֲוָה
עַל־דְּבָר־פְּעוֹר וַתְּהִי הַמִּנְפָּה בְּעֵרְתָּ יַהֲוָה: הָא
אִינוּן הַנְּאָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵצַת בְּלָעָם לְשִׁקְרָא שְׁקָר קָדָם יְיָ עַל עֵסֶק פְּעוֹר וְהוֹת
מוֹתְנָא בְּכְנִשְׁתָּא דִּי:

רס"י הן הנה. מגיד שהיו מכירין אותן. זו היא שנכשל פלוני בה: בדבר
בלעם. אמר להם אפלו אתם מכניסים כל המונות [האמות] שבעולם אין
אתם יכולים להם, שמא מרבים אתם מן המלרים שהיו שם מאות רכז בחור.
בואו ואשיאכם ענה. אלהיהם של אלו שונא זמה הוא וכו', כדאיתא בחלק
(סנהדרין קו.) ובספרי:

(יז) וְעִתָּהּ הִרְגוּ כָל-זָכָר בַּטָּף וְכָל-אִשָּׁה יְדַעַת

אִישׁ לְמִשְׁכַּב זָכָר הִרְגוּ: וְכַעַן קָטוּלוּ כָּל דְּכוּרָא בְּטַפְלָא וְכָל אִתְתָּא דִּידַעַת גְּבַר לְמִשְׁכַּב דְּכוּרָא קָטוּלוּ:

רס"י וכל אשה ידעת איש. ראויה להזעל אף על פי שלא נזעלה. ולפני הליץ העבירות והראויה להזעל פניה מוריקות: הרגו. למה חזר ואמר, להפסיק הענין, דברי ר' יסמעאל, שאם אני קורא הרגו כל זכר בטף וכל אשה ידעת איש וכל הטף בנשים וגו' איני יודע אם להרוג עם הזכרים או להחיות עם הטף, לכך נאמר הרגו:

(יח) וְכָל הַטָּף בַּנְּשִׁים אֲשֶׁר לֹא-יָדְעוּ מִשְׁכַּב

זָכָר הַזֵּזִיו לָכֶם: וְכָל טַפְלָא בְּנִשְׁנָא דִּי לֹא יָדְעוּ מִשְׁכַּב דְּכוּרָא קָיִימוּ

לְכוּן: (יט) וְאַתֶּם זִזְוּ מִזִּזְוִין לְמִזְוִנָה שִׁבְעַת יָמִים

כָּל הַיָּרֵג זָפֵשׁ וְכָל אֲנָע בְּזָלָל תִּתְּנוּ טָאוּ בַיּוֹם

הַנְּשִׁי לִישִׁי וּבַיּוֹם הַנְּשִׁי לִיעֵי אַתֶּם וְשִׁבִיכֶם: וְאַתּוֹן שְׂרוּ

מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא שִׁבְעָא יוֹמִין כָּל דִּי קָטַל נַפְשָׂא וְכָל דִּי קָרַב בְּקָטִילָא תַדְּוֹן עֲלוּהִי בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה אַתּוֹן וְשִׁבִיכּוֹן:

רס"י מחוץ למחנה. שלא יכנסו לעזרה: כל הרג נפש. ר' מאיר אומר בהורג בדבר המקבל טמאה הכתוב מדבר, ולמדך הכתוב שהכלי מטמא אדם בחבורי המת, כאלו נוגע צמת עצמו, או יכול אפלו זרק בו חץ והרגו, תלמוד לומר וכל נגע בחלל, מקיש הורג לנוגע, מה נוגע על ידי חבורו, אף הורג על ידי חבורו: תחטאו. צמי נדה, כדן שאר טמאי מתים, שאף לדברי האומרים קברי גוים אינן מטמאין בזה, שנאמר (יחזקאל לז, לא) ואתן לאני לאן מרעיתי אדם אתם, אתם קרויין אדם ואין הגוים קרויין אדם, מודה הוא שהגוים מטמאין במגע ובמשא, שלא נאמר אדם אלא טמאת אהלים, שנאמר אדם כי ימות בזה: (במדבר יט, יז) אתם ושביכם. לא שהנכרים מקבלין

טמאה ונריכין הזאה, אלא מה אתם בני ברית, אף שביכם כשיבואו לברית ויטמאו, נריכין הזאה:

(כ) וְכֹל-בִּגְדֹתַי וְכֹל-כְּלֵי-עֹזֶר וְכֹל-מִעֲשֵׂה עֵזִים
וְכֹל-כְּלֵי-עֵץ תִּתְּנוּזָטְאוּ: (ס) וְכֹל לְבוּשׁ וְכֹל מֵאֵן דְּמִשָּׁךְ וְכֹל
עוֹבֵד מֵעֵזִי וְכֹל מֵאֵן דְּעָא תַּדוֹן עֲלוֹהֵי:

רס"י וכל מעשה עזים. להביא כלי הקרנים והטלפים והעצמות:

(כא) וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶל-אֲנָשֵׁי הַצִּבְיָא
הַבָּאִים לַמְלֻזָּמֹתָ וְאֵת זֹקֶת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר-
צִוְּתָה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה: וַאֲמַר אֶלְעָזָר פְּהִנָּא לְגַבְרֵי חֵילָא דְאַתּוּ
לְקַרְבָּא דְאִגְזִירַת אֲוִרֵייתָא דִּי פְקִיד יְיָ ית מִשָּׁה:

רס"י ויאמר אלעזר הכהן וגו'. לפי שצא משה לכלל כעס צא לכלל טעות, שנתעלמו ממנו הלכות גיעולי נכרים. וכן אתה מולא בשמיני למלואים, שנאמר (ויקרא י, טז) ויקח על אלעזר ועל איתמר, צא לכלל טעות, וכן (במדבר כ, י) יא. בשמעו נא המרים ויד את הסלע, על ידי הכעס טעה: אשר כוה ה' וגו'. תלה ההוראה ברבו:

(כב) אַךְ אֶת-הַזֶּהָב וְאֶת-הַכֶּסֶף אֶת-הַנְּזוֹזֹת
אֶת-הַבְּרֹזָל אֶת-הַבְּרִיזָל וְאֶת-הָעֹפְרַת: פְּרַם ית
דְּהָבָא וְיַת כֶּסֶף אֶת נְחֹשָׁא ית פְּרִזְלָא ית אֲבָצָא וְיַת אֲבָרָא:

רס"י אך את הזהב וגו'. אף על פי שלא הזהיר לכם משה אלא על הלכות טמאה, עוד יש להזהיר לכם על הלכות געול. ואך לשון מעוט, כלומר ממועטין אתם מלהשתמש בכלים אפלו לאחר טהרתן מטמאת המת, עד שיטהרו מצליעת אסור נבלות. ורבותינו אמרו אך את הזהב לומר שפריד

להעביר חלודה שלו קודם שיגעילנו, וזהו לשון אד, שלא יהא סם חלודה, אך המתכת יהיה כמות שהוא:

כג) כָּל-דָּבָר אֲשֶׁר-יָבֵא בְּאֵשׁ תִּעְבְּרוּ בְּאֵשׁ וְטָהַר אִךְ בְּמֵי נְדָה יִתְוַטֵּא וְכָל אֲשֶׁר לֹא-

יָבֵא בְּאֵשׁ תִּעְבְּרוּ בְּמַיִם: כָּל מַדְעָם דְּמִתְעַל בְּנוֹרָא תִּעְבְּרוּנִיהּ בְּנוֹרָא וְיִדְכִי בְּרַם בְּמֵי אֲדִיּוֹתָא יִתְדִי וְכָל דִּי לֹא מִתְעַל בְּנוֹרָא תִּעְבְּרוּנִיהּ בְּמַיִם:

רס"י כל דבר אשר יבא באש. לבשל בו כלום: תעבירו באש. כדרך שתמישו הגעלתו, מה שתמישו על ידי חמין, יגעילנו בחמין, ומה שתמישו על ידי כלי, כגון הספוד והאסכלה, ילזננו באור: אך במי נדה יתחטא. לפי פשוטו חטוי זה לטהרו מטמאת מת. אמר להם כריכין הכלים געול לטהרם מן האסור, וחטוי לטהר מן הטמאה. ורבותינו דרשו מכאן, שאף להכשירן מן האסור הטעין טבילה לכלי מתכות. ומי נדה הכתובין כאן דרשו מים הראויים לטבול בהם נדה. וכמה הם, ארבעים סאה: וכל אשר לא יבא באש. כל דבר שאין תמישו על ידי האור, כגון כוסות ולוחיות שתמישן בצונן ולא בלעו אסור: תעבירו במים. מטבילין ודיו ודוקא כלי מתכות:

כד) וְכִבִּיטֶתֶם בְּגֵדֵיכֶם בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְטָהַרְתֶּם וְאַזְזַר תָּבֹאוּ אֶל-הַמִּזְבֵּחַ: (ס) וְתַחֲרוּן לְבוּשֵׁיכֶם בְּיוֹמָא שְׁבִיעָא וְתִדְכוּן וּבְתַר כֵּן תִּעְלוּן לְמִשְׁרִיתָא:

רס"י אל המחנה. למחנה שכניה, שאין טמא מת טעון שלוח ממחנה לוי וממחנה ישראל:

כה) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: וַיֹּאמֶר וַיְיָ לְמֹשֶׁה לְמִימָר: (כו) **שָׂא אֶת רֹאשׁ בְּמִקְוֵי הַשֶּׁבִי בְּאֶרֶם וּבְבִהְמֵי אֶתָּה וְאַלְעָזַר הַכֹּהֵן וְרֹאשֵׁי**

אבות העדה: קבל ית חושבו דברת שבגא באנשא ובבעירא את
ואלעזר פהנא ורישי אבהת פנשתא:

רס"י שח את ראש. קח את החסדון:

(כז) וזצית את-המלקוון בין תפשי המלכות
היצאים לצבא ובין כל-העדה: ותפלג ית דברתא בין
גברי מגיחי קרבא דנפקו לחילא ובין כל פנשתא:

רס"י וחלית את המלקוח בין תפשי המלחמה וגו'. חלו לאלו וחלו לאלו:

(כח) והרבות מכס ליהוה מאת אנשי המלכות
היצאים לצבא אזור נפש מוזמש המאות מן-
האדם ומן-הבקר ומן-הזבורים ומן-הצאן:
ותפרש נסיבא קדם יי מן גברי מגיחי קרבא דנפקו לחילא חד נפשא מחמש
מאה מן אנשא ומן תורי ומן חמרי ומן ענא: (כט) ממוזציתם תקוון
ונתתה אלעזר הכהן תרובת יהודה: מפלגותהון
תסבון ותתנו אלעזר פהנא אפרשותא קדם יי: (ל) ובמוזצת בני-
ישראל תקוון אזור אזור מן-הזמשים מן-
האדם מן-הבקר מן-הזבורים ומן-הצאן
מכל-הבהמה ונתתה אתם ללויים שומרי
משפחת משכן יהודה: ומפלגות בני ישראל תסב חד דאפתחד מן
חמשין מן אנשא מן תורי מן חמרי ומן ענא מכל בעירא ותתנו ותהון ללואי
נטרי מטרת משכנא די: (לא) ויעש משנה אלעזר הכהן

כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה: וַעֲבַד מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר כַּהֲנָא כְּמֵא
די פקיד יג נת משה: (לב) וַיְהִי הַמַּלְכוּת יֵתֵר הַבּוֹ אֲשֶׁר
בְּזֵוּ עִם הַצָּבָא צֵאן שֵׁשׁ-מֵאוֹת אֲלֶף וְשִׁבְעִים
אֲלֶף וּזְמִישֵׁת-אֲלָפִים: וְהָיָה דְבַרְתָּא שְׂאָר בִּיזָא די בזו עמא די
נִפְקוּ לְחִילָא עָנָא שִׁית מָאָה וְשִׁבְעִין וְחֲמִשָּׁא אֲלָפִין:

קס"י ויהי המלכות יתר הבז. לפי שלא נטווו להרים מכס מן המטלטלין
אלא מן המלקוח, כתב את הלשון הזה, ויהי המלקוח שזא לכלל חלקה ולכלל
מכס, שהיה עודף על בז המטלטלין אשר בזו עם הצבא איש לו, ולא זא
לכלל חלקה מספר האזן וגו':

(לג) וּבִכְרָר שְׁנַיִם וְשִׁבְעִים אֲלֶף: וְתוֹרֵי שִׁבְעִין וְתַרְיֵן אֲלָפִין:
(לד) וּזְמִירִים אֲזוּד וְשִׁשִּׁים אֲלֶף: וְחֲמָרֵי שִׁיתִין וְחָד אֲלָפִין:
(לה) וְנֹפֶשׁ אָדָם מִן-הַנְּשִׁים אֲשֶׁר לֹא-יָדְעוּ
מִשְׁכָּב זָכָר כָּל-נֹפֶשׁ שְׁנַיִם וְשִׁלְשִׁים אֲלֶף:
וְנִפְשָׁא דְאִנְשָׁא מִן נְשִׂיא די לא ידעא משכבי דכורא כל נפשתיא תלתין ותרין
אלפין: (לו) וַתְּהִי הַמּוֹצֵא זֹלֶק הַיְצְאִים בַּצָּבָא
בְּסִפְרָא הַצָּאן שֵׁלֶשׁ-מֵאוֹת אֲלֶף וְשִׁלְשִׁים אֲלֶף
וְשִׁבְעֵת אֲלָפִים וּזְמִישׁ מֵאוֹת: וְהָיוּ פְלִגּוּתָא חוּלְקָא גוּבְרָא
דנפקו לחילא מגנו ענא תלת מאה ותלתין ושבוע אלפין וחמש מאה:

מטות יום שישי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

(לז) וַיְהִי הַבֶּכֶס לַיהוָה מִן-הַצָּאן שֶׁשׁ בַּמֵּאוֹת
וּזְמוֹשׁ וְשִׁבְעֵים: וְהָיָה נְסִיבָא קָדָם יְיָ מִן עֵנָא שִׁית מָאָה שְׁבַעִין וְחֲמִשׁ:
(לח) וְהִבְקֵר עֲשֵׂה וְשִׁלְשִׁים אֶלֶף וּבְכֶסֶם לַיהוָה
עֲשָׂים וְשִׁבְעֵים: וְתוֹרֵי תְלָתִין וּשְׁתָּא אֶלְפִין וְנְסִיבָהוּן קָדָם יְיָ שְׁבַעִין
וּתְרִין: (לט) וּזְמוֹרִים שִׁלְשִׁים אֶלֶף וּזְמוֹשׁ בַּמֵּאוֹת
וּבְכֶסֶם לַיהוָה אֶזְזָד וְשִׁשִּׁים: וְחֲמֵרֵי תְלָתִין אֶלְפִין וְחֲמִשׁ
מָאָה וְנְסִיבָהוּן קָדָם יְיָ שְׁתֵּין וְחָד: (מ) וְנִפְשׁ אָדָם עֲשֵׂה עֶשֶׂר
אֶלֶף וּבְכֶסֶם לַיהוָה עֲשָׂים וְשִׁלְשִׁים נְפִשׁ: וְנִפְשָׁא
אַנְשָׁא שְׁתָּא עֶשֶׂר אֶלְפִין וְנְסִיבָהוּן קָדָם יְיָ תְלָתִין וּתְרִין נְפִשִׁין: (מא) וַיִּתֵּן
בַּיְשָׁה אֶת-בְּכֶסֶת הַתְּרוּמֹת יְהוָה לְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן
כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-בַּיְשָׁה: וַיְהִי מִשָּׁה יָת נְסִיב אֶפְרָשׁוּתָא
קָדָם יְיָ לְאַלְעָזָר כְּהֵנָּא כְּמָא דִּי פְקִיד יְיָ יָת מִשָּׁה: (מב)
 וּמִמּוֹזָצִית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר זִזְצָה
בַּיְשָׁה מִן-הָאֲנָשִׁים הַצִּבְאִים: וּמִפְלָגוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דִּי פְלַג
מִשָּׁה מִן גּוֹבְרָא דְנִפְקוּ לְחִילָא:

כס"י וממחצית בני ישראל אשר חלה משה. לעדה והוא יראה להם מן האנשים
הנזכרים:

(מג) וַיִּתֵּן בַּיְשָׁה מִמּוֹזָצִית הָעֵדָה מִן-הַצָּאן שִׁלְשִׁים-בַּמֵּאוֹת
אֶלֶף וְשִׁלְשִׁים אֶלֶף שְׁבַעֵת אֶלְפִים וּזְמוֹשׁ
בַּמֵּאוֹת: וְהָיוּ פְלָגוֹת כְּנִשְׁתָּא מִן עֵנָא תְלַת מָאָה וּתְלָתִין וּשְׁבַעֵא אֶלְפִין וְחֲמִשׁ
מָאָה:

רס"י ותהי מחלת העדה. כך וכך:

(מד) וּבִקֵּר עֲשֵׂה וְשִׁלְשִׁים אֲכֹף: וְתוֹרֵי תִלְתִּין וְשֵׁתָא אֶלְפִין:
(מה) וּזְזוּמְרִים עֲשֵׂים אֲכֹף וּזְזוּמֵשׁ בִּמְאוֹת: וְחִמְרֵי תִלְתִּין
אֶלְפִין וְחִמְשׁ מְאָה: (מו) וְנִפְשׁ אָדָם עֲשֵׂה עֶשֶׂר אֲכֹף:
וְנִפְשׁ דְּאֲנָשָׁא שֵׁתָא עֶשֶׂר אֶלְפִין: (מז) וַיִּקְחוּ מִעֵשֶׂה בְּמִזְזֵצַת
בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-הָאֲזוּז אֲזוּד מִן-הַזֹּזִמְשִׁים
מִן-הָאָדָם וּבִין-הַבְּהֵמָה וַיִּתֵּן אֹתָם לְלוֹיִם
עֲמֹרֵי מִשְׁבֵּרַת מִשְׁכַּן יְהוָה כִּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת-מוֹשֶׁה: וַיִּסַּב מֹשֶׁה מִפְּלָגוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יֵת דְּאַתְחַד חַד מִן חִמְשִׁין מִן
אֲנָשָׁא וּמִן בְּעִירָא וַיְחַב יְתֵהוֹן לְלוֹאֵי נְטָרֵי מִטְרַת מִשְׁכָּנָא דְּיֵי כְּמָא דִּי פְקִיד יֵי
יֵת מֹשֶׁה: (מח) וַיִּקְרְבוּ אֵל-מוֹשֶׁה הַפְּקִידִים אֲשֶׁר
לְאֶלְפֵי הַצִּבָּא עָרֵי הָאֶלְפִים וְשָׂרֵי הַבִּמְאוֹת:
וַקְרִיבוּ לְוֹת מֹשֶׁה דְּמִמְנוֹן עַל אֶלְפֵי חֵילָא רַבְּנֵי אֶלְפִין וְרַבְּנֵי מְאוֹתָא:

רס"י ויקח משה וגו' הפקדים. הממנים:

(מט) וַיֹּאמְרוּ אֵל-מוֹשֶׁה עֲבַדִּיךָ נִשְׂאוּ אֶת-רֹאשׁ
אֲנָשֵׁי הַבְּלוֹזְמָה אֲשֶׁר בְּיָדֵנוּ וְלֹא-נִפְקַד בְּמִנְנוּ
אִישׁ: וַאֲמָרוּ לְמוֹשֶׁה עֲבַדִּיךָ קִבִּילוּ יֵת חוּשְׁבוֹן גְּבַרֵי מְגִיחֵי קִרְבָּא דִּי עֲמָנָא וְלֹא
שָׂגָא מִנְנָא אָנְשׁ:

רס"י ולא נפקד. ולא נחסר ותרגומו ולא שגא, אף הוא בלשון ארמי חסרון,
כמו אנכי אחטנה, (בראשית לא, לט) תרגומו דהות שגיא ממנינא, וכן כי יפקד

מוֹסַדְךָ (שְׂמוּאֵל א' כ, יח) , יחסר מקום מוסדך, איש הרגיל לישב שם. וכן (שם כ, כז) ויפקד מקום דוד, נחסר מקומו ואין איש יושב שם:

(כ) וַיִּקְרָב אֶת-קָרְבָּן יְהוָה אִישׁ אֲשֶׁר מָצָא כָּלִי-זֶהב אֲצַעְדָּהּ וְצִמִּיד טַבַּעַת עֲגִיל וְכוּמָז לְכַפֹּר עַל-נַפְשֹׁתֵינוּ לִפְנֵי יְהוָה: וְקִרְבָּנָא ית קורבנא דיין גבר דאשפח מאן דדהב שיריו ושפכין עזקו קדשיו ומחוד לכפרא על נפשתינא קדם יי:

רש"י אצעה. אלו צמידים של רגל: ואמיד. של יד: עגיל. נזמי און: וכומוז. לפוס של בית הרחם לכפר על הרהור הלב של צנות מדיון:

(כא) וַיִּקְחוּ מִיָּד מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת-הַזֶּהב מֵאֵתְכֶם כָּל כְּלֵי מַעֲשֵׂה: וַיִּסֵּיב מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר פְּהֶנָּא ית דהבא מנהון כל מאן דעובדא: (כב) וַיְהִי אֵל כָּל-זֶהב הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הֵרִיבוּ לַיהוָה שֵׁשֶׁה עָשָׂר אֶלֶף שֶׁבַע-מֵאוֹת וָזָוַיִּשִׁים שֶׁקֶל מֵאֵת שָׂרֵי הָאֲלָפִים וּבֵמֵאת שָׂרֵי הַמֵּאוֹת:

והנה כל דהב אפרשיתא דאפרשו קדם יי שתא עשר אלפין שבע מאה וחמשין סלעין מן רבני אלפין ומו רבני מאותא: (כג) אֲנָשֵׁי הַצִּבָּא בְּאֵזֶן אִישׁ לֹו: גברי דחילא בזו גבר לנפשיה: (כד) וַיִּקְחוּ מִיָּד מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת-הַזֶּהב מֵאֵת שָׂרֵי הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת וַיָּבֵאוּ אֹתוֹ אֶל-אַהֲל מוֹעֵד וְכָרוּן לִבְנֵי-יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי יְהוָה: (פ) וַיִּסֵּיב מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר פְּהֶנָּא ית דהבא מן רבני אלפין ומאותא ואיתיאו תתיה למשפון זמנא דכרנא לבני ישראל קדם יי:

לב (א) שלישי - במחברות שלישי ובמקנה. א רב היתה

**לְבַנְי רְאוּבֵן וְלְבַנְי-גָד עֲצוּם מְאֹד וַיִּרְאוּ אֶת-
 אֶרֶץ יַעֲזֹר וְאֶת-אֶרֶץ גְּלָעָד וְהִנֵּה הַמָּקוֹם
 מְקוּם מְקַנָּה:** וּבַעִיר סָגִי הָיָה לְבַנְי רְאוּבֵן וְלְבַנְי גָד תִּשְׁקִיף לַחֲדָא וַחֲזוּ
 ית אַרְעַע יַעֲזֹר וְיַת אַרְעַע גְּלָעָד וְהָא אֶתְרָא אֶתְרַ כְּשֶׁר לְבֵית בְּעִיר: (ב) וַיָּבֹאוּ
**בְנֵי-גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן וַיֹּאמְרוּ אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-
 אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל-זִשְׁיָאִי הָעֹדֵד לֵאמֹר:** וְאַתּוּ
 בְנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן וַאֲמָרוּ לְמֹשֶׁה וּלְאֶלְעָזָר כְּהֵנָּה וּלְרַבְרָבִי כְּנֹשֶׁתָא לְמִימַר: (ג)
**עֲטָרוֹת וְדִיבָן וַיַּעֲזֹר וְזִמְרָה וְזוֹשְׁבֹן וְאֶלְעָלָה
 וְשִׁבְם וְנָבו וּבְעֹן:** מְכַלְתָּא וּמְלַבְשָׁתָא וְכוּמְרִין וּבֵית נְמָרִין וּבֵית
 חוֹשְׁבָנָא וּבְעָלֵי דְבָבָא וְסִימָא וּבֵית קְבוּרָתָא דְמֹשֶׁה וּבְעוֹן:

רס"י עטרות ודיבון וגו'. מארץ סיחון ועוג היו:

**(ד) הָאֶרֶץ אֲשֶׁר הִכָּה יְהוָה לְפָנָי עַד־תַּת יִשְׂרָאֵל
 אֶרֶץ מְקַנָּה הִיא וְלַעֲבָדֶיךָ מְקַנָּה:** (ט) אַרְעָא דִּי מְחָא
 יי ית יתְבָהָא קָדָם כְּנֹשֶׁתָא דִּישְׂרָאֵל אַרְעַע כְּשָׂרָא לְבֵית בְּעִיר הִיא וְלַעֲבָדֶיךָ אֵית
 בְּעִיר: (ה) וַיֹּאמְרוּ אִם-מָצָאנוּ זֶזֶן בְּעֵינֶיךָ יִתֵּן אֶת-
**הָאֶרֶץ הַזֹּאת לְעַבְדֶיךָ לְאַזְוָה אֶל-תַּעֲבִרְנוּ
 אֶת-הַיַּרְדֵּן:** וַאֲמָרוּ אִם אֲשַׁכְחָנָא רַחֲמִין בְּעֵינֶיךָ תַתְּיָהִיב ית אַרְעָא הַדָּא
 לְעַבְדֶיךָ לְאַחְסָנָא לֹא תַעֲבִרִינָנָא ית יַרְדֵּנָא: (ו) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְבַנְי-
**גָד וְלְבַנְי רְאוּבֵן הַאֲזִיכֶם יָבֹאוּ לְמִלְחָמָה
 וְאַתֶּם תֵּשְׁבוּ פֹה:** וַאֲמַר מֹשֶׁה לְבַנְי גָד וְלְבַנְי רְאוּבֵן הֲאֲחִיכּוּן יִיתּוּן
 לְקָרְבָא וְאַתּוּן תַּתְּבוּן הַכָּא:

רס"י האחיכם. לשון תמיהה הוא:

(ז) וְלִבָּהּ (תְּנוּאוֹן) תְּנִיאוֹן אֶת-לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
מִעֵבֶר אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נָתַן לָהֶם יְהוָה: וּלְמֵא
תוֹנוֹן יָת לְבַא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִלְּמַעְבַּר לְאַרְעָא דִּיהַב לְהוֹן ? ? :

רס"י ולמה תניאון. תסירו ותמניעו לצם מעבור שיהיו סבורים שאתם
יראים לעבור מפני המלחמה וחוזק הערים והעם:

(ח) כֹּה עָשׂוּ אֲבֹתֵיכֶם בְּשָׁלוֹנֵי אֹתָם מִקֹּדֶשׁ
בְּרִנֵּעַ לְרֵאוֹת אֶת-הָאָרֶץ: כְּדִין עֲבָדוּ אֲבֹהֵתְכוֹן כַּד שְׁלַחִית
יְתַהוֹן מִרְקַס גִּיָּאָה לְמַחְזֵי יָת אַרְעָא :

רס"י מקדש ברנע. כך שמה, ושני קדש היו:

(ט) וַיַּעֲלוּ עַד-נֹזֶל אֲשֶׁכּוֹל וַיִּרְאוּ אֶת-הָאָרֶץ
וַיִּזְיֵאוּ אֶת-לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבַלְתִּי-בֵּא אֶל-
הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נָתַן לָהֶם יְהוָה: וְסָלִיקוּ עַד נִחְלָא דְאַתְפְּלָא
וְחִזּוּ יָת אַרְעָא וְאוֹנִיאוּ יָת לְבַא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדִיל דְלָא לְמִיעַל לְאַרְעָא דִּיהַב
לְהוֹן ? ? : (י) וַיִּזְזֶר-אַף יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּשְׁבַּע
לְאַבְרָם: וַתִּקֵּיף רוּגְזָא דִּי ? בְּיוֹמָא הַהוּא וְקִיִּים לְמִימָר: (יא) אִם-
יִרְאוּ הָאֱמֻנָשִׁים הָעֹלִים מִמִּצְרַיִם מִבֶּן עֶשְׂרִים
שָׁנָה וְבִמְעַלָּה אֶת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי
לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלִיעֲקֹב כִּי לֹא-מִלְּאוּ
אֲזָרֵי: אִם יַחֲזוּן גְּבַרְגָּא דְסָלִיקוּ מִמִּצְרַיִם מִבְּר עֶשְׂרִין שָׁנִין וְלַעִילָא יָת

אַרְעָא דִּי קַיִימִית לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְעֵקֶב אַרְי לָא אֲשַׁלְיִמוּ בְּתֵר דְּחִלְתֵּי: (יב)
בְּלִיתִי כָּלֵב בֶּן-יִפְנֶה הַקְּנִזִּי וַיְהוֹשֶׁעַ בֶּן-גֹּזָן כִּי
בִּמְלָאוֹ אֲזוּרֵי יְהוָה: אֶלְהוּן כָּלֵב בֶּר יִפְנֶה קְנִזָּאָה וַיְהוֹשֶׁעַ בֶּר נוֹן אַרְי
אֲשַׁלְיִמוּ בְּתֵר דְּחִלְתָּא דִּינִי:

רס"י הקנזי. חורגו של קנז היה, וילדה לו אמו של כלב את עתניאל:

(יג) וַיִּזְוֹר-אֶף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּזְעַם בַּמִּדְבָּר
אֲרַבְעִים שָׁנָה עוֹד-תָּם כָּל-הַדּוֹר הָעֹשֶׂה
הָרָע בְּעֵינֵי יְהוָה: וַתִּקֵּיף רוּגְזָא דִּינִי בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּטְרַדְנוּן בְּמִדְבָּרָא
אֲרַבְעִין שָׁנִין עַד דְּסָף כָּל דָּרָא דְעֵבִיד דְּבִישׁ קָדָם יִי:

רס"י וינעם. ויטלטלם. מן נע ונד:

(יד) וְהִגַּדְתָּה קְבֻמָּתָם תְּזוֹזַת אֲבֹתֵיכֶם תִּרְבּוֹת אֲנָשִׁים
זֹטָאִים לְסִפּוֹת עוֹד עַל זִזְרוֹן אֶף-יְהוָה אֵל-
יִשְׂרָאֵל: וְהָא קִמְתוֹן חֲלָף אֲבָהֵתְכוֹן תִּלְמִידֵי גְבַרְיָא חֲנִבְיָא לְאוֹסְפָא עוֹד
עַל תִּקּוּף רוּגְזָא דִּינִי לְיִשְׂרָאֵל:

רס"י לספות. כמו (ישעיה כט, א) ספו שנה על שנה, (ירמיה ז, כא) עולותיכם
ספו וגו', לשון תוספת:

(טו) כִּי תֵשׁוּבֶן מֵאֲזוּרֵי וַיִּסַּף עוֹד לְהַזְיִזוּ
בַּמִּדְבָּר וַשְׁזוֹזְתֶּם לְכָל-הָעָם הַזֶּה: (ס) אַרְי תְּתוּבּוֹן
מִבְּתֵר דְּחִלְתֵּיהּ וַיִּוֹסִיף עוֹד לְאַחַרְוּתְהוֹן בְּמִדְבָּרָא וַתַּחֲבִּלוּן לְכָל עֲמָא חֲדִין: (טו)
וַיִּזְשׁוּ אֶלְיוֹ וַיֹּאמְרוּ גְדֵרְתָּ צֵאן זְבִינָה לְבִקְנִינוּ

פַּה וְעָרִים לְטַפָּנוּ: וְקָרִיבוּ לְוַתִּיָּה וְאָמְרוּ חֲטָרִינוּ דָּעָאוּ נִבְנִי לְבַעֲרָנָא
הָכָא וְקָרוּי לְטַפָּלָנָא :

רס"י נצנה למקננו פה. חסים היו על ממונם יותר מצניהם וצנותיהם, שהקדימו מקניהם לטפם. אמר להם משה לא כן עשו, העיקר עיקר והטפל טפל, בנו לכם תחלה ערים לטפכם ואחר כך גדרות ללאנכם:

**(יז) וְאֶמְצָזְנוּ גְזֻזְלֵיךָ זֹשִׁים לְפָנַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד
אֲשֶׁר אִם-הֵבִיאֲנָם אֶל-מְקוֹמָם וַיֵּשֶׁב טַפָּנוּ
בְּעָרֵי הַמְּבֻצָּר בְּפָנַי יֵשְׁבֵי הָאָרֶץ:** וְאֶנְחָא נְדָרִי מִבְּעִין
קָדָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד דִּי נַעֲלִינוּן לְאַתְרַהוֹן וַיִּתְּבוּן טַפָּלָנָא בְּקָרוּי פְּרִיכִין מִן קָדָם
יְתַבֵּי אַרְעָא :

רס"י ואנחנו נחלץ חסים. נזרז מהירים, כמו (ישעיה ח, א) מהר שלל חש בז, (ישעיה ה, יט) ימהר יחישה: לפני בני ישראל. בראשי גיסות, מתוך שגבורים היו, שכן נאמר בגד (דברים לג, כ) וטרף זרוע אף קדקד, ואף משה חזר ופרש להם באלה הדברים (דברים ג, יח) ואלו אתכם בעת ההיא וגו' חלוצים תעברו לפני אחיכם בני ישראל כל בני חיל. וביריחו כתיב (יהושע ו, יג) והחלוץ הולך לפניכם, זה ראובן וגד שקימו תנאים: וישב טפנו. בעודנו אכל אחינו: בערי המצור. שנצנה עכשיו:

**(יח) לֹא זָשׁוּב אֶל-בְּתִינֹו עַד הַתְּנַזֵּז לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
אִישׁ גְּזֻזְלָתוֹ:** לָא נְתוּב לְבִיתָנָא עַד דִּינְחַסְנוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גְּבַר אַחְסַנְתִּיָּה :
**(יט) כִּי לֹא נְנַזֵּז אֶתְּם מִעֵבֶר לִירְהֵן וְהִלְאָה כִּי
בָּאָה גְזֻזְלָתְנוּ אֵלֵינוּ מִעֵבֶר הִירְהֵן מִזְרֻזָּה:** (פ)
אַרִי לָא נְחַסִּין עִמָּהוֹן מִעֵבֶרָא לְיַרְדְּנָא וְלִהְלָא אַרִי קַבִּילָנָא אַחְסַנְתָּנָא לָנָא
מִעֵבֶרָא לְיַרְדְּנָא מִדִּינְחָא :

רס"י מעבר לירדן וגו'. בעבר המערבי: כי צאה נחלתנו. כבר קבלנוה
בעבר המזרחי:

(כ) וישביעי - במחברות רביעי ויאמר אליהם משה אם -
תעשון את-הדבר הזה -תזלצלו לפני
יהוה לבלוזמה: ואמר להון משה אם תעבדון ית פתגמא הדין אם
תזדונו קדם עמא דיי לקרבא: (כא) ועבר לכם כל-זולין
את-הירדן לפני יהוה עד הורישו את-איביו
בפניו: ויעבר לכוון פל דמזרו ית ירדנא קדם עמא דיי עד דיתרד ית בעלי
דבבוהי מן קדמוהי: (כב) ונכבשה הארץ לפני יהוה
ואזור תשבו והייתם זקנים מיהוה ומישראל
והייתה הארץ הזאת לכם לאזוזה לפני יהוה:
ותתקבש ארעא קדם עמא דיי ובתר כן תתוביו ויתהון זכאין מן קדם יי
ומישראל ויתהי ארעא קדם לכוון לאחסנא קדם יי: (כג) ואם-לא
תעשון כן הנה זוטאתם ליהוה ודעו
זוטאתכם אשר תמצא אתכם: ואם לא תעבדון כן הא
מבתון קדם יי ותדעון חובתכון דתשכח ותכון: (כד) בלו-לכם ערים
לטפכם וגדרת לעצאכם והיצא מפיכם
תעשו: בנו לכוון קרוין לטפלכון וחטרין לענכון ודיפוק מפומכון תעבדון:

רס"י לכנאכס. תיבה זו מגזרת (תהלים ה, ח) כנה ואלפים כלס, שאין בו אל"ף
מפסיק בין נו"ן ללד"י, ואל"ף שבא כאן אחר הנו"ן במקום ה"א של כנה
הוא. מיסודו של ר' משה הדראשן למדתי כן: והיא מפיקם תעשו. לגבוה

סקבלתם עליכם לעבור למלחמה עד כזוץ וחלוק. שמשא לא זקא מהם
אלא ונכבשא ואחר תשבו, והם קבלו עליהם עד התנחל, הרי הוסיפו
להתעבב שבע שחלקו, וכן עשו:

(כח) וַיֹּאמֶר בְּנֵי-גֵד וּבְנֵי רְאוּבֵן אֶל-מֹשֶׁה
לֵאמֹר עֲבַדְיָךָ יַעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר אָדֹנָי בְּצִוְתָהּ: וַאֲמָרוּ
בְנֵי גֵד וּבְנֵי רְאוּבֵן לְמֹשֶׁה לְמִימַר עֲבַדְיָךָ יַעֲבֹדוּן כָּמָא דִּי רְבוּנֵי מִפְקֵד:

רס"י ויאמר בני גד. כלם כאיש אחד:

(כו) טַפְּנֵנו זְשִׁינֵנו מִקְּנָנוּ וְכָל-בְּהֵמַתָּנוּ יִהְיוּ-נָשָׁם
בְּעָרֵי הַגְּלֵעָד: טַפְּלָנָא נְשָׁנָא גִיתָנָא וְכָל בְּעִירָנָא ? הוון תּמוּן בְּקִרְוֵי גֵלְעָד:
(כז) וַעֲבַדְיָךָ יַעֲבֹרוּ כָּל-זֹזְלוּיָן צָבָא לַפְּנֵי יְהוָה
לְמַלְזָמָה כַּאֲשֶׁר אָדֹנָי דִּבֶּר: וַעֲבַדְיָךָ יַעֲבֹרוּן כָּל מְזֻרֵי חִילָא
קָדָם עָמָא דִּי לְקִרְבָּא כָּמָא דִּי רְבוּנֵי מִמְלַל: (כח) וַיֵּצְאוּ לָהֶם מֹשֶׁה
אֶת אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נוּן וְאֶת-
רָאשֵׁי אֲבוֹת הַמִּטּוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: וּפְקֹד לְהוֹן מֹשֶׁה
יַת אֶלְעָזָר כִּהְנָא וְיַת יְהוֹשֻׁעַ בֶּר נוּן וְיַת רִישֵׁי אֲבֹתָ שְׁבֻטָא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

רס"י ויאו להם. כמו עליהם, ועל תנאם מנה אלעזר ויהושע, כמו (שמות יד,
יז) ה' ילחם לכם:

(כט) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִם-יַעֲבֹרוּ בְנֵי-גֵד
וּבְנֵי-רְאוּבֵן | אֶתְכֶם אֶת-הַיַּרְדֵּן כָּל-זֹזְלוּיָן
לְמַלְזָמָה לַפְּנֵי יְהוָה וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לַפְּנֵיכֶם

וַיִּתְּתֶם לָהֶם אֶת-אֶרֶץ הַגִּלְעָד לְאַזְוֹזָה: וַאֲמַר מֹשֶׁה
 לְהוֹן אִם יַעֲבְרוּן בְּנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן עִמָּכֹון יֵת יִרְדְּנָא כָּל דְּמִזְרוּ לְקַרְבָּא קָדָם
 עֲמָא דִּי וְתִתְּכַבֵּשׁ אֶרְעָא קָדְמִיכֹון וְתִתְּנֹון לְהוֹן יֵת אֶרְעָא דְגִלְעָד לְאַחְסָנָא: (ט)
 וְאִם-לֹא יַעֲבְרוּ זֹלֹצִים אֶתְכֶם וְנִאֲזָזוּ
 בְּתֹכְכֶם בְּאֶרֶץ כְּנַעַן: וְאִם לֹא יַעֲבְרוּן מִזְרָזִין עִמָּכֹון וַיִּחְסְנוּן
 בִּינִיכֹון בְּאֶרְעָא דְכְנַעַן: (לא) וַיַּעֲזֹנוּ בְּנֵי-גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן
 לֵאמֹר אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֵל-עֲבַדְיָה כֵּן
 זַעֲשֶׂה: וְאִתִּיבוּ בְנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן לְמִימַר יֵת דִּי מַלִּיל יֵי לְעַבְדָּךְ כֹּון נַעֲבַד:
 (לב) נִזְזָנוּ נַעֲבָר זֹלֹצִים לְפָנֵי יְהוָה אֶרֶץ כְּנַעַן
 וְאִתְּנֹו אֲזוּזֹת נִזְזֹלְתָנוּ בִּיעֲבָר לִירְדֵן: נַחְמָא נַעֲבַר מִזְרָזִין
 קָדָם עֲמָא דִּי לְאֶרְעָא דְכְנַעַן וְעֲמָנָא אַחוּדַת אַחְסַנְתָּנָא מַעֲבָרָא לִירְדְּנָא:

רש"י וחתנו אחזת נחלתנו. כלומר בידינו וזכרונותנו תהי אחזת נחלתנו מעבד הזה:

(כג) וַיִּתֵּן לָהֶם | מֹשֶׁה לְבָנֵי-גָד וּלְבָנֵי רְאוּבֵן
 וְלִזְזָצִי | עֲבָט | מִזְעֶשֶׁה בֶן-יֹוסֵף אֶת-מַמְלַכְתָּ
 סִיזוֹן מֶלֶךְ הָאֲבוּרִי וְאֶת-מַמְלַכְתָּ עֹוג מֶלֶךְ
 הַבְּשָׁן הָאֶרֶץ לְעָרִיתָ בְּגִבְלַת עָרֵי הָאֶרֶץ
 סְבִיב: וַיִּהְיֶה לְהוֹן מֹשֶׁה לְבָנֵי גָד וּלְבָנֵי רְאוּבֵן וּלְפִלְגוּת שְׁבָטָא דְמִנְשֶׁה בֶר
 יוּסֵף יֵת מַלְכוּת סִיחוּן מַלְכָּא דְאַמוּרָאָה וְיֵת מַלְכוּת עֹוג מַלְכָּא דְמִתְּנֹון אֶרְעָא
 לְקַרְוָהָא בְּתַחוּמִין קַרְוֵי אֶרְעָא סְחוּר סְחוּר: (לד) וַיִּבְנוּ בְּנֵי-גָד
 אֶת-דִּיבָן וְאֶת-עֶטְרֹת וְאֶת עֶרְעֵר: וּבְנוּ בְנֵי גָד יֵת
 דִּיבוּן וְיֵת עֶטְרוֹת וְיֵת עֶרְעֵר: (לה) וְאֶת-עֶטְרֹת שׁוּפָן וְאֶת-

יַעֲזֹר וַיִּגְבֹּהֶהָ: וְיַת עֲטָרוֹת שׁוֹפָן וְיַת יַעֲזָר וְרַמְתָּא: (לו) וְאֶת-
בֵּית נְמָרָה וְאֶת-בֵּית הָרָן עָרֵי מִבְצָר וְגִדְרֹת
צָאן: וְיַת בֵּית נְמָרָה וְיַת בֵּית הָרוֹ קָרוֹי פְּרִיכוֹ וְחִטְרוֹ דְּעָאוֹ:

רש"י ערי מצלר וגדרות לאן. זה סוף הפסוק מוסב על תחלת הענין, ויצנו בני גד את הערים הללו להיות ערי מצלר וגדרות לאן:

(לז) וּבְנֵי רְאוּבֵן בָּנוּ אֶת-זֹשֶׁבֶן וְאֶת-אֶלְעָלָא
וְאֶת קְרִיתִים: וּבְנֵי רְאוּבֵן בָּנוּ יַת חֶשְׁבֹן וְיַת אֶלְעָלָא וְיַת קְרִיתִים: (לח)
וְאֶת-נָבֹ וְאֶת-בְּעַל מְעֹן מוֹסֵבֵת שָׁם וְאֶת-
שִׁבְמָה וַיִּקְרְאוּ בְּשֵׁמֹת אֶת-שִׁמֹּת הָעָרִים
אֲשֶׁר בָּנוּ: וְיַת נָבו וְיַת בְּעַל מְעֹן מִקְפֹן שְׁמָהוּ וְיַת שִׁבְמָה וְקָרוֹ בְּשִׁמָּהוּ
יַת שְׁמָהת קְרוּנָא דִּי בְנוּ:

רש"י ואת נבו ואת בעל מעון מוסבת שם. נבו ובעל מעון שמות עבודה זרה הם, והיו האמוריים קורים עריהם על שם עבודה זרה שלהם, וצני לאוצן הסבו את שמם לשמות אחרים, וזהו מסבות שם, נבו ובעל מעון מוסבות לשם אחר: ואת שבמה. בנו שבמה והיא שצם האמורה למעלה:

(לט) וַיִּלְכְּדוּ בְנֵי מִכָּיִר בֶּן-מְנַשֶּׁה גְּלַעָדָה
וַיִּלְכְּדוּהָ וַיִּזְרְעוּ אֶת-הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר-בָּהָ: וַאֲזָלוּ בְנֵי
מִכָּיִר בַּר מְנַשֶּׁה לְגַלְעָד וְכַבְּשׁוּהָ וְתָרִיף יַת אֲמֹרָאָה דִּי בָּהָ:

רש"י ויורש. כתרגומו ותריד. שתבת רי"ש משמשת שתי חלקות לשון ירשה ולשון הורשה, שהוא טירוד ותירוך:

(מ) וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת-הַגְּלֶעֶד לְמַכִּיר בֶּן-מִנְשֵׁה וַיֵּשֶׁב בָּהּ: וַיִּקַּח מֹשֶׁה זֶת גֶּלְעָד לְמַכִּיר בֶּר מִנְשֵׁה וַיִּתֵּב בָּהּ: (מא) וַיֵּאִיר בֶּן-מִנְשֵׁה הַלֵּךְ וַיִּלְכֹּד אֶת-זִוְוִתֵיהֶם וַיִּקְרָא אֶת־הֶן זִוְוִת יֵאִיר: וַיֵּאִיר בֶּר מִנְשֵׁה אֶזֶל וַכַּבֵּשׁ זֶת פִּפְרִיגִיהוֹן וַקְרָא זֶתְהוֹ פִּפְרִי יֵאִיר:

רס"י חותיהם. כפרניהון: ויקרא אתהון חות יאיר. לפי שלא היו לו בנים קראם בשמו לזכרון:

(מב) וַנִּבְּחָה לָהּ זִוְוִת וַיִּלְכֹּד אֶת-הַקָּנָת וְאֶת-בְּנֹתֶיהָ וַיִּקְרָא לָהּ זִוְוִת בְּשֵׁמוֹ: (פפ) וַנִּבַּח אֶזֶל וַכַּבֵּשׁ זֶת קָנָת וְזֶת פִּפְרִיגִי וַקְרָא לָהּ נִבַּח בְּשֵׁמָהּ: פפפ:

רס"י ויקרא לה נבח. לה אינו מפיק ה"א. וראיתי ביסודו של רבי משה הדרשן לפי שלא נתקיים לה שם זה, לפיכך הוא רפה, שמשמע מדרשו כמו לא. ותמהני מה ידרוש בשתי תיבות הדומות לה (רות ב, יד) ויאמר לה צעז, (זכריה ה, יא) לצנות לה בית:

הפטרות מטות - ירמיהו א

א (א) דְבַרְי יִרְמְיָהוּ בֶּן-זִוְוִלְקָיָהוּ מִן-הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר בְּעֲנָתוֹת בְּאֶרֶץ בְּנֵימִן: (ב) אֲשֶׁר הָיָה דָבָר-יְהוָה אֵלָיו בִּימֵי יֵאֲשֶׁרֶהוּ בֶּן-אֲמוֹן בְּמֶלֶךְ יְהוּדָה בְּשָׁלֹשׁ-עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמָלְכוֹ: (ג) וַיְהִי בִימֵי יְהוֹיָקִים בֶּן-יֵאֲשֶׁרֶהוּ בְּמֶלֶךְ

יְהוּדָה עַד-תֵּם עֲשֵׂתִי עֲשֶׂרָה שָׁנָה לְצַדִּיקֵיהוּ בֶן-
יִאֲשֵׁיָהוּ מִלֶּכֶךְ יְהוּדָה עַד-גְּלוֹת יְרוּשָׁלַם בַּזֹּדֶשׁ
הַזֶּה מִיִּשְׂרָאֵל: (ח) וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: (ה) בְּטָרִם
(אֲצֹרֶךְ) אֲצַרְךָ בַּבֶּטֶן יַדְעֲתִיךָ וּבְטָרִם תֵּצֵא מִרְוּחִם
הַקְּדָשִׁיךָ גָּבִיא לְגוֹיִם גְּתִיתִיךָ: (ו) וְאָמַר אֲהֵא אֲדֹנָי
יְהוִה הַגֹּה לֹא-יַדְעֲתִי דְבַר כִּי-נָעַר אָנֹכִי: (ז) וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֵלַי אֲל-תֹאמַר נָעַר אָנֹכִי כִי עָל-כָּל-אֲשֶׁר
אֲשַׁלְּחֶנּוּךָ תִּלְךָ וְאֵת כָּל-אֲשֶׁר אֲצַוְךָ תִּדְבָר: (ח) אֲל-
תִּירָא מִפְּנֵיהֶם כִּי-אֲתַר אֲנִי לְהַצִּילְךָ נָא-יְהוָה: (ט)
וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת-יָדוֹ וַיַּעַע עָל-כִּי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי
הַגֹּה גְתִיתִי דְבָרִי בְּפִיךָ: (י) רֵאֶה הַפְּקֹדֶתִיךָ | הַיּוֹם הַזֶּה
עַל-הַגּוֹיִם וְעַל-הַמְּמַלְכּוֹת לְגִתּוֹשׁ וּלְגִתּוּץ וּלְהֶאֱבִיד
וּלְהָרוֹס לְבָנֹת וּלְנָטוּעַ: (יא) וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֵלַי
לֵאמֹר מָה-אֲתָה רֵאֶה יְרַמֶּיָהוּ וְאָמַר מִקֵּל שֶׁקֶד אֲנִי
רֵאֶה: (יב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הֵיטֵבֶת לְרֵאוֹת כִּי-שֶׁקֶד
אֲנִי עַל-דְּבָרִי לַעֲשׂוֹתוֹ: (יג) וַיְהִי דְבַר-יְהוָה | אֵלַי שְׁנִית
לֵאמֹר מָה אֲתָה רֵאֶה וְאָמַר סִיר נְפוּזִי אֲנִי רֵאֶה וּפְנִי
מִפְּנֵי צְפוּנָה: (יד) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי מִצְּפוֹן תִּפְתָּח הָרְעָה
עַל כָּל-יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ: (טו) כִּי | הַנְּנִי קִרָא לְכָל-
מִשְׁפּוּחוֹת מִמְּלָכוֹת צְפוּנָה נָא-יְהוָה וּבָאוּ וְנָתְנוּ אִישׁ
כֶּסֶף אוֹ פְתוֹז | שִׁעְרֵי יְרוּשָׁלַם וְעַל כָּל-זֹזוּמֹתֶיהָ סָבִיב
וְעַל כָּל-עָרֵי יְהוּדָה: (טז) וּדְבַרְתִּי מִשְׁפָּטִי אוֹתָם עַל
כָּל-רְעֻתָם אֲשֶׁר עָזְבוּנִי וַיִּקְטְרוּ לְאֱלֹהִים אֲזוּרִים
וַיִּשְׁתַּזְזוּ לְמַעֲשֵׂי יְדֵיהֶם: (יז) וְאֲתָה תִּנְאֹר מִתְנִיךָ וּקְמֹת

וּדְבַרְתָּ אֲלֵיהֶם אֶת כָּל-אֲשֶׁר אָנֹכִי אֹצֵר אֵל-תְּנוּזוֹת
 מִפְּנֵיהֶם בֶּן-אֲזוּזֹתָי לִפְנֵיהֶם: ^(ח) וְאֲנִי הִנֵּה נֹתְתִיךָ הַיּוֹם
 לְעִיר מִבְּצָר וּלְעַמּוּד בְּרוֹזל וּלְזוּמֹת זֹזֶשֶׁת עַל-כָּל-
 הָאָרֶץ לְמִלְכֵי יְהוּדָה לְשָׂרֵיהָ לְכַהֲנֵיהָ וּלְעַם הָאָרֶץ:
^(ט) וְנִלְזַזְמוּ אֵלֶיךָ וְלֹא-יִוָּכְלוּ לָךְ כִּי-אֶתָּךְ אֲנִי זָאֵם-
 יְהוָה לְהַצִּיִּיִּךְ: ב ^(י) וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ^(ב) הֲלֹךְ
 וּקְרֵאתָ בְּאָזְנֵי יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה זְכַרְתִּי
 לָךְ זֶסֶד זְעוּרִיךָ אֶהְבֵּת כָּל־כֹּתֶיךָ לְכַתֵּךְ אֲזוּרֵי
 בַּמִּדְבָּר בְּאָרֶץ לֹא זְרוּעָה: ^(ג) קִדְשׁ יִשְׂרָאֵל לַיהוָה
 רֵאשִׁית תְּבוּאָתָה כָּל-אֲכָלֵי יְאֻשְׁבוּ רְעָה תִּבְא
 אֲלֵיהֶם זָאֵם-יְהוָה:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור
 שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

משנה אהלות פרק טז

א. כָּל הַמְטַלְטְלִין מְבִיאִין אֶת הַטְּמֵאָה כְּעִבֵי הַמְרִדֵּעַ. אָמַר רַבִּי
 טְרַפּוֹן, אֶקְפַח אֶת בְּנֵי שָׂזוּ הִלְכָה מְקַפַּחַת, שֶׁשָּׁמַע הַשּׁוֹמֵעַ וְטָעָה,
 שֶׁהָאֶכָר עוֹבֵר וְהַמְרִדֵּעַ עַל כְּתָפוֹ וְהָאֵהִיל צָדוּ אֶחָד עַל הַקֶּבֶר,
 וְטֵמְאוּהוּ מִשּׁוּם כָּלִים הַמְּאֵהִילִים עַל הַמֵּת. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, אֲנִי
 אֶתְקַן שֶׁיְהִי דְבָרֵי חֲכָמִים קִיָּמִין, שֶׁיְהִי כָּל הַמְטַלְטְלִין מְבִיאִין אֶת
 הַטְּמֵאָה עַל אָדָם הַנוֹשֵׂאָן בְּעִבֵי הַמְרִדֵּעַ, וְעַל עֲצָמוֹן בְּכָל שָׂהוּ, וְעַל
 שָׂר אָדָם וְכָלִים בְּפוֹתֵחַ טְפַח:

ברטנורא ^(ה) כל המיטלטלין מביאין את הטומאה. משום אוהל. שאם האהיל ראשו
 אחד על הגת וראשו אחד על הכלים, מביא להם הטומאה: כעובי המרדע. אפילו

אין בו רוחב טפח אלא שיס זביקפו טפח, לחוט של טפח מקיפו. לגזרו על הקיפו משום עביו: אקפח את בני. אקצרם. קיפוח, לשון כריתה וחיתוך. וקבועה היא, אקפח את בני אם אין דבר זה אמת שהלכה זו מקופחת קטועה ומחוטבת, דהא פותח טפח בעיני: שקמע השומע. כשנשאלה שאלה על ידי מעשה בבית המדרש ושמע שטמאווה ולא ידע משום מה טמאווה. הם טמאו את המרדע משום כלים המאהילים על המת, שהכלי עצמו המאהיל על המת טמא בכל שהוא, ללא בעיני פותח טפח אלא להביא את הטומאה תחת ראשו השני, וטמאו את האוכר או מטעם חיבורים או משום דהוי ליה כלים שנגעו במת ואדם בכלים וטמא טומאת שבעה. והשומע טעה לומר דטמאווה מטעם שהמרדע מביא עליו טומאה מדין אוהל: שיהו דברי חכמים מקוימים. שאומרים דמרדע מביא טומאה: על האדם הנושא. זמנין דאדם הנושא אין עליו כי אם טומאת ערב, שבגדו מפסיק בין כתפו למרדע והוי ליה דיקרב לדיקרב, והרואה שטמאים אותו טומאת ערב יטעה לומר משום אוהל טמאווה לפי שיס זביקפו טפח, ואתי למימר דטומאת אוהל אין בה כי אם טומאת ערב, הלכך גזרו עליו בעובי המרדע לטמא טומאת שבעה מדבריהם משום אוהל: ועל עצמן בכל שהו. דכלי המאהיל על המת טמא אפילו כל שהוא: ועל שאר אדם וכלים. שתחת המרדע: בפותח טפח. כיון דאין להם טומאה כלל אין שיך לגזור על הקיפו משום עביו:

ב. פיצד, פוש שהוא תחוב בפתל, פחצי זית מתחתיו וכחצי זית מעל גביו, אף על פי שאינו מכונין, טמא. נמצא מביא את הטמאה לעצמו בכל שהוא. הקדר שהוא עובר והסל על כתפו והאהיל צדו אחת על הקבר, הכלים שבצד השני טהורין. אם יש בסל פותח טפח, טמאים. התלויות הקרובות בין לעיר בין לדרך, אחד חדשות ואחד ישנות, טמאות. הרחוקות, חדשות טהורות, וישנות טמאות. איזו היא קרובה, חמשים אמה. וישנה, ששים שנה, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, קרובה, שאין קרובה מפנה. וישנה, שאין אדם זוכרה:

ברטנורה (ג) כוש. פלך שהגשים טוות בו. ואע"ג דפשוטי כלי עץ הוא, מקבל טומאה משום כנורא של מתכת הקבועה בו: אע"פ שאינו מכונין. שאין שני חלאי זיתים מכוונים זה כנגד זה: טמא. הכוש. דמביא הטומאה על עצמו בכל שהוא: הקדר. מוכר הקדרות: והסל. המוט שנושא בו את הקדרות. ובמסכת כלים קורהו איסל, דתנן התם [כלים פרק יז משנה טז] האיסל שיס בו בית קבול טומאה על הקדרות שתחתיו לכל השני שתלויות בו: התלויות. לשון תל: הקרובות בין לעיר. הסמוכה לבית הקדרות: בין לדרך. הסמוך לבית הקדרות: אחד חדשות ואחד ישנות טמאות. מפני שהגשים קוברים שם נפליהן, דעד חמשים אמה אזלא חודה וקוברת שם הנפל שלה. אבל רחוקות לא אזלא לחודה לקבור בתל, והואיל דמטמינין ביסנות

ואפילו רחוקות, לחיישינן שמא קרובות היו מתחלתן וחרבה העיר ונסתכח הדבר: ר' יהודה אומר כו'. והלכה כר' יהודה:

ג. המוצא מת בתחלה משכב פדרכו, נוטלו ואת תבוסתו. מצא שנים נוטלו ואת תבוסתו. מצא שלשה, אם יש בין זה לזה מארבע אמות ועד שמונה (כמלא מטה וקובריה), הרי זו שכינת קברות. בודק ממנו ולהלן עשרים אמה. מצא אחד בסוף עשרים אמה, בודק ממנו ולהלן עשרים אמה, שרגלים לדבר. שאלו מתחלה מצאו, נוטלו ואת תבוסתו:

צרטורה (א) המוצא מת בתחלה. שלא היה ידוע אם קבר. והכי אמרינן בגמרא צנזיר (דף סד), המוצא, ולא שהיה מצוי. מת, פרט להרוג, דהרוג אין לו תבוסה ואין לו שכונת קברות, והכי גמירי לה: מושכב. ולא שהיה יושב: כדרכו. ולא שהיה ראשו מונח בין ירכותיו. דכל הני חיישינן להו שמא נכריס הו, שאין דרכן של ישראל לקבור מתים כך: נוטלו ואת תפוסתו. מותר לפנותו משם ולקברו במקום אחר. ולריך שיטול מן העפר של הקבר עמו, כדי תפיסה, שהוא כל העפר תיחוח שתחתיו, וחופר בקרקע בתולה שלש ארבעות, דכתיב (בראשית מז) ונשאתני ממלכים וקברתני בקבורתם, שלא היה לריך לומר ממלכים, אלא הכי קאמר, מעפר של מלכים טול עמי. ורמז"ס גרים תבוסתו, העפר המעורב מדם וליחה של המת, לשון מתבוססת צדמין (יחזקאל טז): מלא שלשה אם יש בין זה לזה מארבע אמות ועד שמונה. כלומר מקבר ראשון עד שלישי אין פחות מארבע אמות ולא יותר על שמונה: הרי זו שכונת קברות. וניכר שלשם קבורה נתנום שם ואסור לפנותם, דקנו מקומם. ואפילו מת אחד אם ניכר שלשם קבורה נתנוהו שם אסור לפנותו. אלא שבאחד או בשנים אנו תולים שלא נקברו שם אלא לפי שעה והיה דעתם לפנותם, אבל בשלשה מוכח שזה מקום מיוחד לקברות. ואורך המערה דרכה להיות שש ורחבה ארבע ואלכסונה עודף שתי אמות דהיינו שמונה, ומשום הכי תנן מארבע ועד שמונה: כמלוא מטה וקובריה. לא גרסינן לה הכא: בודק ממנו ולהלן עשרים אמה. שהמערה ארבע אמות רוחב על שש אורך, והחצר שהמערות פתוחות לה מכאן ומכאן, שש על שש, דהכי סבירא להו לרבנן צבצא בתרא פרק המוכר פירות (דף קא), נמלא אורך שתי מערות וחצר שביניהן שמונה עשרה אמות, ולפי שפעמים חופרים מערה אחת באלכסונה, ואלכסון של מערה עודף על ריבועה שתי אמות, נמלאו עשרים אמה, שמונה דמערה ראשונה באלכסונה, ושש לחצר שבין שתי המערות ושש דמערה שניה, לחד אלכסון אמרינן, תרי אלכסוני לא אמרינן, והיינו דקתני עשרים. ועוד לריך לצדוק מלמעלה ומלמטה, עשרים אמה, דהיינו ארבעים אמה, דשמא זו היא מערה שבמזרח החצר ויש עדיין אחרת כנגדה במערב החצר, אי נמי זו היא שבמערב החצר ויש עדיין אחרת במזרח החצר: מלא מת אחד בסוף עשרים אמות ולהלן עשרים אמה. דמי יימר דמצית

הקצרות זה הויא ההיא מערה, שמא קצר אחר הוא וחצר אחרת של אדם אחר, וכריך לעשות גם לשם כל צדיקות ולעיל, דכמו שיס שם קצר כמו כן יש אחרים: שרגלים לדבר. אחרי שנמצא כבר בצדה זו שכונת קצרות: שאילו מתחלה מצאו. לקצר זה קודם שמנא השלשה הראשונים, היה נוטלו ואת תפוסתו. כדתנן ברישא, המנא מת בתחלה כו' נוטלו ואת תפוסתו:

ד. הבודק, בודק אמה על אמה ומניח אמה, עד שהוא מגיע לסלע או לבתולה. המוציא את העפר ממקום טמאה, אוכל בדםעו. המפקח בגל, אינו אוכל בדםעו:

ברטורה (ז) הבודק. הא דתנן בודק הימנו ולהלן עשרים אמה, אין כריך לחפור את כולן, אלא חופר אמה על אמה ומניח אמה שאינו חופר, ועושה כן עד שמגיע לסוף עשרים. ואותה אמה שהוא חופר כריך לחפור עד שמגיע לסלע, או לבתולה, שהיא קרקע שלא נחפרה מעולם: המוציא את העפר ממקום הטומאה. מאותם האמות שהוא חופר: אוכל בדםעו. אם כהן הוא אוכל בתרומתו. לשון מלאכתך ודמעך לא תאחר (שמות כז). ואע"ג דאין כהנים רשאים לדבוק שהרי הן מוזהרין על הטומאה, מכל מקום אי תרמי כהן וצדק, אינו אסור לאכול בתרומה היכא דלא תחזק שם טומאה: המפקח את הגל. של אבנים. שנפל על האדם ומת. אם כהן הוא אינו אוכל בדםעו, דכיון דהוחזקה שם טומאה חיישין דלמא האהיל, ואפילו ספק חי ספק מת, חיישין:

ה. הנה בודק, הגיע לנחל או לשלולית או לדרך הרבים, מפסיק. שדה שנהרגו בה הרוגים, מלקט עצם ועצם והכל טהור. המפנה קברו מתוך שדהו, מלקט עצם ועצם והכל טהור. בור שמטילים לתוכו נפלים או הרוגים, מלקט עצם ועצם והכל טהור. רבי שמעון אומר, אם התקינו לקבר מתחלה, יש לו תבוסה:

ברטורה (ח) היה בודק. להשלים עשרים אמה: לנחל. נהר: לשלולית. אמת המים שמחלקת שלל לאגפיה, שאמות אחרות של מים שותות ממנה: או לדרך הרבים. שאין קוצרים בה את המת: מפסיק. אינו בודק עוד להשלים עשרים אמה: והכל טהור. ואין להם תפוסה אלא מלקט העצמות בצד ואינו כריך ליטול יותר: ר' שמעון אומר כו'. ואין הלכה כר' שמעון:

גמרא נדה דף כ"ג ע"ב

תנו רבנן המפלת גוף אטום אין אמו טמאה לידה. ואיזהו גוף אטום רבי אומר כדי שינטל מן החי וימות. וכמה ינטל מן החי וימות רבי זכאי אומר עד לארכובה רבי ינאי אומר עד לנקביו רבי יוחנן אומר משום רבי יוסי בן יהושע עד מקום טבירו בין רבי זכאי לרבי ינאי איכא בינייהו טרפה חיה מר סבר טרפה חיה ומר סבר טרפה אינה חיה. בין רבי ינאי לרבי יוחנן איכא בינייהו דרבי אליעזר דאמר רבי אליעזר ניטל ירד וחלל שקה נבלה אמר רב פפא מחלוקת מלמטה למעלה אבל מלמעלה למטה אפילו כל דהו טהורה. וכן אמר רב גידל אמר רבי יוחנן המפלת את שגולגלתו אטומה אמו טהורה. ואמר רב גידל אמר רבי יוחנן המפלת כמין אפקתא דדיקלא אמו טהורה:

רש"י עד הארכובה. שנחתכו רגליה עד למעלה מן הארכובה שהיא טרפה וקסבר טרפה אינה חיה: עד לנקביו. ונקביו בכלל קסבר טרפה חיה הלכך עד לארכובה הוא ולד אבל עד לנקביו הוא נבלה כר' אלעזר דאמר ניטל הירך וחלל שלה נבלה ואפי' בחייה מטמאה הלכך לא חיה ובשחיטת חולין מפרש ה"ד חלל שלה כל שרבוה ונראית חסרה: עד טבורו. אבל עד נקביו לא כלית ליה דר"א ואי משום טרפה קסבר טריפה חיה: בין רבי ינאי לר' יוחנן איכא בינייהו דר"א. ותרוייהו אית להו טרפה חיה: מלמעלה. שנחתך מגולגלתו: אטומה. חסרה: כמין אפקתא דדקלא. שהדקל למטה יחיד ומתפצל מלמעלה כך היו ידיו והגליו על כתפו ומלמטה הוא בלא לורה:

זוהר ויקהל דף ר"ד ע"א

ההוא רוחא דנחית ואתוסף בבני עלמא כד נחית אסתחי בבוסמין דגנתא דעדן ונחית ושרא על עמא קדישא. זכאין אינון כד האי רוחא אתער בההיא שעתא דההיא רוחא נחית נחתינ עמה לגו גנתא דעדן שתין רתיכין מתעטרין לשית סיטרין. וכד מטי לגנתא דעדן כדן כל אינון רוחין ונשמתין דגנתא דעדן כלהו מתערי לההוא (ניא מתעטרי בההוא) רוחא וכרוזא קרי ואמר זכאין אתון ישראל עמא קדישא דרעותא דמאריכון אתער לגבייכו. רזא דרזין לידעי חכמתא זכאין אינון כד האי רוחא אתער. האי

רוחא איהו אתפשטותא דהאי נקודה. ונפקא מינה ואתפשטא בעלמא ויהוא הוי רזא דשבת דשרא לתתא ועל דא כתיב ביה שמירה ושמרו בני ישראל את השבת והא אוקמוה שבת לא כתיב אלא את השבת לאסגאה ההוא רוחא דשרא על כלא ואצטריך לנטרא ליה הואיל וקיימא עמה דבר נש. ועל דא כתיב (ישעי' נ"ו) כל שומר שבת מחללו :

תרגום הזהר הרוח ההוא שיוזרד ונתוסף בצני העולם, פשוירד, הוא מתרחז בצבטמים של גן העדן, ויוזרד וסורה על העם הקדוש. אשריהם פשהרוח ההוא נתעורר. בשעה ההיא, שהרוח ההוא יזרד, יזרדים עמו לגן עדן, ששים מרפצות המתעטרות לששה קצוות, חג'ת נה"י, שכל אחד פולל עשר, הם ששים. וכשמגיע לגן עדן, אז כל ילדו הרוחות והנשמות שצגו עדן, כלם מתעטרים צרוח ההוא. הפרוז קורא ואומר, אשריכם ושארל עם קדוש שרצון לדונכם נתעורר אליכם. סוד הסודות הוא ליודעי החכמה. אשריהם פשהרוח הזה מתעורר. הרוח הזה הוא התפשטות של הנקודה הזו, מלכות, ויוזרד מפנה ומתפשט בעולם. והרוח ההוא, הוא סוד השבת השורה למטה. ועל פן פתוב צו שמירה, ושמרו בני ישראל את השבת. והרי העמידוהו, שבת לא פתוב, אלא את השבת, הוא לרצות הרוח ההוא השורה על הכל, ואריכים לשמרו, משום שנמצא עם האדם. ועל פן פתוב, כל שומר שבת מחללו.

הלכה פסוקה

הרמב"ם הלכות שבת פרק ט'

א. העושה שני בתי נירין חייב העושה נפה או כברה או סל או סבכה או שסרג מטה בחבלים הרי זה תולדת עושה נירין ומשיעשה שני בתים כאחד מכל ילדו חייב וכן כל העושה שני בתי נירין בדבר שעושין אותו בתים בתים כגון ילדו חייב: **ב.** דרך האורגין שמוותחין החוטין תחלה באורז היריעה וברחבה. ושנים אוחזין זה מכאן וזה מכאן ואחד שובט בשבט על החוטין ומתקן אותן זה בצד זה עד שתעשה כלה שתי בלא ערב. ומתיחת החוטין בדרך האורגין היא הנסכת המסכת וזה המותח נקרא מיסד וכשכופליו

מוסר

מספר חסידים סימן קמ"ה

פרנס אל יטיל אימה על הצבור שלא לשם שמים וירדה וינגוש ויכוף אותם
בחזקה לכבוד עצמו כדי שיהיו יראים ומתפחדים ממנו שאם עשה כן כמה
עונשם גדול. כי הם נמנים עם אויבי ה' והמסורות מוסרי ממון חביריהם
בידי אחרים וכל שכן גופם והאפיקורסים מבזים תלמידי חכמים ושכפרו
בתחיית המתים והפורש מדרך צבור אף על פי שלא חטא אלא נבדל מעדת
ישראל ואינו עושה מצות בכללן ואינו נכנס ביניהן בצרתם ולא מתענה
בתעניתם שלא מחמת אונס וחולי אלא הולך בדרך פאחד מעמי הארץ
וכאלו לא היה מהם ושנתנו חתימתם בארץ החיים אלו שפטילים אימה על
הצבור שלא לשם שמים יורדים לבאר שחת ואינם יוצאים משם לעולם
וגיהנם כלה והם אינם פלין שנאמר (תהלים מט) וצורם לבלות שאול אלא אש
יוצא מעצמותיהם ונשרפים:

פרשת מסעי

מסעי יום ראשון תורה

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד דמילוי יו"ד דשם בין להשאר בו הארה מתוספת
נשמה משבת שעברה:

לג (א) אֵלֶּה מִסְעֵי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יֵצְאוּ
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצִבְאוֹתָם בְּיַד-מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:
אליו מטלני בני ישראל די נפקו מארעא דמצרים לחיליהון בידא דמשה ואהרן:

רס"י אלה מסעי. למה נכתבו המסעות הללו, להודיע חסדיו של מקום, שאף על פי שגזר עליהם לטלטלם ולהניעם במדבר, לא תאמר שהיו נעים ומטלטלים ממסע למסע כל ארבעים שנה ולא היתה להם מנוחה, שהרי אין כאן אלא ארבעים ושתים מסעות. לא מהם ארבעה עשר, שכלם היו בשנה ראשונה, קודם גזרה, משנסעו מרעמסס עד שצאו לרתמה. שמשם נשתלחו המרגלים, שנאמר (במדבר יב, טז) ולאחר נסעו העם מחלרות וגו' (סס יג, ז) שלח לך אנשים וגו'. וכאן הוא אומר ויסעו מחלרות ויחנו ברתמה, למדת שהיא במדבר פארן. ועוד הולא משם שמונה מסעות שהיו לאחר מיתת אהרן מהר ההר עד ערבות מואב בשנת הארבעים, נמלא שכל שמונה ושלשים שנה לא נסעו אלא עשרים מסעות. זה מיסודו של רבי משה הדקן. ורבי תנחומא דרש בו דרשה אחרת משל למלך שהיה בנו חולה והולוכו למקום רחוק לרפאותו, כיון שהיו חוזרין התחיל אביו מונה כל המסעות. אמר לו כאן ישנו, כאן הוקרנו, כאן חשפת את ראשך וכו' :

(ב) ויכתב משה את-מוצאייהם למסעיהם על-
פי יהוה ואלה מסעיהם למוצאייהם: וכתב משה ית
מפקניהון למטלנייהון על מימרא דניי ואלין מטלנייהון למפקניהון: (ג) ויסעו
מרעמסס בַּזֹּדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי עָשָׂר יוֹם
לַזֹּדֶשׁ הָרִאשׁוֹן מִבְּזֹזְרַת הַפָּסוֹז יֵצְאוּ בְנֵי-
יִשְׂרָאֵל בְּיַד רַבְּמֹה לְעֵינַי כָּל-מִצְרַיִם: ונטלו
מרעמסס בירחא קדמאה בחמשא עשרא יומא לירחא קדמאה מבתר יומא
דפסחא נפקו בני ישראל בריש גלי לעיניי כל מצראי: (ד) ובמצרים
במקברים את אשר הכה יהוה בהם כל-

בְּכוֹר וּבְאֵלֵיהֶם עֲשֵׂה יְהוָה שְׁפָטִים: ומִצְרָאִי
מִקְבְּרֵינִי יֵת דִּי קִטְל יֵי בְּהוֹן כָּל בּוֹכְרָא וּבִטְעוֹתְהוֹן עֶבֶד יֵי דִינִין:

רס"י | ומארכים מקצרים. טרודים צאצלים:

(ה) **וַיִּסְעוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵרַעְמִסס וַיִּזְזוּ בְּסִכָּת:**
וּנְטְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵרַעְמִסס וּשְׂרוּ בְּסִכָּת: (ו) **וַיִּסְעוּ מִסִּכָּת וַיִּזְזוּ**
בְּאַתָּם אֲשֶׁר בְּקִצָּה הַמִּדְבָּר: וּנְטְלוּ מִסִּכָּת וּשְׂרוּ בְּאַתָּם
די בסטר מדברא:

נביאים - ירמיה - פרק ב

(ה) **שָׁמְעוּ דְבַר-יְהוָה בַּיַּת יַעֲקֹב וְכָל-מִשְׁפּוּחוֹת**
בַּיַּת יִשְׂרָאֵל: קבילו פתגמא דיי בית יעקב וכל זרעית בית ישראל: (ה)
כֹּה אָמַר יְהוָה בַּיַּת יַעֲקֹב וּבְאֵלֵיהֶם עֲשֵׂה יְהוָה שְׁפָטִים:
כִּי רִזְזִקוּ מֵעַלְי וַיִּלְכּוּ אֲזוּרֵי הַהַבְּבֹל וַיִּהְיֶה כָּל: פדמו
אמר יי מה אשפחו אבהתכון במימרי שקר ארי אתרסקו מדחלתי וטענו בתר
טענתא וחו ללמא: (ו) **וְכָל אֲמָרוֹ אֵיךְ יְהוָה הַמַּעֲלָה**
אֶתְנֶנּוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הַמּוֹלִיךְ אֶתְנֶנּוּ בַּמִּדְבָּר
בְּאֶרֶץ עַרְבָּה וְשׁוֹזָה בְּאֶרֶץ צִיָּה וְצַלְמוֹת
בְּאֶרֶץ לֹא-עֹבֵר בָּהּ אִישׁ וְלֹא-יֵשֵׁב אָדָם
שָׁם: ולא אמרו נדחל מן קדם יי דאסיק יתנא מארעא דמצרים דדבר יתנא

בַּמִּדְבָּרָא בְּאַרְעָא מִיִּשְׂרָאֵל וְחָרִיב בְּאַרְעֵי צִדְיָא וְטוֹלִימוֹתָא בְּאַרְעֵי דְלֹא עָדָא בְּהָ אֲנָשׁ
וְלֹא אֲתוּתַב אֲנָשָׁא תַמּוֹן :

רס"י וְלֹא אָמְרוּ אִיִּהּ ה' . כִּי נִלְךְ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אַחֲרָי : עֲרֵבָה . פִּלְנוֹר"א
זִלְעֻז : וְסוּחָה . נְטוּיָה אִינְפוּוֹסִיא"ה זִלְעֻז : אִיִּהּ . דִּיִּסְגָּחֻט"ה זִלְעֻז : וְלִלְמוֹת
לִשְׁוֹן חֶסֶד (ז) אֵל אֲרֵץ הַכְּרֵמֶל . לְאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל דְהוּת מִנְכַּזָּח כְּכֵרִמְלָא ,
פִּירָס נְטוּעָה כִיעֵר :

(ו) וְאָבִיא אֶתְכֶם אֶל-אֶרֶץ הַכְּרֵמֶל לְאֹכְלֵי
פִּרְיָהּ וְטוֹבָהּ וְתִבְאֹו וְתִטְבְּמוּ אֶת-אֶרְצֵי

וְנִזְזֻלְתִּי שְׂמֹתְכֶם לְתוֹעֵבָה: וְאֵעִילִית וְתִכּוֹן לְאַרְעֵי דִישְׂרָאֵל דְחֹת
מִנְכַּזָּח כְּכֵרִמְלָא לְמִיכַל אָבָה וְטוֹבָה וְעֵלְתוֹן וְסֵאִיבְתוֹן יַת אֶרֶע בֵּית שְׂכֻנְתִּי

וְאֲחִסְנִתִּי שְׁוִיתוֹן לְפּוֹלְחוֹן טַעֲוֹתָא : (ח) הַכְּהֲנִים לֹא אָמְרוּ אִיִּהּ

יְהוָה וְתִפְשִׁי הַתּוֹרָה לֹא יִדְעוּנִי וְהָרַעִים פְּשִׁעוּ

בִּי וְהַזְּבִיאִים זָבְאוּ בַבַּעַל וְאַזְוָרִי לֹא-יֹועֵלוּ

הַלְכּוּ: פְּהִנְיָא לֹא אָמְרוּ נְדַחַל מוֹן קָדָם יְיָ וּמְלַפִּי אֹרִיָתָא לֹא אֵילִיפוּ לְמִידַע

דְחֻלְתִּי וּמְלַכְיָא מְרֵדוּ בְּמִימְרֵי וּנְבִיאֵי שְׁקָרָא מִתְנַבְּן בְּשׁוּם טַעֲוֹתָא וּבְתֵר דְלֹא יְהִנוּן
לְהוֹן אֲזִלוּ :

רס"י תּוֹפְסֵי הַתּוֹרָה . סְנֵהֲרִין : וְהַרְוֵעִים . הַמְלַכִּים : נִזְאוּ זִזְעֻל . זִסֵּם
הַזִּזְעֻל :

(ט) לִכֹּן עוֹד אָרִיב אֶתְכֶם זָאִם-יְהוָה וְאֶת-בְּנֵי

בְּנֵיכֶם אָרִיב: בְּכוּן אָנָּא עֵתִיד לְאַתְפְּרָעָא מִנְכוֹן אָמַר יְיָ וּמִן בְּנֵי בְּנִיכּוֹן

דְאִם יַעֲבְדוּן כְּעוֹבְדֵיכּוֹן אָנָּא עֵתִיד לְאַתְפְּרָעָא :

רס"י עוֹד אָרִיב . טֵרַם אֲזִיבָּ עֲלֵיכֶם רַעָה אַתּוּכַח עִמְכֶם עוֹד ע"י נְזִיאֵי

כתובים - תהילים - פרק ה

(ו) תִּתְאַבֵּד הַבָּרִי כְּזָב אִישׁ-דְּבָיִם וּמְרֻמָּה יִתְעַב
| יְהוָה: תִּתְאַבֵּד מִמַּלְלֵי כְדָבוּתָא אֲנָשׁ שְׂדֵי דַם זָפִי וְנִכְלָא יִרְחֹק יְיָ :

רס"י איש דמיס ומרמה . זה עמלק וזרעו :

(ח) וְאֲנִי בָּרַב זִזְסִדָּךְ אָבוֹא בֵּיתְךָ אֲשֶׁתִּזְוֶנָה
אֶל-הַיִּכְלָ'קֶדֶשְׁךָ בִּירְאָתְךָ: וְאֲנִי בְּסִגְיָאֵי טוֹבָךְ אֶעוֹל
לְבֵיתְךָ אֶסְגֹּוד לְהִיכְלָא דְקוּדְשְׁךָ בְּדַחְלָתְךָ :

רס"י ואני . אבא ביתך להודות לך כזר חסדך שהפלאת עלינו להראותינו
נקמה מהם :

(ט) יְהוָה | זִזְוֶנִי בְּצִדְקָתְךָ לְבִמְעַן שְׂוֹרְרִי (הוֹשֵׁר)
הַיִּשְׁרָ לְפָנָי דְרַכְךָ: יְיָ דְבַר יְתִי בְּצִדְקָתְךָ מִן בְּגִלְלַת תּוֹשַׁבְחֵי תַקְוִין
קְדָמֵי אֲוִרְחָתְךָ :

רס"י שוררי . עויני המלכים שאבגוד בך ותעזבני , שוררי כמו (במדבר כד)
אשורנו ולא קרוב :

(י) **כִּי אֵין בְּפִיהוּ נְכוּנָה קְרָבָם הַנּוֹת קָבֶר-פְּתוּזָה**
גְּרוֹנָם לְשׁוֹנָם יוֹזְקִיקוֹן: מְטוּל דְּלִית בְּפוּמָהוּן דְּרְשִׁיעֵי כִּינְתָא
גּוֹפִיהוּן מְלָן אַתְרָגוּשְׁתָּא הִיךְ שְׂיול פְּתִיחַ גְּרוּנְהוּן לִישְׁנָהוּן מְשַׁעְעִין :

רס"י **כי אין צפיהו נכונה . נראים כאוהבים והם אויבים : קרבים הוות .**
מחצבתם מרמה : קבר פתוח גרונס . לבלוע יגיע אחרים כקבר הבלוע את
הגוף : יחליקו . דברי חלקקו' :

(יא) **הָאֲשִׁיבִים | אֱלֹהִים יִפְלוּ מִמּוֹעֲצוֹתֵיהֶם בְּרַב**
פְּשִׁיעֵיהֶם הַדִּיּוּזָמוּ כִּי-מָרוּ בָּךְ: חַיב לְהוֹן אֶלְהָא יִתְבַּטְלוּן
מִמְלַפְתָּהוּן בְּסַגְעָא מְרַדְהוּן אַתְקַל לְהוֹן אַרוּם מְרַדוּ בְּמִימְרָךְ :

רס"י **ממועלותיהם . שהם יועלים על ישראל , ואז ישמחו כל חוסי בד :**

(יב) **וְיִשְׁבְּמוּזוּ כָל-זוֹסֵי בָךְ לְעוֹלָם יִרְצְנוּ וְתִסָּךְ**
עָלֵימוּ וְיַעֲלֶצוּ בָךְ אֱהִי שְׂמָךְ: וְיַחְדוּן כָּל מְסַבְּרוּן בְּמִימְרָךְ
לְעֵלִם יִשְׁבְּחוּן וְתִטַּל עֲלוּיוֹן וְיַבְדְּחוּן בָּךְ רַחֲמֵי שְׂמָךְ :

רס"י **ותסד עלימו . תגונן ותסוכך עלימו : ויעלצו בד . כשיראו שאתה**
תצדק רעיד ואוהבין :

משנה שביעית פרק י

א. שביעית, משמטת את המלוה בשטר ושלם בשטר. הקפת
החנות, אינה משמטת. ואם עשאה מלוה, הרי זו משמטת. רבי

יְהוּדָה אֹמֵר, הָרִאשׁוֹן הָרִאשׁוֹן מְשַׁמֵּט. שְׂכָר שְׂכִיר, אֵינּוּ מְשַׁמֵּט.
וְאִם עָשָׂא מְלוֹה, הָרִי זֶה מְשַׁמֵּט. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, כָּל מְלֹאכָה
שְׁפוֹסָקֶת בְּשַׁבְּעֵיתָ, מְשַׁמֵּטָת. וְשְׂאִינָה פּוֹסָקֶת בְּשַׁבְּעֵיתָ, אֵינָה
מְשַׁמֵּטָת:

ברטנורה (6) **צביעית משמטת את המלוה.** המלוה את חזרו ועברה עליו צביעית
אחר ההלוואה, אינו יכול לתבוע הלוואתו מחזירו, דכתיב (דברים טו) שמוט כל בעל
משה ידו: בשטר. שכתב לו שטר באחריות נכסים, ופעבד קרקעות על המלוה,
דמחזי כמי שמסכן קרקעות אצלו, אף על פי כן צביעית משמטתו: הקפת החנות.
שקנה ממנו באמנה: אינה משמטת. דאין זה חוב ואין זו דרך מלוה: ואם עשאה
מלוה. שחשב עם הקונה וזקפן עליו במלוה: הראשון הראשון משמט. אם לקח
באמנה פעם ראשונה מן החנות וחזר ולקח שניה, הראשונה נעשית מלוה ומשמטת,
ולא השניה. חזר ולקח שליטת ראשונה ושניה נעשו מלוות וצביעית משמטתו, ולא
השליטת, וכן לעולם, האחרונה אין צביעית משמטתה וכל האחרות צביעית
משמטתו, הואיל והיה ראוי שיתן מעות הראשונה קודם שיקח השניה בהקפה ולא
נתן, נעשית ראשונה מלוה וכן לעולם. ואין הלכה כר' יהודה: כל מלאכה שפוסקת
בצביעית. אם שכר שכיר זה ממלאכות הפוסקות בצביעית כלומר, ממלאכות שאסור
לעשותן בצביעית, כגון חרישה וקליפה ועבודת קרקע, נעשה שכר זה בצביעית
כמלוה וצביעית משמטתו. ואם לא, שכר זה שחייב לו היה משאר מלאכות שאין
אסורות בצביעית, לא נעשה כמלוה ואין צביעית משמטתו. ואין הלכה כר' יוסי:

ב. השוחט את הפרה וחלקה בראש השנה, אם היה החדש מעבר,
משמט. ואם לאו, אינו משמט. האונס, והמפתה, והמוציא שם רע,
וכל מעשה בית דין, אינן משמטין. המלוה על המשכון, והמוסר
שטרותיו לבית דין, אינן משמטין:

ברטנורה (3) **השוחט את הפרה.** בשנה צביעית וחלקה ביום ראשון של שני ימים
טובים של ראש השנה, אם היה אלול מעובר, נמאל דיום ראשון שנתחלקה היה חול
והיה יום אחרון של אלול של שנה הצביעית, וצביעית משמטת בסופה דכתיב (ס)
מקץ שבע שנים תעשה שמטה: האונס והמפתה. שנותנים חמשים שקל: והמוציא
שם רע. שנותן מאה: וכל מעשה בית דין. ממון שכתבו עליו פסק דין חייב אתה
ליתן לו: אין משמטין. שכיון שפסקו בית דין על הממון כגבוי דמי וכאילו הגיע לידו:
המלוה על המשכון. דכתיב (דברים טו) ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידך, פרט לזה
שיש לאחריך בידך: והמוסר שטרותיו לבית דין. דכתיב ואשר יהיה לך את אחיך, פרט
למוסר שטרותיו לבית דין, שבית דין יש להם זה החוב אצל אחיו:

ג. פְּרוּזָבוּל, אֵינוֹ מְשֻׁמֵּט. זֶה אֶחָד מִן הַדְּבָרִים שֶׁהִתְקִין הַלֵּל הַזֶּה, כְּשֶׁרָאָה שֶׁנִּמְנְעוּ הָעַם מִלְהִלּוֹת זֶה אֶת זֶה וְעוֹבְרִין עַל מַה שֶּׁכְּתוּב בַּתּוֹרָה (דְּבָרִים טו) הַשְּׁמֵר לְךָ פֶּן יִהְיֶה דְבָר עִם לְבָבְךָ בְּלִיעַל וּגוֹ', הִתְקִין הַלֵּל פְּרוּזָבוּל:

זרענונה (ג) פרוזבוול. פרוז תקנה, בול עשירים, דכתיב (ויקרא כו) וסברתי את גאון עוזכם, ואמר רב יוסף אלו בולאות שזיהודה, תקנה לעשירים שלא יעזרו על השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל, ותקנה לעניים שימלאו מי שילוח להם. והשמטת כספים בזמן הזה דרבנן, דכתיב (דברים טו) וזה דבר השמטה שמוט כל בעל משה ידו, בשתי שמטות הכתוב מדבר, אחת שמיטת קרקעות ואחת שמיטת כספים, בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים, ובזמן שאי אתה משמט קרקע אי אתה משמט כספים, ורבנן הוא דתקינן שמיטת כספים בזמן הזה, ומשום הכי היה כח ביד הלל לתקן פרוזבוול להפקיע דין השמיטה, הואיל ואין שמיטת כספים בזמן הזה אלא מדברי סופרים:

ד. זֶהוּ גוּפוֹ שֶׁל פְּרוּזָבוּל: מוֹסֵר אֲנִי לָכֶם אִישׁ פְּלוּנִי וּפְלוּנִי הַדִּינִים שֶׁבְּמִקּוֹם פְּלוּנִי, שֶׁכָּל חוֹב שְׂיִישׁ לִי, שֶׁאֶגְבְּנוּ כָּל זְמַן שֶׁאֶרְצָה. וְהַדִּינִים חוֹתְמִין לְמַטָּה, אוּ הַעֲדִים:

זרענונה (ד) זהו גופו של פרוזבוול. עיקרו ושרשו: והדיינים חותמים למטה או העדים. להכי קתני הדיינים או העדים, ללמדך שיכול העד להיות דיין או הדיין עד, דזרענן עד נעשה דיין, ופרוזבוול דרבנן הוא:

ה. פְּרוּזָבוּל הַמְּקַדֵּם, כְּשֶׁר. וְהַמְּאַחֵר, פְּסוּל. שְׁטָרֵי חוֹב הַמְּקַדְּמִים, פְּסוּלִים. וְהַמְּאַחֲרִים, כְּשָׂרִים. אֶחָד לָהּ מִחֲמַשָּׁה, כּוֹתֵב פְּרוּזָבוּל לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. חֲמִשָּׁה לוֹיִן מֵאֶחָד, אֵינוֹ כּוֹתֵב אֶלָּא פְּרוּזָבוּל אֶחָד לְכֻלָּם:

זרענונה (ה) פרוזבוול המוקדם. שזמנו מוקדם שנכתב בכסליו וזמנו הכתוב בתוכו מתשרי קודם, כשר, מפני שהורע כוחו של מלוה בכך דפרוזבוול אינו מועיל אלא להלוואות שלפניו דמשנמסרו לבית דין הרי הן כגבויות ושבו אין משמיטות, הלכך הלוואות הבאות אחריו שלא נמסרו לבית דין משמיטות, נמלא דמפסיד כמה שהקדים זמנו. אבל פרוזבוול המאוחר פסול, שאיחר זמנו והוא הלוה בינתים וכשמוציא פרוזבוול זה ורואים בית דין הזמן, סבורים שאותן הלוואות קדמו לפרוזבוול, ונמלא גובה שלא כדיון: שטרי חוב המוקדמים פסולים. כגון דקאי בניסן וכתב בשטר זמן תשרי שלפניו פסולים משום גובה שלא כדיון מן הלקוחות שבין תשרי לניסן, וקנסינהו רבנן ללא

ליגזבו בשטר זה מן הלקוחות כלל ואפילו מניסן ולהלן, גזירה שמא יגבה מאותן שצין תשרי לניסן שלא כדיון. ומיהו לא הוי השטר פסול מחמת שהעדים שחתמו בו הוו רשעים שחתמו על שטר מוקדם בשקר, למנו העדים למימר אנחנו על עיקר המלוה חתמנו ולא על הזמן שלא באנו להעיד שנכתב ונחתם ביומו: והמאחרים כשרים. דהורע כחו של מלוה שאינו טורף לקוחות אלא מזמן שכתוב בשטר: כותבין פרוזבול לכל אחד ואחד. שכל מלוה ומלוה כריך שימסור שטרותיו לבית דין ויכתוב לו פרוזבול, הלכך כשחמשה לוויין מאחד אינו כותב אלא פרוזבול אחד, שאין כאן אלא מלוה אחד, ואף על פי שהלוין מרובין, כשיהיה למלוה פרוזבול אחד על כולן דיו:

ו. אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע. אם אין לו, מִזְכָּה הוא בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ כָּל שְׂדֵהוּ. הִיתָה לוֹ שְׂדֵה מִמִּשְׁפַּנְתּוֹ בְּעִיר, כּוֹתְבִין עָלֶיהָ פְּרוֹזְבוֹל. רַבִּי חֲצִפְיָה אֹמֵר, כּוֹתְבִין לְאִישׁ עַל נְכָסֵי אִשְׁתּוֹ, וְלִיתְוָמִים עַל נְכָסֵי אֶפְטְרוֹפִין:

דרטורה (ו) אלא על הקרקע. אלא אם כן יש לו קרקע ללוה, שאז חשוב החוב כגזוי ביד בית דין ולא קרינא ביה לא יגוש: אם אין לו. ללוה, ומלוה יש לו, מזכה לו מלוה ללוה בתוך שדהו קרקע כל דהו, וכותבים עליו פרוזבול ואפילו החוב מאה מנה, משום דקרקע כל שהוא ראוייה לגבות בה כל חובו כגון דגזי והדר גזי עד דמשלים כל חובו: היתה לו. ללוה שדה ממושכנת בעיר בין שאחרים משכנו אותה לו, בין שמשכן הוא לאחרים, כותבים פרוזבול: כותבין לאיש על נכסי אשתו. כגון קרקע של נכסי מלוה שהוא אוכל פירות: על נכסי אפטרופין. שלוין לצורך היתומים והיתומים אין להם קרקע:

ז. פִּנְרַת דְּבוּרִים, רַבִּי אֶלְיָעָזֵר אֹמֵר, הֵרִי הִיא כְּקָרְקַע, וְכוֹתְבִין עָלֶיהָ פְּרוֹזְבוֹל, וְאִינָה מְקַבְּלַת טְמֵאָה בְּמִקְוָמָה, וְהַרְוֵדָה מְמַנָּה בְּשֵׁבֶת חֵיב. וְחֻכְמִים אֹמְרִים אִינָה כְּקָרְקַע, וְאִין כּוֹתְבִין עָלֶיהָ פְּרוֹזְבוֹל, וְמְקַבְּלַת טְמֵאָה בְּמִקְוָמָה, וְהַרְוֵדָה מְמַנָּה בְּשֵׁבֶת, פְּטוּר:

דרטורה (ז) כוורת דבורים וכו'. כשהיא מחוברת בטיט הכל מודים שהיא כקרקע לכל דבר, ואם היתה מונחת על גבי יתדות הכל מודים שהיא כמטלטלים ואינה כקרקע, לא נחלקו אלא שמונחת על גב קרקע ואינה מחוברת בטיט: ר' אליעזר אומר הרי היא כקרקע. ונקנית בכסף בשטר ובחזקה כקרקע, וכותבין עליה פרוזבול. אם יש ללוה כוורת כאילו היה לו קרקע: ואינה מקבלת טומאה. כדרך שהקרקע המחובר אינו מקבל טומאה: והרודה. מחלות דבש שבתוכה בשבת, חייב חטאת, כתולש דבר ממקום חבורו, דכתיב (שמואל א יד) ויטבול אותה ביערת הדבש, וכי מה ענין יער אכל דבש, אלא, מה יער התולש ממנו בשבת חייב חטאת, אף דבש

הרודה ממנו בשבת חיוב חטאת. ואין הלכה כר' אליעזר:

ח. המחזיר חוב בשביעית, יאמר לו משמט אני. אומר לו, אף על פי כן, יקבל ממנו, שנאמר (דברים טו) וְזֶה דְבַר הַשְּׁמֵטָה. פּוֹצֵא בוֹ, רוֹצֵחַ שְׂגָלָה לְעִיר מְקַלְטוֹ וְרָצוּ אַנְשֵׁי הָעִיר לְכַבְּדוֹ, יאמר להם רוצח אני. אמרו לו אף על פי כן, יקבל מהם, שנאמר (שם יט) וְזֶה דְבַר הַרוֹצֵחַ:

בבבורה (ח) המחזיר חוב בשביעית. בסוף שביעית דיינו בשמיטתה, שאין שביעית משמטת אלא בסופה שנאמר (דברים טו) מקץ שבע שנים: אמר לו אף על פי כן. אמר לו הלוא אף על פי כן אני רוצה לפרוע לך: יקבל ממנו. ולא עוד אלא שמוחר לו שתהא ידו פשוטה לקבל בשעה שאומר לו משמט אני: שנאמר וזה דבר השמטה. כלומר דיבור בעלמא שמוציא מפיו שהוא משמט דיו, ודיבור ראשון שאמר משמט אני סג, ואין כריך שיאמר וישנה שנאמר וזה דבר, אין לך אלא דיבור ראשון, וכן וזה דבר

ט. המחזיר חוב בשביעית, רוח חכמים נוחה הימנו. הלוא מן הגר שנתגירו בניו עמו, לא יחזיר לבניו. ואם החזיר, רוח חכמים נוחה הימנו. כל המטלטלין, נקנין במשיכה. וכל המקיים את דברו, רוח חכמים נוחה

בבבורה (ט) המחזיר חוב בשביעית. לוא שאמר למלוא אף על פי כן ומחזיר לו מעותיו, רוח חכמים נוחה הימנו: לא יחזיר לבניו, אינו חייב להחזיר לבניו אם מת הגר: אם החזיר רוח חכמים נוחה הימנו. ודוקא לבניו שנתגיירו עמו, משום דנכרי יורש את אביו מן התורה דכתיב (דברים ג) כי ירושה לעשיו נתתי את הר שעיר, ואם לא יחזיר לבניו יש לחוש שמא יחזרו לסורם שיאמרו אם היו נכרים היו יורשים אביהם והיו כריכין להחזיר להם, אבל אם היתה הורתם שלא בקדושה ולידתם בקדושה דמעולם לא ירשו את אביהם מן התורה, ולא היתה ירושה זו ראויה להם לעולם, אין לחוש בזה שמא יחזרו לסורם, והמחזיר להם אין רוח חכמים נוחה הימנו: כל המטלטלין נקנין במשיכה. וכל זמן שלא משך יכול כל אחד מהם לחזור בו, ואף על פי שנתן המעות אין המעות קונות עד שימשוך החפץ הנקנה, ואף על פי כן המקיים את דבריו ואינו חוזר בו ואפילו לא משך, רוח חכמים נוחה הימנו, דהכי תניא, איפת לך והין לך (ויקרא יט) שיהא לאו שלך לך והין שלך לך:

גמרא ברכות דף מ"ו ע"ב

אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב אין המסבין רשאין לאכול כלום עד שיטעום הבוצע. יתיב רב ספרא וקאמר לטעום איתמר. למאי נפקא מינה שחייב אדם לומר בלשון רבו תנו רבנן שנים ממתנין זה לזה בקערה שלשה אין ממתנין הבוצע הוא פושט ידו תחלה ואם בא לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול הימנו הרשות בידו. רבה בר בר חנה הוה עסיק ליה לבריה בי רב שמואל בר רב קטינא קדים ויתיב וקמתני ליה לבריה אין הבוצע רשאי לבצוע עד שיכלה אמן מפי העונים. רב חסדא אמר מפי רוב העונים. אמר ליה רמי בר חמא מאי שנא רובא דאפתי לא כליא ברכה. מיעוטא נמי לא כליא ברכה. אמר ליה שאני אומר כל העונה אמן יותר מדאי אינו אלא טועה. תנו רבנן אין עונין לא אמן חטופה ולא אמן קטופה ולא אמן יתומה ולא יזרוק ברכה מפיו. בן עזאי אומר כל העונה אמן יתומה יהיו בניו יתומים חטופה יתחטפו ימיו. קטופה יתקטפו ימיו וכל המאריך באמן מאריךין לו ימיו ושנותיו:

רש"י לטעום איתמר. אין חילוק בדבר אלא שחייב לומר כלשון רבו: קדים. רבה בר בר חנה לישב על השלחן ולשנות לבנו הלכות סעודה לפי שהחתן רגיל לבצוע והוא מלמדו היאך יעשה: לבצוע. לפרוס הפרוסה מן הפת. עד שיכלה אמן מפי העונים. אמן אחר ברכת המוציא דאף עניית אמן מן הזכרה היא ואמרי' בפרק כילד מצרכין כריך שתכלה ברכה קודם צליעה: חטופה. שקורין את האל"ף בחטף ולא בפתח ואומר אמן והוא כריך לומר אמן: קטופה. שמחסר קריאת הנו"ן שאינו מוציאה צפה שתהא ניכרת: יתומה. שלא שמע הזכרה אלא ששמע שעונין אמן. והא דאמרינן בפרק החליל שבאלכסנדריא של מצרים היו מניפים בסודרים כשהגיע עת לענות אמן אלמא לא שמעו וקא ענו, הנהו מידע ידעי שהם עונים אמן אחר ברכה ועל איזה ברכה הם עונים אלא שלא היו שומעין את הקול: ולא יזרוק ברכה מפיו. במהירות שדומה עליו כמשא אלא שחוק קבוע הוא לו:

זוהר בשלח דף נ"ח ע"א

רבי חזקיה פתח ואמר (תהלים י) למה ה' תעמוד ברחוק תעלים לעתות

בצרה בשעתא דחובי עלמא גרמו קודשא בריהו הוא סליק לעילא לעילא
 ובני נשא צוחין ונחתין דמעין ולית מאן דישגח עליהו מאי טעמא בגין
 דאיהו סליק לעילא לעילא ותשובה אתמנע מנייהו פדין כתיב (שמות טו)
 וברב גאונך תהרס קמיה. רבי יצחק אמר האי קרא בשעתא דיתלבש
 קודשא בריהו הוא גאונך על עממיה דיתפנשון עליה כמה דכתיב (תהלים
 ב) ורוזנים נוסדו יחד על ה' ועל משיחו. ותאנא זמינן אינון שבועין
 קסטורין מפל עיבר (נ"א עמין) לאתפנשא בההוא זמנא באוכלוסין דכל
 עלמא ולמעבד קרבא על ירושלם קרתא קדישא ולאחדא עיטין עליה
 דקודשא בריהו הוא. ומאי אמרי נוקים על פטרונא בקדמיתא ולבתר על
 עמיה ועל היכליה פדין זמין קודשא בריהו הוא לחייכא עליהו דכתיב (שם)
 יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו. בההוא זמנא ילבש קודשא בריהו הוא
 גאונך עליהו וישצינון מן עלמא כמה דכתיב (זכריה י"ד) וזאת תהיה
 המגפה אשר יגוף ה' את כל העמים אשר צבאו על ירושלם המק בשרו
 והוא עמד על רגליו. רבי אבא אמר משמיה דרבי ייסא סבא והכי אמר
 רבי שמעון זמין קודשא בריהו הוא לאחיא לכל אינון מלכין דעקו
 לישראל ולירושלם לאנדריאנוס ולופינוס ונבוכדנצר ולסנחריב ולכל
 שאר מלכי עמין דחריבו ביתיה ולשלטאה לון פקדמיתא ויתפנשון עמהון
 שאר עמין וזמין קודשא בריהו הוא לאתפרעא מנייהו באתגלייא סחרני
 ירושלם הדא הוא דכתיב (שם) וזאת תהיה המגפה אשר יגוף ה' את כל
 העמים אשר צבאו על ירושלם אשר יצבאו לא כתיב אלא אשר צבאו כדין
 כתיב (שמות ט"ז) וברב גאונך תהרס קמיה ודא לזמנא דאתי משיחא כתיב
 ושירתא דא שירתא דעלמין היא :

תרגום הזוהר רבי חזקיה פתח וואמר, למה ה' פעמוד צרחוק וגו'. צשעה
 שְׁעוֹנוֹת הָעוֹלָם גּוֹרְמִים, הַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא עוֹלָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וּבְנֵי
 הָאָדָם לוֹעָקִים וּמוֹרִידִים דְּמַעוֹת, וְאִין מִי שֵׁיִשְׁגִיחַ עֲלֵיהֶם. מֵהוּ הַטַּעַם.
 מִשּׁוּם שֶׁהַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא נִסְתַּלֵּק לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְנִמְנָעָה מֵהֶם הַתְּשׁוּבָה.
 אִזְ כְּתוּב, וּבְרַב גְּאוּנְךָ תִּהְרָס קַמִּיךָ. רַבִּי יִצְחָק אָמַר מִהֲרָא זֶה, הוּא צְשָׁעָה
 שֶׁהַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא מְתַלְצֵשׁ בְּגִלְיוֹת עַל הָעַמִּים שֵׁיִתְאַסְפוּ עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
 וְרוֹזְנִים נֹסְדוּ יַחַד עַל ה' וְעַל מְשִׁיחוֹ. וְלִמְדֵנוּ, עֲתִידִים שְׂבָעִים שָׁרֵי לְצִלּוֹת
 לְהִתְאַסֵּף מִכָּל כָּד צֵעַת הַהֵיחָל עִם הַלְּבָבוֹת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, וְלַעֲשׂוֹת מְלַחְמָה
 עַל יְרוּשָׁלַיִם הָעִיר הַקְּדוּשָׁה וְלִטְפֹס עֲלוֹת עַל הַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא. וּמֵה
 אֲוִמְרִים, נָקוּם עַל הַפְּטָרוֹן מִתְּחִלָּה, וְאַחֵר כָּךְ עַל עַמּוֹ וְעַל הַיִּכְלוֹ. אִז
 עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא לְצַחֵק עֲלֵיהֶם, שֶׁכְּתוּב יוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם יִשְׁחַק ה' יִלְעַג
 לָמוֹ. צְזַמֵּן הַהוּא, יִלְבֹּשׁ הַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא גִלְיוֹת עֲלֵיהֶם, וַיְכַלֵּה אֹתָם מִן
 הָעוֹלָם. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְזֹאת תִּהְיֶה הַמַּגֵּפָה וְגו'. רַבִּי חֲזָא אָמַר מִשְׁמוֹ שֶׁל רַבִּי
 יִיסָא סָבָא, וְכֵן אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא לְהַחְיוֹת כָּל יִלְכוּ
 הַמְּלָכִים שֶׁהֲלִירוּ לְיִשְׂרָאֵל וְלִירוּשָׁלַיִם, דְּהֵינּוּ אֶת אֲנִדְרִיאָנוּס, אֶת לוֹפִינוּס,

וּנְבוֹכַדְנֶצַּר, וְאֶת סַנְחֶרִיב, וְאֶת כָּל שָׂרֵי מַלְכֵי הָעוֹלָם, שֶׁהִחֲרִיבוּ בֵּיתוֹ, וַיִּתְּנוּ
לָהֶם מְמִשְׁלָה כְּמִתְחִלָּה, וַיִּחַסְפוּ עִמָּהֶם שָׂרֵי הָעַמִּים וַיִּלְחֲמוּ עַל יְרוּשָׁלַּיִם,
וַעֲתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַפְרֵעַ מֵהֶם בְּגִלְוֵי סְבִיב יְרוּשָׁלַּיִם. וְזֶה שֶׁנֶּחְמַר
וְזֶה תְּהִיָּה הַמַּגֵּפָה הַשָּׂר יִגּוֹף ה' אֶת כָּל הָעַמִּים הַשָּׂר לְבָאוֹ עַל יְרוּשָׁלַּיִם.
הַשָּׂר יִכְבְּדוּ לֹא כְּתוּב, אֲלָא הַשָּׂר לְבָאוֹ, לְשׁוֹן עֲבָר, כִּי סוֹבֵב עַל נְבוֹכַדְנֶצַּר
וְכוּ' שֶׁכְּבָר לְבָאוֹ. אִז כְּתוּב, וּבְרַב גְּאוּנָה תִּהְרַם קְמִיָּה. וְזֶה כְּתוּב, לְזִמְנוֹ שֶׁיִּבְאֶה
הַמַּשִּׁיחַ, וְשִׁירָה זֹ, שִׁירַת עוֹלָם הִיא. וּבְרִוּחַ אֲפִיָּה נִעְרַמְנוּ מִיָּם: הֵינּוּ בְּאוֹתוֹ
זְמַן. וְעַל כֵּן, יִשִּׁירוּ בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, וּבְזִמְנוֹ מֶלֶךְ הַמַּשִּׁיחַ, וּבְזִמְנוֹ שֶׁל גּוֹג וּמְגוּג.
נִכְבְּדוּ כְּמוֹ נֵד, הוּא לְזִמְנוֹ הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא שְׂמַחַת כָּל הָעוֹלָמוֹת:

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות תפלה פרק י"ב

א. אין הקורא רשאי לקרות עד שיאמר לו גדול שבצבור לקרות ואפלו חזן
הכנסת או ראש הכנסת אינו קורא מעצמו עד שיאמרו לו הצבור או גדול
שבָּהֶם לקרות. וצריך אחד לעמוד עמו בשעת קריאה כדרך חזן העומד עם
הקוראין: **ב.** הקורא יש לו לדלג במקום למקום בענין אחד כגון אחרי
מות ואף בעשור שבפרשת אמור אל הכהנים והוא שלא יקרא על פה שאסור
לקרות שלא מן הכתב אפלו תיבה אחת ולא ישקא בדילוג אלא כְּדֵי שִׁישְׁלִים
המתורגמן תרגום הפסוק:

מוסר

מספר חסידים ס"י קמ"ו קמ"ז

אם הביא אדם את עצמו לידי חשד ומחול לכל החושדים כי הוא גורם
לעצמו: זמירות היו לי חוקיך דוד מניח כל זמירות ושירות שבעולם לעסוק

בַּתּוֹרָה וְהָיָה קוֹרָא אֶת הַטְּעָמִים בְּנַעֲיֻמוֹתָיו וּבַטְּעָמוֹתָיו וּבְזַמִּירוֹת אָבֶל
אוֹתָם הַהוֹלְכִים וְאוֹמְרִים הַמְקַרְאוֹת דְּרָךְ לְצִים וְהֵם בְּפִיָּהֶם כְּשִׁיר שֶׁל עֲגָבִים
עֲתִידָה תּוֹרָה שֶׁתִּצְעַק עֲלֵיהֶם וְאוֹמְרֵת רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם בְּנִיף עֲשָׂאוּנִי כְּכִנּוֹר
וּבְשָׁעָה שֶׁהֵם קוֹרְאִים בִּי בְּמְרוּצָתָם אוֹ אֵינָם קוֹרְאִים בְּמִזְמוּרֵי הַטְּעָמִים
וְגַם הַמְּפַסְיָקִים הַמְקַרְאוֹת בְּדַבְרֵי עֲלֵיהֶם הִיא צוּעֶקֶת וְאוֹמְרֵת שְׁמוֹנֵת
אֲלָפִים וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת פְּסוּקִים פְּסַקְתָּנִי וְהֵם פְּסַקוּ יוֹתֵר מִשְּׂשִׁים רְבוּא וְעוֹד
הֵם עוֹשִׂים בִּי אֵף מֵה שְׂאִין לַעֲשׂוֹת בְּשִׁיחַת חוֹלִין. אָדָם מְדַבֵּר חוֹלִין אֵינוֹ
פוֹסֵק מְדַבֵּר לְדַבֵּר אַחֵר וְהֵם מְפַסְיָקִים דְּבָרֵי לַעֲסוֹק בְּדַבְרֵי בְּטָלִים:

מסעי יום שני תורה

יכין בקריאת ארבע פסוקים אלו שהם כנגד ד' דמילוי יו"ד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה:

^(א) וַיִּסְעוּ מֵאֲתָם וַיָּשֻׁב עַל-פִּי הַזְּזִירָת אֲשֶׁר עַל-
פְּנֵי בַּעַל צְפוֹן וַיִּזְזֶנּוּ לַפְּנֵי מִגְדָּל: וּנְטְלוּ מֵאֲתָם וְתָבַע עַל
פּוֹם חִירְתָּא דִּי קְדָם בְּעֵיל צְפוֹן וּשְׂרוּ קְדָם מִגְדָּל: ^(ב) וַיִּסְעוּ מִפְּנֵי
הַזְּזִירָת וַיַּעֲבְרוּ בְּתוֹךְ-הַיָּם הַמְּדַבְּרָה וַיִּלְכְּדוּ
דְּרָךְ עֲלֵישֵׁת יָמִים בְּמִדְבָּר אֲתָם וַיִּזְזֶנּוּ בְּמִרְהָ:
וּנְטְלוּ מִן פּוֹם חִירְתָּא וַעֲבְרוּ בְּגוֹ יָמָא לְמִדְבָּרָא וְאַזְלוּ מִהַלָּךְ תְּלַתָּא יוֹמִין
בְּמִדְבָּרָא דְאֲתָם וּשְׂרוּ בְּמִרְהָ: ^(ג) וַיִּסְעוּ מִבְּמִרְהָ וַיָּבֹאוּ אֵילְמָה
וּבְאֵילָם שְׁתֵּיתִים עֵשִׂירָה עֵינֵת מַיִם וְשַׁבְּעִים
תְּמָרִים וַיִּזְזֶנּוּ-שָׁם: וּנְטְלוּ מִמִּרְהָ וְאַתּוּ לְאֵילָם וּבְאֵילָם תְּרִי עֵשֶׂר
מִבּוּעֵין דְּמִנּוּ וְשַׁבְּעִין דְּקִלְיוֹ וּשְׂרוּ תַמְנוּ: ^(ד) וַיִּסְעוּ מֵאֵילָם וַיִּזְזֶנּוּ
עַל-יָם-סוּף: וּנְטְלוּ מֵאֵילָם וּשְׂרוּ עַל יָמָא דְסוּף:

נביאים - ירמיה - פרק ב

(א) כִּי עֲבָרוּ אֵימִי כְּתִיבִים וּרְאוּ וְקָדַר עֲלֵהֶם

וְהִתְבוֹנְנוּ מְאֹד וּרְאוּ הֵן הִיִּתְהָ כֹּאֲתָ: אָרִי עֵיבְרוּ לְנִגְוֹת
כְּתָאִי וְחִזּוּ וְלִמְדִינַת עֲרַבְאִי שְׁלַחוּ וְאַסְתְּכְלוּ לְחֻדָּא וְחִזּוּ עִמְמִנְא דְגִלּוּ מִכְּרֻד לְכְרֻד
וּמִמְדִּינָה לְמִדִּינָה נְטֻלִין יַת טַעוּתְהוֹן וּמוּבְלִין לְהוֹן עִמְהוֹן וּבְאַתְר דְּאִינּוּן שְׁרוּן
פְּרִסִין יַת מְשַׁכְּנִיהוֹן וּמְקִימִין יַת טַעוּתְהוֹן וְסִגְדִין לְהוֹן אִידָא הִיא אוּמָא וְלִישׁוֹן
דְּעִבְדַּת כְּוַתְכוּן בֵּית יִשְׂרָאֵל :

רס"י חיי כתיים . לחיי כתיים : חיי . אישל"ק צלעז : וקדר שלחו . ולקדר
שלחו לראות מנהגם : והתבוננו מאד . ושימו לב להסתכל בדבר יפה : הן .
כמו אם , אם המיר גוי מהם את אלהיו ואע"פ שהמה לא אלהים ועמי
המיר את כבודו אשר בו היה נכבד וכתיים וקדריים יושבי אוהלים ורועי
מקנה ונוסעים והולכים ומטלטלין ממרעה למרעה וממדבר למדבר ונושאים
את אלהיהם עמהם למקום שחונים שם ואני נשאתי אתכם עד אשר קבעתי
אתכם והנחתם אותי כך ת"י ורבותינו אמרו כתיים עובדים למים וקדריים
עובדים לאש ואע"פ שידעים שהמים מכבין את האש לא הניחו את אלהיהם
:

(יא) הַהִיבִיר גֹּיִל אֱלֹהִים וְהִבָּה לֹא אֱלֹהִים וְעַמִּי

הַבִּיר כְּבוֹדוֹ בְּלוֹא יוֹעִיל: הָא עִמְמִנְא לָא שְׁבָקוּ פּוּלְחוֹן טַעוּתָא
וְאִינּוּן טַעְנוּ דְלִית בְּהוֹן צְרוּדָא וְעַמִּי שְׁבָקוּ פּוּלְחָנִי דִי בְּדִילִיה אָנָּא מִיִּיתִי עֲלִיהוֹן
יְקָרָא וְאַזְלוּ בְּתֵר דְלָא יִהְנוּ לְהוֹן :

רס"י צלא יועיל . בעכו"ם שאין בה תועלת :

(יב) שִׁבּוּ שְׂמִים עַל-זֹאת וּשְׁעֲרוּ זֹרְבוּ מְאֹד

נְאֻם-יְהוָה: אֲתַאֲבִלוּ שְׂמִינָא עַל כְּדִין עַל אֲרַעָא דְיִשְׂרָאֵל דְּעִתִּידָא לְמַחְרַב
וְעַל בֵּית מִקְדָּשָׁא דְּעִתִּיד לְאַצְטַדָּאָה וְעַל דְּעִבְדִין בִּישׁוּן עֲבָדוּ עִמִּי לְחֻדָּא אֲמַר יְיָ :

רש"י שמו שמים . ל' תמהון כמו השתוממו והוא לשון כווי כמו אם כה יאמרו אלינו דומו (שמואל א יד) : ושערו . לשון סער : חרצו מאל . כאילו אתם נחרצים על בית המקדש שעתיד ליחרב :

(ג) **כִּי-שִׁדְתֵימ רָעוֹת עָשְׂתָה עִמִּי אֱתִי עֲזָבוּ מִקְּוֹר**
א בַּיָּמִים זֵזִים כְּלוֹזְצָב לָהֶם בְּאֲרוֹת בְּאֲרֹת
זֵשֶׁבֶרִים אֲשֶׁר לֹא-יִכְלוּ הַבַּיִם: אָרִי תַרְתִּין בִּישִׁין עֲבָדוּ
עמי פולחני שבקו די בדיליה אנא מייתי עליהון יקרא כמבוע דמיין דלא פסיק ושעו בתר טענתא דאינון להון פגובין תבירין דלא יכלין לקיימא מיא :

רש"י שתיס רעות . אם המירו יראתם בכיוולא זה יש כאן רעה אחת ועכשין שאותי עזבו שאני מקור מים חיים ללכת אחרי העכו"ם שהם כזרות של מים מכונסין ונסזרין ונסדקין ומימיהם נזלעים בסדקיהם הרי שתיס רעות : לחלוצ . לחפור : אשר לא יכילו . טינדרונ"ט זלעז את מימיהם שהמים מטשטשין את שפתם וכותליהם והם נופלין :

כתובים - תהילים - פרק מד

(יב) **תִּתְּנֵנוּ כְּצֶאֱן בַּמַּאֲכָל וּבַצֹּלִים זְרִיתֵנוּ:** מִסְרְתָנָא חִידָא
ענא למיכלא וביני עממא בדרתא יתנא :

רש"י זריתנו . אפנדישנו"ש זלע"ז :

(ג) **תִּמְכֹּר-עֵמֶךָ בְּלֹא-הוֹן וְלֹא-רְבִית**
בְּמוֹזֵירֵיהֶם: זבנתא עמד מגן דלא ממונא ולא אסגינתא קנגנא בפרויגיהון

תְּשִׁיבֵנוּ זָרְפָה לְשִׁכְנֵינוּ לַעֲגָ וְקָלָס (ד)

לְסִבֵּיבוֹתֵינוּ: שׁוֹיִתְנָא קְלָנָא לְשִׁיבְנָא מִמְקוּנְתָא וְתוֹרְפִיתָא לְחִזְרֵנוּתְנָא

תְּשִׁיבֵנוּ בְּשֵׁל בְּגוֹיִם מְזוֹד-רְאֵשׁ בְּלֵאמִים: (ט)

שׁוֹיִתְנָא לְמִתְלָא בְּעַמְמָא טְלָטוּל רִישָׁא בְּאוּמָא :

משנה פסחים פרק ט

א. מי שְׁהִיָּה טָמֵא אוֹ בְּדָרְךְ רְחוּקָה וְלֹא עָשָׂה אֶת הַרְאָשׁוֹן, יַעֲשֶׂה אֶת הַשְּׂנִי. שָׁגַג אוֹ נֶאֱנַס וְלֹא עָשָׂה אֶת הַרְאָשׁוֹן, יַעֲשֶׂה אֶת הַשְּׂנִי. אִם כֹּהֵן, לָמָּה נֶאֱמַר טָמֵא אוֹ שְׁהִיָּה בְּדָרְךְ רְחוּקָה, שְׂאֵלוֹ פְּטוּרִין מִן הַהֶכְרֵת, וְאֵלוֹ חִיבִין בְּהֶכְרֵת:

בְּרֵטוּרָה (ה) מי שְׁהִיָּה טָמֵא. שְׂאֵלוֹ פְּטוּרִים מִן הַכֶּרֶת. הַטְּמֵא אוֹ שְׁהִיָּה בְּדָרְךְ רְחוּקָה פְּטוּרִין מִן הַכֶּרֶת וְעִיקַר כֶּרֶת בְּפֶסַח רֵאשׁוֹן, וְעִיקַר כֶּרֶת בְּפֶסַח רֵאשׁוֹן הוּא לְפִיכָךְ אִם לֹא עָשָׂה פֶסַח שְׁנֵי פְּטוּרִים מִן הַכֶּרֶת: וְאֵלוֹ חִיבִין בְּהֶכְרֵת. הַשְּׂגוּג אוֹ הַאֲנוּס חִיבִין הֵיוּ בְּפֶסַח רֵאשׁוֹן אֲלֹא שֶׁהִשְׁגִּיחַ וְהַאֲנוּס עִכְבָּתוֹ, וְכִשְׁהִזִּידוֹ וְלֹא עָשָׂה פֶסַח שְׁנֵי חִיבִין בְּהֶכְרֵת, כְּדֹכְתִיב (בְּמִדְבָר ט) וְהֵאִישׁ אֲשֶׁר הוּא טְהוֹר וּבְדָרְךְ לֹא הִיָּה וְחָדַל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְנִכְרְתָהּ, מִשְׁמַע דַּעַל כֹּל אֲשֶׁר שָׁגַגוֹת וְאוֹנְסִין שְׂאֵרְעוּ בְּרֵאשׁוֹן חוּץ מִטְּמֵא וְדָרְךְ רְחוּקָה חִיבִין כֶּרֶת אִם לֹא עָשָׂה פֶסַח שְׁנֵי:

ב. אֵיזוֹ הִיא דְרָךְ רְחוּקָה, מִן הַמּוֹדִיעִים וְלַחוּץ, וְכִמְדַּתָּה לְכֹל רוּחַ, דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר, מֵאֲסִקְפַת הָעֶזְרָה וְלַחוּץ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, לְפִיכָךְ נִקְוֶה עַל הַיּוֹמֵר, לֹא מִפְּנֵי שֶׁרְחוּקָה וְדָאִי, אֲלֹא מֵאֲסִקְפַת הָעֶזְרָה וְלַחוּץ:

בְּרֵטוּרָה (ו) מִן הַמּוֹדִיעִים. שֶׁם מִקוּם רְחוּק מִירוּשָׁלַיִם מֵהֵלֶךְ חֹמֶשׁ עֶשְׂרֵה מִיּוֹלָיו, וְהוּא שִׁיעוֹר מֵהֵלֶךְ אֲדָם צִינוּנִי צִימִי נִיסָן וַיִּמֵי תִשְׁרִי שְׁהִימִים וְהַלִּילוֹת שׁוֹיִם מֵהַנֶּזֶק הַחֲמָה עַד צִין הָעַרְבִים שְׁהוּא שְׁעַת הַקְּרִבָּה הַקְּרִבָּה: חוּץ לְאֲסִקְפַת הָעֶזְרָה. אֲפִילוּ הִיָּה קְרוֹב לִירוּשָׁלַיִם וְחָלָה וְנִתְעַכַּב וְלֹא הִגִּיעַ לְאֲסִקְפַת הָעֶזְרָה עַד סוּף שְׁעַת הַקְּרִבָּה הַקְּרִבָּה, נָדוֹן בְּדִין דְרָךְ רְחוּקָה. וְרַבִּי עֲקִיבָא סָבַר שְׂאִין לוֹ אֲלֹא דִין נֶאֱנַס אֲבָל לֹא דִין

דרך רחוקה, הואיל והיה מן המודעות ולפנים. והלכה כר' עקיבא: לפיכך נקוד על ה'. של רחוקה. אני שמעתי לדוּס, רחוק חמש אמות מאסקופת העזרה, שאפילו אינו רחוק אלא חמש אמות בלבד בסוף שעת [הקרבת] הקרבן נדון בדין דרך רחוקה:

ג. מה בין פסח ראשון לשני, הראשון אסור בבל יראה ובל ימצא, והשני, מצה וְחֶמֶץ עִמּוֹ בְּבֵית. הראשון טעון הֵלֵל בְּאַכִּילָתוֹ, וְהַשְּׁנִי אֵינוֹ טֶעוֹן הֵלֵל בְּאַכִּילָתוֹ. זֶה וְזֶה טֶעוֹן הֵלֵל בְּעִשְׂיָתוֹ, וְנֶאֱכָלִין צְלִי עַל מִצּוֹת וּמְרוֹרִים, וְדוּחִין אֶת הַשְּׁבֵת:

ברטנורה (ג) והשני חמץ ומלה עמו בבית. דכתיב (במדבר ט) כל חוקת הפסח יעשו אותו, משמע מלכות שבגופו כגון כלי ועל מלכות ומרורים יאכלוהו עושין אותו ככל חוקת הפסח, אבל מלכות שעל גופו ממקום אחר כגון תשבתו שאור ולא תשחט על חמץ אין עושין אותו ככל חוקת הפסח: הראשון טעון הֵלֵל באכילתו וכו'. דכתיב (ישעיה ג) השיר הזה יהיה לכם כליל התקדש חג, ליל המקודש לחג שהוא פסח ראשון טעון הֵלֵל, ושאינו מקודש לחג אינו טעון הֵלֵל: זה וזה טעונים הֵלֵל בעשייתו. דלילה מיעט הקרא משיר, יום לא מיעט:

ד. הפסח שפא בטמאה, לא יאכלו ממנו זבין וזבות נדוֹת וְיוֹלְדוֹת. וְאִם אָכְלוּ, פְּטוּרִים מִכֶּרֶת. רַבִּי אֶלְעָזָר פּוֹטֵר אֶף עַל בֵּיאַת מִקְדָּשׁ:

ברטנורה (ד) לא יאכלו ממנו זבין. דגבי טמא לנפש כתיב איש, דדרשנין מיניה איש נדחה ואין כבוד נדחין, [אבל גבי זיבה אף כבוד נדחין]: ואם אכלו פטורים מכרת. דלכול קדשים בטומאת הגוף דכתיב (ויקרא ז) כל טהור יאכל בשר, וסמיך ליה והנפש אשר תאכל בשר כו' וטומאתו עליו ונכרתה, בשר הנאכל לטהורים, טמאים חייבין עליו משום טומאה, ושאינו נאכל לטהורים כגון פסח הבא בטומאה אין טמאין חייבין עליו משום טומאה: אף על ביאת מקדש. פוטר הזבין והזבות, אם נכנסו למקדש פטורים כשהפסח נדחה מפני הטומאה, דכתיב (במדבר ח) וישלחו מן המחנה כל כרוע וכל זב וכל טמא לנפש, בזמן שטמאי מתים משתלחין, זבין ומטורעים משתלחין. אין טמאי מתים משתלחין, אין זבים ומטורעים משתלחין. ותנא קמא לא דריש לקרא להכי, דכולהו אנטריכו לחלקם ממחנותיהם. ואין הלכה כר' אליעזר:

ה. מה בין פסח מצרים לפסח דורות, פסח מצרים מקחו מבְּעֶשׂוֹר, וְטֶעוֹן הַזָּאֵה בְּאַגְדַּת אֲזוֹב עַל הַמִּשְׁקוֹף וְעַל שְׁתֵּי מְזוֹזוֹת, וְנֶאֱכָל בְּחִפְזוֹן בְּלִילָה אֶחָד, וּפְסַח דְּדוֹרוֹת נוֹהֵג כָּל שְׁבֻעָה:

ברטנורה (ה) לילה אחד, ופסח דורות נוהג כל שבועה. מתניתין חסורי מחסרה והכי

קתני, ונאכל בחפזון כלילה אחד וחמוצו כל היום ופסח דורות חמוצו נוהג כל שבעה, דפסח מלכדים כתיב (שמות יג) ולא יאכל חמץ היום אתם יולאים, קרי ביה לא יאכל חמץ היום שאתם יולאים בלכד:

ו. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ, שְׁמַעְתִּי שְׁתַּמּוּרַת הַפֶּסַח קָרְבָּה, וּתַמּוּרַת הַפֶּסַח אֵינָה קָרְבָּה, וְאֵין לִי לְפָרֵשׁ. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, אֲנִי אֶפְרָשׁ. הַפֶּסַח שְׁנִמְצָא קֹדֶם שְׁחִיטַת הַפֶּסַח, יִרְעָה עַד שְׂיִסְתָּאב, וְיִמְכֹר, וְיִקַּח בְּדָמָיו שְׁלָמִים, וְכֹן תַּמּוּרָתוֹ. אַחַר שְׁחִיטַת הַפֶּסַח, קָרַב שְׁלָמִים, וְכֹן תַּמּוּרָתוֹ:

ברטורה (ו) שמעתי. מרבתי: שתמורת הפסח קריבה. שלמים אחר הפסח: ותמורת הפסח אינה קריבה. ויש תמורת פסח שאינה קריבה היא ענמה שלמים, אלא תרעה עד שיפול בה מום ותמכר ויביא בדמיה שלמים, דמותר הפסח קרב שלמים: ואין לי לפרש. שכחתי על אי זו שמעתי תקרב, ועל איזו תרעה עד שתסתאב: הפסח. שאבד והפריש אחר תחתיו ונמלא פסח ראשון קודם שחיטת השני, שהיה עומד לפנינו בשעת שחיטה, הרי קבעתו שעת שחיטה בשם פסח, וזה שלא הקריבו דחהו בידיים ולא יקרב הוא ענמו שלמים: עד שיסתאב. שיפול בו מום שלא יהיה ראוי לקרב: וכן תמורתו. אם המיר בו בהמת חולין אחרי כן: לאחר הפסח. כלומר ואם לאחר שחיטת השני נמלא, הרי לא קבעתו שעת שחיטה בשם פסח, ולא נדחה בידיים, ויקרב הוא ענמו שלמים: וכן תמורתו. והוא הדין דמאי ר' יהושע למתני בפסח ענמו, יש פסח קרב ויש פסח שאינו קרב:

ז. הַמְּפָרִישׁ נִקְבָּה לְפִסְחוֹ אוֹ זָכַר בֶּן שְׁתֵּי שָׁנִים, יִרְעָה עַד שְׂיִסְתָּאב, וְיִמְכֹר, וְיִפְלוּ דָמָיו לְנִדְבָה. הַמְּפָרִישׁ פִּסְחוֹ וְמֵת, לֹא יִבְיָאנוּ בְּנוֹ אַחֲרָיו לְשֵׁם פֶּסַח, אֶלָּא לְשֵׁם שְׁלָמִים:

ברטורה (ז) ויפלו דמיו לנדבה. נותנים אותן המעות לתיבה שבמקדש ומקריבין מהן עולות נדבה: לא יביאנו בנו אחריו לשם פסח. דהוה ליה פסח שמתו בעליו ואין כאן מנויין:

ח. הַפֶּסַח שְׁנִתְעַרַב בְּזָבָחִים, כֵּלָן יִרְעוּ עַד שְׂיִסְתָּאבוּ, וְיִמְכְּרוּ, וְיִבְיָא בְּדָמֵי הַיֶּפֶה שְׂבֵהָן מִמֵּין זֶה, וּבְדָמֵי הַיֶּפֶה שְׂבֵהָן מִמֵּין זֶה, וְיִפְסִיד הַמּוֹתֵר מִבֵּיתוֹ. נִתְעַרַב בְּבָכוֹרוֹת, רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, אִם חֲבוּרַת כְּהֲנִים, יֵאָכְלוּ:

ברטורה (ח) הפסח שנתערב. שלשה טלאים, אחד של פסח, ואחד של אשם, ואחד

של עולה, שנתערבו. כולן ירעו עד שיסתאזבו: ויביא בדמי היפה שבהן. עולה דשמה יפה שבהן עולה היה. ובדמי היפה שבהן דשמה היפה אשם היה. ובדמי היפה שבהן פסח אשם קודם הפסח נסתאזבו כולן, ואשם לאחר הפסח נסתאזבו יביאם לשלמים דשמה היפה פסח היה. ואותו מותר שרריך להוסיף על השנים עד שגיעו לדמי היפה, יפסיד משלו. וכילד עושה, אשם היפה שבהן שוה סלע, מביא שלש סלעים מזיתו ונוטל הסלע האחת ואומר, כל מקום שהיא העולה הרי היא מחוללת על סלע זו, ויביא ממנה עולה. ונוטל הסלע השניה ואומר, כל מקום שהוא אשם הרי הוא מחולל על סלע זו, ויביא אשם זה אשם. וכן לשלמים: נתערב הפסח בצבורות. שמתן דמם ודמם הפסח שוה: ר' שמעון אומר אשם חבורת כהנים יאכלו. כולן צו זבילה. שהצבור נאכל לכהנים. ויקרב פסח לשם פסח בכל מקום שהוא, וזכורות לשם זכורות בכל מקום שהן. ואע"פ שהן ממעטין בזמן אכילת הצבור, שהצבור נאכל לשני ימים ולילה אחד ועכשיו אין אוכלין אותו אלא עד חלות כזמן הפסח ונמלאו מביאים קדשים לבית הפסול, ר' שמעון סבר שיכולין להביא קדשים לבית הפסול. ורבנן פליגי עליה ואמרי ירעו כולן עד שיסתאזבו ויביא מעות בדמי היפה שבהן כדאמרן בפסח שנתערב בזבחים ואין הלכה כר' שמעון:

ט. חבורה שאבד פסחה, ואמרה לאחד, צא ובקש ושחוט עלינו, והלך ומצא ושחט, והם לקחו ושחטו, אם שלו נשחט ראשון, הוא אוכל משלו, והם אוכלים עמו משלו, ואם שלקו נשחט ראשון, הם אוכלין משלקו, והוא אוכל משלו. ואם אינו ידוע איזה מהן נשחט ראשון, או ששחטו שניהן כאחד, הוא אוכל משלו, והם אינם אוכלים עמו, ושלקו יצא לבית השרפה, ופטורין מלעשות פסח שני. אמר להן, אם אחרתי, צאו ושחטו עלי. הלך ומצא ושחט, והן לקחו ושחטו. אם שלקו נשחט ראשון, הן אוכלין משלקו, והוא אוכל עמהן. ואם שלו נשחט ראשון, הוא אוכל משלו, והן אוכלין משלקו. ואם אינו ידוע איזה מהם נשחט ראשון, או ששחטו שניהם כאחד, הן אוכלין משלקו, והוא אינו אוכל עמהן, ושלו יצא לבית השרפה, ופטור מלעשות פסח שני. אמר להן ואמרו לו, אוכלין כלם מן הראשון. ואם אין ידוע איזה מהן נשחט ראשון, שניהן יוצאין לבית השרפה. לא אמר להן ולא אמרו לו, אינן אחראין זה לזה:

ברטנורה (ט) לא ובקש. את האבוד ושחוט עלינו: אשם שלו נשחט ראשון. הואיל והם אמרו לו שחוט עלינו על שלו הם נמנים, ושלמה ישרף, דפסח בלא בעלים הוא ואוכלים כולם משלו: ואשם שלהן נשחט ראשון. הוא אוכל משלו, שהרי לא נמנה על שלהן. והן אוכלין משלהן, שהרי חזרו בהן מן האבוד ומשכו ידיהן ממנו: והן אינן אוכלין עמו. שמה שלהן נשחט ראשון ומשכו ידיהם מזה: ושלמה יצא לבית השריפה. שמה שלו נשחט ראשון ואינן נמנין על השני: ופטורים מפסח שני. דממה נפשך

[בראשון] [באחד] נמנו, ואכילה לא מעכבא: אמר להן. אותו היחיד שהלך לבקש את האבד, אם אחרתי תמנוני עמכם ושחטו עלי. והם לא אמרו לו שחוט עלינו: הוא אוכל עמהן. ואלו יקרף, כיון שהמנוהו על שלהן הרי נמשך מן הראשון וחזר בו משליחותו: ואלו יאל לבית השריפה. שמא שלהן נשחט ראשון ונמשך [ומבטלו, שהרין עשאו שלוחיו: ופטור מפסח שני. לממה נפשך בראשון נמנה, ואכילה לא מעכבת: אמר להן. שחטו עלי אם אחרתי: ואמרו לו. בקש ושחוט עלינו: יאכלו כולם מן הראשון. דהוא שלוחם והם שלוחיו: ואם אין ידוע איזה ראשון שניהם ישרפו. ופטורים מפסח שני: אין חייבין באחריות זה לזה. אין להם טענה זה על זה. אין חוששין איזה ראשון, אלא הוא אוכל משלו והן אוכלין משלהן:

י. שְׁתֵּי חֲבוּרוֹת שֶׁנִּתְעַרְבוּ פְּסָחֵיהֶן, אֵלוּ מוֹשְׁכֵינָן לָהֶם אֶחָד וְאֵלוּ מוֹשְׁכֵינָן לָהֶן אֶחָד, אֶחָד מֵאֵלוּ בָּא לוֹ אֶצֶל אֵלוּ, וְאֶחָד מֵאֵלוּ בָּא לוֹ אֶצֶל אֵלוּ, וְכֵן הֵם אוֹמְרִים, אִם שָׁלַנּוּ הוּא הַפֶּסַח הַזֶּה, יִדְיָךְ מְשׁוּכּוֹת מְשָׁלָךְ וְנִמְנִיתָ עַל שָׁלַנּוּ, וְאִם שָׁלָךְ הוּא הַפֶּסַח הַזֶּה, יִדְיֵנוּ מְשׁוּכּוֹת מְשָׁלַנּוּ וְנִמְנִינוּ עַל שָׁלָךְ. וְכֵן חֲמֵשׁ חֲבוּרוֹת שֶׁל חֲמִשָּׁה חֲמִשָּׁה, וְשָׁל עֶשְׂרֵה עֶשְׂרֵה, מוֹשְׁכֵינָן לָהֶן אֶחָד מִכָּל חֲבוּרָה וְחֲבוּרָה, וְכֵן הֵם אוֹמְרִים:

ברטורה (י) אלו מושכין להם אחד. מן הפסחים. ואלו מושכין להם אחד: אחד מבני חבורה זו בא לו אלל חבורה זו, ואחד מזו בא לו אלל זו: וכך הם אומרים. לאותו יחיד הבא אללם: אם שלנו הוא. אותו הפסח שמשכנו אלינו יפה בררנו את שלנו, המשך ידך משלך והמנה עמנו על שלנו: אם שלך הוא פסח זה. הרי אתה עליו וידינו משוכות משלנו ויהא לבני חבורה האחרת ונמנינו על זה שלך. נמצא אם החליפו הרי נמשכו כל החבורה משלהם ונמנו על אותו שבררו. וכך אומרים בני חבורה השניה ליחיד הבא אללם. ועל כרחם כריך אחד מאלו לבוא אלל אלו ולמנות עמהן, ולא אמרינן ימשכו אלו משלהן בכל מקום שהוא ואלו משלהן ויחזרו וימנו אלו על אחד ואלו על אחד, משום לאמרינן בצרייתא בגמרא לאסור למשוך כל בני החבורה מן הפסח ולהניחו בלא בעלים ושמא החליפו ורואים למשוך מפסחם ולימנות על אחר, כשאמרו הרי ידינו משוכות משלנו הרי נותר פסח בלא בעלים מיד, וזה אסור. ועכשיו כשאחד מחבורה זו בא אלל האחרת ממה נפשך אין כאן פסח בלא בעלים, אם יפה בררו להם הרי כל בני חבורתו עליו חוץ מן האחד שפירש מהן ומשך ידו, ואם החליפו הרי הלך אחד מהם עם פסחו, וכשמשכו הנותרים ידיהם הימנו, נשאר הוא עליו: וכן חמש חבורות של חמשה חמשה. בני אדם. שנתערבו פסחיהן. כל חבורה וחבורה מושכין להם אחד מן הפסחים, חמשה אנשים שבכל חבורה וחבורה [מתחלקין] לחמשה פסחים, אם החליפו לא יהא כאן פסח שאין אחד מבעליו הראשונים עליו: וכך הם אומרים. כשנעשו עתה החבורות החדשים אומרים

הארבעה לאחד, אם שלך הוא פסח זה הרי ידונו ארבעתנו מסולקות מארבעה פסחינו בכל מקום שהם ונמנינו עמד, וכן הוא ושלשה חוזרין ואומרין לשני, וכן הארבעה לכל אחד שזכורה. וכל חזורה וחזורה כן:

יא. שְׁנַיִם שְׁנַתְּעָרְבוּ פְּסָחֵיהֶם, זֶה מוֹשֶׁה לּוֹ אֶחָד, וְזֶה מוֹשֶׁה לּוֹ אֶחָד, זֶה מִמֶּנָּה עִמּוֹ אֶחָד מִן הַשּׁוֹק, וְזֶה מִמֶּנָּה עִמּוֹ אֶחָד מִן הַשּׁוֹק, זֶה בָּא אֶצֶל זֶה, וְזֶה בָּא אֶצֶל זֶה, וְכֵן הֵם אוֹמְרִים, אִם שְׁלִי הוּא פְּסַח זֶה, יָדִיד מְשׁוֹכֹת מְשַׁלֵּךְ וְנִמְנִיתָ עַל שְׁלִי. וְאִם שְׁלֵךְ הוּא פְּסַח זֶה, יָדִי מְשׁוֹכֹת מְשַׁלֵּי וְנִמְנִיתִי עַל שְׁלֵךְ:

זרעורה (יא) שנים שנתערבו פסחיהם. ראובן ושמעון שנתערבו פסחיהן, ראובן מושך לו אחד ושמעון מושך לו אחד. ראובן הולך וממנה עמו אחד מן השוק ואומר כל מקום שהוא פסח שלי הרי אתה נמנה עליו, וראובן בא לו אלל פסח שמשך לו שמעון, ושמעון בא לו אלל פסח שמשך לו ראובן, וכך אומר לו ראובן ליהודה הנשאר על פסח שמשך לו שמעון, אם שלך הוא פסח זה סיפה זירר לו שמעון תחלה, הרי ידי משוכות משלי והריני נמנה עמך על זה, ואם שלי הוא פסח זה, שלא כוונתי מתחלה לזרור יפה ואין זה פסח שנמנית עליו עם שמעון, הרי ידיך מסולקות משלך והמנה עמי על זה. ולכך הורדך להמנות עמו אחד מן השוק, שאם באו להתנות כשהן יחידים ולומר אם שלי הוא פסח זה ושלך שלך הרי יפה זררנו ואם לאו הרי אני מושך ידי משלי ונמנה על שלך, נמצא כשהוא מושך משלו הרי הוא מניח את פסחו בלא בעלים שעדיין לא נמנה עליו אחר. והא ליכא למימר שימנה כל אחד על של חברו קודם שימשוך ידו משלו, דאין נמנין על שני פסחים כאחד ואין זה מנוייו:

גמרא פסחים דף ק"ו ע"א

תנו רבנן (שמות כ) זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ זָכְרָהוּ עַל הַיּוֹם אֵין לִי אֶלָּא בַּיּוֹם בְּלִילָה מְנִין תִּלְמוּד לומר זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ. בְּלִילָה מְנִין אֲדַרְבָּה עֵיקַר קְדוּשָׁה בְּלִילָה הוּא קְדִישׁ דְּכִי קְדִישׁ תְּחִילַת יוֹמָא בְּעֵי לְקְדוּשֵׁי וְתוֹ בְּלִילָה מְנִין תִּלְמוּד לומר זָכוֹר אֶת יוֹם תְּנָא מִיְהָדָר אֶלְיָה וְקָא נְסִיב לִיה קָרָא דִּימָמָא. הֲכִי קְאָמַר זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ זָכְרָהוּ עַל הַיּוֹם בְּכִנְסָתוֹ אֵין לִי אֶלָּא בְּלִילָה בַּיּוֹם מְנִין תִּלְמוּד לומר זָכוֹר אֶת יוֹם

השֶׁבֶת בַּיּוֹם מָאִי מְבָרָךְ אָמַר רַב יְהוּדָה בּוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן. רַב אֲשִׁי אִיקְלַע לְמַחוּזָא אָמְרוּ לִיה לִיקְדִישׁ לָן מָר קִידוּשָׁא רַבָּא. הָבוּ לִיה סֵבַר מָאִי נִיהוּ קִידוּשָׁא רַבָּא אָמַר מְכַדִּי כָּל הַפְּרָכוֹת כְּלָן בּוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן אָמְרִי בְּרִישָׁא אָמַר בּוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן וְאָגִיד בֵּיה חֲזִייה לְהַהוּא סָבָא דְגַחֲוִין וְשִׁתִּי קָרִי אֲנַפְשִׁיה (קהלת ב) הַחֲכָם עֵינָיו בְּרָאשׁוֹ. אָמְרִי בְּנֵי רַבִּי חֲזִיָא מִי שְׁלָא הַבְּדִיל בְּמוֹצָאֵי שֶׁבֶת מְבָדִיל וְהוֹלֵךְ בְּכָל הַשֶּׁבֶת כְּלוּ וְעַד כְּמָה אָמַר רַבִּי זִירָא עַד רַבִּיעֵי בְּשֶׁבֶת כִּי הָא דִּיתִיב רַבִּי זִירָא קָמִיה דְּרַב אָסִי וְאָמְרִי לֵה רַב אָסִי קָמִיה דְּרַבִּי יוֹחָנָן וְיִתִּיב וְקָאֻמַר לַעֲנִין גִּיטִין חֲדָא בְּשֶׁבֶתָא תְּרִי וְתִלְתָא בְּתַר שֶׁבֶתָא. אַרְבַּע וְחֲמִשָּׁא וּמַעְלֵי יוֹמָא קָמִי שֶׁבֶתָא. אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי אָבֵל לֹא עַל הָאוֹר. אָמַר רַבִּי בְּרוּנָא אָמַר רַב הַנוּטֵל יָדָיו לֹא יִקְדָּשׁ. אָמַר לְהוּ רַב יַצְחָק בַּר שְׁמוּאֵל בַּר מֶרְתָּא אֶפְתִּי לָא נַח נַפְשִׁיה דְּרַב שְׁכַחְתִּינְהוּ לְשִׁמְעֵתִיהָ זִמְנִין סְגִיאִין הֵוָה קָאִימְנָא קָמִיה דְּרַב זִימְנִין דְּחַבִּיבָא עָלֶיהָ רִיפְתָא מְקַדָּשׁ אַרְיִפְתָּא זִמְנִין דְּחַבִּיבָא לִיה חֲמָרָא מְקַדָּשׁ אַחֲמָרָא:

רס"י לְהַדְּשׁוּ. מִשְׁמַע מַשְׁעָה שְׁמַתְקַדָּשׁ הַיּוֹם: אִין לִי אֲלֹא בַּיּוֹם. לְקַמִּיה פְּרִיד אֲדַרְבָּא עֵיקַר קְדוּשָׁה בְּלִילָה הוּא דַּכְּנִיסָתוּ הִיא קְדוּשָׁתוּ: קִידוּשָׁא רַבָּא. צַפֵּה"ג וְאֵהֲכִי קָרִי לִיה קִידוּשׁ' רַבָּא דַּאֲכַלְהוּ קִידוּשָׁא אֲמַרִי לֵה: וְאָגִיד בֵּיה. הַאֲרִיךְ צוּ: עַד רַבִּיעֵי בְּשֶׁבֶת. אֲבָל מַרְבִּיעֵי וְלַהֲלֵן גַּבִּי שְׁבַת הַבָּא מִתַּחַשְׁבָּ: לַעֲנִין גִּיטִין. אֲמַר לֵה ה"ז גִּיטִךְ ע"מ שְׁתַּנִּי לִי מֵאַתִּים זֶוּ אַחַר הַשְּׁבַת אִו שְׁאֲמַר קוֹדֵם הַשְּׁבַת תַּתְּנִי לִי: אֲבָל לֹא עַל הָאוֹר. אִם לֹא בִירַךְ מֵאוּרֵי הָאֵשׁ בְּמ"ס שׁוֹב אִינוּ מְצַדֵּךְ: הַנוּטֵל יָדָיו לֹא יִקְדָּשׁ. דְּקִידוּשָׁא מִפְּסִיק בֵּין נְטִילָה לְאֲכִילָה וְהוּי כְּהִיסַח הַדַּעַת וְצַעֲי נְטִילָה אַחֲרֵיתִי בְּתַר קִידוּשָׁא: דַּחֲצִיבָא עָלֶיהָ רִיפְתָּא. שְׁהִיה רַעֲב מִקְדָּשׁ אַרְיִפְתָּא אֲלֵמָא לֹא צַעֲי נְטִילָה אַחֲרֵיתִי אֲלֵמָא מַעֲיַקְרָא מַסִּי וְאֲכִיל נְהַמָּא דְּקִידוּשָׁא: דַּחֲצִיבָא לִיה חֲמָרָא. שְׁהִיה כְּמָא:

זוהר תרומה דף קנ"ז ע"א

פְּתַח רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר (דְּבָרִים ח') הַמּוֹלִיכְךָ בְּמַדְבָּר הַגְּדוֹל וְהַנּוֹרָא בְּהַהוּא מַדְבָּרָא שְׁלֵטָא סְטָרָא אַחֲרָא וּבַעַל כְּרַחֲמֵי אֲזָלוּ יִשְׂרָאֵל עָלֶיהָ וְתַבְּרוּ חֵילֶיהָ אַרְבַּעִין שָׁנִין וְאִי יִשְׂרָאֵל יִשְׁתַּפְּחוּ זָפְאִין בְּאִינוּן אַרְבַּעִין שָׁנִין הֵוָה מִתְּעַבְּרָא הַהוּא סְטָרָא אַחֲרָא מַעֲלָמָא וּמַדְקָא אַרְגִּיזוּ לִיה לְקוּדְשָׁא בְּרִידָּ הוּא כָּל אִינוּן זִמְנִין אֲתַתְּקוּף הַהוּא סְטָרָא וְנִפְלוּ כְּלֵהוּ תַמָּן תַּחֲוֹת רְשׁוּתֵיהָ וְשׁוֹלְטָנוּתֵיהָ דְּרָזָא דְּמַהִימְנוּתָא גּוּ אֲמַצְעִיתָא דְּנִקּוּדָה דְּכָל (עֲלָמָא) אַרְעָא קְדִישָׁא בְּבִית קְדִישׁ הַקְּדָשִׁים וְאָף עַל גַּב דְּהַשְׁתָּא לָאו אִיהוּ בְּקִיּוּמָא בְּזָכוּתֵיהָ כָּל עֲלָמָא אֲתַזֵּן וּמְזוּנָא וְסַפּוּקָא מִתַּמָּן נִפְקָא לְכֻלָּא בְּכָל אֲתַר

סִתְרָא דִּישׁוּבָא וּבְגִין כִּד אָף עַל גַּב דִּישְׂרָאֵל הַשְּׁתָּא לְבַר מֵאַרְעָא קִדְיִשָּׁא
עִם כָּל דָּא מַחִילָא וְזִכּוּתָא דְאַרְעָא קִדְיִשָּׁא אֲשֵׁתְכַח מְזוּנָא וְסַפּוּקָא לְכָל
עֲלָמָא וְעַל דָּא כְּתִיב (שם) וּבִרְכַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן
לְךָ עַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה דְהָא וְדָאִי בְּגִינָה מְזוּנָא וְסַפּוּקָא אֲשֵׁתְכַח בְּעֲלָמָא מָאן
דְּאֲתַעְדֵּן עַל פְּתוּרִיהּ וּמִתְעַנַּג בְּאִינוּן מִיכְלִין אִית לִיהּ לְאֲדַכְרָא וּלְדַאגָּא עַל
קִדְיִשָּׁה דְאַרְעָא קִדְיִשָּׁא וְעַל הֵיכְלָא דְמִלְכָּא דְקָא אֲתַחְרִיב וּבְגִין הַהוּא
עֲצִיבוּ דְאִיהוּ קָא מִתְעַצֵּב עַל פְּתוּרִיהּ בְּהַהוּא חֲדוּהּ וּמִשְׁתַּיָּא דְתַמּוֹן קוּדְשָׁא
בְּרִידָהּ הוּא חָשִׁיב עָלֶיהָ כְּאִילוּ בְּנָה בֵּיתֶיהָ וּבְנָה כָּל אִינוּן חֲרָבִי דְבִי מִקִּדְשָׁא
זְכָאָה חוּלְקִיָּה :

תרגום הזוהר פְּתַח רַבִּי יוֹסִי וְחָמַר: הַמוֹלִיכֵךְ צִמְדָּר הַגְּדוֹל וְהַנּוֹרָא. צִמְדָּר
הַהוּא שׁוֹלֵט הַסְּטֵרָא אַחֲרָא, וְצַעַל כְּרַחֵם, הָלְכוּ יִשְׂרָאֵל עָלָיו וְסָצְרוּ כַחוֹ
אֲרֻבָּעִים שָׁנָה. וְחָם יִשְׂרָאֵל הָיוּ נִמְלָאִים לְדִיקָאִים צִמְדָּרֵי הַשָּׁנָה הָאֵלּוּ, הָיוּ
מִעֲבִירִים אֶת הַסְּטֵרָא אַחֲרָא הַהוּא מִן הָעוֹלָם. וּמִשּׁוּם שְׂהֲכַעִסוּ אֶת
הַקְּדוּשָׁה צְרוּף הוּא צָכַל פְּעַם, נִתְחַזַּק הַסְּטֵרָא אַחֲרָא הַהוּא, וְנִפְלוּ כָּל שָׁם
פְּתַח רְשׁוּתוֹ. מִמְשַׁלְתָּה שָׁל סוּד הָאֲמוּנָה הִיא תוֹף הַנְּקוּדָה הָאֲמֻנָעִית שָׁל
כָּל הָאָרֶץ הַקְּדוּשָׁה, צְבִית קִדְשׁ הַקְּדָשִׁים. וְחָף עַל פִּי שְׂעֵפָה יֵאֵנוּ מִתְקִיִּים,
עִם כָּל זֶה, צְזִכּוּתוֹ נִזּוֹן כָּל הָעוֹלָם, וּמִזּוֹן וְכֹלְפָלָה יוֹרְאִים מִשָּׁם לְכָל, צָכַל
מִקּוּם לֹד הַיִּשׁוּב. וּמִשּׁוּם זֶה, חָף עַל פִּי שְׂיִשְׂרָאֵל הֵם מִחוּץ לְאָרֶץ הַקְּדוּשָׁה,
עִם כָּל זֶה, מִהֲפַח וְהִזְכּוּת שָׁל הָאָרֶץ נִמְלָאִים מִזּוֹן וְכֹלְפָלָה צְעוֹלָם. וְעַל כֵּן
כְּתוּב, וּבִרְכַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן לְךָ. עַל הָאָרֶץ
הַטּוֹבָה וְדָאִי, כִּי צְזִכּוּתָהּ נִמְלָא מִזּוֹן וְכֹלְפָלָה צְעוֹלָם. מִי שְׂמִתְעַדֵּן עַל שְׁלַחְנוּ
וּמִתְעַנַּג בְּמַחְכְּלִים, יֵשׁ לוֹ לְזִכּוֹר וְלְדַחוּג עַל הַקְּדוּשָׁה שָׁל הָאָרֶץ הַקְּדוּשָׁה,
וְעַל הֵיכְל הַמְּלֶכֶד שְׁנַחֲרָב. וּבְזִכּוּת הָעֶצֶב הַהוּא שְׁנַעֲצָב עַל שְׁלַחְנוּ שָׁם, צְתוּף
הַשְּׂמִחָה וְהַמְּשַׁתָּה שָׁלוֹ, חוֹשֵׁב עָלָיו הַקְּדוּשָׁה צְרוּף הוּא כְּאֵלּוּ צְנָה צִיתוֹ, וּבְנָה
כָּל יֵלּוּ הַחוּרְבוֹת שָׁל צִית הַמְּקִדָּשׁ, אֲשֶׁרִי חֲלָקוּ.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם ה' תפלה פי"ב

א. כִּי־יִשְׁחַלֵּץ הַקּוֹרָא לְקִרְוֹת בְּתוֹרָה אֲסוּר לְסַפֵּר אֶפְלוּ בְּדַבַּר הַלְכָה אֲלֵא הַכֹּל שׁוֹמְעִין וְשׁוֹתֵקִין וּמְשִׁימִין לְבָם לְמָה שֶׁהוּא קוֹרָא שְׁנֹאֲמַר (נחמיה ח) וְאֲזַנִּי כָּל הָעַם אֶל סֵפֶר הַתּוֹרָה. וְאֲסוּר לְצִאת מִן בַּיִת הַכְּנֻסֶת בְּשַׁעַת שֶׁהַקּוֹרָא קוֹרָא וּמוֹתֵר לְצִאת בֵּין אִישׁ לְאִישׁ וּמִי שֶׁהוּא עוֹסֵק בְּתוֹרָה תְּמִיד וְתוֹרָתוֹ אוּמְנָתוֹ מוֹתֵר לוֹ לְעִסוֹק בְּתַלְמוּד תּוֹרָה בְּשַׁעַת שֶׁהַקּוֹרָא קוֹרָא בְּתוֹרָה: **ב.** מִימֹת עֶזְרָא נִהְגוּ שֶׁיְהִי שֵׁם תּוֹרָגְמָן מְתַרְגֵּם לְעַם מַה שֶׁהַקּוֹרָא קוֹרָא בְּתוֹרָה כְּדִי שֶׁיִּבְיִנוּ עִנְיָן הַדְּבָרִים. וְהַקּוֹרָא קוֹרָא פְּסוּק אֶחָד בְּלִבָּד וְשׁוֹתֵק עַד שֶׁיִּתְרַגֵּם אוֹתוֹ הַתּוֹרָגְמָן וְחוֹזֵר וְקוֹרָא פְּסוּק שֵׁנִי. וְאִין הַקּוֹרָא רִשְׁאֵי לְקִרְוֹת לְמַתּוֹרָגְמָן יוֹתֵר מִפְּסוּק אֶחָד:

מוסר

מספר חסידים סימן קמ"ח

שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים בְּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאֲדָם אֲזַנִּים עֵינַיִם לְשׁוֹן. אֲזַנִּים לְשִׁמּוּעַ. עֵינַיִם לְרֵאוֹת. לְשׁוֹן לְדַבֵּר. וְהֵם הַדְּבָרִים שֶׁמַּעֲשֶׂה הָאָדָם נַעֲשֶׂה עַל יְדֵיהֶם אֵלּוּ לֹא הָיוּ לוֹ אֲזַנִּים לֹא הָיָה שׁוֹמֵעַ דְּבָרֵי הַבָּאִי וְכַמָּה עֲבִירוֹת אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי שְׁמִיעַתָם וְהוּא הוֹלֵךְ וְעוֹבֵר. שֶׁמַּע שֶׁיֵּשׁ לְשֵׁם אִשָּׁה אוֹ מָמוֹן אֲשֶׁר יוּכַל לְגַנוֹב אֵלּוּ לֹא הָיוּ לוֹ עֵינַיִם לֹא הָיָה צוֹפֶה בְּעִרְוָה וּמִתְאַוֶּה לָּהּ וְכַמָּה דְּבָרִים אֵלּוּ לֹא הָיָה לוֹ לְשׁוֹן לֹא הָיָה מְדַבֵּר לְשׁוֹן הָרַע וְכַמָּה חֲטָאִים שֶׁל הַבָּאִי עַל יְדֵי הַלְשׁוֹן. מַה עֲשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁם לְכָל אֶחָד וְאֶחָד גָּדֵר וְחוֹמָה. לְהַבְדִּיל בְּאֲדָם וּלְהַרְחִיק מִן הַעֲבִירָה:

מסעי יום שלישי תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה ראשונה דשם ב'ין להשאר בו הארה מתוספת נפש משבת שעברה:

וַיִּסְעוּ מִיָּם-סוּף וַיִּזְזוּ בְּמִדְבַר-סִינַי: (יא) וַיִּסְעוּ מִיָּם-סוּף וַיִּזְזוּ בְּמִדְבַר-סִינַי:

וַיִּסְעוּ מִיָּם-סוּף וַיִּזְזוּ בְּמִדְבַר-סִינַי: (יב) וַיִּסְעוּ מִיָּם-סוּף וַיִּזְזוּ בְּמִדְבַר-סִינַי:

וַיִּזְזֵנוּ בְּדַפְקָהּ: וּנְטְלוּ מִמִּדְבָּרָא דְסִין וְשָׂרוּ בְּדַפְקָהּ: (יג) וַיִּסְעוּ
מִדַּפְקָהּ וַיִּזְזֵנוּ בְּאֶלְוֵשׁ: וּנְטְלוּ מִדַּפְקָהּ וְשָׂרוּ בְּאֶלְוֵשׁ: (יד)
וַיִּסְעוּ מִאֶלְוֵשׁ וַיִּזְזֵנוּ בְּרַפְיָדִים וְלֹא-הָיָה שָׁם
בָּיָמִים לָעָם לְשִׁתּוֹת: וּנְטְלוּ מֵאֶלְוֵשׁ וְשָׂרוּ בְּרַפְיָדִים וְלֹא הָיָה תִּמְוֵן מִיָּא
לְעָמָא לְמִשְׁתֵּי: (טו) וַיִּסְעוּ מִרַפְיָדִים וַיִּזְזֵנוּ בְּמִדְבַּר סִינַי:
וּנְטְלוּ מִרַפְיָדִים וְשָׂרוּ בְּמִדְבָּרָא דְסִינַי:

נביאים - ירמיה - פרק ב

(ד) הָעֶבֶד יִשְׂרָאֵל אִם-יִלֵּד בַּיִת הוּא מִדְּוֵעַ
הָיָה לְבָז: הַכְּעֲבָדָה הָיָה יִשְׂרָאֵל אִם יִלֵּד בַּיִתָּא הוּא מִדִּין אֲתַמְסַר לְבְזוּיָן
:

רס"י יליד בית . בן האמה :

(ט) עָלְיוּ יִשְׂרָאֵל כּוֹפְרִים זָתָנוּ קוֹלָם וַיִּשְׁעִיתוּ אֶרְצוֹ
לְשִׁמָּה עָרְיוּ (נצתה) זָצָתוּ מִבְּלִי יִשְׁעָב: עֲלוּהִי יְכַלִּין מִלְכָּא
יְרִימוּן קְלִיָּהוֹן וְשׁוֹן אֶרְעִיָּה לְצַדוֹ קְרוּוְהִי יְצַדְנוּ מִבְּלִי יְתִיב :

רס"י ישאגו . שואגים ל' הווה : כפירים . מלכים : נאחו . נאחו באש :

(ט) גָּם-בְּגֵי-נֶף (ותוזפנס) וְתוֹזְפִנְזוֹס יִרְעוּךָ קָדְקָד:
אָפּ בְּגֵי מַפִּיס וְתַחֲפִנְחִס יְקַטְלוּן גְּבַרְדָּ וַיְבִזּוּן נְכֶסֶד :

רס"י גם בני נוף . ותחפנחס . הם מצרים שאתם בוטחים עליהם לעזרה : ירעוך הקקוד . ל' רלילה כדמתרגמינן ורלוצ ורעעו :

(יז) הַלֹּא-זֹאת תַּעֲשֶׂה-לָּךְ עִיבָרְךָ אֶת-יְהוָה
אֶלֹהֶיךָ בְּעֵת מוֹלִיכְךָ בַּדֶּרֶךְ: הלא דא פורענוּתא תתעביד
מניד על דשבקת נת פלחנא די? אלקוד דאחזיד אורחא תקנא ולא הליכתא בה :

רס"י הלא זאת תעשה לך . הלא את הרעה ואת הפורענות הזאת תגרום לך האשמה והעון אשר עזבת את ה' אלהיך : צעת מוליכך דרך . שהיה מלמד אותך דרך הטובה והישרה :

(יח) וְעַתָּה בַּמָּה-לָּךְ לְדַרְךָ בְּמִצְרַיִם לַעֲשׂוֹת בְּיַד מִי
נְשׂוֹזֹר וּבַמָּה-לָּךְ לְדַרְךָ אֲשׁוּר לַעֲשׂוֹת בְּיַד זָהָר:
וקעו מה לכו לאתחברא לפרעה מלקא דמצרים למרמי דכוריקון בנהרא ומה לכו
למגזר קנים עם אתוראה לאגלאה ותכו ללהלאה מעבר פרת :

רס"י מה לך לדרך מצרים . למה תעזבי אותי ותבטחי על מצרים : לשחות מי שיחור . שטבעו זכריכם בנילום שיחור הוא נילום כמה שנאמר מן השיחור אשר על פני מצרים בספר (יהושע יג) : ומה לך . למרוד בי למען תגלי לדרך אשר למעבר נהר פרת :

כתובים - תהילים - פרק עד

(נ) אָמְרוּ בְּלִבָּם זַיְנָם יִזְוֹד שְׂרָפוֹ כָּל-מוֹעֲדַי-

אֵל בְּאֶרֶץ: אָמְרוּ בְּלִבָּהוֹן בְּנִיהוֹן כַּחֲדָא אוֹקִידוּ אֲבָהֶתְהוֹן כֹּל מְעַרְעָא
אֶלְהָא בְּאֶרֶץ :

רש"י אמרו בלבם נינס יחד . נינס מושליהם וכן (לעיל ע"ז) ינון שמו ,
ואחריתו יהיה מנון (משלי כ"ט) כל מושליהם מחשבה א' להם הראשונים
כאחרונים להזדווג לפטרונם של ישראל תחלה ואח"כ יזדווגו להם ותדע
שהרי שרפו כל מועדי אל שהיו בארץ כל צתי וועד שלו , פלשתיים החריבו
שילה נצכדנאלר החריב בית ראשון ואחרים החריבו בית שני :

(ט) אֹתוֹתֵינוּ לֹא רָאִינוּ אִין-עוֹד נְבִיא וְלֹא-אֹתוֹנוּ
יִדְעַ עַד-בַּיּוֹם: אֲתוֹנָא דִּיהִבוּ לָנָא נְבִיאָא לָא חֲמִינָא לִית תּוֹב נְבִיא וְלִית
עֲמָנָא דִּידְעַ עַד אִימְתִי :

רש"י אותותינו . שהצטחתנו ציד נביאך אין אנו רואים אותם בימים רבים
שאנו בגולה נתנבא אסף על ימי הגלות : עד מה . עד מתי נהיה בצרה זו :

(י) עַד-בַּיּוֹם אֱלֹהִים יִזְרְקוּ צָר יִנְאָץ אוֹיֵב שְׂמֹךְ
לְנַצְוֹתוֹ: עד אימתי אלהא יחסד מעיקא ירחיק בעיל דבבא שמוך לעלמא : (יא)
לְמַה תַּשְׁיֵב יְדָךְ וַיִּמְיֶנְךָ בַּמִּקְרָב (וּזְרֹקְךָ) זְוִיִּקְךָ
כֹּלָה: למא תתיב ידך וימינד למפרוק מן גו עטפך אפיק ושיצי עקתא :

רש"י מקרב חיקך כלה . השליכה והואל אותה מתוך חיקך והלחם באויבך
 , כלה לשון גרש כמו (שמות י"א) כלה גרש יגרש :

(יב) וְאֱלֹהִים בְּמִלְכֵי בְּמִקְרָם פִּיעַל יִשְׁוֹעוֹת בְּקָרָב
הָאֶרֶץ: ואלהא מלכא דשכינת קודשיה מלקדמיו עביד פורקנא בגו ארעא :

משנה סוטה פרק א

א. המקנא לאשתו, רבי אליעזר אומר, מקנא לה על פי שנים, ומשקה על פי עד אחד או על פי עצמו. רבי יהושע אומר, מקנא לה על פי שנים ומשקה על פי שנים:

דרטורה (א) המקנא לאשתו. רע"ג דהמקנא משמע דיעבד אין לכתילה לא, ההלכה היא שחייב אדם להקנאות לאשתו אם היא כריכה לכך. ולקמן מפרש כילד מקנא: מקנא לה על פי שנים. אם בא להשקותה מי המרים, כריך להביא שני עדים ולומר לה בפניהם אל תסתרי עם איש פלוני. ואם לא קנא לה בפני שנים, אינה נאסרת עליו בסתירה זו ואינו משקה אותה: על פי עד אחד או ע"פ עצמו. אפילו אין עדים שנסתרה אלא עד אחד, או הוא עצמו אומר ראיתיה שנסתרה אחר שקנאתי לה, נאסרה בסתירה זו עד שתשטה, שסתירתה אוסרתה עליו מספק: ר' יהושע אומר כו'. כריך ב' עדים אף לסתירה. והלכה כרבי יהושע. ורעפ"כ אמרינן בגמרא דבזמן הזה לא לימא איניש לביתיה אפילו בינו לבינה אל תסתרי עם איש פלוני, שיש לחוש לדברי ר"י ברבי יהודה דאמר מקנא אדם לאשתו על פי עד אחד או על פי עצמו. ואם נסתרה אחר שקנא לה בינו לבינה, נאסרה עליו איסור עולם בזמן הזה שאין שם מי מן המרים:

ב. כיצד מקנא לה. אומר לה בפני שנים, אל תדברי עם איש פלוני, ודברה עמו, עדין היא מתרת לביתה ומתרת לאכול בתרומה. נכנסה עמו לבית הסתר ושהתה עמו כדי טמאה, אסורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה. ואם ית, חולצת ולא מתבטלת:

דרטורה (ב) כילד הוא מקנא לה אומר לה בפני שנים אל תדברי עם איש פלוני כו'. בגמרא מפרש למתניתין הכי, אומר לה בפני שנים אל תדברי ודברה, אל תדברי ונסתרה, ולא כלום הוא ואינה אסורה לא לבעלה ולא לתרומה. אומר לה אל תסתרי ודברה עמו שלא בסתר, עדיין מותרת לבעלה ומותרת לאכול בתרומה אם אשת כהן היא: נכנסה עמו לבית הסתר ושהתה עמו כדי טומאה אסורה לביתה ואסורה לאכול

בתרומה. וקיעור כדי טומאה, כדי ללכות ביצת תרנגולת ולגמעה: ואם מת חולצת ולא מתיצמת. ואם מת בעלה קודם שישקנה, חולצת ולא מתיצמת. דכתיב באשה שמאל זה ערות דבר (דברים כ"ד) ויאלף מביתו והלכה והיתה לאיש אחר, ודקנין לאיש אחר ולא ליצם. ואעפ"כ אינה מותרת לזר בלא חליצה, שכנס שאם היה בעלה חי לא היתה מותרת בלא גט, כך אינה מותרת מן היצם בלא חליצה:

ג. ואלו אסורות מלאכול בתרומה, האומרת טמאה אני לך, ושפאו עדים שהיא טמאה, והאומרת אני שותה, ושבעלה אינו רוצה להשקותה, ושבעלה בא עליה בדרך. כיצד עושה לה, מוליכה לבית דין שפאותו מקום, ומוסרין לו שני תלמידי חכמים, שמא יבוא עליה בדרך. רבי יהודה אומר, בעלה נאמן עליה:

ברטורה (ג) ואלו אסורות לאכול בתרומה. לעולם. ואפילו היא בת כהן. ואילו שאר סוטות אינן אסורות אלא עד שישתו וימלאו טהורות: ושכחו עדים שהיא טמאה. ואפילו לאחר ששתתה ולא בדקה המים, אסורה איסור עולם. לפי שאין המים בודקים באשה שיש בה עדים שנטמאה, שנאמר (במדבר ה') ונסתרה והיא נטמאה ועד אין בה, לזיכר דידע בה הוא שהמים בודקים, אבל איכא דידע בה, אפילו העדים הם במדינת הים אין המים בודקים: ושבעלה בא עליה בדרך. דאז אין המים בודקים אותה, דכתיב (במדבר ה') ונקה האיש מעון, בזמן שהאיש מנוקה מעון, שלא בא עליה לאחר סתירה, אז והאשה ההיא תשא את עונה. אין האיש מנוקה מעון, אין המים בודקים את אשתו: שני תלמידי חכמים. שידעו להתרות בו: ר"י אומר בעלה נאמן עליה. אם הבעל נאמן על אשתו באיסור חמור של נדה, לא יהא נאמן באיסור קל של לאו גרידא. וטעמייהו דרבנן, מתוך שאיסור קל הוא תקיף עליה יצריה. ואין הלכה כרבי יהודה:

ד. היו מעלין אותה לבית דין הגדול שבירושלים, ומאימין עליה כדרך שמאימין על עידי נפשות. ואומרים לה, בתי הרבה יין עושה, הרבה שחוק עושה, הרבה ילדות עושה, הרבה שכנים הרעים עושים. עשי לשמו הגדול שנקתב בקדשה, שלא ימחה על המים. ואומרים לפניה דברים שאינה פדאי לשמען, היא וכל משפחת בית אביה:

ברטורה (ה) היו מעלין אותה לב"ד הגדול. דכתיב בסוטה (ס) ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת, וכתיב התם (דברים י"ז) ע"פ התורה אשר יורוך, מה להלן בב"ד הגדול אף כאן בב"ד הגדול: ומאימין עליה. כדי שתודה: הרבה ילדות עושה. וגורם לילדה שתבא לידי הקול: דברים שאינן כדאי לשומען. שאינה ראויה לשמוע אותן הדברים שאומרים לפניה ממעשיהן של לדיקים, כגון יהודה הודה ולא בוש במעשה

ה. אם אמרה טמאה אני, שוברת כתבתה ויוצאת. ואם אמרה טהורה אני, מעלין אותה לשער המזרח שעל פתח שער נקנור, ששם משקין את הסוטות, ומטהרין את היולדות, ומטהרין את המצורעים. וכהן אוהז בבגדיה, אם נקרעו נקרעו, אם נפרמו נפרמו, עד שהוא מגלה את לבו, וסותר את שערה. רבי יהודה אומר, אם הייתה לבו נאה, לא הייתה מגלהו. ואם הייתה שערה נאה, לא הייתה סותרו:

ברטורה (ה) **שוברת כתובתה.** כותבת שובר על כתובתה, זניתי ואבדתי כתובתי כדי שלא תוכל לחזור ולתבוע כתובתה ממנו. ובמקום שאין כותבין כתובה חלל סומכין על תנאי צ"ד הוא שכותבת שובר, אבל במקום שכותבים כתובה, מקרעת כתובתה ואינה כותבת שובר: מעלין אותה לשער המזרח. מעלין ומורידין אותה, כדי ליגעה אולי תטרוף לעתה ותודה: שעל פתח שער נקנור. אדם ששמו נקנור שהביא דלתות לחותו פתח מאלכסנדריא של מצרים ונעשו לו נסים ונקרא שער נקנור על שמו כדאמרין ביומא (לח.): ששם משקין את הסוטות. דבעינן לפני ה': ומטהרין את היולדות. כדי שיעמדו על גבי הרבנן. וה"ה זבין וזבות הטעונים קרבן: ומטהרין את המורעים. כדכתיב (ויקרא י"ד) והעמיד הכהן המטהר וכו' לפני ה': אוהז בצגדיה. צבית הזואר שלהן: אם נקרעו. אינו חושש, ואם נפרמו אינו חושש. פרימה גדולה מקריעה שנקרע לקרעים הרבה. לשון אחר, פרימה מן הצלדין קריעה באורד: עד שמגלה את לבו. דכתיב (במדבר ה') ופרע את ראש האשה, אין לי חלל ראשה גופה מנין ת"ל האשה, א"כ מה ת"ל את ראש, מלמד שסותר את שערה: רבי יהודה אומר כו'. שמא תלך זכאה ויתגרו בה פרחי כהונה שראו לבו נאה ושערה נאה. ואין הלכה כר"י:

ו. הייתה מתכסה בלבנים, מכסה בשחורים. היו עליה כלי זהב וקטליות, נזמים וטבעות, מעבירים ממנה פדי לנולה. ואחר כך מביא חבל מצרי וקושרו למעלה מדדיה. וכל הרוצה לראות בא לראות, חוץ מעבדיה ושפחותיה, מפני שלבו גס בהו. וכל הנשים מתרות לראותה, שנאמר (יחזקאל כג) ונוסרו כל הנשים ולא תעשינה כזמתקנה:

ברטורה (ו) **היתה מכוסה בלבנים מכסה בשחורים.** ואם היו שחורים יפין לה, מכסה בצגדים מכוערים: קטליות. ענקים שמשימים סביב הזואר. ומפני שהאשה חונקת עצמה בהם כדי שתראה בעלת בשר נקראים קטליות: נזמים וטבעות מעבירים ממנה. מפרש בגמרא דלח תימא שיניחו לה הנזמים והטבעות אחר שקרעו בגדיה

וגלו את ליבה קזה יותר גנאי לה, כמו סגנאי יותר לאדם ערום סילך זמנעלים זרגליו מליך יחף, קמ"ל ללא: חבל מלרי. מפרס זירושלמי לפי סעסטה מעסה מלריס. ואס אין חבל מלרי מביא סאר חבלים: וקושרו למעלה מדדיה. סלא יפלו זגדיה ותסאר ערומה: וכל הרולה לראות זא לראות. ודוקא זאנסיס קסות ואינו חובה. חבל זנסיס, חובה על כל הנסיס המלויות סס לזא ולראות, כדכתיב ונוסרו וכל הנסיס: וכל הנסיס מותרות לראותה. חייבין לראותה. הכי מפרס לה זגמרא:

ז. בַּמִּדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד, בָּהּ מוֹדְדִין לוֹ. הִיא קִשְׁטָה אֶת עֲצָמָה לְעֵבֶרָה, הַמִּקּוֹם נוֹלָה. הִיא גִלְתָּה אֶת עֲצָמָה לְעֵבֶרָה, הַמִּקּוֹם גָּלָה עָלֶיהָ. בַּיָּרֵךְ הַתְּחִילָה בְּעֵבֶרָה תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ הַבֶּטֶן, לְפִיכָךְ תִּלְקַח הַיָּרֵךְ תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ הַבֶּטֶן, וְשָׂאָר כָּל הַגּוּף לֹא פִלֵּט:

זרטורה (ז) המקום ניוולה. סמגלה כהן את ראסה וסותר את סערה וקורע את זגדיה: היא גילתה את ערמה. יסבה זפרסת דרכים וגילתה ערמה לנואף: המקום גילה עליה. סכהן מעמידה על סער נקנור ומראה קלונה לכל: זירך התחילה זעזירה תחלה. זדרך תסמיס היך נהנה תחלה זקירוז זסר: וסאר כל הגוף לא פלט. סאר חזרי גופה אינם פלטים מן החולי, ואע"פ סלא הוזכרו זמקרא חלא זטן וירך:

ח. שְׁמִשׁוֹן הַלֵּךְ אַחַר עֵינָיו, לְפִיכָךְ נִקְרוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת עֵינָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (שופטים טז) וַיֵּאחָזוּהוּ פְּלִשְׁתִּים וַיִּנְקְרוּ אֶת עֵינָיו. אַבְשָׁלוֹם נִתְגָּאָה בְּשַׁעְרוֹ, לְפִיכָךְ נִתְּלָה בְּשַׁעְרוֹ. וּלְפִי שֶׁבֵּא עַל עֶשֶׂר פִּילִגְשֵׁי אָבִיו, לְפִיכָךְ נִתְּנוּ בוֹ עֶשֶׂר לוֹנְבִיּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל ב) וַיִּסְבוּ עֶשְׂרָה אֲנָשִׁים נְשָׂאֵי כָּלֵי יוֹאָב, [וַיִּכּוּ אֶת אַבְשָׁלוֹם וַיִּמָּתְהוּ]. וּלְפִי שֶׁגָּנַב שְׁלֶשֶׁה לְבָבוֹת, יָב אָבִיו, וְלֵב בֵּית דָּין, וְלֵב יִשְׂרָאֵל, (שְׁנֶאֱמַר (שם ט) וַיִּגְנַב אַבְשָׁלוֹם אֶת לֵב אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל), לְפִיכָךְ נִתְּקְעוּ בוֹ שְׁלֶשֶׁה שְׁבָטִים, שֶׁנֶּאֱמַר (שם יח) וַיִּקַּח שְׁלֶשֶׁה שְׁבָטִים בְּכַפּוֹ וַיִּתְּקַעם בְּלֵב אַבְשָׁלוֹם:

זרטורה (ח) לונביאות. חניתות: לב חזיו. אמר לו חזסלוס לחזיו, כתוז לי סילכו עמי סנים איס סאזחר מכל יסראל, כתז לו. והיה מראה חותמו סל חזיו לסנים, והולכים אחריו, לסנים אחרים והולכים אחריו, עד סכנים מאתים איס, כולן ראסי סנהדראות. הרי סגנז לב חזיו ולז ז"ד. ולז כל יסראל, דכתיב ויגנוז חזסלוס את לב יסראל: חנסי

ט. וְכוּ לְעֵנִין הַטּוֹבָה, מְרִים הַמְּתִינָה לְמִשָּׁה שְׁעָה אַחַת, שֶׁנֶּאֱמַר וַתִּתְּצַב אַחֲתוֹ מִרְחָק, לְפִיכָךְ נִתְּעַכְּבוּ לָהּ יִשְׂרָאֵל שְׁבַע יָמִים

בַּמִּדְבָּר, שֶׁנֶּאֱמַר (במדב' יב) וְהָעַם לֹא נָסַע עַד הָאָסֶף מְרִים. יוֹסֵף זָכָה לְקַבֵּר אֶת אָבִיו וְאִין בְּאֶחָיו גְּדוֹל מִמֶּנּוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ו) וַיַּעַל יוֹסֵף לְקַבֵּר אֶת אָבִיו, וַיַּעַל עִמּוֹ גַּם רָכָב גַּם פָּרָשִׁים. מִי לָנוּ גְדוֹל מִיוֹסֵף, שֶׁלֹּא נִתְעַסַּק בּוֹ אֱלֹהֵי מֹשֶׁה. מֹשֶׁה זָכָה בְּעֲצֻמוֹת יוֹסֵף וְאִין בְּיִשְׂרָאֵל גְּדוֹל מִמֶּנּוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יג) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עֲצֻמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ. מִי גְדוֹל מִמֹּשֶׁה שֶׁלֹּא נִתְעַסַּק בּוֹ אֱלֹהֵי הַמָּקוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לד) וַיִּקַּבֵּר אֹתוֹ בְּגִי. וְלֹא עַל מֹשֶׁה בְּלִבְד אָמְרוּ, אֱלֹהֵי כָּל הַצְּדִיקִים, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נח) וְהִלְדָּה לְפָנָיִךְ צְדָקָה כְּבוֹד יְיָ יִאֲסַפְךָ:

ברטנורה (ט) וכן לענין הטובה. נותנים לו לחדם שזכר מעין הטובה שעשה. ומיהו יותר ממה שעשה משתלם דמדה טובה מרובה בתשלומין ממדת פורענות:

גמרא סוטה דף ב' ע"א

הַמְּקַנָּה דִּיעֲבַד אִין לְכַתְּחִלָּה לָא קִסְבַּר תַּנָּא דִּידָן אָסוּר לְקַנְאוֹת. אָמַר רַב חֲסִידָא זְנוּתָא בְּבִיתָא כִּי קָרְיָא לְשׁוּמְשָׁמָא. וְאָמַר רַב חֲסִידָא תּוֹקְפָא בְּבִיתָא כִּי קָרְיָא לְשׁוּמְשָׁמָא אִידִי וְאִידִי בְּאִיתְתָּא אָבֵל בְּגַבְרָא לִית לֹן בָּהּ. וְאָמַר רַב חֲסִידָא בְּתַחֲלָה קוֹדֵם שֶׁחֲטָאוּ יִשְׂרָאֵל הֵיטָה שְׂכִינָה שׁוֹרָה עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כג) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מִחֲנִיף כִּינּוּן שֶׁחֲטָאוּ נִסְתַּלְקָה שְׂכִינָה מִהֶן שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וְלֹא יֵרָאֶה בָּךְ עֲרוֹת דָּבָר וְשָׁב מֵאֲחֲרֶיךָ. (דני'ב) דָּרַשׁ רַב עֲוִירָא זְמַנִּין אָמַר לָהּ מִשְׁמִיָּה דְרַבִּי אֲמִי וְזְמַנִּין אָמַר לָהּ מִשְׁמִיָּה דְרַבִּי אֲסִי כָּל הָאוֹכֵל לָחֶם בְּלֹא נְטִילַת יָדַיִם כְּאִלוּ בָּא עַל אִשָּׁה זֹנָה שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ו) כִּי בָעַד אִשָּׁה זֹנָה עַד כִּפֹּר לָחֶם. אָמַר רַבָּא הָאִי בָּעַד אִשָּׁה זֹנָה עַד כִּפֹּר לָחֶם בָּעַד כִּפֹּר לָחֶם עַד אִשָּׁה זֹנָה מִיבְעִי לִיהָ אֱלֹהֵי אָמַר רַבָּא כָּל הַבָּא עַל אִשָּׁה זֹנָה לְסוּף מִבְּקִשׁ כִּפֹּר לָחֶם. אָמַר רַבִּי זְרִיקָה אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר כָּל הַמְּזַלְזֵל בְּנְטִילַת יָדַיִם נֶעְקָר מִן הָעוֹלָם. אָמַר רַבִּי חֵיָא בַר אֲשִׁי אָמַר רַב מִיָּם רֵאשׁוֹנִים צָרִיף שְׁיַגְבִּיָּה יָדָיו לְמַעַלָּה מִיָּם אַחֲרוֹנִים צָרִיף שְׁיַשְׁפִּיל יָדָיו לְמַטָּה. תַּנְיָא נְמִי הָכִי הַנוּטֵל יָדָיו צָרִיף שְׁיַגְבִּיָּה יָדָיו לְמַעַלָּה שְׁמָא יֵצְאוּ הַמִּים חוּץ לְפָרְק וְיַחֲזְרוּ וַיִּטְמְאוּ אֶת הַיָּדַיִם. אָמַר רַבִּי אֶבְהוֹ כָּל הָאוֹכֵל פֶּת בְּלֹא נִיגוּב יָדַיִם כְּאִלוּ אוֹכֵל לָחֶם טָמֵא שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמֶר ה' כָּכָה יֹאכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת לָחֶם טָמֵא וְגוֹ':

רש"י אסור לקנאות. שמציא עצמו לידי תגר ואת אשתו לידי ניוול ואפי' היא טהורה: קורא. תולעת של שומשמן האוכלתן כך הזנות מחרצת את הבית: תוקפא.

כעס: אידי ואידי. תוקפא וזינותא דאמרי' דמחרבת את הבית: באיתתא. כשהאשה מזנה או כעסנית לפי שהאשה מתעסקת בזנוניה ואינה עושה מלאכתה ולא משמרת ביתה ומפקרת את של בעלה למנאפים: קודם שחטאו ישראל. בעריות: עם כל אחד ואחד. בביתו: נסתלקה מהם. מלכא לביתם דאינו יכול לראות בעצירות שבביתו: בעד אשה זונה כו'. השתא דריש ליה מסיפיה לרישיה בשביל ככר לחם אדם מתחייב בעונש של אשה זונה. במילתיה דרנא גרסינן בעד ככר לחם עד אשה זונה מצעי ליה דמשמע בשביל ככר לחם רב העונש עד כדי עונש אשה זונה והוא הדין נמי אי הוה כתיב עד אשה זונה בעד ככר לחם לא הוה קשיא לרנא מידי דודאי מסיפיה לרישיה מדריש קרא אלא עד ובעד קא קשיא ליה דגבי ככר לחם הוה ליה למימר בעד וגבי אשה זונה הוה ליה למימר עד: המזלזל. שאוכל תמיד בלא נטילת ידים: נעקר. דעובר על דברי חכמים חייב מיתה דכתיב ופורץ גדר ישכנו נחש: מים ראשונים. שלפני המזון: שיגביה ידיו. ראשי ארבעותיו שיהיו המים משופעים לכל זרועותיו ולקמן מפרש טעמא: אחרונים. שלאחר הסעודה שחייבו חכמים מפני שמלח סדומית יש שמסמא את העינים: צריך להשפיל ידיו למטה. כדי שתרד הזוהמא של תבשיל שבידו שהרי להעביר הזוהמא הן: שמא ילאו המים חוץ לפרק וכו'. כדתנן במסכת ידים שצריך ליתן מים על ידיו שני פעמים הראשונים מטהרין את הידים והשנים מטהרין את המים הטופחים על ידיו שנטמאו בתחילה מחמת ידים וכו' (ועיין בכ"י באורד): כל האוכל בלא ניגוב ידים. דבר מאוס הוא וחשוב כטומאה שנאמר ככה יאכלו בני ישראל את לחם טמא אלמא דבר מיאוס קרי טומאה:

זוהר שמות דף ב' ע"ב

אמר רבי יצחק מאי דכתיב (ירמ"י ט) על ההרים אשא בכי ונהי אלא אלין אינון טוריאי רמיא דעלמין ומאן אינון טוריאי רמיא אינון בני ציון היקרים המסולאים בפז. והשתא הווי נחתין בגלותא בריחיא על קדליהון וידיהון מהדקן. לאחורא וכד (הוי) עאלו בגלותא בבבל חשיבו דהא לית להו קיומא לעלמין דהא קודשא בריך הוא שביק לון ולא ישגח בהון לעלמין. ותנינן אמר רבי שמעון בההיא שעתא קרא קודשא בריך הוא לכל פמלא דיליה וכל רתיכין קדישין וכל חיליה ומשרייתיה ורברבנוי וכל חילא דשמיא ואמר לון מה אתון עבדין הקא ומה בני רחמאי בגלותא דבבל ואתון הקא קומו חותו פלכון לבבל ואנא עמכון. הדא הוא דכתיב (ישעיה מג) כה אמר ה' למענכם שלחתי בבבלה וגו' למענכם שלחתי בבבלה דא

קוד־שא בריד הוא והורדת־י בריחים כלם. אליו כל רתיכו ומשריו על־אין
כד נחתי לבבל אתפתחו שמיא ושראת רוח נבואה קדישא על יחזקאל
וחמא כל מה דחמא ואמר לון לישראל הא מאריכון הקא וכל חילי שמיא
ורתיכו דאתו למידר ביניכון לא תימנוהו עד דאצטריד לגלאה כל מה
דחמא וארא כד וארא כד ואי גלי יתיר ממה דגלי כלא אצטריד כיון דחמו
ישראל כד חדו וכד שמעו מלין מפומיה דיחזקאל לא חיישו על גלותהון
כלל דהא ידעו דקודשא בריד הוא לא שביק לון וכל מאי דגלי ברשותא
גלי:

תרגום הזהר אמר רבי ינחנ, מהו שפתוב, על ההרים אשר צכי ונהי. אלא
אלו הם ההרים הרמים שצבולם. ומי הם אלו ההרים הרמים, הם בני ליון
היקרים המסולאים צפז. ועתה הם יורדים בגלות, וריחים על ערפם,
וידיהם קשורים לאחור. וכשצאו לגלות צבל, חשבו שאין להם קיום לעולם,
כי הקדוש צרוף הוא עזב אותם ולא ישגיח עוד צהם לעולם. ולמדנו, אמר
רבי שמעון, צאותה שעה קרא הקדוש צרוף הוא לכל החצורה שלו, וכל
המרכבות, והמחנות, ושקיו, וכל צבאות השמים, ואמר להם, מה אתם
עושים כאן, ומה בני אהובי בגלות צבל ואתם כאן, קומו רדו פלכם לצבל
ואני עמכם. זהו שפתוב, פה אמר ד' וגו', למענכם שלחתי צבלה, זהו
הקדוש צרוף הוא. והורדתי צריחים כלם, אלו הם כל המרכבות והמחנות
העליונים. פשידו לצבל נפתחו השמים, ורוח הנבואה הקדושה שרתה על
יחזקאל, וראה כל מה שראה ואמר להם לישראל, הרי אדוניכם כאן, וכל
צבאות השמים והמרכבות שצאו לדור עמכם. לא האמינוהו, עד שנכרך
לגלות כל מה שראה: וארא כד, וארא כד. ואם גלה ציותר, כל מה שגלה
נכרך כלו. כיון שראו ישראל את זה, שמחו. וכששמעו הדברים מפי יחזקאל,
לא פחדו על גלותם כלל, כי ידעו שהקדוש צרוף הוא לא יעזוב אותם. וכל
מה שגלה, גלה צבאות.

הלכה פסוקה

הרמב"ם ה' תפלה פרק י"ב

א. אין הקורא רשאי להגביה קולו יותר מן המתרגם. והמתרגם לא יגביה קולו יותר מן הקורא. ואין המתרגם רשאי לתרגם עד שיכלה הפסוק מפי הקורא. ואין הקורא רשאי לקרות פסוק אחר עד שיכלה התרגום מפי התורגמן ואין התורגמן נשען לא לעמוד ולא לקורה אלא עומד באימה וביראה ולא יתרגם מתוך הכתב אלא על פה. ואין הקורא רשאי לסייע לתורגמן שלא יאמרו תרגום כותב בתורה. והקטן מתרגם על ידי גדול ואין כבוד לגדול שייתרגם על ידי קטן ולא יהיו המתרגמין שנים כאחד אלא אחד קורא ואחד מתרגם: **ב.** ולא כל המקראות מתרגמין בצבור מעשה ראובן וברכת כהנים ומעשה העגל מן ויאמר משה אל אהרן עד וירא משה את העם וגו' ועוד פסוק אחד ויגוף ה' את העם וגו' נקראין ולא מתרגמין. ובמעשה אמנון במקום שנאמר אמנון בן דוד נקרא ולא מתרגם:

מוסר

מספר חסידים סימן קמ"ה

שם לאזנים האצבעות המשופות כיתדות או אלית האוזן רחבה הרבה להיות חומה וגדר נגד השומע אם ישמע דבר חטא. שם עפעפים לכסות ולסתום ולעצום עיניו מראות ברע. וללשון שתי חומות חומת עצם וחומת בשר מלדבר בלשון הרע ושום דבר עבירה והאדם הנבזה כשהוא שם אזניו לשמוע עבירה. ועיניו לראות עבירה. לשונו להצמיד מרמה מה עשה פרוץ גדר מלכו של עולם וכמה חטאים נעשו. קח משל אדם הפורץ גדר מלך בשר ודם הוא חייב מיתה הפורץ גדר מלכו של עולם על אחת כמה וכמה שכן מות הוא ועל זה נאמר ופורץ גדר ישכנו נחש:

מסעי יום רביעי תורה

יכין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד ן דמילוי וו דשם ביין לקנות הארת מתוספת נפש יתרה משבת הבאה:

(יט) וַיִּסְעוּ מִבְּרֵךְ סִינִי וַיִּזְזוּ בְּקִבְרַת הַתְּאֵוָה:
 וּנְטְלוּ מִמִּדְבָּרָא דְסִינִי וּשְׂרוּ בְּקִבְרֵי דְמִשְׁאַלֵי: (יז) וַיִּסְעוּ מִקִּבְרַת
 הַתְּאֵוָה וַיִּזְזוּ בְּזִצְרַת: וּנְטְלוּ מִקִּבְרֵי דְמִשְׁאַלֵי וּשְׂרוּ בְּחִצְרוֹת:
 (יח) וַיִּסְעוּ מִזִּצְרַת וַיִּזְזוּ בְּרִתְמָה: וּנְטְלוּ מִחִצְרַת וּשְׂרוּ
 בְּרִתְמָה:

רס"י ויחנו ברתמה. על סם לשון הרע של מרגלים, שנאמר (תהלים קכ, ג) מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה חכי גבור שנונים עם גחלי רתמים:

(יט) וַיִּסְעוּ מִרִתְמָה וַיִּזְזוּ בְּרִמְזֵן פְּרִיץ: וּנְטְלוּ מִרִתְמָה וּשְׂרוּ
 בְּרִמְזֵן פְּרִיץ: (כ) וַיִּסְעוּ מִרִמְזֵן פְּרִיץ וַיִּזְזוּ בְּלִבְנָה: וּנְטְלוּ
 מִרִמְזֵן פְּרִיץ וּשְׂרוּ בְּלִבְנָה: (כא) וַיִּסְעוּ מִלִּבְנָה וַיִּזְזוּ בְּרִסָּה:
 וּנְטְלוּ מִלִּבְנָה וּשְׂרוּ בְּרִסָּה:

נביאים - ירמיה - פרק ב

(יט) תִּיִסְרַךְ רַעְתֶּךָ וּבִישַׁבּוֹתֶיךָ תִּזְכּוֹזֵךְ וְדַעֲלֵי וְרֵאֵלִי
 כִּי-רַע וְזָמֵר עָוִיבְךָ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְלֹא
 פּוֹזְרִתִי אֲלֶיךָ זָאֵם-אֲדַנִּי יְהוָה צְבָאוֹת: אֲיִתִּיתִי עֲלֶיךָ
 יְסוּרִין וְלֹא מִנְעַת מִבְּשַׁתִּיךָ וְעַד דָּלָא תִבְתָּא לְאוּרִיתָא פּוֹרְעֵנוּתָא תִתְעַבִּיד מְנִיךָ
 וְדַעֲלֵי וְחִזִּי אַרְי בִּישַׁתָּא וְטָרִידָא אֲיִתִּי עֲלֶיךָ יְרוּשָׁלַם עַל דְּשִׁבְקָתָא ית פּוֹלְחָנָא דִּי
 אֲלֶהָךְ וְלֹא שׁוּיִתָּא דְחִלְתִּי לְקַבִּיל עֵינֶיךָ אֲמַר יְיָ אֱלֹהִים צְבָאוֹת:

רס"י תיסרך רעתך. סוף שרעתך תביא עליך יסורין: ומשובותיך. ל'

בנים שובבים (לקמן ג) : תוכיחוד . ל' מוסר : ולא פחדתי . פחד שלי לא היה
בלבד לירא אותי :

(כ) כִּי בִּמְעוֹלָם שִׁבַּרְתִּי עֵלְךָ נִתְקַהְלִי בְּמוֹסְרֹתֶיךָ
וְתֹאמְרֵי לֹא (אעבד) אֶעֱבֹר כִּי עַל-כָּל-גְּבֻעָה
גְּבוּהָה וְתַזוּזֹת כָּל-עֵץ רֵעֵן אֶת צֵעָה זָנָה: אָרִי
מעלמא תברית גיר עממא מצגריכון פסקית חנקיכון ואמרתון לא נוסף עוד
למעבר על מימרד ארי על רמא מנטלא ותחות כל אילן עבוף את פלחא לטענתא :

רש"י שברתי עלך . העול של עץ נופל זו ל' שצירה והמוסרות שהן של
עור נופל בהן לשון נתיקה : מוסרותיך . הם רצועות שקושרין בהם העול :
ותאמרי לא אעבור . על דבריך : כי על כל גבעה . אך אתה לא שמרת
הבטחתך ועל כל גבעה את רועה ל' משכב ומלע כי משמש ל' אלחא :

(כא) וְאַנְכִּי נִטְעַתִּיךָ שׂוּרָה כִּלְהַ זֶרַע אֲמֹת וְאִיךָ
נְתִיבְכֶת לִי סוּרֵי תֵּגֶפֶן זְכַרְיָה: וְאַנָּה קִימְתִּיכוֹן קְדָמִי כְּמִנְצֵב
גפנא בחירא פולכון עבדי קשוט ואיכדין אשתגיתון קדמי בעובדיכון מקלקלא
סטיתון מבתר פולחני הויתון כגפון דלית ביה הנאה :

רש"י נטעתיד שורה . שורה הוא זמורות גפן טוב כלומר בני אבות כשרים
ולדיקים ומדרשו נטעתיד שורה הוספתי לך על שבע מאות של בני נח שש
מאות ושש כמנין שורה : סורי . דיסטורלטור"ש בלע"ז : גפן נכריה .
הלומחת ביערים :

(כב) כִּי אִם-תִּכְבְּסִי בַּזֵּתֶר וְתִרְבִּי-לָךְ בְּרִית
נְכַתָּם עֲזוֹנְךָ לְפָנָי זָאֵם אֲדָנָי יְהוָה: אָרִי אִם תִּדְמוֹן
לאתנקאה מחוביד כמא דמנגון בנתרא ומחורין בבוריתא הא פרושם כתמא דלא
דכי כו סגיאנו חוביד קדמי אמר יי אלהים :

רס"י **צנתר** . מין אדמה שחפין וספין זה את הזגדים : צורית . נקיון כמו ובר לבב (תהלים כד) ויש לו עזים צורית שאצו"ן בלעז : נכתם עונך . הא כרוסם כתמא דלא דכי כן סגיא חוּבִּיךָ קדמי : כתם . טאק"א בלעז : עונך . על עון העגל נאמר שהוא קיים לעולם כמו שנאמר וציוס פקדי ופקדתי עליהם (שמות לב) כל פקידות הצאות על ישראל יהיה מקלת עון העגל בהם :

(כג) **אִיךָ תִּאמְרִי לֹא נִטְמַאתִי אֲזֹרִי תִּבְעֵלִים לֹא תִלְכְּתִי רְאִי דְרִכְךָ בְּזִיא דְעֵי מַה עָשִׂית בְּכָרָה קָלָה מִשְׁרַכַּת דְרַכֶּיהָ :** איכדיו תימרין לא אסתאבית ובתר טעות עממא לא הלכית זקיפי עיניך על אורחתיך כד הוית יתבא בחילתא לקביל בית פעור דעי מה עבדת הוית דמא לנקא קלילא דמקלקלא אורחתיא :

רס"י **ראי דרכך בגיא** . מה עשית מול בית פעור ועוד עתה את מחזקת באותו הדרך כזכרה קלה המשרכת דרכיה : זכרה . גמלה נקבה בחורה שהיא אוהבת לנוע זכרי מדין (ישעיה ס) מתורגם הוגני מדין והם גמלים בחורים כמו שמלינו זסנהדרין נפישי גמלי סבי דטעיני משכי דהוגני : משרכת . מחזקת בדרכי נעוריה ל' מסריך סריך ויש לחצרו עם שרוך הנעל (זראשית יד) קושרת דרכי נעורתה בלבה :

(כד) **פָּרָה | לְמוֹד בְּמִדְבָּר בְּאֹת (נפשו) נִפְשָׁה שְׂאֵפָה רוּחַ תִּנְאַנְתָּה בִּי יִשְׁיִבְנָה כָּל-מִבְּקֵשֶׁיהָ לֹא יִיעָפוּ בְּזֹדֵשָׁה יִמְצְאוּנָה :** פְּעֻדָּא דְמְדוּרָה בְּמִדְבָּרָא בְּרַעוּת נִפְשָׁה שְׂתִיָּא רִיחָא פְּעֻדָּא כּוּן פְּנִשְׂתָּא דִּישְׂרָאֵל מְרַדַּת וְטַעַת מִן אֲוִירָתָא וְלֹא צְבָא לְמִיתָב נִבְיָא אִימַר לָהּ כָּל בְּעָהָא דְאֲוִירָתִי לֹא יִשְׁתַּלְּחוּן בְּזִמְנָה יִשְׁכַּחוּנָה :

רס"י **פרה** . שְׁלוּאֲטִיק"ו בלעז ויש לו עזין קולי"ן בלעז : למוד מדבר . הלמוד להיות במדברות כן אוהבת לנוע : שאפה רוח . פותחת את פיה

ושואפת רוח ולעולם הוא חוזר למקומו : תאנתה מי ישיבנה . אותה מדת
תנינים שיס זה כי גם התנין שואף רוח כמה שנאמר שאפה רוח כתנים (ירמיה
יד) מי ישיבנה מאותה מדה כן אתם מי יוכל להשיבכם מדרככם הרעה : כל
מזקשה לא ייעפו . כי על חנם ייעפו שלא יוכלו להשיגה ומה סופה בחדשה
ימלאונה חדש אחד יש בשנה שהיא ישנה כל החדש ואז היא נלכדת אף אתם
חדש אחד (הוא אב) הוכן לכם כזר מימות המרגלים שקבעו אצותיכם זכיית
חנם זו תלכדו . תאנתה . שו"ן דגרונמיני"ט בלעז וכן ת"י כירודא , ד"א ל'
יללה כמו תאניה ואניה (איכה ב) ל"א שאקונטריא"ה בלעז כמו תאנת שילה
(יהושע טו)

כתובים - תהילים - פרק צב

(א) כִּי הִנֵּה אֵיבֶיךָ | יִהְיֶה כִּי-הִנֵּה אֵיבֶיךָ יֵאבְדוּ
יִתְפָּרְדוּ כָּל-פְּעֻלֵי אֹנֶן : אַרום הָא בְּעֲלֵי דְבָבָד יִי אַרום הָא בְּעֲלֵי
דְבָבָד יִהוּבְדוּן לְעֲלָמָא דְאַתִּי מִתְפָּרְשִׁין מִן סִיעֲתָהוֹן דְּצַדִּיקָא כָּל עֲבָדֵי שְׁקֵר : (יא)
וְהִנֵּה כִּרְאִים קָרְנֵי בְּלֹתֵי בְּשֶׁמֶן רַעֲנָן : וְזַקְפָּתָא חִיד
רִימָנָא תוּקְפֵי גְתִי בְּמִשַׁח רְבוּתָא רְטִיבָא דְזִית עֲבוּף :

רש"י בלותי בשמן רענן . לבלותי בשמן של שררה . בלותי כמו (במדבר טו)
בלול בשמן :

(ב) וַתִּבְרַט עֵינַי בְּשׂוֹרֵי בְּקָבִים עָלַי מִרְעִים
הַשְׂבִּיעַנִי אֹנֶן : וְאַסְתַּכַּלְתָּ עֵינַי בְּאוֹבְדָנָא דְמַעֲיָקֵי בְּקִימִין עָלַי לְאַבְבָּא שְׂא
שְׂמַעוּן אוֹדְנֵי קַל תִּבְיָרְהוּן :

רש"י בשורי . בעוייני כמו בשוררי : זקמים עלי מרעים . על הרשעים

הקמים עלי שמעו אזני מאחורי הפרגוד שלא יועילו לכולת אותנו , כך שמעתי :

(יג) צְדִיק כְּתָמַר יִפְרוֹז כְּאֶרֶז בְּלִבְנוֹן יִשְׁעָהּ: צדיקא היד דקלא ילבלב פרין היד ארזא בלבנון יסגא ונעביד שרשין :

רש"י **כדיק כתמר יפרח וגו' . כתמר לעשות פירות וכארז בלבנון להחליף גזעו :**

(יד) שְׁתוּלִים בְּבַיִת יְהוָה בְּזוֹצְרוֹת אֶלְהֵינוּ יִפְרִיזוּ: בְּנוֹי יְהוּוֹן שְׁתִּילִין בְּבֵית מִקְדָּשָׁא דְיֵי בְּדַרְת בֵּית אֱלֹהֵנָא יִלְבְּבוּן :

רש"י **שתולים . יהיו הכליקים צבית ה' :**

(טו) עוֹד יִנוּבוֹן בְּשִׁיבָה דְשָׁנִים וְרַעֲנָנִים יְהִיוּ: תוב פאבקהתהון נעבדון פניו בשיבו דהניו ורטיבין יהון :

רש"י **ינובון . ילמחון : לשנים . שמנים ורעננים יהיו ואז יגידו כי יקר ה' :**

משנה עבודה זרה פרק ב

א. אין מעמידין בהמה בפנדקאות של גוים, מפני שחשודין על הרביעה. ולא תתיחד אשה עמהן, מפני שחשודין על העריות. ולא יתיחד אדם עמהן, מפני שחשודין על שפיכות דמים. בת ישראל לא תילד את הנכרית, מפני שמילדת בן לעבודה זרה. אבל נכרית, מילדת בת ישראל. בת ישראל לא תניק בנה של נכרית. אבל נכרית, מניקה בנה של ישראלית ברשותה :

ברטורה (ו) אין מעמידין בהמה צפונדקאות. העשין להתאכסן סם עוברי דרכים לפי שהעו"ג חסודים על הרביעה אפילו נקבות אכל נקבות אסור לפי שהעו"ג מזויים אכל נסי חזיריהם ופעמים שאינו מולאה ומרביע את הבהמה: ולא תיחד אשה עמהן. אפילו ביחוד שכיולא בן אכל ישראל מותר. כגון שאשתו עמו אכל עו"ג אסור דעו"ג אין אשתו משמרתו: לא תילד את העובדת כוכבים. מפני שמגדלת בן לעו"ג ובשכר מותרת משום איבה: אבל עובדת כוכבים מילדת בת ישראל. בזמן שאחרות עומדות על גבה. אבל בינה ובינה לא. שאחודה על שפיכות דמים שמא תהרגנו:

ב. מתרפאין מהן רפוי ממון, אבל לא רפוי נפשות. ואין מסתפריין מהן בכל מקום, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, ברשות הרבים מתר, אבל לא בינו בינו לבינו:

ברטורה (ז) רפוי ממון. בהמתו: רפוי נפשות. גופו. ואם אמר לו סם פלוני יפה לך אפילו רפוי נפשות מותר להתרפאות ממנו: אבל לא בינו לבינו. ואי רואה במראה מותר. דמימר אמר העו"ג הואיל ומסתפר הכי אדם חשוב הוא ומתיירא להורגו:

ג. אלו דברים של גזים אסורין ואסורן אסור הנאה, היין, והחמץ של גזים שהיה מתחלתו יין, וחרס הדרניני, ועורות לבובין. רבן שמעון בן גמליאל אומר, בזמן שהקורע שלו עגול, אסור. משוך, מתר. בשר הנקנס לעבודה זרה, מתר. והיוצא, אסור, מפני שהוא קזבחי מתים, דברי רבי עקיבא. ההולכין לתרפות, אסור לשאת ולתת עמהם. והבאין, מתרין:

ברטורה (ח) שהיה מתחלתו יין. לאפוקי היכא דקנה העו"ג חומץ מישראל ללא מתסר בהנאה. דטעמא דמתסר בהנאה משום דלמא נסכיה לע"ג. וחומץ לא קא מנסך לע"ג: וחרס הדרייני. אדריאנוס קיסר היה מגבל טיט ביין ועושה ממנו כלים ולא היה מרפן בכבשן. ונושאים אותן במלחמה וכשרואים לשחות משמים אותם החרסים במים. ונמוחים סם והטיט שוקע למטה ונשאר היין מזוג במים ועל סם אדרייאנוס נקרא חרס הדרייני: עורות לבובים. קורעים הבהמה מחיים כנגד הלב כמין נקב עגול. ומוליחין הלב ומקריבין אותו לע"ג: משוך מותר. שאין עושין לע"ג אלא עגול והלכה כרשב"ג: היוצא אסור בהנאה. שכבר נעשה תקרובות: לתרפות. לטעות ע"ג מקום ערותה שלאשה נקרא בית תורפה: אסור לשאת ולתת עמהם. דאזלו ומודו לע"ג ועוד לזבני מידי ללריך תקרובת ע"ג והלכה כר"ע:

ד. נודות הגזים וקנקניהן ויין של ישראל פנוס בקו, אסורין

וְאֶסוּרֵן אֶסוּר הַנְּאָה, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, אֵין אֶסוּרֵן אֶסוּר הַנְּאָה. הַחֲרָצִנִּים וְהַזְּגִין שֶׁל גּוֹיִם, אֶסוּרֵין וְאֶסוּרֵן אֶסוּר הַנְּאָה, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, לַחִין, אֶסוּרֵין. יְבֻשִׁין, מִתְרִין. הַמְרִיס וְגִבְיֹנוֹת בֵּית אֲנִיקֵי שֶׁל גּוֹיִם, אֶסוּרֵין וְאֶסוּרֵן אֶסוּר הַנְּאָה, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, אֵין אֶסוּרֵן אֶסוּר הַנְּאָה:

צרטורה (ז) נודות. של עור: והנקנים. של חרס: אין איסורן איסור הנאה. ודינייהו הכי אם חדשים הם מותר לתת לתוכן יין מיד ואם הכנים בהן העו"ג יין לקיום ממלא אותם מים ומשהה בתוכן שלשה ימים מעת לעת אלא שמערה המים בכל יום מעת לעת של ג' ימים ומקים מים אחרים תחתיים ואחר כך מותר לשום בתוכו יין. ואם ישנו י"ב חדש שלא היה בהם יין של עו"ג מותרין מיד אחר שנה בלי ערוי: חרננים וזגים. פסולת של ענבים וגרעינים שצפנים והקליפים שצחוץ: לחיס. כל י"ב חדש אסורים בהנאה: ויבשים. לאחר י"ב חדש מותרין באכילה: המוריים. שומן שלדגים רגילין היו שמערבין בו יין. אבל אם ניכר ממנו שלא נתערב בו יין כ"ע לא פליגי דשרי: בית אונייקי. שם כפר קרוב עגלים הנמלאים שם קרבים לע"ג. ר"מ חייש למיעוטא וסבר דאף על גב דרוב עגלים היו מיעוטא כנגד שאר בהמות חיישינן למיעוטא. וכל הגבינות הנמלאות שם אמרינן דלמא בקיבת עגלי ע"ג העמידן. וחכמים לא חיישי למיעוטא. ואין הלכה כר"מ בכל הני תלתא צבי:

ה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שְׂאֵל רַבִּי יְשַׁמְעֵאל אֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּשִׁהוּי מְהֻלְכִין בְּדַרְךָ. אָמַר לוֹ, מִפְּנֵי מָה אֶסְרוּ גְבִינֹת שֶׁל גּוֹיִם. אָמַר לוֹ, מִפְּנֵי שְׂמֵעֲמִידִין אוֹתָהּ בְּקִבָּה שֶׁל נְבִלָה. אָמַר לוֹ, וְהֲלֹא קִבֵּת עוֹלָה חֲמוּרָה מִקִּבֵּת נְבִלָה וְאָמְרוּ כִּהֵן שְׂדֵעֵתוֹ יָפָה שׁוֹרְפָה חָיָה וְלֹא מוֹעֵלִין. (ת"ר) וְאָמַר לוֹ, מִפְּנֵי שְׂמֵעֲמִידִין אוֹתָהּ בְּקִבֵּת עֵגְלֵי עֲבוּדָה זָרָה. אָמַר לוֹ, אִם כֵּן, לָמָּה לֹא אֶסְרוּהָ בְּהַנְּאָה. הַשִּׂיאוֹ לְדָבָר אַחֵר, אָמַר לוֹ, יְשַׁמְעֵאל אַחֵי, הִיאָךְ אֶתָּה קוֹרָא (שיר השירים א) כִּי טוֹבִים דְּדִיךְ מִיָּין, אוֹ כִּי טוֹבִים דְּוִדְךָ. אָמַר לוֹ, כִּי טוֹבִים דְּוִדְךָ. אָמַר לוֹ, אֵין הַדָּבָר כֵּן, שִׁהְרֵי חֲבָרוּ מְלַמֵּד עָלָיו, לְרִיחַ שְׂמֵנֶיךָ טוֹבִים:

צרטורה (ח) מפני מה אסרו גבינות של עו"ג. באכילה. ולרבנן קא בעי. ומשום חלב של בהמה טמאה ליכא למיחש דקים לן דחלב בהמה טמאה אינה נקפה: שורפה חיה. דפרשא בעלמא היא: בקיבת עגלי ע"ג. ואף על גב דפרשא בעלמא היא אסור דשאני ע"ג דכתיב בה (דברים יג) ולא ידבק בידך מאומה מן החרס: השיאו לדבר אחר. ולא ראה להגיד טעמו של דבר מפני שעדיין לא עברו י"ב חדש שנגזרה גזירה זו וכי גזרי רבנן גזירה לא מגלו לטעמא עד תריסר ירחי שתא עד שתתפשט גזירתן דלמא איכא דלא ס"ל לטעמא ואתי לזלולי ביה וטעמא דאסרו גבינות של עו"ג מפני שמעמידין אותה בעור קיבה של שחיטת עו"ג שהיא נבלה ואף על פי שהוא דבר

מועט כנגד כל החלצ כיון שהוא מעמיד החלצ ועושה בו מעשה לא בטל דקיי"ל הכל הולך אחר המעמיד. ומשום בשר בחלב לא היה אסור כיון שהבשר בפני עצמו מותר אינו אסור בחלב אף על פי שמעמידו עד שיתן בו טעם אבל דבר של איסור מעיקרו אסור בהיתר. אף על פי שאינו נותן בו טעם כל זמן שהוא מעמיד: כי טובים דודיק מיין. הקדוש ברוך הוא אומר כן לכנסת ישראל: אין הדבר כן. אלא כנסת ישראל אמרה לפני הקדוש ברוך הוא ערבים עלי דברי דודיק כלומר תקנות שתקנו וגזרו החכמים יותר מיינה של תורה. מעיקר תורה שצכתב:

ו. אֱלוּ דְבָרִים שֶׁל גוֹיִם אֲסוּרִין וְאִין אֲסוּרֵן אֲסוּר הִנָּאָה, חֶלֶב שֶׁחֶלְבוּ גוֹי וְאִין יִשְׂרָאֵל רוּאֵהוּ, וְהַפֶּת, וְהַשֶּׁמֶן שֶׁלֶהוּ. רַבִּי וּבֵית דִּינֵו הִתִּירוּ בְּשֶׁמֶן. וְשִׁלְקוֹת, וְכַבָּשִׁין שֶׁדִּרְכוֹ לְתֵת לְתוֹכָן יַיִן וְחֶמֶץ, וְטָרִית טְרוּפָה, וְצִיר שֶׁאִין בָּהּ דָּגָה [כְּלָבִית שׁוֹטְטֶת בּוֹ], וְהַחִילָק, וְקָרֵט שֶׁל חֲלִתִית, וּמֶלַח סִלְקוֹנְטִית, הֵרִי אֵלוּ אֲסוּרִין וְאִין אֲסוּרֵן אֲסוּר הִנָּאָה :

ברטורה (ו) הפת והשמן וכו'. כל הני אסורין משום חתנות ופת של נחתומין התיירוהו אבל פת של בעלי בתים לא הותר אלא להולכי דרכים ובשעת הדחק. והשמן ראו שלא פשטו איסורו ונמנו עליו והתיירוהו כדמסיק במתניתין: ושלקות. כל דבר שבשלו אותו העו"ג ואפילו בשלו אותו בכליו של ישראל ובפניו שאין לחוש לתערובות איסור ולגיעולי עו"ג אסרוהו משום בשולי עו"ג והוא שלא סייע בו ישראל לא בתחלה ולא בסוף ולא אסרו משום בשולי עו"ג אלא דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי ועולה על שלחן מלכים ללפת בו את הפת אבל אם חסר אחת מאלו אין בו משום בשולי עו"ג: וכבשין שדרכן לתת בהן יין. אין איסורן איסור הגאה לפי שאין טעם היין ניכר בהן אבל באכילה אסורין: טרית טרופה. מין דגים טהורים שטרופין אותן דק דק ואינן נכרין ואסורים כשנלקחו מן העו"ג שמה (נכתב) עמהם דג טמא: ואיר שאין בו דגה. דג קטן שנקרא כלבית ודרכו שהוא גדל בתוך (איר ש) דגים טהורים וכשיש איר דג טמא מעורב עמו לא יגדל בו כלבית: והחילק. מן דגים קטנים טהורים ואין להם סנפיר וקשקשת ועתיד לגדל אחר זמן ודגים קטנים טמאים הדומים להם מתערבים עמהם ואינם ניכרים אפילו כשאינה טרופה אבל טרית אין הדגים טמאים דומים לה ולכך שרי כשאינה טרופה: חלתית. כך שמה בערבי וחיתכין קרטין בסכין ואסורה משום שמנונית דסכין לאגב חריפותא (דחלתית) ממתקת היא טעם דשמנונית הנבלע בה: ומלח סלקונטית. מלח שכל גדולי רומי אוכלין אותה רגילין למשוח אותה בחלב חזיר ובשומן דגים טמאים והיא גסה ולבנה ביותר:

ז. אֱלוּ מִתְרִין בְּאֲכִילָה, חֶלֶב שֶׁחֶלְבוּ גוֹי וְיִשְׂרָאֵל רוּאֵהוּ, וְהַדְּבָשׁ. וְהַדְּבָרְנִיּוֹת אֵף עַל פִּי שֶׁמֶן טָפִין, אִין בְּהֵם מְשוּם הַכֶּשֶׁר מִשְׁקָה.

וּכְבָּשִׁין שְׁאִין דְּרַבָּן לְתַת לְתוֹכָן יֵין וְחֶמֶץ, וְטָרִית שְׁאִינָה טְרוּפָה,
וְצִיר שְׁיֵשׁ בָּהּ דָּגָה, וְעֵלָה שֶׁל חֲלֵתִית, וְזֵיתִים גְּלֶסְקָאוֹת הַמְּגַלְגְּלִין.
רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, הַשְּׁלוּחִין, אֲסוּרִין. הַחֲגָבִים הַבָּאִים מִן הַסְּלוּלָה,
אֲסוּרִין. מִן הַהֶפְתֵּק, מִתְּרִין. וְכֵן לְתַרוּמָה:

צרטורה וישראל רואהו. לאו דוקא רואהו אלא כיון דאי קאי חזי ליה אף על גב
דכי יתיב לא חזי ליה העור'ג ארתותי מרתית אמר השתא קאי וחזי לי: והדברניות.
החלות שרודין מן הכוורת שבהם הדבש אף על פי שהם נוטפות לא חיישינן שמא
עיר' בהם יין נסך. פירוש אחר אשכלות של ענבים אף על פי שהיין נוטף מהן אין
בהן משום יין נסך. ואין בהם משום הכשר משקה שיהא מוכשר לטומאה דסתמן
לאכילה ולא ניחא ליה במשקה הנוטף מהן; וטריית שאינה טרופה. ואף על פי שהיא
עשויה חתיכות (נשאר) ראש הדג ושדרתו קיימין וניכר שהוא טהור: עלה של חלתית.
דהא לא מפסקי לה בסכין: זיתים גלוסקאות מגולגלים. זיתים הכנוסים בכלי עגול
ומתחממים ונעצרים מאליהן ונעשים כגלוסקים מגולגלים כמו זינה מגולגלת
שנתחממו: השלחין אסורין. אם נתרכבו הזיתים כל כך עד שכשלוקח הזית בידו
הגרעין שבתוכו משתלח ונופל מאליו אסורין. דמחמת היין נתרכבו. ואין הלכה כר'
יוסי: מן הסלול. מן הסל שלפני החנוני אסורים שמזלף עליהן יין כדי שיתרכבו:
מן ההפתה. ממקום שכונסן שעוצרים אותם שם זה על זה מותרים שאינו מזלף
עליהם יין עד שנותנן לפניו למכור: וכן לתרומה. וכן כהן החשוד למכור תרומה
לשם חולין כל הנמלא לפניו אסור שמא תרומה היא. אבל הבא מן האורז מותר.
לדברותי מרתת דלמא שמעי רבנן ויפקירו כל האורז:

גמרא ע"ז דף כ"ה ע"א

לא תתייחד אשה עמהן. במאי עסקינן אילימא בחד דכנותה גבי ישראל
מי שרי והתנן לא תתייחד איש אחד עם שתי נשים. אלא בתלתא דכנותה
גבי ישראל בפרוצים מי שרי. והתנן אבל אשה אחת מתייחדת עם שני
אנשים ואמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא בפשרים אבל בפרוצים
אפילו עשרה נמי לא מעשה הנה והוציאוה עשרה במטה. לא צריכא
באשתו עמו נכרי אין אשתו משמרתו אבל ישראל אשתו משמרתו ותיפוק
ליה משום שפיכות דמים אמר רב ירמיה באשה חשובה עסקינן דמרתתי
מינה. רב אידי אמר אשה כלי זיינה עליה מאי בינייהו. איכא בינייהו
אשה חשובה בין האנשים ושאניה חשובה בין הנשים. תניא כנותיה דרב

אִידֵי בַר אָבִין הָאִשָּׁה אָף עַל פִּי שְׁהַשְׁלוּם עָמָה לֹא תִתְיַחַד עִמָּהּוּן מִפְּנֵי
 שְׁחִשׁוּדִין עַל הָעֲרִיּוֹת וְלֹא יִתְיַחַד אָדָם עִמָּהּוּן. תִּנּוּ רַבָּנָן יִשְׂרָאֵל שְׁנִזְדַּמְּוּ לֹ
 עוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּדֶרֶךְ טוֹפְלוֹ לִימֵינוּ. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּנּוּ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה
 אוֹמֵר בְּסִיּוֹף טוֹפְלוֹ לִימֵינוּ בְּמִקְל טוֹפְלוֹ לְשִׁמְאֵלוֹ. הָיוּ עוֹלִין בְּמַעְלָה אוֹ
 יוֹרְדִין בִּירִידָה לֹא יִהְיֶה יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה וְעוֹבֵד גְּלוּלִים לְמַעְלָה אֲלֵא יִשְׂרָאֵל
 לְמַעְלָה וְעוֹבֵד גְּלוּלִים לְמַטָּה. וְאֵל יִשׁוּחַ לְפָנָיו שְׁמָא יְרוּץ אֶת גּוּלְגַלְתּוֹ.
 שְׁאֵלוֹ לְהִיכֹן הוֹלֵךְ יִרְחִיב לוֹ אֶת הַדֶּרֶךְ כְּדֶרֶךְ שְׁעֵשָׁה יַעֲקֹב אָבִינוּ לַעֲשׂוֹ
 הַרְשָׁע עַד אֲשֶׁר אָבִא אֶל אֲדָנִי שְׁעִירָה וּכְתִיב וַיַּעֲקֹב נָסַע סְכוּתָהּ. מַעֲשֵׂה
 בְּתַלְמִידֵי רַבִּי עֲקִיבָא שְׁהָיוּ הוֹלְכִים לְכֹזֵיב פְּגָעוּ בְּהוֹן לְסֻטִים אָמְרוּ לָהֶם
 לָאן אַתֶּם הוֹלְכִים אָמְרוּ לָהֶם לְעַכּוֹ. כִּיּוֹן שְׁהִגִּיעוּ לְכֹזֵיב פִּירְשׁוּ אָמְרוּ לָהֶם
 מִי אַתֶּם. אָמְרוּ לָהֶן תַּלְמִידֵי רַבִּי עֲקִיבָא. אָמְרוּ לָהֶם אֲשֶׁרִי רַבִּי עֲקִיבָא
 וְתַלְמִידֵי שְׁלֹא פָּגַע בְּהוֹן אָדָם רַע מֵעוֹלָם. רַב מְנַשֵּׁי הָוָה אָזִיל לְבִי תוֹרְתָא
 פְּגָעוּ בֵיהּ גְּנָבִי אָמְרוּ לִיהּ לָאן קְאִזְלַת אָמַר לָהֶן לְפּוּמְבִדִיתָא כִּי מָטָא לְבִי
 תוֹרְתָא פְּרִישׁ. אָמְרוּ לִיהּ תַּלְמִידוֹ דִּיהוּדָה רַמָּאִי אֶתְ אָמַר לָהּוּ יַדְעִיתוּ לִיהּ
 יִהְיֶה רַעוּא דִּילָהּוּוּ אִינְשֵׁי בְּשִׁמְתָא אָזְלוּ עֲבָדוּ גְּנִיבְתִי עֲשָׂרִין וְתַרְתִּין שְׁנִין
 וְלֹא אֶצְלַחוּ כִּיּוֹן דְּחָזוּ אֶתּוּ כּוּלְהוּ תַבְעֵי שְׁמַתִּיּהוּ וְהוּוּ בְּהוּ חַד גִּירְדָנָא
 דְּלֹא אֶתָּא לְשָׂרְוִי שְׁמַתִּיּה אַכְלִיּה אַרְיָא הִיּוּנוּ דְאָמְרִי אִינְשֵׁי גִירְדָנָא דְּלֹא
 טִיּוֹן שְׁתָּא בְּצִיר מְשִׁנִּי. תָּא חָזִי מַה בִּין גְּנָבִי בְּבַל לְלִסְטִים דְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל:

רס"י עם שתי נשים. שדעתן קלות ושתיהן תתרכנה לעבירה: צפראים מי שרי.
 ולמה ליה לתנא לאשמעינן נכרי הא אפי' ישראל דכוותייהו אסירי: והוליאו עשרה.
 פראים לאשת איש זונה במטה חוץ לעיר כעין קוצרי מת שלא יצינו: באשתו. של
 כותי: ותיפוק ליה. בלא עבירה נמי לא תתיחד משום ש"ד: באשה חשובה. בין
 האנשים ובין הנשים אשה יפה וקרובה למלכות דמסתפי מינה ולא קטלי לה: כלי
 זיינה עליה. אע"פ דאינה חשובה אין הורג אותה אלא בא עליה: איכא זיינייהו
 אשה חשובה בין האנשים. קרובה למלכות: ואינה חשובה בין הנשים. אינה יפה.
 לרבי ירמיה שריא ליחודי דמשום ש"ד ליכא דהא קרובה למלכות היא ומשום
 עריות נמי ליכא דמכוערת היא, לרבי אידי דאמר סתם אשה כלי זיינה עליה
 אסורה ליחודי: שהשלום עמה. דודאי לא יתרגנה דהא כלי זיינה עליה: לא תתיחד
 פו'. והיינו כרבי אידי. השלום עמה משמע היא נושאת את שלומה ואינה כריכה
 לשלום מלכות: טופלו לימינו. מחזרו לכותי לימינו של ישראל שאם יראה כותי
 להרגו ישלח ישראל יד ימינו ויאחוזו בו: למעלה. בעליה ילך ישראל לפני הכותי
 וצירידה יולך הכותי לפניו: לא ישחה. הישראל לפני הכותי ליטול כלום: שמה
 ירוץ. ירוץ: נסע סכותה. ולא הלך עד שעיר: לעכו. רחוק מכזיב: בשמתא. לפי
 שהיה אדם גדול ושמתיה חיילא: גרדן ללא טייזן. עניו אין לו בוקת פנים: גנבי
 דבבל. שפגעו בתלמידי ר"ע ספרו בשבחו ואע"פ שסתם לסטים פריצים מוגנבים
 להודיעך שבחה של ארץ ישראל:

זוהר ויגש דף ר"ט ע"ב

והקל נשמע בית פרעה (תא חזי) מאן דצלי צלותיה וקם קמי מאריה אצטריד ליה דלא למשמע קלי בצלותיה ומאן דאשמע קליה בצלותיה צלותיה לא אשתמע מאי טעמא בגין דצלותא לאו איהי ההוא קלא דאשתמע דההוא קול דאשתמע לאו היא צלותא. ומאן איהי צלותא דא קלא אחרא דתליא בקלא דאשתמע ומאן היא קלא דאשתמע דא ההוא קול דהוא בוא"ו קלא דתליא ביה דא ההוא קל בלא וא"ו ובגין כד לא אצטריד ליה לבר נש למשמע קליה בצלותיה אלא לצלאה בלחש בההוא קלא דלא אשתמע ודא היא צלותא דאתקבלת תדיר וסימניד והקל נשמע קל בלא וא"ו נשמע דא היא צלותא דהיא בחשאי דכתיב בחנה (שמואל א א) וקולה לא ישמע דא היא צלותא דקודשא בריד הוא קביל כד אתעביד גו רעותא וכוונה ותקונא כדקא נאות וליחדא יחודא דמריה כדקא נאות בכל יומא. תא חזי והקל נשמע דא הוא קל בלא וא"ו דא היא קלא דבכאת על מקדש ראשון ועל מקדש שני נשמע כמה דאת אמר (ירמיה לא) קול ברמה נשמע ברמה מאי ברמה דא הוא עלמא עלאה עלמא דאתי וסימניד מן הרמה ועד בית אל (תהלים קו) מן העולם ועד העולם הכא ברמה דא עלמא עלאה דהא בההיא שעתא די ברמה נשמע כדין מה כתיב (ישעיה כב) ויקרא ה' אלהים צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד וגומר והקל נשמע לעילא לעילא מאי טעמא בגין דוא"ו אתרחק ואסתלק מינה וכדין (ירמיה לא) רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו. כי איננו כי אינם מפעי ליה אלא כי איננו והא אוקימנא כי איננו דבעלה לא אשתכח עמה דאלמלי בעלה ישתכח עמה תתנחם עליהו דהא כדן בנהא לא יהון בגלותא ובגין דאיננו לאו איהי מתנחמא על בנהא בגין דבנהא אתרחקו מינה על דאיננו עמה. תא חזי כד יקים קודשא בריד הוא להאי קל מעפרא ויתחבר בוא"ו כדין כל מה דאתאביד מינייהו בזמנא דגלותא ויתדר ויתעדנו בנהורין עלאין דאתוספן מגו עלמא עלאה כמה דאמר (ישעיה כו) והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו לה' בהר הקדש בירושלים :

תרגום זוהר והקל נשמע בית פרעה: רבי חזא פתח ואמר, נכספה וגם כלתה נפשי וגו'. זא וראה, כל אדם המתפלל תפלתו לפני אדונו, כריד להקדים לו צרכות בכל יום ויום, ולהתפלל תפלתו בזמן שצריך. צבקר יתאחד צימינו של הקדוש צרוף הוא, שהוא חסד. צמנחה יתאחד צמאלו של הקדוש צרוף הוא. ונכרד לאדם תפלה וצבקה בכל יום ויום, כדי שיתאחד צו צבקה צרוף הוא, וצבארהו. מי שמתפלל תפלתו לפני אדונו,

הרמב"ם ה' תפלה פרק י"ב

א. המפטר בנביא צריך לקרות בתורה תחלה אפלו שלשה פסוקים חוזר וקורא מה שקרא לפניו. ולא יפטר בנביא עד שיגלול ספר תורה. ולא יפחות מעשרים ואחד פסוקים ואם שלם הענין בפחות מאלו אינו צריך להוסיף. ואם קרא עשרה פסוקים ותרגמן המתרגם דיו ואפלו לא שלם הענין. ובנביא אחד קורא ואפלו שנים מתרגמן. ומדלג מענין לענין אחר ואינו מדלג מנביא לנביא אלא בנביאים של תרי עשר בלבד. ובלבד שלא ידלג מסוף הספר לתחלתו. וכל המדלג לא ישהא בדלוג אלא כדי שישלים המתרגם תרגומו: **ב.** הקורא בנביא יש לו לקרות לתורגמן שלשה פסוקים והמתרגם שלשתו זה אחר זה ואם היו שלשה הפסוקים שלש פרשיות לא יקרא למתורגמן אלא אחד אחד בלבד:

מוסר

מספר חסידים סימן קנ"א

קרוב אתה בפיהם ורחוק מפליותיהם אלו בני אדם המוציאים חטא ונבול פה או דבר רע על חבריהם בכוונה ואומרים המקום ימחול לנו ואינם במעלת היראה כי אינם יראי חטא ולא שבט אלהים ואימתו עליהם שיוכלו להעמיד את עצמם שלא להוציא מפיהם הדבר רע וכדומה בעיניהם שהיא מוחל להם באמרו הצור ימחול לנו לא יאבה ה' סלוח לו כי יודעים אותו ומתכוונים למרוד:

מסעי יום חמישי תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה' דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח יתרה משבת הבאה:

(כב) וַיִּסְעוּ בַּמֶּרְסָה וַיִּזְזוּ בְּקִהְלֹתָהּ: וּנְטְלוּ מִרְסָה ו: וְשָׂרוּ
 בְּקִהְלֹתָהּ: (כג) וַיִּסְעוּ בְּקִהְלֹתָהּ וַיִּזְזוּ בְּהַר-שֹׁפָר:
 וּנְטְלוּ מִקִּהְלֹתָהּ וְשָׂרוּ בְּטוֹרָא דְשֹׁפָר: (כד) וַיִּסְעוּ בְּהַר-שֹׁפָר וַיִּזְזוּ
 בְּזוֹרְדָה: וּנְטְלוּ מִטוֹרָא דְשֹׁפָר וְשָׂרוּ בְּחֶרְדָּה: (כה) וַיִּסְעוּ בְּזוֹרְדָה
 וַיִּזְזוּ בְּבִמְקֵהֶלֶת: וּנְטְלוּ מִחֶרְדָּה וְשָׂרוּ בְּמִקְהֵלוֹת: (כו) וַיִּסְעוּ
 בְּבִמְקֵהֶלֶת וַיִּזְזוּ בְּתַזְזוֹת: וּנְטְלוּ מִמִּקְהֵלוֹת וְשָׂרוּ בְּתַחַת:

נביאים - ירמיה - פרק ב

(כה) בְּנִעֵי רִגְלֵךְ מִיְזוֹף (וּזְרִיךְ) וּזְרִינְךָ מִצְּמֵאָה
 וְתֹאמְרֵי זֹא אֵשׁ לֹא כִי-אֶתְּבַתִּי זָרִים וְאַזְרִיחֵם
 אֵלֶיךָ: מְנַעֵי רִגְלֶיךָ מִלְּאֲתַחֲבָרָא לְעַמְּמָא וּפּוּמִיךָ מִלְּמַפְלַח לְטַעֲנֹת עַמְּמָא
 וְאַמְרֵת תְּבִית מִבְּתַר פּוּלְחָנְךָ לֹא אָרִי רְחִימִית לְאֲתַחֲבָרָא לְעַמְּמָא וּבְתַר פּוּלְחֹן
 טַעֲנֵתְהוֹן אִיהַךְ:

רס"י מנעי רגלך מיחף . זו היא מדתך כפרא האוהבת לנוע נביאי אומרי
 לך מנעי עאמד מעכו"ם שלא תלכי יחף בגולה ומנעי גרוך מלמות צלמא
 ותאמרי על דברי הנביאים נואש אין מיחוס נואשתי בדצריכם , נואש
 נוקלוי"ר צלע"ז :

(כו) כְּבִשְׁתַּת גִּנְבִי כִּי יִמְצָא כֵּן הַבֵּישׁוּ בַּיִת יִשְׂרָאֵל
 הַבְּיָה בְּמִלְכֵיהֶם שְׂרִיחֵם וְכִהְיֵיהֶם וְנִבִּיאֵיהֶם:
 כְּבִהְתַּת גְּבַר דְּמִתְחַשֵּׁב מְהִימֹן וּמִשְׁתַּכַּח גְּנִיב כֵּן בְּהִיתוּ בַּיִת יִשְׂרָאֵל אֵינּוֹן מְלַכֵּיהוֹן
 רְבִרְבֵּיהוֹן וְכִהְיֵיהוֹן וּנְבִיֵּיהוֹן דְּשִׁקְרָא :

רס"י כי ימלא . בתחלה כשהוא נמלא גנב והוא היה מוחזק נאמן כך ת"י :

(כז) אֲמַרִים לַעֲיֵן אָבִי אֶתְהָ וְלֶאֱבֹן אֶת (ילדתני)
יְלִדְתָנוּ כִּי-פָנוּ אֵלַי עֶרְף וְלֹא פָנִים וּבָעַת

רַעְתָם יֵאמְרוּ קוֹמָה וְהוֹשִׁיעֵנו: אָמְרוּ לְצֶלֶם אֶעָא אָבוּנָא
אֶת וְלָמָא דְמַתְעַבְד מִן אָבְנָא אָמְרוּ לִיה אֶת בְּרִיתָנָא אָרִי אַחְזָרוּ בְּפוֹלְחָנִי קִדְל
וְלֹא שׁוּיָאוּ דְחַלְתִּי לְקַבִּיל אֶפִּיהוֹן וּבְעֵדוֹן דְּבִשְׁתָּא אֶתְנָא עֲלִיהוֹן כְּפָרִין בְּטַעֲוֹתְהוֹן
וּמוֹדוֹ קִדְמִי וְאָמְרוּ רַחִים עֲלָנָא וּפְרִיקָנָא :

רס"י ובעת רעתם יאמרו . אלי קומה והושיענו וכן ת"י ובעידן דביסתא
אתיא עליהון כפרין בטעותהון ומודן קדמי ואמרינ רחס עלנא ופרוקנא :

(כח) וְאֵיָה אֱלֹהֵיךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לָךְ יְקוֹבוֹ אִם-
יוֹשִׁיעֶוְךָ בְּעַת רַעְתְּךָ כִּי בִמְסַפֵּר עֲרִיךָ הָיוּ

אֱלֹהֵיךָ יְהוּדָה: (ס) וְאִן דְּחַלְתְּכוֹן דְּעַבְדְּתוֹן לְכוֹן יְקוֹמוֹן אִם יְכָלוּ
לְמַפְרָקְכוֹן בְּעֵדוֹן בִּישְׁתְּכוֹן אָרִי מְנַנּוּ קְרוּיְכוֹן הַנְּאָה דְּחַלְתְּכוֹן דְּבִית יְהוּדָה :

רס"י מספר עריך היו אלהיך . בכל עיר ועיר אלוה אחר :

(כט) לָמָה תַרְיָבוּ אֵלַי כִּלְכֶם פְּשִׁעְתֶּם בִּי נְאֻם-

יְהוּדָה: לָמָא אֶתוֹן מְדָמוֹן לְמִידוֹן לְ) בִּיל פְּתַגְמִי בְּלָכוֹן מְרַדְתוֹן בְּמִימְרִי אִמְר יי
:

רס"י למה תריבו . איך תבואו להתווכח בריב ולומר לא חטאנו : כולכם
פשעתם בי . אף הגדיקים במשמע היינו דאמרי אינסי בהדי הולא לקיא
כרבא :

כתובים - תהילים - פרק קז

(לו) וַיֹּשֶׁב נַפְשׁוֹ רַעֲבִים וַיְכוֹנְנוּ עֵיר מוֹשָׁב: וְאַשְׁרֵי תַמּוֹן
כַּפְּנִים וְאַתְקִינוּ קַרְתָּא מִתְבָּא : (לו) וַיִּזְרְעוּ שְׂדוֹת וַיִּטְעוּ
כַּרְמִים וַיַּעֲשׂוּ פְּרִי תְבוּאָה: וַיִּזְרַע חֶקְלִין וַיְנַצִּיבוּ כַרְמֵיָא וַעֲבָדוּ
פְּרִי אֲבָא : (לח) וַיְבָרְכֶם וַיִּרְבּוּ מְאֹד וּבְהִמְתָּם לֹא
יִמְעִיט: וַבְּרַכְיֵנוּן וַיִּסְגּוּן לַחֲדָא וּבְעֵירִיהוֹן לָא נִזְעַר : (לט) וַיִּמְעִטוּ
וַיִּשְׁזָזוּ מֵעֶצֶר רָעָה וַיִּגְוּן: וְכַד חָבוּ אֲזַעְרוּ וְאַתְמַסְכְּנוּ מִן אֲנִיק
בִּישְׁתָּא וְדוֹנָא :

רס"י וימעטו וישוחו . והם מתחלה היו שוחין ומועטין מעולך רעה ויגון :

(מ) שִׁנְפָּךְ בּוֹז עַל-נְדִיבִים וַיִּתְעַם בְּתַהוֹ לֹא-
דָּרַךְ: שְׂדֵי בְּסַרְנוּתָא עַל רַבְרַבְנָא וְאַטְעִיאוּנוּן בְּלָמָּא דְלֹא אִוְרְחָא :

משנה בכורות פרק ד

א. עד כמה ישראל חייבים להטפל בפכור. בבמה דקה, עד שלשים יום. ובגסה, חמשים יום. רבי יוסי אומר, בדקה שלשה חודשים. אמר לו הפהון בתוך זמן זה תגהו לי, הרי זה לא יתנו לו. אם הקה בעל מום, אמר לו תן לי שאוכלנו, מתר. ובשעת המקדש, אם הקה

תָּמִים, אָמַר לוֹ תָּן לִי שְׂאֵקְרִיבָנוּ, מִתֵּר. הַבְּכוֹר נֶאֱכָל שָׁנָה בְּשָׁנָה בֵּין
תָּמִים בֵּין בַּעַל מוֹם, שְׂנַאֲמַר (דברים טו), לְפָנַי ה' אֱלֹהֶיךָ תֹאכְלֵנוּ שָׁנָה
בְּשָׁנָה :

זרמורה (ה) עד כמה. להטפל בזכור. להתעסק בגידולו קודם שיתנהו לכהן: זדקה
עד שלשים יום ובגסה עד חמשים. ובגמרא ילפינן לה מדכתיב (שמות כג) מלאתך
ודמעך לא תאחר זכור בניך תתן לו, וסמך ליה כן תעשה לשורך ללאנד, ורמינן
שורך המוקדם במקרא למלאתך ודמעך שהוא מוקדם, ולאנד המאוחר לזכור בניך
שהוא מאוחר ומלאתך ודמעך שהם הזיכורים קרבים לחמשים יום, שהתזוזה
מזוהלת בפסח ואין מביאין זכורים עד עלרת דכתיב (שם כג) וחג הקליר זיכורי
מעשך, וכמו שאתה עושה למלאתך ודמעך שאינך מביאם אלא לסוף חמשים יום,
כן תעשה לשורך שלא תביאנו עד חמשים יום. וכדרך שאתה עושה לזכור בניך דכתיב
זיה (במדבר יח) ופדוייו מבן חודש תפדה, כן תעשה ללאנד שאל תביאנו עד שלשים יום:
זדקה שלשה חדשים. לפי שטיפולה מרובה שסינייה דקות ואינה יכולה לאכול עשב
ואם לא תהיה עם אמה, תמות. ואין הלכה כר' יוסי: לא יתנו לו. דכיון דעל ישראל
רמיא לטפל בו חמשים יום ואמר לו כהן בתוך זה תנהו לי וארענו, דומה כמי
שזכרו שהוא מזילו מן הטורח על מנת שיתנו לו ולא לכהן אחר, ודומה לכהן
המסייע בבית הגרנות לדוש ולזרות כדי שיתנו לו התרומות, ותניא כהנים ולויים
המסייעים בבית הגרנות אין נותנים להם תרומות ומעשרות. אבל אם היה בעל מום
ואמר לו תן לי שאוכלנו, הואיל וחזי ליה לא הוי ככהן המסייע בבית הגרנות: בין
תמים בין בעל מום. בין בזמן המקדש ובין עכשיו, כל שנה לידה רשאי לקיימו.
וזכור בעל מום ילפינן שהוא ניתן לכהן ואוכלו בזמנו מדכתיב (שם) ובשרם יהיה לך,
לשון רבים, אחד זכור הם ואחד זכור בעל מום:

ב. נולד לו מום בתוך שנתו, מתר לקימו כל שנים עשר חדש. לאחר
שנתו, אינו רשאי לקימו אלא עד שלשים יום:

זרמורה (ב) כל שנים עשר חודש. משנולד: לאחר שנתו. כגון בזמן הזה לזריך
לקיימו עד שיפול בו מום: אינו רשאי לקיימו אלא עד שלשים יום. מיום שנפל בו
המום:

ג. השוחט הבכור ומראה את מומו, רבי יהודה מתיר. רבי מאיר
אומר, הואיל והוא נשחט שלא על פי ממחה, אסור:

זרמורה (ג) ר' יהודה מתיר. בזמנין שבעין מודה ר' יהודה דאסור, מפני שהן
משתנים לאחר מיתה שפני לער מיתה העין משתנה, ואע"ג דהשתא מתחזי מום

קבוע, אי הוה חזי ליה מחיים הוה מתחזי עובד. ולא שרי אללא בזומין שבגוף שאינו משתנים. ור' מאיר סבר, גזרינן מומין שבגוף שאינו משתנים אטו מומין שבעין שהן משתנים. והלכה כר' מאיר:

ד. מי שאינו ממחה וראה את הבכור ונשחט על פיו, הרי זה יקבר, וישלם מביתו. דן את הדין, זכה את החיב וחיב את הזכאי, טמא את הטהור וטהר את הטמא, מה שעשה עשוי וישלם מביתו. ואם הקה ממחה לבית דין, פטור מלשלם. מעשה בפרה שנטלה האם שלה, והאכילה רבי טרפון לקלבים, ובא מעשה לפני חכמים והתירוה. אמר תודוס הרופא, אין פרה וחזירה יוצאה מאלקסנדריא עד שהם חותכין את האם שלה, בשביל שלא תלד. אמר רבי טרפון, הלכה חמורא טרפון. אמר לו רבי עקיבא, רבי טרפון, פטור אפה, שאפה ממחה לבית דין, וכל הממחה לבית דין פטור מלשלם:

ברטורה (ה) מומחה. הוא שנטל רשות מן הנשיא או מבית דין של ארץ ישראל להתיר בכורות. ואע"ג דבעלמא מי שלמד בתורה [שבכתב ו] שבעל פה ויודע לסבור ולהקיש ולהבין דבר מתוך דבר הוא הנקרא מומחה, וכשהוא ניכר וידוע וילא טבעו אלל אנשי דורו הוא מומחה לרבים, והוא יכול לדון יחידי, ואע"ג דלל נקט רשותא מראש גולה, לענין היתר בכורות אינו קרוי מומחה, ואינו יכול להתיר בכורות אללא אחר שיטול רשות מבית דין הסמוכין בארץ ישראל. ואין רשות ראש הגולה מועיל ביה: וישלם מביתו. וכשהוא משלם לכהן נתן רביע דמיו אם היא בהמה דקה, וחזי דמיו אם היא גסה. ומשום הכי משלם מחאה, דממון המוטל בספק חולקים לאיכא למימר אפסדיה דאי לא הוה שרי ליה האי הוה אחי מומחה גמור ושרי ליה והוה איכיל ליה, והשתא בעי קבורה, ואיכא למימר לאו מידי אפסדיה דדילמא לא הוה ביה מומא ומומחה גמור לא הוה שרי ליה ושמא לא הוה נפיל ביה מוס קבוע לעולם עד שימות. והאי דללא משלם פלגא לדקה כמו לגסה, מפני שיש טורח גדול לגדל בהמה דקה וזה שהתיר הבכור הצילו לכהן מן הטורח הגדול שהיה לו להטפל בו, דשמא אם הראהו לאחר לא היה מתירו והיה לו בו טיפול מרובה עד שיפול בו מוס, להכי נגעו זה דללא משלם אללא רביע. ורמב"ם פירשה בענין אחר. וזה עיקר: מה שעשה עשוי וישלם מביתו. למאן דלאין דינא דגרמי חייב לשלם מביתו בשביל שגרם הפסד לחברו. ומאן דלאין דינא דגרמי, מפרש מתניתין דוקא שנסא ונתן ביד. זיכה את החייב משכחת לה כגון שהיה לו משכון למלוה וזה פטר את הלואה ונטל את המשכון בידו מיד המלוה והחזירו ללוה. וטימא את הטהור נמי משכחת לה שנסא ונתן ביד כגון שהביאו לפניו טהרות לישראל עליהן ואמר טמאות הן ונטל שרץ אחד והגיעו בהן כדי שלא יהא בהן עוד ספק ויעמדו דבריו. וטיהר את הטמא כגון שלקח פירות טהורות ועירבן עם פירות אלו שטיהר הוא שלא כדין וטימאן: ואם

היה מומחה לבית דין. שנטל רשות מבית דין: פטור. ללא מצי למימר ליה אמאי דיינת ליה הואיל ולא בקיאת בדיני: האם שלה. רחם שלה: והאכילה רבי טרפון לכלבים. ששאלו לו עליה ואמר טריפה והאכילה לכלבים: שלא תלד. מפני שפרות וחזירות שלהן מעולין מאוד ומוכרין אותן בזוקר, ורואים שלא ילדו במלכות אחרת כדי שיהיו כריכים להם, וחותרים האם שלה ואינה מתה, הלכך לאו טריפה היא: הלכה חמורך טרפון. הפסדת חמורך שאתה כריך למכרו כדי לשלם דמי הפרה לבעליה: שמומחה אתה. חדא ועוד האמר ליה, חדא דטועה בדבר משנה הוא, דמתניתין היא באלו טריפות, ניטלה האם שלה כשרה, וקיימא לן דטועה בדבר משנה חוזר הדין ודנין אותו כרחוי ואינו משלם ועוד, אי נמי בשיקול הדעת טעית דאיסורך איסור ולא מצית למהדר ונמאך שאתה הפסדתו, אפילו הכי פטור אתה, לפי שאתה מומחה. ושיקול הדעת היינו כגון תרי תנאי או תרי אמוראי דפליגי, ולא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר, וסוגיין דעלמא כחד מנייהו, ואזל הוא ועבד כאידך, מה שפעה עשוי ומשלם מציתו:

ה. הנוטל שֶׁכָּרוּ לְהִיּוֹת רוֹאֵה בְּכוֹרוֹת, אֵין שׁוֹחֲטִין עַל פִּיו, אֶלְא אִם בֵּן הָיָה מִמָּחָה כְּאֵילָא בְּיָבֵנָה, שֶׁהִתִּירוּ לוֹ חֲכָמִים לְהִיּוֹת נוֹטֵל אַרְבָּעָה אֶסְרוֹת בְּבִהְמָה דְּקָה, וְשֵׁשָׁה בְּגִסָּה, בֵּין תַּמִּים בֵּין בַּעַל מוֹם:

ברטורה (ה) אין שוחטין על פיו. דלילמא משום אגרא קא שרי ליה: כאילא. שם חכם הדור ביבנה. וחסידי היה ולא נחמד בכך. ובין אמר להו תמים ובין אמר להו בעל מום היה נוטל כל שכרו: ארבעה איסרות צבהמה דקה ובגסה ששה. גסה נפיץ טרחא להשליכה לארץ ולכפותה ולבדוק מומה הלכך שכרה מרובה: בין תמים בין בעל מום. ואע"ג דכי אמר ליה תם הוא לא אהני ליה ולא מידי נוטל שכרו, דאי לא שקיל אגרא אתו למחשדיה כי אמר בעל מום הוא ומכאן דן הרמב"ם על השוחטים לרבים, שראוי להם או שלא יטלו שכר כלל, או שיטלו שכר על הנמנאות נבילה או טריפה כמו על הנמנאות כשרה, דומיא דרואי בכור:

ו. הנוטל שֶׁכָּרוּ לְדוֹן, דִּינָיו בְּטָלִים. לְהַעִיד, יַעֲדוּתָיו בְּטָלִין. לְהַזִּית וּלְקַדֵּשׁ, מִימָיו מִי מְעַרְה וְאֶפְרוּ אֶפְרָה מְקָלָה. אִם הָיָה כֹהֵן וְטַמְאָהוּ מִתְרוּמָתוֹ, מֵאֲכִילוּ וּמְשַׁקּוּ וְסָכוּ. וְאִם הָיָה זָקֵן, מִרְכִּיבוֹ עַל הַחֲמוֹר. וְנוֹתָן לוֹ שֶׁכָּרוּ כְּפוֹעֵל:

ברטורה (ו) הנוטל שכר לדון דיניו בטלים. דכתיב (דברים 7) ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר רוני ה', מה אני בחנם אף אתם בחנם ובדבני אשכנז ראיתי שערוריה בדבר זה, שלא יבוש הרב הנסמך ראש ישיבה ליטול עשרה זהובים כדי להיות חצי שעה על כתיבת ונתינת גט אחד, והעדים החותמים על הגט שני זהובים

או זהוב לכל הפחות לכל אחד. ואין זה הרב בעיני אללל גזלן ואלנס, לפי שהוא יודע שאין נותנים בעירו גט שלל ברשותו, ונותן הגט בעל כרחו כריך שיתן לו כל חפציו. וחושש אני לגט [זה] שהוא פסול, דהלל תנן במתניתין הגוטל שכל לזון, דיניו בטליו. להעיד, עדותו בטילה: להזות. ממי חטאת על טמא מת: לקדש. לערב אפר חטאת במים חיים אל כליו: אפר מקלה. אפר כירה קרויה אפר מקלה, כלומר אפר בעלמא שאין בה קדושה: אבל אם היה. זה רואה הזכורות, או זה הדיין, או העד, או המקדש, כהן, והעבירו המוליכו עמו במקום טומאה וטמאהו מתרומתו, ומפסידו שריד לקנות חולין וללכול. ודמי חולין יקרים מדמי תרומה, שהחולין ראוין לכל, ותרומה אינה ראויה אללל לכהנים טהורים: מלכילו. זה המוליכו. ומסקהו וסכו: ונותן לו שכלו כפועל. אם היה רגיל במללכה כזדה וקשה ומרויח בה הרבה, אומדים כמה אדם כזה רואה ליטול פחות ממה שהיה מרויח במללכה כזדה ולהתעסק במללכה זו שהיא קלה וכך נותן לו. וכן מותר לכל דיין ליטול שכל בטלה כשהבטלה ניכרת ומפורסמת, ולוקח משני בעלי הדין כסוה. ויותר מזה אסור:

ז. הקשוד על הזכורות, אין לוקחין ממנו בשר צבאים ולא עורות שאינן עבדין. רבי אליעזר אומר, לוקחים ממנו עורות של נקבה, ואין לוקחין ממנו צמר מלבו וצואי, אבל לוקחין ממנו טווי ובגדים:

זכורות (ו) החשוד על הזכורות. כהן החשוד להטיל מוס זכור: שכל זכאים שאדם הוא ומחליף בשכל עגל. וזמנין דמזבן זכור עגל תמים ואומר ששכל זכי הוא דאין לחוש לזכורה: ולא עורות שאינן עבדים. אבל עבדים זבנין מניה, דאין איתא זכור הוה לא הוה טרח זיה, סבר, שמעי זי רבנן ומפסדי ליה מינאי: לוקחים ממנו עורות של נקבה. דמידע ידיעי. ותנא קמא דלסר סבר, דילמא חתך לזכרותיה ועביד זיה כמין נקבות, וכי משילי ליה מה חיתוך זה שבמקום נקבות, אומר עכברים אכלוהו. ואין הלכה כר' אליעזר: מלובן ולואי. פירשו בגמרא, דמלובן מלואי קאמר, כלומר מרוחץ מלואתו. ולא אמרינן אי זכור הוא לא מפסיד טרחיה ולא מלובן ליה דסבר שמעי רבנן ומפסדי ליה מינאי, לכיון דטרחיה זוטא הוא טרח ומלובן ליה ולא קפיד עליה: אבל לוקחין ממנו טווי ובגדים. דאין זכור הוא, כולי האי לא טרח בהו, דקפיד לטרחיה דילמא מפסדי ליה מניה: טווי ובגדים. לאו בגדים ממש קאמר, דהשתא טווי גרידא לוקחין ממנו, בגדים ארוגים מצעיא, אללל בגדים היינו לזדים עשויים מלמר שאינן טוויין:

ח. הקשוד על השביעית אין לוקחין ממנו פשתן ואפלו סרק, אבל לוקחין ממנו טווי ואריג:

זרמורה (ח) החשוד על השביעית. לזרוע או לעשות סחורה בספיחי שביעית: סרק. מתוקן במסרק. לכיון לטרחיה זוטא לא הפיד: אריג. לאו אריג ממס, דהסתא טווי שרי, אריג מצעיא, הרי בא לכלל טווי קודם לכן, אלח אריג היינו כעין פקרות שעושין מפשתן שלא נטוה מעולם:

ט. החשוד להיות מוכר תרומה לשם חליו, אין לוקחין ממנו אפלו מים או מלח, דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר, כל שיש בו זקת תרומות ומעשרות, אין לוקחין ממנו:

זרמורה (ט) אפילו מים ומלח. ומסוס קנס: כל שיש בו זיקת תרומות. כל דבר שתומה נוהגת בו. וכל, לאתויי קרבי דגיס שמערבין בהן שמן זית, שיש בו זיקת תרומה. והלכה כר' שמעון:

י. החשוד על השביעית, אינו חשוד על המעשרות. החשוד על המעשרות, אינו חשוד על השביעית. החשוד על זה ועל זה, חשוד על הטהרות. ויש שהוא חשוד על הטהרות, ואינו חשוד לא על זה ולא על זה. זה הפלל, כל החשוד על הדבר, לא דנו ולא מעידו:

זרמורה (י) אינו חשוד על המעשרות. ולוקחים ממנו תבואה בשאר שני השבוע ואין מעשרין מהן ודאי אלח דמאי. וטעמא דחשוד על השביעית אין חשוד על המעשרות, וחשוד על המעשרות אין חשוד על השביעית, לפי שיש בכל אחד מהן חומר שאינו בחברו. שביעית אינה כריכה להאכל לפנים מחומת ירושלים, ומעשר שני אינו נאכל אלח לפנים מן החומה, הלכך איכא דחמיר ליה עונש מעשר מעונש שביעית. ומעשר אית ליה פדיון, ושביעית כיון שנאסרה אין לה פדיון, הלכך איכא דחמיר עליה שביעית ממעשר: החשוד על זה ועל זה. כיון דחשוד אדאורייתא, כל שכן דחשוד על הטהרות, דמדרבנן הוא סיהא אדם אוכל חולין בטרה: ויש שחשוד על הטהרות. דרבנן. ואינו חשוד לשביעית ולמעשרות. דמאן דחשוד אדרבנן לא חשוד אדאורייתא:

גמרא בכורות דף כ"ט ע"א

הנוטל שְׁכָרוֹ וְכוּלֵי. מֵאֵי טַעְמָא הָאֵי נְפִישׁ טִירְחִיָּה וְהָאֵי לֹא נְפִישׁ טִירְחִיָּה בֵּין תָּם וּבֵין בְּעַל מוּם בְּשִׁלְמָא בְּעַל מוּם מְשׁוּם דְּקָא שְׂרִי לִיה אֵלָא תָּם אָמַאי דְּאָם כֵּן אֶתִּי לְמַחְשְׁדֵיהּ וְאֶמְרִי הָאֵי בְּעַל מוּם תָּם הוּא וְהָאֵי דְּקָא שְׂרִי לִיה מְשׁוּם אֶגְרָא אֵי הֵכִי תָּם נְמִי אֶמְרִי בְּעַל מוּם הוּא וְהָאֵי דְּלֹא קְשָׁרִי לִיה סָבַר כִּי הֵיכִי דְּלִישְׁקוּל אֶגְרִי זְמָנָא אַחֲרִיתֵי חַד זִמְנָא תִּקְיֵנוּ לִיה רַבָּנָן תְּרִי זִימְנֵי לֹא תִקְיֵנוּ לִיה רַבָּנָן. הַנוּטֵל שְׁכָרוֹ לְדוֹן וְכוּ'. מְנַהֲנֵי מִיֵּלֵי אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב דְּאָמַר קָרָא (דְּבָרִים ד) רָאָה לְמַדְתֵּי אֶתְכֶם וְגוֹמֵר מַה אֲנִי בְּחֻנָּם אֶף אַתֶּם בְּחֻנָּם. תִּנְנָא נְמִי הֵכִי כַּאֲשֶׁר צְנִי הִ' אֱלֹהֵי מַה אֲנִי בְּחֻנָּם אֶף אַתֶּם בְּחֻנָּם וּמְנִין שְׁאָם לֹא מְצָא בְּחֻנָּם שְׁיִלְמָד בְּשִׁכְרָא תִּלְמוּד לֹמַר (מְשַׁלֵּי א) אֶמֶת קִנְיָה וּמְנִין שְׁלֹא יֵאמֵר כְּשֵׁם שְׁלִמְדֵיהּ בְּשִׁכְרָא כִּד אֶלְמְדֵיהּ בְּשִׁכְרָא תִּלְמוּד לֹמַר אֶמֶת קִנְיָה וְאֵל תִּמְכֹּר. לְהַזֹּת וּלְקַדֵּשׁ מִיָּמִינוּ מִי מְעַרְהָ וְאֶפְרוּ אֶפְרָא מְקַלְהָ וּרְמִינְהִי הַמְקַדֵּשׁ בְּמֵי חֲטָאתָא וּבְאַפְרָא חֲטָאתָא הָרִי זֶו מְקוּדְשָׁתָא אֶף עַל פִּי שְׁהוּא יִשְׂרָאֵל. אָמַר אַבְיֵי לֹא קְשִׁיָּא כֵּן בְּשִׁכְרָא הַבְּאָה וּמְלוּי כֵּן בְּשִׁכְרָא הַזֹּאֶה וְקִדּוּשׁ דִּיקָא נְמִי דְּקִתְנֵי הַכָּא לְהַזֹּת וּלְקַדֵּשׁ וְהַתָּם קִתְנֵי הַמְקַדֵּשׁ בְּמֵי חֲטָאתָא וּבְאַפְרָא חֲטָאתָא שְׁמַע מִיָּנָה:

כ"ט. מ"ט. לְדַקָּה אַרְבַּע אִיסְרוֹת וּלְגַסָּה שְׁשָׁה גַסָּה נְפִישׁ טִירְחִיָּה לְהַשְׁלִיכוֹ לְאַרְצָא לְכַפּוֹתָהּ וּלְרַחוֹת מוּמוֹ: אֵלָא תָּם. כִּי אָמַר לְהוּ מוּם עוֹבֵר הוּא אֲמַאי שְׁקִיל אֲגַרְא הָא לֹא מַהֲנָה לִיה מִיָּדֵי דְּמִיסַר הַסָּסֵר לִיה: דֹּא"כ. לְדֹא שְׁקִיל אֲגַרְא חַתִּי לְמִיחְשָׁדִיהּ כִּי אָמַר בְּעַל מוּם הוּא: תְּרִי זִימְנֵי לֹא תִקְיֵנוּ לִיה רַבָּנָן. דְּכִי הוּא אָמַר תָּם הוּא הוּא שְׁקִיל אֲגַרְא וְכִי מִיָּתִי לִיה לְקַמֵּיהּ כְּמַה זִימְנִין לֹא שְׁקִיל מִיָּדֵי הַיִּלְכָד לִיכָא חֲשָׁדָא: מְנָה"מ. דֹּאִין נוֹטֵלִין שְׁכָרָא עַל הוֹרָחָה וְתִלְמוּד תוֹרָה שִׁלְמָד: אֲמַת. תוֹרָה: ה"ז מְקוּדְשָׁתָא. אֲלִמָּא יוֹכֵל לִיתָן שְׁכָרָא דֹּאִי לֹא בְּמַאי מְקַדֵּשׁ לָהּ: אֶף עַל פִּי שְׁהוּא יִשְׂרָאֵל. וְאֶפְרָא הַזֶּה יִשְׂרָאֵל דְּכַהֲנִים רַגִּילִין בְּהַזֹּא' וּבְקִידוּשׁ: שְׁכָרָא הַבָּחַת הַאֲפֵר. שִׁלְכָא לְמַקּוֹם רַחוּק מִירוּסְלִים לְהַבִּיאַת הַאֲפֵר: וְשְׁכָרָא מְלוּי. הַמִּים מְנִי לְמִיִּשְׁקָל דֹּאֲגַר טִירְחִיָּה שְׁקִיל וְלֹא הַכָּסֵר הַמְלוּי: כֵּן בְּשִׁכְרָא הַזֹּאֶה וְקִידוּשׁ. שְׁהוּא הוּא הַכָּסֵר מְלוּי לֹא שְׁקִיל: בְּמֵי חֲטָאתָא. דְּמִשְׁמַע מִיָּלִוּי הַמִּים וּבְאַפְרָא חֲטָאתָא לְאוּקְמֵי נְמִי בְּהַבָּחַת

זוהר בשלח דף נ"ה ע"ב

רַבִּי יֵיסָא פִּתַח וְאָמַר כְּמַה אֵית לִיה לְבַר נֶשׁ לְרַחֲמָא לִיה לְקוּדְשָׁא בְּרִיָּד:

הוא דָּהָא לית פּוֹלְחָנָא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא (אָלָא) כְּמָה רְחִימוּתָא וְכָל מָאן דְּרְחִים לִיה וְעֵבִיד פּוֹלְחָנָא בְּרְחִימוּתָא קְאָרִי לִיה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא רְחִימָא. אִי הָכִי בְּמָאִי אֻקְיָמְנָא הֵנִי קְרָאִי (מְשַׁלִּי כִּיז) רַעְדָּ וְרַע אָבִיךָ אֵל תַּעֲזֹב וּכְתִיב (שֵׁם כִּי"ה) הִקְרַר רַגְלֶךָ מִבֵּית רַעְדָּ אָלָא הָא אֻקְמוּהָ חֲבַרְיָא הָאִי קְרָא בְּעוֹלוֹת (נִי"א וּשְׁלָמִים וְהָאִי בְּחֻטְאוֹת וְאֲשָׁמוֹת) וּכְתִיב הִשְׁתָּא רַעְדָּ וְרַע אָבִיךָ אֵל תַּעֲזֹב לְמַפְלַח לִיה וּלְאַתְדַּבְּקָא בֵּיה וּלְמַעַבְד פְּקוּדוּי אֵל תַּעֲזֹב וְדָאִי וְהָא דְאַתְמַר הִקְרַר רַגְלֶךָ מִבֵּית רַעְדָּ כְּלוּמַר הִקְרַר יַצְרָךָ דְלָא יִרְתַּח לְקַבְלָךָ וְלָא יִשְׁלוּט בְּךָ וְלָא תַעֲבִיד הִרְהוּרָא אַחְרָא. רַבִּי יְהוּדָה הֵוָה יְתִיב קָמִיה דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן וְהֵוָה קְאָרִי כְּתִיב (ישעיה נ"ב) קוֹל צְפִיף נְשָׂאוּ קוֹל יַחְדּוֹ יִרְנְנוּ קוֹל צְפִיף מָאן אֵינּוּן צְפִיף אָלָא אֵלִין אֵינּוּן דְּמַצְפָּאן אֵימְתִי יִרְחַם קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמַבְנֵי בֵּיתִיה נְשָׂאוּ קוֹל יִשְׂאוּ קוֹל מְבַעֲי לִיה מָאִי נְשָׂאוּ קוֹל אָלָא כָּל בַּר נֶשׁ דְּבָכִי וְאָרִים קְלִיה עַל חֲרַבָּן בֵּיתִיה דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא זְכִי לְמָה דְּכְתִיב לְבַתֵּר יַחְדּוֹ יִרְנְנוּ וְזָכִי לְמַחְמִי לִיה בִּישׁוּבָא בְּחֻדְוֹתָא (ש"ס) בְּשׁוּב ה' צִיּוֹן בְּשׁוּב ה' אֵל צִיּוֹן מְבַעֲי לִיה מָאִי בְּשׁוּב ה' צִיּוֹן אָלָא בְּשׁוּב ה' צִיּוֹן וְדָאִי. תַּא חֲזִי בְּשַׁעְתָּא דְאַתְחַרִּיב יְרוּשָׁלַם לְתַתָּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֲתַתְּרַכַת סְלִיק מִלְכָּא קְדִישָׁא לְצִיּוֹן וְאַנְגִיד לִיה לְקַבְלִיה בְּגִין דְּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֲתַתְּרַכַת (הִשְׁתָּא דְאַיְתַּגְלִיָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל סְלִיק לִיה לְגַבִּיה) וְכֵד תַּתְּהַדֵּר כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְאַתְרָהּ כְּדִין יִתּוּב מִלְכָּא קְדִישָׁא לְצִיּוֹן לְאַתְרִיהָ לְאַזְדוּגָא חַד בְּחַד וְדָא הוּא בְּשׁוּב ה' צִיּוֹן. וּכְדִין זְמִינִין יִשְׂרָאֵל לְמִימַר (שְׁמוֹת ט"ו) זֶה אֵלֵי וְאַנְהוּ וּכְתִיב (ישעיה כ"ה) זֶה ה' קוֹיֵנוּ לוֹ נְגִילָה וְנִשְׁמַחָה בִּישׁוּעָתוֹ בִּישׁוּעָתוֹ וְדָאִי :

תרגום הזהר רַבִּי יִיסָח פִּתַח וְחָמַר, כְּמָה יֵס לְחָדָם לְאַהוּב אֶת הַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא, כִּי אִין עֲבוּדָה לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא אֶלְכָּא אֶהְבֵּה. וְכָל מִי שְׁאֹהֵב אוֹתוֹ וְעוֹסֵה עֲבוּדָה צְאֶהְבֵּה, קוֹרַח לוֹ הַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא, אֶהוּב. וּמְקַסָּה, אִם כּוֹן, אִיךָ אֶפְסָר לְהַעֲמִיד אֶלְכוּ הַכְּתוּבִים, כְּתוּב, רַעְדָּ וְרַע אָבִיךָ אֵל תַּעֲזֹב, וּכְתוּב הוֹקֵר רַגְלֶךָ מִבֵּית רַעְדָּ. וּמִסִּיב, אֶלְכָּא כְּבָר צְאֶרְוֵהוּ הַחֲזָרִים שְׁמַקְרָא זֶה, רַעְדָּ וְרַע אָבִיךָ אֵל תַּעֲזֹב, כְּתוּב צְעוּלוֹת. אֶבְל צְחַטָּאוֹת וְחַשְׁמוֹת נְחָמַר הוֹקֵר רַגְלֶךָ מִבֵּית רַעְדָּ (עֵין חֲגִיגָה ז' ע"א). וְעַתָּה נְבַחֵר, רַעְדָּ וְרַע אָבִיךָ אֵל תַּעֲזֹב, אֵל תַּעֲזֹב לְעַבּוֹד אוֹתוֹ וּלְהַדְּבִק צוֹ וּלְעַשׂוֹת מְלוּוֹתָיו. אֵל תַּעֲזֹב וְדָאִי. וּמָה שְׁנַחֲמַר, הוֹקֵר רַגְלֶךָ מִבֵּית רַעְדָּ, כְּלוּמַר, הוֹקֵר יִכְרֶךָ, שְׁלָח יִרְתִּיחַ כְּנַגְדָּךָ, וְלָא יִשְׁלוּט בְּךָ, וְלָא תַעֲלֶה מִחֻשְׁבָּה זָרָה. רַבִּי יְהוּדָה הָיָה יוֹשֵׁב לְפָנֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן וְהוּא קוֹרַח, כְּתוּב, קוֹל לוֹפִיף נְשָׂאוּ קוֹל יַחְדּוֹ יִרְנְנוּ. קוֹל לוֹפִיף, מִי הֵם לוֹפִיף. וּמִיִּשְׁב, אֶלְכוּ אֶלְכוּ הֵם הַמְּנַפִּים מִתִּי יִרְחַם הַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא לְבָנוֹת צִיתוֹ. נְשָׂאוּ קוֹל, שׂוֹאֵל, יִשְׂאוּ קוֹל הָיָה לְרִיף לוֹמַר, מָהוּ נְשָׂאוּ קוֹל. וּמִסִּיב, אֶלְכָּא כָּל אָדָם הַצּוֹקֵה וּמְרִים קוֹלוֹ עַל חוּרְבָּן צִית הַקְּדוֹשׁ צְרוּף הוּא, זוֹכֵה לְמָה שְׁכְּתוּב אַחַר כָּךְ, יַחְדּוֹ יִרְנְנוּ, וְזוֹכֵה לְרִאוּתוֹ בִּישׁוּב צְשֻׁמָּה. בְּשׁוּב ה' לִיּוֹן: שׂוֹאֵל, בְּשׁוּב ה' אֵל לִיּוֹן הָיָה לְרִיף לוֹמַר, מָהוּ בְּשׁוּב ה' לִיּוֹן. וּמִסִּיב,

בְּשׂוֹב ה' לַיּוֹן וְדָחִי. זָחַ וְרָחֵה, בְּשָׂעָה שְׁנַחֲרָצְהָ יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מִטָּה וּכְנֶסֶת
יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא הַמְּלָכוּת, הַגְּלֵתָהּ, עָלָה הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ, שֶׁהוּא ז"א, לַיּוֹן,
שֶׁהוּא יְסוּד דְּמַלְכוּת, וְנִחַנְחַן פְּנֵיגְדָהּ, מִשׁוֹם שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הַגְּלֵתָהּ. וּכְשֶׁתִּחְזֹר
כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְמַהוּמָהּ, אִזּוּ יִשׂוֹב הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ לַיּוֹן, לְמַהוּמוֹ, לְהַזְדַּוֵּג אֶחָד
בְּאֶחָד. וְזֶהוּ שְׂכֵתוֹב, בְּשׂוֹב ה' לַיּוֹן, וְלֹא לַיּוֹן, כִּי ה' לַיּוֹן יוֹרֵה עַל זְוֹג ה'
עַם לַיּוֹן. וְאִזּוּ עֲתִידִים יִשְׂרָאֵל לֹמַר, זֶה יְלִי וְאֶנּוּהוּ. וְכֵתוֹב, זֶה ה' קוֹיֵנוּ לֹ
נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בְּיִשׁוּעָתוֹ. בְּיִשׁוּעָתוֹ וְדָחִי, דְּהֵינּוּ בְּיִשׁוּעָה שֶׁל ה' שְׁחָזַר לַיּוֹן.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם ה' תפלה פרק י"ב

א. הַמִּפְטִיר בְּנִבְיָא מְבָרַךְ לְפָנָיו בְּרָכָה אַחַת בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מְלֶכֶךְ
הַעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים וְכוּי' וּמְבָרַךְ לְאַחֲרָיו ד' בְּרָכוֹת בְּרָכָה רְאשׁוֹנָה
חוֹתֵם בָּהּ הָאֵל הַנְּאֻמָּן בְּכָל דְּבָרָיו. שְׁנֵי חוֹתֵם בָּהּ בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם. שְׁלִישִׁית
חוֹתֵם בָּהּ מִגֵּן דָּוִד. רְבִיעִית חוֹתֵם בָּהּ עֲנִין קְדוּשַׁת הַיּוֹם כְּמוֹ שְׁחוֹתֵם בְּתַפְלָה.
וְכֵן אִם חַל רֹאשׁ חֹדֶשׁ לְהִיּוֹת בְּשַׁבַּת הַמִּפְטִיר בְּנִבְיָא מְזַכֵּיר רֹאשׁ חֹדֶשׁ בְּבְרָכָה
זוֹ כְּמוֹ שְׁמִזְכִּיר בְּתַפְלָה: **ב.** כְּמָה הֵן הַקּוֹרְאִין. בְּשַׁבַּת בְּשַׁחֲרִית קוֹרְאִין ז'
וּבִיּוֹם הַכַּפּוּרִים וי' וּבְיָמִים טוֹבִים ה' אֵין פּוֹחֲתִין מֵהֶם אֲבָל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶם.
בְּרֹאשֵׁי חֻדָּשִׁים וּבְחוּלוֹ שֶׁל מוֹעֵד קוֹרְיִין ד'. בְּשַׁבָּתוֹת וּבִיּוֹם הַכַּפּוּרִים בְּמִנְחָה
וּבְשָׁנֵי וּבְחֻמֵּי שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה וּבְחֻנוּפָה וּבְפּוּרִים בְּשַׁחֲרִית וּבִימֵי הַתַּעֲנִית
בְּשַׁחֲרִית וּבְמִנְחָה קוֹרְיִין שְׁלֹשָׁה אֵין פּוֹחֲתִין מִמֶּנּוּן זֶה וְאֵין מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶם:

מוסר

מספר חסידים סימן קמ"ב

רְצוֹנוֹ שֶׁל אָדָם זֶה כְּבוֹדוֹ וְאֶפְלוֹ לְכָבוֹד אֲב וְאִם שָׂאֵם לֹא כֵן אֶפְלוֹ צְדִיק גְּמוּר
לֹא יוּכַל לְהִנָּצֵל מִן עֲבִירָה כִּי צַד אֲבִיו וְאִמוֹ יוֹשִׁיטוּ לוֹ הַכּוֹס אוֹ יִמְזְגוּ לוֹ וְכִמָּה

דְּבָרִים שְׂאִין אָדָם יְכוּל לְהַשְׁמִיט מֵהֶם וְלָכֵן טוֹב הוּא לְכֹל יִרְאֵי ה' שְׂיִמְחִלוּ
לְבְנֵיהֶם אֶת כְּבוֹדֵם אִף בְּלֹא יְדִיעַתְּם כְּדִי שֶׁלֹּא לְהַעֲנִישׁם כִּי הָא דְרַב הוּנָא
קָרַע שְׂיִרְאֵי בְּאִפִּי רַבָּה בְּרִיָּה לְהַקְנִיטוֹ לְרֵאוֹת אִם יִכְעוּס וּמְחַל לוֹ:

מסעי ליל שישי תורה

כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה:

(כז) וַיִּסְעוּ מִתְּנוֹת וַיִּזְנוּ בְּתַרְוֹ: וּנְטְלוּ מִתְּחַת וּשְׂרוּ בְּתַרְח: (כח)
וַיִּסְעוּ מִתְּרוֹ וַיִּזְנוּ בְּמִתְקָה: וּנְטְלוּ מִתְּרַח וּ: שְׂרוּ בְּמִתְקָה:
(כט) וַיִּסְעוּ מִמִּתְקָה וַיִּזְנוּ בְּזֹשְׁמוֹנָה: וּנְטְלוּ מִמִּתְקָה וּשְׂרוּ
בְּחִשְׁמוֹנָה: (ל) וַיִּסְעוּ מִזֹּשְׁמוֹנָה וַיִּזְנוּ בְּמוֹסְרוֹת: וּנְטְלוּ
מִחִשְׁמוֹנָה וּשְׂרוּ בְּמוֹסְרוֹת: (לא) וַיִּסְעוּ מִמוֹסְרוֹת וַיִּזְנוּ בְּבִנְיָ
יַעֲקֹן: וּנְטְלוּ מִמוֹסְרוֹת וּשְׂרוּ בְּבִנְיָ יַעֲקֹן: (לב) וַיִּסְעוּ מִבִּנְיָ יַעֲקֹן
וַיִּזְנוּ בְּזוֹר הַגְּדָד: וּנְטְלוּ מִבִּנְיָ יַעֲקֹן וּשְׂרוּ בְּחוֹר הַגְּדָד: (לג)
וַיִּסְעוּ מִזוֹר הַגְּדָד וַיִּזְנוּ בְּיִטְבְּתָה: וּנְטְלוּ מִחוֹר הַגְּדָד
וּשְׂרוּ בְּיִטְבְּתָה: (לד) וַיִּסְעוּ מִיִּטְבְּתָה וַיִּזְנוּ בְּעֵבְרָנָה: וּנְטְלוּ
מִיִּטְבְּתָה וּשְׂרוּ בְּעֵבְרָנָה: (לה) וַיִּסְעוּ מִעֵבְרָנָה וַיִּזְנוּ בְּעֵצִין
גְּבָר: וּנְטְלוּ מִעֵבְרָנָה וּשְׂרוּ בְּעֵצִין גְּבָר: (לו) וַיִּסְעוּ מִעֵצִין גְּבָר
וַיִּזְנוּ בְּמִדְבַּר-צֶן הוּא קָדֵשׁ: וּנְטְלוּ מִעֵצִין גְּבָר וּשְׂרוּ
בְּמִדְבַּר דָּצוֹ הִיא רְקָם: (לז) וַיִּסְעוּ מִקָּדֵשׁ וַיִּזְנוּ בְּהַר
הַהָר בְּקִצָּה אֶרֶץ אֲדוּם: וּנְטְלוּ מִרְקָם וּשְׂרוּ בְּחוֹר טוֹרָא

בְּסִיפֵי אֶרֶץ דְּאָדוּם : (לח) וַיַּעַל אֶהָרֶן הַכֹּהֵן אֶל-הָרֶהָר עַל-פִּי יְהוָה וַיָּמַת שָׁם בְּשָׁנַת הָאָרְבָּעִים לְצֵאת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּזֹּדֶשׁ הַזֶּה בְּיוֹם הַיּוֹם לְזֵאת הַיּוֹם : וַיִּסַּק אֶהָרֶן כַּהֵנָּה לְהוֹרֵט טוֹרָא עַל מִמְרָא דִּינִי וּמִית תַּמָּן בְּשָׁנַת אַרְבַּעִין לְמַפֵּק בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ דְּמִצְרַיִם בְּיַרְחָא חַמְשָׁאָה בַחֲדָ לְיַרְחָא :

רס"י על פי ה'. מלמד שמת בנשיקה:

(לט) וַאֲהָרֶן בֶּן-שָׁלֹשׁ וָעֶשְׂרִים וּמֵאת שָׁנָה בָּמֹתוֹ בְּהָרֵהָרָה : (ס) וַאֲהָרֶן בֵּרַ: מָאָה וְעֶשְׂרִין וְתַלְתַּת שָׁנִין כַּד מִית בְּהוֹר טוֹרָא : (מ) וַיִּשְׁבְּעוּ הַכֹּהֲנִים מִכֶּךָ עֶרְדַּ וְהוּא-יֵשֵׁב בְּצִבְיָה בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בָּבֵא בְנֵי יִשְׂרָאֵל : וְשָׁמַע כְּנַעֲנָא מַלְכָּא דְעֶרְדַּ וְהוּא יָתֵב בְּדְרוֹמָא בְּאֶרֶץ דְּכַנְעַן בְּמִיתֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל :

רס"י וישמע הכנעני. כאן למדך שמיתת אהרן היא השמועה, שנסתלקו ענני הכבוד וכסבור שנתנה רשות להלחם בישראל, לפיכך חזר וכתבה:

(מא) וַיִּסְעוּ מִהָרֶהָר וַיִּזְזוּ בְּצַלְמוֹתָהּ : וַנְטָלוּ מִהוֹר טוֹרָא וַיִּשְׂרוּ בְּצַלְמוֹנָה : (מב) וַיִּסְעוּ מִצַּלְמוֹתָהּ וַיִּזְזוּ בְּפִוְנָן : וַנְטָלוּ מִצַּלְמוֹנָה וַיִּשְׂרוּ בְּפִוְנָן : (מג) וַיִּסְעוּ מִפִּוְנָן וַיִּזְזוּ בְּאַבּוֹתָהּ : וַנְטָלוּ מִפִּוְנָן וַיִּשְׂרוּ בְּאַבּוֹתָהּ : (מד) וַיִּסְעוּ מֵאַבּוֹתָהּ וַיִּזְזוּ בְּעֵינֵי הָעֵבְרִים בְּגִבּוֹל מוֹאָב : וַנְטָלוּ מֵאַבּוֹתָהּ וַיִּשְׂרוּ בְּמַגְזַת עֵבְרָאִי בְּתַחוּם מוֹאָב :

רס"י צעיי העברים. לשון חרבות וגלים, כמו לעי הקדה, (מיכה א, ו) שמו את ירושלים לעיים (תהלים עט, א) :

(מח) וַיִּסְעוּ מֵעֵיִם וַיַּזְזוּ בְּדִיבָן גָּד : וּנְטְלוּ מִמִּגְזָתָא
וְשָׂרוּ: בְּדִיבּוֹן גָּד : (מו) וַיִּסְעוּ בְּדִיבָן גָּד וַיַּזְזוּ בְּעַלְמֹן
דְּבַלְתִּימָה: וּנְטְלוּ מִדִּיבּוֹן גָּד וְשָׂרוּ בְּעַלְמֹן דְּבַלְתִּימָה : (מז) וַיִּסְעוּ
מִבְּעַלְמֹן דְּבַלְתִּימָה וַיַּזְזוּ בְּהָרֵי הָעֵבְרִים כְּפָנָי
גָּבוּ: וּנְטְלוּ מִעַלְמֹן דְּבַלְתִּימָה וְשָׂרוּ בְּטוּרֵי דְעֵבְרָאֵי דְקָדֵם נְבוּ: (מח) וַיִּסְעוּ
בְּהָרֵי הָעֵבְרִים וַיַּזְזוּ בְּעֵרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן
יְרֻזּוּ: וּנְטְלוּ מִטוּרֵי דְעֵבְרָאֵי וְשָׂרוּ בְּמִישְׁרָא דְמוֹאָב עַל יַרְדֵּן דִּירְחוּ: (מט)
וַיַּזְזוּ עַל-הַיַּרְדֵּן מִבֵּית הַיְשׁוּבוֹת עַד אֲבָל
הַיְשׁוּבוֹת בְּעֵרְבַת מוֹאָב: (ס) וְשָׂרוּ עַל יַרְדֵּן מִבֵּית יְשׁוּבוֹת עַד
מִישַׁר שְׁטִין בְּמִישְׁרָא דְמוֹאָב:

רס"י מבית הישמת עד אבל השטים. כאן למדך שער מחנה ישראל שנים עשר מיל. דאמר רבה בר רב הונא לדידי חזי לי ההוא אתרא וכו' (ערוכין נה, ט) : אבל השטים. מישור של שטים אבל שמו:

(ג) שלישי - במחברות חמישי וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מִשֶּׁה
בְּעֵרְבַת מוֹאָב עַל-יַרְדֵּן יְרֻזּוּ לְאֹמֵר: וּמְלִיל יְיָ עִם
מִשֶּׁה בְּמִישְׁרָא דְמוֹאָב עַל יַרְדֵּן דִּירְחוּ לְמִימַר: (נא) וַיְדַבֵּר אֶל-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם עֵבְרִים אַתֶּם-
הַיַּרְדֵּן אֶל-אֶרֶץ כְּנַעַן: מִלַּל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוֹן אֶרֶי
אֲתוֹן עֵבְרִין יְת יַרְדֵּן לְאַרְעָא דְכְּנַעַן:

רס"י כי אתם עזרים את הירדן וגו' והורשתם וגו'. והלא כמה פעמים הזהירו על כך, אלא כך אמר להם משה כשאתם עוזרים צירדן ציבשה, על מנת כן תעזרו, ואם לאו מים באין ושופין אתכם, וכן מצינו שאמר להם יהושע בעודם צירדן:

(ב) **וְהִוְרַשְׁתֶּם אֶת-כָּל-יְשֵׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְאַבְדֶתֶם אֶת כָּל-מִשְׁכֵּינֵיכֶם וְאֶת כָּל-צִלְמֵי מִסְכְּתֵיכֶם תִּאבְדוּ וְאֶת כָּל-בְּמוֹתֵיכֶם תִּשְׁמִדוּ:**
וְתִתְּרֹכוּן יֵת כָּל יִתְבִי אֶרְעָא מִן קְדָמִיכוֹן וְתִבְדוּן יֵת כָּל בֵּית סְגִדְתְּהוֹן וְיֵת כָּל צִלְמֵי מִתְּכַתְּהוֹן תִּבְדוּן וְיֵת כָּל בְּמִתְּהוֹן תִּשְׁצוּן:

רס"י והורשתם. וגרשתם: משכיתם. כתרגומו בית סגדתהוון, על שם שהיו מסכנין את הקרקע ברלפת אבנים של שיס להשתחוות עליהם בפשוט ידים ורגלים, כדכתיב (ויקרא כו, א) ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחוות עליה: מסכתם. כתרגומו מתכתהוון.

מסעי יום שישי תורה

נג והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי

(ג) **וְהִוְרַשְׁתֶּם אֶת-הָאָרֶץ וְיִשְׁבַתֶּם-בָּהּ כִּי לָכֶם נָתַתִּי אֶת-הָאָרֶץ לְרֵשֶׁת אֹתָהּ:**
וְתִתְּרֹכוּן יֵת יִתְבִי אֶרְעָא וְתִיִתְבוּן בְּהָ אַרְי לְכוֹן יֵת אֶרְעָא לְמִירַת יֵתָה:

רס"י והורשתם את הארץ. והורשתם אותה מיושביה ואז וישבתם בה, תוכלו להתקיים בה, ואם לאו לא תוכלו להתקיים בה:

(נד) וְהִתְנַזַּזְתֶּם אֶת-הָאָרֶץ בְּגֹרֶל

לְמִשְׁפּוֹחַתֵיכֶם כָּרֵב תִּרְבּוּ אֶת-נְזוּזְתוֹ וְלִמְעַט
תִּמְעֵיט אֶת-נְזוּזְתוֹ אֶל אֲשֶׁר-יֵצֵא לוֹ שְׁמָה
הַגֹּרֶל לוֹ יִהְיֶה לְמִטּוֹת אֲבֹתֵיכֶם תִּתְנַזַּזְכוּ:

וְתִחְסְנוּ יְת אֶרְעָא בְּעַדְבָא לְזַרְעֵינְכוֹן לְסַגִּיאֵי תִסְגוֹן יְת אַחְסַנְתְּהוֹן וְלְזַעֲרֵי
תִזְעִירוֹן יְת אַחְסַנְתְּהוֹן לְדִפּוֹק לֵה תִמְן עַדְבָא דִי לֵה יְהִי לְשִׁבְטֵי אֲבֹהֵינְכוֹן
תִּחְסְנוֹן:

רס"י אל אשר יצא לו שמה. מקרא קצר הוא זה, אל מקום אשר יצא לו שמה הגורל לו יהיה: למטות אבותיכם. לפי חשבון יוצאי מנדים. דבר אחר בשנים עשר גזולין כמנין השבטים:

(נה) וְאִם-לֹא תוֹרִישׁוּ אֶת-יִשְׂרָאֵל הָאָרֶץ

בְּפִנְיֵיכֶם וְהָיָה אֲשֶׁר תוֹתִירוּ מֵהֶם לְשָׂכִים
בְּעֵינֵיכֶם וְלִצְנִינִם בְּצַדֵּיכֶם וְצָרְרוּ אֶתְכֶם עַל-

הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבֵי בָהּ: וְאִם לֹא תִתְּרֶכּוּן יְת גְּתֵבֵי
אֶרְעָא מִן קְדָמֵיכֶון וִיְהִי דִי תִשְׁאַרוֹן מִנְהוֹן לְסִיעוֹן נְטִלוֹן זָנוֹן לְקַבְּלֵיכֶון וְלִמְשַׁרְנוֹן
מִקְפִּנְכוֹן וִיעִיקוֹן לְכוֹן עַל אֶרְעָא דִי אַתְּוֹן גְּתֵבִין בָּהּ:

רס"י והיה אשר תותירו מהם. יהיו לכם לרעה: לשכים צעוניכם. ליתדות המנקרות עיניכם. תרגום של יתדות שכיחא: ולצנינס. פותרים זו הפותרים לשון מסוכת קואים הסוכת אתכם לסגור ולכלוא אתכם מאין יוצא וזא: וצרו אתכם. כתרגומו:

(נו) וְהָיָה כְּאֲשֶׁר דְּבִמִיתִי לַעֲשׂוֹת לָהֶם אֲעֵשֶׂה

לָכֶם: (פ) וִיְהִי כְּמָא דִי חֲשַׁבִית לְמַעַבְדָּ לְהוֹן אַעְבַּד לְכוֹן: (א) וַיְדַבֵּר

יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימָר: (ב) צו

אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרַת אֱלֹהִים כִּי-אַתֶּם
בָּאִים אֶל-הָאָרֶץ כְּנַעַן וְאֵת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּפְּלֹ
לָכֶם בְּנֹזְזָה אֶרֶץ כְּנַעַן לַגְּבֻלְתֶּיהָ: פֶּקֶד יְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְתִימַר לְהוֹן אֲרִי אֲתוֹן עֲאֲלִין לְאֲרַעֲא דְכְנַעַן דָּא אֲרַעֲא דִי תִתְפַּלְג לְכוּן בְּאַחְסָנָא
אֲרַעֲא דְכְנַעַן לְתַחוּמָאָה:

רס"י זאת הארץ אשר תפל לכם וגו'. לפי שהרבה מצות נוהגות בארץ ואין נוהגות בחו"ל לארץ, הדרך לכתוב מצוות גדולי רוחותיה סביב, לומר לך מן הגבולים הללו ולפנים המצות נוהגות: תפל לכם. על שם שנתחלקה בגורל נקראת חלקה לשון נפילה. ומדרש אגדה אומר על ידי שהפיל הקדוש ברוך הוא שריהם של שבע אמות מן השמים וכפתן לפני משה, אמר לו ראה אין זה עוד כח:

(א) וְהָיָה לָכֶם פָּאֵת-נְגֹב מִמִּדְבָּר-עֵין-עַל-יַדִּי
אֲדוּם וְהָיָה לָכֶם גְּבוּל נְגֹב בְּמִקְצֵה יָם-הַמֶּלֶחֶז
קְדָמָה: וַיְהִי לְכוּן רִיחַ דְרֹמָא מִמִּדְבָּרָא דְצָן עַל תְּחוּמֵי אֲדוּם וַיְהִי לְכוּן
תְּחוּם דְרֹמָא מְסִיפֵי יָמָא דְמִלְחָא קְדוּמָא:

רס"י והיה לכם פאת נגב. רוח דרומית אשר מן המזרח למערב: ממדבר צן. אשר אלל אדום מתחלת מקצוע דרומית מזרחית של ארץ תשעת המטות. כיצד, שלש ארצות יושבות בדרומה של ארץ ישראל זו אלל זו קצת ארץ מצרים, וארץ אדום כלה וארץ מואב כלה. ארץ מצרים במקצוע דרומית מערבית, שנאמר בפרשה זו מעצמון נחלה מצרים והיו תולדותיו הימה. ונחל מצרים היה מהלך על פני כל ארץ מצרים, שנאמר (יהושע יג, ג) מן השיחור אשר על פני מצרים. ומפסיק בין ארץ מצרים לארץ ישראל וארץ אדום אללה לאל המזרח וארץ מואב אלל ארץ אדום בסוף הדרום למזרח, וכשיצאו ישראל ממצרים, אם רצה המקום לקרב את כניסתם לארץ היה מעבירם את הגיזום לאל כפון ובאין לארץ ישראל, ולא עשה כן, וזהו שנאמר (שמות יג, יז) ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים, שהם יושבים על הים במערבה של ארץ כנען,

כענין שנאמר בפלשתים (פניה 3, ה) יושבי חבל הים גוי כרתים. ולא נחם אותו הדרך אלא הסבן והוליאם דרך דרומה אל המדבר, והוא שקראו יחזקאל (יחזקאל כ, לה) מדבר העמים, לפי שהיו כמה אמות יושבות בלדו והולכין אלל דרומה מן המערב כלפי מזרח תמיד, עד שבאו לדרומה של ארץ אדום ובהקשו ממלך אדום שיניחם להכנס בארצו ולעבור דרך רחבה ולהכנס לארץ, ולא ראה. והלכו לסבוב את כל דרומה של אדום עד בואם לדרומה של ארץ מואב, שנאמר (שופטים יא, יז) וגם אל מלך מואב שלח ולא אבה. והלכו כל דרומה של מואב עד סופה ומשם הפכו פניהם לאפון עד שבאו כל מלך מזרחי שלה לרחבה וכשכלו את מזרחה מלאו את ארץ סיחון ועוג שהיו יושבין במזרחה של ארץ כנען והירדן מפסיק ביניהם. וזהו שנאמר ביפתח (שופטים יא, יח) וילך במדבר ויסב את ארץ אדום ואת ארץ מואב ויבא מדרום משם לארץ מואב. וכבשו את ארץ סיחון ועוג שהיתה בלפונה של ארץ מואב. וקרבו עד הירדן והוא כנגד מקצוע לפונת מערבית של ארץ מואב, נמצא שארץ כנען שבעבר הירדן למערב היה מקצוע דרומית מזרחית שלה אלל אדום:

וְנָסַב לָכֶם הַגְּבוּל מִנְּגֹב לְמַעַלְהָ עֵקֶרְבַּיִם
וְעָבַר צְנָה (והיה) וְהָיוּ תּוֹצְאוֹתָיו מִנְּגֹב לְהַדְעַ
בְּרִנֵּעַ וַיֵּצֵא זֹזֶר-אֶדָר וְעָבַר עֲצַמְנָה: וְיִסְחַר לְכוּן
תְּחוּמָא מְדֻרְמָא לְמִסְקָנָא דְעֵקֶרְבַּיִם וַיְעַבֵּר לְצֹן וַיְהוּן מִפְּקִנְוֵהִי מְדֻרְמָא לְרָקִים
גִּיאָה וַיְפֹק לְחֶצֶר אֶדָר וַיְעַבֵּר לְעֲצָמוֹן:

רש"י ונסב לכם הגבול מנגב למעלה עקרבים. כל מקום שנאמר ונסב או ויאל, מלמד שלא היה המלך שווה אלא הולך ויואל לחוץ, יואל המלך ועוקם ללד לפונו של עולם באלכסון למערב ועובר המלך בדרומה של מעלה עקרבים, נמצא מעלה עקרבים לפניו מן המלך: ועבר אנה. אל אין כמו מלרימה: והיו תוצאותיו. קלותיו. בדרומה של קדש ברנע: ויאל חזר אדר. מתפשט המלך ומרחיב ללד לפון של עולם ונמשך עוד באלכסון למערב ואל לו לחזר אדר ומשם לעלמון ומשם לנחל מלרים. ולפון ונסב האמור כאן לפי שכתב ויאל חזר אדר שהתחיל להרחיב משעבר את קדש ברנע ורוחב אותה רלועה שבלטה ללד לפון היתה מקדש ברנע עד עלמון ומשם והלאה נתקלר המלך ונסב ללד הדרום ואל לו לנחל מלרים ומשם ללד המערב אל הים

הגדול שהוא מרכז מערבה של כל ארץ ישראל. נמצא שנחל מצרים במקצוע מערבית דרומית:

(ה) וְנָסַב הַגְּבוּל מֵעֵצְמוֹן נְזוּלָה בְּמִצְרַיִם וְהָיוּ תוֹצְאֹתָיו הַיָּבֵה׃ וְיִסְחַר תְּחוּמָא מֵעֵצְמוֹן לְנַחְלָא דְמִצְרַיִם וְיִהְיוּ מִפְקֵנוּהֵי לְיָמָא׃

רס"י והיו תוצאותיו הימה. אל מרכז המערב שאין עוד גבול נגב מאריך לכל המערב משם והלאה:

(ו) וְגְבוּל יָם וְהָיָה לָכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל וְגְבוּל יָהּ- יְהִיָּה לָכֶם גְּבוּל יָם׃ וְתַחֲוּם מֵעֵרְבָא וְיִהְיֵי לְכוּן יָמָא רַבָּא וְתַחֲוּמָה דִּין יְהֵא לְכוּן תַּחֲוּם מֵעֵרְבָא׃

רס"י וגבול ים. ומרכז מערבי מהו: והיה לכם הים הגדול. למרכז: וגבול. הנסין שנתוך הים אף הם מן הגבול והם איים, שקורין אישלי"ש [איים]:

(ז) וְזֶה-יְהִיָּה לָכֶם גְּבוּל צְפוֹן בֵּין-הַיָּם הַגָּדוֹל וְתַתְּאוּ לָכֶם הַר הָהָר׃ וְדִין יְהִי לְכוּן תַּחֲוּם צְפוּנָא מִן יָמָא רַבָּא תַּכְוֵנוּן לְכוּן לְהוֹר טוֹרָא׃

רס"י גבול צפון. מרכז צפון: מן הים הגדול תתאו לכם הר ההר. שהוא במקצוע צפונית מערבית. וראשו משפיע ונכנס לתוך הים ויש מרוחב הים לפניים המנו וחוכה המנו: תתאו. תשפעו לכם לנטות ממערב לצפון אל הר ההר: תתאו. לשון סבה, כמו (ד"ה ב' יב, יא) אל תא הרצים, (יחזקאל מ, י) ותאי השער היציע, שקורין אפינדי"ץ, שהוא מוסב ומשפע:

(ח) **מִהָרֶהָר הִהָר תִּתְּאוּ לְבַא זְמַת וְהָיוּ תּוֹצְאוֹת**
הַגְּבֹל צְרָדָה: מהור טורא תכוננו למטי חמת ויהיו מפקנוהי דתחומא
לצדד:

רס"י מהר ההר. תסבו ותלכו אל מאר הכפון לכד המזרח ותפגעו בלכא חמת, זו אנטוכיא: תולאות הגבול. סופי הגבול. כל מקום שנאמר תולאות הגבול, או המאר כלה שם לגמרי ואינו עובר להלן כלל, או מסם מתפשט ומרחיב ויואל לאחוריו להמשיך להלן באלכסון יותר מן הרוחב הראשון, ולענין רוחב המדה הראשון קראו תולאות, שסם כלתה אותה מדה:

(ט) **וַיֵּצֵא הַגְּבֹל וְפָרְזָה וְהָיוּ תּוֹצְאוֹתָיו זֹזָר עֵינָן**
זֶה-יְהִיָּה לָכֶם גְּבוּל צְפוֹן: ויפוק תחומא לזפרון ויהיו
מפקנוהי לחצר עינו דיו יהי לכון תחום צפונא:

רס"י והיו תולאתיו חצר עינו. הוא היה סוף המאר הכפוני. ונמאלת חצר עינו במקצוע כפונית מזרחית. ומסם והתאויתם לכס אל מאר המזרחי:

(י) **וְהִתְּאוּיֵתֶם לָכֶם לְגְבוּל קְדָמָה מִזֹּזָר עֵינָן**
שְׂפָמָה: ותכוננו לכון לתחום קדומא מחצר עינו לשפם:

רס"י והתאויתם. לשון הסבה ונטיה כמו תתאו: שפמה. במאר המזרחי ומסם הרצלה:

(יא) **וַיִּרְדַּ הַגְּבֹל מִשְׁפָּם הָרְבֵלָה מִקְדָּם לְעֵינָן**
וַיִּרְדַּ הַגְּבֹל וּמִזָּה עַל-כֶּתֶף יָם-כִּנְרַת קְדָמָה:
ויחות תחומא משפם לרבלה ממדנח לעיו ויחות תחומא וימטי על פיף גם גנוסר
קדומא:

מקדם לעין. שם מקום. והמלך הולך במזרחו נמלא העין לפניו מן המלך ומארץ ישראל הוא: וירד הגבול. כל שהגבול הולך מאפון לדרום הוא יורד והולך: ומחה על כתף. אל עבר: ים כנרת קדמה. שיהא ים כנרת תוך לגבול במערב, והגבול במזרח ים כנרת, ומשם יורד אל הירדן והירדן מושך וזא מן האפון לדרום באלכסון נוטה לכד מזרח ומתקרב לכד ארץ כנען כנגד ים כנרת ומושך לכד מזרחה של ארץ ישראל כנגד ים כנרת עד שנופל זים המלח ומשם כולה הגבול בתולדותיו אל ים המלח, שממנו התחלת מלך מקצוע דרומית מזרחית. הרי סובבת אותה לארבע רוחותיה:

(יב) וַיֵּרֶד הַגְּבוּל הַיַּרְדֵּנָה וְהָיוּ תְּוֹצְאוֹתָיו יַם הַמֶּלַח וְזֹאת תְּהִי־לָכֶם הָאָרֶץ לְגְבוּלֹתֶיהָ

סְבִיבָ: ויחות תחומא לירדנא ויהון מפקנוהי לימא דמלחא דא תהי לכוו

ארעא לתחומא סחור סחור: (יג) וַיֵּצֵאוּ מִשָּׁה אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּתְּנוּ-לָנוּ אֶתֶּהּ בְּגֹרֶל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לָתֵת לְתַשְׁעֵת

הַמִּטּוֹת וְזֹצֵי הַמִּטָּה: ופקיד משה ית בני ישראל למימר דא

ארעא דתתחסנון תה בעדבא די פקיד ית למתן לתשעת שבטין ופלגות שבטא:

(יד) כִּי לְקֹזֹו מִטָּה בְּנֵי הָרְאוּבֵנִי לְבַיִת אֲבוֹתָם

וּבְמִטָּה בְּנֵי-הַגָּדִי לְבַיִת אֲבוֹתָם וְזֹצֵי מִטָּה

מִנְּשֵׂה לְקֹזֹו גֹזְזֹתָם: ארי קבילו שבטא דבני ראובן לבית

אבהתהון ושבטא דבני גד לבית אבהתהון ופלגות שבטא דמנשה קבילו

אחסנתהון: (טו) שֵׁנֵי הַמִּטּוֹת וְזֹצֵי הַמִּטָּה לְקֹזֹו

גֹזְזֹתָם מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן יִרְזֹו קְדָמָה מִזְרֹזָה: (טז) תרין שבטין ופלגות שבטא קבילו אחסנתהון מ עברא לירדנא דירחו קדומא

רס"י קדמה מזרחה. אל פני העולם שהם צמזרה, שרוח מזרחית קרויה פנים, ומערבית קרויה אחור, לפיכך דרום לימין וצפון לשמאל:

(טז) רביעי - במחברות ששי וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימָר: (יז) אֲכֹלָה שְׂמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-יִזְוְזוּ לָכֶם אֶת-הָאָרֶץ אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נוּן: אֵלֶּיךָ שְׁמַחַת גְּבֻרָא דִּי יַחְסְנוּן לְכוּן יַת אַרְעָא אֶלְעָזָר פְּהָא וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּר נוּן:

רס"י אשר ינחלו לכם. בצבילכם כל נשיא ונשיא אפטורפוס לשצטו ומחלק נחלת השצט למשפחות ולגזרים וצורר לכל אחד ואחד חלק הגון. ומה שהם עושין יהיה עשוי כאלו עשאוהם שלוחים. ולא יתכן לפרש לכם זה ככל לכם שצמקרא, שאם כן היה לו לכתוב ינחילו לכם. ינחלו משמע שהם נוחלים לכם בצבילכם ובמקומכם, כמו (שמות יד, יז) ה' ילחם לכם:

(יח) וְנָשִׂיא אֲזוּד נָשִׂיא אֲזוּד מִבִּמְטָה תִקְוֹזוּ לְזוּזָא אֶת-הָאָרֶץ: וְרַבָּא חַד רַבָּא חַד מְשַׁבְּטָא תַסְבִּין לְאַחְסָנָא יַת אַרְעָא:

רס"י לנחל את הארץ. שיהא נוחל וחולק אותה במקומכם:

(יט) וְאֲכֹלָה שְׂמוֹת הָאֲנָשִׁים לְבִמְטָה יְהוּדָה כָּלָב בֶּן-יִפְנֵה: וְאֵלֶּיךָ שְׁמַחַת גְּבֻרָא לְשַׁבְּטָא דִּיהוּדָה כָּלָב בֶּר יִפְנֵה: (כ) וְלְבִמְטָה דְבְנֵי שְׁמַעוֹן שְׁמוּאֵל בֶּן-עַמִּיהוּד: וְלְשַׁבְּטָא דְבְנֵי שְׁמַעוֹן שְׁמוּאֵל בֶּר עַמִּיהוּד: (כא) לְבִמְטָה בְנֵימָן אֶלִידָד בֶּן-כְּסִלּוֹן: לְשַׁבְּטָא דְבְנֵימָן אֶלִידָד בֶּר כְּסִלּוֹן: (כב) וְלְבִמְטָה

בְּנֵי-הָאָדָם זָשִׂיא בִּקְרֵי בֶן-יִגְלִי: וּלְשִׁבְטָא דְבְנֵי דָן רַבָּא בְּקִי בַר
גְּלִי: (כג) לְבָנֵי יוֹסֵף לְמִטָּה בְּנֵי-מִנְשֵׁה זָשִׂיא
וּזְנִיָאֵל בֶּן-אֶפְרַיִם: לְבָנֵי יוֹסֵף לְשִׁבְטָא דְבְנֵי מִנְשֵׁה רַבָּא חֲנִיָּאל בַּר
אֶפְרַיִם: (כד) וּלְמִטָּה בְּנֵי-אֶפְרַיִם זָשִׂיא קְמוּאֵל בֶּן-
שִׁפְטָן: וּלְשִׁבְטָא דְבְנֵי אֶפְרַיִם רַבָּא קְמוּאֵל בַּר שִׁפְטָן: (כה) וּלְמִטָּה
בְּנֵי-זְבוּלָן זָשִׂיא אֶלִּיצָפָן בֶּן-פְּרִנָּה: וּלְשִׁבְטָא דְבְנֵי
זְבוּלָן רַבָּא אֶלִּיצָפָן בַּר פְּרִנָּה: (כו) וּלְמִטָּה בְּנֵי-יִשְׁשַׁכָּר זָשִׂיא
פְּלִטִיָאֵל בֶּן-עֵזֶן: וּלְשִׁבְטָא דְבְנֵי יִשְׁשַׁכָּר רַבָּא פְּלִטִיָאֵל בַּר עֵזֶן: (כז)
וּלְמִטָּה בְּנֵי-אֲשֶׁר זָשִׂיא אֲזַיְהוּד בֶּן-שְׁלֹמִי:
וּלְשִׁבְטָא דְבְנֵי אֲשֶׁר רַבָּא אֲזַיְהוּד בַּר שְׁלֹמִי: (כח) וּלְמִטָּה בְּנֵי-
זִפְתָּלִי זָשִׂיא פְּדָה־אֵל בֶּן-עֲמִיְהוּד: וּלְשִׁבְטָא דְבְנֵי נִפְתָּלִי
רַבָּא פְּדָה־אֵל בַּר עֲמִיְהוּד: (כט) אֵלֶּה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לְזִנוּלָא
אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ כְּנַעַן: (פ) אֵלֶּיךָ דִּי פְקִיד יְיָ
לְאַחַסְנָא יְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָא דְכְנָעַן:

רש"י לנחל את בני ישראל. שהם ינחילו אותה לכם למחלקותיה:

לה (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מוֹשֶׁה בְּעֶרְבֹת
מוֹאָב עַל-יַרְדֵּן יְרֵחוֹ לֵאמֹר: וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה בְּמִישְׁרָא
דְּמוֹאָב עַל יַרְדֵּן דִּירְיָחוֹ לְמִימְרָא: (ב) צִוָּ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַנּוּ
לְכֹלִים מִזִּזְזוּלָת אֲזַזְזוּתָם עָרִים לְשִׁבְתָא וּמִמְרָשׁ
לְעָרִים סְבִיבְתֵיהֶם וְנָתַנּוּ לְכֹלִים: פְּקִיד יְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

וַיִּתְּנוּ לְלוֹאֵי מַאֲחֻסָּנַת אַחֻדְתֵּיהוֹן קְרוֹיָן לְמִתֵּב וְרוּחַ לְקְרוֹנָא סַחְרִיגֵיהוֹן תִּתְּנוּ לְלוֹאֵי :

רס"י ומגרש. רוח מקום חוץ לעיר סביב להיות לנוי לעיר, ואין רשאי לבנות שם בית ולא לנטוע כרם ולא לזרוע זריעה:

(ג) וְהָיוּ הָעָרִים לָהֶם לְשֹׁבֹת וּבְמִגְרֵשֵׁיהֶם יִהְיוּ לְבִהְמוֹתָם וְלִרְכֻשָׁם וְלִכְלָ זִיתָם: ויהוון קרונא להוון למתב ורוחיהוון יהוון לבעירהוון ולקנניגיהוון ולכל חונתהוון :

רס"י ולכל חיתם. ולכל צרכיהם:

(ד) וּבְמִגְרֵשֵׁי הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לְלוֹיִם מִקִּיר הָעִיר וְזֹזְעָה אֶלֶף אַמָּה סְבִיב: ורוחחי קרונא די תתנוון ללואי מכותל קרתא ולברא אלף אמין סחור סחור :

רס"י אלף אמה סביב. ואחריו הוא אומר אלפים באמה, הא כיצד אלפים, הוא נותן להם סביב, ומהם אלף הפנימיים למגרש והחיצוניים לשדות וכרמים:

(ה) וּבִמְדֹתֵם מִזֶּזֶיךָ לְעִיר אֶת-פֶּאֶת-קְדָמָה אֶלְפִים בְּאַמָּה וְאֶת-פֶּאֶת-זָנָב אֶלְפִים בְּאַמָּה וְאֶת-פֶּאֶת-יָם | אֶלְפִים בְּאַמָּה וְאֶת פֶּאֶת צָפוֹן אֶלְפִים בְּאַמָּה וְהָעִיר בְּתוֹךְ זֶה יִהְיֶה לָהֶם

מִגְרֵשֵׁי הָעָרִים: וּתְמַשְׁחוּן מִבְּרָא לְקִרְתָּא גַּת רוּחַ קְדוּמָא תְּרִין אֶלְפִין בְּאַמִּין וְגַת דְּרוּמָא תְּרִין אֶלְפִין בְּאַמִּין וְגַת רוּחַ מְעֻרְבָא תְּרִין אֶלְפִין בְּאַמִּין וְגַת רוּחַ צְפוֹנָא תְּרִין אֶלְפִין בְּאַמִּין וְקִרְתָּא בְּמִצִּיעָא דִּין יְהִי לְהוֹן רְחֵי קְרוֹנָא :

(ו) וְאֶת הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לְלוֹיִם אֶת עֶשְׂ-עָרֵי

הַמְקַלֵּט אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָנֶס שְׂפֹתָהּ הָרִצּוֹן וְעַלֵּיהֶם

תִּתְּנוּ אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם עֵיר: וְגַת קְרוּנָא דִּי תִתְּנוּ לְלִנְאֵי זַת

שִׁית קְרוּי שְׁזַבּוּתָא דִּי תִתְּנוּ לְמַעַרְק תַּמּוֹ קְטוּלָא וְעַלֵּיהוּן תִּתְּנוּ אַרְבָּעִין וְתַרְתִּין

קְרוּי: (ו) כָּל-הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לְלוֹיִם אַרְבָּעִים

וּשְׁבִמְנָה עֵיר אֶתְהֵן וְאֶת-מִזְרְשֵׁיהֶן: כָּל קְרוּנָא דִּי תִתְּנוּ

לְלִנְאֵי אַרְבָּעִין וְתַמְנֵי קְרוּי זַתְהוּ וְגַת רְנַחִיָּה: (ח) וְהָעָרִים אֲשֶׁר

תִּתְּנוּ מֵאֲזוּזֹת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵאֶת הָרֶב תִּרְבּוּ

וּמֵאֶת הַבְּעֵט תִּבְמַעֵיטוּ אִישׁ כְּפִי גְזוּזְלָתוֹ אֲשֶׁר

יִגְזוּזְלוּ יִתֵּן מֵעָרָיו לְלוֹיִם: (פ) וְקְרוּנָא דִּי תִתְּנוּ מֵאֲחֻדַּת בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל מִן סְגִיאי תִסְגּוּן וּמִן זְעִירֵי תִזְעִירוּן גְּבַר כְּפּוּם אַחְסַנְתָּה דִּי נַחְסֵנוּן יִתּוּ

מִקְרוּזְהֵי לְלִנְאֵי: (ט) **שְׁשִׁישִׁי - בְּמַחְבֻּרוֹת שְׁבִיעִי וַיִּדְבַּר יְהוָה**

אֵל-מוֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימְרָ: (י) דְּבַר אֵל-

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כִּי אַתֶּם עֹבְרִים

אֶת-הַיַּרְדֵּן אֶרְצָה כְּנַעַן: מִלִּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוּן

אֲרִי אַתֶּן עֹבְרִין זַת יַרְדֵּנָא לְאַרְעָא דְכְנַעַן: (יא) וְהִקְרִיתֶם לָכֶם

עָרִים עָרֵי מְקַלֵּט תִּהְיֶינָה לָכֶם וְנָס שְׂפֹתָהּ רִצּוֹן

מִכָּה-נֶפֶשׁ בְּשַׁעֲגָה: וְתִזְמְנוּן לְכוּן קְרוּי קְרוּי שְׁזַבּוּתָא יְהוּנָן לְכוּן

וְיַעְרוֹק לְתַמּוֹ קְטוּלָא דִּיקְטוּל נֶפֶשׁא בְּשֵׁלוּ:

רש"י והקרייתם. אין הקריה אלא לשון הזמנה וכן הוא אומר (בראשית כז, כ)

כי הקרה ה' אלהיך לפני:

(יב) וְהָיוּ לָכֶם הָעָרִים לְמִקְלָט מִגֹּאֲל וְלֹא יָמוּת
הָרֵצוֹן עַד-עֲמֻדוֹ לִפְנֵי הָעֵדָה לְמִשְׁפָּט: וַיְהוּן לְכוּן
קְרוּנָא לְשִׁזְבָּא מִגֹּאֲל דְמָא וְלֹא יָמוּת קְטוּלָא עַד דְיָקוּם קָדָם פְּנִשְׁתָּא לְדִינָא:

רס"י מגאל. מפני גואל הדם שהוא קרוב לנרצח:

(יג) וְהָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ שֵׁשׁ-עָרֵי מִקְלָט
תְּהִיֶּינָהּ לָכֶם: וְקְרוּנָא דִי תִתְּנוּן שִׁית קְרוּי שְׁזָבוּתָא יְהוּנון לְכוּן:

רס"י שש ערי מקלט. מגיד שאף על פי שהבדיל משה בחייו שלש ערים
בעבר הידון, לא היו קולטות עד שנבחרו שלש שנתן יהושע בארץ כנען:

(יד) אֶת | שְׁלֹשׁ הָעָרִים תִּתְּנוּ מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן וְאֶת
שְׁלֹשׁ הָעָרִים תִּתְּנוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן עָרֵי מִקְלָט
תְּהִיֶּינָהּ: יְת תַּלְת קְרוּנָא תִתְּנוּן מֵעֵבֶרָא לַיַּרְדְּנָא וְיִת תַּלְת קְרוּנָא תִתְּנוּן
בְּאֶרְעָא דְכְנַעַן קְרוּי שְׁזָבוּתָא יְהוּנון:

רס"י את שלש הערים וגו'. אף על פי שבארץ כנען תשעה שבטים וכאן
אינן אלא שנים וחצי, השווה מנין ערי מקלט שלהם משום דבגלעד נפישו
רוחחים, דכתיב (הושע ו, ח) גלעד קרית פועלי חון עקבה מדם:

(טו) לְבִנְיָ יִשְׂרָאֵל וְלֵאָר וְלַתּוֹשֵׁב בְּתוֹכָם תְּהִיֶּינָהּ
שֵׁשׁ-הָעָרִים הָאֵלֶּה לְמִקְלָט לְנָוִס שְׁמָה כָּל-
מוֹכָה-נְפֹשׁ בְּשִׁגָּה: לְבִנְי יִשְׂרָאֵל וְלַגִּיּוּרָא וְלַתּוֹתְבָא דְבִינִיכוּן
יְהוּנון שִׁית קְרוּנָא הָאֵלִין לְשִׁזְבָּא לְמַעַרְק לְתַמּוּן כָּל דְיָקוּטוּל נְפֹשָׁא בְּשָׁלוּ: (טו)
וְאִם-בְּכָלִי בְּרוּז | הִכָּהוּ וַיָּמוּת רֵצוֹן הוּא מוּת

יִבְמוֹת הָרִצּוֹן: וְאִם בְּמֵאן דְּפִרְזָלָא מְחַהֵי וְקִטְלָה קִטּוּלָא הוּא אֶתְקַטְלָא
וְתִקְטֵל קִטּוּלָא:

רס"י ואם בכלי ברזל הכהו. אין זה מדבר בהורג בשוגג הסמוך לו, אלא בהורג במזיד. וזו ללמד, שההורג בכל דבר כריח שיהא בו שיעור כדי להמית, שנאמר בכלם אשר ימות בו, דמתרגמינן דהיא כמסת דימות ביה, חוץ מן הברזל, שגלוי וידוע לפני הקדוש ברוך הוא שהברזל ממית בכל שהוא אפלו מחט, לפיכך לא נתנה בו תורה שיעור לכתוב בו אשר ימות בו. ואם תאמר בהורג בשוגג הכתוב מדבר, הרי הוא אומר למטה או בכל אבן אשר ימות בה בלא ראות וגו', למד על האמורים למעלה שבהורג במזיד הכתוב מדבר:

(יח) וְאִם בְּאֶבֶן יָד אֲשֶׁר-יָמוֹת בָּהּ הִכָּהוּ וַיְבִימוּ רִצּוֹן הוּא מוֹת יוֹבְמוֹת הָרִצּוֹן: וְאִם בְּאֶבֶן דְּמִתְנַסְבָּא בִידָא דְהִיא כְּמִסַּת דִּי יָמוֹת בָּהּ מְחַהֵי וְקִטְלָה קִטּוּלָא הוּא אֶתְקַטְלָא וְתִקְטֵל קִטּוּלָא:

רס"י באבן יד. שיש בה מלא יד: אשר ימות בה. שיש בה שיעור להמית, כתרגומו. לפי שנאמר (שמות כא, יח) והכה איש את רעהו באבן, ולא נתן בה שיעור, יכול כל שהוא, לכך נאמר אשר ימות בה:

(יח) אֹו בְּכֹלֵי עֵץ-יָד אֲשֶׁר-יָמוֹת בּוֹ הִכָּהוּ וַיְבִימוּ רִצּוֹן הוּא מוֹת יוֹבְמוֹת הָרִצּוֹן: אֹו בְּמֵאן דְּעָא דְּמִתְנַסְבָּא בִידָא דְהִיא כְּמִסַּת דִּי יָמוֹת בָּהּ מְחַהֵי וְקִטְלָה קִטּוּלָא הוּא אֶתְקַטְלָא וְתִקְטֵל קִטּוּלָא:

רס"י או בכלי עץ יד. לפי שנאמר וכי יכה איש את עבדו או את אמתו בשבט (שמות כא), יכול כל שהוא, לכך נאמר בעץ אשר ימות בו, שיהא בו כדי להמית:

(יט) גָּאֵל הַדָּם הוּא יְבוֹיֵת אֶת-הָרִצּוֹן בְּפָגְעוֹ-בּוֹ

הוא יבֹוֹתֵנוּ: גָּאֵל דָּמָא הוּא יְקַטּוֹל יְת קטולא פִּד אֶתְחַיֵּב לֵיה מִן דִּינָא
הוא יקטלנה :

רס"י **צפגעו צו. אפלו צחוד ערי מקלט:**

(כ) וְאִם-בְּשִׁנְאָה יִהְיֶה פָּנּוּ אוֹ-הִשְׁכִּיךְ עָלָיו

בְּצַדִּיָּה וַיְבוֹיֵת: וְאִם בְּסִנְאָה דְחָהִי אוֹ רָמָא עֲלוּהִי בְּכַמְנָא וְקַטְלָה:

רס"י **צלדיה. כחרגומו, בכמנא. במארב:**

(כא) אוֹ בְּאֵיבָה הִכָּהוּ בְיָדוֹ וַיְבוֹיֵת מוֹת-יוֹבֵת

הַמִּכָּה רִצּוֹן הוּא גָּאֵל הַדָּם יְבוֹיֵת אֶת-הָרִצּוֹן

בְּפָגְעוֹ-בּוֹ: אוֹ בְּדָבְבוּ מְחָהִי בִידָה וְקַטְלָה אֶתְקַטְלָה יְתַקְטַל מְחָהִי

קטולא הוּא גָּאֵל דָּמָא יְקַטּוֹל יְת קטולא פִּד אֶתְחַיֵּב לֵיה מִן דִּינָא: (כב) וְאִם-

בְּפַתַּע בְּלֹא-אֵיבָה הִדְפּוּ אוֹ-הִשְׁכִּיךְ עָלָיו

כָּל-כָּלִי בְלֹא צַדִּיָּה: וְאִם בְּתַכְיֵי בְלֹא דָבְבוּ דְחָהִי אוֹ רָמָא

עֲלוּהִי פִל מָאוּ בְלֹא כְמוֹן לֵיה:

רס"י **צפתע. צאונס. וחרגומו צתכיף, שהיה סמוך לו, ולח היה לו שהות**

להזכר עליו:

(כג) אוֹ בְּכָל-אָבֶן אֲשֶׁר-יְבוֹיֵת בָּהּ בְּלֹא רְאוּת

וַיַּפֵּל עָלָיו וַיְבוֹיֵת וְהוּא לֹא-אֲנִיב לּוֹ וְלֹא מִבְּקֶשׁ

רַעְתָּו: אוּ בְּכָל אֲבָנָא דְּהִיא כְּמַסַּת דִּי יָמוּת בָּהּ בְּלֹא חֲזִי וּרְמָא עֲלוּהִי וְקָטְלָהּ
וְהוּא לֹא סָנִי לִיהּ וְלֹא תַבְעֵ בִישְׁתִּיהּ :

רס"י אוּ בְּכָל אֲזַן אֲשֶׁר יָמוּת בָּהּ. הַכְּהוּ: בְּלֹא רֵאוּת. שְׁלַח רֵאוּת: וַיִּפֹּל עֲלוּוֹ.
מִכֶּאֱזַן אֲמַרְוּ הַהוֹרֵג דְּרַךְ יִרְיֵדָה גּוֹלָהּ, דְּרַךְ עֲלוּיָהּ אִינוּ גּוֹלָהּ:

(כד) וַיִּשְׁפְּטוּ הָעֵדָה בֵּין הַבְּמִכָּה וּבֵין גְּאֵל הַדָּם עַל
הַבְּיִשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה: וַיִּדְוִנוּן פְּנִשְׁתָּא בֵּין מַחְזָא וּבֵין גְּאֵל דְּמָא עַל
דִּינְגָא הָאֵלִין: (כה) וְהִצִּילוּ הָעֵדָה אֶת-הָרִצּוֹן מִיַּד
גְּאֵל הַדָּם ֹ וְהִשְׁיִבּוּ אֹתוֹ הָעֵדָה אֶל-עֵיר
מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר-נָס שָׁמָּה וַיֵּשֶׁב בָּהּ עַד-מוֹת
הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֲשֶׁר-מִשְׁוֹן אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ:
וַיִּשְׁזָבוּן פְּנִשְׁתָּא יְת קָטוּלָא מִיַּד גְּאֵל דְּמָא וַיִּתִּיבוּן יְתִיָּה פְּנִשְׁתָּא לְקָרִית שְׁזָבוּתָהּ
דִּי עָרַק לְתַמָּוּן וַיִּתֵּב בָּהּ עַד דִּימוֹת פְּהִגָּא רַבָּא דִּי רַבִּי יְתִיָּה בְּמִשְׁחָ קוֹדֶשׁא:

רס"י עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל. שְׁהוּא בַּח לַהֲשָׁרוֹת שְׁכִינָה בְּיִשְׂרָאֵל וּלְהַאֲרִיךְ
יָמֵיהֶם, וְהַרְוֹחַ בַּח לְסַלֵּק אֶת הַשְּׁכִינָה מִיִּשְׂרָאֵל וּמִקְאֲרֵ אֶת יָמֵי הַחַיִּים. אִינוּ
כְּדָאִי שִׁיחָא לְפָנֵי כְּהֵן גָּדוֹל. דְּבַר אַחַר לְפִי שְׁהִיָּה לוֹ לְכַהֵן גָּדוֹל לְהַתְּפַלֵּל שְׁלַח
תְּאַרְעֵ תְּקֵלָה זֹ לְיִשְׂרָאֵל בְּחַיָּו: אֲשֶׁר מִשְׁחָ אֲחֹו אֲחֹו בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ. לְפִי פְּשׁוּטוֹ מִן
הַמִּקְרָאוֹת הַקְּרִיִּים הוּא, שְׁלַח פֶּרֶשׁ מִי מִשְׁחָו, אֲלֹא כְּמוֹ אֲשֶׁר מִשְׁחָו הַמּוֹשֵׁחַ
אוֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ. וּרְבוּתֵינוּ דְּרִשׁוּהוּ בְּמַסַּכַּת מִכּוֹת (י"א, ב) לְרֵאוּתֵי דְּבַר, לְלַמַּד
שְׁאִם עַד שְׁלַח נִגְמַר דִּינוּ מֵת כְּהֵן גָּדוֹל וּמִנּוּ אַחַר תַּחְתּוּוֹ וּלְאַחַר מִכֶּאֱזַן נִגְמַר
דִּינוּ, חוּזַר בְּמִיתָתוֹ שֶׁל שְׁנִי, שְׁנֵאמַר אֲשֶׁר מִשְׁחָ אֲחֹו, וְכִי הוּא מִשְׁחָ לְכַהֵן אוּ
הַכְּהֵן מִשְׁחָ אוֹתוֹ, אֲלֹא לְהַבִּיא אֶת הַנִּמְשַׁח בְּיָמָיו שְׁמַחֲזִירוֹ בְּמִיתָתוֹ:

(כו) וְאִם-יֵצֵא יֵצֵא הָרִצּוֹן אֶת-גְּבוּלֵ עֵיר מִקְלָטוֹ
אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה: וְאִם מִפֶּק יִפּוֹק קָטוּלָא יְת תַּחֲוּם קָרִית שְׁזָבוּתָהּ

די ערק לְתַמּוֹן : (כז) וּבְמִצָּא אֹתוֹ גָּאֵל הַדָּם מִזֹּזוּן לְגָבוּל
עֵיר מִקְלָטוֹ וְרִצּוֹן גָּאֵל הַדָּם אֶת-הָרִצּוֹן אִין
לוֹ דָּם : וַיִּשְׁפַּח יְתֵהּ גָּאֵל דְּמָא מִבְּרָא לְתַחֲוּם קַרְיַת שְׁזַבוּתָהּ וַיִּקְטוֹל גָּאֵל
דְּמָא יַת קְטוּלָא לִית לֵהּ דְּמָא :

רש"י אין לו דם. הרי הוא כהורג את המת שאין לו דם:

כִּי בְעֵיר מִקְלָטוֹ יֵשֵׁב עַד-מוֹת הַכֹּהֵן
הַגָּדוֹל וְאַזְוָרֵי מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל יֵשׁוּב הָרִצּוֹן
אֶל-אֶרֶץ אֲזוּזוֹתָיו : אַרְי בְּקַרְיַת שְׁזַבוּתָהּ יִתֵּב עַד דִּימוֹת פְּהִנָּא רַבָּא
וּבְתַר דִּימוֹת פְּהִנָּא רַבָּא יְתוּב קְטוּלָא לְאַרְעֵי אַחְסַנְתָּהּ : (כט) וְהָיוּ אֲפֵלָה
לְכֶם לְזוֹקֶת מִשִּׁפְטֵי לְדַרְתֵּיכֶם בְּכָל
מוֹשְׁבֵי בְּתֵיכֶם : וַיְהוֹן אֵלֵינוּ לְכוּן לְגַזְרַת דִּין לְדַרְיִכוּן בְּכָל מוֹתְבְּגִיכוּן :

רש"י בכל מושבתיכם. למד שמהא סנהדרין קטנה נוהגת בחולה לארץ כל
זמן שנוהגת בארץ ישראל:

כָּל-מִכָּה-נִפְשׁ לְפִי עֵדִים יִרְצוּ אֶת-הָרִצּוֹן
וְעַד אֲזוּד לֹא-יַעֲנֶה בְּנִפְשׁ לְמוֹת : כָּל דִּיקְטוּל נִפְשָׁא
לְפּוּם סְהַדִּין יִקְטוֹל יַת קְטוּלָא וְסָהִיד חַד לֹא יִסְהַד בְּאַנְשׁ לְמִקְטָל :

רש"י כל מכה נפש וגו'. הבא להרגו על שהכה את הנפש: לפי עדים ירלח.
שיעידו שבמזיד ובהתראה הרגו:

(לא) וְלֹא-תִקְוֶזוּ כֹפֵר לְנַפְשׁוֹ רִצְוֹן אֲשֶׁר-הוּא

רָשָׁע לְמוֹת כִּי-מוֹת יוֹבֹת: וְלֹא תִקְבְּלוּן מִמוֹן עַל אֲנָשׁ קְטוֹל
די הוא חַיב לְמִקְטָל אֲרִי אֶתְקַטֵּל אֶתְקַטֵּל:

רש"י ולא תקחו כפר. לא יפטר בממון:

(לב) וְלֹא-תִקְוֶזוּ כֹפֵר לָנוֹס אֶל-עֵיר מִקְלָטוֹ

לָשׁוּב לְשֵׁבֶת בְּאֶרֶץ עַד-מוֹת הַכֹּהֵן: וְלֹא תִקְבְּלוּן
מִמוֹן לְמַעְרוֹק לְקָרִית שְׂבוּתָהּ לְמַתוֹב לְמַתָּב בְּאֶרֶץ עַד דִּימוֹת פְּהָנָא:

רש"י ולא תקחו כפר לנוס אל עיר מקלטו. למי שנס אל עיר מקלטו שהרג

בְּשׂוֹגָג אִינוּ נִפְטָר מִגְלוֹת בַּמִּמּוֹן לְחַן כֹּפֵר לְשׂוֹב לְשֵׁבֶת בְּאֶרֶץ צִרְסָא יְמוֹת
הַכֹּהֵן: לָנוֹס. כְּמוֹ לָנוֹס, כְּמוֹ (מִיכָה ב, ח) שׂוֹבֵי מַלְחָמָה, שְׂשָׁבוּ מִן הַמַּלְחָמָה, וְכֵן
(כַּפְנִיָה ג, יח) נוֹגֵי מַמוֹנֵד, וְכֵן (וַיֹּשַׁע ה, ה) כִּי מַלְיָא הִיוּ, כֹּאֲשֶׁר תֹּאמַר שׂוֹב עַל
מִי שְׂשָׁב כְּזָר, וּמוֹל עַל מִי שְׂמַל כְּזָר, כֵּן תֹּאמַר לָנוֹס עַל מִי שְׂנָס כְּזָר, וְקוֹרְהוּ
נוֹס כְּלוֹמַר מַזְרָח. וְאִם תֹּאמַר לָנוֹס לְזָרוֹת, וְתִפְרָשׁוּ לֹא תִקְחוּ כֹפֵר לְמִי
שֵׁשׁ לוֹ לְזָרוֹת לְפַטְרוֹ מִן הַגְלוֹת, לֹא יִדְעִי הַיָּחֵד יֹאמַר לְשׂוֹב לְשֵׁבֶת בְּאֶרֶץ,
הָרִי עֵדִין לֹא נָס וּמַהִיכֵן יִשׂוֹב:

(לג) וְלֹא-תִזְזִיפוּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בְּתָהּ כִּי

הָרָם הוּא יִזְזִיף אֶת-הָאָרֶץ וְלֹא-יִכְפֹּר

לָדָם אֲשֶׁר שִׁפַּךְ-בָּהּ כִּי-אִם בְּדָם שִׁפְכוּ: וְלֹא

תְּחַיְבוּן יַת אֶרְעָא דִּי אַתְוֹן בְּהָ אֲרִי דְמָא הוּא מְחַיְב יַת אֶרְעָא וְלֹא אֶרְעָא לֹא
מִתְכַּפֵּר עַל דָּם זָפַאי דִּי אֶתְאַשֵׁד בְּהָ אֶלְהוֹן בְּדָם אֲשִׁידָה:

רש"י ולא תחניפו. ולא תרשיעו, כתרגומו ולא תחייבו:

(דד) וְלֹא תִטְמָא אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים
בָּהּ אֲשֶׁר אֲנִי שׁוֹכֵן בְּתוֹכָהּ כִּי אֲנִי יְהוָה שׁוֹכֵן
בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (פ) וְלֹא תִסָּאֲבוּן יְת אֶרְעָא דִי אַתּוּן יְתַבִּין בָּהּ
דִי שְׁכַנְתִּי שְׂרָיָא בְּגוּה אַרִי אֲנָא יְיָ דְשְׁכַנְתִּי שְׂרָיָא בְּגוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

רש"י אֶשֶׁר אֲנִי שׁוֹכֵן בְּתוֹכָהּ. שְׁלַח תִּשְׁכְּנוּנוּ אֹתוֹי בְּטַמְאָתָהּ: כִּי אֲנִי ה' שׁוֹכֵן
בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. אֲחַף בְּזַמַּן שֶׁהֵם טַמְאִים שְׁכִינָה בִּינֵיהֶם:

לו (א) וַיִּקְרְבוּ רֵאשֵׁי הָאָבוֹת לְמִשְׁפּוֹת
בְּנֵי-גִלְעָד בֶּן-מְכִיר בֶּן-מְנַשֶּׁה מִמִּשְׁפּוֹת בְּנֵי
יוֹסֵף וַיֵּדְבְּרוּ לְפָנָי מִשֶּׁה וְלְפָנָי הַנְּשִׂאִים רֵאשֵׁי
אָבוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: וְקָרִיבוּ רֵישֵׁי אֲבֹהָתָא לְזַרְעִית בְּנֵי גִלְעָד בְּר
מְכִיר בְּר מְנַשֶּׁה מְזַרְעִית בְּנֵי יוֹסֵף וּמְלִילוֹ קָדָם מִשֶּׁה וְקָדָם רַבְרַבְיָא רֵישֵׁי
אֲבֹהָתָא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: (ב) וַיֹּאמְרוּ אֶת-אֲדָנִי צִוָּה יְהוָה
לָתֵת אֶת-הָאָרֶץ בְּנִזְוָלָהּ בְּגוֹרָל לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאֲדָנִי צִוָּה בַּיהוָה לָתֵת אֶת-נִזְוָלָתָא צְלָפוּן

אֲזִיזוֹ לְבָנָיו: וַאֲמָרוּ יְת רַבּוּנֵי פְקִיד יְיָ לְמַתְּנוּ יְת אֶרְעָא בְּאַחְסָנָא
בְּעַדְבָא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְרַבּוּנֵי אַתְּפַקְד בְּמִימְרָא דִּי לְמַתְּנוּ יְת אַחְסָנָת צְלָפְחָד
אֲחוּנָא לְבָנָתָהּ: (ג) וְהָיוּ לְאֲזוּד מִבְּנֵי שְׁבַטֵי בְנֵי-
יִשְׂרָאֵל לְנָשִׁים וְנִגְרָעָה נִזְוָלָתָן מִנִּזְוָלָתָא
אֲבוֹתֵינוּ וְנִזְוָלָתָא עַל נִזְוָלָתָא הַמִּטָּה אֲשֶׁר תַּהֲיִינָה
לָהֶם וּבְמִגְרָל נִזְוָלָתָנוּ יִגְרָע: וַיְהִי לְחַד מִבְּנֵי שְׁבַטֵי דְבְנֵי
יִשְׂרָאֵל לְנָשִׁין וְתַתְּמַנַּע אַחְסָנָתָהוֹן מֵאַחְסָנָת אֲבֹהָתָנָא וְתַתּוֹסֵף עַל אַחְסָנָת
שְׁבַטֵי דִּיהוֹנוֹן לְהוֹן וּמְעַדב אַחְסָנָתָנָא יְתַמְנַע:

רס"י ונוסף על נחלת המטה. שהרי צנה יורשה והבן מתיחם על שבט אביו:

(ד) וְאִם-יְהִי־הִיָּה הַיָּבֵל לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְזוֹסְפָה
זָוְזָלְתָן עַל זָוְזָלַת הַמִּטָּה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם
וּמִזָּוְזָלַת מִטָּה אֲבוֹתֵינוּ יִזְרַע זָוְזָלְתָן: וְאִם יְהִי יוֹבֵל
לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִתּוֹסֵף אַחְסַנְתְּהוֹן עַל אַחְסַנַּת שְׁבֵטָא דִּי תִהְוֶן לְהוֹן וּמֵאַחְסַנַּת
שְׁבֵטָא דְאַבְהָתָנָא יִתְמַנַּע אַחְסַנְתְּהוֹן:

רס"י ואם יהיה היובל. מכאן היה רבי יהודה אומר עתיד היובל שיפסוק:
ואם יהיה היובל. כלומר אין זו מכירה שחוזרת ציובל, שהירשה אינה חוזרת,
ואפלו אם יהיה היובל לא תחזור הנחלה לשבטו, ונמצא שנוספה על נחלת
המטה אשר תהיינה להם:

(ה) וַיֵּצֵאוּ מִשֵּׁה אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל-פִּי יְהוָה
לֵאמֹר כֹּן מִטָּה בְנֵי-יוֹסֵף דְּלְבָרִים: וּפְקִיד מִשֵּׁה יֵת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל עַל מִימְרָא דִּי לְמִימְרָא זָאוֹת שְׁבֵטָא דְבְנֵי יוֹסֵף מְמַלְלִין: (ו) וְזֶה
הַדְּבָר אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה לְבָנֹת צִלְפוֹזָד לֵאמֹר
כִּטּוֹב בְּעֵינֵיהֶם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים אֲךָ לְמִשְׁפּוֹזֹת
מִטָּה אֲבוֹתָהֶם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים: דִּין פְּתַגְמָא דִּי פְקִיד יֵת לְבַנַּת
צִלְפוֹזָד לְמִימְרָא לְדַתְקִין בְּעֵינֵיהוֹן תִּהְוֶן לְנָשִׁין בְּרַם לְזַרְעִית שְׁבֵטָא דְאַבוּהוֹן
תִּהְוֶן לְנָשִׁין: (ז) וְלֹא-תִסָּב זָוְזָלַת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
מִמִּטָּה אֶל-מִטָּה כִּי אִישׁ בְּזָוְזָלַת מִטָּה
אֲבוֹתָיו יִדְבְּקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל: וְלֹא תִסְחַר אַחְסַנָּא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
מִשְׁבֵּטָא לְשְׁבֵטָא אֲרִי גְבַר בְּאַחְסַנַּת שְׁבֵטָא דְאַבְהָתוּהִי יִדְבְּקוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (ח)
וְכָל-בֵּית יִרְשֵׁת זָוְזָלַת מִמִּטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

לְאֶזְרָא מִמִּשְׁפּוֹזוֹת מִטָּה אָבִיָּה תִהְיֶה לְאִשָּׁה
לְמַעַן יִירְשׁוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ נְזוּכָת אֲבוֹתָיו: וְכָל
בְּרֵתָא יִרְתַּת אַחְסָנָא מִשְׁבֻּטָא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחַד מִזְרְעֵית שְׁבֻטָא דְאֲבוּהָא תִּהְיֶה
לְאִנְתּוֹ בְּדִיל דִּירְתוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גְּבַר אַחְסָנָת אֲבָהֵתוּהִי:

רס"י וכל בת ירשת נחלה. שלא היה צן לאזביה:

(ט) וְלֹא-תִסָּב נְזוּכָה מִמִּטָּה לְמִטָּה אֶזְרָא כִּי-
אִישׁ בְּנִזְזוּכָתוֹ יְדִבְקוּ מִטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְלֹא תִסְחַר
אַחְסָנָא מִשְׁבֻּטָא לְשְׁבֻטָא אֲוִחְרָנָא אָרִי גְבַר בְּאַחְסָנֵתָהּ יְדִבְקוֹן שְׁבֻטָא דְבְנֵי
יִשְׂרָאֵל: (י) כִּפְאִשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה כִּן עָשׂוּ
בְּנֹת צֶלְפָזָדָּר: כְּמָא דִּי פְקִיד יְיָ יְת מֹשֶׁה כִּן עֲבָדוּ בְּנֵת צֶלְפָזָדָּר: (יא)
 וְתִהְיֶינָה מִזְזוּכָה תִרְצָה וְזוּגָלָה וּמְלֻכָה
וְנָעָה בְּנֹת צֶלְפָזָדָּר לְבְנֵי דְרִיָּהָן לְנָשִׁים: וְהָוָה
מְחַלָּה תִרְצָה וְחֻגְלָה וּמְלָכָה וְנָעָה בְּנֵת צֶלְפָזָדָּר לְבְנֵי אַחֵי אֲבוּהָן לְנָשִׁין:

רס"י מחלה תרצה וגו'. כאן מנאן לפי גדלתן זו מזו בשנים ונשאו כסדר
תולדותן, ובכל המקרא מנאן לפי חמתן ומגיד ששקולות זו כזו:

(יב) מִמִּשְׁפּוֹזוֹת בְּנֵי-מִנְשָׁה בֶן-יוֹסֵף הָיוּ לְנָשִׁים
וְתִהְיֶינָה נְזוּכָתָן עַל-מִטָּה מִשְׁפּוֹזוֹת אֲבִיהֶן: מִזְרְעֵית
בְּנֵי מְנַשֶּׁה בֶר יוֹסֵף הָוָה לְנָשִׁין וְהוֹת אַחְסָנֵתָהּ עַל שְׁבֻטָא זְרְעֵית אֲבוּהָן: (יג)
אָלָה הַמִּצְוֹת וְהַמְשַׁפְּטִים אִשֶׁר צִוָּה יְהוָה
בְּיַד-מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְבֹת מוֹאָב
עַל יְרֵדְהֶן יְרוֹזוּ: (חזק) אֵלִין פְּקוּדֵינָא וְדִינֵינָא דִּי פְקִיד יְיָ בִּידָא דְמֹשֶׁה

הפטרות מסעי - ירמיה ב

(ד) שְׁמַעוּ דְבַר-יְהוָה בְּיַת יַעֲקֹב וְכָל-מִשְׁפּוּזוֹת בַּיַּת
יִשְׂרָאֵל: (ה) כֹּה אָמַר יְהוָה מִתּוֹ-מִצְאוּ אֲבוֹתֵיכֶם בְּלִ
עוֹל כִּי רִזְקוּ מֵעַלֵּי וַיִּלְכוּ אַזְוָרֵי הַהַבֵּל וַיִּהְיוּ: (ו) וְלֹא
אָמְרוּ אֵימָה יְהוָה הַמַּעֲלָה אֶתֶנּוּ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם
הַמּוֹלִיךְ אֶתֶנּוּ בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ עֲרָבָה וְשׁוֹזָה בְּאֶרֶץ
צִיָּה וְצִלְמוֹת בְּאֶרֶץ לֹא-עָבַר בָּהּ אִישׁ וְלֹא-יֵשֵׁב
אָדָם שָׁם: (ז) וְאָבִיא אֶתְכֶם אֶל-אֶרֶץ הַכַּרְמֶל לֶאֱכֹל
פִּרְיָה וְטוֹבָה וְתִבְאוּ וְתִטְבְּאוּ אֶת-אֶרְצִי וְנִזְזַלְתִּי
שְׂמֹתֶם לְתוֹעֵבָה: (ח) הַכֹּהֲנִים לֹא אָמְרוּ אֵימָה יְהוָה
וְתִפְשִׁי הַתּוֹרָה לֹא יַדְעוּנִי וְהָרַעִים פָּשְׁעוּ בִּי
וְהַנְּבִיאִים נָבְאוּ בַּבַּעַל וְאַזְוָרֵי לֹא-יֹעֲלוּ הֵלְכוּ: (ט) לָכֵן
עַד אָרִיב אֶתְכֶם נְאֻם-יְהוָה וְאֶת-בְּנֵי בְנֵיכֶם אָרִיב:
(י) כִּי עָבְרוּ אֵימִי כְתֻבִים וְרָאוּ וְקָדַר שְׁלֹזוּ וְהִתְבּוֹנְנוּ
בְּמֶאֱד וְרָאוּ הֵן הָיְתָה כִּן־אֵת: (יא) הַהִימִיר גּוֹל אֱלֹהִים
וְהִמָּה לֹא אֱלֹהִים וְעַמִּי הַמִּיר כְּבוֹדוֹ בְּלוֹא יוֹעִיל: (יב)
שָׁמוּ שְׂבִימִים עַל-זֵאת וְשִׁעְרוּ זָרְבוּ בְּמֶאֱד נְאֻם-יְהוָה:
(יג) כִּי-שִׁתִּים רָעוֹת עָשָׂה עַמִּי אֶתִּי עֲזָבוּ בְּמִקּוֹר א מִיָּם
זִזִּים לִזְצֹב לָהֶם בְּאֵרוֹת בְּאֵרֹת נְשִׁבְרִים אֲשֶׁר לֹא-

וְכָלוּ הַבָּיִת: (יז) הַעֲבֹד יִשְׂרָאֵל אִם-יִלִּיד בַּיִת הוּא
 בַּמְדוּעַ הַיָּה לָבוֹ: (יח) עָלְיוּ יִשְׂאֲלוּ כֹפְרִים זָתָנוּ קוֹלָם
 וַיִּשְׁלַח אֶרְצוֹ לְשִׁמּוֹה עָרְיוּ (זַעֲתָה) זָעָתוּ מִבְּלִי יִשָּׁב: (יט)
 גַּם-בְּנֵי-נֶף (וּתְזוּפְנִס) וְתִזְזוּפְנִזוּס יִרְעוּךָ קָדְקָד: (כ) הֵלֹא-
 זֹאת תַּעֲשֶׂה-לָּךְ עֹזְבֵךְ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּעַת
 מוֹלִיכֶךָ בַּהֲרָךְ: (כא) וְעַתָּה מֵה-לָּךְ לְדָרְךָ מִצָּרִים
 לְשִׁתּוֹת מִי שִׁזּוֹר וּמֵה-לָּךְ לְדָרְךָ אֲשׁוּר לְשִׁתּוֹת מִי
 זָהָר: (כב) תִּיִסְרֶךְ רָעֲתֶךָ וּמִשְׁבּוֹתֶיךָ תִּזְכּוּךָ וּדְעֵי וְרֵאֵל
 כִּי-רַע וּבָר עֹזְבֵךְ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְלֹא פּוֹדֶתִי
 אֵלֶיךָ זָאִם-אֲדַעֵי יְהוָה צָבָאוֹת: (כג) כִּי מֵעוֹלָם שָׁבַרְתִּי
 עִלְךָ זִתְקֶתִי מוֹסֶרְתֶיךָ וַתֹּאמְרֵי לֹא (אֲעֹבֵד) אֲעֹבֹר כִּי
 עַל-כֹּל-גְּבֻעָה גְּבֻעָה וְתִזּוֹת כֹּל-עַץ רַעֲזָן אֶת צִעָה
 זָנָה: (כד) וְאֲנֹכִי זָטַעְתִּיךָ שִׁרְךָ כִּלְה זָרַע אֱמֶת וְאִיךָ
 זָהֲפֹכֶת לִי סוּרֵי הַגֶּפֶן זָכְרִיָה: (כה) כִּי אִם-תִּכְבְּסִי בַּעֲתֶר
 וְתִרְבִּי-לָךְ בְּרִית זָכָתָם עֹזְנֶךָ לְפָנַי זָאִם אֲדַעֵי יְהוָה:
 (כז) אִיךָ תֹאמְרֵי לֹא זָטַמְאֲתִי אֲזוּרֵי הַבְּעָלִים לֹא
 הִלְכֶתִי רֵאֵי דָרְכֶךָ בְּזֵיִא דְעֵי מֵה עֲשִׂית בְּכָרָה קָלָה
 מִשְׁרַכֶת דָּרְכֵיָה: (כח) פָּרָה | לְמוֹד מוֹדָר בְּאוֹת (נֹפֶשׁוּ)
 זָפֶשֶׁה שְׁאֵפָה רוֹזוּ תִאֲנַתָּה מִי יִשְׁיִבְנָה כֹּל-מִבְּקִשִׁיָּה
 לֹא יִיעֲפוּ בְּזוֹדֶשֶׁה יִמְצְאוּנָה: (כט) מִנְעֵי רַגְלֶךָ מִיִּזּוֹף
 (וּזְרִיךְ) וְגָרְזֶנְךָ מִצְּמֵאָה וַתֹּאמְרֵי זֹאֲשׁ לֹא כִי-אֶהְבֶּתִי
 זָרִים וְאֲזוּרֵיָהֶם אֵלֶיךָ: (ל) כְּבִשְׁת גִּזְבִּל כִּי יִמְצֵא כֵן
 הַבִּישׁוּ בַיִת יִשְׂרָאֵל הַבָּה מִלְכֵיָהֶם שְׁרִיָּהֶם וְכִהְיִיָּהֶם
 וְנִבְיָאֵיָהֶם: (לא) אֲמָרִים לְעֵץ אָבִי אֶתָּה וְלֹאֲבֹן אֶת (יְלֹדֲתֵי)

יִלְדֹתֶנּוּ כִּי-פָנּוּ אֵלַי עָרַף וְלֹא פָנִים וּבָעַת רָעַתָּם
וַאֲמָרוּ קוֹבָה וְהוֹשִׁיעֵנו: (כח) וְאֵימָה אֵלֶיךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ
לָךְ יִקְוֹמוּ אִם-יוֹשִׁיעוֹךָ בְּעַת רָעַתְךָ כִּי מִסַּבַּר עָרִיךָ
הָיוּ אֵלֶיךָ יְהוָה: (כט) לָמָּה תָרִיבוּ אֵלַי כָּלְכֶם
פָּשַׁעְתֶּם בִּי זָאִם-יְהוָה: (ל) לְשׂוֹא הַכִּיתִי אֶת-בְּנֵיכֶם
מוֹסֵר לֹא לָקִזּוּ אֲכָלָה זֹרְבֶכֶם גְּבִיאֵיכֶם כְּאֲרִיָּה
מִשְׁזֹזִית: (לא) הַדּוֹר אַתֶּם רְאוּ דָבָר-יְהוָה הַמְדַבֵּר
הָיִיתִי לְיִשְׂרָאֵל אִם אֶרֶץ מֵאֲפֹלִיָּה מִדּוֹעַ אָמְרוּ עַמּוּל
רָדְנוּ לֹא-גָבֹא עוֹד אֵלֶיךָ: (לב) הֲתִשְׁכַּח בְּתוֹכָהּ עֲדִיָּה
כָּלֹה קִשְׁרִיָּה וְעַמִּי שְׂכֹזֹנֵי יָמִים אֵינִן מִסַּבַּר: (לג) מֵה-
תִּיטְבִי דֶרֶךְ לְבַקֵּשׁ אֶהְבֶּה לָכֵן גַּם אֶת-הָרַעוּת
(למדתי) לְמִדַּת אֶת-דֶּרֶכֶיךָ: (לד) גַּם בְּכִנְפֶיךָ גְּמַצְאוּ דָם
גְּפֹשֹׁת אֲבִיוֹנִים זָקִיִּים לֹא-בְמוֹזְתֵרַת מִצְּאֵתִים כִּי
עַל-כָּל-אֶלֶה: (לה) וְהִתְאֲמַרְלִי כִּי זִקְיִיתִי אַךְ שָׁב אִפּוֹ מִמֶּנִּי
הַזָּנִי גִשְׁפֹּט אוֹתְךָ עַל-אֲמַרְךָ לֹא זֹטְאֵתִי: (לו) מֵה-
תִּזְכְּרִי מֵאֵד לְשִׁנּוֹת אֶת-דֶּרֶכְךָ גַּם מִמִּצְרִיִּם תִּבְוֹשִׁי
כְּאֲשֶׁר-בָּשַׁת מֵאֲשׁוֹר: (לז) גַּם מֵאֵת זֶה תִּצְאִי וַיְרִיךְ
עַל-רֹאשְׁךָ כִּי-מָאֵס יְהוָה בְּמִבְטָזִיךָ וְלֹא תִצְלִיזִי
לָהֶם: ג (א) לֵאמֹר הֵן יִשְׁכַּח אִישׁ אֶת-אֲשֶׁתוֹ וְהִלְכָה
מֵאֵתוֹ וְהִיתָה לְאִישׁ-אֲזוֹר הַיָּשׁוּב אֵלֶיךָ עוֹד הֲלֹא
זֹזוֹף תִּזְוֹנֵף הָאָרֶץ הַהִיא וְאֵת זְמִית רַעִים רַבִּים וְשׁוֹב
אֵלַי זָאִם-יְהוָה: (ב) שְׂאִי-עֵינֶיךָ עַל-שְׁפָיִם וְרֹאִי אִיפֹה
לֹא (שגלות) שֹׁכֶבַת עַל-דְּרָכִים יִשְׁבֶּת לָהֶם כְּעָרְבִי
בְּמִדְבָּר וְתִזְוֹנִפִי אֶרֶץ בְּזֹנוֹתֶיךָ וּבְרַעַתְךָ: (ג) וַיִּמְנָעוּ

רַב־בָּיִם וּמִלְקוֹשׁ לֹא הָיָה וּמִצּוּחַ אֵשׁה זֹנֶה הָיָה לְךָ
מֵאַנֶּת הַכָּלָם: (ד) הֵלֹא מֵעֵתָה (קְרֵאתִי) קָרָאת לִי אָבִי
אֶלֹף זַעֲרִי אֶתָּה:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך, יצליח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום.

משנה אהלות פרק יז

א. החורש את הקבר, הרי זה עושה בית הפרס. עד כמה הוא עושה, מלא מענה, מאה אמה בית ארבעת סאים. רבי יוסי אומר, בית חמש. במורד, ובמעלה, נותן רבע כרשינים על ברך המחרשה, עד מקום שיצמחו שלשה כרשינים זו בצד זו, עד שם הוא עושה בית הפרס. רבי יוסי אומר, במורד ולא במעלה:

ברטורה (ה) החורש בית הפרס. מקום שהטומאה פרושה ומתפשטת שם. ורבותי פרישו, פרס לשון דבר פרום ושבור, שעלמות של מת נפרסו שם. ומפי אחרים שמעתי, על שם שפרסות בני אדם נמנעים ללכת שם מפני הטומאה: מלוא מענה. של המחרשה. ממקום הקבר שהתחיל לחרוש בו עד מאה אמה באורך השדה על מאה ברוחב, חיישינן שמא הולכה המחרשה ממנו עלם כשעורה. ואם היה חורש והולך חוץ למאה אמה, ממאה אמה ולחוץ טהור, שאין המחרשה מולכת עלמות הקבר אלא עד מאה אמה: בית ארבעת סאים. מאה אמה אורך על מאה אמה רוחב הוא מקום זריעת ארבעת סאים, שהרי חצר המשכן שהיה מאה על חמשים הוא בית סאתים כדאמרין בעירובין [כג:]: נמצא מאה על מאה בית ארבעת סאים: ר' יוסי אומר בית חמשה סאים. ואין הלכה כרבי יוסי: ובמורד. כלומר, שיעור זה שאמרנו לתנא קמא ור' יוסי למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, הני מיילי כשמוליך המחרשה במורד דמגלגלתו למרחוק. והוא הדין כשהקרקע שוה במישור: אבל במעלה. כשחורש ועולה. לדברי תנא קמא נותן רובע קב כרשינים על בורך המחרשה, הוא עץ חלול כפוף עשוי כעין ברך שהמחרשה תקועה בו, ועושה בשוליו נקב קטן כשיעור שיאלא ממנו גרעין אחד מגרעיני הכרשינים, ומוליך המחרשה, והגרעינים נופלים מעט מעט, ובמקום שכלו הכרשינים שאין נופל מהם הרבה ביחד אלא שלשה

גרעינים זה בלד זה סם כלה בית הפרס: ר' יוסי אומר במורד ולא במעלה. לא אמרין בית הפרס ללא במורד, אבל כשהמחריקה עולה בגובה אין סם בית הפרס כלל, שמיד המחריקה ננערת ואם יש סם עמס נופל. ואין הלכה כרבי יוסי:

ב. הָיָה חוֹרֵשׁ וְהָטִיחַ בְּסֻלַּע אוֹ בְּגֵדָר אוֹ שְׁנִיעַר הַמְּחַרְשָׁה, עַד שֶׁסָּם הוּא עוֹשֶׂה בֵּית הַפָּרֶס. רַבִּי אֶלְעָזָר אֹמֵר, בֵּית פָּרֶס עוֹשֶׂה בֵּית פָּרֶס. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר, פְּעָמִים עוֹשֶׂה, פְּעָמִים אֵינּוּ עוֹשֶׂה. פִּיצָד, חֶרֶשׁ חֲצִי מֵעֵנָה, וְחִזָּר וְחֶרֶשׁ חֲצִיָּהּ, וְכֵן הִצְדָּדִין, הֵרִי זֶה עוֹשֶׂה בֵּית פָּרֶס. חֶרֶשׁ מִלֵּא מֵעֵנָה, חִזָּר וְחֶרֶשׁ מִמֵּנָה וְלַחוּץ, אֵינּוּ עוֹשֶׂה בֵּית פָּרֶס:

ברטנורה (ב) והטיח בסלע. הכה המחריקה בסלע, ומתוך כך ננערה המחריקה: או שניער את המחריקה. מן העפר שעליה. והא קא משמע לן דלא חיישינן שמא לא ינער יפה: עד סם הוא עושה בית הפרס. ולא יותר. ואפילו תוך שס אמות או חמש: בית פרס עושה בית פרס. המתחיל לחרוץ בסוף בית הפרס או באמצע, מונה מאה אמה ממקום שהתחיל לחרוץ, והוא נעשה בית הפרס כאילו חרש ממקום הקצר: חרש חצי מענה. חמשים אמה ממקום הקצר: וחזר. אחר כך וחרש משם עוד חמשים אמה אחרות, כל המאה נעשו בית פרס. והלכה כר' יהושע:

ג. הַחוֹרֵשׁ מִלְּטִימְיָא, מִצְבִּירַת הָעֲצָמוֹת, מִשְׁדָּה שְׁאֲבָד הַקָּבֶר בְּתוֹכָהּ, אוֹ שְׁנִמְצָא בָּהּ קָבֶר, הַחוֹרֵשׁ אֶת שְׂאֵינּוּ שְׁלוֹ, וְכֵן נִכְרִי שְׁחָרֵשׁ, אֵינּוּ עוֹשֶׂה אוֹתָהּ בֵּית פָּרֶס, שְׂאִין בֵּית פָּרֶס לְכוֹתָיִים:

ברטנורה (ג) מלטימיא. כמו מלא טמיא, חפירה מלאה מתים זה על גבי זה. טמיא כלשון ארמי עצמות של מתים: ומצבירת העצמות. ממקום שהעצמות לבזרים סם, דזה דבר שאינו מאוי שיהיה אדם חורש על חפירה שהיא מלאה מתים ועל לבירת עצמות גלויים, ולא גזרו אלא בקבר שנחרש, שהוא דבר המאוי: ומשדה שאבד בה קבר. דהוי ליה ספק ספיקא, שמא לא חרש במקום הקבר, ואם תמלא לומר חרש, שמא לא הוליד ממנה עמס: או שנמלא בה קבר. שחרש ואחר כך נמלא. דבית הפרס דרבנן, ולא קנסו ליה כיון דלא ידע: החורש את שאינו שלו. לא קנסו רבנן למהוי ארעא דחבריה בית הפרס. וכן נכרי לא שייך ביה קנס: שאין בית הפרס לכותיים. כלומר, שהרי אף על הכותיים לא קנסו, כל שכן שלא קנסו על הנכרי:

ד. שְׂדָה בֵּית הַפָּרֶס עַל גַּבֵּי טְהוֹרָה, שְׁטָפוּ גְּשָׁמִים מִבֵּית פָּרֶס לְטְהוֹרָה, אֶפְלוּ אֲדָמָה וְהִלְבִּינוּהָ אוֹ לְבָנָה וְהֶאֱדִימוּהָ, אֵין עוֹשִׂין אוֹתָהּ בֵּית הַפָּרֶס:

זרטטורה (ה) על גבי טהורה. שָׁדָה בַּיַּת הַפָּרֶס לַמַּעֲלָה, וְטַהוּרָה לַמַּטָּה: אֲפִילוּ אֲדוּמָה. שְׁהִיתָה עֵפְרָה שֶׁל טַהוּרָה אֲדוּמָה: וְהַלְּבִינָה. מַחֲמַת עֵפֶר בַּיַּת הַפָּרֶס שְׁהִיָּה לְבָן: אִינן עוֹשִׂין אוֹתָהּ בַּיַּת הַפָּרֶס. שֶׁלֹּא גָזְרוּ טוּמְאָה אֲלֵהָ עַל גּוֹשׁ כְּזַרְיָתָהּ, וְלֹא גָזְרוּ עַל הַעֵפֶר הַנֶּשֶׁטָף עַם הַמַּיִם:

ה. שָׁדָה שֶׁאֵבֵד קֶבֶר בְּתוֹכָהּ, וּבְנָה בָּהּ בַּיַּת וְעֲלֶיהָ עַל גִּבּוֹ, אִם הִיָּתָה פְּתֻחָה שֶׁל עֲלֶיהָ מִכּוּן כְּנֶגֶד פְּתֻחוֹ שֶׁל בַּיַּת, עֲלֶיהָ טַהוּרָה. וְאִם לֹא, עֲלֶיהָ טְמֵאָה. עֵפֶר בַּיַּת הַפָּרֶס וְעֵפֶר חוּצָה לְאַרְץ שְׂבָא בִּירְקָה, מִצְטָרְפִין פְּחוֹתֵם הַמְרַצוּפִים, דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְחֻכְמַיִם אוֹמְרִים, עַד שֶׁיִּהְיֶה בְּמָקוֹם אֶחָד פְּחוֹתֵם הַמְרַצוּפִין. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַעֲשֵׂה שְׁהִיָּו אֲגָרוֹת בָּאוֹת מִמְדִּינַת הַיָּם לְבָנֵי כְּהֻנִּים גְּדוֹלִים, וְהָיוּ בָּהֶם כְּסָאָה וְכִסְאֵתִים חוֹתְמוֹת, וְלֹא חָשׂוּ לָהֶם (חֻכְמַיִם) מְשׁוּם טְמֵאָה:

זרטטורה (ה) עלייה טהורה. ממה נפשך, אם הקבר בתוך הבית, הבית טמא והעלייה טהורה. ואם הקבר תחת אסקופת פתח הבית, טומאה נכנסת לבית, ועלייה טהורה. אבל כשאין פתח העלייה מכוון כנגד פתח הבית, חיישינן דלמא קאי קבר תחת הכותל מכוון כנגד פתחה של עלייה וזוקעת הטומאה עד שמגיעת לפתחה של עלייה ונכנסת לעלייה דרך הפתח: ועפר חוץ לארץ. כלומר או עפר חוץ לארץ. דארץ העמים ובית הפרס תרווייהו מטמו זמגע וזמשא: שצא בירק. כגון אגודה של ירק שיס צה הלחים הרצה שנעקרו בגושיהן, ובכל הלח צפני עלמו ליכא עפר כחותם המרלופין שהוא שיעור הגוש לטמא: כחותם המרלופין. אמתחות של עור כעין שקין שהולכי דרכים נותנים כליהם בתוכם וחותמים עליהם כחותם של טיט: כסאה וכסאתים חותמות. של טיט. והאי עובדא מייתי ר' יהודה לסיועי לרבנן דלסאה וסאתים מעפר שצא מחוץ לארץ לא חששו הואיל ולא היה כחותם אחד צפני עלמו כחותם המרלופין. והלכה כחכמים:

גמרא נדה דף כ"ד ע"א

איתמר המפלת מי שפניו מוסמסים רבי יוחנן אמר אמו טמאה ריש לקיש אמר אמו טהורה איתבייה רבי יוחנן לריש לקיש המפלת יד חתוכה ורגל חתוכה אמו טמאה לידה ואין חוששין שפא מגוף אטום באתה ואם

אִיתָא לִיתְנִי שְׁמָא מְגוּף אָטוּם אוּ מְמִי שְׁפָנִיו מוּסְמָסִין. אָמַר רַב פְּפִי בְּפָנִיו מוּסְמָסִין פּוּלִי עַלְמָא לָא פְּלִיגִי דְטַמְאָה כִּי פְּלִיגִי בְּפָנִיו טוּחוּת וְאִיפְכָא אִיתְמַר רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר אָמוּ טְהוּרָה וְרִישׁ לְקִישׁ אָמַר אָמוּ טַמְאָה וְלוּתְבִיָּה רִישׁ לְקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן מֵהָא מְשׁוּם דְשָׁנִי לִיהּ הֵינּוּ גוּף אָטוּם הֵינּוּ מִי שְׁפָנִיו טוּחוּת :

ר"י מוסמסין. מעוכין קצת ולא כל כך כפניו טוחות: כי פליגי בפניו טוחות. שאין כורה ניכרת בהם לגמרי: ואיפכא איתמר. ולא מקום כורה מפיק לה אלא הכי גמר לה מרבייה: ולותביה ר"ל לר"י מהא. דאם איתח ליתני או ממי שפניו טוחות: היינו פניו טוחות. אבל בפניו מוסמסין ליכא לשנויי הכי דהא ניכרת בהן הכורה ולאזו אטום הוא דאטום היינו חסר לגמרי:

זוהר ויקהל דף ר"ד ע"ב

בְּהַאי רְזָא אִית אַחְרָא. הַאי רוּחָא אֲתַהֲנִי בְּהַאי יוֹמָא מֵהֲנָאוּתָן דִּישְׂרָאֵל וּמַעֲנוּגָא דִּילְהוֹן וּבְגִין דָּא בְּעֵי לְמִיָּהֵב לִיהּ עֲנוּגָא בְּמִיכְלָא וּבְמִשְׁתַּנְיָא תְּלַת זְמָנִין בְּתַלְתַּת סְעוּדָתִין דְּתַלְתַּת דְּרָגִי מֵהִימְנוּתָא כְּמָא דְּאוּקְמוּהּ וְהַאי נְטִיל חֲדוּהָ וְעֲנוּגָא בְּאִינוּן סְעוּדָתִי דִּישְׂרָאֵל זְכָאָה חוּלְקִיָּה מֵאֵן דְּאַהֲנִי לִיהּ וּמַעֲנִיג לִיהּ בְּהַאי יוֹמָא הַאי רוּחָא אֲתַהֲנִיָּא כָּל דְּשִׁיתָא יוֹמִין מֵרוּחָא עַלְמָא דְּעַתִּיקָא דְּכָל עַתִּיקוּן. וּבְיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא כִּינּוּן דְּנַחֲתִית וְאַתְסַחֲי בְּגִנְתָּא דְּעָדוֹן בְּלִילְיָא אֲתַעֲנִיג מְעֲנוּגָא דְּגוּפָא בְּסְעוּדָתִי דְּמֵהִימְנוּתָא וְאַתְעֵטֵר (נִיִּיא וְאַתְעֲנִיג) הַאי רוּחָא מְעִילָא וְתַתָּא וְאַתְרוּי בְּכָל סְטָרִין בְּעֵטְרָא (נִיִּיא בְּעֲנוּגָא) דְּלְעִילָא וְתַתָּא. וְהוּאִיל וְקִימָא עַמִּיָּה דְּבַר נֶשׁ אֲצַטְרִיד לִיהּ לְנִטְרָא לִיהּ וְעַל דָּא כְּתִיב (שְׁמוֹת לֹא) וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת שְׁבֶת דָּא הוּא הַהִיא נְקוּדָה תַּתָּאָה. אֶת הַשַּׁבָּת דָּא הוּא הַהִיא רוּחָא אֲתַפְּשִׁטוּתָא דְּהַהִיא נְקוּדָה :

תרגום הזוהר צפוד הָזָה יֵשׁ סוּד אַחַר. הָרוּחַ הָזָה, נֶהְנֶה צִיּוּם הָזָה מִן הַהֲנָאוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּמִתְעֲנוּגִיָּהֶם. וּמִשּׁוּם זֶה לְרִיכִים לִית לּוֹ עוֹנֵג צְמִיכָל וּמִשְׁתַּיָּה שֶׁלֹּא פְּעִמִּים צְשַׁלְשָׁה סְעוּדוֹת שֶׁל שְׁלֹשׁ מִדְּרָגוֹת הָאֲמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁהַעֲמִידוּהוּ. וְהָרוּחַ הָזָה מְקַבֵּל שְׂמֵחָה וְתַעֲנוּג צִיּוּם הַסְּעוּדוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל. אֲחֵרֵי חֲלָקוֹ שֶׁל מִי שְׂמֵחָהּ וּמַעֲנִיגוֹ צִיּוּם הָזָה. הָרוּחַ הָזָה נֶהְנֶה כָּל שִׁשַּׁת הַיָּמִים מֵהָרוּחַ הַעֲלִיּוֹן שֶׁל עַתִּיק דְּכָל עַתִּיקוּן. וּצִיּוּם הַשַּׁבָּת, כִּינּוּן שְׂרִיד וְרַחֲצוֹן צְגוֹן עֵדוֹן צְלִילָה, הוּא מְתַעֲנֵג מִתְעֲנוּג הַגּוּף צְסְעוּדוֹת הָאֲמוּנָה, וְנִתְעֵטֵר הָרוּחַ הָזָה מִלְּמַעְלָה וּמִלְּמַטָּה, וּמִקוּמוֹ צְכָל הַכְּדָדִים, דְּהֵינּוּ צְחִכְמָה

וּבְחֶסְדִים, צִעֲטָרָה שֶׁל מַעֲלָה שֶׁהוּא חֶסְדִים וּבִצְעֲטָרָה שֶׁל מַטָּה שֶׁהִיא חֲכָמָה. וְכִיּוֹן שֶׁנִּמְאָר עִם הָאָדָם, לְרִיכִים לְשֹׁמְרוֹ. וְעַל כֵּן פָּתוּב, וְשֹׁמְרוֹ צְנִי וְיִשְׁרָאֵל אֵת הַשֶּׁצֶת. שֶׁצֶת זֶה, הִיא נְהוּדָה פְּחֻתוֹנָה, שֶׁהִיא מְלָכוּת. אֵת הַשֶּׁצֶת, זֶהוּ הוּא הַרוּחַ הַזֶּה, שֶׁהוּא הַתַּפְּסוּת שֶׁל הַנְּהוּדָה הַהִיא.

פסוקה

הלכה

הרמב"ם הלכות שבת פרק ט'

א. הַמִּיֶּסֶד חַיִּיב וְהוּא מְלָאכָה מְאֻבּוֹת מְלָאכּוֹת. וְהַשּׁוֹבֵט עַל הַחוּטִין עַד שְׁיִפְרָקֵם וַיִּתְקַנֵּם הָרִי זֶה תּוֹלְדֵת מִיֶּסֶד וְכַמָּה שִׁיעוּרוֹ מִשְׁיַתְקַן רוּחַב שְׁתֵּי אֲצָבָעוֹת וְכֵן הָאוּרְג שְׁנֵי חוּטִין בְּרוּחַב שְׁתֵּי אֲצָבָעוֹת חַיִּיב בֵּין שְׁאֲרָגוֹ בְּתַחֲלָה בֵּין שֶׁהִיא מְקַצֵּת הַבְּגָד אֲרוּג וְאֲרָג עַל הָאֲרוּג שִׁיעוּרוֹ שְׁנֵי חוּטִין וְאִם אֲרָג חוּט אֶחָד וְהַשְּׁלִים בּוֹ הַבְּגָד חַיִּיב. אֲרָג בְּשִׁפְתַי הִירִיעָה שְׁנֵי חוּטִין בְּרוּחַב שְׁלֹשָׁה בְּתֵי נִירִין חַיִּיב. הָא לְמָה זֶה דוֹמָה לְאוּרָג צְלָצוּל קָטָן בְּרוּחַב שְׁלֹשָׁה בְּתֵי נִירִין: **ב.** הַמְדַקְדֵּק אֵת הַחוּטִין וּמְפָרִידוֹ בְּעַת הָאֲרִיגָה הָרִי זֶה תּוֹלְדֵת אוּרָג. וְכֵן הַקּוֹלֵעַ אֵת הַנִּימִין הָרִי זֶה תּוֹלְדֵת אוּרָג וְשִׁיעוּרוֹ מִשְׁיַעֲשֶׂה קְלִיעָה בְּאוּרָג בִּי אֲצָבָעוֹת: **ג.** הַבוֹצֵעַ שְׁנֵי חוּטִין חַיִּיב וּבוֹצֵעַ הוּא הַמְפָרִישׁ אֵת הָאוּרָג בֵּין שֶׁהוֹצִיא הָעֶרֶב מִן הַשְּׁתֵי אוֹ שֶׁהֶעֱבִיר הַשְּׁתֵי מֵעַל הָעֶרֶב הָרִי זֶה בוֹצֵעַ וְחַיִּיב. וְהוּא שֶׁלֹּא יִהְיֶה מְקַלְקֵל אֶלָּא יִתְכַוֵּן לְתַקּוֹן כְּדָרְךָ שְׁעוֹשֵׂין אֵלּוּ שְׁמֵאֲחִין אֵת הַבְּגָדִים הַקְּלִים בְּיֹתֵר שְׁבוֹצְעִין וְאַחַר כֵּן מְאֲחִין. וְחוֹזְרִין וְאוּרְגִין חוּטִין שְׁבָצְעוּ עַד שִׁיעֲשׂוּ בִּי הַבְּגָדִים אוֹ בִּי הַקְּרָעִים אֶחָד וְהַסּוֹתֵר אֵת הַקְּלִיעָה לְתַקּוֹן הָרִי זֶה תּוֹלְדֵת בוֹצֵעַ וְשִׁיעוּרוֹ כְּשִׁיעוּר הַבוֹצֵעַ:

מוסר

מספר חסידים סימן קמ"ט ק"ג

וְהִיא בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי וְהַכִּינוּ מִי שֶׁטָּרַח בְּעֶרֶב שֶׁבֶת יֵאָכֵל בְּשֶׁבֶת. מְאֹד מְאֹד יֵשׁ לוֹ לְאָדָם לְהִיּוֹת זָרִיז לְתַקּוֹן צָרְכֵי שֶׁבֶת וּמֵהִיר וְזָרִיז כְּאָדָם אֲשֶׁר שָׁמַע כִּי

המלכה באה ונתאכסנה בביתו או הפלה וכל בני חבורתה באים אל ביתו
מה הוא עושה ששמח שמחה ואומר כמה עושין לי כבוד גדול אשר באו בצל
קורתיו אמר לעבדיו תקנו הבית ופנו אותו וכבדו אותו ותקנו המטות מפני
כבוד הבאה ואני אלך לקנות להם בשר ודגים. מה שאוכל להשיג לכבודה
והוא עצמו טורח בתיקון מאכל ואפלו היו לו אלף עבדים ומי לנו גדול
משבת שהיא כלה ומלכה והיא קרואה ענוגה על אחת כמה וכמה שיש לנו
לטרוח ולהיות בעל הבית עצמו מתקן אפלו היו לו מאה עבדים כרבא דמלח
שיבוטא: אל יפנס אדם לשבת פשהוא מעונה לפיכך אין להתענות בערב
שבת וסמוך להדלקת הנר יטעום תבשילו. והזכה מתענה ומשלים: